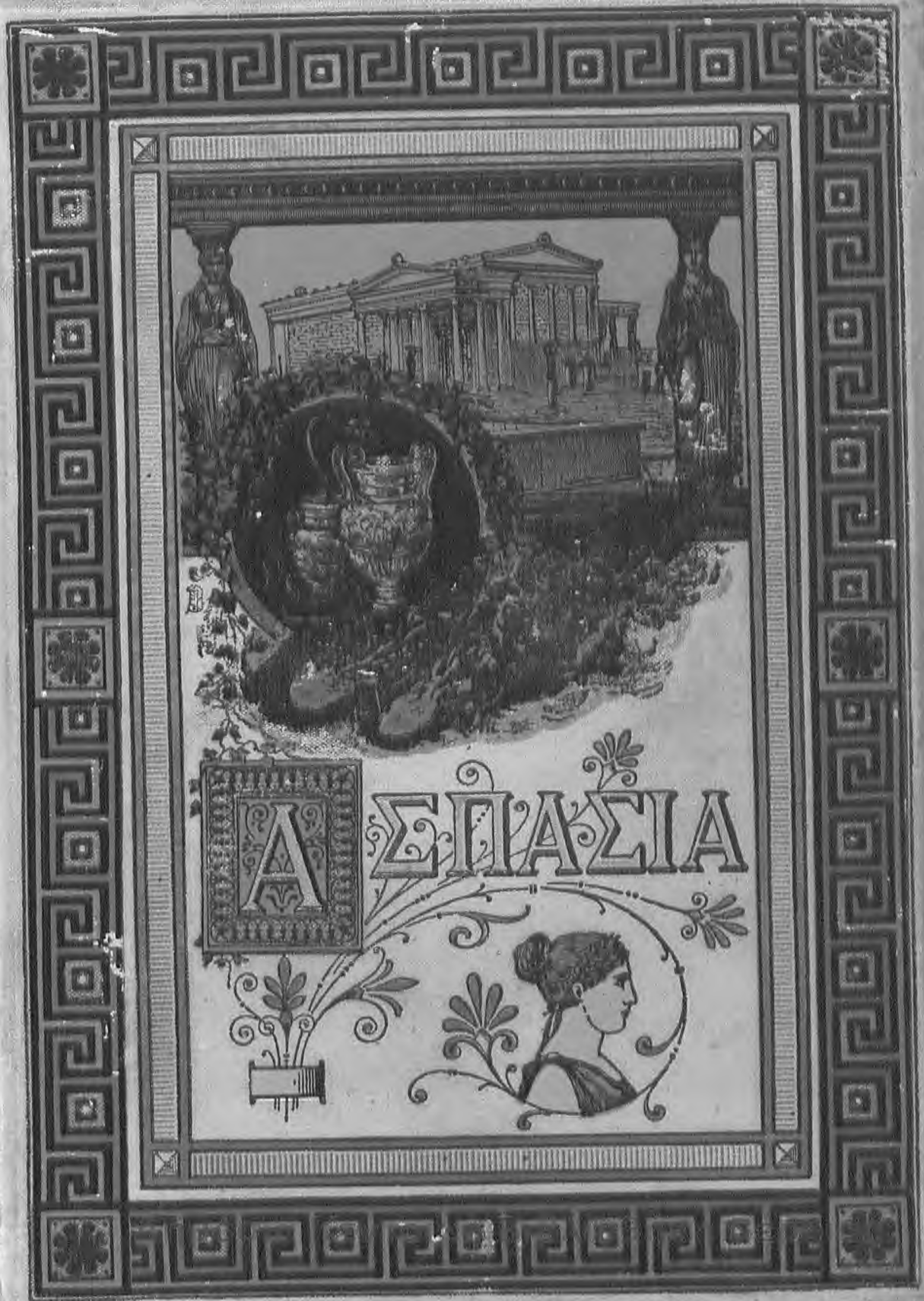
ΑΣΠΑΣΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
31545
GRVLR.00654

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΣΠΑΣΙΑ.

ΒΙΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΩΣ
ΕΝ ΤΗι ΠΑΛΑΙ ΕΛΛΑΔΙ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΡΟΒΕΡΤΟΥ ΧΑΜΕΡΛΙΓΓΙΟΥ

Ἐξελληνισθεῖσα ἐκ τῆς τρίτης ἐκδόσεως
ἀδείᾳ τοῦ συγγραφέως

ὑπὸ

Λ. Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ

Δ. Φ.

Μετὰ 50 ξυλογραφημάτων

ὑπὸ

ΕΡΜΑΝΝΟΥ ΔΕΙΤΡΙΧΙΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΙΑΜΠΕΡΓ.
1888.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΝΙΚΟΛΑΩι

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΩι

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΖΗΛΩΤΗι ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗι,

ΑΝΘ' ΩΝ ΕΥ ΕΠΑΘΟΝ, ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δ Ω Ρ Ε Α
ΝΙΚ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
1 9 7 7

ΣΠ. ΒΙΒΛ.
090. Σ.Μ.

Άριθμ. εισαγ. 31545
Έτος 1977

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἂν ἡ μὲν μυθιστορία αὕτη, κατά τινα πολλάκις ῥηθέντα προτρεπτικὸν λόγον τῶν κριτικῶν τῶν ἡμετέρων χρόνων, ἀναζητεῖ λαόν τινα — τὸν τῆς πάλαι Ἑλλάδος — ἐν τῇ παραγωγικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ, ὅ,τι δ' ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρήγαγε καὶ πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι διαφέρει, ἔργα καλλιτεχνῶν καὶ ποιητῶν καὶ καθ' ὅλου διανοητικὰ ἔργα εἶναι, δὲν θὰ φανῇ, ὅτι ἐνυπάρχει τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ περὶ αὐτῆς διηγήσει ἰδανικόν τι καὶ διδακτικόν; Καὶ τὰ αἰσθήματα δ', ἅτινα αὕτη θὰ διεγείρῃ, δὲν θὰ στερῶνται τῆς χλοερᾶς χάριτος τῶν εἰκόνων τῶν ἀντλουμένων ἐκ τῶν ναμάτων φυσικοῦ καὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ καταστάσει εὑρισκομένου καὶ εἰς ἐνέργειαν νῦν ἐκρηγνυμένου βίου, οὗ τὴν διάφορον ἔκφανσιν ἴσως ἥκιστα ἐξήντλησεν ἡ γραφὶς τῶν ποιητῶν; Ὡς δὲ τῆς χάριτος τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀρχεγόνου, δὲν θὰ στερῆται ὡσαύτως ἡ διήγησις αὕτη καὶ τῆς χάριτος ἐκείνου, ὅπερ τῇ αἰσθήσει τῶν νεωτέρων εὐφυές, ὑποστατικῶς δηκτικὸν φαίνεται, ὡς καὶ τῆς ποικίλης λαμπρᾶς χροιᾶς τῆς σήμερον ποιήσεως; Ἀλλ' ἦτο δυνατὸν ὁ τῶν Ἑλλήνων βίος ἄλλως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

νὰ παρασταθῇ, εἰ μὴ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀφελείας; Ἠδύνατο δ' ὁ εἰκονίζων αὐτὸν ἕτερόν τι νὰ διώκῃ, ἢ τὴν αὔραν ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἑλληνικῆς χάριτος; —

Δὲν φαίνεται δὲ καθ' ὅλου ἐπικίνδυνος ἡ ἀπεικόνισις βίου δύσαντος ἤδη; Ἐν ᾧ δ' ἡ λεπτομερὴς ἀπεικόνισις τοῦ νεωτέρου βίου ὡς χαρίεσσα περιγραφὴ τοῦ καθ' ὑπόστασιν ὄντος ἐξυμνεῖται, ἡ ἀπεικόνισις τοῦ παλαιοῦ δὲν θὰ ἐμποιήσῃ πολλοῖς τὴν ψυχρὰν διάθεσιν τὴν ἐκ τῆς ἐπιδείξεως τῆς πολυμαθείας; Καὶ ὄντως· ὅστις ἂν διέλθῃ μόνον κατ' ἐπιπολὴν ἀναγιγνώσκων τὸ ἔργον τοῦτο, καθορῶν, ὅτι ἕκαστον κεφάλαιον ἀποψίν τινα παρέχει διαφόρων εἰκόνων τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ταχέως θ' ἀποφήνηται γνώμην, ὅτι ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν λεύκωμά τι ἀσυναρτήτους εἰκόνας περιλαμβάνον, ἢ, εὐνοϊκῶς κρίνων, μυθιστορίαν ὑπόθεσιν ἔχουσαν τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἑνὸς λαοῦ· τοῦτο δὲ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν οὐχὶ μυθιστορία εἶναι. —

Ὅμως δὲ — ἂν ἡ μυθιστορία, ὡς τεχνικόν τι ἔργον, διαφέρει τῆς βιογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ἁπλοῦ διηγήματος καὶ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ οἰκονομίᾳ, ἂν εἶναι ἡ ἀποτύπωσις οὐ μόνον ἐμμελοῦς τινος αὐτοτελοῦς βίου, ἢ μοιραίου γεγονότος, ἀλλὰ καὶ συγκρούσεως κατὰ λόγον καὶ ἀκολουθίαν ἐκτυλισσομένης καὶ καταλυομένης, τότε, ὅ,τι ἐνταῦθα διηγούμεθα, εἶναι μυθιστορία. Διότι οὐ μόνον τὸ καλὸν καὶ τὸ τὴν πνευματικὴν λάμψιν περιβαλλόμενον ἀληθῶς ὂν παρίσταται ἐν αὐτῇ ἐν ὡρισμένῃ μορφῇ ἀναπτυσσόμενον καὶ ἀκμάζον καὶ παρακμάζον, ἀλλὰ καὶ ἡ πάλη τοῦ ἐν τῷ βίῳ ἠθικοῦ καὶ αἰσθητικοῦ ἰδανικοῦ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ κρίνεται ἐν τῇ εἱμαρμένῃ ἑνὸς ἀνθρώπου ἅμα τε καὶ ἑνὸς λαοῦ. Ἡ ὁμοιότης δ' αὕτη καὶ ἐκ παραλλήλου ἀνάπτυξις καὶ κρίσις τῆς εἱμαρμένης ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ ἑνὸς λαοῦ, τοῦ ἐπὶ μέρους καὶ καθ' ὅλου, πάντοτε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρέστη ἡμῖν ὡς τὸ μυστήριον τῆς τέχνης τῆς ἐπικῆς ποιήσεως, ὡς ἡ ὑψίστη αὐτῆς ἀρχή, ὡς τὸ κύριον αὐτῆς σχῆμα. Τὸν παραλληλισμὸν δὲ τοῦτον ἐννοοῦμεν οὐχὶ οὕτως, ὡς εἰ δῆλα δὴ τὰ καθ' ἕκαστα τῆς τύχης τοῦ ἐπὶ μέρους, περὶ οὗ ἡ διήγησις, καὶ τὰ τῆς τοῦ καθ' ὅλου παρ' ἄλληλα νὰ βαίνωσι καὶ τὸ ἕτερον ὡς ἐπεισόδιον τοῦ ἑτέρου νὰ θεωρῆται ὀφείλει, ἀλλ' οὕτως, ὥστε ἀμφότερα, ἐφ' ὅσον τοῦτο δυνατόν, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν λεπτομέρειαν νὰ ἀποπερατῶνται, ἀμφότερα, ἐφ' ὅσον τοῦτο δυνατόν, ὡς ὀργανικόν τι πλάσμα στενῶς νὰ συνυφαίνωνται καὶ νὰ συμπλέκωνται ἀλλήλοις. —

Μετρίως δὲ μόνον ἔπρεπε νὰ ἐπιδειχθῇ ἡ σύγκρουσις, ἵνα μὴ συγχέῃ τὸ ἐκ τῆς ὅλης εἰκόνος καθαρὸν καὶ εὐάρεστον αἴσθημα, καὶ σχολῇ ἔδει νὰ προβαίνῃ· δι' ὃ φαίνεται ἴσως ἡ ὅλη δρᾶσις παρὰ λεπτόν τινα μίτον παρατεινομένη. Ἀλλ', ὅ,τι ἐν διαλόγοις καὶ περιγραφαῖς ὡς παρεκβολὴ φαίνεται, ταῦτα πάντα ὁμοίως χωροῦσι πρὸς τὴν πρέπουσαν καὶ ἐντελῆ χροιὰν καὶ ἐκφαίνονται ὡς ἀναγκαῖα καὶ ἀνήκοντα εἰς τὸ ὅλον, εἰς τὴν ἰδέαν.

Ἰδέαν δὲ λέγοντες δὲν ἐκλαμβάνομεν τὴν λέξιν ἐν τῇ ἐν ἀφαιρέσει ἐννοίᾳ αὐτῆς. Μὴ πίστευε δ', ὦ φίλε ἀναγνῶστα, ὅτι χάριν σκοποῦ τινος ἡ πορεία τῆς διηγήσεως ἐστρεβλώθη, ἢ μετεβλήθη, ἢ ἐπλάσθη. Διότι, ὅ,τι διηγούμεθα, καθαρὰ καὶ εἰλικρινὴς ἀλήθεια εἶναι. Ζωγραφοῦμεν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὴν πορείαν τῶν ἀνθρωπίνων. Παρίσταμεν τὰ ἤθη καὶ τὰς πράξεις, τὴν πάλην καὶ τὰς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταχειριζόμενοι καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους, οὓς ἐκεῖνοι μετεχειρίζοντο. Οὐδὲν ἕτερον δὲ προτιθέμεθα, εἰ μὴ τὸν βίον νὰ ζωγραφήσωμεν· οὐδεμίαν ἠθοποιΐαν διώκομεν, εἰ μὴ τὴν ἀναγκαίως ἐκ τῆς διηγήσεως πηγάζουσαν· οὐδεμίαν λογικὴν μετερχόμεθα, εἰ μὴ τὴν λογικὴν αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἥτις ἐν τῷ τύπῳ καὶ ἀντιτύπῳ ἐγκειμένη τοσοῦτον σταθερῶς καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

ὁμαλὴ χωρεῖ, ὡς ἡ ἄνω καὶ κάτω κυμαίνουσα ὑπὸ τῶν ἀνέμων κορυφὴ τῆς πίτυος. Καὶ ὀρθῶς μὲν ποιοῦντες ἰσχυρίζονται οἱ σοφοί, ὅτι ἡ ἰδέα οὐδέποτε καθαρὰ ἐν ὑποστάσει προφαίνεται. Διότι ὁ ποιητὴς ὁ διώκων σκοπόν τινα διὰ τῆς ποιήσεως ἀκολουθεῖ αὐτῇ μέχρι τινὸς ἄκρου τῆς ἀναπτύξεως, εἶτα δὲ συνέχων αὐτὴν βίᾳ ἔν τινι σημείῳ, οὗ κυρίως κατὰ τὴν πτῆσιν μόνον ἐπιψαύει, ἀναγκάζει αὐτὴν νὰ ἀπαστράπτῃ καὶ ποικίλα χρώματα νὰ περιβάλληται εἰς τέρψιν τῶν θεατῶν, ἀποδεικνύων οὕτω τὴν πομφόλυγα ἀπλανῆ ἀστέρα. Ἀλλ᾽ ἡ ἄκρατος οὐδένα σκοπὸν διώκουσα ποίησις ἀκολουθεῖ αὐτῇ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐν ὑποστάσει ἐκφάνσεως ἀσμενέστατα μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου, καθ᾽ ὃ αὕτη, ἵνα ἐν τῇ λαμπρότητι αὐτῆς προφανῇ, ὡς ὁ ἱερὸς τῶν Αἰγυπτίων ὄρνις, ὁ Φοίνιξ, τῇ φλογὶ ἑαυτὴν παραδίδωσιν.

Ἐν Γρατσίῳ τῇ 14 Νοεμβρίου 1875.

P. X.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

I.

Ο ΕΝ ΔΗΛΩι ΘΗΣΑΥΡΟΣ.

Ἐν εὐηλίῳ τινὶ ἡμέρᾳ τῆς πνιγηρᾶς ὥρας τοῦ ἔτους ῥαδινή τις νεανικὴ γυναικεία μορφὴ ἐπορεύετο πολλῇ σπουδῇ διὰ τῆς ἀγορᾶς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων δούλην ἀκόλουθον ἔχουσα. Ἡ ἐπιφάνεια δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης θαυμαστήν τινα εἶχε δύναμιν· διότι καθ' ἅπασαν τὴν ὁδὸν πάντες οἱ ἀπαντῶντες αὐτῇ παρερχόμενοι καὶ προσβλέποντες τὸ πρόσωπον ἵσταντο κατόπισθε κεχηνότες καὶ χρόνον τινά, ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

καταδεδεμένοι, συμπαρέπεμπον αὐτῇ τὴν ὄψιν. Αἴτιον δὲ τούτου ἦτο οὐ μόνον ἡ σπανία ἐμφάνεια ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς γυναικὸς ἐλευθέρας καὶ δὴ τῶν σεμνοτάτων, ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν μάλιστα καὶ καταπληκτικὸν αὐτῆς κάλλος.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου δὲ πάντων ἐκείνων, οἵτινες κατὰ τὴν ἀπάντησιν ἀτενῶς αὐτὴν προσέβλεπον, ἢ κατόπισθεν ὡς ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐρριζωμένοι τὴν ὄψιν συμπαρέπεμπον, ἐζωγραφεῖτο ἡ ἔκπληξις κατὰ πᾶσαν τὴν δυνατὴν ἔκφανσιν. Διότι τινὲς μὲν ἐμειδίων ἡδυπαθῶς, τῶν δὲ πολιῶν πρεσβυτῶν τὰ ὄμματα ἐμάρμαιρον, τινὲς δὲ βλέμμα σατυρικὸν πρὸς τὴν καλὴν γυναῖκα ἔστρεφον, ἄλλων δὲ τὸ πρόσωπον σέβας ἐνέφαινεν, ὡς εἰ θεόν τινα προσέβλεπον, τινὲς δὲ τῶν ἐμπείρων τοῦ κάλλους φανεροὶ ἐγίγνοντο, ὅτι ἀγαπητῶς εἶχον, καὶ ἄλλοι ὡς ἠλίθιοι ἠτένιζον εἰς αὐτὴν σεσηρότα τὰ χείλη ἔχοντες ἐκ θαυμασμοῦ.

Ἦσαν δὲ καί τινες, ὀλίγοι ἀληθῶς, οἵτινες σεσηρὸς ὑπομειδιῶντες μοχθηρῶς καὶ δηκτικῶς εἰς αὐτὴν ἀπέβλεπον, ὡς εἰ τὸ κάλλος ἀνόσιόν τι ἦτο. Ὡσαύτως δὲ πολλοί, οἵτινες ἀνὰ δύο ἐπορεύοντο, ἢ ἐν ὁμίλῳ ἵσταντο διαλεγόμενοι, διέκοπτον τὸν λόγον· ἄλλοι δ', ἐφ' ὧν τῶν προσώπων ἡ ἀνία ἐπεκοιτάζετο, ἀΐφνης ἐζωγονοῦντο καὶ ἄλλων τὸ συνωφρυωμένον πρόσωπον ἐλεαίνετο. Καθ' ὅλου δὲ ταραχὴ τῶν ψυχῶν ἐγένετο· διότι ἡ τῆς γυναικὸς ἐπιφάνεια ἦτο ὡς ἀκτὶς τοῦ ἡλίου, ἥτις εἰς φυλλάδα ῥόδων πίπτουσα τὰς ἐμπίδας εἰς βακχικὸν στρόβιλον παρορμᾷ.

Μεταξὺ δ' ἐκείνων, ὧν τὴν προσοχὴν προσείλκυσε τὸ καταπληκτικὸν κάλλος τῆς γυναικός, ἦσαν καὶ δύο ἄνδρες, οἵτινες σιγῇ ὁμοῦ ἐβάδιζον. Ἤρεμος καὶ σπουδαία καὶ σεμνοπρεπὴς καὶ εὐγενὴς ἦτο ἀμφοτέρων ἡ ὄψις· ἀλλ' ὁ μὲν νεώτερος καὶ μελανοπλόκαμος ἦτο καὶ εὐπρεπὴς μὲν ἐφαίνετο, ἀλλ' εἶχε καὶ ἴχνος τι ἀβρότητος ἐν τῇ μορφῇ· μείζων δὲ καὶ σέβας προκαλοῦσα ἐξεῖχεν ἡ μορφὴ τοῦ ἑτέρου παρ' αὐτῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βαδίζοντος, ἀλλὰ ψιλὸν ἐκυρτοῦτο τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς κεφαλῆς ὑπεράνω τοῦ βαθέος μετώπου. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἔβλεπε τὸν ἄνακτα ἀνδρῶν Ἀγαμέμνονα βαδίζοντα παρὰ τῷ θυμοειδεῖ Ἀχιλλεῖ.

Καὶ ὁ μὲν νεώτερος αὐτῶν ὄμμα ἔκπληξιν ἐκφαῖνον προσήλωσε πρὸς τὴν θελκτηρίαν γυναῖκα, ἤρεμος δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἔμεινεν ὁ πρεσβύτερος καὶ ἐφαίνετο, ὡς εἰ οὐχὶ νῦν πρῶτον ἔβλεπε τὴν καλὴν ταύτην, καὶ τοσοῦτον ἀπαθὴς καὶ παραδεδομένος εἰς ἄλλους λογισμούς, ὥστε ἄκων ὁ συνοδοιπόρος ἐπέσχεν ἐρώτησιν, ἣν ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους εἶχεν.

Οἱ δύο δ' οὗτοι ἄνδρες, ἀκολουθοῦντος τοῦ δούλου, ἐτράποντο ἐπὶ τὴν μακρὰν κονιορτώδη ὁδὸν τὴν εἰς Πειραιᾶ ἄγουσαν. Ἐν ᾧ δ' ἐχώρουν εἰς τὰ πρόσω, ὁ νεώτερος κατασκόπιον ἔστρεφεν ὄμμα πρὸς τὴν ἀστράπτουσαν ἐπιφάνειαν τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Ἐπειδὴ δ' ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὀξύς, ὡς ὁ τοῦ ἀετοῦ, ἦτο, διεῖδε πλοῖον, ὅπερ οὐδενὶ ἑτέρῳ ὀφθαλμῷ ἐφικτὸν ἦτο. Ἀλλὰ τὸ πλοῖον τοῦτο μόλις ἀνακύπτον ἐκ τοῦ κρασπέδου τοῦ ὁρίζοντος τῆς θαλάσσης διὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν ἐφαίνετο, ὅτι ἥκιστα προὐχώρει. Ἐκ τούτου δ' ὁ ὡς ἀετὸς ὀξυδερκής, καίπερ δόξαν παρέχων ἀνδρός, ὃς ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ ἑαυτοῦ, ὁσάκις ὅμως εἰς αὐτὸ ἠτένιζεν, ἐφαίνετο ἐπὶ στιγμὴν χρόνου, ὡς εἰ ἤθελε διὰ τῆς πνοῆς τοῦ ἰδίου αὐτοῦ στήθους νὰ πτερώσῃ τὰ ὀκνηρὰ ἱστία.

Τῶν καταβαινόντων δ' εἰς Πειραιᾶ διὰ τῆς ὁδοῦ, ἣν οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ἐπορεύοντο, ἡ ὄψις μεταβαίνουσα ἐπὶ δεξιὰ μὲν ἔν τινι ἀποστάσει προσέκρουε πρὸς τεῖχός τι στίλβον ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ὅπερ ἀπέραντον σχεδὸν καθῆκεν ἐπὶ τὸν πετρώδη αἰγιαλὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐπ' ἀριστερὰ δὲ πρὸς ἕτερον προσέκοπτεν ὅμοιον τεῖχος, ὅπερ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ ἐφαίνετο μέγα αὐξανόμενον. Διότι οἱ ἐργάται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σωρεύοντες μὲν πρῶτον ξεστοὺς ἐγγωνίους λίθους ἐπ' ἀλλήλοις, εἶτα δ' ἁρμόττοντες αὐτούς, ὅπου ἱκανοὶ σεσωρευμένοι ἦσαν καὶ δέοντες πρὸς ἀλλήλους διὰ σιδήρου καὶ μολύβδου, οὓς ἐνεπήγνυον διὰ τῶν μακρὰν ἀντηχούντων κτύπων τῶν τύκων, προῆγον αὐτό.

Καὶ τοῦτο δὲ τὸ τεῖχος διέτεινεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκεῖ εὐρεῖαν καμπὴν καμπτόμενον συνεδεῖτο τῷ ἑτέρῳ, ἵνα, ὡς ἄνω τὴν πόλιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸν λιμένα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ οἰκοδομήματα τῷ προστατηρίῳ αὐτοῦ βραχίονι περιβάλῃ.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ οἰκοδομίᾳ ἐνδιέτριβεν ἡ ὄψις τοῦ νεωτέρου τῶν δύο ἀνδρῶν περιέργως καὶ ἀγαπητῶς, ὁσάκις ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἀπωλίσθαινε τῶν ὑποπτέρων ἱστίων, ἅτινα μάλιστα μακρὰν ἔτι ὄντα προσέβλεπε. Τέλος δὲ μετάγων αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου ἄκρου ἐπὶ τὸ ἕτερον τοῦ ἀπεράντου στοίχου τῶν καλῶς προσηρμοσμένων λίθων στραφεὶς εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον μειδιῶν·

«Ἂν ἑκάστη σφοδρὰ λέξις, ἐξ ὅσων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὑπὲρ τοῦ τείχους τούτου εἶπον, εἰς λίθον μετεβάλλετο, πρὸ πολλοῦ ἀληθῶς θὰ ἵστατο τοῦτο ἕτοιμον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω, ὡς βλέπομεν, ἐγγίζει πρὸς τὸ τέλος.»

«Καὶ ἦτο ἀληθῶς ἀναγκαῖον τὸ μέσον τοῦτο τεῖχος;» ἠρώτησεν ἀδιάφορον βλέμμα στρέψας πρὸς τὸ ἔργον ὁ πρεσβύτερος.

«Παντάπασιν!» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. «Διότι πολὺ ἐκτείνεται πρὸς τὸ Φάληρον τὸ παλαιότερον ἐπ' ἀριστερὰ τεῖχος καὶ ἐκ τούτου μέγα μέρος τῆς ἀκτῆς τοῦ λιμένος ἔμενεν ἀτείχιστον. Νῦν δὲ πρῶτον συνετελέσθη τὸ ἔργον. Τῆς τέφρας τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων ὡς παρθένος ἀναδῦσα καὶ λαμπρὰ καὶ ἰσχυρὰ γενομένη, τραφεῖσα ἀπὸ τῶν φόρων τῶν παραλίων ἑλληνικῶν πόλεων καὶ τῶν νήσων ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πόλις τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς περιέβαλε τοῖς μέλεσιν αὐτῆς τὸ λίθινον τοῦτο τεῖχος καὶ ἐγένετο ἱκανὴ νὰ περιφρονῇ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ τὸν φθόνον τῶν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν λαλούντων καὶ τὰς ἐπιβολὰς τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας.»

Ὁ ἀνήρ, ὃς ταῦτα ἔλεγεν, ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου, ὁ Ἀλκμεωνίδης Περικλῆς, ὃν Ὀλύμπιον ἐκάλουν.

Ὁ δὲ συνοδοιπόρος ἦτο εὐκλεής τις δημιουργὸς χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων, Φειδίας καλούμενος. Ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἦτο τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀκροπόλεως ἀπέλαμπε καθ' ὅλην τὴν χώραν τῆς Ἀττικῆς καὶ μέχρι τοῦ Σουνίου, ὅθεν οἱ καταπλέοντες εἰς Πειραιᾶ ναυτίλοι τὴν χρυσαυγῆ αἰχμὴν τοῦ δόρατος τῆς θεοῦ περιχαρεῖς ἐχαιρέτιζον ὡς πρῶτον σύμβολον ἐκ τῆς χώρας τῶν ἱοστεφάνων Ἀθηνῶν.

Καὶ μονότονοι μὲν σχεδὸν ἦσαν οἱ μακρὰν παρατεινόμενοι ἐγγώνιοι λίθοι τοῦ τείχους, ἀλλ' ἐμβεβαπτισμένοι εἰς τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἀττικῆς οὐδὲν τὸ σκυθρωπὸν εἶχον. Πολυτάραχος δ' ὄχλος ἐκύμαινε περὶ αὐτοὺς καὶ ὀξεῖαι ἀντήχουν αἱ παρακελευστικαὶ φωναὶ τῶν ὀρεοκόμων· πολλαὶ δ' ἀγέλαι ἡμιόνων ἀφθόνως πεφορτισμένων ἀνέβαινον εἰς τὴν πόλιν, ἢ κατέβαινον εἰς Πειραιᾶ.

Ἐνιαχοῦ δ' οἱ κλάδοι ἐλαίας τινὸς ὑπερεῖχον τῆς ὁδοῦ καὶ ἀναψυκτικὴ αὔρα ἐνίοτε ἀπὸ τοῦ κόλπου προσπνέουσα προσέπαιζε πρὸς τὰς θαλερὰς ἄκρας αὐτῶν.

Ὁσάκις δὲ τοῦτο συνέβαινεν, ἀπετίθετο ὁ χαλκοτέχνης τὸν πέτασσον, ἵνα προσπνεύσῃ ἡ αὔρα τῷ ψιλῷ καὶ βαθεῖ αὐτοῦ μετώπῳ. Ἀλλ' ὁ Ὀλύμπιος προέβαινε πάντοτε διὰ τάχους ἀτενῶς προσβλέπων τὴν τριήρη, ἥτις τέλος ἐκ τοῦ βάθους τοῦ κόλπου κατὰ μικρὸν τῷ λιμένι προσεπέλαζεν.

Καὶ ἤδη εὑρίσκονται οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ τέλος ἀφικνοῦνται εἰς Πειραιᾶ. Καὶ ἐνταῦθα δὲ τὸ ὄμμα τοῦ ἀνδρός,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὃν Ὀλύμπιον καλοῦσι, περιεφέρετο χαρὰν προδίδον. Διότι, ὅ,τι παρείχετο εἰς θέαν τῷ ὀφθαλμῷ, ἔργον αὐτοῦ μάλιστα ἦτο, νέον τι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, αἱ εὐρεῖαι, μεγαλοπρεπεῖς, εὐθυφερεῖς ἐκεῖναι ἀγυιαί! Ἐνταῦθα μεγαλοπρεπὴς ἠγείρετο ἡ ἀγορὰ ἡ τῷ ὀνόματι τοῦ οἰκοδόμου Ἱπποδάμου τοῦ Μιλησίου Ἱπποδάμειος κληθεῖσα, ἣν στοαὶ περιέβαλλον. Ἐπ' ἀριστερὰ δὲ κλιμακωταὶ ὑψοῦντο ὑπεράνω τοῦ κιονοστεφοῦς θεάτρου αἱ οἰκίαι ἐπὶ τῆς ἀνάντους κλιτύος τοῦ περιτετειχισμένου λόφου τῆς Μουνυχίας, ἐφ' οὗ τῆς κορυφῆς ἵστατο λαμπρὸν τὸ τῆς Ἀρτέμιδος μαρμάρινον ἱερόν. Κάτω δ' ἐν τῇ πεδιάδι ἐξετείνοντο μέχρι τῆς θαλάσσης ἀπέραντοι αἱ στοαί, ἐνταῦθα μὲν ἡ στοὰ τοῦ Περικλέους, ἐκεῖ δὲ τὸ κολοσσιαῖον ἐμπόριον, ἔνθα φορτία ἀποβιβαζόμενα, ἕως ἂν πωληθῶσιν, ἢ ἀλλαχοῦ διακομισθῶσι, κατέκειντο, περαιτέρω δ' οἱ κύκλοι καὶ τὸ ὑπερμέγεθες Δεῖγμα, ἔνθα οἱ θαλασσουργοὶ καὶ οἱ ἔμποροι τὰ δείγματα τῶν ἀγωγίμων φορτίων ἔδιδον καὶ περὶ τῶν συμβολαίων καὶ συναλλαγῶν ἀλλήλοις συνεβουλεύοντο.

Ἐν ταῖς στοαῖς ταύταις ἐπὶ τοῦ ξυστοῦ ἵστατο ὁ συνετὸς Ἕλλην, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, χαίρων, ὅτι μετὰ τῆς κοινῆς εὐπραγίας καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα εὐωδοῦντο. Ἐνταῦθα δ' ἐδέχετο ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ φίλου θεοῦ τῆς θαλάσσης τὸ τῆς Ἀμαλθείας κέρας μεστὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς ξένης καὶ ἔβλεπε τοὺς τελευταίους δακτυλίους τῶν κυμάτων τοῦ Πόντου, τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ εἰς τὸν αἰγιαλὸν αὐτοῦ ἐξαφρωμένους.

Ἐνταῦθα δ' ἀνεστρέφοντο οἱ Ἕλληνες τοῦ Περικλέους, περικαλλεῖς μελάγχρωτες τύποι σκιαγραφικῶς προέχοντες τοῦ βάθους τῶν λευκῶν μαρμαρίνων στοῶν. Ἀσκεπεῖς τὴν κεφαλὴν οἱ πλεῖστοι, ἐμβάδας μόνον ἐν ἀνάγκῃ φέροντες, τὸ εὐτελὲς λευκὸν ἱμάτιον, ἢ τὴν χλαμύδα ἀτημελήτως περιβεβλημένοι, ἐν τούτοις ἵσταντο ἐν μέσῳ τῶν κιόνων ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γραφικῇ καλλονῇ ὡς ὀρφνώδη χαλκᾶ ἀγάλματα ἐν τούτῳ μόνον αὐτῶν διαφέροντες, ὅτι ζωηρῶς ἐχειρονόμουν καὶ ἐν μεγάλῃ συγχύσει τῶν φωνῶν τοὺς εὐφώνους φθόγγους τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου ἐξέπεμπον πλήρεις ἐνεργείας καὶ ἐν τῷ λόγῳ καὶ ἐν ταῖς χειρονομίαις, ἀλλ' ἅμα σεμνοπρεπεῖς ὡς ὑποκριταί.

Ἀφ' οὗ χρόνου οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων κύριοι τῆς θαλάσσης ἐγένοντο, κατέβαινον συνήθως εἰς τὸ ἐπίνειον, τὸν Πειραιᾶ, ἔνθα ἐχρηματίζοντο. Διότι ἐκεῖ ἀνεζήτουν ναυκλήρους διαποντίους πλοῦς καὶ ἐπιχειρήσεις ἀναλαμβάνοντας· ἐκεῖ κατελάμβανον τοὺς τραπεζίτας καὶ χρημάτων προξενητάς, παρ' οἷς παρακατετίθεσαν τὰ χρήματα αὐτῶν, ἢ ἀνελάμβανον τὰς παρακαταθήκας, ἤ, ἐὰν μήτε νὰ παρακαταθῶσι, μήτε ν' ἀναλάβωσιν εἶχον, ἐδανείζοντο παρ' αὐτῶν. Διότι ἡ ἐμπορία ἤκμαζε καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐμπείρως τοὺς καιροὺς μετεχειρίζετο. Ἐγίγνωσκε δ', ὁπότε συνέφερε σῖτον ἐκ τοῦ Πόντου νὰ προσκομίσῃ, ἢ ξυλείαν ἐκ Θράκης, ἢ πάπυρον ἐξ Αἰγύπτου, ἢ τάπητας ἐκ Μιλήτου, ἢ Σικυώνια ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος, ἢ βότρυς ἐκ Ῥόδου. Ὡσαύτως δὲ καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὅπου ἐπεζητοῦντο καὶ πολλοῦ ἐτιμῶντο τὸ ἔλαιον τῆς Ἀττικῆς, τὰ σῦκα, τὸ μέλι, τὰ τορνεύματα καὶ τὰ πήλινα ἀγγεῖα. Προθύμως δ' ἐδάνειζον αὐτῷ χρήματα ὁ προξενητὴς καὶ ὁ τραπεζίτης, διότι ὁ τόκος μέγας ἦτο καὶ ἀντὶ μεγάλων τόκων πᾶς τις παρεκινδύνευεν. Ἐκ τούτου δ' ἀπελεύθερός τις, Πασίων τις, ἢ Σίμων τις, ἢ Φορμίων τις ἐκάθητο εὔθυμος πρὸς τῇ τραπέζῃ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐσχηματίζετο, ὡς εἰ τῶν ἐν τέλει τις ἦτο, διότι τὰ συμβόλαια παρ' αὐτῷ παρακατετίθεντο. Ἔδιδε δὲ δύο τάλαντα ἄνευ μορφασμοῦ, ὅπως καὶ ἐδέχετο ἀδιαφόρως δύο τάλαντα εἰς παρακαταθήκην, ἀναγράφων μόνον τὸ ποσὸν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παρακατατιθέντος εἰς τὸ γραμματεῖον καὶ οὐδὲν πλέον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπίστευον δὲ τῇ χρηστότητι τοῦ Πασίωνος καὶ ὁ Πασίων ἀληθῶς χρηστὸς καὶ δίκαιος ἦτο, ἐπὶ τοσοῦτον τοὐλάχιστον, ἕως τὸ κέρδος ἀτίμου τινὸς πράξεως οὐχὶ ἀντάξιον ἐφάινετο τῆς ζημίας, ἣν ἡ κινδυνεύουσα φήμη τῆς χρηστότητος ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ αὐτῷ.

Οἱ δύο δ' ἄνδρες προσέβλεπον νῦν τὴν μαλακὸν φρίττουσαν καὶ πράσινον, ὡς ἡ σμάραγδος, θάλασσαν προσκλύζουσαν τῇ προκυμίᾳ. Ἀναπεπταμένος δ' ἐξετείνετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὁ βαθύκολπος στρογγύλος λιμὴν τοῦ Πειραιῶς καὶ ὡς φύλακες τοῦ θαλασσίου πυλῶνος ὑψοῦντο δύο μεγάλοι πύργοι ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ στόματος, πρὸς οὓς ἐν ὥρᾳ κινδύνου περιῆπτον τὴν κολοσσιαίαν σιδηρᾶν ἅλυσιν, ἥτις τὸν εἴσπλουν ἐκώλυεν. Ἀναρίθμητα δ' ἐπ' ἀγκύραις ὥρμουν στρογγύλα ὀγκώδη πλοῖα, ὁ δ' αἰγιαλὸς ἐπ' ἀριστερὰ ἐκαλύπτετο ὑπὸ ὑψερεφῶν τριήρων τοῦ ἀθηναϊκοῦ ναυτικοῦ, αἵτινες κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἑλλήνων ἀνελκυσμέναι ἑκάστη ἐν ἰδίῳ οἴκῳ ὡς τέρατα ἐν ταῖς φωλεαῖς ἀναπαυόμεναι ἐφαίνοντο, φοβεροὶ δράκοντες τῆς θαλάσσης φανταστικὰ ῥύγχη ἔχοντες καὶ πτερωτὰς θρασέως ἀναπαλλομένας οὐράς. Περαιτέρω δ' ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς πειραϊκῆς χερσονήσου, ἐν τοῖς ναυστάθμοις τῆς Ζέας καὶ τῆς Μουνυχίας, κατέκειντο πλείονα τοιαῦτα μεγαλοπρεπῆ θαλάσσια τέρατα καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ὑψοῦντο τὰ νεώρια, ἐν οἷς τὰ κρεμαστὰ σκεύη τῶν ἀπαρασκεύων τριήρων ἐφυλάττοντο, καὶ περαιτέρω οἱ νεώσοικοι, ἐν οἷς ἀδιαλείπτως ξυλεία κατετίθετο καὶ νέαι τρόπεις κατεσκευάζοντο.

Καὶ ἤδη εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον, ὅπερ ὁ Ὀλύμπιος καταβαίνων εἰς Πειραιᾶ ἀτενῶς προσέβλεπεν. Ἦτο δὲ τὸ δημόσιον πλοῖον, ἡ Ἀμφιτρίτη.

Ὄχλος πολὺς συῤῥέουσιν εἰς τὴν κάταρσιν καὶ ἐκ τῶν στοῶν καὶ τῶν ξυστῶν ἠχοῦσι συγκεχυμέναι φωναί·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἡ Ἀμφιτρίτη ἦλθεν — ἡ Ἀμφιτρίτη φέρουσα τὸν θησαυρὸν τὸν ἐν Δήλῳ! — Ἡ Ἀμφιτρίτη φέρουσα τὸ ταμιεῖον τῶν συμμάχων! — Κατῴρθωσε λοιπὸν ὁ συνετὸς Περικλῆς, ὅ,τι ἤθελε; — Τί θὰ εἴπωσιν οἱ σύμμαχοι; — Ἀδιάφορον! Εἴμεθα οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, οἱ προστάται. Ἡμεῖς ἐκπέμπομεν τοὺς στόλους ἡμῶν εἰς τὴν παραλίαν αὐτῶν! Ἡμεῖς πολεμοῦμεν ὑπὲρ αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο τελοῦσι τοὺς φόρους, ὅ,τι ὑπολείπεται, ἡμέτερον εἶναι.»

Αἴφνης πλήττει τὴν ἀκοὴν ἡ ἠχὴ τῶν αὐλῶν ἐκ τοῦ πλοίου προσπελάζοντος. Διότι, ὡς ἐν παντὶ δημοσίῳ πλοίῳ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς Ἀμφιτρίτης οἱ κωπηλάται πρὸς αὐλὸν ἐκωπηλάτουν. Καὶ ᾄσματα δ' ἠχοῦσιν ἀπὸ τῶν σελμάτων, καὶ ἡ ἠχὴ αὐτῶν ἀναμιγνύεται τῷ καχλάσματι τῶν ὑπ' ἀναριθμήτων κωπῶν πληττομένων θαλασσίων κυμάτων. Καὶ χρυσαυγὴς μὲν ὑπεράνω τοῦ ἐμβόλου ἀπαυγάζει ἡ εἰκὼν τῆς θεοῦ τῆς θαλάσσης, ἀφ' ἧς καὶ τὸ πλοῖον τὸ ὄνομα φέρει, κατα-πεποικιλμένον δὲ διαλάμπει τὸ ἀκροστόλιον πρὸς τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ τὰ ᾄσματα καὶ ἡ ἠχὴ τῶν αὐλῶν καὶ τὸ κάχλασμα τῆς θαλάσσης ἐκκωφοῦνται εἰς τὰς κραυγὰς καὶ τὴν χαρὰν τοῦ ὄχλου, ὧν συμμετέχουσιν εὐθύμως καὶ οἱ ἡλιοκαεῖς ναῦται ἀπὸ τοῦ πλοίου.

Ἀλλ' ὁ αὐλὸς σιγᾷ· αἱ κῶπαι ἀργοῦσι· τὸ πλοῖον ἵσταται καὶ ἄρχεται ὁ ψόφος τῶν κάλων, ὁ κρότος τῶν ἁλύσεων καὶ ἡ διαδρομὴ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ. Ἡ ἄγκυρα βάλλεται· τὰ ἱστία συστέλλονται· τὰ πείσματα ἐκδέονται, καὶ ἡ ἀποβάθρα προσαρμόττεται. Τινὲς τῶν ἐν τέλει ἵστανται νῦν ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς προκυμίας καὶ ὁ Περικλῆς προσελθὼν λέγει λόγους τινὰς πρὸς αὐτούς. Ἀλλ' ὁ τόνος τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἔχει τι τὸ ἰδιότροπον, τὸ θαυμαστόν, δι' ὃ καὶ οἱ μὴ ἀναγνωρίσαντες πρότερον ἀναγνωρίζουσιν αὐτὸν νῦν. Διότι τοὺς μὲν χαρακτῆρας τοῦ προσώπου αὐτοῦ οὐχὶ πάντες ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς Πυκνὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, ἀλλὰ τὴν φωνὴν πάντες ἤκουον καὶ πάντες καλῶς ἐγνώριζον. Τέλος τινὲς τῶν ἐν τέλει ἐπιβαίνουσι διὰ τῆς ἀποβάθρας ἐπὶ τὸ πλοῖον.

Μετά τινα δὲ χρόνον ἐκ τοῦ κοίλου τοῦ πλοίου ἀναφέρονται καὶ ἀποβιβάζονται πίθοι τινὲς χαλκόδετοι καὶ κατεσφραγισμένοι καὶ ἐπιτίθενται ἐπὶ ἡμιονικοῦ ζεύγους ἐπὶ τούτῳ ἀναμένοντος. Ἀποβιβάζεται δ' εἰς τὴν γῆν καὶ ὁ τριήραρχος καὶ διαλέγεται πρὸς τὸν Περικλέα.

Χρυσοῦς θησαυρὸς εἶναι, ὅ,τι ἡ Ἀμφιτρίτη ἐπὶ τῶν γαλανῶν θαλασσίων κυμάτων ἐκόμισε καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν καραδοκούντων Ἀθηναίων κατέθηκεν. Εἶναι ὁ θησαυρὸς τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων. Κομίζουσι δ' αὐτὸν ἐκ Δήλου, τοῦ τηλεφάντου κυανέας χθονὸς ἄστρου, εἰς τὰς ἰσχυρὰς Ἀθήνας κατὰ προτροπὴν τοῦ Περικλέους, ἵνα διαχειρίζωσιν αὐτὸν οὐχὶ ὡς θησαυρὸν τῶν συμμάχων, ἀλλ' ὡς φόρον τῶν πόλεων καὶ νήσων.

Ὡς δὲ περὶ πάντα χρυσοῦν θησαυρὸν ἀδημονία τις περιΐπταται, ἀμυδρόν τι φῶς, πνοή τις τοῦ ἀβεβαίου, ἤτις ἐλπίδας πολυεύκτους ἀναζωπυρεῖ καὶ ἀσυνειδήτους φόβους ἐμποιεῖ· διότι ἡ χρυσῆ πλίνθος εἰς νόμισμα μεταβάλλεται; τὸ δὲ νόμισμα ἐν ταῖς χερσὶ τῶν κεκτημένων μεταχαράττεται καὶ μεταβάλλεται, ὡς πολλοὶ αὐτοῦ ἅπτονται, καὶ τῷ μὲν εὐτυχίαν προξενεῖ, τῷ δὲ δυστυχίαν, οὕτω καὶ ὁ θησαυρὸς οὗτος τῆς Δήλου, πρὸς ὃν τὰ βλέμματα ἀποβλέπουσι τοῦ ὄχλου, τίς δύναται νὰ προΐδῃ, πότερον εὐλογίαν, ἢ κατάραν κομίζει, πρὸς ἡδονήν, ἢ μεταμέλειαν ἐκομίσθη, ἀθάνατόν τι, ἢ θνητὸν θὰ δημιουργήσῃ; Τίς δύναται νὰ προφητεύσῃ, ὁποῖος ἄνεμος ἐκ τοῦ ἀσκοῦ τούτου τοῦ Αἰόλου θὰ πνεύσῃ;

«Διὰ τοῦ χρυσίου τούτου δύναταί τις νὰ καταστήσῃ τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀθήνας ἄμαχον ἔρεισμα τῆς Ἑλλάδος!» διελογίζοντο πρὸς ἑαυτούς τινες τῶν ἐν τέλει περὶ τὸν Περικλέα ἱστάμενοι.

«Διὰ τοῦ χρυσίου τούτου δύναταί τις ν' αὐξήσῃ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηνῶν, νὰ κυριεύσῃ τῆς Σικελίας καὶ Αἰγύπτου, νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς Πέρσας καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὴν Σπάρτην!» ἔλεγε πρὸς ἑαυτὸν ὁ τριήραρχος.

«Ἐκ τοῦ χρυσίου τούτου δύναταί τις νὰ παρέχῃ ὑμῖν ἄφθονον χρῆμα πρὸς ἑστιάσεις καὶ θεάματα!» διελογίζετο ὁ ἐκεῖ συναθροισθεὶς ὄχλος.

«Διὰ τῶν χρημάτων τούτων θὰ ἠδύνατό τις νὰ οἰκοδομήσῃ μεγαλοπρεπεστάτους ναοὺς καὶ λαμπρότατα ἀγάλματα νὰ στήσῃ!» διενοεῖτο ὁ σύννους τῶν χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων δημιουργὸς παρὰ τῷ Περικλεῖ ἱστάμενος.

Αὐτὸς δ' ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς; . . . Ἡ διάνοια αὐτοῦ, καὶ μόνον αὐτοῦ πάντα ταῦτα ἔκυεν. . . .

Ἐν τούτῳ ἡ συνωρίς, ἥτις ἔμελλε νὰ κομίσῃ τὸ χρυσοῦν ἐκεῖνο φορτίον εἰς Ἀθήνας ἐκινήθη, καὶ μετ' αὐτῆς ὁ ὄχλος ἐκεῖνος· οὕτω δ' ἀφανισθέντος αὐτοῦ καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Φειδίας ὥρμησαν τὴν εἰς Ἀθήνας ἄγουσαν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πολὺ τοῦ ὄχλου παρηκολούθει τῇ συνωρίδι, ἥ τε ὁδὸς ἡ πειραϊκὴ κενὴ ἀνθρώπων ἦτο καὶ οἱ ἐπιφαινόμενοι τῇδε κακεῖσε ὁρατοί.

Ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης δὲ πλακὸς μνήματός τινος ἐκ τῶν εὑρισκομένων παραπλεύρως τῆς ὁδοῦ ἐκάθηντο δύο ἄνδρες ζωηρῶς διαλεγόμενοι. Καὶ ἡ μὲν ὄψις τοῦ ἑνὸς ἐξέφαινε τὴν ἱλαρὰν σεμνότητα σοφοῦ ἀνδρός, σκυθρωπὸς δ' ἦτο ὁ ἕτερος, οὗ οἱ πυριφεγγεῖς ὀφθαλμοὶ προὔδιδον μανικὴν ἰδιογνωμοσύνην. Διελθόντα δὲ τὸν Περικλέα ὁ μὲν πρῶτος συνήθως προσηγόρευσε μειδιῶν, ὁ δὲ σκυθρωπὸς προσέβλεψεν ὀξέως καὶ ἐχθρικῶς.

Καὶ αὖθις δὲ μικρὸν προβάντες οἱ δύο ἄνδρες εἶδον ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ νέον τινά, ὃς ἵστατο σύννους καὶ ὅλως εἰς λογισμοὺς βεβυθισμένος. Ἐφαίνετο δ' ἐπιλαθόμενος τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου, ἢ ἀπολέσας αὐτὸν πρὸ τῶν ποδῶν καὶ διαλογιζόμενος, ὅπου ἠδύνατο νὰ εὕρῃ νέον τινά. Εἶχε δὲ ἰδιόρρυθμόν τινα ὄψιν, πάντως οὐχὶ χαρίεσσαν, καὶ ἠτένιζεν εἰς τὴν γῆν ἀσκαρδαμυκτί.

«Εἷς τῶν λιθοξόων μου,» εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον ὁ σεμνὸς Φειδίας πατάσσων τὸν ὦμον τοῦ μεριμνητοῦ, ὡς, ἵνα ἀνακινήσῃ αὐτόν· «σπουδαῖος, ἀλλὰ παράδοξος νεανίσκος. Ἐργάζεται μίαν ὅλην ἡμέραν μετὰ μεγίστου ζήλου ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ μου, ἀλλὰ τὴν ἑπομένην ἀφανὴς γίγνεται. Εἶναι δ' ἴδιον αὐτοῦ νὰ μένῃ οὕτω φροντιστικός.»

Οὐχὶ μακρὰν δὲ τοῦ σύννου νεανίσκου συνεκάθιζε χωλός τις, ἀνάπηρος ἀνὴρ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ἐπαίτης τις θαυμαστῶς σεσηρὸς πρόσωπον ἔχων. Καὶ ὁ μὲν φιλάνθρωπος Περικλῆς ἔδωκεν αὐτῷ νόμισμά τι, ἀλλ' ὁ ἀνάπηρος ἐπαίτης διέστρεψεν ἔτι μᾶλλον τὸ σεσηρὸς πρόσωπον καὶ ἐφαίνετο ὡς τονθορύζων ὑβριστικήν τινα λέξιν μεταξὺ τῶν χειλέων.

Ὅτε δ' οἱ δύο ἄνδρες τὸ ἥμισυ τῆς ὁδοῦ ἤδη διανύσαντες ἔκ τινος δρυμοῦ ἐλαιῶν, ὅστις ἐπὶ βραχύ τι τὴν ὁδὸν ἐκάλυπτε, προέκυψαν, ἀνεφάνη ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾗ ἔβλεπέ τις τὸ κολοσσιαῖον χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς λάμπον ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ δύοντος ἡλίου. Ἔβλεπε δέ τις τὴν τὸ κράνος φέρουσαν κεφαλήν, τὸ ὑψούμενον δόρυ καὶ τὴν μεγάλην ἀσπίδα, ἐφ' ἧς ἡ ἀριστερὰ ἐστηρίζετο. Ὡσαύτως δ' ἀνέλαμπεν ἀνταυγὴς ἐκ τῆς κλιτύος τῆς ἀκροπόλεως χρυσῆ τις κεφαλὴ Γοργοῦς, ἣν πλούσιός τις Ἀθηναῖος ἀνάθημα ἐκεῖ ἀνέθηκεν.

Ἐξαίφνης ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ χρόνου τούτου μεταβολή τις παράδοξος ἐγένετο ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεοποιοῦ. Ἐφαίνετο δ', ὅτι ἀντήλλαξεν ὅλως τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ τοῦ συνοδοιπόρου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡς δῆλα δὴ κατὰ τὴν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸν λιμένα κατάβασιν οὗτος μὲν ἐφαίνετο παθαινόμενος καὶ πυριλαμπεῖ τῷ ὀφθαλμῷ ἀτενῶς εἰς ἓν σημεῖον τηλεφανὲς ἀτενίζων, ὁ δὲ συνοδοιπόρος σεμνὸς καὶ σιγηλὸς καὶ ἀπαθὴς παρ' αὐτῷ ἐβάδιζεν, οὕτω νῦν ἐκ τοῦ ἐναντίου κατὰ τὴν ἀνάβασιν ὁ μὲν θεοπλάστης ταχεῖ τῷ βήματι καὶ πυρπνέοντι τῷ ὀφθαλμῷ ἀσκαρδαμυκτὶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀπέβλεπεν, ὁ δὲ συνοδοιπόρος ἀτάρακτος καὶ σχεδὸν κεκμηκὼς παρηκολούθει αὐτῷ. Ἐφαίνετο δ', ὅτι ἡ θέα τῆς θεοῦ, μεθ' ὅσα ἐν Πειραιεῖ εἶδεν, ἰδιοτρόπως αὐτὸν διέθηκε. Διότι ἐκεῖ μὲν ἦλθεν εἰς ὕψιν αὐτῷ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ὠφελίμου· ὁ ἐν τῷ λιμένι δῆλα δὴ θόρυβος, αἱ κραυγαὶ τῶν ἐριζόντων προξενητῶν, αἱ μεγαλοπρεπεῖς μέν, ἀλλ' αὐτοειδεῖς καὶ ἰσομεγέθεις στοαὶ ὅμοιαι πρὸς ναούς, οὓς αἱ ἐνοικοῦσαι θεότητες κατέλιπον, καὶ τέλος ὁ χρυσοῦς θησαυρὸς ὁ τὴν πνιγηρὰν πνοὴν τοῦ ἀβεβαίου περιβεβλημένος καὶ τὰ τοιαῦτα σκυθρωπὸν αὐτὸν κατέστησαν. Καὶ ὤφειλε μὲν πάντα ταῦτα νὰ ἀνέχηται, ἀλλ' ἠσθάνετο, ὅτι ἐτάραττον τὴν χορείαν ἀπράκτων ἔτι ἰδανικῶν λαμπρῶν πλασμάτων, ὧν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἦτο πλήρης. Ἀλλ' εὐθύς, ὡς ἐπεφάνη ἡ ἀκρόπολις, τοσοῦτον μετεμορφώθη καὶ τοσοῦτον ἔμφροντι καὶ εὐλόγιστον καὶ εὔσταθμον τὸ ἀτενὲς αὐτοῦ βλέμμα ἐπὶ τὸ λάμπον ἄκρον τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως μετῆγεν, ὥστε ὁ Περικλῆς ἤδη περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς φροντιστικῆς ἐκείνης προσοχῆς νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν ἤθελεν.

«Πάτερ!» ἔλεγε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου παιδίον τι πρὸς τὸν πρεσβύτην πατέρα, ἐν οὗ τῇ συνοδίᾳ παρ' αὐτὸν τὸν Περικλέα καὶ Φειδίαν παρήρχετο, ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν ἀκρόπολιν προσβλέπον, «Μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουσιν ἐν τῇ ἀκροπόλει αὐτῶν πολιοῦχον θεὸν τὴν Ἀθηνᾶν, ἢ κατοικεῖ αὕτη καὶ παρ' ἄλλοις;»

«Καὶ οἱ Ῥόδιοι ἤθελον νὰ ἔχωσιν αὐτὴν ἐν τῇ ἀκροπόλει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτῶν,» ἔλεγεν ὁ πατὴρ πρὸς τὸ παιδίον, «ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν τοῦτο.»

«Εἶχεν ὀργὴν πρὸς αὐτοὺς ἡ θεός;» ἠρώτησεν αὖθις τὸ παιδίον.

«Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς ἠπείρου», ἀπεκρίνατο ὁ πατήρ, «καὶ οἱ Ῥόδιοι κατὰ θάλασσαν ἐμνήστευον τὴν θεόν. Ἑκάτεροι δὲ παρεσκεύαζον θυσίας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἵνα τῆς εὐνοίας αὐτῆς τύχωσιν. Ἀλλ' οἱ μὲν Ῥόδιοι ἐπιλήσμονες ὄντες, ὅτε ἀναβάντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἤθελον νὰ προσενέγκωσι τὴν θυσίαν, δὲν εἶχον πῦρ, καὶ ἐκ τούτου προσήνεγκον οὐχὶ τὴν ἀνήκουσαν θυσίαν, ἀλλ' ἄπυρά τινα ἱερά. Ἐκ δὲ τῆς πέτρας τῆς ἀκροπόλεως τῶν συνετῶν Ἀθηναίων πῦρ καὶ κνῖσα ἀναπεμπομένη εἰς τὸν οὐρανὸν διεχεῖτο. Διὰ τοῦτο δ' ἡ μὲν Ἀθηνᾶ προὐτίμησε τοὺς Ἀθηναίους, ὁ δὲ Ζεὺς οἰκτείρας τοὺς Ῥοδίους εἰς παρηγορίαν ἀνέῳξε τοὺς κρουνούς, ἐξ ὧν χρυσῆ βροχὴ καταπεσοῦσα ἐπλήρωσε τὰς ἀγυιὰς καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν. Χαρὰν μεγάλην δ' ἐχάρησαν οἱ Ῥόδιοι καὶ παραμυθίαν λαβόντες ἔστησαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χρυσοῦν τὸν θεὸν τοῦ πλούτου, τὸν Πλοῦτον.

Ἡ διήγησις τοῦ ἀνδρὸς ἔβαλε διὰ τῶν ὤτων τῶν δύο ἀνδρῶν, οἵτινες παρ' αὐτοὺς ἐβάδιζον. Ὁ Φειδίας ὑπεμειδίασε καὶ μετὰ μικρὸν στραφεὶς πρὸς τὸν συνοδοιπόρον·

«Μοὶ φαίνεται, Περίκλεις, ὅτι οἱ καιροὶ μετήλλαξαν, καὶ ὅτι ταχέως θὰ πράξωμεν, ὅ,τι καὶ οἱ Ῥόδιοι. Δὲν ἔχεις ἐν νῷ νὰ στήσῃς καὶ τὸν Πλοῦτον ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως;»

«Μὴ φοβοῦ!» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Περικλῆς. «Ἐφ' ὅσον ἂν ἡ θάλασσα προσκλύζῃ πρὸς τὴν ἀττικὴν ἀκτήν, κύριον θὰ ὑψῶται ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς θεοῦ σου.»

«Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῶν ναῶν!» προσέθηκεν ὁ Φειδίας. «Ἔρημος κατὰ τὸ ἥμισυ κεῖται ἔτι ἡ πέτρα τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀκροπόλεως, ὡς αὐτὴν κατέλιπεν ὁ δηώσας τὴν χώραν Πέρσης. Κατακομίσατε λοιπὸν τοὺς κίονας καὶ τὰ ἄλλα λείψανα καὶ οἰκοδομήσατε δι' αὐτῶν τὰς προκυμίας καὶ τὰ μακρὰ ταῦτα τείχη! Διότι, ὅ,τι ὁ Πέρσης ἐκεῖ κατέσκαψεν, ὑμεῖς ἀνοικοδομεῖτε μόνον ἐν Πειραιεῖ!» —

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου ὁ ἄγων τὸ παιδίον ἀκούσας τὴν φωνὴν τοῦ διαλεγομένου ἐστράφη καὶ ἀνεγνώρισε τὸν Περικλέα, ὃς ἀντιπροσηγόρευσεν αὐτὸν συνήθως· γνώριμος δ' ἐτύγχανεν αὐτῷ καὶ ξένος, ἐξ οὗ χρόνου ἐν Συρακούσαις ἔζη.

«Ὁ διάλογος σοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ Λυσίου, φίλε Κέφαλε,» εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Περικλῆς, «ἐγένετο ἀφορμὴ σφοδρᾶς ἐπιβολῆς τοῦ Φειδίου κατ' ἐμοῦ.»

«Τίνι τρόπῳ!» ἠρώτησεν ὁ Κέφαλος.

«Ἀναβαίνομεν ἐκ Πειραιῶς,» μετέλαβεν ὁ Ὀλύμπιος τὸν λόγον, «καὶ ἤδη ἐκεῖ ὁ κεχαριτωμένος τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ὁ φίλος ἡμῶν, εἶχε σχεδὸν ἀθύμως· διότι ἐπεθύμει πάντοτε ἐν μέσῳ θεῶν νὰ ἀναστρέφηται, μισεῖ δὲ τὰ μακρὰ τείχη, τὰς εὐρείας στοάς, τὰ φορτία, τοὺς θυλάκους, τοὺς πίθους καὶ τοὺς αἰγέους ἀσκούς. Καὶ αἱ κραυγαὶ δὲ τῶν ἐν Πειραιεῖ προξενητῶν διεσπάραξαν τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ. Βεβαίως ἅμα διελθὼν τὰς πύλας καὶ εἰσελθὼν αὖθις εἰς τὰς σκολιὰς καὶ μικρὰς ὁδοὺς τῆς παλαιᾶς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ θὰ ἀποτινάξῃ τὴν κόνιν τὴν ἐκ τῆς εἰς τὸ ἐπίνειον ἀγούσης.»

«Ἀλλ' εἰπέ μοι τέλος,» εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν θεοπλάστην, «διὰ τί προσβλέπεις τόσον σύννους καὶ ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν ἀκρόπολιν; Ἴσως ἡ ὄψις τῆς θεοῦ σου τῆς κορυθαιόλου καὶ δορυσσόου Προμάχου ταράττει σε τοσοῦτον;»

«Μάθε,» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας, «ὅτι τὴν κορυθαίολον καὶ δορυσσόον Πρόμαχον ἐκ πολλοῦ χρόνου ἀπήλασεν ἀπὸ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καρδίας μου ἄλλη Παλλὰς Ἀθηνᾶ τῆς εἰρήνης, Παλλάς τις, ἥτις δὲν μάχεται διὰ ψοφοειδοῦς χαλκοῦ, ἀλλ' ἤρεμος καὶ νικηφόρος σείουσα τὴν αἰγίδα ἀπολιθοῖ τὰ τοῦ σκότους λοχεύματα. Ὁσάκις λοιπὸν μετάγω τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν ἀκρόπολιν, γίγνωσκε, ὅτι καθιδρύω ἐκεῖ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ μου ἤδη τελειωθὲν ἐκεῖνο ἄγαλμα, ὅτι περικλείω αὐτὸ εἰς μεγαλοπρεπῆ ἀπαυγάζοντα ναόν, ὅτι τὸ ἀέτωμα καὶ τὴν ζωφόρον τοῦ ναοῦ τούτου περικοσμῶ δι' ἀπείρων εἰκόνων καὶ ὅτι πρὸς τούτοις καὶ μακρὰν ἀπαστράπτοντα προπύλαια ἐκπρεπῆ οἰκοδομῶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς, ἐξ ἧς ἡ τῶν Παναθηναίων πομπὴ ἀναβαίνει. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ, Περίκλεις, ὅτι θὰ ἐξαιτήσω παρὰ σοῦ χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα εἰς κατασκευὴν τῆς Παλλάδος ἐκείνης τῆς εἰρήνης, ἢ μάρμαρα εἰς οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ. Ὄχι — οἰκοδομῶ καὶ διαγλύφω ἐν τῇ ψυχῇ μόνον, μὴ φοβοῦ!»

«Τοιοῦτοι εἶναι πάντες οὗτοι οἱ θεοπλάσται καὶ ποιηταί,» εἶπεν ὁ Περικλῆς τὴν καρδίαν δηχθεὶς ὑπὸ τοῦ σκωπτικοῦ λόγου τοῦ φίλου. «Ἀγνοοῦσιν, ὅτι τὸ καλὸν τὸ ἄνθος τοῦ ὠφελίμου εἶναι. Ἐπιλανθάνονται, ὅτι πρῶτον πάντων τὸ κοινὸν πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἔχῃ, ἡ κοινὴ εὐπραγία ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων νὰ ἑδραιῶται, καὶ ὅτι ἡ τέχνη μόνον ἐν εὐημερούσαις, ἰσχυραῖς πολιτείαις ἀκμάζει. Ὁ ἡμέτερος Φειδίας χαλεπῶς ἔχει πρός με, ὅτι ἐπί τινας ἐνιαυτοὺς μόνον περὶ τῆς οἰκοδομίας σιτοβολώνων ἐν Πειραιεῖ καὶ τοῦ μακροῦ μέσου σκέλους ἐφρόντισα ἀντὶ τῶν ναῶν τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ὅτι δὲν ἐπέτρεψα τῷ ὑψιφαεῖ δόρατι τῆς χαλκοχύτου αὐτοῦ Ἀθηνᾶς μόνον νὰ σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πολεμίων τῶν κατὰ ξηράν τε καὶ κατὰ θάλασσαν δυναμένων νὰ ἀπειλῶσι τῇ πόλει.»

Ὁ Φειδίας ὕψωσε τὴν κεφαλὴν ὡς δηχθεὶς τὴν καρδίαν καὶ ἔβαλε βλέμμα πυρίληπτον ἐπὶ τὸν Περικλέα. Ἀλλ' οὗτος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀντέβλεψεν εἰς τὸν δηχθέντα φίλον μειδιῶν διαλλακτήριον μειδίαμα καὶ εἶπεν αὖθις λαβὼν τοῦ φίλου τὴν χεῖρα· «Τοσοῦτον ἀπείρως ἔχεις ἐμοῦ, ὥστε ἠδυνήθης νά με ὀνειδίσῃς ὡς ἐχθρὸν καὶ σκώπτην τῆς θείας πλαστικῆς τέχνης; Δὲν εἶμαι ἔνθους φίλος καὶ θεράπων παντός, ὅ,τι καλόν;»

«Γνωρίζω,» εἶπεν ὁ Φειδίας καὶ αὐτὸς νῦν σαρκαστικῶς μειδιῶν, «γνωρίζω, εἶσαι φίλος τοῦ καλοῦ. Ἓν βλέμμα ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καλῆς Χρυσίλλης. . . .»

«Ὄχι τοῦτο μόνον!» ὑπολαβὼν εἶπε σεμνῶς ὁ Περικλῆς. «Πιστεύσατέ μοι, φίλοι, ὅτι, ὁσάκις τὰ δημόσια πράγματα καὶ πρὸς τούτοις τὰ ἴδια ἐπαχθῆ μοι γίγνονται, ὁσάκις τῶν ἐναντίων τινὲς ὀχληροὶ ἀποβαίνουσιν, ἢ ἐναντιότητές τινες παροργίζουσί με, ὁσάκις ἄθυμος ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου οἴκαδ' ἐπανέρχομαι καὶ σύννους, σχεδὸν τεταραγμένος, τὰς ὁδοὺς πορεύομαι, δύναται μικρά τις εὐσμίλωτος καὶ εὔρυθμος στήλη τὴν ὄψιν προσβάλλουσα, ἢ τόρευμά τι εὐφυῶς ἀπειργασμένον παρὰ τὴν ὁδὸν νὰ μὲ ψυχαγωγήσῃ καὶ ὅλως νὰ μεταβάλῃ τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι δ', ὅτι ποτὲ ἐγενόμην τοσοῦτον περιαλγής, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις ὁμηρικῆς τινος ραψῳδίας νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν ψυχήν μου.»

Καὶ ἤδη εἰσῆλθον διὰ τῶν πυλῶν εἰς τὴν πόλιν, ἧς αἱ ὁδοὶ στεναὶ καὶ αἱ οἰκίαι ἧττον κομψαὶ ἦσαν, ἢ αἱ τοῦ Πειραιῶς. Ἀλλ' αὗται ἦσαν αἱ γνήσιαι Ἀθῆναι, ὧν ἱερὸν τὸ ἔδαφος.

Ὡς δ' ἐγγὺς τῆς οἰκίας τοῦ Φειδίου ἐγένοντο, εἶπεν οὗτος πρὸς τὸν Περικλέα καὶ Κέφαλον· «Ἂν εἴχετε ἐπιθυμίαν καὶ σχολὴν νὰ εἰσέλθητε ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν οἰκίαν μου, θὰ συνετελεῖτε κρίνοντες εἰς τὴν διάλυσιν οὐχὶ μικροῦ ἀγῶνος, ὃν ἀγωνίζονται ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ μου.»

«Περιεργίαν ἐγείρεις ἐν ἡμῖν,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς.

«Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως,» εἶπεν αὖθις ὁ Φειδίας, «ὅτι οἱ Πέρσαι ἐλθόντες ἐκόμισαν ἐπὶ πλοίου μάρμαρον, ὅπως στή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σωσιν ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὴν καταδούλωσιν τῆς χώρας περσικὸν μνῆμα τῆς νίκης ἐκ περσικοῦ λίθου, καὶ ὅτι ὁ μάρμαρος οὗτος, ὅτε ἐκεῖνοι νικηθέντες ἔφυγον, ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος κατελήφθη λάφυρον ὑφ' ἡμῶν. Μετὰ περιπλανήσεις τινὰς δ' ἡ καλὴ ἐκείνη πέτρα περιῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου. Ὡς γινώσκεις δὲ σύ, Περίκλεις, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἀθηναίων ὤφειλον ἐκ τοῦ μαρμάρου τούτου Κύπριν νὰ πλάσω, ἵνα τοὺς κήπους δι' αὐτῆς κοσμήσω. Νομίσας λοιπόν, ὅτι οὐδεὶς τῶν μαθητῶν μου ἱκανώτερος ἦτο ἐξεργασάμενος τὸ ἔργον νὰ εὐδοκιμήσῃ, ἢ ὁ ἐκ Πάρου Ἀγοράκριτος, παρέδωκα αὐτῷ ἀπαιτήσαντι τὸν μάρμαρον καὶ ὄντως ἐξαίρετόν τι ἔπλασεν ἐξ αὐτοῦ ἔργον. Ἀλλ' ἕτερός τις τῶν δεξιωτάτων μαθητῶν, ὁ φιλότιμος Ἀλκαμένης, φθονήσας τῷ Ἀγορακρίτῳ καὶ ἐπὶ τῷ μαρμάρῳ καὶ ἐπὶ τῇ δόξῃ ἀπετόλμησεν ἀμιλλώμενος πρὸς τὸν Πάριον, τὸν εὐνοούμενον ὑπ' ἐμοῦ, ὡς λέγει, νὰ ἐργασθῇ μαρμάρινον ἄγαλμα τῆς αὐτῆς θεοῦ. Ἀμφοτέρων λοιπὸν τὰ ἔργα ἵστανται τετελειωμένα καὶ πολλοὶ τῶν φιλοτέχνων συνέρχονται σήμερον εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἂν δ' ἠθέλετε ν' ἀκολουθήσητε αὐτοῖς, ὁποίαν ἄμιλλαν θὰ διεγείρετε ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν δύο νέων! Ἔλθετε καὶ ἴδετε, ὁπόσον διαφόρως ἡ καλλίστη τῶν ἐπουρανίων θεῶν ἐπεφάνη ταῖς ψυχαῖς τῶν δύο νεανίσκων!»

Δὲν ὤκνησαν μακρὸν ὅ τε Περικλῆς καὶ ὁ Κέφαλος, ἀλλὰ κατανεύσαντες εἰσῆλθον μετεώροι τῇ ἐλπίδι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φειδίου.

Κατέλαβον δ' αὐτόθι πολλοὺς τῶν φιλοτέχνων συνηγμένους, ἐν οἷς καὶ τὸν Μιλήσιον Ἱππόδαμον, τὸν Ἀντιφῶντα, τὸν ῥήτορα Ἐφιάλτην, τὸν δημοτικὸν συνεργὸν τοῦ Περικλέους, εἶτα τὸν Καλλικράτην, τὸν οἰκοδόμον τοῦ μακροῦ σκέλους τοῦ τείχους, καὶ τὸν Ἰκτῖνον, τὸν ἐμπειρότατον καὶ ἐπιστημονέστατον ἀρχιτέκτονα, φίλτατον τοῦ Φειδίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἅμα δ' οἱ ἄνδρες οὗτοι προσηγόρευσαν τοὺς εἰσελθόντας καὶ ὁ Φειδίας εἰσήγαγεν αὐτοὺς πάντας εἰς μίαν τῶν εὐρειῶν αὐλῶν τῆς οἰκίας.

Ἐκεῖ δ' ἐπὶ βάθρου ἵσταντο παρ' ἀλλήλοις δύο ὑψιτενεῖς μαρμάρινοι ὄγκοι ἐγκεκαλυμμένοι ἐν ποικίλῳ λινῷ ὑφάσματι, ὅπερ περιβάλλον αὐτοὺς ἐφύλαττε τὸν καθαρὸν καὶ λευκαγῆ μάρμαρον ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς ἀκαθαρσίας. Ὡς δ' ἀπὸ νεύματος τοῦ Φειδίου δοῦλός τις ἀπέσπασε τὸ λινοῦν ὕφασμα, ἐξεκάλυψαν τὰ δύο λάμποντα ἔργα τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν περιϊσταμένων θεατῶν τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ εὐσταλῆ αὐτῶν μορφήν.

Ἐπὶ μακρὸν μετῆγον τὴν ὄψιν πάντες ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον ἔργον σιωπηλοὶ καὶ ἐπὶ τῷ προσώπῳ αὐτῶν ἐφαίνετο ὅλως ἰδιότροπος ἔκπληξις. Ἡ θαυμαστὴ δὲ διαφορὰ τῶν δύο ἔργων ἦτο βεβαίως τῆς ἐκπλήξεως καὶ ταραχῆς αἰτία.

Διότι τὸ μὲν ἓν αὐτῶν παρίστη γυναικείαν τινὰ μορφὴν ἐξόχου καλλονῆς καὶ ὑπεράνθρωπου σεμνότητος. Εὐσταλὴς ἡ περιβολή, τὸ ἱμάτιον εὔμορφον καὶ πολύπτυχον εἰς τὰ σφυρὰ κατατεῖνον· ὁ εἷς τῶν μαστῶν ἀκατακάλυπτος ἐφαίνετο· εὐπαγὲς καὶ σεμνὸν τὸ σχῆμα, οὐδὲν τὸ ἁπαλὸν ἐν τοῖς χαρακτῆρσιν, οὐδὲν τὸ ἁβρὸν ἐν τοῖς μέρεσιν, οὐδὲν τὸ τρυφερὸν ἐν τῇ διαθέσει. Οὐδὲν ἧττον τὸ σύνολον περικαλλές. Κάλλος αὐστηρόν, ὥριμον, καὶ ὅμως παρθενικόν. Ἦτο ἡ Ἀφροδίτη ἄνευ τῆς εὐωδίας τῶν ἀνθέων τοῦ χρυσαυγοῦς κρόκου καὶ τοῦ ὑακίνθου, δι' ὧν αἱ ὑστερογενεῖς χάριτες καὶ αἱ Δρυάδες τῆς Ἴδης τὴν θεὸν ἐστεφάνουν, ἀμύριστος ἔτι καὶ ἀμειδίαστος.

Ἐφ' ὅσον δ' οἱ θεαταὶ τὸ ἄγαλμα τοῦτο μόνον προσέβλεπον, οὐδὲν πλέον ἐπεζήτουν τέλειον αὐτὸ ἐκλαμβάνοντες. Διότι ἡ εἰκὼν τῆς Κύπριδος τῆς περιστατουμένης ὑπὸ τῶν Χαρίτων καὶ Ἐρώτων δὲν εἶχεν ὡριμάσασα ἔτι ἐν τῇ διανοίᾳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν Ἑλλήνων. Ὡς δ' ἐξειργάσατο αὐτὴν ὁ Ἀγοράκριτος τὴν ἀφρογενῆ, τοιοῦτον τὸ ἰδανικὸν αὐτῆς παρὰ τῶν πατέρων εἶχον διαδεξάμενοι.

Ἀλλ' ὡς ὁ θεατὴς ἀποστρέφων τὸ πρόσωπον τῷ τοῦ Ἀλκαμένους ἔργῳ χρόνον τινὰ τὴν ὄψιν ἐνήρειδε, κατελαμβάνετο αἴφνης ὑπὸ ταραχῆς τινος τῆς ψυχῆς. Μετάγων δὲ τὴν ὄψιν αὖθις ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔργον ἐνόμιζεν, ὅτι τοῦτο ἥκιστα αὐτῷ καταληπτὸν ἦτο νῦν, ἢ πρότερον, καὶ ὅτι αὐτὸς ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀπολέσας τὸ μέτρον τῆς ὀρθῆς ἐκτιμήσεως. Διότι νέον τι ἦτο τὸ παριστάμενον τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

Καὶ δὲν ἠδύνατο μὲν νὰ εἴπῃ τότε, ἂν τὸ νέον τοῦτο καὶ ἀρεστὸν ἦτο, ἢ ἄξιον νὰ ἀρέσῃ, ἀλλὰ βέβαιος ἦτο, ὅτι τὸ ἕτερον ἦττον νῦν ἤρεσκεν. Ὅσον συχνότερον δὲ τὸ ὄμμα ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀλκαμένους ἐπὶ τὸ τοῦ Ἀγορακρίτου μετήγετο καὶ ἀπὸ τούτου εἰς ἐκεῖνο, τοσοῦτον μᾶλλον προσεκολλᾶτο τῷ πρώτῳ. —

Ὅ,τι δὲ τοσοῦτον μυστηριωδῶς κατεκήλει τὸν θεατήν, ἦτο χάρις τις, ἔμψυχόν τι, δροσερά τις καὶ ἄμεσος ἀπεικασία τῆς ἐμψύχου μορφῆς, ἧς πρότερον οὐ μόνον οὐδέποτε ἐπιτυχοῦσα ἡ σμίλη τοῦ Ἕλληνος, ἀλλ' οὐδὲ πειραθεῖσα κἂν ὅλως εἶχεν.

Οὐδεὶς ἕτερος δὲ μακρότερον χρόνον, οὐδεὶς πυραυγέστερα βλέμματα προσήλου πρὸς τὴν μορφήν, ἣν ὁ Ἀλκαμένης εἰς φῶς προήγαγεν, ἢ ὁ Περικλῆς.

«Τὸ ἔργον τοῦτο,» εἶπε τέλος, «ἀναμιμνήσκει με τὸ ἄγαλμα τοῦ Πυγμαλίωνος. Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι ἐμψυχοῦται καὶ ὅτι νῦν εὑρίσκεται ἐν τῇ μεταβάσει ἀπὸ τῆς ἀναισθησίας τοῦ μαρμάρου εἰς τὴν ἔνθερμον ἐνσωμάτωσιν.»

«Ἀληθῶς!» ἀνεφώνησεν ὁ Κέφαλος, «τὸ μὲν ἔργον τοῦ Ἀγορακρίτου ἀποπνέει τὸ πνεῦμα τῆς τέχνης τοῦ διδασκάλου Φειδίου, ὑπερβαῖνον αὐτὸ κατὰ τὴν σεμνότητα, ἀλλ' εἰς τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους, φαίνεταί μοι, ἐκ ξένης τινὸς καμίνου σπινθὴρ τις πεσὼν παράδοξον καὶ ἰδίαν ζωὴν αὐτῷ ἐνεφύσησεν.»

«Ὦ χρηστὲ Ἀλκάμενες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὁποῖον νέον πνεῦμα ἐπῆλθέ σοι; Μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον μόλις ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ τὰ ἔργα σοῦ τῶν τοῦ Ἀγορακρίτου. Μή τι ἐπεφάνη σοι ἡ θεὸς κατ' ὄναρ; Πιστεύεις, ὅτι οὐδέποτε κατεθέλχθην ὑπὸ μαρμάρου τινὸς τοσοῦτον, ὅσον νῦν;»

Ὁ Ἀλκαμένης ἐμειδία. Ἀλλ' ὁ Φειδίας προσέβλεπε νῦν ἀτενῶς τὸ ἔργον, ὡς εἰ αἰφνιδία τις γνώμη ἐνέπεσεν αὐτῷ, καὶ ἐφαίνετο ἐξετάζων τὰς γραμμὰς καὶ τὸ σχῆμα μερῶν τινων τοῦ σώματος κατὰ τὴν ἔμπνευσιν τῆς γνώμης ἐκείνης.

«Οὐχί τι ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιφανέν,» εἶπε τέλος, «φαίνεταί μοι, ὅτι ἀπείκασεν ὁ τεχνίτης καὶ ἐνσώματον παρέχει ἡμῖν, ἀλλὰ πολὺ τὸ ἐπίχαρι, ὡς νομίζω, παρέλαβε παρ' αἰσθητῆς τινος ἀληθοῦς μορφῆς, ἵνα κοσμήσῃ δι' αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα τῆς θεοῦ. Ὅσον δὲ μακρότερον προσβλέπω τὸ εὐφυὲς τοῦ ὅλου ἀγάλματος, τὸ λεπτοφυὲς μέν, ἀλλ' ἁβρὸν τοῦ στήθους καὶ τῶν ἰσχίων, τὸ εὐάγωγον τῶν δακτύλων εἰς λεπτὸν ἀπολῆγον, καὶ τὸ εὔρυθμον τῶν καρπῶν, τοσοῦτον μᾶλλον ἀναμιμνήσκομαι γυναικός, ἣν τὸν τελευταῖον χρόνον πολλάκις ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ εἴδομεν.»

«Ἂν μὴ τὸ πρόσωπον, βεβαίως ὅμως εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ σώματος τῆς Μιλησίας!» εἶπέ τις τῶν μαθητῶν τοῦ Φειδίου ἐγγὺς γενόμενος. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ μαθηταὶ πάντες ἐγγύτερον γενόμενοι καὶ προσβλέψαντες πρῶτον μὲν τὸ ἄγαλμα, εἶτα δ' ἀλλήλους, ἀνεφώνησαν. «Ἀναμφιλόγως εἶναι ἡ Μιλησία.»

«Τίς εἶναι ἡ Μιλησία αὕτη;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς προπετῶς καὶ μετέωρος.

«Τίς εἶναι;» εἶπε μειδιῶν ὁ Φειδίας. «Εἶδες αὐτὴν ἤδη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἅπαξ καὶ ἐπὶ μικρὸν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐβλήθης. Ἀλλ' ἐρώτησον τὸν Ἀλκαμένη.» —

«Τίς εἶναι;» ἐπανέλαβεν ὁ πυρίληπτος Ἀλκαμένης. «Ἀκτὶς τοῦ ἡλίου, δρόσου ψεκάς, γυνὴ περικαλλής, ῥόδον, ἀναψυκτικὸς ζέφυρος. Τίς ἐρωτᾷ τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, πῶς καλεῖται καὶ πόθεν ἔρχεται; Ἴσως ὁ Ἱππόνικος γνωρίζει πλέον τι περὶ αὐτῆς, ὡς ξενίζων αὐτὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ.»

«Ἦλθέ ποτε μετὰ τοῦ Ἱππονίκου εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦτο,» εἶπεν ὁ Φειδίας.

«Πρὸς τίνα σκοπόν;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἵνα εἴπῃ περὶ πραγμάτων,» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας, «περὶ ὧν οὐδέποτε ἤκουσα στόμα γυναικεῖον λέγον.»

«Παρὰ τῷ Ἱππονίκῳ λοιπὸν κατοικεῖ ἡ ξένη;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἐν τινι οἰκίσκῳ, ὃν ἔχει,» εἶπεν ὁ Φειδίας, «καὶ ὅστις κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκίας, ἣν ἐκεῖνος κατοικεῖ, καὶ ταύτης. Ἀλλ', ἀφ' οὗ ἡ Μιλησία ἐν τῇ γείτονι οἰκίᾳ διατρίβει, δαιμόνιόν τι πνεῦμα φέρεται ἐπὶ πᾶν τοῦτο τὸ σμῆνος.»

«Πῶς;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου,» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας, «ἐγένετο ὁ κρυψίνους ἐκεῖνος, ὃν ἐπὶ τῆς εἰς τὸν λιμένα ἀγούσης σύννουν καὶ ταυρηδὸν βλέποντα εἶδες, μᾶλλον σύννους, ὁ δ' Ἀλκαμένης εἶναι ἐξ ἐκείνων, οὓς συχνότατα ἐπὶ τῆς πλατείας στέγης κατέλαβον, ὅθεν τὸ περίστυλον τῆς γείτονος οἰκίας φαίνεται. Ἐκεῖ δ' ὑπεισέρχονται καταλείποντες τὴν ἐργασίαν, ὁτὲ μέν, ἵνα συλλάβωσι δῆθεν διαφυγόντα τινὰ πίθηκον, ἢ πτηνόν, ὁτὲ δ', ἵνα ἀναπνεύσαντες τὴν ἑσπερινὴν αὔραν ἀναλάβωσιν ὀλίγον, λόγῳ μέν, ὅτι τὸ αἷμα εἰσέρρευσεν εἰς τὴν κεφαλήν, ἔργῳ δ', ἵνα ἀκροασθῶσι τῶν φθόγγων τῆς κιθάρας τῆς Μιλησίας.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καὶ τῆς γοήτιδος ταύτης τὴν χάριν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὑποκλέψας ὁ ἡμέτερος Ἀλκαμένης ἐνεφύσησε τῷ μαρμάρῳ καὶ δι' αὐτῆς καταθέλγει νῦν ἡμᾶς;»

«Πῶς τοῦτο συνέβη, ἀκατανόητόν μοι φαίνεται!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας. «Ἴσως ὁ μεριμνοφροντιστὴς τὸν μαστροπὸν ὑπεκρίνατο, ὃς φαίνεται οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτήν. Ὁ παράδοξος ἐκεῖνος δῆλα δὴ ἔχων ἐν νῷ νὰ πλάσῃ ἔρωτα νομίζει ἀναγκαῖον νὰ μάθῃ πρῶτον, ὁποῖός τις εἶναι ὁ ἔρως τὴν οὐσίαν καὶ ὁποία ἡ ἰδέα αὐτοῦ. Διότι τοιοῦτός τις εἶναι· οὐδέποτε σπουδάζει πρὸς τὰ ὄντα, ἀλλὰ πάντοτε διώκει τὴν ἰδέαν, τὸ ἀληθές, τὴν σοφίαν, ὡς λέγει· τούτου δ' ἕνεκα καὶ φιλόσοφον αὐτὸν καὶ ζητητὴν τῆς ἀληθείας ἀποκαλοῦμεν. Τό γε νῦν λοιπὸν ἐξερευνῶν τὴν ἰδέαν τοῦ ἔρωτος ζητεῖ νὰ μάθῃ τι περὶ αὐτοῦ παρὰ τῆς καλῆς ἐκείνης Μιλησίας. Ἡ δ' ὑπηρετεῖ αὐτῷ, ὡς φαίνεται, προθύμως καί ποτε εἶδον αὐτὴν ὥραν ὅλην καθημένην ἐπί τινος πέτρας ἐν τῇ αὐλῇ ταύτῃ καὶ διαλεγομένην πρὸς αὐτὸν περὶ τούτου. Ἂν λοιπὸν οὐ μόνον ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλκαμένης μετέσχε τῆς ἐπαγωγοῦ διδασκαλίας τῆς Μιλησίας, πειράθητι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, φίλε, νὰ τύχῃς τῆς βελτιώσεώς σου καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ διατέλει μανθάνων παρὰ τῶν καλῶν γυναικῶν πλέον, ἢ παρὰ τοῦ διδασκάλου τῆς τέχνης σου.»

«Ὅ,τι ἐνταῦθα βλέπετε,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκαμένης ἐξημμένος ὑπὸ τῶν σκωπτικῶν λόγων τοῦ Φειδίου, «εἶναι ἔργον τῶν χειρῶν μου. Ἡ μέμψις, ἧς ἄξιον εἶναι, εἰς ἐμὲ ἀναφέρεται, καὶ τοῦ ἐπαίνου, ὃν αὐτῷ ἀπονέμετε, οὐδεὶς ἕτερος μετέχει!»

«Καὶ ὅμως!» σκυθρωπὸς ὑπέλαβεν ὁ Ἀγοράκριτος, «ἡ Μιλησία δικαίως πρέπει νὰ μεταλάβῃ αὐτοῦ! Πολλάκις λάθρα προσείρπυσέ σοι! . . . .»

Πορφυρόβαπτοι ἐγένοντο αἱ παρειαὶ τοῦ Ἀλκαμένους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καὶ σύ;» ἐξέῤῥηξε φωνήν. «Τίς εἰσῆλθε κρυφῇ εἰς σέ; Νομίζεις, ὅτι δὲν βλέπομεν; Ὁ Φειδίας αὐτὸς ἦτο ὁ διδάσκαλος, ὃς ἐν καιρῷ νυκτὸς λάθρα εἰς τὸ ἐργαστήριον εἰσέδυ, ἵνα ἐπιβάλῃ τὴν τελευταίαν τελειοποιὸν χεῖρα ἐπὶ τῷ ἔργῳ σου! . . .»

Ὁ Φειδίας νῦν περιπόρφυρος ἐγένετο, ῥίψας δ' ὀργίλον βλέμμα ἐπὶ τὸν αὐθάδη μαθητὴν ἤθελε ν' ἀντείπῃ τι. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς ἔστη ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο καὶ εἶπε λόγον πρᾶον. «Μὴ ἐρίζετε, ὦ ἄριστοι! Ἔστω, ὡς λέγετε, πρὸς τὸν Ἀλκαμένην ἡ Μιλησία λάθρα εἰσῆλθε καὶ πρὸς τὸν Ἀγοράκριτον ὁ Φειδίας. Μανθάνετε ἕκαστος, ὅθεν καὶ ὅσα δύνασθε, καὶ μὴ φθονεῖτε ἀλλήλοις ἐπὶ τῷ καλῷ, ὃ ἑκάστῳ μεταδίδει ἡ εὔνοια τῶν Μουσῶν, ἢ τῶν Χαρίτων, ἢ ἄλλης τινὸς τῶν θεῶν.»

«Οὐδαμῶς καταφρονῶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Φειδίου,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, ὃς πρῶτος ἐκ τῶν τριῶν ἀνέλαβε τὴν εὔθυμον γαλήνην, «ἀλλὰ νομίζω καθῆκον τοῦ ἐμπείρου καλλιτέχνου νὰ ὑποκλέπτῃ, ὅ,τι καλὸν δύναται τῆς ζώσης ὑπάρξεως. Ὁμολογῶ δ' ἀσυστόλως, ὅτι κατ' ἐμὲ Μιλησία τις, ἢ ἄλλη τις θυγάτηρ τῆς εὐθύμου Ἰωνικῆς παραλίας πολὺ ἐπιτηδειοτέρα εἶναι ν' ἀποκαλύψῃ τῷ ἐταστικῷ ὀφθαλμῷ τοῦ καλλιτέχνου τὰ μυστήρια τῆς περικαλλοῦς φύσεως, ἢ αἱ γυναῖκες καὶ παρθένοι τῆς ἰδίας ἡμῶν χώρας, τῆς Ἀττικῆς. Διότι οὐδόλως ἀδιάφορον εἶναι, ὅπως ὁ καλλιτέχνης τὴν γυναῖκα προσβλέπει, ἂν ἄτολμος καὶ αἰδήμων ἡ γυνὴ προσομιλεῖ αὐτῷ ὁμοία πρὸς σκώληκα, ὅστις φαίνεται θέλων νὰ εἰσερπύσῃ εἰς ἑαυτόν, ἢ ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὴν ἀκμὴν τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἐν ἀφελεῖ χάριτι. Αἱ ἀθῖδες διάγουσι τὸν βίον σπουδαίως φυλαττόμεναι ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς γυναικωνίτιδος. Ὅστις ἂν λοιπὸν θέλῃ νὰ ἀπολαύῃ τῆς θέας γυναικὸς ἐννοούσης ἄνευ αἰδημοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἄνευ ἀκο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λασίας νὰ καταθέλγῃ τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τῆς ἰδίας χάριτος, πρέπει νὰ τρέπηται ἐπὶ τὰς Ἰωνιάδας ἐκείνας, ἢ τὰς Λυδῆδας γυναῖκας, αἵτινες ἐκ τῆς ἀντιπέραν ἀκτῆς ἐρχόμεναι καὶ ἐν ταύτῳ πνοὴν τινα τῆς ἐλευθερίου ἀνέσεως τῶν ἐγχωρίων ἐκείνων μανικῶν ἑορτῶν μεθ' ἑαυτῶν φέρουσαι ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν τὸν φαιδρὸν νόμον τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδυπαθείας.»

Πολλοὶ τῶν παρισταμένων ἐπευφήμησαν καὶ ἐμακάρισαν τὸν Ἀλκαμένην, ὅτι εὗρε γυναῖκα, ὡς τὴν Μιλησίαν, χαριζομένην αὐτῷ.

«Χαριζομένην;» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης· «ἀγνοῶ, ὅτι ἐν νῷ ἔχετε, ἀλλ' ἡ εὔνοια τῆς γυναικὸς ταύτης ἔχει ὅρια . . . . ἐρωτήσατε τὸν μεριμνοφροντιστὴν ἐκεῖνον, τὸν ζητητὴν τῆς ἀληθείας, τὸν φίλον αὐτῆς.» —

Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ Ἀλκαμένης ἔδειξε τὸν λιθοξόον, ὃς πρότερον μὲν ἵστατο ἐν τῇ πειραϊκῇ ὁδῷ σύννους, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀναβὰς εἰς τὴν πόλιν εἶχεν εἰσελθὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον. Μετὰ τοὺς λόγους δὲ τοῦ Ἀλκαμένους πάντες οἱ περιϊστάμενοι προσέβλεψαν τὸν μεριμνοφροντιστὴν καὶ ἐμειδίασαν. Διότι ἐν τῇ μορφῇ αὐτοῦ οὐδὲν εὗρον δυνάμενον ν' ἀποδείξῃ αὐτὸν ἄξιον τῆς ὁμιλίας καὶ τῆς φιλίας καλῆς γυναικός. Ἦτο σιμὸς καὶ ὅλως οὐχὶ ὅμοιος τὴν ὄψιν πρὸς τοὺς εὐπαιδεύτους Ἕλληνας. Οὐδὲν ἧττον ὅμως τὸ στόμα αὐτοῦ ἐμειδία χαριέντως, εἰ καὶ παχέα τὰ χείλη ἦσαν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ, ἂν μὴ ἀτενῶς εἴς τι ἀπέβλεπε φροντιστικῶς, φαιδρὸς ἔλαμπε καὶ οἰκειότητα ἐνέπνεεν.

«Ἀλλ' ἐκπίπτομεν ἐκ τοῦ προκειμένου,» εἶπε τότε ὁ Φειδίας. «Ὁ Ἀλκαμένης καὶ ὁ Ἀγοράκριτος παριστάμενοι ἀναμένουσι τὴν κρίσιν ἡμῶν. Τό γε νῦν, νομίζω, τοῦτο ὡμολογήσαμεν, ὅτι ὁ μὲν Ἀγοράκριτος θεόν, ὁ δ' Ἀλκαμένης καλὴν γυναῖκα ἐτύπωσεν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Πιστεύω ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι τόσον τὸν Αλκαμένην, ὅσον καὶ τὸν Ἀγοράκριτον, καὶ ἐὰν ἑαυτὸν οὗτος εὐσεβέστερον νομίζῃ, ἐν ὀργῇ ἔχουσιν οἱ θεοί· διότι ἀμφότεροι ἔμαθον παρὰ τοῦ διδασκάλου Φειδίου ν' ἀπεικάζωσι τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις μιμούμενοι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα μέχρι τῶν λεπτοτάτων φλεβῶν. Καθ' ὅλου δὲ πάντες ὑμεῖς οἱ τεχνῖται ὅμοιοι εἶσθε· διότι λέγετε μέν, ὅτι θεοὺς πλάττετε, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι ὄντως θεῖόν τι βλέπομεν καὶ θαυμάζομεν, ἀλλ' ἐξετάζοντες ἀκριβέστερον εὑρίσκομεν, ὅτι τὰ θεῖα ταῦτα πλάσματα οὐδὲν ἕτερον εἶναι, ἢ τὸ τέλειον ἄνθος καὶ ἡ τελεία παράστασις τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ ὅτι τὸ αἰθέριον ἐκεῖνο θεῖον ἄγαλμα σύνδεσις ἀρτηριῶν, νεύρων, μυώνων, τενόντων, ἀρθρώσεων καὶ ἰνῶν εἶναι. Ἀλλ' ὅμως ἐξετάσατε καὶ τὸν δεύτερον ἐκεῖνον μαθητὴν τῆς καλῆς Μιλησίας, τὸν μεριμνοφροντιστὴν ἐκεῖνον! Καὶ ἐκεῖνος ἐκλήθη, ἵνα κρίνῃ.»

«Τί φρονεῖς σύ,» στραφεὶς εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης πρὸς τὸν μεριμνοφροντιστήν, «εἶναι ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀξία νὰ ὑποτυπώσῃ θεῖόν τι ὄν;»

«Ὁ μὲν Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί, ὡς ἐνθυμοῦμαι,» εἶπεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «καλοῦσι τὴν θάλασσαν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἄλλα θεᾶ· θαυμαστὸν ὅθεν θὰ μοὶ ἐφαίνετο, ἂν μὴ καὶ ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τῶν μυώνων καὶ τενόντων καὶ φλεβῶν θεία ἦτο. Ὁ Πίνδαρος δὲ μάλιστα ποῤῥωτέρω βαίνει, φαίνεταί μοι, λέγων, ὅτι τῆς αὐτῆς ἀρχῆς εἰσι καὶ θεοὶ καὶ ἄνθρωποι. Καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου δὲ τοῦ σοφοῦ, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἤκουσά ποτε λέγοντος ἀτεχνῶς, ὅτι πᾶν τὸ ὂν ἔμψυχον εἶναι, τὸ δ' ἔμψυχον θεῖον. Ἀλλ', ἂν οὐχὶ ἄσμενοι ἀκούετε τοὺς παλαιούς, ἐρωτήσατε τότε τὴν καλὴν Μιλησίαν.»

«Νομίζω,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι πάντες πρόθυμοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θ' ἀπεδεχόμεθα τὴν συμβουλὴν ταύτην, ἂν μόνον ἐγνωρίζομεν, ὅπως δυνάμεθα νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Μιλησίαν εἰς κρίσιν τοῦ ζητήματος. Δύναται ἴσως ὁ Φειδίας εἰς χάριν ἡμῶν τοῦτο νὰ πράξῃ, ἢ θέλει ὁ Ἀλκαμένης τὸ ἀπόῤῥητον νὰ εἴπῃ, πῶς δύναταί τις νὰ λάβῃ τὴν γνώμην τῆς καλῆς, ἢ ν' ἀναθῶμεν τὸ πρᾶγμα τῷ μεριμνοφροντιστῇ;»

«Τῷ μεριμνοφροντιστῇ!» εἶπε προθύμως ὁ Ἀλκαμένης. «Ἔχετε πεποίθησιν, ὅτι οὗτος, ἐὰν θέλῃ, σήμερον ἔτι δύναται δι' ἐπῳδῶν τινων καὶ γοητειῶν, ὡς τὸν ὄφιν ἐκ τοῦ φωλεοῦ, τὴν Μιλησίαν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἱππονίκου νὰ προσελκύσῃ.»

«Ἐπειδὴ ὁ Ἀλκαμένης αὐτὸς τοῦτον ὑποδεικνύει,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «βεβαίως οὗτος εἶναι ὁ μόνος δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν. Ἀλλά, τί ὑπισχούμενοι θὰ δυνηθῶμεν νὰ πείσωμεν τὸν ἄνδρα ἐξ οἴκου ἡμῶν πορευθεὶς νὰ προσελκύσῃ τὴν Μιλησίαν;»

«Νομίζω, ὅτι εὐκόλως δύναταί τις νὰ πείσῃ τινὰ νὰ εἰσέλθῃ,» ὑπέλαβεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «ὅταν οὗτος ἀναμένων τοῦτο πρὸ τῆς θύρας παραμένῃ.»

«Ἡ Μιλησία εἶναι λοιπὸν ἐνταῦθά που πλησίον;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ὅτε πρὸ μικροῦ,» ὑπέλαβεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «ἐκ τοῦ περιπάτου κατὰ τὴν εἰς Πειραιᾶ ἄγουσαν ἠρχόμην καὶ ἐκ τῆς κηπαίας θύρας εἰσερχόμενος παρηρχόμην παρ' αὐτὸ τὸ περίφραγμα τοῦ κήπου τοῦ Ἱππονίκου, εἶδον τὴν Μιλησίαν ἱσταμένην ἐν τῷ μέσῳ τῶν πρασιῶν καὶ τῶν ἀνθηρῶν θάμνων καὶ κλάδον δάφνης ἐκ δαφνῶνός τινος δρέπουσαν. Ἠρώτησα δ' αὐτήν, τίνα ἥρωα, ἢ σοφόν, ἢ καλλιτέχνην εἶχεν ἐν νῷ νὰ στέψῃ; ἡ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι διὰ τοῦ κλάδου ἐκείνου ἔμελλε νὰ στέψῃ ἐκεῖνον τῶν δύο ἀρίστων μαθητῶν τοῦ Φειδίου, ὅστις σήμερον κατὰ τὴν κρίσιν τῶν φιλοτέχνων ὡς νικητὴς ἐκ τοῦ ἀγῶνος θὰ ἐξήρχετο. «Λοιπὸν θέλεις νὰ καταστήσῃς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν εὐτυχίαν τοῦ νικητοῦ ἄπλετον;» προσέθηκα ἐγώ· «ἀλλὰ πειράθητι τοὐλάχιστον καὶ τὸν ἡττηθέντα νὰ παρηγορήσῃς πως!» «Καλῶς,» ἀπεκρίνατο ἐκείνη, «πρέπει ἀληθῶς νὰ λάβῃ τις δι' οἴκτου καὶ τὸν ἡττηθέντα· θὰ δρέψω καὶ ἓν ῥόδον!» — «Ἓν ῥόδον;» εἶπον ἐγώ, «δὲν εἶναι πολὺ τοῦτο; δὲν πιστεύεις, ὅτι τότε ὁ νικητὴς καὶ θὰ φθονήσῃ τῷ ἡττηθέντι;» — «Τότε λοιπὸν ἐπιτρέπω τὴν ἐκλογὴν τῷ νικητῇ,» εἶπεν· «ἰδοὺ λάβε τὴν δάφνην καὶ τὸ ῥόδον καὶ κόμισον αὐτὰ πρὸς αὐτούς.» — «Δὲν προσφέρεις σὺ κάλλιον τὸ ἀριστεῖον;» εἶπον ἐγώ. «Νομίζεις;» ἠρώτησεν ἐκείνη. «Πάντως,» ἀπεκρινάμην ἐγώ. «Καλῶς!» εἶπε, «πέμψον μοι τὸν νικητὴν καὶ τὸν ἡττηθέντα ἐνταῦθα εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου μετὰ τὴν κρίσιν καὶ ἀποχώρησιν τῶν κριτῶν.» — «Μάθετε λοιπόν,» εἶπε καταλύων τὸν λόγον ὁ μεριμνοφροντιστής, «ὅτι ἡ Μιλησία κρατοῦσα τὸν κλάδον τῆς δάφνης καὶ τὸ ῥόδον ὄπισθεν τοῦ περιφράγματος τοῦ κήπου τοῦ Ἱππονίκου ἵσταται.»

«Καλῶς·» εἶπεν ὁ Φειδίας, «πορευθεὶς λοιπὸν ὁδήγησον αὐτὴν ἐνταῦθα!»

«Πῶς θὰ κατορθώσω τοῦτο;» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. «Πῶς νὰ πείσω αὐτὴν νὰ εἰσέλθῃ τοσούτων ἀνδρῶν παρόντων;»

«Ἀδιάφορον, ὅπως θὰ κατορθώσῃς τοῦτο,» εἶπεν ὁ Φειδίας. «Τοῦτο εἶναι τῆς ἀπορρήτου μαστροπικῆς σου τέχνης, ἣν οὐδαμῶς ὀφείλεις νὰ προδῷς ἡμῖν. Πορεύθητι μόνον καὶ εἰσάγαγε αὐτήν, ἐπειδὴ ὁ Περικλῆς τοσοῦτον ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ αὐτήν.»

Ὁ μεριμνοφροντιστὴς ὑπήκουσε καὶ πορευθεὶς ἦλθε μετ' ὀλίγον ὁδηγῶν γυναῖκα, ἧς ἡ μορφὴ θαυμασίως συνήνου τὴν ὑψίστην κομψότητα τῇ ἐπιχαριτωτάτῃ ἁβρότητι τῆς διαπλάσεως. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ Περικλῆς ἀνεγνώρισε τὴν καλὴν γυναῖκα, ἣν ὡς ἀστραπὴν παρελθοῦσαν εἶδεν, ὅτε μετὰ τοῦ Φειδίου ὡρμήθη ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸν λιμένα νὰ καταβῇ. Ῥαδινὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶχε τὸ σῶμα· τὰ μέλη ἐρασμιώτατα καὶ ἁβρὰ καὶ περιστρόγγυλα· ἀσφαλὲς τὸ βάδισμα ἅμα τε καὶ ἐπίχαρι· ἡ βοστρυχώδης καὶ ἁπαλὴ κόμη ἔλαμπε ξανθόθριξ· τὸ πρόσωπον ἀπαραβλήτου κάλλους. Ἀλλὰ τὸ μαγευτικώτατον ἐν αὐτῇ ἦτο ὑγρά τις λάμψις, μαλθακή τις ἀφροδίσιος αὐγὴ τῶν θαυμασίων ὀφθαλμῶν. Ἡ ξανθὴ δὲ καὶ μαλακὴ βύσσινος ἐσθὴς κατέπιπτε στενῶς συστέλλουσα τὰ λεπτὰ μέν, ἀλλ' ἀμφιλαφῆ ἰσχία μέχρι τῶν σφυρῶν· ἄνωθεν δὲ τὸ ἔμπροσθεν μέρος αὐτῆς μετὰ τοῦ ὀπισθίου ἦτο ὑπεράνω τοῦ ἀκρωμίου διὰ κομψῶν ἐπωμίων περονῶν συνερραμένον. Τὸ δὲ πλεονάζον αὐτῆς κατεχεῖτο εὐσταλὲς ἀπὸ τῶν ὤμων πάλιν ὡς πέπλος ἐν ποικίλαις πτυχαῖς μέχρι τῆς ὀσφύος. Ἀκατακαλύπτους δὲ κατέλειπεν ἡ ἀχειρίδωτος ἐσθὴς τοὺς εὐμόρφους βραχίονας καὶ οὐχὶ τελείως ἔκρυπτε τὴν περιφέρειαν τοῦ παρθενικοῦ λεπτοφυοῦς καὶ ὅμως τελείως καὶ καλῶς ἀνεπτυγμένου στήθους. Ἦτο δ' ἡ ἐσθὴς αὕτη, ἣν ἡ ξένη ἔφερε, τὸ σύνηθες ἱμάτιον τῶν Ἑλληνίδων, ἀλλὰ πλούσιον καὶ ποικίλον, οἷον ἔφερον αἱ Ἰωνιάδες καὶ Λυδῆδες ἐν τῇ ἀσιατικῇ παραλίᾳ, ξανθὴ τὸ χρῶμα καὶ τὸ κράσπεδον πλουσίως πεποικιλμένον ἔχουσα. Ἡ ξανθὴ δὲ στίλβουσα κόμη ἐκύμαινε βοστρυχηδὸν περικεχυμένη τῷ τραχήλῳ καὶ πορφυρᾶ ταινία κεκοσμημένη πετάλῳ μεταλλίνῳ ἐν σχήματι ἀετώματος συνεῖχε τοὺς ἀφθόνους βοστρύχους ἀκριβῶς ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς κεφαλῆς, ὅπου ἀνεπλέκοντο.

Ὡς δ' ἡ χαρίεσσα γυνὴ ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ μεριμνοφροντιστοῦ εἰσῆλθε καὶ τόσους ἐπιφανεῖς ἄνδρας συνηγμένους εἶδε καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν μέγα δυνάμενον Περικλέα, ἐπέσχε μικρόν. Ἀλλ' ὁ Ἀλκαμένης ἀπήντησε πρὸς αὐτήν, ἔλαβεν αὐτῆς τὴν χεῖρα καὶ εἶπεν. «Ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τὴν καλὴν καὶ σοφὴν Μιλησίαν.»

«Μεγάλη καὶ δικαία ἀληθῶς ἦτο ἡ εὐχὴ τὴν τόσον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀξιάγαστον γυναῖκα νὰ ἴδωμεν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἀλλ' ἄδικον ν' ἀποκρύψῃς, ὦ Ἀλκάμενες, ὅτι ἡ ἀπορία, ἐν ᾗ κατελήφθημεν, νὰ κρίνωμεν τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν σὺ καὶ ὁ Ἀγοράκριτος κατήλθετε, ἠνάγκασεν ἡμᾶς ἀκολουθοῦντας τῇ συμβουλῇ τοῦ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας νὰ ἐπικαλεσώμεθα τὴν σοφίαν τῆς καλῆς Μιλησίας εἰς βοήθειαν. Ζητοῦμεν δῆλα δή, πότερον ἐπιτρέπεται θεόν τινα τῇ μορφῇ καλῆς γυναικὸς Ἑλληνίδος ν' ἀπεικάσῃ τις; Διότι τὰς ψυχὰς τῶν θεοσεβῶν καὶ ὁσίων Ἀθηναίων φόβος εἰσέρχεται, μή τι τοὺς μὲν θνητοὺς ὑβριστάς, τοὺς δὲ θεοὺς φθονεροὺς ἀποδεικνύωσιν, ὅταν τὸ θεῖον ὅλως ἀνθρωπίνως παριστῶσι, καὶ διερωτῶνται, πότερον ἡ τέχνη αὐτῶν καθ' ὅλου ἀρεστή, ἢ μισητὴ τοῖς θεοῖς εἶναι;»

«Ἡ εὐκρασία καὶ ἡ εὐδία τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ,» ἤρξατο λέγουσα ἡ Μιλησία, ἧς οἱ ἀπ' ἀργύρου φθόγγοι ἐπίσης κηλητικοὶ ἦσαν, ὅσον καὶ ἡ αὐγὴ τῶν ὀφθαλμῶν, «ὑμνοῦνται ὑπὸ πάντων, καὶ τὸ εὐσώματον τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων αὐτῶν ὡς θεῖον. Οἱ θεοὶ λοιπὸν τῶν Ἑλλήνων δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι δι' ὀργῆς τοὺς Ἀθηναίους, ἂν οὗτοι τοὺς ναούς, οὓς ἱδρύουσι, τοσοῦτον φαιδροὺς καὶ λαμπροὺς ἀπεργάζονται, ὅσον ὁ ὑπεράνω αὐτῶν κυρτούμενος αἰθὴρ εἶναι, καὶ ἂν τὸ σχῆμα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἱσταμένων ἀγαλμάτων οὐδαμῶς ἀπολείπεται τοῦ εὐμόρφου σχήματος ἐκείνων, οἵτινες πρὸ αὐτῶν ἱστάμενοι θυσίας προσφέρουσιν. Οἵα ἡ χώρα, τοιοῦτοι καὶ οἱ ναοί, οἷοι οἱ ἄνθρωποι, τοιοῦτοι καὶ οἱ θεοὶ αὐτῶν! Δὲν φαίνονται δὲ καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ χαίροντες καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐνοπτρίζωνται ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἀθηναίων; Δὲν ἐδωρήσαντο αὐτοῖς ὑπὲρ πάντας πλαστικὸν πνεῦμα; Δὲν παρέδωκαν τῇ χώρᾳ αὐτῶν τὸν ἄριστον πηλὸν καὶ τὸν ἐξαίρετον μάρμαρον, δι' ὧν νὰ οἰκοδομῶσι καὶ νὰ πλάττωσιν;»

«Τῷ ὄντι!» ὑπολαβὼν εἶπε προθύμως ὁ πυρωπὸς Ἀλκα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μένης, «οὐδενὸς στερούμεθα, εἰ μὴ μόνον τοῦ ἐπιτηδείου καὶ ἀπεριγράπτου πεδίου τῶν ἔργων!» Ἀληθῶς καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων,» εἶπε δεικνύων αὐτούς, «οἱ δάκτυλοι σφαδάζουσι καὶ ὁ γλύφανος ἐκ τῆς ὁρμῆς καίεται ἐν ταῖς χερσίν.»

Πάντες ἐπευφήμησαν καὶ θόρυβος ἠγέρθη ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδιόυ ὑπὸ τῆς αἰφνιδίου ταύτης τροπῆς τοῦ λόγου.

«Θάρρει, Ἀλκάμενες!» εἶπεν ἡ Μιλησία μετ' ἐμφάσεως· «αἱ Ἀθῆναι ἐγένοντο πλούσιαι, ὑπὲρ πᾶσαν πόλιν πλούσιαι, καὶ βεβαίως δὲν ἦλθε ματαίως ἐκ Δήλου διαπλεύσας τὴν θάλασσαν ὁ χρυσοῦς θησαυρός . . . .»

Ταῦτα δὲ λέγουσα ἡ περικαλλὴς γυνὴ προσέβλεπε τὸν Περικλέα θελκτήρια βλέμματα ῥίπτουσα. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον ἐκείνη ἔλεγε, εἶχεν ἀναρτήσας ἑαυτὸν ἐκ τῶν ἑλίκων τῶν ξανθῶν καὶ ἁπαλῶν καὶ λεπτῶν πλοκάμων καὶ ἔλεγε πρὸς ἑαυτὸν ἀφθόγγως· «Πρὸς τῶν θεῶν! ἡ ξανθὴ κόμη τῆς γυναικὸς ταύτης εἶναι λαμπρός τις χρυσοῦς θησαυρὸς τῆς Δήλου καὶ διὰ τοῦ ἐπισήμου ἐκείνου θησαυροῦ θὰ ἦτο εὔωνος ἡ ἀγορὰ τοῦ ἀσήμου τούτου . . .»

Μετὰ ταῦτα χρόνον τινὰ ἔστη κάτω νεύων καὶ σύννους, ἐν ᾧ πάντες εἰς αὐτὸν ἠτένιζον. Τέλος δ' ἤρξατο λέγων·

«Δικαίως ἐλπίζετε, ὦ φίλοι καὶ θεράποντες τῆς καλῆς πλαστικῆς τέχνης, ὅτι οὐχὶ ματαίως ἐπάτησε τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀττικῆς ὁ ἐκ Δήλου θησαυρός. Ἂν μοὶ ἐπετρέπετο δὲ νὰ ἐρωτήσω μόνον τὴν ὁρμὴν τῆς καρδίας μου, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἀξιώσεις τοῦ κοινοῦ, ἀληθῶς ἄσμενος θὰ μετεβίβαζον αὐτὸν εὐθὺς ἐκ Πειραιῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου. Ἀλλ' ἀκούσατε, ὅπως τὰ πράγματα παρίστανται ἐκείνῳ, ᾧ ἀνατίθεται ἡ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμέλεια. Ὅτε ὁ Πέρσης καὶ αἱ ἀγέλαι αὐτοῦ κατέκλυσαν δηοῦντες τὴν χώραν, ὁ κοινὸς κίνδυνος συνέδεσε πάντας τοὺς Ἕλληνας καὶ οὕτως ἀντιπαραταξάμενοι ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ ἐξήλασαν τῆς χώρας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλά, τοῦ κινδύνου παρελθόντος, ἐπελαθόμεθα καὶ τοῦ μεγάλου μαθήματος, ὅπερ ἐλάβομεν, καὶ ἡ διχόνοια πανταχοῦ ἤγειρεν αὖθις θρασεῖαν τὴν κεφαλήν. Ἤλπιζον δ' ἐν τούτοις, ὅτι ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ ἀνάγκη τοῦ κινδύνου ἐπέβαλεν ἡμῖν, ἦτο δυνατὸν νὰ συντελέσωμεν νῦν ἐν εἰρήνῃ. Τῇ γνώμῃ δὲ ταύτῃ ἀκολουθοῦντες οἱ Ἀθηναῖοι παρεκίνησαν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ὁπουδήποτε κατοικοῦντας νὰ πέμψωσιν εἰς Ἀθήνας εἰς σύλλογον ἄνδρας, οἵτινες νὰ συμβουλεύσωνται περὶ τῆς εὐπραγίας τῆς Ἑλλάδος. Ἤθελον δ' οὕτω νὰ κατορθώσω νὰ ἱδρύσω μὲν ἐκ κοινοῦ ἐράνου πάντας τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερά, ὅσους κατέκαυσαν οἱ βάρβαροι, νὰ καταστήσω δὲ τὴν θάλασσαν ἐλευθέραν, ὅπως πάντες πανταχοῦ τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης ἀδεῶς πλέωσι, ν' ἀσφαλίσω δὲ βεβαίαν εἰρήνην δίδων καὶ λαμβάνων πιστά, ἵνα πάντες οἱ Ἕλληνες ἀλύπως ζῶσι καὶ προκόπτωσιν ἀπολαύοντες τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης. Πρὸς τοῦτο δ' ἐπέμψαμεν εἴκοσιν ἄνδρας ἐκ τοῦ λαοῦ, ἄνδρας μετασχόντας τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων. Ἀλλά, τί ἐκόμισαν ἡμῖν οἱ ἄγγελοι οὗτοι; Λοξὰ καὶ ἐπαμφοτερίζοντα ἀπεκρίναντο οἱ μέν, φανερῶς δ' ἠρνήθησαν οἱ δέ. Πρὸ πάντων δ' ὅμως ἐπειράθη ἡ Σπάρτη τὸ σπέρμα τῆς ἀπιστίας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀφθόνως νὰ διασπείρῃ ἐν τοῖς ὁμοφύλοις. Οὕτω λοιπὸν ἐναυάγησεν ἡ πρόθεσις καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδιδάχθησαν νὰ μὴ πιστεύωσιν εἰς τὴν ὁμόνοιαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔλαβον πεῖραν τούτου, ὅτι ὁ φθόνος τῶν ἀνταγωνιστῶν οὐδόλως καθεύδει. Ἂν δ' ἡ γνώμη μου, ἐξ ἀγαθῆς προθέσεως ὁρμωμένη, κατωρθοῦτο, θὰ ἠδύναντο αἱ Ἀθῆναι καὶ ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἀφόβως νὰ παραδοθῶσιν τῇ θεραπείᾳ τῶν εἰρηνικῶν τεχνῶν καὶ θὰ ἐστοχάζοντο νῦν ἀόκνως τῆς ἐντελοῦς καὶ καλλίστης ἀκμῆς αὐτῶν. Ἀλλὰ νῦν πρῶτον καθῆκον ἡμῶν εἶναι νὰ σκοπῶμεθα, ὅπως μείζονος δυνάμεως, μείζονος ἀξιώματος ἐν Ἑλλάδι θὰ τύχωμεν καὶ πάντοτε οὕτω, ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νῦν, ἀκαταγώνιστοι καὶ παρεσκευασμένοι θὰ διατελῶμεν. Ἡ πρώτη αὕτη τῶν ἀναγκῶν ἄρα ἐπιτάττει ἡμῖν νὰ φειδώμεθα τῶν ὑπαρχόντων χρημάτων, κἂν ἄφθονα ταῦτα εἶναι. Κρίνατε δ' ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες, ἂν ἀποβλέποντες εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀξιώματος τῆς πόλεως ἐν Ἑλλάδι δυνάμεθα τὸ χρυσοῦν δῶρον τῆς τύχης ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸ καλὸν καὶ τερπνὸν νὰ δαπανήσωμεν.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Περικλῆς, πάντες δ' ἐσίγων. Ὁ δὲ νομίσας, ὅτι οὐχὶ προθύμως οὐδ' ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους αὐτοῦ οἱ ἄνδρες, ἐπανέλαβε· «Σκέψασθε περὶ τοῦ πράγματος, ἢ ἐπιτρέψατε νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ ὁ μεριμνοφροντιστής, ὁ ἐρευνητὴς τῆς ἀληθείας, ἢ ἡ καλὴ Μιλησία, ἂν καὶ αἱ γυναῖκες περὶ τῶν δημοσίων δύνανται νὰ εἴπωσί τι.»

«Ἂν καλῶς συνέλαβον ἐν τῇ διανοίᾳ μου τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους,» ἤρξατο τότε λέγων ὁ μεριμνοφροντιστής, ἐπειδὴ πάντες ἐσίγων, ἀκριβῆ λόγον μεταχειριζόμενος, ὡς πάντοτε, «ἔθετο οὗτος ὡς βεβαίαν τὴν γνώμην, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ὀφείλουσι πάντως νὰ σκοπῶνται τούτου, ὅπως θὰ πρωτεύωσιν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσιν. Ὅπως δὲ θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπιτύχωσι τῆς σωτηρίας τοῦ ἀξιώματος τούτου, τοῦτο προὔβαλεν ἡμῖν εἰς ἔρευναν. Καὶ πιστεύει μὲν καὶ αὐτός, ὡς καὶ πάντες καθ' ὅλου, ὅτι ἡ ὑπεροχὴ πόλεώς τινος ἐπ' ἰσχυρᾶς στρατιωτικῆς δυνάμεως πρέπει νὰ στηρίζηται, ἀλλὰ σοφὸς ὢν διαφέρει τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ ἄλλους τρόπους φαίνεται ἔχων ἐν τῷ νῷ. Διότι, ἂν ἐνόμιζεν ἀδύνατον τὴν ὕπαρξιν καὶ ἄλλων τρόπων, τίνος ἕνεκα θὰ παρεκάλει ἡμᾶς εἰς ζήτησιν αὐτῶν;»

«Ἂν σὺ τοιούτους ἄλλους τρόπους,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «νὰ ὑποδείξῃς ἡμῖν δύνασαι, εἰπέ!»

«Ἵνα μάθῃ τις τοὺς τρόπους τούτους,» ὑπέλαβεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ ἐκείνους, οἵτινες ἀπέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δειξάν πως, ὅτι δύνανται ν' ἀφαιρῶσι τῶν ἄλλων τὰ πρωτεῖα καὶ νὰ ὑποδουλῶσιν αὐτοὺς ἄνευ βίας καὶ νὰ ἄρχωσιν αὐτῶν εὐπρεπῶς καὶ δεξιῶς. Μάλιστα δὲ πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ τις αὖθις τὴν καλὴν Μιλησίαν.»

Ἡ ξένη προσέβλεψε μειδιῶσα τὸν μεριμνοφροντιστήν, ὃς εἶπεν αὖθις κατὰ τὸν συνήθη τρόπον·

«Ὡς ἤκουσας, τοῦτο ἐρευνῶμεν, ἂν δῆλα δὴ πόλις τις δύναται νὰ ὑπερέχῃ ἑτέρας μόνον ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ θησαυρῶν στηριζομένη, ἢ καὶ ἐπ' ἄλλου τινός, οἷον θεραπεύουσα τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ πᾶσαν ἀρετήν. Σὺ δὲ εἶσαι ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐμπείρως τούτου ἔχουσι νὰ προφθάνωσι τοὺς ἄλλους πρωτεύουσαι καὶ νὰ ἄρχωσι τῶν ἀνθρώπων ἄνευ μὲν βίας, εὐπρεπῶς δ' ὅμως καὶ δεξιῶς. Εἰπὲ λοιπὸν ἡμῖν, πῶς τοῦτο κατορθοῖς;»

«Περὶ ἡμῶν τῶν γυναικῶν,» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ Μιλησία, «δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ ἡμῖν μετρία τις εὐμορφία τοῦ σώματος, ἡ κομψότης τῆς περιβολῆς, ἡ τεχνικὴ καὶ ἐπίχαρις ὄρχησις, ἢ ἡ θελκτικὴ τῆς κιθάρας κροῦσις καὶ αἱ ἄλλαι γνωσταὶ τέχναι τῆς ἀρεσκείας.»

«Ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας λοιπὸν τὸ ζήτημα θὰ ἦτο λελυμένον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλὰ πῶς! δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῆς κομψῆς περιβολῆς καὶ τῆς εὐμορφίας τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐπιχαρίτων ὀρχήσεων καὶ κιθαρισμῶν νὰ καταδουλώσωμεν τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἅπαντας τοὺς τὰς νήσους καὶ τὴν ἐλάσσονα Ἀσίαν οἰκοῦντας Ἕλληνας καὶ νὰ ἄρχωμεν αὐτῶν εὐπρεπῶς καὶ δεξιῶς;»

«Διὰ τί ὄχι;» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία. Ἡ ἰαμῶς δ' οὕτως ῥηθεῖσα λέξις ἐξέπληξε τοὺς ἄνδρας. Ἀλλ' ἡ χαρίεσσα γυνὴ προσέθηκεν· «Ἐκείνη ἡ πόλις δύναται νὰ ἔλθῃ ἐπὶ μέγα κράτος καὶ δόξαν, ἧς οἱ πολῖται ἐπιχαρίτως μὲν νὰ ὀρχῶνται, θελκτικῶς δὲ τὴν κιθάραν νὰ κρούωσιν, καλῶς δὲ νὰ οἰκο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δομῶσι καὶ νὰ ξέωσι τὸν μάρμαρον καὶ νὰ ζωγραφῶσιν ἔμπειροι εἶναι, καὶ ἐν ᾗ οἱ ποιηταὶ εὐδοκιμοῦσιν.»

«Παίζεις!» εἶπόν τινες τῶν ἀκροατῶν.

«Οὐδαμῶς!» ἀπεκρίνατο μειδιῶσα ἡ καλή.

«Ἀκριβέστερον σκοπούμενός τις,» εἶπεν ὁ Ἱππόδαμος, «εὑρίσκει, ὅτι ὁ ἰταμὸς λόγος τῆς καλῆς Μιλησίας, ὅστις πρὸ μικροῦ τὸν γέλωτα ἡμῶν ἐκίνησεν, οὐχὶ παντάπασιν ἄτοπος εἶναι. Ἀληθῶς δ', ἂν τὸ κάλλος ἀκαταμάχητον ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι, διὰ τί δὲν θὰ ἠδύνατο καὶ λαός τις διὰ τῆς χάριτος τοῦ καλοῦ νὰ ὑπερτερήσῃ τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἀπολαύσῃ δόξης, θαυμασμοῦ, στοργῆς, ἀμετρήτου ἀξιώματος, ὡς καὶ καλή τις γυνή;»

«Ἂν μόνον ἡ συνεχὴς θεραπεία τοῦ καλοῦ,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «μὴ ἐμαλάκιζε καὶ ἐξεθήλυνε τὰς καρδίας!»

«Ἐμαλάκιζε καὶ ἐξεθήλυνεν;» εἶπεν ἡ Μιλησία. «Ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι εἶσθε τοὐλάχιστον ἥκιστα μαλθακοὶ καὶ θηλυδρίαι. Δὲν ὑπάρχουσι πολλοὶ παρ' ὑμῖν, οἵτινες εὔχονται νὰ παιδεύσωσι τὸν λαὸν τὴν τῶν Σπαρτιατῶν τραχεῖαν καὶ σκυθρωπὴν παιδείαν; Ἀδίκως λέγεται, ὅτι τὸ καλὸν διαφθείρει τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ μάλιστα ἀποδεικνύει τοὺς πολίτας εὐθύμους, ἱλαρούς, εὐαγώγους, χαριστικοὺς καὶ ἐνθουσιαστικούς. Τί δ' ἀξιοζηλωτότερον, ἢ εὐδαίμων λαός, εἰς οὗ τὰς ἑορτὰς οἵ τε τὰς πλησιοχώρους καὶ οἱ τὰς ἀπωτέρω κειμένας πόλεις οἰκοῦντες φοιτῶσιν; Ἄφες τοὺς σκυθρωποὺς καὶ ὠμοὺς Σπαρτιάτας ν' ἀπεχθάνωνται· αἱ Ἀθῆναι μυρόπνοι καὶ ἀνθεμόεσσαι, ὡς νύμφη, θὰ καταστῶσι κύριαι τῶν καρδιῶν πάντων τῶν ἀνθρώπων.»

«Νομίζεις λοιπόν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι καιρὸς εἶναι νῦν νὰ ῥίψωμεν τὸ ξίφος καὶ νὰ παραδοθῶμεν τῇ θεραπείᾳ τῶν καλῶν καὶ εἰρηνικῶν τεχνῶν;»

«Μοὶ ἐπιτρέπεις, Περίκλεις, νὰ εἴπω σαφῶς,» ὑπέλαβεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡ ξένη, «πότε κατ' ἐμὲ καιρὸς τῆς δημιουργίας τοῦ καλοῦ εἶναι;»

«Λέγε!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Νομίζω, ὅτι ὥρα τῆς δημιουργίας τοῦ καλοῦ καὶ ὑψηλοῦ εἶναι, ὅταν οἱ ἄνδρες οἱ κεκλημένοι νὰ δημιουργήσωσιν αὐτὸ ὑπάρχωσιν! Ἰδοὺ ὁ Φειδίας καὶ οἱ ἄλλοι καλλιτέχναι! Ὀκνεῖτε ἔτι νὰ διαπράξητε, ὅσα ἐν νῷ ἔχετε, ἕως ἂν ἀργοὶ γηράσωσιν; Εὐχερῶς εὑρίσκετε τὸ χρυσίον, ἵνα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ αὐτὸ ἀποδῶτε, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς δυναμένους νὰ δημιουργήσωσιν αὐτό!»

Πάντες κύκλῳ ἐπεκρότησαν καὶ ἐπευφήμησαν τοὺς λόγους τούτους.

Ὑπάρχουσι βλέμματά τινα, ὑπάρχουσι λόγοι τινές, οἵτινες ὡς πυρφόρος κεραυνὸς εἰς τὴν ψυχὴν ἐνσκήπτουσιν. Ὑπὸ τοιούτου βλέμματος ἅμα δὲ καὶ τοιούτου λόγου ἐπλήγη νῦν ἡ ψυχὴ τοῦ Περικλέους.

Τὸ πυρφόρον δὲ βλέμμα ἐξετόξευσεν ὁ θελκτηριώτατος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὸν πυριφλεγῆ λόγον ἐξηκόντισε τὸ θελκτικώτατον χεῖλος. Καὶ τῆς μὲν δυνάμεως τοῦ λόγου πεῖραν εἶχεν ἤδη ὁ Περικλῆς, ἀλλ' ἡ ἰσχὺς τοῦ βλέμματος διέτρωσεν αὐτὸν διὰ γλυκείας φλογός, ἐξ ἧς τοῦ καύματος πλέον, ἢ ὅσον ἐπίστευε, μεταμεμορφωμένος ἐξεφάνθη.

Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτοῦ ἤρξαντο τότε πυρῶδες ὑποβλέποντες καὶ ἐπανελάμβανε πρὸς ἑαυτὸν τοὺς λόγους τῆς ξένης, «ὥρα τῆς δημιουργίας τοῦ καλοῦ εἶναι, ὅταν οἱ κεκλημένοι νὰ δημιουργήσωσιν αὐτὸ ὑπάρχωσιν.» —

«Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω» εἶπεν εἶτα, «ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶναι τῶν ἐναργεστάτων καὶ σαφεστάτων. Δεξιωτέρου δὲ συνηγόρου δὲν ἠδύνατο νὰ τύχῃ ἐκεῖνο, ὃ πάντες εὐχόμεθα. Νομίζω δ', ὅτι ἔπεισας καὶ ἐμὲ καὶ πάντας τοὺς παρισταμένους. Ἐν τούτοις δὲν θὰ κατώρθους τοῦτο τόσον εὐκόλως, καλή

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μου ξένη, ἂν μὴ ἐκάθευδον οἱ λόγοι σου ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Αλλά, θὰ μοὶ φθονήσῃς, ἐὰν μὴ κηρύξω ἐμαυτὸν ὅλως ἠττημένον; Θὰ συγκαταβῇς εἰς ὁμολογίαν τινά; Πρέπει, ὡς νομίζω, νὰ διαφυλάξωμεν πρῶτον τὴν πόλιν ἡμῶν ἰσχυρὰν καὶ δυνατήν, ὡς νῦν εἶναι, ἀλλ', ὡς ὀρθῶς λέγεις, καὶ νὰ μὴ ὀκνήσωμεν διὰ περιέργους λόγους ἐπὶ μακρότερον νὰ πράξωμεν ἐκεῖνο, οὗ καιρὸς εἶναι· διότι, ὡς ὀρθῶς ὑπέμνησας ἡμᾶς, ὑπάρχουσιν ἄνδρες, οἷοι οὐδέποτε θὰ ἐπανέλθωσιν, ἐὰν οὗτοι πάθωσί τι! —Ὁμολόγησον χάριτας τῇ καλῇ ταύτῃ, Φειδία, ἐπὶ τούτῳ, ὅτι οἱ ἐνδοιασμοί μου ἠφανίσθησαν καὶ νῦν ὑπισχνοῦμαι σοί τε καὶ τοῖς ἑταίροις σου, ὧν οἱ δάκτυλοι, κατὰ τὸν Ἀλκαμένην, σφαδάζουσι καὶ ὁ γλύφανος ἐν ταῖς χερσὶ καίεται, νὰ ἄρω τὸ δρύφακτον, ἵνα εἰσορμήσαντες, ὡς ἔνθους στρατὸς εἰς τὴν μάχην, ἀνοικοδομήσητε τὰ κατεστραμμένα ἱερὰ καὶ νέα ἀνεγείρητε καλλίω καὶ λαμπρότερα, οἷα ὀνειροπολεῖτε. Βλέπετε δ', ὅτι οὐχὶ μικρὰ ἐγένοντο εἰς ὀχύρωσιν τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ ἐπίνειον ἀνῳκοδομήθη, τὸ μέσον σκέλος σχεδὸν ἐτελειώθη. Ἀπὸ πολλοῦ διαλογίζομαι νὰ οἰκοδομήσω εὐρεῖαν παλαίστραν, ὡς καὶ ταῖς τέχναις τῶν Μουσῶν, τῇ μουσικῇ καὶ ποιήσει, νὰ ἱδρύσω σεμνὸν ἕδος. Ἐπιστεφανώσωμεν δὲ πρεπόντως τὸ ἔργον τοῦ ἀνακαινισμοῦ, ὅπερ ἐν Πειραιεῖ ἤρξατο γινόμενον, διὰ σεμνῶν ναῶν καὶ λαμπρῶν ἀγαλμάτων.»

Πάντες, οἵ τε τεχνῖται καὶ οἱ ἄλλοι παριστάμενοι, περιχαρεῖς ἐπευφήμησαν τοὺς λόγους ἀκούσαντες τοῦ Περικλέους.

«Ὡς ἀνάμνησις ὑψοῦνται οἱ στῦλοι τοῦ ναοῦ,» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς, «ὃν ὁ Πεισίστρατος ἤρξατο οἰκοδομῶν τῷ Ὀλυμπίῳ Διΐ καὶ οὐ τὴν συμπλήρωσιν οὐδεὶς ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς ἀνέλαβε. Δὲν εἶναι δίκαιον τοῦτον πρῶτον νὰ τελειώσωμεν;»

«Οὐχί!» ῥήξας φωνὴν εἶπεν ὁ δημοτικὸς Ἐφιάλτης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Διότι διὰ τούτου θὰ ἐφαίνετο, ὅτι θέλομεν νὰ καταστήσωμεν ἀείμνηστον τὸ ὄνομα τῶν πολεμίων τῆς ἐλευθερίας τοῦ δήμου. Τύραννός τις δύναται νὰ τελειώσῃ, ὅ,τι ὁ τύραννος ἤρξατο οἰκοδομῶν! Ἀλλ' ὁ ἐλεύθερος λαὸς τῶν Ἀθηνῶν θὰ καταλίπῃ τὸ μνημεῖον τοῦ Πεισιστράτου ἐρείπια ὑπομιμνήσκοντα, ὅτι ἡ εὔνοια τῶν θεῶν δὲν παρέχεται τοῖς ἔργοις τῶν τυράννων!»

«Ἠκούσατε τοῦ δημοτικοῦ Ἐφιάλτου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «αὐτοῦ δ' ἀκούσαντες πιστεύσατε, ὅτι ἠκούσατε τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων.—Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἵσταται τὸ παλαιότατον καὶ σεμνότατον ἱερὸν τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς ἡμιτελῶς καὶ ἐνδεῶς ἐπισκευασθὲν πρὸς τὴν λατρείαν τῶν θεῶν μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους . . .»

«Ἐκεῖ οἰκοῦσιν αἱ γλαῦκες!» εἶπεν ὁ ἐλευθέριος Καλλικράτης. «Παλαιὸς καὶ σκοτεινὸς εἶναι ὁ χῶρος τοῦ ναοῦ ἐκείνου, παμπάλαιοι δὲ καὶ σκυθρωποὶ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ὡς ὑπὸ παλαιοῦ καὶ ἀμαυροῦ εὐρῶτος καταβεβρωμένοι.»

«Ἀλλ' ἀνοικοδομήσωμεν τὸν ναὸν φωτεινὸν καὶ ἱλαρόν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Ἀλλὰ τότε καταδικάζομεν τοῦ Φειδίου ἀργίαν,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλικράτης· «διότι γνωρίζεις καλῶς, ὅτι τὸ παμπάλαιον καὶ σεμνὸν τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ ἄγαλμα, τὸ Παλλάδιον, οὔτε ὑπ' ἄλλου ν' ἀντικατασταθῇ, οὔτε τὴν ἀμορφίαν νὰ μεταβάλῃ δύναται, ἀλλὰ στεφάνου πέταλον ἐμπεπετασμένον νὰ ἔχῃ πάντοτε πρέπει!»

«Τότε ἀφῶμεν τοὺς παλαιοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν νὰ οἰκῶσιν ἐν τοῖς παλαιοῖς ναοῖς,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ ἐρωτήσωμεν τὸν Φειδίαν, ὅ,τι ὀνειροπολεῖ, ὁσάκις ἀτενῶς τὴν ἀκρόπολιν προσβλέπει!»

Ὁ Φειδίας ἵστατο φροντιστικός.

Ἐν τούτῳ δ' ἐγγὺς ἐλθὼν ὁ Περικλῆς καὶ τοὺς ὤμους

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ πατάξας εἶπε· «Σκέψαι σύ, κίνησον τοὺς λογισμούς, οὓς ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχεις, διότι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῶν!» —

Ὁ Φειδίας ἐμειδία· εἶτα δ' εἶπε πυρῶδες βλέπων.

«Ὁ Ἰκτῖνος οὗτος δύναται νὰ σοὶ εἴπῃ, ὁποσάκις τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἄκρας ἐκείνης καὶ τῶν ἐξοχῶν αὐτῆς μετ' αὐτοῦ ἀνεμετρήσαμεν, ὁποσάκις ἐγεωμετρήσαμεν καὶ ὑπελογίσαμεν καὶ διαγράμματα ἐχαλκεύσαμεν, εἰ καὶ ἠγνοοῦμεν, ἂν ποτε ἡ ὥρα τῆς ἐπιτελέσεως θὰ ἐσήμαινεν!»

«Καὶ ποῖά τινα ἦσαν τὰ διαγράμματα ταῦτα;» ἠρώτησαν πάντες.

Τότε ὁ Φειδίας ἀπήγγειλεν, ὅ,τι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὥριμον ἐκύμαινε· πάντες δ' ἤκουσαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

«Ἀλλὰ δὲν θὰ καταστήσῃ μάταιον τοιοῦτόν τι ἔργον,» ἠρώτησέ τις, «ὡς ἄλλοτέ ποτε, ὁ φθόνος τῶν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἱερέων τοῦ Ἐρεχθέως;»

«Ἀλλὰ θὰ θριαμβεύσωμεν ἐπὶ τῷ φθόνῳ τούτῳ!» εἶπεν ὁ Ἐφιάλτης.

«Ὁ θησαυρὸς τῆς Δήλου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «θὰ κατατεθῇ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ — ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ δὲ τοῦ ναοῦ θὰ εὑρίσκηται ἐν ἀσφαλεῖ καὶ οὕτως ὁ αὐτὸς χῶρος ἐπὶ τῆς ἀπαστραπτούσης ἄκρας τῆς πέτρας τῆς ἀκροπόλεως θὰ συνενοῖ τὰ ἐχέγγυα καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηνῶν.»

Ἐνθουσιαστικῶς εὐφημοῦντες ἀπεδέξαντο πάντες τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Περικλέους. Ἀλλ' οὗτος, ὡς εἰ αἰφνιδίως ἐνέπεσεν αὐτῷ ἡ γνώμη, εἶπεν αὖθις προσβλέπων τὸν κλάδον τῆς δάφνης καὶ τὸ ῥόδον, ἃ ἡ καλὴ ἐκράτει·

«Περὶ πολλῶν ἐκρίναμεν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ περὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἀλκαμένους καὶ Ἀγορακρίτου. Ποίαν τῶν δύο τούτων Ἀφροδιτῶν ἡ περικαλλὴς καὶ σοφὴ ξένη προτιμᾷ;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Εἶναι καὶ αὕτη Ἀφροδίτη;» ἠρώτησεν ἡ Μιλησία προσβλέπουσα τὸ ἔργον τοῦ Ἀγορακρίτου· «ἐγὼ ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς ἄλλην τινὰ θεὸν αὐστηροτέραν, ἴσως ὡς Νέμεσιν!» —

Ὁ Ἀγοράκριτος, ὃς πάντα τὸν χρόνον τοῦτον σκυθρωπὸς καὶ περίχολος μακρὰν τῶν ἄλλων ἐπὶ πέτρας ἐκάθητο, ἐμειδίασε σεσηρὸς καὶ χλευαστικῶς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ.

«Νέμεσιν;» ἐπανέλαβεν ὁ Περικλῆς· «ἀληθῶς ἡ ἐπίκλησις αὕτη εἶναι εὔστοχος. Δὲν εἶναι ἡ Νέμεσις ἡ αὐστηρὰ θεὸς τοῦ μέτρου, ἡ τὴν ὕβριν τιμωρουμένη; ὄντως δ' ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἀγορακρίτου φαίνεται ὁ σεμνὸς καὶ αὐστηρὸς νόμος καὶ τὸ μέτρον πάσης ὑπάρξεως ἐνσώματος. Τὸ κάλλος τῆς θεοῦ ταύτης εἶναι σχεδὸν ἀπειλητικόν, σχεδὸν καταπληκτικόν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ Κύπρις, ἡ θεὸς τῆς εὐρυθμίας, καὶ ἡ Νέμεσις, ἡ κριτὶς τοῦ ὑπερμέτρου, ἐξ ἀρχῆς συγγενεῖς; Ἂν δ' ἀληθῶς οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Ἀφροδίτην μόνον νὰ στήσωσιν ἐν τοῖς κήποις θέλουσι, μόνον δ' ὁ Ἀλκαμένης Ἀφροδίτην ἔγλυψε, τότε στήσωμεν αὐτὴν μόνον ἐν τοῖς κήποις. Τὸ δ' ἔργον τοῦ Ἀγορακρίτου, ὅπερ λαμπρὰν Νέμεσιν εἰκονίζει, ἐὰν οὗτος ἐπιτρέπῃ τοῦτο, δυνάμεθα, νομίζω, νὰ στήσωμεν ἐν τῷ ἐν Ῥαμνοῦντι ναῷ τῆς θεοῦ. Εὐκόλως δὲ δύναται ὁ τεχνίτης νὰ προσθῇ αὐτῷ ὀλίγα τινὰ ἔτι ἐξωτερικὰ σύμβολα.»

«Θὰ πράξω τοῦτο!» εἶπε δριμὺ ὑποβλέπων ὁ σκυθρωπὸς Ἀγοράκριτος. «Νέμεσις θ' ἀποδειχθῇ ἡ ἐμὴ Κύπρις!» —

«Τίνι λοιπόν, καλὴ ξένη,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «τίνι ἀπονέμεις τὴν δάφνην καὶ τίνι τὸ ῥόδον;»

«Ἀμφότερα σοί!» ἀπεκρίνατο ἡ Μιλησία. «Διότι τούτων οὐδέτερος ἐνίκησεν, ἢ ἡττήθη. Καὶ τό γε νῦν ἁρμόζει πάντας τοὺς στεφάνους νὰ καταθῶμεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδρός, ὃς σήμερον αἴτιος γίγνεται ν' ἀνοιχθῇ τὸ στάδιον, ἐν ᾧ περὶ τῶν σεμνοτάτων στεφάνων οὗτοι θὰ ἀγωνισθῶσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταῦτα δ' εἰποῦσα ὤρεξεν αὐτῷ καὶ τὴν δάφνην καὶ τὸ ῥόδον.

Οἱ ἀπαστράποντες δ' ὀφθαλμοὶ ἀμφοτέρων συνηντήθησαν καὶ φλογερῶς καὶ ἐμφαντικῶς προσέβλεψαν ἀλλήλους.

«Τὴν μὲν δάφνην μερίσας θὰ προσενέγκω τοῖς δύο τεχνίταις, ἀλλὰ τὸ εὐῶδες, θάλλον ῥόδον θὰ λάβω ἐγὼ αὐτός,» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

Οὕτω δὲ τὸν κλάδον εἰς δύο μερίσας ἔδωκεν ἀνὰ ἓν μέρος ἑκατέρῳ τῶν τεχνιτῶν. Εἶτα δ' ἀπιδὼν εἰς πάντας κύκλῳ εἶπε· «Νομίζω, ὅτι οὐδένα καταλείπω δυσάρεστον. Μόνον δ' ὁ μεριμνοφροντιστὴς ἐκεῖνος φαίνεταί μοι φροντιστικῶς πως καὶ σπουδαίως ἐμβλέπων. Ἔχεις ἔτι ἀπορίαν τινά, ὦ φίλε τῆς ἀληθείας;»

«Ἠρώτησα πρότερον,» ὑπέλαβεν ὁ προσφωνούμενος, «τὴν καλὴν Μιλησίαν ἀντὶ σοῦ, πότερον διὰ τοῦ χρυσίου καὶ τῆς δυνάμεως μόνον, ἢ καὶ διὰ τῆς θεραπείας τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ καὶ πάσης ἀρετῆς δύναται κοινόν τι νὰ πρωτεύσῃ τῶν ἄλλων; Καὶ περὶ μὲν τοῦ καλοῦ ἀπέδειξεν ἡμῖν ἡ Μιλησία, ὅτι ἐξαιρέτως ἐπιτήδειον πρὸς τοῦτο εἶναι. Ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ μάθω καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἔτι ἠρώτησα, περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς, πότερον οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα;» . . . .

«Νομίζω,» εἶπεν ἡ Μιλησία, «ὅτι τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, ἀλλ', ἂν ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἔχει καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐναντιοῦται πρὸς ἐκεῖνο, τότε, ὡς νομίζω, περιττὸν εἶναι πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον.»

«Δύνασαι καὶ τεκμήρια τῶν λόγων σου νὰ παράσχῃς;» ἠρώτησεν ὁ μεριμνοφροντιστής.

«Τεκμήρια;» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἐκείνη· «ἀγνοῶ, ἂν ὑπάρχουσι τοιαῦτα. Ἐὰν ὅμως μοι ἐπέλθωσι τοιαῦτα, τότε θὰ σοὶ ἀνακοινώσω αὐτά.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καλῶς!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «θὰ ἀναβάλωμεν τὴν περὶ τούτου ἔρευναν εἰς ἄλλοτε.»

Ὁ μεριμνοφροντιστὴς ἐκίνησε τοὺς ὤμους καὶ ἐξῆλθεν.

«Δὲν φαίνεται ἀρκεσθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις ὁ παράδοξος οὗτος!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκαμένης· «καλῶς γνωρίζω αὐτόν. Ὑποκρίνεται μὲν τὸν μετριόφρονα, ἀλλὰ δυσχεραίνει πολύ, ὁσάκις τις ἁρπάζει τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς ἡνίας τοῦ διαλόγου καὶ ἡ ἔρευνα οὐχὶ ἐπακριβῶς τοῦ σκοποῦ στοχάζεται, ὃν αὐτὸς λαθραίως προτίθησιν. Ἀλλ' ἡ ὀργὴ παρέρχεται ταχέως, διότι εἶναι εὐγενὴς καὶ εὐδιάλλακτος ψυχή.»

«Καὶ πῶς καλεῖται ὁ φιλαλήθης ἀλλόκοτος ἀνήρ;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης.

«Ἡ δὲ καλὴ ξένη, παρ' ἧς τοσαῦτα ἐμάθομεν σήμερον, πῶς ὀνομάζεται;» ἠρώτησε κατὰ σπουδὴν ὁ Περικλῆς.

«Ἀσπασία!» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης.

«Ἀσπασία;» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς. «Τὸ ὄνομα γλυκὺ καὶ μαλακόφωνον, ὡς ἀσπασμὸς ἐπὶ τῶν χειλέων διατήκεται.»

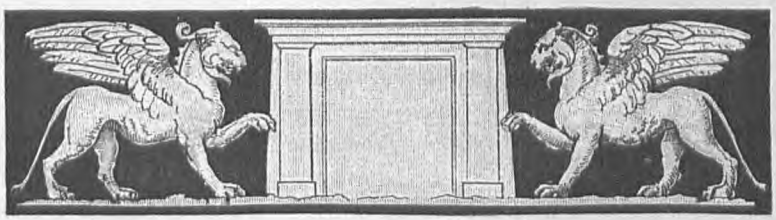

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

II.

Η ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΕΛΕΣΙΠΠΗ.

Ἐγρηγορτὶ ἐν λογισμοῖς διῆγε τὰς νύκτας ὁ Περικλῆς ἀπὸ τῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φειδίου συνόδου τῶν ἀνδρῶν. Παρεῖχε δ' αὐτῷ ἀσχολίαν ὁ θησαυρὸς τῆς Δήλου νέαν ἐποχὴν εἰσάγων, ἐν ᾗ ἡ ἰσχὺς καὶ λαμπρότης τῶν Ἀθηνῶν ἔμελλε νὰ συντελεσθῇ. Ἡ ἀπήχησις δὲ τῶν λόγων, οὓς ἐν τῇ Φειδίου οἰκίᾳ ἤκουσεν ἀντεφθέγγετο, ὥστε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ διαρκῶς νὰ συνηχῇ καί, ἄν ποτε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔκλειεν, ἵνα διαφύγῃ τὸν ἐκ τῶν λογισμῶν ἐκείνων ἴλιγγον, τὸ ἡμιάγρυπνον βλέμμα ἐν ἀπατηλῷ ὀνείρῳ ἔβλεπε τὴν ἐπιχαριτωτάτην εἰκόνα τῆς Μιλησίας, ἧς τῶν θελκτηρίων ὀφθαλμῶν ἡ ὑγρὰ καὶ ἀφροδισία λάμψις τὰ μυχαίτατα τῆς καρδίας αὐτοῦ διεφώτιζεν.

Παντοῖαι δ' ἐπιβολαί, ἃς ἀπὸ πολλοῦ ἐσταθμᾶτο, ἐζυμοῦντο ἤδη ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ λογισμοὶ ταλαντευόμενοι κατὰ μικρὸν ἐνεπεδοῦντο καὶ γνῶμαι διερρήγνυον κατὰ τὴν νύκτα τὴν κάλυκα, ὡς ῥόδα.

Σύννους δ' ἐκάθητο πρωΐᾳ τινὶ ἐν τῷ δωματίῳ, ὅτε ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ὁ φίλος Ἀναξαγόρας. Ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεανικῆς ἡλικίας οἰκείως ἔχων πρὸς τὸν σοφὸν Κλαζομένιον διέτριβε πολλάκις ἔτι καὶ νῦν ὁ Περικλῆς τὰς πρωΐας ἀναδεχόμενος εἰς τὴν εἰλικρινῆ καὶ πυριφλεγῆ ἑλληνικὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὰς νέας ἀποκαλύψεις, ἃς ἤρξαντο ἀντλοῦντες ἐκ τῶν μυχῶν τοῦ ζητητικοῦ αὐτῶν πνεύματος οὐρανοβάμονες ποιηταὶ καὶ μάλιστα αὐτὸς ὁ Ἀναξαγόρας μεταρσιούμενοι καὶ καταπολεμοῦντες τὰς παιδικὰς δόξας τῶν προγόνων.

Ἅμα δ' εἰσελθὼν σήμερον ὁ φιλόσοφος κατενόησεν, ὅτι ἀλλοῖοι λογισμοὶ κατεῖχον τὸν φίλον αὐτοῦ· διότι ὁ ἄλλως σεμνὸς καὶ κύριος ἑαυτοῦ Περικλῆς τεταραγμένος ἐφαίνετο καὶ τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐξέλαμπε τὸ ἀμυδρὸν ἐκεῖνο πῦρ τὸ προδίδον, ὅτι τις ἄγρυπνος καὶ ἐν λογισμοῖς τὴν νύκτα διῆλθεν.

«Ἐκκλησιάζει σήμερον ὁ λαὸς ἐπὶ τῆς πυκνὸς περὶ σπουδαίων;» ἠρώτησεν ὁ γέρων, ἀτενῶς τὸν Ὀλύμπιον προσβλέπων. «Ἐνθυμοῦμαι δ', ὅτι μόνον ἐν τοιούτοις καιροῖς κατέλαβόν σε τοσοῦτον σύννουν.»

«Ἀληθῶς ἐκκλησία σήμερον γίγνεται,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ περὶ σπουδαίων νὰ εἴπω προτίθεμαι. Φοβοῦμαι δὲ μὴ ἡ γνώμη μου . . .»

«Σὺ εἶσαι στρατηγός,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας, «σὺ ἐπιμελητὴς τῶν δημοσίων προσόδων, σὺ ἐπιστάτης τῶν δημοσίων ἔργων, σὺ διοικητὴς τῶν δημοσίων ἑορτῶν, σύ — οἱ θεοὶ μόνον γνωρίζουσι τὰ ὀνόματα πασῶν τῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιωμάτων, ἃς οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιτρέπουσί σοι ὑπεύθυνον, ἢ αὐτοκράτορα ἀποδεικνύοντες. Ἀλλ' ἀδιάφορον· εἶσαι, ὅ,τι σπουδαιότατον καὶ κύριον ἐν ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ — ὁ μέγιστος τῶν ῥητόρων, ὃν αὐτοὶ Ὀλύμπιον καλοῦσι, διότι ὁ κεραυνοβόλος λόγος σου ἐκφαίνει τὸ ἀρχικόν σου, ὡς ὁ τοῦ κεραυνοφόρου Διός, καὶ εἶσαι περίφοβος;»

«Ναί!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ διαβεβαιοῦμαι, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοσοῦτον εὐλαβὴς περὶ τὸν λόγον εἶμαι, ὥστε βαδίζων πρὸς τὸ βῆμα πάντοτε εὔχομαι τοῖς θεοῖς μηδὲν ῥῆμα νὰ ἐκπέσῃ τῶν χειλέων, ἄκοντος ἐμοῦ, ἀνάρμοστον πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν, μηδὲ νὰ ἐπιλάθωμαι, ὅτι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους λέγω. Καλῶς γιγνώσκεις, ὁπόσον χαλεπῶς διετέθησαν ἐσχάτως, ὅτε προὐκάλεσα αὐτοὺς νέους πόρους εἰς κατασκευὴν τοῦ μέσου σκέλους καὶ εἰς ἀνακαίνισιν τοῦ Πειραιῶς νὰ μοὶ παράσχωσι. Καὶ νῦν αὖθις ἔπεισέ με πολλὰ εἰπὼν ὁ Φειδίας καὶ νέων σεμνῶν ἐπιβολῶν ἐνέπλησε τὴν ψυχήν μου. Ἡ ζέουσα δ' ὁρμὴ αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐδαμῶς ἀναχαιτίζεται πλέον καὶ πρέπει νὰ κοσμήσωμεν τὰς Ἀθήνας διὰ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ χαλκευθέντων ἔργων, ἵνα περιβλέπτους αὐτὰς καταστήσωμεν ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Γιγνώσκεις δ', ὅτι εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μετ' εὐλαβείας μὲν ἐπιλαμβάνονται τῶν νεωτερισμῶν, ἀλλ' ἅπαξ ἐπιλαμβανόμενοι αὐτῶν ἀντέχονται καὶ εἰς πέρας ἄγουσι πυρετωδῶς διώκοντες αὐτούς. Καὶ ἐν τούτοις δ' ἐν ἀρχῇ μὲν πολὺ ὤκνησα, ἀλλὰ νῦν καθ' ἡσυχίαν γενόμενος αἰσθάνομαι, ὅτι δεινότερον ἀναφλέγομαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν, ἢ ὅσον ὁ Φειδίας αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν.»

«Δὲν εἶναι ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐνθουσιαστικώτατος καὶ φιλοτεχνότατος;» ἠρώτησεν ὁ Ἀναξαγόρας· «καὶ δὲν ἐδέξατο ἄφθονον ἐκ Δήλου θησαυρόν;»

«Φοβοῦμαι τὸ ὕποπτον τῆς γνώμης αὐτοῦ,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, «ὅπερ κρύφιοι καὶ φανεροὶ ἀντίπαλοι ὑπεκκαίουσιν. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ δὲν ἐχειρώθησαν ἔτι. Ὑπάρχουσι δ', ὡς γιγνώσκεις, καὶ φιλολάκωνές τινες καὶ ἄλλοι, οἵτινες δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ κάλλους. Καὶ αὐτὸς δ' ἔλαβες πεῖραν τούτου, ὅτε προῆλθες εἰς τὴν ἀγοράν, ἵνα ἀποκαλύψῃς ἡμῖν τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἄκρατον καὶ ἐλευθέραν ἀλήθειαν, ὅτι ὁ νοῦς ἡ ἀρχὴ τοῦ παντὸς εἶναι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τούτοις θ' ἀναῤῥίψω σήμερον τὸν κύβον, δι' οὗ κατὰ πρῶτον θ' ἀναρτήσωμαι τὸν ὄχλον. Διότι ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄποροι πολῖται, οἵτινες μόλις τὸν καθ' ἡμέραν βίον κερδαίνουσι καὶ οἵτινες αὔριον θὰ λιμώττωσιν, ἐὰν μὴ ἐργασθῶσι σήμερον, ἵνα μὴ παραλίπωσι τὰ πολιτικὰ δίκαια, μὴ ὑστερήσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Διὰ τί νὰ μὴ παράσχωμεν αὐτοῖς ἐπανόρθωσίν τινα τῆς βλάβης ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ὀβολούς τινας; Ὡσαύτως δ' οἰκτείρω καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἄσμενοι μὲν θὰ παρῆσαν εἰς τὰ δημόσια θεάματα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ θεωρικοῦ δὲν ἀπολαύουσιν αὐτῶν. Καὶ οὗτοι δὲ πρέπει ν' ἀπολαύωσιν τῶν θεαμάτων λαμβάνοντες παρὰ τοῦ δημοσίου τὰ θεωρικά, ἵνα λεληθότως παιδεύωνται καὶ βελτιῶνται ὑπὸ τῶν ἔργων τῶν ποιητῶν, καίπερ πιστεύοντες, ὅτι μόνον πρὸς ἡδονὴν εἰς τὸ θέατρον ἔρχονται. Καὶ τὰ ἀγαθὰ δ' ἐκεῖνα γερόντια, ἅτινα κατὰ χιλιάδας κληρούμενα εἰς τὰ διάφορα δικαστήρια ὡς δικασταὶ παρακάθηνται, πρέπει ἐν τῷ μέλλοντι οὐχὶ ἄνευ ἀμοιβῆς τινος νὰ κατατρίβωσιν ἡμέραν ὅλην, ἵνα διαλύωσιν ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου τὰς ἔριδας τῶν πολιτῶν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πλούσιαι· νέα δὲ χρυσᾶ ῥυάκια ῥοθοῦσι πέριξ ἡμῶν καὶ εἰσῤῥέουσιν εἰς τὸ ἡμέτερον ταμιεῖον ἐκ τῆς χώρας τῶν συμμάχων ὁρμώμενα. Μέγα δὲ περίσσευμα εὑρίσκεται ἐν τῷ ταμείῳ. Διηρώτησα δ' ἐμαυτόν, πότερον πρέπει τὸ περίσσευμα τοῦτο νὰ θησαυρίσωμεν ὡς σωτῆρα τοῦ μέλλοντος, ἢ νὰ ὠφεληθῇ τὸ παρὸν ἐξ αὐτοῦ; Καὶ νομίζω, ὅτι τὸ παρὸν δικαιότερον εἶναι νὰ ὠφεληθῇ. Ὁ λαὸς πρέπει ν' ἀπολαύσῃ τῶν καρπῶν τῆς νίκης καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ· πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ ἐλεύθερος καὶ εὐτυχής· λαμπρὸς δὲ καὶ ἀξιοζήλωτος καὶ ἀντάξιος τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ κατασταθῇ ὁ βίος ἐν τῇ θεοφιλεῖ ταύτῃ χώρᾳ.

«Πολλάκις εἶδον τὸν σεμνὸν Περικλέα εὐγενὲς πῦρ ἀποπνέοντα,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, «ἀλλ' ἡ πυρίνη ὁρμὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς σήμερον φαίνεταί μοι ἰσχυροτάτη, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε.»

«Χάριτας ὁμολογῶ τοῖς θεοῖς,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ἐδωρήσαντό μοι πρὸς τῇ συνέσει καὶ τὸ ὁρμητικὸν πῦρ ταχέως νὰ διαγιγνώσκω καὶ ἀμετακλήτως νὰ ἐπιτελῶ τὴν γνώμην μου. Δὲν στέργεις δὲ σὺ τοὺς λόγους μου; Νομίζεις, ὅτι πολλὰ πράττω ὑπὲρ τοῦ ἀληθῶς ἀκαταλογίστου καὶ ἐνίοτε ἀχαρίστου λαοῦ;»

«Ἐπίτρεψόν μοι νὰ ὁμολογήσω,» ὑπέλαβεν ὁ γέρων, «ὅτι οὐδόλως καταγίγνομαι περὶ τὰ τῆς πολιτικῆς. Δὲν εἶμαι Ἀθηναῖος, ἴσως δ' οὐδ' Ἕλλην εἶμαι, ἀλλὰ κοσμοπολίτης τις, φιλόσοφος. Πατρίς μου δ' εἶναι τὸ ἄπειρον.»

«Ἀλλ' εἶσαι σοφός,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ δύνασαι τὰ ἔργα τῶν πολιτικῶν κρίνων νὰ εἴπῃς, ἂν τι εἰς καλόν, ἢ κακὸν θ' ἀποβῇ.»

«Ἀπὸ τούτου μάλιστα πολὺ φυλάττομαι!» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας. «Οὐχὶ μόνον οἱ ποιηταί, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ ἀκολουθοῦσιν ἀσυνειδήτως θείῳ τινὶ νεύματι, κατέχονται ὑπὸ δαίμονός τινος, ὃς ἐνθουσιάζει αὐτοὺς καὶ παρορμᾷ σχεδὸν ἀσυνειδήτως, εἰς ὅ,τι ἀληθῶς ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον τῷ παρόντι εἶναι. Προπετὴς δ' εἶναι καὶ σφάλλεται πολλάκις ὁ ἰδιώτης κρίνων περὶ τῶν ἔργων τῶν ἔνθων πολιτικῶν. Εἰσδὺς εἰς τὰ βάθη τῆς φύσεως εὗρον πανταχοῦ τὸν νοῦν διακοσμοῦντα τὰ πάντα, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐκφαίνεται ἀναμάρτητος καὶ ἰσχυρότερος ἐν τῇ δημιουργίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ, ἢ ἐν τῇ κρίσει....»

Τοιαῦτα διελέγοντο οἰκείως πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο ἄνδρες ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ Περικλέους. Ἄφνης δ' εἰσῆλθε δοῦλός τις ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Περικλέους, τῆς Τελεσίππης, πεμφθείς.

Θαυμαστὴν δ' ἀγγελίαν παρὰ τῆς δεσποίνης ἐκόμιζεν ὁ ἄγγελος οὗτος. Ὁ ἀγροκόμος τοῦ Περικλέους, ἔλεγεν, ἐλθὼν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὴν πόλιν τῇ πρωΐᾳ ἐκόμισε κριόν, ὃς ἐν τῷ ἀγρῷ γεννηθεὶς ἀντὶ δύο ἓν κέρας ἰσχυρὸν καὶ στερεὸν ἐν μέσῳ τῷ μετώπῳ ἔχει. Τὸν κριὸν δὲ τοῦτον περιδεὴς ἐκόμισεν ἐκεῖνος πρὸς τὴν δέσποιναν καὶ ἡ Τελεσίππη, εὐσεβὴς γυνή, μετεπέμψατο ἐν τάχει τὸν μάντιν Λάμπωνα, ἵνα ἐξηγήσηται, ὅ,τι τοῦτο σημαίνει. Νῦν δὲ καλεῖ τὸν ἄνδρα, ἔλεγεν, ἵνα ἐλθὼν ἴδῃ τὸ φοβερὸν τέρας καὶ ἀκούσῃ τὴν γνώμην τοῦ μάντεως.

Ὁ Περικλῆς ἠκροᾶτο τῆς ἀγγελίας τοῦ δούλου καὶ τέλος εἶπεν εὐγνωμόνως πρὸς τὸν φίλον·

«Πράξωμεν τοῦτο πρὸς χάριν τῆς γυναικὸς καὶ ἐξέλθωμεν, ἵνα ἴδωμεν τὸν μονόκερων κριόν.»

Ὁ Ἀναξαγόρας ἀνέστη καὶ ἠκολούθησε τῷ Περικλεῖ καὶ οὕτως ἐξῆλθον εἰς τὸ περίστυλον. —

Ἡ οἰκία τοῦ Περικλέους ἦτο ἀπέριττος· διότι οὔτε μείζων, οὔτε πολυτελέστερον κεκοσμημένη ἦτο τῶν οἰκιῶν τῶν μετρίαν οὐσίαν ἐχόντων Ἀθηναίων. Ἦτο δ' ἀπέριττος, ὡς ἡ δίαιτα τοῦ κτήτορος. Διότι ἐν ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ ὀφείλει ὁ ἰσχύων λιτῶς νὰ διαιτᾶται, ἐὰν θέλῃ νὰ μὴ διεγείρῃ τὸν φθόνον καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄκων ὁ τοιοῦτος καὶ ἀπροβουλεύτως, ὡς ἀπαύστως τῶν κοινῶν ἐπιμελούμενος, ὀλιγωρεῖ πως τῶν οἰκείων. Ἁπλοῦν δὲ καὶ ἀκαλλώπιστον ἦτο καὶ τὸ περίστυλον τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐστερεῖτο ὅλως τῆς οἰκείας ἐκείνης χάριτος, ἥτις περιβάλλει πανταχοῦ τὸ ἰδιόρρυθμον τοῦτο ἐπίχαρι μέρος τῆς οἰκίας, τὴν δίκην αἰθούσης ὑπὸ κιόνων περιβαλλομένην ταύτην μικρὰν αὐλήν. Ἐν αὐτῇ δ' εὑρισκόμενός τις ἦτο καὶ ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ ἐν ὑπαίθρῳ. Διότι μακρὰν μὲν ἦτο τοῦ θορύβου τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅμως ἀπέλαυε τῆς ἀναψυκτικῆς αὔρας τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις ἐκ τῶν ἄνω προσέπνει, καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων, οἵτινες ἀκωλύτως ἔβαλλον τὰς χρυσᾶς αὐτῶν ἀκτῖνας ἐκ τοῦ ὕψους εἰς τὴν μαρμαρίνην στοάν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αἱ χελιδόνες εἰσίπταντο καὶ ἐξίπταντο οἰκείως λαλοῦσαι καὶ κατεσκεύαζον τὰς καλιὰς αὐτῶν ἐπὶ τῶν κιονοκράνων, ἢ τῶν θριγκῶν. Οὐχὶ δὲ πρὸς τὰ ἔξω προκλητικόν, ὡς ὁ ναός, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἔσω ἔστρεφεν ἡ οἰκία τὸν ἐκ κιόνων κόσμον, ὃς καὶ ἀλεξητήριος ἦτο καὶ συνετέλει τὸ ἐλεύθερον μέν, ἀλλὰ καὶ περισκεπὲς προσφιλὲς καὶ ἐπίχαρι καταφύγιον τῶν οἰκείων, ἐν ᾧ συνήθως διέτριβον καὶ ἀνεστρέφοντο καὶ τοὺς ξένους ἐδέχοντο καὶ ἐνίοτε καὶ ἐδειπνοποιοῦντο καὶ τὰς κατ' οἶκον θυσίας προσέφερον. Διότι ἐν αὐτῷ ἦτο ἡ ἑστία τῆς οἰκίας, ὁ βωμὸς τοῦ Διὸς τοῦ Ἑρκείου.

Ὄπισθεν δὲ τοῦ προστῴου, ὅπερ τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ περιστύλου περιελάμβανεν, ἐχόμενα αὐτοῦ ἔκειντο τὰ δωμάτια ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους, ὧν αἱ θύραι εἰς τὸ περίστυλον ἐνέδιδον. Γλαφυρώτατα δὲ ποικίλματα ἐκόσμουν τὰ θυρώματα καὶ τοὺς θριγκοὺς τῶν θυρῶν, ὧν τὸ χάσμα ποικίλοι τάπητες, ὡς πετάσματα, ἐκάλυπτον. Ὄπισθεν δὲ τοῦ περιστύλου ἐχομένη αὐτοῦ ἔκειτο ἡ γυναικωνῖτις καὶ μετ' αὐτὴν ὁ μικρὸς καὶ καλῶς περιπεφραγμένος κῆπος.

Ὁ ἐκ τῆς ὁδοῦ δ' εἰσερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν ἐκ τῆς αὐλείου θύρας διήρχετο πρῶτον τὸ θυρωρεῖον καὶ διὰ τοῦ ἀναβαθμοῦ ἀφικνεῖτο κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ περίστυλον. Κατὰ τὴν πλευρὰν δ', ἐν ᾗ ἦτο ἡ εἴσοδος, ὡς καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τοῦ τετραγώνου ἐκείνου χώρου, τῆς αἰθούσης τοῦ δώματος, ἦσαν αἱ στοαὶ καὶ κατ' ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου χῶρός τις μέσος, ὅστις χωριζόμενος ὑπὸ δύο κιόνων ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους καὶ πρὸς τὰ ἔσω κοιλαινόμενος ἀπετέλει αἴθουσαν, τὴν παστάδα, ἧς ἡ μὲν πρὸς τὸ περίστυλον πλευρὰ ἀνοικτὴ ἦτο, αἱ δὲ τρεῖς ἄλλαι ὑπὸ τοίχων περιεβάλλοντο.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ αἰθούσῃ ἵστατο ἡ Τελεσίππη, ἡ τοῦ Περικλέους γυνή, καὶ οἱ περὶ αὐτὴν δοῦλοι καὶ δοῦλαι καὶ ὁ ἀγροκόμος ἔχων ἐπὶ τῇ ἀγκάλῃ τὸν νεογενῆ μονόκερων κριόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ Τελεσίππη ἦτο μεγάλη τις γυνὴ αὐστηρὰ μὲν καὶ καλλιπρόσωπος, ἀλλά πως ἄκομψος, εὐπρεπὴς μὲν καὶ καλλιφυής, ἀλλ' οὐχὶ ἀνθηρὰ τὰς σάρκας. Χαλαραὶ αἱ παρειαί, χαλαρὸν τὸ στῆθος· χαλαρὰ δὲ καὶ ἀτημέλητος καὶ ἄχαρις ἡ ἐσθὴς κατέπιπτε ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος. Ἡ κόμη, ἀκόσμητος ἔτι, προσδεδεμένη ὄπισθεν καὶ ὄγκον ἄκομψον ἀποτελοῦσα· ὠχρὰ δ' ἡ ὄψις, διότι δὲν ἐκόσμει αὐτὴν ἔτι τὸ ψιμύθιον.

Ἦτο δ' ἡ γυνὴ αὕτη, συμβία τοῦ Περικλέους νῦν, ἄλλοτε τοῦ πλουσίου Ἱππονίκου γαμετή, ἀλλ' ἀποπεμφθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ συνῆψε δεύτερον γάμον πρὸς τὸν Περικλέα· διότι νέα ἔτι ἦτο καὶ αἱ ἀνθηραὶ παρειαὶ ἐπεκάλυπτον τὸ ψυχρὸν καὶ αὐστηρὸν τῶν ὀφθαλμῶν.

Ὡς δ' ἡ Τελεσίππη ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ ἱσταμένη εἶδε τὸν ἄνδρα οὐχὶ μόνον, ἀλλ' ἐν συνοδίᾳ τοῦ Ἀναξαγόρου προσερχόμενον, προσεποιήθη ὡς μέλλουσα ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν γυναικωνῖτιν, φεύγουσα τὴν ὄψιν τοῦ ξένου, ὡς ἔθος. Ἀλλά, νεύσαντος τοῦ Περικλέους, ἔμεινε μέν, ἀλλ' οὐδὲ βλέμματος ἠξίωσε τὴν πολιὰν κεφαλὴν τοῦ σοφοῦ· διότι ἥκιστα ἔστεργε τὸν γέροντα φίλον καὶ σύμβουλον τοῦ συμβίου.

Περίφοβος δ' ἀτενίζουσα τὸν κριόν· «Μετεπεμψάμην τὸν μάντιν Λάμπωνα,» εἶπε, «διότι φόβος κατέχει με, μή τι κακὸν προμηνύῃ τὸ τέρας.»

Ἅμα δὲ ταῦτα εἶπε καὶ ὁ θυρωρὸς τὴν αὔλειον θύραν ἀνέῳξεν. Εἰσῆλθε δ' ὁ μάντις, ὃς ἀναβὰς τοὺς ἀναβαθμοὺς ἦλθεν εἰς τὸ περίστυλον.

Ἦτο δ' ὁ μάντις Λάμπων ἱερεύς μικροῦ τινος ἱεροῦ τοῦ Διονύσου. Ἀλλὰ μικρὰς προσόδους ἐξ αὐτοῦ ἔχων ἐπετήδευε καὶ τὴν μαντικήν, ἐξ ἧς πολλὰ ἐκέρδαινε, καὶ ὡς μάντις λίαν εὐδοκίμει παρὰ τοῖς εὐσεβέσιν. Ἐφόρει δ', ἵνα τὸ ἐπιτήδευμα καταφανὲς ποιῇ, τὸ στρόφιον περὶ τὸ μέτωπον καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν δάφνην τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἀνειμένην εἶχε τὴν περιβολήν, αὐχμηρὸν τὸν πώγωνα, ἀτάκτως σειομένην τὴν κόμην, τεταραγμένον καὶ πλάνητα τὸν ὀφθαλμόν, ὡς πάντες οἱ μάντεις, ἵνα ὑποδεικνύῃ τὸ ὑπερφυὲς καὶ ὑπέργειον τῆς μαντικῆς ψυχῆς.

«Τὸ τέρας τοῦτο,» εἶπεν ἡ Τελεσίππη πρὸς τὸν μάντιν, «γεννηθὲν σήμερον ἐν τῷ ἀγρῷ ἐκόμισαν ἡμῖν εἰς τὴν πόλιν. Ἐξήγησαι δὲ σὺ ὁ ἐμπειρότατος τῶν μάντεων, πότερον εὐοιώνιστον ἡμῖν προσέρχεται, ἢ δυσοιώνιστόν;»

Ὁ Λάμπων διέταξε νὰ θῶσι τὸν κριὸν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἑρκείου Διὸς καὶ ἀποσπάσας τρίχα ἀπὸ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἔρριψεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ ἀμυδρὸν πῦρ· τυχαίως δ' ἄνθραξ τις ὑπέκαιεν ἐπὶ τῆς ἐσχάρας.

«Τὸ τέρας εἶναι εὐοιώνιστον,» εἶπε· «διότι ἡ θρὶξ ἐκάη μικρὸν τρίξασα.»

Εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν Περικλέα ἐπεσκόπει τὴν θέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν κριόν. Ἵστατο δ' ὁ Περικλῆς τυχαίως ἐπὶ δεξιά. «Τὸ τέρας μηνύει ἀγαθὰ τῷ Περικλεῖ!» εἶπε σοβαρῶς, ἐνέθηκε κατὰ τὸ ἔθος τῶν μάντεων φύλλον δάφνης εἰς τὸ στόμα καὶ ἐμασσᾶτο αὐτό, ἵνα γευσάμενος τοῦ φυτοῦ τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ τῆς μαντικῆς καταληφθῇ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς μανίας καὶ ἐπιτύχῃ τῶν ὀρθῶν μαντικῶν λόγων ἐν λαμπρᾷ καὶ ἔνθῳ διαθέσει.

Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτοῦ ἤρξαντο σπασμωδῶς περιστρεφόμενοι. Αἴφνης δ' ὁ κριὸς ἔκλινε τὴν κεφαλὴν οὕτως, ὥστε τὸ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μετώπου κέρας κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Περικλέα ἐστράφη, καὶ εἶτα ἐξέπεμψε παράδοξον φθόγγον.

«Εὐδαίμων σύ, Ἀλκμεωνίδη!» φωνήσας εἶπεν ὁ Λάμπων. «Χαῖρε, υἱὲ τοῦ Ξανθίππου, τοῦ νικητοῦ τῶν Περσῶν ἐν Μυκάλῃ, τοῦ εὐγενοῦς γόνου τοῦ Βουζυγίου γένους, τῶν ἱερῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φυλάκων τοῦ Παλλαδίου! Χαῖρε νικητὰ τῶν ἐπὶ Θράκης, τῆς Φωκίδος καὶ Εὐβοίας! Πρότερον μὲν εἶχεν ὁ κριός, αἱ Ἀθῆναι, δύο κέρατα τὸν Θουκυδίδην, τῶν ὀλιγαρχικῶν ἡγούμενον, καὶ τὸν Περικλέα, τὸν φέροντα τὸν δῆμον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν θὰ φέρῃ ὁ κριός, αἱ Ἀθῆναι, ἓν μόνον κέρας ἐπὶ τοῦ μετώπου. Ἀπώλετο εἰς ἀεὶ ἡ μερὶς τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ ὁ Περικλῆς μόνος θὰ διοικῇ σοφῶς καὶ μεγαλοφρόνως τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων! »

Ὁ Ἀναξαγόρας ἐμειδία· ὁ δὲ Περικλῆς παρεξεκάλεσεν αὐτὸν καὶ εἶπε· « Πονηρὸς ὁ ἀνήρ! ἐλπίζει, ὅτι θὰ παραλάβω αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν μάντεων, οὓς ἡ πόλις θὰ συμπέμψῃ μοι κατὰ τὴν προσεχῆ στρατείαν. »

« Πῶς δὲ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν κριόν; » ἠρώτησεν ἡ Τελεσίππη.

« Θρέψαντες αὐτὸν ὡς ἄριστα θύσατε ἔπειτα τῷ Διονύσῳ· διότι τούτῳ μάλιστα τῷ θεῷ πρέπει νὰ θύωνται οἱ κριοὶ διὰ τὴν βλάβην, ἣν τῇ ἀμπέλῳ προξενοῦσι, μάλιστα μὲν οἱ τράγοι, ἀλλὰ πᾶς κριὸς κριὸς εἶναι, καὶ ἐν ἐλλείψει τράγου στέργει ὁ θεὸς καὶ τὸν κριόν. »

Τοιαῦτά τινα ἀπεκρίνατο ὁ μάντις καὶ λαβὼν ὡς ἀμοιβὴν τῆς μαντικῆς δεινότητος τριώβολον ἔκλινε τὴν κεφαλήν, περὶ ἣν οἱ βόστρυχοι ἐκύμαινον, καὶ ἀπῆλθεν.

« Δέσποινα Τελεσίππη, » εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, « μεγάλην τιμὴν ἔχει σήμερον ἡ σοφία· τριῶν ὀβολῶν τιμᾶται ἡ μαντεία περὶ κριοῦ, ὃς μονόκερως ἐγεννήθη, ἵνα ἀγγείλῃ ἡμῖν, ὅ,τι ἄνευ ἀμοιβῆς καὶ αἱ γλαῦκες ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν φωλεῶν κρώζουσιν. »

Ἡ Τελεσίππη πυρίληπτον βλέμμα ἔστρεψε πρὸς τὸν σοφόν, ὅπερ ἐκεῖνος ἤρεμος ἐδέξατο. Ἔμελλε δὲ καὶ πικρόν τινα λόγον νὰ εἴπῃ, ὅτε αἴφνης ἔκρουσέ τις τὴν θύραν. Ὁ θυρωρὸς δ' ὑπήκουσε καὶ γυνή τις ὁρμητικῶς εἰσέδυσε μετὰ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δούλης, ἥτις παρὰ τῇ θύρᾳ ἔμεινε. Τὸ πρόσωπον δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης ἦτο ἐρυθρὸν μέν, ἀλλὰ καὶ ἐρρυτιδωμένον ὡς μῆλον, ὅπερ πολὺν χρόνον κείμενον καταρρικνοῦται· τὸ δ' ἄνω χεῖλος ἐσκίαζε στρῶμά τι μικρῶν μελαινῶν τριχῶν.

«Ἡ Ἐλπινίκη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος!» εἶπεν ὁ Περικλῆς κύψας εἰς τὸ οὖς τοῦ Ἀναξαγόρου. «Ἄγωμεν εἰς τὴν ἀγοράν, διότι πρὸς τὰς δύο ταύτας γυναῖκας ν' ἀντιπαρατάξωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνταῦθα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀδύνατον.»

Ταῦτα δὲ λέγων ὁ Περικλῆς εἴλκυσε πρὸς τὸ περίστυλον τὸν φίλον καὶ ἀφεὶς νὰ παρέλθῃ ἡ Ἐλπινίκη κατέβη ὁρμητικῶς τὸν ἀναβαθμὸν καὶ ἐξῆλθεν.

Ἡ Ἐλπινίκη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος, ἦτο παράδοξός τις γυνή. Θυγάτηρ τοῦ πολυϋμνήτου ἥρωος Μιλτιάδου, ἀδελφὴ τοῦ οὐδὲν ἧττον ἐνδόξου στρατηγοῦ Κίμωνος καὶ φίλη τοῦ ἐμπειροτάτου τῶν ἑλλήνων ζωγράφων τῶν χρόνων ἐκείνων Πολυγνώτου ἦτό ποτε τοσοῦτον καλὴ καὶ ῥοδόεσσα, ὥστε κατέθελξε τὸν εὐαίσθητον καλλιτέχνην. Ἀλλ' ἴσως εἶχε παροργίσασά ποτε τὴν Ἀφροδίτην, ἥτις κακῶς διατεθεῖσα οὐδὲν ἕτερον τρυφερὸν αἴσθημα ἐνεφύσησε τῇ ψυχῇ αὐτῆς, ἢ στοργὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν. Διότι ἐν τῷ ἀνδρογύνῳ αὐτῆς στήθει οὐδέποτε ὁ πόθος τοῦ γάμου ἠγέρθη, δι' ὃ ἠὔχετο μόνον πάντα τὸν βίον παρὰ τῷ ἀδελφῷ νὰ δυνηθῇ νὰ διαγάγῃ. Ἀλλ' ὁ Κίμων περιῆλθέ ποτε ἐξ αἰτίας τοῦ πατρὸς εἰς δεινὴν ἀνάγκην. Εἰσαγαγόντες δῆλα δὴ εἰς δίκην οἱ ἀχάριστοι Ἀθηναῖοι τὸν Μιλτιάδην κατεδίκασαν αὐτοῦ ζημίαν πεντήκοντα τάλαντα. Ἐπειδὴ δ' αὐτὸς ἀποθανὼν ἐν τούτῳ δὲν ἀπέτισε τὴν ζημίαν, κατὰ τὸν σκληρὸν νόμον ὤφειλεν ὁ υἱὸς ὑπὲρ ἐκείνου τὸ χρέος νὰ διαλύσῃ. Διότι ἄλλως, ἂν μὴ ἀπέτινε τὴν ζημίαν, θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἄτιμος. Ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν λοιπὸν ἡ Ἐλπινίκη πρότερον εὔχετο νὰ μένῃ ἄγαμος καὶ χάριν αὐτοῦ νῦν ἐδέξατο τὴν χεῖρα Καλλίου τινός,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὃς τὸ χρέος τοῦ Κίμωνος ἀνεδέξατο ν' ἀποτίσῃ. Ἀλλ' ὁ Καλλίας μετά τινα χρόνον ἀπέθανε καὶ ἡ Ἐλπινίκη ἀμελλητὶ ἦλθε πάλιν πρὸς τὸν ἀδελφόν.

Ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ καταδουλώσας τὴν Θάσον ὁ Κίμων παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Ἀθήνας τὸν ζωγράφον Πολύγνωτον τὸν Θάσιον, διότι ἐκτιμήσας τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ καὶ στέρξας αὐτὸν ἐπεθύμει νὰ παράσχῃ αὐτῷ μέγα καὶ εὐρὺ στάδιον ἐνεργείας. Κατώρθωσε δὲ νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ κοσμήσῃ δι' εἰκόνων τὸν ναὸν τοῦ Θησέως καὶ τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ μεγάλην στοάν, ἥτις ἐκ τούτου δὴ καὶ ποικίλη ἐκλήθη, ἐκ τῶν εἰκόνων, ἃς αὐτὸς ἐζωγράφησε παραστήσας τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου. Φοιτῶν δὲ συνεχῶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου καὶ κηδεμόνος Κίμωνος ὁ νεανίας ἀνεφλέχθη ὑπὸ ἔρωτος πρὸς τὴν Ἐλπινίκην καί, ὅτε ἔγραψεν ἐν τῇ στοᾷ τὴν κρίσιν τῶν Ἑλλήνων ἡρώων περὶ τῆς ὕβρεως τοῦ Αἴαντος εἰς τὴν Κασσάνδραν, πάντες ἀνεγνώρισαν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Λαοδίκης τῆς καλλίστης τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου ἐν τῷ μέσῳ τῶν αἰχμαλωτίδων τὴν μορφὴν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος. Ἡ Ἐλπινίκη δὲ δὲν ἔμεινεν ἄκαμπτος πρὸς τὴν ἐρωτικὴν ταύτην ἐπίδειξιν. Ἀλλὰ τὴν μὲν χεῖρα καὶ τὴν καρδίαν ἠρνήθη, ἐδωρήσατο δ' αὐτῷ τὴν φιλίαν. Ἔκτοτε δὲ παρῆλθε μὲν πολὺς χρόνος, ἀλλ' ἡ φιλία αὐτῶν παρέμενε πάντοτε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος, εἰ καὶ ἡ ἡλικία ἀμφοτέρων προβεβηκυῖα ἤδη ἦτο.

Ἀληθῶς δ' ἡ Ἐλπινίκη ἦτο γραῖα ἤδη, ἀλλ' ἠγνόει τοῦτο. Διότι μικρὸν μόνον χρόνον ζήσασα μετὰ τοῦ ἀνδρός, ὃν ἀκουσίως ἐδέξατο, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς παραδοθεῖσα τῇ ἀγόνῳ καὶ μανικῇ ἀδελφικῇ στοργῇ, καίπερ χήρα, εἶχεν ὅμως τὸ παράδοξον ἐκεῖνο, ὅπερ χαρακτηρίζει τὰς ἀγάμους καὶ γεγηρακυίας παρθένους. Ἀλλ' αἱ ἀφηβήσασαι γυναῖκες ἔχουσι τοῦτο ἴδιον, ὅτι στεροῦνται τῶν ὁση-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μέραι αὐξανόντων βλαστῶν, οἵτινες ὡς μεθόριοι λίθοι τοῦ παρερχομένου χρόνου, ὡς κίονες λίθινοι καταδηλοῦντες τὸν παρερχόμενον χρόνον, χρησιμεύουσι, καὶ ὅτι ἐπομένως τὸ γῆρας λάθρα αὐτὰς εἰσέρχεται. Καὶ αἰσθάνονται μὲν ἑαυτὰς νέας τὴν ψυχήν, ἀλλ' ἡ μίξις αὕτη τῆς ἐσωτερικῆς νεότητος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ γήρατος ἐντυποῖ αὐταῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων τὴν σφραγῖδα τοῦ γελοίου πρῶτον μὲν λαθραίως, μετ' ὀλίγον δ' ὅλως καταφανῶς.

Οὕτω λοιπὸν ἐγένετο καὶ ἡ Ἐλπινίκη λεληθότως γραῖα καὶ γελοία. Ἡ μεγάλη δὲ τιμή, ἀνθ' ἧς ὁ Καλλίας τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐδέξατο, ὁ ἔρως, ὃν αὐτῇ ὁ ζωγράφος προσέφερε καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἶχον ἀποδείξαντα αὐτὴν κενόδοξον ἐπὶ τῷ κάλλει. Διεθρύπτετο δὲ καί, ὅτε τὸ κάλλος ἀπὸ πολλοῦ ἐξηφανισμένον ἦτο, καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι ἦτο ἔτι τοιαύτη, οἵαν αὐτὴν ὁ Πολύγνωτος εἶχε γράψας, ἡ καλλίστη τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου. Διότι ἄγαμος οὖσα δὲν εἶχέ τινα δυνάμενον νὰ λέγῃ αὐτῇ· «Εἶσαι γραῖα!» — Ὁ προσηνὴς δὲ καὶ πρᾶος καὶ χρηστὸς Πολύγνωτος οὔτε ἤθελεν, οὔτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτὴν τοῦτο. Διότι παραμείνας ἄγαμος προσέφερε τῇ ἐκλεκτῇ ποτε τῆς καρδίας λατρείαν σταθερὰν μέν, ἀλλά πως ψυχράν, καίπερ ἐξ εὔνου καρδίας, οἵα ἡ τοῦ ἀφθάρτου πρὸς τὰς γυναῖκας.

Ὅτε δ' ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Κίμων μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου φυγὰς ἐξ Ἀθηνῶν ἦτο καὶ οἱ περὶ αὐτὸν πάντα μὲν λίθον ἐκίνουν, ἵνα ἐπιτύχωσι παρὰ τοῦ λαοῦ τὴν κάθοδον αὐτοῦ, ἐφοβοῦντο δὲ τὴν ἰσχὺν τοῦ νέου Περικλέους, οὗ ὁ ἀστὴρ ἀνέτελλε καὶ ὃς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ πρεσβυτέρου ἀνταγωνιστοῦ ὠφέλειαν προσεδόκα, τότε ἡ Ἐλπινίκη παράτολμος, ὡς πάντοτε, ἐπεβούλευσε καὶ αὖθις ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀδελφοῦ σπουδαῖόν τι νὰ πράξῃ. Ψιμυθιοῦται λοιπόν, μυρίζεται, ἐνδύεται μεγαλοπρεπῶς καὶ πορεύεται πρὸς τὸν Περικλέα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐγίγνωσκε δ', ὅτι ὁ μέγας πολιτικὸς οὐχὶ ἀμβλὺς ἦτο πρὸς τὴν γυναικείαν χάριν καὶ ἤθελε διὰ τοῦτο νὰ ἔλθῃ πρὸ αὐτοῦ παραλαβοῦσα καὶ τὴν χάριν τῆς τέχνης καλλιμορφοτέρα, ἢ ὅσον ἦτο, ὅτε τὸν Καλλίαν κατέθελξε καὶ τὸν Πολύγνωτον ἐνεθουσίασεν. Ἐπορεύθη λοιπὸν πρὸς τὸν Περικλέα, ἵνα δεηθῇ αὐτοῦ νὰ ἐπίσχῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τὸν ὀλύμπιον κεραυνὸν τῆς γλώσσης, ὅτε θὰ προὐτείνετο ἡ περὶ καθόδου τοῦ Κίμωνος γνώμη.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς τὴν ἀλλόκοτον, ἐπιδεικτικῶς κεκαλλωπισμένην, μυρόπνουν γυναῖκα πρὸ αὐτοῦ ἱσταμένην καὶ βεβαίαν τὴν νίκην ὑπεκφαίνουσαν εἶδεν, ἐνόησεν, ὅτι εἰς τὸ εὐαίσθητον αὐτοῦ ἀπέβλεψεν ἡ οὕτω καλλωπισθεῖσα, καὶ γιγνώσκων, ὅτι κατηγορεῖτο ὡς γυναικοφίλης, διετέθη χαλεπῶς. Διότι βαρέως ἔφερε τοῦτο, ὅτι ἡ τοιαύτη περὶ αὐτοῦ, τόσον σπουδαίου καὶ σεμνοῦ, δόξα ἐνεπεδοῦτο. Ἔτι δὲ μᾶλλον ὠργίσθη νῦν διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ γραῖα Ἐλπινίκη ἀπετόλμησε νὰ πειραθῇ διὰ τῶν ψιλῶν λειψάνων τοῦ κάλλους αὐτῆς νὰ σαγηνεύσῃ αὐτόν.

Ὁ Περικλῆς ἦτο μὲν πρᾶος τὴν φύσιν· ἀλλὰ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐπιδεικτικῶς καλλωπισθεῖσα γυνή, ἡ γενειᾶτις, τόσον εὐκολον ἐνόμισε τὸν φιλόκαλον αὐτὸν νὰ θέλῃ, τοῦτο κατέστησεν αὐτόν, τὸν τοσοῦτον πρᾶον, ἐπὶ στιγμὴν χρόνου τύραννον διὰ τὴν σκολιὰν βουλὴν τοῦ Κρονίωνος.

Προσέβλεψε λοιπὸν τὴν συνήγορον χρόνον τινὰ σιωπηλῶς, ἐθεώρησε περιέργως τὸν καλλωπισμὸν αὐτῆς, εἶτα τὸ πρόσωπον, καὶ τέλος εἶπεν ἀταράχως·

«Ἐγήρασας, Ἐλπινίκη!»

Καὶ εἶπε μὲν τοὺς λόγους τούτους μειλιχιώτατα, ἀλλ' οἱ λόγοι ἦσαν κακόνοι. Τοῦτο δ' εἶναι ἡ μόνη κακία, ἥτις περὶ τοῦ Περικλέους, τοῦ Ὀλυμπίου, παραδίδοται ἡμῖν.

Μυχία δὲ φρικίασις διέδραμεν ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ εὐθύς,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὡς τὸν μοιραῖον λόγον εἶπε. Διότι προῆσθετο, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἦτο ἐξ ἐκείνων, ὧν τὰς ἀκολουθίας ἡ γραφὶς τῆς Κλειοῦς ἀναγράφει εἰς τὴν βίβλον αὐτῆς. Ἐκ τῶν λόγων, «Ἐλπινίκη, ἐγήρασας!» ἠδύνατο νὰ ἄρξηται ἡ μεταβολὴ τῆς τύχης τοῦ Περικλέους, τῶν Ἀθηνῶν, ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος... Ἐμφύλιοι σπαραγμοί, ἐπιδρομὴ τῶν Περσῶν, αἷμα, θρῆνοι, δάκρυα, συμφοραὶ παντὸς εἴδους, ὁ ὄλεθρος τῶν Ἑλλήνων ἠδύναντο νὰ λάβωσι τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν λόγων ἐκείνων. Διότι, τί δὲν δύναται γυνή, πρὸς ἣν λέγουσιν, Ἐγήρασας! —

Ὁ πραότατος δὲ πάντων τῶν Ἑλλήνων προὔφερε τὸν πικρότατον τοῦτον λόγον!

Δεινὸν σπασμὸν δ' ᾔσθετο ἡ Ἐλπινίκη, ὑπέβλεψεν αὐτὸν χολῶδές τι καὶ ἐξῆλθεν. Ἀλλά, τί ἐκέρδανεν ὁ Περικλῆς ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ γνώμῃ τῶν πολλῶν, ὅτι πρὸς τὴν ἄρεσκον Ἐλπινίκην ἥκιστα εὐπροσηγόρως προσηνέχθη; Δὲν κατέστρεψεν αὐτὸς τὸ πᾶν διὰ τούτου, ὅτι ἐφρικίασεν εὐθύς, ὡς διέφυγε τὸ χεῖλος αὐτοῦ ὁ μοιραῖος λόγος, ὅτι μετεμελήθη, καὶ ὅτι ἐπειράθη νὰ ἐπανορθώσῃ αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου; Διότι, ὅτε ὁ λαὸς συνῆλθε καὶ ἡ περὶ καθόδου τοῦ Κίμωνος γνώμη προὐτάθη καὶ πάντες εἰς τὸν Περικλέα ἀπέβλεπον ἐλπίζοντες, ὅτι δεινὸς θ' ἀντεπεξήρχετο, οὗτος δ' ἐσίγα καὶ ἀδιαφόρως ἔβλεπεν, ὡς εἰ οὐδαμῶς διέφερεν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐκ τούτου οἱ περὶ τὸν Κίμωνα εὐκόλως ἐπεκράτησαν, τότε ἐγέλασαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ εἷς ἐψιθύριζε πρὸς τὸν ἄλλον πονηρῶς σκαρδαμύττων· «Ἴδε τὴν γραῖαν Ἐλπινίκην! ὡς κεραυνὸς ἐνέσκηψε σήμερον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους καὶ ὁ φιλογύνης περιέπεσεν εἰς τὸ ἄγκιστρον — ἔψαυσε τοῦ σαπροῦ δελέατος!»

Δυστυχὲς Περίκλεις! —

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ἐν ὀργῇ μὲν εἶχε τὸ σύμπαν ἡ Ἐλπινίκη, ὅτι ἐκινεῖτο ἡσύχως καὶ ἄνευ αὐτοῦ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλὰ μάλιστα ἐμίσει τὸν Περικλέα καὶ ἔτι μᾶλλον τὴν νέαν ἐποχήν. Τοὺς λόγους δ' αὐτῆς ἐκόσμει πάντοτε δι' ἀρτυμάτων τοιούτων, «Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἔλεγε συνήθως,» ἢ, «Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἔπραττε συνήθως τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο,» ἢ, «Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἐν τοῖς τοιούτοις τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο θὰ ἔπραττεν.»

Ὡς δ' ὁ Κίμων αὐτὸς φιλολάκων ἦτο καὶ οὐδαμῶς τὴν πρὸς τὴν Σπάρτην φιλίαν ἀπέκρυπτεν, ἀλλὰ καὶ ἕνα τῶν υἱῶν Λακεδαιμόνιον ἐκάλεσε καὶ τοὺς τρόπους αὐτοῦ μᾶλλον πρὸς ἄξεστον Σπαρτιάτην ὅμοιος ἦτο, ἢ πρὸς ἐν μουσικῇ παιδευθέντα κομψὸν καὶ εὐκίνητον Ἀθηναῖον, οὕτω καὶ ἡ ἀνδρόγυνος ἀδελφὴ τὴν πρὸς τοὺς Λάκωνας φιλίαν μέχρι τοῦ γελοίου ἐπεδείκνυε καὶ τοῦτο οὐδεὶς ἐθαύμαζεν. Ὑπηρέτει δὲ τῇ ἑταιρείᾳ ἐκείνων, οἵτινες δυσμενῶς εἶχον πρὸς πᾶσαν ἐλευθέριον καὶ εὔθυμον ὁρμὴν τῶν Ἀθηναίων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, μεθ' οὗ καὶ τὸν οἰκειακὸν βίον τῶν ἐναντίων ἐπεσκόπει. Διέκειτο δὲ μάλιστα οἰκειότατα πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ὧν τοὺς ἄνδρας ἐμίσει, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν Τελεσίππην, τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους.

Ἀλλ' ὅμως τὸ κινούμενον τοῦτο μνημεῖον τῶν ἐνδόξων παλαιῶν χρόνων, ἡ γραῖα αὕτη φίλη τοῦ κρυφῇ ἐπίσης δυσηρεστημένου Πολυγνώτου ἐφαίνετο οὐχὶ ὅλως κακόνους καὶ ἐπαχθής. Διότι ἦτο δυσμενὴς ἅμα τε καὶ εὐμενής, πανοῦργος καὶ ἄκακος, σεμνὴ καὶ εὐκίνητος, γελοία καὶ σεπτή. —

Τοιαύτη λοιπὸν ἦτο ἡ γυνή, ἀφ' ἧς ὁ Περικλῆς καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ, ὁ σοφὸς Ἀναξαγόρας, ἐλθούσης εἰς ἐπίσκεψιν τῆς φίλης Τελεσίππης, ἐν σπουδῇ ἔφυγον.

Ἡ Τελεσίππη ἐβοήθησε τῇ ἀδελφῇ τοῦ Κίμωνος, ἵν' ἀπαλλάξῃ αὕτη τὸ ἰσχνὸν σῶμα τοῦ ἱματίου, ὅπερ δίκην μανδύου ἐφόρει, καλύπτουσα δι' αὐτοῦ, ὡς κοσμία Ἀθῆς, ὁσάκις ἐξήρχετο εἰς τὴν ὁδόν, οὐ μόνον τὸ ἄνω τοῦ σώματος, ἀλλὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὴν κεφαλὴν μέχρι τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Εἶτα δ' ἄρεξεν αὐτῇ ἔδραν ἐπιστρώσασα προσκεφάλαιον καὶ ἐκέλευσεν αὐτὴν νὰ καθίσῃ. Ἦτο δ' ἡ Ἐλπινίκη πολυτελῶς καὶ μετ' ἀρχαϊκῆς τινος ἐπιμελείας ἐνδεδυμένη. Ἐπιμελῶς δ' εἶχεν εὐθετίσασα καὶ τὴν κόμην, ἧς ὁ καλλωπισμὸς ἔπρεπεν ἐξαιρέτως τῷ τρόπῳ αὐτῆς. Διότι τὸν μὲν κόρυμβον συνεῖχεν ὁ σάκος, ὃς ὑψῶν αὐτὸν περιέπλεκε ἐπὶ τῷ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς πανταχόθεν εἰς χαρίεν σχῆμα συστρεφόμενος, τὸ δὲ μέτωπον ἐκόσμει ἡ στεφάνη, τὸ μετάλλινον ἐκεῖνο πέταλον, ὅπερ ὅμοιον πρὸς διάδημα εἰς λεπτὸν ὑπεράνω τοῦ μετώπου ἀπέληγε. Μεγάλα δὲ στρογγύλα ἐνώτια ἀρχαϊκοῦ σχήματος ἐσείοντο ἑκατέρωθεν τοῦ προσώπου τῆς σεμνῆς Ἐλπινίκης.

«Τελεσίππη!» εἶπεν ἡ ἐλθοῦσα· «μοὶ φαίνεται, ὅτι εἶσαι σήμερον ὠχροτέρα, ἢ ὅσον συνήθως. Τί τοῦτο σημαίνει;»

«Ἴσως ἐκ τοῦ φόβου,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη· «διότι τέρας ἐφάνη σήμερον ἐν τῇ οἰκίᾳ.»

«Τί λέγεις;» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη. «Ἐξεχύθη ἴσως ἔλαιον, ἢ οἶνος κατὰ τὴν σπονδήν, ἢ μὴ αἱ δοκοὶ ἔτριξαν ἄνευ αἰτίας, ἢ μὴ ξένος μέλας κύων εἰς τὴν οἰκίαν εἰσώρμησεν;»

«Κριὸν γεννηθέντα ἐν τῷ ἀγρῷ,» ὑπέλαβεν ἡ Τελεσίππη, «καὶ ἓν μόνον κέρας ἔχοντα ἐν μέσῳ τῷ μετώπῳ ἑκόμισε σήμερον εἰς τὴν πόλιν ὁ ἀγροκόμος.»

«Μονόκερων κριόν;» ἐρρήξε φωνὴν ἡ Ἐλπινίκη. «Πρὸς τῆς Ἀρτέμιδος! οὐδόλως θαυμάζω, ὅτι σημεῖα καὶ τέρατα φαίνονται. Ἐν Βριλήσσῳ ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ, ὡς ἤκουσα, τῇ προτεραίᾳ μέγας λίθος. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι καὶ κομήτης ὅμοιος πρὸς πυρφόρον δοκὸν ἐπεφάνη. Καὶ ἀγάλματα δέ τινα θεῶν τελευταίως ἤρξαντο ἀνιδροῦντα καὶ αἱμορροοῦντα. Πρὸ μικροῦ δὲ καὶ κόραξ τις ἐπὶ τοῦ ἐπιχρύσου ἐκαθέσθη ἀγάλματος τῆς Παλλάδος ἐν Δελφοῖς καὶ ἐξέκοψε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διὰ τοῦ ῥάμφους τοὺς καρποὺς τοῦ χαλκοῦ φοίνικος, ἐφ' οὗ τὸ ἄγαλμα ἵσταται. Ἀλλὰ τὸ δεινότερον πάντων, φαντάσθητι, ἡ ἱέρεια τῶν Εὐμενίδων ἐν Ὀρχομενῷ λέγεται, ὅτι δασὺν πώγωνα ἔφυσε! — Δὲν ἐκαλέσατε τερατοσκόπον τινά;»

«Τὸν Λάμπωνα,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη.

«Ὁ Λάμπων εἶναι δεξιός!» ὑπέλαβεν ἡ Ἐλπινίκη ἐπινεύσασα τῇ κεφαλῇ. «Εἶναι ὁ ἄριστος πάντων. Τὰ σπλάγχνα ἱερείου τινὸς ἐξετάζων πᾶς τις δύναται νὰ μαντεύηται, ἀλλὰ θαυμαστὸν εἶναι ν' ἀκούσῃ τις καὶ νὰ ἴδῃ τὸν Λάμπωνα κρατοῦντα ὠὸν ὑπεράνω τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἀνίδρωσιν, ἢ διαῤῥαγὴν αὐτοῦ θεώμενον καὶ μαντευόμενον· ἢ ῥίπτοντα σῖτον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ συντιθέντα δι' αὐτοῦ γράμματα καὶ λέξεις, εἶτα δ' ἀλεκτορίδας εἰσάγοντα καὶ προσέχοντα, ὁποῖον τῶν γραμμάτων, ἢ τῶν λέξεων ἐκκολάπτουσι. Καὶ τὰς χεῖρας δ' ἐξετάζων, ἢ τὸ διαυγὲς ὕδωρ καὶ πάντα ἱκανώτατος ὑπὲρ πάντας εἶναι νὰ μαντεύηται. Ὁ Λάμπων εἶναι δεινὸς καὶ ἀξιόπιστος. Δύνασαι νὰ πιστεύῃς εἰς πᾶν, ὅ,τι ἂν ὁ Λάμπων λέγῃ, ὡς εἰς τοὺς λόγους τῆς ἐν Δελφοῖς Πυθίας. — Ἀλλὰ δέν μοι εἶπες, πῶς ἡρμήνευσε τὸ τέρας;»

«Εἶπεν, ὅτι ὁ μονόκερως τὴν τοῦ Περικλέους ἀρχὴν τῶν Ἀθηνῶν σημαίνει,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη. Ἡ δ' Ἐλπινίκη μυκτηρίσασα οὐδὲν πλέον εἰς ἔπαινον τοῦ Λάμπωνος εἶπεν.

«Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων,» εἶπε, «προσεῖχεν ὑπὲρ πάντας τοῖς θείοις σημείοις καί ποτε εἰς δωδεκάκις ἔθυσεν, ἕως οὗ ἐγένοντο τὰ ἱερά, καὶ τότε μόνον προσέβαλε τοῖς πολεμίοις. Ἀλλὰ πάντοτε ἐκστρατεύων ἔλεγε πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς πόλεως ὁριζόμενον μάντιν· «Οἰωνοσκόπε, ἐπιτέλει τὸ καθῆκόν σου, ἀλλὰ μή με κολάκευε! μὴ κιβδήλευε τὰ ἱερὰ χαριζόμενος ἐμοί!» Ἀλλ' οἱ σήμερον πολιτικοὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἄλλως περὶ ταῦτα ἔχουσι καὶ οἱ μάντεις καλῶς γιγνώσκουσι, τίνες ὀρέγονται τῆς ἀληθείας. Καὶ δύνανται μὲν οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στέργοντες τὴν κολακείαν νὰ καυχῶνται ἐπὶ μικρὸν ἐπὶ τῇ εὐδοκιμήσει, ἀλλ' ἡ εὔνοια τῶν θεῶν ἡ ἀληθὴς οὐδέποτε παρέχεται ἐκείνοις, οἵτινες καταφρονοῦσι τῶν θεῶν!»

«Νομίζεις,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη, «ὅτι ὁ Περικλῆς ἐφάνη λίαν εὐγνώμων πρὸς τὸν Λάμπωνα ἐπὶ τῇ μαντείᾳ; Ἁπλῶς ἐμειδίασεν, ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ, ὁ γέρων ἐκεῖνος ἐξώλης, ὁ θεοστυγὴς Ἀναξαγόρας, ἐτόλμησε καὶ νὰ σκώψῃ αὐτόν.»

«Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ μου Κίμωνος,» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη, «ἐδεξάμεθα τοὺς σοφιστὰς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς θεομίσεις!»

«Καὶ οἱ τοιοῦτοι,» εἶπεν ἡ Τελεσίππη, «οὐ μόνον τὴν θεοσέβειαν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη τῶν πολιτῶν ὑποσκάπτουσιν, ἀλλ' ἀνατρέπουσι καὶ τὴν οἰκειακὴν εἰρήνην καὶ εὐδαιμονίαν. Ἐγενόμην σύμβιος τοῦ πλουσίου Ἱππονίκου καὶ ἠδυνάμην πρὸ τούτου καὶ τὸν ἄρχοντα βασιλέα νὰ λάβω ὡς ἄνδρα, τὸν ἄρχοντα βασιλέα, οὗ ἡ σύμβιος τὴν ὑψίστην γυναικείαν ἀρχὴν ἐν τῇ πόλει ἔχει μετέχουσα κατὰ παλαιὸν ἔθος τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερατικῶν ἔργων τοῦ ἀνδρός. Ἀλλ', ὡς πρότερον εἴλκυσέ με ὁ πλούσιος Ἱππόνικος, οὕτω εἶτα οἱ μεγαλοπρεπεῖς καὶ προσηνεῖς καὶ αἱμύλοι τρόποι τοῦ Περικλέους. Ἀλλά, τί εὗρον ἐνταῦθα ἡ ἐν εὐμαρείᾳ εἰθισμένη! Ὁποῖα ἦσαν τὰ κατὰ τὸν οἶκον τοῦ πλουσίου Ἱππονίκου καὶ ἀνθ' ὁποίων ἀντήλλαξα αὐτά! Καὶ ὁπόσον καθ' ἡμέραν τὰ πράγματα διαφθείρονται! Ὁ Περικλῆς ὀλιγωρεῖ καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ οἴκου. Ὁσάκις δ' ἔρχομαι πρὸς αὐτόν, ἵνα συσκεψώμεθα περὶ τῶν οἰκείων, ἀσχολίαν ἔχει. Δὲν τολμῶ πλέον νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτόν. Μὲ ἀποδιώκει φανερῶς! «Φίλη Τελεσίππη,» λέγει, «μὴ ἐνόχλει με ἑκάστης πρωΐας διὰ τοιούτων, ἢ τοὐλάχιστον μὴ εἰσέρχου ἄλουτος καὶ ἀκτένιστος, ἵνα μὴ προσβάλλῃς καὶ τὰ ὦτα ἅμα τε καὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἤμην σύμβιος τοῦ πλουσίου Ἱππονίκου, ὅς μοι ἐπέτρεπε νὰ ζῶ πολυτελῶς, ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε εἶπεν ἐκεῖνος τοιούτους λόγους πρὸς ἐμέ. Ἐνταῦθα δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους, ἐν ᾗ ἀντὶ τῆς πολυτελείας καὶ ἀφθονίας ἐκείνης ἔνδεια καὶ πενιχρότης με περιστοιχίζουσιν, ὀφείλω νὰ λούωμαι, νὰ μυρίζωμαι καὶ νὰ στεφανῶμαι πρότερον, ἵνα ἔλθω πρὸς τὸν ἄνδρα! Ὁπόσον ἀντέστην, ὅτε ἐνέπεσεν αὐτῷ ἡ γνώμη τοὺς ἀγροὺς νὰ μισθώσῃ καὶ τὰ χρήματα τῷ πιστῷ οἰκέτῃ Εὐαγγέλῳ νὰ πιστεύσῃ! Ἐκεῖνος εἶναι νῦν ὁ ταμίας καὶ οἰκονόμος καὶ ἐγώ, ἡ δέσποινα, ὀφείλω νὰ λαμβάνω τὰ χρήματα παρὰ τοῦ δούλου! Καὶ γιγνώσκεις παρά τίνος ὁ Περικλῆς τὴν ἀρίστην ταύτην οἰκονομίαν ἔμαθε καὶ τίς τὸ παράδειγμα ἔδωκεν; Οὐδείς ἕτερος, ἢ ὁ προσφιλὴς αὐτῷ Ἀναξαγόρας. Διότι ὁ ἐπίβουλος ἐκεῖνος μεριμνοφροντιστὴς καὶ ἀπράγμων, πρὶν ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πατρίδος, τῶν Κλαζομενῶν, ἵνα ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ἐπετιμᾶτο ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἐρωτώντων, διὰ τί δὲν ᾠκονόμει τοὺς ἀγρούς, οὓς παρὰ τοῦ πατρὸς διεδέξατο. Ἐκεῖνος δ' ἀπεκρίνατο, «διοικήσατε ὑμεῖς αὐτούς, ἐὰν θέλητε!» Καὶ τέλος ἀπῆλθε καὶ κατέλιπε πᾶσαν τὴν ἀκίνητον οὐσίαν, ὡς εἶχεν, εἰπὼν πρὸς τοὺς Κλαζομενίους νὰ βόσκωσι τὰς δημοσίας αἶγας κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ λειβάδια αὐτοῦ! — Τοιοῦτοι εἶναι οἱ φίλοι καὶ σύμβουλοι τοῦ Περικλέους!»

Τὸν θρῆνον τοῦτον τῆς Τελεσίππης διέκοψε δοῦλος εἰσελθών, ἵνα ἐρωτήσῃ τὴν δέσποιναν περὶ οἰκιακοῦ τινος πράγματος. Καὶ ἄλλοι δὲ δοῦλοι καὶ δοῦλαι ἦλθον ἐκ τῆς ἀγορᾶς κομίζοντες τὰ πρὸς τροφὴν ὤνια. Ἡ δὲ Τελεσίππη γευομένη καὶ ὀσφραινομένη πεῖραν ἐλάμβανεν αὐτῶν ἐρωτῶσα καὶ τὴν Ἐλπινίκην, ἂν πρόσφατος ὁ λύκος ἦτο, εἶτα δ' ἔδωκε τῷ μαγείρῳ τὴν ἀναγκαίαν διαταγήν, παρέδωκε ταῖς δούλαις λίνον, νήματα καὶ ἄλλα ὑφάσματα, ὅσα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀναγκαῖα εἰς μίαν ἡμέραν, ἵνα κλώσωσιν, ὑφάνωσιν καὶ ῥάψωσι, καὶ ἐκαθέσθη πάλιν παρὰ τῇ φίλῃ, ἵν' ἀναλάβῃ τὸν λόγον.

«Καὶ δὲν εἶπον ἔτι τὸ χείριστον πάντων!» εἶπε. «Πρότερον μὲν ἦτο ἡ δίαιτα ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ πενιχρὰ μέν, ἀλλ' ἥσυχος. Ἀλλ' ἄλλως ἔχουσι τὰ πράγματα νῦν, ἀφ' οὗ ὁ Περικλῆς ἐξ ἀνοήτου φιλανθρωπίας τὸν ὀρφανὸν υἱὸν τοῦ Κλεινίου, οὗ κηδεμὼν εἶναι, τὸν Ἀλκιβιάδην, εἰς τὴν οἰκίαν παρέλαβεν, ἵνα παιδεύσῃ αὐτὸν κοινῇ μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων. Λέγω δ' ἐκ φιλανθρωπίας, ἀλλὰ φιλάνθρωπος ἐφάνη μόνον πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ συγγενεῖς, ἀπηνὴς δὲ καὶ ἄσπλαγχνος πρὸς ἐμὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἰδίων σαρκῶν καὶ τοῦ ἰδίου αἵματος τέκνα. Γιγνώσκεις, ὁπόσον κόσμια καὶ εὐπειθῆ ἦσαν τὰ δύο τέκνα μου, ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκάθηντο ἐν τῇ γωνίᾳ ἥσυχα καὶ ὁ παιδαγωγὸς μένων παρ' αὐτοῖς ἐκοιμᾶτο. Τόσον ὀλίγα πράγματα παρεῖχον αὐτῷ! Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἀπεκάλει πάντοτε ὑποὐλους καὶ ἔψεγεν αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ὀλιγοθέρμῳ, ὅμως δ' ἦσαν καλῶς πεπαιδευμένα παιδία, ὡς εὔχεται ἕκαστος τῶν γονέων νὰ βλέπῃ τὰ ἑαυτοῦ τέκνα. Ἦσαν εὐπειθῆ καὶ οὐδὲν ἔπραττον, ἂν μή τις ἐπέταττεν. Ἐκαθέζοντο, ἢ ἀπήρχοντο, ἐσιτοῦντο, ἢ ἐκοιμῶντο, ὅτε ἐπέταττέ τις τοῦτο. Ἂν δέ τις ἔλεγε· «Πάραλε, μὴ ἐντίθει τὴν πυγμὴν εἰς τὸ στόμα,» ἢ «Ξάνθιππε, μὴ τρύπα τὴν ῥῖνα,» εὐθὺς ἀπέσπα ὁ Πάραλος τὴν πυγμὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ ὁ Ξάνθιππος τὸν δάκτυλον ἀπὸ τῆς ῥινός. Ἂν δὲ ποτέ τις αὐτῶν προσεποιεῖτο, ὅτι ἐχαλέπαινεν, ἀκούων μόνον τὸ «ἡ Μορμὼ ἔρχεται,» ἢ «ἡ Ἔμπουσα,» ἢ «ἡ Ἀκκώ,» ἢ «ὁ Λύκος,» ἢ «ὁ ἵππος δάκνει,» ὠχρία καὶ ἐγίγνετο ἥμερος, ὡς ἀμνός. Ἀλλὰ νῦν δὲν ἀναγνωρίζει τις τὰ παιδία, ἀφ' οὗ ὁ ὄλεθρος ἐκεῖνος, ὁ Ἀλκιβιάδης, τὴν οἰκίαν ἐπάτησε. Μετ' αὐτοῦ εἰσῆλθον καὶ αἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κραυγαὶ καὶ ὁ θόρυβος καὶ πᾶσα δυσαρμοστία εἰς τὸ διαιτητήριον τῶν παίδων. Διότι πρῶτον μὲν τὴν πλαταγὴν καὶ τὸν στρόβιλον, τὰ προσφιλέστατα παίγνια τοῦ Παράλου καὶ Ξανθίππου, ἔρριψεν εἰς τὴν γωνίαν καὶ ἐζήτησε ξυλίνους ἵππους καὶ ἁμαξίδια. Ὁ Περικλῆς δ' ἐδωρήσατο αὐτῷ ταῦτα καὶ τότε ὅλην τὴν ἡμέραν ἔτρεχεν ἀνὰ τὸ περίστυλον θορυβῶν τόσον, ὥστε ἐνόμιζε τις, ὅτι εὑρίσκετο ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ τῆς Ὀλυμπίας. Μετ' ὀλίγον δ' οἱ ξύλινοι ἵπποι δὲν ἤρκουν αὐτῷ καὶ ἐζεύγνυε τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον καὶ αὐτὸν τὸν παιδαγωγὸν τέλος ὑπὸ τὸ Ὀλυμπιακὸν θριαμβικὸν ἅρμα, ὡς ἔλεγεν. Ἔπειτα συνελάμβανε χελιδόνας ἐν τῷ περιστύλῳ, ἐκολόβου τὰ πτερὰ αὐτῶν, ἢ προσδέων διὰ μακροῦ σχοινίου ἐφόβει, ἵνα πτερυγίζωσι. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσέβλεπον τὰ δύο παιδία τὰς πράξεις τοῦ νέου συντρόφου περίφοβα καὶ ἔκπληκτα, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον εἰθίσθησαν πρὸς αὐτὰς καὶ προσερχόμενα ἀπέβλεπον πρὸς αὐτὸν μετὰ σπουδῆς καὶ ζήλου. Βραδύτερον δὲ καὶ ἐβοήθουν αὐτῷ καὶ τέλος ἤρξαντο καὶ αὐτά, ὡς οἱ πίθηκοι, σκαιῶς μιμούμενα, ὅ,τι ὁ ὑβριστὴς ἐκεῖνος ἔπραττεν. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀγαθὴ αὐτῶν φύσις καὶ ἐν τούτῳ ἐφαίνετο, ὅτι οὐδέποτε αὐτοὶ κακόν τι ἐπενόουν, ἀλλὰ μόνον πιστῶς τοῦτο ἔπραττον, ὅ,τι ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπέταττεν. Ὁσάκις δ' ἐγὼ προὔβαλλον τὴν Μορμώ, ἢ τὴν Ἔμπουσαν, ἢ τὴν Ἀκκώ, ἢ τὸν Λύκον, ἢ τὸν δάκνοντα ἵππον, ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης ἐγέλα, ὁ δὲ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος βλέποντες, ὅτι οὔτε ἡ Μορμώ, οὔτε ἡ Ἔμπουσα, οὔτε ἡ Ἀκκώ, οὔτε ὁ Λύκος, οὔτε ὁ δάκνων ἵππος ἐχαλέπαινον τῷ Ἀλκιβιάδῃ γελῶντι, συνεγέλων καὶ αὐτοί, ὥστε ἀπώλεσε τὴν δύναμιν τὸ φόβητρον, ὅπερ ἄλλοτε μετεχειριζόμην, καὶ οὕτω ἀπειθεῖς μοι ἐγένοντο καὶ αὐτοί. Ὁ δὲ παιδαγωγὸς εἶναι γέρων τις, δοῦλος ἐγγηράσας τῇ ὑπηρεσίᾳ, ὅστις πεσών ποτε ἐξ ἐλαίας συνέτριψε τὸ σκέλος καὶ ἐκ τούτου παιδαγωγὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτὸν ἐκ φιλανθρωπίας ὁ Περικλῆς ἀπέδειξεν, ἵνα μὴ σύντονόν τι ἔργον ἐργάζηται. Ὥστε νῦν καὶ αἱ δᾷδες ἐν τῇ ἑστίᾳ οὐδόλως ἀσφαλεῖς ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίσκων τούτων εἶναι, οἵτινες κατακόπτουσι καὶ θραύουσι πᾶν τὸ κατακοπτόμενον καὶ θραυόμενον καὶ ἀναῤῥιχῶνται, ὅπου δύνανται, καὶ καταπίπτουσιν, ὅθεν δυνατὸν νὰ καταπέσωσι. Τὰς δούλας δ' ἐπικερτομοῦσι καὶ κνίζουσι καὶ τοὺς δούλους σκώπτουσι καὶ δέρουσιν. Ὁσάκις δὲ σπουδαίως προτιθεμένη ν' ἀποτρέψω τῶν τοιούτων ὁρμῶ ἐπ' αὐτοὺς τὸ σανδάλιον κρατοῦσα, τότε ὁ μὲν Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος ὑποδύονται ὑπὸ τὰς τραπέζας καὶ τὰς κλίνας, ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἀναῤῥιχᾶται, ὡς σκίουρος, πρὸς τοὺς κίονας τοῦ περιστύλου μέχρι τοῦ κιονοκράνου. Ὁ δὲ Περικλῆς, ὁσάκις αἰτιῶμαι τὰ παιδία περὶ τούτων, μειδιᾷ καὶ ὑπερασπίζει αὐτοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ, κατὰ τῶν ὑπούλων!...»

Αἴφνης δὲ διεκόπη ὑπὸ τοῦ μικροῦ Παράλου, ὃς κλαίων προσέτρεχεν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων.

«Ἐπαίζομεν τὸν μαινόμενον Αἴαντα,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «τὸν μαινόμενον Αἴαντα, ὃς ἔσφαξε τὰ ποίμνια, ὅτε ἐμάνη, νομίζων, ὅτι τοὺς Ἀχαιοὺς σφάζει, καὶ ὃς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γένους ἡμῶν, ὡς ὁ πατὴρ Κλεινίας μοι ἔλεγεν. Ἐγὼ μὲν ὑπεκρινόμην τὸν Αἴαντα, ὁ δὲ Πάραλος καὶ Ξάνθιππος τὰ ποίμνια. Ἀλλὰ μετρίως μόνον ἐμαστίγωσα αὐτούς.»

«Ἀπάνθρωπον παιδίον!» ὑπ' ὀργῆς ἀναβράζουσα ἐκραύγασεν ἡ Τελεσίππη. Ἀπὸ νεύματος δὲ καλέσασα τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον κατησπάζετο, ἵνα παρηγορήσῃ αὐτούς.

Ἐν τούτῳ δὲ προσέβλεπεν ἀσκαρδαμυκτὶ ἡ Ἐλπινίκη τὸν μικρὸν Ἀλκιβιάδην.

«Καὶ ὅμως εἶναι χαριέστατον παιδίον!» εἶπεν. «Οἱ μέλανες οὗτοι ἀπαστράπτοντες ὀφθαλμοὶ — τὸ ἀνταυγὲς λευκὸν μέτωπον — οἱ στιλπνοὶ κυμαινόμενοι βόστρυχοι» —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἀτιθάσευτος ὄλεθρος εἶναι!» ἀνεκραύγασεν ἡ Τελεσίππη παροξυνθεῖσα πρὸς τοὺς λόγους τοῦ θαυμασμοῦ, οὓς ἐφαίνετο καταχέουσα ἡ φίλη κατὰ τοῦ παιδός.

Εἶτα δ' ἐκάλεσε τὸν παιδαγωγόν· ὁ δὲ προσήρχετο ὑποσκάζων.

«Διὰ τί ἠνέσχου τὸν Ἀλκιβιάδην κακοποιοῦντα τοὺς παῖδας;» εἶπεν ὀργίλως.

«Καὶ οὗτος μετεῖχε τῆς παιδιᾶς,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης· «οὗτος ἵστατο, ὡς ὁ δούρειος ἵππος, ἐφ' οὗ ἔμελλον ἔπειτα νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ Ἴλιον.»

Ἔκπληκτος δὲ προσέβλεπεν ἡ Τελεσίππη τὸν παιδαγωγόν.

«Δέσποινα Τελεσίππη,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «οὐχὶ νῦν πρῶτον ἠναγκάσθην νὰ φέρω ἐπὶ τῶν νώτων τὸ μανικὸν παιδάριον ὑπείκων τῇ ἰδιοτροπίᾳ αὐτοῦ. Χθὲς ἔδακέ μου καὶ τὴν χεῖρα ὡς σκύλαξ.»

«Αἶσχος! εἰπέ, ὡς λεοντιδεύς,» εἶπεν ἀγανακτῶν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης.

«Ζεῦ καὶ Ἄπολλον!» σπουδαίως μορφάσασα ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη καὶ προσαγομένη τὸν παῖδα εἶπεν αὖθις θωπεύουσα αὐτόν. «Εἶσαι μεγαλόφρον παιδίον καί, ἂν ἔζης ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Κίμωνος, τοῦ ἀδελφοῦ μου, βεβαίως θὰ ἐβοήθεις αὐτῷ ἐν τοῖς κατὰ τῶν Περσῶν πολέμοις. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, τέκνον, ἀλλοίους τρόπους εἶχον τὰ παιδία, ἢ οἵους νῦν. Διότι δὲν ἦσαν εὔστοχα ἐν ἀποκρίσεσι καὶ προπετῆ καὶ ἄκαιρα, καὶ κατεφρόνουν τῶν μύρων καὶ τῶν θερμῶν λουτρῶν. Παρὰ τῇ τραπέζῃ δ' ἐκάθηντο ἡσύχως καὶ κοσμίως, οὐδ' ἐπέβαλλον τὸν ἕτερον μηρὸν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, οὐδ' ἥπτοντο διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν οὐδὲ τοῦ καυλοῦ κἂν τῶν λαχάνων. Ἐν τῇ παλαίστρᾳ δὲ προὔβαλλον καθίζοντα ἐπὶ τῆς ἄμμου τοὺς πόδας οὕτως, ὥστε νὰ μὴ προσβάλληται ἡ αἰδώς, καὶ ἀνιστάμενα προὐνοοῦντο νὰ μὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καταλίπωσιν ἐπ' αὐτῆς εἴδωλον τῆς ἥβης. Ἑκάστης δὲ πρωΐας ἔβλεπέ τις αὐτὰ λεπτότατον φέροντα ἱμάτιον καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ νιφετοῦ πορευόμενα εἰς τοῦ μουσικοῦ, ἔνθα ἐμάνθανον σπουδαῖα ποιήματα, ὡς τὸ «Παλλάδα περσέπολιν δεινάν,» ἢ τὸ «Ἐπέξαθ' ὁ Κριὸς» τοῦ Σιμωνίδου, οὐχὶ δὲ τοιαῦτα θηλυπρεπῆ ᾄσματα κατὰ τὸν νῦν τρόπον ἔκλυτα καὶ ἀναιδῆ, ἐφ' οἷς ἔπρεπε νὰ μαστιγῶνται οἱ ζητοῦντες νὰ εὐδοκιμήσωσιν ὅλεθροι. Σκέψαι δ', ὦ παῖ τοῦ Κλεινίου, ὅτι ταχέως θά σε πέμψωσιν εἰς τοῦ διδασκάλου μετὰ τῶν συντρόφων σου, ἵνα μάθῃς τὰ γράμματα καὶ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν κιθάραν καὶ τὸν αὐλόν.»

«Ὄχι!» ἀνέκραξεν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης, «τὸν αὐλὸν ἀπεχθαίρω — ὁ αὐλὸς ποιεῖ τὸ πρόσωπον τοσοῦτον ἄμορφον — ἐξογκοῖ τὸ στόμα τοιουτοτρόπως.»

Ταῦτα δὲ λέγων ἐφύσα τὰς γνάθους, ὅσον ἠδύνατο.

«Ὢ ὁπόσον μάταιος!» ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη καὶ ἤθελε νὰ φιλήσῃ τὸ παιδίον.

Ἀλλὰ τὰ παιδία ὀλίγον στέργουσι τὰς παρηβηκυίας παρθένους. Διὸ καὶ ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης, ἵν' ἀποφύγῃ τὸ φίλημα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος, στραφεὶς μετὰ παιδικῆς ἀφελείας ἐξεκένωσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς τὸν ἀέρα τῶν πεφυσημένων γνάθων καὶ μεθ' ὁρμῆς ἐξέφυγε χλευαστικῶς γελῶν.

Ἠγανάκτησε δ' ἡ Ἐλπινίκη καὶ ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς ἕδρας, ἵνα ἀπέλθῃ. Λαβοῦσα δὲ τὸ ἱμάτιον ἔρριψε τὴν μίαν πτέρυγα τοῦ μακροῦ ὑφάσματος ὑπεράνω τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν καὶ προσήρμοσεν αὐτὴν διὰ τῆς ἀριστερᾶς πρὸς τὸ σῶμα. Εἶτα δ' ἔφερε τὸ ὕφασμα ὑπεράνω τῶν νώτων ἐπὶ τὰ δεξιὰ οὕτως, ὥστε καὶ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ σώματος καὶ τὴν κεφαλὴν πλὴν τοῦ προσώπου ἐκάλυψε, καὶ τέλος ἐξέτεινεν αὐτὸ ὑπὸ τῇ σιαγόνι εἰς τὸν ἀριστερὸν ὦμον οὕτως, ὥστε τὸ ἄκρον ὑπεράνω τοῦ ὤμου ὄπισθεν ἐκρέματο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Βλέπεις,» εἶπεν ἡ Τελεσίππη κρατοῦσα τὴν χεῖρα τῆς φίλης, «βλέπεις, ὁποίαν συμφορὰν φέρω. Οὕτω διάγω τὸν βίον ταλαιπωρουμένη ὑπὸ τῶν παίδων παρ' ἀνδρὶ ῥᾳθύμῳ, ἐστερημένη πάσης χαρᾶς, ἀνιωμένη, καταπεφρονημένη ἐγώ, ἥτις ἠδυνάμην νὰ συνάψω γάμον πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα, ἵνα μετέχω τῶν ἱερῶν τελετῶν τῆς λατρείας τῶν θεῶν τῶν Ἀθηναίων.»

«Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἔλεγε πάντοτε,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἐλπινίκη, «νέοι καιροί, κακοὶ καιροί! — Ὁ κόσμος διατελεῖ κινούμενος καὶ προβιβάζει τὰς κενοδόξους ὀρέξεις τῶν ἀνδρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς αἱ γυναῖκες ζῶμεν! Πρόσχες, Τελεσίππη, καὶ ἀρκέσθητι σήμερον τούτῳ μόνον· ἐὰν ἡμεῖς αἱ γυναῖκες συνιστάμεναι προσκολληθῶμεν τοῖς τροχοῖς, δὲν θὰ δυνηθῶσιν οὗτοι τόσῳ ταχέως νὰ ἐκκυλίσωσι τέλεον τὸν κόσμον ἐκ τῆς παλαιᾶς τροχιᾶς!» —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

III.

Ο ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ ΤΑΙΝΙΟΠΩΛΗΣ.

Ἐξελθόντες ἐκ τῆς οἰκίας ὁ τῶν δημοσίων ἐπιμελούμενος Περικλῆς καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ, ὁ σοφὸς Ἀναξαγόρας, ἐπορεύοντο διὰ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἀπὸ τοῦ μεγάλου θεάτρου τοῦ Διονύσου τοῦ ἐπὶ τῶν προπόδων τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τὰ κάτω ἔφερε, καὶ στραφέντες πρὸς βορρᾶν ἐτράπησαν τὴν διὰ τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου πάγου εἰς τὴν ἀγορὰν φέρουσαν.

Καὶ ἤδη ἀφικόμενοι ἵσταντο ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εἰς μακρὸν διατείνει δ' ἐν τῇ κώμῃ τοῦ Κεραμεικοῦ τὸ κέντρον τοῦτο τῆς διατριβῆς καὶ ἀναστροφῆς τῶν Ἀθηναίων. Κεῖται δ' ἐν σκέπῃ, ὡς ὑπὸ πάντων τῶν λόφων τῶν Ἀθηνῶν περιβαλλόμενον. Διότι πρὸς ἀνατολὰς μὲν ὑψοῦται ἡ ἀπορρὼξ πέτρα τοῦ Ἀρείου πάγου καὶ ἡ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν τῷ πρὸς ἑσπέραν δὲ κεῖται ὁ λόφος τῶν Νυμφῶν, πρὸς ὃν συνέχει κλίνων πρὸς μεσημβρίαν ὁ ὀνομαστότατος τῶν λόφων, ὁ τῆς Πυκνός, πρὸς ἄρκτον δ' ἐξαπλοῦται ἡ μικρὰ ἐξοχὴ ἡ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως φέρουσα καὶ ἐκ τοῦ πρὸς βορρᾶν τε καὶ δύσιν χαιρετίζουσι τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ αἱ κατωφέρειαι τοῦ πολυυμνήτου Κολωνοῦ.

Οὕτω δὲ πάντες οἱ πολύφημοι οὗτοι καὶ ἱεροὶ λόφοι προσβλέπουσι τὴν ἀγοράν.

Ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτῆς ὑψοῦται ὁ βωμὸς τῶν δώδεκα μεγάλων Ὀλυμπίων θεῶν καὶ ἵστανται τὰ χαλκᾶ ἀγάλματα τῶν δέκα μυθικῶν ἀρχηγετῶν ἡρώων τοῦ λαοῦ καὶ τῆς χώρας τῆς Ἀττικῆς. Τούτων δὲ κατ' ἀντικρὺ τῶν χαλκῶν ἐπωνύμων ἡρώων ὑπάρχει χωρίον ὡρισμένον ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, τῶν σεμνοτάτων τούτων ἀνδρῶν τῶν ἐν τέλει, ὡς ἕδρα τῆς δημοσίας ἐνεργείας αὐτῶν ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἀγορᾶς. Αὐτόθι δ' εὑρίσκονται καὶ τὰ πλεῖστα τῶν δικαστηρίων καὶ τὰ χωρία, ἐν οἷς ἡ βουλή, οἱ πεντακόσιοι, συνέρχεται, τὸ βουλευτήριον καὶ ἡ θόλος, τὸ στρογγύλον θολωτὸν οἰκοδόμημα.

Πυκνότερος δ', ἢ ὅσον συνήθως, κυμαίνει σήμερον ὁ ὄχλος πρὸ τῶν οἰκοδομῶν τούτων καὶ σπουδῇ πορεύονται πρὸς τὴν θόλον οἱ πρυτάνεις, οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τῶν πεντακοσίων, οἵτινες κατὰ τὸν χρόνον δὴ τοῦτον τὰ τῆς πόλεως διέπουσι. Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ τῶν ἐν τέλει φαίνονται πορευόμενοι ἐκεῖσε, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτοῖς προσέχει. Ἄϊφνης δ' ἐκφαίνεται ὁ Περικλῆς, ὁ στρατηγός, καὶ πάντων ἡ ὄψις ἐπ' αὐτὸν μετάγεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὗτος δὲ δεξιωσάμενος τὸν φίλον Ἀναξαγόραν εἰσέρχεται εἰς τὴν θόλον πρὸς τοὺς πρυτάνεις τοὺς προβουλευομένους, περὶ ὅσων ὁ δῆμος ἔμελλε νὰ ἐρωτηθῇ, καὶ ἐπιστατοῦντας τῆς ἐκκλησίας, ἵνα συνδιαλεχθῇ ἔτι πρὸς αὐτοὺς περί τινων ζητημάτων τῆς ἡμέρας.

Καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ δὲ κεῖνται κύκλῳ ἐν τῇ εὐρείᾳ καὶ ἐκπρεπεῖ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηναίων καὶ κομψότεραι ὑψοῦνται στοαί, ἃς ἡ τέχνη λαμπρῶς ἐκόσμησεν.

Ἀναψυχὴν δὲ παρέχουσι τῷ ὀφθαλμῷ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπεράντου τούτου κύκλου τῶν ἀπαστραπτόντων ἀκρωτηρίων τῶν ναῶν καὶ τῶν στοῶν αἱ πλάτανοι, τὰ χαριστήρια φυτεύματα τοῦ Κίμωνος, αἵτινες κατὰ τὰ θερινὰ καύματα ἀναψυχὴν καὶ εὐεργετικὴν σκιὰν παρέχουσι τῷ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄχλῳ.

Ὑπὸ τὰς ῥῖπας δὲ τὰς φυλαττούσας ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς βροχῆς ἐν ἀπείροις σκηναῖς ἀναπετάννυται ὁ ποικίλος, εὔοσμος καὶ πολυειδὴς πλοῦτος τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων.

Γήτεια καὶ θρίδακες καὶ κύμινον καὶ κάρδαμον καὶ θύμον καὶ μέλι καὶ βόειον κρέας καὶ ἰχθύες καὶ πτηνὰ καὶ ἄγρα, πάντα ἄξια μνήμης εἶναι, ὡς ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν παλαιῶν Ἀθηνῶν πωλούμενα. Διότι, ὅ,τι ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς ὡριμάζει, εἶναι πολύτιμον καὶ ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλάδος ἤρτυσε διὰ λεπτοτάτων χυμῶν.

Καὶ οἱ γείτονες δὲ πέμπουσιν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν τὰ ἄριστα αὐτῶν προϊόντα, τὰ μὲν Μέγαρα τὰ τρυφερὰ καὶ ἔγχυμα ἐκεῖνα λάχανα, ἡ δὲ πιαρὰ Βοιωτία τοὺς χῆνας ἐκείνους καὶ τὰς ἐκλεκτὰς φαλαρίδας καὶ τοὺς τροχίλους.

Ἀλλ' ἅπαν σχεδὸν τὸ πλῆθος τῆς ἀγορᾶς συνωθεῖται πρὸς τὰ λεπιδωτὰ τῆς θαλάσσης θρέμματα. Διότι τὰ εὐωνότατα ταρίχη τῶν ὑπαρχόντων, ἅτινα περιαλειμμένα ἐλαίῳ καὶ ἐν ἀρωματικοῖς φύλλοις περιειλιγμένα ἐν τῇ θερμῇ σποδῷ ὀπτὰ νοστιμωτάτην τὴν γεῦσιν ἔχουσι, καὶ τὰ τιμιώτατα καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀνομαστότατα λιχνεύματα τοῦ εἴδους τούτου, αἱ βοιωτικαὶ ἐγχέλεις, καὶ τὰ ἴδιστα λιχνεύματα, ὧν βρύουσιν οἱ ἄπειροι κόλποι τῆς πολυῤῥαγοῦς ἑλληνικῆς ἀκτῆς, πάντα ἐνταῦθα πωλοῦνται. Αἱ φαληρικαὶ δ' ἐκεῖναι ἀφύαι εἶναι τοσοῦτον λεπταὶ καὶ ἀφρώδεις, ὥστε μόνον ἀντικρύζουσαι, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, τὸ πῦρ ὀπτῶνται καὶ ἕτοιμαι εἰς βρῶσιν εἶναι.

Ὁ μὴ ἐπιθυμῶν δ' ὠμὰ τὰ θαλάσσια ὄψα εἰς τὸν οἶκον νὰ κομίσῃ δύναται καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Τῷ κρίνοντι δ' ἐκ τῆς ὀσμῆς καὶ τὸ ὄνειον ἔγχυμον ὀπτὸν κρέας οὐχὶ ἀξιοκαταφρόνητον φαίνεται. Ὁ κρεοπώλης τοὐλάχιστον ἐπαινεῖ τὴν κοιλίαν ὡς ἐξαίρετον λίχνευμα. Οὐδὲν ἧττον δ' ἕτερός τις γειτων περαιτέρω ἐντείνων λαμπρὰν φωνὴν καὶ πᾶσαν τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ Ἕλληνος μεταχειριζόμενος πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ αἴγειον κρέας προτιμότερον εἶναι καὶ θρεπτικώτερον παντὸς ἄλλου καὶ ἀληθὴς τροφὴ τῶν ἀθλητῶν.

Ὁ δὲ θέλων ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὀσμῆς τοῦ κρέατος καὶ τοῦ αἵματος, οἷς ἄλλως καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀλύμπιοι θυσιοπάρεδροι χαίρουσι, καὶ ἐπιθυμῶν ν' ἀπολαύσῃ λεπτοτέρας καὶ ἡδίονος εὐωδίας δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὸν τόπον, ἔνθα οἱ πανοῦργοι ὀφθαλμοὶ στεφανηπλόκου τινὸς παιδίσκης, ἢ ῥοδόχρου τινὸς παιδὸς προκαλοῦσιν αὐτόν. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἀρέσκονται τοῖς στεφάνοις ὑπερβαλλόντως καί, ἀφ' οὗ ἂν τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς ἐξέλθωσι, μέχρι τοῦ τάφου στεφανοῦνται. Οὕτω δὲ διὰ στεφάνου κοσμεῖται καὶ ἡ δόξα καὶ ὁ ἔρως καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ χαρὰ καὶ πᾶσα ἑορτή. Οὐ μόνον δ' ὁ συμπότης περιστέφει τὸ μέτωπον στεφάνῳ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄρχοντες ἐπιτίθενται αὐτόν, ὅταν ἐπιτελῶσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα, καὶ ὁ ῥήτωρ κοσμεῖται δι' αὐτοῦ, ὅταν μέλλῃ ν' ἀναβῇ ἐπὶ τὴν πύκνα, ἵν' ἀγορεύσῃ. Ἐκ μύρτου δὲ πλέκουσιν αἱ Ἀθῆναι τοὺς στεφάνους καὶ ἐκ ῥόδων καὶ κισσοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φύλλων τῆς λεύκης οὐδόλως καταφρονοῦσι καὶ ὑακίνθους συμπλέκουσιν ἄσμενοι τοῖς φύλλοις τῆς μύρτου. Μάλιστα δὲ φαίνονται ἀρεσκόμεναι τοῖς τρυφεροῖς ἴοις, δι' ὃ οἱ ποιηταὶ ἰοστεφάνους αὐτὰς ἀποκαλοῦσιν.

Ἀλλ' ἰδοὺ τὰ κεραμεῖα, τὸ καύχημα τῆς ἀττικῆς τέχνης! Ἐξ αὐτῶν δ' ἀποκαλεῖται ἡ ὅλη κώμη Κεραμεικὸς καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ ναύκληροι παραλαμβάνοντες τὰ εὔτεχνα ἔργα τοῦ ἀφθόνως ὑπὸ τῶν θεῶν παρεχομένου ἀττικοῦ πηλοῦ μετακομίζουσιν εἰς πᾶσαν χώραν. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι τυποῦσι τὸν ἄφθονον ἐκεῖνον πηλὸν τῆς πατρίου χώρας, ὡς καὶ τὸν μάρμαρον τῆς Ἀττικῆς, διὰ τῆς πλαστικῆς ἐκείνης εὐαισθησίας, ἣν οἱ θεοὶ βεβουλευμένως αὐτοῖς ἐδωρήσαντο πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ πηλοῦ καὶ τοῦ μαρμάρου.

Ἰδέ! ἡ μικρά, λεία, ἄωτος καὶ ἄπους φιάλη καὶ ὁ μέγας κολοσσιαῖος πίθος, ὁ ἑκατὸν μὲν ἀμφορεῖς οἴνου περιλαμβάνων, ὅμως δ' ἐκ πηλοῦ κατεσκευασμένος, πάντα τῆς προσηκούσης χάριτος μετέχουσι. Καὶ οἱ εὐρεῖς δὲ δίωτοι ἀμφορεῖς καὶ αἱ ὑδρίαι καὶ αἱ στενόστομοι λήκυθοι, ἐξ ὧν τὸ ὑγρὸν κατὰ σταγόνας καὶ κλῶζον ἐκρεῖ, καὶ οἱ παμμεγέθεις κρατῆρες καὶ οἱ ἀρυστῆρες καὶ οἱ ποικίλοι κύαθοι, πάντα εἶναι περικαλλῆ.

Οὐδὲν δ' αὐτῶν εἶναι ἄμορφον καὶ τῶν μεθ' ἡμέραν ἀναγκῶν μόνον θεραπευτικόν, οὔτε τὸ ἀγγεῖον τῆς καθ' ἡμέραν χρήσεως, οὔτε τὰ ἀγγεῖα, ἐν οἷς ὁ Ἕλλην τὸν οἶνον, τὸ μέλι, τὸ ἔλαιον καὶ τὰ μύρα φυλάττει, ἀλλὰ πάντα καλὰ καὶ ἐπιχαρίτως καὶ εὐρύθμως ἐξειργασμένα.

Περιφερόμενος δέ τις εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἀγορᾶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν χρόνου φαντάζεται, ὅτι ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν μέσῳ ὠνίων εὑρίσκεται. Διότι τὸ καλὸν οὐ μόνον τοῦ ἀγοράζοντος ἴδιον εἶναι, ἀλλὰ τέρπει καὶ πάντα διαβαίνοντα καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεώμενον μόνον αὐτό. Ὅπου δὲ τὰ περιστοιχίζοντα τὸν ἄνθρωπον τὸν τύπον εὐφροσύνου κάλλους φέρουσιν, ἐκεῖ πάντες πάντων μετέχουσι καὶ πιστοῦται ἐξαιρέτως ἡ ἰδέα τῆς κοινότητος τῶν κτημάτων.

Ἄσμενοι δὲ θὰ διηρχόμεθα καὶ τὴν μυροπῶλιν καὶ τὴν ἱματιοπῶλιν ἀγοράν, ἐν αἷς αἵ τε ἐγχώριαι ἐσθῆτες καὶ αἱ ξέναι, αἱ μεγαρικαὶ χλαμύδες καὶ οἱ θεσσαλικοὶ πέτασσοι καὶ αἱ Ἀμυκλᾶδες καὶ τὰ Σικυώνια ἐραστὰς καὶ ἀγοραστὰς εὑρίσκουσι, καὶ ἀσμενέστερον θὰ ἐξητάζομεν τοὺς κυλίνδρους, οἵτινες ἐν κυλινδροειδέσι θήκαις ἐπὶ θέαν προτίθενται, καὶ θὰ ἐξετυλίσσομεν τὸν μακρὸν ἐκ παπύρου χάρτην, ὅστις περιελίσσεται μὲν περὶ τὸν εἰς δύο ἐλεφαντίνους, ἢ χρυσοῦς ὀμφαλοὺς ἀπολήγοντα κύλινδρον, συνέχεται δ' ὑπ' ἐρυθρῶν, ἢ ξανθῶν ταινιῶν, ἀλλ' ὁ θόρυβος τῶν κηρύκων καὶ ἡ τύρβη τῶν ἀγοραίων εἶναι τοσοῦτος, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὴν σοφίαν τῶν βιβλίων τῶν Ἀθηναίων.

Διότι ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου ἀνθρακεύς τις ἐξ Ἀχαρνῶν καὶ ταινιοπώλης τις ἐξ Ἀλιμοῦντος παρερχόμενοι ἀμιλλῶνται ἑκάτερος νὰ ὑμνήσῃ τὰ ὤνια αὐτοῦ. Τούτοις δὲ προσχωρεῖ καὶ τρίτος τις προτρέπων τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀγοράσωσι τὰ ἐκ τῆς τοῦ σχοίνου ἐντεριώνης ἐλλύχνια. Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἀντηχεῖ πανταχόθεν· «Ἀγοράσατε ἔλαιον!» «ἀγοράσατε ὄξος!» «ἀγοράσατε σχίζας!» καὶ δημόσιοι κήρυκες ἀγγέλλουσιν, ὅτι τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο τὸ πλοῖον ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ, τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο τὸ φορτίον ἐξετέθη ἐκ τῶν πλοίων, ἢ ἐπικηρύττουσι μεγάλα μήνυτρα τῷ μέλλοντι νὰ καταμηνύσῃ κλέπτην τινά, ἢ ν' ἀποκομίσῃ ἀποδράντα δοῦλον.

Μόνον δὲ γυναῖκες δὲν φαίνονται ἐν τῇ ἀγορᾷ· διότι οὐδεὶς Ἀθηναῖος πέμπει τὴν γυναῖκα, ἢ τὴν θυγατέρα εἰς τὴν ἀγοράν. Πέμπουσι δὲ τοὺς δούλους, ἢ αὐτοὶ πορευόμενοι πορίζονται τὰ ὀψώνια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἐκεῖ περὶ τὸν ναὸν τῆς Πανδήμου Ἀφροδίτης πλῆθος γυναικῶν ἰδιορρύθμως κεκαλλωπισμένων κυλιόμενον; Ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ὠνουμένων εἶναι ἐκεῖναι, ἀλλ' ἐκ τῶν πωλούντων· διότι ἅμα πωλοῦσί τε καὶ πωλοῦνται. Εὑρίσκονται δ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ αὐλητρίδες καὶ ὀρχηστρίδες, οἵας ἐν τοῖς συμποσίοις οἱ πλούσιοι μισθοῦνται εἰς τέρψιν τῶν εὐθύμων συμποτῶν. Καὶ τράπεζαι δ' εὑρίσκονται ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὡς καὶ ἐν Πειραιεῖ· διότι καὶ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα τραπεζίταις καὶ κολλυβισταῖς παρακατατίθενται τὰ περιττὰ χρήματα οἱ Ἀθηναῖοι, ἵν' ἀναλαμβάνωσιν αὐτὰ κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ κατ' ὀλίγον.

Καὶ μυρίας μὲν ἀφορμὰς ἔχουσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἅπαξ τοὐλάχιστον τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ ἔρχωνται, ἀλλὰ καὶ στερούμενοι ἀφορμῶν ἔρχονται ἐκεῖσε. Διότι ὁμιλητικοὶ εἶναι καὶ ἡ διηνεκὴς ὁμιλία πρὸς τοὺς ὁμοίους ἐπάναγκές τι ἀποβαίνει αὐτοῖς. Πανταχοῦ δὲ τὸ ὁμιλητικὸν καὶ πολύλογον τοῦτο πηγνύει τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ἐν τοῖς λουτροῖς καὶ ἐν τοῖς κουρείοις καὶ ἐν τοῖς πωλητηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν χειροτεχνῶν, πλὴν τῶν καπηλείων μόνον· διότι τούτων καταφρονεῖ ὁ Ἀθηναῖος, ἢ μόνον τῷ ὄχλῳ ἐπιτρέπει τὴν εἰς αὐτὰ φοίτησιν.

Διὰ τί δὲ στρατοπεδεύει τὸ μέγα ἐκεῖνο πλῆθος τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν ἀκριβῶς ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπεράντου ἀγορᾶς; Εἶναι οἱ χίλιοι Σκύθαι τοξόται, οἵτινες ὡς μισθοφόροι τὴν ἀγορὰν κατὰ παλαιὸν ἔθος φυλάττουσι δίκην φυλάκων τῆς πόλεως καὶ τῇ βουλῇ, τοῖς πεντακοσίοις, ὑπηρετοῦσι. Τὰ τέκνα δὲ ταῦτα τῆς Σκυθίας τέρψιν παρέχουσι τοῖς Ἀθηναίοις διὰ τῶν βαρβαρικῶν λέξεων, δι' ὧν διαφθείρουσι τὴν ἑλληνικήν, καὶ διὰ τῆς ἀκορέστου δίψης τοῦ φάρυγγος αὐτῶν. Σιμοὶ δὲ τὴν ῥῖνα καὶ ψυχροὶ τὴν ὄψιν διαφέρουσι σπουδαίως τῶν ἐγχωρίων, ὧν αἱ μὲν κεφαλαὶ λαμπρῶς τετμημέναι, οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ χαρακτῆρες ἐμφαντικοὶ εἶναι. Ἀκμῆοι καὶ σκαιοὶ μὲν ἐκεῖνοι οἱ ξένοι, λεπτοὶ δὲ καὶ εὔσωμοι ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ πλήρεις πυρὸς καὶ νεύρων οἱ ἐγχώριοι. Αἱ κινήσεις δ' ἐκείνων ἄλλοτε μὲν βραδεῖαι καὶ ἑρπυστικαί, ἄλλοτε δ' ἀκόσμως ταχεῖαι, τούτων δ' ἐπιχαρίτως μεμετρημέναι. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ ἐξ Ἀχαρνῶν ἀνθρακεὺς ἵσταται εὐθυτενής, ὡς καὶ ὁ Ἁλιμούσιος ταινιοπώλης, ὃς εἰς τὸ πενιχρὸν λινοῦν ἱμάτιον μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου διὰ τῆς κιμωλίας λαμπρότητά τινα νὰ προστρίψῃ ἐπειράθη, ἵνα καθαρός πως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἔλθῃ, ὑπερήφανον τὸ βλέμμα αἴρει περὶ ἑαυτὸν πωλῶν τὰ ὤνια καὶ βαδίζων διὰ τῆς ἀγορᾶς σείει μὲν τὰ ἰσχία, ἀλλὰ σεμνῶς ἀκίνητα κρατεῖ τὰ ἄνω τοῦ σώματος. Ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς δὲ πάντων τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐνοικεῖ τὸ παροιμιῶδες ἀττικὸν βλέμμα, οὗ τὴν δύναμιν ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις. Διότι τὸ βλέμμα τοῦτο εἶναι, ὡς ὁ Ἀθηναῖος, κάτοπτρον ποικίλων ἐρασμίων τε καὶ ἀχαρίτων ἀρετῶν ἐν ἑκάστῃ στιγμῇ χρόνου ἕτοιμον νὰ ἐκτοξεύσῃ χαριεντισμόν τινα πλήρη ἀττικοῦ ἅλατος καὶ δηκτικώτατον. Φαίνεται δ' ὁ Ἀθηναῖος σπουδαῖος, ἀλλ' ἐκ τῆς σπουδαιότητος ἐκείνης ἀναπηδᾷ καὶ ἐκσφενδονίζεται πολλάκις ἀπροσδοκήτως σαρκαστικός τις χαριεντισμός, ὡς σπινθὴρ ἐκ τοῦ λίθου. Ἔχει δὲ πολὺ τὸ εὐτράπελον καὶ δεξιὸς εἶναι περὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ὄχλου τῆς ἀγορᾶς περιφέρεται ἀπό τινος ἀνήρ τις, οὗ ἡ μὲν περιβολὴ καὶ ἡ σεμνὴ ὄψις τὴν εὐπορίαν ὑποφαίνουσι, τὸ δὲ περίεργον βλέμμα, ὅπερ περὶ ἑαυτὸν στρέφει, φανερῶς δεικνύει, ὅτι εἶναι ξένος. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος πρὸ πολλῶν μὲν σκηνῶν τῶν καπήλων ἵστατο καὶ περὶ τῆς τιμῆς τῶν διαφόρων ὠνίων ἠρώτα, ἀλλ' ἐφαίνετο ἐν ἀπορίᾳ διατελῶν, ὡς πᾶς ξένος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Αἴφνης δὲ παρέρχεται σχολῇ πορευόμενος ὁ Ἁλιμούσιος ταινιοπώλης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Δὲν ἐννοῶ,» λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ξένος λαβὼν θάρρος ἴσως ἐκ τοῦ περιέργου, ἢ συμπαθοῦς αὐτοῦ βλέμματος, «δὲν ἐννοῶ τὰς ἀξιώσεις τῶν καπήλων τούτων. Νομίζω, ὅτι θέλουσι νὰ μ' ἐξαπατήσωσιν. . . .»

«Εἶσαι λοιπὸν ξένος;» ἠρώτησεν ὁ ταινιοπώλης.

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος. «Καταλιπὼν τὴν Σικυῶνα μετὰ τῶν οἰκείων ἐπιδημῶ ἐνταῦθα ἀπό τινων ἡμερῶν ἔχων κατὰ νοῦν νὰ κατοικήσω ἐν Ἀθήναις. Προτιμῶ δ' ἐν τῷ μέλλοντι νὰ κατοικῶ ὡς μέτοικος ἐν Ἀθήναις, ἢ ὡς πολίτης ἐν Σικυῶνι, ἔνθα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μου δεινὰ ἔπαθον.»

Ὁ Ἁλιμούσιος ταινιοπώλης μαθών, ὅτι ὁ προσφωνήσας αὐτὸν ἀνήρ, ὃν αὐτὸς ὡς βουλευτὴν εἶχεν ἐκλαβών, μέτοικος ἦτο καὶ οὐχὶ πολίτης Ἀθηναῖος, ἠνωρθώθη ἀτενὴς καὶ εἶπεν εὐπροσηγόρως πως·

«Φίλε, ἐὰν μὴ γνωρίζῃς τὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων καὶ τὴν τιμὴν τῶν πραγμάτων, πρέπει νὰ πειραθῇς νὰ μάθῃς αὐτὰ καὶ μάλιστα παρὰ τιμίου τινὸς ἀνθρώπου.» —

«Βλέπεις τοῦτο;» εἶπεν αὖθις ἐξαγαγὼν μικρὸν καὶ λεπτὸν νόμισμα καὶ κρατῶν αὐτὸ ἐν τῇ παλάμῃ. «Βλέπεις; τοῦτο εἶναι ἀττικὸς ἄργυρος, οἷον ἡμεῖς ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ Λαυρείου ἐξορύττομεν. Οὐδαμοῦ δ', ὅπου καὶ ἂν ζητήσῃς, θὰ εὕρῃς τοσοῦτον καθαρὸν ἄργυρον, ὡς τοῦτον. Τὸ νόμισμα δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἐλάχιστον ἀργυροῦν νόμισμα, τὸ ἡμιωβόλιον, καὶ δι' αὐτοῦ δύνασαι νὰ ἀγοράσῃς κοινὸν τυρόν, ἢ ἀλλᾶντα ἐξ ἵππατος, ἢ μέτριον τεμάχιον κρέατος, ὅσον ἱκανὴν ὄρεξιν ἔχων μόνος δύνασαι νὰ φάγῃς. Ἀλλ', ἐὰν δῷς ἕνα ὀβολόν, λαμβάνεις φαγητὸν ἐκ κρέατος ἐξαιρέτως ἠρτυμένον. Ἀντὶ τεσσάρων δ' ὀβολῶν δύνασαι νὰ κομίσῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου ἥδιστον ἰχθύν. Ἐὰν δ' ἔχῃς ἓξ ὅλους ὀβολούς, τότε ἔχεις μίαν δραχμὴν καὶ ἀντ' αὐτῆς δύνασαι νὰ λάβῃς μεῖζόν τι νόμισμα ἀργυροῦν φέρον τὴν κεφαλὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τὴν δαφνηφόρον ἀττικὴν γλαῦκα ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς. Ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς δὲ λαμβάνεις λοπάδα καλῶς ἠρτυμένου θαλασσίου ἐχίνου, ἀντὶ δύο δραχμῶν μέδιμνον ἀλφίτων, ἀντὶ τριῶν μέδιμνον σίτου, ἢ ἔγχελυν τῆς Κωπαΐδος καὶ ἀντὶ δέκα τοιούτων δραχμῶν δύνασαι ν' ἀγοράσῃς χιτῶνα, οὐχὶ ἔξοχον βεβαίως. Ἀλλ', ἐὰν ἔχῃς ἑκατὸν δραχμάς, τότε ἔχεις μίαν μνᾶν καὶ ἀντὶ μιᾶς καὶ ἡμισείας μνᾶς δύνασαι δοῦλον ν' ἀγοράσῃς, ἀντὶ τριῶν δὲ μνῶν ἕνα ἵππον, ἢ μικρὰν οἰκίαν. Ἀλλ', ἐὰν θέλῃς μείζονα καὶ κομψοτέραν οἰκίαν, τότε πρέπει ἀληθῶς νὰ δῷς περὶ τὰς ἑξήκοντα μνᾶς, ἤτοι ἓν τάλαντον. — Ὡς βλέπεις, κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον δύνασαι πολλὰ λιχνεύματα καὶ λαμπρὰ πράγματα ἐν Ἀθήναις ν' ἀγοράσῃς ἀντ' ὀλίγων χρημάτων. Ἀλλ', ἐὰν καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐλλείπωσι, τότε ὀφείλεις νὰ ζῇς, ὡς ἡμεῖς οἱ πένητες, τρεφόμενος μετρίως ἐκ τῶν ἐγχωρίων κριθίνων ἐλατήρων καὶ μασσώμενος τὸ εὔοσμον ἐγχώριον σκόροδον.»

Αἴφνης δὲ διέκοψε τὸν λόγον αὐτοῦ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς στέντορος, ἥτις καὶ πέραν τῆς ἀγορᾶς ἀντήχει. Ἦτο δ' ἡ φωνὴ τοῦ στεντοροφώνου κήρυκος, ὃς τὴν τῶν βουλευτῶν ἔγγραφον πρόκλησιν τῶν Ἀθηναίων εἰς σύλλογον ἐν τῇ πυκνὶ ἀπὸ στόματος ἐπανελάμβανε προστιθείς, ὅτι μετὰ μίαν ὥραν ἐκκλησία γίγνεται.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἐφάνη καὶ ἐπὶ τῆς πυκνὸς τὸ τῆς ἐκκλησίας σημεῖον, ὅπερ ἀγέλλον, ὅτι ἐκκλησία ἔμελλε νὰ γένηται πανταχοῦ τῆς πόλεως περίβλεπτον ἠνεμοῦτο.

Πανταχόθεν δὲ περὶ τὸν κήρυκα ὠστίζεται ὁ ὄχλος, ὅστις ὑπὸ ταραχῆς τινος κατελήφθη νῦν. Διότι ἐξ ὄρθρου βαθέος οἱ Ἀθηναῖοι ἐγρηγορότες ἦσαν σήμερον καὶ πανταχοῦ, ὅπου συνήθως συνήρχοντο, ἤκουέ τις αὐτοὺς σπουδῇ διαλεγομένους καὶ οὐχὶ σπανίως καὶ ἐρίζοντας. Ἀλλὰ τὸ κήρυγμα τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κήρυκος εἶχεν ἐξάψαν νῦν τὴν σπουδὴν τῶν πολιτικῶν διαλόγων εἰς νέας λαμπροτέρας φλόγας.

«Εἰς χίλια καὶ διακόσια τάλαντα ἀνέρχεται ὁ θησαυρός, ὃς ἐκ Δήλου ἐπὶ τῆς Ἀμφιτρίτης ἐκομίσθη!» εἶπέ τις ἐν μέσῳ ὁμίλου τινὸς πολιτῶν.

«Εἰς τρεῖς χιλιάδας!» ἀνέκραξεν ἕτερός τις.

«Εἰς ἓξ χιλιάδας!» ὑπέλαβε σπουδῇ τρίτος τις. «Ἓξ χιλιάδες ταλάντων, λέγω, ἐκομίσθησαν ἐκ Δήλου, ἓξ χιλιάδες ταλάντων εἰς κερμάτια.»

«Ἰού!» ἀνεκραύγασέ τις ὑπὸ χαρᾶς ἀνασκιρτήσας. «Τῷ χρήματα ἔχοντι» λέγει ἡ παροιμία, «καὶ γάλα ὄρνις φέρει!»

«Τὰς μὲν νέας οἰκοδομάς,» εἶπεν ἕτερός τις, «ἀποδέχομαι καὶ μάλιστα τὸν νέον ναὸν τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλὰ τὸν δικαστικὸν μισθὸν καὶ ἰδίᾳ τὰ θεωρικά . . . .»

«Τί λέγεις; Φθονεῖς ἐπὶ τούτῳ τῷ λαῷ;» ἀντήχησεν ἐκ τῶν περιϊσταμένων πενήτων πολιτῶν.

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος· «ἀλλὰ νομίζω, ὅτι τὸ ψήφισμα δὲν θὰ νικήσῃ. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψωσι τοῦτο. Θεωρικὰ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ; Οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψωσι βεβαίως οἱ φιλολάκωνες. Οὐδέποτε!»

«Ἐγὼ ἐκ τοῦ ἐναντίου πείθομαι, ὅτι τὰ μὲν θεωρικὰ ταχέως θὰ ψηφισθῶσι· διότι ὁ μὲν λαὸς πλεονεκτεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ μειονεκτοῦσιν· ἀλλὰ περὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ μάλιστα περὶ τοῦ νέου ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς . . . .»

«Τί εἶπες;» δεινῶς κραυγάζοντες εἶπον πολλοί, «δὲν θέλεις νὰ οἰκοδομήσωμεν;»

«Δὲν λέγω τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «νομίζω μόνον, ὅτι . . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἀλλὰ περιμένετε!» διέκοψε τὸν λόγον ἐκείνου ἕτερός τις· «ἀκούσωμεν πρῶτον τοῦ Περικλέους!»

«Ναί, ἀκούσωμεν πρῶτον τοῦ Περικλέους!» ἀντήχησε λαμπρῶς πανταχόθεν. Μόνος δ' ὁ ἀλλαντοπώλης Πάμφιλος μυκτηρίσας εἶπεν·

«Τοῦ Περικλέους καὶ πάντοτε τοῦ Περικλέους! Ὀφείλομεν λοιπὸν πάντοτε αὐτοῦ ν' ἀκούωμεν;»

«Πῶς ὄχι;» ἀπεκρίνατό τις πρὸς αὐτόν· «ὁ Περικλῆς εἶναι συνετός — ὁ Περικλῆς εἶναι εὔνους τῷ δήμῳ — ὁ Περικλῆς εἶναι ἐκεῖνος, ᾧ τὸν ἄνετον βίον ὀφείλομεν — ὁ Περικλῆς εἶναι ὁ μόνος ἐν Ἀθήναις, περὶ οὗ οὐδὲν κακὸν λέγεται.»

«Τί εἶπες;» ὑπέλαβεν ὁ ὑπεναντίος ἐκεῖνος· «οὐδὲν κακόν; Δὲν λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι, ὅτι ἔχει ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν Πεισίστρατον, τὸν τύραννον;»

«Τοῦτο εἶναι ἀληθές,» ὑπέλαβεν ὁ Πάμφιλος. «Πρὸς τούτοις δ' εἶναι, ὅπερ οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι, καὶ σχινοκέφαλος!»

«Πῶς; Σχινοκέφαλος;» μεγάλῃ φωνῇ ἀνέκραξαν οἱ ἀκροαταί.

«Σχινοκέφαλος!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος. «Μάθετε,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπε μυστηριωδῶς, «μάθετε, ὅτι ὁ καλὸς καὶ εὐσταλὴς τῷ σώματι Περικλῆς ἐπ' ἄκρον τῆς κεφαλῆς ὄβον ἔχει εἰς ὀξὺ ἀπολήγοντα καὶ ἀποδεικνύοντα τὴν κεφαλὴν ὁμοίαν πρὸς σχῖνον.»

«Λῆρος!» ἀνέκραξαν οἱ ἄλλοι. «Τίς εἶδε τὴν πρὸς σχῖνον ὁμοιάζουσαν κεφαλὴν τοῦ Περικλέους;»

«Οὐδείς!» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. «Οὐδεὶς εἶδεν αὐτήν! Τοῦτο ἀληθέστατον εἶναι. Ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ κατώρθου τις τοῦτο, τὴν πρὸς σχῖνον ὁμοιάζουσαν κεφαλὴν τοῦ Περικλέους νὰ ἴδῃ; Ἐν ταῖς στρατείαις φορεῖ πάντοτε τὸ κράνος, καὶ ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰρήνῃ δ', ὅπου μὲν δύναται, καλύπτει τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ κράνους, ὅπου δ' ἀπρεπὲς τοῦτο θὰ ἐφαίνετο, ἐκεῖ πειρᾶται ἄλλως νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Οὕτω δ' ἐπὶ παραδείγματος ἐπὶ τοῦ βήματος μὲν φέρει τὸν συνήθη μύρρινον στέφανον τῶν ῥητόρων ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, καθ' ὁδὸν δὲ συνήθως τὸν θεσσαλικὸν πέτασσον. Ὥστε ἀληθῶς οὐδείς ποτε εἶδε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τούτου δὴ ἕνεκα πιθανώτατον φαίνεται, ὅτι ἡ κεφαλὴ πρὸς σχῖνον ὁμοιάζει, διότι ἄλλως, ἂν μὴ οὕτω τὸ πρᾶγμα εἶχε, τίνος ἕνεκα τοσοῦτον ἐπιμελῶς κρύπτει αὐτήν;»

«Ἀληθῶς, ἀληθῶς!» εἶπον πολλοὶ τῶν ἀκροατῶν κατανεύοντες τῇ κεφαλῇ· «οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπολείπεται, ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ πρὸς σχῖνον ὁμοιάζει.»

«Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ,» εἶπε μειδιῶν τῶν ὀλιγαρχικῶν τις ἐκ τῶν ἐν τῷ ὁμίλῳ εὑρισκομένων πλαγίοις ὄμμασι καὶ σκωπτικῶς προσβλέπων πενιχρούς τινας δημότας, οἵτινες τῶν λόγων ἠκροῶντο, «ἐὰν ὁ δημοτικὸς Περικλῆς κεφαλὴν ὁμοίαν πρὸς σχῖνον ἔχῃ, πρέπει νὰ φυλάττῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀγάπης τῶν ἀρίστων φίλων καὶ ἀκολούθων, τῶν κρομμυοφάγων καὶ σκοροδοφάγων —»

Ἐγέλασαν δέ τινες ἐπὶ τῷ σκώμματι. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οὓς τὸ σκωπτικὸν καὶ πλάγιον ὄμμα ἔβαλεν, εὑρίσκετο καὶ ὁ ἐξ Ἀλιμοῦντος ταινιοπώλης, ὃς κεραυνοβόλον βλέμμα ἐκπέμψας ἐκ τῶν μελάνων ὀφθαλμῶν συνήγαγε τὴν πυγμὴν καὶ ἕτοιμος ἦτο νὰ ἐκτοξεύσῃ πικρὸν λόγον κατὰ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ.

Ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ προσήρχετο ἀνήρ τις, ὃς τὰ ὀψώνια αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ ἔφερεν.

«Ὦ οὗτος, Φειδιππίδη!» προσεφώνησέ τις αὐτόν, «βεβαίως ὥραν ὅλην πάλιν ἐπραγματεύθης, γεραιὲ γνίφων!»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδιππίδης· «ἀντὶ τῶν δύο τούτων ἰχθυδίων ἠξίου νὰ λάβῃ δύο ὀβολοὺς ἡ σοροδαίμων!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καὶ ἐπὶ τέλους ἔλαβες αὐτὰ ἀντί . . . .;»

«Ἑνὸς μόνου!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδιππίδης ὑπομειδιῶν, ἀλλ' ἅμα καὶ προσέθηκεν· «Ἀναμφιλόγως οὐδ' εἶναι ἄξια πλείονος, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἀπέδιδεν αὐτὰ ἡ σαπρόγηρως ἀντὶ μετρίας τιμῆς. Πάντοτε ἀπατᾶταί τις . . .»

Ἐγέλασαν δὲ πάντες. «Φειδιππίδη,» ὑπολαβὼν εἶπεν αὖθις ἐκεῖνος, «σύ, ὁ ἔμπειρος οἰκονόμος, τί λέγεις περὶ τῶν δαπανῶν τοῦ Περικλέους, ὃς τὸν κομισθέντα ἐνταῦθα θησαυρὸν τῶν συμμάχων εἰς μισθοὺς καὶ θεωρικὰ νὰ δαπανήσωμεν θέλει καὶ εἰς οἰκοδομίαν μεγαλοπρεπεστάτου ναοῦ τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως; Δὲν ἔχεις τι ν' ἀντείπῃς, Φειδιππίδη;»

«Ὄχι, μὰ τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν!» εἶπεν ὁ Φειδιππίδης. «Εἴθε οἱ θεοὶ νὰ ἐπιχέωσι πᾶσαν εὐλογίαν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡμετέρου μεγάλου καὶ σοφοῦ Περικλέους! Οὐδὲν οὐδαμῶς ἔχω ν' ἀντείπω, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ μάλιστα λέγω, ὅτι πρέπει νὰ οἰκοδομήσωμεν, πρέπει νὰ ἔχωμεν τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἂν πάντα τὸν θησαυρὸν εἰς τοῦτο θὰ δαπανήσωμεν!»

«Πῶς; σὺ ὁ κίμβαξ ἐν τῇ οἰκίᾳ, σὺ ὁ διαπρίων τὸ κύμινον τὸ ἀναγκαῖον καθ' ἡμέραν τόσον ἐλευθερίως διοικεῖς τὰ δημόσια χρήματα;» ἠρώτησάν τινες.

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδιππίδης, «εἰς τὰ τῆς οἰκίας δὲν πρέπει νὰ δαπανᾷ τις πολλά, δὲν πρέπει νὰ εἶναί τις ἐλεύθερος. Πότε εὑρίσκεταί τις ἡμῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ; Πότε ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν αἱ ἀσχολίαι ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ μένωμεν; Ὅτε μὲν ὀφείλομεν εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ πορευώμεθα, ὁτὲ δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, καὶ πάλιν εἰς τὴν τῶν φυλετῶν καὶ φρατόρων καὶ τῶν δημοτῶν, ἄλλοτε δ' εἰς τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον, εἰς ταύτην, ἢ ἐκείνην τὴν ἑταιρείαν, ἄλλοτε εἰς Πειραιᾶ καὶ ἄλλοτε εἰς τοὺς ἀγροὺς εἰς ἐπίσκεψιν τῶν σπαρτῶν καὶ τῶν ποιμνίων — πότε λοιπόν, ἐρωτῶ, μένομεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ οἰκίᾳ; Ὁ πολίτης Ἀθηναῖος εἶναι τῶν δημοσίων καὶ τὰ δημόσια δ' αὐτῷ πρέπουσι. Τούτου δ' ἕνεκα ἔχω τὴν ἀρχὴν φειδωλῶς μὲν νὰ διαιτῶμαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐλευθέριος δὲ καὶ μεγαλόφρων ὑπὲρ τῶν κοινῶν νὰ δεικνύωμαι, ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἀγαθοῦ! Διότι ἐκεῖνα μέν, δι' ὧν τὴν οἰκίαν κοσμῶ, εὐφραίνουσί με βραχύν τινα χρόνον μόνον καὶ ἴσως ὁ υἱὸς καὶ κληρονόμος θὰ διασπαθήσῃ αὐτά, ἀλλ', ὅ,τι εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως οἰκοδομίαν συντελῶ, τοῦτο θὰ παραμείνῃ καὶ τοῦτο καταλείπω καὶ τοῖς ἐγγόνοις τῶν ἐγγόνων!»

«Δίκαια λέγει ὁ Φειδιππίδης!» εἶπον οἱ ἄνδρες προσβλέποντες ἀλλήλους καὶ κατανεύοντες.

Ἀλλ' ὁ ὀλιγαρχικός, ὃς εἶχε τολμήσας πρότερον τὸ μισόδημον σκῶμμα νὰ ἐκτοξεύσῃ, ἦρεν αὖθις τὴν φωνήν.

«Πᾶν μέτρον ἄριστον!» εἶπε. «Πρέπει τις διὰ τῆς χειρὸς καὶ οὐχὶ δι' ὅλων τῶν θυλάκων νὰ σπείρῃ. Ἐὰν μὴ φανῶμεν μέτριοι, θὰ διαφθαρῇ τὸ κοινὸν καὶ τὸ ὑπερήφανον οἰκοδόμημα τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηνῶν αἰσχρῶς θὰ καταπέσῃ!»

«Ἐπὶ τῆς ῥινός σου!» ἀνέκραξεν ὁ κεχολωμένος ἔτι Ἀλιμούσιος προβάλλων τὴν πυγμήν.

Ἐγέλασαν δ' οἱ περιϊστάμενοι καὶ ὁ Φειδιππίδης ἤρξατο αὖθις λέγων·

«Ἴδετε τοὺς πλουσιωτάτους τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Καλῶς γνωρίζοντες, τίνι τρόπῳ δύνανται νὰ περιποιήσωσιν ἑαυτοῖς τιμὴν καὶ δόξαν, τὰς μὲν ἰδίας οἰκίας ἥκιστα μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομοῦσι, παρέχουσι δ', ὡς τριήραρχοι, πλοῖα τῇ πόλει καλῶς ἐξηρτυμένα, ἢ γυμνάζουσι χορούς, ὡς χορηγοὶ τῶν δημοσίων θεαμάτων, καὶ ἄλλας τοιαύτας λειτουργίας ἀναδέχονται καὶ ἐκ τῶν ἰδίων δαπανῶσιν, ὡς οἱ νόμοι προστάττουσιν, ἁμιλλώμενοι ἅμιλλαν ἔνδοξον, πλέον τι νὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παράσχωσιν τῶν ὑπὸ τῶν νόμων προσταττομένων. Ὑπάρχει δ' ἕτερόν τι, εἰς ὃ ἀσμενέστερον τὸν πλοῦτον αὐτῶν νὰ δαπανῶσιν, ἢ αἱ λειτουργίαι αὗται, αἵτινες προβιβάζουσι μὲν τὴν λαμπρότητα τοῦ κοινοῦ, αὐτοὺς δ' εἰς πενίαν πολλάκις περιάγουσιν;»

«Ὄντως,» μεταξὺ ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ ὀλιγαρχικός, «ταῦτα πράττουσιν οἱ πλούσιοι. Ἀλλὰ δυστυχῶς σήμερον βλέπει τις αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα καὶ εἰς μικρολογίας μᾶλλον ἀποβλέποντας, ἢ εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀληθῶς ὠφέλιμον. Καὶ οἱ μὲν τριήραρχοι ἐπιβαίνοντες τῶν πλοίων οὐδὲν ἄλλο λαμβάνουσιν εἰς τροφὴν τῶν ἐπιβατῶν, ἢ ἄλευρα καὶ κρόμμυα καὶ τυρόν, οἱ δὲ χορηγοὶ ἀναλαμβάνοντες νὰ γυμνάσωσι καὶ παρασκευάσωσι τραγικόν τινα χορὸν τρέφουσι τοὺς χορευτὰς εἰς ἄσκησιν καὶ διατήρησιν τῆς φωνῆς μακρὸν χρόνον παρέχοντες γλυκύσματα καὶ λιχνεύματα καὶ κινδυνεύουσιν οὕτω καταγέλαστοι νὰ γένωνται ἅμα τε καὶ ἐπονείδιστοι, ἐὰν ὁ χορὸς αὐτῶν ὑποδεέστερος τοῦ τοῦ ἀντιπάλου φανῇ ἐν τῇ ἀμίλλῃ. Ἀλλὰ τὰ ἔθιμα ταῦτα θὰ ἐκθηλύνωσιν ἡμᾶς, ἐὰν μὴ θελήσωμεν ν' ἀκολουθήσωμεν τῷ παραδείγματι τῶν ἀνδρικῶν Λακεδαιμονίων.»

«Εἷς τῶν φιλολακώνων!» ἀνέκραξαν σκωπτικῶς τινες τῶν παρισταμένων.

«Ναί, φιλολάκων!» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. «Ἐπαναλαμβάνω δ', ὅτι πρέπει νὰ μιμηθῶμεν τοὺς Λακεδαιμονίους, διότι ἄλλως ἀδύνατον νὰ διαμείνῃ ἐπὶ μακρὸν ἡ λαμπρότης τῆς πόλεως καὶ ταῦτα, ἐὰν διατελῶμεν ἐπιτρέποντες νὰ ὀλισθαίνωσι τῶν χειρῶν ἡμῶν αἱ ἡνίαι τοῦ κοινοῦ καὶ νὰ περιέρχωνται εἰς τὰς τῶν ἀπόρων καὶ πεναλέων καὶ δωροδόκων.»

Ταῦτα δ' ἀκούων ὁ Ἀλιμούσιος ταινιοπώλης μακρόθεν συνῆγε καὶ πάλιν τὴν πυγμήν, ἀλλὰ κατεπράϋνέ πως αὐτὸν εἷς τῶν ἑταίρων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τῇ παρελθούσῃ νυκτὶ εἶδον παράδοξόν τι ὄνειρον,» ἤρξατο τότε λέγων τις τῶν παρισταμένων, «καὶ ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ὅ,τι τοῦτο σημαίνει. Μοὶ ἐφάνη, ὅτι εἶδον πρῶτον μέγα σκότος κατακαλύπτον τὰ πέριξ. Εἶτα δ', ὅτι ἄνθρωπός τις ὅμοιος τῷ Περικλεῖ τὴν ὄψιν προσελθὼν ἀνῆψε δᾷδα, ἥτις μεγεθυνομένη τέλος ὡς πυρφόρος θερμὸς ἥλιος ἔφεγγεν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντα λαμπρῶς, ὡς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἐφώτιζεν. Ἀλλ' ἡ κολοσσιαία ἐκείνη ὡς ἥλιος δᾷς διὰ τῶν θερμῶν δὴ αὐτῆς ἀκτίνων ἤρξατο ἀτμοὺς ἐγείρουσα ἐκ τῆς γῆς, οἵτινες κατὰ μικρὸν πυκνότεροι καὶ νεφελώδεις γινόμενοι εἰς νέφη συνήχθησαν, ὧν ὄπισθεν ἐκρύβη ἡ δᾷς, καὶ οὕτω σκότος μέγα, ὡς πρότερον, αὖθις ἐγένετο. Ἦτο περίεργος δ' ἡ περίοδος τοῦ σκότους καὶ τοῦ φωτός. Μή τινα συμφορὰν τὸ ὄνειρον προμηνύει;»

«Δὲν πέμπουσιν οἱ θεοὶ πάντα τὰ ὄνειρα!» ἀπεκρίνατό τις τῶν ἀκροατῶν.

«Πλάνη!» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ ὀλιγαρχικός. «Τὰ ὄνειρα πάντοτε προμηνύουσί τι. Καὶ ἐμὲ αὐτὸν ἔσωσέ ποτε ὄνειρος ἀποτρεπτικός, ὅτε διενοούμην νὰ ἐπιβῶ πλοίου, ὅπερ τὰ κύματα κατερρόφησαν αὐτό τε καὶ πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ. Οἱ θεοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ διαφθαρῶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον . . . . .»

«Διότι ἴσως ἐπέκλωσάν σοι τὴν ἀγχόνην!» ἀνέκραξε μακρόθεν ὁ Ἀλιμούσιος τὸν ἀπὸ πολλοῦ κατέχοντα αὐτὸν χόλον ἀδυνατῶν νὰ καταστείλῃ πλέον.

Σκυθρωπὸς δ' ὑπέβλεψεν ὁ ὀλιγαρχικὸς τὸν εἰπόντα ταῦτα καὶ ἐφαίνετο, ὅτι ἐσκοπεῖτο νὰ αἰτήσηται λόγον παρὰ τοῦ αὐθάδους σκώπτου. Ἀλλὰ στρέψας τὸ βλέμμα κύκλῳ καὶ κατανοήσας ἐκ τῆς ὄψεως, ὅτι πάντες ἐπευφημοῦντες ἐγέλων ἐπὶ τῷ χαριεντισμῷ, πρὸς δὲ καὶ ἰδών, ὅτι ἐκεῖνος μαχητικῶς ἐπ' αὐτὸν ἐφέρετο, ὡς μέλλων τὴν πτέρναν κατὰ τὰ ἰσχία νὰ κατενέγκῃ, προὐτίμησε ν' ἀφανισθῇ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅστις ἐτρέπετο τότε τὴν ἐπὶ τὴν πύκνα ἄγουσαν, διότι καιρὸς τῆς ἐκκλησίας ἦτο.

Καὶ ὁ Ἀλιμούσιος δὲ ταινιοπώλης ἠκολούθησε τῷ ὄχλῳ πάντοτε ἐξημμένος ὑπὸ τῆς κατὰ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ ὀργῆς. «Ἤκουσας,» εἶπε πρὸς τὸν ἐγγὺς ἔτι ὄντα Σικυώνιον προσομιλήσας αὖθις αὐτῷ, «τί ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ἐν μέσαις Ἀθήναις εἷς μιαρὸς ὀλιγαρχικός; Νὰ καταφρονήσῃ τοῦ λαοῦ! Νὰ καταφρονήσῃ ἡμῶν, διότι εἴμεθα πένητες — ὡς εἰ διὰ τοῦτο μὴ πολῖται Ἀθηναῖοι εἴμεθα! Ἀληθές, ὅτι ταινιοπώλης εἶμαι καὶ ὅτι ἡ γυνὴ πολλάκις ὑπ' ἀνάγκης ἐμίσθωσεν ἑαυτὴν ὡς τροφόν, ἀλλ' οἱ νόμοι διαῤῥήδην ἀπαγορεύουσι νὰ μὴ ὀνειδίζῃ τις τοῖς πολίταις τὸ ἐπάγγελμα, ὅπερ τις ἐκ πενίας εὐσυνειδήτως ἐπαγγέλλεται. Καὶ μὰ τὴν Παλλάδα, εἶμαι ἐπίσης ἀγαθὸς πολίτης, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, εἰ καὶ κατοικῶ οὐχὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῶν τριπόδων, ἀλλ' ἔν τινι προαστείῳ κατὰ τὸν ὅρμον τοῦ Φαλήρου. Ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι αἱρετώτερον φέρων τὰ σκεύη ἐπὶ τῶν ὤμων νὰ πορίζηταί τις τὰ πρὸς τὸν βίον, ἢ νὰ διαιτᾶται ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες προτιμῶσι μὲν νὰ ἀποθνήσκωσιν ὑπὸ λιμοῦ, ἢ νὰ ἐργάζωνται, οὐδόλως δὲ αἰσχύνονται, ὡς παράσιτοι, περιλείχοντες τὰ τρυβλία τῶν ἄλλων, ἢ περιτρέχοντες, ὡς κατάσκοποι, καὶ τηροῦντες, ἄν τις ἐν γνώσει, ἢ ἐν ἀγνοίᾳ παραβαίνει τινὰ τῶν ἀπείρων νόμων τῶν Ἀθηναίων, ἵνα καταμηνύσαντες αὐτὸν ἀπολάβωσι τὸ ὡρισμένον μέρος τῆς χρηματικῆς ζημίας, εἰς ἣν περιπίπτει. Ἂν ὑπολαμβάνουσι τίμιον τοῦτο, ὡς παράσιτοι, ἢ συκοφάνται νὰ ζῶσι, χαιρέτωσαν! Ἀλλ' ἐγὼ θεωρῶ ἐμαυτὸν κρείττω ἐκείνων καὶ ὁ θέλων νὰ καταγελάσῃ ἐμοῦ προσελθέτω. Ἰδοὺ ἐγώ, οὐδένα φοβοῦμαι, ἐγώ, ὁ Ἀλιμούσιος ταινιοπώλης. Ἐκτελῶ τὰ πολιτικά καθήκοντά μου ὑπὲρ πάντας εὐσυνειδητότερον καὶ φέρων τεμάχιον ἄρτου καὶ κρόμμυα ἐν τῷ θυλάκῳ ὑπηρετῶ εὔθυμος δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τῇ πατρίδι ἐν τῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πυκνί. Εὐχαριστῶ δὲ τοῖς θεοῖς, ὅτι ἐγέννησάν με Ἀθηναῖον καί, ὁσάκις ἑκάστης πρωΐας ἐξ Ἁλιμοῦντος εἰς ἄστυ ἐρχόμενος τὴν Ἀκρόπολιν ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου ἀπαστράπτουσαν θεῶμαι, καὶ τὴν κολοσσιαίαν Πρόμαχον νεύουσαν φαντάζομαι καὶ λέγουσάν μοι, Καὶ σὺ ἓν τῶν τέκνων μου εἶσαι, τότε αἰσθάνομαι τὴν καρδίαν παλλομένην καὶ σιγῇ εὐχαριστῶ τῷ παλαιῷ ἥρωϊ, τῷ Θησεῖ, ὃς πάντας ἡμᾶς, τὰ τέκνα τῆς Ἀττικῆς τά τε ἐν τῷ ἄστει καὶ τὰ ἐν τοῖς δήμοις οἰκοῦντα ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις εἰς ἓν κοινὸν συνήγαγε. Διότι θὰ ὁμολογήσητε τοῦτο ὑμεῖς οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ὅτι, ὡς διαφέρει πόλις χωρίου, οὕτω διαφέρουσι καὶ αἱ ἡμέτεραι Ἀθῆναι πασῶν τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων. Ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι εἴμεθα αὐτόχθονες καί, ὡς πάντες σχεδὸν ἀναγνωρίζουσιν, ἔχομεν τὸ ἀμιγέστερον καὶ καθαρώτερον ἑλληνικὸν αἷμα. Ἐννοεῖς δ', ὅτι οὐχὶ μικροῦ ἄξιον εἶναι νὰ συντελῇ τις ὡς πολίτης εἰς τὴν διοίκησιν καὶ οἰκονομίαν κοινοῦ, οἷον τὸ ἡμέτερον. Οὕτω δὲ τὰς τελευταίας ἡμέρας διήγαγον ἐπὶ πολὺ μεριμνῶν, ἂν εἶναι δίκαιον νὰ γένωνται ἀποδεκταὶ πᾶσαι αἱ εἰσηγήσεις τοῦ στρατηγοῦ Περικλέους. Ὁ Περικλῆς εἶναι συνετός, πολὺ συνετός, καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι ἀποδέχομαι καὶ τὴν μετακόμισιν τοῦ θησαυροῦ ἐκ Δήλου καὶ τὴν δαπάνην αὐτοῦ εἰς τὸν λαὸν καὶ τὴν οἰκοδομίαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ πολῖται δὲν δυνάμεθα ἀνεξετάστως πάντα ν' ἀποδεχώμεθα, ὡς νὰ ὀφείλωμεν — ἐκ τοῦ ἐναντίου δ' ὀφείλομεν ν' ἀποδείξωμεν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα οἱ κύριοι καὶ ἡμεῖς μόνοι δίκαιοι εἴμεθα νὰ κρίνωμεν, ἡμεῖς, ὁ δῆμος, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἄρχομεν ἐν Ἀθήναις . . .»

Τοιαῦτα δ' ἔλεγε μετ' ἐμφάσεως ὁ Ἁλιμούσιος ταινιοπώλης, ὡς πολίτης Ἀθηναῖος, πρὸς τὸν νέον ἐκ Σικυῶνος μέτοικον. Εἶτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸ κουρεῖον τοῦ φίλου Σποργίλου,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐξύρατο τὸν πώγωνα καὶ τὰς παρειάς, ἵνα φαίνηται σεμνὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ κατέθηκε καὶ τὴν πήραν αὐτοῦ παρὰ τῷ Σποργίλῳ, ἵν' ἀναλάβῃ αὐτὴν κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ σχοινίον μιλτώσας εἷς τῶν λεγομένων ληξιάρχων ἐξέτεινεν αὐτὸ διὰ τῶν σκυθικῶν τοξοτῶν πέριξ τῆς ἀγορᾶς οὕτως, ὥστε μόνη ἡ εἰς τὴν πύκνα ἄγουσα ἐλευθέρα ἔμεινε, κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, οὗ σκοπὸς ἦτο ν' ἀναμιμνήσκῃ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ διατρίβοντας φιλολόγους Ἀθηναίους, ὁποίαν ὁδὸν ὤφειλον νὰ λάβωσιν. Ἦτο δὲ τὸ σχοινίον μεμιλτωμένον, ἵνα ἐρυθραίνῃ τοὺς ὑπερπηδῶντας αὐτό, ὥστε ἕκαστος τῶν πειρωμένων νὰ λιποτακτήσῃ νὰ φοβῆται, μὴ καταγέλαστος γένηται ἐρυθραινόμενος.

Ὁ ταινιοπώλης δ' ἀκολουθῶν τῷ πλήθει ἐπορεύετο τὴν εἰς τὴν πύκνα ἄγουσαν. Συνεπορεύετο δὲ καὶ ὁ ἐκ Σικυῶνος μέτοικος ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ ἔτι τινὰ παρ' αὐτοῦ, διότι μέχρι τοῦ δρυφάκτου ἐδύνατο νὰ συνοδεύῃ αὐτῷ.

Ὁ λόφος δὲ τῆς Πυκνὸς εἶναι ὁ μέσος τῶν τριῶν λόφων, οἵτινες ἐν τῷ πρὸς ἑσπέραν τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ἀρχόμενοι ὑψοῦνται. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρὸς ἄρκτον τε καὶ ἡλίου δυσμὰς φάραγξ τις χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ λεγομένου λόφου τῶν Νυμφῶν, ἐν δὲ τῷ πρὸς μεσημβρίαν βαθυτέρα τις χαράδρα, δι' ἧς ἁμαξιτός τις τέμνουσα τὴν πέτραν διήρχετο, ἀπὸ τοῦ Μουσείου λόφου, ὅστις ὕψιστος αἴρεται ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπορρώγων λόφων. Πρὸς βορρᾶν δὲ καὶ ἐπὶ θάτερα ἐπικλίνει ὁ λόφος ἠρέμα πρὸς τὴν πεδιάδα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος, τῆς πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀπότομον χῶμα ἔχον σχῆμα τομῆς κύκλου ὑπερείδει τὴν γῆν, εὐρύνει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λόφου καὶ ἐξομαλίζει τὰς ἀνωμαλίας αὐτοῦ. Κλίμακες δ' ἐπὶ τῆς πέτρας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τεχνικὴ ὁμαλὴ ὁδὸς φέρουσιν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης χειρὸς εὐρυνθὲν καὶ ἐξομαλισθὲν ἐπίπεδον, ὅπερ ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις τὸν πέτρινον βωμὸν τοῦ ὑψίστου θεοῦ ἔφερεν.

Ὁ Ἁλιμούσιος δὲ ταινιοπώλης καὶ ὁ συνοδοιπόρος αὐτοῦ ἐκ Σικυῶνος ἀφίκοντο ἤδη ἐκεῖσε. Καὶ τὸ μὲν δρύφακτον εἶχον ἤδη ἀπάραντες, ἐν τῇ εἰσόδῳ δ' ἵσταντο οἱ ληξίαρχοι, ἓξ τὸν ἀριθμόν, οἵτινες τὸν κατάλογον τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν εἶχον καὶ ἐπεσκόπουν, ἵνα μή τις τῶν ἐστερημένων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέλθῃ. Παρ' αὐτοῖς δ' ἵσταντο τριάκοντα βοηθοί.

Καὶ ὁ μὲν λαὸς εἰσώρμα ἤδη εἴσω τοῦ εὐρέος περιπεφραγμένου χώρου, οὗ ὑπεράνω ὁ κυανοῦς οὐρανὸς μόνον ἐκυρτοῦτο, ἀλλ' ὁ ταινιοπώλης ἔμενεν ἔτι παρὰ τῷ μετοίκῳ, ὃς ἔξω τοῦ δρυφάκτου νὰ μένῃ ὤφειλε, καὶ προσωμίλει ἔτι αὐτῷ. Περιέργως δὲ προσέβλεπεν οὗτος ἔξωθεν διὰ τῶν κιγκλίδων τὸν τόπον, ὅστις ὑπὸ τοῦ συμπυκνουμένου πλήθους τῶν εἰσορμώντων Ἀθηναίων ἐπληροῦτο. Ἔβλεπε δὲ τὸν μὲν μυχὸν τοῦ ἐπιπέδου ἐκείνου ὑπὸ πέτρας, ὡς ὑπὸ τοίχου, κατακλειόμενον, ἐξ οὗ μέγας κυβοειδὴς λίθος προεῖχεν· ἦτο δ' ὁ τετράγωνος οὗτος λίθος τὸ βῆμα, ἀφ' οὗ οἱ ῥήτορες ἠγόρευον, καὶ εἰς ὃ ἑκατέρωθεν στενὴ κλῖμαξ λελαξευμένη ἔφερεν. Ἦτο δ' ὁ χῶρος οὗτος ἄλλοτε ἱερὸς καὶ ὁ κυβοειδὴς λίθος βωμὸς τοῦ ὑψίστου τῶν θεῶν. Κατ' ἀντικρὺ δὲ τοῦ βήματος ἔβλεπέ τις πολλὰ λίθινα βάθρα ἐχόμενα ἀλλήλων, ἐφ' ὧν μέρος τῶν ἐκκλησιαζομένων ἠδύνατο νὰ καθέζηται.

Ταῦτα πάντα δ' ἰδὼν ὁ ξένος ἐστράφη ἐπὶ τὰ ὄπισθεν καὶ μετῆγε τὴν ὄψιν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ πολυσκόπου λόφου ἐπὶ τὴν πόλιν. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν δ' αὐτοῦ ἔκειτο ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἐκτεινομένη κύκλῳ τῆς ἱερᾶς πέτρας τῆς Ἀκροπόλεως, ἣ μικρὸν ἀπωτέρω κατ' ἀντικρὺ τῆς πυκνὸς ὑψοῦτο, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἧς αἱ μαρμαρυγώδεις φλέβες τῶν ἐπ' ἀλλήλων σεσωρευμένων πέτρων ἀπήστραπτον ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐπ' ἀριστερὰ δὲ τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως ὑψοῦτο ταπεινότερος μὲν τὸ μέγεθος, ἀλλὰ καταπληκτικός, ὡς κολοσσιαία σηραγγώδης πέτρα, ὁ λόφος τοῦ Ἄρεως, ὁ ἱερὸς χῶρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐπισκιαζόμενος ὑπὸ τῆς σκιᾶς τοῦ ἱεροῦ τῶν Εὐμενίδων.

Πυκνότερος δὲ διετέλει γιγνόμενος ὁ ἀθισμὸς τοῦ λαοῦ περὶ τοὺς παρὰ τὸ δρύφακτον ληξιάρχους. Ἐφαίνετο δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ τῶν τρόπων σφοδρότης τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ. Διότι συνεχῶς ἀντήχουν αἱ κραυγαὶ τῶν ληξιάρχων· «Χώρει, Εὐβουλίδη! Μὴ λάλει τοσοῦτον χρόνον πρὸ τοῦ δρυφάκτου,» — ἢ «Ἔχε ἡσύχως, Χαρώνδα! μὴ μένε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλήθους! ἄφες νὰ διέλθωσιν οἱ ὄπισθεν ἐρχόμενοι!»—

Ὁ Ἁλιμούσιος δὲ ταινιοπώλης ἔπτησσεν ἐκποδών, ἵνα μὴ ἴδωσιν αὐτὸν οἱ αὐστηροὶ ληξίαρχοι καὶ οὕτω δυνηθῇ μένων νὰ ἐπιδείξῃ τῷ περιέργῳ Σικυωνίῳ συνοδοιπόρῳ ἐν τῷ ἀθισμῷ τῶν συῤῥεόντων τινὰς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀφορμὴν εἰς σχόλια αὐτῷ παρεῖχον.

«Βλέπεις,» ἔλεγε, «τοὺς δύο ἐκείνους, οἵτινες αὐχμηρὸν καὶ μακρὸν τὸν πώγωνα, ὠχρὰν καὶ σκυθρωπὴν τὴν ὄψιν, βραχὺ καὶ ἄδρὸν τὸ ἱμάτιον ἔχουσι καὶ μέγα ῥόπαλον ἐν τῇ χειρὶ κρατοῦσιν; Ἰδὲ τὰ πλατέα ὦτα αὐτῶν, ὁπόσον συμπεπιεσμένα εἶναι, ὡς εἰ περισφίγγουσι καθ' ἡμέραν διὰ τοῦ χαλκοδέτου ἱμάντος, τοῦ μύρμηκος, τὰς κεφαλὰς ἀλλήλων! Φαίνονται δ' ὡς ἀθληταί, οἵτινες τοὐλάχιστον ἅπαξ τὰ Ὀλύμπια ἐνίκησαν. Οὗτοι εἶναι ἐξ ἐκείνων, οὓς φιλολάκωνας ἡμεῖς συνήθως ἀποκαλοῦμεν, διότι ὀνειροπολοῦσι τὴν Σπάρτην καὶ θέλουσι καὶ τὰ ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐκεῖ νὰ ῥυθμίσωσιν . . . .»

Καὶ αὖθις δὲ παρακύψας ὁ ταινιοπώλης εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον.

«Ἐκεῖνος ἐκεῖ εἶναι ὁ Φειδίας — ὁ Φειδίας ὁ ἀγαλμα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοποιός, ὃς τὴν μεγάλην πρόμαχον Ἀθηνᾶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἔπλασεν — οἱ δὲ περὶ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ καὶ βοηθοὶ αὐτοῦ — πάντες ὑπὲρ τοῦ Περικλέους φέρουσι τὴν ψῆφον.»

Καὶ ἤδη προσήρχοντο οἱ πρυτάνεις, ὁ δὲ ταινιοπώλης ἔδειξεν αὐτοὺς τῷ ἑταίρῳ. Ἀλλ' αἴφνης παρωθήσας αὐτόν·

«Ἰδοὺ ὁ Περικλῆς!» εἶπεν, «ὁ Περικλῆς, ὁ στρατηγός!»

«Καὶ οἱ περὶ αὐτόν;» ἠρώτησεν ὁ Σικυώνιος —

«Πάντες στρατηγοί!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἁλιμούσιος.

«Πῶς δὲ καλοῦνται;» ἠρώτησεν ἐκεῖνος.

«Τοῦτο οἱ θεοὶ γνωρίζουσιν!» ὑπέλαβεν ὁ ταινιοπώλης. «Δέκα, νομίζω, ὅτι εἶναι οἱ στρατηγοὶ ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ μόνον τὸν Περικλέα γνωρίζομεν.»

«Καὶ οἱ σεμνοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες σεμνῶς προσέρχονται;» ἠρώτησεν αὖθις ὁ Σικυώνιος.

«Οἱ ἐννέα ἄρχοντες!» εἶπεν ὁ ταινιοπώλης.

«Δὲν εἶναι οὗτοι,» ἠρώτησεν ὁ Σικυώνιος, «οἱ ἐν μεγίστῳ ἀξιώματι ὑφ' ὑμῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄρχοντας ὄντες;»

«Ἀξιώματι, ναί,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἁλιμούσιος, «ἀλλὰ κυρίως τοὺς στρατηγοὺς ἡμεῖς διὰ πλείστης τιμῆς ἔχομεν.»

«Διὰ τί;» ἠρώτησεν ἐκεῖνος.

«Διότι τοὺς ἀρίστους ὡς τοιούτους ἀποδεικνύομεν,» ὑπολαβὼν εἶπε πονήρως ὁ ταινιοπώλης. «Τοὺς ἄρχοντας ἐκλέγοντες φροντίζομεν μόνον περὶ τῆς ἡλικίας, τοῦ ἀμέμπτου ὀνόματος καὶ τῆς σεμνῆς ὄψεως. Πολλῆς δὲ τιμῆς ἀπολαύει ὁ τοιοῦτος ἄρχων, πολὺ μεγάλης τιμῆς. Τοῦτο δὲν ἀρνοῦμαι. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖται ἱερόν. Ἀλλὰ τούτου δὴ ἕνεκα κακῶς πάσχει μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς, ὅταν μὴ ἀγαπητῶς ἔχωμεν. Διότι ἐπιβάλλομεν αὐτῷ ζημίαν — ὁποίαν νομίζεις; Καθαροῦ χρυσοῦ εἰκόνα ἰσομεγέθη ἐν Δελφοῖς νὰ στήσῃ.»

«Εἰκόνα καθαροῦ χρυσοῦ ἰσομεγέθη;» ἀνέκραξεν ἔκπλη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κτος ὁ Σικυώνιος, «ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποτίσῃ τοιαύτην ζημίαν!»

«Τούτου δὴ ἕνεκα!» ὑπέλαβεν ὁ ταινιοπώλης. «Διότι ὁ ὀφειλέτης τοῦ κοινοῦ μὴ δυνάμενος νὰ ἀποδῷ τὸ χρέος κατὰ τοὺς νόμους ἡμῶν στερεῖται τῆς πολιτείας. Ὁ τοιοῦτος ἄρχων λοιπὸν εἶναι ἄτιμος τὸ λοιπὸν τοῦ βίου. Καὶ δικαίως· διότι ὡς πρότερον τῆς ὑψίστης τιμῆς ἀπέλαυεν, οὕτω νῦν ὀφείλει νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν μεγίστην ἀτιμίαν.»

«Ἀλλά, τίς εἶναι ὁ χωλὸς ἐκεῖνος καὶ ἀνάπηρος, ὁ ρακένδυτος καὶ τὴν πήραν τοῦ ἐπαίτου ἐπὶ τῶν ὤμων φέρων, ὁ προσποιούμενος τὴν μανίαν καὶ ὠστιζόμενος ἐκεῖ ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς ἐκκλησίας;»

«Ἐκεῖνος ὁ πονήρως σχηματιζόμενος ἐπαίτης;» ἀπεκρίνατο ὁ ταινιοπώλης. «Ὁ τοῖς πᾶσι γνωστὸς ἐκεῖνος εἶναι δοῦλός τις, ὅς, ἐξ οὗ ἔν τινι δίκῃ βασανισθεὶς ἀνάπηρος ἐγένετο, ἀπώλεσε σχεδὸν τὰς φρένας καὶ ἔκτοτε περιφέρεται ὡς ἐπαίτης μαινόμενος τὴν μανίαν νὰ εἰσδύνῃ πανταχοῦ, ὅπου συνέρχονται οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, εἰς τὴν ἀγοράν, ἢ εἰς τὴν πύκνα. Πάντοτε δ' ἀπωθεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ληξιάρχων, ἀλλ' αὐτὸς ἀποκρίνεται ὑβρίζων εἰς αὐτοὺς καὶ βλασφημῶν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἐφ' ᾧ καὶ δέρεται καὶ λιθοβολεῖται πολλάκις, ἐὰν μὴ ἐκκλέπτῃ αὐτὸν ὁ νέος λιθοξόος, ὁ Σωκράτης, ὃς τοῦ φρενοβλαβοῦς Μένωνος — οὕτω δὲ καλεῖται ὁ ἐπαίτης — δι' οἴκτου ἔχει, καὶ ὃς νῦν, ὡς βλέπεις, παρ' αὐτῷ ἵσταται.» —

Ἀλλ' ἤδη τὸ σημεῖον κατασπᾶται τὸ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς πυκνὸς τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἀγγελίαν φέρον, ὅτι ἐκκλησία γίγνεται, καὶ ἀρχὴ τῆς ἐκκλησίας ἐγένετο. Καὶ ὁ ταινιοπώλης δὲ σπεύδει νὰ εἰσέλθῃ δεξιωσάμενος τὸν Σικυώνιον καὶ ὑπερήφανον καὶ οἰκτίρμον βλέμμα στρέψας ἐπ' αὐτὸν ὡς ὀφείλοντα νὰ μένῃ ἔξω τῶν κιγκλίδων. Ὁμοία δὲ πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τερετίσματα ἐκ πλήρους νεοττίων καλιᾶς ἀντηχεῖ ἡ συγκεχυμένη φωνὴ τῶν ἐν τῷ εὐρεῖ χώρῳ ὠστιζομένων Ἀθηναίων.

Τότε δ' ἀκούεται ἡ στεντόρειος φωνὴ τοῦ κήρυκος, κελεύοντος νὰ σιγήσωσιν, ἀντηχοῦσα καὶ πέραν τοῦ λόφου. Πάντες δ' ἐσίγησαν.

Ὁ Σικυώνιος δὲ παραμείνας ἐκεῖ, ὅπου πρότερον ἱστάμενος πρὸς τὸν Ἀλιμούσιον διελέγετο, ἐθεᾶτο, ὅσον ἡ ἀπόστασις ἐπέτρεπεν, ὅσα ἐντὸς τῆς εὐρυχώρου καὶ ἀνθρώπων βριθούσης ἐκκλησίας ἐγίγνοντο. Ἐξεῖχε δ' ὁ τόπος, ἐφ' οὗ ἵστατο, ὥστε ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ὑπεράνω τῶν πυκνῶν κεφαλῶν τοῦ πλήθους.

Εἶδε λοιπὸν μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν σιγὴν πρῶτον μὲν τοὺς περιεστιάρχους καθάρσιον χοιρίδιον θύοντας καὶ τῷ αἵματι αὐτοῦ τὸν τόπον καὶ τὰς ἕδρας ῥαίνοντας εἰς καθαρμόν, εἶτα δὲ τοὺς ἱερεῖς λαμπρὸν πῦρ ἐκκαίοντας καὶ ἁγνὰ θύματα προσφέροντας. Καὶ αὖθις δ' ἤκουσε τῆς φωνῆς τοῦ κήρυκος τοὺς θεοὺς ἐπικαλουμένης καὶ εἶδέ τινα τῶν πρυτάνεων ἀνιστάμενον καὶ ἀναγινώσκοντα τὰς εἰσηγήσεις βεβαίως τοῦ Περικλέους καὶ τὸ προβούλευμα τῆς βουλῆς, τοὺς δ' Ἀθηναίους ἀκροωμένους προσεκτικῶς, καὶ εἶτα τὸν κήρυκα ἀνιστάμενον καὶ ἐρωτῶντα, τίς ν' ἀγορεύσῃ ἐβούλετο, καὶ ἔπειτα τοὺς ῥήτορας ἀναβαίνοντας καὶ στεφανουμένους κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος μυρρίνῳ στεφάνῳ καὶ ἀγορεύοντας. Εἶδε τὸν λαὸν ἀποδεχόμενον, ἢ ἀποδοκιμάζοντα τοὺς λόγους καὶ ἀποφαινόμενον καὶ ὁτὲ μὲν ἀπνεύστως ἀκροώμενον τῶν λόγων, ὁτὲ δὲ ταραχωδῶς κυμαίνοντα, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἠρέμα φρίσσοντα, ὡς σταχυοφόρον πεδίον ὑπὸ μετρίων ἀνέμων, εἶτα δὲ σφοδρῶς ἀναζέοντα, θορυβοῦντα, ἐξαγριαινόμενον, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους δάσος τὸ ὑπὸ λαίλαπος κατασειόμενον, καὶ ἐκ τούτου τὸν κήρυκα ἀνιστάμενον ἀπὸ νεύματος τοῦ ἐπιστάτου καὶ κελεύοντα νὰ σιγήσωσιν. Εἶδεν, ὅτι ἐνίοτε ἡ διαφωνία τοῦ πλήθους ἐκινδύνευε νὰ ἐκραγῇ εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀγῶνα τῶν χειρῶν καὶ ὅτι, ὁτὲ μὲν τοῦ δήμου τις τὴν πυγμὴν ἀπειλητικῶς ἔσειε πρὸς ὀλιγαρχικόν τινα, ὁτὲ δὲ φιλολάκων τις τὸ ῥόπαλον ἦρε κατά τινος τῶν δημοτικῶν πολλὰ καταρώμενος. Τέλος δ' εἶδε τὸ πολὺ τοῦ λαοῦ ὡς ἕνα ἄνθρωπον ἀγαλλόμενον καὶ εὐφημοῦν, τοὺς δ' ὀλιγαρχικοὺς γογγύζοντας, ἢ χαλεπαίνοντας καὶ σιγῶντας· καὶ πάλιν τούτους μὲν ἀγαπητῶς ἔχοντας καὶ τοῦτο ἐπιδεικνύοντας διὰ τοῦ σχήματος τῶν προσώπων καὶ τῶν χειρονομιῶν καὶ κραυγῶν, ἐκείνους δὲ τὴν ἀθυμίαν διὰ κραυγῶν καὶ θορύβου ἐκφάινοντας.

Οὕτω δὲ χρόνον τινὰ ἐταλαντεύοντο αἱ γνῶμαι καὶ αἱ διαθέσεις τοῦ ἐξημμένου πλήθους.

Τέλος δ' εἶδεν ὁ Σικυώνιος τὸν στρατηγὸν Περικλέα, ὃς καὶ πρότερον μικρὰ πρὸς τὸν δῆμον εἶχεν εἰπών, ἀναβαίνοντα αὖθις ἐπὶ τὸ βῆμα. Σιγὴ δὲ βαθεῖα ἐγένετο ἐν τῷ πλήθει τῶν Ἀθηναίων. Ἤρεμος δὲ καὶ σεμνὴ προεῖχε ἡ μορφὴ τοῦ ἀνδρός, ὃν Ὀλύμπιον ἐκάλουν, τοῦ ἄλλου πλήθους. Καὶ οὐδεμίαν μὲν σφοδρὰν χειρονομίαν ἐποίει καὶ τὴν χεῖρα ὑπὸ τὸ ἱμάτιον ἐκράτει, ἀλλ' ἡ φωνὴ θαλερὰ καὶ θαυμασίως ἀτειρὴς ἠχοῦσα ἔβαλλε τὰ ὦτα τῶν ἀκροατῶν. Ὁ Σικυώνιος δ' ἤκουε τῆς ἠχῆς τῆς φωνῆς ταύτης καὶ τῶν μὲν λόγων οὐδόλως ἀντελαμβάνετο, ὅμως δ' ἠκροᾶτο ὡς καταδεδεμένος ὑπὸ τῆς γοητείας τῶν φθόγγων, οἵτινες θωπευτικοὶ μέν, ὡς ὁ ψιθυρὸς ζέφυρος, ἀλλὰ καὶ ἀτειρεῖς ἦσαν, ὡς ὁ ψόφος τῆς ἠρέμα κυλινδουμένης ἐν τῷ ἀέρι βροντῆς.

Ἀλλ' αἴφνης εἶδεν αὐτὸν ἐκσπῶντα τὴν δεξιάν, ἣν ὑπὸ τὸ ἱμάτιον τέως κατεῖχε, καὶ ὑψοῦντα αὐτήν, ἵνα δείξῃ τὸν γείτονα ἀντικρὺ ὑψούμενον λόφον τῆς Ἀκροπόλεως.

Κατὰ τὴν κίνησιν δὲ ταύτην τῆς χειρὸς τοῦ Περικλέους ἅπαν τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν Ἀθηναίων ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν ἡ προτεταμένη δεξιὰ τοῦ ῥήτορος ἐδείκνυεν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπὶ τὴν ἀπαστράπτουσαν ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ τῆς ἡμέρας φωτὸς ἄκραν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐφαίνετο δ', ὅτι ἡ ἱερὰ ἐκείνη ἄκρα λαμπροτέρα ἀπέλαμπεν, ὡς εἰ νέα τις εὐοιώνιστος μαρμαρυγὴ περιέβαλλεν αὐτήν. Ἡ μαρμαρυγὴ δ' αὕτη, ἥτις τῆς Ἀκροπόλεως ἀπέλαμπεν, ἐφαίνετο ἐνοπτριζομένη καὶ ἀντανακλωμένη τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ἀτενῶς προσβλεπόντων Ἀθηναίων. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἀκούοντες τῶν μελιῤῥύτων ἐκείνων φθόγγων τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἔβλεπον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς φαντασίας αὐτῶν ὑψούμενόν τι ἀόρατον ἔτι τοῖς αἰσθητικοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἐφαίνετο, ὅτι ἡ ἄκρα ἐκείνη ἐκοσμεῖτο διὰ μαγικοῦ τινος στέμματος, ὅπερ ἔμελλε πολλὰ δυναστῶν στέμματα καὶ πολλὰς ἀνθρώπων γενεὰς πρὸ αὐτοῦ παρερχομένας νὰ ἴδῃ καὶ ν' ἀπολάμπῃ ἀτρεμὶ πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ Περικλέους ἐπαύσατο βροντῶσα καὶ ὁ Σικυώνιος εἶδεν αὐτὸν μὲν ἀποτιθέντα τὸν στέφανον καὶ καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ βήματος, ἐπευφημοῦντος τοῦ πλήθους, τὸν δ' ἐπιστάτην προκαλοῦντα τὸν λαὸν εἰς χειροτονίαν, τοῦτον δ' ὑπακούοντα καὶ τείνοντα ἄνω τὰς χεῖρας. Ἤκουσε δὲ τὸ ψήφισμα ἀναγγελλόμενον καὶ τέλος ἀπὸ νεύματος τοῦ ἐπιστάτου τὸν κήρυκα διαλύοντα τὴν ἐκκλησίαν.

Τὸ πλῆθος δ' ἐξώρμα πάλιν ἀρθέντος τοῦ δρυφάκτου καὶ δεινῶς κυματούμενον τὸ ῥεῦμα ἐφέρετο κατὰ τῆς κλιτύος τῆς πυκνός. Ὁ δὲ Σικυώνιος ἰδὼν καὶ αὖθις τὸν συνοδοιπόρον αὐτοῦ Ἁλιμούσιον προαπήντησεν ἐρωτῶν·

«Τί ἐγένετο, φίλε;»

«Συνεχωρήσαμεν πάντα!» ἀνέκραξεν ὁ ἐξ Ἁλιμοῦντος, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλαμπον.

«Πρῶτον κατεψηφίσαμεν τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ φιλολακώνων,» εἶπεν αὖθις, «καὶ ἀπεδεξάμεθα τὸν στρατιωτικὸν καὶ δικαστικὸν μισθὸν καὶ τὰ θεωρικά. Φαντάσθητι δ', οἵα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἦτο ἡ χαρὰ τῶν πενήτων πολιτῶν, ὅτε ἡμεῖς θέλοντες νὰ λυπήσωμεν τοὺς ὀλιγαρχικοὺς ἐπετρέψαμεν ἡμῖν αὐτοῖς πάντα ταῦτα τὰ ἐξαίρετα! Περὶ δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, τοῦ μέλλοντος θησαυροφυλακίου, καὶ τοῦ μεγάλου ἀγάλματος τῆς Παλλάδος καὶ τῶν τριπλῶν Προπυλαίων, δι' ὧν θ' ἀναβαίνῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐν τῷ μέλλοντι ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων καὶ ὧν τὸ διάγραμμα ὁ Φειδίας ἔχει ἤδη διαγράψας, οὐδεὶς Ἀθηναῖος ἦτο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅστις δὲν θὰ ἔδιδε τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων, ἵνα ἴδῃ αὐτὰ ἐξειργασμένα ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς περιέγραψεν αὐτὰ ὁ Περικλῆς καὶ ἐναργῶς διὰ τοῦ δακτύλου κατέδειξε. Τινὲς μόνον τῶν πωγωνοφόρων καὶ ῥοπαλοφόρων — γνωρίζεις αὐτοὺς — ἀντεῖπον, ὅτι πολλὰ ᾠκοδομήσαμεν καὶ ὅτι οἰκοδομεῖται νῦν καὶ τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Ὠδεῖον καὶ ὅτι δυνάμεθα βραδύτερον νὰ οἰκοδομήσωμεν ταῦτα, ὡς μέλλοντα πολλὰ χρήματα νὰ καταβροχθίσωσιν. Ἀλλὰ τότε ἀναστὰς ὁ Περικλῆς· «Ἂν ἡμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι,» εἶπε, «μὴ θέλετε ἐκ δημοσίων ἀφορμῶν τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἔργον κατὰ τὸ διάγραμμα τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ἰκτίνου νὰ οἰκοδομήσητε, πολλοὶ τῶν πλουσίων Ἀθηναίων, ὡς ὁ Ἱππίας καὶ Ἱππόνικος καὶ Διονυσόδωρος καὶ Πυριλάμπης ὑπέσχοντο ἤδη, ὅτι αὐτοὶ τὰς δαπάνας θὰ καταβάλωσιν. Ἀλλὰ τότε ἐκεῖνοι καὶ οὐχὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τὴν δόξαν ἀθάνατον θὰ ἔχωσι.» Τοῦτο δ' ἦτο ἱκανόν. Δύνασαι δὲ νὰ φαντασθῇς, ὅπως ἐσπεύσαμεν ἐπευφημοῦντες ν' ἀνατείνωμεν τὰς χεῖρας ἀποδεχόμενοι, ὅ,τι ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Φειδίας ἐζήτουν. Καί, σκέψαι, ἐν ᾧ ἐσπεύδομεν ν' ἀνατείνωμεν τὰς χεῖρας ἀποδεχόμενοι ταῦτα, προβαίνει ὁ Φειδίας προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους καὶ ὑπολογιζόμενος τὰς δαπάνας τὰς εἰς τὸν ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἀναγκαίας λέγει· «Ἐξ ἐλέφαντος μὲν καὶ χρυσοῦ τοσοῦτον θὰ τιμᾶται ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παλλάς, ἐκ μαρμάρου δὲ καὶ χαλκοῦ τοσοῦτον!» — Τότε πανταχόθεν ἀντήχησεν· «Ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ! Καὶ μὴ φείδου, Φειδία, ἀλλ' ἄρξαι τοῦ ἔργου!» —

Τοιαῦτα δ' ἔλεγεν ὁ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων πολλὰ σχηματιζόμενος πρὸς τὸν νέον ἐκ Σικυῶνος μέτοικον.

Ἅπασα δ' ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων διετέλει ἐν ταραχῇ, ἣν ηὔξανον μεγάλην οἱ ἐκ τῆς πυκνὸς καταβαίνοντες.

Ὑπερήφανος δ', ὡς βασιλεύς, ὀνειροπολῶν τὰ θεωρικά, τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναούς, τὸ θησαυροφυλάκιον, ἀγάλματα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, καὶ χαίρων ἐπὶ τούτοις, ὡς εἰ ἵσταντο πάντα τετελειωμένα ὡς κόσμος τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκίας, ἐπορεύετο ἐξελθὼν ἐκ τῶν δυτικῶν πυλῶν τῆς πόλεως οἴκαδε ὁ Ἀλιμούσιος. Διηγεῖτο δὲ πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ τὰ ἐν τῇ πυκνὶ γενόμενα καὶ ἀφικόμενος εἰς τὸν δῆμον προσηγόρευσε καὶ τὴν μελάγχρωτα γυναῖκα, ἥτις ἀπήντησεν αὐτῷ ἐν τῷ ὁδῷ φέρουσα ἐν ἀγκάλαις τὸ παιδίον, σεμνῶς εἰπών· Συνεχωρήσαμεν πάντα! —

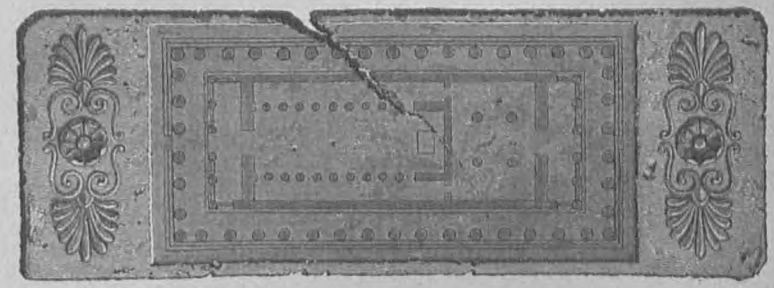

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

IV.

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ.

Εὐρὺς καὶ ὑψηλὸς καὶ εὔδιος ἐκυρτοῦτο ὁ κυανοῦς ὁρίζων τῆς εἰρήνης ὑπεράνω τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων, ἧς ἡ μὲν δόξα μεγάλη ηὐξάνετο, τῆς δ' ἰσχύος οὐδεὶς ἀνταγωνιστὴς ἐφαίνετο θέλων πεῖραν νὰ λάβῃ. Ὁρμώμενοι δ' ὑπ' ἰσχυρᾶς τινος ἐσωτερικῆς ὁρμῆς καὶ σπεύδοντες ὡς φοβούμενοι, μὴ ἐλλίπωσι τοῦ καιροῦ, ἐπελάβοντο οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἐπιβολῶν τοῦ Περικλέους καὶ Φειδίου. Πανταχόθεν δὲ τῆς Ἑλλάδος προσήρχοντο δεξιοὶ καὶ σφριγῶντες καλλιτέχναι, διότι πολλοὶ ἀγαλματουργοὶ ἀναγκαῖοι ἦσαν, ἵνα γλύψωσι τὰ ἔργα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν διακόσμησιν τῶν οἰκοδομῶν τῆς Ἀκροπόλεως. Διότι καὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ οἴκου τῆς Παλλάδος οὐχὶ ὀλίγα κολοσσιαῖα θεῶν ἀγάλματα ἦτο ἀνάγκη νὰ κατασκευάσωσι καὶ τῶν μετοπῶν καὶ ζωφόρων αὐτοῦ τὰς πολλὰς εὐστόχους συμβολικὰς παραστάσεις νὰ ἐγγλύψωσι. Παρὰ ταῦτα δὲ καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ πλούσιοι τῶν Ἀθηναίων ἁμιλλώμενοι ἐνετέλλοντο τοῖς καλλιτέχναις παντοῖα ἔργα, ἅτινα ἐπεθύμουν ν' ἀναθῶσι κατὰ τὴν ἐγκαίνισιν τοῦ νέου μεγάλου ναοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ οἱ καλλιτέχναι αὐτοὶ ἐπεβάλλοντο εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν νὰ κατασκευάσωσιν, ὅ,τι ἄριστον καὶ κάλλιστον ἕκαστος ἠδύνατο. Ἀναρίθμητοι δ' οἰκοδόμοι καὶ τέκτονες εἰργάζοντο ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Ὠιδείου καὶ μάλιστα ἐν ταῖς οἰκοδομίαις τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ ἐν τοῖς λατομείοις δὲ τοῦ Πεντελικοῦ διηγέρθη νῦν διπλασία δραστηριότης καὶ ἀκαταπαύστως ἤλαυνον φορταγωγοὶ ἅμαξαι ὑπὸ ἡμιόνων, ἢ βοῶν ἑλκόμεναι εἰς τὴν πόλιν. Συνεχῶς δ' ἀντήχουν ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς πέτρας τῆς Ἀκροπόλεως αἱ κραυγαὶ τῶν ἁμαξηλατῶν· διότι δυσχερέστατον ἦτο τοὺς κολοσσιαίους μαρμάρους πέτρους νὰ ἀνακομίσωσιν ἐπὶ τὸν ἀνάντη λόφον. Ὡς δ' ἐκ τοῦ Πεντελικοῦ τὸν μάρμαρον, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ Λαυρείου δραστηριώτατα οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πολύτιμον μέταλλον ἐξώρυττον καὶ τὸν ἐγχώριον ἐξαίρετον πηλόν. Ὅ,τι δ' ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ δὲν εὕρισκον, τοῦτο ἐκόμιζον αὐτοῖς διὰ θαλάσσης οἱ ναυτίλοι, ὡς τὰ κυπαρίσσινα καὶ ἀπὸ τῆς ἐβένου ξύλα καὶ χαλκὸν καὶ βαφὰς καὶ ἀπὸ τῆς μείζονος Ἀσίας ἐλέφαντα. Καὶ οἱ μὲν λίθους καὶ ξύλα ἔξεον, οἱ δὲ τὸν χαλκὸν ἔτηκον, οἱ δὲ τὸν ἐλέφαντα ἐξειργάζοντο, ἄνδρες ἔμπειροι νὰ παρασκευάσωσι πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς τέχνης καὶ νὰ μαλάξωσιν αὐτόν. Καὶ οἱ τῆς ποικιλτικῆς δ' ἔμπειροι πολλὴν ἀσχολίαν εἶχον κοσμήματα καὶ ἀναθήματα διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποικιλμένα νὰ κατασκευάζωσιν, ὡς καὶ οἱ σχοινιοστρόφοι πείσματα στερεώτατα νὰ παρέχωσι τοῖς λιθουργοῖς καὶ τέκτοσι καὶ ἁμαξηλάταις, καὶ οἱ ὁδοποιοὶ τὰς ὁδοὺς νὰ ἐπιπεδῶσιν ὤφειλον. Ὥστε πανταχοῦ πάντες εἰργάζοντο, καὶ πάντες τοῦ ἰλίγγου τῆς πυρετώδους ἐκείνης ἐνεργείας μετεῖχον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρὸς τὴν δυσχερεστάτην δὲ βάναυσον ἐργασίαν ἦσαν μεμισθωμένοι καὶ ξένοι ἐργάται καὶ μάλιστα Αἰγύπτιοι, οἵτινες σιγηλοὶ καὶ ἐργατικοὶ καὶ καρτερικοὶ καὶ ἀκάματοι ὄντες ὡς χρησιμώτατοι ἐφαίνοντο. Διότι, ὡς ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν πυραμίδων ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ξένῃ δὲν ἀπέκαμνον οὗτοι, καρτερικοί, ὡς τὰ ὑποζύγια, συσσωρεύοντες τετραγώνους λίθους ἐπ' ἀλλήλοις. Ἅπασα δ' ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ὡμοίαζε πρὸς μέγα ἐργαστήριον.

Ὡς κυρία δ' ἑστία, ἀφ' ἧς λαμπρὸν ἀπέλαμπε τὸ θυῶδες πῦρ τῆς νέας καὶ τοῖς θεοῖς ἀρεστῆς ἐνεργείας, ἦτο ἡ προσήνεμος ἄκρα τῆς Ἀκροπόλεως, ἥτις παλαιὸν ἱερὸν ἅμα τε καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀκρόπολις ἦτο, ἧς ὑπὸ τοὺς πρόποδας οἱ ἔποικοι κατὰ μικρὸν κατοικήσαντες εἰς πόλιν συνῳκίσθησαν. Ἀκρόπολιν δ' ἀπεδείκνυον τὴν ἄκραν ταύτην αἱ φυσικαὶ πέτραι καὶ τὰ κολοσσιαῖα τείχη, ἅτινα τὰ πρὸς βορρᾶν τε καὶ μεσημβρίαν ἠσφάλιζον.

Ἀλλ', ὅ,τι νῦν ἐν τῇ Ἀκροπόλει βλέπομεν, οὐδαμῶς εὐφραίνει τὸν ὀφθαλμὸν ἡμῶν· διότι ἔρημον καὶ ἀνώμαλον φαίνεται τὸ εὐρύχωρον πεδίον. Τῇ μὲν κεῖνται διακεκριμένα εἰς νέαν χρῆσιν ἐρείπια ἀρχαιότατα, λείψανα καταστραφέντων ἔργων, τῇ δέ, πρὸς τὴν μεσημβρινὴν κλιτύν, ἀφ' ἑνὸς μὲν χώματα ἀνεσκαμμένα φαίνονται, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκ τῆς διεσκαμμένης κοιλότητος ὀγκῶδες τετράγωνον θεμέλιον ὑψοῦται μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ ἔτι πλέον ἐπὶ τῶν λειψάνων παλαιῶν θεμελίων. Καὶ ἡ ἄλλη δ' ἐπιφάνεια εἶναι κατὰ μέγα μέρος κεκαλυμμένη ὑπὸ μαρμάρων νῦν ξεομένων. Χώματα, ψήγματα λίθων καὶ σωρὸς ψάμμου συσσεσωρευμένα καὶ ἐργαστήρια παντοῖα ἐν τῷ βάθει ἐχόμενα τῶν οἰκοδομῶν φαίνονται. Πανταχοῦ δ' ἀκούεται ὁ κτύπος τῶν τύκων, ὁ ψόφος τῶν πεισμάτων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ὁ βαρὺς καὶ ἐννοσίγαιος ἦχος τῶν κυλιομένων λίθων καὶ δοκῶν, ὡς καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἐπιμελητῶν τῶν ἐπισκοπούντων καὶ παρορμώντων τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀκαταστάτων καὶ θορυβωδῶν τούτων παρασκευῶν τοῦ γιγνομένου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἵσταται ἔτι ἔμπεδόν τι καὶ σεμνὸν μνημεῖον τῶν παλαιῶν χρόνων, ὡς πολιὸς κατερρυηκὼς σχεδὸν πύργος ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ὃν θορυβώδη κύματα κατακλύζουσιν ἐφιέμενα νὰ ὑπορύξωσι καὶ καταρρήξωσι. Τὸ μνημεῖον δὲ τοῦτο ἦτο ἡ ἕδρα τῆς ἀρχαιοτάτης ἱερᾶς λατρείας τῶν Ἀθηναίων, ὁ μυστηριώδης καὶ σκυθρωπὸς ναὸς τοῦ ὀφιόποδος Ἐρεχθέως, τοῦ ἀρχηγέτου τῶν Ἀθηναίων, ἅμα δὲ καὶ τοῦ θαλασσίου θεοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Πανδρόσου, τῆς θυγατρὸς τοῦ Κέκροπος, καὶ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς κατεστραμμένος σχεδὸν ἐκ τῶν χρόνων τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων καὶ ἡνωρθωμένος ἡμιτελῶς μόνον ἐξ ἀνάγκης.

Παράδοξοι δ' ἦσαν οἱ περὶ τοῦ Ἐρεχθέως λόγοι οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ παραδεδομένοι. Ἡ Ἀθηνᾶ δῆλα δή, κατ' αὐτούς, παρέδωκε ταῖς θυγατράσι τοῦ τῆς Ἀκροπόλεως κρατοῦντος βασιλέως Κέκροπος ἐν θήκῃ καλῶς πεφραγμένῃ τὸ νεογενὲς ὀφιόπουν ἀδήλου καταγωγῆς τοῦ γένους παιδίον ἐπιτάξασα αὐταῖς σπουδαίως νὰ μὴ ἀνοίξωσι τὴν θήκην, ἀλλ' ὅτι αὗται — ἐκαλοῦντο δὲ Πάνδροσος, Ἄγλαυρος καὶ Ἔρση — ὑπὸ περιεργίας κινηθεῖσαι τὴν θήκην ἀνέῳξαν καὶ εἶδον τὸ παιδίον ὑπὸ φοβεροῦ δράκοντος περικεκυκλωμένον, ἐφ' ᾧ ἐκπλαγεῖσαι ἔκφρονες ἐγένοντο καὶ κατὰ τῶν πετρῶν τῆς Ἀκροπόλεως ἐκρήμνισαν ἑαυτάς. Εἶτα δ', ὅτι τὸ ὀφιόπουν παιδίον, ὁ Ἐρεχθεύς, ἐτράφη ὑπὸ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Κέκροπος καὶ ἐγένετο ἰσχυρὸς προστάτης τῶν Ἀθηναίων· ὅτι ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος χῶρος τὸν τάφον αὐτοῦ περιεῖχεν, ὅστις πάντοτε ἀσφαλῶς φυλαττόμενος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προστάτης καὶ σωτὴρ τῆς χώρας ἦτο· ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ζῇ πάντοτε, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίστευον, μορφὴν ὄφεως λαβοῦσα, ὃς ἐν τῷ ἱερῷ πάντοτε τρέφεται, καὶ τέλος ὅτι ὁ ὄφις οὗτος εἶναι ὁ μυστηριώδης φύλαξ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ὅτι ἑκάστου μηνὸς μελιτοῦτταν αὐτῷ ὡς θυσίαν προσφέρουσιν.

Ἱερὰ δὲ πηγὴ ἀναβλύζει ἐν τῷ ναῷ, ἧς τὰ νάματα ἁλμυρὰ εἶναι, ὡς εἰ ὑπογείως τῇ θαλάσσῃ συγκοινωνοῦσι, καὶ ἐξ ἧς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν, νοτίου πνέοντος ἀνέμου, ὁ ῥόθος τῶν θαλασσίων κυμάτων ἀκούεται. Καὶ οὐδόλως θαυμαστόν· διότι τὴν πηγὴν ταύτην κατὰ τοὺς Ἀθηναίους ὁ Ποσειδῶν πατάξας διὰ τῆς κραταιᾶς αὐτοῦ τριαίνης τὴν πέτραν τῆς Ἀκροπόλεως ἐξέβλυσεν, ὅτε ἤρισε πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν περὶ τῆς κατοχῆς τῆς Ἀττικῆς. Φαίνεται δ' ἔτι τὸ σχῆμα τῆς τριαίνης τοῦ θεοῦ ἐν τῇ πέτρᾳ καὶ πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ αὐτό. Ἀλλ' ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ ἀνέδωκεν ἐλαίαν τῆς πηγῆς ἀντικρύ, τὴν ἐλαίαν, ἀφ' ἧς ἅπασαι αἱ ἐλαῖαι τῆς Ἀττικῆς, τὸ ἐγκαύχημα καὶ ἡ μεγίστη εὐδαιμονία τῆς χώρας, ἔβλαστον, καὶ· δι' ἧς ἐκράτησεν ἡ σοφὴ θεὸς τοῦ κραταιοῦ τριαινοκράτορος Ποσειδῶνος ἐν τῷ περὶ τῶν δωρημάτων ἀγῶνι. Καὶ ἐκείνην δὲ τὴν ἱερὰν ἐλαίαν περιλαμβάνει ἔτι ὁ ναός· διότι, ὅτε κατέκαυσεν αὐτὸν ὁ Πέρσης, ἀνέθαλεν αὖθις τῇ ὑστεραίᾳ αὕτη, θείᾳ εὐμενείᾳ, πηχυαία. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν ἱερῶν τῶν ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ εἶναι τὸ ἀρχαιότατον ἐκ ξύλου ἐλαίας ξόανον τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, τὸ Παλλάδιον, ὅπερ οὐχὶ χεῖρες ἀνθρώπων ἐξειργάσαντο, ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσεν. Αὐτὸς δ' ὁ Ἐρεχθεὺς ἔστησεν αὐτὸ καὶ ἀμετάλλακτον μέν, ὡς οἱ ἱερεῖς οἱ τὰ τοῦ Ἐρεχθείου διοικοῦντες διδάσκουσιν, ὀφείλει νὰ τηρηθῇ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, λύχνος δ' αἰωνίως νὰ καίηται πρὸ αὐτοῦ ἐν τῷ σκυθρωπῷ ναῷ. Καὶ ἀναθήματα δὲ παράδοξα εὑρίσκονται ἐκεῖ, ὡς ξόανον Ἑρμοῦ, ἀείποτε θαλερούς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κλάδους μυρσίνης ἀῤῥίζους φέρον, τῶν χρόνων τοῦ Κέκροπος, παράξενός τις ὀκλαδίας δίφρος, ἔργον ἀρχαιότατον τοῦ πολυδαιδάλου Δαιδάλου, καὶ λάφυρα περσικά, θώρακες καὶ ἀκινάκαι τῶν ἡττηθέντων στρατηλατῶν τῶν Περσῶν.

Πρὸ τοῦ ναοῦ δ' ἐν ὑπαίθρῳ ἵσταται βωμὸς Διὸς τοῦ Ὑπάτου, ἐφ' οὗ οὐδὲν ἔμψυχον θύεται, οὐδεμία σπονδὴ γίγνεται, ἀλλὰ μόνον πέμματα τῷ Ὑπάτῳ θεῷ προσφέρονται.

Τοιοῦτος δέ τις εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενος πυκινὸς οὗτος δόμος τοῦ Ἐρεχθέως, ὃς διαφόρους διακεκριμένους ἀπ' ἀλλήλων χώρους εἰς λατρείαν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων θεοτήτων περιλαμβάνων περὶ τὸν πρὸς βορρᾶν κρημνὸν ἀσύμμετρος ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους ὑψοῦται καὶ οὗ ἀντικρὺ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν νέον μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς οἰκοδομοῦντες ἤρξαντο.

Ἱερὰ δέ τις τελετὴ ἀκριβῶς ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τελεῖται πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ.

Τὸ ἀρχαῖον δῆλα δὴ ξόανον τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς διὰ χρόνου καθαίρεται καὶ νέαν περιβολὴν περιβάλλεται, ὁ δὲ καθαρμὸς οὗτος πανηγυρικῶς συνήθως τελεῖται. Ἱερὰ δ' ἦτο ἡ ἑορτή, ὡς αἱ ἄλλαι, καὶ σήμερον αὕτη τελεῖται. Τὸ Παλλάδιον ἀποτίθεται τὸν παλαιὸν κόσμον καὶ τὴν παλαιὰν περιβολὴν καὶ καλύμματι περιβάλλεται, ἕως ἂν οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι τὸν πέπλον ἀποπλύνωσιν. Ἵνα δὲ μή τις τῶν ἀμυήτων εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχηται κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην, περιβάλλουσιν αὐτὸν πάντοτε, ἐφ' ὅσον ἡ ἱερὰ τελετὴ διαρκεῖ, διὰ σχοινίου τεταμένου.

Ἀλλ' ἤδη ὁ καθαρμὸς πέρας ἔλαβε καὶ τὴν θεὸν ἐνδύουσιν αὖθις καὶ τὴν μὲν κόμην αὐτῆς τὴν γυναικείαν ἐπιμελῶς κτενίζουσι καὶ εὐθετίζουσι, τὸ δὲ σῶμα κοσμοῦσιν ἐκ νέου διὰ στεφάνων καὶ διαδήματος καὶ περιδεραίων καὶ ἐνωτίων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ τῆς ἱερᾶς δὲ τελετῆς μετασχόντες ἀπέρχονται καὶ μετὰ μικρὸν δύο μόνον ἄνδρες ἵστανται πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναβαθμοῦ καὶ διαλέγονται πρὸς ἀλλήλους. Ὁ εἷς δ' αὐτῶν εἶναι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθείου Διοπείθης, ὃς ἐπίσκοτος χολόεντα βλέμματα μετάγει ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν, ὧν ἡ τύρβη καὶ ὁ θόρυβος ὡς ἀνοσία ἐπιτάραξις τῆς ἱερᾶς τελετῆς αὐτῷ παρίστατο.

Τὸ γένος δὲ τῶν Ἐτεοβουταδῶν, ἐξ οὗ ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ἡ πάρεδρος αὐτοῦ ἱέρεια τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς τὸ γένος εἶχον, ἦτο τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸ ἐπιφανέστατον ἱερατικὸν γένος ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἀττικῇ. Ἀλλ' ἐν ὑστέροις χρόνοις οἱ συγγενεῖς Εὐμολπίδαι, τὸ γένος τῶν ἱερέων τῆς ἐν Ἐλευσῖνι Δήμητρος, οἱ τὰ μεγάλα μυστήρια τελοῦντες, προήχθησαν εἰς μεῖζον ἀξίωμα ἐν τῇ Ἀττικῇ ἱεραρχίᾳ ὡς ἱεροφάνται καὶ ἀρχιερεῖς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. Βαρέως δ' ἔφερον τὴν ταπείνωσιν ταύτην οἱ Ἐτεοβουτάδαι καὶ χόλον ἐν τῇ καρδίᾳ εἶχον. Ἀλλ' οὐχὶ οὗτος μόνον ὁ χόλος ἐξοίδαινε νῦν τὴν καρδίαν τοῦ Διοπείθους, τοῦ νῦν ἱερέως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐρεχθέως ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Καὶ αὖθις δ' ἀθύμως καὶ σκυθρωπῶς ὑποβλέψας τοὺς ἐργάτας τοῦ Παρθενῶνος ἤρξατο λέγων πρὸς τὸν ἄνδρα, ὃς παρ' αὐτῷ ἵστατο, ὥς τις οἰκειότατα διακείμενος καὶ συνεργός. Ἦτο δ' οὗτος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Λάμπων, ὁ μάντις, ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους τὸ τέρας τοῦ μονόκερω κριοῦ ἐξηγησάμενος.

«Ἡ εἰρήνη,» εἶπεν, «ἐγκατέλιπε τὴν ἱερὰν ταύτην ἄκραν, ἐξ οὗ τὸ τυρβαστικὸν ἐκεῖνο σμῆνος τοῦ Φειδίου καὶ Καλλικράτους τὰ ἀνοσιουργήματα αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τελεῖ, καὶ οὐδόλως θαυμαστὸν θά μοι φανῇ, ἐὰν ταχέως καὶ οἱ θεοὶ φεύγοντες τὴν τύρβην τῶν ἀνοήτων καὶ ἀσεβῶν ἔργων αὐτῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καταλίπωσιν αὐτήν. Ἀνόητα δὲ καὶ ἀσεβῆ ὄντως εἶναι τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ ἥκιστα ἀρεστὰ τοῖς θεοῖς. Διότι δὲν οἰκοδομοῦσι πρῶτον λαμπρότερον τὸ παλαιότατον τοῦτο καὶ ἱερώτατον ἔδος τοῦ Ἐρεχθέως, ὅπερ μετὰ τὴν ὕβριν, ἣν εἰς αὐτὸ οἱ Πέρσαι ἠσέβησαν, ἐνδεῶς μόνον ἐπεσκευάσθη, ἀλλ' ἤρξαντο ὁ Περικλῆς ἐκεῖνος καὶ ὁ Φειδίας ἀνυψοῦντες νέον ὅλως ἄχρηστον μεγαλοπρεπῆ ναὸν ἀντικρὺ τοῦ γνησίου τούτου σεμνοτάτου ἱεροῦ. Ἀκώλυτον μέχρι τοῦδε μετῆγον ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἀχανὲς τὴν ὄψιν, ἀλλὰ νῦν ὡς τάφρος ὑψοῦται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὁ ἐπιδεικτικὸς οὗτος ναός! Γνωρίζω δ', ὅτι διώκουσιν οἱ κρύφιοι ἐκεῖνοι καταφρονηταὶ τῶν θεῶν! Θέλουσι νὰ ἐπισκοτήσωσιν τὸν παλαιότατον καὶ σεμνότατον τοῦτον ναὸν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ θεούς, ν' ἀφανίσωσι τὴν παλαιὰν καὶ αὐστηρὰν λατρείαν ἅμα τε καὶ εὐσέβειαν καὶ ἀντ' αὐτῆς, ἀντὶ τῶν παλαιῶν ναῶν καὶ τῶν σεμνῶν παλαιῶν ἀγαλμάτων, τοιαῦτα νὰ στήσωσιν, οἷα νὰ κατακηλῶσι μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τοῦ ματαίου κόμπου καὶ τῆς κενῆς λαμπρότητος, νὰ διαφθείρωσι δὲ πᾶν εὐσεβὲς αἴσθημα ἐν τῇ ψυχῇ. Τί θὰ εἶναι ὁ οἶκος οὗτος τῆς Παρθένου, ὁ Παρθενὼν οὗτος; Ναὸς ἄνευ ἱερέων, ἄνευ λατρείας, κομπῶδές τι κόμψευμα, σκοπὸς καὶ κέντρον τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων καὶ ἅμα — ἀλλ' ὄχι, ὄχι ὡς ἐν παρέργῳ, ἀλλὰ κυρίως, ὦ αἶσχος! θησαυροφυλάκιον, τόπος εἰς φυλακὴν τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων, ὅσον καλῶς, ἢ κακῶς συναθροίζουσιν! Ὡς φύλακα τοῦ θησαυροῦ τούτου θὰ στήσωσιν ἐν τῷ ἀδύτῳ τὴν θεόν! Καὶ ποίαν θεόν! Τί σημαίνει τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἐπιδεικτικὸν τοῦτο ἄγαλμα; Δημιούργημα ἀνθρώπινον θὰ εἶναι, ἀνθρωπίνων χειρῶν! Ἀλλὰ τὸ παλαιὸν ξόανον, ὅπερ ὁ ἀφανὴς οὗτος ναὸς ἐγκρύπτει, δὲν ἐδημιούργησε θνητός τις δόξης γλιχόμενος, ὄχι, θεία εἶναι ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ θεία εὔνοια ἐδωρήσατο αὐτὸ τοῖς Ἀθηναίοις!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ Διοπείθης.

«Διαφθορᾶς καὶ ἀναιδείας χρόνοι!» ἔλεγεν ἐπευφημῶν ὁ Λάμπων. «Τὸ λιτόν, τὸ ἀρχαῖον, τὸ σεμνὸν καὶ ἱερὸν περιφρονεῖται νῦν ὑπό τινων καὶ ταχέως τὸ ἀνθρώπινον ὑπερήφανον θ' ἁρθῇ ὑπεράνω τῶν θείων!»

Ἠρεμώτερον δὲ καὶ μυστηριωδῶς ἤρξατο αὖθις λέγων ὁ Διοπείθης·

«Ὁ Περικλῆς ἐκεῖνος καὶ ὁ Φειδίας οἱ πείσαντες τοὺς Ἀθηναίους τοὺς νέους τούτους ναοὺς νὰ οἰκοδομήσωσιν, ἀγνοοῦσι βεβαίως ἕν τι, ὅπερ ἡμεῖς μόνοι οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἐρεχθέως γνωρίζομεν, καὶ ὅπερ ἡμεῖς μόνοι πρὸ πάντων οἱ κατοικοῦντες πάντοτε ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι δῆλα δὴ ἀκριβῶς ὁ χῶρος ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ τὸ πολύκοσμον ἀέτωμα καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ νὰ στήσωσι θέλουσιν, ἐξ ἐκείνων εἶναι, οὓς τοῦ Ἅιδου τόπους καλοῦσιν, ἐξ ἐκείνων, ἐφ' ὧν οὐδέποτε πτηνόν τι καθίπταται, ἢ τὸ καθιπτάμενον καταπίπτει νεκρὸν ὡς ὑπὸ δηλητηριώδους πνοῆς πληττόμενον. Ἄφες αὐτοὺς νὰ οἰκοδομῶσιν οἱ πολυπράγμονες ἐπὶ τοῦ κακοφόρου ἐκείνου χώρου! Δὲν θ' ἀποβῇ εἰς καλὸν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπάρατοι θὰ εἶναι! Τοιαύτη εἶναι ἡ τύχη τῶν Ἀθηναίων, δυσβούλως πάντα νὰ πράττωσιν. Ὀλίγοι δὲ γνωρίζουσιν, ὁπόθεν τοῦτο προέρχεται. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἐτεοβουτάδαι γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἡττηθεὶς ἐν τῷ πρὸς τὴν Παλλάδα ἀγῶνι καὶ ἀγανακτήσας ἐπὶ τῇ καταφρονήσει, κατηράσθη τοῖς Ἀθηναίοις δυσβουλίαν!» —

«Ἄβουλοι εἶναι καὶ αὐτοί,» ὑπέλαβεν ὁ Λάμπων, «ἄβουλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, διότι πείθονται τοῖς διδάγμασιν ἐκείνων, οἵτινες φιλοσόφους καὶ φίλους τῆς ἀληθείας ἑαυτοὺς καλοῦσι. Τῷ Περικλεῖ πείθονται οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ὁ Περικλῆς αὐτὸς πείθεται τοῖς λόγοις τοῦ Ἀναξαγόρου, τοῦ Κλαζομενίου, ὃς ἐρευνῶν τὰ τῆς φύσεως καὶ πιστεύων, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάντα ἐκ φυσικῶν ἀρχῶν ἐγένοντο, νομίζει περιττοὺς τοὺς θεούς. Πρὸ μικροῦ ἐκάλεσάν με εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, ἵνα κρίνω τέρας τι ἐπιφανὲν ἐκεῖ. Ἐν τῷ ἀγρῷ δῆλα δὴ τοῦ Περικλέους ἐγεννήθη κριὸς ἓν μόνον κέρας ἐν μέσῳ τῷ μετώπῳ πεφυκὸς ἔχων καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἡρμήνευσα τὸ τέρας, ὡς ἡ τέχνη διδάσκει. Ἦτο δ' ἡ μαντεία εὔνους τῷ Περικλεῖ. Ἀλλά, τίνα ἀμοιβὴν ἔλαβον; Ὁ μὲν Περικλῆς οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' ἔμενε σιγῶν, ὁ δ' Ἀναξαγόρας, ὃς τυχαίως παρ' αὐτῷ ἵστατο, ἐμειδία ὡς θεωρῶν τὸ ἔργον μου μάταιον καὶ τοὺς λόγους ἀνοήτους!» —

«Γνωρίζω αὐτόν,» ὑπέλαβεν ὁ Διοπείθης, δαιμόνιον δὲ πῦρ ἐξέλαμπε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, «γνωρίζω καλῶς τὸν Κλαζομένιον. Διελέχθην ποτὲ καταβαίνων εἰς Πειραιᾶ πρὸς αὐτὸν περὶ θεῶν καὶ τῶν θείων καὶ κατενόησα, ὅτι ἡ σοφία αὐτοῦ ὀλεθριωτάτη εἶναι. Τοιοῦτοι ἄνδρες δὲν πρέπει νὰ μένωσιν ἐν τῷ κοινῷ ἡμῶν! Ἢ μὴ εἰς τοῦτο περιέστημεν, ὥστε οἱ νόμοι νὰ μὴ ἰσχύωσι κατὰ τῶν ἀθέων; Οὐδαμῶς! Τρέμουσιν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ φρίττουσι καὶ τὸ ὄνομα μόνον τῶν νόμων ἀκούοντες!»

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Διοπείθης. Αἴφνης δ' ὀξὺ βλέμμα ἐπὶ τὰ δεξιὰ στρέψας ἔδειξεν ἄνδρας τινάς, οἵτινες ἐν σφοδρᾷ ἀμίλλῃ λόγων ἀνέβαινον διὰ τῆς μόνης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀγούσης ὁδοῦ, τῆς ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος.

«Νομίζω,» εἶπεν ὁ Διοπείθης, «ὅτι βλέπω ἐκεῖ τὸν ἄβουλον σύμβουλον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, τὸν φίλον καὶ θαυμαστὴν τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀνερχόμενον. Παρ' αὐτῷ βαδίζει, ἐὰν μὴ ἀπατᾷ με ὁ ὀφθαλμός, εἷς τῶν καινοτρόπων ἐκείνων δραματοποιῶν τῶν νομιζόντων, ὅτι κατηγωνίσαντο τὸν σεμνὸν Αἰσχύλον. Ἀλλά, τίς εἶναι ὁ τρίτος ἐκεῖνος, ἡ λεπτοφυὴς ἐκείνη καὶ εὔρυθμος νεανικὴ μορφὴ ἡ ἐπὶ θάτερα τοῦ Περικλέους βαίνουσα;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Θὰ εἶναι βεβαίως,» ἀπεκρίνατο ὁ Λάμπων, «ὁ νέος ἐκεῖνος Μιλήσιος κιθαριστής, ὃν ὁ Περικλῆς, ὡς μανθάνω, φιλεῖ καὶ ὃς πανταχοῦ μετ' αὐτοῦ ἐπιφαίνεται.»

«Νέος κιθαριστὴς ἐκ Μιλήτου;» εἶπεν ὁ Διοπείθης καὶ ἐθεώρει τὸ εὐσταλὲς τοῦ σώματος τοῦ νεανίου. «Ἐγίγνωσκον μέχρι τοῦδε, ὅτι ὁ Περικλῆς ἔμπειρος καὶ ἐραστὴς τῶν χαρίτων τοῦ ἑτέρου φύλου εἶναι, ἀλλὰ νῦν βλέπω, ὅτι ὑπὸ πᾶσαν μορφὴν τὸ καλὸν ἀνευρίσκει καὶ ἐκτιμᾷ. Διότι ἀληθῶς ὁ νεανίας οὗτος εἶναι ἄξιος οὐ μόνον τῷ καλουμένῳ ὀλυμπίῳ Περικλεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ τὸν Ὄλυμπον ἔχοντι ὑπάτῳ Διΐ, νὰ ὑπηρετῇ ὡς οἰνοχόος. Θαυμάζω δὲ μόνον, ὅτι ὁ καλούμενος οὗτος Ὀλύμπιος, ὁ σεμνὸς Περικλῆς, δὲν αἰσχύνεται ἐπιφαινόμενος τοῖς Ἀθηναίοις οὕτω δημοσίᾳ ἐν συνοδίᾳ ἐκλεκτῶν παιδικῶν!» —

Ἐν ᾧ δ' ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως φθονερὰ καὶ ἀκόλαστα βλέμματα στρέφων ἐθεώρει τὸν ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους πορευόμενον νεανίαν, ἐγγύτερον ἐγίνοντο οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι καὶ οὕτως ἐπιχαριτωτέρα ἐπεφαίνετο ἡ τρυφερὰ καὶ νεανικὴ μορφή, ἣν ὁ Λάμπων πρὸς τὸν Διοπείθην ὡς Μιλήσιον κιθαριστὴν συνέστησεν. Ὁ δὲ δραματοποιός, ὃς ὡσαύτως ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους ἐπορεύετο, λαμπρὸν καὶ πυριλαμπὲς ἔστρεφεν ἐνίοτε βλέμμα ἐπὶ τὴν κομψὴν τοῦ νεανίου μορφὴν καὶ ἐκεῖνον ἁσμενέστερον προσεφώνει. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ ἡ ὄψις καλὴ καὶ σεμνὴ ἦτο καὶ τὸ μέτωπον περίῤῥυτον ὑπὸ φαιδροῦ, αἰθερίου φωτὸς ἐφαίνετο.

Αἴφνης δ' ἀπήντησεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν οἰκοδόμων ἐξορμήσας ὁ Καλλικράτης, ὁ δεινὸς καλλιτέχνης, ὃς ἔργῳ νὰ ἐπιτελέσῃ ἐκεῖνα ἔμελλεν, ὅσα ὁ Φειδίας καὶ ὁ Ἰκτῖνος καθ' ἡσυχίαν σκοπούμενοι καὶ διακριβοῦντες ἐχάλκευσαν. Εὐκόλως δὲ κατενόει τις, ὅτι ἔργον τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ἀκατα-παύστως νὰ περιφέρηται ἄνω καὶ κάτω ὑπὸ τὸν καυστικὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἥλιον ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαρμάρων καὶ τῶν ἱδρῶτα ἀποστα-ζόντων ἐργατῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Διότι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἡλιόκαυστον ἦτο καὶ τὸ χρῶμα μόλις διεκρίνετο τοῦ μέλανος πώγωνος τοῦ περιβάλλοντος αὐτό. Καὶ τὸ οὐχ ἧττον μέλαν καὶ πυρῶδες καὶ ἀπαστράπτον δ' ὄμμα αὐτοῦ ἐφαίνετο ὡς ἐκμεμυζημένον ὑπὸ τοῦ καύματος τοῦ ἡλίου. Καὶ σύμπασα δ' ἡ νευρώδης μορφὴ ἐφαίνετο ὡς πεφρυγμένη. Ἡ δὲ περιβολὴ αὐτοῦ οὐδαμῶς διέφερε τῆς τῶν ἄλλων περὶ αὐτὸν ἐργατῶν. Διότι ἀτημελήτως κρεμάμενον τὸ τεμάχιον ὑφάσματος ἀορίστου χρώματος, ὅπερ χιτῶνα ἐκάλει, περιέ-βαλλε τὰ μελάγχρωτα μέρη τοῦ σώματος. Καί, ὡς νῦν περὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, οὕτω πρότερον ἔτη ὅλα κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ μέσου σκέλους ἄνω καὶ κάτω περιεφέρετο. Ἔργον δ' αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἦτο καὶ πρὸ μικροῦ μόλις πρὸς χαρὰν τοῦ Περικλέους εἶχε συν-τελέσας αὐτό.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἠρώτησε τὸν Καλλικράτην πολλὰ περὶ τῆς προόδου τῶν ἔργων, ἄσμενος δ' οὗτος ἔδειξε τὸ τελειωθὲν θεμέλιον τὸ ἐκ κολοσσιαίων τετραγώνων λεπτοῦ κιτρινοειδοῦς κογχίτου λίθου συντετελεσμένον. «Βλέπετε,» εἶπεν, «τὸ θεμέλιον ἐτελειώθη, ὡς καὶ αἱ τρεῖς μεγάλαι μαρμάριναι βαθμίδες αἱ περιβάλλουσαι αὐτό. Ἴδετε, ὅπως ἐκτείνεται καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰν τῆς ἄκρας! Καὶ τὸ μεσόστυλον δὲ διωρίσθη, ὡς καὶ τὸ διά-γραμμα τοῦ ἀδύτου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, καὶ οἱ σπόνδυλοι τῶν κιόνων καὶ αἱ δοκοὶ κατασκευάζονται. Πάντα δὲ νῦν βεβαίως παχύτερον ξέονται, διότι ἡ τεχνικὴ ἐξεργασία θὰ συντελεσθῇ ἔπειτα, ὅταν τὸ ὅλον συνηρμοσμένον ἀποδειχθῇ· ὥστε μὴ ἀποφαίνεσθε γνώμην ἐκ τούτων, ὅσα νῦν βλέπετε. Πρέπει νὰ ὑπομένητε τὸ τέλος, διότι ὅ τε Ἰκτῖνος καὶ ὁ Φειδίας βραδέως ἐργάζονται. . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Δύναμαι καλῶς νὰ φαντασθῶ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ὁ μεριμνητὴς Ἰκτῖνος οὐδέποτε ἀρκεῖται τοῖς γιγνομένοις» —

«Καὶ ὁ Φειδίας ὡσαύτως,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλικράτης ἀθύμως πως. «Ἡμέρας ὅλας παρακάθηνται ψηθυρίζοντες καὶ ἔχοντες πρὸ αὐτῶν φύλλα καὶ πίνακας μετροῦσι καὶ ἀριθμοῦσιν ἐξετάζοντες τὸ εὔρυθμον τοῦ μεσοστύλου καὶ τὴν ὄγκωσιν καὶ καμπὴν τῶν κιόνων καὶ τὸν λόγον τῶν θριγκῶν καὶ τῶν κιονοκράνων· εἶτα καταβαίνουσιν εἰς τὸ Θησεῖον καὶ καταμετροῦσι καὶ ἐκεῖ τοὺς κίονας καὶ τὴν ὀροφὴν καὶ χαλεπαίνουσιν εὑρίσκοντες, ὅτι ἡ ὀροφὴ βαρεῖα εἶναι καὶ τὸ μεσόστυλον μέγα καὶ σκοποῦνται, ὅπως τὰ ἐνταῦθα τελειότερα θὰ κατασκευάσωσι. Καὶ αὖθις δὲ λογίζονται καὶ ἐρίζουσι μικρὸν πρὸς ἀλλήλους καὶ εἰς πεῖραν ἔρχονται ἐξετάζοντες, ὁπόσον οἱ γωνιαῖοι κίονες βαρύτεροι τῶν ἄλλων πρέπει νὰ κατασκευασθῶσι, καὶ ὁπόσον ἡ ἀπόστασις αὐτῶν ἀπὸ τῶν γειτόνων μικροτέρα τῆς τῶν ἄλλων πρέπει νὰ γένηται καὶ ἀφανὴς τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἰδιώτου, ὁπόσον ἐλαφρὰ ἡ συναγωγὴ τῶν κιόνων ἐπὶ τὰ ἄνω καὶ κάτω ν' ἀποδειχθῇ, καὶ ὁπόσον ἐνταῦθα μὲν ἐκ τοῦ δωρικοῦ, ἐκεῖ δ' ἐκ τοῦ Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ πρέπει νὰ ληφθῇ, καὶ καθ' ὁπόσας γραμμὰς ἡ ἔξαρσις τῆς ὀροφῆς ταύτης, ἢ ἐκείνου τοῦ θριγκοῦ, ἢ τοῦ κιονοκράνου, ἢ τῆς ζωφόρου μείζων, ἢ ἐλάσσων πρέπει νὰ ἀποβῇ, ὥστε πάντα ὡς κάλλιστα καὶ ἁρμονικώτατα, ὡς ἐν οὐδενὶ ἑτέρῳ ἔργῳ, ν' ἀποτελεσθῶσιν.»

«Τίς δὲν ζηλοῖ τὸν Ἰκτῖνον τοῦ εὐμόρφου, ἐμπείρου καὶ δεινοῦ ὀφθαλμοῦ!» ἀνέκραξεν ὁ Περικλῆς.

«Εἶναι ὀφθαλμὸς Λυγκέως!» εἶπεν ὁ Καλλικράτης. «Δὲν δύνασθε δὲ νὰ φαντασθῆτε, ὁπόσον θαυμαστῶς ἐντεταμένη καὶ γεγυμνασμένη ἡ αἴσθησις τοῦ ἀνδρὸς τούτου εἶναι! Ἔχει πάντοτε τὸ μέτρον καὶ τὸν κανόνα ἐν χερσίν, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει αὐτῶν, διότι τὸ βλέπειν παρ' αὐτῷ ἴσον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δύναται τῷ μετρεῖν καὶ ἀριθμεῖν. Ἡ ἔμφυτος δὲ μετρητικὴ τέχνη τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ εἶναι τοσοῦτον θαυμαστή, ὥστε διακρίνει μετὰ λογιστικῆς ἀκριβείας φαινόμενα, ἅτινα ὁ ἰδιώτης μόλις ἀμυδρῶς πως, ἢ ἀσυνειδήτως αἰσθάνεται. Βλέπει, ἵνα εἴπω οὕτω, δι' ὀφθαλμῶν ἀφὴν ἐχόντων καὶ ἅπτεται διὰ δακτύλων ὀφθαλμοὺς ἐχόντων. Τοιοῦτος δ' εἶναι καὶ ὁ Φειδίας. Οὗτος δὲ λέγει πάντοτε, ὅ,τι καὶ ὑμεῖς ἠκούσατε, «Δότε μοι τὸν ὄνυχα καὶ ἐξ αὐτοῦ θὰ πλάσω τὸν ὅλον λέοντα!» Τοσοῦτον ὀξὺ καὶ ἠσκημένον εἶναι τὸ διορατικὸν αὐτοῦ καὶ ἡ αἴσθησις παντός, ὅ,τι σχῆμα καὶ μορφὴ καὶ ῥυθμὸς καλεῖται.»

Μὴ δὲν δύναται καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Ἕλληνος νὰ εἶναι τοσοῦτον εὐαίσθητος, ὅσον καὶ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ;» εἶπεν ὁ τραγικός. «Δὲν αἰσθανόμεθα ἡμεῖς οἱ ποιηταὶ καὶ μουσικοί,» ταῦτα δὲ λέγων ἠτένιζε τὸν νέον κιθαριστήν, «τὰς ἐλαχίστας λεπτότητας καὶ διαφορὰς τοῦ ῥυθμοῦ καὶ δὲν διακρίνομεν μεσάζοντας τόνους ἀκαταλήπτους τῷ ἰδιώτῃ;»

«Εἶναι λίαν ἀξιέπαινοι ὁ Ἰκτῖνος καὶ Φειδίας,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν ὁ Καλλικράτης, «πάντα τοσοῦτον καλῶς ἐξακριβοῦντες καὶ διὰ σημείων καὶ ἀριθμῶν ἐπὶ τοῦ παπύρου ὁρίζοντες. Ἀλλὰ σκέψασθε, ὅτι αἱ λεπτότητες αὗται αἱ ὑπ' αὐτῶν ἐπινοούμεναι καὶ διαγραφόμεναι ἐπὶ τοῦ παπύρου πρέπει ἔργῳ ν' ἀποδειχθῶσι καὶ δὴ ἐπὶ ὕλης ὑμῆς καὶ σκληρᾶς. Ἴδετε τὸν πίνακα τοῦτον, εἰς ὃν ὁ Ἰκτῖνος τὰ μέτρα καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἀνέγραψεν, οἵους αὐτοὺς ἀπαιτεῖ καὶ εὔχεται νὰ ἔχῃ. Ταῦτα πάντα ὀφείλω νῦν ἐγὼ ἔργῳ ν' ἀποδείξω ἐπὶ τετραγώνων λίθων καὶ ἐν μέτρῳ παμμεγέθει, καὶ δὴ τοσοῦτον ἐπακριβῶς φυλάττων πάσας τὰς λεπτότητας τοῦ διαγράμματος, ὡς εἰ προῦκειτο νὰ χαράξω αὐτὰς διὰ λεπτοῦ μαχαιρίου ἐπὶ ξύλου ἐβένου.»

«Εὐχερῶς δύναται νὰ κατανοήσῃ τις,» εἶπεν ὁ τραγικός,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«ὁπόσον δυσχερὲς εἶναι πάντα ταῦτα τὰ λεπτὰ μέτρα καὶ τὰς εὐθυτάτας γραμμὰς τοῦ διαγράμματος τούτου νὰ μετενέγκῃ καὶ νὰ τηρήσῃ τις ἐπὶ τῶν κολοσσιαίων τετραγώνων καὶ ἐν ἐναλλασσούσαις μορφαῖς . . . .»

«Εὐθυτάτας γραμμὰς λέγεις;» ἀνέκραξε σκωπτικόν πως μειδιάσας ὁ Καλλικράτης. «Εὐθυτάτας γραμμάς; Εἴθε νὰ ἦσαν τοιαῦται! Εὐθυτάτας γραμμὰς θὰ κατώρθου καὶ φαῦλος τεχνίτης! Ἀλλὰ τοιαῦται γραμμαὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς μέτροις τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Φειδίου. Θέλετε νὰ μάθητε, ὅ,τι λέγει ὁ Ἰκτῖνος; «Ἵνα φαίνηται γραμμή τις εὐθεῖα, οὐδέποτε πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, προκειμένου περὶ μεγάλων διαστάσεων!» Θεωρήσατε τὸ θεμέλιον τοῦτο καὶ τὰς βαθμίδας τὰς ἀγούσας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Νομίζετε βεβαίως, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ὄντως τοσοῦτον εὐθεῖα εἶναι, ὅσον τοῖς ὀφθαλμοῖς παρίσταται; Ἀλλὰ πλανᾶσθε· διότι ἡ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας ταύτης καμπυλουμένη περὶ τὸ μέσον ἀποτελεῖ τελείαν καμπὴν ἀφανῆ μὲν τῷ ὀφθαλμῷ, ἀλλ' αὐτοῦ μάλιστα στοχαζομένην. Τὴν τοιαύτην δ' ἀνεπαίσθητον καμπὴν θὰ εὕρητε ὕστερον καὶ ἐπὶ τῆς ὀροφῆς, εἰ καὶ ἐν μικροτέρῳ μέτρῳ, διότι πανταχοῦ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ναοῦ θέλει αὐτὴν ἔργῳ συντετελεσμένην νὰ βλέπῃ ὁ Ἰκτῖνος. Ὡς δ' ἀπὸ τοῦ θριγκοῦ μέχρι τοῦ θεμελίου οὐδὲν ἀληθῶς ὁριζόντιον ἐπιτρέπει, οὕτως οὐδὲ τελείως κάθετόν τι ἀποδέχεται καὶ τὰς πρὸς τὰ ἄνω καμπτομένας γραμμὰς καὶ πρὸς τὰ κάτω κλινούσας εὔχεται νὰ βλέπῃ. Διότι, ὡς αὐτὸς λέγει, ἄνευ τῆς μεταλλαγῆς ταύτης τῶν μικρῶν καμπῶν τῆς στηριζομένης ἐπὶ τῶν νόμων τῆς ὀπτικῆς καὶ τῆς θλάσεως τοῦ φωτὸς θὰ ἐφαίνετο τὸ ὅλον βαρὺ καὶ ὡς μέλλον νὰ καταπέσῃ, οὐχὶ δ' ἐλευθέρως καὶ ἐλαφρῶς ἀνυψούμενον. Κρίνατε δ', ὡς θέλετε, περὶ τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων ἀπορρήτων τῆς τέχνης τῶν δύο καλλιτεχνῶν, ἀλλὰ σκέψασθε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μόνον, ὅπως ἐγὼ — ἑνὸς δὲ μόνον μνείαν ποιοῦμαι — τοῦτο θὰ κατορθώσω, ὥστε καὶ παρὰ τὰς καμπὰς πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὰς ἀφανεῖς κλίσεις πρὸς τὰ κάτω ἕκαστος τῶν λίθων, ἕκαστον τῶν τετραγώνων καὶ οἱ κίονες διαφόρως καταμετρούμενα καὶ ξεόμενα κατὰ τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα μέτρα ὡς ἀκριβέστατα καὶ ἀσφαλέστατα καὶ βεβαιότατα πάντα νὰ προσαρμόζωνται ἀλλήλοις;»

«Θὰ κατορθώσῃς τοῦτο, χρηστὲ Καλλίκρατες!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Σὲ γνωρίζω! Ἀλλ' ἀφῶμεν τὸν Ἰκτῖνον καὶ Φειδίαν καὶ τὸ διορατικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν νὰ μετρῶσι καὶ νὰ λογίζωνται, διότι, ἀκριβῶς εἰπεῖν, οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι μετροῦντες καὶ λογιζόμενοι ἀκολουθοῦσιν ἐσωτερικῇ τινι ἔνθῳ θεᾷ. Διότι αὐτοῖς ἐχαρίσαντο οἱ θεοὶ τὴν δύναμιν τοῦ κρίνειν, τίνι τρόπῳ καὶ λόγῳ ν' ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ αἰσθητῷ καθαρῶς ἐκείνου, ὅπερ ἐκεῖνοι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐθεάσαντο καὶ πρὸ ἡμῶν ἀπέλαυσαν.»

«Ἐφ' ὅσον λίθος ἐπὶ λίθου ἐνταῦθα ἵσταται,» εἶπεν ἐπινεύων ὁ τραγικός, «βεβαίως, πᾶν ὅ,τι ἄνδρες ὑπὸ θείας ἐμπνεύσεως κατεχόμενοι, ὡς οἱ δύο οὗτοι, πρῶτον μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐθεάσαντο, εἶτα δ' εἰς μέτρα καὶ ἀριθμοὺς συλλαβόντες παρέστησαν, θὰ κατακυριεύῃ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ψυχῆς τῶν θεατῶν.»

«Ἀλλ' ὄχι καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῶν αἰσθήσεων τοῦ ἀτακουστοῦ ἐκείνου,» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Καλλικράτης ὀξὺ προσβλέψας χρόνον τινὰ τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τὸν πιστὸν αὐτοῦ, οἵτινες ἀμφότεροι, ὡς κατάσκοποι καὶ ἀτακουσταί, ἵσταντο ἔτι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἐρεχθείου.

«Ὀργίλα βλέμματα,» εἶπεν αὖθις ὁ Καλλικράτης, «ἐπὶ τὸ ἔργον ἡμῶν πάντοτε στρέφει ὁ σκυθρωπὸς ἐκεῖνος, ἀλλ' οὐδαμῶς ὀκνῶ ν' ἀντιβλέπω καὶ ἐγὼ αὐτῷ ὀργίλως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπισκώπτομεν δ' ἀλλήλους καὶ φανερῶς ἐρίζουσιν οἱ ἐργάται μου πρὸς τοὺς νεωκόρους.»

«Οὐδόλως θαυμαστόν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως βαρέως φέρει τοῦτο, ὅτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ νέον ναὸν οἰκοδομοῦμεν ἀμελήσαντες τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ναοῦ. Ἀλλά, καὶ τίς θὰ ἐτόλμα νὰ κινήσῃ τὰ σεμνὰ καὶ ἀρχαῖα μυστήρια τοῦ σκυθρωποῦ ἐκείνου ναοῦ ἀναπλαστικὴν χεῖρα ἐπιβάλλων;»

«Βεβαίως,» εἶπεν ὁ Καλλικράτης, «κάλλιον ν' ἀφῇ τις νὰ ἐννεοττεύωσι περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἱ γλαῦκες, αἵτινες νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ναοῦ κάθηνται. Ἐκεῖνοι ἐκεῖ οὐδόλως ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀκούωσι περὶ τῶν νέων ἀγαλμάτων τοῦ Φειδίου. Δὲν θέλουσι δὲ νέους θεούς, ἀλλὰ λούουσι καὶ κτενίζουσι τοὺς παλαιοὺς καὶ περικαλύπτουσιν αὐτοὺς διὰ νέων ῥακῶν πιστεύοντες, ὅτι αἰωνίως δύνανται οὕτω τὰ πράγματα νὰ μένωσιν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι θὰ ἔβλεπον ἄσμενοι τὴν Παλλάδα ἔχουσαν ἔτι τὴν ὄψιν γλαυκός!» —

«Ἰδοὺ ὁ Φειδίας καὶ ὁ Ἰκτῖνος ἔρχονται,» εἶπεν ὁ τραγικὸς ἐπὶ θάτερα τὸ βλέμμα στρέψας. «Θ' ἀκούσωμεν νῦν αὐτῶν . . .»

«Δὲν θ' ἀκούσητε πολλά,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλικράτης. «Ὁ Φειδίας εἶναι σιγηλός, ὡς αὐτὸν γνωρίζετε, ὁ δ' Ἰκτῖνος δι' ὀργῆς ἔχει πάντα πειρώμενον ν' ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ εἴπῃ τι περὶ τῆς τέχνης αὐτοῦ. Ἀμφότεροι δὲ διαλέγονται ἄσμενοι μόνον πρὸς ἀλλήλους, πρὸς οὐδένα δ' ἕτερον.»

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ ἐγγύτερον ἐγένοντο ὅ τε Φειδίας καὶ ὁ Ἰκτῖνος. Ἦτο δ' ὁ Ἰκτῖνος ἀφανής τις κυφός πως ἀνθρωπίσκος. Χαῦνοι οἱ χαρακτῆρες· κιτρινόχρουν τὸ πρόσωπον· κεκμηκότες οἱ ὀφθαλμοί, ὡς ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῶν λογισμῶν. Ἀλλ' ἐν τῷ βαδίσματι εἶχέ τι τὸ σπουδὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ταραχὴν ἐλέγχον, ὅπερ ὑπέφαινε ψυχὴν σφοδρὰν καὶ τεταραγμένην.

Καὶ ὁ μὲν Φειδίας ἀντιπροσηγόρευσε τὸν Περικλέα καὶ τὸν συνοδοιπόρον αὐτοῦ ποιητὴν καὶ προσέβλεψε παραδόξως τὸν καλὸν νεανικὸν καὶ εὐσώματον κιθαριστήν. Ἐφάνη δ', ὅτι ἀνεγνώριζε μέν, ἀλλ' ὅτι δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Ἰκτῖνος ἐφαίνετο ὡς τις τὴν συνάντησιν ἀνθρώπων σπανίως ποθῶν, καὶ σκοπούμενος καὶ ἄνευ τοῦ Φειδίου νὰ χωρήσῃ πορρωτέρω.

Ἀλλ' ὁ τραγικὸς θέλων νὰ λάβῃ πεῖραν τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τοῦ Καλλικράτους ἐστράφη πρὸς τὸν ἄσχολον καὶ σπουδαῖον ἄνδρα καὶ ἠρώτησε· «Διδάσκαλε Ἰκτῖνε, θέλεις νὰ κρίνῃς, ὡς ἔμπειρος τῶν τοιούτων, περὶ ζητήματος, περὶ ὃ ὅ τε Περικλῆς καὶ ἐγὼ καὶ ὁ νέος κιθαριστὴς πρὸ μικροῦ χρόνον τινὰ ἠσχολούμεθα; Ἐζητοῦμεν δῆλα δὴ τοὺς λόγους τοὺς ἀναγκάζοντας ὑμᾶς τοὺς ἀρχιτέκτονας νὰ ἐπερείδητε τὸ ἐπιστύλιον οὐχὶ ἀμέσως εἰς τὸ σῶμα τοῦ κίονος, ἀλλ' εἰς πλατύτερόν τι σῶμα, ὡς τὸ δωρικὸν κιονόκρανον, ἢ τὴν Ἰωνικὴν ἕλικα, ἄτινα διὰ μέσου ἐμβάλλετε. Τινὲς διισχυρίζονται, ὅτι τοῦτο γίγνεται, ἵνα τὸ βάρος τοῦ ὀρόφου φαίνηται οἱονεὶ διαπιέζον τοὺς κίονας — θλίβον τὴν κορυφὴν αὐτῶν!»

Ὁ Ἰκτῖνος ἐγέλασε καθ' ἑαυτόν. «Λοιπὸν κίονας ἐκ πηλοῦ, ἐκ μάζης, ἢ ἐκ βουτύρου;» ἀνέκραξε σαρκαστικῶς. «Εὔμορφοι κίονες εἶναι οὗτοι — κίονες ἐκ πηλοῦ, οἵτινες θλίβονται — χὰ — χὰ — χὰ — εὔμορφοι κίονες.»

«Σκώπτεις τοὺς ταῦτα διισχυριζομένους;» εἶπεν ὁ ποιητής. «Εἰπὲ λοιπόν, διὰ τί τοῦτο πράττετε;»

«Διότι τὸ ἐναντίον δυσειδές, βδελυρὸν καὶ ἀφόρητον θὰ ἦτο!»

Τὰς λέξεις δὲ ταύτας προὔφερεν ἐν βραχεῖ καὶ ἐκτοξεύσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βραχὺν κεραυνὸν ἐκ τῶν φαιῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τοῦ ἐρωτήσαντος ἀπῆλθεν ὁρμητικῶς. Πάντες δ' ἐγέλων. —

«Βλέπω,» εἶπε μετὰ τοῦτο ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Φειδίαν, «ὅτι τὸ ἔργον προβαίνει γοργῶς. Τοῦτο εὐφραίνει με. Πρέπει μετὰ σπουδῆς καὶ ζήλου νὰ ἐργαζώμεθα. Πρέπει ἱκανῶς νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τῆς εὐνοίας τῶν καιρῶν, ἥτις οὐδέποτε ἴσως θὰ ἐπανέλθῃ. Ἂν μέγας τις πόλεμος ἐξερρήγνυετο, θὰ διετάραττε τὰ πάντα καὶ ταχέως θὰ εἴχομεν ἔλλειψιν χρημάτων, ἵνα συντελέσωμεν, ὅ,τι ἠρξάμεθα οἰκοδομοῦντες.»

«Ἤδη ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἐργάζονται μετὰ ζήλου εἰς τελείωσιν τῶν διαγραμμάτων καὶ προπλασμάτων τοῦ κολοσσιαίου ἀετώματος καὶ τῆς ζωφόρου καὶ τῶν μετοπῶν!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας.

«Δὲν προτίθεσαι,» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, «νὰ καλέσῃς καὶ τὸν Πολύγνωτον, ἵνα καὶ ἐνταῦθα, ὡς κάτω ἐν τῷ Θησείῳ, ὁ γλύφανος καὶ ἡ γραφὶς ἀπὸ κοινοῦ τῆς ἐπιτελειώσεως τῶν μετοπῶν ἐπιλάβωνται; Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι, ὅτι οὐχὶ ἐν πολλῇ τιμῇ ἔχεις τὴν ἀδελφὴν τέχνην τῆς γραφίδος, ἥτις ἀληθῶς δύσφορος ἔτι μόλις ἀκολουθεῖ ταῖς γιγαντιαίαις προόδοις τῆς γλυφίδος.»

«Δὲν ἐπειράθην καὶ αὐτὸς νέος ἔτι ὢν τῆς γραφίδος;» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας· «ἀλλὰ δὲν ἐπήρκει μοι. Πλῆρες καὶ περιφερὲς καὶ καθαρὸν ἤθελον νὰ παραστήσω, ὅ,τι ἐν τῇ ψυχῇ μου ἐθεώμην, τοῦτο δὲ μόνον διὰ τῆς γλυφίδος κατώρθουν.»

«Ἔστω!» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐπιδειχθήτω ἐν τῷ νέῳ τῆς Παλλάδος ναῷ μόνη ἡ ὡριμωτάτη τῶν τεχνῶν, ἵνα καταλίπωμεν μνημεῖον κάλλιστον ἐκείνης τῆς τέχνης, ἣν κατέχομεν. Τὴν δὲ βλάβην τὴν προσγιγνομένην τῷ Πολυγνώτῳ ἄλλοτε θὰ ἐπανορθώσωμεν. Εἰς ὕστερον δὲ θὰ ἐξετάσωμεν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄν τι δυνάμεθα νὰ πράξωμεν καὶ περὶ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ναοῦ τοῦ κεχολωμένου ἱερέως, ὡς καὶ περὶ τοῦ προπετῶς ἐκεῖ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἐξοχῇ τῆς πέτρας φυτευθέντος ἡμιτελοῦς ἐκείνου ναϊδίου τῆς ἀπτέρου θεοῦ τῆς Νίκης! Διότι εὔχομαι, ὅταν ἀφανισθῶ ἐκ τοῦ θεάτρου τούτου, νὰ μὴ ὑπολειφθῇ Ἀθηναῖός τις, ὅστις νὰ ἐπιθυμῇ ἔτι τινός. Ἡ γνώμη δ', ὅτι πολλοὶ ἔτι δυσάρεστοι ὑπάρχουσι, μοὶ εἶναι ἀνιαρά. Μειδιᾷς; Ἀληθῶς ὁ σπουδαῖος καὶ αὐστηρὸς Φειδίας θέλει αὐτὸς μόνον ἀγαπητῶς νὰ ἔχῃ.»

«Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ δυσχερέστατον!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας.

«Δὲν παρέχουσί σοι φόβον οἱ ἐναντίοι;» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς. «Πρόσεχε, ὑπάρχουσι πολλοὶ τοιοῦτοι! Καὶ πρὸς σὲ δὲ φθονερῶς ἔχουσι πολλοὶ καί, ὅ,τι δημιουργεῖς, δὲν εἶναι τοῖς πᾶσιν ἀρεστόν!»

«Τρεῖν μ' οὐκ ἐᾷ Παλλὰς Ἀθήνη!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας τοὺς ὁμηρικοὺς λόγους παρῳδῶν καὶ δεικνύων τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Προμάχου, ὅπερ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου τούτου, τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου, ὑψοῦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως διατεῖνον εἰς τὸν εὔδιον γαλήνιον αἰθέρα.

Εἶτα δ' ὁ μὲν Φειδίας ἀπῆλθεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Ἰκτίνου, ὁ δὲ Περικλῆς, ὁ δραματοποιὸς καὶ ὁ Μιλήσιος νεανίας προὐχώρησαν, ἵνα περιέλθωσι τὴν Ἀκρόπολιν.

Ὁ τραγικὸς ποιητὴς δ' ὅλως ἐγένετο πρὸς τὸν εὔχαριν διάλογον, ὃν εἶχε συνάψας τῷ νέῳ κιθαριστῇ, καὶ αὐτὸς ἐξαίρετος κιθαριστὴς ὤν. Τοσοῦτον δ' ἐπιχαρίτως ἐξηγεῖτο πάντα διαλεγόμενος πρὸς τὸν ποιητὴν ὁ νεανίας, ὥστε θαυμάσας ἐκεῖνος εἶπεν·

«Ἐγίγνωσκον, ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἀξιέραστοι εἶναι, ἀλλὰ τοῦτο ἠγνόουν, ὅτι καὶ σοφοὶ εἶναι.»

«Καὶ ἐγώ,» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας, «ὑπελάμβανον τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τραγικοὺς ποιητὰς τῶν Ἀθηναίων ὡς πολὺ σοφούς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοσοῦτον ἐρασμίους. Τὴν δὲ προπετῆ ταύτην γνώμην περὶ τῶν ποιητῶν ἐνέπνευσάν μοι αὐτὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Διότι τίνος ἕνεκα ἡ τραγικὴ ὑμῶν ποίησις μέχρι τοῦδε πρὸς τὰς τρυφερωτάτας ὁρμὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τοσοῦτον ὀλιγώρως ἔσχε; Μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνά, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκπληκτικὰ εἶναι πάντα τὰ τῆς τραγικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ τῷ τρυφερωτάτῳ ἅμα δὲ καὶ κραταιοτάτῳ πάθει, ὅπερ ἔρως καλεῖται, δὲν παρέχετε τὴν τιμήν, ἧς ἄξιον εἶναι. Τοσαῦτα λέγουσι περὶ αὐτοῦ ὁ Ἀνακρέων καὶ ἡ Σαπφώ, ἐκεῖνος μὲν εὐθύμως, αὕτη δὲ θρηνητικῶς, διὰ τί δὲ καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ὑπεράνθρωπον μέχρι τοῦ νῦν διώκοντες δὲν ἔκριναν ἄξιον ἡδυφώνους τόνους τῆς λεπτοτάτης καὶ ἀληθῶς ἀνθρωπίνης ἐκείνης ὁρμῆς νὰ ἐξενέγκωσιν;»

«Νέε φίλε,» εἶπε μειδιῶν ὁ ποιητής, «οὐδενὸς σοῦ ἱκανωτέρου συνηγόρου ἠδύνατο νὰ τύχῃ ὁ τρυφερός, πτερωτός, βελεσσιχαρὴς θεός. Οὐχὶ δὲ πολὺς χρόνος εἶναι, ἐξ οὗ ἐνέπεσέ μοι τραγῳδίας τινὸς ἡ ὑπόθεσις, ἐν ᾗ θὰ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ θέσιν τινὰ ἐκεῖνος, οὗ συνήγορος παρίστασαι. Ἀγνοῶ δ', ἂν ἡ πτερωτὴ ἐκείνη γνώμη θὰ ἐκυοφόρει ἐν τῇ διανοίᾳ μου, ἀλλ' εἰς καλὸν ἀπέβη, ὅτι σύ με ὑπέμνησας αὐτὴν διὰ τῶν λόγων σου. Νῦν διανοοῦμαι ἀληθῶς τὴν τραγῳδίαν ἐκείνην νὰ γράψω. Τοσοῦτον οἱ λόγοι σου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ λάμποντες ὀφθαλμοί σου ἀνέφλεξαν καὶ ἐνεθούσιασάν με εὔνουν ἀποδείξαντες τῷ πάθει, ὑπὲρ οὗ συνηγορεῖς!»

«Καλῶς!» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας. «Θὰ ἑτοιμάσω δὲ τὸν εὔοσμον στέφανον τὸν ἀναγκαῖον τῇ ἡμέρᾳ τῆς νίκης τῆς τραγῳδίας. . . .»

«Στέφανον ἐρυθρῶν ῥόδων!» ἀνέκραξεν ὁ τραγικός· «διότι ἐν τῇ τραγῳδίᾳ θὰ ὑμνήσω τὸν ἀνίκητον θεόν, τὸν Ἔρωτα.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Βεβαίως!» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας· «καὶ ἰδοὺ ὁ εὐγνώμων πτερωτὸς θεὸς φαίνεται εὐχόμενος νὰ δρέψω παραυτίκα τὰ ῥόδα τὰ εἰς τὸν στέφανον ἀναγκαῖα.»

Ταῦτα δὲ λέγων ἀνεπήδησεν ὁ τρυφερὸς καὶ εὐκίνητος νεανίας ἐπί τινος προεχούσης πέτρας, ἐν ᾗ τινι χάσματι ἔθαλλεν ἀπ' ἀιώνων ἴσως μεγάλη τις ῥοδῆ κεκαλυμμένη ὑπὸ θαλερῶν ῥόδων.

«Πρόσεχε νέε φίλε,» εἶπεν ὁ τραγικός, «ἀγνοεῖς, ὅτι ἐπὶ ἀπαισίου χώρου ἵστασαι! Ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς πέτρας ταύτης κατέῤῥιψεν ἑαυτὸν κατὰ τῆς θαλάσσης ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, ὅτε ὁ καλὸς αὐτοῦ υἱὸς κρατήσας τοῦ τέρατος καὶ ἐπανερχόμενος ἐπελάθετο τὰ λευκὰ ἱστία ν' ἀναπετάσῃ ὡς σημεῖον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς νίκης. Ἀλλά, ποῦ πατῶν τις ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ἄκρᾳ δὲν βλέπει σπινθῆρας τοῦ παρελθόντος ἐκ τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τοὺς πόδας ἀναθρώσκοντας, ἢ δὲν ἀκούει παλαιοτάτους μύθους περιβομβοῦντας τὰ ὦτα τοῦ ὁδοιπόρου!»

«Ἀλλ', ἐν ᾧ ὁ ποὺς ἐπὶ τῆς κόνεως τοῦ παρελθόντος βαίνει,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «πλανῶνται τὰ βλέμματα ἐλεύθερα ἀπὸ τῆς ἄκρας ταύτης καὶ ἐντρυφῶσι θεώμενα, ὅ,τι καλὸν καὶ θάλλον τὸ παρὸν παρέχει. Ἂν εἶσαι τοσοῦτον τολμηρὸς καὶ εὐκίνητος, ὦ Μιλήσιε φίλε, ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν διελθὼν τὸν πέτρον εἰς τὴν πολύσκοπον ἐκείνην τετράγωνον ἐξοχήν, εἰς ἣν ἀπολήγει τὸ ἰσχυρὸν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως!»

Μειδιῶν δὲ προσέδραμεν ὁ νεανίας καὶ μετ' ὀλίγον ἵσταντο καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ τῆς ἐξεχούσης σκοπιᾶς.

«Ἄκουσον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅ,τι σοι διηγοῦνται αἱ πολυσχιδεῖς αὗται καὶ εὔκολποι ἀττικαὶ ἀκταί, οἱ λαμπροὶ οὗτοι κόλποι καὶ αἱ νῆσοι ἐκεῖναι, αἵτινες μετὰ τῶν ὀρέων ἐκ τῆς καλλίστης κυανόχρου θαλάσσης εἰς τὸν κάλλιστον κυανόχρουν αἰθέρα ὑψοῦνται! Ἐκεῖ ἀναδύνει ἐκ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κυμάτων τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου ἡ πολυκάρηνος Αἴγινα, ὅπου ποτὲ μὲν οἱ ἄγριοι Μυρμιδόνες τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν ταῖς φάραγξιν ἐκρύβησαν, νῦν δ' ἐπὶ τοῦ ὑψίστου ὄρους αὐτῆς ἐν τῇ ἐπισκίῳ μονώσει τοῦ δάσους ὑψοῦται ὁ ναὸς τοῦ Πανελληνίου Διὸς συναγείρων εἰς τὴν ἀρίστην τῶν ἑορτῶν αὐτοῦ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐγγυτέρω δ' ἐκεῖ ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θαλασσίου κύματος θάλλει ἡ Σαλαμίς, ἡ κοιτὶς τῶν ἡρώων. Ἀλλά, πρέπει οἱ ἀπόγονοι νὰ ἐρυθριῶσι πρὸ τῶν σκιῶν τοῦ ἀθανάτου ἥρωος, ὃς ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ Ἴλιον ἐστράτευσε; Δὲν ἐγένοντο ἐκεῖ ἐν τῷ ἀπαστράπτοντι εὐρίπῳ, ὅστις ἐκεῖθεν γαλήνιος νῦν χαιρετίζει ἡμᾶς, ἡ ἐνδοξοτάτη πασῶν τῶν ναυμαχιῶν; Ἐκεῖ δὲ πρὸς ἄρκτον, ὅπου ὁ Κιθαιρὼν καὶ τὸ Πεντελικὸν καὶ ἡ Πάρνης ὡς τάφροι καὶ ἐρύματα τῆς Ἀττικῆς χώρας ἵστανται ὀρέγοντες ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἐκ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν καθήκοντα Ὑμηττόν, ἐκεῖ κατὰ τὸν μῦθον τῶν προγόνων κατῴκουν λέοντες ἐν ταῖς φάραγξιν. Ἀλλὰ τούτους ἀπέπνιξαν οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ κατέφαγον τὰς τῷ πυρὶ σταθευθείσας καρδίας αὐτῶν, ἵν' ἀποδείξωσι τοὺς ἀπογόνους λεοντοθύμους καὶ λεοντοδάμαντας. Τὸ λεοντόθυμον δ' ἐκεῖνο, ὃ παρὰ τῶν πατέρων διεδέξαντο, ἀπέδειξεν αὐτοὺς τοιούτους, ὥστε ἐκεῖ ἀκριβῶς ὄπισθεν τῶν κορυφῶν ἐκείνων ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος τὴν καλλίστην τῶν κατὰ γῆν νικῶν νὰ νικήσωσιν, ὡς ἔπειτα τὴν καλλίστην τῶν ναυμαχιῶν. Ἀφ' οὗ δ' οἱ λέοντες καὶ λύκοι τῶν φαράγγων ἀπεπνίγησαν, καὶ οἱ βάρβαροι ἐκ τοῦ ἐρύματος ἐκείνου τῆς Ἀττικῆς διὰ παντὸς ἐξηλάθησαν, ἥσυχοι ἐξορύττομεν τοὺς λαμπροτάτους πεντελικοὺς λίθους ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἡ τῶν λεόντων ἐγένετο θήρα, καὶ συνάγομεν τὸ μέλι τῶν πολυυμνήτων Ἀττικῶν μελισσῶν. Ἐκεῖ δ' ὄπισθεν τοῦ Ἀκροκορίνθου ὑψοῦται τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς Κυλλήνης ὄρος ἀργυροειδῆ νεφέλην περιβεβλημένον, καί, ὁσάκις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ἡ τελευταία ὁμιχλώδης καλύπτρα ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς διασπᾶται, φαίνονται καὶ αἱ ἐπάλξεις τῆς Κορίνθου, ὡς καὶ ὁ ἀπαστράπτων κυανόπεπλος ἰσθμός. Ἀλλὰ μὴ ἐπιλαθώμεθα καὶ τῶν ἀσπασμῶν, οὓς ὑπεράνω τῆς Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος ὑπερήφανος ἡ ἐγγὺς Πελοπόννησος προσπέμπει ἡμῖν. Βλέπεις τὴν εὔκολπον ἐκείνην ἀκτὴν καὶ τὰς χαρακτὰς ἐκείνας κορυφὰς τῆς Ἀργολίδος καὶ ὄπισθεν αὐτῆς τὰ Ἀρκαδικὰ ὄρη; Ὁσάκις ἀποτρέπων τὴν ὄψιν τῶν μνημείων καὶ τῶν τόπων τῆς εὐκλείας τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τὰ ὄρη ἐκεῖνα τῆς Πελοποννήσου αὐτὴν τρέπω, παράδοξος ὁρμὴ καταλαμβάνει με καί μοι φαίνεται, ὅτι ὀφείλω νὰ δράξωμαι τοῦ ξίφους — μοὶ φαίνεται, ὡς εἰ ἡ σκυθρωπὴ Σπάρτη αἴρουσα τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τῶν ὀρέων ἀπειλητικὴ ἡμᾶς προσβλέπει . . .»

«Πάντοτε τὸ βλέμμα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγῶν εἰς τὰ μακρὰν κείμενα πλανᾶται!» ὑπέλαβεν ὁ τραγικός. «Δὲν θεώμεθα ἀσμενέστερον ἀποτρέποντες τὸ βλέμμα τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κείμενα, ἵνα ἀπολαύσωμεν τέλεον αὐτῶν; Νεανία, ἄφες τὸ ἐπαγωγὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἀπειλητικῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων αὐτῆς καὶ στρέψον τὸ ὄμμα ἐπὶ τὴν εὔθυμον εἰκόνα τῆς κυματοειδοῦς ἐκείνης καὶ καταλαμπομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου μεσογαίας, ἔνθα ἀναρίθμητοι ἐν τοῖς ἀγροῖς οἱ μεθόριοι λίθοι τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς ἵστανται καὶ ὅπου ἀπαστράπτουσι κύκλῳ πανταχοῦ οἱ λευκοὶ ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι, οἱ ἀγροὶ τῶν ἀκαταπονήτων Ἀθηναίων, οἵτινες ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν ἡμέραν ἐξέρχονται τῆς πόλεως εἰς τὰ λήϊα καὶ τὰ καρποφόρα δένδρα αὐτῶν ἐπισκοποῦντες τοὺς δούλους καὶ βουκόλους, ἂν καλῶς τοὺς βοῦς καὶ τοὺς ἀμνοὺς καὶ τὰς αἶγας θεραπεύουσιν. Ὁπόσον χαριέντως ἐξελίσσονται ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγροτικῶν οἰκίσκων, τῶν ἀγρῶν, τῶν ἐλαιώνων, τῶν βωμῶν τῶν θεῶν, τῶν λιθίνων μνημείων, αἱ ὁδοὶ τῇδε κἀκεῖσε πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν Πειραιᾶ καὶ πρὸς τὸν Ῥαμνοῦντα καὶ τὸν Μαραθῶνα! Ἀλλ' ὡς χαριεστάτη κλίνει πρὸς δυσμὰς ἡ ὁδὸς ἡ εἰς τὴν Ἐλευσῖνα ἄγουσα, τὴν ἱερὰν τῶν μυστηρίων πόλιν, ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρων λευκαυγῶν ἱερῶν καὶ λευκῶν καὶ ἐλαιῶν καὶ συκῶν. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ πόλις λαμπροτάτη κεῖται ἐκεῖ κάτω ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ Κηφισοῦ τῶν κρυσταλλοφανῶν μέν, ἀλλὰ βραχυβίων ποταμίων, ἅτινα ἐκ τῶν πλησίον ὀρέων πηγάζοντα οὐδ' ἕως εἰς τὴν ἐγγὺς θάλασσαν διατείνουσιν, ἀλλ' ἀρκοῦνται ὡς κελαρύζοντα κύματα καὶ ῥαντηρία δρόσος ν' ἀρδεύωσι τοὺς ἀνθοκόμους κήπους τῶν Ἀθηναίων καὶ ν' ἀναλίσκωσιν εἰς ἀπείρους κρήνας λαμπρῶς ὀρχούμενα τὴν νεανικὴν αὐτῶν ζωήν. Καὶ παρὰ τὸν Ἰλισσὸν μὲν θάλλουσι κῆποι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων φυτευθέντες, ἀλλὰ φυσικός τις κῆπος καὶ χαρίεσσα ἐπίσκιος ὄασις ἐν τῇ εὐηλίῳ Ἀττικῇ εἶναι αἱ νάπαι, δι' ὧν τῶν θαλερῶν καὶ χλοερῶν ἐλαιῶν τὰ διαυγῆ ὕδατα τοῦ Κηφισοῦ ἀστράπτουσι. Τὸ χωρίον δὲ τοῦτο ὑπερηφάνως ὑμνῶ, διότι οὗτος εἶναι ὁ πάτριος δῆμος, ὁ δῆμος τοῦ Κολωνοῦ! Καὶ ἴσως μὲν ὁ Περικλῆς, ὁ φιλοπόλεμος φίλος, διηγήσατό σοι, ὅτι ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ οἱ ἄριστοι ἵπποι αὐξάνονται καὶ ὅτι οἱ ἄγριοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς πῶλοι, ὧν χάριν ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ὁ θαλάσσιος θεὸς τὰς ἡνίας ἐξεῦρεν, ἐκ τοῦ Κολωνοῦ ἦσαν, ἀλλ' ἐγώ σοι λέγω, ὅτι ἡ νάπη ἐκείνη τοῦ Κηφισοῦ οὐδέποτε προσπνεῖται ὑπὸ θυελλωδῶν ἀνέμων, ὅτι ἐκεῖ ἡ ἄμπελος καὶ ἡ συκῆ θάλλουσιν, ὅτι ῥαινόμενοι διαυγεστάτῃ δρόσῳ οἱ νάρκισσοι ἀνθοῦσι καὶ τὰ ἴα καὶ ὁ χρυσολαμπὴς κρόκος καὶ ὁ εὐκλήματος κισσός . . .»

Πυριλαμπὴς δ' ἐγένετο τὸ πρόσωπον τοῦ τραγικοῦ, ἐν ᾧ προσβλέπων τὸν πυρίγληνον νεανίαν τὰ θέλγητρα τοῦ πατρίου δήμου ἐξύμνει. Τέλος δὲ δραξάμενος τῆς χειρὸς αὐτοῦ εἶπεν· «Ἐλθὲ αὐτός ποτε εἰς τὸν καλόν μου δῆμον, ἢ κάλλιον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀκολούθησόν μοι καὶ διάτριψον τὴν ἡμέραν ἐν τῷ ἀγροτικῷ μου οἴκῳ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Κηφισοῦ. Θά σοι δείξω τὰς κιθάρας καὶ λύρας μου, καί, ἐὰν θέλῃς, τελοῦμεν εἶτα ἐκεῖ καὶ ἀγῶνα κιθαρισμοῦ καὶ ᾠδῆς, ὡς Ἀρκαδικοὶ ποιμένες!»

Ὁ κιθαριστὴς ἐμειδία· ὁ δὲ Περικλῆς μετὰ μικρὸν εἶπεν· «Ἐγὼ αὐτὸς θὰ ὁδηγήσω ποτὲ εἰς τὸν ἀγροτικὸν οἶκόν σου τὸν νέον Ἀσπάσιον, διότι μάλιστα θὰ ἔχητε καὶ ἀνάγκην κριτοῦ τοῦ ἀγῶνος τῆς κιθάρας καὶ τῆς ᾠδῆς.»

«Ἀσπάσιος καλεῖται ὁ νεανίας;» ἀνέκραξεν ὁ ποιητής· «τὸ ὄνομα ἀναμιμνήσκει με τὸ τῆς καλῆς Μιλησίας, περὶ ἧς πολλὰ τελευταίως ἤκουσα.»

Ὁ κιθαριστὴς δ' ἠρυθρίασε καὶ τὸ ἐρύθημα τοῦτο ἐφάνη παράδοξον τῷ ποιητῇ, ὃς ἐκράτει ἔτι τὴν χεῖρα, ἣν εἶχε λαβών, ἵνα δεξιώσηται αὐτόν. Αἴφνης δ' ἔλαβε καθαρὰν αἴσθησιν ἐκείνου, οὗ καὶ πρότερον ἀσυνειδήτως πως βεβαίως αἴσθησιν εἶχεν.

Ἤσθετο δῆλα δὴ ἐναργῶς νῦν, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ νέου Μιλησίου παντελῶς λεπτοφυὴς καὶ θερμὴ καὶ ἁπαλὴ ἦτο, καὶ μετ' ὀλίγον πεπεισμένος ἦτο, ὅτι ἡ χεὶρ αὕτη λεπτοφυεστέρα καὶ ἁβροτέρα καὶ ἁπαλωτέρα ἦτο, ἢ κατὰ τὴν ἀνδρικὴν χεῖρα καὶ τοῦ νεωτάτου καὶ λεπτοφυεστάτου νεανίου.

Τὸ μὲν ἥμισυ λοιπὸν τοῦ φαντασιοπλήκτου μυστηρίου διέγνω ἰδὼν τὸ ἐρύθημα τῶν παρειῶν τοῦ κιθαριστοῦ, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ἐκράτει, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, ἐν τῇ ἰδίᾳ χειρί...

Καὶ δὲν ἐπλανᾶτο ὁ ποιητής· διότι ἡ χείρ, ἣν ἐκράτει, ἦτο οὐχὶ νεανίου τινός, ἀλλὰ τῆς καλῆς Ἀσπασίας. —

Ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Μιλησία εἶχον ἰδόντες ἀλλήλους καὶ αὖθις πολλάκις μετὰ τὴν παρὰ τῷ Φειδίᾳ ἔντευξιν, τὸ μὲν πρῶτον παρ' αὐτῷ τῷ ἁβροδιαίτῳ Ἱππονίκῳ, ὃς φιλικῶς πρὸς τὸν Περικλέα διέκειτο, εἶτα δὲ συχνότερον καὶ ἀλλαχοῦ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ἐπὶ τέλους ἄσμενοι, ἂν ἦτο τοῦτο δυνατόν, ἀχώριστοι θὰ ἐγίγνοντο. Περιεβάλλετο δ' ἡ Ἀσπασία ἀνδρικὸν ἱμάτιον καὶ ἠκολούθει ἐνίοτε τῷ Περικλεῖ ἐν στολῇ Μιλησίου κιθαριστοῦ. Οὕτω δὲ καὶ σήμερον μετημφιεσμένη ἐπορεύετο μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ὅτε συνήντησεν αὐτοῖς ὁ τραγικός, ὃς συνακολουθήσας παραδόξως διετέθη. Διότι ἡ ἁπλουστάτη καὶ εὐαισθητοτάτη πασῶν τῶν ἑλληνικῶν ψυχὴ αὐτοῦ ἤσθετο ἑαυτὴν μαγγανευθεῖσαν ὡς ὑπὸ φίλτρου τινός, ὅπερ καὶ αὐτῷ αἰνιγματῶδες ἦτο. Ἀλλὰ τὸ αἴνιγμα ἐλύθη νῦν. Τεταραγμένος δ' ἁφῆκε τὴν ἁβρὰν χεῖρα τοῦ νεανίου, ἀλλὰ ταχέως συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν εἶπεν ἐμφαντικῶς μειδιῶν πρὸς τὸν φίλον Περικλέα·

«Αἰσθάνομαι, ὅτι ὁ θεὸς τῆς μαντικῆς καὶ ποιήσεως Ἀπόλλων διατελεῖ ἔτι εὔνους ὢν ἐμοί. Διότι οὐ μόνον ἀπήλλαξέ με τῆς μακρᾶς εἰς Δελφοὺς ὁδοῦ, ἀλλ' οὐδ' ὑπέμεινε νύκτωρ κατακοιμωμένῳ μοι νὰ προσέλθῃ, ἵνα μοι ἀποκαλύψῃ τὰς βουλὰς αὐτοῦ, ἀλλ' ἄφνης ἐχαρίσατό μοι τὴν δύναμιν ἀναμαρτήτως ἐκ τῆς χειρὸς τῶν ἀνθρώπων νὰ μαντεύωμαι καὶ μάλιστα τὸ φῦλον αὐτῶν ν' ἀναγνωρίζω, καὶ ὅταν αὐτοὶ ἐπιμέλειαν λαμβάνωσι ν' ἀποκρύπτωσιν αὐτό.»

«Πάντοτε εὐμενῶς οἱ θεοὶ πρὸς σὲ διάκεινται,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τὰ ἀπόῤῥητα αὐτῶν οὐδέποτε ἀποκρύπτουσί σοι οἱ Ὀλύμπιοι.»

«Καὶ δικαίως,» ὑπέλαβεν ὁ ποιητής. «Εἰς τοὺς Ὀλυμπίους δὲ καταλέγω καὶ τὸν Ὀλύμπιον Περικλέα . . .»

«Ὅ,τι μὲν ἀπεκάλυψέ σοι τῷ χειρομάντει ἡ τέχνη περὶ τοῦ φύλου τοῦ Μιλησίου κιθαριστοῦ, ἀγνοῶ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «βέβαιον δ' ὅμως εἶναι, ὅτι οὗτος δικαίως περιβάλλεται τὸ ἀνδρικὸν ἱμάτιον καὶ φέρει ἀνδρικὸν ὄνομα. Διότι τῶν μὲν γυναικῶν ἴδιον εἶναι πάντοτε δεκτικῶς καὶ παθητικῶς νὰ ἔχωσιν, ἀλλ' ἡ φύσις τούτου εἶναι τοσοῦτον εὐεργετικὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ γόνιμος, ὥστε ἀδύνατον εἶναι πλησιάζων τις αὐτῷ νὰ μὴ πάθῃ· διότι πάντοτε καταλείπει σπέρμα τι ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἄλλων.»

«Δύναμαι νὰ μαρτυρήσω τοῦτο,» εἶπεν ὁ ποιητής, «διότι οὕτω κομψευόμενος καὶ παίζων πρὸ μικροῦ καὶ ὀλίγας μόνον λέξεις ἐκτοξεύσας ἀνερρίπισε ποιητικόν τινα σπινθῆρα ὑπολανθάνοντα ἐν τῇ ψυχῇ μου καὶ εἰς φλόγα μετέβαλε. Θαυμαστὸν δ' εἶναι, ὁπόσην ἰσχὺν ἔχουσι σοφαὶ γνῶμαι ὑπὸ χαρίεντος στόματος προφερόμεναι! Ὁπόσον δ' ἐπαγωγὸν θὰ ἦτο, ἂν ἠδύνατό τις μακρότερον χρόνον νὰ παραδίδῃ ἑαυτὸν τοιούτοις τερπνοῖς διαλόγοις, οἵτινες τοιαύτην ἰσχὺν ἔχουσιν! Ἀλλ' ὁ ἥλιος βαίνων ὄπισθεν τῆς ἄκρας τοῦ Ἀκροκορίνθου χωρεῖ πρὸς τὴν δύσιν. Ἐν τῷ θάμνῳ δ' ἐκείνῳ κελαδεῖ ἀηδών τις καὶ νομίζω, ὅτι ἐκ τοῦ δήμου τοῦ Κολωνοῦ προσέπτη ἐνταῦθα, ἵνα με παρορμήσῃ εἰς ἐπάνοδον. Ἀπὸ τῆς ὑψίστης δὲ σκοπιᾶς τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὸν ἀγροτικὸν ἐκεῖνον οἰκίσκον, ὃν ἐκεῖ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ μικροῦ ὑπὸ τῶν κυμάτων τοῦ Κηφισοῦ προσκλυζομένου λόφου διὰ τῶν φύλλων τῶν ἐλαιῶν βλέπετε, μακρὰ ὁδὸς κατατείνει. Δι' ἣ δεξιούμενος ὑμᾶς, ὡς μέλλων νὰ ἀπέλθω, παρὰ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ συμβάσας μεταμορφώσεις, τὰς ἐπιχαριτωτάτας ἁπασῶν τῶν μεταμορφώσεων, περὶ ὧν οἱ μῦθοι λέγουσιν, ἐπαναλαμβάνω ὑμῖν· «Ἔλθετε ἐκεῖ εἰς τὸν δῆμον τοῦ Κολωνοῦ! Ζητήσατε καταφύγιον ἐκεῖ, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐπαχθεῖς ὑμῖν γένωνται, καὶ ζήσατε ἐκεῖ μίαν ἡμέραν ἐν ἱλαρᾷ ἀπομονώσει!» —

«Θὰ ἀναμνησθῶμεν τῶν λόγων σου!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ παράλαβε τὴν Μοῦσαν εἰς τὴν ἐρημίαν σου. Ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν τεχνῶν πρέπει καὶ ἡ τραγικὴ τέχνη τῆς ἀκμῆς νὰ στοχάζηται. Ἀπαλλάξας σὺ αὐτὴν τῆς στρυφνῆς αὐστηρότητος κατέστησας πραεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην· φρόντισον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ νῦν ν' ἀποδείξῃς τὸ νέον σου ἔργον ἀντάξιον τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἠλέκτρας, ἵν' ἀπολαύσωμεν αὐτοῦ ὡς τοῦ πραοτάτου καὶ ὡριμωτάτου καρποῦ τῆς Μούσης τοῦ Σοφοκλέους!»

«Τὸ πνεῦμα τοῦ κιθαριστοῦ τούτου,» ὑπέλαβεν ὁ ποιητής, «εὔχομαι νὰ ἐπαιωρῆται ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου. Δὲν ἤκουσα τοὺς τόνους τῆς κιθάρας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτως εἶμαι μεμαγευμένος. Φαίνεται δ', ὅτι ἐξέλεξε τὰς καρδίας τῶν πολιτικῶν καὶ ποιητῶν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μελῳδίας ἐναρμόζει . . .»

Ταῦτα εἶπεν ὁ ἀνὴρ ὁ αἴθριον τὸ μέτωπον, διαυγὲς θεόπνευστον καὶ θελκτικὸν τὸ ὄμμα ἔχων, ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τοῦ φίλου καὶ προσκυνήσας τὴν μετημφιεσμένην Μιλησίαν ἐστράφη καὶ βραδέως κατέβαινεν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως πολλάκις μεταστρεφόμενος.

«Μὴ φοβοῦ αὐτὸν συνειδότα τὸ μυστικὸν ἡμῶν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν.

«Ἤμην ἑτοίμη τὸ αὐτὸ νά σοι συμβουλεύσω!» ἀπεκρίνατο μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία.

«Διεῖδες ἤδη τὴν εὐγενῆ ταύτην ποιητικὴν ψυχήν;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Εἶναι τοσοῦτον ἱλαρὰ καὶ διαυγὴς μέχρι τοῦ πυθμένος, ὡς τὰ κύματα τοῦ Κηφισοῦ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

«Ἀλλὰ καταβῶμεν ἐκ τῆς κλιτύος ταύτης,» λαβοῦσα τὸν λόγον εἶπεν αὖθις, «διότι αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν διαῤῥέουσαν ἐκ τοῦ πνιγηροῦ καύματος τῆς θερινῆς ἑσπέρας καὶ τὰ χείλη μου διψῶσιν ἀναψυκτικοῦ τινος ὑγροῦ.»

«Ἐλθέ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὀλίγα μόνον βήματα ἐπὶ δεξιὰ ἔξω τοῦ τείχους καὶ ἐκεῖ κάτω θὰ εὕρωμεν τὸ σπήλαιον τοῦ Πανὸς καὶ τὴν παλαίφατον πηγήν, ἥτις θὰ παράσχῃ τοῖς χείλεσι προθύμως τὴν ποθητὴν ἀνάψυξιν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κατέβησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία βαθμίδας τινὰς ἐν τῇ πέτρᾳ ἐγκεκολαμμένας, καὶ ἤδη ἀφίκοντο εἰς τὸ ἄντρον καὶ τὴν πηγήν, ἥτις πρὸ αὐτῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀνέβλυζεν.

Ἡ πηγὴ δ' αὕτη ἦτο ἡ τῆς Κλεψύδρας, ἧς τὰ ὕδατα, ὁτὲ μὲν ὅλως ἠφανίζοντο, ὁτὲ δὲ πάλιν ἐπανήρχοντο.

Ἡ Ἀσπασία δ' ἤντλησεν ὕδωρ κοίλῃ τῇ χειρὶ καὶ ἔπιεν. Εἶτα δ' ἐκ δευτέρου ἤντλησε καὶ ὤρεξε τὴν πλήρη διαυγοῦς ἀναψυκτικοῦ ὑγροῦ χεῖρα ἐπιχαριτώτατα εἰς τὸν Περικλέα. Οὗτος δὲ μειδιῶν ἐῤῥόφησε τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς κοίλης χειρός.

«Οὐδείς ποτε τῶν βασιλέων τῶν Περσῶν,» εἶπεν, «ἔπιέ ποτε ἐκ τοσούτῳ πολυτίμου κύλικος! Ἀλλ' εἶναι τοσούτῳ μικρά, ὥστε φοβοῦμαι, μὴ καταῤῥοφήσω καὶ αὐτὴν μετὰ τοῦ ποτοῦ!»

Ἡ Ἀσπασία δ' ἐγέλα καὶ ἤθελε χαριεντιζομένη ν' ἀντείπῃ τι, ἀλλ' αἴφνης ἐταράχθη ἰδοῦσα πρόσωπόν τι, ὅπερ ἐκ τοῦ κνεφαίου βάθους τοῦ σπηλαίου γελῶν προσηνῶς μέν, ἀλλ' ἀγροίκως πως αὐτὴν προσέβλεπε. Πλησιάσασα δ' εὗρεν ἄγαλμά τι ἀπειροκάλου τέχνης τοῦ θεοῦ Πανός, οὗ ἱερὸν τὸ σπήλαιον ἦτο.

«Μὴ φοβοῦ!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «ὁ Πάν, ὁ θεὸς τῶν ποιμένων, εἶναι προσηνής.»

«Ἀλλ' ἐνίοτε καὶ κακός!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία· «οἱ περὶ αὐτοῦ μῦθοι τῶν ποιμένων ποικίλοι εἶναι.»

«Πρὸς τὸν ἡμεροδρόμον τοὐλάχιστον Φειδιππίδην,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, «ὃς ἔδραμε εἰς Σπάρτην, ἵνα σπουδῇ τοὺς Σπαρτιάτας εἰς συμμαχίαν κατὰ τῶν Περσῶν παρακαλέσῃ, προσηνέχθη λίαν ἐπιεικῶς ἐντυχὼν αὐτῷ ἐπὶ τῶν μεθορίων ὀρέων τῆς Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας, ἔνθα πατρῷος εἶναι. Ἄσμενος δ' εἶδε τὸν νεανίαν τρέχοντα ἄπνευστον ἐκ φιλοπατρίας διὰ τῶν ἀργολικῶν ὀρέων καὶ ἐν πολλῇ τιμῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔσχε τοὺς Ἀθηναίους, περὶ ὧν οὐδεμίαν φροντίδα πρότερον ἐλάμβανεν. Ἦλθε δὲ τούτου ἕνεκεν ἐπίκουρος ἡμῖν εἰς Μαραθῶνα.»

«Ἴσως ὁ Πὰν εἶναι χρηστός,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλὰ τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶναι τερπνότερον, ἢ κατὰ τὸν ἀγροῖκον Πᾶνα.»

«Δίκαια λέγεις,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τερπνότερον, ἢ ὅσον πιστεύεις, ἂν μάλιστα εἶναι ἀληθὴς ὁ περὶ αὐτοῦ παραδιδόμενος παλαιὸς μῦθος, ὅτι δῆλα δὴ ἐγένετο καὶ ἡ σπουδαιοτάτη νυμφικὴ παστὰς τῶν γενομένων ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ἐνταῦθα ἐν τῷ θυμαρεῖ σκότει τοῦ σπηλαίου ὁ Λύκειος Ἀπόλλων ἐρᾶν τῆς ροδόχρου Κρεούσης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἐρεχθέως, συνευρέθη αὐτῇ, καὶ ὅτι ὡς καρπὸς τῆς ἐρωτικῆς ταύτης ἐντεύξεως ὁ Ἴων ἐβλάστησεν, ὁ ἀρχηγέτης τοῦ Ἰωνικοῦ φύλου.»

«Πῶς;» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία συγκεκινημένη καὶ παίζουσα καὶ σπουδάζουσα, «αὕτη εἶναι ἡ κοιτὶς τῆς εὐγενεστάτης ἑλληνικῆς φυλῆς, ἥτις ἐκεῖ ἐν τοῖς δήμοις τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς πατρίδος μου θάλλει; Καὶ αἱ παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν δὲν κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τοῦ σπηλαίου τούτου ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν διὰ στεφάνων ῥόδων καὶ ἴων; Ἀντὶ δὲ τοῦ λυκηγενοῦς θεοῦ Ἀπόλλωνος ἵσταται ἐνταῦθα τὸ σεσηρὸς πρόσωπον, ὁ ἀγροῖκος Ἀρκάς, ὁ ξένος ἐκ τῶν σκυθρωπῶν ἐκείνων καὶ ἐχθρικῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου;»

Μειδιῶν δ' ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς· «Διὰ τί ἐν τοσαύτῃ ὀργῇ ἔχεις τὸν θεὸν τῆς ἀγροτικῆς ἡσυχίας τῶν ὀρέων καὶ δασῶν; Ἐγὼ τοὐλάχιστον οὐδένα γνωρίζω, ὑφ' οὗ τῇ σκέπῃ θερμουργόν τι ξεῦγος προσφιλέστατα ἠδύνατο νὰ συναντηθῇ, εἰ μὴ τὸν φυσικὸν δοτῆρα τῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς . . .»

«Τοὐλάχιστον,» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία, «ἐπὶ τούτῳ εὐγνω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μονῶ αὐτῷ, ἐπὶ τῇ δροσερᾷ σκιᾷ, ἣν μοι δωρεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ σπηλαίῳ!»

Ταῦτα δ' εἰποῦσα ἔλαβε τὸν θεσσαλικὸν πέτασον ἀπὸ τῆς ἰδίας κεφαλῆς καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ θεοῦ τῶν ποιμένων. Οἱ ξανθοὶ δὲ καὶ λαμπροὶ βόστρυχοι ἐξεχύθησαν ἐπὶ τῶν ὤμων.

«Ὢ, ἂν ἠδυνάμην,» εἶπεν αὖθις μειδιῶσα, «νὰ προσενέγκω τῷ ἀγαθῷ Πανὶ ἅπασαν τὴν στολὴν τοῦ κιθαριστοῦ, ὡς τὸν πέτασον! Ἀληθῶς ὀχληρά μοι ἐγένετο. Ἐπὶ πόσον χρόνον ἔτι θὰ ἀνέχωμαι αὐτήν; Ὦ Ἀθηναῖοι, πότε θὰ ἐπιτρέψητε τῇ γυναικὶ νὰ φαίνηται ὄντως γυνή; Ὁμολόγησον, Περίκλεις, ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶσθε ἀντάξιοι γόνοι τοῦ Ἴωνος, ὃς ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς ἔλαβεν! Ἐθηλάσατε πολλὰ ἐκ τῶν Δωρικῶν τρόπων. Ὀφείλετε δὲ νὰ κλίνητε τὴν κεφαλὴν πρὸ τῶν ἀπογόνων τῶν μεταναστῶν ἐκείνων τῆς ἰδίας ὑμῶν φυλῆς, οἵτινες ἐκεῖ ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας φαιδρότεροι καὶ ἐλευθερώτεροι καὶ θερμουργότεροι ἐγένοντο.»

«Καὶ δὲν πράττομεν τοῦτο;» εἶπεν ὁ Περικλῆς ἐμφαντικῶς γελάσας καὶ καθίζων παρὰ τὴν Ἀσπασίαν, ἣ ἐπὶ ἐξεχούσης τινὸς βρυοέσσης πέτρας εἰς ἀνάπαυλαν εἶχε καθίσασα. «Δὲν πράττομεν τοῦτο;» ἐπανέλαβε καὶ ἐπεσπάσατο τὴν μυρίπνουν εὐβόστρυχον κεφαλὴν αὐτῆς πρὸς τὸ στῆθος.

«Ὁ Πὰν εἶναι πανοῦργος!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «ὑπέσχετο ἀναψυχὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ νὰ παράσχῃ, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι διὰ τῆς πνοῆς αὐτοῦ ἀναῤῥιπίζει κρυφῇ καὶ τὸ πνῖγος τῆς ἑσπέρας.»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «μεθύσκουσα τὰς αἰσθήσεις προσπνέει ἡμῖν ἡ αὔρα ἀποπνέουσα τὴν εὐωδίαν τοῦ θύμου καὶ τῶν ἀγριοῤῥόδων.»

Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία διελέγοντο,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ κυανοῦς οὐρανὸς περιπόρφυρος καὶ ὁ μακροτόνος Ὑμηττὸς ῥοδοβαφὴς ἐγένοντο. Ἠρέμα δ' ὁ ἥλιος εἶχε χωρήσας ὄπισθεν τῶν ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας. Ἐκ τῶν ἀτμωδῶν δὲ νεφῶν ἐνίοτε διὰ τοῦ πνιγηροῦ αἰθέρος ἀμυδρὰ ἀστραπὴ ἤσπαιρεν ὑπεράνω τῶν κλιτύων τοῦ Βριλήσσου.

«Ἀσπασία!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς, «ἡ ἀγγελία, ἣν σὺ ὡς Ἑλληνὶς ἐκ τῆς φαιδρᾶς Ἰωνίας πρὸς Ἕλληνας ἐκόμισας, ὡς βρονταία νεφέλη τῶν θερινῶν ἐκείνων ἑσπερῶν πνιγηρὰ καὶ κυοφοροῦσα εὐδαιμονίαν ἐγχεῖ εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ εἰς τὰ πνεύματα τῆς Ἀττικῆς! Πρέπει δ' ἔργῳ νὰ ἐπιτελεσθῇ ἡ ἀγγελία αὕτη πρῶτον μὲν ὑπ' ἐμοῦ καὶ σοῦ, εἶτα δ' ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων. Αἰσθανόμεθα πάντες νέαν τινὰ δύναμιν, νέον πῦρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ βλέπομεν τὴν ἰσχὺν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἀκμὴν σπεύδουσαν!»

Ταῦτα λέγων ὁ Περικλῆς φλογερὸν φίλημα ὡς σφραγῖδα ἐνέστιξε τοῖς χείλεσι τῆς Ἀσπασίας. Ἦτο δ' αὐτὴ ἐκείνη ἡ φλόξ, αὐτὴ ἐκείνη ἡ δαψίλεια, ἦτο τὸ ἄρωμα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀκμῆς τοῦ βίου καὶ κάλλους, ὅπερ ἐνεψύχωσε τὴν πυγμὴν τῶν Μαραθωνομάχων, τὴν γλυφίδα τοῦ Φειδίου, τὴν γραφίδα τοῦ Σοφοκλέους, τὴν κεραυνοβόλον γλῶσσαν τοῦ Περικλέους ἐπὶ τῆς πυκνὸς καὶ τὸ φλογερὸν φίλημα τῶν χειλέων τῆς καλλίστης Ἑλληνίδος. . . .

Ὁσάκις δὲ προσφιλῶς διακείμενον ἐρωτικὸν ζεῦγος, ὡς τοῦτο, ἐν ᾧ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν ἀγνοτάτην καὶ εὐθαλεστάτην καὶ εὐγενεστάτην ἐπεδείξατο ἀκμήν, εἰς φίλημα συνάπτει τὰ χείλη, τότε ἑορτάζεται καὶ συμπληροῦται ἡ ἐντέλεια τῆς ζωῆς καὶ ὑπερφυὴς χαρὰ διαπερᾷ τὴν καρδίαν τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πόλου εἰς τὸν ἕτερον, ὁμοία καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν ἀστραπὴν ἐκείνην τῆς πνιγηρᾶς θυελλώδους θερινῆς ἑσπέρας τὴν ἀσπαίρουσαν ὑπεράνω τῶν κλιτύων τοῦ Βριλήσσου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αἱ ψυχαὶ συναντῶνται ὡς νέφη μεστὰ σπινθήρων· ἀλλὰ τὰ μὲν νέφη καταχέουσι τὸ φορτίον αὐτῶν, τὴν δὲ ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔτι μᾶλλον ἀναῤῥιπίζει ἡ φλόξ. Δι' ὃ ἐμεθύσθη ἡ ψυχὴ τοῦ Περικλέους, ὅτε κατέβαινε διὰ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους μετὰ τῆς Ἀσπασίας ἐν τῇ ἀστραπτούσῃ λάμψει τοῦ ἑσπερινοῦ ἀστέρος. Ἠρέμα δ' ἔθλιψεν ἐπὶ τοῦ στήθους τὴν καλὴν καὶ εἶπε στρέφων τὸ ὄμμα πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ τῆς σελήνης σέλαος σελαγούμενον κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς θεοῦ τοῦ Φειδίου·

«Ὦ Παλλὰς Ἀθηνᾶ, ἀπόθες τὸ χαλκοῦν κράνος καὶ ἄφες τὰς ἀηδόνας τῶν λειμώνων τοῦ Κηφισοῦ νὰ ἐννεοττεύωσιν ἐν αὐτῷ!» —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

V.

ΟΙ ΤΑΩΝΕΣ ΤΟΥ ΠΥΡΙΛΑΜΠΟΥΣ.

Ἐν οἷς χρόνοις τὰ ἀνωτέρω ἐγίγνοντο, ἔζων ἐν Ἀθήναις δύο τῶν πλουσιωτάτων καὶ ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, οἵτινες πρῶτοι ἐπειράθησαν οὐ μόνον ἐν ταῖς δημοσίαις λειτουργίαις, ὡς ἔθος, νὰ ἁμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς δαπάναις, ἀσυνήθη πολυτέλειαν ἐπιδεικνύμενοι.

Ὁ μὲν εἷς τούτων ἦτο ὁ Ἱππόνικος, ἐν οὗ τῇ φιλοξένῳ οἰκίᾳ ἡ Ἀσπασία κατῴκει, ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν, ὁ δ' ἕτερος ὁ Πυριλάμπης ἐξ ἰδιώτου δυνατὸς γενόμενος, νεόπλουτός τις τραπεζίτης ἐκ Πειραιῶς.

Ἀνῆγε δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτοῦ ὁ Ἱππόνικος εἰς αὐτὸν τὸν Τριπτόλεμον τὸν κεχαρισμένον τῇ Δήμητρι,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν ἱδρυτὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, τὸν εὑρετὴν τοῦ ἀρότρου, τὸν διδάσκαλον τῆς γεωργίας καὶ πάσης παιδείας. Ἀναμφιλόγως δὲ τὸ γένος τοῦ Ἱππονίκου ὡς ἀπὸ τοῦ Ἐλευσινίου ἥρωος ὃν πατρῴαν τὴν ἀρχὴν τοῦ δᾳδούχου εἶχε, τοῦ ἐν ἀξιώματι ἱερατικῷ ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις.

Καὶ ὁ ἡμέτερος δ' Ἱππόνικος τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶχεν. Ἀλλ' οὐδὲν τὸ ἐπαχθὲς εὕρισκεν ἐν αὐτῷ ὁ ἀβροδίαιτος· διότι ἅπαξ μόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν τοῖς μεγάλοις μυστηρίοις, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μεταβαίνῃ χρόνον τινὰ εἰς Ἐλευσῖνα.

Ἴδιον δὲ τοῦ γένους τούτου ἦτο, ὅτι οἱ ἀρχηγέται αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν τὸ τοῦ Ἱππονίκου καὶ Καλλίου ὄνομα ἔφερον, ἤτοι ἕκαστος Καλλίας τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ Ἱππόνικον ὠνόμαζε καὶ τὸ ἐναντίον.

Ἀλλ' ἡ τύχη τῶν διαφόρων τούτων Καλλιῶν καὶ Ἱππονίκων ἦτο σχεδὸν πάντοτε μνήμης ἀξία. Μάλιστα δὲ λίαν παράδοξος ἦτο ὁ τρόπος, δι' οὗ πλούσιοι ἐγένοντο. Διότι περὶ τοῦ Ἱππονίκου τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Σόλωνος ζήσαντος καὶ φίλου τοῦ νομοθέτου γενομένου ἐλέγετο, ὅτι κατάχρησιν ποιησάμενος ἀπορρήτου τινὸς τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ἀνδρὸς ἀφορμὴ τοῦ πλούτου τοῦ ἰδίου γένους ἐγένετο. Ὡσαύτως δ' Ἱππόνικός τις μόνον ἐπὶ Πεισιστράτου ἐθάρρησε τὰ κτήματα τοῦ ἐκπεσόντος τυράννου ἀγοράσας νὰ ἰδιοποιήσηται. Καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων δ' οἱ πολλοὶ μὲν τῶν Ἀθηναίων εἰς ἀπορίαν κατέστησαν, ἀλλ' ὁ οἶκος τῶν Καλλιῶν καὶ Ἱππονίκων πλουσιώτερος πάντοτε ἐγίγνετο. Διότι παρ' Ἱππονίκῳ τινὶ Ἐρετριεύς τις, Διόμνηστος καλούμενος, παρακατέθηκε τοὺς θησαυρούς, οὓς κατὰ τὴν πρώτην εἰσβολὴν τῶν Ἀσιατῶν λείαν παρά τινος τῶν πολεμίων στρατηγῶν εἶχε λαβών. Ἀλλ', ὡς γνωστόν, εἰσβαλόντες καὶ αὖθις οἱ Πέρσαι πάντας τοὺς Ἐρετριεῖς αἰχμαλώτους ἔλαβον καὶ μετ' αὐτῶν καὶ τὸν Διόμνηστον, ὥστε ὁ Ἱππόνικος κύριος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ θησαυροῦ ἐγένετο. Ὡσαύτως δὲ Καλλίας τις ἦτο καὶ ἐκεῖνος, ὃν Πέρσης τις τὴν ψυχὴν ὠνούμενος κρυφῇ εἰς τὸν τόπον ἤγαγεν, ἔνθα οἱ ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ πολὺν χρυσὸν εἶχον κατακρύψαντες. Ἀλλ' ὁ Καλλίας οὗτος ἐκ προνοίας ἐφόνευσε τὸν Πέρσην τὸν δείξαντα τὸν λάκκον, ἵνα μὴ οὗτος καὶ ἄλλον κοινωνὸν τοῦ ἀπορρήτου καταστήσῃ, πρὶν ἂν αὐτὸς καιρὸν λάβῃ ν' ἀνορύξῃ καὶ κρύψῃ τὸν θησαυρόν.

Τοιαῦτά τινα ἐθρυλοῦντο, ἅτινα ἐμαρτύρουν, ὁπόσον εὐφυῶς τὸ γένος τοῦτο εἶχε περὶ τοῦτο, θησαυροὺς νὰ ἰδιοποιῆται. Εὐκατάληπτον δ', ὅτι οἱ τοῦ γένους τούτου καὶ εἰς ἀξίωμα κατέστησαν ἐν τῷ κοινῷ· διότι οὐχὶ ὀλίγοι Καλλίαι καὶ Ἱππόνικοι ἐπέμφθησαν ὡς πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἀλλαχοῦ ὡς εἰρηνοδίκαι· καὶ ὅτι καὶ εἰκόνας τισὶν αὐτῶν κοινοῖς ἀναλώμασιν ὁ δῆμος ἔστησεν.

Καὶ οὗτος ὁ Ἱππόνικος ὁ ξενίζων τὴν Ἀσπασίαν τιμὴν περιῆπτε τοῖς προγόνοις αὐτοῦ ὡς φιλάνθρωπος, δι' ὃ καὶ εὐδοκίμει παρὰ τῷ λαῷ. Διότι πολλάκις τελείαν ἑκατόμβην θύων τῇ Παλλάδι εἱστία τὸν λαὸν μεγαλοπρεπῶς κατὰ φρατρίας καὶ γένη καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις συνῆγε πάντων τῶν βουλομένων συμπόσιον ἐν ὑπαίθρῳ ἐν τῷ Κεραμεικῷ καὶ παρεῖχε στρώματα μεστὰ κισσοῦ, ἐφ' ὧν οἱ συμπόται ἠδύναντο νὰ κατακλίνωνται. Ἀποδημῶν δέ ποτε εἰς Κόρινθον εἰς ἐπίσκεψιν φίλου τινός, ὡς πορευόμενος ἔμαθε καθ' ὁδόν, ὅτι τὰ τοῦ φίλου εἰς τοῦτο περιέστησαν, ὥστε τὰ χρήματα ἐνεχυράζοντο ὑπὸ τῶν δανειστῶν, ἔπεμψεν ἄγγελον φέροντα τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἀπότισιν τῶν χρεῶν χρήματα, ἵνα μὴ ἐλθὼν τὸν φίλον ἐν ἀθυμίᾳ καταλάβῃ, ὅπερ δυσάρεστον αὐτῷ θὰ ἦτο. Καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις δ' οἰκία αὐτοῦ, ὡς ἐρρήθη, διέφερε τῶν τῶν ἄλλων Ἀθηναίων.

Μόνος δ' ὁ νεόπλουτος τραπεζίτης Πυριλάμπης ἐπειρᾶτο νὰ ἰσοφαρίζῃ πρὸς αὐτόν. Οὗτος εἶχεν ἐν Πειραιεῖ οἰκίαν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἣν εἶχεν οὕτω παρεσκευασμένην, ὡς ὁ Ἱππόνικος τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἐμιμεῖτο καθ' ὅλα αὐτόν, ὅσον ἠδύνατο. Ἂν εἶχεν ὁ Ἱππόνικος μελιταῖον κυνίδιον τῶν ὀνομαστῶν ἐπὶ κομψότητι, καὶ ὁ Πυριλάμπης ἐπόριζεν ἑαυτῷ ὅμοιόν τι τοῦ αὐτοῦ γένους, ἢ καὶ μικρότερον. Ἂν προσεπορίζετο ὁ Ἱππόνικος λάκαιναν κύνα, ἢ μολοσσόν, ἢ κρῆτα θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, καὶ ὁ Πυριλάμπης οὐδὲ νὰ κοιμηθῇ ἠδύνατο, ἕως οὗ ὅμοιον, ἢ μείζονα εὕρισκεν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἱππόνικος εἶχε ὑπερμεγέθη θυρωρόν, ὁ Πυριλάμπης ἀδυνατῶν νὰ πορισθῇ μείζονα ἐκείνου ἐκόσμησε τὴν θύραν τῆς οἰκίας διὰ γελοίου νάννου θαυμαζομένου πρὸς τοῦ πλήθους. Ὁ πρωτότοκος δ' υἱὸς τοῦ Ἱππονίκου Καλλίας, ὡς εἰκός, ὀνομαζόμενος, δὲν ἠδύνατο νὰ μάθῃ τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων καὶ εἴκοσι γραμμάτων τῆς ἀλφαβήτου, καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἱππόνικος ὠνόμασε τοὺς συμπαίκτορας τοῦ μικροῦ Καλλίου καὶ τοὺς δούλους καὶ ἄλλους τῶν περὶ τὸ παιδίον ἀπό τινος τῶν ὀνομάτων τῶν γραμμάτων τῆς ἀλφαβήτου. Καὶ ὁ Πυριλάμπης λοιπὸν ἔχων καὶ αὐτὸς παιδίον, Δῆμον καλούμενον, στέργον μάλιστα τοὺς σκύλακας, εἰσήγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν τέσσαρας καὶ εἴκοσι τοιούτους, ὧν ἕκαστος ἐπὶ πινακιδίου τὸ ὄνομα ἑνὸς γράμματος περὶ τὸν λαιμὸν ἔφερεν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἱππόνικος ὀνομαστὸς ἐγένετο ὡς ἱπποτρόφος, ὁ Πυριλάμπης ἀδυνατῶν νὰ ὑπερβάλῃ αὐτὸν καὶ ἐν τούτῳ ἐπειράθη νὰ ἐπισκιάσῃ τοὺς ἵππους τοῦ Ἱππονίκου τρέφων πιθήκους σπανίους καὶ θαυμαστούς. Ὡς δ' ὁ Ἱππόνικος ἔτρεφεν ἀλεκτρυόνας καὶ ὄρτυγας πρὸς τοὺς ἀγῶνας, οἷς πολὺ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχαιρον, καὶ πρὸ πάντων τελευταίως τῶν ἐν Ἀθήναις λίαν ἀγαπητῶν σικελικῶν περιστερῶν ἐπεμελεῖτο, ὧν οὐδεὶς ἕτερος καλλίονας καὶ θαυμαστοτέρας εἶχεν, ὁ θρίαμβος οὗτος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ἐτάραττε τὸν ὕπνον τοῦ Πυριλάμπους σκοπουμένου, τίνι τρόπῳ νὰ ἐπισκιάσῃ τὰς περιστερὰς τοῦ Ἱππονίκου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλλ' ἰδοὺ φίλος τις ἐκ Σάμου πέμπει πρὸς αὐτὸν ζεῦγος τῶν λαμπρῶν ἐκείνων τῆς Ἥρας ἱερῶν πτηνῶν τῶν πολυόφθαλμα οὐραῖα πτερὰ ἐχόντων, ὧν τὸ ὄνομα τέως μόνον ἐγνώριζον οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ Πυριλάμπης λοιπὸν θεραπεύσας ἐπιμελῶς τοὺς πτερωτοὺς ξένους ἐπολλαπλασίασεν αὐτούς, ὥστε ταχέως μέγας ἀριθμὸς θαυμαστῶς καλῶν ταώνων ὑπερηφάνως εἰς τὴν αὐλὴν περιεφέρετο καὶ εἰς τὴν πλατεῖαν στέγην τῆς οἰκίας, καὶ ἔθελγε τοὺς διαβάτας. Διὰ τῶν σαμιακῶν δὲ τούτων πτηνῶν ὑπερέβαλεν ὁ Πυριλάμπης τὸν Ἱππόνικον καὶ τὰς περιστερὰς αὐτοῦ· διότι πολλοὶ τῶν περιέργων Ἀθηναίων συνέτρεχον, ἵνα ἴδωσι τοὺς ταῶνας τοῦ Πυριλάμπους, καὶ χρόνον τινὰ σχεδὸν μόνον περὶ αὐτῶν λόγος ἐγίγνετο.

Ἀλλ' ὁ εὐτυχὴς ἀνταγωνιστὴς τοῦ Ἱππονίκου οὐδεμίαν ἡσυχίαν εἶχεν, ἕως καὶ ὁ Περικλῆς αὐτὸς ὑπέσχετο, ὅτι θὰ καταβῇ εἰς θέαν τῶν ταώνων. Ἦλθε λοιπὸν καὶ ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας φερούσης καὶ αὖθις τὴν στολὴν τοῦ μιλησίου κιθαριστοῦ.

Ἐν τοῖς χρόνοις δ' ἐκείνοις ὁ θέλων ἐν Ἀθήναις ἔξοχόν τι δῶρον νὰ δωρήσηται τῇ καλῇ φίλῃ ἠγόραζε καὶ προσέφερεν αὐτῇ ἕνα τῶν ταώνων τοῦ Πυριλάμπους. Ὡς δ' ἡ Ἀσπασία φανερὰ ἐγένετο θαυμάζουσα τὰ μεγαλοπρεπῆ πτηνά, ὁ Περικλῆς νομίσας, ὅτι ἐμαντεύσατο τὸν λογισμὸν αὐτῆς, ὅτι μεγάλως θὰ ἐκόσμει τὸ περίστυλον τῆς οἰκίας τοιοῦτον πτηνόν, ἐκκαλέσας τὸν Πυριλάμπην αὐτῷ μὲν ἔδωκε κρυφίως τὴν ἐντολὴν νὰ πέμψῃ ἕνα τῶν ταώνων πρὸς τὴν καλὴν Ἀσπασίαν τὴν ξενιζομένην παρὰ τῷ Ἱππονίκῳ, πρὸς δὲ τὴν φίλην οὐδὲν εἶπεν, ἵνα ἐκπλήξῃ αὐτήν.

Τῇ ὑστεραίᾳ δὲ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ μετημφιεσμένη Μιλησία τὸν Πυριλάμπην ἐπεσκέψαντο, εἰσῆλθεν ὁ Ἱππόνικος ἀπροσδοκήτως εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ξενιζομένην. Ἦτο δ' ὁ Ἱππόνικος ἀνὴρ πολύσαρκος ἔχων πρόσωπον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐρυθρὸν καὶ χαῦνον, ὀφθαλμοὺς τὸ πρᾶον τοῦ χαρακτῆρος ὑποφαίνοντας καὶ ἐπὶ τῶν παχέων χειλέων μειδίαμα πάντοτε ἐπικαθήμενον. Οὕτως ὑπομειδιῶν, ἀλλὰ σαρκαστικῶς πως νῦν, ὅσον ἠδύνατο, εἶπεν ὁ Ἱππόνικος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Καλὴ ξένη, μανθάνω, ὅτι σοι ἀρέσκει ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν» —

«Τοῦτο ὀφείλω σοί!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὄχι ὅλως ἐμοί!» ὑπέλαβεν ὁ Ἱππόνικος· «ἐξ ἀρχῆς ἔσχες θελκτικὴν ὁμιλίαν πρὸς τοὺς συντέχνους τοῦ Φειδίου καὶ τελευταῖον πρὸς τὸν φίλον μου, τὸν μέγαν Περικλέα. Ἀκούω δὲ μάλιστα, ὅτι ἐνίοτε ἀκολουθεῖς αὐτῷ στολὴν καθαριστοῦ φέρουσα πρὸς εὐμάρειαν καί, ὡς καλῶς ἔμαθον, δέν σοι ἀρέσκουσι πλέον αἱ σικελικαὶ περιστεραὶ τοῦ Ἱππονίκου, ἀλλὰ προτιμᾷς ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους καταβαίνουσα εἰς Πειραιᾶ νὰ θαυμάζῃς τοὺς ταῶνας τοῦ Πυριλάμπους —»

«Οἱ ταῶνες ἐκεῖνοι εἶναι ὄντως περικαλλεῖς,» εἶπεν ἀφελῶς ἡ Ἀσπασία· «καὶ σὺ αὐτὸς δὲ πρέπει καταβὰς νὰ ἴδῃς αὐτούς.»

«Ἐσχάτως παρερχόμενος τὴν οἰκίαν τοῦ Πυριλάμπους,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἱππόνικος, «ἤκουσα τὴν κραυγὴν αὐτῶν. Τοῦτο ἤρκεσέ μοι. Ἀλλ' ἕκαστος κύριος εἶναι νὰ χαίρῃ, ἐφ' ὅ,τι ἂν θέλῃ. Ἡ ἡδονή, ἧς ἀπολαύει τις ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ἀνιᾷ. Καί, ὡς βλέπω, μᾶλλον ὠφελεῖταί τις τέρπων τινά, ἢ φιλοξενῶν αὐτόν . . .»

Ταῦτα λέγων ὁ Ἱππόνικος προσέβλεπεν ἀσκαρδαμυκτὶ τὴν Ἀσπασίαν ἐλπίζων, ὅτι θ' ἀπεκρίνετό τι.

Ἀλλ' ἐκείνη ἐσίγα καὶ οὕτω λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις· «Καλῶς γνωρίζεις, Ἀσπασία, ὅτι ἐκ δυσαρέστων πραγμάτων ἀπήλλαξά σε ἐν Μεγάροις καὶ ὅτι ἤγαγόν σε ἐνταῦθα εἰς Ἀθήνας, ἔνθα φιλοξένως σε ὑπεδεξάμην. Πολλὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπὲρ σοῦ ἔπραξα. Ἀλλ' εἰπέ μοι, ποίαν χάριν ἀντὶ τούτων πάντων ἀπέλαβον; Ἀκούεις, Ἀσπασία; Ποίαν χάριν;»

«Ὁ ἀπαιτῶν οὕτω τὴν χάριν,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ἀπολαμβάνει οὐχὶ χάριν, ἀλλὰ μισθόν. Καὶ σύ, ὡς βλέπω, ἀπαιτεῖς μισθόν, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ ἐμοῦ ἔπραξας. Αἱ εὐεργεσίαι δ', ὡς φαίνεται, ἂς ἀπέλαβον, ὡρισμένης τιμῆς τιμῶνται. Ἀλλ' ἠμέλησας, Ἱππόνικε, τῆς εὐεργεσίας ταύτης τὴν τιμὴν πρότερον νὰ αἰτήσῃς καὶ νῦν, ὡς κάπηλος, βαρέως φέρεις τοῦτο, ὅτι ὁ ὠνητὴς μεγάλην αὐτὴν εὑρίσκει!»

«Μὴ διάστρεφε τὰ πράγματα, Ἀσπασία,» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἱππόνικος. «Γνωρίζεις, ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ ὠνητής, τὴν δ' εὔνοιάν σου μόνον ἀντὶ πάσης τιμῆς ἤμην ἕτοιμος ν' ἀγοράσω —»

«Λοιπὸν ἐγὼ ἤμην τὸ ὤνιον;» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία. «Ἔστω, εἶμαι ὤνιον, ὡς θέλεις, καὶ ἔχω τιμήν τινα» —

«Καὶ τὴν τιμὴν ταύτην;» ἠρώτησεν ὁ Ἱππόνικος.

«Ἀντὶ πάντων τῶν χρημάτων σὺ οὐδέποτε θὰ δυνηθῇς νὰ ἀποτίσῃς!» ἀπεκρίνατο σπουδῇ ἡ Ἀσπασία.

Ὁ δ' Ἱππόνικος ἐκινήθη ἐπὶ τῆς ἕδρας.

«Ἄφες τοὺς ματαίους λόγους!» εἶπεν ἀναλαβὼν τὴν προτέραν πραότητα. «Δὲν πωλεῖς πλέον τὴν εὔνοιάν σου! Τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές. — Ἕτερός τίς σε ἠγόρασεν. Ἀντὶ ποίας τιμῆς — τοῦτο εἰς ἐκεῖνον ἀποβλέπει. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ Περικλέους εἶσαι, οὔτε ἐκεῖνον, οὔτε σὲ δι' ὀργῆς ἔχω. Στέργω τὸν Περικλέα καὶ συγχωρῶ αὐτῷ πᾶν ἀγαθόν. Ἄλλοτέ ποτε ἐχαρίσατό μοι χάριν, ἧς οὐδέποτε ἐπιλανθάνομαι, ἀπαλλάξας με γυναικὸς ἐπαχθοῦς, τῆς καλῆς μὲν τότε, ἀλλὰ φιλονείκου Τελεσίππης. Εἴθε οἱ Θεοὶ πᾶν ἀγαθὸν νὰ δῶσιν αὐτῷ!»

Μετὰ τὴν εὐχὴν δὲ ταύτην, ἣν συνήθως εὔχετο, ὁσάκις περὶ τοῦ Περικλέους ὁ λόγος ἐγίγνετο, ἀνέστη καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἱππόνικος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡς δ' ἡ Ἀσπασία μόνη ἔμεινε, τοῦτο πρῶτον ἐσκέψατο, ὅτι οὐδαμῶς ἤρμοζεν αὐτῇ ν' ἀξιοῖ ν' ἀπολαύῃ τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἱππονίκου. Δι' ὃ καλέσασα δούλην τινὰ ἐκέλευσεν αὐτὴν νὰ μετακομίσῃ ἐπὶ ἡμιόνων πάντα τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὴν οἰκίαν φίλης τινός, γραός τινος Μιλησίας ἀπὸ πολλοῦ ἐν Ἀθήναις διατριβούσης, ἥτις ἐκ παιδικῆς ἡλικίας οἰκεία τῆς μητρὸς τῆς Ἀσπασίας οὖσα ἠγάπα, ὡς μήτηρ, τὴν νέαν ἀκμαίαν πατριῶτιν.

Διαγγείλασα δ' εἶτα πρὸς τὸν Ἱππόνικον τὰς χάριτας ἐπὶ τῇ φιλοξενίᾳ, ἣν αὐτῇ παρέσχε, καὶ ὅτι καταλείπει τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐνεδύθη τὴν συνήθη στολὴν τοῦ κιθαριστοῦ καὶ λαβοῦσα δοῦλον ἀκόλουθον ἐπορεύθη πρὸς τὸν Περικλέα, ἵνα καταλάβῃ αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Καὶ οὐδέποτε μὲν μέχρι τῆς σήμερον εἶχε τολμήσασα τοιοῦτόν τι ἡ Ἀσπασία οὐδὲ μετημφιεσμένη, ἀλλὰ σήμερον ἡ σφοδρὰ ὁρμή, ἥτις εἶχε καταλαβοῦσα αὐτήν, ἀμελλητὶ νὰ λάβῃ καιρὸν νὰ συνδιαλεχθῇ πρὸς τὸν φίλον, ἵνα συμβουλεύσηται αὐτῷ, ὅ,τι ἄφειλε νὰ πράξῃ καταλιποῦσα τὴν οἰκίαν τοῦ Ἱππονίκου, παρώρμησεν αὐτὴν εἰς τοῦτο.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὴν μετοίκησιν τῆς Ἀσπασίας διήγγειλέ τις τῶν δούλων τῷ Ἱππονίκῳ, ὅτι δοῦλός τις τοῦ Πυριλάμπους ἐλθὼν ἐκόμισε ταῶνα, ὃν πέμπει τις δῶρον τῇ Μιλησίᾳ τῇ κατοικούσῃ παρ' αὐτῷ.

Ὁ Ἱππόνικος δ' ἐμίσει τοὺς ταῶνας τοῦ Πυριλάμπους ὑπὲρ πᾶν ἄλλο. Ἡ πρώτη ἄρα ὁρμὴ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἦτο παραυτίκα νὰ πνίξῃ τὸ πτηνόν. Ἀλλὰ περιστείλας τὴν ὁρμὴν ταύτην εἶπε μόνον συνωφρυωμένος·

«Ἡ Μιλησία ἀπῆλθε καὶ ἀγνοῶ, ὅπου μετῴκησεν. Κομίσατε τὸν ταῶνα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους! Βεβαίως ἐκεῖνος εἶναι ὁ δωρητής!» —

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ ἡ Ἀσπασία πορευομένη εἰς τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περικλέους παρήρχετο τὴν ἀγοράν. Ἐν ᾧ δὲ σπουδῇ διὰ μέσου τῶν παρεστώτων ἀγνώστων ἀνδρῶν διήρχετο, ἀπήντησεν αὐτῇ αἴφνης ὁ Ἀλκαμένης.

Ὁ καλλιτέχνης δ' ἔστη πρὸ αὐτῆς καὶ προσβλέψας αὐτὴν διὰ τῶν διαυγῶν αὐτοῦ ὀφθαλμῶν εἶπε μειδιῶν·

«Ποῦ βαδίζεις, καλὲ κιθαριστά; Ἀναμφιλόγως εἰς τοῦ Περικλέους; Εἴθε οἱ νέοι φίλοι οἱ ἀξιοῦντες ν' ἀπολαύσωσι σοῦ καὶ τῆς εὐνοίας σου εὐτυχέστεροι τῶν παλαιῶν ν' ἀποδειχθῶσιν!»

«Ἔδωκά τινι δικαίωμά τι ἐπ' ἐμοῦ;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Καὶ ἄλλοις καὶ ἐμοί!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης.

«Σοί;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἔδωκά σοι ἐκεῖνο, οὗ εἶχες χρείαν· ὅ,τι τῷ καλλιτέχνῃ ἀναγκαῖον ἦτο. Οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλαττον!»

«Γυνή τις ὀφείλει τὰ πάντα, ἢ οὐδὲν νὰ ἐπιτρέπῃ!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης.

«Τότε μὴ ἐνθυμοῦ, ὅτι ἔδωκά σοί τι!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία καὶ ἐγένετο ἀφανής.

Πάντα δὲ ταῦτα σπουδῇ ἐρρήθησαν. Καὶ ὁ μὲν Ἀλκαμένης ἐγέλα πικρῶς καὶ σαρκαστικῶς, ἡ δ' Ἀσπασία ἔσπευδεν εἰς τοῦ Περικλέους. — —

Ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ τοῦ Περικλέους ἡ δέσποινα Τελεσσίπη ἀπὸ πρωΐας περὶ ἱερόν τι ἔργον ἠσχολεῖτο τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

Ἤλπιζε δῆλα δή, ὅτι ἡ εὔνοια Διὸς τοῦ Κτησίου, τοῦ προστάτου καὶ αὐξητοῦ τῆς οὐσίας, ὃν συνήθως ἐθεράπευον πάντες οἱ εὐσεβεῖς Ἀθηναῖοι κατ' οἶκον, θὰ ἀπέδιδεν αὐτῇ ἐκεῖνο, οὗ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῆς ὁ Περικλῆς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς οἰκίας ἠμέλει. Ὑπὲρ πάντα δ' ἄλλον ἔμπειρος οὖσα τῶν παλαιῶν ἐθίμων πρῶτον μὲν περιείλιξε τὸ μέτωπον αὐτῆς καὶ τὸν δεξιὸν ὦμον δι' ἐρίων, ἔλαβε δ' ἔπειτα νέον τι πεπωμασμένον κεράμιον καὶ περιελίξασα τὴν λαβὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ διὰ λευκοῦ ἐρίου καὶ εἶτα ἀναμίξασα ἐν αὐτῷ ὕδωρ καὶ ἔλαιον καὶ διαφόρους καρποὺς κατέθηκεν αὐτὰ ὡς θυσίαν τῷ εἰρημένῳ θεῷ ἐν τῷ ταμιείῳ. —

Ἅμα δὲ τὸ ἱερὸν ἔργον περάνασα εἶδεν, ὅτι ὁ θυρωρὸς εἰσήγαγε δοῦλόν τινα, ὅστις ἐκόμιζεν ἐπ' ἀγκάλαις μέγα τι παράδοξον πτηνὸν μακρὰ οὐραῖα πτερὰ ἔχον καὶ δεδεμένον τοὺς πόδας.

Καὶ ὁ μὲν δοῦλος εἰπών, ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο τοῦ Περικλέους εἶναι, κατέθηκεν αὐτὸ καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ δὲ Τελεσίππη ἐθαύμαζε καὶ ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πράγματος ἦτο.

Ἠγόρασεν ἄρά γε αὐτὸ ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ; Ὤφειλεν ἀποτίλασα τὰ πτερὰ νὰ ὀπτήσῃ αὐτό;

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς συνήθως ὀλίγον περὶ τῶν τοῦ οἴκου ἐφρόντιζεν.

Ἐννοήσασα δ', ὅτι φρονιμώτερον ἦτο ν' ἀναμείνῃ τὸν ἀπόντα ἄνδρα, ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ πρακτέου, ἐκέλευσε νὰ φέρωσι τὸ πτηνὸν εἰς τὸν ὀρνιθῶνα.

Αἴφνης δ' εἰσείρπυσε γυναικεία τις μορφὴ ὑπὸ δούλης ἀκολουθουμένη διὰ τῆς αὐλείου θύρας. Ὡς δ' ἡ Τελεσίππη ἀπήντησε πρὸς αὐτήν, ἀπαλλαγεῖσα τοῦ δασέος ἱματίου ἐπεφάνη ἡ γνωστὴ κεφαλὴ καὶ τὸ πρόσωπον τῆς φίλης Ἐλπινίκης. Ἦτο δὲ τὸ πρόσωπον τῆς Ἐλπινίκης τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀσυνήθως σπουδαῖον καὶ ὅλως ἐν ταραχῇ. Βίαιαι αἱ κινήσεις· πλάνητες περιεστρέφοντο οἱ ὀφθαλμοί· τὰ χείλη ὑπέτρεμον. Ἐφαίνετο δ' ὡς καραδοκοῦσα νὰ εἴπῃ τι, νὰ ἐξεράσῃ τι, ἵνα ἀπαλλαγῇ ἐπαχθοῦς σπουδαίου ἀπορρήτου.

«Τελεσίππη,» εἶπεν, «ἀπόστησον πάντα μάρτυρα, ἢ ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ μυχαίτατον τῶν δωματίων σου!»

Ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους οὐχὶ νῦν πρῶτον ἔβλεπε τὴν φίλην ἐν τοιαύτῃ ταραχῇ εἰσερχομένην πρὸς αὐτήν. Ἐγνώριζε δ', ὅτι πρὸς πολλοὺς ὡμίλει καὶ ἡ ἑστία ἦτο, ἀφ' ἧς τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γυναικεῖα λογοποιήματα πανταχοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέρρεον, καὶ ὅτι πολλὰ γινώσκουσα ἐξετόξευε τὸ ἔναυσμα τῶν περιέργων λήρων εἰς τὴν ἠρεμίαν πολλῶν γυναικωνιτῶν. Ὡς δ' αἱ δύο γυναῖκες ἐν τῷ μυχαιτάτῳ δωματίῳ τῆς οἰκίας μόναι ἔμειναν, ἤρξατο σεμνοπρεπῶς λέγουσα ἡ Ἐλπινίκη·

«Τελεσίππη, νομίζεις, ὅτι εἶναι πιστὸς ὁ ἀνήρ σου;»

Ἡ Τελεσίππη δ' ἐν ἀπορίᾳ διατελοῦσα οὐδὲν εἶπεν.

«Πῶς νομίζεις, ὅτι διάκειται καθ' ὅλου πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον;» εἶπεν αὖθις ἐκείνη.

«Τὸν νοῦν τοῦ ἀνδρὸς τούτου,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη, «κατέχουσιν ὅλως τὰ τῆς πόλεως . . .»

«Νομίζεις, ὅτι δὲν ἀσχολεῖται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐκ τῶν γυναικῶν;» ὑπέλαβεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος μειδιῶσα σκωπτικῶς καὶ κατοικτείρουσα αὐτήν. «Ὡς εἰκός,» εἶπεν αὖθις κατασκοποῦσα, «σὺ ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ἡ νόμιμος γαμετή, ἡ σύνευνος αὐτοῦ γνωρίζεις τοῦτο!»

«Βεβαίως!» ἀπεκρίνατο εὐήθως ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους.

Ἡ Ἐλπινίκη δ' ἐδράξατο τότε τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐμειδίασεν αὖθις, ὡς οἰκτείρουσα αὐτὴν καὶ εἶπεν·

«Τελεσίππη, ἀγνοεῖς τοὺς τρόπους καὶ τὰ ἤθη τοῦ ἀνδρός σου; Ἀλλὰ σκέψαι μικρόν! Ἐνθυμήθητι τὴν καλὴν Χρύσιλλαν — τὴν ἐρωμένην τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ Ἴωνος, ἥν, ὡς πάντες γιγνώσκουσιν, ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ σύνευνός σου ἐθεράπευεν! . . .»

«Ἀλλὰ τοῦτο πρὸ πολλοῦ παρῆλθεν!» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη.

«Δυνατόν!» εἶπεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Ἀλλ' οὐδεμία ὑποψία ἐνέπεσέ σοι τελευταῖον; Δὲν εὑρές τι τὸ παράξενον ἐν τοῖς τρόποις τοῦ ἀνδρός σου; Δὲν ἔσχες ἐν τῇ ψυχῇ σου δυσοιωνιστὰς προλήψεις;»

Ἐκείνη σκεψαμένη ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Δυστυχὲς φίλη!» ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη. «Ἀπαρασκεύαστον λοιπὸν καταλαμβάνω σε καὶ πάντα νῦν πρῶτον ἀθρόα μανθάνεις!»

«Λέγε!» εἶπεν ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους.

«Δὲν ἔβαλέ ποτε τὰ ὦτά σου τὸ ὄνομα Ἀσπασίας τινός;» ἠρώτησεν ἡ Ἐλπινίκη.

«Τὸ ὄνομα ὅλως ξένον μοι εἶναι;» ἀπεκρίνατο ἐκείνη.

«Ἄκουσον λοιπόν!» εἶπεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Ἀσπασία καλεῖται νέα τις Μιλησία, ἥτις, τίς οἶδεν, ὅπως πλανηθεῖσα καὶ κινδυνεύσασα εἰς Μέγαρα κατήντησεν, ὅθεν ὁ πρῶτός σου σύμβιος Ἱππόνικος εἰς Ἀθήνας αὐτὴν διεκόμισε. Πιστεύω δ', ὅτι γνωρίζεις, ὁποῖαι τοὺς τρόπους καὶ ὁπόσου ἄξιαι εἶναι αἱ Μιλήσιαι αὗται καὶ καθ' ὅλου αἱ Ἰωνιάδες, αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι τῆς ἀντιπέραν ὄχθης! Εἶναι μαινάδες, αἵτινες πλανώμεναι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνημμένας δᾷδας κρατοῦσαι τὰς καρδίας τῶν ἀνδρῶν καταφλέγουσιν. Ἡ δ' Ἀσπασία εἶναι ἡ φοβερωτάτη τῶν μαινάδων τούτων, ἡ ἐπιτριπτοτάτη καὶ πανουργοτάτη καὶ θρασυτάτη! . . . Εἰς τὴν παγίδα τῆς γυναικὸς ταύτης ἐνέπεσεν ὁ σύμβιός σου!»

«Τί λέγεις;» ῥήξασα φωνὴν εἶπεν ἐκπεπληγμένη ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους. «Καὶ ποῦ συναντᾷ τῇ γυναικὶ ταύτῃ;»

«Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἱππονίκου!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἐλπινίκη. «Διότι παρὰ τῷ Ἱππονίκῳ κατοικεῖ. — Ἐκεῖ συνέρχονται αἱ ἑταῖραι αὗται. Ἐκεῖ τελοῦνται τὰ ὄργια, ὄργια, Τελεσίππη — φρικώδη εἶναι, ὅσα διηγοῦνται περὶ τῶν ὀργίων τῶν τελουμένων ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἱππονίκου! Καὶ ὁ σύμβιός σου ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν! — Ἀλλ' οὐχὶ τοῦτο εἶναι τὸ φοβερώτατον. Πρόσχες! Διασπαθᾷ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ μετὰ τῆς Μιλησίας ἑταίρας! Δούλους, σκεύη οἰκιακά, τάπητας, περιστεράς, φθεγγομένους ψᾶρας καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν δωρεῖται αὐτῇ!

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπὸ τῆς χθὲς πάντες ἐν τῇ πόλει γνωρίζουσι τοῦτο. Μέχρι τοῦδε πάντα ὡς μάλιστα κρυφῇ ἐγίνοντο. Ἀλλὰ διεδόθησαν ταχέως πάντα ὡς ἀστραπή. Διότι χθὲς ἐπέθηκε τὴν κορωνίδα ἐπὶ τοῦ αἰσχροῦ ἔργου. Ἐλθὼν δῆλα δὴ παρὰ τὸν Πυριλάμπην ἠγόρασε ξένον τι πτηνόν, ἕνα ταῶνα, ἵνα δωρήσηται αὐτὸν τῇ Μιλησίᾳ Ἀσπασίᾳ! Πάντες δὲ σήμερον περὶ τοῦ ταῶνος τούτου λόγον ποιοῦνται. Σήμερον δ' ἐκόμισε δοῦλός τις τοῦ Πυριλάμπους τὸν ταῶνα ἐκεῖνον εἰς τοῦ Ἱππονίκου. Ἐγὼ αὐτὴ ἐρχομένη ἐνταῦθα ἤκουσα παρὰ πολλῶν, ὅτι εἶδον τὸν δοῦλον κομίζοντα ἐπ' ἀγκάλαις τὸν ταῶνα. Ἀλλὰ σκέψαι! Οἱ αὐτοὶ διηγοῦντό μοι, ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὸς ὁ ταῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἱππονίκου, διότι ἡ Μιλησία δὲν κατοικεῖ πλέον παρ' αὐτῷ! Ἐννοεῖς τὴν συνάφειαν πάντων τούτων; Μετῴκησε καταλιποῦσα τὴν οἰκίαν τοῦ Ἱππονίκου εἰς ἄλλην. Καὶ τίς ἠγόρασεν, ἢ ἐμισθώσατο αὐτῇ τὴν οἰκίαν; Ὁ σύμβιός σου, ὁ Περικλῆς! Τί με προσβλέπεις οὕτως ἀτενῶς καὶ φροντιστικῶς!»

«Ἐνθυμοῦμαι,» εἶπεν ἡ Τελεσίππη, «τὸ ξένον πτηνόν, περὶ οὗ μοι λέγεις. Διότι μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεώς σου ἐκόμισε δοῦλός τις ἐνταῦθα εἰς τὴν οἰκίαν ξένον τι πτηνὸν εἰπών, ὅτι ὁ Περικλῆς ἠγόρασεν αὐτό.»

«Ποῦ εἶναι τὸ πτηνόν;» ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη.

Ἡ δὲ Τελεσίππη ὡδήγησε τὴν φίλην εἰς τὸν ὀρνιθῶνα, ἔνθα ὁ νέος ταῶν δεινῶς ἀσπαίρων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔκειτο, διότι εἶχε τοὺς πόδας ἔτι δεδεμένους.

«Ὁ ταῶν εἶναι!» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη.» Ἀκριβῶς τοιούτους παρέστησάν μοι τοὺς ταῶνας τοῦ Πυριλάμπους. Τὸ πρᾶγμα εἶναι κατάδηλον! Ὁ ταῶν δὲν ἐγένετο δεκτὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἱππονίκου, ὁ δὲ δοῦλος εἴτε ἐκ ῥαθυμίας, ἢ ἀδυνατῶν αὐτὸς νὰ ζητήσῃ τὴν Ἀσπασίαν, ἐκόμισεν ἁπλῶς τὸ πτηνὸν ἐνταῦθα εἰς τὸν ἀγοράσαντα αὐτό! Τοῦτο ἐγένετο κατὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θείαν θέλησιν, Τελεσίππη! Δι' ὃ θῦσον τῇ Ἥρᾳ τῇ προστάτιδι καὶ τιμωρῷ τῶν ἱερῶν θεσμῶν θυσίαν!»

«Ἄθλιον πτηνόν!» ἀνέκραξεν ἡ Τελεσίππη ὀργίλως προσβλέψασα τὸ πτηνόν, «δὲν ἐνέπεσες τυχαίως εἰς τὰς χεῖράς μου!»

«Σφαγίασον αὐτό!» ἀνέκραξεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Σφάξον καὶ σταθεύσασα τῷ πυρὶ παρασκεύασον τῷ ἀπίστῳ συμβίῳ Θυέστεια δεῖπνα!»

«Τοῦτο καὶ θὰ πράξω!» ὑπέλαβεν ἡ Τελεσίππη, «καὶ ὁ Περικλῆς δὲν θὰ τολμήσῃ νά μοι λοιδορήσῃ. Ὁ ὀρνιθὼν εἶναι πολὺ στενόχωρος, ὥστε τοιοῦτον πτηνὸν δὲν δύναται ἐλεύθερον νὰ περιφέρηται εἰς αὐτόν. Τοῦτο μόνον ἠδυνάμην ἄρα νὰ ὑποθέσω, θὰ εἴπω αὐτῷ, ὅτι ἀγοράσας ἐπεθύμεις νὰ φάγῃς αὐτό, δι' ὃ καὶ τίλασα καὶ σταθεύσασα παρεσκεύασα δεῖπνον. Ὁ Περικλῆς θὰ σιγήσῃ καὶ δὲν θὰ τολμήσῃ ν' ἀντείπῃ τι ἐμοὶ οὕτως ἀπολογουμένῃ. Πρέπει νὰ σιγήσῃ καὶ κρυφῇ νὰ διαῤῥαγῇ ὑπὸ τῆς ὀργῆς, ὅταν παραθῶ αὐτῷ τὸ πτηνὸν ὀπτόν! Ὅταν δὲ τὸ ἀπαίσιον βρῶμα κεχολωμένος καταβροχθίσῃ, τότε θὰ ῥήξω φωνήν, ἵνα ὀνειδίσω αὐτῷ κατὰ πρόσωπον τὴν προφανῆ αἰσχρὰν αὐτοῦ εἰκόνα!»

«Καλῶς θὰ πράξῃς!» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη τρίβουσα τὰς χεῖρας καὶ μειδιῶσα.

«Βλέπεις,» εἶπεν αὖθις, «ὁποῖαί τινες εἶναι αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως, αἵτινες ἀποξενοῦσι τὸν σύμβιον τῆς νομίμου καὶ γνησίας συνεύνου.»

«Οἱ φίλοι εἶναι οἱ διαφθείραντες αὐτόν!» εἶπεν ἡ Τελεσίππη. Ἡ καρδία αὐτοῦ εὐχερῶς πάντοτε ἀναφλέγεται καὶ παντὶ πάθει εἶναι προσβατή. Ἡ ὁμιλία δὲ πρὸς ἀθέους ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀσεβῆ. Ναί, ἀσεβὴς ἐγένετο, διότι τὰς κατ' οἶκον θυσίας μετ' ἀδιαφορίας τελεῖ καὶ ἀνέχεται, ἢ ποιεῖ πολλὰ τοιαῦτα ἐν τῇ οἰκίᾳ μόνον χαριζόμενος ἐμοί. Ὅτε πρό τινος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χρόνου πυρέσσων πολλὰς ἡμέρας ἔκειτο, συνεβούλευσάς μοι νὰ κρεμάσω ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ περίαπτόν τι, εἴτε δακτύλιον μαγικὰ σημεῖα ἐγκεχαραγμένα φέροντα, ἢ περγαμηνὴν ἐπῳδὰς ἐγγεγραμμένας ἔχουσαν. Ὅντως δ' ἐξευροῦσα τοιοῦτόν τι περίαπτον ἐκρέμασα ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀσθενοῦς, ὃς βαθέως κοιμώμενος οὐδαμῶς αὐτῷ προσέσχεν. Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τοῦτο ἐλθὼν εἰς ἐπίσκεψίν τις τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ ἰδὼν τὸ περίαπτον ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Περικλέους ἀπέσπασε καὶ ἔρριψεν αὐτό που. Τότε δ' ἠγέρθη ὁ Περικλῆς καὶ ὁ φίλος εἶπεν, ὡς δοῦλός τις παρευρεθεὶς ἐν τῷ δωματίῳ διηγήσατό μοι· «Αἱ γυναῖκες ἐκρέμασαν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ σου περίαπτον, ἀλλ' ἐγὼ ὡς σοφὸς ἀπέσπασα αὐτό!» — «Καλῶς,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, «ἀλλὰ σοφώτερον θὰ ἐξελάμβανόν σε, ἂν μὴ ἀπέσπας αὐτό.»

«Θὰ ἦτο βεβαίως τις τῶν καινοτρόπων ἀγαλματοποιῶν,» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη. «Οὐδέποτε ἔστερξα τὸν Περικλέα — καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ στέρξω τὸν ἀντίζηλον τοῦ λαμπροῦ καὶ δυσπαραβλήτου ἀδελφοῦ μου; Ἀλλὰ μισητότερος ἐγένετό μοι, ἀφ' οὗ ὅλως παίγνιον καὶ ὄργανον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Φειδίου καὶ Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτους καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐγένετο, οἵτινες νῦν κενοδοξοῦντες τοσοῦτον θορυβοῦσι καὶ πάντας τοὺς ἱκανοὺς παραγκωνίζονται. Ἔμαθες, ὅτι, ἐν ᾧ πάντες οὗτοι τὸν γλύφανον καὶ τὸν ὑπαγωγέα κρατοῦντες σεμνύνονται ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὁ καλὸς κἀγαθὸς Πολύγνωτος, ὁ ἔξοχος καλλιτέχνης, ὃν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς τοσοῦτον ἐτίμα, ἀργὸς περιφέρεται;»

Τοιαῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ὠδύρετο ἡ Ἐλπινίκη καὶ τέλος αὐτὴ μὲν ἀνέστη, ἵν' ἀπέλθῃ, ἡ δὲ Τελεσίππη συνηκολούθησεν αὐτῇ εἰς τὸ περίστυλον. Ἐκεῖ δ' ἐκ νέου διελέγοντο ἱστάμεναι πρὸ τῆς θύρας χρόνον τινὰ περὶ τῶν σπουδαίων νέων τῆς ἡμέρας, ὡς αἱ γυναῖκες ποιοῦσι πάντοτε· διότι ἀπερχό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μεναι ἐκ φίλης τινὸς οὐδέποτε εὑρίσκουσι τὴν τελευταίαν λέξιν.

Ἄϕνης δ' ἡ θύρα ἀνεῴγη καὶ νεανίας τις εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, οὗ τὸ κάλλος καταπληκτικὸν ἦτο. Αἱ δύο δὲ γυναῖκες ἅμα ἰδοῦσαι τὸν ξένον ἐπήλυδα ὤφειλον κατὰ τὰ αὐστηρὰ ἤθη τῶν Ἀθηναίων ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς τὸν γυναικωνίτην, ἀλλ' ἔμειναν, ὡς κατεδεδεμέναι. Παρὰ τοῦτο δ' ἦτο ὁ ἐλθὼν οὐχὶ ἀνήρ, ἀλλ' ἀγένειός τις νεανίας.

Πρὶν ἢ λάβῃ δὲ καιρὸν νὰ διανοηθῇ περὶ τοῦ πρακτέου ἡ Τελεσίππη, ὁ νεανίας στραφεὶς πρὸς αὐτὴν ἠρώτησε κοσμίως μέν, ἀλλ' ἐπιχαρίτως, ἂν ὁ Περικλῆς ἔνδον ἦτο καὶ διατεθειμένος νὰ ὑποδέξηται ξένον τινά.

«Ὁ σύμβιός μου ἐξῆλθεν!» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη.

«Χαίρω, ὅτι καιρὸν λαμβάνω νὰ προσαγορεύσω τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὴν οἰκοδέσποιναν!» εἶπεν ὁ νεανίας. «Εἶμαι,» εἶπεν αὖθις τὸ τραχὺ ὄνομα ὡς ἐπίτηδες ὀξέως προφέρων, «ὁ Πασίκομψος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐξηκεστίδου ἐκ —» ἀλλ' ἓν μόνον βλέμμα στρέψας ἐπὶ τὰς δύο γυναῖκας, εἰς ἃς τὰς χεῖρας ἐνέπεσε, κατενόησεν, ὅτι ὀνομάζων τὴν Μίλητον οὐχὶ εὐνοικῶς θὰ διετίθει αὐτὰς καὶ ὅτι τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν θὰ διήγειρεν ὀνομάζων μόνον τὴν σώφρονα Σπάρτην.

«Εἶμαι,» εἶπε λοιπόν, «ὁ Πασίκομψος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐξηκεστίδου ἐκ Σπάρτης. Ὁ τοῦ πατρὸς Ἐξηκεστίδου πατὴρ Ἀστράμψυχος ἦτο ξένος τοῦ πάππου τοῦ Περικλέους!»

Ἡ δ' Ἐλπινίκη, ἡ φιλολάκων, ἀκούσασα, ὅτι ὁ ξένος ἐκ Σπάρτης ἔρχεται κατεθέλχθη.

«Χαῖρε, ὦ ξένε!» εἶπεν, «ἐκ τῆς χώρας τῶν σεμνῶν καὶ αὐστηρῶν ἠθῶν! Ἀλλά, τίς μήτηρ ἐγέννησέ σε, τέκνον τῆς τραχείας Σπάρτης, τοσοῦτον καλλιπλόκομον καὶ ῥαδινὸν καὶ ἁπαλόν;»

«Ἐξέστην ἐκ τῆς φύσεως!» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας. «Ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σπάρτη ἐξελάμβανόν με πάντες ὡς γυναῖκα. Καὶ ὅμως οὐδέποτε ἔτρεμον τοὺς θέλοντας νὰ διαγωνίζωνται πρὸς ἐμὲ καὶ πολλοὺς εἶδον πίπτοντας ἐν τῇ κονίᾳ. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα οὐδὲν ὠφέλησαν καὶ πάντοτε γυναῖκα ἐκάλουν με. Διὰ τοῦτο κορεσθεὶς καὶ φεύγων τοὺς χλευαστὰς διέγνων ν' ἀποδημήσω καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθω εἰς Σπάρτην, πρὶν ἂν τὸ γένειον κοσμήσῃ τὸν πώγωνα καὶ τὰ χείλη μου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ σκοποῦμαι ἐπιδημῶν ἐν Ἀθήναις νὰ σπουδάσω περὶ τὰς καλὰς τέχνας τὰς ἀκμαζούσας ἐνταῦθα.»

«Θά σε συστήσω τῷ σεμνῷ διδασκάλῳ Πολυγνώτῳ,» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη, «ἐλπίζουσα, ὅτι εἶσαι ζωγράφος καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν τόσῳ πολυαρίθμων καὶ ὑβριστῶν λιθοξόων.»

«Ἀληθῶς οὐδέποτε ἔμαθον νὰ κόπτω τοὺς λίθους,» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας, «ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι ἐννοῶ νὰ ἐντρίβω τὰ χρώματα, ὡς πάντες οἱ τοῦ φύλου μου. Ἀλλ' οὐδόλως προτίθεμαι ν' ἀσκῶ τὴν τέχνην, διότι, χάρις τοῖς θεοῖς, τρέφομαι ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ —»

«Ἀρέσκουσί σοι αἱ Ἀθῆναι;» ἠρώτησεν αὖθις ἡ Ἐλπινίκη, «ἀρέσκουσί σοι οἱ κάτοικοι αὐτῶν;»

«Λίαν ἀρεστοὶ θά μοι ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι,» εἶπεν ὁ νεανίας, «ἂν πάντες τοσοῦτον σεμνοὶ ἅμα τε καὶ ἀξιέραστοι ἦσαν, ὡς ἐκείνη, ἣν οἱ θεοὶ ἐπέτρεψάν μοι νὰ ἴδω ἅμα ἀφικόμενος ἐνταῦθα εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην —»

«Νεανία!» ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη ἐνθουσιῶσα, «τιμᾷς τὴν πατρίδα σου! Εἴθε καὶ ἡ νεολαία τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἦτο τοσοῦτον ἐπίχαρις καὶ κοσμία! Ὦ εὐτυχὲς Σπάρτη! Εὐτυχεῖς πατέρες καὶ μητέρες καὶ παρθένοι τῆς Σπάρτης!» —

«Εἶναι ἀληθές,» λαβοῦσα τὸν λόγον ἠρώτησεν ἡ Τελεσίππη, «ὅτι αἱ Σπαρτιάτιδες εἶναι αἱ κάλλισται γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος; Πολλάκις ἤκουσα νὰ διισχυρίζωνται τοῦτο.»

Ὁ νεανίας δ' ἐφάνη δυσαρέστως διατεθεὶς ὑπὸ τῆς ἐρωτή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεως ταύτης. Δι' ὃ τὰ πτερύγια τῆς ῥινὸς αὐτοῦ ἤρξαντο ἐλαφρῶς σειόμενα καὶ τὰ χείλη συσπώμενα μικρόν, ὅτε περιφρονητικῶς εἶπεν·

«Ἂν ἄκομψος μορφὴ καὶ γυναικεῖον κάλλος ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημαίνουσι, τότε αἱ Σπαρτιάτιδες εἶναι αἱ κάλλισται γυναῖκες! Ἂν ὅμως ἡ λεπτότης καὶ εὐφυΐα τῆς μορφῆς τὸν ἀγῶνα κρίνει,» εἶπε μετὰ μικρὸν ὁ καλλιπλόκαμος νεανίας ἐρασμιώτατα μειδιῶν ἅμα τε καὶ προσβλέπων τὸ πρόσωπον καὶ τὴν μορφὴν τῆς Ἐλπινίκης, «τότε δίκαιον εἶναι αἱ Ἀθῆναι τῶν καλλιστείων νὰ τύχωσιν!»

«Λακεδαιμόνιε νεανία,» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη, «λέγεις, ὅτι καὶ ὁ διδάσκαλος Πολύγνωτος εἶπεν, ὅτε μετὰ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ Κίμωνος ἐκ Θάσου εἰς Ἀθήνας ἐπιδημήσας ἐδεήθη ἐμοῦ νὰ ἐπιτρέψω αὐτῷ ν' ἀπεικάσῃ τὴν καλλίστην τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου τῷ ἐμῷ προσώπῳ ἐν τῇ γραφῇ, δι' ἧς τὴν ποικίλην στοὰν ἐκόσμησε. Δέκα καὶ πέντε ἡμέρας παρέστην αὐτῷ ἐν τῇ ποικίλῃ στοᾷ καὶ ἐζωγράφησέ με μιμησάμενος ἐπακριβῶς πάντας τοὺς χαρακτῆράς μου.

«Εἶσαι ἡ Ἐλπινίκη ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος;» ἀνέκραξε πολλὴν ἔκπληξιν ὑποκρινόμενος ὁ νεανίας. «Χαῖρε, Ἐλπινίκη! Περὶ σοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου Κίμωνος, τοῦ φιλολάκωνος, πολλά μοι ἔλεγεν ὁ πάππος Ἀστράμψυχος, ὅτε παῖδα ἔτι ὄντα ἐπὶ τῶν γονάτων ἔσειε! Καὶ ἀκριβῶς, οἵαν σε περιέγραφε, τοιαύτη ἵστασαι πρὸ ἐμοῦ! Ἐνθυμοῦμαι δὲ νῦν καὶ τὴν καλλίστην τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Πολυγνώτου. Εἶδον αὐτὴν χθὲς ἐπισκεψάμενος τὴν ποικίλην στοὰν καὶ ἀγνοῶ, πότερον τῇ εἰκόνι τοῦ Πολυγνώτου πρέπει νὰ συγχαρῶ, ὅτι ὁμοία σοι ἐγένετο, ἢ σοί, ὅτι τοσοῦτον ὁμοία πρὸς τὴν εἰκόνα εἶσαι!» —

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος ἵστατο σεμνοπροσωποῦσα. Δάκρυον δ' ἀνέβλυσεν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, ὅπερ ὤφειλε ν' ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μάξῃ καὶ ἡ καρδία αὐτῆς ἐμέθυεν, διότι, ὅ,τι εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ νέος οὗτος Σπαρτιάτης, οὐδεὶς πλέον ἐγχώριος ἀπὸ τριάκοντα πλέον ἐτῶν εἶχεν εἰπών. Καὶ ἀσμένως μὲν θὰ περιεπτύσσετο ἅπασαν τὴν Σπάρτην καὶ πάντας τοὺς Σπαρτιάτας, ὅμως δὲ δὲν ἐτόλμα οὐδ' αὐτὸν τὸν ἕνα ἀκολουθοῦσα τῇ ὁρμῇ τῆς καρδίας νὰ περιπτύξηται! Ἀλλ' ἀντημείψατο αὐτὸν δι' ἑνὸς τρυφεροῦ βλέμματος.

« Ἀμύκλα,» εἶπε τότε ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους πρὸς γυναῖκά τινα στραφεῖσα, ἥτις ἐπιτελοῦσα οἰκιακόν τι ἔργον διήρχετο διὰ τοῦ περιστύλου, «ἰδοὺ προσαγόρευσον τὸν πατριώτην σου· ὁ νεανίας ἔρχεται ἐκ Σπάρτης!» — Καὶ πρὸς τὸν νεανίαν στραφεῖσα εἶπεν· «Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ τροφὸς του μικροῦ Ἀλκιβιάδου, ὃν ὀρφανὸν καὶ συγγενῆ, ὡς υἱὸν τοῦ Κλεινίου, ὁ ἐμὸς ἀνὴρ εἰς τὴν οἰκίαν ἐδέξατο. Αἱ ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι Λάκαιναι εἶναι ἀσπασταὶ ὡς τροφοὶ πανταχοῦ. Ἐστέρξαμεν δὲ τὴν Ἀμύκλαν καὶ τό γε νῦν ὑπηρετεῖ ἡμῖν ὡς ταμία.»

Καὶ ὁ μὲν νεανίας ἀπέδωκε τὸν ψυχρὸν χαιρετισμόν, ὃν ἡ τραχεῖα, ἐρυθροπρόσωπος καὶ μεγαλόμασθος Λάκαινα ἐν τῇ πλατειαζούσῃ ἐπιχωρίῳ διαλέκτῳ αὐτὸν προσηγόρευσε, σκωπτικῶς μειδιῶν, ἡ δὲ τροφὸς ἐπεσκόπει τὰ λεπτοφυῆ ἅμα τε καὶ μαλθακὰ καὶ ἁβρὰ σχεδὸν μέλη τοῦ λεγομένου ὁμοφύλου ῥίπτουσα βλέμματα, ἐν οἷς ἀμφιβολία ἐνεφαίνετο.

«Τοιαῦται τραχεῖαι καὶ ἄκομψοι τὴν μορφήν,» εἶπεν ἡ Τελεσίππη συμπαραπέμπουσα τῇ ἀπερχομένῃ τὴν ὄψιν, «γίνονται αἱ Λάκαιναι αὗται.»

«Ἂν μὴ εἶχον τοὺς μεγάλους τιτθευτικοὺς μαστούς,» εἶπεν ὁ νεανίας, «ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰς ὡς ἀχθοφόρους. Ὅσον δ' ἐκ τῶν τροφῶν νὰ εἰκάσῃ τις περὶ τῶν νεανίδων ἐπιτρέπεται, δύνασθε νὰ φαντασθῆτε, ὁποῖαί τινες εἶναι καὶ αἱ παρθένοι, αἵτινες περὶ τὸν δρόμον καὶ τὴν πάλην καὶ τὸ ἅλμα καὶ τὸν δίσκον καὶ τὸ ἀκόντιον γυμνάζονται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ πρὸς τοὺς ἐφήβους εἰς ἀγῶνας κατέρχονται. Εἶναι ἄκομψοι καὶ ἰταμαὶ χιτωνίσκον φέρουσαι εἰς τὸ γόνυ κατατείνοντα καὶ πρὸς τούτοις κατὰ τὴν πλευρὰν σχιστόν!»

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ λάθρα παρεισῆλθεν εἰς τὸ περίστυλον ὁ Ἀλκιβιάδης, ὃς ἰδὼν τὸν ξένον περικαλλῆ νεανίαν καὶ ἀκούσας τοὺς τελευταίους λόγους αὐτοῦ·

«Ἀλλά, πῶς παιδεύονται τὰ τῶν Σπαρτιατῶν παιδία;» ἠρώτησεν αἴφνης προκύπτων ἔκ τινος κίονος καὶ προσβλέπων τὸν ξένον ἀτενῶς διὰ τῶν δύο μελάγχρων λαμπρῶν ὀφθαλμῶν.

Ὁ νεανίας δ' ἐξεπλάγη ἰδὼν αἰφνιδίως τὸ ἐρασμιώτατον παιδίον ἐπιφανέν.

«Οὗτος εἶναι ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου!» εἶπεν ἡ Τελεσίππη.

«Ἀλκιβιάδη,» εἶπεν αὖθις στραφεῖσα πρὸς τὸ παιδίον, «μὴ καταίσχυνε τοὺς παιδεύοντάς σε διὰ τῆς προπετείας σου. Λάκων εἶναι ὁ νεανίας, ὃς ἐνώπιόν σου ἵσταται!»

Ὁ δὲ ξένος κύψας ἐφίλησε τὸ μέτωπον τοῦ παιδίου.

«Ἀνυπόδητα,» εἶπε μετὰ τοῦτο πρὸς αὐτό, «περιπατοῦσιν ἐν Σπάρτῃ τὰ παιδία καὶ κοιμῶνται μὲν ἐπ' ἀχύρων, ἢ καλάμων, ἢ ῥιπῶν, οὐδέποτε δὲ χορτάζονται, ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους μαστιγοῦνται, ἕως ἂν αἱματωθῶσιν, ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ἵνα ἀμβλεῖς πρὸς τοὺς πόνους καθιστῶνται, παιδεύονται δ' ἐν γυμναστικῇ καὶ ὁπλομαχίᾳ καὶ τῇ ἐνοπλίῳ ὀρχήσει, καὶ μανθάνουσι καὶ νὰ κλέπτωσι καὶ νὰ μὴ φωρῶνται κλέπτοντα. Ἀλλὰ γράμματα δὲν μανθάνουσι καὶ ἀπαγορεύεται αὐτοῖς νὰ μὴ λούωνται καὶ ἀλείφωνται, εἰ μὴ ἅπαξ μόνον, ἢ δὶς τοῦ ἔτους —»

«Αἶσχος!» ἀνέκραξεν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης.

«Εἶναι δὲ διῃρημένοι,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις ὁ ξένος, «εἰς ἴλας καὶ οἱ νεώτεροι ἔχουσι φίλους ἐκ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρεσβυτέρων, παρ' ὧν πολλὰ καὶ καλὰ πειρῶνται νὰ μανθάνωσι, καὶ ὧν τὸν ἔπαινον διώκουσι ψυχῇ τε καὶ σώματι πάντοτε ἐκδίδοντες ἑαυτοὺς ἐκείνοις.»

«Ἂν ἤμην Λάκων καὶ ὤφειλον νὰ ἐκλέξω ἕνα τοιοῦτον φίλον,» εἶπεν ὁ μικρός, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπήστραπτον, «θὰ ἐξέλεγον σέ!»

Ὁ νεανίας δ' ἐγέλασε καὶ ἔκυψεν ἅπαξ ἔτι, ἵνα φιλήσῃ τὸν παῖδα.

Αἴφνης δὲ τὸ πρόσωπον τῆς Ἐλπινίκης, ἥτις τέως ἤρεμος ἐγγύτατα παρὰ τῷ νεανίᾳ ἵστατο, κατέλαβεν ἀσυνήθης ταραχή.

Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἐφρικία.

Κατὰ σπουδὴν δ' ἐκκαλέσασα τὴν Τελεσίππην ἐψιθύρισε πρὸς αὐτήν·

«Τελεσίππη, ὁ νεανίας οὗτος —»

«Λοιπόν;» ἠρώτησεν ἐκείνη μικρᾷ τῇ φωνῇ.

«Ὦ Ζεῦ καὶ Ἄπολλον!» ἐστέναξεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος κατέχουσα τὴν φωνήν.

«Τί συμβαίνει;» ἠρώτησεν ἡ Τελεσίππη μετέωρος.

Καὶ αὖθις δὲ κλίνασα πρὸς τὸ οὖς τῆς φίλης ἡ Ἐλπινίκη·

«Τελεσίππη,» ἐψιθύρισεν, «εἶδον πρὸ ὀλίγου —»

«Τί εἶδες;» ἠρώτησεν ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους ἀδημονοῦσα.

«Ὅτε ὁ ξένος ἔκυψεν εἰς τὸ παιδίον καὶ περὶ τὸ στῆθος ἡ πτέρυξ τοῦ χιτῶνος ἐχάλασε, εἶδον —»

Καὶ αὖθις δ' ἡ ταραχὴ ἔπνιξε τὴν φωνὴν ἐν τῷ λάρυγγι τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος.

«Τί εἶδες;» ἠρώτησεν αὖθις ἡ Τελεσίππη.

«Γυναῖκα!» ἐκρήξασα φωνὴν εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη.

»Γυναῖκα;»

«Γυναῖκα! — Εἶναι ἡ Μιλησία. Ἀπόπεμψον τὸ παιδίον καὶ ἐπίτρεψόν μοι τὰ λοιπά!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ Τελεσίππη δ' ἐκέλευσε τὸν παῖδα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς συμπαίκτορας. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἠπείθει θέλων νὰ μένῃ παρὰ τῷ φίλῳ. Τέλος δὲ καλέσασα τὴν Ἀμύκλαν ἐκέλευσεν αὐτὴν ν' ἀπαγάγῃ τὸ ἀπειθὲς παιδίον.

Τούτου γενομένου ἡ Ἐλπινίκη προσέβλεψε μὲν πρῶτον τὴν φίλην βλέμμα ἐμφαντικώτατον στρέψασα, ἠνωρθώθη δ' εἶτα ὑπερήφανος καὶ αὐστηρά, ἔστη δ' ἔπειτα πρὸ τοῦ ξένου καὶ χρόνον τινὰ ἠτένιζεν αὐτὸν δριμύ.

Ὁ δὲ ξένος τὸ μὲν πρῶτον ἐπειράθη νὰ ὑπομείνῃ τὸ βλέμμα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐφαίνετο πειρώμενον νὰ συλλάβῃ καὶ κατάσχῃ τὸν ξένον, ὡς ὁ δήμιος τὸν φωραθέντα κακοῦργον. Ἄκον λοιπὸν τὸ βλέμμα αὐτοῦ συνειδότος τὸ σφάλμα ἐπειράθη νὰ διαφύγῃ τὴν δύναμιν τοῦ βλέμματος τοῦ δημίου — καὶ τότε μόνον ὑπερισχύσασα ἐν τῇ μάχῃ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ Ἐλπινίκη ἔλυσε τὴν βροντὴν κύουσαν σιγὴν καὶ ἤρξατο λέγουσα δηκτικῶς·

«Λάκων νεανία! Τρώγεις ἄσμενος ὀπτοὺς ταῶνας; Τῷ Περικλεῖ θὰ παρατεθῇ σήμερον τοιοῦτος. Δὲν ἐπιθυμεῖς ὁμοτράπεζος αὐτοῦ νὰ εἶσαι σήμερον;»

Εἶτα δὲ λαβοῦσα τὸν λόγον ἡ Τελεσίππη, ἧς τὸ ἦθος ὑπερέβαινε σχεδὸν τὸ ἀφανιστικὸν σκῶμμα τῆς Ἐλπινίκης· «Εἷς τῶν ταώνων τοῦ Πυριλάμπους εἶναι!» εἶπε. «Ταῶν, ὃν ὁ Περικλῆς χθὲς ἠγόρασεν. Ἤθελε νὰ προσενέγκῃ αὐτὸν δῶρον Ἰωνιάδι τινὶ ἑταίρᾳ, ἀλλὰ νῦν προτιμᾷ νὰ φάγῃ αὐτὸν ὀπτόν!»

«Παιδάριον!» ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη, «εἶναι ἀληθές, ὅ,τι οἱ ὁμήλικές σου, οἱ παρὰ τὸν Εὐρώταν οἰκοῦντες ἡλικιῶται, λέγουσιν ἰσχυριζόμενοι, ὅτι εἶσαι γυνή; Σκέψαι! καὶ ἐνταῦθα, ἐν Ἀθήναις, εἶναί τινες ἰσχυριζόμενοι, ὅτι δὲν εἶσαι ἀνὴρ ἀλλὰ — Μιλησία ἑταίρα!»

«Ἀθλία!» ἀνέκραξεν αὖθις ἡ Τελεσίππη οὐδόλως κατέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χουσα πλέον τὴν ὀργήν. «Δὲν ἐπήρκει σοι ἔξω τοὺς ἄνδρας ἑταιρικῶς νὰ παράγῃς; Ἠθέλησας καὶ εἰς τὴν ἀπαράβατον οἰκειακὴν ἑστίαν νὰ εἰσερπύσῃς; Δὲν ᾐδέσθης τοὺς ἐφεστίους θεοὺς τῆς οἰκίας ταύτης, οἵτινες κατηφεῖς προσβλέπουσι σὲ τὴν ταράττουσαν καὶ βεβηλοῦσαν τὴν ἱερὰν οἰκειακὴν ἑστίαν; — Στῆθι μεμυρισμένη καὶ κεκαλλωπισμένη πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας σου καὶ λαμβάνουσα τοὺς ἄνδρας τοῦ ἱματίου εἴσελκε εἰς τὴν οἰκίαν σου! — Τί δέ; Τολμᾷς εἰσέτι νά με προσβλέπῃς; Δὲν φεύγεις;» —

«Κάλεσον τὴν Ἀμύκλαν,» εἶπεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος πρὸς τὴν ἐξηγριωμένην καὶ μαινομένην φίλην, «ἵνα ἐκβάλῃ ἐκ τῆς οἰκίας διὰ τῆς γνησίας λακωνικῆς πυγμῆς τὸν ὑποβολιμαῖον τοῦτον πατριώτην, τὴν κομψὴν ταύτην πλαγγόνα!»

«Πρότερον,» ἀνέκραξεν ἡ Τελεσίππη, ἧς τὸ δυσκίνητον ἦθος ἐξαφθὲν ἅπαξ κατὰ μικρὸν σφοδρότερον ἐκύμαινε, «πρότερον θέλω νὰ ἐξορύξω ἐγὼ αὐτοῖς τοῖς δακτύλοις τὸν ὀφθαλμὸν ἐκ τοῦ προσώπου — ν' ἀποσπάσω τὴν ψευδῆ στολὴν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς!»

Τοιαῦτα ἐκμανεῖσαι ἐκραύγαζον αἱ δύο γυναῖκες στᾶσαι ἡ μὲν ἐκ δεξιῶν, ἡ δ' ἐξ ἀριστερῶν τῆς μετημφιεσμένης μέν, ἀλλὰ φωραθείσης Μιλησίας, ὑπερβαλλόντως θυμούμεναι.

Αὕτη δ' ὑπέστη καρτερικῶς τὸν πρῶτον καὶ σφοδρότατον κλύδωνα τῶν ὕβρεων, ἕως οὗ ἀπαλλαγεῖσαι τῆς ὀργῆς καὶ ἐκπεπληγμέναι ὑπὸ τῆς ἀταραξίας τῆς ὑβριζομένης ἀμφότεραι ἐν τῷ ἅμα ἐπί τινα χρόνον ἄφωνοι ἐγένοντο.

Εἶτα δ' ἤρξατο λέγουσα·

«Ἐξετοξεύσατε τὰ ὀξύτατα καὶ δηλητηριωδέστατα τῶν ὑμετέρων βελῶν; Ἤρεμος ὑπέμεινα τὴν χάλαζαν ταύτην τῶν βελῶν τῆς ὀργῆς, διότι μόνη παρεκινδύνευσα, μόνη ἐτόλμησα νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ τέμενος τῶν ὀργισθέντων τούτων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐφεστίων θεῶν, καὶ ἔχω, καίπερ προδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐνδύματος, τοσοῦτον τὸ ἀνδρικὸν ἐν ἐμαυτῇ, ὥστε νὰ φέρω πράως, ὅ,τι καταληπτὸν καὶ ἀπαραίτητον ἦτο. Ἀλλὰ καὶ σύ, οἰκοδέσποινα Τελεσίππη, καὶ σύ, σεμνὴ Ἐλπινίκη, θὰ ἐννοήσητε καὶ θὰ ὑπομείνητε, μετὰ τοσαύτας προσαγορεύσεις ν' ἀντείπω τι καὶ ἐγὼ μετὰ φωνῆς οὐδὲν τὸ κοινὸν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐχούσης. — Διὰ τί, δέσποινα Τελεσίππη, γαμετὴ τοῦ μεγάλου Περικλέους, ὑβρίζεις εἰς ἐμὲ τοιαῦτα καὶ τί κατηγορεῖς ἐμοῦ; Εἰπέ, τίνος ἀπεστέρησά σε; Τῆς ἑστίας; τῶν τέκνων σου; τῆς ἀγαθῆς δόξης σου; τῆς ἀρετῆς σου; τῆς οὐσίας σου; τῶν κοσμημάτων σου; τῶν ναρθηκίων καὶ μυρηρῶν ληκυθίων; Οὐδενὸς τούτων! Ἴσως φαίνομαι μικροῦ τινος μόνον ἀποστερήσασά σε, ἐκείνου, ὅπερ εὐτελέστατόν σοι ἦτο, ὅ,τι σὺ αὐτὴ προῦδωκας, ὅπερ ἀληθῶς οὐδέποτε κατεῖχες, περὶ οὗ τῆς κτήσεως καὶ φυλακῆς οὐδέποτε ἐφρόντισας — τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀνδρός σου. Καὶ ἂν τοῦτο ὄντως οὕτως ἔχει, ἂν ὁ ἀνήρ σου ἐρᾷ ἐμοῦ καὶ ὄχι σοῦ, ἐγὼ τὴν αἰτίαν ὑπέχω; Οὐχί! ἀλλὰ σὺ αὐτή! Μή τι ἦλθον εἰς Ἀθήνας ἐγώ, ἵν' ἀναγκάσω τοὺς Ἀθηναίους νὰ φιλῶσι τὰς συνεύνους; Μᾶλλον ἁρμόζει μοι καὶ εὐκολώτερόν μοι εἶναι νὰ διδάξω τὰς γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων, τί πρέπει νὰ πράττωσιν, ἵνα φιλῶνται ὑπὸ τῶν συμβίων. Ὦ Ἀθῖδες οἰκοδέσποιναι, τεκνοποιοὶ δοῦλαι μαραινόμεναι ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς γυναικωνίτιδος, δὲν ἐννοεῖτε τὴν τέχνην, νὰ χειρῶσθε τοὺς ἄνδρας. Διὰ τί δ' ἔχετε δι' ὀργῆς ἡμᾶς τὰς Ἰωνιάδας ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἔμπειροι τῆς τέχνης ταύτης εἴμεθα; Εἶναι τοῦτο ἁμαρτία, ἡ τοιαύτη ἐμπειρία; Ὄχι! τοὐναντίον ἡ ἀπειρία τῆς τέχνης ταύτης εἶναι ἁμαρτία! Τί εἶναι τὸ ἐρᾶσθαι; ἀρέσκειν! Ἂν θέλεις νὰ ἐρῶσί σου οἱ ἄνδρες, μάθε νὰ ἀρέσκῃς! Οὔτε οἱ δεσμοί, οὔτε οἱ ὅρκοι, οὔτε ἡ ἐπιμαρτυρία τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων ὠφελεῖ, ἀλλὰ μόνον τὸ γίγνωσκε νὰ ἀρέσκῃς! —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πότε δ' ἀρέσκει ἡ γυνή; Μάλιστα, ὅταν θέλῃ! Τίνι δὲ τρόπῳ πρέπει νὰ πειραθῇ νὰ ἀρέσῃ; Ποιοῦσα πᾶν τὸ ἀρεστόν. Διότι οὐχὶ μακρὸν χρόνον ἀναρτᾶται τὸν ἄνδρα ἡ γυνὴ κηλοῦσα τὰς αἰσθήσεις μόνον, ἢ θέλγουσα τὴν φαντασίαν μόνον, ἢ ψυχαγωγοῦσα τὴν διάνοιαν μόνον, ἢ συγκινοῦσα τὴν καρδίαν μόνον τοῦ ἀνδρός — ὀφείλει δ' ἐμπείρως ταῦτα πάντα νὰ συνενοῖ καὶ ἑνὶ λόγῳ νὰ εἶναι ἀξιέραστος! Ἀλλ', ἵνα τὸ ἐράσμιον αὐτῆς νικᾷ καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῇ ψυχῇ τῶν ἄλλων πάθος ἀσφαλέστερον ἐμπνέῃ, ὀφείλει ἡ γυνὴ νὰ πειρᾶται τὸ ἴδιον πάθος ἐπιμελῶς ν' ἀποκρύπτῃ μᾶλλον, ἢ νὰ προδίδῃ. Διότι γυνὴ προθύμως ἐκδηλοῦσα τὴν σφοδρότητα τοῦ ἔρωτος αὐτῆς ποιεῖ τὸν μὲν διαφλεγόμενον νηφάλιος νὰ γίνηται, τὸν δ' ἀποβαλόντα τὸν ἔρωτα νὰ βδελύττηται αὐτήν. Διότι διεγείρουσα τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ τὸ κατ' ἀρχὰς τελευτῶσα ἀνιᾷ αὐτόν. Ἀλλ' ἡ ἀνία τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὁ βέβαιος τάφος τῆς οἰκειακῆς εὐδαιμονίας, τῆς ἀρχῆς τῶν γυναικῶν. Στωμύλος, ἢ χαλεπὸς ἔστω ὁ ἀνήρ, νὰ στενάζῃ, ἢ νὰ καταρᾶται ἐπιτρέψατε αὐτῷ, ἀλλ' οὐδέποτε, οὐδέποτε νὰ χασμᾶται! — Σὺ δ', ὦ Τελεσίππη, καὶ ὀλίγα καὶ πολλὰ ἔπραξας· ὀλίγα μέν, διότι παρέσχες τῷ ἀνδρὶ τὸ σῶμά σου μόνον καὶ τὴν πίστιν, πολλὰ δέ, διότι, ὅ,τι προσήνεγκες αὐτῷ, προσήνεγκες, ὡς τὸ ποτὸν ἐν ποτηρίῳ! Ἀλλ' ἡ γυνὴ οὐδέποτε ὀφείλει νὰ εἶναι ποτὸν ἐν ποτηρίῳ, ἢ σκεῦος ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ καὶ δούλη, οὐδὲ γαμετή, ὡς λέγουσι, διότι ὁ Ὑμὴν Ὑμέναιος εἶναι ὁ λῃστρικὸς πολέμιος τοῦ Ἔρωτος. Ἀνὰ πᾶσαν δ' ἡμέραν ἐκ νέου πρέπει νὰ μνηστεύηται ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ καὶ τὴν θαυμασίαν τέχνην νὰ κατέχῃ, ὡς νύμφη ἑκάστης ἑσπέρας νὰ ἐπιβαίνῃ τῆς κλίνης καὶ ὡς κόρη ἑκάστης πρωΐας νὰ καταλείπῃ αὖθις αὐτήν! Τοιοῦτοι οἱ κανόνες τῆς τέχνης ἐκείνης! Μεταχειρίσθητι δ' αὐτούς, ἐὰν θέλῃς καὶ ἐὰν δύνησαι, εἰ δὲ μή, μὴ ἔλπιζε νὰ τύχῃς ἐκείνου, ὅπερ διὰ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέχνης ταύτης κερδαίνεται, καὶ μὴ φθόνει ταῖς ἄλλαις, αἵτινες δρέπουσι τοὺς καρποὺς αὐτῆς!» —

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

Ὑπερήφανος δὲ προσέβλεψεν αὐτὴν ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους καὶ συνέστειλε τὰ χείλη εἰς περιφρονητικὸν μειδίαμα.

«Φύλαξον παρὰ σαυτῇ τὴν σοφίαν τῆς ἑταιρικῆς τέχνης, διότι ἴσως ἔχεις ἀνάγκην αὐτῆς,» εἶπεν. «Παῦσαι δὲ διδάσκουσα ἐμέ, ὅπως τις δύναται νὰ τύχῃ τῆς εὐαρεστήσεως καὶ τιμῆς ἑνὸς ἀνδρός, ἐμέ, ἥτις ἠδυνάμην νὰ συναφθῶ πρὸς γάμον τῷ ἄρχοντι Βασιλεῖ! Τίνος νομίζεις ἄρα, ὅτι θὰ τύχῃς διὰ πάντων τούτων τῶν μηχανημάτων σὺ ἡ ξένη, ἡ ἑταίρα; Δύνασαι νὰ δελεάζῃς τὸν ἄνδρα μου εἰς μυστικὰς ἀνοσίους συνεντεύξεις αὐτὸν προκαλοῦσα, ἀλλ' ἀλλοτρία εἶσαι τῆς οἰκίας, τῆς ἑστίας αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε θὰ ἠδύνασο γαμετὴ αὐτοῦ ν' ἀποδειχθῇς, οὐδὲ γνησίους κληρονόμους αὐτῷ νὰ γεννήσῃς, καὶ ἂν ποτε ἀπέβαλλέ με, διότι εἶσαι ἀλῆτίς τις, οὐχὶ Ἀθῆς! Ἀδιάφορόν μοι εἶναι, ἂν στενάζει ἐρωτικῶς πρὸ ἐμοῦ ὁ ἀνήρ, ἢ ὄχι· ἐγὼ ἴσταμαι ἐνταῦθα ἐν τῇ ἑστίᾳ διοικοῦσα τὰ τοῦ οἴκου! Ἐγὼ εἶμαι ἡ οἰκοδέσποινα, σὺ δὲ παρείσακτος. Ἔξελθε! σοὶ λέγω, καὶ ὀφείλεις νὰ ὑπακούσῃς!»

«Ὑπακούω καὶ ἀπέρχομαι!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία. «Ἡ διανομὴ ἐγένετο ἀμέσως!» προσέθηκε εὐτόνως προφέρουσα τὰς λέξεις. «Σὺ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν ἑστίαν, ἐγὼ τὴν καρδίαν! — Διαφυλάξωμεν ἑκατέρα τὸ ἑαυτῆς. — Χαῖρε, Τελεσίππη!»

Ταῦτα εἰποῦσα ἐξῆλθεν ἡ Ἀσπασία.

Ἡ Τελεσίππη δ' ἔμεινεν ἐκ νέου μόνη μετὰ τῆς Ἐλπινίκης, ἥτις ἐπῄνεσε τὸ ὑπερήφανον παράστημα τῆς φίλης καὶ τοὺς λόγους, οὓς πρὸς τὴν ξένην εἶπεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μετὰ νέον δὲ μακρὸν διάλογον ἀπῆλθε καὶ αὕτη καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους ἐτράπη ἐπὶ τὰ οἰκιακὰ ἔργα.

Ἀλλ' ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἔλεγε περὶ τοῦ λακωνικοῦ φίλου λυπῶν τὴν αἰδοίαν Ἀμύκλαν, ἥτις κινοῦσα τὴν κεφαλὴν ἔλεγεν.

«Τὸ παιδάριον ἐκεῖνο οὐδέποτε ἐλούσθη ἐν τῷ Εὐρώτᾳ!»

Ἀλλ' ἡ Τελεσίππη ἀπηγόρευσεν ἀμφοτέρους νὰ μὴ μνησθῶσι τοῦ ξένου ἐνώπιον τοῦ Περικλέους.

Οὕτω παρῆλθεν ἡ ἡμέρα καὶ ἤδη ἦτο ὥρα τοῦ δείπνου. Ἐπανελθὼν δὲ καὶ ὁ Περικλῆς ἦλθεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον μετὰ τῶν ἑαυτοῦ.

Ἐλάμβανε δ' ἐκ τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων καὶ ἀπεκρίνετο πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν δύο ἄλλων παιδίων καὶ ἐνίοτε ἔλεγέ τι καὶ πρὸς τὴν Τελεσίππην, ἥτις σκυθρωπῶς ἅμα τε καὶ χλευαστικῶς προσβλέπουσα αὐτὸν ἐσίγα.

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς, ὃς ἀγαπητῶς εἶχεν, ὁσάκις οἱ περὶ αὐτὸν φαιδροὶ ἦσαν, κατελήφθη ὑπ' ἀνησυχίας τινὸς ἐκ τοῦ σιγηλοῦ καὶ ἰταμοῦ ἤθους τῆς γυναικός.

Τέλος δὲ παρετέθη καὶ ἕτερόν τι βρῶμα, ὁ ὀπτὸς ταῶν.

Παραδόξως δ' ὁ Περικλῆς προσβλέψας τὸ πτηνόν·

«Τί εἶναι τοῦτο;» ἠρώτησεν.

«Εἶναι ὁ ταῶν,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη, «ὃν κατὰ διαταγήν σου σήμερον ἐκόμισαν.»

Ἄφωνος δ' ἐγένετο ὁ Περικλῆς. Μικρὸν δ' ἐπισχών, ἵνα κατανοήσῃ τὰ συμβαίνοντα, ἠρώτησεν αὖθις μετὰ φωνῆς, ἥτις ἐκ τοῦ στήθους τοῦ ἥρωος πεπιεσμένη ἤχησεν·

«Τίς σοι εἶπεν, ὅτι ὀπτὸν ηὐχόμην νὰ ἴδω τὸ πτηνόν;»

«Πῶς ἄλλως;» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη. «Ἵνα θρέψωμεν καὶ ἐλεύθερον ἀφῶμεν νὰ περιφέρηται τοσοῦτο μέγα πτηνόν, δὲν εἶναι ἱκανῶς εὐρύχωρος ὁ ὀρνιθών. Τοῦτο μόνον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄρα ἀποδεκτὸν εὕρισκον σκοπουμένη, ὅτι ἠγόρασας τὸ πτηνὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἵνα παρασκευάσω αὐτὸ πρὸς τὸ δεῖπνον. Καὶ πῶς ὄχι; Εἶναι ἤδὺ τὸ κρέας καὶ ἐξαιρέτως ἠρτυμένον. Ἀπογεύθητι ἑνὸς τεμαχίου!»

Ταῦτα δὲ λέγουσα, παρέθηκεν αὐτῷ ἐκλεκτὸν τεμάχιον.

Ὁ Περικλῆς δ', ὁ Ὀλύμπιος καλούμενος, ὁ Περικλῆς, ὁ νικηφόρος στρατηγός, ὁ δεινὸς ῥήτωρ, ὁ κυβερνήτης τῆς τύχης τῶν Ἀθηνῶν, ὁ μετὰ σεμνῆς ἠρεμίας προσβλέπων τὸν ἀγριαινόμενον ὄχλον τῶν Ἀθηναίων, ὡς τὰ στίφη τοῦ ἐπελαύνοντος πολεμίου ἐν τῇ μάχῃ, — ὁ Περικλῆς ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τοῦ τεμαχίου ἐκείνου τοῦ ταῶνος, ὅπερ ἡ γαμετὴ Τελεσίππη ἐπὶ τοῦ τρυβλίου παρέθηκεν αὐτῷ.

Ἀλλὰ ταχέως κρατήσας ἑαυτοῦ ἀνέστη προφασιζόμενος, ὅτι κατάκορος ἐγένετο, καὶ ἕτοιμος ἦτο ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὰ δωμάτια αὐτοῦ, ὅτε ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης ἠρώτησεν·

«Ἔχουσιν καὶ οἱ κύκνοι τοῦ Εὐρώτα τοσοῦτον μεγαλοπρεπὲς πτέρωμα, ὡς ὁ ταῶν οὗτος;»

Δὲν ἀνέμεινε δὲ τὴν μέλλουσαν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ προσέθηκεν·

«Ἡ Ἀμύκλα εἶναι γραῖα ἀνόητος ἰσχυριζομένη, ὅτι ὁ λάκων φίλος μου οὐδέποτε ἐλούσθη ἐν τῷ Εὐρώτᾳ!»

Ἀκούσας δὲ τὰ περὶ τοῦ λάκωνος φίλου ὁ Περικλῆς προσέβλεψε πρῶτον μὲν τὸ παιδίον, εἶτα δὲ τὴν Τελεσίππην, ὡς διερωτῶν αὐτούς.

«Περὶ τίνος λάκωνος φίλου λέγεις;» ἠρώτησε τέλος.

Ἀλλ' οὔτε τὸ παιδίον, οὔτε ἡ Τελεσίππη ἀπεκρίναντο.

Δι' ὃ καὶ ὁ Περικλῆς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἑστιατορίου. Ἠκολούθησε δ' αὐτῷ ἡ Τελεσίππη.

Στᾶσα δὲ πρὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ δωματίου εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα μικρᾷ μὲν τῇ φωνῇ, ἀλλ' ἐμφαντικῶς·

«Ἀπαγόρευσον τὰς Μιλησίας ἑταίρας νὰ μή σε ζητῶσι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ἔνδον ὄντα, ἵνα μὴ διαφθείρωσι καὶ τὰ παιδία. Δὸς τὴν καρδίαν σου ταῖς ἑταίραις ταύταις, Περίκλεις, ἐὰν θέλῃς, ἀλλὰ μὴ ἐπίτρεπε νὰ βεβηλῶσι τὴν οἰκίαν, τὴν ἑστίαν σου. Ἀκολούθει αὐταῖς, ὅπου ἂν θέλῃς, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ἐν τῇ ἑστίᾳ ταύτῃ, ἀντέχομαι τῶν δικαίων μου. Ἐνταῦθα εἶμαι ἐγὼ ἡ δέσποινα, ἐγὼ μόνη!»

Παραδόξως δ' ἔθιγε τῆς καρδίας τοῦ Περικλέους ἡ ἠχὴ τῶν λόγων τούτων. Διότι δὲν ἦτο ἡ φωνὴ τῆς προδοθείσης γυναικείας καρδίας, ἀλλ' ἡ τῆς προσβληθείσης ψυχρᾶς καὶ ὑπερηφάνου οἰκοδεσποίνης.

Δι' ὃ ψυχρῶς ἀντιβλέψας τὴν προσφωνήσασαν εἶπεν ἤρεμος ὁ Περικλῆς·

«Ἔστω, ὡς λέγεις, Τελεσίππη!»

Τῇ αὐτῇ δ' ἡμέρᾳ ξένος τις δοῦλος ἐλθὼν πρὸς τὸν Περικλέα ἐκόμισεν ἐπιστόλιόν τι.

Ὁ δὲ Περικλῆς ἀναπτύξας αὐτὸ ἀνέγνω τὰ ἑξῆς γεγραμμένα ὑπὸ τῆς χειρὸς τῆς Ἀσπασίας·

«Ἐγκατέλιπον τὴν οἰκίαν τοῦ Ἱππονίκου. Περὶ πολλῶν ἔχω νά σοι εἴπω. Ἐλθέ, ἐὰν δύνησαι, εἰς τῆς Μιλησίας Ἀγαρίστης.»

Ὁ δὲ Περικλῆς ἀνταπέστειλε τὰ ἑξῆς·

«Ἐλθὲ αὔριον εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Κηφισοῦ ἔπαυλιν τοῦ Σοφοκλέους. Θά με καταλάβῃς ἐκεῖ. Ἐλθὲ δ' ἐνδεδυμένη τὴν στολὴν τοῦ κιθαριστοῦ, ἢ καὶ ἄνευ στολῆς ἐν φορείῳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

VI.

ΠΑΡΑ ΤΗΙ ΟΧΘΗΙ ΤΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ.

Καταλείπων τις τὴν παλαιὰν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τρεπόμενος πρὸς ἄρκτον, εἶτα δὲ στρεφόμενος ἐπ' ἀριστερὰ καὶ διαβαίνων τὸν Κεραμεικὸν καὶ μικρὸν διὰ τοῦ κήπου καὶ τῶν πλατάνων τῆς Ἀκαδημείας πορευόμενος, ἔπειτα δὲ πρὸς ἄρκτον βραχεῖαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔτι τινὰ ὕπαιθρον καὶ προσήλιον ὁδὸν κατανύων ἀφικνεῖτο εἰς τὴν τερπνὴν καὶ χαριέντως ἐπίσκιον νάπην τοῦ Κηφισοῦ.

Εἰσερχόμενος δέ τις εἰς τὴν νάπην ταύτην εἶχεν εὐθὺς ἐπ' ἀριστερὰ ψιθυρίζον τι, εὐθαλὲς δάσος ἐλαιῶν, ὅπερ μακρὰν ἐξετείνετο, ὡς θαλερὰ τάφρος, κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Δενδροειδὴς δ' ὑψοῦτο μεταξὺ ἡ λύγος, ἧς τὰ κυανᾶ ἄνθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαριέσσης πρασίνης χρόας τῶν φύλλων εὐπρεπέστερα ἐφαίνοντο, καὶ ὁ κισσὸς καθεῖρπε πανταχοῦ κατὰ τῶν κλάδων καὶ ἡ σμίλαξ περιεφύετο τῇ κλιτύϊ καὶ κατεκάλυπτεν αὐτὴν οὕτως, ὥστε μόνον εὐθαλῆ χλόην τις πανταχοῦ ἔβλεπεν.

Ἐν τῷ ἐπὶ θάτερα δὲ τῆς ὁδοῦ, ἐπὶ δεξιά, ἔῤῥεον καχλάζοντα τὰ κρυσταλλοφανῆ μορμύροντα κύματα τοῦ Κηφισοῦ ἐκ τοῦ βάθους τῆς νάπης ὑπεράνω τῶν ἀπαστραπτόντων λευκῶν καχλήκων πρὸς τὸν ὁδοιπόρον ἀπαντῶντα καὶ τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ τὰς ῥοδοδάφνας καὶ τὰς λύγους κρυπτόμενα.

Ἐπὶ τοῦ ἀντιπέραν δὲ τοῦ Κηφισοῦ ἔβλεπέ τις μακρόθεν προσνεύοντα τὸν ἐπίσης ἐπίχαριν, χρυσαυγῆ καὶ πολύφημον λόφον Κολωνόν.

Εἰσερχόμενος δέ τις εἰς τὴν νάπην καὶ πορευόμενος βραχύ τι ἐν μέσῳ τοῦ ἐλαιῶνος καὶ τῶν ῥεόντων ναμάτων ἔβλεπεν ἐν τῇ ἀντιπέραν ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ ἐπὶ λειμωνίου ἠρέμα αἰρομένου πεδίου χαρίεσσαν ἔπαυλιν λάμπουσαν ἀπὸ τῆς αἴγλης τοῦ ἡλίου καὶ περιεζωσμένην πολυετεῖς ὑψικορύμβους κυπαρίσσους, πλατάνους καὶ πίτυς καὶ περιβαλλομένην ὑπὸ κήπου, ὅστις εἰς τὸν Κηφισὸν σχεδὸν κατέτεινεν. Ἀλλ' οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐπὶ τάδε κατέτεινεν ὁ κῆπος εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ· διότι οὗτος ῥέων ἐκ τοῦ μέσου τῆς νάπης καὶ προχωρῶν πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ κήπου ἔκαμπτεν εἶτα τὴν δεξιὰν πλευρὰν καὶ προσέκλυζε καὶ ἐκεῖ πρὸς τὸ πεδίον, εἰς ὃ ὁ ἀνθεσφόρος καὶ ὀπωροφόρος κῆπος ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περιβάλλων τὴν ἔπαυλιν κατέτεινεν. Ἀλλὰ τὸ πεδίον τοῦτο τοῦ κήπου ἀναπεπταμένον πως ἦτο· ὥστε τὸ ῥυάκιον βαθυνόμενον ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ ὑψηλῶν ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἐκλαμπόντων καὶ τῷ κελάδῳ τῶν ἀηδόνων περιηχουμένων θάμνων ἀνετώτερον κατέῤῥει καχλάζον.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ εὐρυχώρου τούτου πεδίου μεταξὺ τῆς ἀναπεπταμένης ταύτης ὄχθης τοῦ Κηφισοῦ καὶ τῆς ἐπαύλεως ἵστατο οἰκίσκος τις ὑπὸ ῥοδῶν περιβαλλόμενος. Ἐν ταῖς γωνίαις δὲ τοῦ κήπου δάφναι καὶ μύρτοι καὶ ῥοδωνιαὶ περιπλεκόμεναι ἀπετέλουν πυκνὰς σκιάδας ἄνετον καταφυγὴν παρεχούσας. Ἔβλεπε δέ τις καὶ κοκκινοβαφῆ ἄνθη ῥοιῶν, ὡς καὶ διστοιχίας ἐλαιῶν, συκῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, αἵτινες ἀπὸ τῆς μιᾶς σκιάδος εἰς τὴν ἑτέραν φέρουσαι περιέβαλλον τὸν κῆπον.

Ὅπου δὲ τὸ ἔδαφος ἠρέμα πρόσαντες ἐγίνετο πρὸς τὸν λόφον τοῦ Κολωνοῦ ὑψούμενον, ἐκεῖ ἐπίπερκος ἐν τῇ προσηλίῳ κλιτύϊ ἐξεκρέματο ὁ καρπὸς τῆς ἀμπέλου. Αὐτὴν δὲ τὴν ἔπαυλιν κατεκάλυπτον κλήματα οἰνώδη, ἅτινα καὶ τοῖς δένδροις ἐποχούμενα ἔθαλλον τοῖς φύλλοις καὶ ὁ καρπὸς ὡραίαν εἶχε τὴν ἄνθην. Ἡμιλλᾶτο δὲ πρὸς αὐτὰ καὶ ὁ κισσός, οὗ οἱ μὲν μεγάλοι μέλανες κόρυμβοι ἐποχούμενοι τοῖς τοίχοις καὶ τοῖς δένδροις ὡσαύτως ὅμοιοι πρὸς τὰς σταφυλὰς ἐξεκρέμαντο, τὸ δὲ πλούσιον φύλλωμα ἐλιττόμενον καὶ ἕρπον ἐκρασπέδου καὶ αὐτὸ τὸ πεδίον τοῦ δροσεροῦ λειμῶνος.

Μεταξὺ δὲ τῶν θαλερῶν θάμνων καὶ τοῦ ἀναπεπταμένου ποεσιτρόφου πεδίου ἐξετείνοντο μικραὶ πρασιαί. Ἀλλ' ἡ προβεβηκυῖα ὥρα τοῦ ἔτους καὶ ἡ στεφανηπλόκος ὁρμὴ τῶν Ἀθηναίων ὀλίγους μόνον κατέλιπον ἐκ τῶν καλλιβοτρύων ναρκίσσων καὶ τῶν χρυσαυγῶν κρόκων καὶ τῶν κρίνων καὶ τῶν ἴριδων καὶ τῶν ἴων, ἀναρίθμητα δ' ἔθαλλον πανταχοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περιπλεκόμενα τοῖς ἴοις τὰ ῥόδα, εἴτε διακεχυμένα ἐπὶ τοῦ πορφυρονώτου πεδίου, εἴτε προσνεύοντα ἀφ' ὑψηλῶν θάμνων, καὶ οὐδέποτε μὲν προσβαλλόμενα ὑπὸ χαλεπῶν ἀνέμων, ἑκάστης δὲ πρωΐας ὑπὸ τῆς καθαρωτάτης οὐρανίας δρόσου ἀναψυχόμενα.

Ὅσον δ' εὐχερὴς φαίνεται ὁ διὰ λέξεων ὁρισμὸς τῶν ὀνομάτων καὶ σχημάτων πάντων, ὅσα τις ἐνταῦθα ἔβλεπε, τοσοῦτον δυσχερής, ἢ μᾶλλον ἀδύνατος εἶναι ἡ περιγραφὴ τῆς φαιδρᾶς καὶ εὐδαίμονος γαλήνης, ἥτις ἐπεκοιτάζετο ἐφ' ἁπάσης τῆς θαλερᾶς, ὑπὸ δασῶν περιβαλλομένης, ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Κηφισοῦ δροσιζομένης καὶ ἀηδόνων βριθούσης ταύτης νάπης. Ἦτο δέ τις ὡς ἐγγύτατα τῆς θορυβώδους πόλεως, ἀλλ' ὅμως ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ὅλως μακρὰν αὐτῆς. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἔβλεπεν ἐνταῦθα μὲν τὸν ἀγροῖκον θεὸν Πᾶνα ἐξερχόμενον ἐκ τῆς ἐπισκίου γαλήνης τοῦ δάσους, ἐκεῖ δὲ Νηϊάδα τινὰ ἀναδυομένην τῶν παιζόντων ὑδάτων τοῦ Κηφισοῦ ὑπὸ τὴν σκιὰν θαλερᾶς φυλλάδος, περαιτέρω δὲ ἐν τῷ δροσώδει μυχῷ τοῦ δάσους τοὺς τραγόποδας Σατύρους κραιπαλῶντας βεβαίως, ἢ τὰς εὐκόλπους Ἁμαδρυάδας ὀρχουμένας, ἢ ἐπὶ τῶν χλωρῶν φύλλων κατακειμένας καὶ κιχλιζούσας. Ἐνίοτε δε φρίκη διέτρεχε τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, αἵτινες ὑπὸ τὸν αἰθριώτατον κυανοῦν ἑλληνικὸν οὐρανὸν ἐσείοντο, φρίκη, ὡς ἡ ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῆς χαρᾶς, προτρέχουσα πρὸ τῶν βημάτων τοῦ θεοῦ τῆς χαρᾶς Διονύσου. Ἤθελεν ἄρα ὁ θεὸς ἐφορμῶν ἀπὸ τῶν ῥείθρων τοῦ Κηφισοῦ νὰ κατακτήσηται τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Κολωνοῦ ὑπὸ τῶν παλαιῶν σπουδαίων λόγων περιβομβούμενον ἄλσος τῶν Εὐμενίδων;

Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς τῶν Μουσῶν τῶν συμπαικτριῶν τοῦ Ἀπόλλωνος παρῆσαν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ. Διότι αὐτόθι κατῴκει ὁ μουσοφιλὴς Σοφοκλῆς καὶ αὕτη ἦτο ἡ πάτριος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χώρα, ἣν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως ἐπαινῶν ἐπεδείκνυε τῷ Περικλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ. Αὐτόθι δ' ἐγεννήθη καὶ διέτριβε καὶ ὑπὸ τὰ λευκὰ ὑπὸ κισσοῦ καὶ ἀνθέων κεκαλυμμένα μνημεῖα, ἅτινα τῇδε κἀκεῖσε διὰ τῶν δένδρων τοῦ κήπου καὶ τῶν θάμνων διέλαμπον, ἐκοιμῶντο οἱ πατέρες αὐτοῦ.

Ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου περιβομβούμενος ὑπὸ τῶν ἑωθινῶν πνευμάτων ἐκάθητο ἔν τινι ῥοδῶνι ἔχων ἐπὶ τῶν γονάτων πινακίδα, εἰς ἣς τὴν μάλθην διὰ τοῦ ὀξέος ἄκρου τῆς γραφίδος ἐνίοτε στίχους τινὰς ἐνέγραφε καὶ πολλάκις διὰ τοῦ ἀμβλέος ἄκρου αὖθις ἀπέξυεν, ἵνα ἐξαφανίσῃ αὐτούς, ὁσάκις ἡ πρώτη ἔμπνευσις τῆς Μούσης οὐχὶ ἀσπαστὴ αὐτῷ ἐφαίνετο.

Μικρὸν δ' ἀναπαυσάμενος ἐν τῷ μεταξὺ καὶ βλέμμα ἐπὶ τὴν ναπαίαν ὁδὸν στρέψας εἶδεν εὐπρεπῆ τινα ἄνδρα, ὃς ἐλαφρὸν καὶ εὐκίνητον τὸν πόδα κινῶν διὰ τῆς νάπης ἐβάδιζεν.

«Τίς εἶναι ἆρά γε ὁ ἑωθινὸς ἐκεῖνος,» διελογίζετο πρὸς ἑαυτόν, «ὃς πτερόπους σχεδόν, ὡς ὁ Ἑρμῆς, ὁ ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν, προσέρχεται;»

Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὁ ὁδοιπόρος ἐγγύτερον ἐγένετο καὶ ὁ ποιητὴς ἀναγνωρίσας τὸν προσφιλέστατον τῶν φίλων αὐτοῦ ἔδραμεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κήπου περιχαρής, ἵνα δεξιώσηται αὐτόν.

Ὁ δὲ Περικλῆς κατασείων αὐτῷ τὴν χεῖρα·

«Κληθεὶς ὑπὸ σοῦ,» εἶπεν, «ἔρχομαι σήμερον, ἵνα μείνω παρὰ σοί, ὡς ξένος, φεύγων τὸν θόρυβον καὶ τὰ σκευωρήματα τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ Μιλήσιος δὲ κιθαριστής, ὃν ἀναμφιλόγως διὰ μνήμης ἔχεις, θὰ ἔλθῃ, ἵνα διέλθῃ μεθ' ἡμῶν τὴν ἡμέραν, ἐὰν ἐπιτρέπῃς τοῦτο. Πολλὰ πρὸς αὐτὸν νὰ διαλεχθῶ ἔχων οὐδαμοῦ ἠδυνάμην μᾶλλον ἀνενόχλητος μετ' αὐτοῦ νὰ μείνω.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ο καλὸς Μιλήσιος κιθαριστὴς λοιπὸν θὰ ἔλθῃ;» ἀνέκραξε χαίρων ὁ Σοφοκλῆς. «Καλῶς ἐνόησα, ὅτι ἐνθουσιασμός τις βεβαίως κατεῖχέ σε ἐρχόμενον ἐνταῦθα, ὅτε εἶδόν σε βαδίζοντα ἐν τοσαύτῃ ταραχῇ καὶ ἐξάψει. Δὲν ἔβλεπέ τις πλέον τὴν ἤρεμον σεμνότητα τοῦ ῥήτορος τῆς πυκνός, οὐδ' ἀνεγνώριζόν σε. Τοσοῦτον ἐκίνεις τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ἰσχία ὑπομιμνήσκων με τὸν στατὸν ἵππον τοῦ Ὁμήρου, ὅστις δεσμὸν ἀπορρήξας ὑψοῦ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται ὤμους ἀΐσσονται καὶ θέει πεδίοιο . . .»

«Σίγα!» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς συγκλείσας διὰ τῆς χειρὸς τὸ στόμα τοῦ φίλου. «Ἡ μεμυρωμένη καὶ εὐῴδης πρωϊνὴ αὔρα τῆς Κηφισίας νάπης ἐνεθουσίασέ με τοσοῦτον!»

«Πῶς δ' οὐχὶ καὶ ἡ ἐπιθυμία τὴν καλὴν Μιλησίαν νὰ ἴδῃς;» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. «Δὲν εἶναι αὕτη ἡ ἐπιχαριτωτάτη πασῶν τῶν γυναικῶν;»

«Εἶναι ἁβρὰ ὡς Λυδία, σεμνὴ ὡς Ἀθὶς καὶ ἰσχυρὰ ὡς Λάκαινα!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Δὲν φθονεῖς πλέον τῷ Ἴωνι τῆς ξανθότριχος ἰοπαρείου Χρυσίλλης!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς πονηρῶς μειδιῶν.

«Ἄφες τὴν Χρύσιλλαν!» ἀνέκραξεν ὁ Περικλῆς. «Ἡ Ἀσπασία εἶναι ἀσύγκριτος. Δὲν δύναταί τις νὰ ὁρίσῃ, ὁπότερον τῶν Μουσῶν μᾶλλον, ἢ τῶν Χαρίτων μετέχει.»

«Ἀλλὰ καὶ Μοῖρά τις εἶναί σοι ἴσως,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. «Δύναται καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν τι νὰ ἐπικλώσῃ τῷ νήματι τοῦ βίου σου!»

«Καὶ Λάμια ἴσως καὶ Ἔμπουσα!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς. «Καὶ ἂν ἦτο δὲ τοιαύτη — ἔχομεν ἱκανὸν αἷμα ἐν ταῖς φλεψὶ καὶ φέρομεν ξίφος, ὅπερ δυνάμεθα, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς, ἐπὶ πᾶσαν Κίρκην ἐν καιρῷ νὰ σπάσωμεν ἐκ τοῦ κολεοῦ...»

«Ἔρχομαι πρὸς σὲ κεκμηκὼς καὶ καταπεπονημένος,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς ἀπομάσσων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν ἐκ τῆς ἐν θερινῇ ὥρᾳ πορείας ἱδρῶτα. «Ἐξέφυγον τὰς μερίμνας καὶ τοὺς πόνους τῶν ἀμετρήτων ἀρχῶν καὶ ἀξιωμάτων μου, ἵνα διαγάγω μίαν ἡμέραν ἐν ἐπιχάριτι ἀπραγμοσύνῃ ἀφιερωμένος τῷ τροφίμῳ παιδὶ αὐτῆς, τῷ Ἔρωτι.»

«Καλῶς ποιῶν,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ζητεῖς τὴν ἀπραγμοσύνην, ἵνα ἀφιερώσῃς σαυτὸν τῷ Ἔρωτι. Ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν πνιγηρῶν καυμάτων ὀφείλει τις, εἴτε νὰ φεύγῃ ὅλως τὸν ἔρωτα, ἢ μηδὲν ἄλλο νὰ πράττῃ, ἢ ν' ἀφιερῶται αὐτῷ.»

«Νομίζω, ὅτι σὺ αὐτὸς παραβαίνεις τὸ λόγιον τοῦτο,» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Αἱ ἐπὶ τῶν γονάτων σου πινακίδες ἐκεῖναι μαρτυροῦσιν, ὅτι στίχον στίχῳ ἐπιμελῶς συνῆπτες. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς κωλύει σε, ὡς λέγουσι, νὰ φιλοξενῇς τὴν καλὴν Ἐφεσίαν, τὴν Φιλαίνιον, ἐν τῷ ἐχεμύθῳ ἐκείνῳ μυρρίνῳνι, ἢ τῷ ῥοδῶνι . . .»

«Εἶναι καὶ ἡ ποίησις ἐργασία;» ἠρώτησεν ὁ Σοφοκλῆς. «Ἐγὼ ἠγνόουν τοῦτο. Ἀλλ', ἂν τὸ ἀφιδρωμένον μέτωπον ἀποδεικνύει τὸν ποιητήν, τότε βεβαίως ποίησις εἶναι ἡ ἠχοῦσα ἀπόπνευσις σύμπαντος τοῦ θείου φωτὸς καὶ σύμπαντος τοῦ θείου πυρός, ὅπερ θηλάζει τις διὰ τῶν φθαρτῶν αἰσθήσεων ἐκ τοῦ οὐρανίου αἰθέρος. Τὸ φῶς μεταβάλλεται εἰς φθόγγους. Τούτου ἕνεκα ἥκιστα ἐπιθυμῶ νὰ στερῶμαι τοῦ ἔρωτος ἐν ὥρᾳ θέρους, διότι τότε μάλιστα εἶναι θερμότατος καὶ ἥδιστος καὶ θειότατος. Μάλιστα δ', ὅταν κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ θείου πυρὸς ποιῶ, ἀδύνατόν μοι εἶναι νὰ στερηθῶ αὐτοῦ! Διότι τότε ἡ μία φλὸξ φέρεται ἐπιχαρίτως πρὸς τὴν ἄλλην. Ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ Ἀπόλλωνος δῆλα δὴ ἐκκαιόμενός τις ζητεῖ ἀναψυχὴν ἐν τῇ ἡδίστῃ πνοῇ τοῦ Ἔρωτος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπανέρχεται εἰς τὴν Μοῦσαν οὐδενὸς πλέον ἐπιθυμῶν, ὡς ἱκανὰ ἀπολαύσας καὶ διακείμενος ἁρμονικῶς τὴν ψυχήν. Τέλος δὲ μεταλλάσσουσι τὸ πρόσωπον ὁ Ἔρως καὶ ἡ Μοῦσα· ἡ Μοῦσα δῆλα δὴ γίγνεται προαγωγὸς τοῦ φλογεροῦ Ἔρωτος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ οἱ ὀφθαλμοί, ἢ τὸ στῆθος τῆς ἐρωμένης ἐμπνέουσί τινι τὰς καλλίστας ποιητικὰς ἰδέας.»

«Νομίζω, ὅτι ὁσονδήποτε καταπεπονημένος καὶ ἂν εἶναί τις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «πάντοτε εὑρίσκει ἀναψυχὴν ἐν τῷ ἔρωτι. Ἡμεῖς οἱ ὑπὸ τοῦ ποιητικοῦ καὶ φιλοπράγμονος ἐνθουσιασμοῦ ἰσχυρῶς κατεχόμενοι καλῶς τοῦτο γνωρίζομεν!» —

Τοιαῦτα διελέγοντο οἱ δύο ἐνθουσιῶντες καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ὥρας ὄντες ἄνδρες.

Αἴφνης δὲ φορεῖόν τι ἔστη πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Σοφοκλέους.

Ἐκ τούτου δ' ἐξέβη γυναικοπρεπῶς ἐνδεδυμένη ἡ Ἀσπασία, ἣν δεξιωσάμενος ὁ Σοφοκλῆς ἤγαγε πρὸς τὸν Περικλέα εἰς τὸν πολυανθῆ περίβολον τοῦ εὐώδους κήπου.

Ἐν σκέπῃ δ' οὖσα νῦν ἡ Ἀσπασία τῶν ἀκελεύστων κατασκοπίων ὀφθαλμῶν ἀπήγαγε τὴν καλύπτραν καὶ ἀφεῖσα νὰ ὀλισθήσῃ ἐκ τῶν ὤμων καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ὑπὲρ αὐτὴν εἶχεν ἀναλαβοῦσα, ἐπεφάνη ἐν τῷ λαμπρῷ καὶ καταστίκτῳ γυναικείῳ χιτῶνι τοὺς οὔλους ξανθοτρίχους βοστρύχους κυματοειδῶς ἐπὶ τῶν κροτάφων εὐθετισμένους ἔχουσα καὶ μόνον κόσμημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἁλουργῆ πλατεῖαν ταινίαν φέρουσα, ἥτις ἀπὸ τῆς κορυφῆς πρὸς τὰ ὄπισθεν ὡς δακτύλιος τοὺς ἀφθόνους βοστρύχους περιέβαλλεν. Ἐκράτει δὲ μικρὸν κομψότατον σκιάδειον, ἀλεξιτήριον τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, καὶ ἐκ τοῦ ζωνίου, τοῦ συνέχοντος ἐν μέσῳ τῷ σώματι τὸ ἱμάτιον, ἔφερεν ἀνηρτημένον ἐπίχαρι ποικίλον ῥιπίδιον σχῆμα φύλλου ἔχον.

Ὁ Σοφοκλῆς νῦν πρῶτον ἔβλεπε τὴν Ἀσπασίαν γυναικείαν ἐνδεδυμένην στολήν. Φωνὴ δὲ θαυμασμοῦ ἐξέφυγεν αὐτόν. Διότι ἡ Μιλησία ἐνέσκηψεν εἰς τὸν ἀγροτικὸν καὶ ἥσυχον ἐν τῇ νάπῃ τοῦ Κηφισοῦ βίον, ὡς τι ἀνταυγέστατον καὶ κηλητικώτατον θαῦμα, ὡς τι ὅλως ξένον τῇ ἀγροτικῇ ἡσυχίᾳ, φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς ἄρωμά τι, μεθυστικόν τι ἄρωμα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κάλλους καὶ νεότητος ἐξαφανίζον τὴν μυροβόλον αὔραν τοῦ ἄλσους καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου.

«Στέρξον, Ἀσπασία,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς ὁδηγῶν τὴν καλὴν καὶ τὸν φίλον αὐτῆς κατά τινα ὑπὸ φυλλωδῶν κλημάτων κεκαλυμμένον δρόμον, «στέρξον, ὅσα ἡ φύσις τῇ χώρᾳ ταύτῃ παρέσχε. Διότι οὐδεμίαν ἀφορμὴν θὰ λάβῃς ἐνταῦθα νὰ θαυμάσῃς τὴν κηπουρικὴν τῶν Ἀθηναίων τέχνην. Καλῶς δὲ γνωρίζω, ὅτι ὑμεῖς οἱ τὴν ἐλάσσονα Ἀσίαν κατοικοῦντες Ἕλληνες ἐμπειρότεροι ἡμῶν τῶν τὴν ἀντιπέραν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης οἰκούντων εἶσθε χαίροντας κρεμαστοὺς κήπους νὰ κατασκευάζητε καὶ νὰ κοσμῆτε αὐτοὺς διὰ λαβυρίνθων καὶ ἄντρων καὶ σκιάδων ἔχοντες ὡς παράδειγμα τὸν ἐκτεταμένον καὶ μεγαλοπρεπῆ παράδεισον τοῦ Πέρσου. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι πιστεύομεν, ὅτι ἡ καλὴ φύσις, ὡς καλὴ γυνή, καὶ ἀκαλλώπιστος οὖσα καλὴ φαίνεται.»

«Ἄφες τὴν Ἀσπασίαν χρόνον τινὰ ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ νὰ περιπατήσῃ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ ταχέως δὲν θὰ στέργῃς σὺ αὐτὸς τὴν ἀκαλλώπιστον φύσιν. Ταχέως θὰ καταγοητεύσῃ καὶ θὰ μεταβάλῃ καὶ σὲ καὶ τὸν κῆπον. Διότι τοιαύτη τις εἶναι. Ὅπου δήποτε ἂν πατῇ, ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς βλαστάνει τι. Εἶναι λίαν ἔμπειρος νὰ καταλείπῃ πάντοτε κέντρον τι ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἴδῃς, ὅτι, ἐὰν ἐκσφενδονήσῃ λόγους τινὰς περὶ τοῦ κήπου σου, οὐδόλως θὰ ἡσυχάσῃς, πρὶν ἂν κατασκευάσῃς τι δυνάμενον πρὸς τὸ ἄλσος τῶν Ἑσπερίδων, ἢ τὸν κῆπον τοῦ Φοίβου τὸν ἐν τῷ πέρατι τοῦ Ὠκεανοῦ, ἢ τοὺς Κυρηναϊκοὺς κήπους τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἢ τοὺς κήπους τοῦ Μίδα τοὺς τὰ ἑκατοντάφυλλα ῥόδα φέροντας νὰ συγκριθῇ, ἢ τοὐλάχιστον πρὸς τὴν κηπουρικὴν τέχνην τοῦ ὁμηρικοῦ ἄνακτος τῶν Φαιάκων ἐπὶ τῆς Σχερίας Ἀλκινόου νὰ παραβληθῇ.»

«Καλῶς γνωρίζω,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «ὅτι ἡ γυνὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὕτη μαγεύει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς ταραχὴν αὐτὰς ἐμβάλλει. Ἀλλὰ γενοῦ ἵλεως, καλὴ φαρμακίς, καὶ ἄφες καὶ ἐμὲ καὶ τὸν κῆπόν μου τοῦτον ἄθικτον! Εἶχον μέχρι τοῦδε τοσοῦτον ἀγαπητῶς καὶ ἔζων εὐδαίμων ἐνταῦθα. Διότι, ὁσάκις μὲν ἔλαμπεν ὁ Φοῖβος ἐν τῷ οὐρανίῳ σκηνώματι, ἔχαιρον, ὅτι αἱ ἐλαῖαι καὶ τὰ σῦκα καὶ αἱ ῥοιαὶ ὡρίμαζον, ὁσάκις δ' ὁ Ζεὺς ἔβρεχε, χάριτας αὐτῷ ὡμολόγουν, ὅτι οἱ λειμῶνες ἔθαλλον. Ἠρκούμην δὲ τοῖς ὑπάρχουσιν, οἷον τοῖς ἄνθεσιν τοῦ ἔαρος, τῇ σκιᾷ τοῦ θέρους, τῷ πλήθει τῶν καρπῶν τοῦ φθινοπώρου, τῇ ἀναψυκτικῇ αὔρᾳ καὶ τῇ ἠρεμίᾳ τῇ μουσοφιλεῖ τοῦ χειμῶνος. Ἀλλὰ μάλιστα, παντοδύναμε Ἀσπασία, μή μοι ἐπάσῃς, μηδὲ μεταβάλῃς διά τινος ἐπῳδοῦ, ὅ,τι ἐκ συνηθείας ἀσπαστότατόν μοι ἐγένετο καὶ ὅ,τι τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ποιητῇ ποθεινότατον, τὴν εὐμαρῆ δῆλα δὴ καταφυγήν, ἣν οἱ δαφνῶνες καὶ οἱ μυρρινῶνες καὶ αἱ ῥοδωνιαί μοι παρέχουσιν.»

«Εἶναι ἀληθῶς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἡ ἐν τῷ δαφνῶνι ἡσυχία ὠφέλιμος τῷ ποιητῇ; Δὲν πρέπει ἆρά γε, ἵνα ὡριμάσῃ οὕτος τέλεον, νὰ εἰσέλθῃ ἐκ τῆς ἡσύχου σκιᾶς εἰς τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ βίου;»

«Ἐπὶ μακρὸν χρόνον πιστεύει τις,» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς, «ὅτι ὁ ἥλιος καὶ μόνον ὁ ἥλιος ἀποδεικνύει ὡραίας τὰς ῥᾶγας τῶν σταφυλῶν, ἕως ἂν καταλάβῃ τὰς μεγίστας καὶ εὐθαλεστάτας καὶ ζωροτάτας σταφυλὰς ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πυκνοτάτων φύλλων. Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως ἀμφισβητεῖς, ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἐν ἐρημίᾳ ἥσυχος βίος ὠφελεῖ τὸν ποιητήν, πάντως δ' ὅμως θὰ ὁμολογήσῃς, ὅτι τῷ ἐρῶντι προσφιλὴς εἶναι. Ἐνταῦθα θὰ ἠδύνασθε, ἂν ἠθέλετε, πολλὰς ἡμέρας ν' ἀπολαύσητε αὐτοῦ ὑπ' οὐδενὸς ἐνοχλούμενοι, εἰ μὴ μόνον ὑπὸ τῶν τερετισμῶν τῶν πτηνῶν, ἢ τοῦ καχλάσματος τῶν κυμάτων. Οὐδείς ποτε τῶν δούλων ἀκέλευστος εἰσέρχεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὸν κῆπον τοῦτον. Ἀλλ', ἐὰν θέλητε νὰ ἴδητε τὸ ἐπιχαριτώτατον καὶ ταῖς Μούσαις καὶ Χάρισι προσφιλέστατον χωρίον, ἔλθετε μετ' ἐμοῦ!»

Ἠκολούθησαν δὲ τῷ ποιητῇ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία. Ὁ δ' ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐκεῖσε, ὅπου, ὡς ἤδη εἴπομεν, ὁ Κηφισὸς καμπτόμενος περιέβαλλε τὸν περίβολον τοῦ κήπου καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ θάτερα. Ἐνταῦθα δὲ τὸ μὲν ἔδαφος ἐκλίνετό πως πρὸς τὸν ῥύακα, ὅστις βαθύτερος ἔῤῥει, ἡ δ' ὄχθη οὐχὶ ἀποτόμως πρὸς τὰ ὕδατα κατεφέρετο, ἀλλ' ἠρέμα προσκλίνουσα κατέλειπε τερπνότατόν τινα ἐν τῷ μεταξὺ τόπον, ἐν ᾧ ἠδύναντο δύο ἄνθρωποι ἐν ἐπιχάριτι ὁμιλίᾳ ὑπὸ τὴν εὐθαλῆ καὶ ὑπὸ τῶν παιζουσῶν ἀκτίνων περιλαμπομένην φυλλάδα κατὰ μῆκος τοῦ ῥύακος νὰ περιπατῶσιν.

Εἰς τὴν χαρίεσσαν λοιπὸν ταύτην ἀτραπὸν ὡδήγησεν ὁ ποιητὴς τοὺς ξένους αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ἐπιχαριτώτατα μὲν ἀντήχει τὸ κάχλασμα καὶ ὁ φλοῖσβος τῶν κυμάτων, ἤδιστα δ' ἐτερέτιζον καὶ ἔψαλλον τὰ πτηνά, καὶ ὡς φιλοπαίγμονα φαντάσματα ἔπαιζον ἡ σκιὰ καὶ τὸ φῶς περὶ τὰ κύματα καὶ τοὺς κλάδους. Τῇδε κἀκεῖσε ἄφθονος πόα ἐβλάστανεν, ἐφ' ἧς ἠδύνατό τις νὰ κατακλίνηται εἰς ἀνάπαυλαν καὶ νὰ ὀνειροπολῇ ἀπολαύων ἥσυχος τῆς ἀναψυκτικῆς δρόσου τῆς σκιᾶς. Καὶ ἄντρον δέ τι πετρηρεφὲς εὑρίσκετο ἐκεῖ ἔξωθεν μὲν πολυανθῆ φυλλάδα ὡς παραπέτασμα φέρον, ἔσωθεν δὲ κεκοσμημένον δι' ἑδρῶν καὶ στρωμάτων καὶ εἰς ἀνάπαυλαν προκαλοῦν ἐν τῇ πνιγηρᾷ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας.

Ἐθέλχθη δ' ἡ Ἀσπασία ἰδοῦσα τὸ χαρίεν τοῦτο ἀναπαυστήριον καὶ ἀσμενέστατα ἀποδεξαμένη τὴν πρόκλησιν τοῦ φίλου ἐκαθέσθη. Ἠκολούθησαν δ' αὐτῇ ὅ τε Περικλῆς καὶ ὁ ποιητής. Ἐθεῶντο δὲ καθήμενοι τὰ διαυγῆ κύματα τοῦ ῥύακος παραῤῥέοντα, οὗ τὸ ὕδωρ ἐνταῦθα ἐν φυσικῇ τινι κοιλότητι τῆς πέτρας ἀνεκόπτετο. Ποικιλόστικτα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δ', ἐκλάμπρα ἄγρια, αἱ παρθένοι, ἠωροῦντο καὶ ἀρχοῦντο ὡς βεβακχευμένα ὑπὸ τοῦ ἡλίου περὶ τὰ ἐπὶ τῆς ὄχθης ἄνθη καὶ ἐξαίρετόν τι ζεῦγος ἀσινῶν ἐνυδρίδων ἐλιττόμενον ἐν τοῖς κρυσταλλοειδέσι νάμασιν ἀπετύπου τοὺς εὐκινήτους χαρίεντας ἑλιγμούς, ὡς εἰ οὐδεὶς ἐθεᾶτο αὐτό. Ἀλλ', ὡς οἱ θεαταὶ μικρὸν ψηφήσαντες τὴν παρουσίαν αὐτῶν προὔδοσαν, ταχὺ ἐπολισθῆσαν εἰσείρπυσε τὸ ζεῦγος ὑπὸ τὴν δασεῖαν πόαν, ἥτις ἄφθονος ἀνθοῦσα ἀπὸ τῆς ὄχθης εἰς τὰ νάματα τοῦ ῥύακος κατεφέρετο.

«Νυμφίδιον ζεῦγος,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς· «πολλάκις δὲ κατασκοπῶ αὐτὸ ἐντεῦθεν. Εἶναι ἀχώριστον.»

«Δυσχερὲς εἶναι,» ἤρξατο λέγων ὁ Περικλῆς μετά τινα χρόνον, καθ' ὃν πάντες σιγαλέοι τὴν προσπνέουσαν ἀφροδισίαν αὔραν τῆς φύσεως ἀσυνειδήτως, ὡς μεμαγευμένοι, ἀνέπνεον — «δυσχερές, τὴν ἡσυχον ταύτην φύσιν καταλιπών τις νὰ ἐπαναγάγῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς διανοίας ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα, οὓς ἐξέφυγεν, οὓς μακρὰν κατέλιπεν. Ἐν τούτοις δὲν θὰ ἐκπληρωθῇ τέλεον σήμερον ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς, Ἀσπασία, ἐὰν μὴ ἀναμνησθῶμεν ἐκείνων, ἀφ' ὧν ἐξεφύγομεν. Ὀφείλομεν δὲ μάλιστα ν' ἀσχοληθῶμεν περὶ αὐτοὺς πρῶτον καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου· διότι οὐ μόνον σὺ πολλὰ περὶ τῶν τελευταίων συμβάντων νά μοι ἀνακοινώσῃς ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ αὐτὸς νὰ διασαφηνίσω πολλὰ ἀναγκαῖον, ἅτινα αἰνιγματώδη παρίστανταί σοι. Ἐνταῦθα δ' ἐπιχαρίτως μὲν αἰωροῦνται ὑπεράνω τῶν ὑδάτων τὰ ἄγρια, αἱ παρθένοι, λεῖα δ', ὡς ἐγχέλεις, εὐκίνητα ὀφείδια ἐν τοῖς ὕδασι παίζοντα τὰς ἑλικοειδεῖς αὐτῶν κινήσεις ἀποτυποῦσιν. Ἀλλ' οὐχὶ πρὸς ταῦτα δέον νὰ τρέψωμεν τὴν προσοχήν. Διότι περὶ ζῴων ὅλως ἀλλοίων ἔχω νὰ εἴπω, περὶ ἀτυχῶν πτηνῶν, ἅτινα πράγματα ἐμοί τε καὶ σοὶ παρέσχον χθές, περὶ τῶν ἐπαράτων ταώνων τοῦ Πυριλάμπους. Ἕνεκα τῆς προδοσίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δῆλα δὴ τοῦ Ἱππονίκου ἐν τῶν πτηνῶν ἐκείνων, ὅπερ ἔμελλες ὡς δῶρον νὰ λάβῃς, κομισθὲν εἰς τὴν οἰκίαν μου περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δεσποίνης Τελεσίππης.»

«Καὶ ὁποία τις ἦτο ἡ τύχη τοῦ ἀτυχοῦς ξένου;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὦ! μὴ ἐρώτα, ὁποία ἦτο ἡ τύχη μου καὶ ἡ τύχη ἐκείνου κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην!» εἶπε γελῶν ὁ Περικλῆς. «Φαντάσθητι τὸν ἄνδρα, ᾧ παρέθηκαν, ὡς ὁ μῦθος διδάσκει, καλῶς ἀρτύσαντες τὰ ἴδια τέκνα εἰς δεῖπνον. Ἡ ἔκπληξις καὶ ἡ ἀγανάκτησις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καταληπτὴ ἐγένετό μοι, ἐξ οὗ ὅμοιόν τι, οὐχὶ μὲν τόσῳ σκληρόν, ἀλλ' ἐπίσης ἐκπληκτικόν, συνέβη μοι, ἐξ οὗ δῆλα δὴ τὸ μεγαλοπρεπὲς πτηνόν, ὅπερ, ὡς ἐπίστευον, αὐτὸ μὲν ἀνέπτυσσε τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ πτέρωμα ἐνώπιον τῆς θελγομένης Ἀσπασίας, αὕτη δ' ὡς εἰς Ἄργον εἰς αὐτὸ ἠτένιζε σταλέντα ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, ἵνα φυλάττῃ αὐτὴν ἀντ' αὐτοῦ τοὺς ἑκατὸν ἐρωτικοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίγων, ἐξ οὗ, λέγω, τὸ πτηνὸν τοῦτο ἄπνουν, ἐστερημένον τῶν πτερῶν, ἄμορφον καὶ ὡς φαῦλον μέλαν φύραμα, ἐπὶ τοῦ τρυβλίου εἶδον!»

Εὐθύμως δ' ἐγέλα ὁ Σοφοκλῆς ταῦτα ἀκούων. «Ἥμαρτες,» εἶπε, «τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας πτηνὸν εἰς λατρείαν τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς, τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης, μεταχειρισθείς . . .»

«Ἀλλὰ δεινοτέρα, ἢ ὅσον εἰς σὲ καὶ εἰς τὸν ταῶνα, Περίκλεις,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐνέσκηψεν εἰς τὴν κεφαλήν μου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν. Ἄκουσον· τῇ αὐτῇ πρωΐᾳ ἀναλαβοῦσα τὸ ἱμάτιον τοῦ κιθαριστοῦ καὶ πειραθεῖσα νὰ καταλάβω σε ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐνέπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῆς Τελεσίππης, ὡς ὁ ταῶν, καὶ δὲν ἐσφάγην μέν, ὡς τὸ πτηνόν, ἀλλ' ἔτυχον ὁμοίως αὐτῷ οὐχ ἧττον κακοήθους καὶ σκληρᾶς ὑποδοχῆς. Ἐπιμαρτύρομαι δὲ τοὺς θεούς, ὅτι ἡ Τελεσίππη οὐδὲν ἕτερον εὔχετο, ἢ ἑκατὸν νὰ εἶχον ὀφθαλμούς, ἵνα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐξορύξῃ αὐτούς. Εἶχε δὲ παρ' ἑαυτῇ ἡ ἐξηγριωμένη σύμβιος παρηβηκυῖάν τινα, γελοίαν γραῦν, Ἐλπινίκην καλουμένην, ἥτις ὑπὸ φλογεροῦ μὲν ἔρωτος πρὸς τὸν κιθαριστὴν ἀνεφλέχθη, ὑπ' ἀπεριγράπτου δ' ὀργῆς κατελήφθη, ὡς ἀνεκάλυψεν, ὅτι γυνὴ ἦτο ὁ ἐρώμενος. Ὑπὸ τῶν δύο δὲ τούτων ἁρπυιῶν κατερρυπάνθην, καθυβρίσθην, ἐξεδιώχθην ἐκ τῆς οἰκίας! «Ἵσταμαι παρὰ τῇ ἑστίᾳ τῆς οἰκίας ταύτης ὡς δέσποινα,» ἐκράυγαζεν ἡ Τελεσίππη, «σὺ δ' ἀλήτις τις, ἑταίρα εἶσαι! σὲ διατάττω ν' ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν!» Προσέθηκε δ', ὅτι τὴν μὲν καρδίαν σου δὲν ἀξιοῖ νὰ κατέχῃ, ἀλλὰ τὴν ἑστίαν οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλίπῃ! Χαίρουσα δ', ὦ Περίκλεις, χαρίζομαι αὐτῇ τὴν ἑστίαν, ἀλλ' ἆρά γε ἐννοεῖς, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτρέπῃς τῇ γυναικί, ἥτις τῆς ἑστίας τὸ κράτος ἔχει, νὰ ὑβρίζῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν κρατοῦσαν τῆς καρδίας σου καὶ ν' ἀπειλῇ αὐτῇ;»

«Καὶ τί δύναμαι νὰ πράξω;» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Τὰ δίκαια τῶν γυναικῶν τῶν Ἀθηναίων εἶναι ὀλίγα, ἀλλ', ὅσα ἤδη κέκτηνται, ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα. Δὲν ἐκτείνονται δ' ὅμως πέραν τοῦ ὁδοῦ τῆς οἰκίας . . .»

«Φαίνεται λοιπόν,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶσθε κύριοι ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλὰ μόνον ἔξω... Παράδοξον! Ἀποδεικνύετε τὴν γυναῖκα δούλην καὶ ἔπειτα καθίστασθε ὑμεῖς δοῦλοι τῶν δούλων!»

«Τοιοῦτος εἶναι ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου!» εἶπεν ὁ Περικλῆς κινήσας τοὺς ὤμους.

«Ἂν τοιοῦτος εἶναι ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἴσως θὰ ἦτο προτιμότερον, ἂν μὴ ὑπῆρχεν ἐν τῷ κόσμῳ!»

«Τὸν σύνδεσμον τῶν καρδιῶν συντελεῖ ὁ ἔρως,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἀλλ' ὁ νόμος ἀποδεικνύει τὴν γυναῖκα γαμετὴν καὶ δέσποιναν τοῦ οἴκου!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ὁ νόμος;» ἀντεῖπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἐπίστευον πάντοτε, ὅτι ἡ τεκνογονία ἀποδεικνύει τὴν ἐρωμένην γαμετὴν καὶ ὅτι ὁ γάμος ἄρχεται, ἵνα εἴπῳ οὕτως, ἀπὸ τῆς παιδοποιΐας!»

«Οὐχὶ κατὰ τὸν νόμον τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς.

«Τότε μεταβάλετε τὸν νόμον,» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «διότι οὐδενὸς ἄξιος εἶναι!»

«Εὐσεβές, Διοφιλὲς Σοφόκλεις!» ἀνέκραξεν ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν φίλον, «βοήθησόν μοι νὰ ἐπαναγάγω εἰς τὴν φρόνησιν τὴν ὀργισθεῖσαν ταύτην Ἀφροδίτην, ἵνα μὴ ἀνατρέψῃ διὰ τῆς μικρᾶς λευκῆς χειρὸς σύμπασαν τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων!»

«Πῶς δύναμαι νὰ πιστεύσω,» εἶπεν ὁ ποιητής, «ὅτι ἡ μεγαλόφρων Ἀσπασία ἀπώλεσε τὸ ἄριστον τῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ, τὴν φρόνησιν; — Γιγνώσκει καλῶς τοῦτο, ὅτι καὶ αὖθις θὰ ἠδύνατο νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ἂν ποτε ἐπιλήσμονες τούτου ἐγινόμεθα, ὅτι ὁ βίος ἄνευ χαρᾶς ἀβίωτος εἶναι, ἀλλ' ὅτι, ἵνα ἀπολαύσωμεν τῆς χαρᾶς τοῦ βίου ἐν εὐθυμίᾳ, πρέπει πρὸ πάντων νὰ φυλάξωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς στυγερᾶς θεοῦ Ἄτης, τῆς θεοῦ τῆς ἐξαπάτης, τῆς εἰς προπετεῖς μανικὰς πράξεις ἡμᾶς παρορμώσης· ὅτι οὐδέποτε ὀφείλομεν ν' ἀναλαμβάνωμεν ἀγῶνά τινα, πρὶν ἂν πεῖραν ἀκριβῆ τοῦ μέτρου τῆς δυνάμεως ἡμῶν λάβωμεν· ὅτι εὔθυμος ἡδονὴ ἄνευ ἐγκρατείας ἀδύνατος εἶναι· ὅτι ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν τοὺς ἀνθρώπους, ὡς κοινωνοῦντας τῆς χαρᾶς ἡμῶν καὶ νὰ σεβώμεθα τοὺς θεούς, οἵτινες οὐχὶ κενὰ ὀνόματα εἶναι, ἀλλὰ δεικνύουσι τὸ τέρμα τῆς δυνάμεως ἡμῶν καὶ ἵστανται παντοκράτορες ἐπὶ τοῦ ὅρου τοῦ χωρίζοντος τὴν ἡμετέραν βούλησιν ἀπὸ τοῦ πεπρωμένου, τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς αἰωνίου ἀνάγκης, καὶ ὅτι . . .»

«Παῦσαι!» μεταξὺ ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«διότι ἄλλως φοβοῦμαι, μὴ καταβαίνοντες ἐκ τοῦ αἰθρίου αἰθέρος τοῦ καθαροῦ λόγου, εἰς ὃν μετάγουσιν ἡμᾶς οἱ σοφοὶ καὶ καλοὶ λόγοι σου, ἀπολέσωμεν τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὰ εὐτελῆ μέν, ἀλλ' ἁπτὰ ζητήματα, ἐξ ὧν ἐν τῷ λόγῳ ὡρμήθημεν. Ἂν ὅμως ἐπιτρέπεται τὸ καθ' ὅλου ῥηθὲν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ν' ἀνενέγκωμεν, φαίνεται, Σοφόκλεις, ὅτι τοῦτο ἐννοεῖς, ὅτι τὰ ξένα πτηνὰ καὶ αἱ ξέναι γυναῖκες πρέπει ν' ἀνέχωντάι τιλλόμεναι καὶ μαδιζόμεναι ἐν Ἀθήναις καὶ ὅτι τῇ εὐσεβεῖ εὐλαβείᾳ εἴκουσαι ὀφείλουσι νὰ μὴ διαγωνίζωνται πρὸς νόμους, οἵτινες στεροῦσιν αὐτὰς τῶν δικαίων . . .»

«Ὁ ἡμέτερος οὗτος φίλος,» προσέθηκεν ὁ Περικλῆς τὸν λόγον τῆς Ἀσπασίας συμπληρῶν καὶ τὸν Σοφοκλέα δεικνύων, «εὐχερῶς δύναται σοφοὺς νόμους περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ δὴ περὶ τῶν ἐγγάμων νὰ τιθῇ ἅμα τε καὶ ν' ἀκολουθῇ αὐτοῖς. Ὁ βίος αὐτοῦ ῥεῖ ἄνευ διαφωνιῶν καὶ ἐναντιοτήτων. Διότι ζῇ ἄγαμος καὶ οὐδεμία Τελεσίππη συζῶσα αὐτῷ ὑποδέχεται τὰς Ἀσπασίας ὁρμῶσα κατ' αὐτῶν ἀπειλητικῶς μετὰ δᾳδὸς ἀποσπωμένης ἐκ τῆς ἑστίας τῆς οἰκίας!»

«Τοιαῦτα πάντοτε πάσχουσιν οἱ μεσῖται,» εἶπε μειδιῶν ὁ Σοφοκλῆς, «καὶ πάντες ἐκεῖνοι, ὅσοι ἐπιλαμβάνονται τῆς διαλλαγῆς τῶν ἐρωτομανῶν, καὶ ὅταν ἔτι παρακαλῶνται εἰς τοῦτο. Σκώπτομαι καὶ σχεδὸν ἐπιτιμῶμαι, διότι παραινῶν τὴν φρόνησιν ἐγὼ φωρῶμαι ἄφρων ὤν, ὡς θέλων νὰ συμβουλεύσω τοῖς ἐρωμένοις τὰ δέοντα. Ἀλλὰ τούτου ἕνεκα θὰ τιμωρήσωμαι ἐμαυτὸν καταλείπων ὑμᾶς εὐθὺς τῇ ἰδίᾳ ὑμῶν σοφίᾳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἀπαλλαττόμενος, ἵνα αὐτοὶ τὰ ὑμέτερα διευκρινήσητε. Πορεύομαι δ', ἵνα φροντίσω, ὅπως μὴ μείνητε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἄνευ ἀναψυκτικῆς τινος τροφῆς καὶ ποτοῦ. Ἐὰν δ', ἐν ᾧ ὑμεῖς ἐν παρόδῳ τὰς διαφορὰς λύετε, διατρίψω μικρὸν ἐν τῷ δαφνῶνι ἐκείνῳ, μὴ νομίσητε, ὅτι Ἀσπασία τις ἀναμένει με ἐκεῖ, ἀλλ' ἔστε βέβαιοι, ὅτι ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ σκιερῷ ἐκείνῳ λυκόφωτι ἔχων τὰς πινακίδας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν γραφίδα ἐν τῇ χειρὶ θὰ ἐπακροῶμαι τῶν οἰμωγῶν τῆς εὐγενοῦς θυγατρὸς τοῦ Οἰδίποδος.»

«Δὲν ἐπελάθου λοιπόν,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «τῆς ποιητικῆς ἐκείνης ὑποθέσεως, περὶ ἧς λόγος ἐγένετο ἐν τῇ Ἀκροπόλει;»

«Τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου ἐτελειώθη ἤδη,» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς, «καὶ δοῦλός τις καθ' ἡμέραν τὸν μελάνυδρον κάλαμον ἐν χερσὶν ἔχων τὸ τελειωθὲν καὶ ἐξεργασθὲν ἀπὸ τῶν πινακίδων εἰς τὸν πάπυρον μεταγράφει.»

«Δὲν θὰ παραθῇς ἡμῖν τι ἐξ αὐτῶν, ἵνα προαπολαύσωμεν;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ὁ χρόνος ὑμῶν εἶναι πολύτιμος!» ἀπεκρίνατο ὁ ποιητὴς καὶ ἀπῆλθεν.

Οὕτω μόνοι μείναντες ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπανῆλθον εἰς τὰ ζητήματα τοῦ διαλόγου, οὗ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ οἰκείου φίλου εἶχον ἀρξάμενοι.

Ἀλλ', ὡς συνήθως συμβαίνει ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς λόγοις, πολλάκις ἀπεπλανῶντο τῶν ζητημάτων καὶ δὲν ἐδίωκον αὐστηρὰν ἀκολουθίαν ἐν τῇ ἐξετάσει αὐτῶν· διότι καὶ τὰ πολλὰ αἰσθήματα ἐπεσκότουν τῇ διανοίᾳ καὶ πολλὰς διακοπὰς ἐπέτρεπον ἑαυτοῖς. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐπηκροῶντο τῆς ᾠδῆς πτηνοῦ τινος καθημένου ἐπὶ κλάδου, ἢ ἀνέπνεον ἡδυπαθῶς τὴν πλήρη ἀρώματος αὔραν τοῦ λειμῶνος, ἢ ἔδρεπον δελεαζόμενοι ῥᾶγάς τινας ἐκ πολυκάρπου κρεμαμένης σταφυλῆς, ἢ ἐρυθρόχρουν τινὰ εὔχυμον καρπὸν ἔκ τινος δένδρου, καὶ τότε ἡ μὲν Ἀσπασία ἀποδάκνουσα τοῦ μήλου ἔδιδεν αὐτὸ τῷ Περικλεῖ, ἐκεῖνος δὲ μειδιῶν μειδίαμα εὐδαιμονίαν προδίδον ἐδέχετο αὐτό· διότι δὲν ἦτο αὐτῷ ἄγνωστον, ὅ,τι ἐσήμαινε τὸ ἀποδεδηγμένον μῆλον ἐν τῇ διὰ σημείων γλώσσῃ τοῦ ἔρωτος. Ὡσαύτως δὲ πάσης εὐκαιρίας ἐπελαμβάνοντο,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἵνα τὸ ἐρωτικὸν μαντεῖον ἐρωτῶσιν. Οὕτως ἡ μὲν Ἀσπασία ἔπλεκε μεταξὺ διαλεγομένη στέφανον, ὃν ἔδιδε τῷ Περικλεῖ, ἵνα φορέσῃ, καί, ἂν φύλλά τινα κατέπιπτον ἐξ αὐτοῦ, ἐγέλα, διότι τοῦτο ἐσήμαινε τῷ ἐμπείρῳ, ὅτι ἡ καρδία τοῦ στεφανηφόρου ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος· ὁ δὲ Περικλῆς ἐκ τοῦ ἐναντίου ἔδρεπε τοιαῦτα ἄνθη, ὧν αἱ κάλυκες εἶχον τὴν ἰδιότητα πιεζόμεναι μεταξὺ τῶν δακτύλων νὰ διαῤῥηγνύωνται μικρὸν ψόφον ποιοῦσαι, καὶ οὐδόλως ἀπηξίου ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ ψόφου νὰ ἐξάγῃ τὸν χρησμόν, ὅτι πλήρης ἔρωτος ἦτο ἡ ψυχὴ τῆς ἐρωμένης.

Ἀλλ', ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἐμάραινε καὶ κατέῤῥιπτε τὰ φύλλα τοῦ στεφάνου, ὃν ἐν χερσὶν εἶχεν, ὁ διακαὴς ἔρως τοῦ Περικλέους, καὶ ὅσην δήποτε τιμὴν καὶ ἂν περιεποίει τῷ ψοφοῦντι ἐρωτικῷ μαντείῳ ὁ φλογερὸς ἔρως τῆς Ἀσπασίας, ἐπειρῶντο ὅμως ἀμφότεροι νὰ ἐπανέλθωσιν αὖθις εἰς φρόνιμόν τινα διάλογον. Καὶ πολλὰ μὲν ζητήματα εἰς λύσιν ἐτίθεντο, ἀλλ' ἀληθῶς ὀλίγα ἐλύοντο. Ἐσκέψαντο δ', ὅπως ἡ Ἀσπασία τῇ βοηθείᾳ τοῦ Περικλέους τὰ περὶ τὴν οἰκίαν ἄριστα ἠδύνατο νὰ ῥυθμίσῃ καὶ ὅπως θὰ ἠδύναντο νὰ προσομιλῶσιν ὡς μάλιστα ἀνενόχλητοι. Ὡς δ' οἱ ἐρώμενοι ὡς ἀσμενέστατα περὶ τὰ τῆς πρώτης συναντήσεως διατρίβουσιν, οὕτως ἐνεθυμήθησαν καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὴν συνάντησιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φειδίου καὶ ὁ Περικλῆς ἐμνήσθη τῶν γενομένων μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην συνάντησιν, ὁπόσα μεγάλα ἔργα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρξαντο γιγνόμενα, ὁπόσον ἔπρεπε ν' ἀπολογηθῇ πρὸς τὰς τότε μέμψεις τῶν φίλων καὶ ὅτι τέλος πάντες ἀγαπητῶς ἔχοντες ἀπῆλθον πλὴν τοῦ περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδάζοντος υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου, ὃς νὰ διευκρινήσῃ ἔτι καὶ τοῦτο τὸ ζήτημα ἐπεθύμει, ἂν ἡ θεραπεία τοῦ καλοῦ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ θεραπείαν περιττὴν ἀποδεικνύει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὴν ἔρευναν δὲ τοῦ ζητήματος τούτου εἶχον ἀναβαλόντες τότε εἰς ἄλλον χρόνον καὶ οὐδεὶς πλέον αὐτοῦ ἐμνήσθη μέχρι τοῦδε. Ἀλλ', ὡς νῦν ἡ Ἀσπασία ἀναμνησθεῖσα αὐτοῦ διαῤῥήδην αὖθις τὴν ἐπαγωγὸν γνώμην προὔβαλεν, ὅτι τὸ καλὸν πρέπει νὰ τυγχάνῃ τῆς αὐτῆς θεραπείας παρὰ τῶν ἀνθρώπων, οἵας καὶ τὸ ἀγαθόν, ἢ μᾶλλον πλείονος, ἢ ὅσης τὸ ἀγαθόν, καὶ ὅτι ταῦν τις τὴν αὐτὴν τῇ νήσσῃ ἀξίαν ἔχει, εἰ καὶ ἡ νῆσσα κάλλιον σιτεύεται, ὁ Περικλῆς ἐν ἀπορίᾳ κατελήφθη, ἀγνοῶν, ἂν ἔπρεπε νὰ συνομολογήσῃ τοῦτο. Ἀλλ' ἐν καιρῷ διεκόπη ὁ διάλογος τοῦ εἰς τὸν κῆπον τοῦ Σοφοκλέους περιπατοῦντος ἐρωτικοῦ ζεύγους, ἐπιφανέντος τοῦ ποιητοῦ.

Ἦλθε δ' οὗτος, ἵνα καλέσῃ εἰς μικρὸν ἄριστον καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸν οἰκίσκον, ὃς ἐν μέσῳ τοῦ κήπου ἔκειτο. Ητο δὲ τὸ ἔνδον λίαν ἐπιχαρίτως κεκοσμημένον καὶ σχεδὸν ἁβροδιαίτως ἐσκευασμένον πρὸς εὐμαρῆ ἀνάπαυλαν καὶ δὴ ἐν τῷ παρόντι εἰς κομψότατον ἑστιατόριον μετεσκευασμένον. Ἕτοιμαι δ' ἦσαν αἱ κλίναι, ἐφ' ὧν σὺν δύο οἱ ὁμοτράπεζοι κατακλινόμενοι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μὲν βραχίονος ἐρειδόμενοι, τὰ δ' ἄνω τοῦ σώματος ἀνορθοῦντες τῶν βρωμάτων ἐγεύοντο. Πρὸ ἑκάστης δὲ κλίνης ἵστατο μία τράπεζα.

Κατεκλίθησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὴν πρόσκλησιν τοῦ Σοφοκλέους δεξάμενοι καὶ ἄρεξαν τὰς χεῖρας εἰς τὰ παρατεθειμένα ἀναψυκτικὰ φαγητά. Ἦσαν δὲ παρατεθειμένα ἐπὶ τῆς τραπέζης ὄρνιθες, πλακοῦντες, σικελικὸς τυρός, σῦκα, ἀμύγδαλα, κάρυα, σταφυλαί, πρὸς δὲ καὶ ἥδιστος πυρώδης νησιωτικὸς οἶνος.

«Πιστεύω, θεοσεβὲς Σοφόκλεις,» εἶπε παίζουσα ἡ Ἀσπασία, «ὅτι δὲν θὰ παραθῇς ἡμῖν ὀπτὰς ἐγχωρίους ἀηδόνας, εἰ καί, ἐν ᾗ πόλει ἀφόβως οἱ ταῶνες ὀπτῶνται, καὶ αἱ ἀηδόνες εὐκόλως δύνανται νὰ ἐμπέσωσιν εἰς τὸ τήγανον.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Μὴ ὕβριζε ἅπαντας τοὺς Ἀθηναίους ἕνεκα μιᾶς ἀνοσίου γυναικός!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς.

«Γυνή,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία ἐκ νέου ταραχθεῖσα τὴν ψυχήν, «ἥτις ἔχει τὴν τόλμην νὰ σφάξῃ ταῶνα, νὰ ἐκτίλῃ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ πτέρωμα καὶ νὰ ῥίψῃ αὐτὸν εἰς τὸ τήγανον, εἶναι ἀξία μαστιγωθεῖσα νὰ ἐκβληθῇ ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων μάλιστα αὐτὴν ἐν ὀργῇ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι, διότι ἐξήμαρτε περὶ τὸ ἱερώτατον ἐν τῷ κόσμῳ, περὶ τὸ καλόν!»

«Ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τοῖς λόγοις τῆς καλῆς καὶ σοφῆς Ἀσπασίας,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Σοφοκλέα, «τὸ κάλλος εἶναι ὁ ὕψιστος νόμος τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀρετῶν ἡ πρώτη καὶ τελευταία κυριεῦον καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.»

«Ἡ γνώμη αὕτη ἀρέσκει μοι ἐξόχως,» εἶπεν ὁ τραγικός, «καίπερ ἀγνοοῦντι, ὅπως περὶ τούτου κρίνουσιν ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ὁ γνωστὸς ἐκεῖνος λιθοξόος τοῦ Φειδίου καὶ οἱ ἄλλοι σοφοί. Ἀλλὰ καὶ τούτων οὐδεὶς θ' ἀμφισβητήσῃ περὶ τῆς μεγάλης ἰσχύος τοῦ κάλλους καὶ ἐκείνου, ὅπερ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου τὸ κάλλος δύναται, τοῦ ἔρωτος. Σήμερον δ' ἀρτίως κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, Ἀσπασία, ἵνα καταδείξω τὴν ἀνίκητον ἰσχὺν τοῦ ἔρωτος προσέθηκα τῷ ἔργῳ μου σκηνήν τινα, ἐν ᾗ ὁ Αἵμων, ὁ υἱὸς τοῦ τυράννου Κρέοντος, ἐκὼν εἰς Ἅδου κατέρχεται, ἵνα ἀκολουθήσῃ ἐκεῖσε τῇ φίλῃ μνηστῇ Ἀντιγόνῃ . . .»

«Τοῦτο εἶναι ὑπερβολικόν, Σοφόκλεις!» ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία πρὸς τὸν ἐκπλαγέντα πως ποιητήν, ὃς ἐπίστευεν, ὅτι πρὸς χάριν αὐτῆς τοῦτο ἐγένετο. «Τοσοῦτον σκυθρωπὸν δὲν πρέπει ν' ἀποδείξῃ τὸν ἔρωτα ἡ γραφὶς τοῦ ποιητοῦ. Ὁ ἔρως εἶναι φαιδρὸς τὴν φύσιν καὶ κάλλιον ὅλως νὰ ἐκλίπῃ, ἢ ν' ἀπολέσῃ τὴν φαιδρότητα αὐτοῦ. Ὁ ἔρως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐδέποτε πρέπει νὰ εἶναι τοιοῦτος, οἷος νὰ πέμπῃ εἰς Ἅδου ψυχὴν ἀνθρωπίνην. Πρέπει δὲ νὰ συνοικειοῖ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ζωὴν καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν θάνατον. Τὸ δὲ σκυθρωπὸν μανικὸν πάθος παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲν πρέπει νὰ κληθῇ τῷ ὀνόματι τοῦ ἔρωτος, διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι νόσος, δουλεία!»

«Δίκαια λέγεις, Ἀσπασία!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς. «Ὁ ὁρισμός, ὃν ἐκφέρεις, εἶναι σαφής. Σὺ δὲ καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ἐγὼ θὰ λατρεύωμεν βεβαίως πάντοτε τῷ εὐθύμῳ, ἐλευθέρῳ καὶ καλῷ Ἔρωτι. Ἐὰν δὲ θέλῃς, καὶ σήμερον ἔτι θὰ θύσωμεν τοῖς θεοῖς, ἵνα μήποτε τὸ ἐν τοῖς στήθεσιν ἡμῶν χαρίεν πῦρ ἐκριπίσαντες εἰς θανατηφόρον καὶ ψυχοφθόρον φλόγα μεταβάλωσιν. Ἀλλ' ἐν τῇ ποιητικῇ καὶ πλαστικῇ τέχνῃ ἡ ψυχὴ ἐξαναγκάζει τὸν ποιητὴν καὶ πλαστικὸν νὰ ἐκφράσωσι τὸ ἐν αὐτοῖς κινούμενον οὕτως, ὥστε ὀξέως τοῦτο νὰ ἅπτηται τῆς ψυχῆς τῶν ἄλλων. Καὶ ἐγὼ μὲν ὤφειλον ν' ἀποδείξω, ὅτι ὁ Ἔρως ἀκαταμάχητος θεὸς εἶναι, ἀλλ' εὔχομαι ἐκ ψυχῆς μηδέποτε νὰ στρέψῃ τὴν φοβερὰν ἰσχὺν τῆς φύσεως αὐτοῦ οὕτως ἐπὶ τὴν ψυχὴν Ἕλληνός τινος. Εἴθε δὲ πρὸ παντὸς νὰ διατιθῇ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν πράως καὶ ὑπηρετικῶς· διότι, τίς ἄλλως πλὴν τοῦ κάλλους γίνεται αἴτιος τῶν τοσούτων κακῶν καὶ ταλαιπωριῶν τοῦ ἔρωτος ἐν τῷ κόσμῳ; Ἀληθῶς δὲ τὸ κάλλος εἶναι μοιραία τις, πολλὴν τὴν ῥοπὴν καὶ τὸ κράτος ἔχουσα δύναμις ἐν τῷ βίῳ τῶν θνητῶν. Κάθηται δέ, ἂν ἐπιτρέπεταί μοι οὕτω νὰ εἴπω, πάρεδρον ἐν τῇ βουλῇ τῶν μεγάλων θεσμῶν.»

«Τὸ κάλλος κάθηται πάρεδρον ἐν τῇ βουλῇ τῶν μεγάλων θεσμῶν!» ἐπανελάμβανεν ἡ Ἀσπασία. «Ἡ γνώμη αὕτη, ὡς μοι φαίνεται, ἀξία εἶναι νὰ ταχθῇ ἐν ταῖς γνώμαις τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.»

«Ἂν εὐάρεστός σοι εἶναι,» ἀπεκρίνατο ὁ ποιητής, «θὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπαναλάβω αὐτὴν μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐνώπιον τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης περιπλέκων αὐτὴν ἐν χορικῷ τινι ᾄσματι ὑμνοῦντι τὸν Ἔρωτα. Πότε δὲ θὰ δυνηθῶ τὸ χορικὸν τοῦτο ᾆσμα εἰς τὸν Ἔρωτα ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς νὰ τελειώσω, ἢ νῦν, ὅτε ὁ πούς σου πατεῖ τὸν κῆπον τοῦτον; Δὲν πρέπει ν' ἀπέλθητε, πρὶν ἂν ἐγὼ μὲν γράψω τὸν ὕμνον τοῦτον, ὑμεῖς δὲ τὴν ὑμετέραν κρίσιν ἐξενέγκητε.»

«Οὐδὲν ξένιον εὐπροσδεκτότερον θὰ ἠδύνασο νὰ παράσχῃς ἡμῖν!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Νῦν μὲν σύγγνωτέ μοι,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «ὅτι οὐδὲν παρέχω σήμερον ἐξ ἐκείνων, δι' ὧν συνήθως ἀρτύνουσι τὰ συμπόσια. Οὔτε ὀρχηστρίδας, οὔτε αὐλητρίδας θὰ προσαγάγω· διότι σήμερον, ὡς πιστεύω, οἱ ξένοι μου ἔχουσιν ἀγαπητῶς μένοντες μόνοι. Ἀλλὰ παρὰ τοῦτο, τίς θὰ ἐτόλμα πρὸ τοῦ καλοῦ Μιλησίου κιθαριστοῦ ψάλλων νὰ κρούσῃ τὴν κιθάραν, ἢ εἰς ἀγῶνα πρὸς τοιοῦτον ὁμότεχνον νὰ κατέλθῃ;»

«Πρὸ πάντων σὺ αὐτός!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς. «Ὀφείλεις μάλιστα ν' ἀναλάβῃς τὸν ἀγῶνα, διότι τοιοῦτόν τι ὑπέσχου ἡμῖν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Κόμισον τὴν κιθάραν σου, Σοφόκλεις, καὶ δευτέραν τῇ Ἀσπασίᾳ καὶ εἶτα ἄρξασθε τοῦ ἀγῶνος τῆς ᾠδῆς καὶ τῆς κιθάρας, ὡς Σικελικοὶ ποιμένες, προσδεχόμενοι τὴν δικαίαν κρίσιν μου. Ὅτι δ' ἐμὲ ὡς ἀγωνοδίκην θὰ καταστήσητε, ἐννοεῖται, διότι οὐδένα ἄλλον ἀκροατὴν ἔχετε!» —

«Τὴν ἡδονήν, ἧς θ' ἀπολαύσω ἀκούων τῆς ᾠδῆς καὶ τοῦ κιθαρισμοῦ τῆς Ἀσπασίας,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «δὲν θ' ἀγοράσω ἀντὶ μεγάλης τιμῆς, ἂν ἡ ἐν τῷ ἀγῶνι ἧττα εἶναι ἡ μόνη τιμή.»

Ἀπῆλθε δὲ καὶ μετὰ μικρὸν κομίσας δύο εὐκόσμους κιθάρας ἐδεήθη τῆς Ἀσπασίας νὰ ἐκλέξῃ μίαν αὐτῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πειρωμένη δὲ τῆς κιθάρας ἡ καλὴ ἔψαυσε διὰ τῶν δακτύλων τῶν χορδῶν καὶ χαρίεσσα ἁρμονία ἐξέφυγεν, ὡς σπινθὴρ ἐκ καμίνου, ἐκ τοῦ ἐμψύχου μουσικοῦ ὀργάνου.

Καὶ τότε ἤρξαντο ὁ ποιητὴς καὶ ἡ καλὴ Μιλησία θερμοὶ ὑπὸ τοῦ κεχαρισμένου πυρὸς τοῦ νησιωτικοῦ οἴνου ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας ᾄσματα τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τῆς Σαπφοῦς ᾄδοντες καὶ σκόλια καὶ πτερωτὰ ἐλεγεῖα καὶ νέα καὶ ἴδια ἐκ τοῦ παραχρῆμα πεποιημένα.

»Τί τοῦθ' ἡ ζωή, τί τοῦθ' ἡ χαρά,
Ἡ Κύπρις γελᾷσ' ὅταν λείπῃ;
Δὲν θέλω νὰ ζῶ, ἂν μὴ τὴν ψυχήν
Εὐκόλπων εὐφραίνῃ Χαρίτων
Ἀγκάλη θερμή, γλυκὺς ἀσπασμός,
Χαρίεσσ' ᾠδή, φαιδρὸς ἔρως.
Νεότητος ἄνθη! ὁπόσον σκληρὰ
Τοῦ χρόνου θερίζει ἡ ἅρπη!

Πυρωδῶς δ' ἠμείψατο αὐτὸν ἡ Ἀσπασία·

«Εἶν' ὁ βίος βραχὺς τῶν θνητῶν,
Ἀλλ' ὁ Βάκχος κι' ὁ Ἔρως καλεῖ
Εἰς ἀπόλαυσιν ἐπαγωγὸν
Κι' ὁ χορός καὶ ἡ θάλλουσα γῆ!
Ἡ τρυφὴ μόνον εἶναι ζωή!
Αἱ ἀνίαι μακράν, οἱ κλαυθμοὶ
Καὶ τὸ ἄδηλον μέλλον! φαιδρῶς
Ἀπολαύετ' ἀεὶ τὸ παρόν!«

Καὶ αὖθις δ' ἀστραπηβόλον βλέμμα στρέφων πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔψαλλεν ὁ ποιητής·

«Γλυκὺ πρὸς τοῦ Ἀρκαδικοῦ Πανὸς ἠχεῖ,
Πρὸς λύραν ὅ,τι ψάλλεις, Ἀσπασία, σύ,
Γλυκὺ καὶ θελκτικόν! Νὰ φύγω δύναμαι;
Ἐρώτων θεία δύναμις ἐν τῇ μορφῇ
Σειρῆνος κρύπτεται, Σειρῆνος θελκτικῆς,
Ἥτις τὸ οὖς μου μαγγανεύει καὶ κηλεῖ.»

Θελκτήριον δὲ μειδίαμα ἐπὶ τῶν ῥοδοχρόων χειλέων ἔχουσα ἡ Ἀσπασία ἤρξατο αὖθις ψάλλουσα·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καλός ποτε καὶ φίλος
Συνέπαιζεν ἑταῖρος
Εὐθύμως τῇ Νεαίρᾳ.
Γελῶσα δ' ἡ Κυθήρη
Θἀβρὰ αὐτῆς ἰσχία
'Ανέδησε ζωνίῳ
Ποικίλῳ ἀνθοκρόκῳ,
Εἰς ὃ χρυσοῖς στοιχείοις
'Εγγεγραμμένον εἶχεν·
«'Αεὶ Νεαίρας ἔρα,
'Αλλὰ μὴ ἀγανάκτει,
"Αν ἕτερος νῦν μ' ἔχῃ.»

«Τί μέλλεις ἔτι, ὦ Περίκλεις!» εἶπεν ὁ ποιητής. «Δὲν δίδεις τὸν στέφανον τῆς νίκης τῇ Ἀσπασίᾳ;»

«Δὸς αὐτὸν τῷ ποιητῇ, ὦ Περίκλεις,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλ' ἀξίωσον πρῶτον ἐν διστίχῳ νὰ ὑμνήσῃ τὴν Φιλαίνιον!»

«Ἀκούεις, ὅ,τι ἡ Ἀσπασία ἀξιοῖ;» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν ποιητήν· «πρέπει νὰ ὑμνήσῃς τὴν Φιλαίνιον, τὴν καλὴν Εφεσίαν, ἥτις νῦν, ὡς λέγεται, ἡ κοινωνὸς τοῦ καλλίστου χρόνου τῆς σχολῆς σου εἶναι, καὶ ἣν ἡμεῖς οἱ δύο ξένοι σήμερον ἐκδιώξαντες ἐκ τοῦ χαρίεντος τούτου κήπου ἄκοντες λυποῦμέν σε.»

«Πονηρὰ καὶ σκληρὰ ἡ ἀξίωσις,» ἀπεκρίνατο μειδιῶν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀλλὰ θὰ ἐκπληρώσω αὐτήν.»

Καὶ ἤρξατο ψάλλων·

«Μικρὰ μὲν καὶ μελάγχρους πέφυχ' ἡ Φιλαίνιον
'Αλλ' οὖλον μὲν τὸ σέλινον κι' ἐπίσης τρυφερὸν
Τῆς μήκωνος τὸ ἄνθος. Πλέον δ' ἢ τῆς Κύπριδος
'Η ζώνη θέλγ' ἡ στωμυλί' αὐτῆς ἡ θελκτική.
Εὐθύμως μειδιῶσ' ἀεὶ τὸ πᾶν χαρίζεται.
Φιλαίνιον δι' ὃ τὴν θελκτικὴν φιλῶ τὸ νῦν,
"Εστ' ἂν ἡ Κύπρις μοι καλλίονα δωρήσηται.»

«'Αρκεῖ σοι τοῦτο, Ἀσπασία;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς. 'Ως δ' ἐκείνη μειδιῶσα κατένευσεν, ἐστράφη πρὸς τὸν Σοφοκλέα καὶ ὀρέξας αὐτῷ τὸ βραβεῖον εἶπεν·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Δέξαι τὸν στέφανον, φιλόξενε ἀοιδέ!»

«Οὐδαμῶς φιλόξενος θὰ ἤμην,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἂν τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἐκήρυττον, πρὶν ἂν τὴν καλλίστην ὑμνήσω·

«Τῆς Κύπριδος τὸ κάλλος
Καὶ τῆς Πειθοῦς τὸ στόμα,
Ὡρῶν γλυκυπαρθένων
Ἐαρινῶν τὴν ἄνθην,
Φωνὴν τῆς Καλλιόπης,
Τῆς Θέμιδος τὸ μέτρον,
Τὴν φρόνησιν Παλλάδος,
Τῶν θελκτικῶν Χαρίτων
Τὴν μειδιῶσαν χάριν
Καὶ τῶν Μουσῶν τῶν σύννων
Τὸ αὐστηρόν, ἀθρόα
Πάνθ' ἡνωμένα ἔχεις.»

«Διὰ τούτων κατήσχυνας ἡμᾶς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ πλείονος χάριτος ὑποχρέους σοι ἡμᾶς ἐποίησας, ἢ ὅσην ν' ἀποδῶμεν δυνάμεθα!» —

Οὕτως ὁ ἀγὼν πέρας ἔλαβεν. Εἶτα δ' ὁ ποιητὴς καὶ ἡ Ἀσπασία διελέγοντο περὶ μουσικῆς. Τοσοῦτον δ' ἐμπείρως αὕτη περὶ τῆς δωριστὶ καὶ φρυγιστὶ καὶ λυδιστὶ καὶ ὑποδωριστὶ καὶ ὑποφρυγιστὶ ἁρμονίας εἶπε καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ὥρισε καὶ τὰς ἀρετὰς ἑκάστης, ὥστε ἔκπληκτος ὁ Περικλῆς τέλος ἀνεφώνησεν·

«Εἰπέ μοι, Ἀσπασία, πῶς καλεῖται ὁ ἀνήρ, ὅστις δύναται νὰ καυχηθῇ ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ ἐμύησέ σε τὴν δύσκολον ταύτην τέχνην καὶ ἐγύμνασε περὶ αὐτήν;»

«Θὰ μάθῃς τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ἡ Μιλησία, «ὅταν ποτέ σοι διηγήσωμαι τὰ τῆς πρώτης μου ἡλικίας!»

«Καὶ διὰ τί δὲν ἔπραξας μέχρι τοῦδε τοῦτο;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς. «Ἕως πότε θ' ἀναβάλῃς τοῦτο; Πρᾶξον τοῦτο σήμερον ἔτι. Διότι καὶ ὁ καιρὸς καλὸς καὶ ὁ Σοφοκλῆς οἰκεῖος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ εὔνους εἶναι καὶ πολὺ ἐχέμυθος· ὥστε μὴ ἐντρέπου νὰ καταστήσῃς αὐτὸν μάρτυρα καὶ ἀκροατὴν τῆς διηγήσεώς σου.»

«Οὐδέποτε!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. «Διότι, καίπερ πολὺ τερπνὴν φανταζόμενος τὴν ἱστορίαν τῆς νεανικῆς ἡλικίας τῆς Ἀσπασίας, ὅμως φοβοῦμαι μὴ ἔχων καὶ ἕτερον κοινωνὸν τῆς ἐκ τῆς διηγήσεως ἡδονῆς ἐξαναγκάσῃς τὴν λέγουσαν μηδὲ τὸ ἥμισυ νὰ εἴπῃ, ἐξ ὅσων θὰ ἔλεγεν, ἂν μόνος σὺ ὁ ἀκροατὴς ἦσο. Πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμοῦ, ὅτι ὑπεσχόμην νὰ μὴ ἐπιτρέψω ν' ἀπέλθητε, πρὶν ἂν ἐξιλεώσω τέλεον τὴν Ἀσπασίαν διὰ χορικοῦ ᾄσματος τοῦ Ἔρωτος. Δι' ὃ πρέπει νὰ καταφύγω καὶ αὖθις εἰς τὸ ἥσυχόν μου διαιτητήριον καὶ νὰ καταλίπω ὑμᾶς ὡσαύτως ἡσύχους, ὡς εὔχεσθε. Φιλοξενῶν δ' ἐν τῷ ἀσύλῳ μου ἐρωτικὸν ζεῦγος, ὡς ὑμεῖς, καθ' ἣν ἡμέραν τὸν ὕμνον, τὸν ἀναγκαῖον τῷ δράματί μου, εἰς τὸν Ἔρωτα ποιῶ, πιστεύω, ὅτι πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος τῷ θεῷ γίγνομαι, καὶ οὐδόλως θὰ θαυμάσω, ἐὰν οἱ θεοὶ χάριτας ἀπονέμοντες ἀντὶ τούτου τὸ ἄριστον τῶν ᾀσμάτων ἐμπνεύσωσί μοι.»

Ταῦτα εἰπὼν ἀπηλλάσσετο ὁ ποιητής.

Παίζουσα δ' ἐπεφώνησεν αὐτῷ ἡ Ἀσπασία ἀπερχομένῳ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ ἄνευ τῆς θελκτικῆς εὐθοστρύχου Φιλαινίου.

Μόνοι δὲ καὶ αὖθις ἔμειναν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ προσφιλεῖ, ἡσύχῳ καὶ εὐόσμῳ κήπῳ.

Συγκεκινημένοι δ' ἔτι ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ἀρίστῳ, ἐν ᾧ αἱ κύλικες ἦχουν καὶ ἡ κιθάρα, εὐφροσύνου ὁμιλίας καὶ ἐν μαλθακῇ ἀτονίᾳ διακείμενοι διήγαγον μικρόν, ὁτὲ μὲν περιπατοῦντες, ὁτὲ δ' ἀναπαυόμενοι ἐν τῇ ἡδείᾳ ἐκείνῃ ὀνειρώδει διαθέσει, οἵα τὴν ψυχὴν καταλαμβάνει μάλιστα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δάσους, ἢ τῶν ἀγρῶν, ἢ τῶν εὐόσμων σκιερῶν κήπων κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε ὁ μὲν Πὰν κοιμᾶται, οἱ δ' ὑπηρετικοὶ αὐτοῦ δαίμονες ἀδέσποτοι ἐν ἐρήμοις τόποις τὰς ἀκολάστους αὐτῶν παιδιὰς παίζουσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ λιπαρὸς δὲ καρπὸς τῶν ἐλαιῶν ἔλαμπεν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Οὐδεὶς κορυδαλλὸς τῶν τὸ λόφιον ἐχόντων ἐπλανᾶτο περιπετόμενος· αἱ σαῦραι ἐκάθευδον ἐν τοῖς θάμνοις καὶ μόνον οἱ τέττιγες τῇδε κἀκεῖσε ᾖδον ἡσύχως καὶ μελῳδικῶς.

Τόσον δὲ θερμή, τόσον συγκεκινημένη, τόσον μεμεθυσμένη ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς εὐωδίας εἶναι ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ ἡ διάθεσις τοῦ περιπατοῦντος, ὥστε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κατακλινομένου εἰς ἀνάπαυλαν ἐπὶ τῆς ἐπισκίου πόας ὑπὸ τὰ ψιθυρίζοντα δένδρα ἀγνοεῖ, ὁπότερον ὑπὸ ἡδείας κοπώσεως αἰσθάνεται ἑαυτὴν ταραττομένην, ἢ ὑπὸ τῆς ἀχρήστου ὑπερβολῆς τῆς σφριγώσης ὁρμῆς αὐτῆς.

Διέτριψαν δὲ τέλος οἱ δύο ἐρασταὶ ἐν τῷ αὐτῷ κισσηρεφεῖ ἀναπαυστηρίῳ, ἔνθα τὰ κύματα τοῦ Κηφισοῦ ὑπὸ τοὺς κλάδους, δι' ὧν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διεφαίνοντο, ἐκάχλαζον, καὶ ὅπου ἐν τῇ πνιγηρᾷ ὥρᾳ τῆς μεσημβρίας τὸ ἀνύποπτον ζεῦγος τῶν ἐνυδρίδων, ἐν ᾧ ὑπεράνω αὐτοῦ αἱ γοήτιδες παρθένοι, τὰ ἄγρια, ἠμροῦντο, ἠρέμα ὀλισθαῖνον τὰς κυκλοειδεῖς κινήσεις ἐν τοῖς κρυσταλλοειδέσι νάμασι διέγραφεν.

Ἐκ τοῦ ληθάργου δ' ὀνειρώδους καὶ ἡδίστου μεσημβρινοῦ ὕπνου ἀνανήψας ἐδεήθη καὶ αὖθις ὁ Περικλῆς τῆς Ἀσπασίας νὰ θελήσῃ νὰ ἐπιστεφανώσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐρωτικῆς συνεντεύξεως ἡδονὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης διηγουμένη τὰ τῆς πρώτης αὐτῆς νεότητος, ὡς ἀπὸ πολλοῦ ὑπέσχετο.

Ἀλλὰ γυνή, ἥτις λεπτοφυῆ μικρὸν ἐξοιδαίνοντα καὶ ἡδύοσμα, ὡς τὸ Ὑμήττιον μέλι, τὰ χείλη ἔχει, διηγουμένη εἶναι θαυμάσιόν τι χρῆμα. Δι' ὃ καὶ ὁ Περικλῆς ὡμολόγει, ὅτι ἠγνόει, ὁπότερον τῶν φιλημάτων τῆς φίλης, ἢ τῆς διηγήσεως μᾶλλον ἐδίψη. Τέλος δ' ἤρξατο ἐκείνη τῆς διηγήσεως.

«Ἐννοεῖς,» εἶπε μειδιῶσα, «ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας μου δὲν ἔχω νὰ διηγηθῶ μακρά τινα καὶ θαυμάσια καὶ ποικίλα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δι' ὧν νά σε θέλξω. Ἀλλ' εἶναι δίκαιον νὰ ἐρωτήσῃς περὶ τοῦ γένους μου καὶ νὰ μάθῃς, ὁποία τις ἦτο ἡ τύχη μου, πρὶν ἢ συνδεθῇ τῇ σῇ.»

«Φιλάμμων ἐκαλεῖτο ὁ περὶ οὗ πρότερον ἠρώτησας ἀνήρ, ᾧ τὰς περὶ μουσικῆς καὶ τῶν ἄλλων καλῶν τεχνῶν γνώσεις καὶ καθ' ὅλου πᾶν ὀφείλω, ὅ,τι ἄνθρωπός τις ἑτέρῳ τινὶ νὰ ὀφείλῃ εἶναι δυνατόν, καὶ ὅπερ τέλος, ὡς πιστεύω, δὲν εἶναί τι μέγα. Διότι μεγάλην ροπὴν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ δὴ τῆς γυναικὸς παρέχεται ἡ χώρα, ἐν ᾗ τις ἐγεννήθη καὶ ἐτράφη, ὁ οὐρανὸς τῆς πατρίδος, ὁ ἀήρ, ὃν τις ἀναπνέει, ἡ μορφὴ τῶν ὅσα περὶ αὐτὸν βλέπει, καὶ πρὸ πάντων μάλιστα ὁ σκοπός, πρὸς ὃν εἰς τὸν κόσμον ἦλθε, τὸ πεπρωμένον, ὁ ἀστήρ, ὅστις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ μαρμαῖρον αὐτοῦ φῶς ἐξέχει, ὅτε τὸ παιδίον ἐγεννᾶτο.

Ὁ ἀγαθὸς Φιλάμμων! Πιστεύω, ὅτι οὐδέποτε πλέον, ἐν οἵᾳ μετ' ἐκείνου ἁρμονίᾳ, μεθ' ἑτέρου τινὸς ἀνδρὸς θὰ ζήσω· διότι οὐδὲν ἠξίου νὰ τύχῃ παρὰ τοῦ φύλου μου, ὡς οὐδ' ἐγώ τι παρὰ τοῦ ἐκείνου. Διότι ἐκεῖνος μὲν εἶχεν ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ἐγὼ δὲ δέκα, ἀλλ' ἀληθῶς καὶ ἐκεῖνος κατὰ τὸ τεταρτημόριον νεώτερος ἐφαίνετο καὶ ἐγὼ κατὰ τὸ τεταρτημόριον πρεσβυτέρα.

Μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς δ' Ἀξιόχου καὶ τῆς μητρὸς θάνατον ἐν Μιλήτῳ παρέλαβέ με οὗτος, ὡς φίλος τοῦ πατρὸς καὶ κηδεμών, εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦτο δ' ὁ πολυμαθέστατος καὶ σοφώτατος καὶ εὐγλωττότατος ἅμα δὲ καὶ φαιδρότατος γέρων τῆς φαιδρᾶς Μιλήτου, ὁ ἐρασμιώτατος ἴσως γέρων, ὃν μετὰ τὸν Ἀνακρέοντα ἡ γῆ ἔθρεψεν. Ἀγνοῶ δ', ἂν ποτέ τι κάλλιον οἰκειοῦταί τινι, ὡς νεανικὸς γέρων προώρῳ παρθένῳ. Διότι αἱ κάλλισται ἐναντιώσεις τῆς ζωῆς συνάπτονται καὶ προσμιγνύονται ἀλλήλαις ὡς αἰσθητότατα. Ἠγάπων δὲ φλογερῶς μέχρι μανίας τὸν χιονόχρουν καθειμένον πώγωνα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς λαμπροὺς ὀφθαλμούς, ἀφ' ὧν ἅπαν τὸ φῶς τῆς γνώσεως, ὡς μοι ἐφαίνετο, ἀπέλαμπε, τὰς λύρας καὶ κιθάρας, τὰ κυλινδροειδῆ βιβλία, τὰ ἐκ χαλκοῦ καὶ μαρμάρου ἀγάλματα καὶ τὰς ἐξαισίας ἀνθινὰς πρασιὰς τοῦ κήπου αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς δ', ὡς μοι ἐφαίνετο, ἔχαιρεν ἐπίσης τῇ πρὸς ἐμὲ ὁμιλίᾳ· διότι, ἀφ' οὗ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, εἶχε πάντοτε τοιοῦτον μειδίαμα ἐπὶ τῶν χειλέων, οἷον οὐδέποτε πλέον τοσοῦτον χαρίεν ἐπὶ τῶν χειλέων εὐτυχοῦς τινος εἶδον, καὶ ὃ καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τέλος δὲν ἠδυνήθη τέλεον ν' ἀφανίσῃ. Πέντε δ' ὅλα ἔτη ἔζων ἀναπνέουσα τὴν εὐωδίαν τῶν ῥόδων, δι' ὧν ὁ θεῖος γέρων τὰς κύλικας ἐστεφάνου, θηλάζουσα τὸ τῶν σοφίαν ἀπαυγαζόντων ὀφθαλμῶν φῶς καὶ τὴν ἐκ τῶν κατακλυζομένων χειλέων εὐγλωττίαν, κρούουσα τὰς λύρας καὶ κιθάρας, ἀναπτύσσουσα τὰ κυλινδροειδῆ βιβλία μετὰ πυριφλεγῶν παρειῶν, θεωμένη τὰ ἐκ χαλκοῦ καὶ μαρμάρου ἀγάλματα καὶ θεραπεύουσα τὰ ἄνθη τοῦ κήπου αὐτοῦ. Ἡ δὲ ποίησις, ἡ μουσική, τὸ ἔαρ νέαν ζωὴν ἔλαβον, ἐξ οὗ μετ' ἐμοῦ τοῦ παιδίου ἐκ νέου αὐτῶν ἀπέλαυεν. Ἔλεγε δ', ὅτι, καίπερ ὀγδοηκοντούτης γενόμενος, νῦν ὅμως πρῶτον κατενόει πολλὰ τῶν βιβλίων, ἐξ οὗ ἐγώ, τὸ παιδίον, αὐτὰ αὐτῷ ἀνεγίγνωσκον.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Φιλάμμονος ἀπεκάλουν με οἱ Μιλήσιοι τὴν καλλίστην παρθένον ἁπάσης τῆς Ἰωνικῆς ἀκτῆς καὶ τότε πρῶτον εἶδον τὸ πρόσωπόν μου ἐν κατόπτρῳ. Καὶ ὁ μὲν ἀβρὸς βίος τῆς πλουσίας πόλεως, ἐν ᾗ πρωΐμως ἡ ἑλληνικὴ διάνοια ὑπὸ τὸν λαμπρὸν τῆς Ἀσίας ἥλιον εἰς εὐθαλῆ ἀκμὴν ἐξίκετο, ἤρξατο κατακλύζων με διὰ ψοφούντων κυμάτων, ἀλλ' ἐγὼ δυσαρέστως διεκείμην.

Διότι ἐν μέσῳ μὲν τῶν βιβλίων καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων τοῦ Φιλάμμονος ἤμην φαιδρά, ἐν δὲ τῇ μεθυστικῇ χορείᾳ τῆς χαρᾶς περιστοιχιζομένη ὑπὸ λατρευτῶν ἐγενόμην

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σπουδαία, σύννους, αὐθάδης καὶ ὑπερήφανος. Ἐπόθουν δέ τι, οὗ ἐστερούμην.

Οἱ Μιλήσιοι δ' ἄνδρες ἐφαίνοντό μοι τετυφωμένοι. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐθήρευον τὴν εὔνοιάν μου, ἐγὼ δὲ κατεφρόνουν αὐτῶν.

Ἔμεινα δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλάμμονος ὀρφανή, νέα, πένης καὶ ἄπειρος ἐν τῷ κόσμῳ.

Τότε Πέρσης τις σατράπης ἰδών με ἐπενόησε κομίσας τὴν πολυύμνητον Ἰωνιάδα παρθένον εἰς Περσέπολιν νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἰς τὸν μέγαν βασιλέα. Ἡ δ' ἄφρων νεανικὴ ψυχή μου ἀνεφλέχθη τότε. Ἐφανταζόμην δὲ τὴν Ῥοδῶπιν, τὴν τὸν Αἰγύπτιον βασιλέα, ἢ τὴν πατριῶτιν Θαργηλίαν, τὴν τὸν τῆς Θεσσαλίας βασιλέα ὡς σύμβιον λαβοῦσαν. Αὐτὸς δ' ὁ τῶν Περσῶν βασιλεύς, ὁ ἰσχυρότατος τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων, παρίστατο τῇ ψυχῇ μου ὡς τὸ σύνολον παντός, ὅ,τι ἀνδρικόν, καλόν, εὐγενές, ἐράσμιον καὶ μεγαλόφρον. Διότι ὡς παιδίον μὲν παρὰ τῷ Φιλάμμονι ἤμην προώρως φρόνιμος, ἀλλὰ νῦν ὡς ἐφηβάσκουσα παρθένος ἐγενόμην ἄφρων. Ἀφικομένην δ' εἰς Περσέπολιν ἐκόσμησάν με πολυτελέστατα καὶ εἰσήγαγον εἰς τὰ βασίλεια, ἅτινα ἦσαν κεκοσμημένα τοσοῦτον πολυτελῶς, ὥστε ἡ ὄψις τῶν ἀνθρώπων ἠμαυροῦτο. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς πολυτελείας ταύτης ἐκάθητο ὁ μέγας βασιλεὺς ἐπίσης πολυτελῶς μὲν ἐσταλμένος, ἀλλ' ὄψιν ἀγροῖκον ἰδιώτου ἔχων. Ἐνέβλεψε δ' εἰς ἐμὲ ταυρηδὸν βλέμματα χαῦνα δεσπότου χαύνου στρέψας καὶ τέλος ἤρξατο ὀρέγων νυσταλέος τὴν χεῖρα ἐπ' ἐμέ, ὡς ἐπ' ὤνιόν τι. Τοῦτο δ' ἐξηγρίωσέ με καὶ δάκρυα ἀγανακτήσεως κατέκλυσαν τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἀλλ' ὁ Πέρσης ἐχάρη ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐμειδία χαύνως. Ἐφείσατο δ' ἐμοῦ ἕκτοτε τὰ δάκρυα ἰδὼν καὶ εἶπεν, ὅτι ἡ ὑπερηφανία τῶν Ἑλληνίδων ἤρεσκεν αὐτῷ πλέον τῆς δουλικῆς ὑποταγῆς τῶν ἄλλων γυναικῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλὰ μετά τινας ἑβδομάδας ἀνεφλέχθη ἡ καρδία τοῦ δεσπότου καὶ ἐγὼ καταληφθεῖσα ὑπὸ δέους περιέπεσον εἰς μελαγχολίαν. Ξένα, μονότροπα, αὐστηρὰ ἐφαίνοντό μοι τὰ περὶ ἐμέ. Διότι οὐδὲν ἐκίνει τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες εὐρωτιῶντες διητῶντο ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν ἐκθηλυνόντων ἀρωμάτων περιπνεομένοις πολυτελέσι δωματίοις. Ἀλλόκοτος δὲ καὶ δέος ἐμπνέουσα προσήτενιζέ με ἡ ἀσιατικὴ πολυτέλεια καὶ ἡ μαγεία, ἥτις τὸ πρῶτον αἰχμάλωτον τὴν ψυχήν μου εἶχε λαβοῦσα, ἠφανίσθη τέλεον. Ῥῖγος δὲ κατελάμβανέ με ἐν τοῖς ναοῖς καὶ πρὸ τῶν εἰδώλων τῆς ξένης χώρας καὶ ἐπόθουν νὰ ἐπανίδω τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος.

Μετά τινα δὲ χρόνον ἐδραπέτευσα. Ἐλευθέρα δ' ἀνέπνευσα ἅμα πατήσασα τὴν ἰωνικὴν γῆν, ἅμα ἰδοῦσα ἐκ νέου τὴν νέαν καὶ μείζονα εὐτυχίαν ὑπισχνουμένην ἑλληνικὴν θάλασσαν προσκλύζουσαν πρὸς τὸν αἰγιαλόν. Ἀκολουθουμένη δ' ὑπὸ δούλης ἐζήτησα ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιλήτου πλοῖον δυνάμενον νά με διαπεραιώσῃ εἰς Ἑλλάδα. Εὗρον δὲ μεγαρικόν τινα ναύκληρον, ὃς ἄσμενος ἐδέξατο νά με μετακομίσῃ εἰς Μέγαρα, ὅθεν εὐκόλως ἠδυνάμην νὰ ἔλθω εἰς τὰς ὑπερηφάνως ἐξανθούσας ἤδη Ἀθήνας, ἃς ἀπὸ πολλοῦ ἡ ψυχή μου ἐπόθει. Εἰς Μέγαρα δ' ἀφικομένη μετὰ τῆς δούλης κατελήφθην ἐπὶ μικρὸν μόνη καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ. Ἀλλ' ὁ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν ναύκληρος, ὁ διαπεραιώσας με ἐκ Μιλήτου εἰς Μέγαρα, ἐκάλεσέ με εἰς τὴν οἰκίαν ὑπισχνούμενος νά με πέμψῃ προσεχῶς εἰς Ἀθήνας. Καὶ ἀπεδεξάμην μὲν τὴν εὐμενῆ πρόσκλησιν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀνέβαλλεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν παρασκευὴν τῆς ἀποστολῆς, ἕως οὗ τέλος κατενόησα, ὅτι ἐπεβούλευε νά με κρατήσῃ παρ' ἑαυτῷ. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ κατέμαθον, ὅτι σὺν τῷ πατρὶ καὶ ὁ ἐφηβάσκων υἱὸς ἀνεφλέχθη ὑπ' ἔρωτος, ὥστε ὡς αἰχμάλωτος ἐν τῇ οἰκίᾳ κρατουμένη ὑπὸ δύο ἐρώντων κατεδιωκόμην,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπερ ἀλγεινότατόν μοι ἦτο. Ἐπίστευον δ' οἱ ἄφρονες ἐκεῖνοι, ὅτι χάριν αὐτῶν ἔφυγον ἀβλαβὴς καὶ ἀνέπαφος τὸν μέγαν βασιλέα καὶ διεφύλαξα ἐμαυτήν! Ὡς δὲ χαλεπῶς προσεφερόμην καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν ἔπραττον, ἵνα διαῤῥήξω τοὺς δεσμούς, οὓς πανούργως εἶχον ἐπιβαλόντες μοι, ἐξερράγη φοβερὸς καὶ φλογερὸς ὁ χόλος ἀμφοτέρων. Καὶ ἡ τοῦ ναυκλήρου δὲ γαμετὴ καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπόπτως πρὸς τὴν νέαν ξένην διακειμένη βλέπουσα νῦν, ὅτι οἱ δύο ἄνδρες ἐμίσουν ἐμὲ καὶ ὅτι ἕνεκεν ἐμοῦ ἐκ τούτου ἤριζον πρὸς ἀλλήλους, κατελήφθη ὑπὸ ἀγρίας ζηλοτυπίας. Ὥστε τέλος ἔβλεπον ἐμαυτὴν ὑπὸ Ἐρινύων περιστοιχιζομένην καὶ δεινῶς ἀπειλουμένην ὑπὸ τῶν παθῶν πάντων τούτων τῶν ἐξηγριωμένων. Ἐπῆλθε δ' αὐτῇ ἡ ἐπίνοια νὰ ἐρεθίσῃ τοὺς Μεγαρέας κατ' ἐμοῦ ὡς παραγούσης τοὺς ἄνδρας καὶ ταραττούσης τὴν οἰκειακὴν εἰρήνην. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ δύο ἄνδρες δεινῶς ἐχαλέπαινον ἐπὶ τῇ σκληρότητί μου καὶ κατενόουν, ὅτι ἀδύνατον ἦτο πλείονα χρόνον νά με κρατήσωσι παρ' ἑαυτοῖς, μένεα πνέοντες συνήργουν καὶ αὐτοὶ τῇ γυναικὶ πρὸς ἐκδίκησιν. Καὶ ἡ ἐπιβουλὴ ἐπέτυχε. Καὶ πῶς ὄχι; Δὲν εὑρισκόμην ἐν Μεγάροις ἐν τῷ μέσῳ Δωριέων, οἵτινες, καίπερ ἐν τῷ μέσῳ μὲν τῶν περιοικούντων Ἰώνων, μακρὰν δὲ τῶν ὁμοφύλων τῆς Πελοποννήσου, ἐγγύτατα δὲ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἀπειλητικῶν Ἀθηνῶν ζῶντες, ὅμως πιστεύουσιν, ὅτι πολὺ μᾶλλον τῶν δωρικῶν τρόπων ν' ἀντέχωνται καὶ δουλικώτερον πρὸς τὰ Σπαρτιατικὰ ἤθη νὰ ἐποφθαλμιῶσιν ὀφείλουσιν; Ἀλλ', ὅσῳ αὐστηροὶ καὶ ἀνδρικοὶ ἔργῳ θέλουσι νὰ φαίνωνται, τοσούτῳ ἀκολαστότεροι εἶναι, ὅταν ὑπὸ μανίας τινὸς καταλαμβάνωνται· διότι εἶναι ἄγροικοι καὶ ἀμοὶ τὴν ψυχὴν καὶ ταπεινοὶ τὸ φρόνημα. Ἡ σφοδρότης δὲ τῆς αἰσθήσεως δὲν πραΰνεται, ὡς ἡ ψυχὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὑπὸ τῆς πνοῆς τῆς χάριτος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέλος δ' ἐφάνησαν, ὅτι ὑπεχώρουν τῇ λιπαρᾷ δεήσει μου καὶ ὅτι ἕτοιμοι ἦσαν νά μοι ἐπιτρέψωσι ν' ἀπέλθω ἥσυχος. Ἐκ τούτου δ' ἡμίονος, ἵνα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ φορεῖον, ἵνα ἐμὲ καὶ τὴν δούλην παραλάβῃ, ἵσταντο πρὸ τῆς οἰκίας. Ἀλλ' ἅμα ἐξελθοῦσα τῆς οἰκίας τοῦ Μεγαρέως εἶδον τὸν κατ' ἐμοῦ ἐξηγριωμένον λαὸν συνηθροισμένον ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὑποδεχόμενόν με μετὰ σκωπτικῶν καὶ ὑβριστικῶν λόγων. Ἦρκεσε δὲ τῷ λαῷ τῶν Μεγαρέων νὰ μάθῃ, ὅτι Μιλησία ἤμην, ἵνα μισήσῃ καὶ ὡς λυσσῶν καταδιώξῃ με. Ἀγνοῶ δ', ὅ,τι ἐνεποίησέ μοι τοσοῦτον θάρρος καὶ ὑπερηφανίαν, ὡς τὸν δωρικὸν ἐκεῖνον ὄχλον σαίροντα, κραυγάζοντα, ἀπειλοῦντα περὶ ἐμὲ συνηθροισμένον εἶδον. Ἀλλ' ὑπερήφανον αἴρουσα τὴν κεφαλὴν ἐβάδισα διὰ τοῦ πλήθους ἐκείνου. Ἠκολούθει δέ μοι ἡ δούλη τρέμουσα. Καὶ οἱ μὲν ἐνώπιον ἐμοῦ ὄντες παρεχώρησαν τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' οἱ ὄπισθεν αὐτῶν ἱστάμενοι ἐπώθησαν αὐτοὺς πάλιν ἐπ' ἐμέ. Τότε δ' ἠσθόμην ἐμαυτὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐξηγριωμένου ἐκείνου ὄχλου αἰχμάλωτον καὶ ὠστιζομένην. Ὡς δ' ἐξηγριωμένη λέξιν τινὰ ὀργὴν ἐκφαίνουσαν ἐξετόξευσα, ἐδράξαντό τινες δεινῶς ἀπειλοῦντες τῶν βραχιόνων καὶ τοῦ ἱματίου μου.

Ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ὁδοιπορικὴ ἅμαξα ὑφ' ἵππων ἑλκομένη διέβαινεν ἐκεῖθεν, ἐν ᾗ ἀνήρ τις εὐπρεπὴς καὶ εὔπορος, ὡς ἐφαίνετο, ὑπὸ δούλων περιστοιχιζόμενος ἐκάθητο.

Οὗτος ἰδών με ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπειλητικοῦ ἐκείνου ὄχλου καί τινας ἐπιβάλλοντας ἤδη χεῖρας ἐμοὶ ἐκέλευσε τὸν μὲν ἡνίοχον νὰ ἐπίσχῃ, τοὺς δὲ δούλους νὰ ἀναβιβάσωσιν ἐμέ τε καὶ τὴν δούλην ἐπὶ τὸ ὄχημα καί, τούτου γενομένου, εἶδον ἐμαυτὴν ἐν βραχεῖ ἀπαγομένην ὑπὸ τοῦ ξένου ὀχήματος καὶ ἀπηλλαγμένην τοῦ ἀνεξιτήλου ἐκείνου αἴσχους, ὑφ' οὗ ἐπηπειλούμην, καὶ τῶν ἐς ἀεὶ ἐπαράτων Μεγάρων.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Νῦν ἐννοῶ, Ἀσπασία,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «τίνος ἕνεκα σὺ ἡ τοσοῦτον ἐπιεικὴς καὶ μετρία τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους, ὁσάκις περὶ Δωριέων καὶ δωρικῶν τρόπων λόγος γίγνεται, τοσοῦτον ἐχθρικῶς διακειμένη καὶ ἐξηγριωμένη δείκνυσαι.»

«Δὲν ἀρνοῦμαι,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἀπὸ τοῦ συμβάντος ἐκείνου ἐν Μεγάροις ὤμοσα, ὅτι ἀληθῶς θὰ διατελῶ πολεμίως διακειμένη καὶ θὰ τιμωρῶμαι πάντοτε τοὺς Δωριεῖς!»

«Ὁ δ' ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὃς ὡς σωτὴρ ἐπιφανεὶς ἀπήγαγέ σε,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἦτο βεβαίως οὐχὶ ἕτερός τις, ἢ ὁ Ἱππόνικος;»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

«Ἐν Μιλήτῳ μέν,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς, «ἔλαβες πεῖραν τῆς σφριγώσης ἀκμῆς τῶν Ἰωνικῶν, ἐν Μεγάροις δὲ τῆς ἀγροίκου σκαιότητος τῶν Δωρικῶν τρόπων. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἀθηνῶν, ἐλπίζω, ὅτι εὑρίσκεις τὴν εὔχαριν ἐκείνην καὶ εὐεργετικὴν μεσότητα, ἣν παρέχει ἡ διαλλαγὴ καὶ ἁρμονία τῶν ἐναντιώσεων.»

«Οἰωνὸς ἄριστος ἐφάνη μοι τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἡ τύχη ἠθέλησεν ἅμα πατήσασα τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἔλθω εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν ἑστίαν ἐκείνην, ἐξ ἧς οἱ λαμπρότατοι σπινθῆρες τοῦ νέου ἀττικοῦ πνεύματος ἐκθρώσκουσι, πρὸς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου!» —

«Καὶ ἐκεῖ,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «κατέλαβες τοὺς ἄνδρας, οὓς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπόθεις, τοὺς δραστηρίους καὶ δεκτικοὺς πάσης νέας ἰδέας, οὓς ἠδύνασο νὰ διδάξῃς — ἐκεῖ εὗρες τὸν πυρίληπτον καὶ ἀκμαῖον Ἀλκαμένην . . .»

«Καὶ τὸν μεριμνοφροντιστήν, τὸν ἥκιστα πυρίληπτον καὶ ἀκμαῖον υἱὸν τοῦ Σωφρονίσκου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑκατέρῳ ἐπειράθην νὰ παράσχω, ὅ,τι μοι ἀναγκαῖον τῇ φύσει αὐτῶν ἐφάνη. Καὶ τῷ μὲν ἀγαλματοποιῷ κατέδειξα, ὅτι οὐχὶ μόνον παρὰ τοῦ διδασκάλου Φειδίου δύναται νὰ μανθάνῃ τις, τὴν δὲ πλαστὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας, ὃς τοὺς πάντας διὰ τῶν μεριμνητικῶν αὐτοῦ ἐρωτήσεων κατατρύχει, κατώρθωσα νὰ μετατρέψω εἰς ἀληθῆ. Ἀλλ' ἔτι ἐπεπόθουν τὸν ἄνδρα, ᾧ οὐχὶ τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο, ἀλλὰ τὸ πᾶν, ἐμὲ αὐτὴν ὅλην νὰ προσενέγκω δὲν θὰ ἀπώκνουν. Ἀλλὰ τέλος εὗρον αὐτόν. Ἀπὸ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου ἐγγύτερον ἐγενόμην τῆς καμίνου, ἐξ ἧς τοῦ νέου ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ βίου οἱ πρωτοτυπώτατοι σπινθῆρες ἐκθρώσκουσιν, ἢ ὅσον ἐγγὺς αὐτῆς ἤμην ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου . . .»

«Ποῦ δ' εὗρες τὴν κάμινον ταύτην;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ συμβίου τῆς ταωνοκτόνου Τελεσίππης!» ἀπεκρίνατο μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία καὶ χαριέντως μορφάσασα ἔκλινε τὴν εὐβόστρυχον κεφαλὴν ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἐξόχου ἀνδρός.

Οὗτος κύψας ἐφίλησεν αὐτὴν καὶ εἶπεν·

«Πολλοὶ τῶν ἐμψύχων ἐκείνων σπινθήρων τῆς ἑλληνικῆς διανοίας θὰ ὕπνωττον ἔτι ἐν τῷ στήθει τούτῳ, Ἀσπασία, ἂν μὴ εἶχες κλίνασα τὴν περικαλλῆ ταύτην κεφαλὴν ἐπ' αὐτό!» —

Ἐν τοιαύτῃ διαχύσει διῆλθε τὴν ἡμέραν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Σοφοκλέους τὸ εὔδαιμον ζεῦγος.

Ἀλλ' ἤδη συνεσκόταζεν· οἱ θάμνοι πλείονα εὐωδίαν ἀπέπνεον· αἱ ἀηδόνες ἤρξαντο ᾄδουσαι ἐπὶ τῶν κλάδων· οἱ τέττιγες ἐν τῇ πόᾳ ὡς ἀμιλλώμενοι πρὸς ἐκείνας ἦραν τὴν λαμπρὰν αὐτῶν φωνήν· αἱ λαμπυρίδες ἐκ τοῦ βαθέος σκότους τῶν θάμνων ἔλαμπον καὶ ὁ Ἕσπερος ἐσπινθηροβόλει ἐκ τοῦ ἑσπερινοῦ οὐρανοῦ.

Τότε δ' ἐπεφάνη αὖθις ὁ τραγικὸς καλῶν εἰς δεῖπνον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς ξένους καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐκ δευτέρου εἰς τὸν προσφιλῆ ἐκεῖνον καὶ χαριέντως ἐσκευασμένον οἰκίσκον.

«Μοὶ ἔδωκας,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς προσβλέπων τὴν Ἀσπασίαν, «ἐντολήν τινα, ὅτε ἀπαλλαττόμενος ἀπηρχόμην. Καὶ τίς δύναται ν' ἀπειθήσῃ καὶ νὰ μὴ ἐκπληρώσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς;»

Ταῦτα λέγων ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ δωματίου, ἐξ οὗ προήρχετο ἡ Φιλαίνιον.

Ὁ δὲ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἄσμενοι ὑπεδέξαντο τὴν ἐξ ἀπροσδοκήτου ἐπιφανεῖσαν. Ἦτο δ' ἡ Φιλαίνιον μικρὰ μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ θελκτικωτάτη καὶ ἁρμονικωτάτη τὴν μορφήν, τὰ μὲν μέλη εὐπαγῆ ἔχουσα, ἀλλὰ τὰς κινήσεις χαριεστάτας. Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτῆς ἦσαν μελάντατοι καὶ τὸ στενόν πως μέτωπον περιέβαλλον οἱ μελάντατοι βόστρυχοι, ἐξ ὅσων ποτὲ ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου εἶδεν. —

Ἡ Ἀσπασία δ' ἐρασμιώτατα εὐχαρίστησε τῷ ποιητῇ ἐπὶ τῇ εὐπειθείᾳ καὶ ἐνέστιξε φίλημα τῷ μετώπῳ τῆς Φιλαινίου. Εἶτα δὲ κατεκλίνησαν φαιδροὶ ἐπὶ τὸ δεῖπνον πάντες. Πολλὰ δ' ἐπιτερπῆ λιχνεύματα παρετέθησαν καὶ ὁ χῖος ἀνθοσμίας ἐρρέι ἄφθονος, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι φαιδρῶς καὶ εὐφυῶς διελέγοντο καὶ ἐγέλων.

Εἶτα δ' ἀνέγνω ὁ Σοφοκλῆς τὸν ὕμνον εἰς τὸν Ἔρωτα ὡς ὑπέσχετο, τὸν ἀθάνατον ἐκεῖνον χορικὸν ὕμνον εἰς τὸν ἀνίκατον μάχαν.

Μεθυσθέντες δ' ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἤρξαντο εἶτα ὅ τε ποιητὴς καὶ ἡ Ἀσπασία ᾄδοντες τὸ ᾆσμα ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας. Ἔρρει δὲ τὸ μέλος ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτόματον καὶ ἀμφότεροι κοινῇ ἐξευρόντες περιέθηκαν αὐτὸ τῷ ᾄσματι.

Ἡ δὲ Φιλαίνιον ὑπὸ τῆς αὐτῆς μέθης καταληφθεῖσα συνῇδεν ἐκείνοις καὶ τόσον ὑπὸ τοῦ ᾄσματος, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ πυρώδους χίου ἐνθουσιῶσα ἤρξατο πάραυτα προσαρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μόζουσα τῷ ᾄσματι τὰς ἐπιχαριτωτάτας καὶ ἐκφραστικωτάτας ὀρχηστικὰς κινήσεις.

Τίς δ' ἠδύνατο νὰ περιγράψῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν θεοφιλῶν ἐκείνων; Διότι ἦσαν φαιδροὶ καὶ εὐδαίμονες, ὡς οἱ Ὀλύμπιοι θεοί.

Ὅτε δ' ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας ἐν βαθεῖ λυκόφωτι ἐπανερχόμενοι οἴκαδε διέβαινον τὸν κῆπον, μεθυστικὴν εὐωδίαν ἀπέπνεον τὰ ῥόδα καὶ τὸ κοκκοβαφές, μυστηριωδῶς λάμπον, ἀκμαῖον τοῦ Διὸς ἄνθος ἤστραπτεν ἐν τῷ σκότει.

Οὐδέποτε δ' ἀνέμελψαν αἱ ἀηδόνες παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ λαμπρότερον, ἢ ὅσον τὴν νύκτα ἐκείνην.

«Ἀκούεις, τί ψάλλουσιν;» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν μειδιῶσαν καὶ παρ' αὐτῷ πορευομένην Ἀσπασίαν. «Ψάλλουσιν ἅπασαι τὸν χορικὸν εἰς τὸν Ἔρωτα ὕμνον, ὃν ὁ Σοφοκλῆς ἐποίησε. Ψάλλουσιν ἅπασαι·

«Ἔρως ἀνίκατε μάχαν,
Ὃς ἐν μαλακαῖς παρειαῖς
Νεάνιδος ἐννυχεύεις» —

Ψάλλουσιν ἅπασαι·

«Νικᾷ δ' ἐναργὴς βλεφάρων ἵμερος εὐλέκτρου
Νύμφας, τῶν μεγάλων πάρεδρος θεσμῶν.»

Ψάλλουσιν ἅπασαι·

«Ἅμαχος συμπαίζει θεὸς Ἀφροδίτα.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

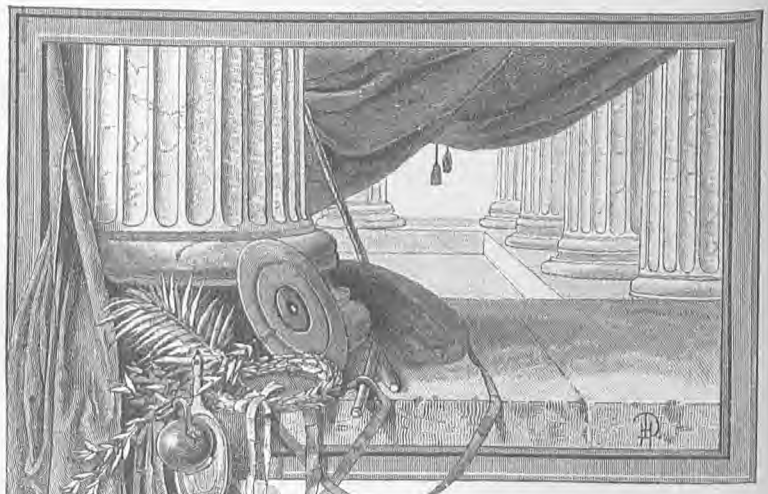

VII.

Ο ΔΙΣΚΟΣ.

Ἐξ οὗ τὸ ὑπὸ τοῦ Περικλέους εἰς διδασκαλίαν τῶν μουσικῶν ἔργων ὁρισθὲν μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα δι' ἀγῶνος τῶν μουσικῶν ἐνεκαινίσθη καὶ ἀνεῴγη, συνέτρεχον τακτικῶς πρὸς τοὺς πρὸς μεσημβρίαν πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα ἴδωσι τὸ ἰδιόρρυθμον ἔργον καὶ θαυμάσωσι τὴν σφηνοειδῆ ἐκ τῶν ἱστῶν τῶν λαφυραγωγηθέντων Περσικῶν πλοίων οἰκοδομηθεῖσαν στέγην.

Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ Ὠιδείου συνετελέσθη καὶ τὸ Λύκειον καί, ὡς τέως πρὸς ἐκεῖνο, οὕτω νῦν ὠστίζεται τὸ πλῆθος πρὸς τὰς πρὸς ἀνατολὰς πύλας τὰς κατὰ τὸν Ἰλισσόν, ἵνα ἴδῃ τὸ νέον μεγαλοπρεπὲς γυμνάσιον, ᾧ οὐδὲν ἕτερον ὅμοιον ἦτο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ νέον μὲν εἶναι τὸ γυμνάσιον, ἀλλ' εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κίονας εἶναι ἤδη ἐγκεχαραγμέναι τῇδε κἀκεῖσε ὑμνητικαὶ ἐπιγραφαὶ τοῦτον, ἢ ἐκεῖνον τὸν καλὸν ἔφηβον ὑμνοῦσαι. Διότι οὐ μόνον οἱ δημιουργοῦντες τεχνῖται φοιτῶσιν ἐνταῦθα, ἵνα τὴν εὐμορφίαν τῶν ἐφήβων γυμνὴν καὶ ἀκατακάλυπτον κατὰ τὰ πλεῖστα γυμνάσια θεώμενοι, ὡς ἐν σχολείῳ ἀσπαστῷ, τὸ φυσικὸν καὶ καλόν, τὸ ἀναγκαῖον τῇ πλαστικῇ, διδάσκωνται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπράγμονες φιλόκαλοι, ἵνα εὐφραίνωνται θεώμενοι τὴν ἐλευθέρως ἀναπτυσσομένην ἀκμὴν τοῦ ἐφηβικοῦ κάλλους. Πρὸς τὸ ἔμπειρον δὲ καὶ ἐνθουσιῶδες βλέμμα τούτων ἀμιλλᾶται καὶ ὁ ὀφθαλμὸς φιλοστόργων καὶ φιλοτίμων πατέρων, οἵτινες χαίροντες καὶ ὑπερήφανοι προσβλέποντες τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν τέκνων παρορμῶσιν αὐτὰ εἰς ἀνάπτυξιν τῆς ῥώμης καὶ διεγείρουσι τὸ φιλότιμον σφοδρῶς μορφάζοντες καὶ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ παραινοῦντες. Παρὰ τούτους δ' εἶναι καί τινες ἐνθουσιαστικοὶ ἐρασταὶ τῆς γυμναστικῆς, οἷς ὑψίστην ἡδονὴν αὐτὴ ἡ θέα τῶν γυμνασίων παρέχει, καὶ οἵτινες, καίπερ γεγηρακότα τὰ μέλη ἔχοντες, ὅμως ὡς ἀνηβάσκοντες ὑπὸ τοῦ ζήλου ταῖς κινήσεσιν καὶ τοῖς γυμνασίοις τῶν νέων, ὅσα ἐνώπιον αὐτῶν γίγνονται, εἴτε ἑκόντες, εἴτε ἀσυνειδήτως ἀκολουθοῦντες τῷ ὀφθαλμῷ νομίζουσιν, ὅτι αὐτοὶ αὐτὰ γυμνάζονται. Εἰς τοσοῦτον δὲ προβαίνει ὁ ἔμφυτος οὗτος ἔρως παρὰ πολλοῖς τῶν μανικῶν τούτων ἐραστῶν τῆς γυμναστικῆς, ὥστε δὲν ἀρκοῦνται μόνον νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ Λύκειον καὶ τὰς παλαίστρας καὶ νὰ θεῶνται καθ' ἡμέραν ἀργοί, ἀλλ' ἐνίοτε καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τούτου, ὁρμῶσιν εἰς τὸ μέσον τῶν ἐφήβων, ἵνα μετάσχωσι καὶ αὐτοὶ τῶν γυμνασίων, ἢ προκαλοῦσί τινα τῶν παρισταμένων ὁμηλίκων εἰς πάλην ἐπὶ τῆς ψάμμου τοῦ γυμνασίου. «Ὦ οὗτος, Χαρίσιε,» λέγει τις ἐνίοτε, «δὲν πειρώμεθα ἅπαξ ἔτι γυμνασίας τινός, ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄλλοτε συχνάκις κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας; Ὁποῖοι νέοι Ἡρακλεῖς ἤμεθα ἡμεῖς τότε! Ὁπόσον διάφοροι τῶν σημερινῶν παιδαρίων!» Τοιαῦτά τινα λέγουσι καὶ ἀναμιμνησκόμενοι τῶν θαλερῶν ἐφηβικῶν ἡμερῶν ὁρμῶσιν ἐπ' ἀλλήλους οἱ δύο ἄνδρες καὶ παλαίουσι κατὰ τοὺς ἀλήστους κανόνας τῆς τέχνης ἐνώπιον τῶν παρορμώντων αὐτοὺς θεατῶν.

Οὐ μόνον δὲ πρὸς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις χρησιμεύει τὸ γυμνάσιον, ἀλλὰ καὶ ὡς κολοσσιαία λέσχη καὶ ἀναψυχῆς τόπος. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον πρὸς τοῦτο χρήσιμον εἶναι, ὅσῳ ὁ μὲν πρὸς τὰ ἰδίως γυμνάσια χρήσιμος χῶρος ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν πλευρᾷ τοῦ περιστύλου ὄπισθεν τῆς διπλῆς στοᾶς περιορίζεται, αἱ δὲ τρεῖς ἄλλαι στοαὶ καὶ οἱ δενδρόφυτοι περίπατοι οἱ παρὰ τῷ γυμνασίῳ εἰς ὁμιλίαν μόνον τῶν Ἀθηναίων χρησιμεύουσι. Διότι ἐνταῦθα συνέρχονται μετὰ τῶν ζηλωτῶν, φίλων καὶ μαθητῶν περισπούδαστοι ἄνδρες, ὡς δυνάμενοι μᾶλλον ἀνενοχλήτως ἐνταῦθα νὰ διαλέγωνται, ἢ ἐν ταῖς στοαῖς τῆς [θορυβώδους] ἀγορᾶς. Ὅ,τι δ' οἱ ἐπιγιγνόμενοι ἐκ κυλινδρικῶν κονιορτωδῶν βιβλίων ἐπιμελῶς θ' ἀναγιγνώσκωσι, ταῦτα ἐκ τῶν χειλέων αὐτῶν τῶν σοφῶν ἐνταῦθα ἄφθονα προχέονται. Τῷ διδασκάλῳ δὲ καὶ τοῖς εὐαρίθμοις κατ' ἀρχὰς μαθηταῖς, οἵτινες παρ' αὐτὸν βαδίζοντες ἀκροῶνται, συμπαρακολουθοῦσι καὶ ἐκ τοῦ πλήθους οἱ βουλόμενοι. Ὀλίγαι δ' ἡμέραι παρῆλθον, ἐξ οὗ τὸ Λύκειον τὰς θύρας αὐτοῦ ἀνέῳξε, καὶ ὅμως ἀκούεται ἤδη ἐν αὐτῷ ὁ ῥοῖζος τῆς τολμηρᾶς τῶν πτερύγων τῆς ἑλληνικῆς διανοίας ῥιπῆς.

Ἐν τῷ προσώπῳ δὲ τοῦ γέροντος ἐκείνου, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ λάμπουσιν, ἀναγνωρίζει τις τὸν φίλον τοῦ Περικλέους, τὸν εὐγενῆ Ἀναξαγόραν. Ὡς δ' αὐτός, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων ἔμαθον ἤδη νὰ ἐρευνῶσι τὰς ἀφορμὰς τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ ν' ἀναζητῶσι τοὺς αἰωνίους νόμους τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φύσεως παιδιὰς θεωροῦντες τοὺς περὶ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν μύθους. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἔτι εἶναι οἱ προθυμούμενοι νὰ θεωρῶσιν αὐτὸν ὡς ὀλέθριόν τινα μάγον.

«Δὲν εἶναι οὗτος ὁ ἐκ Κλαζομενῶν σοφός;» ἐρωτᾷ Ἀθηναῖός τις στρεφόμενος πρὸς ἕνα τῶν ὁμιλητῶν καὶ ἀκροατῶν τῶν περὶ αὐτόν. «Δὲν εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, περὶ οὗ λέγεται, ὅτι ποτὲ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσιν ἐκάθητο σισύραν περιβεβλημένος ἐν εὐηλίῳ καὶ εὐδίᾳ ἡμέρᾳ καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς σκώπτοντας αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ μία ὥρα καὶ θύελλα θὰ ἐνσκήψῃ, ὅπερ καὶ ἀληθῶς εἰς θαυμασμὸν πάντων ἐγένετο; Πόθεν ἄλλοθεν τεκμαιρόμενος προεσήμαινε τοῦτο ὁ ἀνήρ, ἂν μὴ ἐκ τούτου, ὅτι ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους κάλλιον αὐτὸς τὰ τῆς φύσεως ἔχει ἐξερευνήσας καὶ τὰ τῆς μαντικῆς ἐννοεῖ;»

«Ἐρώτησον αὐτόν!» ἀποκρίνεται ὁ μαθητής.

Ὁ δ' Ἀθηναῖος πείθεται αὐτῷ καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώτησιν πρὸ τοῦ Ἀναξαγόρου·

«Σὺ εἶσαι ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐν σισύρᾳ καθήμενος καὶ τὴν θύελλαν προειπών, ἐν ᾗ εὔδιος ὁ οὐρανὸς καὶ λαμπρὸς ὁ ἥλιος ἐφαίνετο;»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο μειδιῶν ὁ Ἀναξαγόρας. «Καὶ σὺ δὲ θὰ ἠδύνασο νὰ προείπῃς τοῦτο ἄνευ μαγικῆς τινος, ἢ μαντικῆς τέχνης, ἂν εἶχες ἀκούσας τι, ὡς ἐγώ, παρ' Ἀρκαδικοῦ τινος ποιμένος περὶ τῆς καλύπτρας τοῦ Ἐρυμάνθου.»

«Τί ἐννοεῖς καλύπτραν τοῦ Ἐρυμάνθου λέγων;» ἐρωτᾷ ὁ Ἀθηναῖος.

«Ὁ Ἐρύμανθος,» ἀποκρίνεται ὁ Ἀναξαγόρας, «ἵσταται ὡς ὑψηλὸν ὄρος ἐκεῖ, ὅπου τὰ ὅρια τῆς Ἀρκαδίας, Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος συμβάλλουσιν. Ὁσάκις δέ τις ἐξ Ὀλυμπίας ὡρισμένην τινὰ κορυφὴν αὐτοῦ κεκαλυμμένην ὑπὸ καλύπτρας νεφέλης βλέπει ἐν πνιγηρᾷ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ὁ καικίας πνέει,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρέπει νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ θύελλα θὰ ἐνσκήψῃ, ἥτις ψυχρὰν φρικίασιν καὶ ραγδαιοτάτην βροχὴν ἐπὶ τοὺς Πισαίους λειμῶνας θὰ ἐπενέγκῃ.»

Ὡς δὲ μετὰ τοῦτο οἱ παριστάμενοι περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἀρχῆς τῶν ἀστραπῶν καὶ βροντῶν τὸν λόγον ποιοῦνται, ἰσχυρίζεται ὁ Ἀναξαγόρας, ὅτι ὁ κεραυνὸς ἐκ προστριβῆς τινος τῶν νεφελῶν προέρχεται. Καὶ περὶ ἄλλων δὲ φυσικῶν φαινομένων λόγον ποιεῖται νέα καὶ ἀσυνήθη διισχυριζόμενος, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ὅτι ὁ ἥλιος κατ' αὐτὸν μύδρος διάπυρος μείζων τῆς Πελοποννήσου εἶναι, καὶ ὅτι ἡ σελήνη οἰκεῖται καὶ ἔχει λόφους καὶ κοιλάδας.

Ἐν ᾧ δ' ὁ μὲν φιλόσοφος τοιαῦτα πρὸς τοὺς ὁμιλητὰς αὐτοῦ διαλέγεται, ἄλλοθι δ' ἄλλοι μετὰ πολλοῦ τοῦ διαφέροντος περὶ πολιτικόν τινα, ἢ λογοποιὸν ἀθροίζονται, κάθηται ἔν τινι ἀνθρώπων ἐρήμῳ γωνίᾳ ἐν τῇ ἀπωτάτῳ βορείῳ στοᾷ ἐπὶ λείου τινὸς περιφεροῦς λίθου ζεῦγός τι, ὅπερ ἐν τῇ ἐρημίᾳ σπουδῇ περὶ σπουδαίων πραγματευόμενον φαίνεται.

Εἶναι δὲ περικαλλής τις νεανίας, καὶ ἕτερός τις νέος μὲν ὡσαύτως, ἀλλ' οὗ ἡ μορφὴ ὡς ἀνομοιοτάτη πρὸς τὴν τοῦ ἑταίρου καὶ ὁμιλητοῦ φαίνεται.

Ἐκ τῶν ὀλίγων δ', οἵτινες παρεπορεύοντο, οὐδεὶς ἦτο, ὅστις δὲν ἵστατο, ἢ παραπορευόμενος δὲν μετεστρέφετο τοὐλάχιστον συχνά, ἵνα ἴδῃ μετὰ προσοχῆς τὸ καταπληκτικὸν κάλλος τοῦ νεανίου. Τινὲς δὲ μάλιστα ἐπανήρχοντο πάλιν, ἢ παρέμενον ἐκεῖ πλησίον θεωροῦντες τὸν νέον καὶ καραδοκοῦντες τὸν καιρόν, ὁπότε ἅπασαν τὴν εὐμορφίαν τῶν μελῶν αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν θὰ ἠδύνατο ν' ἀποκαλύψῃ γυμνωθείς, ἵνα μετάσχῃ τῶν γυμνασίων· διότι ἐπίστευον, ὅτι πρὸς τοῦτο βεβαίως ἦλθεν.

Ἀλλ' ἠπατῶντο οἱ τὰ τοιαῦτα ἐλπίζοντες. Διότι ὁ θελκτικὸς νεανίας ἦτο ἡ καλὴ φίλη τοῦ Περικλέους, ἢ σήμερον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲν ὤκνησεν καὶ αὖθις εἰς τὴν ἀνδρικὴν στολὴν νὰ καταφύγῃ, ἵνα ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ τελειωθέντος Λυκείου, τοῦ κεχαρισμένου ἔργου τοῦ φίλου αὐτῆς. Εἶχε δ' ἐκλέξασα σήμερον ὡς ἀκόλουθον τὸν ἀπὸ πολλοῦ οἰκεῖον αὐτῇ Σωκράτην, ὡς μὴ τολμῶσα πλέον δημοσίᾳ ἐν τοιαύτῃ στολῇ μετὰ τοῦ Περικλέους νὰ φανῇ· διότι τὸ μυστήριον τὸ περικαλύπτον τὸν ἐν συνοδίᾳ τοῦ τοῖς πᾶσι γνωστοῦ ἀνδρὸς πορευόμενον κιθαριστὴν πολλοὶ ἤδη εἶχον διαγνόντες. Πρόθυμος δ' ὁ Σωκράτης ἀνεδέξατο νὰ πράξῃ, ὅ,τι ὁ Περικλῆς ν' ἀπαρνηθῇ ὤφειλεν.

Ὄρθρου βαθέος λοιπὸν ἀπήντησεν αὐτῇ ὁ Σωκράτης εἰς τὸ Λύκειον, ἵνα δείξῃ τὸ ἔνδον τοῦ γυμνασίου, πρὶν ἢ οἱ παῖδες καὶ ἔφηβοι τῶν γυμνασίων ἐνάρξωνται. Μετὰ ζήλου δ' ἔπραξε πᾶν τὸ ἐφ' ἑαυτῷ περιάγων αὐτὴν εἰς πάντας τοὺς τόπους τῆς ὑπερβαλλόντως μεγάλης, ὑπὸ στοῶν περιστοιχιζομένης αὐλῆς, ἧς ὄπισθεν εὐρεῖαι αἴθουσαι εἴχοντο, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ λουτρὰ καὶ τοὺς δενδροφύτους περιπάτους, οἵτινες παρὰ τῷ γυμνασίῳ ὡς εὐχάριστον συμπλήρωμα τοῖς περιπατοῦσιν ἐπὶ τῶν λειμώνων τῆς ὄχθης τοῦ Ἰλισσοῦ παρετείνοντο.

Ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον ἐκλέγων τις τὸν ἐρευνητὴν τῆς ἀληθείας, τὸν φιλαλήθη, τὸν μεριμνοφροντιστὴν τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου ὡς ἀκόλουθον νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὰς μυστηριώδεις φιλολογικὰς ἐπιβουλὰς αὐτοῦ. Δι' ὃ καὶ νῦν οὗτος πρῶτον μὲν ἐπεσκέψατο φροντιστικῶς κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον, ὁπόσον σοφὴ ἡ τοῦ Περικλέους ἐπίνοια ἦτο, νὰ οἰκοδομήσῃ δῆλα δὴ τὸ Λύκειον ὡς συμπλήρωμα τοῦ Ὠιδείου, δι' ἧς ἴσως νὰ δηλώσῃ ἐπεβάλετο, ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ἡ γυμναστικὴ ἀδελφαὶ τέχναι εἶναι καὶ ὀφείλουσι νὰ διατελῶσι τοιαῦται, καὶ ὅτι αὗται ἡνωμέναι ἀπεργάζονται τὴν ἁρμονικὴν διάπλασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι ὁ Ἕλλην

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐχὶ μόνον πλάττων καὶ θεώμενος ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, ἢ τοῦ χαλκοῦ, τὸ καλὸν ν' ἀπολαύῃ θέλει, ἀλλὰ καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν παρορμώμενον ὑπὸ ἰσχυρᾶς τινος ὁρμῆς τῆς ἰδίας φύσεως αὐτὸς αὐτὸ ἔργῳ νὰ ἀποδείξῃ ἐν ἑαυτῷ παιδεύων ἁρμονικῶς τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχήν.

Ἐκπληρώσας δὲ τὰ καθήκοντα τοῦ ὁδηγοῦ κατώρθωσεν ἐντέχνως νὰ κρατήσῃ καὶ νὰ ἐμπλέξῃ αὐτὴν εἰς μακρότερον διάλογον. Καθίσας δῆλα δὴ μετ' αὐτῆς ἐπὶ κομψοῦ λιθίνου βάθρου ἐν τῇ μᾶλλον ἐρήμῳ ἀνθρώπων καὶ ὡς ἀπωτάτω τῶν ἄλλων στοᾷ ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ ὑποκείμενον, ἐφ' ὅπερ οὐδέποτε ὤκνει νὰ ἐπανέρχηται, ὁσάκις κατώρθου νὰ καταλαμβάνῃ τὴν καλὴν Μιλησίαν μόνην. Ἀλλ' ἀτυχῶς, ἐν ᾧ καὶ νῦν ἐπειρᾶτο σαφῶς νὰ μάθῃ παρ' αὐτῆς, ὅ,τι πρὸ πολλοῦ εὔχετο, ὁποία τις δῆλα δὴ ἡ ἰδέα καὶ ἡ φύσις τοῦ ἔρωτος, ἀπεκρίνετο ἡ Ἀσπασία οὕτως, ὥστε ὁ Σωκράτης ἔβλεπεν ἑαυτὸν ἐξηναγκασμένον νὰ λέγῃ πάντοτε·

«Ἀλλὰ τοῦτο, ὅπερ ὁρίζεις, Ἀσπασία, δὲν εἶναι ἔρως πρὸς ἕτερόν τινα — τοῦτο εἶναι μόνον φιλαυτία . . .»

Ἤθελε δῆλα δὴ νὰ μάθῃ, ὅ,τι τοῦτο μάλιστα εἶναι, ὅταν τις ἐπὶ παραδείγματος λέγῃ· Ὁ Περικλῆς ἐρᾷ τῆς Ἀσπασίας, ἢ ἡ Ἀσπασία ἐρᾷ τοῦ Περικλέους. Καὶ ἐπιτηδείως μὲν μετέστρεφε τὴν ἀμφισβήτησιν ἡ Μιλησία, ἐπιτηδειότερον δὲ μετήλλαττε καὶ περιέπλεκεν αὐτὴν ὁ Σωκράτης καὶ ἐτεκμαίρετο ἐκ τῶν λόγων αὐτῆς παρὰ πάσας τὰς ἀντιλογίας τοῦτο, ὅτι, ὅστις φαίνεται ἐρῶν ἑτέρου τινός, ἀληθῶς ἑαυτοῦ ἐρᾷ καὶ ἰδίαν ἡδονὴν θηρεύει. Αὐτῷ δὲ τῷ Σωκράτει παρίστατο ἐν τῇ γνώμῃ ἔρως τις, ὃς ἀληθὴς ἔρως ἄλλου τινός, οὐχὶ ἑαυτοῦ εἶναι. Τοῦτο ἰσχυριζόμενος καὶ δύσκολος ὢν προσεποιεῖτο, ὅτι οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος τοιούτου ἔρωτος ἐν τοῖς λόγοις τῆς Ἀσπασίας εὕρισκεν, εἰ μὴ μόνον — φιλαυτίαν δύο προσώπων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἱκάνὸν δὲ χρόνον εἶχον ἤδη συζητήσαντες ὅ τε ἐρευνητὴς τῆς ἀληθείας καὶ ἡ καλὴ Μιλησία περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅτε εἶδον τὸν σοφὸν Ἀναξαγόραν μετά τινων τῶν ὁμιλητῶν ἐρχόμενον βραδέως πρὸς τὴν στοάν.

«Οἱ θεοὶ ἀποστέλλουσιν ἡμῖν,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἀναμφιλόγως τὸν ἄνδρα τοῦτον, ἵνα λύσῃ παρερχόμενος τὴν ἀπορίαν ἡμῶν.»

«Δὲν νομίζεις,» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία, «ὅτι πρέπει νὰ αἰσχύνωνται οἱ νέοι νὰ ἐρωτῶσι τοὺς γέροντας, τί εἶναι ἔρως;»

Ὁ Ἀναξαγόρας δ' ἐρχόμενος πρὸς τὴν στοὰν βραδέως καὶ ἐνίοτε ἐπέχων ἐπειρᾶτο νὰ ἐξηγήσηται τοῖς ὁμιληταῖς, ὅτι ἀρχὴ τῶν ὄντων μικραί τινες ὅλως ὅμοιαι πρὸς ἀλλήλας ἄτομοι εἶναι. Ὡς δῆλα δὴ ὁ χρυσὸς ἐκ χρυσῆς κόνεως, οὕτω καὶ τὸ σύμπαν ἐκ μικροτάτων ἀτόμων ὁμοίων πρὸς τὰς τῆς κόνεως συνίσταται, αἵτινες παρὰ τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος λόγου τὴν πρώτην ὁρμὴν πρὸς ἐναρμόνιον σύμμιξιν ἐδέξαντο. Ὁ λόγος δ' οὗτος, ὁ Νοῦς, ὡς αὐτὸς αὐτὸν ἐκάλει, οὐ μόνον ὑπάρχει ἐν παντὶ ἐμψύχῳ ὄντι, ἀλλὰ καὶ διεισδύνει εἰς τὰ κατ' ἐπίφασιν σκοτεινότατα μέρη τῆς φύσεως, ὥστε τὸ πᾶν εἶναι ἔμψυχον.

Ὡς δ' ὁ φιλόσοφος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐγγὺς τοῦ τόπου ἐγένοντο, ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης μετὰ τῆς Ἀσπασίας διαλεγόμενοι ἐκάθηντο, ἐστράφη καὶ προσέβλεψεν αὐτὸν φιλίως· διότι εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διέκειτο· οὐδ' ἀνέμεινε πρῶτον τὸν ἀσπασμὸν τοῦ νεωτέρου ἀνδρός. Ὁ δὲ Σωκράτης ἀνέστη καὶ εἶπεν·

«Ὁπόσον εὐδαιμονίζω τοὺς ἑταίρους σου τούτους, ὦ Ἀναξαγόρα, οἵτινες δύνανται ν' ἀκολουθῶσί σοι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νὰ σβεννύωσιν ἑκάστοτε τὴν τῆς σοφίας δίψαν ἀντλοῦντες ἐκ τῶν σῶν ναμάτων. Διότι ἡμεῖς οἱ σπα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νίως ἐντυγχάνοντές σοι συμπεριφέρομεν τὰς ἀλύτους ἀπορίας ἡμῶν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ταλαιπωροῦμεν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς οὐχ ἧττον σοφίας διψῶντας φίλους πονοῦντες ματαίως καὶ εἰς οὐδὲν καταλήγοντες ἀποτέλεσμα. Οὕτω καὶ νῦν ὥραν ὅλην ταλαιπωρῶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀξιόχου ἐρωτῶν καὶ ἐρευνῶν, ὅ,τι εἶναι ἔρως· ἔμπειρος δὲ τῶν τοιούτων εἶναι. Ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἀποκρύπτει ἐπιμελῶς τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ πονήρως σκώπτων με διδάσκει τοιαῦτα, ἐξ ὧν ἀβελτερώτερος, ἢ ὅσον πρότερον γίγνομαι. Ἀλλ' ἐλέησόν με σύ, Ἀναξαγόρα, καὶ εἰπέ μοι, τί εἶναι ἔρως;»

«Ἐν ἀρχῇ,» ἀπεκρίνατο ὁ φιλόσοφος παρανοήσας τὴν ἐρώτησιν καὶ τὸ ζήτημα ἐξ ὑπερφυσικῆς ἀπόψεως ἐξετάζων, «ἦσαν τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἄτομοι τῶν ὄντων ἀτάκτως καὶ τυφλῶς μεμιγμέναι. Χάος καὶ νὺξ καὶ ἔρεβος ἦτο πανταχοῦ. Οὔτε οὐρανὸς δ', οὔτε γῆ, οὔτε ἀὴρ ὑπῆρχεν, ἕως ἡ ὑπὸ σκιερῶν πτερῶν κεκαλυμμένη νὺξ ἐκ τοῦ Ἀνέμου κυήσασα τὸ ἀρχέγονον ᾠὸν ἔτεκεν, ἐξ οὗ ὁ ἱμερόεις Ἔρως εἰς φῶς ἦλθεν, ἢ ὁ πτερωτὸς Ἔρως, ὡς οἱ ποιηταὶ λέγουσιν. Ἡ κραταιὰ δὲ τούτου ἰσχὺς κατώρθωσεν, ὥστε νὰ διαλυθῶσι μὲν αἱ ἔριδες καὶ διαφοραὶ τῶν στοιχείων, νὰ μιγῇ δ' ἐρωτικῶς τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἕως τὸ ὕδωρ καὶ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ θεοὶ ἴδιον σχῆμα ἔχοντες πάντες ἐκ τοῦ παμφορωτάτου κόλπου τῆς φύσεως ὡς γόνοι τοῦ Ἔρωτος ἐξῆλθον . . .»

«Ὥστε ὁ Ἔρως εἶναι ἡ ἐξ ἀρχῆς οὐσία,» εἶπεν ὁ Σωκράτης ἀκολουθῶν χρόνον τινὰ τῷ εἰς τὸ ὑπεράνθρωπον ἐκτραπέντι φιλοσόφῳ. «Ἀλλ' ἤκουσά ποτε, Ἀναξαγόρα, ὅτι τὸν Νοῦν ὡς τὸ πρῶτον καὶ ὕψιστον ὥριζες. Εἶναι ἴσως Νοῦς καὶ Ἔρως, ἤτοι ὁ παντοκράτωρ λόγος καὶ ὁ παμφόρος ἔρως ἓν καὶ τὸ αὐτό;»

«Πιθανώτατον,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας, «ὅτι κατ' οὐσίαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, καὶ ὅτι ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ στοχάζονται, ἐκεῖνος μὲν ἐν συνειδήσει, οὗτος δὲ τυφλῶς . . .»

«Τότε εὐχερῶς σαφηνίζεται,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἡ ἔννοια τοῦ λεγομένου, ὅτι ὁ ἔρως τυφλὸς εἶναι καὶ τὰ ὄμματα ἐσκεπασμένα ἔχει. Ἂν δὲ τοὺς λόγους σου κατενόησα, Ἀναξαγόρα, ἔρως εἶναι νοῦς ἐσκεπασμένα τὰ ὄμματα ἔχων καὶ οὐδὲν πλέον . .»

«Ἑρμήνευσον τοὺς λόγους μου οὕτως, ἐὰν οὕτω θέλῃς!» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀναξαγόρας.

«Ἀλλ' ἴδε, Ἀναξαγόρα,» εἶπεν αὖθις ὁ Σωκράτης, «ὁπόσον ἀπεπλάνησας ἐμὲ καὶ τὸν νεανίαν τοῦτον, τὸν υἱὸν τοῦ Μιλησίου Ἀξιόχου, ἀπὸ τοῦ κυρίου ζητήματος ὁδηγήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ὑψίστην ἄκραν τῆς σοφίας. Διότι ἐγώ τε καὶ ὁ νεανίας οὗτος περὶ ἔρωτος διαλεγόμενοι εἴχομεν ἕτερόν τινα ἔρωτα πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ οὐχὶ τοῦτον, περὶ οὗ σὺ ἄρτι εἶπες ἐξηγούμενος τὰς ἔριδας τῶν στοιχείων καὶ τὰ τοῦ Ἐρέβους καὶ τῶν ἀρχεγόνων ὠῶν. Ἐρωτῶμεν δῆλα δή, — ἴσως δὲ καὶ τοῦτο ἄξιον λόγου εἶναι, — ὁποία τις ἀκριβῶς ἡ φύσις, ἡ οὐσία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης εἶναι, ἧς δυνάμει ἄνθρωπός τις ἑτέρου, ἢ μερικώτερον ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ταύτης τῆς γυναικός, ἢ ἐκείνη ἡ γυνὴ τούτου τοῦ ἀνδρός, ὅτι ἐρᾷ, ἰσχυρίζεται.»

«Τοιαύτη τις αἴσθησις,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας, «δι' ἧς ἀνήρ τις πρὸς τὴν γυναῖκα, οὐχὶ τὴν γυναῖκα καθ' ὅλου, ἀλλὰ πρὸς ὡρισμένην τινὰ γυναῖκα, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου γυνή τις οὐχὶ καθ' ὅλου πρὸς τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ πρὸς ὡρισμένον τινὰ ἄνδρα ἕλκεται ὑπὸ μανικοῦ καὶ τυφλοῦ πάθους κεντουμένη, εἶναι νόσος τις τῆς ψυχῆς, καὶ ὡς τοιαύτη ἀξία οἴκτου. Διότι νοσηρόν τι τοιοῦτον πάθος καὶ τοιοῦτος μανικὸς ἔρως οὐ μόνον ἐμβάλλει ἐκεῖνον, οὗ ὁ πόθος τοῦ ὑπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κειμένου, οὗ ἀποκλειστικῶς ἐρᾷ, ἄσβεστος μένει, εἰς τὴν οἰκτροτάτην ἀπόγνωσιν καὶ τὴν οἰκτροτάτην ἀθλιότητα, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ὑποχείριον ποιεῖ αὐτὸν κατεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ τῷ ἐρωμένῳ ὑποκειμένῳ, καὶ ἂν ἐλπίδα ἐκπληρώσεως τῆς ἐπιθυμίας ἔχῃ, ἢ ἀληθῶς πραΰνῃ πως αὐτήν, ὅσον πᾶς τις, ὡς ἀνάξιον ἑαυτοῦ καὶ ὡς αἰσχρὸν νὰ θεωρῇ ὀφείλει. Τοιαύτην δὲ δουλοσύνην καὶ τούτου μάλιστα ἕνεκα πρέπει παντάπασι νὰ φεύγῃ ὁ σοφός, διότι, ἵνα τηρήσῃ τὴν ἀναγκαίαν αὐτῷ ἀπάθειαν καὶ εὐθυμίαν τῆς ψυχῆς, οὐδέποτε πρέπει νὰ προσκολλᾶται τοσοῦτον μανικῶς ἑτέρῳ τινί. Διότι πᾶν πρᾶγμα, ὑφ' οὗ ἐθιζόμενοι τοσοῦτον δεσμευόμεθα, δύναται ν' ἁφαρπασθῇ ἐκ νέου ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ τότε παρέχει ἡμῖν δυσανάσχετον λύπην. Εἶτα δ' ἡ τοιαύτη νοσώδης ἐρωτικὴ ἐπιθυμία καταταράττει μὲν τὴν ψυχὴν πληροῦσα αὐτὴν συνεχοῦς ἀγωνίας καὶ ζηλοτυπίας, ἀποδεικνύει δὲ καὶ τὸν θαρραλεώτατον δειλὸν καὶ τὸν ἰσχυρότατον μαλακὸν καὶ τὸν χρηστότατον ὀλίγωρον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ αἰσχροῦ καὶ τὸν φειδωλότατην ἄσωτον. Πρὸς δὲ παρορμᾷ τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἄσπειστον μῖσος καὶ ἐμβάλλει λαούς τε καὶ πόλεις εἰς συμφοράς, ὡς τὸ Ἴλιον, ὅπερ χάριν μιᾶς γυναικὸς ἐξεπορθήθη, καὶ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ὑπέμειναν δέκα ὅλα ἔτη πάσας τὰς δυνατὰς ταλαιπωρίας καὶ ἠνέσχοντο βλέποντες τὸ αἷμα τῶν ἀρίστων ἡρώων χεόμενον!»

Ἅμα δὲ κατέπαυσε τὸν λόγον ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ ἐπεφάνη ὁ Περικλῆς, ὃς διαλεγόμενος πρός τινα ἑταῖρον πρὸς τὴν στοὰν ἤρχετο. Εἶδε δὲ τὸν Ἀναξαγόραν διαλεγόμενον πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ ἀναγνωρίσας καὶ τὴν μετημφιεσμένην Ἀσπασίαν παρὰ τῷ Σωκράτει ἔστρεψε βλέμμα ἐκπληξιν καὶ ἀπορίαν ἐκφαῖνον, ὅπερ ἐκείνη ἀφελῶς μειδιῶσα ἐδέξατο.

Ἔστη δ' ὁ Περικλῆς καὶ ὡς ἀκούσας τοὺς τελευταίους

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λόγους τοῦ Ἀναξαγόρου ἠρώτησε τοὺς δεξιουμένους αὐτόν, ὅ,τι παρ' αὐτοῦ τόσῳ προσεκτικῶς ἐμάνθανον.

«Ἐπίτρεψον, Περίκλεις,» εἶπεν ὁ Σωκράτης πονήρως μειδιῶν, «ὁ νεανίσκος οὗτος, ὁ υἱὸς τοῦ Μιλησίου Ἀξιόχου, νά σοι διασαφηνίσῃ τοῦτο· διότι οὗτος δὴ ἐξηνάγκασε τὸν Ἀναξαγόραν νὰ εἴπῃ τινὰ ἐπισχὼν ἐνταῦθα περί τινος ζητήματος, ὅπερ κατὰ τὴν γνώμην μου τῶν δυσχερεστάτων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως εἶναι.»

«Τοῦ λόγου τοῦ σοφοῦ Κλαζομενίου,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐγένετο ἀφορμὴ ἡ ἐρώτησις τοῦ Σωκράτους, ὁποῖόν τινα πρέπει νὰ ὑπολάβῃ τις τὸν ἔρωτα.»

«Καὶ ὁποῖόν τινα ἀπεκρίνατο ὁ σοφὸς Κλαζομένιος, ὅτι πρέπει νὰ ἐκλάβῃ τις τὸν ἔρωτα;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Εἶπεν,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ἂν καλῶς τὸν νοῦν καὶ ὄχι μόνον τὰς λέξεις συνέλαβον, ὅτι ὁ ἔρως, καὶ ὁ φλογερώτατος, πάντοτε πρέπει νὰ εἶναι φαιδρά τις, εὔθυμος ἀπόλαυσις τοῦ βίου καὶ οὐδέποτε νὰ μεταπίπτῃ εἰς νοσώδη, ταλαίπωρον μανίαν, ἢ τυραννίαν, ἢ εἰς ζηλοτυπίαν τὴν καρδίαν δάκνουσαν ἐξιστάμενος τῆς φύσεως αὐτοῦ . . .»

«Εἶπεν,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης ἐμφαντικῶς μειδιῶν, «ὅτι, ἐάν τίς ποτε τὸν προσφιλῆ αὐτῷ νεανίαν, ἢ τὴν ἐρωμένην ἐν συνοδίᾳ ἑτέρου τινὸς εὐειδοῦς, ἢ δυσειδοῦς ἴδῃ, δὲν πρέπει νὰ νομίσῃ ἀναγκαῖον τούτου ἕνεκα εὐθὺς τὰς ὀλυμπίους ὀφρῦς νὰ συσπάσῃ, ἢ τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἐν Αὐλίδι νὰ συναγάγῃ, ὅπως καταστρέψῃ ἀγρίως τιμωρούμενος λαοὺς ὅλους, ἢ ἐκπορθήσῃ πόλεις . . .»

Ἐμειδία δ' ὁ Περικλῆς· διότι εὗρισκε τὸ σειληνῶδες σχῆμα τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας γελοῖον σχεδὸν παραβάλλων αὐτὸ πρὸς τὴν ἀκτινοβόλον χάριν τῆς παρ' αὐτῷ καθημένης μετημφιεσμένης Ἀσπασίας. Καὶ πάντως μὲν ἐν ἀρχῇ παράδοξος αὐτῷ ἐφάνη ἡ ἐνταῦθα τῆς Ἀσπασίας παρουσία καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αἱ ὀλύμπιοι αὐτοῦ ὀφρύες ὄντως συνεσπάσθησαν μικρόν, ἀλλὰ νῦν ἠσχύνετο σχεδὸν ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ ὁρμῇ. Καὶ ἦτο μὲν βέβαιος, ὅτι ἡ περικαλλὴς φίλη διενοεῖτο ν' ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ γυμνασίου, ἅμα τῶν γυμνασίων ἀρχομένων, ὡς ἤρμοζε τῷ φύλῳ αὐτῆς, ὅμως δ' οὐδὲν ἧττον καλὸν ἐνόμισε νὰ ὑπομνήσῃ πως αὐτὴν τοῦτο, ὅτι καιρὸς τῶν γυμνασίων ἦτο καὶ ὅτι ὤφειλε νὰ μὴ ὀκνήσῃ νὰ ἀπέλθῃ.

Τούτου ἕνεκα εἶπε τυχαίως δῆθεν, ὅτι τὰ γυμνάσια πάραυτα ἄρχονται καὶ προσέθηκεν, ὅτι ἡ φιλοτιμία ἐπέβαλλεν αὐτῷ σήμερον νὰ παραγένηται ἐπ' αὐτά, διότι οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί, ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος, ὡς καὶ ὁ ὀρφανὸς Ἀλκιβιάδης, προγυμνασθέντες ἤδη χρόνον τινὰ ἐν τῇ παλαίστρᾳ νῦν τὸ πρῶτον τῶν δημοσίων ἀσκήσεων τῶν ἐφήβων ἐν τῷ γυμνασίῳ ἔμελλον νὰ μετάσχωσιν. Ἦτο δ' ἀδύνατον, προσέθηκε, νὰ κατάσχῃ τις μακρότερον τὴν ὁρμὴν τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου, ὃς οὐδὲν πλέον περὶ τῶν πενιχρῶν γυμνασίων τῆς παλαίστρας ν' ἀκούσῃ ἠνείχετο, καὶ ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς ὁρμῆς ἐπὶ τοῦ δημοσίου πεδίου τῆς τιμῆς, ἐν τῷ Λυκείῳ, ν' ἀγωνισθῇ πρὸς τοὺς ὁμήλικας.

Μετὰ πολλοῦ δὲ τοῦ διαφέροντος ἤκουσαν ὅ τε Ἀναξαγόρας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους καὶ παρηκολούθησαν αὐτῷ, ἵνα αὐτόπται τῶν ἀγώνων τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου γένωνται, περὶ οὗ ἤδη οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τοσοῦτον νέου ὄντος ἔτι, πολὺν λόγον ἐποιοῦντο.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀνέστη μὲν ὡσαύτως μετὰ τοῦ Σωκράτους ὡς μέλλουσα ν' ἀκολουθήσῃ τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἐδεήθη κρυφῇ τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας νὰ συνοδεύσῃ αὐτῇ, ἵνα ἐξέλθῃ τοῦ Λυκείου.

Ἀλλ' ὁ μεριμνητὴς νέος λιθοξόος τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου ὑπεκχωρήσας μετὰ τῆς μετημφιεσμένης καλῆς τοῦ πλήθους καὶ ὡς ὀνειρώττων παρ' αὐτῇ πορευόμενος ἀσυνει-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δήτως καὶ ἄκων ἀδήγησεν αὐτὴν οὐχὶ εἰς τὴν πύλην τοῦ γυμνασίου, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπωτάτω τέλεον ἔρημον ἀνθρώπων στοὰν μακρὰν τοῦ τόπου, ἔνθα οἱ ἔφηβοι καὶ οἱ παῖδες ἐγυμνάζοντο.

Ἡ ψυχὴ δ' αὐτοῦ ἦτο τέλεον κατειλημμένη ὑπὸ λογισμῶν καὶ σιγηλῶς ἐσκοπεῖτο, ὅ,τι ὁ Ἀναξαγόρας περὶ τοῦ πάθους τοῦ ἔρωτος εἶπε. Διότι οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ εἶχον εἰσδύσαντες εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Τέλος δ' ἡ Ἀσπασία ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς σύννου σιγῆς.

Ὁ δ' ἐπὶ πολὺ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, εἶτα δ' ὡς ἐξ ὀνείρου ἐγειρόμενος παρακαλέσας αὐτὴν νὰ καθίσῃ παρ' αὐτὸν ἐπὶ μαρμαρίνου τινὸς βάθρου ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀνθρώπων στοᾷ ἤρξατο λέγων·

«Γνωρίζεις, Ἀσπασία, ὁπότε τὸ πρῶτον ἐν τῷ βίῳ μου τὸ δαιμόνιον ἐπεφάνη μοι;»

«Τί καλεῖς δαιμόνιον;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Τὸ δαιμόνιον,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «εἶναι μέσον τι ὂν θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως. Δὲν εἶναι δὲ φάντασμά τι οὐδὲ λῆρός τις, διότι ἐνίοτε ἀκούω τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ μου ὅλως λαμπρῶς, τοσοῦτον λαμπρῶς, ὅσον δύναταί τις ν' ἀκούσῃ φωνῆς τινος. Ἀλλ' ἀρνεῖται δυστυχῶς νά μοι ἀποκαλύψῃ μυστικῶς τὰ βάθη τῆς σοφίας, διότι ὡς πρὸς τὰς γνώσεις οὔτε ἐπιστημονέστερον οὔτε σοφώτερον ἐμοῦ φαίνεται ὄν. Ἀρκεῖται δὲ τούτῳ μόνον, ἐνίοτε βραχέως καὶ ἄνευ λόγου τινὸς διὰ τῆς τῇ ψυχῇ μου καταληπτῆς φωνῆς νά μοι λέγῃ, ὅ,τι ὀφείλω νὰ πράξω, ἢ οὔτινος ν' ἀπέχωμαι. Πρῶτον δ' ἐν τῷ βίῳ μου ἤκουσα τῆς φωνῆς ταύτης, ὅτε σὲ τὸ πρῶτον, Ἀσπασία, εἶδον.»

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀκούσασα τοῦ νέου μεριμνοφροντιστοῦ τοσοῦτον σπουδαίως καὶ ὡς περὶ ἀληθινοῦ τινος προσώπου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ κατὰ φύσιν ὄντος περὶ τοῦ δαιμονίου λέγοντος ἠσθετο ἑαυτὴν συγκινηθεῖσαν.

«Καὶ τί ἐπέταξέ σοι τὸ δαιμόνιον τότε;» ἠρώτησε μειδιῶσα.

«Ὅτε σε τὸ πρῶτον εἶδον καὶ ἐνέπεσέ μοι ἡ γνώμη νὰ ἐρωτήσω σὲ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἔρωτος, τότε πρῶτον ἐπεφάνη μοι τὸ δαιμόνιον καὶ εἶπε, μικρᾷ μέν, ἀλλὰ καὶ ἐναργεῖ τῇ φωνῇ· «μὴ πράξῃς τοῦτο!» Ἀλλ' ἐγὼ ἐσκεψάμην· «τί λέγει ὁ ξένος οὗτος; τί μεριμνᾷ οὗτος περὶ τῶν ἐμῶν;» — Δὲν ὑπήκουσα δ' αὐτῷ καὶ ἠρώτων, ἠρώτων πολλάκις καὶ πάντοτε περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἔρωτος. Ἀλλὰ νῦν διέγνων πάντοτε ἐν τῷ μέλλοντι νὰ πείθωμαι αὐτῷ καὶ πάντα νὰ πράττω, ὅσα ἂν κελεύῃ, ἢ ἀπαγορεύῃ. Διότι νῦν πέποιθα, ὅτι συνετώτατον εἶναι καὶ εὔνουν καὶ ἄξιον πάσης πίστεως.

«Εἶσαι ὀνειροπόλος, φίλε!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καίπερ προσποιούμενος, ὅτι θηρεύεις τὴν ἀληθῆ ἰδέαν τῶν ὄντων. Λίαν σύννους εἶναι ἡ φύσις σου, ὦ υἱὲ τοῦ Σωφρονίσκου! Στρέψον τὸ βλέμμα πέριξ καὶ ἴδε τὴν περιβάλλουσάν σε ἀγνήν, γαλήνιον, ὑγιᾶ, πλήρη φαιδροῦ κάλλους ὄψιν τῆς φύσεως! Θῦσον ταῖς Χάρισι, Σώκρατες! Θῦσον ταῖς Χάρισι! Καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι εἶσαι Ἕλλην!»

«Ἕλλην;» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Σωκράτης. «Δὲν εἶμαι πρὸς Ἕλληνα λίαν δύσμορφος; Ἡ σιμὴ ῥὶς εἶναί τι ξένον τῇ σφαίρᾳ τῶν γνησίων Ἑλλήνων. Τὴν ἀνάγκην δ' ἀρετὴν ποιούμενος ζητῶ ἰδανικόν τι τοῦ βίου συνᾴδον τῇ ἀμορφίᾳ μου!» —

Ταῦτα ἀκούσασα ἡ Ἀσπασία ἔστρεψε πρὸς τὸν Σωκράτην βλέμμα θαυμασμὸν ἅμα τε καὶ οἶκτον ἐκφαῖνον.

Ὁ δυστυχὴς υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου! Ἔζη ἐν μέσῳ ἱλαρῶν ἀνθρώπων ὡς ὁ μόνος ἐψευσμένος τῶν ἐλπίδων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ κατέλεγον μὲν αὐτὸν ἤδη εἰς τοὺς σοφούς, ἀλλ' οὐδείς ποτε εἶχεν ἀκούσας αὐτοῦ ἰσχυριζομένου τι· διότι μόνον ἠρώτα. Ἀνεστρέφετο δ' ἐν μέσῳ τῶν ὁμοχρόνων αὐτῷ ὡς μέγα τι ἔμψυχον καὶ σχεδὸν δυσοιωνιστὸν ἐρωτηματικὸν σημεῖον. Ἦτο ἴσως ἡ ἐνσώματος ἀνάγκη νέας τινὸς ἀποκαλύψεως, νέας τινὸς ἰδέας, νέας τινὸς ἐποχῆς; . . .

Ἀλλ' ὁ πραγματικὸς βίος καὶ ἐν τῇ εὐθαλεῖ αὐτοῦ ἀκμῇ δὲν ἠδύνατο νὰ λύῃ τὰς ἀπορίας αὐτοῦ. Δι' ὃ κατέφευγεν εἰς τὴν χώραν τοῦ καθαροῦ λόγου, ἐθήρευε τὰς ἀπολύτους ἰδέας. Ἀλλ' ὁ θηρεύων φροντιστικῶς ἰδέας περιπίπτει εἰς τὸ φαινόμενον ἀντίθετον, τὸν ἐνθουσιασμόν. Ἐκ τούτου καὶ ὁ Σωκράτης ἔλεγε περὶ τοῦ δαιμονίου.

Καὶ δὲν ἔπαιζε περὶ τοῦ δαιμονίου λέγων. Διότι τῶν μὲν ἄλλων Ἑλλήνων ὁ ὀφθαλμὸς πρὸς τὸν ἐκτὸς κόσμον εὔδιος καὶ εἰλικρινὴς ἐστρέφετο, ὁ δὲ Σωκράτης ἔστρεφεν αὐτὸν πρὸς τὰ ἔνδον. Κατενόησε δ' ἐκ τούτου, ὅτι διαλογίζεται καὶ ἀνακαλύψας τὰ ἔνδον συμβαίνοντα τοσοῦτον τὴν ψυχὴν ἐξεπλάγη, ὥστε τὰ ἐν αὐτῷ ὡς δαιμονία τις δύναμις παρέστησαν αὐτῷ. Δι' ὃ καὶ δαιμόνιον αὐτὴν ἀπεκάλεσεν.

Πολλὰ δὲ περὶ τῆς εἰρωνείας αὐτοῦ ἐλέγοντο. Ἀλλ' ἡ εἰρωνεία, δι' ἧς τὴν ἀμαθίαν τῶν ἄλλων ἀπεκάλυπτεν, ἦτο ἀσθενής τις ἀπήχησις τῆς εἰρωνείας ἐκείνης, ἧς τὸ κέντρον ἐναντίον ἑαυτοῦ, ἐναντίον τῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ γιγνομένης πάλης ἐκ τῆς ματαίας δίψης γνώσεων ἔστρεφε! Λέγων δὲ τὸ ἓν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα, σπουδαίαν ἠσθάνετο λύπην...

Καὶ ὅμως ἐζυμοῦντο ἐν αὐτῷ σπέρματα ἰδεῶν, ἅτινα ἔμελλον νὰ βλαστήσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐζήτει δ', ὡς ἄρτι πρὸς τὴν Ἀσπασίαν εἶχεν εἰπών, ἰδανικόν τι τοῦ βίου ἀνόμοιον μὲν τῷ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, συνᾴδον δὲ τῇ ἀμορφίᾳ αὐτοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐζήτει δέ, προηισθάνετο ἰδανικόν τι σπουδαιότερον τοῦ ἰδανικοῦ τοῦ ἀνικήτου καλοῦ, ὅπερ τὸν αἰῶνα, ἐν ᾧ ἔζη, διὰ τῆς αἴγλης χρυσῶν ἐμψύχων ἀνθέων ἐκόσμει . . .

Τοιοῦτος ἦτο τὴν φύσιν ὁ νεανικὸς οὗτος μεριμνητής. Καὶ ὅμως — ἦτο Ἕλλην. Καίπερ ἄμορφος δὲ τὴν ὄψιν καὶ φροντιστικὸς τὰ ἔνδον, ἀπέπνει ὅμως τὴν χάριν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Σκυθρωπὸς δ' ὀνειροπόλος οὔτε ἦτο, οὔτε ἠδύνατο νὰ εἶναι. Καὶ ἡ μὲν μυρίπνους πνοὴ τῆς Ἀσπασίας εἶχε θιγοῦσα καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γένηται δοῦλος τῶν καταχθονίων δαιμόνων· διότι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περιεβάλλετο τὴν ἱλαρὰν εὐθυμίαν, ἀλλὰ τὴν εὐθυμίαν τοῦ σοφοῦ, ὃς ἀταράχως ἐν καιρῷ τὸ κώνειον πίνει . . .

Ἀλλὰ νῦν ἀνέβραζεν ἐν αὐτῷ ἡ νεότης καὶ μυστηριῶδές τι ἀκατανόητον καὶ αὐτῷ νεανικὸν πάθος. Δὲν ἦτο δ' ἔτι ὁ ἀνὴρ οὐδ' ὁ γέρων, περὶ οὗ τὰ βιβλία τῶν παλαιῶν διηγοῦνται — ἦτο ὁ λιθοξόος τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου.

Ἥρα δ' ἐν ἀπορρήτῳ τῆς καλῆς καὶ σοφῆς Ἀσπασίας.

Ἥρα δ' αὐτῆς ἅμα τε καὶ ᾐσθάνετο, ὅτι σιμὴν τὴν ῥῖνα καὶ τὴν ὄψιν Σειληνοῦ εἶχε καὶ ὅτι οὐδέποτε θ' ἀντερᾶτο ὑπ' ἐκείνης. Καὶ ἐγίγνωσκε μὲν τοῦτο καλῶς, ἀλλὰ νέος ὢν δὲν εἶχεν τέλεον ἀναμετρήσας τὴν δύναμιν τοῦ πυρός, ὅπερ λάθρα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐξέφλεγεν.

«Αἰσθάνομαι, Ἀσπασία,» εἶπεν, «ὅτι σοι φαίνομαι ὡς κάμπη περιέρπων τὸ ἄνθος τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ διαβιβρώσκων λάθρα καὶ καταῤῥυπαίνων αὐτὸ διὰ τοῦ σιάλου τῶν φροντιστικῶν λογισμῶν, καὶ ὅτι ἀσμένως θά με ἀπεσόβεις ἀπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ἄκρου τῶν ῥοδίνων δακτύλων σου. Ἀλλ' ἴδε, Ἀσπασία, ἄσμενος καὶ ἐγὼ θὰ προὐτίμων νὰ ἤμην εὐειδὴς μᾶλλον, ἢ σοφός. Εἰπέ μοι μόνον, πῶς δύναμαι νὰ κατορθώσω νὰ καταστῶ εὐειδής;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἔσο πάντοτε προσηνὴς καὶ φαιδρός,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «καὶ — ἐπαναλαμβάνω τοῦτο — σπεῦσον νὰ θύσῃς ταῖς Χάρισιν!»

«Ἄφες τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλιοειδοῦς φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν σου νά με καθηλιάσωσιν!» ἀνέκραξεν ἡττηθεὶς ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τῆς καρδίας ὁ ἄλλως ἥρεμος ἐρευνητὴς τῆς ἀληθείας. «Τότε,» εἶπεν αὖθις, «θὰ εἶμαι πάντοτε προσηνὴς καὶ φαιδρός!»

Εἶπε δὲ τοὺς λόγους τούτους ἐν μανικῷ ἀναβρασμῷ καὶ ἅμα τοσοῦτον προσεπέλασε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τῷ τῆς Ἀσπασίας, ὡς εἰ ἤθελε νὰ συμπίῃ τὰς φαιδρυνούσας ἐκείνας ἀκτῖνας τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς διὰ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν.

Ἐν ταὐτῷ δὲ τὸ σειληνῶδες ἐκεῖνο πρόσωπον τοῦ φιλοσόφου τοσοῦτον ἐπλησίασε τῷ ἐρασμίῳ προσώπῳ τῆς Μιλησίας, ὥστε τὰ παχέα αὐτοῦ χείλη ἔψαυσαν σχεδὸν τοῦ χαρίεντος ῥοδόχρου στόματος τῆς καλῆς.

«Θῦσον ταῖς Χάρισιν!» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία, ἀνεπήδησε καὶ ἀπέδρα . . .

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν τοῦ χρόνου γυμνόν τι παιδίον ἄπνευστον σχεδὸν φεῦγον ἔτρεχε πρὸς τὴν στοὰν καὶ ἅμα ἰδὸν τὸν Σωκράτην ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν καὶ ἀποσπάσαν μέρος τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἔκρυψεν ὑπ' αὐτὸ τὰ γυμνὰ αὐτοῦ μέλη.

Ὁ μεριμνοφροντιστὴς δ' ἐν ἀπορίᾳ ἐγένετο, πότερον νὰ στρέψῃ τὸ ὄμμα αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐκφυγοῦσαν αὐτὸν καὶ ἀπερχομένην Ἀσπασίαν, ἢ πρὸς τὸν καταφυγόντα εἰς αὐτὸν παῖδα; Ἐφαίνετο δ', ὥς τις, οὗ τὰς χεῖρας περιστερὰ διέφυγε καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ χελιδὼν εἰσέπτη εἰς τὸν κόλπον . .

Ὁ παῖς δ' ἐνειλιγμένος ἐν τῷ ἱματίῳ προσεκολλᾶτο τῷ κόλπῳ αὐτοῦ καὶ ἱκέτευεν αὐτὸν ἀσθμαίνων ἔτι ἐκ τοῦ φόβου νὰ κρύψῃ καὶ βοηθήσῃ αὐτῷ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τίνος υἱὸς εἶσαι καὶ τίς ἡ ἀφορμὴ τῆς ψοφοδεοῦς φυγῆς σου;» ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης τὸ παιδίον.

«Εἶμαι ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου, ὁ κηδεμονευόμενος ὑπὸ τοῦ Περικλέους, Ἀλκιβιάδης καλοῦμαι!»

Οὕτως ἀπεκρίνατο ὁ παῖς. — Τὸ ἑξῆς δὲ συνέβη, ὅπερ ἐξηνάγκασε τὸν μικρὸν υἱὸν τοῦ Κλεινίου νὰ καταφύγῃ τρέμων καὶ γυμνὸς εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σωκράτους.

Ἐν ᾧ οὗτος ἐκ νέου πρὸς τὴν Ἀσπασίαν διελέγετο καὶ ὅλως πρὸς αὐτὴν ἦτο, ἐγίνοντο ἤδη τὰ γυμνάσια τῶν ἐφήβων καὶ τῶν παίδων ἐν τῷ ὡρισμένῳ πεδίῳ τοῦ Λυκείου.

Ὁ Περικλῆς δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἵσταντο πέριξ θεώμενοι.

Ἦτο δ' ἡ θέα τῶν καλῶν, φαιδρῶν καὶ τρυφερῶν μέν, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῆς προγυμνασίας ἐν τῇ παλαίστρᾳ εὐτόνων καλλιβλάστων σωμάτων τῶν γυμνῶν τῆς πορφυρᾶς χλαμύδος ἐν τῇ ψάμμῳ τοῦ γυμνασίου ἀγωνιζομένων παίδων ἐξόχως χαρίεσσα.

Ἐν πᾶσι δὲ διέπρεπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ νεώτατος μέν, ἀλλ' ἤδη κρατερὸς καί τι θρασὺ καὶ ἰταμὸν ἐν τοῖς τρόποις ἐκφαίνων, ὅπερ ὅμως ἀμβλὺ καθίστη ἡ τοῦ κάλλους χάρις. Οἱ καλλιτέχναι δὲ μάλιστα ὠστίζοντο, ἵνα θαυμάσωσι τὸν ἀπαίδευτον μὲν ἔτι, ἀλλ' ἅμα ἠρέμα ἐκφαινόμενον καὶ προφαινόμενον σχηματισμὸν τῶν μυώνων, τὴν ἐν τῇ κάλυκι ἔτι οὖσαν εὐμορφίαν ταύτην, τὴν ἐν μικρῷ νεανικῷ μέτρῳ ἀναφαινομένην ἀνδρικὴν ἁρμονίαν τῆς μορφῆς.

Παρὰ τῷ Ἀλκιβιάδῃ δ' ἵσταντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν παίδων καὶ οἱ ὁμήλικες αὐτοῦ, οἱ βλαστοὶ τοῦ Περικλέους, ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος, εἶτα δ' ὁ μικρὸς Καλλίας, ὁ τοῦ πλουσίου Ἱππονίκου υἱός, πρὸς ὃν ἤδη φιλίαν ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχε συνάψας, ὡς καὶ τὸ τοῦ πλουσίου Πυριλάμπους ὑΐδιον, ὁ Δῆμος καλούμενος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οἱ παῖδες δ' ὡς ὀξεῖς καὶ θερμουργοὶ μόλις ἠδύναντο νὰ κατέχωσι τὴν ὁρμὴν αὐτῶν καραδοκοῦντες τὸ σημεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν ἀγώνων.

Ἤρξαντο δὲ τῶν γυμνασίων ἀπὸ τοῦ δρόμου, τῶν παιδοτριβῶν ἐπιστατούντων. Οὗτοι ὑφηγοῦντο αὐτοῖς νὰ φείδωνται μὲν τρέχοντες τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, νὰ κινῶσι δ' εὐρύθμως τά τε ἄνω καὶ κάτω μέλη, νὰ προβαίνωσι δ' οὕτως αἴροντες καὶ μετέωρον κρατοῦντες τὸν πόδα, ὥστε δι' ἐλαχίστων βημάτων, ὡς πλεῖστον διάστημα νὰ διατρέχωσιν. Ὡσαύτως δ' εὐρύθμους τινὰς κινήσεις τῶν βραχιόνων ἐδίδασκον αὐτούς, αἵτινες ἁρμοσσόμεναι πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ποδῶν ἐπιτήδειαι ἦσαν, ὡς αὐτοὶ ἐνόμιζον, νὰ προάγωσι τὴν ταχύτητα.

Ἀλλ' ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης οὐδὲν τούτων ἤκουεν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ διεμαρτύρετο λέγων, ὅτι αἱ κινήσεις ἐκεῖναι, ἃς ὁ παιδοτρίβης αὐτὸν νὰ ποιήσῃ ἐξηνάγκαζεν, ἄσχημοι ἦσαν καὶ ἐφιλονείκει περὶ τούτου πρὸς τὸν παιδοτρίβην. Καταπραΰνων δ' αὐτὸν παρενέβη τις τῶν ἐπιστατῶν καὶ κοσμητῶν τοῦ γυμνασίου εἰς τὴν ἔριδα καὶ θωπεύσας τὸν παῖδα καὶ ἐπαινέσας τὸν ζῆλον αὐτοῦ θέλοντος νὰ τηρήσῃ τὴν ἀρεστὴν τῷ ὀφθαλμῷ εὐμορφίαν τῶν κινήσεων καὶ τοῦ παραστήματος ὑπέδειξεν αὐτῷ, ὁπόσον σκόπιμοι αἱ κινήσεις ἐκεῖναι ἦσαν, παράδειγμα προφέρων τὴν Μαυρουσίδα στρουθόν, ἥτις σκοπίμως τὰ μικρὰ πτερὰ κινοῦσα καὶ ὡς ἱστία αὐτὰ μεταχειριζομένη τῷ δρόμῳ ἐπιβοηθεῖ.

Καὶ ἤδη ἤρξαντο οἱ γυμνοὶ παῖδες τρέχοντες πρὸς τὸ τέρμα. Ἠλάλαζον δὲ καὶ εὐθύμως ἐβόων καὶ ἡ βοὴ ἰσχυροτέρα ἐγίγνετο, καθ' ὅσον πρὸς τὸ τέρμα ἐπλησίαζον. Καὶ πολλάκις μὲν τὸν δρόμον ἐπανέλαβον — ἀλλὰ πάντοτε ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπρώτευεν.

Μετὰ τὸν δρόμον δ' ἐπελάβοντο τῶν διαφόρων ἁλμάτων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ οἱ μὲν παιδοτρίβαι ἐγχειρίζοντες τοὺς ἀλτῆρας ἐδίδασκον τοὺς παῖδας νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς οὕτως, ὥστε μὴ μόνον νὰ μὴ κωλύωσι τὴν εὐπέτειαν τοῦ ἅλματος, ἀλλὰ καὶ νὰ προβιβάζωσι τὴν φορὰν τοῦ σώματος. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀλτῆρες ἀπήρεσαν τῷ αὐτογνώμονι Ἀλκιβιάδῃ καὶ παρὰ μικρὸν ἔρριψεν αὐτοὺς κατὰ τῆς κεφαλῆς ἑνὸς τῶν τῆς εὐκοσμίας τῶν παίδων ἐπιμελουμένων, ὃς ὠνείδιζεν αὐτῷ πικρῶς πως τὴν ἀπείθειαν. Ὀργὴ δὲ καὶ αἰσχύνη κατέσχε τὸν Περικλέα ἱστάμενον μετὰ τῶν φίλων ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεατῶν ἐκ τῶν ἀκολάστων τρόπων τοῦ παιδός. Ἀλλὰ ταχὺ ἐμειδίασε πραΰνθείς, ὡς εἶδεν, ὅτι καὶ εἰς τὸ ἅλμα ἐπρώτευε τῶν ὁμηλίκων ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου καὶ ὅτι οἱ θεαταὶ ἐκρότουν τὰς χεῖρας.

Εἶτα δ' ἠλείφθησαν οἱ παῖδες ἐλαίῳ ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένων, ἀλειπτῶν καλουμένων, ἵνα παλαίσωσι. Καὶ τοῦτο μὲν ἐδέξατο ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης, ἀλλ', εὐθὺς ὡς ἤρξαντο καταπάσσοντες κατὰ τοῦ ἐλαίῳ ἀληλιμμένου σώματος κόνιν, ἵνα ἀσθενέστερον καταστήσωσιν τὸν ὄλισθον, ἀντέστη μὲν ὀξέως, οὐδ' ἤθελε νὰ μολύνωσιν οὕτω τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν συνεχώρησαν τῷ ἀχαλινώτῳ παιδί, ὡς ἐν τῇ παλαίστρᾳ, τὴν δυσκολίαν· διότι ὤφειλον νὰ τηρήσωσι τοὺς αὐστηροὺς νόμους τοῦ γυμνασίου. Ὥστε τὸ ὑΐδιον τοῦ Κλεινίου ὑπέκυψεν.

Καὶ ἤδη προσήρχοντο ἀνὰ ζεύγη οἱ παῖδες, ἵνα παλαίσωσιν.

Καὶ αὖθις δ' ἐδίδασκον αὐτοὺς οἱ παιδοτρίβαι νὰ προτείνωσι μὲν μικρὸν τὸν δεξιὸν πόδα κάμπτοντες μικρὸν τὸ γόνυ, νὰ προβάλλωσι δὲ τὸν βραχίονα εἰς προσβολήν, ἢ ἄμυναν, νὰ μὴ κλίνωσι δ' ἐπὶ τὰ πρόσω τὸν λαιμὸν καὶ τὴν κεφαλήν, νὰ συστέλλωσι δὲ τὸ ὑπογάστριον, νὰ κυρτῶσι δὲ καὶ συστρέφωσι τὸν θώρακα, νὰ ἐπιτηρῶσι δὲ τὰς κινήσεις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ἀντιπάλου καὶ καθ' ὅλου καὶ προσβάλλοντες καὶ ἀμυνόμενοι τεχνικῶς νὰ προσφέρωνται. Ὡσαύτως δ' ἐδίδασκον μετὰ ζήλου πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα τοὺς νέους παλαιστάς, ὅτι διὰ τῆς εὐστροφίας μᾶλλον, ἢ τῆς ῥώμης ἠδύναντο νὰ καταβάλλωσι τὸν ἀντίπαλον καὶ καταβαλόντες ὤφειλον νὰ περιπλέκωσι καὶ νὰ περιβάλλωσιν οὕτω διὰ τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν, ὥστε ἀκίνητος νὰ μένῃ καὶ πᾶσαν ἐλπίδα ἀνεγέρσεως καὶ νέας προσβολῆς ν' ἀποβάλλῃ. Προσεῖχον δ' οἱ διδάσκαλοι καὶ κοσμηταὶ τῶν γυμνασίων καὶ τῇ εὐκοσμίᾳ καὶ τῇ χάριτι τῶν κινήσεων. Διότι οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς σωματικῆς ῥώμης καὶ εὐστροφίας ἀπέβλεπον οἱ κανόνες, οὓς αὐτοὺς ἐδίδασκον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπίδειξιν πάσης εὐμορφίας καὶ τῆς εὐμόρφου, ἐλευθερίου καὶ εὐρύθμου ἐκείνης στάσεως, ἥτις διέκρινε τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν βαρβάρων καὶ δὴ καὶ ἀπὸ πολλῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

Ὁ νέος δ' Ἀλκιβιάδης ἐπάλαισε τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν παίδων καὶ κατέβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ψάμμον διὰ τεχνάσματός τινος, ἐφ' ᾧ οὐδεμίαν χάριν τῷ παιδοτρίβῃ ὤφειλε, διότι αὐτὸς αὐτὸ ἐν τῇ ὁρμῇ καὶ βίᾳ τῆς πάλης εἶχεν ἐξευρών.

Εἶτα δ' ἔδοσαν αὐτοῖς τὴν στλεγγίδα, ἵν' ἀποξέσωσι τὴν ἐλαίῳ μεμιγμένην κόνιν ἀπὸ τῶν μελῶν καί, τούτου γενομένου, ἐνεχείρισαν ἑκάστῳ παιδὶ δίσκον καὶ ἀκόντιον ἀντὶ τοῦ δόρατος ἀμφότερα πρὸς τὸ γυμνάσιον τῆς βολῆς. Ἦτο δ' ὁ δίσκος τῶν παίδων οὐχὶ χαλκοῦς, ὡς ὁ τῶν ἐφήβων, ἀλλ' ἔκ τινος ξηροῦ ξύλου κατεσκευασμένος, καὶ τὸ γυμνάσιον τῶν δυσχερεστάτων, ὁσάκις τεχνηέντως ἐγίγνετο. Δι' ὃ καὶ αὖθις παρήνουν οἱ διδάσκαλοι καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τῷ Ἀλκιβιάδῃ ὀρθὴν μὲν στάσιν νὰ λαμβάνωσι, τὸν δὲ δίσκον καλῶς νὰ κρατῶσιν ἐπιπάσσοντες κόνιν, ἵνα ἀσφαλῶς αὐτὸν τῇ χειρὶ περιλαμβάνωσι, εἶτα δὲ τὴν χεῖρα νὰ αἰωρῶσιν, ἵνα ἐν τῷ ἅμα καταμετρῶσι καὶ μεταχειρίζωνται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν τῷ βάρει ἀναγκαίαν δύναμιν, εὐεπίβολον δὲ τὸν δίσκον καὶ εὐτόνους τοὺς μυῶνας τοῦ βραχίονος νὰ καθιστῶσιν, εἶτα δ' ἡμικυκλικῶς αὐτὸν νὰ πάλλωσι καὶ κάτωθεν ἀνατείνοντες νὰ ἐξακοντίζωσιν αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης κατεφρόνησε καὶ τούτων τῶν κανόνων καί, ὡς οἱ παῖδες ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον προσελθόντες εἰς βολὴν καὶ ἕκαστος βαλὼν τὸ μῆκος τῆς βολῆς δι' ἰδίου σημείου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατάδηλον ἐποίησε, προσελθὼν καὶ ὁ βλαστὸς τοῦ Κλεινίου, ὅτε εἰς αὐτὸν καθῆκεν, οὐ μόνον ἐξηκόντισε τὸν δίσκον, ὡς αὐτὸς ἤθελεν, ἀλλὰ καὶ πάντας μακρὸν ὑπερέβαλεν.

Τότε δὲ προσῆλθεν ἔτι ῥωμαλέος τις παῖς, ὃς δεξιώτατος περὶ τὴν βολὴν τοῦ δίσκου ἦτο. Καὶ οὗτος πειρώμενος τῆς δεξιότητος ἔῤῥιψε προσεκτικῶς πάντας τοὺς κανόνας τῶν παιδοτριβῶν τηρῶν τὸν δίσκον. Καὶ δὲν ὑπερέβαλε μὲν τὸν Ἀλκιβιάδην, ἀλλ' οὔτε ὑπελείφθη αὐτοῦ· διότι ὁ δίσκος αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐν τῇ αὐτῇ ἀποστάσει ἀπὸ τῶν ἄλλων ἵσταντο.

Ὠχρίασε δὲ τὴν ὄψιν ὁ Ἀλκιβιάδης. Διότι νῦν πρῶτον ὤφειλε τῆς τιμῆς τῆς νίκης καὶ ἑτέρῳ νὰ μεταδῷ. Ἐνεὸς δὲ καὶ τρέμων ὑπ' ὀργῆς ἵστατο ἐκεῖ σκυθρωπὸν τὸν ἀντίπαλον ὑποβλέπων. Ἀλλ', ὡς ἐκεῖνος ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, ὅτι τῷ ἀκριβῶς μετροῦντι φαίνεται ὁ δίσκος αὐτοῦ ἀπωτέρω πως κείμενος τοῦ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὁ Ἀλκιβιάδης καταληφθεὶς ὑπὸ ἀπεριγράπτου μανίας ἦρεν εὐθὺς τὴν δεξιὰν καὶ κατήνεγκε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως τὸν δίσκον, ὃν ἔτι ἐν χερσὶν εἶχε, κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀντιπάλου. Ἔτυχε δ' ἀκριβῶς τοῦ σκοποῦ ὁ δίσκος καὶ λιποψυχῶν καὶ αἷμα πολὺ ἐκβάλλων κατέπεσεν ὁ καύχηματίας.

Ἐκ τούτου μεγάλη ταραχὴ ἐγένετο, καὶ ὁ καιρίως τρωθεὶς ἔδει ν' ἀποκομισθῇ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης ὠχρίασε τὴν ὄψιν καὶ ἔτρεμε χρόνον τινά. Ἀλλ' εὐθύς, ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ πληγέντος ἀντιπάλου ὥρμησαν ἐπ' αὐτὸν ἐπιπλήττοντες καὶ ἀπειλοῦντες, ἀνεκτήσατο αὖθις τὴν προτέραν ἡρεμίαν καὶ ἱταμότητα.

Ἀλλ' αἴφνης εἶδεν τὸν ἀγανακτήσαντα Περικλέα ἐν συνοδίᾳ τοῦ σεμνοῦ γυμνασιάρχου προσερχόμενον καὶ ἐννοήσας, ὅτι ἐσκόπουν νὰ συλλάβωσι καὶ ν' ἀπαγάγωσι καὶ ἴσως ὑβριστικῶς νὰ κολάσωσιν αὐτόν, ἐστράφη αἴφνης, διέρρηξε τὴν ἄλυσιν τῶν περιϊσταμένων ἐκεῖ, ὅπου αὕτη ἦττον πυκνὴ ἦτο, καὶ ἀπέδρα ταχέως μετὰ τῆς ἐλαφρότητος ἐκείνης, ἥτις τὴν νίκην αὐτῷ πρότερον ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ δρόμου εἶχε πορίσασα. Ἡτοιμάζοντο δ' ὄντως νὰ καταδιώξωσιν αὐτόν, ἀλλὰ ταχέως ἐγένετο ἀφανὴς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν δημίων.

Ἐν ἀπωτάτῳ δέ τινι τόπῳ τοῦ Λυκείου ἐντυχὼν τῷ Σωκράτει καὶ ὁρμήσας ἐπ' αὐτὸν καὶ κρυβεὶς ὑπὸ τὸ ἱμάτιον, ὡς εἴπομεν, ἐπεκαλέσατο ἱκετευτικῶς τὴν προστασίαν αὐτοῦ.

«Ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου λοιπὸν εἶσαι;» εἶπεν ὁ Σωκράτης προσηνῶς καὶ ἠρέμως, ὅτε ἐρωτήσας ἔμαθε παρὰ τοῦ παιδὸς τὴν ἀφορμὴν τῆς φυγῆς. «Δὲν φροντίζεις ἐν ταῖς πράξεσί σου περὶ τῶν ἐπαίνων, ἢ τῶν ψόγων, περὶ τῶν εὐχῶν καὶ θελήσεων τοσούτῳ σεμνῶν καὶ ἐξόχων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν τὸ γένος ἔχεις, ἢ ὧν συγγενὴς εἶσαι;»

«Δὲν θέλω νὰ πράττω πάντοτε, ὅ,τι ἂν οἱ ἄλλοι θέλωσιν,» εἶπε προπετῶς τὸ παιδίον. «Θέλω νὰ πράττω, ὅ,τι ἂν μοι ἀρέσκῃ καὶ ὅ,τι ἂν ἐγὼ θέλω καὶ ὅ,τι ἂν ἐγὼ προαιρῶμαι.»

«Δίκαια λέγεις,» ὑπέλαβεν ἤρεμος πάντοτε ὁ Σωκράτης· «Ἕκαστος ὀφείλει νὰ πράττῃ, ὅ,τι ἂν αὐτὸς θέλῃ, καὶ ὅ,τι ἂν αὐτὸς ἐπιβάλληται. Ἀλλὰ τί ἠθέλησας, καὶ τί ἐσκόπεις, ὅτε σήμερον μετὰ τῶν ἄλλων παίδων εἰς τὸ Λύκειον ἦλθες;»

«Νὰ πρωτεύσω πάντων εἰς πάντα,» εἶπε προπετῶς ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μικρὸς Ἀλκιβιάδης. «Νὰ πρωτεύσω, νὰ εὐδοκιμήσω καὶ νὰ ἀποκομίσωμαι τὰς μεγίστας τιμάς! Τοῦτο ἐσκόπουν!» —

«Λοιπὸν δὲν ἔπραξας, ὅ,τι κυρίως ἤθελες καὶ ὅ,τι ἐσκόπεις,» εἶπεν αὖθις μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπαθείας ὁ Σωκράτης. «Ἤθελες νὰ εὐδοκιμήσῃς, ἤθελες νὰ καταλίπῃς τὸ Λύκειον ἀποδρέψας εὔκλειαν, ἀλλ' ἀληθῶς ἐξεδιώχθης κατησχυμμένος καὶ ὑβρισμένος καὶ ἴσως, ὅταν ἐπανέλθῃς εἰς τοὺς οἰκείους, καὶ σωφρονισμός τις ἐπίκειταί σοι. Διὰ τί δὲν ὥρμησας εὐθὺς ἐπ' ἐκεῖνο, ὃ ἐδίωκες, ἀλλὰ κατέτριψας τὸν χρόνον περὶ πράγματα, ἅτινα ἀπέτρεψάν σε τοῦ σκοποῦ; Ἦλθες ἐνταῦθα, οὐχὶ ἵνα διατρύσῃς τὰς κεφαλὰς τῶν ὁμηλίκων σου τὸν δίσκον βάλλων κατ' αὐτῶν, ἀλλ', ὡς λέγεις, ἵν' ἄρῃς ἐπαίνους καὶ τιμήν. Ἐσφάλης λοιπόν, ὅτι ἐπιλαθόμενος μικρὸν ἐκείνου, οὗ ἐστοχάζου, περὶ ἄλλα διέτριψας, ὧν τὸ ἀποβὰν εἶναι, ὅτι οὐχὶ κεκαλυμμένος ὑπὸ δόξης, ἀλλ' αἰσχρῶς καὶ ἀδόξως ἐκ τοῦ γυμνασίου ὀφείλεις νὰ δραπετεύσῃς!»

Νῦν δὲ πρῶτον παρεστάθη τῷ μικρῷ Ἀλκιβιάδῃ ὁ νόμος τῆς σκοπίμου εὐκοσμίας οὐχὶ ὡς αὐθαίρετόν τι καὶ ἐξωτερικῶς ἀπειλητικόν, ἀλλ' ὥς τι ἔμψυχον στενῶς συνδεδεμένον τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ βουλήσει.

Καθ' ὅλου δὲ τοῖς λόγοις τοῦ Σωκράτους καὶ τῇ ἠρεμίᾳ, ἐν ᾗ αὐτοὺς οὗτος ἐξέφερεν, ἐνυπῆρχέ τι τὸ ἐμποιοῦν τῷ παιδὶ πίστιν. Ἠτένιζε δὲ σπουδαίως καὶ ἐνεῶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρός, προσέβλεπε τοὺς προσηνεῖς καὶ εὐμενεῖς ὀφθαλμοὺς καὶ ἡ πίστις, ἣν ὁ ἀνὴρ αὐτῷ ἐνέπνει, μετεβάλλετο ἀσυνειδήτως εἰς συμπάθειαν, οἵαν πρὸς οὐδένα ποτὲ ἤσθετο.

Ἀλλ' ἤδη οἱ ζητοῦντες τὸν Ἀλκιβιάδην ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ γυμνασιάρχου ἤρχοντο πρὸς τὴν στοάν.

Καὶ αὖθις δ' ἤρξατο τρέμον τὸ παιδίον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Μὴ φοβοῦ!» παραθαρρύνων εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης, «θὰ πειραθῶ, τῶν θεῶν θελόντων, νά σε διαλλάξω πρὸς πάντας τούτους τοὺς ἐχθροὺς καὶ διώκτας!»

Ἀνεγνώρισαν δ' οἱ προσερχόμενοι τὸν Σωκράτην καὶ προσκεκολλημένον αὐτῷ καὶ ἐν τῷ ἱματίῳ περιτετυλιγμένον τὸν παῖδα, ὃν ἐζήτουν. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἔβλεπε τὸν Ἀχιλλέα παῖδα ἔτι ἐν συνοδίᾳ τοῦ διδασκάλου καὶ θεράποντος, τοῦ ὑπερβαλλόντως ἐπιεικοῦς Κενταύρου.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ὁ γυμνασιάρχης μετὰ τῶν λοιπῶν ἐγγὺς ἐγένοντο καὶ πρὸς τὸν Σωκράτην εὐθὺ ἐχώρησαν, εἶπεν οὗτος·

«Γνωρίζω, τίνα ζητεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἀλλ' ἐκεῖνος, ὃν ζητεῖτε, εἶναι ἱκέτης ἐμοῦ, ὡς βλέπετε, καὶ οὐδέποτε θὰ προδῶ αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ καθῆκον θὰ ὑπερασπίσω κατὰ δύναμιν. Ἦλθε δ', ὡς μοι εἶπεν, εἰς τὸ Λύκειον, ἵνα πρωτεύσῃ, ἀλλὰ δὲν ἔτυχε τέλεον τούτου, διότι ἐπιλαθόμενος τοῦ σκοποῦ περὶ πράγματα ἀλλότρια αὐτοῦ διέτριψεν, ἐξακοντίσας δῆλα δὴ τὸν δίσκον κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ συμπαίκτου, ἐξ οὗ αἰσχύνην ἀπέλαβεν ἀντὶ τῆς τιμῆς, ἣν κυρίως ἐθήρευε. Περὶ δὲ τοῦ τραύματος τοῦ παιδὸς ἐκείνου, ἀναμνήσθητε, ὦ ἄνδρες, ὅτι ὅμοιόν τι δυστύχημα, ἢ ἁμάρτημα, ὡς θέλετε νὰ καλέσητε τὴν πρᾶξιν, καὶ διὰ τῆς χειρὸς τῶν θεῶν καὶ ἡρώων ποτὲ συνέβη. Διότι, ὡς γνωρίζετε, αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων τὸν προσφιλῆ Ὑάκινθον καὶ ὁ ἥρως Περσεὺς τὸν πάππον Ἀκρίσιον διὰ βολῆς δίσκου ἐφόνευσε. Πιθανὸν δ', ὅτι ὁ μελανόθριξ καὶ πυρωπὸς οὗτος παῖς θὰ ἠδύνατο ὅμοιος πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ ἥρωας νὰ γένηται, ἂν ἤθελε, καὶ ἐν ἄλλοις . . .»

Κατευνάσθη δ' ἡ ὀργὴ τοῦ Περικλέους ἐκ τῆς θέας τοῦ ἀνευρεθέντος παιδός, ἐξ οὗ τῆς ὄψεως πᾶν ἴχνος ἰταμότητος ἠφανισμένον ἦτο. Εἶπε δὲ φιλόφρονάς τινας λόγους πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν συνήγορον, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐμπνεύσωσι θάρρος τῷ ἀναμένοντι τὸν σωφρονισμὸν παιδὶ καὶ εἶτα ἐκάλεσε τὸν παιδαγωγὸν νὰ ἐνδύσῃ καὶ ἐκ τοῦ Λυκείου εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸν νὰ ὁδηγήσῃ.

Ὁ Σωκράτης δὲ συνηκολούθησε τότε τῷ Περικλεῖ καὶ τῷ γυμνασιάρχῃ καὶ πάντες ὁμοῦ διελέγοντο χρόνον τινὰ ἔτι περὶ τοῦ παραδόξου κράματος ἐξαιρέτων καὶ ὀλεθρίων ἰδιοτήτων, αἵτινες ἐν τῇ φύσει τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεινίου συνηνωμέναι ἦσαν.

Αὐτὸς δ' ὁ παῖς χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ κατέλιπε τὸν τόπον ἐκεῖνον ῥίψας εὔγνωμον βλέμμα ἐκ τῶν λαμπρῶν μελάνων ὀφθαλμῶν πρὸς τὸν προστάτην καὶ συνήγορον.

Τοιούτῳ τῷ τρόπῳ συνήφθη ὁ παράδοξος ἐκεῖνος δεσμὸς τῶν καρδιῶν τοῦ Σωκράτους, ὃν πάντες δυσειδῆ ἐκάλουν, καὶ τοῦ καλλίστου πάντων τῶν παίδων τῶν Ἑλλήνων, τοῦ νέου Ἀλκιβιάδου, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐξέφευγε τῶν χειρῶν τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας περιστερά, ἐν ᾧ χελιδὼν εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ κατέφευγεν . . .

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

VIII.

ΤΑ ΧΑΡΙΤΗΣΙΑ.

Οὐδεὶς δημιουργῶν καὶ δρῶν παραδίδοται τοσοῦτον τῷ ἔργῳ αὑτοῦ, ὅσον ὁ εἰκονοποιός. Ἐκ τούτου οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἦτο ὁ Φειδίας ὁρατός, ἢ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Καὶ καθ' ὕπνον δ' οὐδὲν ἕτερον ἔβλεπεν, ἢ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, τὰ συμπλέγματα τῶν μετοπῶν καὶ τὰς ζωφόρους καὶ οὐχὶ σπανίως θαυμάζων κατελάμβανεν ἐν ἑαυτῷ ἐγειρόμενος τὰς ἐπιβολὰς αὐτοῦ προχωρούσας καὶ ὡραίας· διότι ἡ ἀκαταπόνητος αὐτοῦ διάνοια ἀσυνειδήτως καὶ καθ' ὕπνον εἰργάζετο, ὡς καὶ ὅτε ἐγρηγόρει. Τινὲς δὲ τῶν εἰκόνων ἐπεφαίνοντο αὐτῷ πρῶτον καθ' ὕπνον καὶ ἠδύνατο νὰ λέγῃ, ὅτι οἱ θεοὶ ἐνεφαίνοντο αὐτῷ κατ' ὄναρ, ὡς τοῖς ἥρωσι τοῦ Ὁμήρου. Πάντα δὲ τὰ ἄλλα εἶχον ἀξίαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τινὰ μόνον, ἂν μετεῖχον τῆς τεχνικῆς αὐτοῦ σπουδῆς. Δι' ὃ ἀπέστη πάσης ἄλλης ἡδονῆς καὶ ἔζη μόνος ὡς ἄγαμος.

Ἡ ψυχὴ δ' αὐτοῦ ἦτο πλήρης τῶν πρωτοτύπων πάντων τῶν ἔργων καὶ ὁ διαυγὴς αὐτοῦ ὀφθαλμὸς ἐνώπτριζε πᾶν τὸ τελεσθὲν ἐν καθαρῷ διαγράμματι.

Ποικίλη δὲ ταραχὴ ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ἐφαίνετο ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ταῖς αὐλαῖς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου. Διότι ὁτὲ μὲν διαγράμματα ἔδει νὰ ἐπινοήσωσιν, ἢ νὰ ἐξετάσωσιν, ἢ νὰ ἀπορρίψωσιν, ὁτὲ δὲ νέα νὰ τυπώσωσιν ἐν πηλῷ, ἢ τὰς ἀναλογίας καὶ τὰ μέτρα νὰ διαλογίσωνται. Παρὰ τὰ παρασκευαστικὰ δ' ἔργα τὰ ἐκ πηλοῦ πολλὰ ἤδη τῶν ἀγαλμάτων κατὰ τὰ προπλάσματα ἐτυποῦντο ὑπὸ τῶν λιθοξόων τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἀξέστου λίθου, ἵνα παραδοθῶσιν ἔπειτα εἰς τεχνικὴν ἐξεργασίαν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ καλλιτέχνου. Ἠδύνατο δέ τις νὰ καλέσῃ τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου χῶρον ἐρειπίων, ἀλλ' ἐρειπίων τῆς γενέσεως, οὐχὶ τῆς καταστροφῆς. Ἦτο δῆλα δὴ τὸ χάος οὐχὶ τὸ μετὰ τὴν φθοράν, ἀλλὰ τό, ἐξ οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο. Ἐρείπια λίθων δ' ἔκειντο πανταχοῦ διεσπαρμένα, ἅτινα ὁ φιλότεχνος ὀφθαλμὸς ταχέως συνηνωμένα νὰ ἴδῃ εὔχετο.

Ὑπεράνω δὲ τοῦ χάους τούτου ᾐωρεῖτο ὁ νοῦς τοῦ Φειδίου, ὃς διώκει τὰ πάντα καὶ συνεκράτει τόν τε πυρωπὸν Ἀλκαμένην καὶ τὸν σκυθρωπὸν Ἀγοράκριτον ἐξαναγκάζων αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται ἡνωμένοι.

Τὸ ζεῦγος δὲ τοῦτο ἀπετέλει τοὺς δύο ἰσχυροὺς αὐτοῦ βραχίονας. Ὁ δ' Ἀλκαμένης πρὸς τούτοις ἦτο ἡ εὐγλωττία αὐτοῦ. Διότι, ὅ,τι ὁ Φειδίας ἅπαξ ἔλεγεν, ἢ διὰ μονοσυλλάβου, ἢ ἴσως αἰνιγματώδους λέξεως ὑπεδήλου, τοῦτο ἡρμήνευεν ὁ Ἀλκαμένης καὶ ἐπανελάμβανε καὶ ἐσαφήνιζεν ἐπισκοπῶν τὴν ἐπιτέλεσιν.

Ἄρτι δ' εἶχεν ἐπισκεψάμενος τοὺς μαθητὰς καὶ βοηθούς,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἵτινες τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελείᾳ ἐπιτετραμμένοι ἦσαν. Πανταχοῦ δ' ἐπετίμα, παρῄνει, παρώρμα σφοδρῶς κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῷ τρόπον ἐξετάζων τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἀετώματος, τῆς ζῳφόρου καὶ τῶν μετοπῶν.

«Τί τοῦτο, Δράκυλλε; Λίαν ταπεινὸν τὸ κύρτωμα τοῦ θώρακος, ἢ ὥστε ἐμφανὲς μακρόθεν νὰ γίνηται. Καὶ ἡ ὑπογάστριος δὲ χώρα ὀλίγον διηρθρωμένη φαίνεται, καταφανῶς μικρὸν ἀφωρισμένη τῶν λαγόνων! Καὶ οἱ μυῶνες δ' ὀλίγον ἐξαίρονται, οἱ μύες δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου πολύ! —Χαρίκλεις, ἐνταῦθα μὲν πολὺ κατατείνεις τὴν ἐπιδερμίδα, ἐκεῖ δ' ὑπὲρ τοὺς μυῶνας ἐκ τοῦ ἐναντίου πολὺ χαλᾷς αὐτήν! Ἥκιστα χαλαρὰ δ' εἶναι ἐνταῦθα, ἥκιστα κινητή! Πρέπει νὰ νομίζῃ τις, ὅτι δύναται καὶ τοῦ χαλκοῦ, ἢ μαρμαρίνου ἀγάλματος τὴν ἐπιδερμίδα ἄκροις δακτύλοις συλλαμβάνων ὀλίγον ν' ἀνασύρῃ! — Ὁ θεὸς οὗτος, Λύκιε, δὲν ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματίου! Μή τι καὶ σὺ ἐξ ἐκείνων τῶν τεχνιτῶν εἶσαι, ὧν ὁ Ἡρακλῆς μόνον ἐκ τοῦ ῥοπάλου ἀναγνωρίζεται; — Καὶ ἡ κρηναία αὕτη νύμφη, Κριναγόρα, φαίνεται θέλουσα ν' ἀναγνωρίζηται μόνον ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς ὑδρίας, οὐχὶ δ' ἐκ τῶν ἁπαλῶν, ὑγιῶν, διαῤῥεόντων μελῶν, ἐξ ὧν ἡ ἀληθὴς αὐτῆς φύσις ἔδει νὰ καταφαίνηται!» —

Εἶτα δ' ἐπεσκέψατο σύμπλεγμά τι τῆς ζῳφόρου τοῦ Παρθενῶνος παριστὰν νεανίας τοὺς θυμοειδεῖς ἵππους ὑποχειρίους ποιοῦντας. «Ποῖον φαῦλον ἱππάριον εἶδες, Λύκιε, ἔχον τοσοῦτον εὐρεῖαν κεφαλὴν καὶ τοιαῦτα κολοβὰ ὦτα; Καὶ τὸ ὅλον δ' εἶναι βαρὺ καὶ ἥκιστα ἐλεύθερον καὶ ὅλως ἀρχαϊκόν! Μή τι ἐφοίτησας εἰς τὸ αἰγινητικὸν ἐργαστήριον; Τοιαῦτα ἀρχαιότροπα φαῦλα ἔργα καὶ ὁ Ἀγελάδας αὐτὸς δὲν θὰ ἠνείχετο πλέον!» —

Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ Ἀλκαμένης. Ἐπετίμησε δ' εἶτα τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο ἰδίᾳ τὸ μέρος καὶ ἐφαίνετο ἐν τῇ ἀγανακτήσει ἕτοιμος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ κατασυντρίψῃ τὸ ἔργον τοῦ μαθητοῦ, διότι ἱκανὸς ἦτο νὰ πράξῃ τοιοῦτόν τι, ὁσάκις ἐξήπτετο ὑπὸ τῆς ὀργῆς.

Ἀλλ' αἴφνης προσελθὼν ὁ Ἀγοράκριτος ὑπερήσπισεν, ὡς καὶ ἄλλοτε πολλάκις, τοῦ ὑβρισθέντος κατὰ τοῦ σφοδροῦ Ἀλκαμένους. Οὗτος δ' ἤσθετο τὸ αἷμα κατακλύσαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξετόξευσε πικρὸν λόγον.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου προσήρχετο ὁ Φειδίας ἐν συνοδίᾳ ζεύγους, ὅπερ δὲν ἦτο ξένον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ.

Καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἔρχωνται ἐνίοτε ὅ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ἵνα ῥίπτωσιν ἓν βλέμμα ἐπὶ τὴν ἤρεμον συντέλεσιν καὶ ὡρίμανσιν τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐπιβολῶν;

Ἤλθον δὲ καὶ σήμερον καὶ κατέλαβον τὸν διδάσκαλον ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν μαθητῶν καὶ βοηθῶν αὐτοῦ, ἐν μέσῳ τῶν ἐκ πηλοῦ προπλασμάτων, τῶν ἡμιξέστων τετραγώνων λίθων καὶ στελεχῶν τῶν μαρμάρων. Εὗρον δ' αὐτόν, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, βραχυλόγον καὶ αὐστηρὸν καὶ σύννουν καὶ ὅλον ἐν ἑαυτῷ, ἢ ὅσον πρότερον.

Εὐθὺς δ' ὡς ὁ Ἀλκαμένης εἶδε τὴν Ἀσπασίαν, ἐπειράθη νὰ φανῇ ἀπαθὴς καὶ εὔθυμος καὶ ν' ἀποκρύψῃ τὴν ἥκιστα καταπνιγεῖσαν ἐκείνην ἀθυμίαν, ἣν ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ βραχεῖαν συνάντησιν εἶχεν ἐκδηλώσας. Ἀλλ' ὁ σκυθρωπὸς Ἀγοράκριτος οὐδαμῶς διενοήθη νὰ συγκρύψῃ τὸν χόλον, ὃν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ τῆς Ἀσπασίας ἔτρεφεν. Ὑπεξεχώρησε δὲ μικρὸν καὶ οὐδὲ λέξιν εἶπε πρὸς τοὺς εὐγενεῖς θεατάς.

Ἐπειδὴ δ' οὗτοι εἰσερχόμενοι εἶχον ἀκούσαντές τινας τῶν ἐριστικῶν λόγων τοῦ Ἀλκαμένους καὶ Ἀγορακρίτου, ἐγένετο καὶ αὖθις περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος λόγος καὶ ἡ πρόθυμος Ἀσπασία οὐδαμῶς ἀπέκρυψεν, ὅτι τέλεον συνεφώνει τῷ Ἀλκαμένει εὐχομένῳ πᾶν ἴχνος τοῦ ἀρχαϊκοῦ, τοῦ ἀρχαιοτρόπου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐξαιρούμενον ἐκ τῆς τέχνης νὰ ἴδῃ. Ἐπισκεψαμένη δ' εἶτα τὰ διαγράμματα καὶ προπλάσματα τῶν κολοσσιαίων συμπλεγμάτων τοῦ ἀετώματος, τῶν ζωφόρων καὶ τῶν μετοπῶν εὗρέ τινα καλὰ μέν, ἀλλὰ σκληρά πως καὶ αὐστηρὰ ἔτι. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ εὐθαλεστάτη ἀκμὴ τῶν τεχνῶν ἐφαίνετο αὐτῇ λίαν βραδέως προβαίνουσα. Φανερῶς δ' εἶπε, πᾶν ὅ,τι διενοεῖτο.

«Ἡ καλὴ Ἀσπασία,» εἶπεν ὁ Φειδίας αὐστηρῶς μειδιῶν, «εὔχεται νὰ ἴδῃ, εἰ δυνατόν, πᾶν ὅ,τι πλάττομεν, τοσοῦτον κομψὸν καὶ τοσοῦτον ἁβρὸν καὶ τοσοῦτον ἐπίχαρι, ὅσον αὐτὴ αὕτη εἶναι. Ἀλλ' ἐνθυμοῦ, Ἀσπασία, ὅτι ἡμεῖς οἱ θεοπλάσται θεῶν ἀγάλματα πλάττοντες ἐπιβαλλόμεθα νὰ παραστήσωμεν καὶ νὰ πλάσωμεν οὐχὶ ἀνθρώπινόν τι, οὐχὶ κοινόν τι κάλλος καὶ τοῖς πᾶσιν ἀρεστόν, ἀλλ' ὑπεράνθρωπόν τι.»

«Δικαίως ἴσως ὁ Φειδίας,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «δὲν θέλει ν' ἀποβάλῃ τέλεον τοῦτο, ὅπερ ἡ Ἀσπασία στρυφνὸν καὶ αὐστηρὸν καὶ ἀρχαϊκὸν καλεῖ. Τίς εἶναι περὶ τούτου πεπεισμένος, ὅτι τοῦ πλαστικοῦ καλοῦ τὸ ἰδανικὸν οὐχὶ ἐν τῷ στενῷ ὁρίῳ ἔγκειται τῷ διακρίνοντι τὸ ἁγνὸν παρθενικὸν κάλλος τοῦ ἁβροῦ καὶ τέλεον ἀνεπτυγμένου; Ἂν δ' ἡ ὑψίστη καὶ ἐσχάτη βαθμὶς τῆς ἀναπτύξεως εἶναι καὶ ἡ πρώτη τῆς παρακμῆς, ὀλίγον ἐπὶ τάδε τῆς ἀκμῆς ταύτης καὶ οὐχὶ ἐπ' αὐτῆς ἀκριβῶς ταύτης πρέπει νὰ εὑρίσκηται ἐκεῖνο, ὅπερ διὰ τῆς ἀγνοτάτης καὶ εὐγενεστάτης χάριτος ἀναψύχει καὶ εὐδαίμονα ποιεῖ τὴν ψυχήν.»

«Ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἐπεβαλλόμην ἐγὼ μὲν σὲ νὰ παρορμῶ, ὦ Φειδία,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐπὶ τὸ χαρίεν, κομψὸν καὶ ἁβρόν, σὺ δὲ ὑπερβαλλόντως ἐκ τοῦ ἐναντίου τοὺς σοὺς ἐπὶ τὴν ἐπίτευξιν αὐτοῦ τούτου νὰ παρακαλῇς, νομίζω, ὅτι ὡς ἀπωτάτω ἔτι τοῦ ὀρθοῦ ὁρίου θὰ εὑρισκόμεθα. Διότι τοσοῦτον φαίνονταί μοι οἱ σοὶ μακρὰν τοῦ ἐξόχως κομψοῦ καὶ ἁβροῦ ὄντες, ὥστε καὶ ἂν πάσαις ταῖς δυνάμεσιν ἐπειρῶντο νὰ ἐπιτύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χωσι τούτου, ὅμως δυσχερῶς θὰ ἐξικνοῦντο ἐπ' αὐτό. Δὲν λέγω δ', ὅτι ὑμεῖς βραδέως προβαίνετε, ἀλλ' ὅτι ἡ ὁδὸς εἶναι μακρά.»

«Προσβλέπων τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς παρατρέπων τὸν λόγον ὡς φοβούμενος, μὴ ἀγανακτήσῃ ὁ Φειδίας, «ἠ ἀκούων τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου ραψῳδούμενα εὑρίσκω ὑψηλὴν τὴν χάριν αὐτῶν καὶ χαρίεν τὸ ὕψος. Εἶναι ὑψηλά, ὡς ἕκαστος ὁμολογεῖ, καὶ χαρίεντα, ὡς οὐδεὶς ἀρνεῖται, καὶ ἴσως τούτου ἕνεκα ὀνομάζομεν αὐτὰ καλά, διότι ἐν τῷ ἅμα ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀρετὰς ἔχουσιν.»

«Τοῦτο ἀποδέχομαι!» εἶπεν ἀνιστάμενος καὶ καταλείπων τὸ ἔργον αὐτοῦ ὁ λιθοξόος Σωκράτης, ὃς τέως ἠσχολεῖτο περικόπτων στέλεχος μαρμάρου κατὰ τὸν ὑπογραμμόν. «Πολὺν χρόνον ἐσκοπούμην περὶ τούτου, ὅ,τι τάχα τὸ κάλλος εἶναι, ἀλλὰ νῦν ἐνέπεσον οἱ λόγοι τοῦ Περικλέους ὡς ἀκτὶς φωτὸς εἰς τὴν ψυχήν μου. — Χάρις συνηνωμένη τῷ ὕψει, ἐπίχαρι ὕψος καὶ ὑψηλὴ χάρις δύναται λοιπὸν νὰ ὁρισθῇ τὸ κάλλος. Καί, ἐάν ποτε ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία αὖθις ἐρευνήσωσιν, ὁποῖον τὸ ὀρθὸν ὅριον τῆς ἀναπτύξεως ἐν ταῖς τέχναις, τότε εὐκόλως θὰ δυνηθῶσι νὰ εἴπωσιν, ὅτι τὸ καλόν, ἵνα καλὸν μένῃ, οὔτε μόνον ἐπίχαρι, οὔτε μόνον ὑψηλὸν ὀφείλει νὰ εἶναι, ἀλλ' ἅμα ἀμφότερα. Εἴθε δ' οἱ θεοὶ νὰ δῶσι νὰ ἐνθυμῶμαι καθ' ἕκαστον τύπον τοῦ γλυφάνου, ὃν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου καταφέρω, τὸ δόγμα τοῦτο, καὶ δή, ὅταν ἄρξωμαι πλάσσων τὸ ἀνάθημα, ὅπερ τῇ θεᾷ τοῦ Φειδίου κατὰ τὴν ἐγκαίνισιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως οἰκήματος προώρισα.»

«Πῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «ὁ σύννους λιθοξόος θὰ πειραθῇ ν' ἀποδείξῃ ἑαυτὸν τεχνίτην ἐλευθέρως δημιουργοῦντα;»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης. «Ἀληθῶς οὔτε ὁ Φειδίας οὔτε ὁ Ἀλκαμένης ἐπέτρεψάν μοί ποτε νὰ ἐπιλάβωμαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μόνος τῆς συντελέσεως καὶ ἐξεργασίας ἔργου τινὸς τῶν τοῦ Παρθενῶνος, καί, ὅτε ἐγὼ ἐδεήθην αὐτῶν νὰ ἐπιτρέψωσι νὰ πειραθῶ μείζονός τινος ἔργου, ἐξεδίωξέ με ὁ Ἀλκαμένης γελάσας σαρκαστικῶς, ὡς αὐτὸς μόνον νὰ γελᾷ ἔμπειρος εἶναι. Ἀλλά, πρὸς τοῦ Διός! καὶ ἐγώ, ὡς πᾶς ἄλλος, ἐπίσης καλῶς ἔμαθον παρὰ τοῦ Φειδίου νὰ περιγράφω μὲν τὸ τέλειον ὠοειδὲς πρόσωπον, νὰ πλάττω δὲ τὴν κεφαλὴν μικρὰν καὶ λεπτοφυῆ καὶ εὔρυθμον, ν' ἀποδεικνύω δὲ κάθετον τὴν γραμμὴν τοῦ μετώπου καὶ τῆς ῥινός, νὰ ἐξαίρω δὲ τὰ ὀπώπια ὀξέως, νὰ χαράσσω δὲ τὰς ὀφρῦς ὑπεράνω ὡς αἰωρούμενα λεπτὰ τόξα, νὰ κοιλαίνω δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ στρογγύλους καὶ βαθεῖς, νὰ ἐγκλίνω δὲ τὰ πτερύγια τῆς ῥινὸς ἠρέμα, νὰ ποιῶ δὲ τὴν σιαγόνα ἱκανῶς στρογγύλην καὶ νὰ συνάγω τὴν κόμην καὶ τὸν πώγωνα περιλαμβάνων ἕκαστα εἰς χαρίεντα ἴδιον ὄγκον. Δὲν θέλω δὲ πάντοτε ἁδρὰ στελέχη μαρμάρων νὰ ξέω καὶ νὰ συνεργῶ, ὡς χειρῶναξ ἄπειρος, εἰς ἐνσωμάτωσιν ξένων ἰδεῶν. Θέλω αὐτὸς νὰ πλάσω ἀνάθημά τι καὶ νὰ πειραθῶ ἐντέχνως διὰ πεπειραμένης χειρὸς καθαράν τινα καὶ ἐναργῆ ἰδέαν ὑπ' ἐμοῦ συλληφθεῖσαν πλαστικῶς διὰ τοῦ μαρμάρου νὰ παραστήσω.»

«Ἀλλ', ὁποία τις εἶναι ἡ καθαρὰ καὶ ἐναργὴς ἰδέα, ἣν σὺ αὐτὸς συλλαβὼν ἐνσώματον διὰ τοῦ λίθου νὰ παραστήσῃς θέλεις;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Θὰ ἀκούσητε περὶ αὐτῆς,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ἀλλὰ δὲν ἁρμόζει περὶ τῶν προθέσεων μαθητοῦ τινος ἐνταῦθα νὰ γίνηται λόγος, πρὶν ἂν ἴδητε ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ διδασκάλου, ἐκ τῆς θείας Παλλάδος Ἀθηνᾶς, τοσοῦτον, ὅσον τό γε νῦν δύναταί τις νὰ ἴδῃ.»

Τότε ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία λιπαρῶς ἐδεήθησαν τοῦ Φειδίου νὰ ἐπιδείξῃ αὐτοῖς, ὅ,τι ἐκ τῶν ἔργων ἕτοιμον ἤδη ἦτο. Ἀλλ' ὁ Φειδίας ἀπεκρίνατο·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τό γε νῦν θὰ ἴδητε τεμάχια μόνον· διότι εἰς τεμάχια τὸ ἐκ πηλοῦ πρόπλασμα ἄρτι κατεπρίσθη, ὡς ἡ τέχνη τοῦ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἀπαιτεῖ.»

Ἀλλὰ καὶ τῇ θέᾳ τῶν τεμαχίων τούτων ἠρκοῦντο τό γε νῦν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ οὕτω χαριζόμενος ὡδήγησεν αὐτοὺς ὁ Φειδίας, ἀκολουθούντων τοῦ Σωκράτους καὶ Ἀλκαμένους, εἴς τινα τῶν εὐρειῶν αὐλῶν. Ἐκεῖ ἔδειξεν αὐτοῖς πῆγμά τι ξύλινον, ἐφ' ὃ ἡ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ὡς σάρκες καὶ χρὼς ἐπὶ τὰ ὀστᾶ ἔμελλε νὰ ἐφαρμοσθῇ. Παρὰ τοὺς ἐργάτας δ', οἵτινες ἠσχολοῦντο καταπρίοντες τὸ ἐκ πηλοῦ πρόπλασμα τοῦ κολοσσιαίου ἔργου, ἔβλεπέ τις καὶ ἄλλους πειρωμένους νὰ κατάπρίωσι τοὺς ἐλεφαντίνους ὀδόντας, οἵους οἱ Ἕλληνες ἐξ Ἰνδίας ἐξαισίους τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἐκόμιζον, διὰ τοῦ πρίονος εἰς λεπτὰ πέταλα, ὧν ἕκαστον ἔμελλε ν' ἀφομοιωθῇ πρὸς ἓν τῶν πηλίνων τεμαχίων τοῦ ξυλίνου πήγματος ὡς ἀκριβέστατα.

Ἐξήταζον δ' ἤδη ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὰ τερατώδη ἐκεῖνα τεμάχια τοῦ καταπεπρισμένου κολοσσοῦ. Καὶ ταῦτα δὲ πολλὴν ἀφορμὴν λόγων παρέσχον καὶ μάλιστα ἡ κεφαλὴ τῆς θεοῦ, ἥτις εὐτυχῶς ἀκεραία καὶ ἀδιάτομος ἔτι ἦτο. Ταύτην λοιπὸν ἠδύναντο κατὰ βούλησιν νὰ θεωρῶσι κατακηλούμενοι ὑπὸ τῶν ὑψιπετῶν ἰδεῶν τοῦ διδασκάλου, ὃς ἐξέφαινε τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐν τοῖς σεμνοῖς καὶ ἐμβριθέσι χαρακτῆρσι τῆς νέας ταύτης Παλλάδος Ἀθηνᾶς τῆς εἰρήνης . . .

Ὅ,τι δ' ἐνεικονίζετο αὐτῇ, ἦτο ἡ δύναμις τῆς διανοίας, τὸ φῶς τῆς εὐκρινοῦς συνέσεως, ὅπερ τὰ βάθη φωτίζει.

«Τόσον καλὴ καὶ τόσον ἐμβριθὴς ὡς τὸ πρὸ ἡμῶν ἀπαστράπτον πρόσωπον τῆς θεοῦ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐπιφαί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεται ἀληθῶς ἡ οὐχὶ ὑπὸ γυναικὸς γεννηθεῖσα, ἀλλ' ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ πατρὸς ἐκπηδήσασα θυγάτηρ τοῦ Διός!»

«Ἀλλ' ἐν τῇ κεφαλῇ,» ὑπέλαβεν ὁ τὰς ἰδέας θηρεύων Σωκράτης προθύμως τοῦ λόγου τοῦ Περικλέους ἐπιλαβόμενος, «ἐν τῇ κεφαλῇ οἰκοῦσιν, ὡς γνωστόν, αἱ ἰδέαι. Τί δ' ἄλλο εἶναι ἡ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ πατρὸς ἐκπηδῶσα Παλλάς, ἢ ἡ ἔμψυχος καὶ ἐνσώματος ἰδέα τοῦ Διός; Εὐδαίμων, ὦ τοῖς θεοῖς κεχαρισμένε Φειδία, σὺ ὁ κληθεὶς τὸ ὕψιστον νὰ παραστήσῃς τῶν ὄντων, τὴν ἰδέαν! — Ἐγὼ μὲν ὁ ἀτυχὴς ἰδιώτης δι' ὅλου μου τοῦ βίου θηρεύω τὴν καθαρὰν ἰδέαν καὶ ἂσμενος μεριμνῶν θὰ μετεβίβαζον αὐτὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς εἰς τὴν ἐμήν, ὡς διάττοντα σπινθῆρα, ἀλλ' ἀδύνατον νὰ συναρπάσω αὐτήν! Ὁ δὲ Φειδίας οὗτος ὀλίγον πηλὸν μόνον ἐν χερσὶ λαμβάνει καὶ ὀλίγην κεραμίδα καὶ ζυμοῖ αὐτὰ καὶ ὁ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ πηλὸς ἐκεῖνος γίνεται εἰκών τις, ἥτις ἀποτυφλοῦσα, ὁσάκις εἰς αὐτὴν ἀτενίσω, ἐξαναγκάζει με ν' ἀναβοήσω, ἰδοὺ ἡ ἰδέα — ἡ ἰδέα τοῦ Διός! — Ὅτι δὲ δικαίως ὁ Φειδίας τὴν ἰδέαν ταύτην, οἵαν αὐτὴν ἐμφανῶς ἡμῖν παρέστησε, Παλλάδα Ἀθηνᾶν καλεῖ, τὴν λαμπρὰν πατρῴαν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τοῦτο σαφῶς καταμανθάνει τις παραβάλλων, ὅ,τι οἱ σοφοὶ περὶ τῆς ἰδέας καὶ οἱ ποιηταὶ περὶ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς διισχυρίζονται. Διότι παρὰ τὴν πολλάκις μνημονευθεῖσαν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ἰσχυρίζονται οἱ ποιηταί, ὅτι ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ παρθενικὴ καὶ ἀνὴρ ἅμα τε καὶ γυνὴ τὴν φύσιν εἶναι, ὅλως διάφορος τῆς θεοῦ τοῦ ἔρωτος, ἥτις οὐδαμῶς τῆς ἰδέας μετέχει, ἀλλ' ὅλως ἐν καλοῖς αἰσθήμασιν ἐκδηλοῦται καὶ ἐν τοῖς ἀσυνειδήτοις παραγωγικοῖς ἔργοις τοῦ ἔρωτος. Τίς δ' ἀρνεῖται, ὅτι καὶ ἡ ἰδέα παρθενικὴ εἶναι καὶ ἀνδρικὴ ἅμα τε καὶ γυναικεία τὴν φύσιν; Διότι ἡ ἰδέα εἶναι ψυχρά, ὡς τὸ φῶς τῶν ἀστέρων, καὶ μένει αὐτάρκης ἐν τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰλικρινεῖ καὶ αἰθρίῳ αὐτῆς ὕψει, μόνον δὲ τὸ ἀντίθετον πρὸς αὐτήν, ἡ αἴσθησις, εἶναι ματαία τις ὁρμὴ καὶ παράγει καὶ γεννᾷ καὶ ἐκδηλοῦται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἔρωτος. Ἡ δὲ δειμαλέα κεφαλὴ τῆς Γοργοῦς, ἣν οἱ ποιηταὶ καὶ θεοποιοὶ τῇ ἀσπίδι τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ἐντυποῦσι, τί ἄλλο ὑποσημαίνει, ἢ τὴν φρίκην τῆς ἠττηθείσης νυκτός, ἣν ὡς τρόπαιον ἡ νικηφόρος ἰδέα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος φέρει; Οὐδαμῶς ἀμφισβητήσιμον ἄρα εἶναι, ὅτι ὁ Φειδίας τὴν ἰδέαν ἐπεβάλετο νὰ παραστήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα πάντοτε νὰ λέγωμεν, ἐὰν θέλωμεν, ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη ἡ πρὸ ἡμῶν εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς . . .»

Ἐμειδίασε δὲ μικρὸν ὁ σπουδαῖος Φειδίας καὶ ὁ Ἀλκαμένης διακόπτων ἐπάταξε τὸν ὦμον τοῦ Σωκράτους μειδιῶν ὡσαύτως καὶ ἐπῄνεσε τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δ' Ἀσπασία εἶπεν·

«Ἂν ὁ Φειδίας, ὡς σύ, ὦ Σώκρατες, λέγεις, τὴν ἰσχὺν τῆς καθαρᾶς ἰδέας νὰ παραστήσῃ ἤθελε, βεβαίως πλάττων ἥκιστα διενοεῖτο τοῦτο . . .»

«Καὶ ἄλλοις πολλοῖς τὸ αὐτὸ συμβαίνει!» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης.

«Ἀλλὰ σοὶ βεβαίως οὐδαμῶς οὐδέποτε συμβαίνει τοῦτο!» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης πονήρως μειδιῶν.

«Παντάπασιν!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης· «ἀλλά, διὰ τί σκώπτεις ἐμὲ εἰς τοῦτο; Προτιμότερον νὰ διανοῆταί τις, ἢ νὰ μὴ διανοῆται. Δύνανται δ' οἱ θεοὶ νὰ δωρῶνται κατ' ὄναρ ὅ,τι ἄριστον, τοῖς κεχαρισμένοις αὐτοῖς· ἀλλ' ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ πειρώμεθα ἐγρηγορότες πάντοτε νὰ μένωμεν. Ἀναμφιλόγως δ' ἐθαύμασας πολλάκις, Ἀσπασία, ὅτι συχνάκις περὶ τῆς ἰδέας καὶ τῆς φύσεως τοῦ Ἔρωτος ἐρωτῶ σε. Ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ πράξω ἄλλως. Διότι, ὡς ὁ Φειδίας οὗτος τὸ νικηφόρον φῶς τῆς ἰδέας τῇ εἰκόνι τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ἀπείκασεν, οὕτως ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ ἐν εἰκόνι ἐνσώματον τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἔρωτα ν' ἀποδείξω. Δὲν θὰ εἴπητε δ' ἀναμφιλόγως, ὅτι ὁ Ἔρως ἀξιοκαταφρόνητος θεὸς εἶναι· διότι πολλοὶ τῶν ποιητῶν ὡς τὸν ἀρχαιότατον καὶ πρῶτον πάντων αὐτὸν ὕμνησαν. Ἂν δ' ὁ Ἔρως, ὡς φαίνεται, ἔφεσίς τις, ὁρμή τις, ἵμερός τις μάλιστα εἶναι, τότε δύναμαι βεβαίως νὰ εἴπω, ὅτι οὗτος ὁ θεὸς ἀκριβῶς ὁ ἐμὸς εἶναι. Μόνον δ', ἵνα ἀκριβέστερόν τι μάθω, πλανῶμαι ἐρωτῶν τοὺς ἄλλους περὶ αὐτοῦ . . .»

«Ἀληθῶς,» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης, «εὐκολώτερον καταλαμβάνει τίς σε ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ἐν ἄλλοις δημοσίοις τόποις, ἢ ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου. Ὄντως δ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος φαίνεται κατεχόμενος καὶ οἰστρηλατούμενος ὑπὸ ἰδίας τινὸς ταραχῆς. Διότι ὁτὲ μὲν ἡμίσειαν ἡμέραν κόπτει τὸν μάρμαρον αὐτοῦ, ὡς μαινόμενος, ὁτὲ δ' αἴφνης καταῤῥίπτει τὸ ἐργαλεῖον καὶ ὥραν ὅλην μένει σύννους τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ταυρηδὸν προσβλέπων καὶ ἄλλοτε ἀναπηδῶν φεύγει καὶ ἡμέραν ὅλην δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἐργαστήριον. Θέλεις Ἔρωτα νὰ γλύψῃς; Ἀλλ' εἰπέ, πότε; Ἤκουσας, ὦ ἀγαθέ, ὅτι ὁ Φειδίας ἀμελέστατον τῶν μαθητῶν σὲ ἀποκαλεῖ;»

«Ἤκουσα τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ἀλλ' ἐνθυμοῦ, ὅτι καὶ σὺ αὐτὸς πολλάκις καταῤῥίπτων τὸν γλύφανον δραπετεύεις προβάλλων ἀφορμήν τινα, ἢ καὶ ἄνευ ἀφορμῆς καί, ὡς ἐγώ, τὸν Ἔρωτα θηρεύεις, ὡς λέγεται, ἀλλ' ἀληθῶς οὐδέποτε ἐρωτῶν περὶ τῆς ἰδέας καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ.»

«Δίκαια λέγεις!» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης· «σὺδέποτε ἐρωτῶ περὶ τῆς ἰδέας τοῦ Ἔρωτος. Ἀλλά, τίς λέγει, ὅτι τὸν Ἔρωτα θηρεύω, ὁσάκις ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπέρχομαι;»

«Οὐχὶ πάντοτε σὺ αὐτὸς ἐκφεύγεις,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης· «διότι ἐνίοτε πέμπεις μόνον ὑπηρέτην τινά, ἢ τὸν μανικὸν Μένωνα, ὁσάκις ἐνταῦθα περιφέρεται, φέροντα ἐπιστόλιον πρὸς τὴν καλὴν Κορινθίαν, τὴν Θεοδότην. —»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ αὖθις δ' ἐμειδία ὁ Ἀλκαμένης, ὁ δὲ Σωκράτης εἶπεν αὖθις·

«Ὁ φίλος Ἀναξαγόρας ἐκάλεσε τὸν φλογερὸν ἔρωτα νόσον, ἀλλ' ἀγνοῶ, ὁπότερον νόσος τις συνήθης εἶναι αὕτη, καθ' ἣς φάρμακα δύναταί τις νὰ μεταχειρισθῇ, ἢ θεία τις, ὡς ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ποιητῶν, ἢ ἡ μανία τῆς δελφικῆς ἱερείας; Ὅτι ὁ θεὸς τοῦ ἔρωτος πτερὰ ὀφείλει νὰ ἔχῃ καὶ παιδικὴν μορφήν, τοῦτο καλῶς γνωρίζω, ἀλλά, πῶς κατὰ τὰ ἄλλα δέον νὰ παραστήσω αὐτόν; σπουδαῖον; εὔθυμον; πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένον, ἢ πρὸς τὰ κάτω; — ἀληθῶς ἐπεθύμουν νὰ μάθω, Ἀσπασία, ὅπως θὰ παρίστης σὺ αὐτόν, ἂν ἦσό τις τῶν ἡμετέρων ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου!»

«Οὐδέποτε θ' ἀνελάμβανον νὰ παραστήσω τὸν Ἔρωτα!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ὁ ἔρως εἶναι αἴσθησίς τις, ἡ δ' αἴσθησις εἶναί τι ἄμορφον καὶ ἀτύπωτον. Διὰ τί δὲ θέλεις νὰ παραστήσῃς τι, ὅπερ οὐδεμίαν μορφὴν ἔχει; Παράστησον ἀντὶ τοῦ Ἔρωτος ἐκεῖνο, ὅπερ παρορμᾷ εἰς ἔρωτα, τὸ ἄξιον ἔρωτος, τὸ καλόν. Διότι τοῦτο ἔχει μορφήν τινα καὶ εἶναι ὁρατὸν καὶ ἁπτὸν καὶ διὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων καταληπτόν. Πρὸς τούτοις δὲ δὲν θὰ εἶναί σοι ἀναγκαῖον νὰ ἐρωτᾷς διασκοπούμενος τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἁπλῶς θὰ δύνησαι ν' ἀναπαριστᾷς, ὅ,τι κάλλιστον καὶ ἐπιχαριτώτατον τῷ ὀφθαλμῷ σου παρίσταται.»

Ἐσκέψατο δ' ὁ Σωκράτης ἐπί τινα χρόνον σιγῶν καὶ εἶτα εἶπεν· «Οὐδὲν ὀρθότερον ἐκείνου, ὃ λέγεις, Ἀσπασία. Δι' ὃ θὰ καταλίπω τὴν ἰδέαν τοῦ Ἔρωτος καὶ θὰ πειραθῶ νὰ παραστήσω διὰ τῆς γλυφίδος τὰς Χάριτας. Διότι εἰς ταύτας βεβαίως καὶ νῦν, ὡς ἄλλοτε πολλάκις, ὡς τὰς κυρίας θεοὺς τοῦ κάλλους καὶ τῆς χάριτος, παραπέμπεις με. Ἡ δ' Ἀφροδίτη εἶναι μὲν ἀληθῶς καλή, δὲν εἶναι ὅμως μόνον θεὸς τοῦ κάλλους, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον καὶ τοῦ ἔρωτος· διότι ἐν αὐτῇ τὸ κάλλος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀναμιγνύεται τῷ ἔρωτι· μόνον δ' αἱ Χάριτες παριστῶσι τὸ κάλλος ἁγνὸν καὶ αὐτεξούσιον καὶ στέργον, ἵνα οὕτως εἴπω, ἱκανῶς ἑαυτῷ. Θὰ πλάσω λοιπὸν τὰς Χάριτας καὶ θὰ προσενέγκω αὐτὰς ὡς ἀνάθημα τῇ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως θεᾷ τοῦ Φειδίου. Ἀλλ', ὡς πρότερον τὸν Ἔρωτα, οὕτω νῦν κατὰ πάντα τρόπον ὀφείλω νὰ θηρεύω τὸ κάλλος. Ἀλλά, ποῦ δύναμαι νὰ εὕρω τὸ καλὸν καὶ ἐπίχαρι, ἵν' ἁπλῶς μιμηθῶ αὐτό, ὡς ἡ Ἀσπασία λέγει;»

«Ἐὰν θέλῃς νὰ ἴδῃς τὸ χαριέστατον πάντων, ὅσα δύναταί τις νὰ ἴδῃ, φίλε Σώκρατες,» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης, «δύναμαι νά σοι συμβουλεύσω τι. Πειράθητι νὰ ἴδῃς τὴν καλὴν Κορινθίαν, ἧς πρότερον ἐμνήσθης, ὀρχουμένην!»

«Τὴν Κορινθίαν Θεοδότην;» ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης· «ἤκουσα πολλοὺς πολλάκις ἐγκωμιάζοντας τὴν ὀρχηστικὴν αὐτῆς χάριν. Ἀλλά, τίς ἄλλος θὰ παράσχῃ ἡμῖν τὴν τέρψιν νὰ ἴδωμεν καὶ θαυμάσωμεν τὴν Κορινθίαν ὀρχηστρίδα, ἢ σὺ αὐτός, Ἀλκάμενες, ὁ ἄριστος αὐτῆς ἐγκωμιαστὴς καὶ φίλος καὶ συμπαίκτωρ;»

«Διὰ τί ὄχι;» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης φαιδρῶς ἀναφυσώμενος. «Ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ εὐφρανθῇ βλέπων τὴν ὑψίστην χάριν, ἣν τὸ γυναικεῖον σῶμα ἐν μιμητικῇ ὀρχήσει νὰ ἀναπτύξῃ δύναται, πρέπει νὰ ἴδῃ τὴν Θεοδότην. Ἐγὼ δ' ἄσμενος καὶ ἄφθονος ὑπηρετῶ ὡς ὁδηγὸς παντὶ τῷ θέλοντι νὰ ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς ταύτης!»

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ἀλκαμένους περιεῖχον ὑπολανθάνουσάν τινα κακόνοιαν καὶ ἐτοξεύοντο κατὰ τῆς Ἀσπασίας. Ἐκ προνοίας δ' ἐξύμνει οὗτος ἐνώπιον τῆς φίλης τοῦ Περικλέους καὶ αὐτοῦ τοῦ Περικλέους τὴν χάριν καὶ τὰ θέλγητρα ἑτέρας γυναικός.

Αὐτὸς δ' ὁ Ἀλκαμένης εἶχε παρασχὼν ἀφορμὴν τῇ καλῇ ὀρχηστρίδι καὶ ἑταίρᾳ νὰ ἔλθῃ ἐκ Κορίνθου εἰς Ἀθήνας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ἡ ἀφορμὴ ἦτο λίαν παράδοξος.

Ὅτε δῆλα δὴ ὁ Ἀλκαμένης κατενόησεν, ὅτι ὤφειλε νὰ ἀποστῇ τῆς Ἀσπασίας, ἧς τὴν κτῆσιν ἀσφαλῆ αὐτῷ πρότερον ἐνόμιζε, κατελήφθη ὑπ' ἀδήλου τινὸς ἀθυμίας καὶ ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ϐαυκῆς Μιλησίας. Ἀλλὰ νέος ὢν καὶ φαιδρὸς καὶ ῥᾴθυμος ἥκιστα κατετρύχετο τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ λύπης, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ τοῦτο μόνον ἐσκοπεῖτο, νὰ εὕρῃ ἀληθῆ τινα εὐτυχίαν, ἀληθῆ τινα ἐρωτικὴν εὐδαιμονίαν ἀντ' ἐκείνης, ἣν ὠνειροπόλησέ ποτε καὶ ἧς ἐψεύσατο.

Πλούσιος δέ τις Κορίνθιος ἐνετείλατο αὐτῷ τότε μικρόν τι τόρευμα ἐκ μαρμάρου αὐτῷ νὰ κατασκευάσῃ καὶ ὁ Ἀλκαμένης ἐκτελέσας τὴν ἐντολὴν ἔπεμψε τὸ ἔργον εἰς Κόρινθον. Ἀλλ' ὁ ἐκδοὺς τὴν ἐντολὴν κατεκηλήθη ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐξαιρέτου τελειότητος τοῦ ἔργου. Διὸ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλκαμένην νὰ ἐξαιτήσηται, ἤντινα δήποτε ἀμοιϐὴν καὶ χάριν ἀντὶ τοῦ καλλιτεχνήματος ἐκείνου, ὑπισχνούμενος, ὅτι ϑὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦτο.

Ἐκ τούτου ἀντιγράφει ὁ νέος τεχνίτης πρὸς τὸν Κορίνθιον τὸν συνήθη αὐτῷ αὐϑάδη τρόπον μεταχειριζόμενος τὰ ἑξῆς·

«Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ὑμεῖς ἐν τῇ πλουσίᾳ καὶ ἀϐροδιαίτῳ Κορίνθῳ ἔχετε τὰς καλλίστας τῶν ἐν Ἑλλάδι ἑταίρας. Ἐπειδὴ δέ μοι ἐπιτρέπεις νὰ ἐξαιτήσωμαι οἱανδήποτε ἀρεστὴν χάριν ἀντὶ τοῦ μαρμαρίνου ἔργου, δέομαί σου, πέμψον μοι δαπανῶν ἐκ τῶν ἰδίων ἐκείνην τῶν καλῶν, ἥτις τό γε νῦν ἐν Κορίνθῳ ὡς μάλιστα εὐδοκιμεῖ, ποιούμενος αὐτὴν ὑπόχρεων πρὸς τοῦτο, ἕνα μῆνα νὰ μένῃ μόνον παρ' ἐμοὶ ὑπηρετοῦσα ὡς παράδειγμα.»

Ὁ δὲ πλούσιος Κορίνθιος ἀναγνοὺς ταῦτα ἐγέλασεν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τὸν Ἀλκα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μένην ἡ καλλίστη τῶν ἐν Κορίνθῳ ἑταιρῶν, ἡ ὀρχηστρὶς Θεοδότη.

Ἀγαπητῶς δ' ὁ Ἀλκαμένης ἔσχε καὶ μῆνα ὅλον ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἀναλώμασι τοῦ Κορινθίου κατοχῇ τῆς ἐν τῇ πλουσίᾳ Κορίνθῳ εὐδοκιμούσης ὑπερκαλλοῦς γυναικός.

Ἀλλ', ὅτε ὁ ὁμολογηθεὶς μὴν παρῆλθεν καὶ τὸ χρέος ἡ Θεοδότη ἐξεπλήρωσεν, οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ᾐσθάνετο ἤδη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κόρινθον, διότι ἔστεργε τὰς Ἀθήνας. Δι' ὃ διέγνω νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ.

Ὁ δ' Ἀλκαμένης διετέλει πάντοτε φίλος καὶ εὔνους αὐτῇ καὶ ἐνεκωμίαζεν αὐτὴν ἐνώπιον πάντων τῶν βουλομένων ν' ἀκούωσιν αὐτοῦ ὡς τὴν καλλίστην γυναῖκα τῶν ἐν Ἑλλάδι.

Οὐδέποτε δ' ἠμέλει νὰ ἐπιλέγῃ, ὅτι ἐπιχαριτωτέρα τῆς περιφανοῦς Μιλησίας Ἀσπασίας εἶναι, ἥτις μᾶλλον διὰ τῆς πανουργίας, ἢ διὰ τοῦ κάλλους τὸν Περικλέα κατέχει. —

Ὡς δ' ὁ Ἀλκαμένης τοιαῦτα εἰς ἐγκώμιον τῆς Θεοδότης πρὸς τὸν Σωκράτην ἐνώπιον τῆς Ἀσπασίας εἶπεν, ἐνόησεν αὕτη ἐν τῷ ἅμα τήν τε γνώμην καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ὑπ' αὐτῆς ὑβρισθέντος νεανίου. Κατέμαθε δῆλα δή, ὅτι λάθρα λύπην αὐτῇ νὰ ἐμποιήσῃ ἤθελεν ἐπαινῶν, αὐτῆς καὶ τοῦ Περικλέους παρόντος, τοσοῦτον ἑτέραν τινὰ καλὴν γυναῖκα. Ἀλλὰ διὰ τῆς εὐκινησίας καὶ ταχύτητος τῆς οἰκείας τῇ γυναικείᾳ ψυχῇ ἐν τῷ ἅμα διέταξε τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς καὶ διέγνω, ὅ,τι ὤφειλε νὰ πράξῃ.

Εἷς δὲ τῶν κεραυνοῦ ὀξυτέρων λογισμῶν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἦτο καὶ οὗτος, ὅπως ἄρα διέθεσαν τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ Περικλέους οἱ εἰς ἔπαινον τῆς Θεοδότης ὑπὸ τοῦ Ἀλκαμένους ῥηθέντες λόγοι. Ἐσκέψατο δ', ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐμπέσῃ τῷ Περικλεῖ νὰ ἴδῃ τὴν Θεοδότην καὶ δὴ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ἄλλως καὶ οὐχὶ ἐν συνοδίᾳ τῆς φίλης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ. Ἦτο δ' αὐτῇ ἀπευκτὸν μὲν νὰ ἴδῃ ὁ Περικλῆς τὴν Θεοδότην ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῆς, ἥκιστα δ' ἐπίφοβος ἡ συνάντησις ἐν παρουσίᾳ καὶ αὐτῆς. Διότι καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὁπόσον ὑπερεῖχεν τῶν ἄλλων γυναικῶν. Περὶ δὲ τοῦ Ἀλκαμένους διελογίσατο πρὸς ἑαυτήν, ὅτι οὐχὶ ἄλλως μᾶλλον ἠδύνατο νὰ τιμωρήσηται αὐτὸν διὰ τὴν κακίαν, ἢ δεικνύουσα, ὅτι οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἄξια τὰ τοιαῦτα σκώμματα θεωρεῖ.

Πρὸς τοῖς λόγοις δὲ τούτοις, οἵτινες τὴν διαγνώμην αὐτῆς προὐκάλεσαν, ἐπήρχετο ὡς τελευταῖος ἡ ἐκ περιεργίας ἐπιθυμία, ἥτις αὐτὴν εἶχε καταλαβοῦσα, νὰ ἴδῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλκαμένους ὑμνουμένην καλὴν Κορινθίαν.

Ἐκ τούτου λοιπὸν αὐτὴ αὕτη ἐδράξατο τῆς προτάσεως τοῦ νέου ἀγαλματοποιοῦ, νὰ ὁδηγήσῃ δῆλα δὴ πάντα τὸν βουλόμενον εἰς τῆς Θεοδότης, καὶ οὕτω κατέπληξε μεγάλως τὸν Ἀλκαμένην.

Φαιδρῶς καὶ ἀφελῶς δ' εἶπεν.

«Ἂν, ὦ Ἀλκάμενες, δύνασαι νὰ δείξῃς ἡμῖν τὴν ἄγουσαν εἰς τῆς καλλίστης καὶ ἐπιχαριτωτάτης, ὅσων εἶδες, εἰς θέαν τῆς ὀρχουμένης Θεοδότης, θὰ ἦτο μωρία καὶ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Σωκράτους καὶ ἐμοῦ αὐτῆς καὶ παντὸς τοῦ ἀκούοντος σοῦ, ἂν μὴ δραττόμενοι τῶν λόγων σου ἐξηναγκάζομέν σε τὴν ἐπαγωγὸν ὑπόσχεσιν ἀμελλητὶ νὰ πληρώσῃς.»

«Ὑποτίθημι,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης ταχέως ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, «ὦ καλὴ Ἀσπασία, ὅτι καὶ ὑπὲρ σαυτῆς καὶ ὑπὲρ τῶν δύο τούτων, τοῦ Περικλέους καὶ Σωκράτους, ταῦτα εἶπες.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐσκοπεῖτο χρόνον τινά. Εἶτα δ' εἶπεν, ὅτι δὲν ἐναντιοῦται τῇ θελήσει τῆς καλῆς Ἀσπασίας.

«Πορευόμεθα,» εἶπε, «τὴν ὁδὸν ταύτην πάντες ἀκολουθοῦντες τῷ Σωκράτει καὶ χαριζόμενοι αὐτῷ. Ἀκολουθῶν δέ τις σοφῷ τινι οὐδέποτε περιπίπτει εἰς αἰσχύνην.»

«Ὁ ἡμέτερος πυρωπὸς Ἀλκαμένης,» εἶπεν ὁ Σωκράτης,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«στέργει πᾶσαν ταχεῖαν καὶ τολμηρὰν γνώμην. Ἴδετε, ὁπόσον εὐθύμως τὰς χεῖρας τρίβει καὶ τοῦ Θεσσαλικοῦ πίλου δράττεται. Ῥήτραν δὲ ποιοῦμαι ἐπὶ τούτῳ, ὅτι οὐδεμίαν ἡσυχίαν θὰ παράσχῃ ἡμῖν, καὶ ὅτι ἀσφαλῶς διέγνω ἐν τῷ ἅμα καὶ εὐθύς, ὡς ἔχομεν, συναρπάσας ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τῆς καλῆς Θεοδότης.»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα,» εἶπεν εὐθύμως ὁ Ἀλκαμένης. «Ὁ διδάσκαλος Φειδίας λάθρα ἀπῆλθε μεταξὺ διαλεγομένων ἡμῶν. Συμβουλεύω λοιπὸν ἡμῖν νὰ μὴ ἐνοχλήσητε αὐτῷ προσαγορεύοντες, ἵνα ἀπέλθητε. Ἐνταῦθά που πλησίον ὑπάρχει ἔξοδός τις· ἡ θύρα εἶναι ἀνοικτή, ἡ ὁδὸς ἐλευθέρα, ἡ οἰκία τῆς Θεοδότης οὐχὶ μακράν — ἄγωμεν!»

Ταχέως δ' ἀφίκοντο εἰς τῆς Θεοδότης.

Οὐδεὶς δὲ φόβος ἦτο, μὴ ὀχληροὶ γένωνται τῇ καλῇ. Εἰσῆλθε δὲ πρῶτος ὁ Ἀλκαμένης, ἵνα εἰσαγγείλῃ τοὺς ἄλλους καὶ μετὰ μικρὸν ἦλθε πάλιν καὶ ἐδεήθη τῶν φίλων ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ.

Ὡδήγησε δ' αὐτοὺς εἰς τὸ μυχαίτατον τῆς οἰκίας. Τὰ δωμάτια δ', εἰς ἃ εἰσῆλθον, ἦσαν κεκοσμημένα μετὰ πολυτελείας εἰς ἡδυπάθειαν προκαλούσης. Πανταχοῦ μαλακὰ στρώματα καὶ ἀλουργῆ προσκεφάλαια· τὸ ἔδαφος ὑπὸ λασίων ταπήτων κεκαλυμμένον· ὀσμαὶ ἡδεῖαι ἀνεπέμποντο ἐκ κομψοτάτων ληκύθων. Κλίνη δὲ περιβαλλομένη ὑπὸ ἀλουργῶν παραπετασμάτων ἐφέρετο καὶ μετεωρίζετο ὑπὸ χαριεστάτων ἐρώτων καὶ κοσμήματα καὶ ἐνδύματα ἐν πλαστικῇ ἀταξίᾳ διεσπαρμένα ἔκειντο. Μαλακὰ σανδάλια, ταινίαι, πολύτιμοι ζῶναι, νάρθηκες, μυροθῆκαι, περιστρόγγυλα κάτοπτρα ἐκ λειοτριβοῦς στίλβοντος χαλκοῦ πλουσίως κεκοσμημένας λαβὰς ἔχοντα, χαριέστατα σκιάδεια, ποικιλώτατα σχῆμα φύλλου ἔχοντα ῥιπίδια, πάντα τὰ σκεύη τῆς Κύπριδος, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ καλλιτεχνήματα ἐκ χαλκοῦ καὶ μαρμάρου, δῶρα μά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λιστα τοῦ Ἀλκαμένους, πήλινα ἀγγεῖα χρυσόδετα καὶ ἐλεφαντόδετα, μεμαρασμένοι καὶ θάλλοντες στέφανοι, πάντα ταῦτα ἀτάκτως κείμενα ἐξέπληξαν καὶ ἐκάρωσαν τὰς αἰσθήσεις τῶν εἰσελθόντων. Τὸν δὲ κάρον ἐπέτειναν οὐ μόνον αἱ εὐωδίαι τῶν δωματίων, ἀλλὰ καὶ ἡ παρουσία τῆς κεκαλλωπισμένης ἑταίρας, ἥτις ἀναστᾶσα ἔκ τινος στρώματος προσηγόρευσε τοὺς ξένους.

Ἦτο δ' ἡ Θεοδότη περικαλλής. Κόρακος μελαντέρα ἡ κόμη, μελαναυγεῖς οἱ ὀφθαλμοί, λεπτοὶ οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου. Ἦτο δὲ πολὺ ἐψιμυθιωμένη· αἱ ὀφρύες τεχνηέντως στρογγύλαι καὶ εἰς ὀξὺ ἀπολήγουσαι· τὰ χείλη ὑπὲρ πᾶν μέτρον ῥόδινα. Ἔφερε δὲ ποικιλανθῆ ἐσθῆτα καὶ πλουσιώτατα κοσμήματα. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ σώματος συνεῖχε τὴν ἐσθῆτα ζώνη χρυσόκλειστος, ἧς ἡ ἄκρα ποικιλόστικτος ἦτο καὶ ἐξ ἧς οὐχ ἧττον χαριέστατα καὶ κομψότατα πολυειδῆ παραρτήματα ἐκρέμαντο. Ἡ δέρη, τὸ στῆθος, οἱ βραχίονες καὶ αὐτοὶ οἱ πόδες ὑπεράνω τῶν σφυρῶν περιεβάλλοντο ὑπὸ ὀφιοειδῶν κοσμημάτων ἐπικεκοσμημένων διὰ καρχηδονίου λίθου καὶ ἠλέκτρου. Καὶ ἐκ τῶν μικρῶν δὲ καὶ εὐειδῶν ὤτων ἐκρέμαντο σειόμενα ἐνώτια κομψοτάτης τέχνης. Ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ ἔφερε χαλκοῦν ἀνάδημα κοσμούμενον ὑπὸ μαργαριτῶν.

«Εἶπον πρὸς τὴν Θεοδότην,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης πρὸς τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐλθόντας, «πρὸς τί ἐνταῦθα ἤλθετε καὶ τί παρ' αὐτῆς ἀξιοῦτε.»

«Ὁ Ἀλκαμένης εἶναι λίαν τολμηρός,» εἶπε μειδιῶσα ἡ Θεοδότη, «καὶ διὰ τοῦτο προσάγει αἴφνης καὶ ἐξ ἀπροσδοκήτου τοσοῦτον ἐπιφανεῖς ξένους οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην παρασκευὴν ἐπιτρέπων μοι εἰς εὐπρεπῆ ὑποδοχὴν αὐτῶν.»

«Οὐδεμία ἀνάγκη παρασκευῆς τινος,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης· «διότι σὺ μὲν εἶσαι πάντοτε ἡ αὐτή, ἡμεῖς δ' ἤλθομεν εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπίσκεψιν οὐχὶ τῆς οἰκίας σου, ἀλλὰ σοῦ καὶ τῆς χάριτος τῆς τέχνης σου.» — «Οὗτος, ὃν βλέπεις ἐνταῦθα, εἶναι σοφός τις,» εἶπεν αὖθις λαβὼν τὸν λόγον καὶ δεικνύων τὸν Σωκράτην, «ὃς φλέγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδῃ σε καὶ νὰ θαυμάσῃ ἐπὶ τῇ ὀρχήσει. Καὶ τούτῳ μᾶλλον τῷ σοφῷ, ἢ τοῖς ἐνθουσιαστικοῖς λόγοις μου ὀφείλεις τοῦτο, ὦ Θεοδότη, ὅτι σήμερον ὁ μέγας Περικλῆς καὶ ἡ περιφανὴς καὶ φιλότεχνος Ἀσπασία, ἡ ἐκ Μιλήτου, τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας σου ὑπερέβησαν, ἵν' αὐτοῖς ὄμμασι πεισθῶσι περὶ τῆς ἐγκωμιαζομένης τέχνης σου.»

«Πῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Θεοδότη, «ἐνώπιον σοφοῦ, ἐνώπιον μεγάλου καὶ σεμνοῦ πολιτικοῦ, ἐνώπιον ἐκκρίτου γυναικὸς τοῦ φύλου μου, ἥτις, ὡς φαίνεται, πασῶν τῶν ἄλλων γυναικῶν ἐν εὐτυχίαις ὑπερέχει, πρέπει νὰ τολμήσω νὰ ἐπιδείξω ἐμαυτήν, καὶ νὰ ὑποβάλω τὴν μικρὰν τέχνην μου τῷ ἐλέγχῳ τοιούτων κριτῶν;»

«Μὴ φοβοῦ, Θεοδότη!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «ὁ Ἀλκαμένης ἐνεκωμίασέ σε, ὃς ἔμπειρος τούτου εἶναι, πᾶν ὅ,τι κάλλιστον νὰ ἐξευρίσκῃ.»

«Ἀληθῶς,» προσέθηκεν ὁ Σωκράτης πονήρως μειδιῶν καὶ προσβλέψας μικρὸν τὴν Ἀσπασίαν, «ὅ,τι κάλλιστον αὐτῷ πρῶτον ἐντυγχάνει . . .»

«Τότε αὐτὸς ὑπεύθυνος ἔστω!» εἶπεν ἡ Θεοδότη. «Οὐδέποτε ἐμπίπτει μοι ν' ἀκκίζωμαι καὶ νὰ μὴ θέλω νὰ ἐπιδεικνύω, ὅ,τι τέχνη μου εἶναι. Ἐπιθυμεῖτε νά με ἴδητε ὀρχουμένην, ὡς μυρίοι ἄλλοι πρὸ ὑμῶν, καὶ ὑπακούω. Θεωρήσατε δ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὡς δεσπότας. Τί δ' ἐπιθυμεῖτε νὰ παραστήσω ὀρχουμένη; Τίνα θεόν; Τίνα ἡρωΐδα; Τίνα μῦθον, ἢ ἱστορίαν;»

Ταῦτα λέγουσα μάλιστα τὸν Περικλέα προσέβλεπεν. Οὗτος δ' εἶπεν·

«Ἐρώτησον τὸν σοφὸν τοῦτον· διότι οὗτος ἦλθεν ἐνταῦθα θηρεύων τι, δι' ὃ βεβαίως ἀσπαστὸν αὐτῷ γίγνεται, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δύναται νὰ ὁρίσῃ καὶ τὸ εἶδος τῆς ὀρχήσεως. Ἐξήγησαι λοιπὸν ἐλευθέρως, ὦ Σώκρατες, τί ἐπιθυμεῖς νὰ παραστήσῃ ἡ Θεοδότη ὀρχουμένη;»

«Ἐὰν ὑμεῖς τε καὶ ἡ Θεοδότη,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης μικρὸν σκεψάμενος, «ἐπιτρέπητε ἐμοὶ τὴν ἐκλογήν, οὐδὲν προτιμότερόν μοι, ἢ νὰ παρακαλέσω τὴν Θεοδότην εἰς τὴν διὰ τῆς ὀρχήσεως παράστασιν τῆς τῶν καλλιστείων ἐπὶ τῆς Ἴδης μνηστείας τῶν τριῶν θεῶν. Ὁπόσον ἐξαίρετον τὸ ἔργον πρῶτον μὲν ὡς Ἀφροδίτη, εἶτα δ' ὡς Ἥρα καὶ ἔπειτα ὡς Ἀθηνᾶ νὰ ἐπιφανῇ ἡμῖν καὶ νὰ καταδείξῃ, ὅπως ἑκάστη αὐτῶν διὰ τῶν αὐτῶν μέν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἦθος ἑκάστης ἁρμοδίων τρόπων τὸν Ἰδαῖον ποιμένα νὰ θέλξῃ καὶ τὸ καλλιστεῖον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ν' ἁφαρπάσῃ πειρᾶται. Ὁ Ἀλκαμένης ὑπέσχετό μοι νά με διδάξῃ ἐνταῦθα, ὅ,τι εἶναι ἡ χάρις· δι' ὃ θ' ἀναγκάσωμεν τὴν Θεοδότην νὰ φανῇ τοσοῦτον ἐπίχαρις καὶ θελκτική, ὅσον δύναται, καὶ τὴν χάριν ποικιλοτρόπως, ὡς δυνατόν, νὰ παραστήσῃ.» —

Ὡς δ' ἡ Θεοδότη ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δωματίου, ἵνα ποιήσῃ τὴν ἀναγκαίαν μεταβολὴν τῆς περιβολῆς καὶ τῆς ὄψεως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, εἶπεν ὁ Σωκράτης·

«Θὰ τύχωμεν τοῦ σκοποῦ· διότι ἡ Θεοδότη οὐδόλως ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἄλλας καλὰς γυναῖκας, αἵτινες εὐλαβῶς καὶ στάγδην καταμετροῦσιν, ὅ,τι νὰ δῶσι προαιροῦνται, ἀλλὰ θὰ προσενέγκῃ ἡμῖν, ὅ,τι ἂν νὰ προσενέγκῃ δύνηται, ἐλευθερίως καὶ διὰ μιᾶς καταχέουσα πάντα κατὰ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, ὡς ἐκ τοῦ κέρατος τῆς Ἀμαλθείας. Οὕτως ὁ σκοπὸς θὰ πληρωθῇ καὶ θὰ δυνηθῶμεν ταχέως ν' ἀπέλθωμεν. Ἀλλὰ βλέπω, ὅτι πρόθυμος μὲν καὶ προσηνὴς εἶναι ἡ Θεοδότη, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συνετή. Ὁπόσον ἐπιχαρίτως θὰ ὠρχεῖτο ἡ Ἀσπασία, ἂν ἤθελεν! Ἀλλά, τίς ἡμῶν ἐκτὸς τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους εἶδεν αὐτὴν ὀρχουμένην;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' ἤδη ἦλθε πάλιν ἡ Θεοδότη περιεζωσμένη κουφότερον καὶ φέρουσα ἐσθῆτα ἥκιστα κωλύουσαν τὰς ἐλευθέρας κινήσεις. Ἠκολούθει δ' αὐτῇ παιδίον φέρον λύραν καὶ αὐλητρίς. Καὶ ἡ μὲν αὐλητρὶς ἤρξατο αὐλοῦσα, τὸ δὲ παιδίον ἤρμοζε πρὸς τὸν αὐλὸν τοὺς τόνους τῆς λύρας. Πρὸς τοὺς τόνους δ' ἀμφοτέρων ἤρξατο ἡ Θεοδότη τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις ἁρμόζουσα καὶ ἀδύνατον ἦτο νὰ εἴπῃ τις, ὁπότε ἤρξατο ὀρχουμένη.

Ὠρχήσατο δ', ὡς ἐνετείλαντο αὐτῇ, πρῶτον μὲν τὴν τῆς Ἀφροδίτης μνηστείαν τοῦ μήλου, τοῦ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Πάριδος καλλιστείου, εἶτα τὴν τῆς Ἥρας καὶ ἔπειτα τὴν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἦτο δ' ἡ αὐτὴ ὄρχησις, ἣν τρὶς ἐπανέλαβεν, ἀλλ' ἑκάστοτε διαφόρως, ὡς πρὸς τὸ ἦθος ἑκάστης θεοῦ ἥρμοζε. Τρὶς δ' ἐφάνη ὅλως μεταβεβλημένη, καὶ θαυμαστὸν ἦτο, ὁπόσον διαφόρως ἑκάστοτε διὰ τῶν ἐμψύχων κινήσεων, τῶν ἐναργῶν βλεμμάτων καὶ τῶν ἐμφαντικῶν μορφασμῶν τὴν μνηστείαν ἐμιμεῖτο. Ὅτε μὲν δῆλα δὴ ἐφαίνετο χαριέντως ἱκετεύουσα, ἡδέως κολακεύουσα, ἐπιχαρίτως λαλοῦσα, ἐπαγωγῶς περιβομβοῦσα, τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας ἐπαγγελλομένη, ὁτὲ δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ὑπερηφάνως ὡς βεβαία περὶ τῆς νίκης δεομένη καὶ δεσποτικῶς ἀπαιτοῦσα, ὁτὲ δὲ τωθαστικῶς καὶ προπετῶς διώκουσα, ὁτὲ δὲ δόλῳ ἐξαπατῶσα, ἢ πειρωμένη δι' ἐπιχάριτος βίας ν' ἁφαρπάσῃ τῆς χειρὸς τοῦ κριτοῦ τὸ καλλιστεῖον. Ἐν τῇ τοιαύτῃ ὀρχήσει ἠδυνήθη πᾶσαν χάριν τοῦ σώματος ἐν τῷ παραστήματι, ταῖς κινήσεσι καὶ τῷ σχηματισμῷ τοῦ προσώπου ν' ἀναπτύξῃ. Ὡς δ' ἑκάστη τῶν εὐφυῶς ἐπινοουμένων καὶ ἐμφαντικωτάτων κινήσεων τρὶς ἐπανελαμβάνετο συνᾴδουσα ἑκάστοτε τῷ ἤθει τῆς θεοῦ, ἠπόρει ἕκαστος, ὅ,τι νὰ θαυμάσῃ, τὴν πληθὺν τῶν ἐπινοημάτων καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ ὅλου, ἢ τὴν χάριν καὶ τελειότητα τῆς κατορθώσεως ἑκάστης κινήσεως!

Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραλίπωμεν καὶ τοῦτο νὰ εἴπωμεν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτι ἡ Θεοδότη ὀρχουμένη τοὺς πυραυγεῖς αὐτῆς ὀφθαλμούς, τοὺς πλήρεις τοῦ μεταβαλλομένου μέν, ἀλλὰ πάντοτε μνωμένου ἤθους, ἀδιαλείπτως ἐπὶ τὸν Περικλέα ἔστρεφεν. Αὐτὸν δ' ἐθεώρει ὡς τὸν ἀντίπαλον ἐν τῇ μιμητικῇ παιδιᾷ, ἐν αὐτῷ προσεποιεῖτο, ὅτι ἔβλεπε τὸν Πάριν, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐφαίνετο θέλουσα ν' ἁφαρπάσῃ τὸ μῆλον.

Ὡς δ' ἡ Θεοδότη ἐπαύσατο ὀρχουμένη, ἐνεκωμίασεν ὁ Περικλῆς τὴν χάριν καὶ τὴν πλήρη ἐκφράσεως τέχνην, μεθ' ἧς τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολὴν ἐξεπλήρωσεν.

«Ὅ,τι ἀπῃτήσατε τὴν καλὴν Θεοδότην, ἦτο οὐχὶ τῶν δυσχερεστάτων,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης· «διότι ἠδύνατο μεῖζόν τι πρὸς μείζονα ὑμῶν θαυμασμὸν νὰ ἐπιτελέσῃ. Δύναται δ' οὐ μόνον τῆς περιστερᾶς τὴν τρυφερότητα καὶ τοῦ λέοντος τὸ θηριῶδες νὰ μιμηθῇ, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ τοῦ ὕδατος τὸν ἀπαλὸν καχλασμόν, καὶ τοῦ πυρὸς τὴν φλόγα καὶ τὸν ψιθυρισμὸν τοῦ κατασειομένου δένδρου.»

«Οὐδαμῶς ἀμφισβητῶ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι δὲν δύναται, ὥς τις ὀρχηστής, ὃν πρό τινος εἶδον, καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο διὰ τῆς μιμητικῆς τέχνης τοῦ θαυμασίως εὐκάμπτου καὶ ὑγροῦ σώματος αὐτῆς νὰ παραστήσῃ.»

«Καὶ τί λέγεις περὶ τῆς Θεοδότης ἡμῖν σύ;» ἀνέκραξεν ὁ Ἀλκαμένης σείων τοὺς ὤμους τοῦ Σωκράτους, ὃς πρότερον μὲν οὐδ' ἐπὶ μικρὸν εἶχεν ἀποστρέψας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς ὀρχουμένης ὀρχηστρίδος, νῦν δ' ἵστατο, ὡς ἐφαίνετο, ὅλως πρὸς ἑαυτῷ ὢν τὴν διάνοιαν.

«Θὰ μάθω νὰ ὀρχῶμαι!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος σπουδαίως. «Τέως ἐγίγνωσκον, ὅτι μία μόνον σοφία ὑπῆρχεν, ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ἰδεῶν, νῦν δ' ἔμαθον, ὅτι εἶναι καί τις σοφία τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν.»

Ἐμειδίασαν δ' οἱ ἀκροαταὶ καὶ ἐσκέψαντο, ὅτι ὁ μεριμνο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φροντιστὴς εἶπε ταῦτα εἰρωνευόμενος, ὡς συνήθως. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις·

«Ὁ ῥυθμὸς εἶναι μέτρον καὶ τὸ μέτρον σωφροσύνη. Τοιαύτη περικαλλὴς εὐρυθμία τοῦ σώματος, οἵαν ἡμῖν ἡ Θεοδότη ἀπεκάλυψεν, ἀναγκαίως πληροῖ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήσεως καὶ ἔρωτος τοῦ καλοῦ μέτρου. Ὁ ἰδὼν δέ ποτε τοῦτο, ἀναγκαίως καταφρονεῖ παντός, ὅ,τι ἄγροικον, ὠμόν, χυδαῖον καὶ ἄγριον. Ζηλῶ σε, Θεοδότη, τῆς εὐρυθμίας, ἣν ἐν τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ἔχεις!»

«Χαίρω, ὅτι κατέχω τὴν εὐρυθμίαν ταύτην,» ἀπεκρίνατο ἡ Θεοδότη μειδιῶσα, «καὶ ὅτι οἱ ἄλλοι εὑφραίνονται ἐπ' αὐτῇ. Ἡ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν καὶ εὐφραίνειν φαίνεται παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι ὀσημέραι δυσχερεστέρα γινομένη. Τῷ διατεθρυμμένῳ δ' ὑμῶν τῶν ἀνδρῶν ὀφθαλμῷ οὐδόλως πλέον ἐπαρκεῖ ἡ καλὴ φύσις τῆς γυναικός. Ἀξιοῦτε δὲ νὰ κοσμώμεθα διὰ πάσης χάριτος τῆς τέχνης, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἑλκύωμεν, ἤ, ἐὰν θηρεύωμεν νὰ δεσμεύωμεν ὑμᾶς. — Ἐν τούτοις,» προσέθηκεν ἡ Θεοδότη ἐπιχαρίτως μειδιῶσα, «καὶ δυσχερέστατον ἐὰν καταστήσητε ὑμῖν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀρέσκειν καὶ εὐφραίνειν, οὐδέποτε θὰ παύσωμαι θεωροῦσα τοῦτο ὡς τὸ κάλλιστον, καὶ ἂν ἐπιτρέπετε, ὡς τὸ ἐμόν!» —

«Προφανῶς,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «δὲν εἶσαι ἐξ ἐκείνων τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἑαυταῖς καὶ ἑνὶ μόνῳ ἀνδρὶ νὰ ἀρέσκωσι θέλουσι καὶ ἃς συνήθως φιλεράστους, ἢ ἐρώσας καλοῦσιν.»

«Ὄχι, πρὸς τῶν θεῶν!» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκαμένης· «δὲν εἶναι ἐκ τούτων. Εἶναι ὁ φόβος πάντων τῶν ὀνειροπόλων νεανιῶν, οἵτινες τερθρεύονται περὶ τοῦ ἔρωτος. Χθὲς ἔτι ὠλοφύρετο ὁ νέος Δαμοίτας, ὅτι ἐξεδίωξας αὐτόν, Θεοδότη, διότι μελαγχολικὸς ἐγένετο!»

«Ἀληθῶς,» λαβοῦσα τὸν λόγον εἶπεν ἡ Θεοδότη, «κατα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γελῶ τοῦ δεσμοῦ οὐ μόνον τοῦ Ὑμεναίου, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἔρωτος. Δὲν εἶμαι δ' ἱέρεια τοῦ Ἔρωτος, ἀλλὰ θυγάτηρ τῆς χαρᾶς!»

«Θαυμάζω σε, Θεοδότη!» εἶπεν ὁ Σωκράτης. «Διότι φαίνεται, ὅτι ἐξέλεξας οὐ μόνον τὸ κάλλιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλανθρωπότατον πάντων τῶν ἐπαγγελμάτων. Ὁπόσον ὀλίγωρος σαυτῆς εἶσαι, ὦ Θεοδότη, ὁπόσον ἀφειδὴς σαυτῆς! Δὲν θέλεις νὰ εἶσαι κεχαρισμένον ποτὸν ἐν τῇ ὑδρίᾳ ἑνὸς μόνου ἀνδρὸς ἐν τιμίᾳ τάξει ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς οἰκειακῆς ἑστίας, ἀλλὰ προτιμᾷς εἰς ὕψος αἰρομένη, ὡς σύννεφον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ γῆν ἐκ γῆς ἀμείβουσα νὰ καταπίπτῃς ὡς βροχὴ ἀνθέων τῆς χαρᾶς κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν. Ἀποβάλλεις δὲ τὴν εἰρήνην τοῦ οἰκειακοῦ βίου, τὴν τιμὴν τῆς οἰκοδεσποίνης, τὴν εὐδαιμονίαν τῆς μητρὸς καὶ τὴν παραμυθίαν τοῦ γήρατος μόνον, ἵνα θεραπεύῃς τὴν ἰσχυρὰν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος χρείαν τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς. Καὶ οὐ μόνον τοῦ Ὑμεναίου τὸν δεσμὸν περιφρονεῖς, ἀλλὰ καὶ προκαλεῖς θαῤῥαλέως καί, ἵνα οὕτως εἴπω, μετὰ τῆς αὐτῆς τῷ Προμηθεῖ αὐθαδείας τὴν ὀργὴν τοῦ Ἔρωτος, τοῦ ἐκδικητικωτάτου τῶν θεῶν. Καὶ γνωρίζουσα δ', ὁπόσον βραχὺ θάλλει τὸ ἄνθος τοῦ κάλλους καὶ τῆς νεότητος, ὅμως ἵστασαι ἀφειδοῦσα σαυτῆς καὶ προδίδουσα σαυτήν, ὡς θάλλον δένδρον κατὰ τὸν Ἐλαφηβολιῶνα, καὶ λέγεις· «Δρέψατε καὶ καταῤῥίψατε πάντα τὰ ἄνθη τοῦ βραχέος ἔαρός μου καὶ πλέξατε ἐφημέρους στεφάνους οἱ βουλόμενοι! Θέλω νὰ εἶμαι οὐχὶ καρποφόρον, ἀλλ' ἀνθοφόρον δένδρον!» Ὁποία θυσία, Θεοδότη, ὁποία καταφρόνησις! Εἴθε οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι νά σε καταστήσωσιν εὐδαίμονα ἀντὶ τούτου καὶ αἱ Χάριτές ποτε νὰ θάψωσι τὸ σῶμά σου ὑπὸ τὰ ῥόδα!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Σωκράτης.

Ἡ δὲ Θεοδότη μειδιῶσα χάριν ἀπέδωκεν αὐτῷ ἀντὶ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λόγων τούτων. Γνωστὸν δ' ἦτο αὐτῇ τὸ ἰδιότροπον τῶν διαφόρων ἀνδρῶν, ὥστε οὐδόλως παράδοξοι ἐφάνησαν αὐτῇ οἱ λόγοι τοῦ παραδόξου ἀνδρός.

«Ἐξαίρεις τὴν ἀξίαν μου!» εἶπεν.

«Δὲν εἶπον ἔτι πάντα!» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης.

«Τοῦτο ἔστω σοι ἀφορμὴ νὰ ἐπανέλθῃς!» ἀντεῖπεν ἡ Θεοδότη.

Οὕτως ἐπὶ βραχὺ μὲν ἔτι ἀμοιβαίους λόγους οἱ δύο ἀντήλλασσον. Ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ λόγου μετέσχον, σφοδρότερος ἐγένετο ὁ διάλογος καὶ ἡ Θεοδότη ἔλαβε καιρὸν πολλὰ πυραυγῆ βλέμματα καὶ λόγους ἐμφαντικοὺς πρὸς τὸν Περικλέα νὰ ῥίψῃ.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἀντέβλεπεν αὐτὴν καὶ ἀπεκρίνετο αὐτῇ προσηνῶς καὶ φιλοφρόνως, ὡς πάντοτε πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἡ δ' Ἀσπασία ἐπεσκόπει μὲν τὸν πλησιασμὸν τῶν δύο, ἀλλὰ δὲν ἐπεδείκνυε τὴν μανικὴν ἀποτύφλωσιν τῶν ἄλλων γυναικῶν. Διότι αὐτὴ αὕτη ἐκήρυττε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἐλευθέρου φαιδροῦ ἔρωτος καὶ ἀπεδοκίμαζε τὴν δουλείαν ἔν τε τῷ γάμῳ καὶ ἐν τῷ ἔρωτι. Πρὸς τούτοις καλῶς ἐγνώριζεν, ὅτι γυνὴ τὴν ζηλοτυπίαν προδίδουσα καταστρέφει τὸ πᾶν. Ἔπειτα δ' εἶχε συνείδησιν καὶ τούτου, ὁπόσον διέφερε τῆς Θεοδότης, ἥτις ἀμέριμνος διοτεύουσα τὰ καθήκοντα Νύμφης ἐξεπλήρου. Οὐδέποτε δ' ἡ Ἀσπασία ἠδύνατο νὰ καταπέσῃ τοσοῦτον. Πολὺ δὲ μάλιστα ἀπεῖχε τῆς ἑκουσίας ἐκείνης θυσίας, ἐφ' ᾗ ὁ παράδοξος Σωκράτης τοσοῦτον τὴν Θεοδότην εἶχεν ἐπαινέσας. Διότι δὲν προσέφερε τὸ ἄνθος τοῦ ἔαρος αὐτῆς τῇ ἀγροίκῳ τέρψει τοῦ πλήθους, ἀλλὰ λαμπρότερόν τι ἐζήτησε καὶ εὗρεν, ἦρα καὶ ἠρᾶτο — καίπερ ἀληθῶς μόνον τὸν φαιδρὸν ἐκεῖνον, ἐλεύθερον, τὴν διάνοιαν διαφωτίζοντα ἔρωτα αἰσθανομένη, ὃν ἐκήρυττε. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τοῦ ἀρέσκειν καὶ δεσμεύειν ἡ μὲν Θεοδότη προσέφερε πᾶν ὅ,τι εἶχεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὐήθως, καὶ μετ' ὀλίγον οὐδὲν πλέον εἶχε νὰ προσενέγκῃ, τῆς δ' Ἀσπασίας ἡ δαψιλὴς καὶ συνετὴ φύσις ἦτο ἀνεξάντλητος.

Ἐν τούτοις οὐδαμῶς ἐπαύσατο σκοπουμένη ἡ Ἀσπασία, ὅπως θἆ ἠδύνατο ν' ἀποστερήσῃ τὴν Θεοδότην πάσης εὐκαιρίας καὶ στιγμιαίας τινὸς καὶ παροδικῆς νίκης. Ταχέως δ' ὥριμος ἐγένετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἐπιβολή τις καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῆς καλῆς Κορινθίας δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἐπακολουθημάτων.

Ὅτε δ' ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας, τοῦ Ἀλκαμένους καὶ τοῦ Σωκράτους ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Θεοδότης ἐξῆλθον, ἠρώτησεν ὁ ἀγαλματοποιὸς τὸν φίλον αὐτοῦ·

«Ἄγε δή, φίλε Σώκρατες, εἰπέ, τί ἔμαθες πρὸς τὸ σύμπλεγμα τῶν Χαρίτων ἰδὼν τὸν τριττὸν ὀρχηθμὸν τῆς χαριέσσης Θεοδότης;»

«Πολλὰ καὶ θαυμαστά!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος. «Ἤδη κατέμαθον, ὅ,τι σημαίνει ὁ τριττὸς ἀριθμὸς τῶν Χαρίτων, ὅ,τι ἑκάστη καθ' ἑαυτὴν καὶ ὅ,τι αἱ τρεῖς ὁμοῦ παριστᾶσιν. Ἀλλὰ τοῦτο θὰ μείνῃ ἀπόῤῥητον τό γε νῦν, διότι καιρὸς λαβόντες τὸν γλύφανον ἀνὰ χεῖρας νὰ δῶμεν τὸν λόγον τῷ μαρμάρῳ. Θὰ μάθητε δ', ὅ,τι σήμερον ὑπὸ τῆς Θεοδότης ἐδιδάχθην, ὅταν τὸ σύμπλεγμα τῶν Χαρίτων τελειωθὲν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως σταθῇ. Τὸ δὲ σήμερον χάριτας ὑμῖν ὁμολογῶ, ὅτι προεπέμψατέ με ἐκεῖ, ὅπου θὰ ἐπορευόμην χάριν τῆς καλῆς καὶ σοφῆς ἐκείνης, ἣ ἐπέταξέ μοι νὰ θύσω ταῖς Χάρισιν.

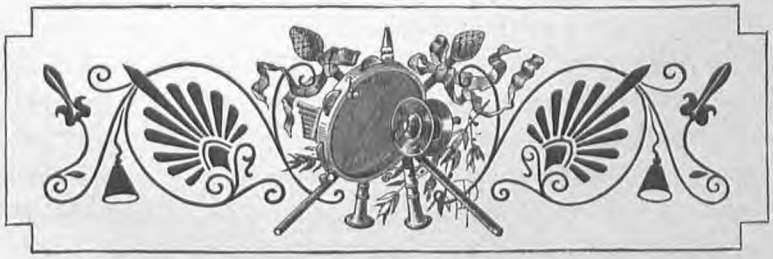

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

IX.

Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ.

Κατὰ τὸν ἐαρινὸν μῆνα Ἐλαφηβολιῶνα τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ὀγδοηκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος παραπορευόμενός τις παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Ἱππονίκου ἐν Ἀθήναις ἤκουε τόνους αὐλῶν καὶ φωνὰς ἀνδρῶν γυμναζομένων ἐν χορικοῖς ἄσμασιν, αἵτινες ἐκ τοῦ ἔνδον τῆς οἰκίας καὶ ἔξω ἠκούοντο.

Ὁμοίως δ' ἤχους αὐλῶν καὶ φωνὰς σπουδῇ γυμναζομένων χορῶν ἤκουέ τις παρερχόμενος καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Πυριλάμπους καὶ τὴν τοῦ πλουσίου Μειδίου καὶ τὴν τοῦ πλουσίου Ἀριστοκλέους καὶ τὰς οἰκίας ἄλλων πλουσίων Ἀθηναίων. Ἐφαίνετο δ', ὡς εἰ ὁ ἦχος τῶν αὐλῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τῆς κιθάρας καὶ τῆς φωνῆς τεχνικωτάτων καὶ ὑπὸ ποιητικῶν λόγων διακαιομένων λαρύγγων ἐπειρᾶτο νὰ ὑπερηχήσῃ τὸν κτύπον τοῦ γλυφάνου. Διότι ἡ ἑορτὴ τῶν Διονυσίων ἐγγὺς ἦτο καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ προσοχὴ πάντων τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς ἑκάστοτε ἐν τοῖς Διονυσίοις γινομένας ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου διδασκαλίας τῶν δραμάτων ἐτρέπετο.

Καὶ οἱ μὲν ποιηταὶ κατὰ τὸ ἔθος εἶχον παραδόντες τὰ ἔργα αὐτῶν τῷ ἄρχοντι Βασιλεῖ, οὗτος δὲ κατὰ τὴν γνώμην ἀνδρῶν φιλοτέχνων εἶχεν ἐκλέξας ἐκεῖνα, ἅτινα ἁρμόδια εἰς διδασκαλίαν ἦσαν. Καὶ οἱ ὑποκριταὶ δ' οἱ μέλλοντες νὰ διδάξωσιν αὐτὰ ἦσαν ἤδη μεμισθωμένοι δημοσίοις ἀναλώμασι καὶ οἱ πλούσιοι ἐκεῖνοι πολῖται, οἵτινες τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν χορηγίαν, ἤτοι τὴν μίσθωσιν καὶ τροφὴν καὶ ἄσκησιν τῶν χορῶν τῶν διδακτέων τραγῳδιῶν νὰ δαπανήσωσιν ὤφειλον, ἦσαν ἤδη ἀποδεδειγμένοι καὶ ἐντεταλμένοι ν' ἀναλάβωσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα. Καὶ ὁ μὲν πλούσιος Ἱππόνικος ὤφειλε νὰ χορηγήσῃ τοῖς τραγῳδοῖς τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, ὁ δὲ πλούσιος Πυριλάμπης τοῖς τραγῳδοῖς τραγῳδίας τινὸς τοῦ Εὐριπίδου, ὁ δὲ πλούσιος Μειδίας τραγῳδίας τινὸς τοῦ Ἴωνος, ὁ δὲ πλούσιος Ἀριστοκλῆς κωμῳδίας τινὸς τοῦ Κρατίνου καὶ ἄλλοι ἄλλων. Ὡς δ' ἐν Ἀθήναις ἔθος ἦτο, σπουδῇ ἡμιλλῶντο οἱ χορηγοὶ πειρώμενοι καὶ πᾶσαν τὴν ἰδίαν τοῖς Ἀθηναίοις φιλοτιμίαν παραβαλλόμενοι, ἵνα ὑπερβάλωσι τοὺς ἄλλους ἐν τῇ ἐπιμελεῖ καὶ τεχνικῇ καὶ μεγαλοπρεπεῖ διασκευῇ τοῦ χοροῦ, ὃν ἕκαστος εἶχεν ἀναλαβών. Διότι τὸ γέρας ἦτο στέφανος οὐχ ἧττον ζηλωτός, ἢ ὅσον καὶ ὁ τῶν Ὀλυμπίων, ἢ τῶν Πυθίων.

Μελῳδίαι δὲ καὶ αὐλῳδίαι ἠκούοντο τρανῶς ἡμέρᾳ τινὶ ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἱππονίκου, ὅτε εὐσώματός τις ἀνὴρ κοῦφος καὶ εὐκίνητος τὴν ὁδὸν κατέβαινεν. Ἤρχετο δ' ἐκ τῆς ἀλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λοδαπῆς, ὡς ἐφαίνετο· διότι ὀρεοκόμος ὄπισθεν ἠκολούθει, οὗ ἡ ἡμίονος πήραν ἔφερεν. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος περιέφερε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς οἰκίας τὰς ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, ὥς τις, ὃς ὡρισμένην τινὰ οἰκίαν ζητεῖ.

Αἴφνης δ' ἔβαλον τὰ ὦτα αὐτοῦ αἱ μελῳδίαι καὶ αὐλῳδίαι ἐκεῖναι ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἱππονίκου, καὶ ἐκεῖνος ἀκροασάμενος μικρὸν ἐμειδίασεν ἄσμενος καὶ εἶπε πρὸς τὸν δοῦλον·

«Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσωμέν τινα. Αὕτη καὶ οὐδεμία ἄλλη εἶναι ἡ οἰκία τοῦ Ἱππονίκου.»

Ταχεῖ δὲ τῷ βήματι βαίνων ἐπλησίασε τῇ οἰκίᾳ καὶ ἔμελλεν ἤδη νὰ κρούσῃ τὴν θύραν. Ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀνέβαινε τὴν ὁδὸν ἕτερός τις, ὃς ἀκριβῶς πρὸ τῆς θύρας τοῦ Ἱππονίκου συνήντησεν αὐτῷ.

Τοῦτον τὸν ἄνδρα ἰδὼν ὁ ξένος ἐφάνη ἐκπλαγεὶς ὑπὸ χαρᾶς· καί, ἐν ᾧ ἐκεῖνος μειδιῶν πρὸς αὐτὸν ἐβάδιζεν, ὁ ξένος κλίνας πως τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὄπισθεν ἐστήριξε τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀνέτεινε τὴν δεξιὰν καὶ σεμνοπρεπῶς, ὡς εἰ ἐφόρει τοὺς κοθόρνους, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ εἶπεν·

> κεἰ μὴ τόδ' ὄμμα καὶ φρένες διάστροφοι
> γνώμης ἀπῆξαν τῆς ἐμῆς . . .,

εὐοιώνιστον σημεῖον παρέχουσί μοι οἱ θεοὶ πέμποντές μοι ἀκριβῶς ἐνταῦθα πρὸ τοῦ ὁδοῦ τῆς οἰκίας τοῦ Ἱππονίκου τὸν εὐγενῆ φίλον, τὸν διδάσκαλον τῆς τραγῳδίας Σοφοκλέα . . .»

Ταῦτα εἰπὼν ὤρεξεν αὐτῷ τὴν δεξιάν, ἣν ἐκεῖνος λαβὼν ἐκθύμως ἔθλιψεν.

«Χαῖρε, ἀγαθὲ Πῶλε!» ἀνέκραξεν. «Εἰς καλὸν ἡμῖν ἦλθες! Βεβαίως δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ περιελθὼν τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος κατέθελξας τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς εὐηχοῦς φωνῆς σου ὑποδυόμενος τὸν κόθορνον καὶ νέαν δόξαν ἔδρεψας καὶ ἀργύριον!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Πῶλος. «Πολλὰς τιμὰς ἀπένειμάν μοι οἱ λαβόντες ἀνάγκην ἐμοῦ κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσιν, ἀλλὰ πάντοτε ἔναυλος ἦτό μοι ὁ λόγος·

«γενοίμαν ἵν' ἔπεστι πόν-
του πρόβλημ' ἀλίκλυστον, ἄ-
κραν ὑπὸ πλάκα Σουνίου,
τὰς ἱερὰς ὅπως
προσείποιμεν Ἀθάνας —»

Ὡς δ' ἐν Ἀλικαρνασσῷ καταλαβών με ὁ ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως πεμφθεὶς ἄγγελος εἰς Ἀθήνας ἐκάλεσεν εἰς τὴν τῶν Ληναίων ἑορτὴν ὑπισχνούμενος, πᾶν ὅ,τι ἔμελλον νὰ αἰτήσωμαι, καὶ πρὸς τούτῳ εἶπέ μοι, ὅτι κατὰ τὴν σὴν ἐπιθυμίαν τὸ τοῦ πρωταγωνιστοῦ πρόσωπον ἀνετίθετό μοι ἐν τῇ νέᾳ τραγῳδίᾳ, εὐθὺς πτερωτὸς διεπέρων τὸ Αἰγαῖον. Διότι οὐδαμοῦ ἀσμενέστερον τὸν κόθορνον ὑποδύομαι, ἢ ἐν Ἀθήναις καὶ οὐδενὶ ἑτέρῳ ποιητῇ διὰ τῆς τέχνης μου ἀσμενέστερον ὑπηρετῶ, ἢ τῷ χαρίεντι φίλῳ καὶ διδασκάλῳ Σοφοκλεῖ!»

Καὶ αὖθις δ' ἐκθύμως ὁ τραγικὸς ἔθλιψε τὴν χεῖρα τοῦ ὑποκριτοῦ.

«Καὶ ἐμοὶ δὲ σὺ ἀσπαστότατος εἶσαι!» εἶπεν.

«Ἔνδον παρὰ τῷ Ἱπποινίκῳ,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις, «θὰ καταλάβῃς τοὺς χορευτὰς καὶ τὸν χοροδιδάσκαλον, ἴσως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὑποκριτάς, τὸν Δημήτριον καὶ Καλλιππίδην. Ὁ Ἱππόνικος δ' ἐκάλεσέ σε εἰς τὴν οἰκίαν σήμερον, ἵνα συνελθόντες τῇ ὥρᾳ ταύτῃ συσκεψώμεθα περὶ τῆς διανομῆς τῶν προσώπων καὶ παρασκευάσωμεν πάντα τὰ δυνάμενα τὴν νίκην τῇ τραγῳδίᾳ ὑμῶν νὰ παράσχωσιν. Ἀλλ' εἰσέλθωμεν! Ὁ Ἱππόνικος χαλεπαίνει, ὅτι βραδύνεις.»

Ἔκρουσαν δὲ τὴν θύραν οἱ δύο ἄνδρες καὶ ὁ θυρωρὸς ὑπήκουσε. Περιχαρὴς δ' ἐδέξατο τὸν Πῶλον ὁ Ἱππόνικος καὶ ἐπὶ φιλοξενίᾳ αὐτὸν ἐκάλεσεν, ἐφ' ὅσον ἐν Ἀθήναις θὰ παρέμενεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Θέλεις,» ὑπέλαβεν ὁ Πῶλος, «πρὸς τοῖς ἄλλοις μόχθοις καὶ πόνοις, οὓς νῦν ἔχεις, καὶ ἄλλο βάρος ν' ἀναλάβῃς;»

«Τὸ μὲν νέον τοῦτο βάρος,» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος, «ἂν ἀληθῶς βάρος εἶναι, οὐδενὸς λόγου ἄξιον θεωρῶ, ἀλλὰ δίκαια εἶπες πρότερον εἰπών, ὅτι πολλοὺς μόχθους καὶ πόνους φέρω, ἐξ οὗ τὴν χορηγίαν τῆς Ἀντιγόνης ἀνεδεξάμην χορηγὸς ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Βασιλέως ἀποδειχθείς. Διότι πρῶτον μὲν ἔπρεπε νὰ συναγάγω τοὺς ἀναγκαίους ἀοιδοὺς καὶ αὐλητάς, οὓς νῦν πάντας παρ' ἐμαυτῷ ἔχω, εἶτα δὲ μισθὸν νὰ τελῶ καὶ νὰ τρέφω αὐτούς. Καὶ πῶς νὰ τρέφω! παρέχων αὐτοῖς γάλα καὶ καθαρὸν μέλι καὶ παντοῖα γλυκύσματα, ἵνα μὴ οἱ λάρυγγες αὐτῶν τραχύφωνοι γένωνται! Καὶ τὰς ἐν τῷ οἰκίσκῳ δ' ἀηδόνας δὲν θὰ ἠδύνατό τις ἐπιμελέστερον νὰ τρέφῃ καὶ θεραπεύῃ, ἢ ὅσον ἐγὼ αὐτοὺς καὶ τρέφω καὶ θεραπεύω. Ἔπειτα δ' ὤφειλον τὰς πολυτελεῖς τραγικὰς σκευὰς καὶ τὰ κοσμήματα αὐτῶν δὴ τῶν χορευτῶν νὰ κατασκευάσω καί, ὡς γνωστόν, πολλὰς οἱ Ἀθηναῖοι σήμερον περὶ τῶν τοιούτων ἀξιώσεις ἔχουσι. Διότι, ἐὰν μὴ βλέπωσιν ἐπιχρύσους στεφάνους καὶ παντοῖον ἄλλον Διονυσιακὸν κόσμον, οὐδεμίαν ἐλπίδα νίκης δύναται νὰ ἔχῃ ὁ χορηγός. Ἀγνοῶ δ', ἂν πεντακισχίλιαι δραχμαὶ θὰ ἐπαρκέσωσί μοι εἰς τὴν χορηγίαν ταύτην. Ἀλλὰ καὶ διπλάσια ἐν ἀνάγκῃ θὰ δαπανήσω, ἵνα τὸν ταωνοτρόφον Πυριλάμπην ὑπερβάλω, ὃς ἁμιλλᾶται περὶ τοῦ ἄθλου χορηγῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τραγῳδίας τοῦ μισογύνου Εὐριπίδου. Καὶ ὁ μὲν Σοφοκλῆς ἔμαθε, σὺ δ' ἀγνοεῖς, φίλε Πῶλε, ὅ,τι εἰς σήμερον ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔπραξεν, ἵνα ἐκβιάσηταί μου τὸ ἀριστεῖον. Διότι τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπειράθη τὸν ἄρχοντα νὰ δεκάσῃ, εἶτα δὲ πᾶν ὅ,τι δυνατὸν ἔπραξεν, ἵνα ἀποστήσῃ μου τοὺς ἀρίστους τῶν χορευτῶν. Τελευτῶν δὲ καὶ τῷ χοροδιδασκάλῳ κρυφῇ ἀργύριον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προσήνεγκεν, ἵν' ἀμελῶς τὸν χορὸν διδάσκῃ. Οὐδ' ἐξήρκεσαν αὐτῷ ταῦτα, ἀλλ', ὅτε τὰ κοσμήματα καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς τραγικαὶ σκευαὶ ἀνυπερβλήτου τέχνης κατεσκευασμέναι καὶ ἕτοιμαι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ σκευοποιοῦ ἔκειντο, πορευθεὶς οὗτος ἐπειράθη βίᾳ νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν σκευοποιὸν νὰ πωλήσῃ αὐτὰς αὐτῷ. Ἀρνούμενον δ' ἐκεῖνον καλέσας τὸν δοῦλον ἐκέλευσε νὰ μαστιγώσῃ καὶ ἠπείλει αὐτῷ, ὅτι τὴν νύκτα θὰ κατέκαιε τὴν οἰκίαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. Τοιαῦτα πράττει ὁ ἄθλιος οὗτος Πυριλάμπης.» —

«Θάρσει μοι, θάρσει τέκνον·»

ἤρξατο λέγων σεμνοπρεπῶς ὁ Πῶλος,

«ἔτι μέγας οὐρανῷ
Ζεύς, ὃς ἐφορᾷ πάντα καὶ κρατύνει·
ᾧ τὸν ὑπεραλγῆ χόλον νέμουσα
μήθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο, μήτ' ἐπιλάθου.»

«Ἀλλά,» εἶπεν αὖθις ὁ Πῶλος ἡσύχως, «γνωρίζω τὸν ἄνδρα καὶ αὐτὰς τὰς πανουργίας αὐτοῦ, ὦ Ἱππόνικε! Νομίζεις δ', ὅτι δύνασαι πλείω σὺ περὶ αὐτοῦ νά με διδάξῃς; Ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς δύναμαι νά σοι εἴπω, ὅ,τι σὺ ἀγνοεῖς, ὁπόσα μηχανήματα δῆλα δὴ ἐσοφίσατο, ἵνα με ἀποστήσῃ τῆς τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους. Ὑπέσχετο δ' ἐκ τοῦ ἰδίου βαλαντίου πολλὰ πρὸς τῷ δημοσίῳ μισθῷ νά μοι χορηγήσῃ, ἂν ἐδεχόμην νά με ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὡς πρωταγωνιστὴν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τοῦ Εὐριπίδου. Ἀλλ' ἐγὼ — στὰς ὡς ὁ Φιλοκτήτης, ὅτε ὁ πολυύμνητος Ὀδυσσεὺς αὐτόν τε καὶ τὰ νικηφόρα τόξα εἰς Ἴλιον ν' ἀπαγάγῃ ἤθελεν, εἶπον·

»Οὐδέποτ' οὐδέποτ', ἴσθι τόδ' ἔμπεδον,
οὐδ' εἰ πυρφόρος ἀστεροπητὴς
ὀροντᾶς αὐγαῖς μ' εἴσι φλογίζων! —»

«Εὐχαριστῶ τοῖς θεοῖς, Πῶλε,» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος, «ὅτι εἷς ἀνήρ, ὡς σύ, τοσοῦτον πιστὸς ἐμοὶ ἐμμένει. Διότι καὶ ἐξαίρετος ἂν εἶναι ὁ χορός, ὅταν οἱ ὑπὸ τῆς πόλεως ὁριζό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μενοι ὑποκριταὶ ἀτέχνως διδάσκωσι, τότε συρίττουσι καὶ πτερνοκοποῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι.»

«Καὶ ἐγὼ χάριτας τοῖς θεοῖς ὁμολογῶ,» εἶπεν ὁ Πῶλος, «ὅτι σύ, ὦ Ἱππόνικε, τὸν χορὸν τῆς Σοφοκλείας τραγῳδίας παρασκευάζεις. Διότι καὶ ἐξαίρετοι ἂν εἶναι οἱ ὑποκριταί, ἐὰν μὴ ὑπερμέτρως λαμπρῶς ὁ χορὸς παρασκευασθῇ, κροτοῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας!» —

Αἴφνης δ' εἰσῆλθον δύο νέοι ἐπήλυδες. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Καλλιππίδης, οἱ ὑποκριταί. Καὶ ὁ μὲν Ἱππόνικος φιλοφρόνως ὑπεδέξατο αὐτούς, αὐτοὶ δὲ προσηγόρευσαν καὶ τὸν Πῶλον, μεθ' οὗ πολλάκις ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τραγῳδίαις τοῦ Σοφοκλέους συνανέβησαν.

«Νῦν βλέπω πάντας,» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος, «ὅσοι θὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν νίκην τῆς Ἀντιγόνης, συνηγμένους ἐν τῇ οἰκίᾳ μου.»

«Ὁ μὲν χορός,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς πρὸς τοὺς ὑποκριτάς, «ἤρξατο ἤδη ἀπὸ πολλοῦ γυμναζόμενος, ὑμᾶς δὲ μόνον ἀνεμένομεν. Ἀλλ' ἤδη καὶ ὑμεῖς ἐνταῦθα εἶσθε. Μὴ μέλλωμεν λοιπόν, ἀλλ' ἀρξώμεθα τῆς διανομῆς τῶν προσώπων. Πρῶτον πάντων δ' εἶναι τὸ πρόσωπον τῆς Ἀντιγόνης, ὃ θ' ἀναλάβῃ ὁ τὸ πρῶτον πρόσωπον ὑποκρινόμενος.»

Ταῦτα λέγων ἐστράφη πρὸς τὸν Πῶλον τὸν πρωταγωνιστήν. Καὶ οὗτος μέν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, σιγῶν ἀπεδέξατο τὸν λόγον, ὡς αὐθομολογούμενον.

Ὁ δὲ Σοφοκλῆς διακόψας τὸν λόγον ἠρώτησε τὸν Πῶλον·

«Ἤκουσάς ποτέ τι περὶ τῆς καλῆς Μιλησίας;»

Ὡς δ' ἐκεῖνος κατεύνεσεν, εἶπεν αὖθις ὁ Σοφοκλῆς·

«Ἂν ἐπειθόμεθα τῇ Μιλησίᾳ ταύτῃ, ὦ Πῶλε, ὤφειλον νὰ δεηθῶ τῶν ἀρχόντων νά μοι ὑποδείξωσι γυναῖκά τινα, ἥτις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ ὑποδυθῇ τὴν Ἀντιγόνην. Δεινὴν δ' ἀψιμαχίαν λόγων πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔσχον ἰσχυριζομένην, ὅτι τὸ ἔθος ἡμῶν, καθ' ὃ ἄνδρες τὰ γυναικεῖα πρόσωπα ὑποκρίνονται, ἐπίμεμπτον εἶναι, καὶ ὅτι ὀφείλομεν ν' ἀναβιβάσωμεν τὰς γυναῖκας ἐπὶ τὴν σκηνήν. Μάτην δ' ἐπειρώμην ν' ἀποδείξω τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος ἀναφερόμενος εἰς τὰ προσωπεῖα καὶ τὸ τερατῶδες μέγεθος τοῦ θεάτρου.»

Ὁ Πῶλος δ' ἐγέλα περιφρονητικῶς.

«Πῶς;» εἶπε τέλος ἀγανακτῶν. «Ὅτε τὴν Ἠλέκτραν ὑποκρινόμενος ἠρξάμην λέγων·

«Ὦ φάος ἀγνὸν
καὶ γῆς ἰσόμοιρ' ἀήρ, . . .»

ἀνεγνώριζέ τις τὸν ἄνδρα ἐκ τοῦ παραστήματος, ἢ ἐκ τῆς φωνῆς, ἥτις ἐκ τῶν χειλέων τοῦ πενθίμου προσωπείου ἐξήρχετο;»

«Οὐδείς! οὐδείς!» ἀνεφώνησαν πάντες.

«Ἤ, ὅτε ὀδυρόμενος τὴν ὑδρίαν περιεπτυσσόμην,» εἶπεν αὖθις ὁ ἐξηγριωμένος Πῶλος, «τὴν φέρουσαν τὴν πλαστὴν κόνιν τοῦ νομιζομένου νεκροῦ ἀδελφοῦ λέγων·

«Ὦ φιλτάτου μνημεῖον ἀνθρώπων ἐμοὶ
ψυχῆς Ὀρέστου λοιπόν» —

«Ἅπαντες οἱ θεαταὶ συνεκινήθησαν καὶ συνεταράχθησαν καὶ εἰς δάκρυα κατεσπάσθησαν!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ συνωμολόγουν.

«Οὐδέποτε ἤκουσέ τις ἀπὸ τῆς σκηνῆς,» εἶπεν αὖθις ὁ Σοφοκλῆς, «φωνὴν ἐμπαθεστέραν καὶ γυναικοπρεπεστέραν τῆς σῆς!»

«Ἐλπίζω, ὅτι ταῦτα λέγων δὲν ἐννοεῖς,» εἶπεν ὁ Πῶλος, «ὅτι καθ' ὅλου ἡ φωνή μου γυναικοπρεπὴς εἶναι. Διότι πιστεύω, ὅτι ἔχεις διὰ μνήμης ἔτι τὸν Αἴαντα λέγοντα·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ὦ δύσμορος, ὃς χεροῖν
μεθῆκα τοὺς ἀλάστορας, ἐν δ' ἑλίκεσσι
βουσὶ καὶ κλυτοῖς πεσὼν αἰπολίοις
ἐρεμνὸν αἷμ' ἔδευσα.» —

Ἡ φωνὴ δὲ τοῦ Πώλου ταῦτα προφέροντος ἦτο ὅλως μεταβεβλημένη.

«Αὕτη εἶναι ἡ βαθυτάτη καὶ ἰσχυροτάτη τῶν ἡρωϊκῶν φωνῶν!» εἶπον οἱ ἀκροαταὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

«Τί δέ; καὶ ὁ Φιλοκτήτης;» εἶπεν αὖθις ὁ Πῶλος, «αἱ ἐκ τῶν ἀλγηδόνων οἰμωγαί, ὅτε τὸ δηλητήριον κατέκαιέ με·

« . . . ἀτταταῖ· διέρχεται,
διέρχεται. δύστηνος, ὦ τάλας ἐγώ . . .
ἀπαππαπαῖ, παπαῖ παπαῖ παπαῖ παπαῖ.»

Καὶ αὖθις ἀνεφώνησαν ἅπαντες·

«Ὁπόσον παθητικὴ φωνή! Ὁπόσον φυσικῶς ἡ λύπη, ἡ ἀσθένεια, ὁ μαρασμὸς διὰ τῆς φωνῆς ἐκφέρονται!»

«Μάλιστα!» ἀνεφώνησεν ὁ Πῶλος· «ἀλλ' ὅτε περὶ τὸ τέλος τῆς τραγῳδίας ἠρξάμην λέγων·

«Φέρε νῦν στείχων χώραν καλέσω,
Χαῖρ', ὦ μέλαθρον ξύμφρουρον ἐμοί,
Νύμφαι τ' ἔνυδροι Λειμωνιάδες» —

«Ἦτο θαυμασία ἡ σκηνή,» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος κατανεύων. «Ἀλλὰ τὸ κάλλιστον, ὅπερ παρὰ σοῦ ἤκουσα καὶ εἶδον, ἦτο ἀναμφιλόγως, ὅτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς Αἴας ἱστάμενος τὸν σεμνότατον ἐκεῖνον πρὸς σαυτὸν διάλογον ἔλεγες! . . .»

«Ἐννοεῖς,» εἶπεν ὁ Πῶλος, «ὅτε ἐν τῇ ἐρήμῳ φάραγγι πρὸ τῆς καθαρσίου αὐτοχειρίας τὸ ξίφος ἐνέπηξα τομώτατον εἰς τὴν γῆν . . .

«Ὁ μὲν σφαγεὺς ἔστηκεν ᾗ τομώτατος
γένοιτ' ἄν, εἴ τῳ καὶ λογίζεσθαι σχολή.»

«Ναί!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἱππόνικος· «καὶ ὅτε τὸν Δία πρῶτον ἐπίκουρον ἐκάλεις, εἶτα δὲ τὰς σεμνὰς Ἐρινῦς καὶ εἶτα τὸν Ἥλιον . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Σὺ δ',» ὑπέλαβεν ὁ Πῶλος,

«Σὺ δ', ὦ τὸν αἰπὺν οὐρανὸν διφρηλατῶν
Ἥλιε, πατρῴαν τὴν ἐμὴν ὅταν χθόνα
ἴδῃς, ἐπισχὼν χρυσόνωτον ἡνίαν
ἄγγειλον ἄτας τὰς ἐμὰς μόρον τ' ἐμὸν
γέροντι πατρὶ τῇ τε δυστήνῳ τροφῷ . . .»

«Καὶ ὅτε,» εἶπεν αὖθις ὁ Ἱππόνικος ἐνθουσιῶν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως, «τελευτῶν τῆς πατρίδος γῆς καὶ τοῦ τῆς πατρῴας ἑστίας βάθρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν κλεινῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ συντρόφου γένους ἐμνήσθης — τότε συνεσπάσθησαν ὑπὸ πατριωτικῆς φλογὸς αἱ καρδίαι εἴκοσι χιλιάδων Ἀθηναίων! Ὑπερήφανον δ' ἐκύμαινε τὸ στῆθος πάντων ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς πατρίδος ἐξημμένον καὶ ἕκαστος ἐνόμιζεν, ὅτι εἰς αὐτὸν ὁ ἀσπασμὸς τοῦ ἀποθνήσκοντος ἥρως ἀνεφέρετο! Καὶ πρῶτον μὲν ἔστησαν συγκεκινημένοι πάντες καὶ κατανενυγμένοι — εἶτα δ' ἤρξαντο ἐπικροτοῦντες καὶ ἐπευφημοῦντες σὲ καὶ τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν πάτριον Σαλαμίνιον ἥρωα!»

«Δικαίως, ὦ Ἱππόνικε,» εἶπε τότε ὁ Σοφοκλῆς, «ἐπαινεῖς τὸν Πῶλον, ἀλλ' ἐνθυμοῦ καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Καλλιππίδου. Διότι καὶ οὗτοι ἐπιζητοῦνται καὶ τιμῶνται ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, καὶ οὗτοι συνετέλεσαν εἰς τὴν νίκην πολλῶν ἐκ τῶν τραγῳδιῶν μου.» — «Σοί, Δημήτριε,» εἶπεν αὖθις, «ἐπιτρέπω τὸ πρόσωπον τοῦ σεμνοῦ βασιλέως Κρέοντος καὶ σοί, Καλλιππίδη, τὸ τῆς Ἰσμήνης. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα τινὰ πρόσωπα ἐν τῇ τραγῳδίᾳ, ἅτινα ἐπὶ μικρὸν μόνον ἐπιφαίνονται, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιτρέψω αὐτὰ τῷ πρώτῳ τυχόντι καὶ κατ' ἀνάγκην προσλαμβανομένῳ φαύλῳ τεχνίτῃ!»

«Διάνειμον καὶ αὐτά!» ἀνεφώνησαν οἱ ὑποκριταί. «Ἕκαστος ἡμῶν πρόθυμος εἶναι ν' ἀναλάβῃ, ὅσα πρόσωπα θέλετε, ἐὰν μὴ μόνον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἀνέρχωνται. Ὑπὸ τὸ προσωπεῖον δύναταί τις πᾶν πρόσωπον νὰ ὑποδυθῇ.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Κατὰ πρῶτον εἶναι ὁ ἐρῶν Αἵμων,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ὃς παρέρχεται μετὰ τὴν εἰς θάνατον ἀπαγωγὴν τῆς Ἀντιγόνης.»

«Τότε ἐπίτρεψον ἐμοὶ τὸν ἐρῶντα Αἵμονα,» ἀνεφώνησεν ὁ Πῶλος.

«Τὸν δὲ τυφλὸν μάντιν Τειρεσίαν πρέπει νὰ ὑποδυθῇ ὁ Καλλιππίδης,» εἶπεν αὖθις ὁ Σοφοκλῆς. «Παρὰ ταῦτα εἶναι καὶ φύλαξ τις καὶ εἷς ἄγγελος. Ἀμφότεροι δ' οὗτοι διηγοῦνται πολλὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς. Ἀλλ' αἱ ἀπὸ τῆς σκηνῆς διηγήσεις ὡς ἄριστα νὰ προφέρωνται πρέπει. Διότι οὐδὲν ἐπαχθέστερον τῆς διηγήσεως ἀνθρώπου μόλις δυναμένου νὰ ψελλίζῃ. Δι' ὃ διέγνων ἐγὼ αὐτὸς νὰ ὑποδυθῶ τὰ δύο ταῦτα μικρὰ πρόσωπα· διότι καὶ τῆς τῶν προτέρων μου τραγῳδιῶν διδασκαλίας πολλάκις συνεπελαβόμην.»

Ἐπευφήμησαν δ' οἱ ὑποκριταὶ τὸν ποιητήν, ὡς τιμώμενοι ἐκ τούτου. Καὶ ὁ Ἱππόνικος δὲ συνεφώνησεν.

«Ὑπολείπεται τὸ πρόσωπον τῆς Εὐρυδίκης, τῆς γυναικὸς τοῦ Κρέοντος,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἥτις κατὰ τὸ τέλος παρέρχεται καὶ ὀλίγα μόνον λέγει.»

«Δὸς καὶ τὴν Εὐρυδίκην!» ἀνεφώνησεν ὁ Πῶλος.

«Ἐξεδόθη ἤδη καὶ ἡ Εὐρυδίκη!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς. «Τὴν Εὐρυδίκην ἐπιθυμεῖ νὰ ὑποδυθῇ τις, ὃς οὐδέποτε μὲν ἀνῆλθεν ἐπὶ τὴν σκηνήν, τὸ δ' ὄνομα ἄγνωστον νὰ μένῃ θέλει.»

Σφοδρῶς δὲ διηγέρθη ἡ περιεργία τοῦ τε Ἱππονίκου καὶ τῶν ὑποκριτῶν ὑπὸ τοῦ μυστηριώδους ὕφους τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' οὗτος ἠρνεῖτο νὰ εἴπῃ τι πλέον.

Μετὰ τοῦτο ἐνεχείρισε τοῖς ὑποκριταῖς ἀντίγραφα τῆς τραγῳδίας, ὑπέδειξεν αὐτοῖς τινα εἰς τὴν κατάληψιν καὶ παράστασιν τῶν προσώπων συντελοῦντα καὶ ὥρισε τὰ τῆς σκευῆς, ἐν ᾗ ἕκαστος ὤφειλε νὰ προέλθῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τούτων γενομένων, ὁ Ἱππόνικος συνέστησεν αὐτοῖς τοὺς δέκα καὶ πέντε χορευτάς, τὸν κορυφαῖον τοῦ χοροῦ καὶ τὸν χοροδιδάσκαλον καὶ ἐδεήθη αὐτῶν νὰ παραμείνωσιν, ἵν' ἀκούσωσι τοῦ χοροῦ γυμναζομένου.

Πρὸς αὐλὸν δ' ἤρξατο τότε ὁ χορὸς σεμνῶς ᾄδων καὶ ὀρχούμενος τὴν σεμνὴν ἐκείνην περὶ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν ἀνεφέρετο, ὅρχησιν, ἀφ' ἧς τὸ δρᾶμα τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ὁτὲ μὲν ἐπὶ δεξιά, ὁτὲ δ' ἐπ' ἀριστερὰ βαίνων καὶ ἄλλοτε μὲν ἱστάμενος, ἄλλοτε δὲ χωριζόμενος καὶ αὖθις ἑνούμενος, πρῶτον μὲν γοργῷ τῷ ῥυθμῷ, εἶτα δὲ βραδύτερον κινούμενος καὶ οὕτω γυμναζόμενος ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ λαμπροῖς χορικοῖς ὕμνοις τῆς τραγῳδίας τῆς Ἀντιγόνης. Πυρίληπτος δ' ὁ διδάσκαλος τοῦ χοροῦ ἐσήμαινε τὸν ῥυθμὸν διὰ τῆς χειρὸς καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἐνίοτε θυμούμενος καὶ δι' ὅλου τοῦ σώματος. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ ποιητὴς συχνὰ παρενέβαινε· διότι αὐτοῦ ἔργον ἦτο καὶ τὰς μελῳδίας νὰ ἐξεύρῃ καὶ τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις τῶν χορικῶν ᾀσμάτων νὰ διατάξῃ. Ἐνίοτε δ' ἀπαλλάττων τὸν αὐλητὴν ἐδράττετο τῆς κιθάρας καὶ πρὸς αὐτὴν τὸν χορὸν παρώρμα νὰ ὀρχῆται καὶ νὰ ᾄδῃ, ἵνα δύνηται αὐτὸς κάλλιον τήν τε ᾠδὴν καὶ τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις νὰ διατάττῃ.

Ὡς δ' ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἱππονίκου, οὕτω καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ τοῦ Πυριλάμπους καὶ ὁ Ἴων ἐν τῇ τοῦ Μειδίου καὶ ὁ Κρατῖνος ἐν τῇ τοῦ Ἀριστοκλέους καὶ ἄλλοι ποιηταὶ παρ' ἄλλοις χορηγοῖς, ὡς στρατηγοὶ τὰ τῶν ἰδίων στρατῶν διοικοῦντες, ἐσπούδαζον διδάσκοντες καὶ παρορμῶντες τοὺς ἑαυτῶν, ὅπως τύχωσι τοῦ διονυσιακοῦ ἀριστείου.

Αἱ οἰκίαι δὲ τῶν χορηγῶν ἦσαν ἑστίαι, ἀφ' ὧν καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν εὐέλπιδες φιλοτιμίαι καὶ συμπάθειαι ἐκ τῶν προτέρων διεδίδοντο. Διότι τῆς νίκης τοῦ χορηγοῦ μετεῖχε καὶ ἡ φυλή, ἐξ ἧς οὗτος ἦτο, ἀνακηρυττομένη μετ' αὐτοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὡς νικήτρια. Ἡ συνήθης δ' ἐν τοῖς τοιούτοις ἀδημονία τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων εἶχεν ὑπερβᾶσα νῦν πᾶν μέτρον. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅ τε Ἱππόνικος καὶ ὁ Πυριλάμπης ἀνηκούστους μόχθους καὶ δαπάνας ὑφίσταντο εἰς βεβαίωσιν τοῦ θριάμβου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ μῖσος τῶν δύο ἀντιπάλων κινδυνεῦον ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἔργῳ νὰ ἐκδηλωθῇ ἀκαταπαύστως ἀπησχόλει τὴν εὐτράπελον γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων. Τὰ δὲ πολιτικά, τὰς ἐκ τῶν ἀποικιῶν ἀγγελίας, τὰς ἐν Πειραιεῖ ἐργασίας, πάντα ταῦτα παρηγκωνίσαντο οἱ Ἀθηναῖοι. Καί, ἂν στόλος τις Ἀθηναϊκὸς ἐπέμπετο ἐπί τινα πολέμιον ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἧττον οὗτοι περὶ αὐτοῦ, ἢ περὶ τοῦ Ἱππονίκου καὶ Πυριλάμπους θὰ ἐλάλουν.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἐν τῇ ἀγορᾷ συναντῶνται ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου δύο ἄνδρες, οἵτινες οἰκείως πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενοι περὶ ἄλλων φαίνονται λέγοντες, ἢ περὶ τοῦ Ἱππονίκου καὶ Πυριλάμπους. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας.

«Σύννους καὶ φροντιστικὸς εἶσαι σήμερον,» εἶπε πρὸς τὸν φίλον ὁ σοφός. «Μή τι νέον μελετᾷς εἰς τὴν πόλιν ἀναφερόμενον, ἢ ἀπασχολεῖ τὸν νοῦν σου καλή τις γυνή;»

«Ἴσως ἀμφότερα!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Ὁπόσον καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἠδύνατό τις στερούμενος τοῦ ἑνὸς τούτων, τῆς γυναικός, ἀμέριστος νὰ παραδοθῇ τοῖς πολιτικοῖς, ἢ τῇ σοφίᾳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ σπουδαίῳ πράγματι!»

«Τῶν γυναικῶν δύναταί τις νὰ στερηθῇ — καὶ πάντων δύναταί τις νὰ στερηθῇ!» εἶπε διαῤῥήδην ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ἐπειράθη νὰ καταδείξῃ, ὅτι, ἐπειδὴ οὐδὲν κτῆμα ἀληθὲς καὶ βέβαιον καὶ ἀναφαίρετον εἶναι, κάλλιον ἐξ ἀρχῆς ἀσκῶν τις τὴν ἐγκράτειαν νὰ μανθάνῃ νὰ στερῆται τῶν πάντων.

Ὁ Περικλῆς δ' ἠκροᾶτο μὲν τοῦ σοφοῦ πράως καὶ ἡσύχως, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐφαίνετο ὡς τις μαθών τι βέλτιον καὶ πεισθείς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἐὰν δὲ μὴ δύνησαι νὰ στερηθῇς τῆς γυναικός,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας καταλύων τὸν λόγον, «ἐξετάζων τὸ πρᾶγμα φρονίμως εὑρίσκεις, ὅτι ἡ σὴ γυνή, ἡ δέσποινα Τελεσίππη, εἶναι ὡς πᾶσα ἄλλη γυνή! Τίκτει σοι τέκνα. Τί πλέον αὐτὴν ἀπαιτεῖς;»

«Καλῶς γνωρίζεις αὐτήν,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Γνωρίζεις, ὁπόσον δεισιδαίμων εἶναι καὶ εὐήθης καὶ πάσης Μούσης πολεμία. Ἀλλ' ἴσως ἀνεκτὸν τοῦτο θὰ ἦτο, ἂν ἦτο τόσον πραεῖα, ὅσον πάντες πιστεύουσιν. Ἀλλ' ἡ γυνὴ αὕτη εἶναι μεστὴ ἐναντιώσεων καὶ προλήψεων καὶ πάντοτε διαστρέφει καὶ τὰς εὐμενεστάτας διαθέσεις μου, ὡς ὕβρεις αὐτὰς θεωροῦσα. Ἂν δέ ποτε πρότερον ἐνίοτε ἐτόλμων νὰ δωρήσωμαι αὐτῇ κομψόν τινα χιτῶνα, ἢ ἄλλο τι χαρίεν πρᾶγμα, ὅπερ ἠδύνατο νὰ κοσμήσῃ αὐτὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ ἐν τῷ θαλάμῳ, καὶ περικαλλεστέραν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου ν' ἀποδείξῃ, ἠγανάκτει ἐπὶ τούτῳ καὶ ἠρώτα. «Μή τι δὲν εἶμαί σοι πλέον ἱκανῶς καλὴ καὶ ἔχω ἀνάγκην τοιούτων πραγμάτων, ἵνα καλή σοι φανῶ; Ἂν μὴ ἀρέσκω σοι οὕτως, οἵα εἶμαι, τότε καὶ κεκοσμημένη δὲν θέλω νά σοι ἀρέσκω!» Δύναται δὲ γυνὴ εὐηθέστερόν τι καὶ παρὰ τὴν γυναικείαν φύσιν νὰ εἴπῃ; Δὲν κοσμεῖται καὶ ἡ νεωτάτη καὶ καλλίστη τῶν γυναικῶν ἀσμένως, ἵνα ἀρέσῃ τῷ ἐραστῇ, καὶ δὲν εἶναι κατὰ φύσιν ἡ τοῦ ἐρῶντος, ἢ συμβίου, ὁρμὴ νὰ κοσμῇ τὴν γυναῖκα τὴν ἀρεστὴν αὐτῷ; Καθ' ὅλου δ' ἐν παντί, ὅ,τι εἰς τὴν ἐρωτικὴν ὁμιλίαν ἀναφέρεται, ἔχει τὴν ἄφρονα ἐκείνην ἰσχυρογνωμοσύνην τὴν καθιστᾶσαν καὶ τὴν καλλίστην γυναῖκα ἀηδεστάτην. Γνωρίζεις πρὸς τούτοις, ὅτι τὴν καθαριότητα καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπῶ. Ἀλλ', ὁποσάκις ἠρίσαμεν πικρῶς πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κόπρου τῶν δελφάκων καὶ τῶν ὀρνίθων τῆς κατὰ παλαιόν τι ἔθος ἀμέσως παρὰ τῇ ἑστίᾳ τῆς οἰκίας κειμένης, ἥτις ἐμοὶ μὲν μυσαρὰ φαίνεται, αὐτῆς δὲ κύριον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μέλημα εἶναι! Τῆς ἀηδίας τὴν αἴσθησιν οὐδέποτε ἔσχε! Δέν μοι ὀρέγει πολλάκις εἰς φίλημα χείλη κατάπλεα ῥύπου καὶ σιάλου, ὃν φιλοῦσα τὰ τέκνα διὰ τῶν χειλέων ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀφαιρεῖ; Διότι τὸ ν' ἀνασκαλεύῃ ἀλόγως τὸν ῥύπον καὶ αὐτὴν τὴν κόπρον τῶν τέκνων αὐτῆς διὰ τῆς χειρὸς καὶ δι' αὐτῶν τῶν χειλέων, ὅταν μάλιστα ὑπὸ νόσου καταλαμβάνωνται, τοῦτο νομίζει κατὰ φύσιν καὶ ἀναγκαίαν ἔκχυσιν τῆς μητρικῆς στοργῆς. Ἀλλὰ δὲν ὀφείλει ἡ μήτηρ ἐν τῷ ἅμα καὶ γαμετὴ νὰ εἶναι; Δὲν ὀφείλει ἡ ὀρθῶς σκοπουμένη καὶ αἰσθανομένη γυνὴ τὰ καθήκοντα τοῦ τ' ἔρωτος καὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς νὰ πειρᾶται νὰ συνενοῖ καὶ νὰ διαλλάσσῃ; Τί δ' ὠφελεῖ ἡ τρυφερὰ μητρικὴ στοργή, ἡ κοινὴ πᾶσι τοῖς ζῴοις ἔμφυτος ὁρμή, ὅταν μὴ ἀπαλλάττηται τοῦ φυσικοῦ βαθέος σκότους καὶ μὴ συνδυάζηται τῇ φρονήσει, τῇ ἐμπειρίᾳ ἐκείνου, ὅπερ ἀληθῶς τὸ γεννώμενον ὠφελεῖ, ἢ βλάπτει; Δὲν εἶπες σὺ αὐτός ποτε, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ὁρμὴ ἄνευ τῆς φρονήσεως καὶ ἄνευ τῆς ἠθικῆς μυήσεως, ἥτις αὐτὴν ἐκ τοῦ θηριώδους εἰς τὸ ἀνθρώπινον ἐξαίρει;» —

«Περὶ τούτων μὲν ὀρθὰ καὶ δίκαια λέγεις!» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας. «Ἀλλὰ περὶ τῶν καλλιθυσάνων καὶ κροκωτῶν ἐσθήτων καὶ τῶν τοιούτων, ἅτινα δὲν δέχεται, ἢ δὲν ἐδέχετο ἡ Τελεσίππη, ἐξετάζων τις φρονίμως εὑρίσκει αὐτὰ ἄφρονα καὶ ὀλεθρίαν σιναμωρίαν. Ὁ τοιοῦτος ὡραϊσμὸς καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν εὐδαιμονία εἶναι ὀλεθρία. Ἡ γυνὴ εἶναι γυνή, σοὶ λέγω. Ἐν ὀνόματι δὲ τῆς σοφίας, παῦσαι ἐρῶν τῆς Μιλησίας Ἀσπασίας!»

«Ὑπέχω ἐγὼ τὴν αἰτίαν,» ἠρώτησε μειδιῶν ὁ Περικλῆς, «ὅτι τὸ κάλλος ἰσχυρότερον τῆς σοφίας ἐπὶ τῆς γῆς ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν θεῶν;» —

Τῇ αὐτῇ δ' ἡμέρᾳ συνέβαινέ τι, ὅπερ, ἂν τυχαίως ὁ Περικλῆς αὐτοῖς ὄμμασιν ἔβλεπε, θὰ ἐξέπληττεν αὐτὸν καὶ εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑποψίαν θὰ ἐνέβαλλεν, ἢ ἴσως τὴν πίστιν, ἣν περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς Μιλησίας εἶχε, θὰ διέσειε καὶ τὴν λαμπρὰν φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ, ὡς τὸ πῦρ τῆς ἑστίας, ἐφ' οὗ ὕδωρ ἐπιχέουσι, δι' αἰφνιδίου καπνοῦ καὶ ἀτμοῦ ἀμυδρὰν θὰ ἐποίει.

Διότι ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Ἀσπασίας εἰς τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἐκ τοῦ Σοφοκλέους εἰς τῆς Μιλησίας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπανειλημμένως ἄγγελοι κρυφῇ εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Σοφοκλέα εἶδόν ποτε εἰσερχόμενον λάθρα ἐν τῇ κνεφώδει ὥρᾳ τῆς ἑσπέρας εἰς τῆς καλῆς φίλης τοῦ Περικλέους.

Ἀλλὰ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ συνέβη, ὥστε ἡ Ἀσπασία ἐπανερχομένη εἰς τὴν οἰκίαν ν' ἀκολουθῆται ὑπ' ἀνδρός, ὃν οἱ κατασκόπιοι ὀφθαλμοὶ τῶν γειτόνων ἐν τῇ κνεφώδει ὥρᾳ ὡς τὸν Περικλέα ἐξέλαβον.

Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἦτο ὁ Σοφοκλῆς. Ἀφικόμενοι δὲ πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας ἔστησαν ἀμφότεροι χρόνον τινὰ σιγῶντες. Ἐσκοποῦντο ἆρά γε, ἂν ἔπρεπε ὁ συνοδοιπόρος νὰ ὑπερβῇ τὸν ὀδόν, ἢ ν' ἀπέλθῃ; Τέλος δ' ἠρώτησεν οὗτος προσηνῶς, ὡς πάντοτε, τὴν καλήν·

«Τί εἶναι ἱερώτερον ἡ φιλία, ἢ ὁ ἔρως;»

«Ἱερώτερον εἶναι βεβαίως ἑκάστοτε ἐκεῖνο ἐκ τῶν δύο αἰσθημάτων, ὅπερ παλαιότερον εἶναι,» εἶπε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία τὴν αἰνιγματώδη ἀπορίαν αἰνιγματωδῶς λύουσα.

Τούτων ῥηθέντων ὁ μὲν Σοφοκλῆς προσηγόρευσεν αὐτὴν καὶ ἀπῆλθεν, ἡ δ' Ἀσπασία εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. —

Τῇ δ' ἐπιούσῃ μετὰ τὸ μικρὸν τοῦτο συμβὰν ὁ μάντις Λάμπων προσῆλθε πρὸς τὴν εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένην ἀδελφὴν τοῦ Κίμωνος. Ἤρχετο δ' ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ Διοπείθους, πρὸς ὃν ἐκ νέου ἐπὶ πολὺ κρυφῇ πολλὰ εἶχε ψιθυρίσας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἅμα δὲ τὴν ἱερὰν τελετήν, ἐφ' ἣν ὑπὸ τῆς Ἐλπινίκης ἐκλήθη, ἐπέρανε καὶ ἤρξατο λέγων περὶ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας μυστηριωδῶς καὶ οὕτω σχηματιζόμενος, ὡς εἰ πολλὰ ν' ἀγγείλῃ εἶχεν.

Ἦσαν δ' εἰθισμένοι ἡ ἀνδρόγυνος Ἐλπινίκη καὶ ὁ μάντις συχνὰ καὶ ἄσμενοι ν' ἀνακοινῶσιν ἀλλήλοις τὰ νέα, ἅπερ πανταχόθεν ἐμάνθανον.

«Τὸν ὑβριστὴν Περικλέα φαίνεται ὅτι θέλουσι νὰ κολάσωσιν οἱ θεοί,» εἶπεν ὁ Λάμπων.

«Τί συνέβη;» ἠρώτησε μετέωρος ἡ Ἐλπινίκη.

«Τό γε νῦν τοῦτο μόνον,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «ὅτι εἰς τῆς καλῆς φίλης τοῦ Ὀλυμπίου, τῆς Ἀσπασίας, λάθρα ἐν κνεφαίᾳ ὥρᾳ καὶ ἕτερός τις εἰσδύνει . . .»

«Καὶ διὰ τί ὄχι;» ἀνεφώνησεν ἡ Ἐλπινίκη. «Δὲν εἶναι ἑταίρα; Ἀλλά, τίς ὁ ἕτερος οὗτος;»

«Ὁ ἄριστος τῶν φίλων τοῦ Περικλέους, ὁ θεοφιλής, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν ἄσμενος ἀποκαλεῖ, ὁ εὐμειδὴς τραγικός, ὁ ἐκ τοῦ δήμου τοῦ Κολωνοῦ.» —

«Γυναικοφίλης,» εἶπεν ἡ Ἐλπινίκη, «γυναικοφίλης καὶ ἐρωτοπλάνος, ὡς ὁ Περικλῆς αὐτός! Ἀλλ', ὅ,τι λέγεις, εἶναι σχεδόν τι παλαιόν, φίλε Λάμπων. Πολὺς χρόνος παρῆλθεν, ἐξ οὗ τὸ πρῶτον εἶδον τὸν ποιητὴν ἐκεῖνον ἐν συνοδίᾳ τῆς Ἀσπασίας καὶ τοῦ Περικλέους. Πάντες δὲ γνωρίζουσιν, ὅτι οὐχ ἧττον τοῦ φίλου αὐτοῦ φλέγεται ὑπ' ἔρωτος πρὸς τὴν ἑταίραν. Πιθανώτατον ἄρα ἦτο, ὅτι εἰσδύνει λάθρα εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς. Ἀλλά, τίς εἶδεν αὐτόν, τίς δύναται βεβαίως νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τούτου;»

«Ἐγὼ αὐτός!» ἀπεκρίνατο ὁ Λάμπων, «ἐγὼ αὐτὸς εἶδον αὐτὸν καὶ ἤκουσα μάλιστα παρερχόμενος καὶ ὅ,τι ἱστάμενοι ἔλεγον πρὸ τῆς θύρας. Δεύτερον δὲ μάρτυρα, ἂν καὶ δευτέρου ἀνάγκη εἶναι, παρέχεται αὐτὸς ὁ Διοπείθης.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καλῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἐλπινίκη ἀπὸ ψυχῆς χαίρουσα. «Τὸν λόγον τοῦτον ἐπιτηδείως μηνύοντες τῷ Περικλεῖ θανατηφόρον πληγὴν ἐπιφέρομεν τῷ πρὸς τὴν Μιλησίαν ἔρωτι αὐτοῦ. Ἑστία καὶ ἄσυλον πάσης ἀσεβείας ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὁ ἐρωτικὸς οὗτος δεσμός, ἡ δὲ Ἰωνιὰς ἐκείνη ὁ μέγιστος λυμεών. Δι' ὃ πρέπει νὰ ἐκδιώξωμεν, νὰ ἐκβάλωμεν τῆς χώρας, νὰ διαφθείρωμεν αὐτήν. Ἀλλά, τίς θ' ἀναλάβῃ τὴν ἀγγελίαν τῷ Περικλεῖ νὰ κομίσῃ;» —

«Ὑπὲρ πάντα ἄλλον,» ἀπεκρίνατο ὁ Λάμπων, «ἡ Θεοδότη, ὡς ὁ Διοπείθης νομίζει. Διότι ἡ γυνὴ αὕτη ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἴσως μετ' ἐπιτυχίας τινός, ὡς φαίνεται, ἁφῆκε τὰ δίκτυα αὐτῆς, ἵν' ἀγρεύσῃ τὸν ἐραστὴν τῆς Ἀσπασίας. Ἐὰν δ' αὐτὴ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀπιστίας τῆς Μιλησίας αὐτῷ παράσχῃ, βεβαίως θὰ ἐξώσῃ ἐκείνην ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ θὰ καταλάβῃ αὐτὴν αὐτή.»

«Δυστυχὲς Τελεσίππη!» ἀνεφώνησεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Βεβαίως καλὸν θὰ ἦτο, ἂν μηδεμίαν εἶχες ἀντεράστριαν, ἀλλὰ τό γε νῦν πολύ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν κερδαίνομεν ἐκδιώκοντες τὴν Μιλησίαν.»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα!» ὑπέλαβεν ὁ Λάμπων. «Ἐκ τῆς καρδίας ἀνδρός, οἷος ὁ Περικλῆς, καλὴ καὶ πονηρὰ γυνὴ ἐκβάλλεται μόνον ὑφ' ἑτέρας οὐχ ἧττον καλῆς καὶ πονηρᾶς. Ἡ Θεοδότη δ' εἶναι ἧττον ἐπικίνδυνος τῆς Ἀσπασίας. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ μάλιστα ἡ ὠνητὴ αὕτη Κορινθία θὰ εἶναι ὡς κηρὸς ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν. Κύριον δ' εἶναι νὰ ἑλκύσῃ τὸν Περικλέα εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς ὑπισχνουμένη, ὅτι πολλὰ καὶ σπουδαῖα περὶ τῆς ἀπίστου Ἀσπασίας ν' ἀνακοινώσῃ ἔχει. Τὰ δὲ λοιπὰ αὐτόματα γίγνονται.»

«Ἡ ἐπιτυχία εἶναι βεβαία!» ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη. «Ἤδη ὁ Περικλῆς ἀπέβλεψεν εἰς αὐτήν, ὡς καλῶς γνωρίζω. Ἦτο δ' ἅπαξ παρ' αὐτῇ καίπερ ἐν συνοδίᾳ τῆς Μιλησίας,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἢ τοσοῦτον θρασεῖα ἐγένετο, ὥστε νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν ἐκεῖσε . . .»

«Ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ Ἀλκαμένους!» εἶπεν ὁ Λάμπων. «Ἐκεῖνος προωδοποίησεν ἡμῖν. Διότι καὶ αὐτὸς εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μισοῦσι τὴν Ἀσπασίαν καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ἐπιθυμοῦσι νὰ ἴδωσιν αὐτὴν καταισχυνομένην, ταπεινουμένην, ἀπωθουμένην ὑπὸ τοῦ Περικλέους. Θέλων νὰ τιμωρήσηται τὴν γυναῖκα, ἣ χάριν τοῦ Περικλέους προὔδωκεν αὐτόν, πολὺ πρὸ ἡμῶν μηχανᾶται πᾶσαν μηχανήν, ὅπως ἐκβάλῃ αὐτὴν διὰ τῆς Θεοδότης ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Καὶ ἴσως μὲν στερεῖται τῶν ἀναγκαίων ὅπλων κατ' αὐτῆς ἔτι, ἀλλ' ἡμεῖς θὰ παράσχωμεν αὐτὰ αὐτῷ. Ἀλλά, τίς παρέχων τὰ ὅπλα θὰ πείσῃ τὸν Ἀλκαμένην νὰ χαλκεύσῃ αὐτὰ μετὰ τῆς Κορινθίας;» —

Ἡ Ἐλπινίκη ἐπί τινα χρόνον ἐσκοπεῖτο, εἶτα δ' εἶπεν·

«Ἐπίτρεψον ἐμοὶ τὴν φροντίδα ταύτην. Γνωρίζω, τίνι τρόπῳ ἐμμέσως ἡ ἀγγελία αὕτη δύναται ἀκριβῶς οὕτως, ὡς ἡμεῖς εὐχόμεθα, νὰ προσπέσῃ εἰς τὴν ἀκοὴν τῆς Θεοδότης!» —

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης τοῦ χρόνου ὤφειλεν ἡ Ἀσπασία εἰς δεινὸν ἀγῶνα νὰ παρασκευάζηται οὐ μόνον κατὰ τῆς Τελεσίππης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς Θεοδότης.

Ἡ Ἐλπινίκη δ' ἐτράπη ἐπὶ τὸν φίλον αὐτῆς Πολύγνωτον, τὸν φίλον τοῦ Ἀγορακρίτου, τοῦ ἀσπείστου ἐχθροῦ τῆς Ἀσπασίας.

Ὁ Ἀγοράκριτος λοιπὸν ἀνεκοίνωσε τὴν ἀγγελίαν τοῦ Λάμπωνος καὶ τῆς Ἐλπινίκης τῷ ἀντιτέχνῳ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου καὶ οὗτος θερμόβουλος ὢν ἐπελάβετο ἄσμενος τῆς ἐπαγωγοῦ εὐκαιρίας εἰς τιμωρίαν τῆς ὑπερηφάνου καλῆς. Δι' ὃ ταχέως καὶ εὐχερῶς μετέδωκεν, ὅσα ἤκουσε, τῇ φαιδρᾷ φίλῃ καὶ διεπράξατο τὴν σύμβασιν!

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοιαύτην ἑλικοειδῆ γραμμὴν διεχάραξεν ὁ ἐκσφενδονισθεὶς κατὰ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἐξοχωτάτου ἀνδρὸς καὶ τῆς καλλίστης γυναικὸς τῆς Ἑλλάδος κεραυνός, ὅστις κατὰ πρῶτον λάθρα ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ ἐγκότου ἀρχαίου θεοῦ Ἐρεχθέως ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐχαλκεύθη. — —

Εὐφρόσυνος καὶ θορυβώδης ἦγετο ἡ ἑορτὴ τῶν Διονυσίων, ἧς αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῷ ἀγῶνι τῆς τραγικῆς Μούσης ἀφιεροῦντο.

Ἐν ᾧ δ' ἡ λυσσώδης κωμῳδία τοῦ Κρατίνου ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἐδιδάσκετο καὶ ἀκολάστως οἱ θεαταὶ ἐπευφήμουν, μικρὸν νέφος ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ ὑπερπτὰν ἔστη ὑπεράνω τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Ψεκὰς δ' ὕδατος πεσοῦσα διέῤῥανε τὴν ῥῖνα τοῦ ἱεροφάντου τοῦ Διονύσου, ὃς πρωτόβαθρος ἐκεῖ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ δι' ἀναγλύφων κεκοσμημένου μαρμαρίνου πρὸ τῆς ὀρχήστρας ἑδωλίου, ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν χρόνου ὁ μὲν ὑπερφίαλος Κρατῖνος κατ' αὐτοῦ τοῦ ἱεροφάντου Ἀγασθένους πτερωτὸν βέλος τῆς ἀττικῆς αὐτοῦ εὐτραπελίας ἀφῆκεν, ἅπαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκάγχαζον.

«Ὕδωρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταφέρεται,» εἶπεν ὁ ἱεροφάντης πρὸς τὸν Περικλέα· «νομίζω καλὸν νὰ διαλύσωμεν τὸ θέατρον!»

«Θὰ παρέλθῃ!» εἶπε μειδιῶν ὁ γείτων.

Ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἕτερον βέλος ἐῤῥοίζει καὶ τὸ βέλος τοῦτο ἔπληττεν αὐτὸν τὸν γείτονα. Πάντες δ' ἐγέλων καὶ προσέβλεπον τὸν Περικλέα. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Περικλῆς ἐμειδία.

Ἀλλὰ καὶ τρίτον βέλος ἐῤῥοίζει. — Ἔλεγε δὲ περὶ τῆς νέας Ἥρας καὶ τοῦ νέου Ὀλυμπίου Διός, περὶ τῆς Ὀμφάλης καὶ τοῦ Ἡρακλέους . . .

Καὶ αὖθις δὲ πάντες εἰς τὸν Περικλέα ἠτένισαν, ἀλλ' ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περικλῆς δὲν ἐμειδία νῦν. Νέφος δὲ μικρὸν ἐπεκάθησεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Ὀλυμπίου. Τὸ ῥοιζοῦν βέλος ἔτυχε τῆς Ἀσπασίας . . .

Καὶ ἄλλα δὲ δράματα μετὰ ταῦτα ἐδιδάχθησαν καὶ οὕτω παρῆλθε τὸ πλεῖστον τῆς πρώτης ἡμέρας. Καὶ τινὲς μὲν τῶν θεατῶν ἀνεχώρησαν σκοποῦντες νὰ ἔλθωσι πάλιν, ἄλλοι δ' εἰς τέλος παρέμειναν καὶ οἱ εὔποροι αὐτῶν ἐδέξαντο παρὰ τῶν δούλων οἶνον, πλακοῦντας καὶ καρποὺς εἰς ἀνάψυξιν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκ νέου τὸ αὐτὸ ἐγίνετο. Τριάκοντα δὲ χιλιάδες Ἀθηναίων ἐκάθηντο αὖθις ἐπὶ τῶν λιθίνων βάθρων τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Καὶ οἱ μὲν ἄρχοντες ἐπὶ τῶν πρώτων καλλιμόρφων, μαρμαρίνων βάθρων τῶν ὡρισμένων αὐτοῖς ἔμπροσθεν παρεκάθηντο, παρ' αὐτοῖς δ' ὄπισθεν οἵ τ' εὔποροι ἐπὶ πορφυρῶν στρωμάτων ὑπηρετούμενοι ὑπὸ τῶν δούλων καὶ οἱ ἄποροι φέροντες ἐν τῇ πήρᾳ σῦκα, ἢ κρόμμυα, ὡς τροφὴν τῆς ἡμέρας. Καὶ οὗτοι δ', ὡς ἐκεῖνοι, μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι πολῖται Ἀθηναῖοι ἦσαν καὶ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἁρμοδίους εἰς θέαν τοῦ καλοῦ καὶ ἐλάλουν πολλὰ περὶ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Ἴωνος καὶ Εὐριπίδου, ἢ ἔστρεφον κατασκόπιον ὀφθαλμὸν ἐπὶ τὰ νέφη τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φοβούμενοι, μή τι αὐτῶν τὰ θεάματα τῆς ἡμέρας ταράξῃ, ἢ διακόψῃ.

Καὶ αὖθις δ' ἀναρίθμητοι οἱ πρῶτοι τοῦ ὠστιζομένου ὄχλου διεσπάρησαν εἰς τὰ ἑδώλια τοῦ κολοσσιαίου ἀμφιθεάτρου ὡς πυγμαῖοι φαινόμενοι. Ἐφαίνετο δ' ἤδη τὸ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ μέχρι τῶν πρὸ τῆς ὀρχήστρας ἑδωλίων ἀνθρώπων μεστὸν θέατρον ὡς γιγαντιαῖος ῥοθῶν καὶ βράζων κρατήρ. Φρίκη δὲ καὶ ἴλιγγος κατελάμβανε τὸν ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῶν ἑδωλίων ἐπὶ τὸ κυμαῖνον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἀνθρωπίνων κεφαλῶν τὴν ὄψιν μετάγοντα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ συγκεχυμένος δὲ ῥόθος τοῦ ἀναβράζοντος ἐκείνου πελάγους ἐμφανῆ ἐποίει κατὰ μικρὸν τὴν ἀπειλητικὴν στάσιν τοῦ ὄχλου. Διότι σήμερον ἐκρίνετο ὁ μανικὸς ἐκεῖνος ἀγὼν τοῦ Ἱππονίκου καὶ Πυριλάμπους καὶ τὸ μῖσος τῶν περὶ τοὺς δύο χορηγοὺς ἐφαίνετο μέλλον εἰς ἔργα νὰ ἐκραγῇ. Ὁσάκις δ' ὁ ἕτερος τῶν χορηγῶν ἐπεφαίνετο, θόρυβος ἐγίγνετο μέγας ὑπό τε τῶν φίλων καὶ τῶν ἀντιπάλων καὶ εὐφημίαι καὶ χλευαστικὰ συρίγματα.

Ἀκαταπαύστως δ' οἵ τε ἀγωνοθέται καὶ οἱ μαστιγοφόροι τὸ καθῆκον αὐτῶν ἐπιτελοῦντες ἀνέβαινον ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας, ἔνθα ἐκάθηντο, διὰ τῶν βαθμίδων ἐπὶ τὰς κερκίδας, ἵνα διαλύσωσι διαφοράν τινα, ἢ νὰ κατευνάσωσι τοὺς ἀσχημονοῦντας.

Ἠρεμώτατος δ' ἐν τῷ μέσῳ πάντων τούτων τῶν ἐξηγριωμένων παρεκάθητο ὁ Σωκράτης, ὁ μεριμνοφροντιστὴς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου. Ἦλθε δὲ καὶ οὗτος οὐ μόνον, ἵνα τῶν δραμάτων ἀκροάσηται, ἀλλ', ἵνα καὶ τοὺς θεατὰς ἴδῃ καὶ τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτῶν ἐξετάσῃ.

«Τριάκοντα χιλιάδες Ἀθηναίων παρακάθηνται προσεκτικοί,» ἔλεγε πρὸς ἑαυτόν, «γλιχόμενοι ν' ἀκούσωσι πλαστοῦ τινος λόγου καὶ νὰ τερφθῶσιν ἐκ τῶν ψευδῶν δακρύων καὶ τῶν προσποιητῶν κακῶν. Ὁμοιάζουσι δὲ πρὸς τὰ παιδία, ἅτινα κεχηνότα τῶν μύθων ἀκροῶνται, καὶ ἐν τούτῳ μόνον ἐκείνων διαφέρουσιν, ὅτι οὗτοι μὲν γνωρίζουσιν, ὅτι πλαστὸς ὁ μῦθος εἶναι, ἐκεῖνα δ' ἀγνοοῦσι τοῦτο. Τίς ὁ λόγος ἄρά γε τῆς παραδόξου ταύτης χαρᾶς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῷ μιμητῷ καὶ πλαστῷ;» —

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν θεατῶν ἦτο καὶ ἡ καλὴ Θεοδότη ὡς χαριέστατα κεκοσμημένη. Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτῆς διηνεκῶς ἦσαν ἐστραμμένοι ἐπὶ τὰ ἑδώλια τῶν στρατηγῶν, ἐφ' ὧν ἑνὸς ὁ Περικλῆς ἐκάθητο. Καὶ ὁ Περικλῆς δ' αὐτὸς οὐδόλως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπηξίου ν' ἀντιβλέπῃ ἐνίοτε εἰς τὰ πύρινα βλέμματα τῆς μελανοφθάλμου Κορινθίας.

Ἀλλὰ τέλος, ἐν ᾧ ὁ ὄχλος ἔτι ἐθορύβει, ἤχησεν ἡ βροντώδης λαμπρὰ φωνὴ τοῦ κήρυκος κελεύοντος νὰ σιγήσωσι πάντες. Ἐγένοντο δ' εἶτα αἱ νενομισμέναι σπονδαὶ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διονύσου. Καὶ ἔπειτα ἠκούσθη αὖθις ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος·

«Ὁ χορὸς τοῦ Ἴωνος προελθέτω!»

Ἠκροάσαντο δ' οἱ Ἀθηναῖοι τῆς τραγῳδίας τοῦ Ἴωνος καὶ μετὰ τῆς εὐστόχου αὐτῶν εὐτραπελίας κρίναντες καὶ ἐκτιμήσαντες ἐπεκρότησαν τὰς χεῖρας. Μετὰ ταῦτα ἐδιδάχθη τραγῳδία τις τοῦ Φιλοκλέους. Ἀλλ' ἡ ἀτεχνία καὶ τὸ κακόστομον τοῦ πρωταγωνιστοῦ δυσαρέστως διέθηκε τὴν λεπτὴν ἀκοὴν τῶν Ἀθηναίων. Δι' ὃ οὗτοι τὴν ὀργὴν ἐκφαίνοντες ἐκάγχασαν καὶ ἐτονθόρυσαν καὶ ὀξέως ἐσύριξαν καὶ ἔκλωξαν σκωπτικῶς καὶ ἐπτερνοκόπησαν. Εἶτα δ' ἐδιδάχθη κωμῳδία τις καὶ τότε ὁ σκώπτης κύριος ἦτο πάντων, ὑπέρτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Διὸς καὶ πάντων τῶν ὀλυμπίων θεῶν. Διότι τὸ ἀχαλινώτατον σκῶμμα ἐξετοξεύετο ἐν ἐρρυθμοτάτοις μέτροις.

Εἶτα δὲ προῆλθεν ὁ χορὸς τοῦ Εὐριπίδου.

Ὑπὸ τοῦ ἔργου δὲ τοῦ ποιητοῦ τούτου κατεκλάσθησαν αἱ ψυχαὶ πάντων. Διότι αἱ μὲν γυναῖκες συνεκινήθησαν ὑπ' ἐκείνου, ὅπερ τῆς ψυχῆς ἔψαυε, τοὺς δ' ἄνδρας ἐπεσπάσαντο αἱ λαμπραὶ γνῶμαι αἱ ἐνυφασμέναι πανταχοῦ τῷ ἔργῳ καὶ διαποικίλλουσαι αὐτό, ὡς τὴν ἀλουργίδα οἱ χρυσοῖ στήμονες. Καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια δὲ τοῦ χοροῦ ἔκπληξιν καὶ θαυμασμὸν προὐκάλεσε, διότι οὐδέποτε τέως τοιαύτην μεγαλοπρέπειαν εἶχον ἰδόντες οἱ Ἀθηναῖοι. Δι' ὃ θορυβώδεις ἐπευφημίαι ἀντήχησαν εὐθύς, ὡς ἡ τραγῳδία πέρας ἔλαβε. Καὶ ὁ Πυριλάμπης δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐνετρύφων ἤδη τῇ προαισθήσει τοῦ βεβαίου θριάμβου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τῷ βραχεῖ δὲ διαλείμματι τῷ ἐπιγενομένῳ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς διδασκαλίας τῆς τραγῳδίας ταύτης εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς νέας τραγῳδίας δοῦλός τις πλησιάσας αἴφνης τῷ Περικλεῖ ἐνεχείρισεν αὐτῷ πτυκτὸν φύλλον παπύρου. Ὁ δ' ἀνέπτυξεν αὐτὸ καὶ ἀνέγνω τὰ ἑξῆς·

«Ὁ Σοφοκλῆς τῆς νυκτὸς ὑπεισδύνει εἰς τῆς Ἀσπασίας.»

Ἐξεπλάγη δ' ὁ Περικλῆς. Τίς ἔγραψε ταῦτα; — Ἐκ τῆς Θεοδότης προήρχοντο. — Ὅτε δὲ μετεστράφη πρὸς τὸν κομιστὴν τῆς βραχείας μέν, ἀλλὰ παραδόξου ἀγγελίας, ἀφανὴς ἐκεῖνος ἦτο. —

Ἀλλ' ἐκ τῶν βαθέων λογισμῶν ἐξήγειρε τὸν στρατηγὸν ταχέως ἡ λαμπρὰ φωνὴ τοῦ κήρυκος ἐκ νέου ἠχήσασα·

«Ὁ χορὸς τοῦ Σοφοκλέους προελθέτω!» —

Καὶ ἤδη ἐξετυλίσσετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ἀκοῆς τῶν Ἀθηναίων τραγῳδία τις τοῦ ἔρωτος ὑπὸ τὰς τρεῖς ἐκείνας μορφὰς ἐμφανιζομένου, ὑφ' ἃς συνήθως ὁ ἔρως διαδοχικῶς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ βίῳ καταλαμβάνει, ὡς στοργὴ πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ὡς νυμφικὴ στοργὴ καὶ ὡς στοργὴ πρὸς τὰ τέκνα. Ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν προσφιλῆ ἀδελφὸν θνήσκει ἡ Ἀντιγόνη, ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν προσφιλῆ μνηστὴν θνήσκει ὁ Αἵμων, ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν προσφιλῆ υἱὸν θνήσκει ἡ Εὐρυδίκη. —

Μακρὰ πενθικὴ ἐσθὴς περιβάλλει τὰς εὐμεγέθεις θυγατέρας τοῦ Οἰδίποδος. Σεμνὰ δὲ καὶ εὐγενῆ παρθενικὰ πρόσωπα δεικνύουσι τὰ προσωπεῖα καὶ μαλακὴ καὶ ἐμπαθὴς ἠχεῖ ἡ φωνὴ αὐτῶν. — Τὸν ἀδελφὸν ὅτι θὰ θάψῃ, ὀμνύει ἡ Ἀντιγόνη, τὸν προσφιλῆ ἀδελφόν, ὃν βορὰν τῶν κυνῶν καὶ οἰωνῶν ὁ βασιλεὺς Κρέων ἐξέθηκε. Τὰ ἄγραπτα δὲ καὶ ἀσφαλῆ τῶν θεῶν νόμιμα νὰ ἐκπληρώσῃ θέλει παρὰ τοὺς νόμους τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἰδοὺ ὁ χορὸς τῶν εὐγενῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θηβαίων γερόντων προσέρχεται σεμνῶς ὀρχούμενος, ἁλουργίδας διονυσιακῆς μεγαλοπρεπείας ἐνδεδυμένος καὶ χρυσοῖς στεφάνοις ἐστεφανωμένος καὶ ἀντηχεῖ ὁ λαμπρός, σεμνὸς καὶ διὰ τῶν ποικίλων ῥυθμῶν κατακηλῶν ὕμνος·

«Ἀκτὶς ἀελίου τὸ κάλλιστον φάος . . .» —

Εἶτα δὲ παρέρχεται ὁ βασιλεὺς Κρέων χρυσόστικτον ἁλουργίδα φέρων καὶ διὰ διαδήματος μὲν κεκοσμημένος, ἐπ' ἀετοφόρου δὲ σκήπτρου ἐρειδόμενος. Ὑπερανθρώπως δὲ μέγαν ἀποδεικνύει αὐτὸν ὁ κόθορνος· δεσποτικὴν μεγαλοπρέπειαν παρέχει αὐτῷ τὸ προσωπεῖον καὶ κραταιὸς ἵσταται, ὁρατὸς ἐν τῷ ἀπεράντῳ χώρῳ καὶ τοῖς ὡς ἀπωτάτω καθημένοις. Τὸ δίκαιον τοῦ ἄρχοντος δὲ πειρᾶται νὰ καταστήσῃ ἔντιμον· ἀλλ' ἡ εὐγενὴς παρθένος ἓν μόνον ὑψηλὸν καθῆκον γνωρίζει καὶ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς τοῦτο· μόνον εἶναι ἐγγεγραμμένον, στοργή — πρὸς δὲ τὸν βασιλέα, ὃς τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ὠμότητος αἰτίαν τὸ μῖσος τῶν Θηβαίων πολιτῶν πρὸς τὸν νεκρὸν προβάλλει, ἓν μόνον ἀποκρίνεται, τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο·

— «οὗτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν!» —

Καὶ ἀπέρχεται, ἵνα ἐπιτελέσῃ, ὅ,τι ὑπέσχετο, θυσιάζουσα τὸ δίκαιον τῶν ζώντων ἀντὶ τοῦ τῶν νεκρῶν. Ἐν σεμνῷ δὲ καὶ ὑψηλῷ ᾄσματι ἐξυμνεῖ εἶτα ὁ χορὸς τὸ τολμηρὸν καὶ ἐπιχειρηματικὸν τοῦ ἀνθρώπου — καὶ ἔπειτα θρηνεῖ τὰ ἀρχαῖα τῶν Λαβδακιδῶν πήματα. — Ἔρχεται δ' εἶτα ὁ Αἵμων, ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Κρέοντος, καὶ ἱκετεύει ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνης, ὑπὲρ τῆς ζωῆς τῆς νύμφης — ἀλλὰ σκληρῶς ἐμμένει τῇ ἑαυτοῦ διαταγῇ ὁ βασιλεὺς — διότι πολλαὶ νύμφαι ὑπάρχουσι καὶ ἀρώσιμοι χατέρων εἰσὶν γύαι — καὶ ταχὺς ἐξ ὀργῆς ἀλγήσας κακὰ προμηνύων ἀπέρχεται ὁ νυμφίος. Τότε ἀντηχεῖ ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν εὐγενῶν Θηβαίων γερόντων ψαλλόμενος ὁ ὕμνος ἐκεῖνος, ὃς ἐποιήθη κατὰ τὴν πολύπυρον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκείνην ἡμέραν, ἣν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ ῥοδῶνι τοῦ ποιητοῦ παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ διέτριψαν·

«Ἔρως ἀνίκατε μάχαν . . .» —

Ἀλλ' ἤδη ἄρχεται ἐν ὑμνῴδει στιχομυθίᾳ ὁ συγκινητικὸς θρῆνος τῆς θυγατρὸς τοῦ Οἰδίποδος, ἥτις ζῶσα νὰ καταβῇ εἰς τὸ τυμβόχωστον ἔργμα . . . τάφου ποταινίου κατεδικάσθη. Κατακλᾷ δὲ τὴν ψυχὴν ἡ μακρὰ θρηνῳδία καὶ ὑπὸ σεμνῆς συγκινήσεως ἐκ τῆς ἐσχάτης ταύτης λυπηρᾶς τύχης ὑγραίνονται οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων τῶν ἀσθμαινόντων Ἀθηναίων. — Ὁ δὲ τῶν Θηβαίων γερόντων χορὸς βλέπων τὴν παρθένον τὴν ὑστάτην πορευομένην ὁδὸν ὑπομιμνήσκει αὐτὴν τὴν τύχην τῆς Δανάης, ἥτις, ὡς νῦν αὕτη, ἔτλα . . . οὐράνιον φῶς ἀλλάξαι ἐν χαλκοδέταις αὐλαῖς. — Ἀλλ' ἔρχεται ὁ Τειρεσίας, ὁ ἀναμάρτητος τυφλὸς μάντις, ὃς ὡς τοξότης βάλλει βέβαια τοξεύματα κατὰ τῆς καρδίας τοῦ ἀδιαλλάκτου, καὶ οἱ θεοὶ κάμπτουσι τέλος τὴν ἄκαμπτον τοῦ βασιλέως φρένα, ὃς ὑπὸ δεινῆς προαισθήσεως ἀΐφνης καταληφθεὶς μετανοεῖ. — Καὶ ἤδη ὁ χορὸς ἀγάλλεται καὶ ἐξυμνεῖ ἐν φαιδρῷ ὕμνῳ τὸν θεὸν τῆς χαρᾶς Διόνυσον. Θαυμαστὸς δ' ἠχεῖ ὁ χαροποιὸς ὕμνος μετὰ τὸν θρηνῴδη κομμόν, ἀλλὰ ταχέως σβέννυται καὶ νέα θρηνῳδία διαδέχεται αὐτόν. Διότι ἡ μὲν Ἀντιγόνη ἐν τῷ λιθίνῳ τάφῳ ἠὐτοκτόνησεν ἤδη, ὁ δ' Αἵμων περιπτυξάμενος αὐτὴν καὶ τρωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ξίφους συγκατέρχεται εἰς Ἅιδου δόμους.

Τότε παρέρχεται τοῦ οἰμώζοντος βασιλέως Κρέοντος ἡ γαμετὴ Εὐρυδίκη καὶ δέχεται παρὰ τοῦ ἀγγέλου τὴν ἀγγελίαν τοῦ ἐν τῷ τάφῳ τῆς θυγατρὸς τοῦ Οἰδίποδος κοινοῦ θανάτου. Ἀκούει δὲ τὰ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ καὶ ὑπὸ τῆς ἀγγελίας ταύτης κατακλᾶται ἡ μητρικὴ αὐτῆς ψυχή. —

Καὶ παραδόξως μὲν ἔθιγε τῶν ψυχῶν τῶν θεατῶν ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀγγέλου ἀγγελία τοῦ διπλοῦ θανάτου, ἀλλ' ἔτι παραδοξότεροι ἦχησαν οἱ ὀλίγοι λόγοι ἐκ τοῦ στόματος τῆς τῷ θανάτῳ ἀφιερωθείσης βασιλίσσης.

Ἄπνουν δ' ἀνέμενε τὸ πλῆθος τὸ τέλος τῆς σεμνῆς τραγῳδίας, ἥτις διὰ στροφῆς ἐξυμνούσης ἐν τέλει τὴν φρόνησιν ὡς διὰ μεγαλοπρεποῦς ἁρμονικῆς κατακλεῖδος πέρας λαμβάνει.

Μεγάλη δὲ καὶ βαθεῖα ἦτο ἡ ταραχή, ἣν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκροωμένων Ἀθηναίων ἡ τραγῳδία τοῦ Σοφοκλέους ἢ τὰ τρία αἰσθήματα τῆς στοργῆς καὶ τοὺς τρεῖς θανάτους περιπλέκουσα διήγειρεν. Διότι οὐδέποτε πρότερον εἶδον τὴν αὐστηρὰν τέως καὶ σκυθρωπὴν σεμνότητα τῆς τραγικῆς τέχνης τοσοῦτον ἥμερον οἱ Ἀθηναῖοι — οὐδέποτε τὸ ὑψηλὸν τοσοῦτον ἀνθρωπίνως παριστάμενον καὶ τὸ ἀνθρώπινον τοσοῦτον ὑψηλῶς.

Ἀλλὰ πρὸς τούτοις οὐδέποτε τέως πρότερον ἐν τραγικῷ τινι ἔργῳ τοσαύτη πληθὺς λαμπρῶν μελῳδιῶν καὶ τοιαύτη δαψίλεια καὶ ἐμμέλεια τοῖς θεαταῖς ἐπεδείχθη, οὐδ' ἐδιδάχθη ποτὲ πρότερον ἐν τῷ ἀττικῷ θεάτρῳ τραγικόν τι ἔργον τοσοῦτον τελείως καὶ ἁρμονικῶς, οὐδὲ παρέστη ποτὲ χορὸς τοσοῦτον ἔντεχνος, τοσοῦτον μεγαλοπρεπὴς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν Ἀθηναίων.

Ὡς δ' ὁ χορὸς οὗτος ἀνεχώρησε καὶ ὁ δραματικὸς ἀγὼν πέρας ἔλαβεν, εὐθὺς ἀνέστη σύμπας ὁ λαὸς καὶ ἐπευφήμησε τοσοῦτον σφοδρῶς τὸν Ἱππόνικον, ὥστε οἱ ἀγωνοδίκαι ἀόκνως καὶ ἀπροβουλεύτως τὸν ποιητὴν τῆς Ἀντιγόνης καὶ τὸν χορηγὸν αὐτοῦ νικηφόρους τῆς τραγῳδίας ἐκήρυξαν πρὸ τῶν ἀθρόων ἔτι καὶ τὴν κρίσιν καραδοκούντων Ἀθηναίων. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ἱππόνικος τότε κατὰ τὸ ἔθος ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν σκηνήν, ἵνα ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἑκάτερος τὸν νικηφόρον στέφανον παρὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀγωνοδικῶν λάβῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀδύνατον δ' εἶναι νὰ περιγράψῃ τις τὴν χαρὰν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ Ἱππονίκου, ὡς ἐπίσης ἀδύνατον νὰ δηλώσῃ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν χόλον τοῦ Πυριλάμπους καὶ τῶν περὶ αὐτόν.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐξῆλθε διὰ τῆς αὐλείου θύρας καὶ τὸ θέατρον κατέλιπεν, εἶδεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου τὴν Θεοδότην παρ' ἑαυτῷ. Τὸ περικαλλὲς δ' αὐτῆς πρόσωπον ἦτο βραχύν τινα χρόνον πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένον καὶ ἐπειρᾶτο νὰ ἑλκύσῃ αὐτὸν διὰ τῶν ἐμφαντικωτάτων βλεμμάτων καὶ τοῦ ἐπαγωγοτάτου μειδιάματος τῶν χειλέων. Ἀθέατος δ' εἶτα παρέβυσεν αὕτη εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπιστόλιόν τι.

Ὁ Περικλῆς ἀνέγνω καὶ τοῦτο. Ἦσαν δὲ τὰ ἑξῆς ἐγγεγραμμένα·

«Ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς τι περὶ τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας, ἐλθὲ εἰς τῆς Θεοδότης! Δοῦλός τις θ' ἀναμένῃ σε ὑπὸ τὴν στοὰν τῆς θόλου καὶ θά σε ὁδηγήσῃ διὰ κρυφίας τινὸς ὁδοῦ διὰ τῆς κηπαίας θύρας εἰς τὴν οἰκίαν μου.» —

Ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καιρὸν σκέψεως ὁ Περικλῆς περὶ τοῦ πρακτέου· διότι μετά τινα βήματα εὑρέθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁμίλου τῶν φίλων τοῦ Σοφοκλέους, οἵτινες συγχαίροντες περιεκύκλουν αὐτόν.

Ὡς δ' ὁ ποιητὴς εἶδεν αὐτόν, ἀπηλλάγη εὐθὺς τῶν φίλων καὶ ἔσπευσε πρὸς αὐτόν.

Καὶ ὁ Περικλῆς δέ, καίπερ δυσθύμως ἔχων καὶ φροντιστικῶς, ὅμως συνεχάρη τῷ νικητῇ.

«Χάριτάς σοι ὁμολογῶ ἐπὶ τοῖς συγχαρητικοῖς λόγοις,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀλλ' ἀπόφηναι τὴν γνώμην σου οὐχὶ ὡς φίλος, ἀλλ' ὡς ἀγωνοδίκης.»

Χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις καταπιέσας, ὅ,τι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ χρόνου ἐκείνην ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀπησχόλει, εἶπεν ὁ Περικλῆς·

«Γνωρίζεις, ὅ,τι εἰς ἀπορίαν κατέστησέ με ἐν τῇ τραγωδίᾳ; Μοὶ ἐφάνη, ὡς καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν ἀκροατῶν, παράδοξον σχεδόν, ὅτι ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς συγγενικοὺς δεσμοὺς τοὺς πρόπαλαι ἱερωτάτους τοῖς Ἕλλησι καὶ τὸν δεσμὸν τοῦ νυμφικοῦ ἔρωτος ἔθηκας τὸ αὐτὸ δίκαιον, τὴν αὐτὴν δύναμιν, τὴν αὐτὴν φοβερὰν σεμνότητα καὶ αὐτῷ ἀπονείμας. Σφόδρα δ' ἀπασχολεῖ ὁ νεωτερισμὸς οὗτος τὸν νοῦν μου καὶ δὲν δύναμαι ἔτι νὰ εἴπω, ἂν ὀρθῶς ἐποίησας.»

Εἶτα δ' ἀφιστάμενος τοῦ λόγου τούτου εἶπεν αὖθις· «Δὲν ἦσο σὺ αὐτὸς ὁ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ ἀγγέλου τὴν πένθιμον ἐκείνην διήγησιν τοῦ θανάτου τοῦ Αἵμονος σεμνῶς ἀπαγγείλας; Ἐνόμιζον, ὅτι τὴν φωνήν σου ἀνεγνώριζον. Ἀλλά, τίς ἦτο ὁ τὴν Εὐρυδίκην ὑποδύς; Τίς τῶν ὑποκριτῶν ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς βασιλίδος ἐκείνης; Ἀγνοῶ, ὁποία ἰδιότροπος εἰς τὴν ψυχὴν λάθρα εἰσδύνουσα χάρις περιῆπτατο περὶ τὴν σκηνήν, ὅτε ὑμεῖς οἱ δύο, σὺ μὲν ὡς ἄγγελος, ἐκείνη δ' ὡς βασιλὶς ἀντιμέτωποι ἵστασθε. Οὐδέποτε δ' ἤκουσα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοιαύτην φωνήν, οἵα ἡ τῆς βασιλίδος ἐκείνης. Τίς παρὰ τὸν Πῶλον ἠδυνήθη τὴν θαυμασίαν χάριν τῆς φωνῆς ἐκείνης νὰ προσποιηθῇ;»

«Οὐδ' ὁ Πῶλος αὐτός!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς μειδιῶν. «Εἶπες πρότερον περὶ τῶν νεωτερισμῶν τῆς τραγῳδίας μου, μάθε δὲ νῦν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς σήμερον νεωτερισμός τις ἐγένετο, περὶ οὗ οὐδεὶς ἕτερος γνωρίζει τι πλὴν ἐμοῦ καὶ τοῦ χρηστοῦ Ἱππονίκου. Διότι νῦν πρῶτον, ἐξ οὗ ὁ Θέσπις τὴν τῶν προσωπείων χρῆσιν εἰσήγαγε, σήμερον ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τὸ προσωπεῖον ἀληθὴς γυνὴ ἐκρύβη. Ἔσο δὲ σὺ ὁ τρίτος τὸ ἀπόῤῥητον γνωρίζων καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄφες αὐτὸ νὰ ταφῇ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τῶν τριῶν.»

«Καὶ τίς ἦτο ἡ γυνή,» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, «ἡ τολμήσασα καὶ ἄγνωστος ν' ἀναβῇ ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ νὰ καταφρονήσῃ τῶν παλαιῶν ἐθίμων, τοῦ παλαιοῦ καλοῦ ἔθους;»

«Θὰ ἴδῃς αὐτήν!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς, καὶ ἐπὶ μικρὸν ἀφανὴς γενόμενος ἐπανῆλθεν ὁδηγῶν γυναικείαν τινὰ μορφήν, ἥτις τοσοῦτον περικεκαλυμμένη καὶ μετημφιεσμένη ἦτο, ὥστε ὅλως δυσγνώριστος ἐγένετο.

Ὅτε δ' ὁ Σοφοκλῆς ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς γυναικείας ἐκείνης μορφῆς μακρὰν που τῶν περιέργων βλεμμάτων καὶ εἰς ἀσφαλῆ τόπον τὸν Περικλέα ὡδήγησεν, εἶπεν·

«Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποκαλυφθῇ, Περίκλεις, ἵνα ἀναγνωρίσῃς αὐτήν, ἡ γυνή, ἣ οὐ μόνον ἡ περικαλλεστάτη, ἀλλὰ καὶ ἡ τολμηροτάτη τοῦ φύλου αὐτῆς εἶναι;»

Ἔμεινε δ' ἔκπληκτος ὁ Περικλῆς. «Πρέπει ν' ἀποκαλυφθῇ!» εἶπε ψυχρῶς καὶ σπουδαίως. Σταθερῶς δὲ κινήσασα τὴν χεῖρα ἡ γυναικεία μορφὴ ἀπέσπασε τὴν καλύπτραν καὶ ὁ Περικλῆς ἵστατο πρὸ τῆς Ἀσπασίας.

Ἔμεινε δ' ἐνεός. Διότι οἱ ἐν τῷ ἐπιστολίῳ τῆς Θεοδότης λόγοι ἐφάνησαν νῦν κυρούμενοι. Ἡ Ἀσπασία, ὡς κατάδηλον ἐγίγνετο, ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ συνομόσασα τῷ Σοφοκλεῖ εἶχεν ἐκτελέσασα τὴν τολμηρὰν ἐπιβολὴν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἦτο μὲν βέβαιος περὶ τῆς πίστεως τοῦ φίλου, τοῦ εὐγενοῦς Σοφοκλέους, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία νέαν ἀπόδειξιν παρεῖχεν αὐτῷ, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῆς φαιδρὰ καὶ ἐλευθέρα πάντων τῶν δεσμῶν κατεφρόνει.

Ὅ,τι δ' ὁ ἐνεὸς προσβλέπων αὐτὴν Περικλῆς ἐσκοπεῖτο, ἀνέγνω σαφῶς ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ, ἐν ταῖς ὀφρύσιν, ἐν τῷ βλέμματι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρὸς τὴν εὔγλωττον δ' ἐκείνην σιγὴν εὐγλώττως ἀποκρινομένη ἤρξατο λέγουσα·

«Μὴ σύναγε τὰς ὀφρῦς, Περίκλεις, καὶ πρὸ πάντων μὴ ὀργίζου τῷ φίλῳ Σοφοκλεῖ. Ὑπ' ἐμοῦ βίᾳ ἀναγκασθεὶς ἔπραξεν, ὅ,τι ἔπραξεν . . .»

«Ἀλλὰ μὴ ὀργίζου καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ!» ὑπέλαβεν ὁ τραγικὸς στραφεὶς πρὸς τὸν Περικλέα, «καὶ μάθε μάλιστα, ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ διδάξασά με, ὅτι ἱερώτερον τοῦ ἔρωτος εἶναι ἡ φιλία, καὶ δὴ ὅταν παλαιοτέρα τοῦ ἔρωτος εἶναι . . .»

«Πόλεμος κατὰ τῶν καθεστώτων εἶναι ἡ ἀποστολή μου!» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία. «Διὰ τί δ' ἔχεις δι' ὀργῆς ἐμὲ ἐπὶ τούτῳ, ὅτι καὶ τῆς μορφώσεως τῶν ποιητῶν οὐχ ἧττον ἐπιλαμβάνομαι, ὡς καὶ τῆς τῶν ἀνδριαντοποιῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου; Ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα εὕρω τὸ κάλλος καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἂν δ' ἠρεσκόμην τῇ δουλείᾳ, θὰ ἔμενον ἐν τῇ περσικῇ αὐλῇ, ὅπου θὰ διῆγον τὸν βίον ὑπὸ τὰ νυσταλέα ἐρωτικὰ βλέμματα τῶν χαύνων ὀφθαλμῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Τὸ κυριεῦσαν δὲ σοῦ ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου, φίλε, εἶναι μανία τις, ψευδής τις δόξα, σκυθρωπή τις αἴσθησις, ἀναξία παντὸς Ἕλληνος. Ἀποδίωξον αὐτήν, Περίκλεις!»

Κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην τοῦ χρόνου πλησιάσας αὐτοῖς ὁ Ἱππόνικος ἐκάλεσε τόν τε Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν ἐπὶ τὸ συμπόσιον, ὅπερ ἐν μιᾷ τῶν ἑπομένων ἡμερῶν ἐπὶ τῇ νίκῃ εἰς τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Σοφοκλέους νὰ παράσχῃ ἔμελλεν.

Ἦτο δ' ἤδη ἑσπέρα, ὅτε ὁ Περικλῆς ἀπηλλάγη τοῦ Ἱππονίκου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας . . .

Σύννους δ' ἐπορεύετο οἴκαδε. Ἐνεθυμεῖτο δὲ τὴν Ἀσπασίαν καὶ ἐξετάζων καθ' ἑαυτὸν εὕρισκε τοὺς λόγους, οὓς πρὸ μικροῦ ἐκείνη εἶχεν εἰποῦσα, δικαιοτάτους. Ὁ ἔρως δὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἠδύνατο νὰ περιβάλῃ διὰ δεσμοῦ τὴν ψυχὴν τῆς Ἀσπασίας, δὲν ἔπρεπε ν' ἀποβῇ αὐτῇ δούλειος ζυγός.

Ἀλλ' οὐδ' αὐτῷ τούτῳ! «Δύνασαι νὰ ἴδῃς τὴν Θεοδότην!» εἶπε πρὸς ἑαυτόν· «ἴσως δὲν εἶναι καλὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν ναρκώδει συνηθείᾳ νὰ θεραπεύῃ τις μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γυναῖκα.» —

Αἱ ἀξιώσεις δὲ τῆς ὑπερηφάνου καὶ ἐλευθέρας Ἀσπασίας συνῇδον νῦν ἁρμονικῶς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τοῖς νουθετικοῖς τοῦ Ἀναξαγόρου λόγοις. Ἐνεθυμήθη δ' αὖθις τὸ ἐπιστόλιον τῆς Κορινθίας καὶ τὸν ὑπὸ τὴν στοὰν τῆς θόλου ἀναμένοντα αὐτὸν δοῦλον. Καὶ ἡ μὲν ἀγγελία, ἣν ἡ Θεοδότη αὐτῷ εἶχε πέμψασα, διεσαφηνίσθη νῦν κάλλιον ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Σοφοκλέους, ἢ ὅσον αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ διασαφηνίσῃ αὐτήν. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ πλέον τι ἐκείνη νὰ γνωρίζῃ; —

Ἦλθε δ' εἰς τὴν θόλον. Ὁ δὲ δοῦλος πλησιάσας ὡδήγησεν αὐτὸν δι' ἐρήμου ἀνθρώπων στενωποῦ εἰς τὸ περίφραγμα κήπου τινός, οὗ τὴν μικρὰν θύραν ν' ἀνοίξῃ ἡτοιμάζετο. Ἵστατο δ' ἤδη ὁ Περικλῆς πρὸ τῆς θύρας τῆς Θεοδότης καὶ ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ. Διότι οὐδεὶς εἶδεν αὐτὸν καὶ μόναι αἱ ἀηδόνες ἐτερέτιζον ἐν τοῖς θάμνοις τοῦ κήπου.

Ἀλλ' ἄφνης οἱ πόδες αὐτοῦ ἐπέσχον. Νῦν δὲ πρῶτον κατενόησεν, ὅτι ἀκριβῶς τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ διαλεχθῇ πρὸς τὴν Θεοδότην . . . Ἐξεπλάγη δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν δοῦλον εἶπεν, ὅτι ὤφειλε ν' ἀναβάλῃ τοῦτο εἰς ἄλλοτε, ὅτι δὲν θὰ εἰσήρχετο νῦν διὰ τῆς θύρας ἐκείνης. Ἔκπληκτος δ' ἐθεώρησεν αὐτὸν ὁ δοῦλος, ἀλλ' αὐτὸς ἀπῆλθε βραδέως χωρῶν εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἡ σελήνη δ' εἶχεν ἀνατείλασα. Ἀνταυγὴς δ' ἐξέλαμπεν ἡ θάλασσα καὶ ἀργυροειδεῖς ἀπέλαμπον αἱ ἄκραι τῶν ὀρέων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Ἀττικῆς, ἐξ ὧν αὔρα ἀναψυκτικὴ καὶ μυρίπνους προσέπνει. Αἴφνης δ' ἔβαλον ἐκ νέου τὰ ὦτα τοῦ Περικλέους διὰ τῆς ἑσπερινῆς αὔρας φερόμενοι οἱ λόγοι τοῦ χορικοῦ ᾄσματος, «Ἔρως ἀνίκατε μάχαν . . .» Διότι οἱ ἐκ τοῦ θεάτρου ἀπερχόμενοι νεανίαι ἔνθοι ὑπὸ τοῦ ἐρωτικοῦ ἐκείνου ᾄσματος ἔψαλλον αὐτὸ εὔθυμοι καὶ φαιδροὶ ὑπὸ τῆς μαγευτικῆς ἐκείνης ἐαρινῆς νυκτός . . .

Ἀλλοία δὲ τότε ταραχὴ βαθέως συνετάραξε τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους τεταραγμένου ἤδη ἐκ τῶν περὶ Ἀσπασίας λογισμῶν. Ἐξήλου τὸν Σοφοκλέα καὶ Ἱππόνικον τῆς δάφνης τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐφαίνετο αὐτῷ, ὅτι ὤφειλε περιζωσθεὶς τὸ ξίφος καὶ συναγαγὼν στρατόν, ἢ στόλον νὰ ὁρμήσῃ ἐπὶ λαμπρᾶς νίκας. Διότι ἡ μακρὰ εἰρήνη ἤρξατο φαινομένη αὐτῷ ἄδοξος.

Ἐπαχθὴς δὲ τότε αἴσθησις ὑπεισῆλθεν αὐτόν, ἧς τέλος προβαίνων καὶ λογιζόμενος τότε μόνον ἀπηλλάγη, ὅτε εἶδε τὴν πρὸ αὐτοῦ ἀπαστράπτουσαν Ἀκρόπολιν καὶ ᾔσθετο ἀπηχοῦσαν αὖθις ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διδαχθεῖσαν τραγῳδίαν τῆς Ἀντιγόνης. Διότι ἀναβαίνων τὴν ὁδὸν ἤδη εἶχε προσπελάσας τῷ τόπῳ, ἔνθα ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ κολοσσιαῖαι πέτραι καὶ οἱ μάρμαροι τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου βαθὺ ἀνέῳγον τὸ ἀχανὲς αὐτῶν στόμα, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ ἀφ' ἑτέρου ἀπαστράπτουσαι ἐν τῷ φωτὶ τῆς σελήνης ὑψοῦντο αἱ πέτραι τῆς Ἀκροπόλεως. Νεκρικὴ δὲ σιγὴ ἐπεκράτει κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐν τῷ ἀπεράντῳ χώρῳ τοῦ θεάτρου, ἔνθα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ποικίλη καὶ μεγάλη ταραχὴ ἐγίνετο, ἔνθα τὰ ὕψιστα δημιουργήματα τῆς ἑλληνικῆς ποιητικῆς φαντασίας μεγαλοπρεπῶς ἤχουν. Ἠτένισε δ' ὁ Περικλῆς πρῶτον μὲν εἰς τὴν μαρμάρινον ἐκείνην ἄβυσσον, εἶτα δ' εἰς τὴν ὑπὸ τῆς σελήνης σελαγουμένην ἱερὰν ἄκραν, ὅθεν ἀπήστραπτον οἱ γλυφόμενοι ἔτι μάρμαροι τοῦ συντελουμένου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ναοῦ, καὶ ᾔσθετο ἑαυτὸν καὶ τὸ πεπρωμένον αὐτοῦ διαχεόμενον εἰς εὐρύτερόν τι ῥεῦμα. Τότε διελύθη τὸ νέφος τὸ σκιάζον τὸ μέτωπον αὐτοῦ καὶ εὐρύνθη τὸ στῆθος, διότι ᾐσθάνετο, ὅτι ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου καὶ ἐκ τοῦ βάθους τούτου εὐοιώνιστος αὔρα ἀθανασίας ἐπέπνει αὐτῷ.

Τέλος τοῦ πρώτου τόμου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

		Σελ.
I.	Ὁ ἐν Δήλῳ θησαυρός	1
II.	Ἡ δέσποινα Τελεσίππη	43
III.	Ὁ Ἁλιμούσιος ταινιοπώλης	69
IV.	Τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός	98
V.	Οἱ ταῶνες τοῦ Πυριλάμπους	132
VI.	Παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ	161
VII.	Ὁ Δίσκος	198
VIII.	Τὰ Χαριτήσια	225
IX.	Ἡ Ἀντιγόνη	251

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τύποις· Γ. Δρουγουλίνου ἐν Λειψίᾳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ILIUPERSIS NACH STESICHORUS

von

LYSANDER G. CHADZI-KONSTAS
DR. PHIL.

Leipzig, Druck von Engelhardt.

Τιμᾶται δρ. ν. 1,50.

ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ

Συγγραφὴ

J. L. USSING

ἐξελληνισθεῖσα ἀδείᾳ τοῦ συγγραφέως

ἐκ τῆς δευτέρας γερμανικῆς μεταφράσεως

ὑπὸ

Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώνστα
Δ. Φ.

Ἐν Ὀδησσῷ τύποις Ν. Χρυσογέλου.

Τιμᾶται δρ. ν. 3.

Τὰ ἀνωτέρω εὑρίσκονται ἐν τοῖς ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ βιβλιοπωλείοις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΣΠΑΣΙΑ

ΒΙΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΩΣ
ΕΝ ΤΗι ΠΑΛΑΙ ΕΛΛΑΔΙ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΡΟΒΕΡΤΟΥ ΧΑΜΕΡΛΙΓΓΙΟΥ

Ἐξελληνισθεῖσα ἐκ τῆς τρίτης ἐκδόσεως
ἀδείᾳ τοῦ συγγραφέως

ὑπὸ

Λ. Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ
Δ. Φ.

Μετὰ 50 ξυλογραφημάτων

ὑπὸ

ΕΡΜΑΝΝΟΥ ΔΕΙΤΡΙΧΙΟΥ

ΤΟΜΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΙΑΜΠΕΡΓ
1888.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΝΙΚΟΛΑΩι

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΩι

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΖΗΛΩΤΗι ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗι

ΑΝΘ ΩΝ ΕΥ ΕΠΑΘΟΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

X.

Η ΣΥΜΠΟΣΙΑΡΧΟΣ.

Περικλῆς μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἱππονίκου καὶ τὸν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν διάλογον ἐπὶ ἡμέρας τινὰς ἦτο ὅλως παραδεδομένος τοῖς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κατακλύσασι ποικίλοις αἰσθήμασιν, ἅτινα ὁ τῆς ἐλευθερίας ἔρως τῆς Μιλησίας ἐν αὐτῷ εἶχε διεγείρας. Ἐπανειλημμένως δ' ἐπήρχετο αὐτῷ σκοπουμένῳ ἡ γνώμη ν' ἀκολουθήσῃ τῇ ἐρωτικῇ προκλήσει τῆς χαριέσσης Θεοδότης. «Διὰ τί νά με δεσμεύσῃ,» διελογίζετο πρὸς ἑαυτόν, «ἡ Μιλησία ἐκείνη διὰ δεσμῶν, οὓς αὐτὴ αὕτη οὐδαμῶς ἀποδέχεται;» — Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἠφανίζετο ὑπὸ τῆς θαλερᾶς εἰκόνος τῆς Ἀσπασίας, ὑπὸ τῆς ἐλευθέρας καὶ ὑπερηφάνου ψυχῆς τῆς γυναικὸς ταύτης, ὑπὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ φόβου, μὴ κινδυνεύσῃ περὶ τῆς ἀπολύτου κτήσεως αὐτῆς. Πρὸς τὴν σφοδρότητα δ', εἰς ἣν κατ' ὀλίγον ὁ φόβος δὴ οὗτος τὸν ἔρωτα αὐτοῦ ἐξέφλεγεν, ἡ νέα ἐκείνη ὁρμὴ προσκόπτουσα ταχέως ὑπεχώρει. Εἶχε δὲ προϊδοῦσα καὶ προλογισαμένη ἡ Ἀσπασία πάντα ταῦτα. — Ἀλλ' ὁ Περικλῆς διετέλει ἀγωνιζόμενος δεινὸν ἀγῶνα πρὸς ἑαυτόν, ὃν καὶ ἄλλα γεγονότα μετὰ μικρὸν ὀξύτερον κατέστησαν.

Ὁ Ἱππόνικος δ', ὃς πᾶν τὸ δυνατὸν εἶχε πράξας, ἵνα περὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς πολυτελείας τῆς ἑορτῆς, ἣν ἐπὶ τῇ νίκῃ παρεσκεύαζε, πολὺς λόγος γένηται, οὐδεμίαν ἡσυχίαν ἔσχεν, ἕως οὗ ὑπέσχοντο ὅ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ὅτι θὰ μετάσχωσι τοῦ ἐπὶ τῇ νίκῃ συμποσίου.

Ὅτε δ' ἡ ὁρισθεῖσα ἡμέρα ἀνέτειλεν, ἔβλεπέ τις ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἱππονίκου συνηγμένους τοὺς προκριτωτάτους καὶ ἐξοχωτάτους ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν.

Ἅμα δὲ παρεγένοντο ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ οἱ ἄλλοι κεκλημένοι καὶ ὁ Ἱππόνικος ἤρξατο ἀναπτύσσων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς οἰκίας αὐτοῦ, περιάγων αὐτοὺς πανταχοῦ καὶ ἐπιδεικνύων τά τε δώματα καὶ τοὺς κήπους καὶ τὰ λουτρὰ καὶ τὸ γυμναστήριον, ὅπερ πρὸς μικρὸν γυμνάσιον ὡμοίαζε, καὶ τὸ ἰχθυοτροφεῖον καὶ τοὺς γενναίους ἵππους καὶ τοὺς κύνας καὶ τὰ σπάνια πτηνὰ καὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας καὶ τοὺς ὄρτυγας, οὓς εἰς τέρψιν ἔτρεφεν, ἵν' ἀγῶνας αὐτῶν παρασκευάζῃ, καὶ τέλος καὶ τὸ μνημεῖον, ὅπερ εἰς μνήμην προσφιλοῦς μελιταίου εἶχεν οἰκοδομήσας. Ἔλεγε δ', ὅτι ἡ οἰκία αὐτοῦ πρὸς ξενοδοχεῖον ὡμοίαζε πλῆρες πάντοτε ξένων, διότι δωδεκάδα ὅλην παρασίτων ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἔτρεφεν. «Οἱ γεννάδαι,» ἔλεγε, «σιτεύονται τοσοῦτον καλῶς, ὥστε λυποῦμαι ἀδυνατῶν νὰ ἐπιδείξω ὑμῖν αὐτοὺς σήμερον. Διότι σήμερον προὐθέμην μόνον τοὺς προκριτωτάτους ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἔχω ὁμοτραπέζους.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὅτε δέ τις τῶν ξένων ἠρώτησε τὸν Ἱππόνικον πονήρως πως περὶ τῆς γαμετῆς, ἀπεκρίνατο οὗτος, ὅτι καλῶς μὲν εἶχεν, ἀλλ', ὅτι δὲν ἐπεθύμει νὰ διαταράξῃ τὴν ἐν τῇ γυναικωνίτιδι ἡσυχίαν αὐτῆς. Ἀλλὰ πάντες καλῶς ἐγνώριζον, ὅτι τὴν γυναῖκα ταύτην μόνον εἰς τοῦτο μετεχειρίζετο, νὰ περικαλύπτῃ δῆλα δὴ εἰς ἐπίδειξιν διὰ πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν καὶ νὰ περιφέρῃ αὐτὴν ἐνίοτε κατὰ τὸν καινὸν τότε τρόπον ἐπὶ κομψῆς ὑπὸ σικυωνίων ἵππων ἐλαυνομένης ἁμάξης εἰς τὰς ἀγυιὰς τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ δ' ἄλλα, ὡς οἱ καινοὶ τότε τρόποι ἠξίουν, ἔτρεφε καὶ αὐτὸς ξένην τινὰ καί, ὡς ἐλέγετο, ἡ πολυύμνητος Θεοδότη τότε ἀπήλαυε τῆς θεραπείας αὐτοῦ.

Καὶ τῶν τέκνων δ' αὐτοῦ ἐμνήσθη πρὸ τῶν ξένων, τοῦ υἱοῦ Καλλίου, ὃν πρὸ μικροῦ εἰς Δελφοὺς εἶχε πέμψας, ὡς ἔλεγεν, ἵνα ἐκεῖ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ κόμην οἱ ἱερεῖς κείραντες κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος τῷ Ἀπόλλωνι ἀναθῶσι, καὶ τοῦ θυγατρίου, τῆς Ἱππαρέτης, ἧς τὸ κάλλος καὶ τὴν σωφροσύνην οὐχὶ ἱκανῶς νὰ ὑμνήσῃ ἠδύνατο, καὶ ἦν πολύ, ὡς ἐφαίνετο, ἔστεργε. «Τὸ παιδίον τοῦτο,» ἔλεγεν, «ὅταν εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν εἰσέλθῃ, θὰ εἶναι ἡ καλλίστη καὶ εὐγενεστάτη παρθένος τῶν Ἀθηνῶν καὶ δυσχερὲς θά μοι ἀποβῇ ποτε νυμφίον ἄξιον αὐτῆς νὰ εὕρω. Διότι οὐδένα παῖδα ἐν Ἀθήναις γνωρίζω παρέχοντα ἐλπίδα, ὅτι θὰ δυνηθῇ ἔφηβος γενόμενος νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν παρθένον ταύτην, εἰ μὴ ἴσως τὸν ὑπὸ σοῦ κηδεμονευόμενον, Περίκλεις, μικρὸν Ἀλκιβιάδην. Ἀληθῶς δ' ὁ παῖς οὗτος, ὃν πολλάκις ἐν τῇ παλαίστρᾳ εἶδον, δύναται πάντως νὰ καυχᾶται ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἐν τοῖς παισὶ τὴν αὐτὴν τάξιν κατέχει, ἣν ἡ Ἱππαρέτη ἐν ταῖς παρθένοις. Περὶ δὲ τῆς ἡλικίας ἴσως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι σχεδὸν συναρμόζουσιν ἀλλήλοις. Τίς οἶδε δ', ὅ,τι οἱ θεοὶ ἐπικλώθουσι καὶ ὅ,τι θὰ συμβῇ, ὅταν αἱ δύο αὗται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεαραὶ κάλυκές ποτε ἐξανθήσωσι! Τί περὶ τούτου λέγεις, Περίκλεις; Ἀλλὰ περὶ τούτων εἰς ἄλλοτε!» —

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἰπὼν ὁ Ἱππόνικος ὡδήγησε τοὺς ξένους εἰς τὸ μέγα καὶ κομψῶς κεκοσμημένον ἑστιατόριον, ἐν ᾧ κυκλοτερῶς τὰ στρώματα ἔκειντο, ἐφ' ὧν, ὡς ἔθος ἦτο, κατεκλίνοντο δειπνοῦντες. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι πολυτελεῖς καὶ ποικιλόστικτοι τάπητες ἐπ' αὐτῶν ἀναπεπετασμένοι ἦσαν, ὅτι τὰ στρογγύλα προσκεφάλαια, ἐφ' ὧν τοὺς βραχίονας ἐστήριζον κατακλινόμενοι, πολυτελέστατα καὶ πεποικιλμένα ἦσαν, ὅτι τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν καὶ λιθοκολλήτων ἀγγείων τῶν ἐπὶ τῷ κυλικείῳ μᾶλλον ἡ κομψότης τοῦ σχήματος, ἢ ἡ πολυτέλεια τὴν προσοχὴν τῶν θεατῶν ἐφείλκεν, ὅτι ἐξ ὁμοίως κομψῶν φιαλῶν ἀρώματα εὐωδίαν ἐξέπεμπον πληροῦσαν τὸν χῶρον αὔρας ἡδείας τὰς αἰσθήσεις ἡδυπαθῶς διατιθείσης καὶ ὅτι οἱ τοῖχοι κεκοσμημένοι ἦσαν δι' εἰκόνων εἰς εὐφροσύνην καὶ ἡδυπάθειαν προκαλουσῶν. Παρίστασαν δ' αἱ εἰκόνες αὗται διάφορα συμπλέγματα καὶ σκηνάς, ὧν ἐν μέσῳ ἀναρίθμητοι Ἔρωτες ἐπὶ περιστερῶν καὶ στρουθίων ἐπιχαρίτως ὀχούμενοι ἐφαίνοντο. Θαυμαστότερον δ' ἦτο τὸ ἔδαφος. Διότι τὸ μὲν πρῶτον ἐνόμιζέ τις, ὅτι κεκαλυμμένον ἦτο ὑπὸ τῶν περισσευμάτων πλουσίας τραπέζης, ὡς ὑπὸ ποικιλόχρων χιτώνων παντοίων καρπῶν, ὑπ' ὀστέων, ψιχῶν, τεμαχίων τῶν λόφων τῶν ἀλεκτρυόνων, ποικιλοστίκτων πτερῶν τετιλμένων πτηνῶν καὶ λειψάνων παντοίων βρωμάτων. Ὡς δ' ἐκ τοῦ σύνεγγύς τις ἔβλεπεν, εὐθὺς κατενόει, ὅτι πάντα ταῦτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τεχνικῶς διὰ κεχρωματισμένων ψήφων ἐψηφοθετημένα ἦσαν. Καὶ ἄλλα δ' ἀγγεῖα μεγάλα καὶ εὔγραμμα εἰς κόσμον τῆς εὐρυχώρου αἰθούσης εὐθέτως διατεταγμένα εὑρίσκοντο καὶ ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου βωμὸς ἀνθεσφόρος ἵστατο, ἐφ' οὗ πῦρ εὐωδίαν ἐκπέμπον ἐκαίετο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐδεήθη δ' ὁ Ἱππόνικος τῶν ξένων αὐτοπροαιρέτως ἕκαστος τὸν σύγκλινον ἐκλέξας ἐπὶ τῶν στρωμάτων νὰ κατακλιθῶσι. Καὶ οὗτοι τὸ πρῶτον ἐκαθέσθησαν μόνον. Ἦλθον δ' οἱ δοῦλοι φέροντες εὐμόρφους ἀργυροῦς λέβητας καὶ πρόχους. Καὶ πρῶτον μὲν ἔλυσαν τοὺς ἱμάντας τῶν ἐμβάδων, ἢ τῶν πεδίλων, εἶτα δ' ὑπέβαλον τοὺς ἀργυροῦς νιπτῆρας ὑπὸ τοὺς πόδας καὶ ἐπέχεαν ἐν ταὐτῷ ἐκ τῆς ἀργυρᾶς πρόχου τὸ ἐν αὐτῇ ὑγρόν. Ἦτο δὲ τὸ χειρόνιπτρον οὐχὶ ὕδωρ, ἀλλ' ἀνθοσμίας οἶνος εὐώδει ἐλαίῳ καὶ ἄλλοις μύροις μεμιγμένος, ἐξ ὧν εὐοσμότερος καθίστατο. Ἔπειτα δὲ καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν περιέῤῥαναν καὶ λεπτὰ χειρόμακτρα εἰς ἀπόμαξιν ὤρεξαν.

Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν δὲ τοῦ ἑστιάτορος κατεκλίθησαν εἶτα οἱ ξένοι ἐπὶ τῶν στρωμάτων σύνδυο, εἴτε ὡς ἔτυχεν, εἴτε ἕκαστος παρά τινι τῶν φίλων. Καὶ ὁ μὲν ζητητὴς τῆς ἀληθείας Σωκράτης παρὰ τῷ σοφῷ Ἀναξαγόρᾳ κατεκλίθη, ὁ δ' ἀγαλματοποιὸς Φειδίας παρὰ τῷ φίλῳ, τῷ ἀρχιτέκτονι Ἰκτίνῳ, ὁ δὲ τραγικὸς Σοφοκλῆς παρὰ τῷ ὑποκριτῇ Πώλῳ καὶ ὁ σοφιστὴς Πρωταγόρας παρὰ τῷ ἰατρῷ Ἱπποκράτει.

Ἐπεδήμει δὲ τότε ὁ Πρωταγόρας ἐν Ἀθήναις καὶ κατέλυε παρὰ τῷ Ἱππονίκῳ. Ἡ δ' ἐπιδημία αὕτη πολύκροτος ἐγένετο. Διότι ἡ φήμη τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μείζων ἐν Ἑλλάδι ἐγίγνετο. Ἦτο δ' Ἀβδηρίτης, κατ' ἀκολουθίαν Θρᾷξ μέν, ἀλλ' Ἴων τὸ γένος· διότι τὰ Ἄβδηρα ὑπὸ Ἰώνων συνῳκίσθησαν. Καὶ ἐν μὲν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἀχθοφόρος ἦτο, ἕως οὗ σοφός τις τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ διαγνοὺς παρέλαβε καὶ ἐπαίδευσεν. Ἔκτοτε δὲ πολλὰς χώρας περιελθὼν καὶ ἐκ τῶν κρουνῶν τῆς ἀσιατικῆς σοφίας ἀντλήσας ἀνέτειλεν ἤδη ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς λαμπρὸν οὐράνιον φῶς. Ἦτο δ' ἔμπειρος πάσης ἐπιστήμης καὶ σοφίας, καὶ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς ποιήσεως καὶ τῆς γεωγραφικῆς καὶ τῆς ἀστρολογικῆς καὶ τῆς μαθηματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς. Δι' ὃ πανταχοῦ, ὅπου ἤρχετο, πολλοὶ τῶν φιλομαθῶν πρὸς αὐτὸν συνέτρεχον, καὶ δὴ οἱ πλούσιοι νεανίαι, οἵτινες μέγιστον μισθὸν ἐτέλουν, ἵνα τῆς σοφίας αὐτοῦ ἀπολαύσωσι. Κατεκήλει δὲ τοὺς θεωμένους αὐτὸν ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρός· διότι βασιλικὸν μὲν εἶχε τὸ παράστημα, πολυτελῶς δ' ἐνεδύετο, ἐκπληκτικὴν δ' εἶχε τὴν δύναμιν τῆς εὐγλωττίας.

Ὁ Πρωταγόρας λοιπὸν οὗτος κατεκλίθη παρὰ τῷ νέῳ μέν, ἀλλ' ἐμπειροτάτῳ καὶ δεινοτάτῳ ἰατρῷ Ἱπποκράτει, τῷ ἀδελφόπαιδι τοῦ Περικλέους.

Κατὰ παράδοξον δέ τινα συντυχίαν ὁ δυσέντευκτος καὶ ἥκιστα εὐαρέστως ἐνταῦθα διακείμενος Πολύγνωτος εἶχεν ὡς γείτονα τὸν ὑβριστὴν καὶ ὀνομαστὸν φιλοπότην, τὸν κωμικὸν Κρατῖνον. Καίπερ δ' ὅλως διάφοροι τὴν φύσιν οἱ ἄνδρες φαινόμενοι, εἶχον ὅμως τι τὸ κοινὸν καὶ συνάπτον αὐτούς. Διότι οἱ δύο οὗτοι ἦσαν οἱ μόνοι, οὓς πρὸς τοὺς συνηγμένους ἐκεῖ ὁ δεσμὸς τῆς φιλίας οὐδαμῶς συνέδει. Εἶχε δὲ καλέσας αὐτοὺς ὁ Ἱππόνικος μόνον ἐκ τῆς φιλοδόξου ἐπιθυμίας ὁρμηθεὶς πάντας τοὺς ἐξόχους ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν περὶ ἑαυτὸν νὰ ἴδῃ. Διότι ὁ μὲν Κρατῖνος ἦτο σκώπτης τις, οὗ τὸ πρὸς κεραυνὸν ὅμοιον σκῶμμα μάλιστα κατὰ τῶν ἐξεχόντων ἐτοξεύετο, ὡς καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ δὴ κωμῳδίᾳ, ἐν ᾗ οὔτε τοῦ Περικλέους, οὔτε τῆς καλῆς αὐτοῦ φίλης ἐφείσατο· ὁ δὲ Πολύγνωτος, ὁ φίλος τῆς Ἐλπινίκης, κρύφιον χόλον κατὰ τοῦ Φειδίου ἔτρεφεν. Ἐκ τούτου οὗτοι μόνον, ὁ Κρατῖνος καὶ ὁ Πολύγνωτος, ἐν ἀπορίᾳ διατελοῦντες ἐθεώρουν ἀλλήλους καὶ ἡσυχῇ ἐψιθύριζον, ὅτε τὴν Ἀσπασίαν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἱππονίκου ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Περικλέους ἐπὶ ἰδίου στρώματος καθεζομένην εἶδον. Ἐκαθέσθη δ' ἡ Ἀσπασία κατὰ τὸ ἔθος τῶν γυναικῶν καὶ δὲν κατεκλίθη, ὡς οἱ ἄνδρες,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἵτινες τὸν ἀριστερὸν βραχίονα ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου στηρίζοντες τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ στρώματος ἐξέτεινον. Διηρωτῶντο δ' ὁ Κρατῖνος καὶ ὁ Πολύγνωτος κρυφῇ, ἐκ τίνος λόγου ξένῃ τινί, ἑταίρᾳ τινί, τοιαύτη τιμὴ ἀπενέμετο. Ἀλλ' ἄλλως ἔκρινον οἱ ἄλλοι ξένοι· διότι οὗτοι φίλοι τοῦ Περικλέους ὄντες, ἡ λαμπρὰ αὐτοῦ συνοδία, ἐγίγνωσκον τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἀσπασίας καὶ ἀπὸ πολλοῦ οὐδόλως ἐθαύμαζον τὰ κατ' αὐτήν. Ὁ δὲ Πρωταγόρας σήμερον μὲν τὸ πρῶτον ἔβλεπε τὴν Ἀσπασίαν, ἀλλ' ἡ ὄψις αὐτῆς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοσοῦτον κατέθελξεν αὐτόν, ὥστε πᾶν ἄλλο μᾶλλον ἐσκέψατο, ἢ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐκεῖ παρουσία αὐτῆς ἄτοπος ἦτο.

Νεύσαντος δ' ἤδη τοῦ Ἱππονίκου, οἱ δοῦλοι προσήγαγον μικρὰς τραπέζας πρὸ ἑκάστης κλίνης καὶ τῶν βρωμάτων τινὰ μὲν ἐφ' ἑκάστης αὐτῶν παρέθηκαν, ἄλλα δ' ἐξῆς εἰς ἅπαντας περιέφερον. Ἤρξαντο δὲ πάντες εὐωχούμενοι.

Ὡς δὲ τοὺς ἐξαιρέτους ἄνδρας εἰς τὴν οἰκίαν νὰ καλέσῃ ὁ Ἱππόνικος προύθυμήθη, οὕτω καὶ περὶ τῶν βρωμάτων ἐφρόντισεν, ὥστε νὰ μὴ ἐλλίπῃ τι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα τιμὴν ἠδύναντο νὰ περιποιήσωσι τῇ ἀθηναϊκῇ ἀγορᾷ.

«Ἀξιώσας σήμερον,» ἔλεγεν ὁ Ἱππόνικος, ἐν ᾧ οἱ ξένοι ὤρεγον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰ λιχνεύματα, «τοσοῦτον προκρίτους ἄνδρας νὰ ἑστιάσω ἐπεθύμουν ὡς ἐξαιρέτως νὰ εὐωχήσω αὐτούς. Ἀλλὰ γνωρίζετε, ὅτι παρ' ἡμῖν τοῖς Ἀθηναίοις αἱ μὲν ἄλλαι τέχναι πολὺ προὔκοψαν, ἀλλ' ἡ τέχνη τῆς εὐωχίας ὑπολείπεταί πως τῶν ἄλλων. Καὶ ὅμως ἡ τέχνη αὕτη κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην δὲν εἶναι τοιαύτη, οἵα νὰ πρέπῃ νὰ ὑστερῇ τῶν ἄλλων. Ἐγὼ δ' αὐτὸς ἐφιλοτιμήθην πάντοτε λίχνος νὰ νομίζωμαι, δι' ὃ καὶ εὐδαίμονα ἐμαυτὸν θὰ ἐκάλουν, ἂν ἠδυνάμην νὰ συμβάλω τι, ὅπως τὴν ἀττικὴν μαγειρικὴν τέχνην εἰς μείζονα τελειότητα προβιβάσω. Βλέπω δ', ὅτι τινὲς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑμῶν σκωπτικῶς πως μειδιῶσιν, ὡς εἰ ἤθελον νὰ εἴπωσιν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι οὐδόλως χρήζουσι τῶν τοιούτων καὶ ὅτι ἐκλήθησαν μὲν νὰ πρωτεύωσι τῶν ἄλλων, ἀλλ' εἰς τὰς ἄλλας τέχνας μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ταύτην. Ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἴπω, ὅτι σφάλλονται οἱ τὰ τοιαῦτα ἰσχυριζόμενοι. Διότι, ἐὰν οὗτοι ἀναφέρωνται εἰς τὰ ἐξαίρετα μάρμαρα καὶ τὴν ἀρίστην κεραμίδα τῆς χώρας ἡμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα, θ' ἀποδείξω εὐχερῶς καὶ ἐγώ, ὅτι τὸ ἅλας καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸ ὄξος καὶ τὰ ἀρωματικὰ λάχανα, ἅτινα τὰ ἀνυσιμώτατα ἡδύσματα ἐν ταῖς χερσὶ τῶν μαγείρων εἶναι, οὐδαμοῦ ἄλλοθι νοστιμώτερα γίγνονται, ἢ παρ' ἡμῖν. Δὲν λέγω δέ τι περὶ τοῦ ἀττικοῦ ἅλατος, δι' οὗ διττόν τι σημαίνεται, ἀλλ' ἕκαστος γνωρίζει, ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν καρπὸν τῶν ἀττικῶν ἐλαιῶν καὶ ὅτι ἡ πόα τοῦ Ὑμηττοῦ ἀρωματικωτάτη καὶ ἐκ τούτου καὶ τὸ ὑμήττειον μέλι τὸ ἥδιστον τῶν ὑπαρχόντων εἶναι.

Λυποῦμαι δ', ὅτι, ἵνα κτήσωμαι ἄριστον μάγειρον, ὤφειλον νὰ μεταπέμψωμαι τοιοῦτον ἐκ Σικελίας.

Ἀλλ' οὗτος, Ἀνάχαρσις τὸ ὄνομα, εἶναι ἀληθῶς ἔξοχος τεχνίτης τοῦ εἴδους τούτου καὶ δύναμαι δικαίως ν' ἀποκαλέσω αὐτὸν Φειδίαν, ἢ Σοφοκλέα τῆς μαγειρικῆς.

Οὐδεὶς δ' εἶναι ἱκανώτερος αὐτοῦ τὰς εἰς διέγερσιν τῆς ὀρέξεως παροψίδας ν' ἀρτύῃ. Διότι τὰ ἐμβάμματα, ἐν οἷς τὰ γαστρία καὶ χολίκια καὶ τὰ τῶν συῶν ἥπατα καὶ τὰς κίχλας καὶ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν παρέθηκε, καὶ ὁ ἐμπειρότατος τῶν τοιούτων θὰ στέρξῃ. Περὶ δὲ τῆς τέχνης, μεθ' ἧς τοὺς θύννους καὶ τὰς ἐγχέλεις καὶ τὰς μυραίνας ἐκκοιλιάζει, ὡς καὶ τοὺς δέλφακας, καὶ εἶτα πάλιν εἰς τέρψιν τοῦ οὐρανίσκου ἐπιτηδειότατα ὀνθυλεύει διὰ κιχλῶν, ὠῶν καὶ ὀστρείων, δύνασθε ὑμεῖς αὐτοὶ νὰ κρίνητε. Ὡσαύτως δὲ νοστιμώτατα θὰ εὕρητε καὶ τὰ λαγῷα κρέατα καὶ τὰ δορκάδεια καὶ τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πέρδικας καὶ τοὺς σκολόπακας καὶ φασιανούς, ὡς καὶ τοὺς πλακοῦντας τοὺς ἐκ μέλιτος καὶ γάλακτος καὶ διαφόρων καρπῶν.

Ὡς δ' εἶπον, ἔχετε μὲν εὐκαιρίαν σήμερον νὰ ἐκτιμήσητε τὰ ἔργα τοῦ ἐξαιρέτου τούτου ἀνδρός, ἀλλ' ὑμεῖς πάντες — ἴσως δὲ δύναμαι νὰ εἴπω καθ' ὅλου πάντες οἱ Ἀθηναῖοι — περὶ ἕτερα μᾶλλον ἀσχολεῖσθε, οὐδὲ δύνασθε νὰ ἐξετάσητε τὰ τοιαῦτα μετὰ λεπτότητος καὶ νὰ ἐκτιμήσητε ἱκανῶς τὴν ἀξίαν τῆς τέχνης ταύτης. Ἀληθῶς δὲ μόνον οἱ τὴν τέχνην τῶν παρασίτων ἐπιτηδεύοντες εἶναι ἔμπειροι καὶ τέλειοι λίχνοι καὶ εὐγνώμονες ὁμοτράπεζοι. Εὐτυχῶς δ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμπείρων τούτων τῆς τέχνης τοῦ εὐωχεῖσθαι ἐπὶ δαπάναις ἄλλων αὐξάνεται ὁσημέραι ἐν Ἀθήναις. Ἐγὼ δ' αὐτός, ὡς εἶπον, ἔχω δωδεκάδα τοιούτων καθ' ἡμέραν ὁμοτραπέζων καὶ ἥκιστα δύναμαι νὰ στερηθῶ αὐτῶν· διότι ἀνιαρὸν εἶναι ν' ἀπολαύῃ τις μόνος τοῦ καλοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἴδητε, ὁπόσον σπουδαίως τὸ ἑαυτῶν ἔργον οἱ τοιοῦτοι ἐπιτηδεύουσιν, ὅπως ποππύζουσι καὶ ὅπως τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶσιν, ὁσάκις ὁ μάγειρος νέον τι ἐξευρίσκει, ἢ διὰ μικρᾶς τινος καὶ μόνον τοῖς ἐμπείροις καταληπτῆς τῶν γνωστῶν μεταβολῆς αὐτοὺς ἐκπλήττει. Τοιοῦτοι δὲ βεβαίως δὲν εἶσθε ὑμεῖς, ἀλλ', ἐν ᾧ τὰ ἄριστα καρυκεύματα τοῦ ἐξαιρέτου Ἀναχάρσιδος διὰ τῆς γεφύρας τοῦ οὐρανίσκου νὰ καταφέρωνται ἐπιτρέπετε, σκοπεῖσθε ὁ μὲν τοῦτο, ὁ δ' ἐκεῖνο, ὁ μὲν Περικλῆς τὰ τῆς πόλεως καὶ τὰ τῆς νέας ἀποικίας, ἣν νὰ ἐκπέμψῃ προτίθεται, ὁ δὲ Σοφοκλῆς νέαν τινὰ τραγῳδίαν, ὁ δὲ Φειδίας τὴν ζῳφόρον τοῦ Παρθενῶνος, ὁ δὲ Πολύγνωτος, ὅπως τοὺς τοίχους τοῦ ἑστιατορίου τούτου κάλλιόν τις ἔτι θὰ ἠδύνατο νὰ κοσμήσῃ καὶ ὁ Σωκράτης ἀνατέμνει ἡσύχως ἰδέαν τινὰ ἀντὶ τοῦ πέρδικος, ὃν πρὸ ἑαυτοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ ἔχει.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοιαῦτα λέγων ὁ Ἱππόνικος ἐξέφαινε τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ. Οἱ δὲ συνηγμένοι ξένοι εὐθύμως ἐγέλων ἐπὶ τῇ εὐγνώμονι μομφῇ τοῦ λίχνου.

Ἀλλ' ἤδη ἀνέστη ὁ Ἱππόνικος καὶ ἔσπεισε τὴν συνήθη σπονδὴν μετὰ σεμνότητος μείζονος, ἢ ὅσην ἠδύνατο νὰ ἐπιδείξῃ ὡς δᾳδοῦχος ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις. «Τῷ ἀγαθῷ δαίμονι!» εἶπε καὶ σπείσας σταγόνας τινὰς ἀκράτου οἴνου ἐκ τῆς κύλικος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔπιεν αὐτὸς πρῶτος. Εἶτα δὲ πληρώσας αὐτὴν ἔδωκε καὶ τοῖς ἄλλοις ἑξῆς ἐπὶ δεξιά, ἵνα γεύσωνται μόνον. Σιγὴ δὲ σεμνὴ ἐπεκράτει κατὰ τὴν σπονδὴν ταύτην, ἥτις ἐγίνετο πρὸς τοὺς σεμνοὺς καὶ ἀμβλεῖς τόνους δύο αὐλῶν.

Ἔπειτα δ' οἱ δοῦλοι ἐξήνεγκον τὰς τραπέζας καὶ ἐκάθηραν τὸ ἔδαφος.

Μετὰ τοῦτο δ' ἐκόμισαν τὰς κύλικας καὶ τὸν κρατῆρα καὶ τὰς δευτέρας τραπέζας πλήρεις λιχνευμάτων εἰς ἐξέγερσιν τῆς πρὸς πόσιν ὀρέξεως καὶ ταινίας καὶ εὐώδεις στεφάνους ῥόδων, ἴων καὶ μύρτων, οἷς οἱ ξένοι τὰς κεφαλὰς ἐστεφάνωσαν. Ἔψηλαν δ' εἶτα πάντες τὸν παιᾶνα εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου καὶ σπονδὴν ἐκ νέου ἔσπεισαν ἐπὶ τοῦ ἀνθοκαρήνου βωμοῦ χέοντες κεκραμένον οἶνον ἐπὶ τῆς φλογὸς εἰς τιμὴν τῶν Ὀλυμπίων θεῶν.

«Καλῶς γνωρίζετε, πολύτιμοι ξένοι καὶ φίλοι,» εἶπεν αὖθις ὁ Ἱππόνικος, «ὅ,τι τὸ παλαιὸν καλὸν ἔθος ἡμῖν ἐπιβάλλει. Ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐκλέξητε τὸν συμποσίαρχον, ἢ προτιμᾶτε νὰ ὁρίσῃ αὐτὸν ὁ κλῆρος;»

Ὁ Φειδίας, Ἰκτῖνος, Ἀναξαγόρας καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπεδοκίμασαν τὴν διὰ κλήρου ἐκλογήν, διότι ἐφοβοῦντο, ὡς ἔλεγον, μὴ ἐπ' αὐτοὺς ὁ κλῆρος πέσῃ. Ὡμολόγουν δ', ὅτι ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς οὐχὶ ἱκανοὺς τὴν ἀρχὴν τοῦ συμποσιάρχου ν' ἀναλάβωσι, τοῦ διοικοῦντος καὶ διατάττοντος τὰ τῆς ἐκ τῆς ὁμιλίας ἡδονῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκλέξωμεν τὸν συμποσίαρχον,» εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, «ἀγνοῶ; τίνι ἄλλῳ μᾶλλον δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἢ τῷ ἐκκριτωτάτῳ ἐν τοῖς ἐκκρίτοις, τῷ μεγάλῳ Περικλεῖ!»

Ἀλλ' ἐκεῖνος μειδιῶν παρητήσατο τοῦτο καὶ εἶπεν·

«Ἐκλέξατε τὸν Σωκράτην! Διότι οὗτος ἔμπειρος ὢν νὰ εἰσάγῃ σοφοὺς λόγους βεβαίως ἐμπείρως καὶ τὰ τοῦ συμποσίου θὰ διοικήσῃ!»

Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ὑπολαβὼν εἶπεν· «Ἀγνοῶ, ἂν εἶμαι ἔμπειρος σοφοὺς λόγους νὰ εἰσάγω, ἢ ὄχι. Τοῦτο δὲ μόνον καλῶς γνωρίζω, ὅτι ἂν τοῦτο ἀληθῶς οὕτως εἶχεν, ἀσύγγνωστος ἡ οἴησίς μου θὰ ἦτο τὸ πρόσωπον τοῦ ἰθύντορος νὰ τολμήσω ν' ἀναδέξωμαι εἴτε ἐν συμποσίῳ, εἴτε ἐν λόγοις, τῆς διδασκάλου καὶ ἐμπείρου Μιλησίας Ἀσπασίας παρούσης, ἧς ἡ νικηφόρος σοφία πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἐνταῦθα ἱκανῶς γνωστὴ εἶναι. Ὁμολογῶ δ', ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἀξιοῖ συμποσίαρχον νὰ ἐκλέξωμεν, ἡ δ' Ἀσπασία γυνὴ εἶναι, ἀλλ' ἀγνοῶ, ὅ,τι κοινὸν ὑπάρχει τῷ φύλῳ καὶ τῷ προσώπῳ τοῦ συμποσιάρχου. Ὁ Ἱππόνικος θέλει ν' ἀποδείξῃ τὸ συμπόσιον τοῦτο ἐξαίρετον τὸ εἶδος· ἄγετε λοιπόν, βοηθήσωμεν αὐτῷ εἰς τοῦτο καὶ ἐκλέξωμεν ἀντὶ ἄρρενος θῆλυν συμποσίαρχον!»

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔμειναν οἱ συμπόται ὡς ἐμβρόντητοι, ἀλλὰ ταχέως σφοδρῶς ἐπευφήμησαν πάντες.

«Παράδοξον, ἀλλ' ἴσως σοφὸν εἶναι τοῦτο,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ὡς συμποσίαρχον ἐκλέγετέ τινα, ὃς αὐτὸς τοῦ πότου ἄπειρος εἶναι.»

«Ὁποῖός τις εἶναι ὁ οἶνος,» εἶπεν αὖθις, «ἐξ οὗ αἱ κύλικες προεπληρώθησαν;»

«Θάσιος,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἱππόνικος· «θάσιος οἶνος τῶν ἀρίστων, οἷον σπένδουσιν ἐν τῷ Πρυτανείῳ οἱ Θάσιοι! Καὶ τὴν μὲν ἐξαίρετον εὐωδίαν ἔχει ἐκ φύσεως ὁ οἶνος οὗτος, ἀλλὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν γλυκύτητα προσπορίζει αὐτῷ ἡ μέλιτι μεμιγμένη γῦρις, ἣν κατ' ἔντεχνόν τινα χρῆσιν εἰς τοὺς πίθους ἐρρίπτουσιν.»

«Μελιγηθές, μυρίπνου, θάσιε οἶνε!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «ἄξιος εἶσαι νὰ ποθῇς ὑπὲρ εὐτυχίας τῶν δύο ἀνδρῶν, ὧν ἐπὶ τῇ νίκῃ σήμερον τὸ συμπόσιον τοῦτο δίδεται! Συμπόται! κενώσατε τὰς ὑμετέρας κύλικας προπίνοντες φιλοτησίαν τῷ νικηφόρῳ χορηγῷ καὶ τῷ νικηφόρῳ ποιητῇ τῆς Ἀντιγόνης.»

Πάντες δὲ κύκλῳ ἄσμενοι ὑπήκουσαν. Καὶ αὖθις δ' ἐντολῇ τῆς συμποσιάρχου ἐπληρώθησαν αἱ κύλικες.

«Θρᾷξ!» καλέσας ὁ Ἱππόνικος ἕνα τῶν ὑπηρετούντων δούλων εἶπε, «φέρε τὸν κατάλογον τῶν οἴνων τῶν ἑτοίμων εἰς τὸ σήμερον συμπόσιον καὶ παράδος αὐτὸν τῇ συμποσιάρχῳ! — Ἀναγεγραμμένας εὑρίσκεις, Ἀσπασία, εἰς τὸν αὐτὸν κατάλογον καὶ τὰς παιδιὰς καὶ τὰς ἄλλας ψυχαγωγίας, ὅσας σήμερον ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ διατίθεμεν. Εἴθε νὰ εὐδοκῇ ἡ συμποσίαρχος νὰ ἐκλέγῃ εἰς τέρψιν ἡμῶν, ὅ,τι ἂν αὐτῇ κάλλιστον καὶ ἁρμοδιώτατον φαίνηται, καὶ νὰ ἐπάγῃ αὐτὸ διὰ μιᾶς λέξεως, ἢ ἑνὸς νεύματος, ὡς διὰ θελκτικῆς ῥάβδου!»

«Κέλευσον νά μοι κομίσωσι κιθάραν,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Δὲν θὰ τολμήσω δέ τι πλέον, ἢ νὰ ὑφηγήσωμαι ὑμῖν τὴν πρέπουσαν εὐθυμίαν καὶ ἁρμονίαν τοῦ συμποσίου.»

Παρ' αὐτὰ δ' ἐκέλευσεν ὁ Ἱππόνικος τὸν δοῦλον νὰ κομίσῃ κιθάραν λιθοκόλλητον καὶ ἐλεφαντόδετον, ἡ δ' Ἀσπασία δραξαμένη ἤρξατο ὑπὸ τὴν κροῦσιν αὐτῆς τοιαῦτα ψάλλουσα·

«Ὦ εὐμειδές, ἰοστέφανε, νάρδου ἀπόζουσ' εὐώδους,
εὔχρου καὶ χρυσαυγὲς δρόσου ἀπὸ βακχικῆς,
ἄφες κηρύξωμεν ᾄδοντες καὶ κιθαρίζοντες, ὅ,τι
κάλλιστον τοῖς θνητοῖς, ὕψιστον ἡ ἡδονή.»

Εἶτα δ' ὤρεξε τὴν κιθάραν τῷ Σοφοκλεῖ. Ἀλλ' οὗτος εἶπεν·

«Εἶναι τοῦ ἀξιώματος τοῦ συμποσιάρχου καὶ αἰνίγματα εἰς τέρψιν τῶν συμποτῶν νὰ προβάλλῃ καὶ ἐκ τούτου προ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ησθανόμην, ὅτι ἔμελλεν ἡ Ἀσπασία νὰ λάβῃ διὰ τῶν τοιούτων πεῖραν τῆς ἀγχινοίας ἡμῶν. Ὅ,τι δὲ πρὸ μικροῦ ὑφηγουμένη ἡμῖν τὴν εὐθυμίαν τοῦ συμποσίου, ὡς εἶπεν, ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας κατὰ τὸ φαινόμενον ἀνεπιβουλεύτως περὶ τῆς ἐν τῷ βίῳ ἡδονῆς ψάλλουσα ἐκήρυξεν, εἶναί τι ἕτερον, ἐάν τις ἀκριβῶς αὐτὸ ἐξετάσῃ, ἢ ἐπαγωγὸν αἴνιγμα, ὅπερ εἰς λύσιν προβάλλει; Ἡ καλὴ αὕτη Μιλησία παρίσταταί μοι ἀληθῶς ὡς Σφὶγξ πρὸ τοῦ βαράθρου ἱσταμένη, εἰς ὃ πάντας ἡμᾶς θὰ κατακρημνίσῃ, ἐὰν μὴ τὰ αἰνίγματα λύσωμεν. Ὁπόσον δ' ἐπίζηλος φαίνεταί μοι νῦν ὁ χρηστὸς Ἱππόνικος! Διότι οὗτος μάλιστα ἐκ πάντων ἡμῶν φαίνεται ἔμπειρος ὢν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς εὐθύμου ἀπολαύσεως τοῦ βίου καὶ ἴσως ὁ μόνος ἐπιτήδειος νὰ κατανοήσῃ ὀρθῶς καὶ ἑρμηνεύσῃ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας ψαλὲν αἴνιγμα. Διότι, ὅ,τι τις μάλιστα ἐπιτηδεύει, τοῦτο καὶ νὰ διδάξῃ ἄριστα ἐπιτήδειος εἶναι!»

Σφοδρῶς καὶ φαιδρῶς ἐπευφημήσαντες ἅπαντες ἀνεφώνησαν·

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα! Ὁ Ἱππόνικος εἶναι ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅ,τι εἶναι ἡ ἀπόλαυσις τοῦ βίου καὶ ἡ ἡδονή.»

«Ἐὰν πάντως μὴ δυνώμεθα, μηδ' ὀφείλωμεν ν' ἀποφύγωμεν ἐν τῷ συμποσίῳ τούτῳ τὴν ἀνιαρὰν φιλοσοφίαν,» ἤρξατο μετὰ πονήρου μειδιάματος λέγων ὁ Ἱππόνικος, «εὐχαριστῶ τοῖς θεοῖς, ὅτι τοὐλάχιστον περὶ τοιούτου καὶ οὐχὶ περὶ ἑτέρου ζητήματος ὁ λόγος. Διότι τοῦτο ἀληθῶς εἶναι τὸ μόνον ζήτημα, ὡς ἡ Ἀσπασία εἶπεν, περὶ οὗ δύναμαι νὰ τολμήσω νὰ εἴπω καὶ ἐγώ τι. Ἐνθυμεῖσθε δὲ βεβαίως, ὁπόσον προθύμως πρότερον ἐπειράθην νὰ πείσω ὑμᾶς, ὅτι δυσχερῶς τις ἄλλοθί που δύναται νὰ προβιβάσῃ τόσον τὴν τέχνην τοῦ καλῶς τρώγειν καὶ πίνειν, ὅσον ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις, ἐάν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τις μόνον θέλῃ. Καὶ καθ' ὅλου μὲν δύναταί τις ν' ἀποφήνηται τὴν γνώμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὑπὸ τὸν αἴθριον τοῦτον ἑλληνικὸν οὐρανόν, ἵνα εὐτυχῶς βιοτεύωσιν. Ἀλλ' ἐγὼ θ' ἀποδείξω ἔτι ὑμῖν, ὅτι εὐχερὲς παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι εἶναι νὰ συνδυάσῃ τις τὸν ἥδιστον βίον πρὸς τὴν σοφίαν, τὴν ἀρετήν, ἢ τὴν εὐσέβειαν, ἢ τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν, ἢ ὡς θέλετε νὰ καλέσητε τοῦτο. Διότι οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων πάντα μάλιστα ἀπαιτοῦσι πλὴν τῆς ἀφέσεως, ἢ καὶ προδοσίας τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου. Οὐδὲ παρ' ἐμοῦ δ' ἀξιοῦσι τοῦτο, εἰ καὶ ἐξ ἱερατικοῦ γένους εἶμαι καὶ ἑκάστου ἔτους κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων τὰ τοῦ δᾳδούχου ἔργα ἐπιτελῶ. Διότι τὸν λοιπὸν χρόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ διατρίβω ἐν Ἀθήναις ὑπηρετῶν τῇ πατρίδι καὶ ἀπολαύων τοῦ βίου. Οὔτε τοῖς θεοῖς δ', οὔτε ἄλλῳ τινὶ ἐπέρχεται ἡ γνώμη νά μοι ὀνειδίσωσι τοῦτο. Ἐὰν δ' ὁ ταλαίπωρος Διοπείθης ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐχθρικῶς πρός με ἔχῃ καί με κακολογῇ, τοῦτο προέρχεται οὐχὶ ἐκ τούτου, ὅτι χαίρω τοῖς καλοῖς δείπνοις καὶ στέργω τὰς γυναῖκας καὶ παρέχω ἐμαυτῷ πᾶν ὅ,τι καὶ ἐκεῖνος ἄσμενος ἑαυτῷ θὰ παρεῖχεν, ἂν μὴ ἐστερεῖτο τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τούτου μόνον, ὅτι τὸ γένος τῶν ἐλευσινίων ἱερέων, οἱ Εὐμολπίδαι, ὑπερέχουσι τοῦ γένους αὐτοῦ, τῶν Ἐτεοβουταδῶν, τῇ λαμπρότητι καὶ δόξῃ. Καὶ ὁ μὲν Διοπείθης ὄντως ταλαιπώρως βιοτεύει· ἀλλ' ἑκὼν τοῦτο πράττει, οἱ δὲ θεοὶ οὐδαμῶς περὶ τούτου φροντίζουσιν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἡδυπαθῶς βιοτεύων ὅμως ἐγκαυχῶμαι, ὅτι ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὸν καὶ εὐσεβὴς καὶ τοῖς θεοῖς ἀρεστὸς εἶμαι. Δύναται δέ τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι δὲν εἶμαι εὐσεβὴς καὶ ὅτι δὲν τιμῶ τοὺς θεούς, ὡς οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι; Δὲν κατέχει ὁ Ἑρκεῖος Ζεὺς βωμὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου; Δὲν ἵσταται ὄπισθεν τῆς θύρας ἐν τῷ θυρώματι ὁ στροφαῖος Ἑρμῆς, ὁ θεῖος φύλαξ τοῦ στροφέως τῶν θυρῶν;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρὸ τῆς αὐλείου δὲ θύρας δὲν ἵσταται τὸ Ἑκάταιον καὶ ὁ Ἀγυιεύς, ὁ κωνοειδὴς κίων τοῦ Ἀγυιέως Ἀπόλλωνος καὶ παρ' αὐτῷ ἡ ἱερὰ δάφνη ἡ ἀποτρεπτικὴ πάσης μαγείας καὶ τῆς ἐπιληψίας. Καὶ ἐκ τῆς θύρας δ' αὐτῆς κρέμαται ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἑορτὴν τῶν Πυανεψίων ἡ ἱερὰ Εἰρεσιώνη, ἣν κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερῷ κατατίθεμεν, καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἡ ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν θεῶν τὴν οἰκίαν τάττουσα εἶναι ἐγγεγραμμένη ὑπεράνω τῆς θύρας παρὰ τῇ συνήθει κεφαλῇ τῆς Μεδούσης τῇ ἀποτρεπτικῇ παντὸς κακοῦ. Δὲν ἀμελῶ δ' οὔτε τῶν προσηκουσῶν σπονδῶν, οὔτε τῶν καθαρτηρίων, οὔτε τῶν ἁγνιστηρίων, οὔτε τῶν προσευχῶν, οὔτε τῶν θυσιῶν, οὔτε τῶν λειτουργιῶν, ἀφειδῶς εἰσφέρων εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν θείων ἑορτῶν. Καὶ νῦν δὲ πεντακισχιλίας δραχμὰς ἐδαπάνησα, ἵνα παρασκευάσω τὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους ἀναγκαῖον χορὸν ὡς μεγαλοπρεπέστατα. Τίς λοιπὸν δύναται παρελθὼν νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν εἶμαι εὐσεβής, ἢ ὅτι δὲν τιμῶ τοὺς θεοὺς κατὰ τὰ πάτρια ἤθη; Οἱ Ἕλληνες εἴμεθα εὐσεβὴς λαός, καὶ ἐγὼ δ' εἶμαι Ἕλλην. Δι' ὃ σέβω μὲν τοὺς θεούς, ὡς εἰκός, ἀλλ' οὐδαμῶς φοβοῦμαι αὐτούς, κἂν ἡδυπαθῶς βιοτεύω. Διότι ἐν τῷ Ταρτάρῳ πολλοὶ μὲν εἶναι οἱ ἐκ διαφόρων λόγων τὰς ἐσχάτας κολάσεις ὑπέχοντες, ἀλλ' οὐδείς, ὅσον τοὐλάχιστον ἐνθυμοῦμαι, ὅστις κολάζεται ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἀβροδιαίτως καὶ ἡδυπαθῶς ἐβιότευσεν. Ἢ εἶναί τις τοιοῦτος; Οὐχί! Οὐδείς! Ἐπαναλαμβάνω λοιπόν, ὅτι εὐσεβὴς εἶμαι καὶ ἐκ τούτου δὲν φοβοῦμαι τοὺς θεούς! Καθ' ὅλου δ' οὐδὲν φοβοῦμαι, εἰ μὴ μόνον τοὺς τοιχωρύχους καὶ κλέπτας τοὺς δυναμένους νὰ ἐκκλέψωσι τοὺς θησαυρούς μου, τοὺς μαργαρίτας καὶ πολυτίμους λίθους καὶ τοὺς περσικοὺς χρυσοῦς δαρεικούς!»

Πάντες δ' οἱ συμπόται ἤρξαντο φαιδρῶς γελῶντες, ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς λόγους τοῦ Ἱππονίκου ἤκουσαν, καὶ ἐκρότησαν τὰς χεῖρας. Αὐτὸς δ' εἶπεν αὖθις·

«Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐγείρεται σοφῶς θησαυροφυλάκιον εἰς φυλακὴν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς πολιάδος θεοῦ. Ἀλλά, ποῦ νὰ καταθῇ ἐν ἀσφαλεῖ φιλόπολίς τις, ὡς ἡμεῖς, τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ; Ὁμολογῶ δ', ὅτι ἐξ οὗ ἑξακισχίλιοι δοῦλοι ἐν τοῖς ἀργυρείοις μου ἐργάζονται καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ οὐσία μου ὁσημέραι αὐξάνεται, ὑπὸ φόβου τινὸς κατέχομαι —»

«Ἡσύχει, Ἱππόνικε,» φωνήσας εἶπεν ὁ Περικλῆς, «θὰ παραιτήσωμαι τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, νά σοι ἐπιτρέψῃ νὰ ἐγείρῃς ἴδιον θησαυροφυλάκιον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Εἶσαι δ' ἄξιος νὰ τύχῃς τῆς χάριτος ταύτης καὶ ἀντὶ ἄλλων μέν, μάλιστα δ' ἀντὶ τοῦ ἐξαιρέτου λόγου, ὃν νῦν εἶπες.»

Καὶ αὖθις δ' ἐκρότησαν τὰς χεῖρας οἱ συμπόται ἐπευφημοῦντες τὸν Ἱππόνικον καὶ ἐπαινοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ δεινὸς σκώπτης καὶ ἀκαταπόνητος πότης Κρατῖνος ἠρώτησε τὸν ἀβροδίαιτον·

«Ἐὰν ἀληθῶς, χρηστὲ Ἱππόνικε, τῶν μὲν θεῶν μηδεὶς φόβος ἔχῃ σε, μόνων δὲ τῶν κλεπτῶν, καὶ τούτων μόνων, πῶς θεωρεῖς τὸν ὕδρωπα καὶ τὰ ἄλλα ἐπακολουθήματα εὐλαβοῦς ἅμα τε καὶ ἡδέος βίου; Τί δέ, τῆς ἀρθρίτιδος, ἥτις, ὡς ἐκ πείρας γνωρίζω, ἐκ τῆς δαψιλοῦς περιῤῥάνσεως διὰ τῆς διονυσιακῆς δρόσου συνήθως προέρχεται, οὐδένα φόβον ἔχεις; Ἢ περὶ τῶν τοιούτων θαῤῥεῖς τῷ φίλῳ Ἱπποκράτει πεποιθὼς τῷ ἐξόχῳ ἰατρῷ, ὃν καλῶς ποιῶν σύνδειπνον συνήθως ἔχεις;»

«Εὗρες,» ὑπέλαβεν ὁ Ἱππόνικος· «θαῤῥῶ τῷ Ἱπποκράτει ἐν τοῖς τοιούτοις, πρὸς ὅν, ὡς πρὸς τοὺς θεούς, καλῶς διάκειμαι πάντοτε. Αὐτῷ δ' ἐπιτρέπω καὶ νὰ κρίνῃ νῦν, πότερον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡ ἀρθρῖτις καὶ ὁ ὕδρωψ καὶ ἡ φθίσις καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐκείνου προέρχονται, ὅπερ ἡδονὴ καλεῖται;»

«Οὐχὶ ἀτεχνῶς πάντα οὕτως,» εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης μειδιῶν. «Πάντως μὲν ὀφείλει τις νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι αἱ ὑπερπληρώσεις καὶ καταναλώσεις αἱ συνδεόμεναι τῷ ἡδονικῷ βίῳ δύνανται νὰ ἐπενέγκωσι καὶ ὕδρωπα καὶ φθίσιν καὶ ἄλλας τοιαύτας νόσους. Ἀλλ' ἡ ἡδονὴ αὐτὴ αὕτη, περὶ ἧς τῆς καθαρᾶς ἐννοίας ἐν τῷ παρόντι λόγῳ πρόκειται, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τι ὑπερβαλλόντως ὠφέλιμον τῇ ὑγιείᾳ. Ἡ ἡδονὴ δῆλα δὴ εἶναί τις ὅλως ἰδιότροπος διάθεσις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐρυθραίνει τὰς παρειάς, διαφωτίζει τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπιταχύνει τὴν ἀναπνοήν, εὔκολον ποιεῖ τοῦ αἵματος τὴν κυκλοφορίαν, λύει τὰ ἐπίσχοντα, στέλλει τὰ διαλυόμενα, ἐξεγείρει τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, ἐπιτείνει τὰς σωματικὰς δυνάμεις καὶ καθ' ὅλου περιῶστησι τὸν ἄνθρωπον εἴς τινα διάθεσιν ἡδείας, ἐνεργοῦ ἁρμονίας. Καὶ τῷ νοσοῦντι δ' εἶναι ἡ ἡδονὴ τοσοῦτον ἐξαίρετον ἰαματικὸν φάρμακον, ὥστε ἀγνοῶ, ἂν ἕτερόν τι φάρμακον ἐκ τῶν βοτανίων καὶ ἐμπλάστρων καὶ τῶν ἄλλων ποτῶν, ὅσα ἡμεῖς οἱ τῆς ἰατρικῆς ἔμπειροι εἰς θεραπείαν τῶν νοσούντων μεταχειριζόμεθα, τοσαύτην μαγικὴν δύναμιν ἔχει, ὅσην ἡ ἡδονή.»

Γελῶντες δὲ καὶ ἐπικροτοῦντες ὑπέσχοντο ἅπαντες οἱ συμπόται, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψωσιν ἑαυτοὺς ἑτέρῳ τινὶ ἰατρῷ, ἢ τῷ Ἱπποκράτει.

«Σοφὲ ἰατρέ!» ἀνέκραξεν ὁ φιλοπότης Κρατῖνος, «ἐξαιρέτως παραμυθητικὸς ὁ λόγος ἦτο! Νῦν δὲ πάντα κατανοῶ. Διότι, πῶς θὰ ἐξέφευγον ἐγώ, ὁ κυπελλοχάρων καλούμενος, ἐξ οὗ μάλιστα τὴν κωμῳδίαν ἔγραψα, ἐν ᾗ ὁ χορὸς ἐκ πεπληρωμένων φιαλῶν, τῶν φίλων ἐμοί, σύγκειται, πῶς θὰ ἐξέφευγον, λέγω, τὰς τῇ ἡδονῇ τῆς πόσεως παρακολουθούσας ὑπερπληρώσεις μέχρι τοῦδε, ἂν μὴ αὐτὴ ἡ ἰαματικὴν δύναμιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔχουσα ἐκ τῆς πόσεως ἡδονὴ ἔσωζέ με; Ἂν ἤμην συμποσίαρχος ἐγὼ ἀντὶ τῆς καλῆς ἐκείνης ξένης, ἥτις πιθανῶς ἐμπειροτέρα τῶν τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης ἔργων εἶναι, ἢ τῶν τοῦ Βάκχου, θὰ ἐπέταττον νὰ προπίωμεν λαμβάνοντες κύλικας διπλασίας τὸ μέγεθος φιλοτησίαν τῷ σοφωτάτῳ τῶν ἰατρῶν Ἱπποκράτει!»

«Θρᾷξ!» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία πρὸς τὸν παρ' αὐτῇ ἱστάμενον δοῦλον στραφεῖσα, «δὸς τῷ Κρατίνῳ κύλικα διπλασίαν τὸ μέγεθος τῶν ἡμετέρων! Καὶ νῦν προπίωμεν φιλοτησίαν τῷ Ἱπποκράτει!» —

Ὡς δὲ πάντες εἰς τιμὴν τοῦ Ἱπποκράτους ἔπιον καὶ ὁ Κρατῖνος αὐτὸς τὴν διπλασίαν κύλικα προσμειδιῶν ἐκένωσεν, ἔλαβεν ὁ Πῶλος τὸν λόγον·

«Δὲν ἐννοῶ, ὅπως περὶ τῆς ἡδονῆς σήμερον λέγοντες δὲν ἐμνήσθημεν πρῶτον πάντων τῶν λόγων, οὓς ἐν τῇ τραγῳδίᾳ, ἧς τὰ νικητήρια ἑορτάζομεν, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀγγέλου ἠκούσατε·

«. . . . τὰς γὰρ ἡδονὰς
ὅταν προδῶσιν ἄνδρες, οὐ τίθημ' ἐγὼ
ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν.
Πλούτει τε γὰρ κατ' οἶκον, εἰ βούλει, μέγα
καὶ ζῇ τύραννον σχῆμ' ἔχων· ἐὰν δ' ἀπῇ
τούτων τὸ χαίρειν, τ' ἄλλ' ἐγὼ καπνοῦ σκιᾶς
οὐκ ἂν πριαίμην ἀνδρὶ πρὸς τὴν ἡδονήν!» —

«Ὑμνῶ τὴν ἡδονήν,» εἶπεν εἶτα ὁ Σοφοκλῆς, «οὐ μόνον ἐπὶ τούτῳ, ὅτι τερπνόν, ἀλλ' ὅτι καὶ καλὸν τὸν βίον καθίστησιν. Ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐνοικοῦσι τοσαῦτα δεινά, ὥστε πολλάκις προηνέχθη εἰς τὸ μέσον ἡ ἐρώτησις, ὁπότερον αἱρετώτερον ἡ ζωή, ἢ ὁ θάνατος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ζῶμεν, ὀφείλομεν τὸν μυχὸν τοῦτον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ δεινὰ νὰ πειρώμεθα νὰ ἐπικαλύπτωμεν ὡς κάλλιστα διὰ τῶν ἀνθῶν τοῦ κάλλους καὶ τῆς διδύμου ἀδελφῆς αὐτοῦ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς χαρᾶς. Στενὸν ὡρίσθη τὸ ὅριον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ στενοῦ τούτου ὁρίου εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδειχθῇ τις ἀληθὴς ἄνθρωπος καὶ νὰ καταστήσῃ ἐν μικρῷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καλὴν καὶ εὐγενῆ. Ἄνθρωπον δὲ καλῶ τὸν εὐγενῆ καὶ προσηνῆ. Τῷ δ' εὐγενεῖ καὶ φαιδρῶς προσηνεῖ τὸ ὅριον τοῦτο γίγνεται χαρίεν μέτρον, ἐν ᾧ ὁ τοιοῦτος τὴν ὕπαρξιν θείαν αἰσθάνεται. Ὡς δὲ καλὸς καὶ εὔθυμος, οὕτω καὶ εὐγενὴς καὶ προσηνὴς νὰ καλῆται εἶναι τοῦ Ἕλληνος τὸ ἐγκαύχημα!» —

«Εὐχαριστῶ σοι ἐπὶ τῇ γνώμῃ ταύτῃ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἐνίοτε ἐμέμψαντό μοι τὴν ἐν τῷ πολέμῳ πραότητα καὶ ἐπιείκειαν, ἣν ὡς πρέπουσαν τῷ Ἕλληνι ἐκλαμβάνω. Ἐὰν δέ ποτε αὖθις πόλεμόν τινα ἀναλάβωμεν εἴτε κατὰ γῆν εἴτε κατὰ θάλασσαν, θὰ ἐξαιτήσωμαι παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ὡς συστράτηγον τὸν ποιητὴν τῆς Ἀντιγόνης.»

«Τὸν Σοφοκλέα ὡς στρατηγόν;» ἀνεφώνησάν τινες.

«Βεβαίως!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς μειδιῶν. «Δὲν ἦτο ὁ γεννήσας με ὁπλοποιός; Τοῦτο αἰνίττεται, ὅτι ἐκ γενετῆς ἐκλήθην ὡς στρατηγός.»

«Τύχῃ ἀγαθῇ!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἱππόνικος· «ἀλλ' ἐλπίζεις, ὦ Περίκλεις, ὅτι ταχέως θὰ πληρώσωμεν τὰς τριήρεις μαχητῶν καὶ θ' ἀναλάβωμεν πόλεμόν τινα κατὰ θάλασσαν;»

«Εἶναι λίαν πιθανόν!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Χαίρω ἐπὶ τούτῳ,» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος· «ἀλλ' ἐλπίζω, Περίκλεις, ὅτι τὰς νέας σου δάφνας οὐχὶ ἐφ' ἑτέρας τινὸς ναυαρχίδος θὰ κομίσῃς, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνης, ἣν ὡς τριήραρχος ἐγὼ θὰ ἐξαρτύσω.»

«Τοῦτο καὶ θὰ πράξω!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλὰ μὴ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἐπικρατήσῃ σήμερον ἐν οὕτως εἰρηνικῷ συμποσίῳ ὁ πολεμικὸς οὗτος ἐνθουσιασμός. Ἀπρεπὲς δὲ θὰ ἦτο ἐφ' ἕτερόν τι νὰ μεταβῶμεν, πρὶν ἐρωτήσωμεν τὸν σοφὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀναξαγόραν, ὁπότερον ἀποδέχεται, ἢ ἀποδοκιμάζει, ὅσα περὶ τῆς ἡδονῆς ἐνταῦθα ἐρρήθησαν;»

«Ἂν εὔχεσθε τῆς ἐμῆς ν' ἀκούσητε γνώμης,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, «δὲν θ' ἀποκρύψω αὐτήν. Ὅ,τι περὶ τῆς ἡδονῆς εἴπετε, καταδεικνύει, ὅτι ἐπιθυμία ὑμῶν εἶναι ν' ἀπολαύσητε ὡς πλεῖστον παντὸς ὅ,τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ ταῖς αἰσθήσεσι προσπίπτει. Ἀλλ' ἐγὼ ἰσχυρίζομαι, ὅτι ἀληθὴς καὶ πρέπουσα ἡδονὴ εἶναι οὐχὶ ἐκείνη, ἧς ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἀπολαύομεν, ἀλλ' ἐκείνη, ἣν τις ἐν ἑαυτῷ ἐν ὑποστάσει διὰ τοῦ νοητικοῦ εὑρίσκει. Ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυσις δὲν εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτό, οὐδ' ἔγκειται ἡ εὐτυχία ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἄνευ αὐτῶν ὑφίσταται! Ἡ ἑκουσία δ' ὑποταγὴ τῷ καθολικῷ νῷ, ἡ κατάπνιξις τοῦ αὐτογνώμονος εἶναι σοφία καὶ ἀρετὴ καὶ πάσης ἀληθοῦς χαρᾶς πηγή, ἡ ὀχυρὰ ἀκρόπολις τῆς ἀπαθείας, ἐφ' ἧς ὡς ἐπὶ θρόνου καθήμενος οὐδένα πόθον ἔχων ὁ ἀπαθὴς καὶ αὐτάρκης καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς τῆς τύχης ἐναντιότητας ἰσχυρὸς καὶ ἀκαταμάχητος ἀποδείκνυται!»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι τοῦ Ἀναξαγόρου παραδόξως πάντας διέθεσαν. Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἠκροᾶτο αὐτῶν μετὰ τῆς φροντιστικῆς ἐκείνης προσοχῆς, ἧς πάντοτε τοὺς ἐκθύμους λόγους τοῦ γέροντος φίλου ἠξίου. Ἀλλὰ τὸ μέτωπον τῆς Ἀσπασίας ἐπεσκίασε μικρὸν νέφος καὶ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἀντέβλεψε τὸ τοῦ Πρωταγόρου. Ὡς ἐκ κοινῆς γνώμης δ' ὁρμηθέντα συνηντήθησαν τὰ βλέμματα τῆς καλῆς γυναικὸς καὶ τοῦ σοφιστοῦ. Ἐν ᾧ δ' ὁ ἐκπρεπὴς ῥήτωρ περιέβλεπε πάντας κύκλῳ ὡς μέλλων ν' ἀντείπῃ τι πρὸς τὸν φιλόσοφον, αἱ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἀσπασίας ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες ἐφάνησαν διακαίουσαι τὴν διάνοιαν καὶ πτεροῦσαι τοὺς λόγους αὐτοῦ.

«Αὐστηροὶ καὶ δριμεῖς,» ἤρξατο λέγων, «ἠχοῦσιν οἱ λόγοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Κλαζομενίου σοφοῦ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅπου πρὸ μικροῦ ὑπὸ τὴν ἠχὴν εὐθύμων σκολίων ἡ τοῦ συμποσίου ἡδονὴ τὸν ἀνθεσφόρον βωμὸν τοῦ Διονύσου περιέκλυζεν! Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς καὶ δριμὺς σοφός, — ἐνθυμήθητε τοῦτο, — εἶπεν, ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι ὁ ὕψιστος σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Μόνον δὲ περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς αὐτὴν ἀγούσης ἀλλοίαν ἔχει γνώμην. Ὄντως δὲ πολυώνυμος καὶ πολύμορφος εἶναι ἡ ἡδονὴ καὶ πολλαὶ αἱ εἰς τὴν εὐήλιον αὐτῆς ἄκραν ἄγουσαι ἀτραποί. Διότι τινὲς μὲν τῇ ἐκ τῆς μέθης τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ ἀρκοῦνται, ἄλλοι δ', ὧν ἡ εὐγενὴς ψυχὴ ἐπὶ τὸ καλὸν τρέπεται, ὑψοῦνται εἰς αἰθριωτέραν τινὰ σφαῖραν τῆς ἡδονῆς, τρίτον δέ τι γένος εἶναι τὸ τῶν ἰσοθέων ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπερήνεμοι καὶ ὑπερνέφελοι ἐν αἰωνίᾳ εὐθυμίᾳ οὐδὲν ποθοῦντες βιοτεύουσι. Θέλετε δὲ νὰ μάθητε ἐφ' ὁποίαν τῶν τριῶν τούτων ὁδῶν τῆς ἡδονῆς νὰ τράπωμαι προθυμοῦμαι; Ἐπ' οὐδεμίαν· ἀλλ' ἐκείνην τῶν ἡδονῶν προτιμῶ, ἥτις ἱκανὴ εἶναι ἁρμόζουσα ἑαυτὴν πρὸς πάντα καιρὸν ἑκάστην τῶν ἀτραπῶν τούτων νὰ πορευθῇ! Οὕτως, ὁσάκις μὲν αἱ κύλικες ἡμᾶς καλοῦσι καὶ περικαλλεῖς ὀφθαλμοὶ πέριξ ἀπαστράπτουσι, τότε ἀκολουθῶμεν τῇ εὐθύμῳ σοφίᾳ τοῦ Ἱπονίκου. Ὁσάκις δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ θαυμαστὸν κάλλος λάμπει καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν εὐγενεστάτην αὐτῆς ἀκμὴν ἀναπτύσσει, τότε κοινωνῶμεν τῆς ἐκλάμπρου χαρᾶς τοῦ Σοφοκλέους. Ὁσάκις δ' ὁ μὲν οὐρανὸς σκοτόεις γίνεται, ἄφυκτοι δὲ λῦπαι καὶ ἀτυχήματα προσπίπτουσιν ἡμῖν, τότε εἴπωμεν ἡσύχως τὸ Χαῖρε! πρὸς τὴν εὐστέφανον χαρὰν καὶ περιζωσθῶμεν τὴν θείαν ἀπάθειαν καὶ τὴν ζηλωτὴν ἠρεμίαν τοῦ σοφοῦ Ἀναξαγόρου. Ἔνδοξος εἶναι ἡ αὐτάρκεια, ἀλλὰ τὴν τέχνην ταύτην θ' ἀσκήσωμεν τότε μόνον, ὅταν λάβωμεν ἀνάγκην αὐτῆς. Νῦν δ', ἐφ' ὅσον μὲν ἂν δυνώμεθα ν' ἀπολαύωμεν, θ' ἀπολαύωμεν, ὅταν δὲ καιρὸς στερήσεως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔλθῃ, θὰ στερώμεθα. Διότι ὁ δυνάμενος μετὰ σοφίας ν' ἀπολαύῃ, ἔμπειρος γίγνεται καὶ τῆς σοφίας τῆς στερήσεως ἀποδεικνύων μὲν τὴν χαρὰν δούλην ἑαυτοῦ καὶ οὐχὶ ἑαυτὸν δοῦλον τῆς χαρᾶς, καθιστὰς δὲ τὰ ὄντα ὑποχείρια ἑαυτῷ καὶ οὐχὶ ἑαυτὸν ὑποχείριον τοῖς οὖσιν. Ἂν δ' ἐκεῖνο μέν, ὅπερ ἡ σοφία ὡς ὅριον τῆς ἡδονῆς ἡμῖν τίθησιν, οὐδὲν πλέον εἶναι, ἢ τὸ κατὰ φύσιν καὶ ὀρθὸν μέτρον τῆς ἡδονῆς, ἡ δ' ἡδονὴ ἐν τῇ ὑπερβολῇ ἀποσβεννυομένη οὐχὶ πλέον ἡδονή, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον αὐτῇ ἀποβαίνει, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ μέτρον καὶ τὸ ὅριον αὐτῆς οὐχὶ ἐκτὸς ἑαυτῆς οὐδὲ παρ' ἑαυτῇ, ἀλλ' ἐν ἑαυτῇ εὑρίσκει, διὰ τί τότε νὰ λέγωμεν, ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐγκράτεια ὥς τι ξένον καὶ ἴσον καὶ πολέμιον ἐναντίον ἐκείνῃ ἵσταται; Στέρησις, ἀρετὴ ἄνευ ἡδονῆς καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι καταληπτὰ τῇ διανοίᾳ μόνον τοῦ Ἕλληνος, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν καματηρὰν ἐργασίαν, τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν τὴν ὑπηρετικὴν τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγκῶν θεωρεῖ ὁ Ἕλλην ἀναξίαν ἑαυτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐργάζεται ὁ δοῦλος, ἐργάζεται ὁ βάρβαρος ἀντὶ τοῦ Ἕλληνος. Διότι τὸ ἀγενὲς τῆς ἀνθρωπότητος μέρος ὀφείλει νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ τοῦ εὐγενοῦς, ἵνα τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀληθῶς τοῦ ἀνθρώπου ἀξίας ζωῆς ἔργῳ ἀποδειχθῇ. Ἂν ἤμην δὲ νομοθέτης, νέος τις Λυκοῦργος, ἢ Σόλων, καί μοι παρεδίδοντο οἱ τῶν νόμων πίνακες ἄγραπτοι, θὰ ἔγραφον χρυσῇ γλυφίδι ἄνω τοὺς λόγους· Ὦ θνητοὶ ἔστε καλοὶ — ἔστε ἐλεύθεροι — ἔστε εὐτυχεῖς!»

Ταῦτα λέγων ὁ Πρωταγόρας ἀτενῶς τὴν Ἀσπασίαν προσέβλεπε καὶ ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ παραθαῤῥύνσει, ἥτις κατάδηλος ἐκ τοῦ προσώπου αὐτῆς συναινούσης ἀπήστραπτε. Καὶ πάντες δ' οἱ ἄλλοι κύκλῳ συνωμολόγουν αὐτῷ ταῦτα. Ὁ δὲ Περικλῆς εἶπεν, ὅτι θ' ἀποδείξῃ τὸν Πρωτἀγόραν ἀρχηγὸν τῆς ἀποικίας, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἐκπέμψωσιν ἔμελλον, διότι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐφαίνετο αὐτῷ ἐπιτήδειος νὰ διοικήσῃ κοινόν τι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν Ἑλλήνων.

«Εὔδαιμον Πρωταγόρα,» ἤρξατο εἶτα λέγων ὁ Σωκράτης, «ὄλβιε Πρωταγόρα, ᾧ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐδόθη τὸν χρυσὸν τῆς σιγῆς τῆς Ἀσπασίας νὰ μεταβάλῃς εἰς ἠχοῦντα νομίσματα εὐπρεπῶν λόγων! Ἂν ἐγὼ κατενόησα τόσον καλῶς τοὺς ἐκ τοῦ στόματος ῥεύσαντας λόγους σου, ὅσον σὺ τοὺς λόγους τῶν βλεμμάτων τῆς Ἀσπασίας, φαίνεταί μοι, ὅτι θεωρεῖς ἐπὶ τοσοῦτον μόνον τὴν σοφίαν ὡς τι συντελοῦν εἰς τὴν ἡδονήν, ἐφ' ὅσον ἂν μόνον, ἵνα εἴπω οὕτως, ἔχῃ τις αὐτὴν ἑτοίμην, ἢ δύνηται νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ θυλάκου, ὅταν μή τι ἕτερον πρόχειρον ἔχῃ . . .»

«Τί δ' εἶναι ἡ σοφία;» ἀνεφώνησεν ὁ Πρωταγόρας. «Ἐρώτησον μυρίους ἀνθρώπους περὶ αὐτῆς καὶ θὰ μάθῃς, ὅτι ὅ,τι ὁ εἷς σοφίαν, τοῦτο ὁ ἕτερος μωρίαν ἀποκαλεῖ. Ἐρώτησον δ' αὐτούς, τί ἡδονὴ καὶ τί λύπη εἶναι, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ θὰ ὁμολογήσωσιν!»

«Πιστεύεις, ὅτι τοῦτο ἀληθῶς οὕτως ἔχει;» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης. «Τὸ πρᾶγμα δεῖται ἐλέγχου . . .»

«Ἐπίτρεψον, Πρωταγόρα,» ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀναδεχομένη τὸν λόγον ἐγὼ ν' ἀποκρίνωμαι πρὸς τὸν Σωκράτην. Δὲν θὰ μεταχειρισθῶ δὲ λόγους. Διότι, πῶς θὰ ἀπετόλμων ἐγώ, προκειμένου περὶ φιλοσοφικῶν λόγων, νὰ προέλθω ἀντὶ τοῦ Πρωταγόρου; Ἀλλὰ θ' ἀντεπεξέλθω κατὰ τοῦ αἰωνίου τούτου ἐνδοιαστοῦ καὶ ἐρωτητικοῦ εἰς ἔλεγχον τῶν ἀμφισβητήσεων δι' ἐκείνων, ὅσα ὡς συμποσίαρχος διατίθημι.»

«Ἀλλὰ πρῶτον,» εἶπεν αὖθις, «καθυγράνατε τὰ ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τῆς συζητήσεως ξηρανθέντα ἴσως χείλη διὰ νέας δρόσου!»

Ἀπὸ κελεύσματος δ' ἐκ νέου οἶνον ἐν τῷ κρατῆρι ἐκέρασαν καὶ ἐν μείζοσι κύλιξιν ὤρεξαν οἱ οἰνοχόοι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ὁ οἶνος οὗτος εἶναι λέσβιος!» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος, «τὸ ἄνθος τῆς ἀμπέλου! Καὶ εἶναι μὲν ἧττον εὐώδης τοῦ θασίου, ἀλλ' εὐστομώτερος.»

«Εἶναι πρᾶος ἅμα τε καὶ πυρόεις, ὡς ἡ ψυχὴ τῆς πατριώτιδος αὐτοῦ Σαπφοῦς!» ἀνεφώνησεν ὁ Πρωταγόρας ἄκροις τοῖς χείλεσι πρότερον προγευσάμενος τοῦ ἐν τῇ κύλικι ὑγροῦ.

Ἐκενώθησαν δ' αἱ κύλικες εἰς τιμὴν τῆς πραείας ἅμα τε καὶ πυροσθενοῦς Λεσβίας ἀοιδοῦ καὶ αὖθις ἀπὸ κελεύσματος τῆς Ἀσπασίας ἐπληρώθησαν ἐκ νέου. Λαμπρότερον δὲ πῦρ ἐν τούτῳ ἤρξαντο ἐκπέμποντες οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν συμποτῶν.

«Νῦν ἐπιτρέψατε,» ἤρξατο αὖθις λέγουσα ἡ Ἀσπασία, «νὰ εἰσέλθωσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἕτοιμοι ἵστανται νὰ παράσχωσιν ἡμῖν τι ἐξ ἐκείνων, περὶ ὧν, ὡς μὲν ὁ Πρωταγόρας λέγει, πάντες οἱ ἄνθρωποι σύμφωνοι εἶναι, ὡς δ' ὁ Σωκράτης, οὐχί...»

Αὐλητρίδες δὲ καὶ ὀρχηστρίδες καὶ θαυματοποιοὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν νέαι πᾶσαι καὶ χαρίεσσαι ἐστεφανωμέναι καὶ μεμυρωμέναι καὶ κεκοσμημέναι καὶ ἐπαγωγότατα περιεσταλμέναι.

Ἤρξαντο δ' αἱ μὲν αὐλητρίδες μαλακοὺς καὶ ἡδεῖς τόνους ἐκπέμπουσαι, πρὸς δὲ τὸν ῥυθμὸν τῶν αὐλῶν αἱ ὀρχηστρίδες μιμητικῶς ὀρχούμεναι. Ὅ,τι δ' ὁ Σωκράτης εἶχε θαυμάσας παρὰ τῇ Θεοδότῃ, τοῦτο ἐξετυλίσσετο πολλαπλασίως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὑπὸ συμπλέγματος εὐθαλῶν σωμάτων. Ὡς δ' αἱ ὀρχηστρίδες διὰ τῆς τέχνης αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἁπάντων κατεκήλησαν, οὕτως αἱ θαυματοποιοὶ μετ' αὐτὰς πολλὰ ἐπιτελέσασαι κατετάραξαν καὶ ἐγοήτευσαν τὰς αἰσθήσεις. Διότι, ἐν ᾧ αὗται πρὸς τὸν ῥυθμὸν τῆς μουσικῆς μέγαν ἀριθμὸν τροχῶν, ἢ σφαιρῶν, ὀρχούμεναι ἐπιτηδείως ἀνερρίπτουν καὶ πάλιν ὑπεδέχοντο, ἢ τὴν διὰ σφαίρας λεγομένην ὄρχησιν ὠρχοῦντο, μαγευτικήν, ἢ μᾶλλον μεθυστικὴν χάριν προσφαινον αἱ ἀνέμου θάττονες κινήσεις τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεανικῶν, ῥαδινῶν, εὐκάμπτων καὶ ὑγρῶν παρθενικῶν σωμάτων. Ὡς δ' αὖθις ἤρξαντο ὀρχοῦμεναι τὸν θαυμάσιον ξιφισμὸν καὶ ἐν μέσῳ τῶν τὴν μὲν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένην, τὴν δὲ λαβὴν ἐν τῷ ἐδάφει ἐμβεβλημμένην ἐχόντων ξιφῶν ὀρχούμεναι ἐπήδων καὶ ὑπεράνω τῆς αἰχμῆς αὐτῶν ἐκυβίστων καὶ ὑπτίαζον, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς οἱ μετέωροι τὴν ψυχὴν συμπόται διασειομένους ὑφ' ἡδονῆς φρίκῃ μεμιγμένης. Ὅτε δέ τις εἶτα τῶν εὐκάμπτων καὶ χαριεστάτων παιδισκῶν ἐν κούφῃ καὶ τῷ σώματι προσκεκολλημένῃ ἐσθῆτι, δι' ἧς διεφαίνοντο αἱ λεπταὶ καὶ ἁβραὶ τοῦ σώματος γραμμαί, στηρίζουσα ἐκ τῶν ἔμπροσθεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν ἐπιχαριτωτάτῃ κάμψει τοῦ σώματος ἐκ τῶν ὄπισθεν τοὺς πόδας ὑπεράνω τῶν νώτων καὶ τῆς κεφαλῆς προέτεινε καὶ οὕτως ἱσταμένη τὴν κύλικα ἐκ τοῦ κρατῆρος ἀντλήσασα ἐπλήρωσε κρατοῦσα διὰ τῶν δακτύλων τοῦ ποδὸς τὴν λαβὴν τοῦ ἀρυτῆρος, ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως τὸ βέλος ἐκ τοῦ τόξου ἐξετόξευσε, τότε οὐ μόνον ἡ ἐπιδειχθεῖσα καταπληκτικὴ δεξιότης, ἀλλ' ἅμα καὶ αἱ ἐλεύθεραι κινήσεις καὶ ἡ ὑπεράνθρωπος εὐκαμψία τῶν εὐθαλῶν μελῶν τοῦ σώματος περιέστησαν τὴν ψυχὴν τῶν ξένων τοῦ Ἱππονίκου εἰς ὀλιγον.

Ὡς δ' ἥ τε ὄρχησις καὶ αἱ παιδιαὶ τέλος ἔλαβον καὶ αἱ ὀρχηστρίδες καὶ θαυματοποιοὶ καὶ αὐλητρίδες ἀπηλλάγησαν, ἐπευφημούντων σφοδρῶς πάντων τῶν συμποτῶν, εἶπεν ἡ Ἀσπασία·

«Μοὶ φαίνεται, ὅτι νῦν μὲν πᾶν ὅ,τι εἴδομεν ἐνεποίησεν ἡδονὴν πᾶσιν ἡμῖν καὶ ὅτι πάντες σύμφωνοι εἴμεθα περὶ τοῦ αἰσθήματος τούτου τῆς ἡδονῆς, πρότερον δ', ὅτε περὶ τῶν διδαγμάτων τῆς σοφίας προὔκειτο, δὲν συνωμολογοῦμεν πάντες. Ὁ ἔλεγχος ἄρα, οὗ τὸ πρᾶγμα ἐδεῖτο, ὡς ἔλεγες, ὦ Σώκρατες, ἐγένετο . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καλῶς γνωρίζεις, Ἀσπασία,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ὅτι οὐδεὶς ἀσμενέστερον ἐμοῦ μανθάνει. Ἀλλ' ἐπίτρεψόν μοι ἕν τι μόνον νὰ ἐρωτήσω τὸν Πρωταγόραν. Ἂν, ὡς ἐδίδαξεν ἡμᾶς, πολλαὶ μὲν ἡδοναὶ ὑπάρχουσιν, ἡμεῖς δὲ πᾶν τὸ ἡδονὴν παρέχον ἀγαθὸν καλοῦμεν, τότε ὑπάρχουσι βεβαίως πολλὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν τούτοις ἓν τὸ μέγιστον. Ἀλλ', ἵνα τοῦτο τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἐκ τῶν ἄλλων ἐξεύρωμεν καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν μεγίστην ἡδονὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἡδονῶν — εἶναι δ' ἡ ἡδονή, ὡς εἴπομεν, οὐχὶ αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ γεννᾶται ἐκ τῆς κτήσεως τοῦ ἀγαθοῦ — ἵνα ἐξεύρωμεν, λέγω, τὴν μεγίστην ἡδονήν, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην πάντως μικρᾶς τινος φρονήσεως, ἢ τοῦ νοητικοῦ, ἢ τῆς σοφίας, ἢ ὡς θέλετε τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον ἡμῖν νὰ καλέσητε; . . .»

Μειδιῶσα δ' εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «Κατανοεῖς, Πρωταγόρα, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος δεινῶς ἐπίκειται καὶ εἰς στενὸν ὠθεῖ σε, ἀλλ' ἐμὸν καθῆκον εἶναι νὰ φροντίσω, ὅπως μὴ δεινὴ ἡ ἔρις ἀναφλεγῇ. Ἀπὸ ἡμισείας δέ που ὥρας ἐπιβουλεύω τι εἰς τὸν φιλοπόλεμον Σωκράτην. Δέν μοι φαίνεται δῆλα δὴ καλῶς ἔχον τοῦτο, ὅτι ὁ Σωκράτης σύγκλινον ἔχει τὸν Ἀναξαγόραν· διότι ἐκ τῆς πνοῆς τοῦ διδασκάλου νέαν δύναμιν καὶ νέαν ὁρμὴν πρὸς ἔριδας ἀντλεῖ. Καθ' ὅλου δὲ νομίζω, ὅτι οἱ ξένοι τοῦ Ἱππονίκου συνεδυάσθησαν κατά τινα τρόπον, ὃς ἐπικίνδυνος μὲν τῇ κοινῇ εὐθυμίᾳ, εὔνους δὲ ταῖς λαθραίαις συνωμοσίαις εἶναι. Διότι ἐπανειλημμένως ἐπὶ παραδείγματος εἶδον πρότερον τὸν Φειδίαν καὶ Ἰκτῖνον ἠρέμα ψιθυρίζοντας. Ὡσάυτως δὲ καὶ τὸν Κρατῖνον βλέπω συχνότερον, ἢ ὅσον ἁρμόζει, ἐγκλίνοντα πρὸς τὸν γείτονα Πολύγνωτον καὶ τὰ χείλη ὀξέα τείνοντα πρὸς τὸ οὖς αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἐξουσίας δ', ἣν ὡς συμποσίαρχος ἔχω, θὰ διατάξω τὴν μεταβολὴν τῆς ἕδρας καὶ τῆς γειτονίας πάντων.»

«Οὐδεὶς φθόνος!» ἀνέκραξαν οἱ εὔθυμοι συντράπεζοι·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«ἄσμενοι πειθόμεθά σοι. Ἀλλ' εἰπέ, πῶς ἐπιθυμεῖς νὰ συνδυάσῃς ἡμᾶς;»

«Ἄγετε!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «ὁ μὲν ἀβροδίαιτος Ἱππόνικος ἐξαναστήσας τὸν Σωκράτην κατακλιθήτω παρὰ τῷ σοφῷ Ἀναξαγόρᾳ, ὁ δ' εὔγλωττος Πῶλος παρακλιθήτω τῷ σιγηλῷ Ἰκτίνῳ, ὁ δὲ σκώπτης Κρατῖνος τῷ πράῳ Σοφοκλεῖ καὶ ὁ Φειδίας τέλος λαβέτω ἅπαξ τὸν Πολύγνωτον σύγκλινον. Ἀλλά, πρὸς τίνα νὰ συνδυάσω τὸν Σωκράτην; Δὲν εἶναι δυνατόν ποτε νὰ ἐπιτρέψω αὐτῷ ὡς σύγκλινον τὸν Πρωταγόραν, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ πρέπει ὡς ἀπωτάτω τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου νὰ μεταστήσω. Οὐδὲν ἕτερον ὑπολείπεταί μοι ἄρα, ἢ σοῦ μέν, Πρωταγόρα, νὰ δεηθῶ νὰ καταλάβῃς τὴν ἐμὴν ἕδραν, ἐγὼ δὲ πρὸς διάλυσιν τῆς ἔριδος νὰ καθεσθῶ παρὰ τῷ Σωκράτει.»

Ταῦτα εἰποῦσα ἀνέστη ἡ Ἀσπασία καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου μέρους τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς ὁ Σωκράτης κατακεκλιμένος ἦτο.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ πρόθυμοι καὶ οἱ ἄλλοι συμπόται τὴν διαταγὴν τῆς συμποσιάρχου εἶχον ἐπιτελέσαντες καὶ κρυφῇ καὶ φανερῶς νῦν ἐφθόνουν τῷ Σωκράτει ἐπὶ τῇ συγκλίνῳ.

Αὐτὸν δὲ τοῦτον ἡ ἄμεσος γειτονία τῆς καλῆς παραδόξως εἶχε διαθεῖσα. Διότι, ὡς πρότερον, κατὰ τὸν λόγον τῆς Ἀσπασίας, ἡ πνοὴ τοῦ Ἀναξαγόρα εἰς ἔριδας αὐτὸν παρώρμα, οὕτω νῦν ἡ πνοὴ τῆς χαριέσσης γυναικὸς εἰρηνικῶς καὶ εὐδιαλλάκτως αὐτὸν διετίθει . . .

«Τί εἶναι τοῦτο;» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία κύψασα μικρὸν καὶ τὸν στέφανον αὐτοῦ θεωροῦσα, «πολλὰ φύλλα ἐξέπεσον, κατέῤῥευσαν ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου στεφάνου. Τοῦτο εἶναι σημεῖον ὑπολανθανουσῶν ἀλγηδόνων τῆς ψυχῆς τοῦ φέροντος! Μή τι ὁ νεώτατος φίλος σου, ὁ φαιδρὸς Ἀλκιβιάδης, λύπην τινὰ προὐξένησέ σοι; Ἀλλ' ἐγὼ ἦλθον, ἵν' ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λογηθῶ ὑπὲρ τοῦ Πρωταγόρου. Εἰπὲ λοιπόν, τίνας ἐνδοιασμούς, ὦ Σώκρατες, ἐπεθύμεις ἔτι διαλυομένους νὰ ἴδῃς;»

Ὁ δὲ Σωκράτης σελαγούμενος μὲν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἀσπασίας, περιπνεόμενος δ' ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ στόματος αὐτῆς, μεθυσκόμενος δ' ὑπὸ τοῦ τρισμοῦ τῆς ἐσθῆτος ἀπεκρίνατο·

«Ἀσπασία! εἶχον πολλοὺς ἐνδοιασμούς, οἵτινες, ὡς ἐν μάχῃ, εὐτάκτως ὁ εἷς παρὰ τῷ ἄλλῳ ἐν τῇ κεφαλῇ μου παρατεταγμένοι ἦσαν. Ἀλλ', ἐν ᾧ ἐπίσης εὐτάκτως νὰ ἐξορμήσωσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς μου ἡτοιμάζοντο, αἴφνης ἐστάθη πρὸ αὐτῶν εὐστέφανον πρόχωμα οὕτως, ὥστε, ἐὰν οἱ ἐνδοιασμοί μου τολμήσωσι νὰ ὑπερπηδήσωσιν αὐτό, θὰ καταθραύσωσι τὰ ἴδια αὐτῶν σκέλη. Πρέπει νὰ εἴπω, τί τὸ ἐπικίνδυνον ἐμοὶ φαινόμενον, Ἀσπασία; Ἓν μόνον νῦν ἐπικίνδυνον εὑρίσκω, ὅτι παρακάθησαι ἐμοί.»

Σκωπτικῶς δέ πως μειδιῶν προσέβλεψεν ὁ γέρων Ἀναξαγόρας, ὃς ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ σιγῶν τὴν κύλικα ἐχαιρέτιζε, τὸν τοσοῦτον ἐπονειδίστως τὰ ὅπλα παραδίδοντα φίλον.

«Ὡς βλέπεις, Ἀναξαγόρα,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἐγὼ μὲν ὑπὲρ ἀγαθοῦ τινος ἀγωνιζόμενος ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλὰ σύ, ὁ γέρων, ὑπὲρ οὗ μάλιστα τὸ ξίφος ἔσπασα, ὀφείλεις ἐμὲ τὸν νεώτερον ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης νὰ ἐξενέγκῃς. Ὑπεράσπισον ἐμοῦ, ἐὰν δύνησαι, Ἀναξαγόρα!»

«Διὰ τί ὄχι;» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας ῥοφήσας καὶ αὖθις ἐκ τῆς κύλικος· «δὲν αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν τοσοῦτον ἀσθενῆ, ὡς ὁ Πρίαμος, ἵνα σιγήσω τρέμων τὴν νέαν σοφίαν τοῦ Ἀχιλλέως τούτου. Ἔχω νὰ εἴπω τι ἔτι πρὸς σέ, Πρωταγόρα . . .»

«Στῆθι!» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία· «ἂν προτίθεσαι νὰ εἴπῃς σπουδαῖόν τινα λόγον, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἐπιτελοῦσα τὸ καθῆκον τῆς συμποσιάρχου νέα πτερὰ τῇ γλώσσῃ σου νὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περιθῶ προσφέρουσα ἐκ τοῦ πυροειδεστάτου καὶ ἡδίστου τῶν οἴνων, ὃς κατελείφθη, ἵνα τελευταῖος παρατεθῇ, ἐκ τοῦ ἡδονικοῦ νάματος τῶν χίων σταφυλῶν!»

Ταῦτα εἰποῦσα ἐκέλευσε νὰ προσενέγκωσιν ἐκ τοῦ ἐξοχωτάτου τῶν ἑλληνικῶν οἴνων.

Ἐκενώθησαν δ' αἱ κύλικες καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης τοῦ χρόνου πάντες μετεωριζόμενοι ὑπεράνω τῆς σφαίρας τῆς νηφαλίου φρονήσεως ὑποχείριοι τῇ ἐνθουσιαστικῇ ἰσχύϊ τοῦ Διονύσου ἐγένοντο . . .

Καὶ ὁ Ἀναξαγόρας δ' ἐκένωσε τὴν κύλικα καὶ ἤρξατο εἶτα λέγων τι περὶ ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς καὶ νοήσεως καὶ τοῦ νοῦ συγκεχυμένως καὶ συμπεφυρμένως . . .

Ὡς δ', ἵνα βοηθήσῃ αὐτῷ πρὸς σύναψιν τῶν συγκεχυμένων ἰδεῶν προσήνεγκεν αὐτῇ ἡ Ἀσπασία αὐτῷ καὶ ἑτέραν κύλικα τοῦ παντοκράτορος χίου.

Ἔπιε δ' ὁ σοφὸς καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ μᾶλλον συγκεχυμένος ἐγένετο. Εἶτα δ' ἤρξατο τραυλίζων καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπόπτως σείων. Τέλος δὲ κατέπεσε τέλεον ἡ κεφαλὴ ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ μετὰ μικρὸν ὁ γέρων ἡσύχως κατεκοιμήθη.

Πάντες δ' οἱ συμπόται φαιδρῶς ἐγέλασαν.

«Τί ἔπραξας, Ἀσπασία;» ἀνέκραξαν πάντες. «Ἀφώπλισας καὶ κατεβαυκάλησας τοὺς τελευταίους προμάχους τῆς αὐστηρᾶς σοφίας!»

«Ἐν εὐθύμῳ συμποσίῳ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «πρέπει ἡ αὐστηρὰ σοφία νὰ καθεύδῃ. Ἀλλ' οὐχὶ ἄνευ τῆς συνοδίας τῶν Χαρίτων κατεκοιμήθη ὁ εὐγενὴς γέρων. Ἴδετε! Ὁπόσον καλὴ ἡ θέα τοῦ ἐν ἡσύχῳ ὕπνῳ ἀναπνέοντος γέροντος! Προτείνω περιελόντες πάντες τοὺς στεφάνους, οὓς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φέρομεν, νὰ καταθῶμεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤμων τοῦ κατακοιμωμένου, ἵνα θάψωμεν οὕτω τὴν τόσον καλῶς καὶ εἰρηνικῶς κατακοιμωμένην σοφίαν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἔπραξαν δὲ πάντες, ὅ,τι ἡ Ἀσπασία διέταξε, καὶ μετὰ μικρὸν ἐτάφη ἡ κεφαλὴ τοῦ σοφοῦ ὑπὸ τὰ ἄνθη.

Καὶ ὁ μὲν Σωκράτης διετέλει πίνων. Καὶ δὲν ἐμεθύσκετο μέν, ἀλλ' ὑπεκρίνετο τὸν πάροινον, ἵνα δύνηται ἀποινεῖ νὰ ψιθυρίζῃ εἰς τὸ οὖς τῆς παρ' αὐτῷ καθημένης Ἀσπασίας, ὅ,τι παράδοξον αὐτῷ ἐνέπιπτεν.

Ὁ δὲ σπουδαῖος Φειδίας ἔλεγε πρὸς τὸν παῖδα τὸν οἰνοχοοῦντα αὐτῷ, ὅτι ἐπεθύμει νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν ὡς παράδειγμα εἰς ἀπεικόνισιν νεανικῆς τινος μορφῆς ἐν τῇ ζῳφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος.

Ὁ δὲ Κρατῖνος ἐξετόξευε λάθρα ἀρὰς καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν γείτονα Σοφοκλέα· «Ἡ μάγισσα αὕτη, αὕτη ἡ Κίρκη, ἡ Ὀμφάλη, θὰ μνησθῇ ἐμοῦ! Καὶ αὐτὸν τὸν χῖόν μοι ἐπιβάλλει νὰ πίνω ἐκ τῆς μεγάλης κύλικος! Καί, ἐφ' ὅσον μὲν ἔνηφον οὐδὲν κατενόουν, νῦν δὲ πρῶτον κατάδηλόν μοι γίγνεται, ὅ,τι διώκει!» —

Ὁ δὲ Πολύγνωτος ὤμνυε τῷ γείτονι, ὅτι πλὴν τῆς νεανικῆς Ἐλπινίκης οὐδεμίαν γυναῖκα εὐσχημοτέραν τῆς Ἀσπασίας εἶδέ ποτε —

«Περίκλεις,» ἔλεγεν ὁ οἰνωπὸς Ἱππόνικος τεταραγμένος τὴν ψυχήν, «Περίκλεις, γιγνώσκεις, ὅτι πάντοτε ἐτίμησά σε καὶ ὅτι πολλὰς χάριτάς σοι ὀφείλω, ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπήλλαξάς με τῆς καλῆς μὲν ἔτι τότε, ἀλλὰ φιλέριδος Τελεσίππης. Διάπραξον μόνον χαριζόμενός μοι νὰ ἐπιτρέψωσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἱδρύσω τὸ θησαυροφυλάκιόν μου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, διότι ἑξακισχιλίους δούλους ἔχω ἐν τοῖς ἀργυρείοις μου καὶ ἡ οὐσία μου ὁσημέραι πολλαπλασία γίγνεται· φοβοῦμαι δὲ τοὺς κλέπτας. Καί, ὅταν ὁ ὑπὸ σοῦ κηδευόμενος Ἀλκιβιάδης εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ — τὸ θυγάτριον μου — ἡ Ἱππαρέτη — ἡ καλλίστη παρθένος . . .»

«Καλῶς ἔχει!» ἔλεγεν ὁ Περικλῆς μειδιῶν φιλοφρόνως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἦτο δ' ὁ μόνος ἐκ πάντων τέλεον ἀπηλλαγμένος τῆς ἰσχύος τοῦ Βάκχου. Καὶ ἔπιε μὲν καὶ αὐτὸς οὐχ ἧττον τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτοῦ ἦτο τοσοῦτον ἰσχυρά, ὅσον ἡ ψυχὴ πραεῖα. Διελέγετο δὲ πρὸς τὸν Πρωταγόραν περὶ πολιτικῶν, περὶ τῶν δημοκρατικῶν μεταβολῶν καὶ τοῦ ἀσταθοῦς τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, περὶ τῆς ἀποικίας, ἣν ἔμελλε νὰ ἐκπέμψῃ καὶ περὶ τοῦ πιθανοῦ νέου πολέμου. Ἀλλ' ὁ Πρωταγόρας συχνὰ ἠτένιζεν εἰς τὴν καλὴν Μιλησίαν. Τέλος δ' ἐξέπληξε πάντας τοὺς συμπότας ὁ σιγηλὸς Ἰκτῖνος, ὃς ὑπὸ τοῦ χίου βακχευθεὶς ἤρξατο ψάλλων παιᾶνα εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου, ὃν εἶτα πάντες ἐν χορῷ ἔψαλλον.

Οὕτω μέχρι τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης ἐφέρετο τὸ κῦμα τῆς ἐκ τῆς συνουσίας ἡδονῆς ἐν τῷ συμποσίῳ τῷ ἐν τῇ τοῦ Ἱππονίκου οἰκίᾳ συναχθέντι ἐξοιδαινόμενον μὲν καὶ πτερούμενον ὑπὸ τῶν δωρημάτων τοῦ Βάκχου, ὑπὸ τῆς ἐρασμίας τέρψεως τῶν αἰσθήσεων καὶ ὑπὸ τῆς γοητείας τῆς Μιλησίας, ἡδυνόμενον δ' ὑπὸ τοῦ ἄνθους καθαροῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος . . .

Εἶτα δ' ἀνέστη ὁ περιφανὴς Πρωταγόρας καὶ εἶπεν· «Ἡ συμποσίαρχος Ἀσπασία, ὡς γιγνώσκετε, παρεχώρησέ μοι τῆς ἕδρας. Δράττομαι δ' ἐγὼ τῆς εὐκαιρίας ταύτης καὶ ἀντιποιούμενος χρόνον τινὰ καὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτῆς, ὡς συμποσιάρχου, προκαλῶ ὑμᾶς νὰ κενώσητε τὴν τελευταίαν κύλικα εἰς τιμὴν αὐτῆς τῆς Ἀσπασίας. Διότι ὡς βασίλεια τοῦ συμποσίου μετέωρον μὲν ἀνέτεινε τὸ σημεῖον τῆς ἐρασμίου χαρᾶς, εὐτραπέλως δ' ὑπερήσπισε τῆς χαριέσσης ἡδονῆς νικηφόρος κατὰ τῆς ἀπειλητικῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς αὐστηρότητος τῆς σοφίας, διηγωνίσατο δὲ πάντοτε τοῦ καιρίου στοχαζομένη πρὸς πᾶν ὅ,τι πολέμιον, ὁτὲ μὲν δωρουμένη ἐκ τῆς κύλικος, ὁτὲ δ' ἐπιχαρίτως τὰς αἰσθήσεις κηλοῦσα, ὁτὲ δ' ἐπικαλουμένη τὴν βοήθειαν τοῦ Ἔρωτος καὶ τῶν Χαρίτων, κατεβαυκάλησε δὲ δι' ἠπίου ναρκωτικοῦ τὸν ἀποροῦντα πάν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοτε ζητητὴν τῆς ἀληθείας, ἔκρυψε δ' ὑπὸ τὰ ἄνθη τὴν ὑπὸ τοῦ νεανικοῦ πυρὸς προδοθεῖσαν πολιὰν κεφαλὴν τοῦ σοφοῦ καὶ ἀνήγαγε πάντας ἡμᾶς ἠρέμα οἰακίσασα ἐπὶ τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος τῶν διονυσιακῶν κυμάτων τῆς χαρᾶς. Ἀλλ' ἀκίνδυνος παρελαύνει ἡ χαρίεσσα μέθη τὰ εὐγενῆ ἑλληνικὰ μέτωπα, οὐδ' εἰσδύνει βλαβερὰ εἰς τὸ βάθος τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ διαλυομένη, ὡς ἀργυροειδὴς νεφέλη, καταφέρεται ὡς δρόσος ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν στεφάνων, δι' ὧν τὰ μέτωπα ἐπισκιάζοντες ἀναψύχομεν! Κενώσατε λοιπὸν τὰς τελευταίας κύλικας προπίνοντες φιλοτησίαν τῇ καλῇ καὶ σοφῇ βασιλείᾳ Ἀσπασίᾳ!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Πρωταγόρας· ὑπήκουσαν δ' οἱ ἐκλεκτοὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐν μὲν τῷ συμποσίῳ τοῦ Ἱππονίκου συνῆλθον ὡς ἐστεφανωμένοι συμπόται, ἐπὶ δὲ τοῦ πεδίου τῆς δόξης ἔχονται τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ὡς λάμποντες ἀστέρες τῆς πάλαι Ἑλλάδος! —

Ὡς δὲ καὶ αἱ τελευταῖαι κύλικες ἐκενώθησαν, δεξιωσάμενοι ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἀπῆλθον τῆς οἰκίας τοῦ Ἱππονίκου. Ὑπέφωσκε δ' ἤδη ἡ ἡμέρα. —

«Στέργεις καὶ σὺ τὴν ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου ἐγκωμιασθεῖσαν συμποσίαρχον;» — Οὕτως ἠρώτησε τὸν Περικλέα ἡ Ἀσπασία εὐθύς, ὡς μόνη μετ' αὐτοῦ ἔμεινεν.

«Θαυμάζω σε ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τῆς σήμερον!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «ἀλλά, δὲν εἰσέρχεταί σε φόβος, μὴ ἧττόν σε νῦν φιλῶ;»

«Διὰ τί;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ἔχεις πάντοτέ τι νὰ δίδῃς ἑνὶ ἑκάστῳ,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος· «τί δ' ὑπολείπεταί σοι, τί θὰ δῷς τῷ Περικλεῖ;»

«Ἐμὲ αὐτήν!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

Ἐφίλησε δ' ὁ Περικλῆς τὸ μέτωπον αὐτῆς καὶ ἐκείνη περιέβαλεν αὐτὸν διὰ τῶν εὐδαιμονικῶν βραχιόνων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Παράδοξος διάθεσις κατέχει με,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, ὅτε ἀπηλλάσσετο αὐτῆς. Ἐπεθύμουν νὰ ὁρμήσω εἰς τὸ πεδίον τῶν ἔργων μακρὰν σοῦ, ἢ μᾶλλον ἀνενόχλητος, ἢ ὅσον νῦν, νὰ διαγάγω μετὰ σοῦ ἕνα μῆνα τοῦ μέλιτος ἐν ἀγροτικῇ ἠρεμίᾳ!»

«Ἴσως οἱ ἐπουράνιοι θὰ παράσχωσιν ἐν καιρῷ τὸ ἕτερον τούτων, ἢ καὶ ἀμφότερα ἐν τῷ ἅμα,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία.

Ἔκλεισε δὲ τοὺς κεκμηκότας καλοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ Ἀσπασία τῇ πρωΐᾳ ἐκείνῃ πεποιθυῖα, ὅτι ἐγγύτερον τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἐγένετο. Ἐνεθυμήθη δὲ τὴν στιγμὴν τοῦ χρόνου, ὅτε τεταπεινωμένη ἠναγκάζετο νὰ καταλίπῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, ἐμνήσθη τῆς ἀλαζόνος Τελεσίππης, ἣ ἀληπτοτάτην καὶ ἀσαλευτοτάτην ἐν τῷ κράτει τῆς οἰκιακῆς ἑστίας ἑαυτὴν ἐξελάμβανε καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ὅτι αἱ κρύφιαι καὶ προφανεῖς ἐπιβολαὶ αὐτῆς ὥριμοι εἰς ἐκπλήρωσιν ἔτεινον, καὶ ὅτι ὁ σκοπός, ὃν ἐν τῷ βίῳ ἐδίωκεν, ἡ ὕψωσις τῆς σημαίας τῆς ἐλευθερίας, τοῦ κάλλους καὶ τῆς χαρᾶς, θὰ θριαμβεύσῃ κατὰ τῶν ἐρειπίων τῶν παλαιῶν ἠθῶν καὶ προλήψεων. —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XI.

Η ΣΑΜΟΣ.

Δ

ὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ τοῦτο,» ἔλεγεν ὁ γέρων Καλλιππίδης ἔν τινι τῶν πολυαρίθμων ὁμίλων τῶν διαφόρων δημοτῶν, οἵτινες ἐν τῇ μεγάλῃ ἀγορᾷ τοῦ Πειραιῶς ἱστάμενοι σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους διελέγοντο, «δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ τοῦτο, ὅτε οὐχὶ πρὸ πολλοῦ παραπορευόμενος εἶδον τὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Πρόμαχον Ἀθηνᾶν. Διότι ἐπὶ τοῦ δόρατος τῆς θεοῦ ἐκάθηντο πολυάριθμοι τέττιγες τερετίζοντες. Ἔλεγον δὲ πρὸς ἐμαυτόν, ὅτι τοῦτο εἰρήνην προσημαίνει. Ἀλλ' ἀληθῶς τῇ ὑστεραίᾳ μικρὸν πρὸς τῆς συνόδου τῆς ἐκκλησίας ἰκτὶς κατεφέρετο κατὰ τῆς πυκνός . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Συμφορὰν προμηνύεις κρώζων, γέρον κολοιέ;» ἀνεφώνησαν οἱ ἄλλοι.

«Ἡ Σάμος δύναται καὶ ἄλλους τῶν συμμάχων εἰς ἀπόστασιν νὰ παρορμήσῃ,» ἀντεῖπεν ὁ γέρων, «δύναται στάσεις πρὸς ἡμᾶς νὰ ἐπεγείρῃ. Καὶ ἡ Σπάρτη δὲ δύναται νὰ μεταλάβηται αὐτῶν καὶ οὕτω πόλεμος μέγας τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐκραγῇ. Ὑπάρχει, ὡς συνήθως λέγουσι, μέγα ἔκκαυμα συνηθροισμένον. Τί δὲ διαφέρει ἡμῖν καθ' ὅλου, ἂν οἱ Σάμιοι, ἢ οἱ Μιλήσιοι τῆς Πριήνης κύριοι εἶναι;»

«Τὸ ἀξίωμα τῶν Ἀθηνῶν ἀλώβητον πρέπει νὰ μείνῃ!» ὑπέλαβε σφοδρῶς νεώτερός τις ἐκτείνων τὴν χεῖρα καὶ τὴν κεφαλὴν ἀνορθῶν. «Ἡ Σάμος καὶ ἡ Μίλητος ὡς σύμμαχοι ὤφειλον τὴν κρίσιν αὐτῶν νὰ ἐπιτρέψωσι τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες ἡγεμόνες τῶν συμμάχων εἶναι. Ἀλλ' ἡ Σάμος ἀρνεῖται τοῦτο. Δικαίως ἄρα ὁ Περικλῆς ἐξεμάνη κατὰ τῶν Σαμίων . . .»

«Καὶ ἐν τῇ μανίᾳ ἐξῃτήσατο παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τὸν πρᾶον Σοφοκλέα ὡς συστράτηγον!» εἶπε μειδιῶν εἷς τῶν παρισταμένων.

«Διὰ τὴν Ἀντιγόνην!» ἀνέκραξαν ἄλλοι. «Καλῶς ἔπραξε! Χαιρέτω μέγα ὁ Σοφοκλῆς!»

«Οὐδεὶς ὑμῶν γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν!» εἶπε προσελθὼν ὁ κουρεὺς Σποργίλος, ὃν ἡ πολυπραγμοσύνη καὶ ἡ ταραχὴ τῶν καιρῶν εἶχον παρορμήσασαι εἰς τὸν λιμένα. «Οὐδὲν γνωρίζετε ἐκ τῶν συμβαινόντων. Ἀγνοεῖτε, ὅπως τὸ Σαμιακὸν τοῦτο ζήτημα προέκυψε, καὶ τίς αὐτὸ ἐξύφανεν!»

«Χαιρέτω ὁ Σποργίλος!» ἀνεφώνησάν τινες. «Ἀκούσατε τοῦ Σποργίλου! Ὁ Σποργίλος εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀκριβῶς ἑκάστης πρωΐας γνωρίζουσιν, ὅ,τι ὁ Ζεὺς πρὸς τὴν Ἥραν διαλαλεῖ τῆς νυκτός!»

«Διαῤῥαγήτω πομφόλυξ πυγμιαία ἐπὶ τῆς ῥινός μου,»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνεφώνησεν ὁ Σποργίλος, «ἄν, ὅ,τι ἂν εἴπω ὑμῖν νῦν, μὴ παντελῶς ἀληθὲς εἶναι! Ἡ Ἀσπασία, ἡ Μιλησία, πολλὰ εἰποῦσα ἔπεισε τὸν Περικλέα. Ἀσφαλῶς τοῦτο γνωρίζω. Ἀκούσατε μόνον. Τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἀφίξεως τῆς πρεσβείας τῶν Μιλησίων διέτριβον ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅτε οἱ πρέσβεις παρερχόμενοι μετεστρέφοντο, ὡς ζητοῦντές τι. Οὕτως δὲ προσελθών τις ἠρώτησέ με· «Ὦ οὗτος, φίλε Ἀθηναῖε, δὲν δεικνύεις ἡμῖν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νέας Μιλησίας Ἀσπασίας;» Ἐπίστευον βεβαίως οἱ ξένοι, ὅτι δὲν γνωρίζω τὴν Ἀσπασίαν, ἀλλ' ἐγὼ καλῶς γνωρίζω αὐτήν. Καί, ἂν μὴ εἶχον ἰδών, θὰ ἀνεγνώριζον αὐτὴν ἐκ τῶν εὐσυμπεριφόρων τρόπων καὶ τῆς πολυτελοῦς ἐσθῆτος. Παρέσχον δ' ἐμαυτόν, ὅσον ἠδυνάμην, εὐπροσήγορον, καὶ ἀκριβῶς ἐχαρακτήρισα τήν τε οἰκίαν τῆς Μιλησίας καὶ τὴν ἐκεῖσε ἄγουσαν, ἐφ' ᾧ καὶ μυρίας χάριτας ἐκεῖνοι ὁμολογήσαντες εὐθὺ ἐπὶ τὴν ὁδὸν ἐτράπησαν, ἣν αὐτοῖς ἔδειξα. Ἦτο δ' ἤδη ἑσπέρα, ὅτε εἰσέδυσαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας. Ἐννοεῖτε νῦν; Οἱ πρέσβεις, λέγω, κρυφῇ εἰς λόγους ἦλθον πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. Ἡ δ' Ἀσπασία εἶτα λαβομένη τοῦ πώγωνος τοῦ Περικλέους ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὴν κατὰ τῶν Σαμίων ὀργήν . . .»

«Ἀκούετε;» ἀνέκραξεν εἷς τῶν ἀκροατῶν. «Ὁ Σποργίλος λοιπὸν ἀληθῶς γνωρίζει, ὅ,τι ὁ Ζεὺς πρὸς τὴν Ἥραν διελάλησεν! Ἀλλ' ἴδετε τὸν Περικλέα μετὰ τοῦ συστρατήγου Σοφοκλέους. Ἀνιᾷ αὐτὸν βεβαίως ληρῶν περὶ τοῦ νέου ἀξιώματος!»

Ἀληθῶς δ' ἔβλεπέ τις τοὺς δύο ἄνδρας μακρὰν ἐν ἐρήμῳ σχεδὸν τόπῳ περιπατοῦντας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κιόνων καὶ διαλεγομένους οἰκείως καὶ φροντιστικῶς.

«Ἀληθῶς!» ἔλεγεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἐξέπληξας τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐπίστευον, ὅτι ὁ Περικλῆς νῦν πρὸς πᾶν ἄλλο πρόθυμος θὰ ἦτο, ἢ πρὸς τοῦτο. Διότι νῦν ὅλως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παραδεδομένος ἐφαίνετο τοῖς εἰρηνικοῖς ἔργοις, τῇ προαγωγῇ τῆς ἐσωτερικῆς εὐδαιμονίας καὶ — τῷ ἔρωτι πρὸς τὴν καλὴν Ἀσπασίαν . . .»

«Φίλε!» εἶπεν ὁ Περικλῆς μειδιῶν, «θαυμαστόν σοι φαίνεται, ὅτι αἱ δάφναι, ἃς διὰ τοῦ ὑπαγωγέως καὶ τοῦ ἐγκοπέως καὶ τῆς γλυφίδος κομίζονται οἱ ἐργαζόμενοι φίλοι, δὲν ἐπιτρέπουσι τῷ στρατηγῷ νὰ καθεύδῃ; Ἀπὸ πολλοῦ, ὁμολογῶ, ἠσθανόμην τὴν ψυχήν μου ὑπὸ ταραχῆς τινος συνεχομένην; Ἐθεώρουν ἐμαυτὸν ὅλως ἀργὸν ἐν μέσῳ τούτων τῶν ἀπαύστως ἐργαζομένων καὶ ὡς αἰσχυντηλοὶ ἐφαίνοντό μοι ἐνίοτε οἱ τρυφεροὶ δεσμοὶ οἱ περιβάλλοντές με.»

«Πῶς;» ἀντεῖπεν ὁ Σοφοκλῆς, «τοῦτο δ', ὅτι σὺ ἀληθῶς ὁ ἀκαματώτατος ἐν μέσῳ τῶν ἀκαμάτων εἶσαι, ὅτι πᾶν ὅ,τι γίγνεται καὶ δημιουργεῖται μόνον διὰ σοῦ δυνατὸν ἐγένετο καὶ προήχθη καὶ εἰς πέρας ἦχθη, τοῦτο πρὸς οὐδὲν τίθης;»

«Τοῦτο δὲν ἐπαρκεῖ ταῖς ἀξιώσεσιν, ἃς ἕκαστος ἡμῶν ὡς σκοπὸν ἑαυτῷ προβάλλει!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Δὲν θέλω νὰ εἶμαι συνεργὸς μόνον, θέλω ἴδιόν τι ἐγὼ αὐτὸς νὰ ἐπιτελέσω καὶ πρὸς τοῦτο ὡς στρατηγὸς μόνον τὸ ξίφος νὰ σπάσωμαι δύναμαι. Διὰ τί ἐγὼ μόνον νὰ μὴ κοινωνήσω τοῦ λαμπροῦ φωτὸς τῆς δόξης, ὅπερ κύκλῳ περὶ ἐμὲ ἐκκαίεται;»

«Καὶ θέλεις νῦν πάντως τῆς ἐκ τοῦ πολέμου δόξης κοινωνὸν καὶ ἐμὲ ν' ἀποδείξῃς;» ἠρώτησε μετὰ μικρὸν ὁ τραγικός.

«Ἀσμενέστερον ἤ — τῆς εὐνοίας ἐπιχάριτος γυναικός!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς δριμὺ τὸν φίλον προσβλέψας.

Ἐκεῖνος δ' ἐταράχθη. «Ἐν τῇ κεφαλῇ μου,» εἶπε τέλος, «ἄρχεται ὑποφώσκουσα ἡ ἡμέρα καὶ θαυμαστὸν φῶς ἐπιχεῖται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νῦν ἐξηγούμενόν μοι τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, δι' ἣν στρατηγὸς ἐξελέγην.»

«Πᾶν ὅ,τι γίγνεται ἐν τῷ κόσμῳ, φίλτατε,» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Περικλῆς, «οὐχὶ ἐκ μιᾶς, ἀλλ' ἐκ μυρίων ἀφορμῶν γίγνεται. Τίς δὲ δύναται νὰ εἴπῃ, τίς ἡ κυρία;» —

«Δὲν εἶναί σοι ἀγαπητότερον ἐμὲ μὲν νὰ καταλίπῃς ἐνταῦθα, τὴν δὲ καλὴν νὰ παραλάβῃς μετὰ σαυτοῦ;» ἠρώτησεν ὁ Σοφοκλῆς.

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία αὖθις. «Ἔσο ἥσυχος,» εἶπεν εἶτα· «πρὸς μικρὸν ἡδονικὸν πλοῦν μόνον ὁρμώμεθα, πρὸς θαλασσίαν πορείαν ὀλίγων ἡμερῶν· διότι δὲν φαίνεται πιθανόν, ὅτι θὰ δυνηθῶσιν οἱ Σάμιοι σπουδαίως νὰ ὑπομείνωσι τοὺς ἐπερχομένους ἰσχυροὺς Ἀθηναίους. Εἶναι δ' ἡ Σάμος μεγαλοπρεπὴς πόλις, ἣν εὐάρεστον θὰ εὕρῃς. Καὶ ὁ Μέλισσος δ', ὁ ναύαρχος τοῦ σαμιακοῦ στόλου, ὃς ἀντίπαλος θ' ἀντεπεξέλθῃ ἡμῖν, εἶναι, ὡς γνωρίζεις, ὀνομαστὸς φιλόσοφος τῆς ἐλεατικῆς σχολῆς, ὃν ἄσμενος, ὡς ἐλπίζω, θὰ γνωρίσῃς. Πρὸς δέ, ὅταν παραπλέοντες προσπελάσωμεν τῇ Χίῳ, θὰ ἔλθωμεν εἰς ἐπίσκεψιν καὶ τοῦ ὁμοτέχνου σου Ἴωνος τοῦ τραγικοῦ, ὃς ἐκεῖ κατοικεῖ εὐθύμως καὶ εὐαρέστως σχολάζων.»

«Ἔχεις ἐν νῷ νὰ ἴδῃς τὸν Ἴωνα;» ἀνεφώνησεν ὁ Σοφοκλῆς· «ἐνθυμοῦ, ὅτι οὐχὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖταί σε, ἐξ οὗ ἀντεραστὴς αὐτῷ τῆς Χρυσίλλης ἐγένου.»

«Ἡ διάθεσις ἐμοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ῥυθμίζεται οὐχὶ πρὸς τὴν γνώμην ἐκείνων περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐμὴν περὶ ἐκείνων. Ὁ Ἴων εἶναι χρηστός. Θὰ φιλοξενήσῃ δ' ἡμᾶς καὶ θὰ παράσχῃ τὸν ἄριστον ἐγχώριον χῖον, εἰ καὶ σὺ ἀντίτεχνος αὐτοῦ εἶσαι.»

«Καὶ σὺ ἀντεραστὴς αὐτῷ,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἐπαναλαμβάνω τοῦτο, ἀντεραστὴς τῆς καλῆς Χρυσίλλης, ἣ νῦν, ὡς ἤκουσα, ἐν Χίῳ παρ' αὐτῷ διατρίβει . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἄφες τὴν Χρύσιλλαν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

Ὁ τραγικὸς δ' εὐθύμως ἔστερξε τὴν ἑαυτοῦ τύχην. Διὸ καὶ ὁ Περικλῆς ἤρξατο διδάσκων αὐτὸν τὰ καθήκοντα τὰ ὑπὸ τοῦ νέου ἀξιώματος ἐπιβαλλόμενα.

Κατὰ τὰς ἡμέρας δ' ἐκείνας ἔβλεπέ τις τὸν Σοφοκλέα πάπυρον ἐν χερσὶ κρατοῦντα. Ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα περιεῖχον οὐχὶ τὴν ὑπόθεσιν νέας τινὸς τραγῳδίας, οὐδὲ νέον τι χορικὸν ᾄσμα, οὐδ' ὕμνον τινὰ εἰς τὸν Ἔρωτα, ἢ τὸν Διόνυσον, ἀλλὰ τὰ ὀνόματα τῶν στρατευσίμων ναυτῶν, οὓς ὤφειλε νὰ συλλέξῃ, καὶ τῶν πλουσίων πολιτῶν, οὓς ὤφειλε νὰ παρακαλέσῃ ὡς τριήραρχοι τὴν ἰδίαν τριήρη ἕκαστος νὰ ἐξαρτύσῃ καὶ νὰ τριηραρχήσῃ. Ἐκ τῆς ἐρατεινῆς δ' ἐρημίας τῆς χλοερᾶς νάπης τοῦ Κηφισοῦ εἶδεν ἑαυτὸν ἐξελκόμενον ὑπὸ τοῦ Περικλέους εἰς τὴν σκευοθήκην καὶ τοὺς λιμένας τῆς Ζέας καὶ Μουνυχίας, εἰς τὴν τύρβην τοῦ Πειραιῶς, ὅθεν οἱ φοβεροὶ θαλάσσιοι δράκοντες τοῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων ἐκ τῶν φωλεῶν αὐτῶν καθείλκοντο πάλιν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ εἶτα εἰς τὴν τύρβην τῶν νεωρίων, ἔνθα ἀπαύστως ἐσκαρίφευον, ἐῤῥυκάνων, ἐσφυροκόπουν, ἐγόμφουν, ὀξὺ ἐβόων. Ἀδημονία δὲ τὸ κατ' ἀρχὰς εἶχε καταλαβοῦσα τὸν φιλόκαλον ποιητὴν ἐκεῖ ἐν τῇ τύρβει τῶν ἀργούντων ἔτι κωπηλατῶν καὶ ναυτῶν, οἵτινες ἤριζον πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν αὐλητρίδων καὶ ἐνίοτε καὶ τὰς κεφαλὰς συνέτριβον. Τὰ ὦτα δ' αὐτοῦ ἐβόμβουν ἐκ τῶν ὀξυήχων συριγμάτων τῶν πρῳρέων καὶ κελευστῶν καὶ σαλπιγκτῶν. Διότι οἱ τριήραρχοι τῶν ἐξηρτυμένων ἤδη τριήρων ἐν ἁμίλλῃ ἑκάστης ἡμέρας εἰς τὸν κόλπον ἐξέτρεχον, ἵνα πεῖραν λάβωσι τῆς ἀρίστης καὶ ταχίστης τριήρους.

Ἀλλ', ὅτε ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τοῦ ἀπόπλου καὶ εἶδεν ὁ Σοφοκλῆς τὰς ὑψηλὰς καὶ πολυζύγους, ὑψιπρῴρους καὶ ὑψιπρύμνους τριήρεις, ὧν ὁ κόσμος καὶ αἱ χρυσαυγεῖς εἰκό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νες τῆς Παλλάδος καὶ οἱ στόλοι καὶ τὰ ἀκροστόλια καὶ τὰ ἄλλα ἐμβλήματα καὶ οἱ ὀξεῖς φάλκαι καὶ τὰ ἀπειλητικὰ ἔμβολα καὶ αἱ προεμβολίδες τὴν ὄψιν ἐθάμβουν, ἐν τάξει ἐλευθέρως καὶ τολμηρῶς ἐπὶ τῶν κυανῶν κυμάτων αἰωρουμένας· ὅτε, σαλπίγξαντος, σεμνὴ σιγὴ πάντας κατέλαβεν, ὁ δὲ κῆρυξ ὀξυφώνως ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος τὰς εὐχὰς ἐποιεῖτο, ἃς οἵ τ' ἐκ τῶν ἄλλων πλοίων ἐπανελάμβανον, καὶ ὁ ἐν τῇ προκυμίᾳ ὄχλος· ὅτε εἶδε τὸν ἀπὸ τῶν θυμάτων καπνὸν ἐκ τοῦ καταστρώματος τῶν πλοίων εἰς τὴν κυανῆν ἐωθινὴν αὔραν ὑψούμενον καὶ πάντας τοὺς ἐπιβάτας ἐκ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν κυλίκων σπονδὰς σπένδοντας· ὅτε ἤκουσε τὸν παιᾶνα ψαλλόμενον· ὅτε τὸν μὲν στόλον κινούμενον, τὰ δ' ἱστία ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἀναπτυσσόμενα εἶδε καὶ τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν κτύπων τῶν ἀναριθμήτων κωπῶν ῥοθοῦσαν ἤκουσε, καὶ τέλος, ὅτε εἶδε τὸν μέγαν στοῖχον τῶν πλοίων εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος ἐκ τοῦ λιμένος ἀναγόμενον, ἐν ᾧ οἱ θεώμενοι τὰς εὐχὰς αὐτοῖς συμπαρέπεμπον, τότε ᾔσθετο ὁ ποιητὴς Σοφοκλῆς, ὅτι ὄντως στρατηγὸς ἐγένετο καὶ τοσοῦτον ὑπερηφάνως ἐκ τοῦ Κολωνοῦ ἐπὶ τὴν Σάμον ὥρμα, ὅσον ὁ Σαλαμίνιος ἥρως Αἴας ἐπὶ τὸ Ἴλιον. —

Μετά τινας δ' ἑβδομάδας κέλης ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ κομίζων γράμματα τοῦ Περικλέους πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ὁ τριήραρχος δὲ τοῦ αὐτοῦ πλοίου τοῦ κομίσαντος τὰς ἐκ Σάμου ἀγγελίας κρυφῇ οὐχὶ ὡς τριήραρχος, ἀλλ' ὡς ἴδιος φίλος τοῦ στρατηγοῦ Περικλέους, ἐκόμισε γραμμάτιον, ὅπερ οὐχὶ εἰς δημοσίευσιν ἦτο προωρισμένον. Ἦτο δ' ἐπιστολὴ τοῦ Περικλέους πρὸς τὴν φίλην Ἀσπασίαν, ἐν ᾗ ἦσαν ἐγγεγραμμένα ταῦτα·

«Ἀγνοῶ, τίνος ἕνεκα ἡ καρδία μου τοσοῦτον, ὅσον οὐδέποτε ἴσως ἄλλοτε, ἐπάλλετο, ὅτε μετὰ τοῦ στόλου τὸν λιμένα κατέλειπον καὶ αὖθις τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος ὑπὸ τοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πόδας μου ἠσθανόμην. Ὅτε δ' ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς ναυαρχίδος ἱστάμην καὶ οἱ ἄνεμοι τοῦ Αἰγαίου τῷ μετώπῳ μου ἐπέπνεον, ἐνόμιζον, ὅτι σὺν αὐτοῖς καὶ πνοὴ ἐλευθερίας περιέπνει με, ὅτι ἀνεκτησάμην ἐμαυτόν. Ἀνεκτησάμην; Λῆρος! Μή τι εἶχον ἀπολέσας ἐμαυτόν; Ἀγνοῶ — ἀλλ' ἴσως ἐν σοί, Ἀσπασία! Ἐπὶ στιγμὴν δέ τινα χρόνου ἐφάνη μοι τότε ἀληθῶς, ὡς εἰ τὸν τελευταῖον χρόνον μαλθακώτερον καὶ δουλικώτερον ἐπὶ τῆς ῥοδίνης κλίνης τοῦ ἔρωτος κατεκλινόμην. Ἐν τούτῳ σχεδὸν δι' ὀργῆς εἶχόν σε. Ἀλλ', ὅτε ἀκριβέστερον ἐλογισάμην, τότε ὡμολόγησα, ὅτι μέγα ἠδίκησά σε, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐκεῖνο, ὅπερ ἀπὸ σοῦ ἀπορρεῖ, οὐχί τι μαλθακὸν εἶναι, ἀλλά τι μάλιστα ἐμφρόνως, ἢ ἀσυνειδήτως κεντρίζον καὶ παρορμῶν, καὶ ὅτι τοῦτο δὴ κυριεῦσαν ἐμοῦ ἐξήγειρε καὶ ἐκ τοῦ ληθάργου τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ πεδίον τῶν ἔργων παρώρμησεν. Ἐκ τούτου οὐδαμῶς αἰσχύνομαι νῦν ἐπὶ τῷ πρός σε ἔρωτι, οὐδ' ἐπὶ τῷ κατέχοντί με νῦν πόθῳ σοῦ.

Κακῶς παρεσκευασμένους κατέλαβον τοὺς Σαμίους καὶ ἐξέπληξα αὐτοὺς παρασκευαζομένους ἔτι. Ἠσχύνομην δὲ σχεδὸν ἐπὶ τῇ εὐχερεῖ νίκῃ. Μοὶ ἐφαίνετο δ', ὅτι οὐδὲν πλέον ὑπελείπειτό μοι νὰ πράξω, καὶ ἡτοιμαζόμην πρὸς ἀπόπλουν, ἵνα ἐπανέλθω εἰς Ἀθήνας, πιστεύων, ὅτι τὸ ταχὺ τῆς ἐπιτυχίας τοὐλάχιστον καὶ ἡ εὐτέλεια τῶν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν συντελεσάντων θά μοι περιεποίουν δόξαν. Μή τι συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ταχείας ἐπανόδου καὶ ὁ πόθος τῆς ὡς τάχιστα ἀνευρέσεως ἐκείνου, ὅπερ ἐν Ἀθήναις εἶχον καταλιπών; Δὲν δύναμαι μὲν ἐν συνειδήσει νὰ εἴπω, ὅτι ἀληθῶς ἔσχον τὴν ἄκαιρον ταύτην ὁρμήν, ἀλλ' οὐδὲ τολμῶ νὰ ἐξαρνηθῶ τὸ δυνατόν. Πάντως δ' ὅμως ἀπεδείχθη ἡ σπουδὴ τῆς ἐπανόδου ἀσυμφορωτέρα τῆς σπουδῆς, ἣν ἐπέδειξα, ὅτε ἐξεστράτευον. Δι' ὃ καὶ ἐδιδάχθην, ὅτι ἐν πολέμῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σπουδῇ μὲν πρέπει τις νὰ ἐκστρατεύῃ, ἀλλὰ περιεσκεμμένως νὰ ἐπανέρχηται.

Ἀλλά, πρὸς τί νὰ ἐπιστέλλω σοι, περὶ ὅσων πάντες ἐν Ἀθήναις διὰ στόματος ἔχουσιν; Ὁ στόλος φλέγεται ὑπὸ τῆς ὁρμῆς νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν ναυμαχίᾳ, ὅ,τι πρότερον παρελίπομεν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ πρᾶος Σοφοκλῆς διακαίεται νῦν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ Ἄρεως. Ἔπεμψα δ' αὐτὸν εἰς Χίον καὶ Λέσβον, ἵνα μοι προσκομίσῃ τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων. Καὶ ἄλλαι δ' ἐπικουρίαι προσέρχονται.

Ἐπίστειλόν μοι δὲ περὶ σοῦ καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων διὰ τοῦ αὐτοῦ φίλου τριηράρχου, ὃς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην κομίζει καὶ γίγνωσκε, ὅτι μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγωνίας ἀναμένω νὰ μάθω τι παρὰ σοῦ, μεθ' ἧς καὶ σὺ παρ' ἐμοῦ. Εἰπὲ δὲ τῷ Φειδίᾳ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ταραχθῇ ἐν τῇ εἰρηνικῇ δημιουργίᾳ ἐκ τοῦ θορύβου τοῦ πολέμου. Ἡ ὑπάτη χαρὰ τοῦ ἐπανερχομένου οἴκαδε θὰ εἶναι αὕτη, ἐὰν ἀντιλάμπωσιν αὐτῷ οἱ ὑψηλοὶ κίονες τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναοῦ προσεγγίζοντος πρὸς τὸ τέρμα.» —

Ταῦτα ἦσαν ἐγγεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔπεμψεν. Ἡ δὲ Μιλησία ἀντιπέστειλε τὰ ἑξῆς·

«Χαίρω, ὅτι ταχέως μετέγνως, οὐδὲ πιστεύεις, ὅτι ὁ τολμηρὸς Περικλῆς τελευταίως ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας ἐξεθηλύνθη. Δὲν πρέπει δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐγὼ νὰ μέμφωμαι ἐμαυτῇ, ὅτι συνηγορήσασα ὑπὲρ τῶν πατριωτῶν παρώρμησά σε εἰς τὸ πεδίον τῶν ἔργων, ὡς λέγεις;

Ἀλλ' οὐχὶ ἀνωφελὴς φαίνεταί μοι ὁ βραχὺς χωρισμός· διότι νομίζω, ὅτι ἐπαχθῶς ἔφερες τὴν εἰρήνην καὶ κόρος εἶχε καταλαβών σε τῆς ἀπολαύσεως καὶ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. Ἐπὶ δὲ τῷ πρωΐμῳ πόθῳ ἐμοῦ τε καὶ τῶν φίλων μὴ μέμφου σαυτῷ· διότι ποθεῖ τις νὰ ἴδῃ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μάλιστα εὐθὺς μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν, ἢ ἀπώλειαν αὐτοῦ. Φοβοῦμαι δὲ μή, ὅσον πλέον ὁ χωρισμὸς διαρκεῖ, τοσοῦτον ἀλυπότερον αὐτὸν φέρῃς, καὶ τέλος μή, ὡς ὁ Ἀγαμέμνων πρὸ τοῦ Ἰλίου, ἐν μείζονι ὀσημέραι ἀπαθείᾳ καὶ δέκα ἔτη πρὸ τῆς Σάμου μείνῃς.

Τὸν δ' ἐμὸν πόθον σοῦ δὲν δύναται ὁ χρόνος νὰ μειώσῃ ὡς τρεφόμενον ὑπὸ τῆς ἀργίας καὶ ἐρημίας. Διότι κατέλιπες ἐμὲ τοσοῦτον μεμονωμένην, ὡς εἰ γαμετή σου ἤμην, τὸν μὲν πρᾶον καὶ εὔθυμον Σοφοκλέα συμπαραλαβών, τὸν δὲ περίδοξον Πρωταγόραν ἀποστείλας εἰς τὴν ξένην μετὰ τῆς ἀποικίας. Μόνος δ' ὁ Σωκράτης εὑρισκόμενος ἐνταῦθα ἐπιζητεῖ ἐνίοτε τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμιλίαν. Ἀλλ', εἴτε πρὸς ἐμὲ ὑπόπτως καὶ ἀπίστως ἔχων, εἴτε πρὸς ἑαυτόν, εἴτε πρὸς σέ, οὐδέποτε τολμᾷ ἄνευ ξένης συνοδίας νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Ἔρχεται δ' ἐν συνοδίᾳ παραδόξου τινὸς ἀνθρώπου, τοσοῦτον θαυμασίου, ὅσον καὶ αὐτὸς οὗτος. Εἶναι δ' οὗτος ὁ τραγικὸς Εὐριπίδης, ὁ νεώτερος ἀντίτεχνος τοῦ Σοφοκλέους. Ἀχώριστοι δὲ φίλοι διατελοῦσιν ὅ τε Σωκράτης καὶ ὁ Εὐριπίδης καὶ λέγεται μάλιστα, ὅτι ὁ Σωκράτης βοηθεῖ αὐτῷ ἐν τῇ συγγραφῇ τῶν τραγῳδιῶν· διότι μεσταὶ σοφῶν γνωμῶν αὗται εἶναι. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πλάνη. Διότι τοσοῦτον ὅμοιοι ἀμφότεροι τὴν φύσιν εἶναι, ὥστε, ἀγνοῶ, ὅ,τι θὰ ἠδύνατο ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου ν' ἀπολάβῃ. Ἀποστάζουσι δ' ἀμφότεροι σοφίαν. Ὅ,τι δ' ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς σοφοῖς εἶναι, τοῦτο εἶναι ὁ Εὐριπίδης ἐν τοῖς ποιηταῖς, μεριμνητής τις καὶ ἰδιότροπος, πρὸς δὲ καὶ βιβλιομανής. Διότι μέγαν ἀριθμὸν βιβλίων πορίσας ἑαυτῷ βιοτεύει παραδεδομένος ταῖς Μούσαις. Τὰ δὲ λοιπὰ ὅμοιος εἶναι πρὸς πάντας τοὺς ποιητάς. Πρόσωπον ἐξ ἀρχῆς κατεσκληκὸς ἐπὶ νεανικοῦ, εὐστρόφου πάντοτε σώματος. Εἶναι δ' ἀπράγμων, δύσκολος καὶ ἀπότομος τοὺς τρόπους καὶ ὁμιλεῖ μόνον τῷ Σωκράτει καὶ τοῖς σοφισταῖς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὐδὲν ἧττον ὅμως κατώρθωσεν ὁ Σωκράτης νὰ διεγείρῃ ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν νά με ἴδῃ.

«Ὁ ἀνὴρ οὗτος,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὅτε συνέστησέ μοι αὐτὸν τὸ πρῶτον, «εἶναι ὁ ἐξαίρετος τραγικὸς Εὐριπίδης, ὃν διπλασίως, ὡς πιστεύω, θὰ θαυμάσῃς, ὅταν μάθῃς, ὅτι ὁ μὲν πατὴρ Μνήσαρχος κάπηλος, ἡ δὲ μήτηρ Κλειτὼ λαχανόπωλις ἦτο. Πρὸς τούτοις δὲ πρέπει νὰ μάθῃς, ὅτι ἀκριβῶς τῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης κατὰ τῶν Περσῶν ναυμαχίας ἐν Σαλαμῖνι ἐπ' αὐτῆς τῆς νήσου ἐγεννήθη.»

«Τοῦτο μέγας οἰωνὸς φαίνεταί μοι!» εἶπον ἐγώ.

«Πιθανόν,» εἶπεν αὐτὸς ὁ Εὐριπίδης λαβὼν τὸν λόγον· «ἀλλ', οὕτινος οἱ θεοὶ ἐξ ἀρχῆς ἐστοχάζοντο ἐμὲ πλάττοντες, δὲν εἶναι τέλεον κατάδηλον.»

Εἶτα δ' ἤρξατο διηγούμενος διὰ μακροτέρων — διότι εὐπροσήγορος παρ' ἐλπίδα ἐγένετο, ὡς ἔλαβε τὸν λόγον — ὅτι ὁ πατὴρ ἐνύπνιον εἶδεν ἐπαγγελλόμενον αὐτῷ, ὅτι ὁ ἄρτι γεννηθεὶς παῖς νικητὴς ἐνδόξων ἀγώνων ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ, ὅτι ἐκ τούτου ὡς γνήσιος Ἕλλην νομίσας, ὅτι τοὺς ὀλυμπιακοὺς καὶ νεμεακοὺς ἀγῶνας τὸ ὄνειρον ἐνενόει, ἐπαίδευσεν αὐτὸν ἐπιμελῶς ἐν τῇ γυμναστικῇ, καὶ ὅτι μάλιστα αὐτὸς παῖς ὢν ἔτι λαμπρὰν νίκην ἐνίκησέ ποτε ἐν τοῖς Παναθηναίοις, ἀλλ' ὅτι κατὰ μικρὸν τὰ βιβλία μᾶλλον στέρξας, ἢ τοὺς ἱμάντας τῶν πυκτῶν καὶ τὸν δίσκον ἀντὶ τοῦ στεφάνου τῶν Ὀλυμπιονικῶν τὰ ἀριστεῖα τῆς τραγῳδίας ἁμιλλᾶται νὰ λάβῃ.

«Ἀλλά, τίνος ἕνεκα,» ἠρώτησα αὐτόν, «εἰς ἑκάστην τραγῳδίαν ἀποφθέγματα δριμέα κατὰ τῶν γυναικῶν παρεμβάλλεις καὶ πάντες σε μισογύνην καλοῦσιν;»

«Ἔχω γυναῖκα!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος.

«Καὶ εἶναι τοῦτο ἀφορμή,» εἶπον ἐγώ, «νὰ μισῇς πάσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς γυναῖκας καὶ ἐκείνας, πρὸς ἃς οὐχὶ τοιοῦτοι δεσμοὶ συνδέουσί σε;»

«Ὁ Σωκράτης εἰσήγαγέ με εἰς σέ,» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, «ἵνα ἰατρεύσῃ τὸ πρὸς τὰς γυναῖκας μῖσός μου. Τό γε νῦν μίαν μόνον γυναῖκα τιμῶ, τὴν τεκοῦσάν με, τὴν ἄλλοτε λαχανόπωλιν Κλειτώ, λέγω δ' ἄλλοτε, διότι ἐδεήθην αὐτῆς νὰ διοικῇ ἀγροτικόν τινα οἰκίσκον, ὃν κατέχω, ἀφεῖσα τὴν λαχανοπωλίαν.»

Τότε ἐγενόμην φανερά, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὴν γυναῖκα ταύτην.

«Ἂν μή σε ἀνιᾷ,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «ἡ διήγησις τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Σαλαμῖνι ἐν καιρῷ τῆς μεγάλης ναυμαχίας ἔν τινι σπηλαίῳ παρὰ τῇ ὄχθῃ γεννήσεώς μου — διότι οὐδένα τῶν θνητῶν τῶν ἐρχομένων παρ' αὐτὴν ἀπαλλάττει τῆς διηγήσεως ταύτης — τότε εὐχερὲς εἶναι νὰ ἐκπληρώσῃς τὴν ἐπιθυμίαν σου.»

Ἡμέρας δέ τινας μετὰ τοῦτο ἐξῆλθον ἀκολουθουμένη ὑπό τινος δούλης, ἵνα ἀναζητήσω τὸν μακρὰν κείμενον ταπεινὸν ἀγροτικὸν οἶκον, ὃν ἡ μήτηρ Κλειτὼ διοικεῖ καὶ οὗ τὴν ἡσυχίαν μόνον οἱ ἀντιβοῶντες τρίμετροι τοῦ ποιοῦντος υἱοῦ ἐνίοτε ταράττουσιν, ὁσάκις οὗτος εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἐρημίαν ἀναχωρεῖ, ἵνα ἀνενόχλητος μένῃ. Κατέλαβον δὲ τὴν ἀγαθὴν γυναῖκα ἐν μέσῳ τῶν ἀλεκτορίδων καὶ νησσῶν καὶ δελφάκων καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι ἐν καιρῷ τῆς περιωνύμου ναυμαχίας γενέσεως τοῦ ὀνομαστοῦ υἱοῦ.

Ἀπὸ ψυχῆς δὲ χαίρουσα καὶ μετὰ φανερᾶς ὑπερηφανίας εἶπε τὸ μητράριον·

«Τὴν ἱστορίαν ταύτην, δέσποινα, καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Θεμιστοκλῆς ἐπεθύμησε ν' ἀκούσῃ παρ' ἐμοῦ!»

Ἐδεήθη δ' ἐμοῦ εἶτα νὰ κάθεσθῶ ἐπί τινος ἐν μέσῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ κήπῳ πόας ἀποσοβήσασα πρότερον τὰς ἀλεκτορίδας καὶ περιστεράς, αἵτινες ἐπ' αὐτῆς ἐκάθηντο.

«Τέκνον μου,» εἶπεν ἔπειτα, «ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἦτο ἡμέρα τρόμου, ὅτε τὸ σμῆνος τῶν Περσῶν εἰς τὰς ἱερὰς Ἀθήνας εἰσέβαλον καὶ πάντα κατέκαιον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τῶν βωμῶν κατέσφαζον καὶ πισσόχριστα πύρινα βέλη ἐκ τοῦ λόφου τοῦ Ἄρεως κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἐξετόξευον, ἕως οὗ πάντες οἱ ναοὶ ἐξεφλέχθησαν καὶ ἄπλετος καπνός, ὡς μέλαιναι νεφέλαι, ὑπεράνω τῆς θαλάσσης ὑπερέπτη. Ἀλλ', ἐν ᾧ ἡ πόλις ἐκαίετο καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ὤμνυον, ὅτι θὰ πέσωσιν ὑπὸ τὸν καπνὸν τῶν ἐρειπίων τὰ ὅπλα ἐν χερσὶν ἔχοντες, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν τῷ μεταξὺ ὠλόλυζον καὶ ἄμετροι οἰμωγαὶ ἀντήχουν, διότι αἱ Ἀθῆναι, αἱ ἱεραὶ Ἀθῆναι, κατεκαίοντο, ἠφανίζοντο ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἐπεφάνη ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἀριστεύσας Θεμιστοκλῆς, καὶ προτείνας τὴν χεῖρα καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν στόλον δείξας ἐβόησεν· ἐκεῖ εὑρίσκονται αἱ Ἀθῆναι! καὶ εἶτα παρώρμησε πάντας τοὺς ἄνδρας νὰ ἐπιβῶσι τῶν πλοίων. Ἵστατο δὲ παρ' αὐτῷ ὁ βαθυπώγων ἱερεὺς τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναοῦ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ἐκήρυττεν, ὅτι μέγα θαῦμα ἐγένετο, ὅτι ὁ ἱερὸς δῆλα δὴ ὄφις τῆς Ἀκροπόλεως ἀφανὴς ἐγένετο ἐκ τοῦ καιομένου ἱεροῦ ὡς σημεῖον, ὅτι αὐτὴ ἡ πολιὰς Ἀθηνᾶ καὶ πάντες οἱ θεοὶ κατέλιπον τὴν πόλιν καὶ ὅτι πατρὶς τῶν Ἀθηναίων μόνη ἡ θάλασσα, τὰ πλοῖα, ὁ στόλος τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο.

Ἐν ᾧ δ' οἱ ἄνδρες τῶν πλοίων ἐπέβαινον, οἶκτος κατελάμβανέ τινα βλέποντα τὰς γυναῖκας, τὰ παιδία, καὶ τοὺς γέροντας πάντας συντεταραγμένους ὁρμῶντας ἐπὶ τὰ ἕτοιμα παρὰ τῇ ἀκτῇ καὶ περαιτέρω ἐν τῷ στενῷ τῆς Σαλαμῖνος πλοιάρια, ὧν πολλὰ ἀνετράπησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν εἰς αὐτὰ εἰσορμησάντων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὐδ' οἱ κύνες δ' ἤθελον νὰ μένωσιν ἐν τῇ ἐγκαταλελειμμένῃ πόλει, ἀλλ' ὁρμήσαντες εἰς τὴν θάλασσαν ἠκολούθουν κολυμβῶντες τοῖς δεσπόταις αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἠδύναντο. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθῃς, τέκνον, ὅτι ἐγὼ τότε ἐπίτοκος ἤμην, καὶ ὅτι οὕτω διακειμένη ἀφικόμην μετὰ πολλῶν ἄλλων εὐτυχῶς εἰς Σαλαμῖνα, ἔνθα ἔν τινι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὑπάντρῳ πέτρᾳ ἐγώ τε καὶ ἄλλαι γυναῖκες καὶ παιδία καταγώγιον κατεσκευάσαμεν. Ἀλλὰ μεγάλη ταραχὴ ἐγίγνετο καθ' ὅλην τὴν νύκτα· διότι νυκτὸς πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁ στόλος εἰς Σαλαμῖνα συνηθροίζετο καὶ τὰ κελεύσματα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον πλοῖον ἀπαύστως δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ τοσοῦτον ἀντήχουν, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ αὐτὸς ὁ ἄφροντις. Ἔτυχε δ' οὖσα κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἰάκχου, καθ' ἣν ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἅμα τῇ νυκτὶ ἐξ Αἰγίνης εἰς Ἐλευσῖνα κατὰ θάλασσαν μεταφέρεται ἐν λαμπαδηφορίᾳ μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἧς ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἠθέλησε ν' ἀμελήσωσιν ἐκ φόβου. Τούτου ἕνεκα, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες τὰ πλοῖα παρέταττον, ἀφίκετο τὸ πανηγυρικῶς κεκοσμημένον πλοῖον φέρον τὰς ἱερὰς εἰκόνας τῶν Αἰακιδῶν ἐξ Αἰγίνης. Ἀπέλαμπε δ' ὁ ὅρμος ἐκ τοῦ φωτὸς τῶν λαμπάδων καὶ ἅπαντες οἱ ἐν τοῖς πλοίοις Ἕλληνες ὑπὸ μείζονος ἐνθουσιασμοῦ κατελήφθησαν ἰδόντες, ὅτι οἱ πατρῷοι θεοὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἦσαν. Ὅτε δ' ἡ ἡμέρα ἀνέτειλε καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἔρπουσα εἰς τὴν παραλίαν κατέβην, εἴδομεν ἐωθιναὶ τὸν μὲν ἡνωμένον στόλον πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένον καὶ ἅπαντα τὸν εὔριπον πληροῦντα, τὸν δ' ἄμετρον περσικὸν βραδέως ἐκ Φαλήρου ἐπιπλέοντα ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα.

Ἀλλ' ἐγὼ ἀπώλλυον τὰς αἰσθήσεις καὶ ὤφειλον νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ σπήλαιον. Αἱ ὠδῖνες κατέβαλόν με. Καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκείμην ἤδη ἐκεῖ ἐγκατελελειμμένη ἐπὶ κλίνης ἐκ φυκίων· διότι αἱ γυναῖκες, αἵτινες μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ καταγωγίῳ κατέλυσαν, ἀπέδρασαν. Ὡσαύτως δ' ὅσαι γυναῖκες καὶ παιδία ἐν Σαλαμῖνι ἦσαν ἐνθυμούμεναι τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων πατέρας καὶ ἄνδρας ὠστίζοντο εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἔστρεφον τὰ βλέμματα ἐπὶ τὰ πλοῖα καὶ συνέστρεφον τὰς χεῖρας ἐν τῇ ἀγωνίᾳ καὶ τοὺς θεοὺς ἱκέτευον. Αἴφνης δ' ἤκουσα λιγυρὸν σαλπίγγων ἦχον καὶ παιᾶνα ὑπὸ μυριάδων ἀνθρώπων ψαλλόμενον καὶ μετ' ὀλίγον πνικτὸς ψόφος εἰσέδυσε μέχρι τῆς κλίνης ἐμοῦ τῆς ἀδινούσης. Μοὶ ἐφαίνετο δ', ὡς εἰ φοβερὰ θύελλα ἐν πυκνῷ ἐλαιῶνι κατερρήγνυτο καὶ ἀπείρων δένδρων κορυφαὶ καταρρηγνυόμεναι ἐπατάγουν, ἀλλ' ἦτο ὁ πάταγος τῶν συγκρουομένων πλοίων, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ μακρόθεν πνικταὶ φωναὶ καὶ ὁ τῶν μαχομένων θόρυβος ἀντήχει τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν Περσῶν. Πόσον χρόνον τοῦτο ἐγίνετο, ἀγνοῶ, οὐδὲ δύναμαι τὰ τῆς μάχης νά σοι ἱστορήσω, τέκνον μου· διότι οὐδὲν εἶδον καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τὴν ἡμέραν ὅλην ἐκυλιόμην ἐν τῇ κλίνῃ μου δεινῶς ποθοῦσα ἀναψυχήν τινα. Τέλος δὲ τηκομένη ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων καὶ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης ἐβυθίσθην εἰς ὕπνον, ὅστις βεβαίως θὰ ἦτο ὁ τελευταῖος. Ἀλλ' αἴφνης, ἐν ᾧ ἔτι κατάπονος καὶ ἡμίυπνος ἐκείμην, ἤκουσα τὰς γυναῖκας ὀλολυζούσας καὶ συνελθοῦσα αὖθις ἐνεθυμήθην, ὅτι ἐν Σαλαμῖνι εὑρισκόμην. Ἀλλὰ τῇ ὀλολυγῇ καὶ θρῆνος αἰφνιδίως ἐμιγνύετο, διότι οὐ μόνον ἄπειρα ναυάγια ἐξωθοῦντο εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμῖνος, ἀλλὰ καὶ νεκροί, ἐν οἷς τινες τῶν γυναικῶν τὸν υἱόν, ἢ τὸν ἄνδρα ἀνεγνώριζον. Παρὰ ταῦτα καὶ πολλοὶ τῶν τετραυματισμένων καὶ τῶν ἐπιβατῶν τῶν νεναυαγηκότων πλοίων ἐγγύτερον τῇ ἀκτῇ τῆς Σαλαμῖνος, ἢ τῆς Ἀττικῆς ὄντες κατέφευγον εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐκόμιζον τὴν ἀγγελίαν, ὅτι οἱ Πέρσαι ἡττῶνται καὶ καιρίως πληγέντες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φεύγουσι κατὰ θάλασσαν καὶ ἐκφεύγουσι τὰ καπνιῶντα ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα. — Σκέψαι δέ, τέκνον, ὅπως διετέθην, ὅτε παρ' ἐλπίδα ὡς ὑπὸ τῶν θεῶν πεμπόμενος ὁ ἀνὴρ Μνήσαρχος, ὃς ἐξ ἐκείνων τῶν ἀποβάντων εἰς τὴν γῆν ἦτο, εἰς τὸ σπήλαιον εἰσώρμησεν ἀναβοῶν· «Αἱ Ἀθῆναι εἶναι αὖθις ἐλεύθεραι, αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡμέτεραι!» — ἤθελε δὲ καὶ αὖθις ν' ἀναβοήσῃ, ὅτε, φαντάσθητι τοῦτο, αἴφνης βλέπει ἐμὲ καὶ παρ' ἐμοὶ τὸ γυμνόν, νεογενές, κλαυθμηρίζον παιδίον. Τότε δὲν ἠδυνήθη νέαν νὰ ἐκπέμψῃ φωνήν, ἀλλὰ συλλαβὼν τὸ παιδίον ἐνηγκαλίσατο αὐτὸ καὶ ὠρχεῖτο κύκλῳ ἐν τῇ πατρικῇ καὶ τῇ ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρᾷ καὶ ἔδραμεν εἶτα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκάθηρε αὐτὸ καὶ αὖθις ἐξώρμησε καὶ ἐκόμισέ μοι ὕδωρ καὶ ἄλλα ἀναψυκτικά, ἕως οὗ καὶ ἐγὼ τέλος κατὰ μικρὸν ἀνέλαβον ἐμαυτὴν ἐκ τοῦ θανατηφόρου καμάτου, εἰς ὃν περιπεσοῦσα μοχθηρῶς διεκείμην.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἤγετο ἐν τῇ νήσῳ μεγάλη ἑορτή, τὰ νικητήρια. Ἐστεφανωμένοι δὲ νεανίαι ὠρχοῦντο περὶ τὰ τρόπαια, ἐν ᾧ ὁ Πέρσης ἀπεδίδρασκεν εἰς τὴν Ἀσίαν κομίζων τὰ λείψανα τῶν στιφῶν. Τότε ὁ Μνήσαρχος ἔχων ἐπ' ἀγκάλαις τὸ νεογενὲς παρήρχετο τὸ ἑορτάζον πλῆθος καὶ ἐπεδείκνυε τοῖς πᾶσι τὸ παιδίον καὶ διηγεῖτο, ὅπως εἰς τὸ φῶς ἦλθεν ἐν καιρῷ τῆς μάχης. Ὅτε δὲ καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς προσελθὼν ἔμαθε τὰ γενόμενα εἶπεν· «Εὐλογημέναι αἱ μητέρες τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες καὶ ἐν ὥρᾳ μάχης νέους πολίτας ἡμῖν τίκτουσιν ἀντ' ἐκείνων, οἵτινες ὑπὲρ πατρίδος ἔπεσον!» Ταῦτα εἶπε καὶ ἐκέλευσε νὰ ἀπονείμωσιν ἑκατὸν δραχμὰς τῷ Μνησάρχῳ. Τότε δ' εὐθυμία πάντας κατέλαβε καὶ ὁ Μνήσαρχος ἐκάλεσε τὸ παιδίον Εὐριπίδην εἰς μνήμην τῆς ἐν τῷ εὐρίπῳ, ἐν τῷ στενῷ τῆς Σαλαμῖνος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς νίκης γεννήσεως!» —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταῦτα διηγεῖτό μοι τὸ χρηστὸν μητράριον, ἡ Κλειτώ, ἀκριβῶς οὕτως, ὡς ἐγὼ αὐτά σοι μεταδίδω.» —

Ὀλίγας δ' ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς πρὸς τὸν Περικλέα ἐπιστολῆς τῆς Ἀσπασίας ἦλθον ἐκ Σάμου ἀγγελίαι νίκης πρὸς δὲ καὶ νέα ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. Ἦσαν δ' ἐγγεγραμμένα ταῦτα·

«Εἶσαι ἀπαράβλητος, Ἀσπασία, καὶ πάντοτε ἡ αὐτή. Ἐκ συντυχίας, ἢ ἐκ κρυφίας προθέσεως ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου παρενέβαλες τὴν περὶ τοῦ μητραρίου ἐκείνου καὶ τῆς Σαλαμῖνος διήγησιν; Ὅτε μετὰ τῆς ἐπικουρίας, ἣν παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐξῃτησάμην, καὶ τὴν ἐπιστολήν σου ἐκομισάμην, ἱστάμην ἤδη μετὰ τοῦ στόλου ἀντικρὺ τοῦ τῶν Σαμίων. Ἀνέγνων δὲ τὴν περὶ τοῦ μητραρίου διήγησιν καὶ πληρωθεὶς σαλαμινίου ἐνθουσιασμοῦ ἔδωκα τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς.

Ἐνικήσαμεν. Ἀλλ' οὐδόλως προτίθεμαι νά σοι περιγράψω τὰ τῆς μάχης. Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νά μοι ἐμπέσῃ ἀναγινώσκοντι τὴν διήγησιν, δι' ἧς οὕτω ζῶσαν τὴν εἰκόνα τῶν μεγάλων ἔργων τῶν ἐν Σαλαμῖνι διαπραχθέντων εἰς τὴν μνήμην ἐξήγειρας, νὰ περιγράψω μεγαληγορῶν τὴν μικρὰν σαμιακὴν νίκην, δι' ἧς διεφθάρη μὲν ὁ στόλος τῶν Σαμίων, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς ἀνθισταμένης πόλεως δὲν ἐθραύσθη ἔτι; Πολιορκοῦμεν δὲ νῦν αὐτὴν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ἡ Σάμος δ' αὕτη εἶναι ἰσχυροτάτη πόλις καὶ μεγαλοπρεπεστάτη τὴν ὄψιν. Ἀλλ' ὁ μέγιστος καὶ ἔκπαλαι ὀνομαστὸς ναὸς αὐτῆς, ὡς γιγνώσκεις, εἶναι ἱερὸς τῆς προστάτιδος τοῦ γάμου θεοῦ Ἥρας καὶ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τρέφονται ἀγέλαι ὅλαι ἐξ ἐκείνων τῶν πτηνῶν, ἅτινα τῶν μὲν θεῶν ἱερὰ εἶναι, ἐμοὶ δὲ καὶ σοὶ μισητὰ ἐγένοντο . . .

Καὶ ὁ Σοφοκλῆς δ' ἀνέγνω τὴν ἐπιστολήν σου καὶ μέγα ἐχάρη ἐπὶ τῇ διηγήσει τοῦ μητραρίου. Ἐπειδὴ δ' αὐτὸς μὲν ἐκ τῶν ἐστεφανωμένων ἐφήβων καὶ παίδων ἦτο, οἵτινες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατὰ τὰ νικητήρια, περὶ ὧν τὸ μητράριον εἶπε, περὶ τὰ τρόπαια ὠρχοῦντο, ὁ δ' Αἰσχύλος ἐκ τῶν μαχητῶν, ἐκοινώνησαν καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι τραγικοὶ ποιηταὶ τῶν τιμῶν τῆς Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἧττον τῶν ἄλλων ἀληθῶς ὁ σοφὸς Εὐριπίδης, ὃς ἠθέλησε μόνον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ φῶς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Ἠθέλησα δὲ νὰ μάθω τι παρὰ τοῦ Σοφοκλέους περὶ τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἠρώτησα αὐτόν, ὅ,τι φρονεῖ περὶ τοῦ κατὰ τῶν γυναικῶν μίσους τοῦ μισογύνου. Ἀπεκρίνατο δέ μοι ὁ Σοφοκλῆς, ὅτι ὁ Εὐριπίδης μισεῖ τὰς γυναῖκας ἐκ τούτου μόνου, ὅτι στέργει αὐτάς. Διότι, ἂν μὴ ἔστεργε καὶ ἂν ἠδύνατο νὰ στερῆται αὐτῶν, τότε οὐδόλως θὰ ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν, οὐδένα θὰ ἐποιεῖτο λόγον περὶ αὐτῶν καὶ ὅλως ἀδιαφόρως θὰ εἶχεν, ἂν ἀγαθαί, ἢ κακαὶ εἶναι. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σοφοκλῆς, ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ἡ δόξα, ἧς θὰ τύχῃς ἰατρεύσασα τὸ κατὰ τῶν γυναικῶν μῖσος τοῦ Εὐριπίδου, θὰ εἶναι μικρά τις.» —

Πρὸς ταῦτα δ' ἡ Ἀσπασία ἀπεκρίνατο ὡς ἑξῆς·

«Ἡ ἀγγελία τῆς νίκης σου παρέσχεν ἀφορμὴν μεγάλης χαρᾶς τοῖς Ἀθηναίοις, ἧς καὶ ἐγὼ σιγῇ μετέσχον. Ἀλλὰ τὴν ἐμὴν χαρὰν ἠλάττωσεν ἡ μετριοφροσύνη σου, ἥτις ἀπεστέρησέ με τῆς ἐκ τῆς διηγήσεως τῆς ναυμαχίας ἡδονῆς. Καὶ σύμφωνος μὲν εἶμαι καὶ χαίρω, ὅτι δὲν πληροῖς τὰς ἐπιστολὰς διηγήσεων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν, ἀρκετὸν δέ σοι φαίνεται, ὅ,τι εἰς σὲ μόνον ἀφορᾷ, νά μοι ἀνακοινοῖς. Ἀλλὰ λέγουσιν, ὅτι ἡ ναυμαχία δὴ αὕτη ἀπέδειξε τὴν λαμπρότητα τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἐνεργείας σου, ὅτι σὺ αὐτὸς τὸ πλοῖον τοῦ πολεμίου στρατηγοῦ κατεπόντισας. Οὐχὶ περὶ τῶν πραγμάτων μέλει μοι, ἀλλὰ περὶ σοῦ, περὶ τῆς λαμπρᾶς εἰκόνος τῆς φύσεώς σου, ἥτις ἐκ τῶν ἔργων παρίσταταί μοι οὕτως, ὡς εἰ αὐτοῖς ὄμμασί σε βλέπω.

Ἡ οἰκοδομὴ δὲ τοῦ Παρθενῶνος προβαίνει μετὰ παραδόξου ταχύτητος. Ἀληθῶς καλὸν εἶναι νὰ οἰκοδομῇ τις,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅταν τὸ ταμιεῖον εἶναι πλῆρες, ὡς συνήθως λέγει ὁ Καλλικράτης.

Πρό τινων δ' ἡμερῶν συνέβη δυστύχημά τι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπερ πολλῶν λόγων ἀφορμὴ ἐγένετο. Εἷς τῶν ἐργατῶν δῆλα δὴ καταπεσὼν ἐκ τοῦ πήγματος καιρίως ἐτραυματίσθη. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ τόπου δὴ ἐκείνου ἐγένετο, ὃν ὁ Διοπείθης ὡς Ἅιδου τόπον, ὡς ἑστίαν κακῶν διέβαλε, τοῦτο δεινῶς ἐτάραξε τὰς ψυχὰς καὶ τὰς γλώσσας τῶν δεισιδαιμόνων Ἀθηναίων. Θριαμβευτικῶς δ' ἀναφέρει ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως εἰς πάντας, ὅτι ἡ προφητεία αὐτοῦ ἐπληρώθη, καὶ προαγγέλλει καὶ ἄλλα κακά, ἅτινα οἱ θεοὶ εἴθε ν' ἀποτρέψωσιν.

Προσβλέπει δὲ πάντοτε σκυθρωπὸς καὶ κεχολωμένος ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τὸν ἄοκνον Καλλικράτην καὶ ἐπαρᾶται αὐτῷ τὴν σειρίασιν. Ἀλλὰ τὰ θερμότατα βέλη τοῦ Ἀπόλλωνος ἀφάλλονται ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ ἀκαταπονήτου. Διότι ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ κρατεῖ τὴν ἀσπίδα ὑπεράνω αὐτοῦ. Ἐπικερτομεῖ δὲ τὸν ἀντίπαλον, ὅπως καὶ ὅσον δύναται, καί, ὁσάκις τὰ κακόνοα βλέμματα ἐκείνου ὀχληρὰ αὐτῷ γίγνονται, τότε ἐπιτηδείως ἀνακινεῖ διὰ τῶν ἐργατῶν νέφος κονιορτοῦ πλησίον τοῦ Ἐρεχθείου, ὁ δ' ἱερεὺς τρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναγκάζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ.

Καὶ ἡμιόνός τις δὲ νῦν γίγνεται ἀφορμὴ ἔριδος τῶν δύο ἀνδρῶν. Ἐν ταῖς ἡμιόνοις δῆλα δή, αἵτινες πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτοὺς ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν τὴν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσι φέρουσαι τοὺς μαρμάρους καὶ ἄλλα φορτία, εὑρίσκετό τις, ἤτις εἴτε ἐκ τῆς ἡλικίας, εἴτε ἐκ τραύματος, ὅπερ ἐπόρισεν ἑαυτῇ τὸ ἔργον ἐπιτελοῦσα, ἀνεπιτήδειος εἰς ἐργασίαν ἐγένετο. Ταύτης δ' ὁ ὀρεοκόμος φειδόμενος, ἤθελε νὰ καταλίπῃ ἐν τῷ σταύλῳ. Ἀλλὰ τὸ χρηστὸν ζῷον δυσαρέστως ἔσχεν ἐκ τούτου καὶ δὲν ἐκωλύθη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ δερόμενον νὰ μὴ πράξῃ, ὅ,τι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν συνήθως ἔπραττεν, ἤτοι νὰ μὴ ἀναβαίνῃ καὶ καταβαίνῃ τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ τῶν συντρόφων καὶ ἄνευ φορτίου. Τοῦτο δὲ πράττει νῦν καθ' ἡμέραν καὶ πάντες γνωρίζουσι τὴν ἡμίονον τοῦ Καλλικράτους, ὡς αὐτὴν καλοῦσι, διότι ὁ Καλλικράτης ἰδίᾳ προστατεύει τοῦ ἀχρήστου μέν, ἀλλὰ προθύμου ἔτι ζῴου. Ἡ ἡμίονος δ' αὕτη ὡς ἀργὴ ἐλευθέρα περιφέρεται ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐνίοτε περιπατεῖ πλησίον τοῦ ἱεροῦ χώρου τοῦ Ἐρεχθείου καὶ δὴ ἐφάνη ἤδη πολλάκις θέλουσα νὰ μολύνῃ τὰς ἱερὰς βοτάνας τὰς ἐμπεφυτευμένας ἐκεῖ δι' ἀνιέρου στόματος. Δι' ὃ μισεῖ ὁ Διοπείθης τὸν μονιμώτατον τοῦτον ἐργάτην τοῦ Παρθενῶνος σχεδὸν πλέον τοῦ Καλλικράτους αὐτοῦ, καὶ οὐδόλως δύναταί τις νὰ προΐδῃ, ὁποῖαι περιπλοκαὶ ἐκ τούτου δύνανται νὰ προέλθωσιν.

Χαῖρε μαχητά μου! καὶ μὴ ἐνθυμοῦ μόνον τὴν διήγησιν τοῦ μητραρίου, τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσπασίαν. Οὔτε δ' ἡ Ἥρα, οὔτε σύμπαντες οἱ ταῶνες τῆς Σάμου θὰ ἠδύναντο νά με κωλύσωσι νὰ μὴ ἔλθω πρὸς σέ, ἂν ἤθελες τοῦτο.» —

Οὐχὶ δὲ μετὰ μακρὸν χρόνον ἔλαβε παρὰ τοῦ Περικλέους ἡ Ἀσπασία τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

«Ἀγανακτεῖς, ὅτι ἀπεστέρησά σε τῆς διηγήσεως τῆς ναυμαχίας; Δὲν θέλεις νά με βλέπῃς παραδεδομένον μόνοις τοῖς πρὸ τῆς Σάμου ἔργοις μου; Ναυμαχία τις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἴσως τὸ ἀξιοθεατώτατον τῶν θεαμάτων καὶ ὁμολογῶ, ὅτι, ὁσάκις ἠναγκάσθην ὡς στρατηγὸς τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων παρατεταγμένος νὰ πολεμήσω πρὸς τοὺς πολεμίους, καίπερ ὑπὸ τῶν καθηκόντων τῆς ἀρχῆς τοῦ στρατηγοῦ λίαν ἀπασχολούμενος, ὅμως εὗρον καιρὸν νὰ θαυμάσω τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐξαίρετον ὄψιν, ἣν παρέχει ὁ ἀγὼν τῶν ἱστιοδρομούντων ἐν ἀνοικτῷ πελάγει κολοσσῶν. Ἐπειδὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ τὸ μητράριον, ἡ Κλειτώ, εὐτυχῶς μόνον τὰ πάρεργα τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν ναυμαχίαν αὐτὴν διηγήσατό σοι, θὰ τολμήσω νῦν νά σοι ἱστορήσω συντόμως τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος τῶν παρὰ τῇ Σάμῳ πλοίων, ἀλλ' ὁμολογῶ σοι, ὅτι ἡ διήγησις αὕτη περὶ πολεμικῶν πραγμάτων θὰ εἶναι ἡ μόνη, ἣν καθ' ἅπασαν τὴν στρατείαν θὰ λάβῃς.

Παρὰ τῇ νήσῳ Τραγίᾳ κατέλαβον τὸν ἐκ Μιλήτου ἀναγόμενον στόλον τῶν Σαμίων. Τὴν προσβολὴν δὲ προσδοκῶν ὁ στρατηγὸς αὐτῶν παρέταξεν αὐθωρὸν κυκλοτερῶς τὸν στόλον, ἵνα προλάβῃ τὴν ταχεῖαν καὶ ἐξ ἀπροσδοκήτου ἐκ τοῦ πλαγίου προσβολήν, ἣν συνήθως ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἐπιδιώκω. Ἐξέπεμψα δέ τινα ταχέα πλοῖα, ἵνα διαταράξωσι περιπλέοντα τὴν κυκλοτερῆ παράταξιν, ἢ καὶ ἐξελκύσωσι διὰ προσβολῶν ἐπιδεικτικῶν, ἢ προσποιητῆς φυγῆς ἐκ τῆς γραμμῆς ἐχθρικόν τι πλοῖον. Καὶ ἄνεμος δὲ λίαν σφοδρὸς ἐγένετο, ὑφ' οὗ κυματουμένη ἡ θάλασσα ἐπίσης συνετέλεσεν εἰς χάλασιν τοῦ σφιγκτοῦ κύκλου τοῦ σαμιακοῦ στόλου.

Ὁ στόλος δ' ἡμῶν ἵστατο ἐξ ἀρχῆς οὕτω παρατεταγμένος, ὥστε προβαλλόμενος τὰ κέρατα καὶ συγκάμπτων αὐτὰ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ ἕτοιμος ἦτο νὰ προσβάλῃ ἐκ πλαγίου πᾶσαν τριήρη, ἥτις θὰ ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς.

Ἐν τούτοις δὲ κατώρθωσεν ὁ στρατηγὸς τῶν Σαμίων, ἐν ᾧ τὸ μέτωπον εἰς δεινὴν συμπλοκὴν περιεπλέκετο, νὰ σχηματίσῃ ἐκ τῶν πλαγίων κεράτων τοῦ σαλευθέντος καὶ σχεδὸν διαλυθέντος κύκλου ὀρθὴν φάλαγγα καὶ οὕτως αἴφνης, δοὺς τὸ σημεῖον τῆς ὑποχωρήσεως τῷ μετώπῳ ἐξώρμησεν ἐν ὀρθῇ φάλαγγι.

Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἡ ὁρμὴ τῆς κρατερῶς συνηρμοσμένης ταύτης φάλαγγος διετάραξε τὸ μέτωπον ἡμῶν. Διότι αἱ ὀγκώδεις τριήρεις τῶν Σαμίων αἱ τὰς πρῴρας ὁμοίας πρὸς ῥύγχη ἔχουσαι καὶ ὑπὸ ἀμέτρων κωπῶν κούφως κινού-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μεναι ἐφαίνοντο ὡς τέρατα δι' ἀμέτρων ποδῶν ἐναντίον ἡμῶν προσέρπουσαι μέν, ἀλλ' ἕρπουσαι οὕτως, ὡς εἰ ὑπὸ πτερῶν καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐπτεροῦντο. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν συναγαγὼν καὶ ἐγὼ τὰς διεσκορπισμένας τριήρεις καὶ ταχέως συντάξας αὐτὰς ἀνέπτυξα τὴν φάλαγγα ἡμῶν καὶ κατέστησα αὐτὴν ἐπίσης συμπαγῆ καὶ σιδηρᾶν.

Τότε δεινὸς ἐξερράγη ὁ ἀγών. Ἀλαλάζοντες δ' ὡρμήσαμεν ἐπ' ἀλλήλους καὶ σφοδρῶς καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διετρυπῶντο τὰ μέτωπα τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν Σαμίων, οὕτως, ὥστε ἑκάστη ἀττικὴ τριήρης πρὸς τὰς δύο πλευρὰς προσέβαλλε καὶ ἑκάστη ἐχθρικὴ τριήρης καὶ τῶν δύο πλευρῶν ὤφειλε νὰ ὑπερασπίζῃ. Ὡς δ' αἱ τριήρεις τῶν Σαμίων πρὸς προτεταμένα χοίρινα ρύγχη ὡμοίαζον, οὕτως αἱ ἡμέτεραι πρὸς θαλασσίους ὄφεις παρεβάλλοντο, οἵτινες εὐκίνητοι καὶ θανατηφόρως δάκνοντες ἐπιτήδειοι ἦσαν νὰ στρέφωνται καὶ ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν περιστοιχιζόντων αὐτοὺς ρυγχῶν. Ἐν τῇ πυκνοτάτῃ δὲ ταύτῃ παρατάξει ἐγένετο χρῆσις καὶ τῶν δεινῶν πολεμικῶν μηχανῶν ἀπὸ τριήρους εἰς τριήρη, τῶν καταπελτῶν καὶ σκορπίων, δι' ὧν τὰ βέλη ἐτοξεύοντο, καὶ τῶν φοβερῶν δελφίνων, τῶν χαλκοβαρῶν δελφινοειδῶν μακρῶν δοκῶν, αἵτινες μετεωριζόμεναι ἐπὶ τὰς ἐχθρικὰς τριήρεις εὐστόχως ἐσφενδονίζοντο καὶ τοὺς ἱστοὺς κατασυνέτριβον, ἢ τὸ κατάστρωμα διετρύπων καὶ οὕτως ὡς διὰ σιδηρῶν συνδέσμων κρατοῦντες τὴν τριήρη λείαν τῶν προσβαλλόντων αὐτὴν ἐποίουν. Ἐν ᾧ δ' ἡ προσοχὴ τῶν ἐν τῇ ἐχθρικῇ τριήρει ἐπιβατῶν ἐπὶ τὰ χαλαζηδὸν τὸ κατάστρωμα κατακλύζοντα βέλη ἐτρέπετο, περιεκύκλουν αὐτὴν φιλοκίνδυνα μικρὰ ἀκάτια, ὧν οἱ ἐπιβάται διὰ πελέκεων τὰς κώπας κατέθραυον.

Ὡς δ' ἡ τρόπις τὴν τρόπιν ἐγγύτερον κατὰ μικρὸν ἐπίεζε καὶ οἱ ὑψηλοὶ τοῖχοι τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν ἐχθρικῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τριήρων ἤπτοντο ἀλλήλων, τὰ συνενούμενα καταστρώματα ἀπετέλεσαν πεδίον μάχης, ἐφ' οὗ οἱ ὁπλῖται δόρυ καὶ ξίφος φέροντες ἀντιμέτωποι ἀντιπαρετάττοντο καὶ οἱ τολμηρότεροι αὐτῶν καὶ εἰς τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα εἰσώρμων, ἵνα προσβάλωσι πρὸς τοὺς πολεμίους. Κατώρθωσαν δέ τινες τῶν ἡμετέρων ν' ἀποσφάξωσι τὸ πλήρωμα ἐχθρικῆς τινος τριήρους, νὰ ζωγρήσωσι τριήραρχόν τινα καὶ κατασχόντες τὸ πηδάλιον ν' ἀναγκάσωσι τοὺς ἀόπλους ἐρέτας νὰ εἰσποιήσωσι τὸ αἰχμάλωτον πλοῖον ἐκ τῆς ἐχθρικῆς τάξεως εἰς τὴν Ἀθηναϊκήν.

Καὶ ἔνδοξον μὲν ἡρωϊκὸν φρόνημα ἐπεδείκνυον οἱ τὰ τοιαῦτα τολμῶντες, ἀλλ' ἐγὼ ἀπεδοκίμαζον τὴν ἄμετρον ταύτην ὁρμὴν τῆς ἰδιωτικῆς ἀνδρίας φρονῶν, ὅτι ἐν ταῖς ναυμαχίαις ὤφειλον νὰ φείδωμαι, ὡς δυνατόν, τοῦ αἵματος τῶν μαχητῶν καὶ νὰ πειρῶμαι τὰ πλοῖα μᾶλλον, ἢ οἱ ἄνδρες νὰ μάχωνται. Διὰ τί ν' ἀπολλύωνται οὗτοι, ὅταν ἐκεῖνα δι' εὐτόλμων, ταχειῶν καὶ δεξιῶν κινήσεων τὴν κρίσιν νὰ ἐπιταχύνωσι δύνωνται; Δι' ὃ παρέπλευσα παρ' ἕκαστον τῶν πλοίων καὶ παρῆνεσα τοῖς τριηράρχοις διὰ τῶν ἐμβόλων μᾶλλον καὶ τῶν χαλκῶν ὀξέων δοκῶν, ἢ διὰ τοῦ ξίφους καὶ τῆς λόγχης νὰ μάχωνται, καὶ τὰ πλοῖα οὐχὶ ὡς ἀκροπόλεις, ἀλλ' ὡς ὅπλα νὰ θεωρῶσι. Κατενόησαν δ' ἐκεῖνοι τοὺς λόγους μου, καί, ὡς οἱ Σάμιοι πλεῖστα μὲν ἄχρηστα καταστάντα πλοῖα ἐκ τῆς τάξεως ἐξεῖλκον, διὰ δὲ τῶν λοιπῶν ἐγγύτερον ἐγίνοντο, εὐχερέστατον ἡμῖν ἐγένετο νὰ ἐπιπέσωμεν ἐκ τῶν πλαγίων διὰ τῶν πλοίων τοῦ προβεβλημένου κέρατος.

Καὶ ἤδη τούτῳ μόνον προσείχομεν, νὰ καταποντίζωμεν τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, καὶ ἀληθῶς μόνον τὰ πλοῖα ἐμάχοντο τότε. Πρὸς τῇ ἐμβριθεῖ δὲ φορᾷ τῶν ἐμβόλων, πρὸς τῇ ὁρμῇ τῶν χαλκῶν προεμβολίδων ἐδοκιμάσθησαν καὶ αἱ ὑπ' ἐμοῦ ἐξευρεθεῖσαι σιδηραῖ χεῖρες, αἵτινες πολλὰ τῶν σαμια-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κῶν πλοῖα συνέλαβον καὶ συνεῖχον ἀλύτως συμπλέκουσαι. Τῷ βαρεῖ δὲ δούπῳ τῶν συγκρουομένων δοκῶν τῶν πλοίων ἀνεμιγνύετο καὶ ὁ ὀξὺς κρότος τῶν θραυομένων κωπῶν, ὁσάκις ἐν τῶν πλοίων ἐν ταχείᾳ εὐστόχῳ ἐπιδρομῇ παρὰ τὸ ἀντίπαλον παραπλέον τὰς προβεβλημένας κώπας ὡς ξηροὺς κλάδους δένδρων κατέθραυεν.

Τέλος δ' ἐσάλευσαν μὲν τὰ πλοῖα τῶν Σαμίων καὶ εἰς ἀταξίαν περιέπεσον, ἀλλὰ δὲν ὑπεχώρουν. Ὀργισθεὶς δ' ἐγὼ διὰ τὸ θράσος καὶ δυσανασχετῶν ἐπὶ τῷ ἀτελευτήτῳ ἀγῶνι ἕτοιμος ἤμην νὰ διατάξω νὰ ὑφάψωσι φορταγωγά τινα πλοῖα φέροντα στυππεῖον καὶ φρύγανα, καὶ νὰ ῥίψωσιν αὐτὰ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἵνα κατακαύσω τὰ λείψανα τοῦ ἀνυποτάκτου στόλου τῶν Σαμίων, ὅτε αἴφνης φοβερὸς λίθος κατὰ τοῦ ἱστοῦ αὐτῆς τῆς τριήρους μου ἐξετοξεύθη. Καὶ τοῦ μὲν ἱστοῦ δὲν ἔτυχεν, ἀλλ' ἔπληξε τὸν κυβερνήτην, ὃς ἐν τῷ ἅμα, συῤῥαγείσης τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ τῆς ἕδρας παρὰ τὸ πηδάλιον κατέπεσε. Καὶ τὸ πηδάλιον δὲ καὶ πᾶν τὸ παρ' αὐτῷ εὑρισκόμενον κατασυνέτριψεν ὁ λίθος κυλισθείς. Εἶχε δ' ἐκτοξεύσασα αὐτὸν ἡ ναυαρχὶς τῶν Σαμίων, ὅθεν ἐνόησα, ὅτι ὁ Σάμιος ναύαρχος πρὸς ἐμὲ νὰ πολεμήσῃ ἤθελεν. Ἀλλ' ἐπὶ πλοίου ἄνευ πηδαλίου ἦτο ἀδύνατον ν' ἀντιτάξω ἐμαυτόν. Δι' ὃ ταχέως καὶ λάθρα καταβαίνω διὰ κλίμακός τινος ἐκ τῆς πρύμνης εἰς ἀκάτιον καὶ πτερωτὸς ἐπιβαίνω ἑτέρου πλοίου, τῆς Παρθένου, καί, ἐν ᾧ ἡ σαμιακὴ ναυαρχὶς ἐπὶ τὴν ἀπήδαλον λείαν ὥρμα, ἵνα ἑλκύσῃ αὐτήν τε καὶ ἐμέ, ὡς οἱ Σάμιοι ἐνόμιζον, αἰχμάλωτον, ἐπιπίπτω ἐγὼ βέλους ὀξύτερος μετὰ τῆς Παρθένου ἐκ τῶν πλαγίων κατὰ τῆς ναυαρχίδος καὶ διατρυπῶ αὐτὴν οὕτως, ὥστε πληρωθεῖσα ὕδατος αὐθωρὸν ἔκλινε καὶ κατεποντίσθη. Ὁ ναύαρχος δ' αὐτὸς ἦτο ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων, οἵτινες ὑπὸ τὴν βροχὴν τῶν βελῶν τῶν ἡμετέρων δεινῶς ἀλαλαζόντων κολυμβῶντες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χαλεπῶς καὶ μόλις ἐσώθησαν. Τότε δ' ὑπεχώρησαν οἱ Σάμιοι καὶ ἡ νίκη ἦτο ἡμετέρα.

Τῇ ἑσπέρᾳ δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἦλθεν ὁ Σάμιος ναύαρχος Μέλισσος ἐν ἀδείᾳ πρός με εἰς τὸ πλοῖον, ἵνα πραγματευθῇ περὶ τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἠξίου τοιαῦτα, οἷα ἀποδεχόμενος δικαίως ὡς ἡττημένος θὰ ἐθεωρούμην. Ἀνήγγειλε δ', ὅτι ὁ μὲν στόλος τῶν Σαμίων ἡττήθη, ἀλλ' ἡ πόλις εἶναι ἱκανὴ μακρὰν ἔτι πολιορκίαν νὰ ὑπομείνῃ. Πρὸς δ', ὅτι καὶ φοινικικὸς στόλος εἰς ἐπικουρίαν ἔρχεται καὶ ὅτι χρήματα πολλὰ προσφέρει αὐτοῖς ὁ τῶν Σάρδεων σατράπης. Ἐξέφηνε δ' ὁ Μέλισσος κατὰ τὴν συνδιάλεξιν τοσαύτην γλισχρότητα καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην, ὅσην φιλόσοφός τις μόνος νὰ ἐπιδείξῃ δύναται. Μέγας δ' εἶναι τὸ σῶμα καὶ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν καὶ ὁ τύπος τοῦ σύννου σοφοῦ τοσοῦτον ἐμφαντικῶς ἐκ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἐκφαίνεται, ὥστε ἀπίθανον ἐφαίνετό μοι, ὅτι ὁ πρὸ ἐμοῦ ἀνὴρ αὐτὸς ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἡγούμενος πρὸ μικροῦ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὃν μετὰ νεανικῆς εὐκινησίας εἶδον κολυμβῶντα ἐπὶ τῆς πλήρους λευκάνων θαλάσσης. Ἀπέβλεπον δ' εἰς αὐτὸν ὡς εἰς τὸν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἔκλαμπρον φιλόσοφον τῆς σχολῆς τοῦ Παρμενίδου. Αὐτὸς δ' ἐγὼ νῦν δὲν δύναμαι νὰ εἴπω, ὅπως ὁ λόγος ἡμῶν λελῃθότως καὶ κατὰ μικρὸν περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐτράπη. Ἀλλὰ βέβαιον εἶναι, ὅτι τελευτῶν σπουδῇ ἐξηγεῖτό μοι, ὅτι, ἂν ὑπάρχει τι, εἶναι ἄϊδιον, τὸ δ' ἄϊδιον εἶναι καὶ κατὰ τόπον ἄπειρον· εἶτα δ', ὅτι τὸ ἀληθῶς ὂν εἶναι ἕν τι καὶ ἄπειρον καὶ περιλαμβάνει πάντα ἐν ἑαυτῷ· διότι ἂν ὑπῆρχον δύο, ἢ πλείονα ἄπειρα ὄντα, τότε θὰ περιέγραφον ἄλληλα καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν θὰ ἦσαν ἄπειρα. Ἔπειτα δ', ὅτι τὸ ὂν πρέπει νὰ εἶναι ὅμοιον ἑαυτῷ, διότι ἂν ὑπῆρχέ τι ἀληθῶς ἀνόμοιον, τότε δὲν θὰ ἦτο τὸ ὂν ἕν, ἀλλὰ πολλά, πολλὰ δὲ δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι, διότι εἶναι ἀπατηλόν, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολλὰ ὑπάρχουσι καὶ δόξα τῶν αἰσθήσεων, οὐχὶ δὲ τῆς νοήσεως . . .

Ὅτε δὲ τυχαίως προσελθόντες τινὲς τῶν στρατηγῶν καὶ τριηράρχων τῶν περιέργως τὸ ἀποβὰν τῶν περὶ εἰρήνης λόγων ἀναμενόντων ἤκουσαν ἡμῶν, τοῦ ναυάρχου τῶν Σαμίων καὶ ἐμοῦ, περὶ τοῦ ἀπείρου καὶ ἀτελευτήτου καὶ μὴ γεννωμένου ὄντος διαλεγομένων ἐξεπλάγησαν καὶ σχεδὸν κεχηνότες ἔμενον. Ἐκ τούτου καὶ ἡμεῖς ἐκινήθημεν εἰς γέλωτα αἰσθόμενοι, ὅτι ἡμεῖς, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἔτι διὰ τῶν ἐμβόλων καὶ τῶν θανατηφόρων βελῶν ὡς λυσσῶντες ἐμαχόμεθα, νῦν εἰς τοιούτους λόγους περιεπέσομεν. Ἀλλ', ὅ,τι μὲν ὁ Μέλισσος ἰσχυρίζετο, εἶχον ἀκούσας ἐν Ἀθήναις πολλάκις παρὰ τοῦ Ζήνωνος, ἡ δὲ διδασκαλία τῶν Ἐλεατῶν πάντοτε λίαν εὐνοϊκῶς διετέθει με, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ σιγήσω καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ διάλογος ἡμῶν ἐγένετο σχεδὸν ὅλως φιλοσοφικός.

«Ὁπόσον ὠφελιμώτερον θὰ ἦτο,» εἶπον πρὸς τὸν Μέλισσον, ὅτε ἀπηλλαττόμεθα, κατασείων τὴν χεῖρα αὐτοῦ, «ἂν πάντες οἱ Ἕλληνες οἱ ἁπανταχοῦ τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων κατοικοῦντες ὡς κοινόν τι ἐπιδιώκοντες συνηνούμεθα σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἓν κοινὸν ἀπετελοῦμεν!»

Κεραυνὸς δ' ἐξηκοντίσθη ἐκ τῶν φαιῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σκυθρωποῦ Σαμίου ἐπ' ἐμὲ ταῦτα λέγοντα.

«Ἀναμφιλόγως,» εἶπε σκωπτικῶς καὶ ἐμπίκρως μειδιῶν, «ἐλπίζεις, ὅτι αἱ Ἀθῆναι θὰ δυνηθῶσιν ὑπάγουσαι εἰς τὸ δίκτυον αὐτῶν πάντας τοὺς Ἕλληνας ἑκόντας, ἢ ἄκοντας νὰ συνενώσωσιν αὐτοὺς εἰς ἓν κοινόν;»

Κατενόησα δ', ὅ,τι ᾐσθάνετο ὁ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος νήσου μαχόμενος ἀνὴρ καὶ ἐξετίμησα τὸ αἴσθημα.

Τοιαύτη ἡ τύχη ἀληθῶς πάντων τῶν εὔνων σκοπῶν καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν! Ἀείποτε προσκρούουσι πρὸς τὴν ἐναντιότητα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὐτελῶν συμφερόντων, ἅτινα κυρίως πρέπει καὶ προωρισμένα εἶναι νὰ θυσιάζωνται ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων. Μικρὸν δὲ μισθὸν ἀπολαμβάνει ὁ συλλαμβάνων ἐν ἑαυτῷ τὴν γνώμην τῆς συστάσεως μεγάλου κοινοῦ, μεγάλης ἑνότητος, καὶ ἐργαζόμενος ὑπὲρ αὐτῆς. Διότι ὁσάκις παρώρμησα τοὺς Ἕλληνας εἰς ἑνότητα, πάντοτε ὑπώπτευσαν, ὅτι ἐν τοῖς λόγοις μου ὑπολανθάνει πλεονεξία τις τῶν Ἀθηναίων, ἢ ἡ ἰδία ἐμοῦ φιλοδοξία. Οὕτως αἰσθάνεταί τις ἑαυτὸν καὶ τὰ βέλτιστα ποθῶν καὶ δρῶν συστελλόμενον καὶ συνωθούμενον εἰς τὴν στενὴν χώραν τῶν πατρῴων. Διὰ τοῦτο δὲ πολλάκις ἐπί τινα χρόνον πᾶσα ἐν ἐμοὶ ὁρμὴ εἰς ἔργα καὶ εἰς σπουδαίας ἐπιχειρήσεις ἀφανίζεται καὶ καταφεύγω τότε εἰς τὴν ἀνέφελον χώραν τῶν ἰδεῶν, ἐν ᾗ ἡ διάνοια δύναται νὰ κινῆται ἐλευθέρα ἱπταμένη. Ὁσάκις δ' ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς νυκτὸς εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀκινήτου πλοίου ἐξερχόμενος ὑπεράνω μὲν ἐμαυτοῦ τὸν ἀστροχίτωνα οὐρανόν, ἔμπροσθεν δὲ τόσους ἀκινήτους ἱστοὺς καὶ ὑπεράνω αὐτῶν τὸν ἄπειρον αἰθέρα βλέπω, οὐδὲν ἕτερον δ' ἀκούω, ἢ τὸν ἤρεμον καὶ ὀνειροτόκον καχλασμὸν τοῦ θαλασσίου κύματος, ὅνπερ ἡ ἑσπερινὴ αὔρα διεγείρει, τότε ἐνθυμοῦμαι τὸν Μέλισσον καὶ οὐ μόνον σκοποῦμαι, ἀλλὰ καὶ αἰσθάνομαι τὴν ἄπειρον ἀρχικὴν ἑνότητα τοῦ παντός. . .

Πλεονάκις δ', ἢ ὅσον πιστεύεις, ἀναμιμνήσκομαι σοῦ, τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων καὶ ἐκείνων, ἅτινα εἰς τέλος αἱ χεῖρες αὐτῶν προβιβάζουσι. Νῦν δ', ὅτε τὸ δυσχερέστατον ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, ἐπερατώθη καὶ μακρὰ καὶ ἄχαρις πολιορκία εἰς ἀνάπαυσιν πρὸς ἀργίαν ὁμοιάζουσαν βίᾳ ἐξαναγκάζει με, δύναμαι ἴσως νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ποθῶ τὰς Ἀθήνας καὶ οὐδόλως αἰσχύνομαι ὁμολογῶν τοῦτο.

Τὸ δ' ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ τοῦ Παρθενῶνος δυστύχημα τοῦ ἐργάτου, ὅπερ ὁ Διοπείθης τοσοῦτον ἐμπείρως καὶ πανούργως ἐξεκαρπώσατο, σφόδρα ἐλύπησέ με. Ἐδεήθην δὲ τοῦ Ἱππο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κράτους παραλαβὼν νὰ θεραπεύσῃ τὸν παθόντα, ἂν ἔτι ἐν τοῖς ζῶσιν εἶναι, καὶ ὑπισχνοῦμαι, ὅτι, ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ σώσωμεν αὐτὸν καὶ νὰ καταισχύνωμεν τὸν Διοπείθην, θὰ ἱδρύσω ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς χάριν βωμὸν τῆς Παλλάδος Ὑγιείας.

Περὶ τῆς χρηστῆς δ' ἡμιόνου τοῦ Καλλικράτους νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς πλάσμα τι, ὅπερ διὰ τῆς προθυμίας καὶ ἐθελουργίας ἄξιον τῆς προσοχῆς τῶν Ἀθηναίων ἑαυτὸ ἀπέδειξεν. Ἵνα δὲ φυλάξω αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς κακονοίας τοῦ Διοπείθους κινδύνων, κατώρθωσα νὰ πορίσω αὐτῇ τὴν χάριν, κατ' ἀρέσκειαν, ὅπου ἂν θέλῃ, νὰ λιχνεύῃ καὶ νὰ βόσκῃ καί, ἐὰν ξένον τι κτῆμα ἰδιοποιήσηται, ἢ τινα βλάβην τινὶ προξενήσῃ, τὸ ταμεῖον τῆς πόλεως ν' ἀποτίνῃ τὴν βλάβην.» —

Δὲν ἔλαβε δὲ καιρὸν ἡ Ἀσπασία ν' ἀντεπιστείλῃ τῷ Περικλεῖ καὶ ἐδέξατο αὖθις νέαν βραχεῖαν ἐπιστολὴν βεβαιοῦσαν τὰ τοῦ δυστυχήματος, ὅπερ τὸν Ἀθηναϊκὸν στρατὸν εἶχε καταλαβόν, ὅτε ὁ Περικλῆς κατὰ τοῦ φοινικικοῦ στόλου εἶχεν ἐκπλεύσας.

Διὰ βραχέων δὲ μνείαν ἐποιεῖτο τούτων ὁ Περικλῆς ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἐπιστολῇ. Εἶτα δ' ἔγραφεν·

«Θὰ πιστεύσῃς, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ ἐν μέσῳ Ἑλλήνων ὅ,τι συνέτυχέ μοι, ὅτε τοὺς κατὰ γῆν τὴν Σάμον πολιορκοῦντας ἐπεσκεψάμην, οἵτινες ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν Σαμίων ἐπίσης πολλὰ ἔπαθον; Ὀξεῖς θρῆνοι ἀντήχουν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ὅτε προσηρχόμην. Κατέλαβον δὲ τὸν ἱερέα τοῦ στρατοῦ ἕτοιμον θυσίαν Διὶ τῷ Σωτῆρι νὰ προσενέγκῃ καὶ ἐν μέσῳ ἐκείνων, οἵτινες τὸν βωμὸν καὶ τὸν ἱερέα περιεστοίχιζον, εἶδον πεντήκοντα αἰχμαλώτους Σαμίους ἱσταμένους καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένας ἔχοντας. Ἠρώτησα δέ, πρὸς τίνα σκοπὸν εὑρίσκοντο ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δεδεμένα ἱερεῖα πρὸ τοῦ δωμοῦ ἵσταντο; Καὶ ἔμαθον, ὅτι ὁ ὑπὸ τῆς πόλεως ταχθεὶς μάντις ἐμαντεύσατο, ὅτι τοῦτο ἀπῄτει Ζεὺς ὁ Σωτήρ, νὰ θύσωσι θυσίαν μεγάλην πεντήκοντα αἰχμαλώτων Σαμίων, καὶ ὅτι ἕτοιμοι ἦσαν νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν μαντείαν τοῦ μάντεως. Τότε ἀντέστην ἐγὼ τῷ μάντει καὶ τῷ ἱερεῖ κηρύξας ψευδὲς τοῦτο, ὅτι οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων ταῖς ἀνθρωποθυσίαις ἀρέσκονται, καὶ εἶπον, ὅτι ἐξήρκει μόνον νὰ στίξωσιν εἰς τὸ μέτωπον αὐτῶν σάμαιναν οἵαι, αἱ ὑόπρῳροι σαμιακαὶ τριήρεις, ἵν' ἀνταποδῶσι τὴν ὕβριν, ἣν πρὸ μικροῦ εἰς τοὺς αἰχμαλώτους ἡμῶν οἱ Σάμιοι εἶχον ὑβρίσαντες στίξαντες εἰς τὸ μέτωπον αὐτῶν γλαῦκα.

Νῦν δὲ πολιορκοῦμεν ἐκ νέου τὴν πόλιν προσβάλλοντες αὐτὴν κατὰ γῆν διὰ τῶν κριῶν καὶ καταπελτῶν.

Αἱ ἐπιστολαὶ δ', ἃς παρὰ τῆς Τελεσίππης κομίζομαι οὐδὲν πλέον, ἢ ἐγκλήματα κατὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου περιλαμβάνουσιν.» —

Ἡ Ἀσπασία δ' ἀνταπέστειλε τὰ ἑξῆς·

«Πολλὰ καὶ σπουδαῖα, προσφιλὲς Περίκλεις, ἀνήγγειλάν μοι αἱ δύο τελευταῖαι ἐπιστολαί, τινὰ μέν, ἅτινα χαρᾶς ἐπλήρωσάν μου τὴν ψυχήν, καὶ ἐφ' οἷς ἀνεβρύαξα, καὶ ἄλλα, ἅτινα, εἰ καὶ ἐπὶ μικρὸν μόνον, ὅμως εἰς φόβον περὶ σοῦ ἐνέβαλόν με. Ἀλλά, διὰ τί τοσοῦτον ἐγκαλῶ τῇ μεταβολῇ ταύτῃ τῶν συμβάντων καὶ τῆς τύχης; Δὲν ἐκφαίνεται ἐν τῇ μεταβολῇ δὴ ταύτῃ ἀμετάβλητος καὶ λαμπροτέρα ἡ σὴ προσφιλὴς εἰκών; Δὲν ἐχαρακτήρισας ἀκουσίως, ὡς ἐπεθύμουν, σὺ αὐτὸς σεαυτόν; Ὁπόσον δὲ πενιχροὶ εἶναι οἱ λόγοι, καὶ ὁπόσον ἐμφαντικώτερον ἓν φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου σου θὰ ἐξέφαινεν, ὅ,τι αἰσθάνομαι! Ἡ ἡμέρα ταχέως παρέρχεται, ὅταν ἐνθυμῶμαι σὲ καὶ ὑπὸ τὴν κροῦσιν τῶν χορδῶν τῆς λύρας μου τὰ ᾄσματα τῆς Σαπφοῦς ψάλλω.

Ὁ Φειδίας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εἶναι ἀκάματοι. Βεβυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θισμένοι δ' εἰς τὸ καθῆκον καὶ ὡς ὑπὸ δαιμονίας τινὸς δυνάμεως κατεχόμενοι μόλις αἰσθάνονται, ὅ,τι ἐκτὸς αὐτῶν συμβαίνει. Συγχώρησον δ' αὐτοῖς, διότι μόνον χάριν σου καὶ εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματός σου ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἐργάζονται! —

Περὶ δὲ τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου ἀκούω καὶ ἐγώ τινα· διότι ἤρξατο ἑλκύων τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων. Καὶ πολλοὶ μὲν εἶναι οἱ ὠστιζόμενοι περὶ αὐτὸν ἐν τῇ παλαίστρᾳ, ἢ ὅπου ἂν ἄλλοθι φαίνηται, ἀλλ' ἐκεῖνος μόνον περὶ τοῦ Σωκράτους φροντίζει, διότι ἴσως οὗτος δὲν κολακεύει αὐτόν. Ὅτε δ' ἐσχάτως ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ ἐξῆλθε φέρων ἐν τῷ κόλπῳ ὄρτυγα, τὸ προσφιλὲς αὐτῷ πτηνόν, πολὺς ὄχλος περὶ αὐτὸν ὠστίζετο. Ὡς δ' αὐτὸς βίᾳ τούτοις προσεῖχεν, ἐξέφυγεν ἐκ τοῦ κόλπου ὁ ὄρτυξ. Ἐκ τούτου δ' ὁ παῖς δεινῶς ἐμάνη καὶ τοῦτο ἀφορμὴ ἐγένετο νὰ διεγείρῃ τὸ ἤμισυ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων εἰς σύλληψιν τοῦ ὄρτυγος τοῦ Ἀλκιβιάδου. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ Ἀθηναῖοι! Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι διὰ τοιούτων θωπευμάτων διαθρύπτοντες τὸν παῖδα πράττουσι τοῦτο μάλιστα, διότι ὁ Περικλῆς εἶναι ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ, ὁ μέγας Περικλῆς, ὃς μετὰ τὴν ἐν Τραγίᾳ νίκην, εἴπερ ποτέ, ὁ μέγιστος τῶν ἡρώων τῆς ἡμέρας εἶναι.

Μόνος δ' ὁ Διοπείθης κρυφῇ ἐχθαίρει σε καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος καὶ ἡ σὴ Τελεσίππη. Ἵστανται δὲ μετ' αὐτῶν οἱ ἀρχαϊκοὶ ἑταῖροι οἱ τὴν ἄκναπτον καὶ ἄγροικον χλαμύδα φέροντες καὶ τὸν κρωβύλον ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς κεφαλῆς συμπεπλεγμένον, οἱ ἀλαζόνες, ἀρχαῖοι Μαραθωνομάχοι, οἱ ἀτεράμονες καὶ πρίνινοι γογγυσταὶ καὶ σεμνότυφοι φιλολάκωνες, οἱ μακρὰν τὴν κόμην φέροντες καὶ γυμναζόμενοι καὶ λιμώττοντες καὶ οὐδέποτε λουόμενοι καὶ διὰ τῶν ῥοπάλων τοὺς λίθους τῶν ἀγυιῶν κρούοντες καὶ παταγοῦντες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καί τινες τῶν ἐπὶ σοφίᾳ μεγαλαυχούντων μεριμνοφροντιστῶν καὶ συλλαβοπευσιλαλητῶν, τῶν γυμνοπόδων, τῶν τὸν τρίβωνα φερόντων καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπώντων καὶ τὴν ῥῖνα ὑπὸ τὸν ἀκτένιστον καθειμένον πώγωνα κρυπτόντων καὶ τὴν σιαγόνα ὡς ἐν θυλακίῳ ἐν τῷ ὑπ' αὐτῷ εὐκόλπῳ ἀνθερεῶνι φερόντων. Πάντες δ' οὗτοι νομίζουσιν, ὅτι ἐν τῇ ἀπουσίᾳ σου, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐρήμους θὰ τρυγήσωσιν ἀμπέλους.

Ἡ δὲ Θεοδότη, ὡς μανθάνω, ὀμνύει πάντοτε, ὅτι βεβαίως θὰ ἴδῃ τὸν ξιφίαν Περικλέα σφαδάζοντα ἐν τῷ δικτύῳ αὐτῆς. Φαίνεται δ', ὅτι αὕτη δολορραφεῖ τι ἔτι μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Ἡ δ' Ἐλπινίκη παρατρίβεται τοὺς πόδας παροξύνουσα τοὺς φίλους καὶ φίλας αὐτῆς ἐπ' ἐμέ. Καταδιώκομαι δ' ὑπ' αὐτῆς καὶ τῆς συμβίου σου ἀπροκαλύπτως· διότι καταλαμβάνουσαί με ἄοπλον καὶ ἀφρούρητον νομίζουσιν, ὅτι εὐάλωτος καὶ βεβαία λεία εἶμαι.

Ὁ δ' Εὐριπίδης φαίνεται θέλων νὰ ἐξελέγξῃ ὡς ψευδῆ, ὅσα ὁ συστράτηγος Σοφοκλῆς περὶ αὐτοῦ εἶπε. Βλέπω δ' αὐτὸν πάντοτε σπουδαῖον καὶ σκυθρωπὸν καὶ σύννουν. Ἐν τούτοις, παρόντος τοῦ Σωκράτους, κατέστησέ με κοινωνὸν τῶν ἐκ τοῦ γάμου αὐτοῦ συμφορῶν. Ὁποίαν δέ τινα ἐχαρακτήρισε τὴν σύμβιον αὐτοῦ περιττὸν νά σοι εἴπω, διότι ἡ γαμετὴ ἐκείνη τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς δεσποίνης Τελεσίππης. Ἀλλ' ἄκουσον, ὅ,τι βουλεύεται νὰ πράξῃ ὁ ποιητής, ἵν' ἀπαλλαγῇ τῆς δυσανασχέτου ἐκείνης κοινωνίας. Ἔχει ἐν νῷ ν' ἀποβάλῃ τὴν γυναῖκα καὶ νὰ συνάψῃ γάμον ἁρμοδιώτερον συνάδοντα τοῖς πόθοις τῆς ψυχῆς — Προσφιλὲς ἀθλητὰ Περίκλεις, τί λέγεις πρὸς τὴν ἀνδρικὴν ταύτην πρόθεσιν τοῦ ποιητοῦ;» —

Μετά τινα δὲ χρόνον ἔγραφεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Ἀγνοῶ, ἂν εἶμαι ἄξιος τοῦ ἐπαίνου, ὃν ἐπὶ τῇ καλο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καγαθία με ἐπαινεῖς. Ἀλλ' ἡ ψυχή μου τὴν μεγίστην πικρίαν αἰσθάνεται ἐπὶ τῇ ἰσχυρογνωμοσύνῃ τῶν αὐθάδων Σαμίων καὶ θὰ τιμωρήσωμαι αὐτοὺς βαρέως, ὅταν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα πρὸς τοῦτο.

Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ ταύταις τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς χαλεπότητος εἶναί μοι ὁ εὐγενὴς καὶ εὔθυμος Σοφοκλῆς λίαν ἀσπαστὸς ἑταῖρος. Καὶ ὡς συστράτηγος δὲ λίαν ἱκανὸς ἀπεδείχθη. Διότι χρησιμώτατος φαίνεταί μοι μάλιστα, ὅπου πρὸς εἰρηνικήν τινα διαλλαγὴν αὐτὸν πέμπω. Ὡς διαλλακτὴς δῆλα δὴ καὶ μεσίτης πανταχοῦ ὄντως ἐνεργεῖ, ὡς εἰ μαγείαν τινὰ κέκτηται. Καὶ τί θαυμαστόν; Οἱ τρόποι αὐτοῦ εἶναι τοσοῦτον χαρίεντες, ὥστε τοῖς πᾶσιν ἀγαπητὸς γίγνεται. Ἵσταται δὲ πάντοτε πιστῶς παρ' ἐμοὶ βοηθῶν εἰς τὸν κατευνασμὸν τῶν ἀγρίων παθῶν, ἅτινα ἐν μακρῷ πολέμῳ πάντοτε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαχητῶν εἰσδύνουσιν. Ὁποσάκις πρέπει τοὺς ἀγράφους νόμους τῆς ἀνθρωπότητος κυρίους ν' ἀποδείξωμεν, ἢ δεινὰς δεισιδαιμονίας νὰ διασκεδάσωμεν! Καλῶς δὲ γνωρίζεις, ὁπόσον πρὸς τοῦτο καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐργασθῶμεν πρέπει.

Ὁσάκις δὲ θύελλα ἐκρήγνυται, ἢ κεραυνὸς ἐνσκήπτει εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, ἢ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου μου ἐν ἐκλείψει τοῦ ἡλίου ἔξω ἑαυτοῦ γίγνεται, τότε πρέπει πᾶν ὅ,τι περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν φυσικῶν τούτων φαινομένων παρὰ τοῦ Ἀναξαγόρου ἔμαθον ἀντλῶν ἐκ τῆς μνήμης νὰ λέγω, ἵνα καταπραΰνω τοὺς ἐκπεπληγμένους.

Ἀλλά σοι διηγοῦμαι, ὅπως ἐκπρεμνίζω τὰς δεισιδαιμονίας τῶν ἄλλων, καὶ ἐπιλανθάνομαι, ὅτι σὺ ἐνίοτε ἐμοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖς, ὅτι δουλεύω τοιαύταις δεισιδαιμονίαις. Ἐρωτᾷς τὸν σύμβιον τῆς Τελεσίππης, ὅ,τι λέγει πρὸς τὴν ἀνδρικὴν πρόθεσιν τοῦ Εὐριπίδου; — Ὅταν εἰς Ἀθήνας ἐπανέλθω, ἀπὸ στόματος θὰ δῷ τὴν ἀπόκρισιν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταῦτα ἔγραφεν ὁ Περικλῆς.

Ἐννέα δ' ὅλους μῆνας ἀνθίστατο ἡ θρασεῖα νῆσος καὶ πολλαὶ ἐπιστολαὶ ἔτι διεβιβάσθησαν ἐκ Σάμου εἰς Ἀθήνας, παρὰ τοῦ Περικλέους πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ τἀνάπαλιν νέα ἀγγέλλουσαι.

Τέλος δ' ἔγραψεν ὁ ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὴν Μιλησίαν φίλην·

«Ἡ Σάμος κατὰ κράτος ἐκυριεύθη· τὸ θράσος τοῦ Μελίσσου κατεκλάσθη· ἡ εἰρήνη ἐγένετο. Οἱ Σάμιοι παραδίδουσι τὸν στόλον καὶ κατεδαφίζουσι τὰ τείχη.

Ἀλλ' ὅμως δέν μοι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπανέλθω εὐθὺς εἰς Ἀθήνας. Ὀφείλω πρότερον νὰ ἐκπλεύσω εἰς Μίλητον, ἔνθα πολλὰ νὰ εὐθετήσω ἔχω.

Βραχεῖα δὲ θὰ εἶναι ἡ ἀναβολὴ αὕτη καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ θὰ ἴδωμεν αὖθις ἀλλήλους.

Χαρὰ δὲ κατέχει πάντας τοὺς ναύτας καὶ οἱ τριήραρχοι ἀπολαύουσι τῆς εἰρήνης μετὰ τῶν φίλων αὐτῶν, ὧν τινες κατὰ τὴν μακρὰν πολιορκίαν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Σάμον ἦλθον. Αἱ καλαὶ δ' αὗται ἐπηγγείλαντο μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Σάμου ἐν τῇ πόλει τοῦ πολυυμνήτου ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ ναὸν τῆς θεοῦ τοῦ Ἔρωτος ἰδίοις ἀναλώμασι νὰ ἐγείρωσι. Φαίνονται δ' ἕτοιμαι τὴν ἐπαγγελίαν νῦν ἀληθῶς νὰ ἐκπληρώσωσι. Πρό τινων ἡμερῶν δ' ἀφίκετο καὶ ἡ Θεοδότη ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φίλου αὐτῆς Ἱππονίκου, ὃς τοσοῦτον φιλόπολις εἶναι, ὅσον καὶ ἀβροδίαιτος καὶ δὲν ἔπεμψεν ἄλλον ἀνθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅπερ ὡς τριήραρχος ἐξήρτησεν, ἐξεστράτευσεν.

Χαῖρε! Ἐν Μιλήτῳ, τῇ πατρίδι σου θὰ ἐνθυμῶμαι ἀδιαλείπτως σοῦ!» —

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀναγνοῦσα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐγένετο σύννους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εἶτα δὲ διέγνω τι.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ εἶδον αὐτὴν συνεσκευασμένην καὶ καταβαίνουσαν εἰς Πειραιᾶ ἐν συνοδίᾳ δούλης καὶ ἐπιβαίνουσαν πλοίου ἑτοίμου νὰ ἐκπλεύσῃ ἐκ Πειραιῶς ἐπὶ τὴν Ἰωνικὴν παραλίαν.

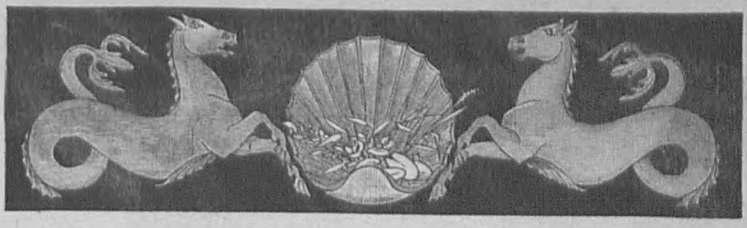

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XII.

ΜΗΝ ΤΟΥ ΜΕΛΙΤΟΣ ΕΝ ΙΩΝΙΑ.

Τὸν ἐκ Σάμου εἰς Μίλητον μικρὸν πλοῦν ταχέως διεπέρανεν ὁ Περικλῆς δύο μόνον τριήρεις συμπαραλαβών.

Ητο δὲ τριήραρχος τῆς ἑτέρας τριήρους αὐτὸς ὁ Ἱππόνικος, ὃς εἶχε παραιτησάμενος τὸν Περικλέα τὴν ἄδειαν νὰ συμπλεύσῃ αὐτῷ. Ἀλλὰ τῷ Ἱππονίκῳ ἠκολούθει ἡ καλὴ Θεοδότη.

Οὕτως ἀπειλητικὴ προσεπέλαζεν αὖθις τῷ Περικλεῖ ἡ χαρίεσσα ὀρχηστρίς.

Χαίροντες δ' ὑπεδέξαντο οἱ Μιλήσιοι τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν καὶ θορυβωδῶς ἑώρτασαν τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν αὐτοῦ καὶ χρυσῷ στεφάνῳ ἐτίμησαν τὸν νικητὴν τῆς Σάμου.

Ἐξ οὗ δ' ὁ Περικλῆς τῆς ἀκτῆς τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας ἐπέβη, ἡσθάνετο ἑαυτὸν ὑπὸ πνιγηροῦ πνεύματος προσπνεόμενον. Διότι ἡ χώρα, ἐν ᾗ διέτριβεν, ἦτο ἡ χώρα τῶν πολυμάστων ξοάνων τῆς Ἀρτέμιδος, τῶν κολοσσιαίων ναῶν τῶν συνενούντων τὸν ἑλληνικὸν ῥυθμὸν τῷ κολοσσιαίῳ καὶ τερατώδει ἀσιατικῷ, τῶν ῥαθύμων ἱεροδούλων τῆς Ἀφροδίτης, τῶν ἁπαλῶν καὶ θηλυπρεπῶν ἁρμονιῶν, ἡ χώρα τῆς μεγάλης θεοῦ Κυβέλης, ἧς τὰ ἐπὶ τοῦ Τμώλου ἄσματα καὶ οἱ ὀρχηθμοὶ εἰς ὀργιαστικὴν μέθην χωροῦσαν εἰς τὴν μυστηριακὴν μανίαν τῶν Ἀσιατῶν παρώρμων, ἡ χώρα τοῦ τροφίμου αὐτῆς παιδός, τοῦ θεοῦ τῆς χαρᾶς Διονύσου, ὃν ἡ φύσις καὶ ἡ ὕλης, ἡ ἁβρὰ μὲν καὶ τρυφερά, ἀλλὰ θαῤῥαλέα καὶ πυρίφλογος μορφή, οἱ ἁπαλοὶ βόστρυχοι, ἡ ὑπὸ τῆς λυδικῆς μίτρας στεφανουμένη ἁβρὰ καὶ ἄφθονος κόμη καὶ ἡ ποικίλη εὐρεῖα ἐσθὴς ὡς γνήσιον τέκνον τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας ἀπεδείκνυον.

Καὶ πολλαχοῦ μὲν τῆς Ἰωνικῆς ἀκτῆς, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πλουσίας, μεγαλοπρεποῦς, ῥοδοφόρου Μιλήτου ἡσθάνετο ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς ἐπιπνέουσαν τὴν πνιγηρὰν ἐκείνην αὔραν. Ἤκουε δέ τις ἐνταῦθα πολλὰ περὶ τῶν Περσῶν καὶ τῶν ἐν Σάρδεσι σατραπῶν, ὡς ἐν Ἀθήναις περὶ τῶν Μεγαρέων καὶ Κορινθίων, καὶ ἔβλεπε Πέρσας καὶ ἄλλους τῆς Ἀσίας λαοὺς περιφερομένους ἀνὰ τὰς ὁδούς. Πλουσία δὲ καὶ ποικίλη, ὡς τὸ πτέρωμα τῶν ἀσιατικῶν πτηνῶν, ἀλλὰ καὶ χαρίεσσα ἦτο ἡ στολὴ τῶν ἀνδρῶν τῆς Μιλήτου καὶ τῶν ἐπιχαριτωτάτων ἁβρῶν γυναικῶν. Ἔβλεπε δ' ὁ Ἀθηναῖος στολὰς ἐκ τῆς Περσίας, ἢ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἀρχὴν ἐχούσας, ποικίλας τὸ χρῶμα, καὶ πορφυρᾶς καὶ κροκοβαφεῖς καὶ κυανᾶς καὶ ἰοβαφεῖς καὶ ὑακινθώδεις καὶ δὴ καὶ πυῤῥόχρους. Ἔβλεπε δὲ καὶ τοὺς Μιλησίους περσικὰ μὲν ὑφάσματα φέροντας, ὑπ' ἰνδικῶν δὲ πολυτίμων λίθων κατακεκαλυμμένους καὶ συριακὰ μῦρα ἀποσταλάζοντας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Περικλῆς δὲ καὶ ὁ Ἱππόνικος ἐτύγχανον κατὰ τὴν ἐν Μιλήτῳ διατριβὴν τῆς φιλοξενίας τοῦ πλουσιωτάτου καὶ ἐπιφανεστάτου πολίτου, τοῦ Ἀρτεμιδώρου. Οὗτος δ' ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν μεγαλοπρεπεστάτην αὐτοῦ ἔπαυλιν, ἥτις ἐγγὺς τῆς πόλεως ἔκειτο. Οὐχὶ δὲ μακρὰν τῆς ἀγροτικῆς ταύτης οἰκίας εὑρίσκετο μυρίνων τις, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐφέρετο, ὅτι ἐνίοτε ἐν τῇ λυκαυγεῖ σκιᾷ τῇ ὑπὸ τῆς ἠχοῦς τῶν γλυκυτάτων φωνῶν τῶν πτηνῶν ταραττομένη ἡ θεὸς Ἀφροδίτη ἐνσώματος ἐπιφαίνεται.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ τοῦ Ἀρτεμιδώρου ἐπεκράτει ἡ ἀσιατικὴ πολυτέλεια. Διότι ποικίλα περσικὰ ὑφάσματα ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους τῶν δωματίων καὶ τὰ σκεύη ὡς καὶ τὰ σώματα. Πάντα δ' ἐμάρμαιρον χρυσῷ καὶ ἔστιλβον ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος καὶ ἀπέπνεον τὴν ὀσμὴν τοῦ σανταλίνου ξύλου. Πληθὺς δὲ περικαλλῶν δούλων περιεφέρετο εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦσαν δέ τινες μὲν αὐτῶν ἐκ τῶν παραλίων πόλεων τῆς Κασπίας θαλάσσης λευκόχροι, ὡς τὰ μαρμάρινα ἀγάλματα, ἄλλαι δ' ὀρφνώδεις, ὡς τὰ χαλκᾶ ἀγάλματα τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρτεμιδώρου καὶ ἄλλαι μελάγχροι, ὡς αἱ ἐν τοῖς δωματίοις χρυσοκόσμητοι ἐβένιναι τράπεζαι. Τορεύματα δὲ καὶ εἰκόνες ἄφθονοι ἐκόσμουν τὴν οἰκίαν καὶ οὐδὲν ἐξ ἐκείνων, ὅσα ἡ ψυχὴ τοῦ Ἕλληνος τῆς Ἰωνίας ἐπόθει, ἐνέλιπεν ἐν τῇ πατρίδι τῆς Ἀσπασίας.

«Ὑμεῖς οἱ ἐκ τῆς ἀντιπέραν Ἑλλάδος Ἕλληνες καλεῖτε τὴν Ἰωνίαν νεοττιὰν τῆς ἀβρότητος,» ἔλεγεν ὁ Ἀρτεμίδωρος πρὸς τοὺς ξένους, ἐν ᾧ μεγαλοπρεπῶς αὐτοὺς εἱστία, «καὶ ἀκούω, ὅτι αἱ περικαλλεῖς ἡμῶν Μιλήσιαι ἀληθῶς ἐπικινδυνωδέστεραι εἶναι τῇ σωφροσύνῃ τῶν Ἀθηναίων, ἢ ὅσον οἱ φιλόκαλοι Μιλήσιοι τῇ τῶν Ἀθίδων . . .»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία.

«Ἀλλὰ μὴ ἐπιλανθάνεσθε,» εἶπεν αὖθις ὁ Ἀρτεμίδωρος, «καὶ τούτου, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἰωνία οὐ μόνον τῆς ἀβρότητος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νεοττιὰ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ποιήσεως καὶ αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας. Διότι ἡμεῖς ἐχαρισάμεθα ὑμῖν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι τὸν Θαλῆν πρὸς ταῖς καλαῖς γυναιξὶ καὶ τὸν Ἡρόδοτον καί, ἐὰν μὴ λίαν τολμηρὸς φαίνωμαι λέγων, αὐτὸν τὸν Ὅμηρον.»

«Καὶ τίς ἀμφισβητεῖ τοῦτο,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι τῆς ἑλληνικῆς διανοίας ἡ θαλερὰ ἀκμὴ οὐδαμοῦ οὐδέποτε ἐκλύεται, οὐδ' ἐν τῇ πνιγηρᾷ ῥοδίνῃ κλίνῃ τῆς χαρᾶς;»

«Εἰπὲ κάλλιον, ὅτι οὐδαμοῦ εὐθαλεστέρα ἐπιφαίνεται, ἢ ὅσον ἐνταῦθα!» εἶπεν ὁ Ἀρτεμίδωρος. «Οὐδέποτε προκόπτουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ λαοὶ ἄνευ ἐκείνου, ὅπερ οἱ ζηλωταὶ ἁβρότητα καλοῦσιν.»

Τῇ ἑσπέρᾳ δὲ τῆς ὑστεραίας ὡδήγησεν ὁ Ἀρτεμίδωρος τοὺς ξένους αὐτοῦ εἰς τὸν μυρρινῶνα τὸν συνοροῦντα τῇ πολυτελεῖ ἐπαύλει, ὃν αὐτὸς ποικίλως εἶχε κοσμήσας καὶ παράδεισον καταστήσας. Εἶχε δὲ καλέσας ὁ φιλόφρων Ἀρτεμίδωρος καὶ τὴν καλὴν Θεοδότην ὡς φίλην καὶ ἀκόλουθον τοῦ Ἱππονίκου, ἢ ἐξήντλει τὴν ἰσχὺν τῶν μελάνων ὀφθαλμῶν, ὅπως καταφλέξῃ τὸν φίλον τῆς Ἀσπασίας.

Ἐν συνοδίᾳ λοιπὸν τοῦ ξενοδόχου περιήρχοντο ὁ Περικλῆς, ὁ Ἱππόνικος καὶ ἡ Θεοδότη τὴν χαρίεσσαν ἀγριάδα τῶν εὐθαλῶν μύρτων. Ἐξηπλοῦτο δὲ τὸ εὐρὺ ἄλσος ἐπὶ πεδίου ἠρέμα ὑψουμένου, ὥστε τῇδε κἀκεῖσε ἐκ τῶν ἀδένδρων τόπων χαριεστάτη θέα παρεῖχετο αὐτοῖς δυναμένοις νὰ βλέπωσι καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν κυανῆν θάλασσαν καὶ τὰς νήσους, αἵτινες ὡς σκέπη πρὸ τῶν τεσσάρων λιμένων τῆς Μιλήτου ἔκειντο. Ἐν τοιούτοις δὲ τόποις εἶχε κελεύσας ὁ πλούσιος Ἀρτεμίδωρος τοὺς δούλους τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῖς ν' ἀναπτύξωσι τοὺς ἀσιατικοὺς τάπητας, ἢ νὰ στήσωσι πορφυρᾶς σκηνάς, ἵν' ἀνάπαυσιν λάβωσιν οἱ ξένοι καὶ ἀναψυκτικά, ἤ, ἵνα ἀκροάσωνται τῶν ἁπαλῶν τόνων τῶν λυδικῶν αὐλῶν, οἵτινες ἐκ κελεύσματος τοῦ Ἀρτεμιδώρου πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς ἐν τῷ ἄλσει ἀηδόνας ἡμιλλῶντο, ἵνα εὐφράνωσι τὴν ἀκοὴν τῶν ξένων.

Δοῦλοι δὲ καὶ δοῦλαι τοῦ Ἀρτεμιδώρου περιέτρεχον τὸ ἄλσος, οἱ μὲν ὡς Σειληνοί, οἵτινες ἐνίοτε ἐκ τῶν ἀσκῶν τὰς κύλικας πληροῦντες ὤρεγον τοῖς ξένοις, αἱ δ' ὡς Ἥβαι, αἵτινες τὸ αὐτὸ ἔπραττον, ἢ καὶ ὡς Νύμφαι, αἵτινες ἐκ τῶν τῆς Ἀμαλθείας κεράτων ἄνθη καὶ εὐώδεις καρποὺς προσέφερον. Τρεῖς δὲ τῶν καλλίστων Νυμφῶν ἐπί τινος ἐλευθέρας πόας ἔψαλλον ἐρασμιώτατον ᾆσμα, καὶ ὠρχοῦντο, ἐν ᾧ τὸ ἐν ταῖς ἑορταῖς τῆς Κυβέλης ἐν χρήσει ἀσιατικὸν ῥόπτρον θορυβωδῶς ἐκρότει. Ταραχὴ δέ τις καὶ μέθη ἐκ τούτου κατελάμβανε τὰς αἰσθήσεις πάντων.

Ἐν μικρᾷ λίμνῃ δ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄλσους ἔπαιζον σύμπασαι αἱ μορφαὶ τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσίων μύθων. Ἔβλεπε δέ τις καὶ Νηρηΐδας ἰχθυώδεις οὐρὰς ἐχούσας, αἵτινες καλαμίνους στεφάνους πλέκουσαι ἐστεφανοῦντο, καὶ Σειρῆνας ἐπὶ βράχου κατακεκλιμένας, αἵτινες ἀμιλλώμεναι πρὸς Τρίτωνας κόγχεις φυσῶντας ἔψαλλον μικρᾷ τῇ φωνῇ ἐπαγωγὰ ᾄσματα. Καὶ ὁ μαντικὸς δὲ πολύμορφος θαλάσσιος γέρων Πρωτεὺς ἦτο ἐν μέσῳ αὐτῶν τοῖς πᾶσι μαντευόμενος. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Περικλῆς πρὸς αὐτὸν εὐχόμενος μαντείαν τινὰ περὶ τοῦ πεπρωμένου αὐτῷ ν' ἀκούσῃ.

«Δὲν θὰ ὀκνήσω ἐν ἀνάγκῃ νά σε κρατήσω,» εἶπε παίζων, «ὡς συνήθως ποιοῦσιν οἱ θέλοντες νά σε ἐρωτήσωσιν, ἵνα μὴ μεταμορφούμενος πολλαχῶς διαφύγῃς τὸν ἐρωτῶντα.»

Ἐκὼν δ' ἀπεκρίνατο ὁ θαλάσσιος θεὸς καὶ ἔχρησεν αὐτῷ τὰ ἑξῆς·

«Εὔνοια θεία δεσμοῖς περιβάλλει τὴν σὴν εὐτυχίαν,
Ἔνθ' ἀηδὼν ἐνοικεῖ κι' εὔοσμος θάλλει ῥοδῆ!
Κράτει στερρῶς καὶ αὐτήν, ὡς ἐμὲ νῦν κρατεῖς, ἀθλητά μου!
Οὕτω κατέχων δ' αὐτὴν δὲν θ' ἀπολέσῃς ποτέ!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς δὲν κατενόησε τὸν νοῦν τῶν λόγων τοῦ θαλασσίου γέροντος. Ὡς δὲ μετὰ τὸν πρὸς αὐτὸν διάλογον ἐστράφη πρὸς τοὺς ἑταίρους, ἀφανεῖς ἐκεῖνοι ἦσαν. Ἐπορεύθη λοιπὸν μόνος βραχύ τι. Ἀλλὰ τὰ πτηνά, ἅτινα ἀπὸ τῶν κλάδων ἐπὶ τοὺς κλάδους, ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον διεσκίρτων λιγυρώτατα ᾄδοντα, παρέσυραν αὐτὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ ἄλσους. Ὡσαύτως δὲ καὶ κίσσαι καὶ ψᾶρες καὶ ψιττακοὶ ἐπὶ τῶν κλάδων ἐκεῖ καθήμενοι προσηγόρευον αὐτὸν καὶ ἐτώθαζον «Χαῖρε!» «Εὐφραίνου!» «Ἐλθέ, ἐλθέ!» καὶ ἄλλα τοιαῦτα θαυμάσια προσᾴδοντα. Λαλοῦντα δ' ἐσκίρτων διαρκῶς περὶ τὸν περιπατοῦντα. Μετ' ὀλίγον δ' ἐφάνη αὐτῷ, ὅτι οὐχὶ πτηνῶν ἰδία ᾀδόντων, ἀλλὰ χοροῦ ὅλου ἀηδόνων μακρόθεν που ἤκουεν. Ἐν ταὐτῷ δὲ προσέπνει αὐτῷ καὶ ἰσχυρὰ εὐωδία ῥόδων ὡς ὑπὸ τῆς αὔρας μακρόθεν φερομένη καὶ ἔκ τινος ἀνθούσης μεγάλης ῥοδωνιᾶς ἐκπεμπομένη. Τὸ δὲ παραδοξότατον· ἐφαίνετο αὐτῷ, ὅτι τῇ εὐωδίᾳ ἐκείνῃ τῶν ῥόδων συνανεμιγνύετο καὶ τὸ ἄρωμα ἰνδικῶν μύρων. Ἀκων λοιπὸν σχεδὸν ὥρμησεν ἐπὶ τὸν τόπον, ὅθεν ἡ εὐωδία καὶ τὸ πολυτελὲς ᾄσμα τῶν ἀηδόνων ἐφέρετο. Εἰκῇ δὲ τοῦτο ἔπραξεν, οὐδ' ἐνεθυμεῖτο ἔτι τὸν χρησμὸν τοῦ θαλασσίου γέροντος. Ἐνίοτε δ' ἐν τῷ λυκόφωτι τοῦ ἄλσους ἔβλεπε μακρόθεν φωτεινόν τι χρῶμα διὰ μέσου τῶν κλάδων μαρμαῖρον. Ἀλλ' αἴφνης τὰ πτηνά, ἅτινα πηδῶντα ἀπὸ τῶν κλάδων ἐπὶ τοὺς κλάδους καὶ ᾄδοντα συνῴδευον αὐτῷ, ἐσίγησαν καὶ ἐφαίνοντο πονήρως αὐτὸν προσβλέποντα. Ἀντὶ δὲ τῆς ᾠδῆς αὐτῶν ἦχει ἐνίοτε ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων ψόφος πτερῶν καὶ θόρυβος ὅμοιος πρὸς κιχλισμὸν πτερυγιζόντων καὶ τὸν ὁδίτην σκωπτώντων Ἐρώτων. . . . .

Ἀλλ' ἤδη ἔβλεπεν ὁ Περικλῆς αὐτὴν τὴν ῥοδωνιάν, ἧς ἡ εὐωδία μακρόθεν ἔτι μεθυστικὴ αὐτῷ ἐπέπνει. Διὰ μέσου δὲ τῶν κλάδων τῶν θάμνων εἶδε νῦν ἐναργέστερον τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μυστηριῶδες ἐκεῖνο μαρμαῖρον χρῶμα, ὅπερ ἐκ χρυσῆς καὶ πορφυρᾶς καὶ λευκαυγοῦς ἐσθῆτος ἐξεπέμπετο. Ἦλθε δ' ἐγγύτερον καὶ δυνατὸν αὐτῷ τότε ἐγένετο ἐκ τῆς πλευρᾶς ἀκριβῶς, ὅθεν ἤρχετο, νὰ μεταγάγῃ εἰς τὸ βάθος τῆς φυλλάδος τὸ βλέμμα. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ἁβρᾶς ταύτης μεγαλοπρεπείας τῶν ῥόδων εἶδε τὸ ἐπιχαριτώτατον θέαμα ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκτυλισσόμενον.

Περιστοιχιζομένη δῆλα δὴ ὑπὸ στίφους χαριέντων παιδίων πορφυρᾶς ἐσθῆτας ἐνδεδυμένων καὶ διὰ χρυσῶν πτερύγων ἐπὶ τῶν ὤμων κεκοσμημένων καὶ χρυσᾶ βέλη ἐν ταῖς ἀργυραῖς φαρέτραις φερόντων ἵστατο γυναικεία τις μορφὴ λευκὴν μαρμαίρουσαν στολὴν ἐνδεδυμένη, χρυσῆν ζώνην ἐν μέσῳ τῷ σώματι φέρουσα καὶ στεφάνους ἐκ ῥόδων περιβεβλημένη. Ἦτο δ' ἀδύνατον τῷ Περικλεῖ νὰ ἴδῃ ἐναργῶς τὸ πρόσωπον τῆς καλῆς ἐκείνης, διότι, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐγγύτερον ἐγίγνετο, οἱ Ἐρωτιδεῖς ἐσπούδαζον ἐπιμελῶς νὰ περιπλέκωσι διὰ ῥοδίνων ἁλύσεων πυκνότερον ἑκάστοτε τὴν κεφαλήν, τὸ στῆθος, καὶ ἅπαν τὸ σῶμα τῆς γυναικός, ὅπερ σχεδὸν ἠφανίζετο ὑπὸ τῶν ῥόδων. Τότε δ' ὁ Περικλῆς ἐνεθυμήθη τὸν μῦθον, ὃν ὁ Μιλήσιος φίλος αὐτῷ πρότερον περὶ τῆς Ἀφροδίτης διηγήσατο, περὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἥτις ἐνσώματος ἐν τῷ ἄλσει ἐνίοτε ἐπεφαίνετο, καὶ λίαν διατεθειμένος ἦτο τὴν ὑπὸ τὰ ῥόδα τεθαμμένην καλὴν ὡς θεὸν νὰ ἐκλάβῃ.

Οὕτω δὲ περιπλέξαντες οἱ χρυσόπτεροι παῖδες τὴν ραδινὴν γυναικείαν μορφὴν διὰ τῆς ῥοδίνης ἁλύσεως, κατέκλιναν αὐτὴν ἁλυσίδετον ἐπὶ στρώματος ῥόδων, ἔδησαν παίζοντες τὰ ἄκρα τῆς ἁλύσεως πρὸς τοὺς κορμοὺς καὶ τοὺς κλάδους τῶν θάμνων καὶ ὑπερπηδῶντες εὐθύμως τὴν δεσμίαν καὶ ὀρχούμενοι περὶ αὐτὴν κατέπασαν αὖθις διὰ ῥόδων, ἅτινα ἔδρεπον ἐκ τῶν καταφόρτων καὶ κατακρεμάστων κλάδων τοῦ πυκνοῦ θάμνου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡς δὲ τὸν ξένον εἶδον οἱ Ἐρωτιδεῖς, εὐθὺς ἔφυγον δρομαῖοι γελῶντες καὶ κατέλιπον τὴν δεσμίαν μόνην. Εἰσῆλθε δ' ὁ Περικλῆς εἰς τὴν φυλλάδα. Ἀλλ' αἴφνης ἐκ τοῦ ἀνθινοῦ τάφου ἀντήχησεν ἡ φωνὴ τῆς αἰχμαλώτιδος ἱκετευούσης τὸν ξένον ἐπήλυδα ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν τῶν δεσμῶν.

Διέῤῥηξε δ' ὁ Περικλῆς μίαν τῶν ἁλύσεων, ἀλλ', ὡς παρώθησε τὰ ῥόδα τὰ κατακαλύπτοντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός, αἴφνης ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ ἀκτινοβόλοι ὀφθαλμοὶ τῆς Ἀσπασίας . . . . . .

Τὸ αἴσθημα δὲ τὸ καταλαβὸν κατὰ τὴν θέαν ταύτην τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους κατὰ πρῶτον ἦτο ἄμετρος χαρά. Ἀλλ' αὐθωρὸν ἐγένετο κυρία αὐτοῦ ἡ ἔκπληξις, ἣν φυσικῶς διήγειρεν ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη συνάντησις. Καὶ ἤδη ᾐωρεῖτο ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ ἐρώτησις τὴν ἀπορίαν ἐκφαίνουσα, ὅπως ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη συνάντησις δυνατὴ ἐγένετο, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἀναστᾶσα καὶ τὰς ῥοδίνας ἁλύσεις ἀποσείσασα εἶπε τοὺς γλυκεῖς φθόγγους τῆς μεθυσκούσης ἀργυροτόνου φωνῆς ἐκπέμπουσα·

«Μάθε, προσφιλὲς Περίκλεις, ὅτι καὶ ἐγώ, ὡς ὁ Σωκράτης, δαιμόνιον ἔχω, ὅπερ ἐν κρισίμοις καιροῖς ὑποφθέγγεταί μοι, οὐ μόνον ὅ,τι νὰ φύγω, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι νὰ πράξω ὀφείλω. Ὅτε δ' ἡ τελευταία ἐπιστολή σου ἐκ Σάμου ἦλθεν ἡ ἀγγέλλουσά μοι τὴν εἰρήνην, τὴν ἄφιξιν τῆς Θεοδότης εἰς Σάμον καὶ τὸν ἐπικείμενον πλοῦν σοῦ εἰς Μίλητον, τὸ δαιμόνιον ἐκεῖνο αὐθωρὸν ὑπεφθέγξατό μοι καὶ ἐκέλευσεν ἀμελλητὶ νὰ ἐπιβῶ πλοίου καὶ νὰ ἀναζητήσω σὲ εἰς Σάμον, ἢ, ἂν μὴ καταλάβω σε ἐκεῖσε, εἰς Μίλητον. Ἦτο δ' ἡ εὐχὴ ἴσως τοῦ δαιμονίου διπλῆν νά μοι χαρίσηται εὐτυχίαν, τὴν Μίλητον δῆλα δὴ οὐχὶ ἄνευ σοῦ καὶ σὲ μόνον ἐν Μιλήτῳ αὖθις νὰ ἴδω. Ἀφικομένη δ' εἰς Μίλητον ἦλθον παρὰ τὸν ξένον σου Ἀρτεμίδωρον καὶ ἔμαθον περὶ τῶν ἀπροσδοκήτων, ὅσα ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θεοδότη ἐξ οἰκείας, ἡ ξένης ὁρμῆς ἐν τῷ ἀφροδισίῳ τούτῳ ἄλσει παρεσκεύαζέ σοι. Ἤκουσα δὲ περὶ τῶν παρασκευῶν, αἵτινες τῇ ἀρωγῇ τοῦ μεγαθύμου Ἀρτεμιδώρου ἕτοιμαι ἤδη ἦσαν, ἀλλ' ἔκρινα λυσιτελέστερον συμπράττουσα ἐν ἀπορρήτῳ αὐτῷ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ ν' ἀναλάβω ἐγὼ αὐτὴ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ταύτης τὸ πρόσωπον τῆς μελλούσης νὰ ἐκπλήξῃ σε, ὅπερ ἡ Θεοδότη νὰ ὑποδυθῇ ἤθελε. Τῷ Ἀρτεμιδώρῳ ἄρα ὀφείλεις χάριτας, ὅτι οὐχὶ τὴν Θεοδότην, ἀλλ' ἐμὲ οἱ Ἐρωτιδεῖς ἐν τῷ ἄλσει τούτῳ δεσμίαν σοι παρέδωκαν.»

«Ἐμοί,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἐπηλήθευσας τὸν λόγον περὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θεοῦ τοῦ Ἔρωτος ἐν τῷ ἄλσει τούτῳ. Ἐμοὶ σὺ εἶσαι ἡ θεὸς τοῦ Ἔρωτος, ἡ θεὸς τῆς εὐτυχίας καὶ πρὸ πάντων, ἐπίτρεψον νὰ προσθῶ τοῦτο, ἡ θεὸς τῶν ἀπροσδοκήτων.»

«Καὶ ὑπάρχει εὐτυχία ἄνευ ἀπροσδοκήτων;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

Οἰκείως δὲ διαλεγόμενοι ἔμειναν οἱ δύο χρόνον τινὰ ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. Διότι, ὡς πάντες οἱ ἐρῶντες, περὶ πολλῶν εἶχον μετὰ μακρὸν χωρισμὸν νὰ εἴπωσιν ἀποπλανώμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ λόγου, οὗ ἦρχον.

Ἀλλ', ὅτε τὰ φιλήματα διηπείλουν νὰ διαδέξωνται τοὺς λόγους καὶ κνέφας ἐγένετο, τότε αἴφνης ἐξεπήδησαν ἐκ τῶν θάμνων οἱ Ἐρωτιδεῖς ἐκεῖνοι νέους φέροντες στεφάνους, οὓς ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον πλέξαντες, ὡς ἵνα δεσμεύσωσι περιπλέκοντες δι' αὐτῶν καὶ τὸν Περικλέα.

«Φύλαξον ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν παιδίων τούτων!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Εἶναι δὲ καιρὸς διανιστάμενοι νὰ χωρισθῶμεν σήμερον. Μακρὰ ἡ σὴ ὁδὸς ἡ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀρτεμιδώρου ἄγουσα, ἡ δ' ἐμὴ βραχεῖα· διότι εἰς κατοικίαν παρεχώρησέ μοι ὁ Ἀρτεμίδωρος τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην ἔπαυλιν, ἥτις ὀλίγα μόνον βήματα ἐντεῦθεν ἀπέχει καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πυκνοῦ μυρρίνων̃ος καλυπτομένη δὲν φαίνεται ἐντεῦθεν. Ἐκεῖ θὰ πορευθῶ. Σὺ δέ, φίλτατε Περίκλεις, ἐπάνελθε εἰς τοῦ Ἀρτεμιδώρου παρὰ τὸν φίλον σου Ἱππόνικον καὶ τὴν καλὴν Θεοδότην, τὴν πυρῶδες ὑποβλέπουσαν Κορινθίαν!»

Ταῦτα ἔλεγεν ἡ Ἀσπασία. Ἀνεκάγχασαν δ' οἱ Ἐρωτιδεῖς εὐθύμως καὶ περιέπλεξαν διὰ τῶν ἁλύσεων τὸν Περικλέα σφιγκτῶς· Ὁ δὲ συνεγέλα αὐτοῖς, ὡς καὶ ἡ Ἀσπασία τέλος. Ἀλλ' ἐκεῖνοι περιπλέξαντες ἑαυτοὺς τε καὶ τὸν Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν γελῶν σύμπλεγμα ἀπετέλεσαν, ὅπερ δεδεσμευμένον ὑπὸ τῶν ῥόδων καὶ ἑλκόμενον ὑπὸ τῶν μικρῶν Ἐρώτων ἀφανὲς ἐγένετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν μυρρινώνων καὶ ῥοδώνων. Σιγὴ δὲ νυκτερινὴ ἐπεκράτει ἀπανταχοῦ τοῦ ἐρήμου ἄλσους καὶ μόναι αἱ ἀηδόνες ἔψαλλον ἔτι καὶ τὰ ῥόδα εὐωδίαν ἀπέπνεον.

Ὁ δὲ Περικλῆς γλυκυτέραν εὐδαιμονίαν παρὰ τῇ Ἀσπασίᾳ εὗρεν, ἢ ὅσην ἠδύνατο νὰ παράσχῃ αὐτῷ ἡ πυρωπὴ Κορινθία.

Διότι ὁ ἥδιστος χρόνος τῶν φλογερῶς ἐρωμένων οὐχὶ ἐκεῖνος εἶναι, ἐν ᾧ οὗτοι τὸ πρῶτον ἐν ἀμέτρῳ ἡδονῇ συναντῶνται, ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐν ᾧ μετὰ μακρὸν χωρισμόν, μετὰ μακρὰς στερήσεις αὖθις ἑαυτοὺς ἀνευρίσκουσι. Διότι ἡ μὲν ἡδονὴ τῆς πρώτης περιπτύξεως ὁμοιάζει πρὸς τὴν φλόγα τοῦ χλωροῦ ξύλου, ἥτις καὶ ὑπὸ νεφελώδους καπνοῦ καὶ ὑπ' ὀξέων τριγμῶν ἀκολουθεῖται, ἀλλ' ἡ φλὸξ τῆς χαρᾶς τῶν ἀνευρισκόντων αὖθις ἀλλήλους ἐκλάμπει λαμπρὰ καὶ ἀνέφελος.

Ὅτε δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κρατοῦντες τὰς χεῖρας ἀλλήλων ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρτεμιδώρου εἰς τὸ λάμπον ἐκ τῆς πρωϊνῆς δρόσου ἄλσος ἐξῆλθον, ὡμοίαζον καὶ αὐτοὶ πρὸς δύο χαρίεντα ἀνθρώπινα ἄνθη, ἅτινα περιέῤῥανεν ἡ μαρμαίρουσα πρωϊνὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δρόσος. Ὡς δ' οἱ γλυκεῖς φθόγγοι τῶν λαρύγγων τῶν πτηνῶν, ἢ ἡ ἁπλετος ἀποπνέουσα εὐωδία ἀπὸ τῶν ἀναπτυσσομένων καλύκων τῶν ῥόδων ἥκιστα ἐξαντλεῖται, οὕτω καὶ ὁ ἔρως ἐν τῇ ψυχῇ τῶν δύο τούτων ἀνεξάντλητος ἐφαίνετο.

Ἀνέβησαν δ' εἶτα ἐπί τινα τῶν μικρῶν λόφων, ὅθεν ἔβλεπον καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἀκτὴν καὶ τὸ πεδίον τοῦ Μαιάνδρου, οὗ αἱ πολυσχιδεῖς ὄχθαι ὑπὸ φοινίκων καὶ ῥοδοδαφνῶν καὶ ἄγνων κεκαλυμμέναι ἦσαν, καὶ περαιτέρω τὸν κυανοῦν Λάτμον καὶ τὸ νᾶμα τῆς Βυβλίδος, ἐφ' οὗ τῶν καλάμων ποικιλόπτερα λιμναῖα πτηνὰ ἀνεπτερύγιζον. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς μετήγαγε τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις τῆς πόλεως, εἶτα δὲ χρόνον τινὰ προσέβλεψε τὰς ὑπερηφάνους ἀττικὰς τριήρεις τὰς ἐν τῷ λιμένι προσωρμισμένας καὶ εἶτα ἠτένισεν εἰς τὴν μακρὰν κειμένην καὶ ὑπὸ ὁμίχλης κεκαλυμμένην Σάμον, ἔνθα ἓν ἔτος σχεδὸν τοῦ βίου αὐτοῦ ὑπηρετῶν τῇ πατρίδι κατανήλωσε. Καὶ αὖθις δὲ μετήγαγε τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν καλλίκτιτον πόλιν καὶ ἐνεκωμίασε τὴν κομψότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν, ὡς καὶ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν εὐθυμίαν τῶν κατοίκων αὐτῆς.

«Εἶναι μὲν ἡ Μίλητος λαμπρὰ ἔτι καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς εὔθυμοι,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλ' οἱ φιλοπόλιδες ἐνθυμοῦνται ἔτι τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ Μίλητος κυρίαρχος τῆς θαλάσσης ἦτο, ὅτε οὐ μόνον πλουσία καὶ μεγαλοπρεπής, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἐλευθέρα, ὅτε ἀποικίας ἐξέπεμπεν εἰς τὰς ἀπωτάτω κειμένας ἀκτὰς τοῦ Πόντου. Ἀλλ' ὁ χρόνος ἐκεῖνος παρῆλθεν· ἡ Μίλητος δὲν εἶναι νῦν ἐλευθέρα καὶ ὀφείλει νὰ προσκυνῇ τὰς ἰσχυρὰς καὶ ἀκμαίας Ἀθήνας.»

«Λέγεις ταῦτα πικρῶς πως,» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Περικλῆς, «ἀλλ' ἐνθυμοῦ, ὅτι, ἂν ἡ Μίλητος μὴ προσεκύνει τὰς Ἀθήνας, θὰ ἦτο περσική. Οὐχὶ ὁ ὁμόφυλος Ἕλλην κατέθραυσε τὴν δύναμιν ὑμῶν, ἀλλ' ὁ Πέρσης, ὅτε δηῶν κατέκλυσε τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀκτὴν ταύτην. Καί, ἂν μὴ κατεπολέμουν τοὺς Πέρσας οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι, Πέρσης σατράπης θὰ ἦρχε νῦν καὶ τῆς Μιλήτου, ὡς καὶ τῶν Σάρδεων. Μὴ ὀργίζου λοιπὸν τῷ Ἀθηναϊκῷ, στόλῳ, ὅστις προστατήριον τὸν βραχίονα ἐπὶ τὴν ἀκτὴν ταύτην ὀρέγει.»

«Ὥστε ὀφείλω,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «νὰ μὴ ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὐγνώμων ν' ἀσπάζωμαι τὸ μέτωπον τῶν Ἀθηναίων;»

Ταῦτα εἰποῦσα ἐφίλησε τὸ μέτωπον τοῦ Περικλέους, ὃς εἶπεν αὖθις·

«Οἱ χρυσόπτεροι Ἐρωτιδεῖς σου ἔλαβον χθὲς τιμωρίαν ὑπὲρ τῆς Μιλήτου παρὰ τοῦ ναυάρχου τοῦ ἰσχυροῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων.»

«Μὴ μεταμέλου,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἀφιέρωσας μίαν ἑβδομάδα τοῦ πολυέργου λαμπροῦ βίου σου τῇ Μιλησιακῇ ταύτῃ ἀκτῇ. Τίμα τὴν χώραν, ἥτις οὐ μόνον ὡς πατρὶς τῶν ἁβροτάτων ῥόδων καὶ τῶν λεπτοτάτων ἐρίων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἑστία τῶν χαριεστάτων μύθων ὀνομαστὴ εἶναι. Ἐπενοήθη δέ τι προσφιλέστερον ταῖς τρυφεραῖς ψυχαῖς τοῦ Μιλησίου ἐρωτικοῦ μύθου περὶ τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς;»

«Δίκαια λέγεις,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Ἀλλ',» εἶπεν αὖθις πανούργως μειδιῶν, «ὡς ἐνθυμοῦμαι, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦτον ἐπλάσθη καὶ ὁ μῦθος τῆς Ἐφεσίας χήρας, ἂν μῦθος καὶ οὗτος εἶναι . . .»

«Οὔ ὁ νοῦς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «κατὰ τὴν συνήθη ἑρμηνείαν τοῦτο σημαίνει, ὅτι αἱ γυναῖκες ἄπιστοι καὶ εὐμετάβλητοι καὶ ἀσταθεῖς εἶναι. Ἀλλὰ κακὸς μῦθος εἶναι πᾶς ὁ μὴ ἐπιτρέπων πλείονας τῆς μιᾶς ἑρμηνείας καὶ ὁ μὴ περιέχων πλέον τι τῆς μιᾶς ἀληθείας. Ἐπίτρεψόν μοι δ' ὑπερασπιζομένη τῆς Ἐφεσίας χήρας νά σοι εἴπω, ὅτι τῷ θανόντι συμβίῳ μόνῳ ἄπιστος ἐκείνη ἐγένετο. Ἀλλ' ὁ ἔρως τοσοῦτον συναφὴς πρὸς τὴν ζωὴν εἶναι, ὥστε ἔρως καὶ πίστις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πέραν τοῦ τάφου, ζωὴ συναπτομένη πρὸς νεκρόν, εἶναι τερατῶδές τι. Αἱ ἄναιμοι σκιαὶ τοῦ Ἅιδου δὲν πρέπει νὰ τρέφωνται ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ζώντων.»

Τοιαῦτα διαλεγόμενοι εὐθύμως πρὸς ἀλλήλους διέτριβον τὸν χρόνον. Ἦλθε δ' εἶτα ὁ Ἀρτεμίδωρος καὶ παίζων ἐμέμφετο τῇ Ἀσπασίᾳ, ὅτι ἀφήρπασεν αὐτοῦ τὸν ξένον. Καλέσας δ' ἀμφοτέρους ἐπ' ἄριστον ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐπὶ κομψῆς ὑπὸ λευκῶν ἵππων ἐλαυνομένης ἁμάξης εἰς τὸν περιβόητον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος μικρὸν τῆς πόλεως ἀπέχοντα καὶ εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τῆς Κυπρίας ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ αἰγιαλοῦ, περὶ ὃν λεπταλέοι κάλαμοι ἔθαλλον καὶ ξανθαὶ ἀλκυόνες περιῒπταντο. Ὀχούμενοι δὲ διέδραμον τὴν χαρίεσσαν παραλίαν καὶ ἐπανελθόντες ἐπέβησαν λέμβου, ὅστις ὑπὸ τῶν κωπῶν ἐλαυνόμενος καὶ διαπλέων τὰ μαλακὰ καὶ κυανᾶ κύματα ἐκόμισεν αὐτοὺς εἰς εὐαλσῆ νῆσον, ἔνθα οἱ συμπλεύσαντες δοῦλοι τοῦ Ἀρτεμιδώρου ποικίλους μαλακοὺς τάπητας ἐπιστρώσαντες καὶ παντοῖα ἀναψυκτικὰ προσφέροντες παραδεισιακὴν τὴν διατριβὴν κατέστησαν. Οὕτω παρῆλθε καὶ ἡ ἡμέρα ταχέως, ὡς καὶ ἡ νύξ, καὶ ἐκ νέου ἔμειναν μόνοι οἱ δύο ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἀηδόνων περιηχουμένῃ ἐρημίᾳ τοῦ κηπαίου ἄλσους.

Ὁ Ἀρτεμίδωρος δ' ἐπέτρεψε τέλεον τῇ Ἀσπασίᾳ τὸν ξένον αὐτοῦ. Οὐ μόνον δὲ τὴν πρὸς τὸν Περικλέα τιμὴν ἐπιδεικνύμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν δαψιλῆ ἐλευθεριότητα, τὴν οἰκείαν αὐτῷ, παρέσχε τῇ πατριώτιδι πᾶν ὅ,τι ἐνούμενον τῇ πολυσχήμονι μαγείᾳ ἀνεξαντλήτου καὶ πολυμηχάνου ἔρωτος ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὴν τερπνὴν ἐρημίαν τοῦ μυρρινῶνος ὡς ἡδίστην.

Μετεχειρίζετο δὲ καὶ ἡ Ἀσπασία δαψιλῶς οὐ μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρτεμιδώρου παρεχόμενα, ἀλλὰ καὶ πάντα ἐκεῖνα, δι' ὅσων ὁ πλάστης ἐλευθεριώτερος τοῦ Ἀρτεμιδώρου τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χαριεστάτην καὶ πάσης μαγείας ἔμπειρον φύσιν αὐτῆς ἐκόσμησεν.

Ἐν ταῖς ψυχαῖς δὲ τῶν δύο τούτων θεοφιλῶν ἀνθρώπων ἐτέλει τὴν σπανιωτάτην καὶ ἡδίστην ἑορτὴν ἡ ἐκ τῆς διανοίας καὶ τῶν αἰσθήσεων μεγίστη καὶ εὐγενεστάτη ἀπόλαυσις. Καὶ πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα εἶχεν ἐπινοήσας καὶ ἐπιτελέσας ὁ Περικλῆς, εἰς πολλὰ δὲ καλὰ καὶ ἀθάνατα παρορμῶσα εἶχε συντελέσασα ἡ Ἀσπασία κατασκεδαννύουσα τοὺς φλογεροὺς σπινθῆρας τῆς διανοίας καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἀπανταχοῦ πυρισμαράγους, ἀλλὰ τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον, ὅπερ ἀπετέλεσαν, ἦτο τοῦτο, ὅτι ἤρων ἀλλήλων καὶ ἀπέλαυον τῆς ἐκ τοῦ ἔρωτος εὐδαιμονίας, εὐδαιμονίας, ἧς οὐδέποτε οἱ ἀμβλεῖς τὰς αἰσθήσεις, ἀλλ' οἱ θεοειδεῖς μόνον ν' ἀπολαύσωσι δύνανται. Ὅ,τι ἐδημιούργησαν, ἐτέλεσαν, ἢ οὗ ἀφορμὴ ἐγένοντο, τούτων ἠδύναντο πάντες ν' ἀπολαύσωσιν οἱ θνητοί, ἀλλ' εἰς τὴν ἐρωτικὴν αὐτῶν εὐδαιμονίαν ἀπέβλεπον χαίροντες καὶ αὐτοὶ οἱ μακάριοι Ὀλύμπιοι. Καὶ αὐτοῖς δ' ἀμφοτέροις ἐφαίνετο, ὅτι ἄριστον τοῦ βίου αὐτῶν τέλος ἦτο ν' ἀποδείξωσιν ἔργῳ κατὰ τὰς ἀλκυονίδας ἐκείνας ἡμέρας τῆς ἐν Μιλήτῳ διατριβῆς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας ἐν εὐγενεῖ ἀπολαύσει τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔρωτος τέλειον . . .

Καὶ ἀληθῶς νῦν πρῶτον ἀπέλαυον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τῆς ἐκ τοῦ ἔρωτος εὐδαιμονίας τέλεον ἐν τῇ κρύπτῃ ἐκείνῃ. Ἀλλὰ τὸ κάλλιστον ἄσυλον τῆς ἀθορύβου ἐρημίας ἐπιχαριτώτερον καὶ ἀθορυβώτερον τοῦ ὑπὸ τοῦ ἄλσους καὶ τοῦ κήπου παρεχομένου εἶχε κατασκευάσασα ἡ μαγικὴ χεὶρ τῆς Ἀσπασίας. Διότι τὴν ὕπαιθρον ὁμαλὴν στέγην τῆς οἰκίας τὴν ὑπὸ τῶν κορυφῶν ὑψηλῶν πιτύων καὶ κυπαρίσσων περιψιθυριζομένην εἶχε μεταβαλοῦσα εἰς μικρὸν παράδεισον. Εὐθαλεῖς δὲ θάμνοι καὶ ἄνθη ἀπὸ τῶν μακρῶν μίσχων σαλευόμενα καὶ πανταχόθεν τὴν ὀφρῦν τῆς στέγης περιβάλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λοντα ἀφανεῖς ἐποίουν τοὺς ἐν τῷ ἀσύλῳ τοῖς κατασκοπίοις ὀφθαλμοῖς, ὡς καὶ τὰ πορφυρᾶ ὀθόνια, δι' ὧν τὸν ξυστὸν ἠδύναντο νὰ καλύψωσιν εἰς σκηνὴν αὐτὸν μεταβάλλοντες. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνοις τοῖς δύο ἐρωμένοις προσιτῷ ἀνθινῷ ἀσύλῳ διῆγον ἡδίστας ὥρας σχολῆς. Ἀπέλαυον δὲ τῆς ἀσφαλοῦς ἡσυχίας κεκλεισμένου δωματίου ἀπηλλαγμένοι τοῦ πνιγηροῦ καύσωνος αὐτοῦ καὶ ἔχοντες μὲν ὑπεράνω αὐτῶν τὸν ἐλεύθερον αἰθέρα, προσπνεόμενοι δ' ὑπὸ τῆς ἡδίστης, μυροβόλου, ἀναψυκτικῆς αὔρας τοῦ ἄλσους. Ἡ ἐν τῷ μυρρινῶνι δὲ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡσυχία δὲν ἐπήρκει αὐτοῖς· δι' ὃ ἐπέτοντο, ὡς τρυφεραὶ περιστεραί, ἐπὶ τὴν στέγην, τὸν ἡδονικὸν ἐν τῷ κυανῷ αἰθέρι τόπον, ἔνθα μόνον οἱ πτεροφόροι ἠδύναντο ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτοῖς, αἱ περιστεραί, οἱ ταῶνες καὶ τὰ τερετίζοντα ᾠδικὰ πτηνά. Ἐνταῦθα ἀνεπαύοντο ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων. Ἐνταῦθα ἡ Ἀσπασία ἔψαλλε τῷ φίλῳ τὰ ᾄσματα τῶν ποιητῶν, ἄτινα ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῆς θαυμασίαν χάριν ἀπέπνεον. Ἐνταῦθα περιέβαλλεν αὐτὸν ψάλλουσα ὑπὸ τὴν κροῦσιν τῆς λύρας διὰ τοῦ ἀργυροῦ δικτύου τῶν λιγυρῶν τόνων, διὰ τῆς μαγείας τῆς αἰμυλιωτάτης, ἡδυπαθῶς τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν διατιθείσης φωνῆς καὶ διηγεῖτο αὐτῷ ἐπιχαριτωτάτους Μιλησίους μύθους. Ἐνταῦθα ἐστωμύλλοντο, ὁτὲ μὲν γελοῖα λέγοντες, ὡς παιδία, ὁτὲ δὲ σοφά, ὡς πολιοὶ γέροντες. Ἐνταῦθα ἠδύναντο συσπῶντες περὶ ἑαυτοὺς πανταχόθεν τὰ πορφυρᾶ ὀθόνια ν' ἀναπνέωσιν ἐμβαπτιζόμενοι, ὡς θεοί, εἰς τὸ ὀλύμπιον ῥόδινον φῶς καὶ θαυμάζοντες τὰ ἔκλαμπρα αὐτῶν σώματα ἐν τῷ πορφυρόχρῳ λυκόφωτι, ἢ ἐπιτρέποντες τῷ ἡμερινῷ ἀστέρι νὰ ἐπιχέῃ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ φῶς ἐκ τῶν ἄνω. Ἐν τούτῳ δ' ὁ ἐρῶν ἠδύνατο νὰ θαυμάζῃ τὸ προχεόμενον ὑπὸ τῆς καταλεύκου λαμπρότητος πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα τῆς ἐρωμένης, ἐφ' ὧν μαγικῶς ἀντανακλώμενον τῶν πρασίνων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνθέων τὸ χρῶμα ἐπιχαριτώτατα καὶ αἰθέρια αὐτὰ ἀπεδείκνυεν.

Ἐνεδύετο δ' Ἀσπασία κατὰ τὸν τρόπον τῶν Μιλησίδων ὁτὲ μὲν ἁλουργεῖς ἐσθῆτας, ὁτὲ δὲ κυανᾶς, ὁτὲ δὲ πυῤῥόχρους, ὁτὲ δὲ κροκοέσσας. Διότι ἔχαιρεν ἐπιφαινομένη ἐν διαφόρῳ ἑκάστοτε μορφῇ τῷ φίλῳ. Προσελάμβανε δὲ τὴν στολὴν καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους ταύτης, ἣ ἐκείνης τῆς θεοῦ, ἣ ἡρωΐδος καί, ὁσάκις ὁ Περικλῆς ἐπεθύμει, ὠρχεῖτο χαριζομένη αὐτῷ μιμητικάς, ἁρμοδίας πρὸς ἑκάστην τῶν διαφόρων μορφῶν ὀρχήσεις, ὧν ἡ ἔντεχνος χάρις ὑπερέβαλλε πᾶν ὅ,τι παρὰ τῇ καλῇ Θεοδότῃ ἠδύνατό τις νὰ θαυμάσῃ.

Κατὰ τὰς μεταμορφώσεις δὲ ταύτας τῆς ἀπαραβλήτου φίλης ἐνεθυμεῖτο πάντοτε ὁ Περικλῆς τὰ ὑπὸ τοῦ θαλασσίου γέροντος Πρωτέως ῥηθέντα αὐτῷ, ὅτε ἐπορεύετο ἀγνοῶν εἰς συνάντησιν τῆς Ἀσπασίας, τὰ ἔπη ἐκεῖνα τὰ ἐπαγγελλόμενα αὐτῷ τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν καὶ λέγοντα·

«Κράτει στερρῶς καὶ αὐτήν, ὡς ἐμὲ νῦν κρατεῖς, ἀθλητά μου.
Οὕτω κατέχων δ' αὐτὴν δὲν θ' ἀπολέσῃς ποτέ!»

«Πρέπει νά σε κατέχω, ὡς τὸν χρησμοδότην, πολύμορφον Πρωτέα,» ἔλεγε παίζων ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, «ἵνα μὴ καὶ σὺ κατά τινα τῶν μεταμορφώσεων διαφύγῃς με.»

«Τί δὲ ποιῶν θά με κατέχῃς;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Τοῦτο ἐλπίζω, ὅτι θὰ μάθω παρὰ σοῦ.» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Ἴσως κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων ἐγκλείων με ἐν καλῶς περιπεφραγμένῳ οἰκίσκῳ;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὁποῖόν τινα οἰκίσκον ἐννοεῖς;» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Τὸν οἰκίσκον ἐκεῖνον,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ὃν ὑμεῖς οἱ ἄνδρες γυναικωνῖτιν καλεῖτε.»

«Ἐν τοιούτῳ οἰκίσκῳ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς μικρὸν ἐπισχών, «κατέχονται μόνον Τελεσίππαι, οὐχὶ δὲ καὶ Ἀσπασίαι.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ Μιλησία δ' οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ μόνον ἐμειδίασεν.

Ἐπήρκει δ' αὐτῇ τοῦτο, ὅτι ἔῤῥιψεν εἰκῇ τὸν λόγον, ὃς ἔμελλε ν' ἀποφήνῃ μετά τινα χρόνον τὴν αὐτοῦ δύναμιν.

Συνέβη δ' ἡμέρᾳ τινί, ἀπούσης τῆς Ἀσπασίας, νὰ διαλέγηται ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν Ἀρτεμίδωρον περὶ αὐτῆς ταύτης.

«Οἱ μῦθοι καὶ τὰ διηγήματα πάντων τῶν χρόνων,» ἔλεγεν ὁ Ἀρτεμίδωρος, «λέγουσι περὶ πολλῶν ἡρώων, οἵτινες βραχύν τινα, ἢ καὶ μακρὸν χρόνον ἐδούλευσαν καλαῖς γυναιξί. Τὸν μὲν ποθοῦντα τὴν πατρίδα Ὀδυσσέα ἐκράτησε πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ἐν τῷ ἄντρῳ αὐτῆς ἡ περικαλλὴς νύμφη Καλυψώ, τὸν δ' εὐσεβῆ Αἰνείαν ἐμπείρως κατέσχεν ἡ ἐρῶσα Διδώ, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πανίσχυρον ἐν τοῖς ἰσχυροῖς ἐνέδησεν εἰς τὴν ἠλακάτην αὐτῆς χρόνον τινὰ ἡ πανοῦργος Ὀμφάλη. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ γυναῖκες δὲν κατώρθωσαν νὰ κατάσχωσι τὸν ὑποχείριον αὐταῖς διὰ παντός. Ἡ γοητεία ἠφανίσθη, τὰ δεσμὰ διερράγησαν καὶ ὁ διάκορος ἥρως δραξάμενος αὖθις τοῦ ἰώδους ξίφους, ἢ τοῦ ἐν τῇ γωνίᾳ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐν λήθῃ κειμένου ροπάλου, ἢ ἐπισκευάσας πρωΐας τινὸς τὸ ἡμισαπὲς ὄχημα ἀπῆλθε μετὰ ταχὺ φίλημα ἀπαλλαγεὶς τῆς καλῆς ἐπὶ νέους ἀγῶνας. Οὕτω θὰ ἠφανίζετο καὶ τῆς Ἀσπασίας τὸ γόητρον, ἂν ὤφειλες νὰ ζῇς μετ' αὐτῆς πάντοτε ἐν τῷ ἡδονικῷ ἐκείνῳ ἀσύλῳ!»

«Ναί,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἂν ἡ Ἀσπασία Θεοδότη ἦτο, ἂν μὴ εἶχέ τι πλέον, ἢ μόνον τὸ χαρίεν σῶμα. Ἀλλ' ὑπάρχει ἕτερόν τι δυνάμενον διὰ παντὸς νὰ δεσμεύῃ τὸν ἐρῶντα αὐτῆς. Δὲν λέγω δὲ περὶ τῶν μηχανημάτων τῶν κοινῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀκκιζόμεναι, ἢ ἐνοχλοῦσαι, ἢ ταλαιπωροῦσαι, ἢ δυσκόλως παραδιδόμεναι τῷ ἐρῶντι νομίζουσιν, ὅτι κατορθοῦσι τοῦτο. Ὑπάρχουσιν ἔξοχοί τινες γυναικεῖαι φύσεις, αἵτινες καὶ ὑπερβαλλόντως ἐρῶσαι δύνανται διὰ τοῦ ὑπερβολικοῦ δὴ τούτου ἔρωτος, δι' ὃν ἡ εὐτυχία τῶν κοινῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γυναικῶν ματαιοῦται, διὰ μονιμοτέρων πάντοτε δεσμῶν τὸν ἐρώμενον νὰ περιβάλλωσιν. Ἂν δ' εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομάσω δι' ὀνόματός τινος τὸ ἀνώνυμον ἐκεῖνο, δι' οὗ αὗται τοῦτο κατορθοῦσι, θὰ ἐκάλουν αὐτὸ ἀτεχνῶς χάριν, ἤτοι τὴν θαυμασίαν ἐκείνην μίξιν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς χάριτος τὴν οὐχὶ βίᾳ ὑπερχομένην, τὴν διαθερμαίνουσαν τὴν ψυχήν, ὡς τὸ μειδίαμα τῶν ὀλυμπίων θεῶν. Ἡ χάρις δ' αὕτη πιστεύω, ὅτι εἶναι ἡ γοητεία, ἣν ἡ Ἀφροδίτη ἐν τῷ χρυσῷ κεστῷ φυλάττει. Καὶ ἄπειρα μὲν σκυθρωπὰ νέφη ἀνατέλλουσιν ἐν τῷ οὐρανῷ τῶν ἐρωμένων, ἀλλ' ἡ χάρις εἶναι ἔμπειρος νὰ διασκεδάσῃ ταῦτα καὶ ἐν μόνῃ τῇ αὐγῇ τῆς ἐπαγωγοῦ μειδιώσης χάριτος τῆς ψυχῆς ἀφανίζεται πᾶν τὸ σκυθρωπόν, διὰ μόνης τῆς πνοῆς αὐτῆς καταπραΰνεται πᾶν τὸ τραχὺ καὶ σκληρόν. Πάντα δ' αὐτῇ ἐπιτρέπονται καὶ συγχωροῦνται, διότι πᾶσαν πληγήν, ἣν προξενεῖ, παραυτίκα καὶ ἰατρεύει. Τὴν χάριν δὲ ταύτην τῆς ψυχῆς, τὸν κεστὸν τοῦτον τῆς Ἀφροδίτης κατέχει ἡ Ἀσπασία, καὶ δι' αὐτοῦ μόνου ματαιοῖ παίζουσα πᾶσαν σπουδὴν τῆς Θεοδότης! Ἔχων δὲ πεῖραν τῶν γυναικῶν, καλῶς γνωρίζω, ὁπόσον σπάνιον, ὁπόσον ἐξαίρετον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ Ἀσπασία κατέχει.»

«Ἐννοῶ καλῶς,» εἶπεν ὁ Ἀρτεμίδωρος· «τοῦτο, ὅπερ λέγεις, ᾐσθόμην πολλάκις. Βάσανος τῆς γυναικὸς καὶ τῆς μαγικῆς αὐτῆς ἰσχύος εἶναι οὐχὶ ἡ ἀπόλαυσις, ἣν παρέχει, ἀλλ' ὁ τρόπος, δι' οὗ τὰ διαλείμματα τὰ μεταξὺ τοῦ χρόνου τῶν ἀπολαύσεων ἑνὸς μηνὸς τοῦ μέλιτος νὰ πληροῖ δύναται!»

«Ἡ Ἀσπασία ἔχει ἐμπείρως τούτου,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἐν ἑκάστῃ στιγμῇ χρόνου νὰ ἐκτοξεύῃ λαμπρόν τινα σπινθῆρα τῆς διανοίας αὐτῆς, πυροσφενδόνην τινά, ἢ ποικιλόχρουν τινὰ πομφόλυγα, ἥ τι, πρὸς ὃ νὰ χάσκῃ τις ὀφείλει, καὶ ὅπερ πτεροῖ τὸν βραδέως παρερχόμενον χρόνον. Ταῦτα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ πάντα ἄνευ διατάσεώς τινος τῆς ψυχῆς, ἄνευ βίας, ἢ κομψείας κατορθοῖ ἡ Ἀσπασία, ἀλλ' ὡς τι κατὰ φύσιν ἔχον. Τούτου δ' ἕνεκα, ὅτι κατὰ φύσιν πάντα πράττει, ἄμαχον δύναμιν ταῦτα ἔχουσιν. Ὁ μὲν μὴν τοῦ μέλιτος ἀφυοῦς τινος εἶναι σαρκικὴ μέθη μεμιγμένη μετὰ θανασίμου ἀνίας, ἐκ τῆς ψυχῆς δὲ μόνης ἀναβλύζει, ὅ,τι τῇ ἡδονῇ ἀξίαν καὶ πολυχρονιότητα παρέχει.» —

Ἦλθε δ' ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Περικλῆς μετὰ τῶν δύο τριήρων εἰς Σάμον νὰ ἐπανέλθῃ ὤφειλεν, ἵνα ἐκεῖθεν καὶ τὴν Χίον ἐπὶ μικρὸν ἐπισκέψηται. Διότι ἡ φιλοφροσύνη τῶν Μιλησίων ἐπίκουρος τῷ Περικλεῖ ἐγένετο, καὶ εὐχερῶς οὗτος τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν εἰς Μίλητον ἦλθεν, ἐπετέλεσεν. Ἐκ τούτου δυνατὸν αὐτῷ ἐγένετο βραχὺν μέν τινα μόνον χρόνον τῆς αὐτόσε διατριβῆς εἰς πολιτικοὺς λόγους νὰ δαπανήσῃ, τὸν δὲ πολὺν λοιπὸν εἰς τὴν ἰδίαν κρυφίαν εὐδαιμονίαν νὰ διατρίψῃ.

Ἐκάλεσε δ' ὁ φιλόξενος Ἀρτεμίδωρος εἰς νέον συμπόσιον τὸν ἀπερχόμενον, οὗ μετέσχε καὶ ἡ Ἀσπασία.

Ἐν τῷ συμποσίῳ δὲ τούτῳ εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν φιλοξενοῦντα αὐτὸν Ἀρτεμίδωρον·

«Οὐδόλως θαυμαστόν, ὅτι ἡ μυστικὴ μαγεία τοῦ κλίματος τούτου ἐπεκράτησε καὶ ἐμοῦ καὶ ὅτι καὶ ἐγὼ ἑπτὰ ὅλας ἡμέρας λελῃθότως πως εὐδαίμονί τινι ἀπραξίᾳ παρεδόθην. Αἰσθάνεταί τις δ' ἐνταῦθα, ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἕλληνες τῆς ἀκτῆς ταύτης ἐγγὺς τῶν θερμουργῶν Φοινίκων κατοικεῖτε, οἵτινες πρῶτοι τὴν θεὸν τοῦ ἔρωτος ἐλάτρευσαν, καὶ τῆς κυπρίας ἐκείνης νήσου, ἥτις ἐγένετο τῇ ἁβρᾷ ταύτῃ θεῷ νικηφόρῳ ὁρμηθείσῃ ἐκ τοῦ Σιδονίου κόλπου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸ πρῶτον ἀναπαυστήριον. Ὡς δ' ἀπὸ τοῦ Νότου ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν κυπρίων θεῶν, οὕτως ἀπὸ Βορρᾶ, ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Τμώλου, εἰσπίπτει εἰς ὑμᾶς ὁ θορυβώδης θίασος τοῦ Διονύσου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τῆς θείας αὐτοῦ τροφοῦ Ῥέας. Οὕτως ἐν τῷ αὐτῷ περιβάλλεσθε καὶ περικλύζεσθε ὑπὸ τῶν κυμάτων τῶν ὀργιαστικῶν θιάσων τῶν θεῶν ἐκείνων τῆς χαρᾶς. Ὡς δ' ἀπὸ τῶν καταπλέων μαστῶν τὸ γάλα, οὕτως ἐνταῦθα ἡ δρόσος τῆς ἀβρότητος ἐκχεῖται ἐκ τῶν κεράτων τῶν θεῶν ἐκείνων καὶ ἐκ τῶν ἀπείρων σφριγώντων μαστῶν τῆς Ἀρτέμιδος. Βεβαίως δ' εἶναι ὑμῖν τοῖς Μιλησίοις τὰ ἐπὶ τοῦ Τμώλου τελούμενα καταπληκτικὰ καὶ μανικὰ ὄργια οὐχὶ μόνον ἐξ ἀκοῆς γνωστά. Θαυμαστὸν δὲ θά μοι ἐφαίνετο, ἂν μή τινα ὑμῶν ἡ περιεργία ποτὲ παρώρμησε νὰ τολμήσῃ ἐν ὥρᾳ ἑορτῆς ἐγγὺς τοῦ μυστηριώδους ἐκείνου τόπου τῆς γείτονος Λυδίας γενόμενος νὰ ἴδῃ, εἰ καὶ ἐκ φόβου μόνον, τὴν μανίαν τῶν κορυβαντιώντων.»

Ἐν ᾧ δ' ὁ Περικλῆς ταῦτα ἔλεγε, σκυθρωπός πως ἐγένετο ὁ Ἀρτεμίδωρος καὶ στεναγμὸς μικρὸς ἐξέφυγε τοῦ στήθους αὐτοῦ. Ἐκ τούτου προσέβλεψεν ὁ Περικλῆς αὐτὸν ἔκπληκτος καὶ σχεδὸν τεταραγμένος.

«Ἐμὲ αὐτὸν παρώρμησέ ποτε,» ἤρξατο λέγων ὁ Ἀρτεμίδωρος, «ἡ εἱμαρμένη νὰ μεταβῶ ἐκεῖσε. Ἄσμενος δὲ θά σοι διηγούμην, ὅ,τι ἐκεῖ ἐνεδρεύων ἔμαθον καὶ εἶδον, ἂν μὴ πολλὰ λυπηρὰ συναφῆ τῇ ἀναμνήσει ἐκείνῃ ἦσαν.»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι ἐπηύξησαν τὴν περιεργίαν τοῦ Περικλέους καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος κατανοήσας τοῦτο εἶπεν αὖθις·

«Ἐννοῶ καλῶς, ὅτι καὶ ἄκων ὀφείλω νὰ διηγήσωμαι, ὅ,τι εἶδον, λαμβάνων ὡς ἀντίμισθον τῆς ταραχῆς μου τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς περιεργίας, ἣν τὸ πρόσωπόν σου, Περίκλεις, παρ' ἐμοῦ ἀξιοῖ.

Ἄκουσον λοιπόν!

Οὐχὶ μακρὸς χρόνος παρῆλθεν, ἐξ οὗ τὸν ἐπιχαριτώτατον νεανίαν τῆς Μιλήτου υἱόν μου ἐκάλουν. Ἐκόσμουν δ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀρεταί, οὐ μὴν ἀλλὰ καί τις ὑπόπτερος φαντασία, ἣν οὐδεὶς χαλινὸς ἠδύνατο νὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατέχῃ, καὶ ψυχὴ ἀναφλεγομένη εἰς μανίαν. Πολλοὶ δὲ νεανίαι ἐν Μιλήτῳ ἦσαν, οἵτινες ἀκούοντες τὰ ἐπὶ τοῦ Τμώλου τελούμενα μανικὰ ὄργια παρωρμῶντο εἰς ἀνόσιον περιεργίαν καὶ πολλοὶ ἐξέφευγον τὴν φυλακὴν φιλοστόργων γονέων, ἵν' ἀκολουθήσωσι τῇ μανικῇ ἐκείνῃ χορείᾳ. Συνέβαινε δέ ποτε, ὥστε ἡ ὁρμὴ αὕτη, ὡς νόσος, νὰ διαδίδηται, καὶ τότε ἐσκοπούμην, ὅπως θὰ ἠδυνάμην ν' ἀποτρέψω ὁμοίαν τινὰ ἀποπλάνησιν τοῦ εὐαισθήτου μου Χρυσάνθου. Ἀλλ', ὡς προέβλεπον, ταχέως κατελήφθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς νόσου ἐκείνης. Ἦτο δ' ἐγγὺς ὁ χρόνος τῆς λυδικῆς ἑορτῆς καὶ ὁ Χρύσανθος ἐγένετο παραδόξως σιγηλὸς καὶ σύννους. Αἱ παρειαὶ δ' αὐτοῦ ὠχραὶ ἐγίγνοντο καὶ εἶχε τὴν ὄψιν ἀνθρώπου καταβιβρωσκομένου ὑπὸ κρυφίας πυρετώδους ὁρμῆς. Ἤμην δ' ἤδη ἕτοιμος ὡς πρὸς αἰχμάλωτον πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ προσφέρωμαι καὶ φύλακας νὰ συμπέμπω αὐτῷ, οἵτινες νὰ ἐπιτηρῶσι πᾶν βῆμα, ἀλλ', ὡς εἶχε τὴν ψυχήν, ἐφοβούμην μὴ δραπετεύσῃ. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ φόβος κατεῖχέ με, μὴ ὁ νεανίας ἀδυνατῶν νὰ κορέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς ἐπικίνδυνον δυσθυμίαν περιπέσῃ, ἢ εἰς θανατηφόρον ἀσθένειαν. Δι' ὃ ἐσκεψάμην, ὅτι ὠφελιμώτερον θὰ ἦτο νὰ πληρώσω τὴν ὁρμὴν τῆς ὁσημέραι αὐξανομένης περιεργίας κατά τινα τρόπον ἀκίνδυνον αὐτῷ. Ἐδήλωσα λοιπόν, ὅτι θὰ ἀναβῶ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν Τμῶλον, ἵνα ἴδω τὰ μυστήρια τῶν Κορυβάντων, πιστεύων, ὅτι ἀκολουθούμενος ὑπ' ἐμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐμοῦ φυλακὴν ἀσφαλής πάντως ὁ νεανίας θὰ ἦτο.

Μετὰ πορείαν δ' ἡμερῶν τινων ἀφικόμεθα εἰς τὸν τόπον, οὗ ἐστοχαζόμεθα. Ἀνέβημεν δ' ἀκολουθούμενοι ὑπὸ δούλου φέροντος τὰ εἰς μίαν ἡμέραν ἐπιτήδεια ἐπὶ τὸν δρυμώδη καὶ ἔρημον Τμῶλον καὶ ἐφυλάττομεν τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ ἄγριον σμῆνος τῶν Κορυβάντων ἐκ Σάρδεων ἐπὶ τὴν κλιτὺν τοῦ ὄρους θὰ ἀνέβαινεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' ἡ ὀργιαστικὴ ἐαρινὴ ἑορτὴ ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤδη ἐτελεῖτο. Καὶ ἐκείνῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ κατέταμον τὴν μεγίστην τῶν κολοσσιαίων πιτύων τοῦ Τμώλου, εἶτα δὲ περιπλέξαντες αὐτὴν διὰ στεφάνων ἀπείρων ἐαρινῶν ἴων ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ Τμώλου φυομένων εἵλκυσαν τὴν οὕτως ἐστεφανωμένην μανικῶς ὀλολύζοντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Κυβέλης, ἔνθα ὡς ἀπαρχὴν τοῦ ἔαρος αὐτὴν τῇ παντογόνῳ μητρὶ τῶν θεῶν ἔθυσαν.

Ἤδη δ' ὑπελείπετο τὸ σπουδαιότατον καὶ θορυβωδέστατον μέρος τῆς ἑορτῆς. Βαρὺς δὲ ψόφος ἔβαλλε τὴν ἀκοὴν ἡμῶν πρότερον, ἐν ᾧ ἔτι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐν τῷ ἑσπερινῷ λυκόφωτι τὸ προσερχόμενον σμῆνος τῶν Κορυβάντων. Κρυβέντες δ' ἐν πυκνῷ θάμνῳ, ὅτε ἐπλησίαζον ἐκεῖνοι, ἐμένομεν, ἵν' ἀθέατοι ἡμεῖς θεαταὶ γενώμεθα τῶν ἔργων αὐτῶν.

Τὸ σμῆνος δ' ἐγγύτερον καὶ ὁ ψόφος καταπληκτικὸς ἐγίγνετο. Ἕκαστος δὲ τῶν Κορυβάντων, εἴτε ὅλως γυμνός, εἴτε λάσιον δέρμα ἀγρίου τινὸς θηρίου περὶ τὴν ὀσφὺν περιβεβλημένος ἔφερεν ἢ ῥόπτρον, ὃ πάσῃ τῇ δυνάμει κρουόμενον βαρεῖς τόνους ἐξέπεμπεν, ἢ θορυβῶδες κύμβαλον, ἢ κέρας, δι' οὗ ηὔλει, ἢ ξίφος καὶ ἀσπίδα, ἃ συνέκρουεν. Ἀλλὰ τὸν θόρυβον τοῦτον τοῦ χαλκοῦ καὶ τῶν ὀργάνων ὑπερήχουν αἱ κραυγαί, ἢ μᾶλλον οἱ βρυχηθμοί, ἐξ ὧν μόλις κατενόει τις, ὅτι παιᾶνα εἰς τιμὴν τοῦ ἀπολεσθέντος καὶ ἀνευρεθέντος νεανίου Ἄττεως, τοῦ κεχαρισμένου ἀγγέλου τῇ παντογόνῳ μητρὶ Ῥέᾳ, ἔψαλλον. Καὶ ψάλλοντες μὲν ὕμνουν τὸν ἀπολεσθέντα καὶ ἀνευρεθέντα Ἄττιν, ἀλλ' ἐνενόουν τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου αὖθις ἐξεγερθεῖσαν καὶ ἀναζέουσαν βλαστικὴν ὁρμὴν τῆς φύσεως, ἣν οὐ μόνον ὕμνουν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑαυτοῖς ἐκζέουσαν αἰσθανόμενοι μανικῶς ἐξέφαινον. Ἡγοῦντο δὲ τοῦ θιάσου οἱ ἱερεῖς τῆς Κυβέλης, οἵτινες πυριστάκτους δᾷδας ἐν τῇ μιᾷ τῶν χειρῶν καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ὀξείας κυρτὰς μαχαίρας εἶχον, ἃς μανικῶς ἔπαλλον. Μέγας φαλλὸς δ' ἐφέρετο πρὸ τοῦ σμήνους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸν δὲ τρόπον, καθ' ὃν οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐβάδιζον, δὲν ἠδύνατο νὰ ὀνομάσῃ τις βάδισμα, ἀλλ' ἀνειμένον πήδημα καὶ ὄρχησιν, καθ' ἣν ἀγρίως ὑπὸ τὸν θόρυβον τῶν ὀργιαστικῶν ἐκείνων ὀργάνων περιεδινοῦντο τὰ μέρη τοῦ σώματος. Καὶ τὰ μὲν πρόσωπα πάντων ἐρυθρόχροα ἦσαν καὶ δή τινων ἐρυθρομέλανα, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ ἐφαίνοντο ὡς προχεόμενοι ἐκ τοῦ κοιλώματος καὶ πολλοὶ καὶ ἀφρὸν ἐκ τοῦ στόματος ἐξέπεμπον. Πρὸς τούτοις δ' ἔσειον ἀγρίως τοὺς μακροὺς βοστρύχους, οἵτινες τεχνικῶς ἐκ ξένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τριχῶν προσηρμοσμένοι ἀπὸ τῶν κροτάφων ἐκρέμαντο καὶ ὄψιν ἀνδρογύνων αὐτοῖς παρεῖχον. Ὅσα δ' ἥμερα, ἢ ἄγρια θηρία προσέπιπτον αὐτοῖς, εἵλκον μεθ' ἑαυτῶν καὶ πρὸ τοῦ μετώπου τῆς πομπῆς πάνθηρα ἦγον. Ἦσαν δὲ καί τινες ὄφεις κρατοῦντες, οὓς εἶχον συλλαβόντες καὶ πρὸς οὓς ἀφελῶς, ὡς εἰ στέφανοι, ἢ ταινίαι ἦσαν, ἔπαιζον.

Ἐν ᾧ δ' ἡ θορυβώδης ἀγέλη ὁρμητικῶς παρήλαυνεν, ἔβλεπον τὸν παρ' ἐμοὶ ἱστάμενον Χρύσανθον ὑπὸ ταραχῆς κατὰ μικρὸν αὐξανομένης καταλαμβανόμενον. Ἐσίγα· ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀνεφλέγετο, οἱ ὀφθαλμοὶ ταυρηδὸν προσέβλεπον τοὺς μαινομένους μύστας καὶ τέλος λεληθότως ἤρξατο κινῶν τὸ σῶμα, ὡς ἐκεῖνοι οἱ μαινόμενοι.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ τόπου δ', ἐν ᾧ ἡμεῖς κεκρυμμένοι ἐν τοῖς θάμνοις ἐμένομεν, ἐξετείνετο μέγας ὑπὸ ὑπερμεγέθων πιτύων περικλειόμενος ποεσιτρόφος ἐπίπεδος τόπος. Ἐνταῦθα ἔστη ὁ θίασος οὐχὶ εἰς ἀνάπαυλαν, ἀλλ' ἵνα ἐκφρονέστερον ἐκμανῇ καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ πεδίου τούτου ἔφερον τὸν φαλλὸν καὶ τὰ θηρία, ἅτινα μεθ' ἑαυτῶν εἵλκον. Ἔστησαν δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ μέσῳ καὶ πέριξ αὐτῶν ἠθροίσθησαν οἱ Κορύβαντες.

Μετὰ προτρεπτικὸν δέ τινα λόγον τῶν ἱερέων ὥρμησαν οὗτοι ἐπὶ τὸν πάνθηρα καὶ τὰ ἄλλα θηρία, ἐσπάραξαν αὐτὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρῶτον διὰ τῶν χειρῶν καὶ εἶτα διὰ τῶν ὀδόντων, ἐρρόφησαν τὸ θερμὸν αὐτῶν αἷμα καὶ ἔπειραν τὰ διεσπαραγμένα λείψανα τοῦ αἱμοφύρτου κρέατος περὶ τοὺς θύρσους ὡς περὶ ὀβελούς. Ἤρξαντο δ' ἔπειτα ὑπὸ τὸν φοβερὸν θόρυβον τῶν ῥόπτρων καὶ κυμβάλων καὶ τῶν κρουομένων ὅπλων ὀρχούμενοι περὶ τὸν φαλλὸν καὶ ὑμνοῦντες τὴν μεγάλην παντογόνον μητέρα τῶν θεῶν καὶ τὴν ἀείκαρπον γενεσιουγὸν δύναμιν, τὴν ἀνεξάντλητον ἡδονὴν καὶ δύναμιν τοῦ Ἔρωτος, οὗ ἡ εἰκὼν ἐνώπιον πάντων ὑψοῦτο.

Τὰ θηρία δὲ ταραττόμενα ὑπὸ τοῦ θορύβου ἐκείνου ἔφευγον εἰς τὰ ἀπωτάτω ἄγκη καὶ δὴ λέων ἐκπεπληγμένος ὥρμησε δρομαίως διὰ τῶν θάμνων ἐγγύτατα τοῦ τόπου, ἔνθα ἐγὼ καὶ ὁ Χρύσανθος ἱστάμεθα. Ἀληθῶς δ' αἱ μανικαὶ κραυγαί, τὸ ἀτμίζον αἷμα τῶν θυμάτων, αἱ παλλόμεναι λαμπραὶ δᾷδες καὶ μάλιστα πάντων ὁ πάταγος τῶν τυμπάνων ἦσαν ἱκαναὶ παντὸς θηρίου καὶ παντὸς ἀνθρώπου τὴν ψυχὴν εἰς φόβον, ἢ εἰς ἀγρίαν ταραχὴν νὰ ἐμβάλωσι. Καὶ ἐγὼ δ' αὐτὸς παρ' ὀλίγον ἐξέστην τῶν φρενῶν. Αἴφνης δ' αἰσθάνομαι τὸν Χρύσανθον πειρώμενον ν' ἀποσπασθῇ ἐμοῦ. Ἐκπληκτος ἐστράφην καὶ εἶδον αὐτὸν ὁμοιάζοντα κατὰ πάντα πρὸς τοὺς μαινομένους ἐκείνους. Καὶ συνέσχον μὲν αὐτὸν πάσῃ δυνάμει, ἀλλ' ἐκεῖνος γιγαντιαίαν δύναμιν ἐκ τῶν νεανικῶν μελῶν ἀντιτάξας ἀπηλλάγη καὶ ὁρμήσας ἐπήδησεν ἀπό τινος τοσοῦτον ὑψηλῆς καὶ ἀποτόμου πέτρας, ὥστε μόνον ἐκ θαύματος δὲν διερράγησαν τὰ μέλη αὐτοῦ. Ἔστη δὲ πηδήσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαινομένων ἐκείνων καί, ὡς τὸ ἀφρίζον κῦμα τὴν σταγόνα, οὕτω κατέπιεν αὐτὸν ἡ παράφορος χορεία.

Ἀπόπληκτος, ἄπορος, ἔκφρων ἱστάμην ἐκεῖ.

Οἱ κορυβαντιῶντες διετέλουν ὀρχούμενοι πρὸ ἐμοῦ σκοτοδινοῦντος. Τινὲς δ' αὐτῶν κατέπιπτον ὡς νεκροί, ἀνίσταντο καὶ αὖθις ὠρχοῦντο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ αὖθις δ' ἤρξαντο ἀκουόμενοι ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου οἱ ὀλολυγμοὶ τῶν μανιωδεστάτων ἐξ αὐτῶν, οἵτινες καὶ νεύματα ἐποίουν καὶ ἐμόρφαζον, ὡς ἔκφρονες. Ὅτε δ' ἡ μέθη εἰς τὸν κολοφῶνα ἐξίκετο, παρελθόντες τινὲς καὶ σιγὴν ἐπιβαλόντες εἶπόν τινα, ἐξ ὧν ὀλίγα μόνον τὴν ἀκοήν μου ἔβαλον. Ἐδείκνυον δῆλα δὴ τὸν φαλλὸν καὶ ἐκραύγαζον δεινῶς μορφάζοντες, ὅτι ἀντὶ τοῦ νεκροῦ ἐκείνου ἐπὶ τῆς κεραίας κενοῦ εἰδώλου ἔπρεπε κατὰ τὸ ἱερὸν ἔθος γνήσιον νὰ στήσωσιν, ὅτι οἱ μᾶλλον ἔνθοι ἐκ τῶν μυστῶν ὤφειλον εἰς δόξαν τῆς ἀεικάρπου δυνάμεως τὴν ἰδίαν ὡς εὐπρόσδεκτον θυσίαν τῇ παντογόνῳ μητρὶ νὰ προσενέγκωσιν . . .

Δυσοιωνιστὸς ἔλαμπεν ἡ ὀξεῖα κυρτὴ μάχαιρα, ἡ παλαιὰ ἀσιατικὴ ἅρπη, ἐν ταῖς χερσὶν τῶν ἱερέων τῆς Κυβέλης — —

Ἴλιγγος κατέλαβέ με. Οὐδὲν πλέον ἔβλεπον, εἰ μὴ ἀκόλαστόν τινα τολύπην στρεφεδινουμένην, ἐν ᾗ οἱ μανιωδέστατοι διὰ τῶν ἀστραπτουσῶν μαχαιρῶν ἐπλήττοντο, ἠκρωτηριάζοντο — ἐνεθυμήθην τὸν Χρύσανθον — οἱ ὀφθαλμοί μου ἐσκοτώθησαν, κατέπεσον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ὅτε δ' ἀνέλαβον ἐμαυτόν, λαμπρὰ εἶχεν ἀνατείλασα ἡ σελήνη καὶ ὁ θιάσος τῶν Κορυβάντων ἦτο μακρὰν καὶ μόνος ὁ θόρυβος τῶν τυμπάνων ἀντήχει ἐκ τοῦ βάθους δρυμώδους ὄρους, ὡς μακρὰν βρέμουσα βροντή.

Μετέβην δ' εὐθὺς εἰς τὰς πλησίον κειμένας Σάρδεις, τὴν ἕδραν τῶν ἱερέων τῆς Κυβέλης, διότι ἤλπιζον, ὅτι ἐκεῖ μάλιστα ἠδυνάμην νὰ μάθω τι περὶ τῆς τύχης τοῦ Χρυσάνθου, ν' ἀνεύρω τὸν προσφιλῆ ἀπολωλότα.

Καὶ ἐδεξάμην αὐτόν. Ἐκομίσθη μοι ἐπὶ πλεκτοῦ ἐκ πιτυΐνων κλάδων τοῦ Τμώλου φερέτρου, τετρωμένος, ἠκρωτηριασμένος, καθημαγμένος . . . .

Ὁ εὐθαλής, ἰσχυρός, περικαλλὴς νεανίας ἔκειτο ἐνώπιόν μου ὅμοιος πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἴων ἐστεφανωμένην ἐκείνην

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πίτυν πληγεὶς ἐπὶ τοῦ Τμώλου ὑπὸ τῆς μαχαίρας τῶν Κορυβάντων, ὡς χαριστήριον τῇ παντοφόρῳ θεῷ . . .»

Τοιοῦτον ἦτο τὸ διήγημα τοῦ Ἀρτεμιδώρου.

Ἡ εὐθυμία δὲ τοῦ συμποσίου ἐταράχθη.

Ὅτε δὲ τὸ μὲν συμπόσιον πέρας ἔλαβεν, ὁ δὲ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κατὰ μόνας ἐγένοντο, εἶπεν ἐκεῖνος·

«Ἡ Μίλητος εἶναι ἐκπρεπὴς καὶ τὸ διήγημα τοῦ Ἀρτεμιδώρου δὲν θὰ ταράξῃ τέλεον τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἡδίστων ἡμερῶν, ἃς οἱ θεοὶ ἐπέτρεψάν μοι νὰ διαγάγω ἐνταῦθα. Ἀλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι καιρὸς εἶναι ἀποσπῶν τὸν πόδα τοῦ θερμοῦ τούτου αἰγιαλοῦ νὰ ἐπιβῶ τοῦ μετεώρου ἐκείνου θαλασσίου ὀχήματος καὶ ὅτι τὸ συνεσταλμένον πως στῆθός μου θ' ἀναπνεύσῃ πάλιν ὅλως ἐλεύθερον ἐν τῇ πατρῴᾳ, εὐκράτῳ ἀττικῇ αὔρᾳ!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

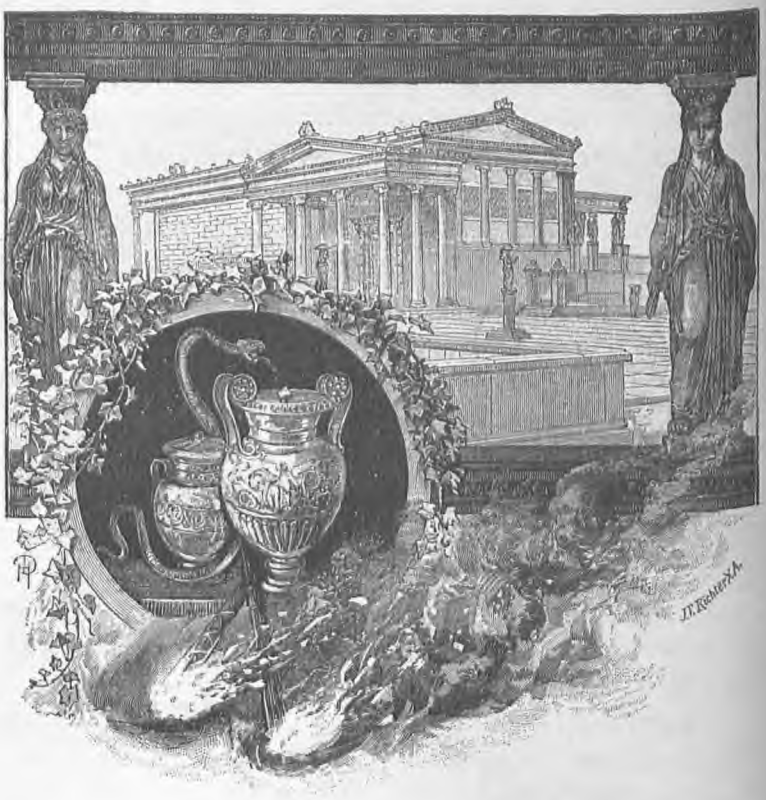

XIII.

Ο ΔΙΟΠΕΙΘΗΣ ΚΑΙ Η ΙΠΠΑΡΕΤΗ.

Ἡ Ἀσπασία εὑρίσκετο μετημφιεσμένη ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ ἐπαναφέροντος τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν ἐκ Μιλήτου εἰς τὸν ἐν Σάμῳ στόλον. Ὅτε δ' ἡ τριήρης καταλιποῦσα τὸν λιμένα τὸ ἀνοικτὸν ἀπὸ τοῦ ἑωθινοῦ φωτὸς λάμπον πέλαγος διὰ τῶν κωπῶν ἤλαυνεν, ἔστρεφεν ἡ παρὰ τῷ φίλῳ ἱσταμένη Μιλησία τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐπὶ τὴν θάλλουσαν ἰωνικὴν ἀκτήν, ἔνθα σμῆνος γεράνων καὶ μα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κραυχένων κύκνων ἐπέτοντο ὑπεράνω τοῦ λειμῶνος καὶ πτερυγίζοντες ψοφητικῶς καθίπταντο ἐπὶ τοῦ ῥοθοῦντος αἰγιαλοῦ. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα ἡ Ἀσπασία προσήλου πρὸς τὰς ἀφανιζομένας ἐπάλξεις τῆς πατρίδος. Ἡ ψυχὴ δ' αὐτῆς κατείχετο ὑπὸ τοῦ ὑπερηφάνου αἰσθήματος, ὅτι ἐνταῦθα, ἔνθα τὸ φῶς τὸ πρῶτον εἶδε, τὸν μέγιστον θρίαμβον τοῦ βίου αὐτῆς ἐπεσφραγίσατο περισφίγξασα δι' ἐρωτικοῦ καταδέσμου στερρότερον, ἢ πρότερον, καὶ δὴ ἀδιαλύτως τὸν περιωνυμώτατον τῶν Ἑλλήνων τῶν χρόνων ἐκείνων. Καὶ ὁ Περικλῆς δὲ προσέβλεπε τὴν ἀφανιζομένην ἀκτὴν τῆς Ἰωνίας λαμπρότατον βλέμμα στρέφων ὄπισθεν καὶ ἀνεμιμνήσκετο τὰς ἡδείας ἡμέρας, ἃς ἐκεῖ διήγαγε, καὶ τὴν διπλῆν δύναμιν τῆς νικηφόρου ἐρωτικῆς μαγείας, ἣν ἡ ἀπαράβλητος φίλη, ὁ θῆλυς οὗτος Ἀνταῖος, ἐφαπτομένη τῆς πατρῴας γῆς ἤντλει.

«Σχεδὸν προάγομαι νὰ θρηνήσω,» εἶπε, «τὸν παρελθόντα μῆνα τοῦ μέλιτος ἐν Ἰωνίᾳ, ἀλλὰ παραμυθεῖταί με ἡ γνώμη, ὅτι ἀπήγαγον σὲ ὡς τὸ κάλλιστον τῶν λαφύρων.»

«Πανταχοῦ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «θὰ παρακολουθῇ ἡμῖν ἡ εὐτυχία καὶ ὁ ἔρως. Ἀλλ' ἓν μόνον καταλείπομεν ἐνταῦθα, ὅπερ οὐδέποτε ἴσως θὰ ἐπανεύρωμεν, τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην ἡσυχίαν, ἧς ἐνταῦθα ἀπελαύσαμεν, καὶ τὴν ἡδεῖαν ἡδονὴν τὴν ἐκ τῆς ἀδείας παντὸς ὀχληροῦ δεσμοῦ.»

Ὁ Περικλῆς ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἠτένιζε σύννους κάτω.

«Ἐπανερχόμενος εἰς Ἀθήνας,» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία, «εἶσαι πάλιν ὁ τὰ τῆς πόλεως διοικῶν, εἰς οὗ τὰς πράξεις πάντες ἀποβλέπουσιν, εἶσαι πολίτης Ἀθηναῖος ἐξαρτώμενος ἐκ τῶν αὐστηρῶν πατρίων νόμων, εἶσαι πάλιν ὁ σύμβιος τῆς Τελεσίππης — ἐγὼ δέ — ἐγὼ εἶμαι πάλιν ἡ ξένη, ἡ ἄπατρις, ἡ ἄνομος· εἶμαι, ὡς ἡ σὺ σύμβιος καὶ ἡ φίλη αὐτῆς λέγουσιν, ἡ ἐκ Μιλήτου ἑταίρα . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Περικλῆς δ' ἦρεν ἠρέμα τὴν κεφαλὴν καὶ προσέβλεψεν ὀξὺ τὸ πρόσωπον τῆς φίλης.

«Ἐπεθύμησας ἑτέρου τινός, Ἀσπασία;» εἶπε, «δὲν χλευάζεις ἑκάστοτε τὸν γάμον δουλείαν αὐτὸν ἀποκαλοῦσα καὶ εἱρκτὴν τὴν γυναικωνῖτιν τῶν Ἀθηναίων;»

«Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀληθῶς, Περίκλεις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ποτὲ ὄντως ἠρώτησάς με, ὁπότερον τὴν τάξιν τῶν ἑταιρῶν, ἢ τῶν γαμετῶν Ἀθίδων προτιμῶ;»

«Καὶ ἂν τοῦτο ἠρώτων;» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἂν ἐπέτρεπόν σοι νὰ ἐκλέξῃς τὴν ἑτέραν τούτων, ποία θὰ ἦτο ἡ ἀπόκρισις;»

«Θά σοι ἀπεκρινόμην,» ἀντεῖπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι οὐδετέραν προτιμῶ, ὅτι ἐκοῦσα οὔτε ἑταίρα, οὔτε Ἀθηναίου τινὸς γαμετὴ ἐπιθυμῶ νὰ γένωμαι.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐξεπλάγη.

«Γαμετὴ πολίτου Ἀθηναίου;» ἐπανέλαβεν εἶτα. «Φαίνεται λοιπόν, ὅτι οὐχὶ παντὸς γάμου, ἀλλὰ τοῦ γάμου μετ' Ἀθηναίου μόνον καταφρονεῖς. Ἀλλ' εἰπέ μοι, ποῦ τῆς γῆς εὑρίσκεται τὸ ἰδανικὸν τοῦ γάμου τὸ τυγχάνον ἀποδοχῆς παρὰ σοῦ;»

«Ἀγνοῶ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «νομίζω δ', ὅτι οὐδαμοῦ τῆς γῆς εὑρίσκεται, ἀλλ', ὅτι φέρω αὐτὸ ἐν ἐμαυτῇ.»

«Καὶ τίνος θὰ ἐδεῖτο ἡ ἔργῳ ἀπόδειξις ἐκείνου, ὅπερ ἐν σαυτῇ φέρεις;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἂν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὁ γάμος,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «πρέπει νὰ στηρίζηται ἐπὶ τοῦ νόμου τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἔρωτος.»

«Καὶ τί ὀφείλω νὰ πράξω,» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, «ἵνα ἔργῳ ἀποδείξω μετὰ σοῦ τὸ ἰδανικὸν τοῦτο;»

«Ὀφείλεις νά μοι παραχωρήσῃς πάντων τῶν δικαίων τῆς γαμετῆς οὐδὲν ἀφαιρῶν τῶν δικαίων, ὧν τῇ ἐρωμένῃ τέως παρεχώρεις!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Θέλεις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ν' ἀποβάλω τὴν Τελεσίππην καὶ νὰ εἰσαγάγω σὲ ὡς δέσποιναν εἰς τὴν οἰκίαν μου; Τοῦτο καταληπτόν μοι εἶναι, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ τὸ λοιπὸν τῆς ἐπιθυμίας σου. Τί ἐννοεῖς λέγουσα περὶ τῶν δικαίων, ὧν τινων ὀφείλω νὰ μὴ ἀπαλλοτριώσω σε;»

«Πρὸ πάντων τὸ δίκαιον, μηδένα ἕτερον νόμον νὰ ὁμολογῇς ἰσχύοντα ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἢ τὸν νόμον τοῦ ἔρωτος!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία. «Οὕτω δ' εἶμαι ἰσόνομος πρὸς σὲ καὶ οὐχὶ δούλη, ὡς ἡ γαμετή! Θὰ εἶσαι ὁ δεσπότης τῆς οἰκίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐμοῦ. Θ' ἀρκῇ σοι ἡ θυσία τῆς καρδίας μου καὶ δὲν θὰ περιβάλλῃς διὰ δεσμῶν τὴν διάνοιάν μου, οὐδὲ θ' ἀξιοῖς νὰ μένω ἀργὴ ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς γυναικωνίτιδος.»

«Θά μοι προσενέγκῃς λοιπὸν εἰς θυσίαν τὴν καρδίαν σου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «τὰ δὲ πλεονεκτήματα τῆς διανοίας σου καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς θ' ἀποδείξῃς κοινὸν ἀγαθόν, ὡς τέως ἔπραττες; Δὲν θέλεις νὰ στερηθῇς τῆς κοινωνίας παντός, ὅ,τι δύναται νὰ διαγείρῃ τὴν φαντασίαν σου, νὰ καταστήσῃ ἄσχολον τὸν νοῦν σου;»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Καὶ ἂν ἐπειράμεθα νὰ συνάψωμεν τοιοῦτόν τινα δεσμόν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «νομίζεις, ὅτι εἶναι τοῦτο δυνατὸν οὐ μόνον λόγῳ τῶν πατρίων ἐθίμων, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ ἔρωτος;»

«Ἂν σοι φαίνεται ὁ δεσμὸς οὗτος ἀδύνατος, τίς ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ συνάψωμεν αὐτόν;» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία ἐπαγωγὸν μειδιῶσα, ἔθλιψε τὸν φίλον φιλήσασα αὐτὸν τρυφερῶς καὶ ἤρξατο περὶ ἄλλων λέγουσα. —

Ταχέως δὲ διήνυσαν τὴν εἰς Σάμον ὁδόν. Διέταξε δ' εἶτα ἐκεῖ τὰ τοῦ στόλου ὁ Περικλῆς καὶ ἐπέβη ἐκ νέου ἑτέρας τριήρους, ἵνα πλεύσῃ εἰς Χίον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Πῶς;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία παίζουσα, «τοσαύτην ἐπιθυμίαν ἔχεις νὰ ἴδῃς αὖθις τὴν ἄλλοτε καλὴν ἐρωμένην, ἥτις, ὡς ἤκουσα, διάγει τὸν βίον παρὰ τῷ ποιητῇ Ἴωνι ἐν Χίῳ;»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία ἀστεῖον τὸν λόγον ἐκλαβών.

Ἠκολούθει δὲ τῷ Περικλεῖ νῦν ὁ Σοφοκλῆς, ὃς οὐχὶ μικρὸν ἐξεπλάγη, ὅτε εἶδεν ἐπὶ τῆς τριήρους τοῦ Περικλέους ἐν τῇ συνήθει σκευῇ τὴν Μιλησίαν.

Ἐπεφάνη δ' ἡ Μιλησία ὡς ὁ χαρίεις κιθαριστής, οὗ τὸ ἀπόῤῥητον ὀλίγοις μόνοις, τοῖς μεμυημένοις, γνωστὸν ἦτο.

Ἐν Χίῳ δὲ τῇ πατρίδι τῶν ἀρίστων τῶν ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν οὐρανὸν ἀριμαζουσῶν σταφυλῶν, ἧς οἱ κάτοικοι ὡς οἱ πλουσιώτατοι τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐξελαμβάνοντο, ἔζη ὁ τραγικὸς Ἴων, Χῖος τὸ γένος, ὃς πολλὰς δάφνας διδάσκων τραγῳδίας ἐν Ἀθήναις ἐδρέψατο. Ἐλέγετο δ' ὅμως περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶχε διαθεὶς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων εὐνοϊκῶς πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰς τραγῳδίας παρασχὼν ἀφειδῶς τῷ λαῷ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πρώτης αὐτῶν πίθους τινὰς χίου οἴνου. Διότι, ὡς ἡ ἐλευθεριότης αὕτη ἀποδεικνύει, ἦτο εἷς τῶν πλουσιωτάτων Χίων καὶ ὡς τοιοῦτος πολλὰ ἠδύνατο πολιτευόμενος ἐν τῇ πατρίδι νήσῳ.

Διέκειτο δὲ πρὸς τὸν Περικλέα ὁ Ἴων οὐχὶ εὐνοϊκῶς, ἐξ οὗ ἀμφότεροι τῆς χαριέσσης Χρυσίλλης ἀντερασταὶ ἐγένοντο. Καὶ νῦν δ' ἔτι ὁ ποιητὴς ἐχαλέπαινεν αὐτῷ, εἰ καὶ παρέμεινε τέλος καὶ ἠκολούθησεν αὐτῷ, τῷ πλουσίῳ καὶ ἁβροδιαίτῳ, ἡ καλὴ εἰς τὴν πατρίδα. Ὁ Περικλῆς δ' ἐλυπεῖτο σκοπούμενος, ὅτι ἠδύνατο ἔτι νὰ ἐνυπάρχῃ τῇ ψυχῇ τοῦ ἄλλοτέ ποτε ἀντεραστοῦ ἔχθρα τις. Διότι εἰς σπουδαίας τινὰς ὁμολογίας μέλλων ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Χίους ἐφοβεῖτο, μὴ ὁ δυνατὸς Ἴων ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπεχθείας ἐμπόδιον αὐτῷ γένηται.

Ἀλλ' ὁ Σοφοκλῆς ἀνέλαβε νὰ διαλλάξῃ τὸν Ἴωνα πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν Περικλέα. Ὡς δ' οὐδεὶς ἐκ φύσεως ἐπιτηδειότερος εἰς διαλλαγὴν τῶν ἄλλων ἦτο τοῦ ἐρασμίου καὶ τοὺς πάντας θέλγοντος ποιητοῦ τῆς Ἀντιγόνης, τοσοῦτον εὐχερῶς ἐπέτυχεν, ὅ,τι ἐδίωξε, παρὰ τοῦ Ἴωνος, ὥστε οὗτος παραυτίκα ἐκάλεσεν αὐτόν τε καὶ τὸν Περικλέα παρ' ἑαυτὸν καὶ τιμὴν τοῦτο ἐλογίζετο, ὅτι ἔμελλε νὰ ξενίσῃ τοὺς δύο στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων.

Μόνον δὲ μέχρι τῆς ὑστεραίας ἠδύνατο ὁ Περικλῆς νὰ διατρίψῃ ἐν Χίῳ. Δι' ὃ καταναλώσας τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας εἰς πολιτικοὺς λόγους ἡτοιμάζετο εἶτα νὰ μεταβῇ εἰς τοῦ Ἴωνος ἐν συνοδίᾳ τοῦ Σοφοκλέους.

Ἀλλὰ καὶ τρίτος τις ἠκολούθησεν αὐτοῖς εἰς τοῦ Χίου ξένου.

Ἡ Ἀσπασία δῆλα δὴ οὐχὶ ἄνευ μυχίου τινὸς σκοποῦ εἶχετο τῆς γνώμης ν' ἀκολουθήσῃ ὡς δοῦλος τῷ φίλῳ, καὶ ἐκεῖ, ἔνθα οὗτος μετέβαινε, κατὰ τὸ ἔθος τῶν δούλων τῶν ἀκολουθούντων τοῖς δεσπόταις νὰ μένῃ παρ' αὐτῷ εἰς θεραπείαν.

Ὁ δὲ μύχιος οὗτος σκοπός, ὃν ἡ Μιλησία ἐδίωκεν, ἦτο νὰ καταστήσῃ ἀβλαβῆ τὴν ἐκ νέου συνάντησιν τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Χρυσίλλης, ν' ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ φίλου ἀπὸ τῆς Χρυσίλλης καὶ τὴν τῆς καλῆς Χρυσίλλης ἀπὸ τοῦ Περικλέους. Ἄσμενος δ' ἀπεδέξατο ὁ Περικλῆς τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην τῆς Ἀσπασίας καὶ ὡς ἀφορμὴν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ἐξελάμβανε τὴν συγγνωστὴν περιεργίαν τῆς φίλης νὰ ἴδῃ τὴν Χρύσιλλαν ἐκείνην.

Κατῴκει δ' ὁ Ἴων ἔν τινι ἀγροτικῷ οἰκίσκῳ κειμένῳ ἐπὶ τοῦ χαριεστάτου χωρίου τῆς τὸ μὲν πρῶτον ἀποτόμως, εἶτα δ' ἠρέμα ὑψουμένης θαλασσίας ἀκτῆς καὶ περιβαλλομένῳ κύκλῳ ὑπὸ προσηλίων ἀμπέλων, αἵτινες μεσταὶ τῶν ὡραίων δώρων τοῦ Βάκχου ἦσαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡδήγησε δὲ τοὺς ξένους ἔξω ἐπί τινα ξυστὸν κείμενον ἐπὶ προβλήτου πέτρας ὑπὸ τῶν χαριεστάτων θαλασσίων κυμάτων περικλυζομένης. Καὶ ὁ ξυστὸς δ' ἦτο κατερεφὴς χλοεραῖς φυλλοφόροις κληματίσιν, ἐξ ὧν προκλητικαὶ αἱ χῖαι σταφυλαὶ ἐκρέμαντο καὶ δι' ὧν θελκτηρία ὄψις τῆς μαρμαρούσης θαλάσσης καὶ τῶν εὐθαλῶν γειτόνων νήσων παρείχετο.

Εἰς τὸν χαρίεντα λοιπὸν τοῦτον τόπον ὡδήγησεν ὁ Ἴων τοὺς ξένους καὶ ἐμπλησθέντας ἤδη τῆς ἐκ τῆς μαγευτικῆς θέας ἡδονῆς ἐκέλευσεν αὐτοὺς νὰ κατακλιθῶσιν ἐπὶ τῶν μαλακῶν στρωμάτων καὶ εἱστίασεν αὐτοὺς ἤδιστα ἀναψυκτικά. Οἰνοχόοι δὲ προσέφερον τὸ εὐγενὲς ὑγρὸν ἐν ἀργυραῖς κύλιξιν.

Ἦτο δὲ καὶ ἡ Χρύσιλλα ἐκεῖ. Καὶ ἔθαλλεν μὲν ἔτι, ὡς ῥόδον, ἀλλ' ἡ ἀκμὴ τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῆς κατὰ τὴν ἐν Χίῳ διαμονὴν εἰς τοσαύτην ἀβρότητα ἦτο προβεβιβασμένη, ὥστε ἡ εὐαισθησία τῶν Ἀθηναίων δὲν εὕρισκεν ἐν αὐτοῖς τὴν συμμετρίαν. Ὡμοίαζε δῆλα δὴ ἡ Χρύσιλλα πρὸς ὑπερήφανον τέλεον ἀνθῆσαν ῥόδον· ἀλλὰ τὸ ῥόδον εἶναι μὲν τὸ ἁβρότατον καὶ εὐωδέστατον, ἀλλ οὐχὶ καὶ τὸ κάλλιστον ἄνθος.

Ὁ Ἴων δ', ἀνὴρ ἀγαθὸς τὴν φύσιν καὶ εὔθυμος φίλος τῆς ἡδονῆς, ὑπεδέξατο τὸν Περικλέα προσηνῶς καὶ μετ' ἀνυποκρίτου φιλοφροσύνης.

Ἅρας δὲ τὴν κύλικα, ἐν ᾗ τὸ πύρινον νᾶμα τῶν πίθων αὐτοῦ ἀφρὸν ἐξήνθει, προέπιε φιλοτησίαν τῷ Περικλεῖ, οὐδ' ἐπελάθετο τοῦ περιωνύμου ἑταίρου αὐτοῦ τοῦ εὐγενοῦς Σοφοκλέους.

Ἀλλ', ὡς ὁ Ἴων μακρὸν ἀποτείνας τὸ ἐγκώμιον τῶν δύο ἀνδρῶν καὶ τῶν νικῶν ἐμνήσθη, ἃς ὡς στρατηγοὶ ἐν Σάμῳ ἐνίκησαν, τότε παρῃτήσατο τὸν εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενον ἔπαινον ὁ Σοφοκλῆς καὶ εἶπεν, ὅτι ἀμέριστος τῷ φίλῳ Περικλεῖ ὁ ἔπαινος ἁρμόζει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἀλλ' ὅμως,» εἶπε μετὰ ταῦτα ὁ Σοφοκλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Ἴωνα καὶ τοὺς παρόντας προκρίτους Χίους τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἴωνος εἰς τὸ συμπόσιον κληθέντας, «ἄδικον ποιεῖτε μόνον τὸ στρατηγικὸν καὶ πολιτικὸν θαυμάζοντες τοῦ ἡμετέρου Περικλέους. Ἡ φήμη τῶν ἐπιβολῶν καὶ δημιουργημάτων αὐτοῦ διατρέχει μὲν ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἀγγέλει δ' ὅμως ἐκείνας τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνδρός, αἵτινες πάταγον προξενοῦσι καὶ μακρὰν ἀπολάμπουσιν. Ἀλλ' ἐγώ, ἐξ οὗ συστράτηγος μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Σάμον ἔπλευσα, δύναμαι περὶ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἀθορύβων αὐτοῦ ἀρετῶν νὰ εἴπω τι πλέον. Περὶ μὲν τῶν νικῶν δῆλα δή, ἃς ἐκεῖ ἐνίκησεν, ἠκούσατε, ἀλλ' ἀγνοεῖτε, ὅτι, ὅτε ἕκαστος τῶν πεντήκοντα πλουσίων Σαμίων, οὓς εἰς Λῆμνον ὡς ὁμήρους ἐξέπεμψε, κρυφῇ ἀνὰ ἓν τάλαντον αὐτῷ προσήνεγκεν, ὡς λύτρον, ἀπέῤῥιψεν ὁ Περικλῆς καὶ τὴν προσφορὰν ταύτην, ὡς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀργυρίων, δι' οὗ ὁ Πέρσης Σατράπης αὐτὸν νὰ δεκάσῃ ἐπειράθη. Εἶτα δ' ἄλλοι μὲν διηγοῦνται ὑμῖν περὶ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἅτινα κατεπόντισε καὶ περὶ τῶν πολεμίων, ὧν τὰς ψυχὰς Ἀιδι προΐαψεν, ἀλλ' ἐγὼ θὰ εἴπω ὑμῖν περὶ ἐκείνων, οἷς τὴν ψυχὴν ἐχαρίσατο, καὶ ὅτι φειδωλότατος ἦτο τοῦ αἵματος τῶν ἰδίων στρατιωτῶν καὶ ὅτι ἤκουσά ποτε αὐτοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς στρατιώτας παιδιᾶς χάριν, ὅτι, ἂν ἐξῃρτᾶτο ἐξ αὐτοῦ, θὰ κατώρθου, ὥστε νὰ ζῶσιν αἰωνίως. Ἐξεῦρε δὲ τὰς σιδηρᾶς χεῖρας, ἵνα αἱ ἐξ ὀστῶν καὶ σαρκῶν χεῖρες βεβαιότερον φυλάττωνται. Ἔπειτα δ' ὑμεῖς μὲν ἠκούσατε, ὅτι ἥρως εἶναι ἐν ὥρᾳ μάχης, ἀλλ' ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ὅτι σοφὸς εἶναι ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ὅτι, ὁσάκις εὐκαιρίαν εἶχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐξηγεῖτο τοῖς στρατιώταις τὰ τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ἐκλείψεων τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου καὶ πάντα τὰ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα, ἐφ' ᾧ καὶ μάγος ὑπὸ πολλῶν ἐθεωρεῖτο. Περὶ δὲ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολυμαθίας καὶ τῆς φιλοσοφικῆς δεινότητος τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ οἱ πολλοὶ δοξάζουσιν, ὥστε πολλοὶ ἀσφαλῶς ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸν Σάμιον στρατηγὸν Μέλισσον, τὸν περιώνυμον φιλόσοφον, οὐχὶ διὰ τῆς στρατηγικῆς δεινότητος, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ φονικῶν συλλογισμῶν εἰς φυγὴν ἔτρεψεν. Οὐδεὶς δ' ἦτο ἐν τῷ στρατοπέδῳ πραότερος ἅμα τε καὶ αὐστηρότερος, φοβερώτερος ἅμα τε καὶ προσφιλέστερος αὐτοῦ, σιγηλότερος, ὁσάκις οἱ λόγοι περιττοὶ ἦσαν, καὶ ἐμπειρότερος λόγων, ὁσάκις ἀνάγκη λόγων ἦτο. Ταῦτα ἤθελον νὰ εἴπω ὑμῖν περὶ τοῦ Περικλέους, ἵνα ἐγκωμιάζητε τὸν εὐγενῆ καὶ ἐξαίρετον ἄνδρα ὡς τοιοῦτον, οὐχὶ δὲ πάντοτε ὡς δεινὸν στρατηγὸν καὶ ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἀριστεύοντα. Ὡς τοιοῦτος δ' εἶναι μὲν ἄξιος ἐπαίνου, ἀλλ' οὐχὶ ἀπολύτως. Διότι ἱκανὸς μὲν ἀπεδείχθη ἐν Σάμῳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν Μιλήτῳ, ἔνθα τοῦ στόλου καὶ τοῦ ἰδίου ἀξιώματος αὐτοῦ ὡς ναυάρχου σχεδὸν ἐπιλαθόμενος ἡμέρας τινὰς πλέον τοῦ δέοντος ἐκεῖ παρέμεινεν, ὅπερ ἐγὼ ὡς στρατηγικὸν σφάλμα θεωρῶ.»

Καὶ ὁ μὲν Ἴων καὶ οἱ ἄλλοι ἀκροαταὶ ἐμειδίων τὴν καταστροφὴν τοῦ λόγου τοῦ Σοφοκλέους ἀκούσαντες, ἀλλ' ὁ Περικλῆς οὐχὶ μακρὸν σκεψάμενος τοιαῦτα περὶ τοῦ φίλου ἀποκρινάμενος εἶπεν·

«Ὁ συστράτηγος καὶ φίλος Σοφοκλῆς πειρᾶται νὰ πείσῃ ὑμᾶς, ὡς ἀκούω, νὰ καταλέξητε ἐμὲ εἰς τοὺς σοφοὺς μᾶλλον, ἢ εἰς τοὺς μεγάλους στρατηγούς. Ἄσμενος δ' ἐγώ, ἵνα μὴ ἴσα πρὸς ἴσα ἀνταποδῶ, ἐκ τοὐναντίου θὰ ἰσχυριζόμην, ὅτι μᾶλλον εἰς τοὺς μεγάλους στρατηγούς, ἢ εἰς τοὺς σοφοὺς πρέπει νὰ καταλέξωμεν αὐτόν, ἀλλ' εἶναι τοσοῦτον κατάδηλον, ὅτι ὁμοίως ἐμοὶ διάκειται, ὥστε ἀδύνατον ν' ἀποκρύψω τοῦτο, ὅτι δῆλα δὴ οὐχὶ λίαν ἔμπειρος καὶ αὐτὸς τῶν στρατηγικῶν καὶ ναυτικῶν εἶναι. Διότι διὰ παντὸς τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βίου εὐχερέστερον αὐτῷ θὰ εἶναι τὰ ὀνόματα πασῶν τῶν θαλασσίων Νηρηΐδων, ἢ τὰ ὀνόματα τῶν μερῶν, ἐξ ὧν εὐπαγής τις ἀττικὴ τριήρης σύγκειται, ἐν τῇ μνήμῃ νὰ φυλάξῃ. Ἀλλ' ὡς στρατηγὸς ἐν τῇ κατὰ θάλασσαν ταύτῃ στρατείᾳ ἐποίησεν ὕμνον τινὰ εἰς τὸν Ἀσκληπιόν, ὃς ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ στόλῳ ψάλλεται καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν κυβερνητῶν καὶ κωπηλατῶν ἐν ὥρᾳ θυέλλης ἐξαιρέτως ἡμῖν ὑπηρέτησεν. Ὡς δ' ὁ παιὰν τὰ ἄγρια κύματα καταπραΰνει καὶ τοὺς ἐπικούρους τοῖς ναυτίλοις θεοὺς εὐνοϊκοὺς διατίθησιν, οὕτω καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι τὴν φύσιν, ὥστε πρὸς τὸ λεῖον ἔλαιον δύναται νὰ παραβληθῇ, ὅπερ πᾶν τὸ τραχὺ λεαίνει καὶ πᾶν τὸ ἐξηγριωμένον καταστέλλει. Οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου δ' αὐτοῦ, καὶ ὁσάκις ἐσφαλμένως τι κελεύει, τὸ ὀρθὸν ποιοῦσι, καὶ ἐκλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἄπειρον μὲν τῶν ναυτικῶν, ἀλλὰ θεοφιλῆ. Καὶ ὁσάκις μὲν ἐγὼ λέγω τι, ὅπερ αὐτοῖς σοφὸν φαίνεται, πάντες νομίζουσιν, ὅτι παρὰ τοῦ Κλαζομενίου Ἀναξαγόρου αὐτὸ ἔμαθον, ὁσάκις δ' ὁ Σοφοκλῆς ἀνοίγει τὸ στόμα, πάντες ἔχουσι τὴν πεποίθησιν, ὅτι, ὅ,τι ἂν εἴπῃ, οἱ θεοὶ αὐτοὶ αὐτῷ ἐν ὀνείρῳ ἐφανέρωσαν. Τοιοῦτος, ὦ ἄνδρες Χῖοι, εἶναι ὁ ἐμὸς οὗτος συστράτηγος Σοφοκλῆς! Νομίζω δ', ὅτι ἐπῄνεσα αὐτὸν καὶ χάριτας θὰ ὡμολόγουν τοῖς θεοῖς, ἂν ὄντως ἄξιος τῶν ἐπαίνων, οὓς κατὰ τῆς κεφαλῆς μου κατεσκέδασεν ἡμῖν, ὡς αὐτὸς τῶν ἐπαίνων, οὓς ἐγὼ τὰ ἀνωτέρω εἰπὼν αὐτῷ ἀπένειμα.»

Οὕτως ἐνεκωμίαζον ἀλλήλους οἱ δύο ναύαρχοι τῶν Ἀθηναίων ἐνώπιον εὔνων καὶ εὐθύμων ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς κρεμαμένας σταφυλὰς τοῦ περικαλλοῦς ἐπὶ τῆς θαλάσσης ξύστοῦ τοῦ Ἴωνος ἐπηρμένοι ὑπὸ τοῦ πυρίνου πνεύματος τοῦ Βάκχου καὶ φιλόφρονα αἰσθήματα ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῶν χαριέντων σκωμμάτων κρύπτοντες.

«Πρέπει νὰ ἐρυθριᾷ τις ὄντως,» εἶπεν ὁ Ἴων, «ἔχων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐνώπιον ἑαυτοῦ ἄνδρας, ὡς τὸν Περικλέα καὶ Σοφοκλέα, οἵτινες πάντοτε περὶ μεγάλα καταγίνονται καὶ ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀγαθῶν ἐργάζονται, ὅταν αὐτὸς ἐν ἀπραγμοσύνῃ τὸν βίον διάγῃ θεραπεύων τὴν ἡδονὴν μόνον καὶ τὰς Μούσας. Ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι χωρὶς τῆς περὶ τὰ ἔνδοξα καὶ καλὰ διατριβῆς ὑπάρχει καὶ ἐπαινετή τις καὶ καλὴ ἀπραξία. Ἐγὼ δὲ ἐξελεξάμην ταύτην.»

«Βεβαίως,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀργία καλοὺς καρποὺς ἀποφέρουσα πρέπει νὰ καλῆται ὠφέλιμος ἀργία. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι οὐδόλως ἐπελάθοντο τῶν τραγῳδιῶν σου!»

«Οὐδὲ τοῦ Χίου!» προσέθηκεν ὁ Περικλῆς.

«Καλῶς γνωρίζω,» εἶπεν ὁ Ἴων εὐγνωμόνως μειδιῶν, «ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι λέγετε, ὅτι διὰ τοῦ οἴνου ἐπειράθην νὰ ἐξαγοράσω τὸν ἔπαινον ὑμῶν ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἀλλὰ λέγετε, ὅ,τι ἂν θέλητε, μόνον μὴ τοῦτο, ὅτι ὁ οἶνος κακὸς ἦτο. Διότι μὴ ἐπαινοῦντες τὸν οἶνον μου λυπεῖτέ με πλέον, ἢ ὅσον ψέγοντες τὰς τραγῳδίας μου.»

«Ἴδετε τοὺς τραγικοὺς τούτους ποιητάς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὁπόσον εὔθυμοι εἶναι! Καὶ ὅμως χαίρουσι διατρίβοντες ἐν ταῖς τραγῳδίαις αὐτῶν περὶ τὰ σκυθρωπὰ καὶ φοβερά, οἷον περὶ τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, περὶ τὰς ἀρχαίας ἀράς, τὰ μεταδιδόμενα κακά, τὰς φοβερὰς μεταβολὰς τῆς τύχης καὶ τὰ ὅμοια . . .»

«Διὰ τοῦτο δή, ὅτι εὔθυμοι εἴμεθα,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «συγκαταβαίνομεν εὐτόλμως εἰς τὰ σκυθρωπὰ παλαίοντες πρὸς αὐτὰ καὶ πειρώμενοι νὰ ἐπικρατήσωμεν αὐτῶν. Τὸ σκυθρωπὸν ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ καταπολεμηθῇ. Θαῤῥαλέοι δὲ παλαίομεν ἡμεῖς πρὸς τὰς παλαιὰς ἐκείνας καὶ τυφλὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ τὴν δύναμιν τῆς εἱμαρμένης, ἵν' ἀπαλλάξωμεν τὰ ἀνθρώπινα, ὅση ἡμῖν δύναμις, τῆς ἰσχύος τῆς σκυθρωπῆς ἀνάγκης. Κατὰ τὰς λαμπρὰς δ' ἀστροχίτωνας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νύκτας, ἂς ἐπὶ τῆς τριήρους πρὸ τῆς Σάμου ὁρμῶν διέτριψα, ἠσχολήθην μακρὸν ἐν τῇ διανοίᾳ μου περὶ τὸν πολυπαθῆ ἐκεῖνον Θηβαῖον γέροντα καὶ ἠκολούθησα ταῖς διαφόροις περιπετείαις αὐτοῦ, ὅπως τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπ' ἀπεγνωσμένης μεταμελείας περὶ τοῦ ἀκουσίου ἁμαρτήματος παρορμηθεὶς στερεῖ ἑαυτὸν τῆς ὄψεως καὶ ταλαίπωρος πλανᾶται, εἶτα δὲ κατὰ μικρὸν ἐναργῶς καὶ ἐλευθέρως πάντα ἐξετάζων ἀποσείεται τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν μεταμέλειαν καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ὑπερήφανον τὴν πολιὰν κεφαλὴν αἴρων ὡς ἀναίτιος ἀντ' ἀδικοῦντος δικαστὴς αὐτὸς ἀποδεικνύεται ἐκείνων, οἵτινες οὐχὶ ἄκοντες οὐδ' ἀγνοοῦντες, ὡς αὐτός, ἀλλ' ἐν συνειδήσει, οὐδ' ὑπὸ ἐξωτερικῆς τινος ἀρᾶς τῆς εἱμαρμένης, ἀλλ' αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἰδίας ὁρμῆς καταπατήσαντες τὰ εὐγενῆ ἀνθρώπινα αἰσθήματα ἥμαρτον.»

«Φίλε!» εἶπεν ὁ Ἴων, «ἐν οἷς περὶ τοῦ Οἰδίποδος λέγεις, ἐγκρύπτεται ὁ παλαιὸς γνωστὸς ἐνθουσιασμός σου ὑπὲρ τοῦ πατρίου δήμου· διότι ἐκεῖ ἀνεπαύσατο ὁ πολυπαθὴς γέρων ἐκ τῶν ἐν τῷ βίῳ πόνων . . .»

«Ὁμολογῶ τοῦτο ἄσμενος,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «καὶ ἑνορῶ εὐοιώνιστον σημεῖον ὑπὲρ τοῦ τραγικοῦ μου ἔργου, ὅτι ἐν αὐτῷ δὴ τῷ δήμῳ, ἐν ᾧ ἐγεννήθην, αἱ παμπάλαιοι ἐκεῖναι τραγικαὶ περιπλοκαὶ ἐλύθησαν.»

«Τιμὴ μεγάλη τῷ δήμῳ σου!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλ' ἐπίτρεψον νὰ ὑπομνήσω, φίλε, ὅτι οὐχὶ μόνος ὁ δῆμός σου, ἀλλὰ σύμπασα ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἅπασαι αἱ ἀρχαῖαι περιπλοκαὶ λύονται, ἔνθα παλαιὰ ἁμαρτήματα καθαίρονται, καὶ τὸ προϋπάρξαν σκότος διαῤῥεῖ πρὸ τῆς λαμπρᾶς θεοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς! Ἐπὶ τοῦ εὐμενοῦς δ' ἐδάφους τῶν Ἀθηνῶν εὗρεν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀρᾶς οὐ μόνον ὁ πολυτλήμων ἐκεῖνος γέρων, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὸ τῶν Εὐμενίδων διωκόμενος νεανίας Ὀρέστης. Πρὸς δὲ τούτοις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γνωρίζετε πάντες τὸ παρὰ τῷ ἀτελεῖ ναῷ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς βάραθρον καὶ ἄσμενοι πάντες πιστεύομεν, ὅ,τι ὁ μῦθος λέγει, ὅτι ἐν τῷ βαράθρῳ ἐκείνῳ ἠφανίσθησαν τὰ ὕδατα τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ.» —

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα διελέγοντο. Ἐν τούτῳ δ' ὁ ἥλιος ἔκλινε κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν δύσιν. Φλογώδης δὲ καὶ πορφυρόβαπτος ἐγένετο ἡ θάλασσα καὶ χρυσαυγοῦς λαμπρότητος ἐπλήρωσαν αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τὸ ἔνδον τοῦ βοτρυοκόσμου ξυστοῦ. Οἱ ξένοι δὲ τοῦ Ἴωνος ἄσμενοι εἰσέπνεον τὴν λεπτήν, ἀναψυκτικὴν ἀπὸ τῆς θαλάσσης προσπνέουσαν ἑσπερινὴν αὔραν. Εἶτα δ' ὁ Ἴων ἐκέλευσε νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου τὰς κύλικας καὶ τὸ ὑγρὸν ἔστιλβεν ἐν ταῖς ἀργυραῖς φιάλαις, ὡς εἰ καὶ ἐν αὐτῷ ἐνεικονίζετο ἡ πορφυρᾶ φλὸξ τοῦ δύοντος ἡλίου.

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς δὲν ἐπέτρεπε νὰ ὀρέγῃ αὐτῷ τὴν κύλικα ἕτερός τις, ἢ ὁ ἐλθὼν μετ' αὐτοῦ δοῦλος. Οὗτος δ' ἐξεπλήρου τὸ τοῦ οἰνοχόου ἔργον μετὰ χάριτος, ἥτις ἀδύνατον ἦτο νὰ διαλάθῃ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ἴωνος καὶ τῆς καλῆς Χρυσίλλης καὶ πάντων τῶν ἄλλων παρόντων Χίων. Ὡσαύτως δ' οὐδόλως διέλαθεν αὐτοὺς καὶ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου τοῦ νεανίου. Ἐφαίνετο δ' οὗτος θεωρῶν ὡς καθῆκον νὰ οἰνοχοῇ καὶ τῷ Σοφοκλεῖ καὶ οὗτος μειδιῶν καὶ χαίρων ἀπεδέχετο τοῦτο.

«Ὁ οἰνοχόος, ὃν συμπαρέλαβες, Περίκλεις,» εἶπε τέλος, «ἔχει κακόν τι.»

«Ὁποῖον;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ὅτι σπεύδει πολὺ ἐνδίδων τὴν κύλικα,» ἀπεκρίνατο ὁ τραγικός. «Ἀσμενέστερον θὰ ἤτό μοι, ἂν τοῦτο ἐποίει βραδέως πως, ἵνα ἐνοπτρίζωμαι τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, οἵτινες, πρὸς τοῦ Διός, θαυμάσιοι εἶναι.»

Ἠρυθρίασε δ' ὁ νεανίας ἐννοήσας, ὅτι πάντων τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συμποτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐστραμμένοι ἦσαν μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σοφοκλέους. Οὗτος δὲ κατεγέλα τῆς ἀπορίας τοῦ νεανίου καὶ εἶπε τοὺς λόγους παλαιοῦ ποιητοῦ μεταχειριζόμενος·

«Λάμπει δ' ἐπὶ πορφυρέαις παρῇσι φῶς ἔρωτος.»

«Τί λέγεις πρὸς τὰ ἔπη ταῦτα τοῦ Φρυνίχου; Ἀρέσκουσί σοι αἱ πορφυραῖ παρειαί;» ἠρώτησεν ὁ τραγικός.

«Οὐδαμῶς,» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας, ὃς ταχέως εἶχεν ἀναλαβὼν ἑαυτόν. «Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐγκωμιάζουσι πράγματα, ἅτινα ἐν ὑποστάσει ἥκιστα καλὰ θὰ εὕρισκον. Νομίζω, ὅτι παρειὰ ὄντως πορφυροβαφὴς αἰσχρόν τι θὰ ἦτο . . .»

«Πῶς;» ἀνέκραξεν ὁ Σοφοκλῆς· «τότε καὶ τοὺς ῥοδίνους δακτύλους τῆς ῥοδοδακτύλου Ἠοῦς τοῦ Ὁμήρου αἰσχροὺς ἐκλαμβάνεις;»

«Καὶ μάλα!» ἀπεκρίνατο ὁ νέος δοῦλος. «Ἂν οἱ δάκτυλοί μου ἐρυθροί, ὡς τὸ ῥόδον, ἦσαν, τότε ὁ Περικλῆς, ὁ δεσπότης μου, θὰ ἐπίστευεν, ὅτι κατερρύπανα αὐτοὺς δι' αἵματος, ἢ ἄλλου τινὸς καὶ θά μοι ἐπέταττε νὰ πλύνω τὰς χεῖρας . . .»

«Εἴθε νὰ ἦσαν πάντες οἱ μικρολόγοι κριταὶ δοῦλοι, ὡς σύ!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς.

Γελῶν δ' ἐπέσκωπτε τὸν φίλον ὁ Περικλῆς, ὅτι τέλος ὡς ποιητὴς εὗρε τὸν δικαστήν.

Πολλοὶ δὲ τοιοῦτοι παιγνιώδεις λόγοι ἐρρήθησαν καὶ πολλὰ βλέμματα φλογερὰ ἀπὸ τοῦ καύματος τοῦ Διονύσου ἐξετοξεύθησαν. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οἱ ἀθέατοι περιῤῥτάμενοι Ἔρωτες ἐξέφλεξαν καὶ ἄκακα σκωπτικὰ παίγνια ζηλοτυπίας. Διότι ὁ Περικλῆς ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ μὲν φίλος Σοφοκλῆς μικρὸν ἐσέβετο τὸ ἀπόῤῥητον τοῦ καλοῦ δούλου, ὁ δ' οἰνοχόος ἐκ τοῦ ἐναντίου μετὰ πλείονος τῆς ἀναγκαίας σπουδῆς τῷ τραγικῷ ὡς οἰνοχόος ὑπηρέτει. Ἡ δ' Ἀσπασία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπίστευεν, ὅτι διεῖδεν, ὅτι τὰ βλέμματα τῆς Χρυσίλλης συχνότερον τοῦ δέοντος ἐπὶ τὸν Περικλέα ἐστρέφοντο, καὶ ὅτι οὗτος ἐνίοτε προσήλου τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ἁβρῶς ἀνθοῦντα μέλη τῆς φίλης τοῦ Ἴωνος. Ἀλλὰ ταχέως τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Διότι ἀληθῶς μὲν ἡ Χρύσιλλα τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπεζήτει τὰ βλέμματα τοῦ Περικλέους ἐκ γυναικείας ματαίας περιεργίας πειρωμένη, ἂν τέλεον ἐξηφανίσθη ἡ δύναμις τῶν χαρίτων αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, ὃς αὐτὴν ἄλλοτε ἐθεράπευεν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀδύνατον ἦτο νὰ διαλάθῃ καὶ αὐτὴν ὁ περικαλλὴς δοῦλος, ὃς πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐφ' ἑαυτὸν εἵλκε. Καὶ αὐτὸς δ' ἐφαίνετο πειρώμενος τὰ περιφλεγέστατα τῶν βλεμμάτων ἐπὶ τὴν Χρύσιλλαν νὰ ἐκτοξεύῃ, ὥστε τέλος κατώρθωσε ν' ἀποτρέψῃ μὲν τὰ βλέμματα τῆς φίλης τοῦ Ἴωνος ἀπὸ τοῦ Περικλέους, νὰ ἑλκύσῃ δ' αὐτὰ τέλεον ἐφ' ἑαυτόν. Πρὸς τοῦτο δ' ἐβοήθει αὐτῷ καὶ ὁ Σοφοκλῆς.

Ὁ δ' Ἴων τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν δυσαρέστως πως ἐθεώρει τὴν ἀμοιβὴν ταύτην τῶν λόγων καὶ τῶν βλεμμάτων τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Χρυσίλλης καὶ τέλος εἶδεν οὐχ ἧττον δυσαρέστως, ὅτι ἡ προσοχὴ τῆς φίλης αὐτοῦ ὅλως ἐπὶ τὸν ξένον νεανίαν ἐτράπη. Ἀλλὰ ταχέως καὶ αὐτὸς παρέσχεν ἀφορμὴν φόβου τῇ φίλῃ, διότι φανερὸς ἐγένετο, ὅτι ὑπὸ τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ κάλλους αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ νεανίου μυστηριωδῶς πως διετίθετο.

Νέαι δὲ κύλικες προσηνέχθησαν. Ὡς δ' ὁ Σοφοκλῆς τὴν κύλικα παρὰ τῆς χειρὸς τοῦ καλοῦ οἰνοχόου αὖθις ἐδέξατο, ἐθεώρει ὀξέως τὸ χεῖλος αὐτῆς καὶ στραφεὶς εἶτα πρὸς τὸν δοῦλον εἶπεν·

«Ὀφείλω νῦν τὸ πρῶτον νὰ ψέξω σε, ὅτι οὐχὶ προσεκτικῶς τὸ ἔργον σου τελεῖς. Ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς κύλικος βλέπω μικρὸν κάρφος, ὅπερ ἠμέλησας ν' ἀποπλύνῃς!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μειδιῶν δ' ἡτοιμάζετο ὁ νεανίας ν' ἀπομάξῃ διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ λεπτοῦ δακτύλου τὸ μέρος τοῦ χείλους, ᾧ τὸ κάρφος προσκεκολλημένον ἦτο.

«Τοιαῦτα ἀφανῆ πράγματα,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «οὐχὶ διὰ τοῦ δακτύλου ν' ἀπομάττωνται, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκ τοῦ στόματος πνοῆς ν' ἀποφυσῶνται πρέπει.»

Ταῦτα δὲ λέγων ἔστρεψε τὴν κύλικα πρὸς τὸν νεανίαν, ὃς μειδιῶν ἔκυψεν, ἵνα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ τραγικοῦ ἀποφυσήσῃ τὸ κάρφος. Ἀλλ' οὗτος ἐκράτει οὕτω τὴν κύλικα, ὥστε ἡ κεφαλὴ τοῦ νεανίου ὡς μάλιστα τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ κεφαλῇ νὰ ἐγγίσῃ ἔμελλεν. Οὕτω δ' εἶδε μὲν τοὺς ξανθοφαεῖς βοστρύχους τοῦ δούλου ἀμέσως σχεδὸν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ λάμποντας, ἀπέπνευσε δὲ τὸ μεθυστικὸν ἄρωμα τὸ ἐκπεμπόμενον ὑπ' αὐτῶν, ᾔσθετο δὲ τὴν βοστρυχώδη κεφαλὴν ψαύουσαν, ἐν ᾧ αὖτη προσέκλινε καὶ αὖθις ἤρετο, τῶν παρειῶν αὐτοῦ καὶ τέλος προσεκόλλησε τὰ χείλη αὐτοῦ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ χείλους τῆς κύλικος, ὅπερ ἡ πνοὴ τοῦ ῥοδίνου στόματος εἶχε προσψαύσασα.

Ἄγρυπνος δ' ἐπετήρει ὁ Περικλῆς τὰ γινόμενα.

«Φίλε Σοφόκλεις,» εἶπεν, «ἠγνόουν, ὅτι τοσοῦτον μικρολόγος εἶσαι, ὥστε δι' ἐλάχιστον κάρφος τοσοῦτον θόρυβον νὰ ποιῇς!»

«Ὁμολόγησον κάλλιον,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς φαιδρῶς μειδιῶν, «ὅτι νῦν κατενόησας, ὁπόσον ἐσφαλμένως ἔκρινας πρότερον, ὅτε ἀπεδείκνυες διὰ μακρῶν ἐνώπιον πάντων τούτων, ὅτι κακὸς στρατηγὸς καὶ τακτικὸς εἶμαι. Ἀλλ' ἡσύχει. Ἤδη ἔτυχον τῆς δίκης, ἧς ἐπεθύμουν, καὶ ὑπισχνοῦμαί σοι, ὅτι θ' ἀρκεσθῶ τῇ ἀποδείξει ταύτῃ τῆς δεξιότητός μου.»

Ταῦτα λέγων ὤρεξε τῷ φίλῳ τὴν χεῖρα, ἣν ἐκεῖνος εὐθύμως μειδιῶν ἔθλιψεν.

Καὶ ἤδη ὁ μὲν γνώμων ἐπαύσατο σκιάζων, ἀλλ' ἔτι καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

πέραν τοῦ λυκόφωτος ἀντήχουν ὁ ψόφος τῶν κυλίκων καὶ εὔθυμοι διάλογοι ἐπὶ τοῦ θαλασσοκλύστου ξυστοῦ τοῦ Ἴωνος. Καὶ τῆς μὲν θαλάσσης τὸ πορφυροβαφὲς φῶς κατὰ μικρὸν ἀπεσβεννύετο, ἀπέλαμπε δ' ὅμως ἔτι αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐκ νέου πληρουμένων ἀφρώδους χίου κυλίκων.

Παραδόξως δέ πως τέλος κέντρον τῆς προσοχῆς πάντων ἐγένετο ὁ περικαλλής, εὔθυμος, εὐτράπελος οἰνοχόος τοῦ Περικλέους. Διότι ἕκαστος τῶν συμποτῶν ἐπεθύμει αὐτὸν ὡς οἰνοχόον νὰ ἔχῃ καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐπειρᾶτο ν' ἁρπάσῃ ἓν βλέμμα ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς εὐθυμίας ἐξημμένων ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ἢ ἕνα σκωπτικὸν λόγον ἐκ τῶν ῥοδίνων χειλέων. Ὡς δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Χρύσιλλα τὴν ἐπιθυμίαν ὡραίας τινὸς σταφυλῆς ἐκ τοῦ περιφράγματος κρεμαμένης ἐξεδήλωσεν, ἔσπευσεν ὁ εὔζωνος καὶ πρόθυμος οἰνοχόος ν' ἀποδρέψῃ καὶ προσενέγκῃ αὐτὴν τῇ δεσποίνῃ. Ἠρυθρίασε δ' ἡ Χρύσιλλα, ἠρυθρίασεν ἐνώπιον τοῦ δούλου — ἀλλ' οὐδεὶς ἐθαύμασεν ἐπὶ τούτῳ. Καὶ ὁ Ἴων δ' αὐτὸς ἀπεδοκίμασε μὲν τὸ ἐρύθημα, ἀλλ' εὗρεν αὐτὸ καταληπτόν. Οὕτω τέλος ἅπαντες περὶ τὴν μετημφιεσμένην Μιλησίαν ἠσχολοῦντο, ἣ παίζουσα μὲν ὑπηρέτει, ἦτο δ' ὅμως αὐτὴ ἡ ἄρχουσα...

Τέλος δ' ἠρώτησεν ὁ Ἴων, ὃς οὐχὶ φειδωλότερον τῶν ἄλλων συμποτῶν τοῦ περιφήμου οἴνου εἶχε μεταλαβών, τὸν Περικλέα, ἂν ἤθελε νὰ πωλήσῃ αὐτῷ τὸν δοῦλον.

«Οὐχί!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς· «διανοοῦμαι ν' ἀποδῶ αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ σήμερον δὴ θὰ πράξω τοῦτο — παραυτίκα! Τὸ ὕστατον σήμερον φέρει τὰ ἐνδύματα ταῦτα· Ἐνταῦθα δ' ἐνώπιον πάντων ὑμῶν κηρύττω αὐτὸν ἐλεύθερον!» —

Πάντες δ' ἐπευφήμησαν ἔνθοι. Προέπιον δὲ πάντες φιλοτησίαν τῷ οἰνοχόῳ καὶ ἡ ἄφεσις ἐπεσφραγίσθη διὰ τοῦ αἵματος τῶν εὐγενεστάτων σταφυλῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλλ' εἷς τῶν εὐθύμων ξένων τοῦ Ἴωνος, αὐτὸς ὁ Περικλῆς, τέλος σπουδαῖος καὶ σύννους ἐγένετο.

«Ἐκήρυξας,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία πρὸς αὐτὸν μειδιῶσα, ὅτε ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ Ἴωνος, «τὴν ἐλευθερίαν μου τοσοῦτον πανηγυρικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ γιγνώσκοντες, ὅτι τοῦτο παιδιὰ ἦτο, παράδοξον τὸν τρόπον εὗρον!»

«Δὲν ἦτο παιδιά!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Θέλω ἐν τῷ μέλλοντι νὰ μὴ καταισχύνῃς ποτὲ σαυτήν!»

«Εἶμαι περίεργος νὰ μάθω,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «τίνι τρόπῳ θ' ἀπαλλάξῃς τὴν ξένην, τὴν ἐκ Μιλήτου ἑταίραν, ὡς ἀποκαλοῦμαι, τῆς ταπεινώσεως;»

«Θὰ μάθῃς τοῦτο!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. —

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπανῆλθεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς Σάμον καὶ παραυτίκα προσέταξεν ἕτοιμοι εἰς πλοῦν τῇ ἑπομένῃ νὰ διατελῶσιν, ἵνα ἐπανέλθωσι τέλος εἰς Ἀθήνας.

Ἀνειμένη δὲ χαρὰ διεδέξατο τὸ παράγγελμα τοῦτο καὶ ὑπερηφάνως κεκοσμημένος ἀνήχθη ὄρθριος ὁ νικηφόρος στόλος τῶν Ἀθηναίων ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Ἔψαλλον δὲ πάντες ὁμοῦ περιχαρεῖς παιᾶνα ἀναγόμενοι καὶ ἔπλευσαν πρὸς δυσμάς, ἵνα μετὰ ἕνδεκα μῆνας ἔλθωσι πάλιν εἰς τὴν πατρίδα.

«Πιστεύω,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία πρὸς τὸν φίλον, ἐν ᾧ αἱ ἄγκυραι ᾔροντο, «ὅτι κατεστάλη ἤδη ἐν Χίῳ ἡ φρίκη ἐκείνη ἡ καταλαβοῦσά σε τῇ τελευταίᾳ ἑσπέρᾳ ἐν Μιλήτῳ ἐκ τοῦ διηγήματος τοῦ Ἀρτεμιδώρου καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο δὲν ἦτο ἀναγκαία ἡ ἀττικὴ αὔρα, ὡς ἐπίστευες.»

«Καὶ ὅμως,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς ἐν εὐθύμῳ διαθέσει τῆς ψυχῆς, «ἡ ψυχή μου πληροῦται ὅλη τοῦ πόθου τῆς πατρίδος ἀκτῆς καὶ διηνεκῶς περιβομβοῦσι τὰ ὦτά μου ἔπη τινά, ἃ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Σοφοκλέους ἤκουσα·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

«Ἰνοῦς ὦ Μελικέρτα, σύ τε γλαυκὴ μεδέουσα
Λευκοθέη πόντου, δαῖμον ἀλεξίκακε,
Νηρήδων τε χοροὶ καὶ κύματα, καὶ σύ, Πόσειδον
Καὶ Θρῄξ, ἀνέμων πρηῢτατε, Ζέφυρε,
Ἵλαοί με φέροιτε διὰ πλατὺ κῦμα φυγόντα
Σῶον ἐπὶ γλυκερὰν ἠόνα Πειραέως!»

Παρέπλευσαν δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν τὰς νήσους τοῦ κυανοῦ ἀρχιπελάγους. Οὔριος δ' ἔπνει ὁ ἄνεμος· ἀνέφελος ἦτο ὁ λάμπων οὐρανὸς καὶ θείας ἡδονῆς ἀπέλαυον οἱ δύο ἐρώμενοι κατὰ τὸν διάπλουν. Ἄσμενοι δ' ἐθεώρουν, ἐν ᾧ τὸ προβαῖνον πλοῖον τὰ κύματα ῥοθοῦν διέσχιζεν, ἀπὸ τοῦ τοίχου αὐτοῦ τὰ μαλακὰ κύματα, ἅτινα πέριξ μὲν τοῦ πλοίου κύκλῳ πράσινα, ὀλίγον δ' ἀπωτέρω κυανοβαφῆ ἐφαίνοντο καὶ ἀπείρους ἀνταυγεῖς ἀργυροειδεῖς σπινθῆρας ἐξέπεμπον παίζοντα πρὸς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Λάροι δὲ λευκοπάρυφα μακρὰ πτερὰ ἔχοντες ἵπταντο περὶ τὰ ἱστία καὶ ἀγεληδὸν οἱ δελφῖνες ἐπὶ τὰ λευκοκύμονα ἀφρογενῆ ἴχνη ἐφέροντο, ἅτινα αἱ τρόπεις τῶν πλοίων μετὰ ῥόθου τρέχουσαι ὄπισθεν αὐτῶν κατέλειπον. Εὐθύμως δ' οὗτοι παίζοντες καὶ τὰ δίκρανα οὐραῖα πτερύγια περισείοντες ἐκυλίοντο ἐν τῇ δίνῃ τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων, ἐτινάσσοντο ὑπεράνω τῆς κατοπτροειδοῦς θαλάσσης καὶ ἔθαπτον εἶτα τὰ μελανόστροφα αὐτῶν σώματα ὑπὸ τοὺς κυματογενεῖς λόφους.

Ἅμα δὲ τῇ νυκτὶ προσπελάσαντα τῇ Τήνῳ ἠγκυροβόλησαν τὰ πλοῖα ἐκ κελεύσματος τοῦ Περικλέους. Ἐσίγησαν δ' οἱ κωπηλάται καταπαύσαντες τὸ μονότονον ᾆσμα καὶ ἐν ταὐτῷ ἐκόπασε καὶ ὁ ῥόθος τῆς ὑπὸ τῶν τροπίδων αὐλακιζομένης θαλάσσης. Ἔλαμπον δ' ἐκ τοῦ αἰθρίου οὐρανοῦ οἱ ἀστέρες καὶ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀνατέλλον ἐζεύγνυε διὰ χρυσῆς γεφύρας τὴν θάλασσαν.

Ὁ Περικλῆς δ' ἵστατο στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ πλοίου σύννους, ἐν ᾧ πάντες περὶ αὐτὸν ἐκοιμῶντο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αἴφνης δὲ μαλακὴ θερμὴ χεὶρ προσεκολλήθη τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

«Διὰ τί ἀτενίζεις τοσοῦτον σύννους εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία. «Ποθεῖς ἴσως νὰ κατέλθῃς πρὸς τὰς ἀθανάτους θυγατέρας τοῦ Νηρέως, αἵτινες ροδόσφυροι περιπορεύονται τὸν κρυσταλλοφανῆ πυθμένα;»

Οἱ ἀπ' ἀργύρου φθόγγοι δ' οἱ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπεμφθέντες ἐξήγειραν τὸν ὀνειροπολοῦντα.

Οὐδὲν δ' ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, ἀλλ' ἐφίλησεν αὐτήν. Εἶτα δ' ἤρξαντο ἐρωτικοῦ διαλόγου, καθ' ὃν ὑπὸ τὸ λαμπρὸν τῆς σελήνης φῶς αἰωρούμενοι κατὰ μικρὸν ὡς ἐν ὀνείρῳ ἅπασαν τὴν πέριξ θάλασσαν ἔμψυχον ἐφαντάζοντο. Ἐκ τοῦ ὑγροῦ δῆλα δὴ πυθμένος ἀνέδυνον αἱ θυγατέρες τοῦ Νηρέως ἐπὶ θαλασσίων κητῶν ὀχούμεναι καὶ στῖφος Τριτώνων, πολυηχῶν θαλασσίων σαλπιγκτῶν ὑμεναίους διὰ τῶν κογχῶν αὐλούντων, ὠστίζετο περὶ αὐτάς. Ἐν μέσῳ δ' αὐτῶν περιεφέρετο ἡ Νηρηΐς Γαλάτεια, ἥτις ἄρασα τὸ ἁλουργὲς σύρμα ἀφῆκεν αὐτὸ ὡς ἱστίον ν' ἀνεμῶται ἐξοιδαινόμενον ὑπὸ τῆς μαλακῆς αὔρας.

Ὡς δ' ὑπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, ἤκουσαν αἴφνης ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία φθόγγους χορδῶν μακρόθεν. Ἐφαίνετο δ' αὐτοῖς, ὅτι οἱ φθόγγοι ἐκεῖνοι προήρχοντο ἐκ τῆς λύρας τοῦ Ὀρφέως, ἥτις, κατὰ τὴν παλαιὰν παράδοσιν, ὅτε ἐκεῖνος κατεσπαράχθη ὑπὸ τῶν Μαινάδων, εἰς τὴν θάλασσαν ἐρρίφθη καὶ ὑπὸ τῶν κυμάτων μακρὰν ἐξηνέχθη διὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ ἧς τοὺς φθόγγους ἤκουον οἱ ναυτίλοι ἐν νηνεμίᾳ ἐνίοτε ἠχοῦντας μακρόθεν. Ἐνόμιζον λοιπὸν ὅ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ὅτι οἱ φθόγγοι τῆς ἀδεσπότου ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπλανωμένης λύρας τοῦ Ὀρφέως ἔβαλλον τὴν ἀκοὴν αὐτῶν, ἕως οὗ κατενόησαν, ὅτι οἱ τόνοι ἐκεῖνοι ἐκ τῆς τριήρους τοῦ Σοφοκλέους προήρχοντο, ἥτις παρέπλευσεν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

εὐθὺς ὡς ἅμα τῇ αὐγῇ ὁ στόλος ἐκ Τήνου ἀνήχθη. Προσηγόρευσαν δ' ἀλλήλους οἱ φίλοι καὶ ὁ Σοφοκλῆς κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν τριήρη. Ἐνταῦθα πολλὰ ἔλεγον περὶ τῶν Ἀθηνῶν, περὶ τῶν φίλων, οὓς ἔμελλον νὰ ἴδωσιν αὖθις, περὶ τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων, ἥτις ἔμελλε νὰ τελεσθῇ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδον, καὶ ἡ Ἀσπασία ἐνέτεινε πάντοτε τὴν περιεργίαν τοῦ τε Περικλέους καὶ τοῦ Σοφοκλέους διηγουμένη περὶ τῶν ἐκπλήξεων, ἃς παρεσκεύασαν αὐτοῖς ἐπανερχομένοις ὁ Φειδίας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀκαμάτως κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον χρόνον μοχθήσαντες.

Ὡς δ' ἡ ἡμέρα τέλεον διέλαμψε καὶ αἱ πρῶται ἀκτῖνες τὴν θάλασσαν ἐφώτισαν, αἴφνης ἐπεφάνη αὐτοῖς ἐπ' ἀριστερὰ ἀναδυομένη ἡ Δῆλος, τὸ κυανέας χθονὸς ἄστρον, ἡ νῆσος τοῦ Ἀπόλλωνος, λάμπουσα ἀπὸ τοῦ ἑωθινοῦ ἡλίου καὶ φιλουμένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τοῦ θεοῦ, οὗ ἱερὰ ἦτο. Συγκεκινημένος δὲ προσέβλεπεν ὁ Περικλῆς τὴν παλαιοτάτην, σεμνὴν νῆσον, τὴν μαργαρῖτιν ταύτην τοῦ ἀρχιπελάγους, ἀναμιμνησκόμενος καὶ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ὡς δῶρον τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς νήσου ταύτης ὁ χρυσοῦς θησαυρὸς εἰς Ἀθήνας ἐκομίσθη. Ἀλλὰ καὶ οἱ ναῦται παραπλέοντες ἐτίμησαν τὴν θεοφιλῆ νῆσον. Διότι ἐκ πασῶν τῶν ὑψερεφῶν τριήρων τοῦ ἀττικοῦ στόλου ἀντήχησε μακρὰν καθ' ἅπασαν τὴν ἀπὸ τοῦ ἑωθινοῦ φωτὸς ἀπαστράπτουσαν θάλασσαν παιὰν ψαλλόμενος λαμπρᾷ τῇ φωνῇ εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ τοῦ προστάτου τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς.

Ἀλλὰ τὰ ᾄσματα καὶ αἱ εὐφημίαι οὐδαμῶς ἐκόπασαν ἔκτοτε ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ εὔθυμος συγκίνησις κατεῖχε πάντας, ὡς μέλλοντας τῇ αὐτῇ ἔτι ἡμέρᾳ νὰ πατήσωσι τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ὅσον δ' ἐγγύτερον τῆς ποθουμένης γῆς ἐγίγνοντο, τοσοῦτον μᾶλλον πτερωτὰ τὰ πλοῖα τὴν ὑγρὰν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κέλευθον ῥοθοῦντα διέτρεχον ἐλαυνόμενα ὑπὸ τῶν ἐξοιδαινομένων ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἱστίων καὶ τῆς ἰσχυροτάτης κωπηλασίας. Παρήρχοντο δ' αἱ ὧραι ταχέως καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον παραπλεύσαντες τὴν Τῆνον καὶ τὴν Ἄνδρον. Ὑπὸ ἀργυροειδοῦς δ' ἀτμοῦ ἐστεφανωμέναι ἐπεφαίνοντο ἤδη πρὸς Βορρᾶν ἀντικρὺ τῆς Κέω αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων τῆς Εὐβοίας καὶ ἐπ' ἀριστερὰ καὶ ἔμπροσθεν ὑψοῦντο ἀπότομα καὶ χαρακτὰ καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀτμοῦ στεφανούμενα τὰ πιτυόεντα ὄρη τῆς Αἰγίνης. Λεπτὴ δὲ πάχνη ὁμοία πρὸς ὁλοσηρικὴν κατεκάλυπτε πάντα ὡς ἐπὶ μελάνων προύμνων ἐπικαθημένη.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν δύο νήσων ἐξέχουσα καὶ ἐν τῷ βάθει ὑπὸ στεφάνου ὑψιτενῶν λόφων περιεζωσμένη ἀνεδύετο τῶν κυμάτων ἡ ἀκτὴ τῆς Ἀττικῆς.

Ἄπειροι δ' ὀφθαλμοὶ ἐξεζήτουν καὶ πάντες συγκεκινημένοι ὑπὸ χαρᾶς αὐτὴν προσηγόρευσαν. Ἀλλ' ἡ ἀπόστασις ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀπατᾷ τὸν ὀφθαλμόν. Διότι ἤδη πρὸ πολλοῦ εἶχε κλίνας πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος, ὅτε ὁ στόλος προσεπέλαζε τὸ προσνεῦον ἀκρωτήριον τοῦ Σουνίου, ὅπερ ἀπότομον ὑψούμενον, ἀπαστράπτον, κυματόκλυστον, ἔφερεν ἐπὶ τῆς ἐρήμου καὶ μαρμαιρούσης κορυφῆς αὐτοῦ τὸν κιονίτην ναὸν τῆς Παλλάδος.

Μεγάλην δὲ καμπὴν διαγράψας περιέπλευσεν ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο, προέχον νότιον ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ Σαρωνικὸν κόλπον. Καὶ ἐπὶ δεξιὰ μὲν εἶχον οἱ εἰσπλέοντες τὴν πατρίδα ἀκτὴν καὶ τὰς προσνευούσας ἐπάλξεις τῶν Ἀθηνῶν, ἐπ' ἀριστερὰ δὲ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου, ὧν ὄπισθεν ὁ ἥλιος κατεδύετο. Πάντα δὲ τά τε μακρὰν καὶ τὰ περὶ αὐτοὺς ἔλαμπον ὡς ὑπὸ χρυσοῦ ῥοδίνου πέπλου ἐπικαλυπτόμενα. Διότι καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων καὶ ὁ ὑπὲρ αὐτὰ αἰθὴρ καὶ ἡ θάλασσα καὶ αὐτὰ τὰ πλοῖα, πάντα ἐμβεβαπτισμένα ἦσαν εἰς τὸ μαγικὸν φῶς τῆς τελευταίας ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ πάντα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πορφυρᾶ καὶ στιλπνά, ὡς ὁ χρυσός, ἐφαίνοντο. Μόνον δ' ἐν τῷ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἡλίου δυσμὰς μέλαν τι νέφος συνεστρέφετο, ἀλλ' αἴφνης καὶ αὐτὸ διαῤῥαγὲν πυρίνην σταχύων δέσμην ἐξέφηνεν, ἐν ᾗ τὰ Ἀργολικὰ ὄρη ὡς ἐν πορφυρᾷ φλογὶ ἱστάμενα ἐφαίνοντο. Ἤρεμα δὲ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐπὶ δεξιὰ ὑψοῦντο τὰ ὄρη τὰ περιβάλλοντα τὴν Ἀττικήν, ὁ μακροτόνος Ὑμηττός, τὸ πυραμοειδὲς Πεντελικὸν καὶ ὁ θρασύς, ἀπότομος, πετρώδης κῶνος τοῦ Λυκαβηττοῦ.

Ἀλλ' ἤδη ἀνεδύετο ἡ προσφιλὴς πᾶσι τοῖς Ἀθηναίοις ἱερὰ ἄκρα τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῷ μέσῳ τῆς μακροτόνου πόλεως καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐτράπησαν ἐπ' αὐτήν. Ἀλλὰ μεταβεβλημένην εὕρισκον πάντες τὴν ἱερὰν ἄκραν. Διότι λευκομάρμαρα, μαρμαρυγώδη ἀκρωτήρια ναοῦ ἄγνωστα τοῖς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀποδημοῦσιν ἐχαιρέτιζον αὐτοὺς προκύπτοντα διὰ τῆς λεπτῆς ὁμίχλης κατὰ τὴν τελευταίαν λάμψιν τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας.

Οὐχὶ δ' εἰς τὴν μακρόθεν νεύουσαν κεφαλὴν καὶ λάμπουσαν αἰχμὴν τοῦ δόρατος τῆς κολοσσιαίας προμάχου Ἀθηνᾶς, ὡς ἄλλοτε, ἠτένιζον νῦν οἱ ναυτίλοι Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ Σουνίου προκυψάντων πλοίων, ἀλλὰ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ ἐπανακάμπτοντος στόλου ἦσαν ἐστραμμένοι ἐπὶ τὸ νέον ἐκεῖνο λευκόλιθον λαμπρὸν ἀκρωτήριον τοῦ ναοῦ, ὅπερ ἐν τῷ λυκόφωτι ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς Ἀκροπόλεως ἀπέλαμπεν . . .

Λαμπρόφωνον δ' ἀντήχησεν ἀπὸ τῶν πλοίων ἐπιφώνημα·

«Ὁ Παρθενών! ὁ Παρθενών!» — —

Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ τὰ βλέμματα τῶν ἐπανερχομένων οἴκαδε νικηφόρων Ἀθηναίων ἐπὶ τὴν ἄκραν τῆς Ἀκροπόλεως ἐστραμμένα ἦσαν, συνέβαινεν ἐκεῖ δὴ ἐν τῷ σεμνῷ Ἐρεχθείῳ ἐνώπιον τοῦ ὑπερηφάνου ἀκρωτηρίου τοῦ νέου Παρθενῶνος μυστηριῶδές τι καὶ σχεδὸν παράξενον ἔργον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπέκειτο δῆλα δὴ ἡ μεγίστη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη ἑκάστου πέμπτου ἔτους τελουμένη ἑορτὴ τῶν Ἀθηναίων, ἡ τῶν μεγάλων Παναθηναίων. Κατὰ τὴν ἑορτὴν δὲ ταύτην προσεφέρετο τῇ προστάτιδι τῶν Ἀθηνῶν θεῷ, τῇ πολυσέμνῳ Πολιάδι Ἀθηνᾷ, κατὰ πατρῷόν τι ἔθος εὐυφὴς τάπης, ὁ λεγόμενος πέπλος. Ὁ πέπλος δ' οὗτος ὑφαίνετο ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκροπόλει, ἐν τῷ τοῦ Ἐρεχθείου ἐχομένῳ ἱερῷ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς. Τέσσαρες δὲ παρθένοι τρυφερᾶς καὶ παιδικῆς σχεδὸν ἡλικίας ἐκ τῶν εὐγενεστάτων οἴκων συνύφαινον τὸν ἱερὸν πέπλον καὶ παρὰ τοῦτο οἰκοῦσαι ἐπί τινας μῆνας ἐν τῷ ναῷ τῆς Πολιάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐτέλουν ἱερά τινα νόμιμα συναφῆ τῇ παλαιᾷ καί πως μυστηριώδει λειτουργίᾳ τῇ τελουμένῃ ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἐρεχθείῳ. Δύο δὲ τῶν παρθένων τούτων πρόκριτοι ὤφειλον νὰ κομίσωσιν ἐν ὡρισμένῃ τινὶ νυκτὶ οὐχὶ πολὺ πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως δι' ὑπογαίου τινὸς κρυπτῆς καθόδου ἄγνωστόν τι, μυστηριῶδές τι, ὅπερ οὐδεὶς ἔπρεπε νὰ ἴδῃ, καὶ περὶ οὗ οὐδ' οἱ ἱερεῖς αὐτοί, ὡς ἐλέγετο, ἐγίγνωσκόν τι, εἰς ἱερόν τι ἔν τινι σπηλαίῳ παρὰ τῷ Ἰλισσῷ εὑρισκόμενον καὶ ἐκεῖθεν πάλιν παραλαβοῦσαι ὅμοιόν τι μυστηριῶδες καὶ ἄγνωστον εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐγκεκαλυμμένον ν' ἀνακομίσωσιν.

Ἐκ τῶν νεανικῶν τρυφερῶν δ' ἐκείνων νεανίδων, αἵτινες κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὡς Ἀῤῥηφόροι — οὕτω δ' ἐκαλοῦντο αἱ ἔκκριτοι ἐκεῖναι παρθένοι — ἐκλελεγμέναι ἦσαν, ἦτο καὶ ἡ Ἱππαρέτη, τὸ θυγάτριον τοῦ Ἱππονίκου, περὶ ἧς τῆς ἐξαισίου χάριτος καὶ τῆς σωφροσύνης ὁ Ἱππόνικος τοσαῦτα εἶχεν εἰπών, ὅτε τὰ νικητήρια ἑστιῶν ἐπειρᾶτο νὰ πείσῃ τὸν Περικλέα νὰ ἐγγυήσωσι τὸ ἐράσμιον θυγάτριον τῷ χαρίεντι Ἀλκιβιάδῃ καὶ εἰς γάμον ἐν καιρῷ νὰ συνάψωσι. Καὶ ἀληθῶς ἡ Ἱππαρέτη, καίπερ ἐν τῇ κάλυκι τοῦ παρθενικοῦ ἄνθους, ἦτο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅμως τὸ πρωτότυπον γνησίας Ἀθίδος καὶ παιδίον ἔτι οὖσα ἐξέφαινέ τι τὸ συνετὸν καὶ σεμνόν.

Διητᾶτο δ' ἄρα ἡ Ἱππαρέτη μετὰ τῶν ἄλλων εἰς θεραπείαν τῆς θεοῦ ἐκλεγεισῶν παρθένων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς, ἔνθα ἐτρέφοντο αἱ παρθένοι αἱ ὑπηρετοῦσαι τῷ ἱερῷ. Ἦτο δὲ καὶ ἴδιός τις τόπος ἐκεῖ, ἔνθα αὗται ἠδύναντο παίζουσαι τῇ σφαίρᾳ ὑπὸ τῇ σκέπῃ τῆς ἱερείας τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς νὰ τέρπωνται. Ἀλλ', ὡς τὸ ἱερὸν τῆς θεοῦ εἶχετο τοῦ Ἐρεχθείου, ἦσαν πάντοτε αἱ παρθένοι καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθους, οὗ ἀσήμαντος σκιὰ ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ ἡ ἱέρεια τῆς Πολιάδος ἦτο.

Οὗτος δὲ συχνάκις μὲν παρῄνει καὶ ἐνουθέτει τὰς παρθένους ταύτας, ἀλλ' ἀσμενέστατα καὶ συχνότατα διελέγετο πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἱππονίκου, ἥν, ὡς ἐφαίνετο, ὑπὲρ πάσας εὐνόει καὶ ἐπῄνει πάντοτε ἐνώπιον τῶν ἄλλων. Οὐχὶ σπανίως δ' ἐν μακρᾷ ὁμιλίᾳ πρὸς αὐτὴν ἐποιεῖτο λόγον περὶ πραγμάτων ἀναφερομένων εἰς τὸν πατέρα καὶ τὰ οἰκειακὰ πράγματα καὶ τοὺς φοιτῶντας εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ δ' Ἱππαρέτη ἀπεκρίνετο ἀφελῶς, ὡς παιδίον. Ὡς δέ ποτε παίζων ἠρώτησεν αὐτήν, τίνα ἄνδρα ὥρισεν αὐτῇ ὁ πατήρ, ὠνόμασεν εὐθὺς ἐκείνη σπουδαίως τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν τρόφιμον τοῦ Περικλέους, καὶ εἶπεν, ὅτι τούτῳ ἐπεθύμει νὰ ἐγγυήσῃ αὐτὴν ὁ πατήρ.

«Τῷ τροφίμῳ τοῦ Περικλέους;» ἀνέκραξεν ὁ Διοπείθης καὶ τὸ τέως φαιδρὸν αὐτοῦ πρόσωπον αἴφνης μεταβληθὲν σκωπτικὸν ἦθος ἔλαβεν.

Διότι ἡ πρὸς τὸν Περικλέα καὶ πάντας ἐκείνους, οὓς ὡς φίλους, ἢ συμβούλους, ἢ θεράποντας αὐτοῦ ἐθεώρει, ἔχθρα ἀκαταπαύστως ἐτρέφετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ διαλόγου ἐκείνου πρὸς τὸν Λάμπωνα. Διὰ τῆς ἱερείας δὲ τῆς Πολιάδος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αθηνᾶς, ἥτις ὑπηρέτει αὐτῷ πάντοτε, ἐκοινώνει πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κίμωνος καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους καὶ ἐμάνθανε παρ' αὐτῶν, ὅ,τι παρὰ τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ συνέβαινεν.

Ἦλθε δ' ἤδη ἡ ἑσπέρα, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ τελεσθῇ τὸ μυστηριῶδες ἐκεῖνο ἔθιμον. Δι' ὃ αἱ δύο πρὸς τοῦτο ἐκλεγεῖσαι παρθένοι, ἡ Ἱππαρέτη καὶ ἡ Λυκίσκη, ἐνέδυσαν τὰς πολυτίμους λευκὰς καὶ χρυσοποικίλτους ἐσθῆτας, ἃς πρὸς τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτῶν νὰ πορίσωσιν ὤφειλον καὶ αἵτινες μετὰ τὴν τελετὴν κτῆμα τοῦ ναοῦ ἔμενον.

Οὕτω κεκοσμημέναι ὡδηγήθησαν αἱ δύο παρθένοι εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ τῆς Πολιάδος, ἔνθα ἔλαβον ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς ἱερείας μετὰ τὰς νενομισμένας ἁγιστείας, παρόντος καὶ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως καὶ πάντων τῶν προσελθόντων εἰς θέαν τῆς ἱερᾶς τελετῆς, τὰ δύο κεκαλυμμένα ἀγγεῖα, ἵνα κομίσωσιν αὐτὰ διὰ τῆς κρυπτῆς, ὑπογαίου ὁδοῦ εἰς τὸ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἱερόν. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἐκράτουν τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τῇ δὲ δεξιᾷ ἔφερον ἀνημμένην δᾷδα. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγήσατο αὐταῖς ὁ ἱερεύς, ὅ,τι νὰ πράξωσιν ὤφειλον, συνεβούλευσε δ' εἶτα ν' ἀποβάλωσι πᾶσαν ἀσεβῆ περιεργίαν περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις κεκρυμμένων ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτῶν καὶ ἔπειτα προέτρεψεν αὐτὰς νὰ μὴ φοβηθῶσιν, ἂν συνέβαινέ τι αὐταῖς καθ' ὁδόν, ἢ ἐν τῷ σπηλαίῳ, μηδὲ νὰ διακόψωσι τὸ ἱερὸν αὐτῶν ἔργον. Εἶπε δ' αὐταῖς πρὸς τούτοις, ὅτι ὑπὸ τῇ σκέπῃ τοῦ θεοῦ Ἐρεχθέως διατελοῦσι, τοῦ τροφίμου τῆς θεοῦ ἐκείνης τῆς δρόσου Ἔρσης, εἰς ἣν τὸ ἱερὸν κατέβαινον, καὶ παραθαῤῥύνων αὐτὰς τέλος συνεβούλευσε νὰ μὴ δειλιάσωσι, μηδ' ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς καὶ ἐν μορφῇ ὄφεως, ὡς πάλαι ποτὲ ταῖς Ἀῤῥηφόροις, ἐπιφανῇ αὐταῖς. Μόνον δ', ἂν παρέβαινον τὸ ἱερὸν μυστικόν, ἔλεγε τελευτῶν, ἢ μὴ ἐξεπλήρουν ἀνεπιλήπτως τὸ ἱερὸν ἔργον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τότε ἔπρεπε νὰ φοβῶνται τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ, ἄλλως δὲ μόνον τὴν εὔνοιαν καὶ εὐδαιμονίαν παρ' αὐτοῦ ἐδύναντο νὰ προσδοκῶσιν.

Ὥρμησαν δ' αἱ δύο παρθένοι ἐπὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν. Καὶ μετέωρος μὲν καὶ πλήρης πίστεως εἶχεν ἀκούσασα ἡ Ἱπαρέτη τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως καὶ πλήρης θάρρους ἦτο, δειλὴ δὲ παρ' αὐτὴν ἔβαινεν ἡ νεωτέρα Λυκίσκη. Κατέβησαν δ' οὕτω τὴν ὑπόγαιον ὁδόν, ἐν ᾗ πολλαὶ βαθμίδες ἐγκεκολαμμέναι ἦσαν. Καὶ περίφοβος μὲν ἔβλεπε περὶ ἑαυτὴν ἡ Λυκίσκη, ἀλλ' ἡ Ἱπαρέτη παρεθάρρυνεν αὐτήν.

Τέλος δ' ἤρξατο ἐρωτῶσα ἡ Λυκίσκη, ὅ,τι ἄρά γε περιεῖχον τὰ δύο ἐγκεκαλυμμένα ἀγγεῖα.

«Ὅ,τι μὲν θ' ἀνακομίσωμεν, δύναμαι νὰ φαντασθῶ,» εἶπεν ἡ Ἱπαρέτη. «Διότι, τί ἄλλο δύναται νὰ χαρίσηται ἡ θεὸς τῆς δρόσου, ἡ Ἕρση, ἢ δρόσον; Ἴσως λοιπὸν δροσοείμονας κλάδους, ἢ ἄνθη θ' ἀνακομίσωμεν.»

«Ἀλλά, τί φέρομεν ἐκεῖ;» ἠρώτησε καὶ αὖθις ἡ Λυκίσκη.

«Ἀγνοῶ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἱπαρέτη. «Ἀλλ', ἐὰν ὑγρόν τι ἀνακομίσωμεν, πιθανόν, ὅτι ξηρόν τι καὶ πύρινον φέρομεν κάτω. Διότι, ὡς πάντα ὑγρὰ εἶναι ἐνταῦθα, οὕτω ξηρὰ καὶ σκληρὰ εἶναι πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.»

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ἡ μικρὰ Λυκίσκη σύννους καὶ περίφοβος. «Βεβαίως φέρομεν μεγάλην τινὰ γλαῦκα ἐκεῖ κάτω ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐννεοττεύουσι περὶ τοὺς τοίχους τοῦ Ἐρεχθείου, καὶ θ' ἀνακομίσωμεν φοβερόν τινα ὄφιν. Διότι ὄφεις μόνον κατοικοῦσιν ἐν τῷ ὑγρῷ τούτῳ κοίλῳ τόπῳ.»

«Μὴ φοβοῦ τοὺς ὄφεις!» εἶπεν ἡ Ἱπαρέτη· «ἤκουσας, ὅτι ἐν τῇ μορφῇ τῶν ὄφεων ὁ θεὸς Ἐρεχθεὺς ἐγκρύπτεται καὶ ὅτι ὁ θεὸς σκέπει ἡμᾶς καὶ εὐλογεῖ ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ.»

Ἀλλ' ἤδη διανύσασαι αἱ δύο παρθένοι τὴν πολυβαθῆ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁδὸν ἐξίκοντο εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας καὶ διελθοῦσαι τὴν ἐν τῇ πέτρᾳ θύραν εἰσῆλθον εἰς τὸ ἱερόν. Διεφώτιζε δὲ τὸ σπήλαιον λύχνος ἐρυθρὰν φλόγα διαχέων πρὸ τοῦ λιθίνου ἀγάλματος τῆς θεοῦ τῆς δρόσου.

Ὡς δ' αὐτὰς εἶχον διδάξαντες, τελέσασαι τὰς ἁγιστείας αἱ δύο παρθένοι κατέθεσαν πρὸ τῆς θεοῦ τὰ ἀγγεῖα καὶ ἔμελλον ἤδη ἀντ' αὐτῶν τὰ δύο ἕτερα ἀγγεῖα, ἅτινα ἐπίσης καλῶς κεκλεισμένα καὶ ἐγκεκαλυμμένα ἐκεῖ εὑρίσκοντο, νὰ ἄρωσι καὶ ἀποκομίσωσιν.

Ἀλλ', ὡς πρὸς τοῦτο ἔκυψαν, στρέψασαι τὰ βλέμματα αὐτῶν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ σπηλαίου εἶδον αἴφνης ἐν τῷ ἀμυδρῷ φωτὶ κείμενον ἐκεῖ συνεσπειρωμένον κολοσσιαῖον ὄφιν αἴροντα τὴν κεφαλήν.

Καὶ μὲν ἡ Λυκίσκη διεταράχθη, ὠχρίασεν, ἔτρεμε καὶ ἡτοιμάζετο νὰ φύγῃ, ἀλλ' ἡ Ἱππαρέτη ἐκώλυσεν αὐτὴν καὶ ἀνεγείρασα τὸ ἀγγεῖον ἔδωκεν αὐτῇ, ἐκείνη δὲ λαβοῦσα περίφοβος ἔφυγε δρομαία, οὐδὲ μετεστράφη. Ἔλαβε δ' εἶτα ἡ Ἱππαρέτη τὸ ἕτερον ἀγγεῖον καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ, ὅτε αἴφνης πνεῦμα σφοδρὸν ἐκ τοῦ μυχοῦ τοῦ σπηλαίου πνεῦσαν κατέσβεσε καὶ τὴν δᾷδα τῆς Ἱππαρέτης ἅμα τε καὶ τὴν ἐκ τοῦ λύχνου ἐρυθρὰν φλόγα, ὥστε ἐν βαθεῖ σκότει ἡ παρθένος κατελήφθη. Θὰ κατελάμβανε δὲ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῆς τότε ὁ φόβος, ἂν μὴ ἠκούετο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐκ τοῦ μυχοῦ προσηνής τις φωνὴ παραθαῤῥύνουσα αὐτὴν καὶ προτρέπουσα ἀτάραχος, ὡς τέως, νὰ μείνῃ.

«Ἀντὶ τῆς εὐτολμίας καὶ τῆς πίστεώς σου,» τοιαῦτα ἔλεγεν ἡ φωνὴ ἐκείνη, «δωρεῖταί σοι ὁ θεός, ὦ παῖ, δῶρόν τι ὡς ἀμοιβήν, ὅπερ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν θά σοι παρέχῃ διὰ παντὸς τοῦ βίου!»

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἡ φλὸξ τοῦ λύχνου ἤρξατο ἀναφλεγομένη αὖθις ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου πρότερον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν κεφαλὴν ὁ ὄφις ἦρε, κατέκειτο νῦν ὁ θεὸς οὐχὶ ἐν τῇ φοβερᾷ μορφῇ τοῦ ὄφεως, ἀλλ' ἐν μορφῇ σεμνοῦ ἥρωος. Ἐκέλευσε δὲ τὴν κόρην νὰ προσέλθῃ καὶ ἐκείνη ἀτάρακτος προσῆλθε. Τότε δ' ἐπεσπάσατο αὐτὴν ἐκεῖνος πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐνέστιξε φίλημα τῷ μετώπῳ αὐτῆς, τῷ τοσοῦτον ἁγνῷ καὶ καθαρῷ, ὡς τὰ ἡμιγενῆ φύλλα τῶν δένδρων τὰ μετὰ θερμὴν ἐαρινὴν βροχὴν ἐκ τῶν θερμῶν ἐλύτρων ἐκπηδῶντα.

«Ἤκουσάς ποτέ τινος διηγουμένου,» ἠρώτησε, «περὶ τῆς θείας εὐνοίας, ἧς ἔτυχον θνηταὶ παρθένοι; Ἤκουσάς ποτέ τι περὶ τῆς Ἀλκμήνης, τῆς Σεμέλης, τῆς Δανάης;»

Τὰ χείλη δὲ τοῦ ἀγορητοῦ ταῦτα λέγοντος ὑπέτρεμον. Καὶ ἡ χεὶρ δ' αὐτοῦ ὑπέτρεμεν, ἐν ᾧ τὴν εὐβόστρυχον κόμην τῆς κόρης ἐθώπευεν.

«Ἤκουσας,» ἤρξατο αὖθις λέγων, «περὶ τῶν προκρίτων ἐκείνων παρθένων, εἰς ἃς ὁ Ζεὺς κατέβη, αἵτινες δὲν ἐπτοήθησαν ὑπὸ τῶν ἀσπασμῶν καὶ τῶν θωπειῶν τοῦ θεοῦ;»

Ταῦτα λέγων περιέβαλε διὰ τοῦ βραχίονος τὴν παρθένον. Ἐταράχθη δ' ἡ κόρη, ἀλλὰ ταχέως ἀναλαβοῦσα ἑαυτὴν ἠκροᾶτο αὖθις εὐσεβῶς καὶ ἐν τοῖς κρυσταλλίνοις ὀφθαλμοῖς αὐτῆς οὐδὲν ἕτερον ἐνεφαίνετο, ἢ ἡ προσδοκία τεταραγμένης παιδικῆς ψυχῆς, ἥτις τὰ θαυμαστὰ καὶ εὐδαίμονα δῶρα ἀνέμενεν, ἅτινα ὁ θεὸς αὐτῇ ὅτι θὰ δωρήσηται ὑπισχνεῖτο.

Αἴφνης δ' εἶπεν ἡ κόρη ἀτενίζουσα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ σπηλαίου·

«Ὁ ὄφις εὑρίσκεται ἔτι ἐκεῖ, ἀλλὰ νῦν εἶναι μικρός, πολὺ μικρότερος τὸ σχῆμα . . .»

Εἶπε δ' ἡ Ἱπαρέτη ταῦτα ἡσύχως καὶ ἄνευ ταραχῆς τινος· διότι εἶχον παραινέσαντες αὐτῇ νὰ μὴ φοβηθῇ τοὺς ὄφεις, οἷς θὰ συνήντα ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ δὲν ἐφοβεῖτο αὐτούς. Ἐπίστευε δ', ὅτι ἐν τῇ μορφῇ ἐκείνῃ ὁ εὔνους θεὸς Ἐρεχθεὺς ἐνεκρύπτετο. Αὐτὴ δ', ἣν οὐδεὶς φόβος εἶχε κατα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαβὼν πρότερον, ὅτε τὸν μείζονα ἐκεῖνον ὄφιν εἶχεν ἰδοῦσα, διὰ τί θὰ ἐφοβεῖτο νῦν τὸν μικρὸν τοῦτον;

Ἀλλ' ὁ παρ' αὐτῇ κείμενος θεὸς ἐξεπλάγη. Ὁ ψευδὴς Ἐρεχθεὺς ἤρξατο τρέμων τὴν ὀργὴν τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ. Ἔμπληκτος δὲ μετάγει τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν γωνίαν ἐκείνην καὶ ἀληθῶς βλέπει ἐκεῖ ὄφιν συσπειρούμενον. Καὶ τὸ μὲν θεοσεβὲς παιδίον ἐπίστευεν, ὅτι οὐδὲν κακὸν ἠδύνατο νὰ πάθῃ ὡς ὑπὸ τῇ σκέπῃ τοῦ θεοῦ Ἐρεχθέως ἱστάμενον, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸς ὑπὸ τὸ θεῖον προσωπεῖον ἔτρεμε τὸν ἰοβόλον σκώληκα . . .

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν τοῦ χρόνου ἀντήχησεν ὁ θόρυβος ὄχλου παρερχομένου τὸ σπήλαιον, ὅστις ἐκ τοῦ Ἰλισσοῦ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἅρμα ἀγαλλόμενος καὶ ἀναβοῶν· «Ὁ στόλος ἐκ Σάμου εἰσέρχεται εἰς τὸν λιμένα! Ὁ Περικλῆς ἀφίκετο! Χαιρέτω μέγα ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος!» —

Σκυθρωποὶ καὶ κεραυνοβόλοι δ' ἐγένοντο οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ αὐτόματα ἤσπαιρον τὰ χείλη τοῦ πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ φόβου, νῦν δ' ὑπὸ τοῦ χόλου καταφώρου γενομένου ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως.

Ἀνίσταται δὲ καὶ ἑτοιμάζεται σπουδῇ νὰ ἐξαγάγῃ τὸ παιδίον ἐκ τοῦ σπηλαίου. Καὶ ἡ μὲν Ἱππαρέτη ἥσυχος καὶ οὐδαμῶς ἐπιλαθομένη τοῦ ἔργου αὐτῆς λαμβάνει τὸ ἀγγεῖον, ὁ δ' ἱερεὺς λαμβάνει αὐτὴν τῆς χειρὸς καὶ σύρει διὰ τῆς σκοτεινῆς ὁδοῦ μακρὰν μέχρι τῆς ἀνόδου. Ἐκεῖ δ', ὅπου ἡ κρυπτὴ ὁδὸς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ Ἐρεχθείου ἐκβάλλει, ἀπηλλάγη αὐτῆς κελεύσας νὰ σιωπήσῃ καὶ μηδενὶ νὰ εἴπῃ τι, περὶ ὅσων ἐν τῷ σπηλαίῳ εἶδεν, ἵνα τύχῃ τῆς εὐλογίας τοῦ θεοῦ.

Εἰσέρχεται δ' ἡ Ἱππαρέτη εἰς τὸ καταλάμπον ἱερὸν τῆς Πολιάδος καὶ κατατίθησι τὸ ἀγγεῖον πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ. Εἶτα δ' ἐνθυμεῖται σιγηλὴ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θεοῦ.

Ὁ δὲ Διοπείθης;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θὰ πειραθῇ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν θεὸν καὶ θερμότερον, ἢ ὅσον πρότερον, θὰ παραινῇ τοῖς ἄλλοις νὰ φοβῶνται τοὺς παλαιοὺς θεούς . . .

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν τῇ ἑσπερινῇ ἐρημίᾳ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως συνέβαινον, εἰσέπλει ὁ ἐπανερχόμενος στόλος εἰς Πειραιᾶ. Ἀθρόος δ' ἔσπευδεν ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων, ἵνα ἴδῃ καὶ προσαγορεύσῃ τοὺς ἀφικνουμένους. Ἡ νὺξ δ' ἐπῆλθε καὶ ἡ προκυμία ἔλαμπεν ἐκ τῶν δᾳδων. Ἐκ τούτου μεγαλοπρεπέστατον ἦτο τὸ θέαμα, ὅτε ὑπὸ τὸ φῶς τῶν δᾳδων αἱ ἑκατὸν ὑπερήφανοι τριήρεις τοῦ νικηφόρου στόλου ἐπὶ τῶν συσκίων κυμάτων ὀχούμεναι προσήρχοντο.

Τεράστια δὲ σχεδὸν ἐφαίνοντο ἐν τῷ λαμπρῷ φωτὶ τῶν μετεώρων λαμπάδων οἱ ἐξέχοντες ἱστοί, τὰ λευκὰ ἱστία, αἱ χρυσαῖ εἰκόνες τῆς Παλλάδος καὶ τὰ ποικίλα σχήματα τῶν ἐμβόλων τῶν πλουσίως κεκοσμημένων ὑπὸ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ βίᾳ ληφθεισῶν ἀσπίδων καὶ τῶν κοσμημάτων τῶν διαφθαρέντων ἐχθρικῶν πλοίων καὶ ἄλλων τροπαίων τριήρων.

Ἐκ τῆς μεστῆς δ' ἀνθρώπων λιθίνης προκυμίας χαραὶ ἀγαλλιάσεως ὑπεδέξαντο τὰ πλοῖα.

Καὶ ἤδη ἤρξαντο ἀποβαίνοντες. Ὅτε δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐξῆλθον, πάντες ὠστίζοντο περὶ τὸν Περικλέα. Τοῦτον δὲ προσεφώνει τὸ πλῆθος καί τινες μὲν ἐστρώννυον ἄνθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἄλλοι δὲ κατεκάλυπτον αὐτὸν διὰ στεφάνων.

Ἀλλ', ἵν' ἀπαλλαγῇ τῶν δεξιώσεων καὶ προσφωνήσεων τούτων ὁ Περικλῆς, ἐδέξατο τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἱππονίκου, ὃς συμπαρέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ ὑπὸ γαύρων θεσσαλικῶν ἵππων ἐλαυνομένῳ ὀχήματι, ὅπερ ἀνέμενεν ἐν Πειραιεῖ τὸν ἐπανερχόμενον πλούσιον ἁβροδίαιτον.

Ἡ Ἀσπασία δ' ἔπρεπε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ Περικλέους. Δι' ὃ καλῶς πρῶτον ἐγκαλυφθεῖσα ἐπέβη φορείου, ὅπερ ἀνέμενεν αὐτήν, ἵν' ἀναβῇ εἰς τὴν πόλιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἡ σελήνη ἀνατείλασα ἐπέχει τὸ σέλας αὐτῆς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τῆς παραλίας καὶ τῆς πόλεως.

Ὁ Περικλῆς δὲ σιγῶν καὶ εἰς λογισμοὺς βεβυθισμένος ἐν τῷ ὀχήματι τοῦ Ἱππονίκου ἐξίκετο εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δ' αἴφνης τὸ ὄχημα περιέκαμπτεν ὁδόν τινα, στρέψας τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰ ἄνω εἶδεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἐξεπλάγη· φρίκη ἐπέδραμεν τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἐνώπιον αὐτοῦ ἵστατο, ὅ,τι πρὸ μικροῦ μακρόθεν ἐν τῷ λυκόφωτι ἔβλεπε. Λευκόστολον ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης, ὀξέως διακρινόμενον ἀπὸ τοῦ αἰθέρος, ὑψηλὸν ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῶν ἀετωμάτων καὶ τῶν κιόνων ἵστατο τὸ τετελειωμένον ἔργον τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Φειδίου ἐπὶ τῆς φαεινῆς ἄκρας.

Καὶ ἡ χάρις ἡ κατακηλοῦσα καὶ σήμερον ἔτι τὰς ψυχὰς ἐκείνων, οἵτινες τὸ πρῶτον τὴν ὄψιν αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ἐν Ἀθήναις Παρθενῶνος μετάγουσι, φρίκην ἐνεποίησεν ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ τοῦ χρόνου τῇ ψυχῇ τοῦ Περικλέους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XIV.

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ.

Πολλάκις ἔνδοξός τις ἀνήρ, καίπερ ὑπὸ τῆς πατρίδος τιμώμενος καὶ ὑπὸ πάντων ἐγκωμιαζόμενος καὶ παντα-χοῦ τιμῆς καὶ στοργῆς καὶ λατρείας ἀπολαύων, ὅμως ἐντυγχάνει τόπῳ τινί, ἔνθα ἅπαν τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ καταπίπτει, ἔνθα αἰσθάνεται ἑαυτὸν ταπεινόν, ἔνθα ὑποδέχονται αὐτὸν ψυχρὰ καὶ φθονερὰ βλέμματα.

Ὁ δὲ τόπος οὗτος εἶναι ἡ ἰδία αὐτοῦ ἑστία, αὐτὴ ἡ οἰκία, ὁ κόλπος τῶν οἰκείων, τὸ ὁρμη-τήριον, ἀφ' οὗ ἐπὶ τὰ ἔργα ὁρμᾷ.

Καὶ ὁ Περικλῆς δ' ἤσθετο ἑαυτὸν ξένον καὶ ὑπὸ ψυχροῦ πνεύματος προσπνεόμενον, εὐθὺς ὡς τὸν ὀδὸν τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐπάτησεν, ἐν ᾧ τὰ ὦτα αὐτοῦ περιεβόμβουν ἔτι αἱ εὐφημίαι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ὑποδεχομένου αὐτὸν μετ' ἀποδημίαν ἐνός που ἔτους. Ὡς δὲ τὸν νικηφόρον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀγαμέμνονα ἐπανερχόμενον οἴκαδε, οὕτω καὶ αὐτὸν ἐδέξατο ἐπὶ τοῦ ὁδοῦ γυνὴ κρυφῇ κεχολωμένη.

Ἡ ἀγγελία δ', ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐν Μιλήτῳ παρὰ τῷ Περικλεῖ διητᾶτο, καὶ ὅτι σὺν αὐτῷ εἰς Ἀθήνας ἐπανήρχετο, ἐν καιρῷ ἔβαλε τὰ ὦτα τῆς Ἐλπινίκης καὶ ἐκ τοῦ στόματος τῆς φίλης ἐδέξατο αὐτὴν καὶ ἡ Τελεσίππη.

Ἀλλ' οὐδόλως προὐτίθετο ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἐπανερχομένου συμβίου τὴν τιμωρίαν, ἣν ἡ Κλυταιμήστρα παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, οὐδὲ νὰ διαφθείρῃ αὐτόν, ὡς ἡ Δηϊάνειρα τὸν ἄπιστον Ἡρακλέα, πέμπουσα τὸν τὸ φίλτρον περιέχοντα χιτῶνα τοῦ Νέσσου. Διότι οἱ λογισμοὶ αὐτῆς ἦσαν ταπεινοί, ὡς ταπεινὴ καὶ ἡ ἀγανάκτησις, ταπεινὸν τὸ μῖσος, ταπεινὴ ἡ ἐκδίκησις.

Ὅτι δ' ὁ Περικλῆς ἐν Σάμῳ ἐνίκησεν, ὅτι αὐτὸς κατεπόντισε τὴν ἐχθρικὴν ναυαρχίδα, τί ὠφέλησαν αὐτῷ ταῦτα ἐν τῇ γνώμῃ τῆς Ἐρινύος, ἥτις παρὰ τῇ ἑστίᾳ ἐκάθητο; Ἐν ᾧ δ' ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀντήχουν ἔτι τὰ ἐγκώμια τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἔργων, αὐτὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ ὤφειλε ν' ἀνέχηται τὰς εὐτελεῖς μομφάς, τὰ εὐτελῆ καὶ φθονερὰ βλέμματα τῆς Τελεσίππης.

Ἡ δ' Ἐλπινίκη; Ὅτε τὸ πρῶτον μετὰ τὴν ἐπάνοδον συνήντησε τῷ Περικλεῖ, εἶπε πρὸς αὐτὸν ταῦτα·

«Αἶσχος, Περίκλεις! Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων κατεπολέμησε τοὺς Πέρσας, τοὺς βαρβάρους, ἀλλὰ σὺ αἷμα Ἑλλήνων ἔχεας, καὶ χαίρεις ἐγκωμιαζόμενος ἐπὶ τῇ χειρώσει τῶν ἰδίων ὁμοφύλων!»

Οὐδὲν πρὸς τοιούτους ψόγους τοῦ φιλέριδος γυναίου ἀποκρινόμενος, σιγηλός, ὡς ἥρμοζε τῷ πράῳ αὐτοῦ χαρακτῆρι, ὃν πρὸς πάντας τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ ἐπεδείκνυεν, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ἀνδροπρεπεῖς λογισμοὺς καὶ ἰδέας κύων ἀνέμενεν ὁ Περικλῆς τὴν κρίσιν τῆς διαφωνίας, ἧς ἡ ἐπιφάνεια

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς Ἀσπασίας πρόξενος τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐγένετο. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς εἶχε πιστεύσας, ὅτι εὔκολον αὐτῷ θὰ ἦτο νὰ διακρίνῃ τὰ δίκαια τῆς ἐρωμένης ἀπὸ τῶν δικαίων τῆς γαμετῆς. Δὲν ἐπίστευε δὲ τοῦτο καὶ αὐτὴ ἡ Τελεσίππη; Δὲν εἶχε καταφρονήσασα τῆς Μιλησίας ἑταίρας, ἥτις ἠδύνατο μὲν ν' ἀποπλανήσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ συμβίου, ἀλλ' ὤφειλε νὰ καταλίπῃ αὐτῇ τὴν δεσποτείαν ἐν τῇ οἰκιακῇ ἑστίᾳ; Δὲν εἶχεν ἐκδιώξασα ἐκ τῆς οἰκίας τὴν ξένην καὶ δὲν εἶχεν ὑποχωρήσασα ἐκείνη;

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἄλλως εἶχε νῦν. Ὁ Περικλῆς δὲν ἦτο νῦν ὁ αὐτός. Διότι ἡ εἰκὼν γάμου ἐπὶ νέων ἀρχῶν στηριζομένου οὐχὶ μάτην εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνέπεσεν, ὡς ὑπεκκαίων σπινθήρ. — —

Αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν τῶν Ἀθηναίων ἐτελεῖτο, ἐπανῆλθον καὶ οἱ ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις κατοικοῦντες δημόται συνέῤῥεον εἰς τὴν πόλιν. Διότι ἡ ἑορτὴ αὕτη, ὡς καὶ τὸ ὄνομα ἐδήλου καὶ ὁ ἱδρυτὴς αὐτῆς Θησεὺς ἐνόει, ἦτο ἡ ἑορτὴ τῆς συνεχῶς ἀνανεουμένης συσφίγξεως τῶν ἀδελφικῶν δεσμῶν σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῆς Ἀττικῆς. Καὶ μακρόθεν δ' ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων καὶ νήσων καὶ ἐκ τῶν ἀποικιῶν καὶ δὴ καὶ ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος προσήρχοντο ξένοι ὡς θεαταί.

Ἀλλ' οὐδέποτε τέως εἶχεν ἰδοῦσα ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τοσοῦτον πλῆθος ἐγχωρίων καὶ ξένων συνηθροισμένον ἐν τοῖς τείχεσιν αὐτῆς. Διότι νῦν οὐ μόνον ἡ ἑορτὴ αὐτὴ τῶν Παναθηναίων εἵλκυε πολλοὺς εἰς Ἀθήνας, ὡς πάντοτε, ἀλλὰ καὶ ἡ περιεργία, ἣν πάντες εἶχον, νὰ ἴδωσιν ἀνοιγόμενον τὸν θαυμαστὸν ναὸν τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἀποκαλυπτόμενον τὸ ἀπαστράπτον χρυσότευκτον καὶ ἐλεφαντόδετον ἄγαλμα τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου.

Πολλὰς δ' ἡμέρας πρὸ τῆς μεγάλης πομπῆς ἐγίνοντο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ συνήθεις ἀγῶνες. Ἐκεῖ δὲ παρὰ τῷ Ἰλισσῷ ἐν κοιλάδι τινὶ ἠγωνίζοντο οἱ νεαροὶ ἥρωες τῶν παλαιστρῶν περὶ τῶν ἀριστείων. Καὶ πρῶτον μὲν ἠγωνίσαντο οἱ ἄριστοι τῶν παίδων, εἶτα δ' οἱ τολμηρότατοι ἔφηβοι, ἔπειτα δ' οἱ ἰσχυρότατοι ἄνδρες πάντας τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἑλληνικούς. Ἐν τῷ ἀγῶνι δὲ τῶν παίδων ἐνίκησεν αὖθις ὁ τρόφιμος τοῦ Περικλέους καὶ κεχαρισμένος τοῖς Ἀθηναίοις Ἀλκιβιάδης πρὸς χαρὰν μὲν τοῦ Περικλέους, λύπην δὲ τῆς Τελεσίππης μισούσης τὸν παῖδα ὡς ἐπισκιάζοντα τέλεον τοὺς δύο ἀφυεῖς καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα παρέχοντας υἱούς, τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον.

Ὁπόσον δ' ἐκαίετο τὴν ψυχὴν ὁ νεαρὸς νικητὴς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδῃ τοὺς ἄλλους ἀγῶνας, ὧν νῦν ὡς θεατὴς δυστυχῶς, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς συναγωνιστὴς πρὸς τὸ ἀριστεῖον ἠδύνατο νὰ μετέχῃ! Μεθ' ὁπόσου δὲ φθόνου ἔβλεπε πορευθεὶς μετὰ τοῦ Περικλέους ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ Πειραιῶς κείμενον πεδίον τὸν ἄνω φερόμενον κονιορτὸν καθυγραινόμενον ὑπὸ τῶν ἀτμίδων τῆς πνοῆς τῶν καλπαζόντων ἵππων, ἢ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς ἱππικῆς ἐπὶ τῶν ὑφ' ἵππων ἐλαυνομένων ἁρμάτων, ἐφ' ὧν ἑκάστου ἵστατο ὁ ἡνίοχος καὶ παρ' αὐτῷ κράνος καὶ ἀσπίδα φέρων ὁ ἐπιβάτης, ὅς, ἐν ᾧ τὸ ἅρμα ὁρμητικῶς ἔτρεχεν, ἐξεπήδα καὶ στερρῷ ποδὶ χρόνον τινὰ ἔτρεχεν ἀμιλλώμενος πρὸς αὐτό, εἶτα δ' αὖθις ἀσφαλῶς πηδῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπανελάμβανε τὴν προτέραν στάσιν!

Ὁπόσον δ' ᾐσθάνετο ἑαυτὸν κατακηλούμενον ὁ παῖς ὑπὸ τῆς περιφήμου πυῤῥίχης, ἣν οἱ ἔφηβοι ὠρχοῦντο! Ὁπόσον δ' ἤστραπτεν ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν μιμητικὴν ταύτην ἐν ὅπλοις ὄρχησιν, ὅτε οἱ ἔφηβοι πρὸς τὸν ῥυθμὸν τῆς μουσικῆς ἀντιμέτωποι ἱστάμενοι πάσας τὰς κινήσεις τῶν ὁπλομάχων ἐμιμοῦντο, ἐπιτιθέμενοι, ἀμυνόμενοι, ὑποχωροῦντες ἐν ῥυθμικαῖς κινήσεσι καὶ πρὸς τὸν ῥυθμὸν μεθυστικῶν τόνων,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν τῷ ἅμα δὲ καὶ τὰ ξίφη ῥυθμικῶς πρὸς τὰς μετεώρους ἀσπίδας κρούοντες, ὧν ἡ κλαγγὴ ἑνουμένη τοῖς τόνοις τῆς μουσικῆς καὶ ἐνίοτε τοῖς τόνοις πολεμικῶν ᾀσμάτων πολεμικὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ μέθην ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν θεατῶν διήγειρεν! Ὡς δὲ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ὑπὸ τῆς μέθης ἐκείνης καταληφθεὶς ἤρξατο μιμούμενος τὰς κινήσεις τῶν ὁπλομάχων ὀρχηστῶν καὶ ἐφαίνετο φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ μετάσχῃ τῆς ὀρχήσεως, ἀκουσίως εὐθὺς ἐμνήσθη ὁ Περικλῆς τοῦ διηγήματος τοῦ Ἀρτεμιδώρου καὶ τῆς σκηνῆς ἐκείνης, ὅτε ὁ Μιλήσιος τὸν υἱὸν Χρύσανθον ἐπὶ τοῦ Τμώλου ὑπὸ τῆς μανίας τῶν Κορυβάντων αἴφνης καταλαμβανόμενον ᾐσθάνετο. Ἀληθῶς δ' ὁ θόρυβος τῶν τὴν πυῤῥίχην ὀρχουμένων ἠδύνατο νὰ ὑπομνήσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Τμώλου ὄρχησιν τῶν Κορυβάντων. Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν πάντα ἄγρια καὶ φρικώδη, ἐνταῦθα δὲ σεμνὰ καὶ ἐῤῥυθμα τῷ θεωμένῳ παρίσταντο.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπελθοῦσα νὺξ ἦτο νὺξ ἑορτῆς. Διότι κατ' αὐτὴν ἐτελέσθη ἡ λαμπαδηδρομία, δι' ἧς οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς θεοὺς τοῦ φωτός, τὸν Ἥφαιστον, Προμηθέα καὶ τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν συνήθως ἐτίμων. Μόνοι δ' οἱ κάλλιστοι καὶ δεξιώτατοι νεανίαι ἐπετρέπετο νὰ μετέχωσι τῆς λαμπαδηδρομίας. Ἠγωνίζοντο δὲ κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἕκαστος τὴν λαμπάδα ἀνημμένην εἰς τὸ τέρμα νὰ κομίσῃ. Καὶ ἐκεῖνος μέν, οὗ ἡ δᾳὰς ἐσβεννύετο κατὰ τὸν δρόμον, ὤφειλε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ὁμίλου τῶν ἀγωνιζομένων, ὁ δ' ἡσύχως τρέχων καὶ φυλάττων τὴν φλόγα ᾐσθάνετο ἑαυτὸν κεντούμενον ὑπὸ τῶν σκωπτικῶν ἐπιφωνήσεων τῶν θεατῶν.

Ἑκάστη δὲ φυλὴ τῶν Ἀθηναίων ἐξέλεγε τοὺς καλλίστους γέροντας, τοὺς εὐπρεπεστάτους ἄνδρας, ἵνα λαμπρύνωσι τὴν πομπήν, καὶ οὕτως ἡμιλλῶντο αὐταὶ διὰ τῶν ἐκλεκτῶν περὶ τῶν ἀριστείων. Ἐξελέγοντο δὲ καὶ οἱ μέλλοντες νὰ μετάσχωσι τῆς πομπῆς νεανίαι καὶ αἱ παρθένοι, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς ἀνθηρᾶς νεότητος, ἥτις θὰ παρεῖχε τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν θεατῶν, ὅ,τι ἐπίχαρι, καλὸν καὶ εὐγενές, μικρᾶς ἐδεῖτο αὐστηρότητος καὶ οὐχὶ τοιαύτης, οἵας ἡ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γερόντων.

Τοὺς δὲ γυμνικοὺς ἀγῶνας διεδέξαντο οἱ μουσικοί. Διότι ὁ Περικλῆς αὐτὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἐπίσης θερμῶς τιμῶν καὶ προβιβάζων κατέλεξεν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Παναθηναίων καὶ ἀγῶνας κιθάρας καὶ αὐλοῦ καὶ χορῶν. Διότι πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς καὶ ἀξιώμασιν εἶχε καὶ τὸ τοῦ διοικητοῦ τῶν ἀγώνων καὶ ἑορτῶν ἐν Ἀθήναις.

Ὅτε δ' ἐφάνθη ἡ ἡμέρα τῆς κυρίως ἑορτῆς, καθ' ἣν ὁ μὲν λεγόμενος πέπλος κατὰ παλαιὸν ἔθος ἔμελλε νὰ κομισθῇ εἰς τὸ Ἐρέχθειον καὶ ν' ἀφιερωθῇ τῇ Πολιάδι Ἀθηνᾷ οἱ δὲ νικήσαντες τὰ Παναθήναια νὰ στεφανωθῶσιν ἐν τῷ νέῳ Παρθενῶνι, ἤρξατο ἡ διάταξις τῆς πομπῆς ἐν τῷ Κεραμεικῷ.

Ἔγεμε δὲ τὸ εὐρὺ πεδίον τῶν διαφόρων πομπέων, οἵτινες πάντες ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν τόπον τῆς συναγωγῆς συνέῤῥεον. Ὁ δὲ τόπος οὗτος τῆς συναγωγῆς παρεῖχεν ἔτι τῷ ὀφθαλμῷ θέαμα ἐμψύχου ποικίλης καὶ λαμπρᾶς συγχύσεως. Διότι τῇ μὲν ἵσταντο βαρεῖς οἱ πρὸς θυσίαν ὡρισμένοι καλλικέρωτες βόες, τῇ δ' ἐκρότουν διὰ τῶν ὁπλῶν τὴν γῆν καὶ σπινθῆρας ἐξέπεμπον οἱ γενναῖοι, εὔτονοι, ὡς χαλκὸς εὐθυτενεῖς τὴν φύσιν, εὔτολμοι ἵπποι ὡς ἠλεκτριζόμενοι. Παρὰ τοῖς ἀδαμάστοις δὲ καὶ θυμοειδέσιν ἵπποις ἵσταντο οἱ ἔφηβοι, οἵτινες κρατερᾷ τῇ χειρὶ κατεδάμαζον αὐτοὺς κρατοῦντες ἀπὸ τῶν στιλπνῶν ἡνιῶν, ἃ ἐχαλίνουν αὐτούς, ἃ περιῆγον αὐτοὺς πεῖραν λαμβάνοντες τῶν τεχνικῶν στροφῶν. Ἐκ πάντων δὲ τούτων κατεκηλεῖτο ἀπὸ τοῦδε ἡ ὄψις τῶν θεωμένων, ἔκ τε τῶν ἐμψύχων συμπλεγμάτων καὶ τῆς θέας εἰκόνων τῆς ῥώμης καὶ εὐμορφίας.

Ἀλλ' ἡ ποικίλη ἐκείνη τολύπη ἤρξατο ἐκτυλισσομένη. Οἱ πομπεῖς ἤρξαντο διαταττόμενοι καὶ ὥρμησαν ἐπὶ τὴν Ἀκρό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολιν, ἠχούντων τῶν σαλπίγγων καὶ αὐλῶν καὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων. Προηγεῖτο δ' ἡ ἑκατόμβη, ἑκατὸν ἐκλεκτοὶ λαμπροὶ βόες ὡρισμένοι πρὸς θυσίαν εἰς τιμὴν τῆς θεοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἑστίασιν τοῦ λαοῦ, μεγαλοπρεπέστατα ζῷα εὔσαρκον καὶ ῥωμαλέον τὸν λόφον ἔχοντα, βαθὺ τὸ λωγάνιον, εὐκαμπῆ δ', ὡς τὰ τῆς λύρας, ἐστεφανωμένα στεφάνοις ἀνθῶν καὶ τὰς ἄκρας ἐπίχρυσα τὰ κέρατα. Ἦγον δ' αὐτοὺς ῥωμαλέοι νεανίαι στερρᾷ τῇ χειρὶ τοὺς ἀδαμάστους ὑποχειρίους ποιοῦντες. Μετὰ τοὺς βοῦς δ' ἤρχοντο οἱ κριοὶ οὐχ ἧττον καλλίμορφοι καὶ ἰσχυροί, καλλικέρωτες καὶ καλλίτριχες. Ὄπισθεν δὲ τῶν ζῴων καὶ τῶν ἐλατήρων αὐτῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ἱεροθυτῶν ἐβάδιζον οἱ φέροντες ἄλλα παντοῖα δῶρα, οἷον πόπανα ἐπὶ πλατειῶν λοπάδων καὶ ὑγρὰ διάφορα εἴτ' ἐν ἀσκοῖς, εἴτ' ἐν μεγάλοις καλλιμόρφοις ἀγγείοις.

Ἠκολούθει δὲ τούτοις λαμπρὸν τάγμα γυναικῶν καὶ παρθένων πολυτελῶς ἐνδεδυμένων, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πομπεῖα φερουσῶν, πολυτελέστατα σκεύη, ἅτινα δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ φυλαττόμενα μόνον ἐν τοιαύταις ἑορταῖς εἰς θέαν προσεφέροντο. Κομψὰ δὲ κανᾶ μεστὰ ἀνθῶν καὶ καρπῶν καὶ θυμιαμάτων ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς τινες τῶν χαριεσσῶν, χρυσοστολουσῶν παρθένων. Ἐκ τῶν ἀνθηροτάτων δὲ παρθένων τῶν Ἀθηνῶν ἐκλελεγμέναι, ἁβραὶ ἅμα τε καὶ εὐσχήμονες καὶ χαρίεσσαι καὶ σεμναὶ αἱ κανηφόροι αὗται κατεκήλουν τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων διὰ τῆς αἰδήμονος χάριτος τοῦ προσώπου καὶ τῶν τρόπων καὶ τῶν κινήσεων. Ἦσαν δὲ κάλυκες παρθενικαὶ ἐν τῇ ἀγνότητι μὲν ἐγκεκλεισμέναι, ἀλλ' ἀστράπτουσαι ἀπὸ τῆς δρόσου τῆς θαλερᾶς νεότητος. Καὶ αὗται δ' ὡς τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα σκεύη δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἀφανεῖς καὶ ἐγκεκλεισμέναι ἐν τῷ μυχῷ τοῦ γυναικωνίτου ἐξήρχοντο νῦν, ἵνα λάμψωσιν ἐν τῷ φωτὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς ἑορτασίμου ἡμέρας. Διότι ἡ μεγάλη ἑορτὴ ἀπεκάλυπτε τῇ ὄψει πάντων, ὅ,τι τέως ἀπεκρύπτετο, ἀπεκάλυπτε καὶ ἀπήλλαττε τοῦ δεσμοῦ πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ λαμπρόν. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ δὲ ταύτῃ ἔβαλλε τὰ βέλη αὐτοῦ ὁ θεὸς τοῦ Ἔρωτος καὶ συνηντῶντο τὰ βλέμματα χαριεσσῶν παρθένων καὶ ἐρωτοτρόφων νεανιῶν. Ἀντίσταθμος δὲ τῆς παρθενικῆς ταραχῆς ἦτο ἡ ἔμφυτος, τὰς ἀκτῖνας αὐτῆς ἐλευθέρως καὶ εὐθύμως κύκλῳ περιχέουσα χάρις.

Μετὰ τὰ λαμπρὰ δ' ἱερὰ πομπεῖα ἐφέροντο τὰ μεγαλοπρεπέστατα ἀναθήματα, ὧν ὁ ἀριθμός, εἴπερ ποτέ, νῦν μέγιστος ἦτο, οἷον μεγαλοπρεπῆ ἀγγεῖα, μαρμαίρουσαι χρυσαῖ καὶ ἀργυραῖ ἀσπίδες, τρίποδες χαριέστατοι καὶ πλουσίως κεκοσμημένοι καὶ τορεύματα ἐξόχων τεχνιτῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ἀσκεπῆ περιφερόμενα ἤστραπτον ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀμαυροῦντα τὴν ὄψιν.

Εἵποντο δ' ἐχόμεναι τῶν παρθένων αἱ χαρίεσσαι καὶ τρυφεραὶ καὶ παιδικαὶ ἔτι κόραι, αἱ ἀῤῥηφόροι, τὴν αὐτὴν λαμπρὰν στολήν, ἣν καὶ ἐν ταῖς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἁγιστείαις, φέρουσαι καὶ ἐν αὐταῖς ἡ χαρίεσσα εὐσεβὴς καὶ εὔτολμος Ἱππαρέτη.

Ἠκολούθουν δ' αὐταῖς οἱ προπομποὶ καὶ κομισταὶ τῶν ἀναθημάτων, ἅτινα αἱ ἀποικίαι τῶν Ἀθηναίων, ἢ αἱ σύμμαχοι πόλεις καὶ νῆσοι τῇ θεᾷ εἶχον πέμψασαι.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐφέρετο τὸ σπουδαιότατον πάντων τῶν ἀναθημάτων, τὸ λαμπρὸν κέντρον τῆς ὅλης πομπῆς, ὁ μέγας, πλούσιος καὶ πολυτελὴς πέπλος. Δὲν ἔφερον δ' αὐτὸν ἀνθρώπιναι χεῖρες, ἀλλ' ἐκρέματο ἀναπεπταμένος ὡς ἱστίον ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς τινος πλοίου, ὅπερ ἐπὶ τροχῶν ἐκινεῖτο. Δὲν ὑπεμίμνησκε δὲ τὸ πρὸς πλοῖον ὅμοιον τοῦτο ὄχημα, τὸ ἐξαιρέτου μεγέθους καὶ καλλονῆς ἔργον τοῦτο ἐν τῇ χορείᾳ τῆς ἐπιδεικνυομένης λαμπρότητος τοῦ λαοῦ τὴν κατὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θάλασσαν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων ἅμα τε καὶ τὸν θαλάσσιον θεόν, οὗ ἡ λατρεία ἀπὸ παλαιοῦ συνδεδεμένη τῇ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῆς Παλλάδος ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἦτο; Ὅτι δ' ὁ πέπλος ἀντὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς πλοίου τὸ κύριον τῆς πομπῆς τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀθηναίων ἦτο, δὲν ὑπεδήλου τοῦτο τὴν νίκην τῆς φαεινῆς θεοῦ Παλλάδος ἐν τῷ πρὸς τὸν σκυθρωπὸν τριανοκράτορα ἀγῶνι; Ἀπεικονίζετο δ' ἐν τῷ ἀστράπτοντι χρυσοποικίλτῳ πέπλῳ ἡ τῆς φαεινῆς θεοῦ μετοχὴ τοῦ πρὸς τοὺς γίγαντας ἀγῶνος τῶν θεῶν τεχνηέντως ἐνυφασμένη τῷ πορφυρῷ, ἢ κροκοτῷ ὑφάσματι. Ἐκ τῶν ἱστῶν δὲ τοῦ πολυτελοῦς πλοίου κεκρεμασμένην καὶ ἀναπεπταμένην ἔβλεπέ τις τὴν χρυσοδαίδαλον εἰκόνα τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου τῶν θεῶν τοῦ φωτὸς πρὸς τὰς ὑμὰς ἀρχεγόνους δυνάμεις μετέωρον, ἀπολάμπουσαν ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ λαμπροῦ ἡλίου, ὁρατὴν τοῖς πᾶσιν.

Ὑπερήφανοι δ' ἠκολούθουν τῷ μεγαλοπρεπεῖ ὀχήματι τῷ φέροντι τὸν πέπλον οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων, οἵ τε κιθαρισταὶ καὶ αὐληταὶ φέροντες τὰ μουσικὰ ὄργανα, καὶ ὁ νικήσας ἐν τῇ λαμπαδηδρομίᾳ ἀνημμένην φέρων τὴν δᾷδα, δι' ἧς κατὰ παλαιὸν ἔθος τὸ εἰς τὴν θυσίαν πῦρ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἔδει ν' ἀναφθῇ, καὶ οἱ νικηταὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ δρόμου καὶ τῆς ἱπποδρομίας καὶ τῆς ἁρματοδρομίας μετὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν τεθρίππων, ἐφ' ὧν ἑκάστου ὁ ἡνίοχος καὶ ὁ ἐπιβάτης φέρων τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος ἵσταντο. Εἶτα δὲ φέροντες κλάδους ἐλαίας ἐν χερσὶν ἐβάδιζον οἱ καλοὶ καὶ σεμνοὶ γέροντες, οἵτινες ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς πρεσβυτικῆς εὐμορφίας τὴν νίκην εἶχον νικήσαντες. Ὡς εἰς εὐγενῆ δὲ παραδείγματα ἀπέβλεπεν ἡ νεολαία τῶν Ἀθηνῶν εἰς τοὺς λευκότριχας τούτους ἄνδρας, οἵτινες μέχρι τοῦ γήρατος εἶχον διατηρήσαντες τὸ σεμνὸν κάλλος καὶ τὴν ἀνθηρότητα τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Εἵποντο δ' ἔφιπποι οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔφηβοι, ἡ ἀνδρικὴ νεολαία τῶν Ἀθηνῶν, ῥαδινοί, μελανοπλόκαμοι, πυρίγληνοι, αἰωρούμενοι ἐπὶ τῶν γενναίων ἵππων, ὡς ἔμπειροι ἱππεῖς. Μετ' αὐτοὺς δ', ἡγουμένων τῶν στρατηγῶν καὶ ταξιαρχῶν, ἤρχοντο οἱ στρατεύσιμοι, οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ εὐγενεῖς ἱππεῖς λαμπρὰς πανοπλίας φέροντες ἐπὶ τῶν καλλίστων καὶ πυριπνόων ἵππων — διότι ἔφιπποι παρίσταντο οἱ εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι Ἀθηναῖοι καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὡς καὶ ἐν ταῖς μάχαις — καὶ τέλος τὸ ἄπειρον τάγμα τῶν πολιτῶν, ἡγουμένων τῶν ἐν τέλει, τῶν ἀρχόντων, τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ἦσαν δὲ τεταγμένοι οἱ πολῖται κατὰ δήμους, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἑορτασίμως ἐνδεδυμένοι καὶ κλάδους μυρσίνης ἐν χερσὶν ἔχοντες καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ἤρχοντο οἱ μέτοικοι, ὧν αἱ γυναῖκες κλάδους δρυὸς ἔφερον, ὡς ὑπὸ τὴν προστασίαν Διὸς τοῦ Ξενίου οὖσαι, τοῦ θεοῦ τῆς φιλοξενίας. Πολλαὶ δὲ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων τῶν μετοίκων ἐπορεύοντο ὄπισθεν τῶν Ἀθηδων, ὧν τῆς προστασίας ἀπέλαυον, καὶ ἔφερον σκιάδεια ἐν χερσίν, ἵνα ἐπισκιάζωσιν αὐτάς, ὁσάκις ἡ πομπὴ διὰ προσηλίου τινὸς τόπου ἐπορεύετο, ἢ ὀκλαδίας μικροὺς καὶ κομψούς, ἐφ' ὧν αἱ προστάτιδες ἠδύναντο νὰ καθέζωνται, ὁσάκις ἡ πομπὴ ἵστατο.

Ἡ πομπὴ λοιπὸν αὕτη ὥρμησεν ἐκ τοῦ ἐξωτάτου Κεραμεικοῦ καὶ διὰ τῶν καλλίστων ὁδῶν τῆς πόλεως πορευομένη ἀφίκετο εἰς τὴν ἀγοράν, ἥτις φύλλοις δρυὸς ὑπεστρωμένη καὶ ἄλλως ἑορτασίμως κεκοσμημένη ἦτο ὑπὸ τῶν δούλων, οἵτινες ἔργον τοῦτο εἶχον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἔστη ἡ πομπὴ καὶ ἡ τάξις τῶν ἱππέων, τῶν εὐγενῶν Ἀθηναίων, ἐξετέλεσεν ἐν τῷ εὐρυχώρῳ πεδίῳ ἐν πλήρει λαμπρᾷ πανοπλίᾳ τακτικὰς γυμνασίας, αἵτινες σχεδὸν τὸ λαμπρότατον τῶν θεαμάτων τῆς πομπῆς ἦσαν.

Ἐν ᾧ δ' ἔτι ἡ πομπὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ διέτριβε, μέρος τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

συνοδείας τῶν θυμάτων ἀπεχωρίσθη μετά τινων ἱερείων, ἵνα προπορευθὲν τὰς δύο συνήθεις θυσίας προθύσῃ, τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου, τὴν δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγιείας.

Μετὰ τὰς πρώτας δὲ ταύτας θυσίας ἐκινήθησαν καὶ αὖθις οἱ πομπεῖς μετὰ τῆς ἑκατόμβης καὶ τοῦ πλοίου τοῦ φέροντος τὸν πέπλον. Ἐπορεύοντο δὲ καὶ αὖθις διὰ τῶν καλλίστων ὁδῶν τῆς πόλεως καὶ παρήρχοντο τὰ περιώνυμα ἱερά, ὧν ἐνώπιον ἵσταντο, ἵνα τιμήσωσι τὸν θεὸν διὰ θυσιῶν, ἢ ψάλλοντες παιᾶνα.

Ὅτε δ' ἐξίκοντο εἰς τὸν τόπον, ὅθεν ἡ ἄνοδος ἐπὶ τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως ἄρχεται, τότε τῶν μὲν ἵππων καὶ τεθρίππων, ὅσα δὲν ἠδύναντο ν' ἀναβῶσι τὴν εὐρεῖαν μέν, ἀλλ' ἀπότομον ὁδόν, ἢ νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ οὐχὶ λίαν εὐρυχώρῳ περιβόλῳ τῆς Ἀκροπόλεως, κατέλιπον ἐκεῖ. Ἀλλὰ πολλοὶ τῶν τολμηρῶν ἱππέων καὶ ἡνιόχων ἠκολούθησαν τῇ πομπῇ καὶ ἀνέβησαν μετὰ τῶν γενναίων ἵππων ἐχόμενοι τοῦ ἐπιπέδου πως τόπου τῆς εὐρείας ὁδοῦ, ἔνθα αὕτη αὐλακόεσσα καὶ λιθόστρωτος οὖσα ἐμείου τὸν κίνδυνον τῆς ὀλισθήσεως τῶν χηλῶν τῶν ἵππων καὶ τῶν τροχῶν τῶν ἁμαξῶν.

Ἀφικομένη δ' εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἡ πομπὴ ἔστη ἐν μέσῳ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ νέου ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς. Καὶ τὸν μὲν πέπλον ἐκόμισαν εἰς τὸ Ἐρέχθειον, τὴν δ' ἑκατόμβην ἔθυον ἐπί τινος βωμοῦ ἐν ὑπαίθρῳ εὑρισκομένου παρὰ τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τοῦ Παρθενῶνος, ἐν ᾧ πάντες παιᾶνα ἔψαλλον.

Ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τοῦ πλήθους ἔστρεψε τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κνεφαίαν στοὰν τοῦ Ἐρεχθείου, ἔνθα τὸ παλαιότατον ξόανον τῆς Ἀθηνᾶς ἐπ' ἀνθοκόμου θρόνου ἱστάμενον τὸν συνήθη φόρον, τὸν πέπλον, ἐδέχετο. Καὶ τῇ ἱερᾷ δὲ θυσίᾳ τῇ προσφερομένῃ οὐδεὶς προσεῖχε· διότι πάντων ἡ ὄψις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἦτο προσηλωμένη τῇ μαρμαιρούσῃ μεγαλοπρεπείᾳ τοῦ ναοῦ ἐκείνου, οὗ αἱ θύραι σήμερον τὸ πρῶτον ἔμελλον ν' ἀνοιχθῶσι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ πρώτη δ' αἴσθησις, ἣν ἡ θέα τοῦ νέου μεγαλοπρεποῦς ναοῦ παρεῖχεν, ἦτο ἐκείνη, ἣν παρέχει ἡ αἰφνιδία ἐπιφάνεια λαμπροῦ φωτός. Διότι πάντα ἐν αὐτῷ ἐξ ἀπαστράπτοντος μαρμάρου ἦσαν ἀπὸ τῶν τετραγώνων λίθων τῆς βάσεως μέχρι τῶν ἐσχάτων εὐγλύπτων πλίνθων τῆς στέγης. Ὅ,τι δ' οὐχὶ ἐκ μαρμάρου λάμποντος ἐν τῇ ἁγνῇ παρθενικῇ αὐτοῦ λευκότητι συνέκειτο, τοῦτο χρυσοῦν κόσμημα, ἢ μαγευτικόν τι χρῶμα ἦτο.

Ἀπὸ δυσμῶν δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἐν σχήματι ἐπιμήκους ὑπὸ κιόνων περιβαλλομένου τετραγώνου ἐκτεινόμενος ὁ θαυμαστὸς ναὸς ὑπερήφανος καὶ αἴθριος ἵστατο ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ περιῤῥεόμενος ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου. Καλός, καταφανὴς καὶ σύμμετρος, ὅμως δ' ἐφαίνετο ὡς γίγας μετὰ θαυμαστῆς ὁρμῆς ἐκ τῆς κολοσσιαίας βάσεως πρὸς τὰ ἄνω τείνων. Αὐτὴ δ' ἡ βάσις μετὰ τοῦ ἀναβαθμοῦ ὑπερεῖχε τῆς κεφαλῆς τῶν θεατῶν. Ὁ δὲ ναὸς αὐτός, τὸ μαρμάρινον δάσος τῶν κιόνων, ἡ ἀνάγλυφος περιβάλλουσα αὐτὸν ζωφόρος, τὰ ἔμψυχα κολοσσιαῖα μαρμάρινα συμπλέγματα τὰ πληροῦντα τὸ εὐρὺ ἀέτωμα ἐμψύχων θαυμαστῶν τύπων, καὶ τὰ λαμπρὰ χρυσᾶ καὶ ποικίλα κοσμήματα, ὧν ἡ μαρμαρυγὴ τῇδε κἀκεῖσε ἐπεσκότει τὴν τοῦ λευκοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου, ἐφαίνοντο ὡς ἀντιμέτωπα τῆς παρθενικῆς θεοῦ ὑψούμενα ἐκ τῆς φωτοβρύτου ὑψηλῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ πάτριον ἐκείνης βασίλειον τοῦ φωτός, εἰς τὸν ἱερὸν αὐτῆς αἰθέρα.

Ἀλλ' οὐδὲν ἐπεσπᾶτο πλέον κατὰ τὸν θαυμασμὸν τοῦτον τὴν ὄψιν τῶν Ἀθηναίων, ὅσον αἱ μεγαλοπρεπεῖς ὑπὸ τῶν κολοσσιαίων συμπλεγμάτων ἀπεικονιζόμεναι σκηναί, αἵτινες ἐπλήρουν τὰ εὐρέα πεδία τῶν δύο ἀετωμάτων. Καταπλη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κτική δ' ἦτο ἡ ὄψις αὐτῶν. Διότι αἱ λαμπραὶ ἐκεῖναι μορφαί, ὡς ἐκεῖ ἠρεμοῦσαι, ἱστάμεναι, βαδίζουσαι οὐχὶ ἐν ἐκτύπῳ ἐργασίᾳ, ἀλλ' ὡς ἀγάλματα προέχοντα τοῦ βάθους ἐν ὑποδηλουμένῃ πως σχέσει πρὸς ἄλληλα παρίσταντο, ἐφαίνοντο ὡς θέλουσαι νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν περιβόλων αὐτῶν, ἵνα κατέλθωσιν πρὸς τὸν λαὸν τῶν θεοφιλῶν Ἀθηναίων. Σύμμετρα δ' ἐφαίνοντο τὸ σχῆμα καὶ τὰς κινήσεις, ἀλλὰ καὶ πλήρη ἀκμαίας ἀνθηρᾶς ζωῆς ἐκφαινομένης ἐν εὐστόχῳ παραστάσει.

Καὶ τὸ μὲν πρὸς ἀνατολὰς ἀέτωμα παρίστη τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς γένεσιν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐν τῷ μέσῳ δ' ἵσταντο ὁ θεός, ἡ θεὸς καὶ ὁ Τιτὰν Προμηθεύς, ὁ διαῤῥήξας τὸ κρανίον τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν ἔξοδον τῆς φαεινῆς θεοῦ δυνατὴν καταστήσῃ. Εἶτα δ' ἡ Νίκη καὶ ἡ Ἶρις σπεύδουσαι ἑκατέρα ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς, ἵνα τὴν χαροποιὸν ἀγγελίαν μεταδῶσι καὶ ἀντιμέτωποι αὐτῶν θεοὶ καὶ ἥρωες ἄσμενοι αὐτὴν ἀποδεχόμενοι. Ἐν δὲ τῇ γωνίᾳ τοῦ ἀετώματος ἐξ ἀριστερῶν μὲν ὁ Ἥλιος μετὰ τῶν πυριπνόων ἵππων ἄνω χωρῶν, ἐκ δεξιῶν δ' ἡ Νὺξ μετὰ τοῦ ἅρματος καταδύνουσα εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ὠκεανοῦ. Τὸν δ' ἀγῶνα τοῦ Ποσειδῶνος πρὸς τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προστασίας τῆς Ἀττικῆς χώρας παρίστη τὸ δυτικὸν ἀέτωμα. Ἦσαν δ' ἐν τῷ μέσῳ οἱ δύο ἐρίζοντες θεοί, ὁ φοβερὸς Ποσειδῶν πατάσσων διὰ τῆς τριαίνης τὴν πέτραν καὶ τὴν ἱερὰν πηγὴν ἐξ αὐτοῦ ἐκβλύζων, ἀντικρὺ δ' αὐτοῦ ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ καὶ ἡ διαταγῇ αὐτῆς βλαστήσασα ἱερὰ ἐλαία καὶ παρ' αὐτῇ ἡ ὀρθία ὑψουμένη συνωρὶς πρὸς τὴν νικηφόρον πομπήν. Θεοὶ δὲ καὶ ἥρωες τῆς Ἀττικῆς χώρας παρὰ τῇ Ἀθηνᾷ καὶ αἱ ἀκόλουθοι Νηρηΐδες παρὰ τῷ Ποσειδῶνι. Ἀπὸ τῶν ὑπερμεγέθων δὲ τούτων μαρμαρίνων μορφῶν μετήγετο ἡ ὄψις ἐπὶ τὰ μικρότερα ἀνάγλυφα τοῦ διαζώματος τοῦ ὑπεράνω τῶν κιόνων, ἐν ᾧ ἐν ταῖς μετόπαις ἀγῶνες Ἑλλήνων μαχη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν πρὸς τοὺς ἀγρίους Κενταύρους παρίσταντο, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν διὰ μέσου τῶν κιόνων τῶν περιβαλλόντων τὸν ναὸν ἐπὶ τὴν ἐσωτερικὴν ζῳφόρον τὴν περιβάλλουσαν τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον τοῦ κυρίως ναοῦ. Ταῦτα δὲ θεώμενος ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Ἀθηναίου λαμπρότερος ἔλαμπε. Διότι ἐν αὐτοῖς ἔβλεπεν ἡ ἔμψυχος πομπὴ τὴν ἰδίαν αὐτῆς εἰκόνα τῷ μαρμάρῳ ἐγγεγλυμμένην, σκηνὰς δῆλα δὴ ἐκ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων καὶ τῆς εἰς ταύτην προπαρασκευῆς, τάγμα καλῶν, σωφρόνων παρθένων, νεανιῶν ὀχουμένων ἐπὶ ὀρθουμένων ἵππων καὶ ὑπερηφάνως ἐλαυνόντων τεθρίππων, σκηνὰς ἱππικῶν ἀγώνων, τὴν παράδοσιν τοῦ πέπλου, καὶ ἐν μέσῳ παντὸς τούτου τοῦ ἀνθρωπίνου κάλλους ὀλυμπίους θεοὺς οὐχὶ ἀοράτους οὐδ' ἀπροσπελάστους, ἀλλὰ θεατὰς τῆς λαμπροτάτης πομπῆς. Τοσοῦτον δ' ἀφελὴς καὶ τοσοῦτον λιτὴ ἅμα τε καὶ ὑψηλὴ ἐν ὅλῳ τῷ κάλλει ἦτο ἑκάστη μορφή, ὥστε ἐφαίνετο ὡς θέλουσα νὰ εἴπῃ ἐκ τοῦ μαρμάρου πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ τὰς μελλούσας γενεάς· «Διαφυλάξατε τὸ ὀρθὸν μέτρον καὶ ζήσατε πάντοτε ἐν λιτότητι καὶ καλλονῇ καὶ ἁγνότητι τοιαύτῃ, οἵαν ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων ἔργων τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἔμφρονος Φειδίου βλέπετε!» —

Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν παρελθόντες πρὸ τοῦ πλήθους ἀνέβησαν σεμνῶς χωροῦντες οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ ἔστησαν πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ. Ἐνταῦθα ἔταξαν ἑαυτοὺς ἑκατέρωθεν τῶν θυρῶν ἔχοντες ἐν μέσῳ τὸν Περικλέα καὶ τὸν ἄρχοντα βασιλέα.

Τότε ἀνεῴχθησαν αἱ εὐρεῖαι, πολυδαίδαλοι, χαλκαῖ θύραι τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ἔνδον αὐτοῦ ἐπεφάνη, οἱ μαρμαίροντες κίονες καὶ τὸ νέον σεμνὸν ἄγαλμα τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου νῦν πρῶτον ἐν τῇ λαμπρᾷ μεγαλοπρεπείᾳ ἐκ τοῦ ἱεροῦ σκότους τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιδεικνυόμενον.

Ἤρξαντο δὲ τότε οἱ πομπεῖς ψάλλοντες ὕμνον εἰς τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεόν. Μετὰ δὲ τὸν ὕμνον παρῆλθεν ὁ Περικλῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναβαθμοῦ τοῦ ναοῦ εἶπε ταῦτα πρὸς τοὺς παρεστῶτας Ἀθηναίους·

«Πάλαι ποτὲ κατέχεεν ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ πάντα τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀγαθὰ κατὰ τοῦ λίκνου τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὡς ἡ δότειρα τῆς τροφίμου ἐλαίας καὶ τῶν πρώτων ἀγαθῶν, ὡς ἡ αἰτία καὶ προαγωγὸς τῆς εὐδαιμονίας τῆς χώρας τῆς Ἀττικῆς τιμᾶται ἐν τῷ σεμνῷ μὲν ἐκείνῳ, ἀλλ' ἀμόρφῳ ξοάνῳ τοῦ Ἐρεχθείου. Ἦλθε δ' εἶτα ὁ χρόνος, ὅτε αἱ Ἀθῆναι τὸ ξίφος περιζωσθεῖσαι καὶ ἡγούμεναι τῆς Ἑλλάδος κατεπολέμησαν τοὺς βαρβάρους καὶ ἐπιῤῥωσθεῖσαι ὑπὸ τῶν νικῶν εἰς ἀκμὴν δυνάμεως προήχθησαν. Ὡς σημεῖον δ' ἐκείνου τοῦ χρόνου ὑψοῦται ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὸ περίβλεπτον κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς Προμάχου. Ἀλλ' ἤδη ὑποφώσκει ὁ χρόνος, ἐν ᾧ ἡ ἐσωτερικὴ καὶ μυχία φύσις τῆς θεοῦ καὶ μετ' αὐτῆς τὰ μέγιστα αὐτῆς δωρήματα ἐν τῇ Ἀττικῇ χώρᾳ καὶ τῷ λαῷ ἀναπτύσσονται. Ἠθέλησε δ' ἀληθῶς νὰ παραστήσῃ ἑαυτὴν νῦν ὡς θεὸν τοῦ φωτοδότου αἰθέρος, ἐν οὗ τῇ λάμψει τὸ σκότος διαλύεται, ὡς θεὸν σύννουν καὶ σοφήν, ἐφ' ἧς τῷ μετώπῳ ἡ ἐλευθέρα ἰδέα ἐν λαμπρᾷ ἐναργείᾳ παρίσταται, ὡς τὴν προάγουσαν πᾶσαν καλὴν ἐμπειρίαν καὶ τέχνην καὶ πᾶσαν ἐκ τῆς διανοίας προκύπτουσαν εὐδαιμονίαν. Ὡς τοιαύτην δ' ὁ Φειδίας αὐτὴν νῦν παρέστησεν, ὡς Παλλάδα Ἀθηνᾶν τῆς εἰρήνης. Τὴν τοιαύτην δὲ νέαν μορφὴν τῆς θεοῦ περιέβαλε διὰ νέου ἀξίου αὐτῆς ναοῦ, οὐχὶ ἱερατικοῦ τινος, ἀλλὰ παναθηναϊκοῦ, σεμνοῦ οἰκήματος, ἐν ᾧ νὰ δύνηται αὕτη ν' ἀποκαλύπτῃ τὸ ἀληθὲς φῶς, τὴν ἀληθῆ δύναμιν τῆς φύσεως αὐτῆς ἐλευθέραν τῶν ἱερατικῶν δεσμῶν. Εὐστόχως δὲ περιφράττει ὁ ναὸς οὗτος τὴν θεὸν συντελῶν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς φύσεως αὐτῆς τε τῆς θεοῦ ἅμα καὶ τοῦ λαοῦ, ὃν αὕτη σκέπει. Διότι ταχέως θὰ συγκερασθῇ καὶ ὁμοία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θ' ἀποδειχθῇ ἡ φύσις τῆς θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Καὶ οὕτως ἐν τῷ μέλλοντι τὸν μὲν πέπλον θὰ προσάγωμεν τῷ σεμνοτάτῳ καὶ παλαιοτάτῳ ξοάνῳ τῆς Πολιάδος τιμῶντες τὸ παλαιότατον καὶ ἱερὸν ἔθος τῶν πατέρων, ἀλλὰ σκοπὸς καὶ κέντρον τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων θὰ εἶναι ὁ Παρθενών. Ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦδε θὰ δέχωνται οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι νικῶντες τὰ ἀριστεῖα ἐκ τῶν χειρῶν τῶν πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ καθημένων κριτῶν, καὶ ὁ λαὸς θὰ στρέφηται πρὸς τὰ τορεύματα τοῦ μεγαλοπρεπῶς ἀπαστράπτοντος ναοῦ, ἵνα δέχηται τὴν ἀνταύγειαν τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως τῆς θεοῦ καὶ πληροῖ τὴν ψυχὴν μεγαλείου καὶ φρονήματος, οἷον ἐνταῦθα οἱ τοῖχοι καὶ τὰ ἀετώματα καὶ αἱ ζῳφόροι διὰ μαρμαρίνων γλωσσῶν λαλοῦντες διεγείρουσιν. Ἐν τοῖς τορεύμασι δὲ τούτοις θ' ἀναγιγνώσκῃ ὁ Ἀθηναῖος τὴν ἑαυτοῦ ἱστορίαν, θ' ἀναγιγνώσκῃ τὸν ἐγγεγλυμμένον ἡρωϊκὸν παιᾶνα τῆς νίκης τοῦ φωτὸς καὶ τῆς διανοίας κατὰ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀμαθίας. Καταμανθάνουσα δὲ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἰσχὺν ἡ τοῦ Ἕλληνος διάνοια θ' ἀναφλέγηται ὑπ' εὐγενοῦς ὁρμῆς ἀξία πάντοτε νὰ φαίνηται τοῦ μνημείου, ὅπερ αὐτὴ ἑαυτῇ ἔστησεν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.»

Πλήρης δ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν λόγων τούτων τοῦ Περικλέους ὁ λαὸς ἐπανέλαβε τὸν εἰς τιμὴν τῆς θεοῦ παιᾶνα καί, ἐν ᾧ μυριόφωνος ὁ παιὰν ἐψάλλετο καὶ ἀντήχουν οἱ τόνοι τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων τῶν ἀκολουθησάντων τῇ πομπῇ, νεύσαντος τοῦ ἄρχοντος βασιλέως καὶ ἡγουμένου, ἀνέβησαν τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ ναοῦ πρῶται αἱ παρθένοι καὶ εἰσῆλθον διὰ τῶν ἀνεῳγμένων θυρῶν εἰς τὸν Παρθενῶνα. Παρθενικοὶ πόδες ἄρα πρῶτον ἐπάτησαν τὸ νέον ἱερὸν τῆς παρθένου θεοῦ. Ἠκολούθουν δὲ ταῖς παρθένοις οἱ νεανίαι, καί, ἐν ᾧ ἐκεῖναι μὲν ἐπὶ τὰ δεξιά, οὗτοι δ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ ἐν τῷ ναῷ ἀγάλματος τῆς θεοῦ παρετάττοντο, εἰσῆλθον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἱ φέροντες κατὰ τὴν πομπὴν τὰ ἀναθήματα καὶ κατέθεσαν αὐτὰ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ, ἀντηχοῦντος ἔτι τοῦ παιᾶνος. Καὶ ἄλλα δ' ἀναθήματα καὶ μάλιστα χρυσαυγεῖς καὶ ἀργυροφεγγεῖς ἀσπίδας ἐκρέμασαν ἀπὸ τῶν ἐπιστυλίων τοῦ ναοῦ. Μετὰ ταῦτα δὲ προσῆλθον οἱ νικήσαντες τὰ Παναθήναια καὶ μετ' αὐτῶν οἱ κριταὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τέλει.

Ὀξύτερον δ' ἀντήχει ἡ ἠχὼ τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων καὶ ἐνθουσιαστικώτερον ἐῤῥόθουν οἱ τόνοι τοῦ παιᾶνος διὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν μαρμαρίνων στοῶν, ὅτε ἤδη τὸ ἀστράπτον ἄγαλμα τῆς θεοῦ ἀπεκαλύφθη τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντων καὶ τοῦ συῤῥεύσαντος πλήθους τῶν Ἀθηναίων. Πάντων δ' ἡ ὄψις προσεκολλήθη αὐτῷ.

Ὡς δ' ὁ ναὸς ἠμαύρου τὴν ὄψιν τῶν θεωμένων, οὕτως ἀπήστραπτεν ἐπισκοτοῦν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα. Καὶ ἐξ ἐλέφαντος μὲν ἦσαν τὰ γυμνὰ τοῦ σώματος, ἐκ χρυσοῦ δὲ τα ἄλλα. Προσέβλεπε δὲ βαθύβουλος τοὺς εἰσερχομένους ἡ σπουδαία καὶ περικαλλὴς κεφαλὴ κεκαλυμμένη ὑπὸ βαρέος χρυσοῦ κράνους, ὑφ' ὃ ἀνέβλυζον οἱ ἄπειροι βόστρυχοι. Συνετὸν δ' ἦτο τὸ τοῦ προσώπου ἦθος, ἀλλ' ἡ σύνεσις παρίστατο ἐν ἠρέμῳ ἐναργείᾳ. Πρὸς τοῖς ποσὶ δ' ἐπ' ἀριστερὰ ἔκειτο ἡ ἀσπὶς κατεσταλμένη εἰς εἰρήνην καὶ οὐχὶ πρὸς πόλεμον αἰρομένη, καὶ ἀνειμένον ἐφησύχαζε τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρί. Διότι οὐχὶ ὡς πρόμαχος παρίστατο, ἀλλ' ὡς νικηφόρος κρατοῦσα ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ πτερωτὴν Νίκην, ὥς τις περιστεράν, ἣ ἱέρακα κρατεῖ. Προσέφερε δ' αὐτῇ ἡ πτερωτὴ θεὸς τῆς Νίκης χρυσαυγῆ στέφανον. Ὑπὸ τὴν σκέπην δὲ τῆς ἀσπίδος συνεσπειροῦτο ὁ ἱερὸς τῆς Ἀκροπόλεως ὄφις, τὸ σύμβολον τῆς γηγενοῦς, θεοφυλάκτου πρώτης δυνάμεως τῆς Ἀττικῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ. Τὸ στέρνον δὲ τῆς θεοῦ ἐπεκάλυπτεν ἡ αἰγίς, ἀφ' ἧς ἀκτινο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βόλος προέβαλλεν εἰς τὰ ἔξω ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ κράνει ἐπὶ τῶν κοσμημάτων Σφίγξ ἐπέκειτο, ἧς ἑκατέρωθεν γρῦπες ἐνειργασμένοι ἦσαν, ὡς σύμβολα τῆς συνέσεως, τῆς σοφίας καὶ τοῦ ἐγρηγορικοῦ. Καὶ ἄλλα δὲ ποικίλα καὶ πολυσήμαντα κοσμήματα ἐπειρῶντο κατάδηλον νὰ ποιήσωσι τὴν φύσιν τῆς θεοῦ, ὡς ἐπὶ τῆς ἀσπίδος οἱ ἀγῶνες αὐτῆς πρὸς τὰς ἀμάχους μὲν Ἀμαζόνας ἔξωθεν, πρὸς τοὺς θρασεῖς δὲ Γίγαντας ἔσωθεν, καὶ ἐπὶ τῶν σανδαλίων οἱ ἄγριοι Κένταυροι, καὶ ἐξῆς πανταχοῦ ἀγῶνες πρὸς ἀγρίας σκοτεινὰς δυνάμεις.

Εὐπρεπὴς δ' ἐκυρτοῦτο ὑπεράνω τῆς λαμπροτάτης μορφῆς τῆς θεοῦ ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτῆς ναός. Διπλοῦς στοῖχος μαρμαιρόντων κιόνων ἑορτασίμως κεκοσμημένων διὰ στεφάνων ἵστατο κατὰ μῆκος τοῦ ναοῦ εἰς τρία μέρη διῃρημένος. Ἑκατέρωθεν δ' ὑπεράνω τῶν στοίχων τούτων δεύτερος στοῖχος κιόνων ἀνώγαιόν τι ἀπετέλει, ἀναπεπταμένην στοάν. Τετράγωνον δ' εὐρὺ ἄνοιγμα ἐν μέσῳ τῆς ἐπὶ τοῦ ὑπερῴου τούτου στηριζομένης ἐπιπέδου στέγης ἐπέτρεπε νὰ εἰσδύνῃ τὸ φῶς εἰς τὸν σκοτεινὸν ἄλλως ναὸν καὶ νὰ φωτίζῃ τὸ ἄγαλμα. Θαυμασίως δὲ συνηρμοσμένον πρὸς τὴν σεμνότητα καὶ τὴν θείαν φρίκην ἐμποιοῦσαν ἐρημίαν τοῦ ναοῦ ἦτο τὸ ἄνωθεν εἰσορμῶν φῶς τοῦ αἰθέρος. Διότι ἡ θέα τοῦ ὑπὸ τοῦ φωτὸς περικλυζομένου ἀνοίγματος καὶ τοῦ ὑπεράνω αὐτοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ ἐπεκούφιζε τὴν ψυχὴν τοῦ καταπληκτικοῦ αἰσθήματος, ὅπερ ἐνεποίει αὐτῇ τὸ λαμπρὸν καὶ σεμνὸν ἄγαλμα. Ἱέρακες δὲ καὶ ἀετοί, τὸ φλογερὸν ἅρμα τοῦ Ἡλίου καὶ αἱ νεφέλαι τοῦ Διὸς παρήλαυνον τὸ ἄνοιγμα καὶ ἐκ τούτου τὸ πρόσωπον τῆς θεοῦ ἕνεκα τῶν παιγνίων τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς ὁτὲ μὲν ὑπὸ θερμῆς καὶ χρυσῆς λαμπρότητος, ὁτὲ δ' ὑπὸ λευκοῦ καὶ ψυχροῦ ἀργυροφεγγοῦς φωτὸς περιβαλλόμενον, ὁτὲ δ' εἰς λυκόφως ἐμβαπτόμενον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐφαίνετο ὡς μεταβάλλον τὸ ἦθος καὶ μεταλλάσσον τὸ σχῆμα καὶ ὁτὲ μὲν σπουδαῖον, ὁτὲ δὲ προσηνὲς ἐκ τοῦ ὕψους καταβλέπον. Οὐδὲν ἕτερον δ' ὑπῆρχεν ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ λαμπρότητι τοῦ ναοῦ δυνάμενον ν' ἀποτρέψῃ τὴν ὄψιν ἀπὸ τῆς θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντα ἐπ' αὐτὸ αὐτὴν εἵλκον καὶ αὐτὰ τὰ μεταξὺ τῶν κιόνων εὔμορφα καὶ λάμποντα ἀναθήματα. Διότι οὐδὲν τῶν διεσπαρμένων καὶ τὴν προσοχὴν διασκεδαννυόντων πολυτελῶν σκευῶν, δι' ὧν ἐν ἄλλοις χρόνοις ἄλλοι λαοὶ τὰς οἰκίας τῶν θεῶν αὐτῶν συνήθως ἐκόσμουν, εὑρίσκετο ἐν τῷ ναῷ, μόνον δ' ἵστατο τὸ κολοσσιαῖον ὑψηλὸν καὶ καλὸν ἄγαλμα τῆς θεοῦ ἐν τῇ ὑπὸ λαμπρότητος καὶ μυστηριώδους ἡσυχίας περιβαλλομένῃ μαρμαρίνῃ στοᾷ. —

Ὡς δ' ὁ νέος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς καθιερώθη καὶ ἀνετέθη τῇ θεῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων ψάλλοντος ἐνθουσιώδες ᾆσμα πρὸς τοὺς τόνους τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων, καὶ ὡς τὰ πλούσια ἀναθήματα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς κατετέθησαν, ἤρξατο εὐθὺς ἡ διανομὴ τῶν ἀριστείων τῶν νικησάντων τὰ Παναθήναια. Οἱ νικηταὶ δ' ἀνηγορεύοντο ὑπὸ τῶν κριτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτον μὲν οἱ νικηφόροι παῖδες, εἶτα δ' οἱ ἔφηβοι, ἔπειτα δ' οἱ ἄνδρες τὰ ἀριστεῖα ἔλαβον, συνέβη, ὥστε ὁ τεσσαρακαιδεκέτης υἱὸς τοῦ Κλεινίου, ὁ Ἀλκιβιάδης, πρῶτος τῶν νικηφόρων παίδων νικητὴς ἀνηγορεύθη καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐν τῷ τότε ἀνοιχθέντι Παναθηναϊκῷ οἴκῳ τὸ ἀριστεῖον παρὰ τῶν κριτῶν ἐδέξατο. Ἔλαβε δ' ὁ ὑπερήφανος καὶ χαροπὸς παῖς εὐμορφότατον ἀμφορέα ποικιλόχρουν, οὗ ἡ γραφὴ τὸν Ἡρακλέα τοὺς ὄφεις ἀποπνίγοντα παρίστη. Ἦτο δὲ πλῆρες τὸ κομψὸν ἀγγεῖον ἐλαίου ἐκ τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς τῶν ἐν τῷ κήπῳ τῆς Ἀκαδημείας. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι νικηταὶ ὅμοια ἀριστεῖα ἐδέξαντο ἐκτὸς μόνον τῶν νικητῶν τῶν μουσικῶν ἀγώνων, οἵτινες χρυσοῦς στεφάνους ἔλαβον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡς δ' ἡ διανομὴ τῶν ἀριστείων πέρας ἔλαβεν, εὐθὺς τότε, παρόντος ἔτι τοῦ λαοῦ, μετεκομίσθη ὁ θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος. Ὁ δ' ὑπὸ τῶν κιόνων τοῦ Παρθενῶνος περιβαλλόμενος καὶ πρὸς ἡλίου δυσμὰς ὄπισθεν τοῦ σηκοῦ κείμενος ὀπισθόδομος οὗτος ἦτο καλῶς περιπεφραγμένος, ἀθυρίδωτός τις τόπος ὑφ' ἑνὸς μόνου λύχνου φωτιζόμενος, ὑφ' οὗ τὸ μυστηριῶδες λυκόφως ὅ τε ἐπίσημος καὶ ὁ ἄσημος θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ παρ' αὐτῷ παντοῖα κειμήλια καὶ πολύτιμα πομπικὰ λαμπρὰ σκεύη, ὡς καὶ τὰ σπουδαῖα ἔγγραφα τῆς πόλεως, κατετίθεντο, φυλαττόμενα ὑπὸ τοῦ ταμίου τῆς θεοῦ.

Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ πλήθους τοῦ ὠστιζομένου περὶ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ θαυμάζοντος τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν λαμπρότητα τοῦ Παρθενῶνος ἦσαν καί τινες ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐλθόντες καὶ ἐν τούτοις Σπαρτιάτης τις.

Ὡς δ' οὗτος ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναόν, νεανίας τις, ὃς χρόνον τινὰ ἠκολούθει αὐτῷ κατὰ βῆμα, λαβόμενος αὐτὸν τοῦ ὤμου ἀνεχαίτισε λέγων·

«Ἔρρε ἐκ τοῦ τόπου τούτου! Ἀπαγορεύετε τοῖς Δωριεῦσιν ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ναόν!»

Ὄντως δὲ παλαιός τις λόγος ἀπηγόρευε τοῖς Δωριεῦσι τὴν εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἴσοδον καὶ ἐνίοτε, ὁσάκις τοὐλάχιστον περὶ τῶν φανερῶν ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων προὔκειτο, ἐνεθυμοῦντο οὗτοι τὸν λόγον τοῦτον. Ὡς δὲ πλῆθος πολὺ περὶ τὸν Σπαρτιάτην συνήχθη καὶ ὁ νεανίας ἐπανέλαβε τοὺς φθονεροὺς λόγους, οὓς πρότερον παρ' αὐτοῦ εἶχεν ἀκούσας, τότε πάντες συνέστησαν κατὰ τοῦ ξένου καὶ ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ καταλίπῃ τὴν Ἀκρόπολιν.

Οὕτως ἐξεφλέγη σπουδαίως καὶ ἐν τῇ εἰρηνικῇ ταύτῃ ἑορτῇ, καίπερ ἀστραπηδόν, ἐπὶ στιγμὴν μόνον χρόνου, ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔχθρα, ἥτις ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων τὰς δύο μεγάλας φυλὰς διΐστη . . .

Ἀλλ' ἦτο καὶ Ἀθηναῖός τις ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὃς κεχολωμένος καὶ χαλεπὸς προσέβλεπε τὸ ὠστιζόμενον πλῆθος τὸ περικλύζον τὸν Παρθενῶνα. Ἦτο δ' ὁ Ἀθηναῖος οὗτος ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθης.

Καὶ εἶχον μὲν κομίσαντες κατὰ παλαιόν, ἀμετάπτωτον ἔθος τὸν πέπλον εἰς τὸ Ἐρέχθειον καὶ ἀναθέντες αὐτὸν τῷ ξοάνῳ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ ταχέως καὶ μετ' ἀδιαφορίας τοῦτο ἐγένετο καὶ σύμπας ὁ λαὸς ἐτράπη ἐπὶ τὸν νεόδμητον ναόν, τὸν ἄνευ ἱερέως οἶκον τῆς Παλλάδος. Οὐχὶ δὲ τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεμφθὲν τοῖς Ἀθηναίοις Παλλάδιον, οὐχὶ τὴν θεὸν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ἐτίμων οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ τὸ μάταιον, μεγαλοπρεπὲς ἔργον τοῦ Φειδίου καὶ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς νέας ταύτης Ἀθηνᾶς καὶ οὐχὶ ἐν τῷ ναῷ ἐκείνῳ κατετέθησαν τὰ πολύτιμα ἀναθήματα. Ἠγανάκτουν ἄρα οἱ θεοὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ ἱερεῖς . . .

Ὡς δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ μετημφιεσμένη Ἀσπασία καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει περιεπάτουν καὶ ἔβλεπον κατατιθέμενον τὸ θεμέλιον τοῦ ναοῦ ἐκείνου, ὅσπερ νῦν τετελειωμένος ὑψοῦτο, οὕτω καὶ σήμερον ἵστατο αὖθις ὁ Διοπείθης πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Ἐρεχθείου καὶ διελέγετο πρός τινα τῶν συνήθων αὐτοῦ. Καὶ ὡς τότε, ὅτε πρὸς τὸν Λάμπωνα πικροὺς λόγους ἐκτοξεύων περὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων ἔλεγεν, εἶδε καὶ σήμερον αἴφνης τὸν ἔχθιστον αὐτῷ μετ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς Ἀσπασίας περιφερόμενον ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐν συνοδίᾳ τοῦ Φειδίου καὶ Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτους καὶ Σοφοκλέους καὶ Σωκράτους καὶ ἄλλων προκρίτων Ἀθηναίων ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μετὰ τοῦ Φειδίου τὸ ὁμηρικὸν ἔπος, οὐκ ἐᾷ με τρεῖν Παλλὰς Ἀθήνη! ἐν τῇ σημαίᾳ αὐτῶν ἀναγεγραμμένον εἶχον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὅτε δῆλα δὴ ἡ ὥρα τῆς ἑστιάσεως ἦλθε καὶ παρετέθη τῷ λαῷ τὸ κρέας τῶν ἑκατὸν βοῶν τῆς ἑκατόμβης καὶ τὰ λείψανα τῶν προθυμάτων εἰς εὐωχίαν, τότε περιβεβρεγμένος ὑπὸ τῆς δαψιλῶς προχεομένης διονυσιακῆς σπονδῆς ὁ ἔκκριτος ἐκεῖνος ὅμιλος περιήρχετο τὴν ἡσυχον νῦν Ἀκρόπολιν, ἵνα θαυμάσῃ ἀτάραχος τὸ τετελειωμένον ἔργον.

Τὸ πρόσωπον δὲ τοῦ Φειδίου σήμερον οὔτε σπουδαῖον οὔτε σύννουν ἦτο, ὡς ἄλλοτε, ἀλλὰ φαιδρὰ λαμπρότης περιέβαλλε τὸ μέτωπον αὐτοῦ.

Ὑπερχαρὴς δ' ἔλεγεν ὁ Περικλῆς περὶ τούτου, ὅπως τὸ πρῶτον τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν κατ' ὀλίγον προκοπὴν πάντων τούτων τῶν ἔργων ἰδὼν νῦν μετ' ἐνιαύσιον ἀπουσίαν ἐξ Ἀθηνῶν ἐξεπλάγη εὑρὼν πάντα τετελειωμένα ἐν τελειοτάτῃ λαμπρότητι, ἣν οὐδέποτε ἐφαντάζετο. Καὶ αὖθις δ' ἐξύμνει τὰ γενόμενα καὶ προσετίθει, ὅτι πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐγένοντο καὶ ὅτι πάντα μία κεφαλὴ ἐδημιούργησεν.

Ἀλλ' ὁ Φειδίας ὑπέλαβεν, ὅτι οὐχὶ μία κεφαλή, ἀλλὰ μυρίαι ἔμπειροι χεῖρες ὑπηρετοῦσαι τῇ κεφαλῇ ἐκείνῃ ἀπετέλεσαν τὸ θαῦμα τοῦτο. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι οὐχὶ μιᾷ κεφαλῇ ὑπηρέτουν αἱ χεῖρες ἐκεῖναι, ἀλλὰ δαιμονίῳ τινὶ πνεύματι, ὅπερ ἐναρμονίως πάντας ἐνεψύχου.

Ἐν ᾧ δ' οἱ ἄνδρες ἐν εὐθύμῳ διαθέσει τὴν χάριν τοῦ νέου ἔργου ὡς διὰ μεμεθυσμένων ὀφθαλμῶν ἐξεμύζων καὶ διὰ λόγων τὰ αἰσθήματα τὰ κατακλύζοντα τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐξέφαινον, ἔβλεπέ τις τὴν Ἀσπασίαν προσεκτικῶς μὲν καὶ μετὰ λαμπόντων ὀφθαλμῶν καὶ δὴ καὶ μετ' ἐρυθαινομένων παρειῶν, ἀλλὰ σιγῇ θεωμένην τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου, Ἰκτίνου καὶ τῶν περὶ αὐτούς.

Ἡ σιγὴ δ' αὕτη ἐφαίνετο παράδοξος καὶ αὐτῷ τῷ Φειδίᾳ τῷ σιγηλοτάτῳ τῶν ἀνθρώπων· δι' ὃ εἶπε τέλος σπουδαίως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μειδιῶν κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῷ τρόπον στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Ἐὰν μή με ἀπατᾷ ἡ μνήμη, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου θεωρεῖται ἐν Ἀθήναις ἡ καλὴ Μιλησία ὑπὸ πολλῶν ὡς ἡ μεγίστη τῶν κριτῶν πάντων τῶν περὶ τὰς καλὰς τέχνας. Ὡσαύτως δ' ἐνθυμοῦμαι, ὅτι οὐδέποτε αὕτη ἀπέκρυψε τὴν γνώμην αὐτῆς. Ἀλλά, πῶς τοῦτο συμβαίνει, ὥστε αὕτη, γυνὴ διὰ τῆς σιγῆς νὰ καταισχύνῃ ἡμᾶς τοὺς ἄνδρας σήμερον;»

Ἅπαντες δὲ μετέωροι προσέβλεψαν τὴν Ἀσπασίαν καὶ ἐφαίνοντο διὰ τῆς σιγῆς τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ποιούμενοι.

«Ὀρθῶς ποιῶν ἀναμιμνήσκεις με, Φειδία,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι γυνὴ εἶμαι. Ὡς τοιαύτη δὲ δὲν συλλαμβάνω πάντοτε ταχέως πάντα τῇ διανοίᾳ, ὡς ὑμεῖς οἱ ἄνδρες, καὶ ἐν ταῖς ἐννοίαις μου δὲν ἐπέρχεται τάξις καὶ ἀκολουθία ταχέως, ὡς ἐν ταῖς ἐννοίαις τῶν ἀνδρῶν. Εὐκίνητος δ' εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς γυναικὸς καὶ σκέψασθε, μή τι ἀσύνετον ἐποιήσατε ἐπιτρέψαντές μοι, ὡς γυναικί, τῇ μόνῃ τοῦ φύλου μου, ὡς φαίνεται, ἐλευθέρως νὰ σκοπῶμαι καὶ ἐλευθέρως ν' ἀποφαίνωμαι. Ἐνώπιον δ' ἡμῶν ἵσταται τὸ νέον θαυμαστὸν οἰκοδόμημα μέγα, ὡς ὄρος, καὶ ὑπερκαλλές, ὡς ἄνθος. Ὁποία δ' ἀφθονία τελείας καλλονῆς ἀποκαλύπτεται καὶ ἀναπτύσσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν! Πάντα δὲ ταῦτα εἶναι τόσον χαρίεντα ἅμα τε καὶ μεγαλοπρεπῆ, τόσον ποικίλα ἅμα τε καὶ εὐγενῶς λιτά, τόσον εὐκίνητα ἅμα τε καὶ ἤρεμα, τόσον ὡραῖα καὶ νεανικῶς εὐθαλῆ, τόσον συνετὰ ἅμα τε καὶ ἀφελῆ, τόσον φαιδρὰ ἅμα τε καὶ σπουδαῖα, τόσον ἀνθρώπινα ἅμα τε καὶ θεῖα, ὥστε πᾶσαν ἀνδρικὴν ψυχὴν δύνανται νὰ περιστήσωσιν εἰς τοιαύτην διάθεσιν, ἐν οἵᾳ εὑρισκομένη οὐδενὸς πλέον νὰ ἐπιθυμῇ, οὐδὲν πλέον νὰ ποθῇ. Ἀλλ' ἡμεῖς αἱ γυναῖκες εἴμεθα τοιαῦται τὴν φύσιν, οἷαι, ὡς οἱ παῖδες, διὰ τῆς ἑτέρας μὲν χειρὸς δεχόμεθα ἐκεῖνο, ὃ ἐποθήσαμεν, τὴν δ' ἑτέραν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀρέγομεν, ἵν' ἄλλου τινὸς τύχωμεν, καὶ τρίτον τι ἴσως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν διώκομεν. Ἂν ἤμην ἀνήρ, θὰ ἠρκούμην σήμερον νὰ ἐξυμνήσω ἔνθους τὸν Φειδίαν, ὡς τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον πάντων τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ', ὡς γυνή, ποθῶ καὶ ἕτερόν τι καὶ δὴ κατηγορίαν τινὰ θὰ ποιήσωμαι αὐτοῦ. Δὲν τρέμεις τὴν ὀργὴν τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης, Φειδία; Μοὶ φαίνεται, ὅτι ζητεῖς πάντοτε τὸ ὑψηλόν, τὸ ἁγνόν, τὸ θεῖον, ἵνα ἐνσώματον αὐτὸ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ παραστήσῃς, καὶ ὅτι, ἂν μὴ τὸ θεῖον καὶ καλὸν ἐτύγχανεν ὄν, οὐδέποτε θὰ ἐφρόντιζες, ὡς πιστεύω, περὶ τοῦ καλοῦ. Διότι οὐδέποτε ζητεῖς αὐτὸ καί, ὅ,τι διεγείρει τὰς αἰσθήσεις καὶ φλέγει τὴν ψυχήν, τοῦτο οὐδεμίαν ἠχὼ εὑρίσκει ἐν σοί. Τὴν χάριν δὲ τῆς θηλύτητος αὐτῆς ταύτης χάριν, ὡς οἱ ποιηταὶ ἔνθοι τοῦτο πράττουσιν, ὁσάκις τὴν Ἀφροδίτην ὑμνοῦσιν, ἀπαξιοῖς νὰ παραστήσῃς. Εἰς ἱερὰν δὲ σπουδαιότητα εἶναι πάντοτε ἡ διάνοιά σου ἐμβεβαπτισμένη καὶ ἡ ψυχή σου μετέωρος, ὡς ἀετός, ὑπεράνω τῶν κορυφῶν ἵπταται. Ὦ Ἔρως, δὲν ῥίπτεις βέλος τι καὶ κατ' αὐτοῦ; Διὰ τί, ὦ Κύπρι, δὲν περιβάλλεις καὶ τοῦτον διὰ τῶν χρυσῶν σου δεσμῶν, ὅπως ἀφιερώσῃ τὸν γλύφανον τῇ χάριτί σου καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ τέλος καὶ τὸ σὸν ἦθος ἀποκαλυφθῇ, ὡς τὸ ἦθος τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ἐν τῷ ἀγάλματι τούτῳ διὰ τῆς γλυφίδος αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη;»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ Φειδίας, «ἡ ἀσπὶς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς παρέσχε μοι πάντοτε σκέπην τῶν βελῶν τοῦ Ἔρωτος καὶ τῶν δεσμῶν τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἐκείνῃ ὀφείλω χάριτας ὁμολογουμένως, ὅτι ἡ τέχνη μου δὲν ἀπεθηλύνθη. Τὰ δ' ἄλλα μέμφου τοῖς Λημνίοις, ὦ Ἀσπασία, ὅτι καὶ νῦν, καίπερ ἀποπερατώσας τὸ ἄγαλμα τῆς Παρθένου θεοῦ ἐν τῷ Παρθενῶνι, ὅμως τὴν τέχνην μου δὲν τρέπω ἐπὶ τὴν χρυσῆν Ἀφροδίτην. Διότι οὐχὶ Ἀφροδίτην ἀπαιτοῦσιν οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λήμνιοι, ἀλλὰ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς αὐτῆς θεοῦ, τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, προσλιπαροῦσι νὰ κατασκευάσω.»

«Τοῦτο, ὅπερ λέγεις,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μετὰ βραχεῖαν σιγήν, καθ' ἣν σύννους ἐφαίνετο, «πληροῖ τὴν ψυχήν μου μείζονος, ἢ ὅσης ὑποτίθης, ἐλπίδος! Ἤκουσα δὲ σήμερον τοῦ Περικλέους λέγοντος, ὅπως ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς καὶ ἀμόρφου ξοάνου προέβησαν εἰς τὴν κραταιὰν Πρόμαχον καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν Παρθένον τοῦ Παρθενῶνος. Τίς δύναται δὲ νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ ἡ Παλλὰς τῶν Λημνίων δὲν θὰ ὑπερβάλῃ τὴν Παρθένον Ἀθηνᾶν; Τίς δ' ἀμφισβητεῖ, ὦ Φειδία, ὅτι ὅσῳ μᾶλλον δημιουργεῖς, τοσούτῳ μᾶλλον θερμὸν καὶ λαμπρὸν θὰ ἐκβλύζῃς τὸ πύρινον κῦμα ἐκ τοῦ μαρμάρου, ἢ τοῦ χαλκοῦ διὰ τῆς θελκτικῆς σου ῥάβδου; Τί δ' ἄλλο ὑπολείπεταί σοι νῦν πλάσαντι τὴν πρόμαχον ἀνδρόγυνον καὶ τὴν σύννουν παρθένον, ἢ ἡ γυνή;»

«Ἀγνοῶ, ὁπότερον προκόπτω ἐν τῇ τέχνῃ μου,» εἶπεν ὁ Φειδίας, «ἢ ἐκκλίνω ἀπ' αὐτῆς πειθόμενος ταῖς ὑποθήκαις καλῆς γυναικός. Ἀλλ', ὅ,τι ἀξιοῖς, φαίνεται εὑρισκόμενον ἐν τῇ ὁδῷ, ἣν πορεύομαι.»

«Σύ, οὗ τῷ ὀφθαλμῷ οὐδεμία γυνὴ θ' ἀπέκρυπτε τὰ κάλλη αὐτῆς,» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία, «παράστησον τὴν γυναῖκα καὶ τὴν χάριν αὐτῆς καὶ κήρυξον ὡς τὸν ὕπατον καὶ ἔσχατον σκοπὸν τοῦ Ἕλληνος, ὅτι μόνον ἐν τῷ ἐνδύματι τοῦ κάλλους ἡ σοφία δύναται νὰ καταστῇ κυρία τῶν ψυχῶν πάντων τῶν ἀνθρώπων!»

Τοιαῦτα διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ Φειδίας. Ὁ δὲ Περικλῆς ἤρξατο ἐξετάζων μετὰ τοῦ Ἰκτίνου καὶ Φειδίου τὸ διάγραμμα τῶν μεγαλοπρεπῶν Προπυλαίων, ἅτινα ἔμελλον ν' ἀποτελέσωσι τὸ ὕψιστον κόσμημα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν δύο ἀνδρῶν ἐπίσης ὑψηλὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ, ὡς ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παρθενὼν αὐτός, ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῶσιν. Ἀλλὰ διηνεκῶς ἐπανήρχοντο πάλιν, ἵνα θαυμάσωσι καὶ εὐφροσύνως ἀπολαύσωσι τοῦ τετελειωμένου ἔργου καὶ τῶν τορευμάτων καὶ τῶν λαμπρῶν ἀναθημάτων. Ἐξύμνουν δ' ὁτὲ μὲν τούτου, ὁτὲ δ' ἐκείνου τῶν μαθητῶν τοῦ Φειδίου τὰ ἔργα τὰ ἐπὶ τοῦ ἀετώματος, ἢ τῶν ζῳφόρων, ὁτὲ μὲν τοῦ Ἀλκαμένους, ὁτὲ δὲ τοῦ Ἀγορακρίτου, καὶ οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ἀπείρων τεχνιτῶν τῶν μετὰ πυρίνου ζήλου τὴν τέχνην αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν παρασχόντων.

Μετὰ τοῦτο δ' ὡδήγησεν ὁ Φειδίας τὸν Περικλέα καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον τοῦ φροντιστικοῦ υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου, εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν Χαρίτων, ἃς ὁ ζητητὴς τῆς ἀληθείας ὡς ἀνάθημα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως νὰ πλάσῃ ἐπειράθη.

Ἔβλεπον δὲ τὰς ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένας τρεῖς παρθένους ἐνηγκαλισμένας καὶ ὁμοίας μὲν πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ καὶ διαφόρους ἀλλήλων τὸ ἦθος. Χαρίεσσα δ' ἦτο ἡ μία, αὐστηρὰ καὶ ἐλευθέριος τὸ ἦθος ἡ ἑτέρα καὶ σύννους ἡ τρίτη.

Ὡς δ' οἱ θεαταὶ τὸ διάφορον ἦθος ἑκάστης ἐθαύμαζον, εἶπεν ὁ δημιουργὸς τοῦ ἔργου ἄθυμός πως φαινόμενος·

«Ἐπίστευον, ὅτι τὴν διαφορὰν ταύτην δὲν θὰ ἐθαυμάζετε καὶ ὅτι κατὰ φύσιν ἔχουσαν αὐτὴν θὰ εὑρίσκετε. Διότι πρὸς τί ὁ τριττὸς ἀριθμὸς τῶν Χαρίτων, ἂν καὶ αἱ τρεῖς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ σημαίνουσιν; Ἐσπούδαζον δὲ νὰ ἐξερευνήσω τὸν νοῦν τοῦ τριττοῦ τούτου ἀριθμοῦ καὶ οὐδόλως ἠμφισβήτουν, ὅτι τρεῖς διάφοροι φύσεις ἐν τῇ ἰδέᾳ τῆς χάριτος πρέπει νὰ συνενῶνται. Ἀλλὰ δὲν κατώρθουν νὰ διαγνώσω, ὁποία τις ἔδει νὰ εἶναι ἡ τριττὴ σύστασις τῆς χάριτος τέως, ἕως ὁ Ἀλκαμένης ἡμᾶς εἰς τῆς καλῆς Θεοδότης ὡδήγησε. Τότε δὲ μόνον ἀνεῴχθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ὅτε ἡ Κορινθία ὀρχουμένη παρέστησε τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, τὴν Ἀφροδίτην,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν Ἥραν καὶ τὴν Ἀθηνᾶν. Ὁποία τις τὴν φύσιν παρίσταται ἡ Ἀφροδίτη, ἂν μὴ ὡς τὸ σωματικῶς καλόν; Ὁποία τις ἡ Ἥρα, ἂν μὴ ὡς τὸ ψυχικῶς καλόν, ἢ τὸ ἀγαθόν, ἢ τὸ σῶφρον; Καὶ ὁποία τις ἡ Ἀθηνᾶ, ἂν μὴ ὡς τὸ διανοητικῶς καλόν, ἢ ἡ ἀρετή; Οὕτω κατέμαθον, ὅτι σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ νοῦς ὁμοῦ νὰ συνεργήσωσιν ὀφείλουσιν, ἵνα τὴν ἀληθινὴν φύσιν τῆς χάριτος ἀποτελέσωσιν . . .

Τοῦτο δ' ἦτο, ὅ,τι παρὰ τῆς Θεοδότης ἔμαθον, καὶ ὅπερ τότε ἀπέκρυπτον, ὅτε περὶ τούτου ἠρωτᾶτέ με. Διότι ἡ ψυχή μου παρώρμα με οὐχὶ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων, ὡς ὁ Φειδίας, τὸ ὑπὸ τῆς διανοίας συλληφθὲν ἔμψυχον νὰ ἐκφράσω. Ἀλλὰ δὲν ἔτυχον τοῦ σκοποῦ. Διότι, ἂν εἶχον κατορθώσας, ὅ,τι ἐδίωκον, δὲν θὰ ἐδεόμην λόγων νῦν. Ἐπειράθην μὲν ν' ἀποτυπώσω τῷ μαρμάρῳ τὴν ἰδέαν, ἀλλ' ὅμως ἐδέησε νὰ μεταχειρισθῶ τὸν λόγον. Ἀλλὰ σύ, Ἀσπασία, δὲν ἔχεις ἀνάγκην λόγων, ἵνα τὴν γνώμην σου εἴπῃς, διότι ἐν τῷ σχήματι τοῦ προσώπου σου ἀναγινώσκω αὐτήν!»

«Καὶ τί ἀναγινώσκεις;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Μοὶ λέγεις, ἄφες τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἔμψυχα σχήματα, ὦ μεριμνοφροντιστά, καὶ ἐπάνελθε εἰς τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἐννοίας καὶ τοὺς λόγους! — Καὶ θὰ πράξω τοῦτο. Ἀπὸ τῆς σήμερον δ' ἀπορρίπτω τὸν γλύφανον, ἢ μᾶλλον ἀντ' ἄλλου τινὸς ἔργου τῶν χειρῶν μου κατατίθημι αὐτὸν ὡς ἀνάθημα τῇ σοφῇ θεῷ. Τὸ δ' ἔργον τοῦτο τῆς κακῆς μου τέχνης θὰ κατασυντρίψω καὶ ἀγαπητῶς ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἔχω, ἐὰν ἡ ἰδέα ἡ παραγαγοῦσα αὐτὸ παραμείνῃ, καὶ ἐὰν οὐχὶ ἐν τῷ ἀψύχῳ μαρμάρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ βίῳ τῶν Ἀθηναίων ἐνσώματος ἀποδειχθῇ!» —

«Ἀνάθου, ὦ Σώκρατες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς «τὸν γλύφανόν σου τῇ θεῷ, ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι περὶ ἐκεῖνα σπουδάζῃς, ἐφ' ἃ ἀληθῶς ἐκλήθης, καὶ ὧν οὐδεὶς ἕτερος ἐμπειρότερος σοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶναι. Ἀλλὰ τὸ ἀνάθημα τοῦτο πρέπει νὰ μείνῃ· διότι καίπερ ἧττον μὲν ὑπὸ ἐμπείρων χειρῶν, μᾶλλον δ' ὑπὸ τῆς διανοίας σοφοῦ πλασθέν, ὅμως παρίστησι τὸ σύμπλεγμα τοῦτο τὸ κάλλιστον τέλος τῆς ἑλληνικῆς διανοίας, ἤτοι τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν συνηνωμένα καὶ τέλεια ἐν τῇ εὐθαλεῖ ἀκμῇ τῆς χάριτος! Ἡ θερμὴ δὲ πάντων ἡμῶν τέως ἔφεσις οὔτε καταφανέστερον ἠδύνατο νὰ δηλωθῇ, οὔτ' εὐπρεπέστερον νὰ παρορμηθῇ εἰς νέων ἔργων δημιουργίαν καὶ εἰς ἐνέργειαν! Ἐνταῦθα ἐνώπιον τοῦ ἔργου τούτου ἁρμοδιώτατον εἶναι νὰ ὀρέξωμεν τὰς χεῖρας εἰς ἀνακαίνισιν τοῦ δεσμοῦ, ὃς πάντας ἡμᾶς συνήνωσεν. Ὡσαύτως δ' ἐνταῦθα, ὡς μοι φαίνεται, ἐνώπιον τοῦ ἀγάλματος τῶν Χαρίτων ἁρμόζει νὰ εὐχαριστήσωμεν τῇ εὐγενεῖ Ἀσπασίᾳ ἐπὶ τούτῳ, ὅ,τι μεθ' ἡμῶν προήγαγε καὶ διὰ λόγων παρορμῶσα καὶ διὰ τῶν ἀκτίνων τῆς φύσεως αὐτῆς ἀμέσως ἐκκαίουσα. Διότι, ὡς πάντες καλῶς γνωρίζετε, ἡ φύσις αὐτῆς ἐμπίπτει εἰς τὰς ψυχὰς ὡς ἀκτὶς φωτὸς καὶ ἀναφλέγει πάντοτε νέον τι καὶ καλόν. Πλάσον κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτῆς τὴν νέαν Παλλάδα, ὦ Φειδία! Διότι οὐ μόνον λέγει πρὸς σὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀπέδειξεν ἔργῳ καὶ διὰ σοῦ καὶ δι' ἡμῶν πάντων, ὅτι ἡ σοφία ἀκαταμάχητος εἶναι ἐν τῷ ἐνδύματι τοῦ κάλλους . . .»

«Ἐξίτηλα γίγνονται ἄλλως,» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς, «τὰ ἴχνη τοῦ κάλλους. Ἔρχεται δὲ καὶ παρέρχεται ὡς τὸ φῶς τοῦ ἀστέρος, ὡς ἡ γονοποιὸς νεφέλη, ἀλλ' ἡ χάρις, ἣν ἡ φύσις τῆς Ἀσπασίας ἐκχεῖ, θὰ παραμείνῃ ἡμῖν, ὡς καλῶς πεφυλαγμένος θησαυρός. Δὲν ἔχετε δ' ἐνώπιον ὑμῶν νῦν ξένην τινά, καθ' ἧς δύναταί τις ἀτιμωρητὶ βδελυρὰ βέλη νὰ ἐκτοξεύῃ, ἢ ἣν δύναταί τις νὰ ὑβρίζῃ δι' ἀτίμων ὀνομάτων. Διότι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡ Ἀσπασία εἶναι ἡ νόμιμος γαμετή μου. Εἰρηνικῶς δὲ διελύθη ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου, ὃς συνῆπτέ με πρὸς τὴν Τελεσίππην καὶ ἀντ' ἐκείνης ἔχει νῦν τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κράτος τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ἑστίας ἡ Ἀσπασία. Καὶ καλῶς μὲν γνωρίζω, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὑποβλέπουσι πάντα πολίτην, ὅστις ἀλλοδαπὴν γυναῖκα ὡς γαμετὴν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάγει, καλῶς δὲ γνωρίζω, ὅτι οἱ ἐπιχώριοι νόμοι δὲν μεταδίδουσι τῆς πολιτείας τοῖς ἐκ τοιούτων γάμων γόνοις, ὅμως δ' ἔλαβον τὴν Ἀσπασίαν ὡς γυναῖκα. Ἀλλ' ὁ γάμος οὗτος, ὃν πρὸς αὐτὴν συνάπτω, εἶναι νέος τις. Διότι νέον εἶδος γάμου παρίσταται ἡμῖν, οἷον οὐδέποτε τέως ἔργῳ ἀπεδείχθη δι' αἰτίαν τινὰ εἴτε τῶν ἀνδρῶν, ἢ τῶν γυναικῶν. Πολλὰς μεταβολὰς ὑπέστη τελευταῖον τὸ κοινόν. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ὁ βίος καθ' ὅλου ἀνακαινίζεται, διὰ τί νὰ μὴ διώκῃ καὶ ὁ ἰδιωτικὸς καὶ οἰκειακὸς βίος τὴν ἀναγέννησιν; Ἐμοὶ καὶ τῇ γυναικὶ ταύτῃ καθίσταται ἡ ἡμέρα αὕτη ἡ ἀποδείξασα τὴν λαμπρὰν ἀκμὴν τῶν Ἀθηναίων ἡμέρα μεταβολῆς καὶ μεγάλης ἑορτῆς τῆς τύχης ἡμῶν. Ὡς δὲ αἱ Ἀθῆναι καὶ ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ νέους ἀστέρας νέους σκοποὺς διώκουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν ἐν τῷ οἰκιακῷ ἡμῶν βίῳ. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐκεῖ, ἡ παρορμῶσα γνώμη καὶ ψυχὴ καὶ διάνοια μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι καί, ὡς ἐλπίζω, θ' ἀποδειχθῇ καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐκεῖ, τὸ αὐτὸ καθ' ὅμοιον τρόπον!»

Δὲν ἔλαβον δὲ καιρὸν οἱ φίλοι νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν ταραχήν, ἣν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Περικλέους διήγειραν, διότι προλαβοῦσα ἡ Ἀσπασία ἐλάβετο τῆς χειρὸς τὸν νέον σύμβιον καὶ εἶπεν·

«Ἀληθῶς, ὡς λέγεις, ὦ Περίκλεις, οὔτε λόγου δεινότητος ἀντιποιοῦμαι, οὔτε σοφίας. Ἂν δὲ μεθ' ὑμῶν συνετέλεσα καὶ ἐγὼ εἴς τι, τοῦτο κατώρθωσεν ἡ τῆς θηλύτητος δύναμις μόνη, ἥτις ἠδυνήθη νῦν τὸ πρῶτον ἐλευθέρα ἄνευ τῶν τοῦ φύλου δεσμῶν καὶ ἀπροφάσιστος νὰ ἐκφανῇ ἐνεργός. Ἂν δ' εἶμαι ἀπόστολός τις, εἶμαι ἀπόστολος τῆς θηλύτητος. Ἴσως δὲ διὰ τῆς θηλύτητος θ' ἀνακαινισθῇ ἡ ἀνθρωπότης, ἥτις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέως εἰς τοὺς δεσμοὺς τῆς ὠμῆς ἀῤῥενότητος περιεκλείετο, ἵν' ἀποδυθῇ πᾶν λείψανον τῆς βαρβαρότητος τῶν παλαιῶν χρόνων. Ὡς Ἰωνιὰς δ' ἐκοῦσα, ἤ ἄκουσα εἶμαι ἡ πρόμαχος τοῦ ἰωνικοῦ φύλου καὶ ἀγωνίζομαι πρὸς τὸ σκυθρωπὸν καὶ αὐστηρὸν πνεῦμα τῶν Δωριέων, οἵτινες τὸ εὐθαλέστατον ἄνθος τοῦ ἑλληνικοῦ βίου θὰ κατεμάραινον, ἂν ὑπερίσχυον. Βαβαὶ τῶν καλῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος, ἄν ποτε ὑπερίσχυε τῶν ἄλλων τὸ πνεῦμα τῶν Δωριέων! — Ἂν ἀληθῶς δ' ἐκλήθην καὶ δύναμαι νὰ πράξω τι καὶ ν' ἀναλάβω ἀγῶνά τινα ὑπὲρ ἰδέας τινός, καὶ ἂν ἀληθῶς, ὡς περὶ ἐμοῦ λέγετε, συνήγορος τοῦ καλοῦ καὶ τῆς θηλύτητος ἀπεδείχθην παρὰ τοῖς διδασκάλοις τῆς πλαστικῆς, τότε ἐν τῷ μέλλοντι πεῖραν λαμβάνουσα καὶ ἐν ἄλλοις τῆς δυνάμεώς μου θὰ πολεμήσω ἐκ τοῦ φανεροῦ κατὰ πάσης ἐσφαλμένης δόξης, κατὰ παντὸς ἀνοήτου ἔθους, κατὰ πάσης ἀνοήτου καὶ σκοτεινῆς θεωρίας, κατὰ πάσης ἀναξίας τοῦ ἀνθρώπου σκέψεως. Θὰ ζητήσω δὲ συμμάχους ἐκ τῶν ὁμοφρόνων ἐμοί, αἵτινες θὰ προσέχωσιν ἐμοί, διότι εἶμαι ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους!» —

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀσπασία. Οἱ δὲ φίλοι ἠκροάσαντο τῶν λόγων αὐτῆς σύννοι, ἀλλὰ καὶ συνηδόμενοι.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθης ἤκουσε τοὺς λόγους κεκρυμμένος ἐν σκοτεινῷ τόπῳ ὄπισθεν τῶν κιόνων. Τὰ χείλη δ' αὐτοῦ ἤσπαιρον σαρκαστικῶς καὶ πύρινον βλέμμα μεστὸν μίσους ἔστρεψεν ἐπὶ τὴν Μιλησίαν.

Δι' ἐνθουσιαστικῶν δὲ λόγων ἤρξαντο εἶτα οἱ φίλοι δηλοῦντες τὴν χαρὰν αὐτῶν καὶ ἐπαινοῦντες τὴν ἐπιβολὴν τοῦ εὐγενοῦς ζεύγους.

Μόνος δ' ὁ Σωκράτης ἔτι ἐσίγα, ὡς πάντοτε ἐκ μετριοφροσύνης ἐποίει, ὁσάκις ἐν μέσῳ ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν εὑρίσκετο.

Ἐκ τούτου δ' ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς τὸν μεριμνοφροντιστὴν φιλοφρόνως μειδιῶν·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τί λέγει ὁ φίλος τῆς ἀληθείας περὶ τοῦ δεσμοῦ, ὃς ἐνταῦθα ἐνώπιον τῶν Χαρίτων αὐτοῦ συνήφθη;»

«Ἐμοὶ τοῦτο μόνον ἐναργῶς παρίσταται,» ἀπεκρίνατο ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου, «ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἡ ἐνδοξοτάτη τῶν οἰκουμένων ἐπὶ τῆς γῆς πόλις θὰ καταστῇ. Πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἄγνωστα καὶ κρυπτά μοι φαίνονται. Ἀλλ' ἐλπίσωμεν τὰ βέλτιστα ἐν παντὶ ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ παντοκράτορος πατρὸς καὶ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ θυγατρός, τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XV.

ΓΛΑΥΚΕΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ.

Ἀν ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει, ὡς ὁ λόγος τοῦ ὑψηλοῦ ποιητοῦ τῶν Εὐμενίδων παραδίδει, ὅτι δῆλα δὴ ὁ Προμηθεὺς παραλαβὼν τὸ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν παρέδωκεν αὐτὸ τοῖς ἀνθρώποις, τότε οὐδὲν θαυμαστόν, ὅτι πολλοὶ ἀκούοντες μόνον τὸ ὄνομα τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν φαντάζονται ὑψηλόν τινα τόπον κολυμβῶντα ἐν καθαρῷ φωτὶ καὶ ἐστεφανωμένον ὑπὸ τῆς μαρμαρυγῆς τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Παρθενῶνος.

Ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ γλαῦκες ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως . . .

Ὑπῆρχον γλαῦκες ἐν Ἀθήναις — καὶ τοσαῦται, ὥστε ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λόγος, Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, μάταιόν τι καὶ περιττὸν σημαίνων ἐκ τούτου τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν.

Ἦσαν δὲ τὰ πτηνὰ ταῦτα ἱερὰ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ ἀνῆκον εἰς αὐτὴν ὡς πτηνὰ τῆς λογισμῶν γεννητικῆς συνετῆς νυκτός. Διότι ἡ νὺξ μὲν αὐτὴ εἶναι σκοτεινή, ἀλλὰ κύουσα τὸ φῶς καὶ συνετωτέρα τῆς εὐδίου ἡμέρας οὖσα συντελεῖ εἰς τὴν βλάστησιν καὶ πέπανσιν τῶν λογισμῶν ἐν τῇ ἐγρηγορυίᾳ κεφαλῇ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' οὐχὶ σπανίως ἡ νὺξ σπουδάζει νὰ εἶναί τι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ πλέον τοῦ φωτός, ὅπερ ἐξ αὐτῆς γεννᾶται, καὶ τότε ἀντιπαρατάττεται ἐχθρικῶς τῷ φωτί.

Ἐκ τούτου καὶ τὰ πτηνὰ τῆς νυκτός, αἱ γλαῦκες, ἐγένοντο πολέμια τοῦ φωτός.

Ὑπῆρχον δ', ὡς εἴπομεν, πολλαὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐννεοττεύουσαι μάλιστα ἐν μέσῳ τοῦ θριγκοῦ καὶ τῆς κούφως ἐπανακειμένης αὐτῷ στέγης τοῦ σεμνοῦ Ἐρεχθείου, οἰκοῦσαι μετὰ σαυρῶν, μυῶν καὶ ὄφεων.

Διότι ἦσαν τὰ ἀγαπητὰ πτηνὰ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθους, ὃς ἄρτι νῦν πρὸ τοῦ ἀναβαθμοῦ τοῦ Παρθενῶνος ἵσταται διαλεγόμενος ἐμφαντικῶς πρός τινα ἅμα τε καὶ ἀλλόκοτόν τι ἔργον τελῶν.

Τεταραγμένος πως δῆλα δὴ ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει τὰς βαθμίδας τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ἑτέρου θεωμένου. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν εὐρειῶν ὑψηλῶν βαθμίδων τῶν πρὸ τῆς εἰς τὸν ναὸν εἰσόδου ὑπάρχουσιν ἄλλαι μικρότεραι, αἵτινες εὐχερῆ τὴν ἀνάβασιν καθιστῶσι. Ταύτας ἀναβαίνει ὁ Διοπείθης καὶ ἀναβαίνων ἀριθμεῖ τοὺς ἀριθμοὺς ἐμφανῶς προφέρων.

Οὕτως ἀναβὰς πολλάκις καὶ ἀριθμήσας ἀπέδειξε τῷ ἑτέρῳ τὸν ἀριθμὸν καὶ εἶπε τέλος πρὸς αὐτόν·

«Γνωρίζεις, ὁποῖος νόμος ἐτέθη ἀπ' αἰώνων περὶ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀριθμοῦ τῶν βαθμίδων ἀναβαθμοῦ τινος εἰς ναὸν φέροντος ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς καὶ εὐβούλου γνώμης τῶν Ἑλλήνων. Περιττὸς δῆλα δὴ ὀφείλει κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον νὰ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν βαθμίδων τούτων, ἵνα δύνηται εὐοιώνιστος ὁ ἀναβαίνων νὰ ἐπιβαίνῃ τῆς πρώτης καὶ τελευταίας βαθμίδος διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδός.»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς!» ὑπέλαβεν ὁ ἀνήρ, πρὸς ὃν ὁ Διοπείθης ταῦτα ἔλεγεν.

«Ἀλλ',» εἶπεν αὖθις ὁ Διοπείθης, «βλέπεις, ὅτι οἱ ἄνδρες οἱ οἰκοδομήσαντες τὸν Παρθενῶνα τοῦτον ἐνταῦθα πιστεύουσιν, ὅτι οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχουσι τῶν καλῶν σημείων. Ἐκ τούτου ὁ ἀριθμὸς τῶν μικροτέρων τούτων βαθμίδων εἶναι ἄρτιος. Εἴτ' ἐν συνειδήσει λοιπὸν ἐκ θράσους, εἴτε κατὰ θέλησιν τῶν θεῶν ὑπὸ ἐπιλησμοσύνης πληγέντες ἥμαρτον εἰς τὸν ἱερὸν νόμον. Διότι, ὅ,τι ἐνταῦθα κατεσκεύασαν, ἐκφαίνεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἀσεβὲς καὶ τοῖς θεοῖς ἀπάρεστον ἔργον. Διαῤῥήδην δέ σοι λέγω, ὅτι τὸ ὅλον ἔργον εἶναι ὕβρις, ταπείνωσις, χλεύη τῶν θεῶν. Καὶ ἴδε, ἐξ οὗ ἡ τῶν Παναθηναίων ἑορτὴ παρῆλθεν, ἐξ οὗ οἱ νικήσαντες τοὺς ἀγῶνας τὰ ἀριστεῖα ἔλαβον, ἐξ οὗ ὁ λαὸς ἐκορέσθη κεχηνὼς θεώμενος τὸν καταναλωθέντα χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα εἰς τὸ ἄγαλμα τοῦ Φειδίου, ἐκλείσθη μὲν ὁ ἑορταστικὸς ναός, ὡς αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν, ἐπεκαλύφθη δὲ τὸ ἄγαλμα τῆς θεοῦ, ἵνα μὴ φθείρῃ αὐτὸ ὁ κονιορτὸς μέχρι τῆς ἄλλης ἑορτῆς, ἀντὶ δ' ἱερέων βλέπει τις ἑκάστης ἡμέρας μόνους τοὺς ταμίας εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους, οἵτινες ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ πραγματευόμενοι λογίζονται τὰ εἰσπραττόμενα, ἢ τὰ ἀποτιστέα χρήματα. Ἐκ τούτου δὲ βάλλει τὰ ὦτα τῆς θεοῦ — ὢ αἶσχος καὶ ἀσέβεια! — οὐχὶ εὐσεβῶν λόγων ἠχή, ἀλλὰ φαῦλος ψόφος χρυσίου καὶ ἀργυρίου!»

Μετὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους τοῦ Διοπείθους ὁ ἀνήρ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς ὃν ὁ ἱερεὺς διελέγετο, καὶ ὃς ἐκ τῆς ὄψεως ξένος ἐφαίνετο ὤν, ἤρξατο ἐρωτῶν ἐπιμελῶς περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς ἀξίας καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ἐπισήμων τε καὶ ἀσήμων θησαυρῶν, οἵτινες ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τούτῳ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς συσσεσωρευμένοι ἦσαν. Ὁ δὲ Διοπείθης οὐδόλως ἀπηξίου νὰ λέγῃ πᾶν ὅ,τι περὶ τούτου ἠδύνατο.

«Ἐξαίρετον περίσσευμα, ἢ κάλλιον εἴπωμεν, ἐξαίρετον λείαν,» εἶπεν ὁ ξένος, «συνεσωρεύσατε αὐτόθι οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι ταχέως καὶ ἐν εἰρήνῃ θὰ ἐξαντλήσητε αὐτό!»

«Ὄχι ταχέως!» ἀπεκρίνατο ὁ Διοπείθης.

«Ἀλλὰ βλέπω,» εἶπεν αὖθις ὁ ξένος, «ὅτι ἀποπερατώσαντες τὸν δαπανηρὸν τοῦτον ναὸν ἤρξαντο μετὰ τῆς αὐτῆς σπουδῆς καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου νέον ἔργον ἐνταῦθα ἀνεγείροντες, μεγαλοπρεπῆ πυλῶνα, Προπύλαια ἐξόχως πολυτελῆ, ὡς ὁ Παρθενὼν αὐτός.»

«Καὶ τόσον ἀνόητα καὶ περιττά, ὡς αὐτός!» ὑπέλαβεν ὁ Διοπείθης. «Αὐτὸ δὴ τοῦτο τῶν ὑβριστῶν ἐκείνων, οἵτινες τὰ τῶν Ἀθηνῶν τό γε νῦν πράττουσιν, ἀποκαλῶ ἀσέβειαν. Διότι ὀλιγωροῦσι τοῦ καταπίπτοντος ἱεροῦ τοῦ Ἐρεχθέως, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Πέρσης δὲν ἐτόλμησε τέλεον νὰ καταστρέψῃ, καὶ ἀνεγείρουσι μεγαλοπρεπεῖς στοὰς καὶ πληροῦσιν αὐτὰς ἀνοήτων ἔργων τοῦ ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος συρρεύσαντος ὄχλου τοῦ Φειδίου.»

«Εἶναι λοιπὸν ὁ Περικλῆς παντοδύναμος;» ἀνεφώνησεν ὁ ξένος. «Διὰ τί τῶν μὲν ἄλλων ἐνδόξων στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν τῶν Ἀθηναίων, περὶ ὅσων ἐγὼ ἤκουσα, οὐδεὶς διέφυγε τὸν ἐξοστρακισμόν, ὁ δὲ Περικλῆς τοσούτους ἤδη ἐνιαυτοὺς ἀσάλευτος ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ αὐτοῦ διατελεῖ ἄρχων;»

«Εἶναι ὁ πρῶτος πολιτικός,» εἶπεν ὁ Διοπείθης, «ᾧ οἱ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀθηναῖοι καιρὸν παρέχουσιν εἰς τὴν ἄβυσσον αὐτοὺς νὰ κατακρημνίσῃ.»

«Μὴ γένοιτο τοῦτο, ὦ θεοί!» εἶπεν ὁ ξένος. «Εἶμαι ἄκακός τις ξένος ἐξ Εὐβοίας καὶ εὔχομαι τοῖς Ἀθηναίοις πᾶν ἀγαθόν.»

«Πρὸς τί ἡ ὑπόκρισις αὕτη;» εἶπεν ὁ Διοπείθης ἡσύχως τὸν ξένον προσβλέπων. «Εἶσαι ὁ Σπαρτιάτης, ὃν ἐκ τοῦ ὁδοῦ τοῦ Παρθενῶνος κατὰ τὰ Παναθήναια ἐξεδίωξαν. Ἐγενόμην δὲ τότε θεατὴς τῶν γενομένων καὶ εὐθύς, ὡς εἶδόν σε ἐνταῦθα περιπατοῦντα καὶ ὡς ἐστράφης πρὸς ἐμέ, ἵνα ἐρωτήσῃς τι, ἀνεγνώρισά σε. Ναί! εἶσαι Λακεδαιμόνιος, καὶ λέγων, ὅτι πᾶν ἀγαθὸν διατελεῖς τοῖς Ἀθηναίοις εὐχόμενος, ψευδῆ λέγεις. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ διὰ τοῦτο! Ὑπάρχουσιν Ἀθηναῖοι, οὓς πλέον μισῶ, ἢ σύμπαντας τοὺς Σπαρτιάτας. Ἀναμφιλόγως δὲ καλῶς γνωρίζεις, ὅτι ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις τοὺς πολεμίους τῶν νεωτερισμῶν, τοὺς φίλους τῆς παλαιᾶς, σεμνῆς ἀγωγῆς φιλολάκωνας καλοῦσι. Καὶ δικαίως.»

Αὐτομάτως δὲ σχεδὸν ὤρεξεν ὁ ἐκ Σπάρτης ἀνὴρ τὴν χεῖρα τῷ ἱερεῖ τοῦ Ἐρεχθέως.

«Μὴ πίστευε,» εἶπεν αὖθις οὗτος, «ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, οἵτινες χαλεπῶς πρὸς τὸν Περικλέα καὶ τὰς νέας αὐτοῦ Ἀθήνας, καίπερ κρυφῇ, διάκεινται, μικρὸς εἶναι. Ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ. Θά σοι δείξω τόπον τινά, περὶ οὗ οὐχ ἧττον, ἢ περὶ τὸ Ἐρέχθειον ἀλάστορες δαίμονες περιῦπτανται.»

Ταῦτα λέγων ὡδήγησεν ὁ Διοπείθης τὸν Σπαρτιάτην εἰς τὸ χεῖλος τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἔδειξεν αὐτῷ ἀπότομόν τινα, σκυθρωπόν, πολυσχιδῆ, πετρώδη λόφον, ὃς ἀντικρὺ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ φάραγγος μόνον χωριζόμενος, ἀλλὰ ταπεινότερος ἐκείνης ὑψοῦτο.

«Βλέπεις τὸν ἀπορρῶγα τοῦτον λόφον, οὗ οἱ πέτροι ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπὸ χειρῶν Τιτάνων κυλινδηθέντες ἐπεσωρεύθησαν;» ἠρώτησεν ὁ Διοπείθης. «Βλέπεις τὰς ἐν τῇ πέτρᾳ βαθμίδας τὰς φερούσας εἰς τετράγωνόν τινα τόπον; Ἐκεῖ βλέπεις στοίχους ἑδρῶν ἐν τῇ πέτρᾳ ὡς βαθμίδας ἐγκεκολαμμένας, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἑτέρα κλιμακωτὴ ὁδὸς ἐγκόλαπτος ὡσαύτως ἐν τῇ πέτρᾳ φέρει εἰς βαθεῖάν τινα, φρικωδῶς σκοτεινὴν χαράδραν, ἐξ ἧς μέλαν ὕδωρ ἀναβλύζει. Ἐν τῇ χαράδρᾳ δ' ἐκείνῃ εὑρίσκεται τὸ ἱερὸν τῶν σκοτεινῶν ἀλαστόρων θεῶν, τῶν ὀφιοπλοκάμων Ἐρινύων, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ λόφου τετράγωνος ἐκεῖνος τόπος εἶναι τὸ χωρίον, εἰς ὃ συλλέγεται τὸ παλαιότατον σεμνὸν ὑπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν κατασταθὲν δικαστήριον, ὅπερ ἡμεῖς συνήθως Ἄρειον Πάγον καλοῦμεν. Τοῖς γέρουσι δὲ δικασταῖς τοῦ δικαστηρίου τούτου εἶναι ἐπιτετραμμένη ἡ φυλακὴ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου τῶν Ἐρινύων καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν εὑρίσκονται οἱ ὑπὸ μυστηριώδους σκότους περιβαλλόμενοι παλαιότατοι θεσμοὶ καὶ τὰ ἱερά, ἐξ ὧν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως ἐξαρτᾶται. Οὗτοι μόνοι γνωρίζουσιν, ὅ,τι θνήσκων ὁ πολύτλας Οἰδίπους ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς τοῦ βασιλέως Θησέως, ὅτε ἐν τῷ παρὰ τῷ λόφῳ τοῦ Κολωνοῦ τεμένει τῶν Εὐμενίδων τὸ τέρμα τῆς μακρᾶς πλάνης εὗρεν. Ἐν μέσῳ δ' αἱματηρῶν θυμάτων τάττονται οἱ δικαζόμενοι, περὶ ὧν οἱ δικασταὶ ἐκεῖνοι κρίνουσι φοβερὰς ἀρὰς ἑαυτοῖς καταρώμενοι καὶ τοῖς οἰκείοις, ἐάν ποτε ἄλλως, ἢ κατὰ τὴν αὐστηρὰν δικαιοσύνην κρίνωσι. Σιγῶντες δὲ κατατίθενται τὰς ψήφους αὐτῶν ἀκροασάμενοι τῶν κρινομένων εἰς τὰς δύο κάλπεις, τὴν τοῦ ἐλέους καὶ τὴν τοῦ θανάτου. Ἔργον δ' αὐτῶν ἦτο ἔκπαλαι δίκας φόνου ἐκ προνοίας νὰ δικάζωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκολασίαν καὶ νεωτερισμοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν θεῶν νὰ κολάζωσι κεκλημένοι ἦσαν πρότερον, ὡς καὶ νὰ εἰσδύνωσιν εἰς τὸ ἄδυτον τῶν οἴκων ἐπετρέπετο αὐτοῖς, ἵνα καὶ τὸ μᾶλλον κεκρυμμένον ἁμάρτημα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς φῶς προφέρωσιν. Ἐξημίουν δὲ τὸν πατραλοίαν, ἐκόλαζον τοὺς ἐμπρηστάς, ἐκόλαζον τοὺς τὰ ἄκακα ζῷα ἀναιτίως φονεύοντας, ἐκόλαζον τὰ παιδία τὰ ἐξορύττοντα ἀσπλάγχνως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν νεοσσῶν. Ὡσαύτως δ' ἐπετρέπετο αὐτοῖς ν' ἀνθιστῶνται καὶ τοῖς ψηφίσμασι τοῦ δήμου. Εἶναι λοιπὸν θαυμαστόν, ὅτι ὁ ἐκ τῶν πάλαι χρόνων σωτὴρ οὗτος, ἡ ἐπὶ τοῦ πετρώδους λόφου τοῦ Ἄρεως ἀκρόπολις αὕτη τῆς εὐσεβοῦς ἀγωγῆς ἀπὸ πολλοῦ δυσάρεστος τοῖς ἰσχυροῖς τῶν νέων Ἀθηνῶν ἐγένετο; Αὐτὸς δ' ὁ Περικλῆς πρῶτος ἐτόλμησε νὰ καταφρονήσῃ τῆς ἱερᾶς ταύτης δυνάμεως, αὐτὸς τὰς προνομίας αὐτῆς ἐκόλουσε, τὸ ἀξίωμα αὐτῆς ἐμείωσε καὶ τὴν δυσάρεστον αὐτῆς ῥοπὴν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως ἐκώλυσεν. Ἀλλὰ δή, ὡς ἀπὸ τοῦ Ἀρείου πάγου τούτου τὰ ἔμπυρα βέλη τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν παλαιῶν αὐτῆς ναῶν ἐξετοξεύοντο, οὕτω καὶ νῦν λάθρα ἐκτοξεύονται ἐκεῖθεν τὰ κεχολωμένα βλέμματα τῶν Ἀρεοπαγιτῶν κύοντα ἀρὰς κατὰ τοῦ νέου ναοῦ τοῦ Περικλέους!» —

«Ἀλλ' ὁ πολὺς λαὸς στέργει τὸν Περικλέα,» εἶπεν αὖθις ὁ Σπαρτιάτης· «διότι πιστεύουσιν, ὅτι εἰλικρινὴς φίλος τοῦ δήμου εἶναι.»

«Δὲν ἐκλαμβάνω τὸν Περικλέα τοσοῦτον τὴν φύσιν ἀμβλύν,» ὑπέλαβεν ὁ Διοπείθης, «ὥστε ἀληθὴς φίλος τοῦ δήμου νὰ εἶναι. Ἀνὴρ ἔξοχος τὴν διάνοιαν οὐδέποτε εἶναι εἰλικρινὴς φίλος τοῦ δήμου. Διότι, πῶς θὰ ἠδύνατο ὁ τοιοῦτος ἄσμενος καὶ ἐκὼν τῆς ἀρχῆς, ἣν διὰ πολλῶν πόνων ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ ἄνου δήμου, νὰ καταστήσῃ αὖθις αὐτὸν κοινωνὸν καὶ νὰ βλέπῃ τὰς ἀρίστας αὐτοῦ ἐπιβολάς, τὰς καλλίστας ἐπιχειρήσεις κωλυομένας καὶ ταραττομένας ὑπὸ ἀμβλέων τὴν φύσιν ἀνθρώπων. Ὁ Περικλῆς κολακεύει, ὡς πάντες οὗτοι οἱ δημοτικοί, τὸν ὄχλον, ἵνα ὑπηρετικὸν αὐτὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐπιβολῶν καθιστῇ. Ἴσως δὲ τέλος θὰ ὑπολειφθῇ αὐτῷ ἐκ τοῦ ἐν τῷ τοῦ Παρθενῶνος ὀπισθοδόμῳ χρυσοῦ θησαυροῦ τοσοῦτος χρυσός, ὅσος ἀναγκαῖος εἶναι εἰς κατασκευὴν χρυσοῦ στέμματος, ὅπερ ἐν τοῖς Παναθηναίοις ἐνώπιον τοῦ δήμου ἀθρόου καὶ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ τοῦ Φειδίου ἐπὶ τῆς ἰδίας κεφαλῆς θὰ ἐπιθῇ. Ἔστε ἕτοιμοι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, νὰ προσκυνήσητε τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν βασιλίδα Ἀσπασίαν προσφέροντες αὐτοῖς βῶλον λακωνικῆς γῆς καὶ ὑδρίαν ὕδατος τοῦ Εὐρώτου!»

Ταῦτα δὲ λέγων ὁ ἱερεὺς μετεστράφη καὶ τὴν ὄψιν κύκλῳ μετήγαγεν.

«Ἀπέλθωμεν,» εἶπε πρὸς τὸν Σπαρτιάτην· «βλέπω ἄνδρας τινὰς πλησιάζοντας, οἵτινες προμετροῦσι τὸν χῶρον τῶν νέων Προπυλαίων. Θὰ καταμηνύσωσι βεβαίως ἐμοῦ, ὅτι συνωμοσίαν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας χαλκεύω, ἐὰν ἴδωσιν ἡμᾶς συνδιαλεγομένους ἐνταῦθα.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ταχέως ἐκρύβη μετὰ τοῦ ἐκ Σπάρτης ἀνδρὸς ὄπισθεν τῶν κιόνων τοῦ Ἐρεχθείου, ἔνθα ἀμφότεροι χρόνον ἔτι τινὰ παραμείναντες οἰκείως συνδιελέγοντο.

Ἡμέρας δέ τινας μετὰ τὰ Παναθήναια ἡ μὲν Τελεσίππη ἐν εἰρηνικῇ ἀνθομολογίᾳ ἀπολιποῦσα τὸν Περικλέα κατέλιπε τὴν οἰκίαν τοῦ τέως συμβίου, ἡ δ' Ἀσπασία εἰσήχθη ἀντ' αὐτῆς ὡς δέσποινα.

Οὐχὶ δὲ τεταπεινωμένη κατέλιπε ἡ Τελεσίππη τὴν οἰκίαν τοῦ συμβίου, ἀλλ' ὑπερήφανον αἴρουσα τὴν κεφαλήν· διότι εὐτυχία αὐτὴν ἀνέμενεν, ἧς ἐκ γενετῆς μὲν ἀξίαν ἑαυτὴν ἐθεώρει, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα ἔτι νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι ἠδύνατο νὰ τύχῃ αὐτῆς. Οὐχ ἧττον ὅμως πάντοτε, ὁσάκις ἐμέμφετο τῷ Περικλεῖ ἔλεγεν ἀρχομένη καὶ καταλύουσα τὸν λόγον· «Ἠδυνάμην νὰ συνάψω γάμον πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὅτε δ' ὡρίμασεν ἤδη ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Περικλέους ἡ γνώμη τῆς ἀποπομπῆς τῆς Τελεσίππης, ἐσκοπεῖτο πάντως, ὅπως τὴν γνώμην ταύτην θ' ἀνεκοίνου τῇ τέως συμβίῳ, ἵνα ἀμβλύτερον καταστήσῃ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀλγεινὸν αἴσθημα, ὅπερ ἐν ἐκείνῃ θὰ ἐγεννᾶτο. Ἐνεθυμήθη δὲ τότε, ὅτι πολλάκις αὕτη περὶ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως λόγον ἐποιεῖτο. Ὡς δ' ὁ τότε ἄρχων βασιλεὺς φίλος αὐτοῦ ἐτύγχανεν ὤν, πρὸς δὲ καὶ προβεβηκυίας πως ἡλικίας καὶ ἄγαμος πορευθεὶς πρὸς αὐτὸν ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, ἂν προὐτίθετο νὰ λάβῃ γυναῖκα. Ὁ δ' ἄρχων βασιλεὺς ἀνὴρ πρᾶος καὶ ἐπιεικὴς ὢν εἶπε πρὸς τὸν Περικλέα, ὅτι ἄσμενος θὰ συνῆπτε γάμον, ἂν ἁρμοδίαν νύμφην εὕρισκεν.

«Ὑπάρχει γυνή τις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «λίαν ἁρμόζουσά σοι. Εἶναι δ' αὕτη αὐτὴ ἡ ἐμὴ γαμετή, ἥτις ἧττον μὲν φαιδρὰ εἶναι, ἢ ὥστε πολιτικός, ὡς ἐγώ, πράγματα πολλὰ ἔχων νὰ δύνηται ἀναψυχήν τινα παρ' αὐτῇ νὰ εὑρίσκῃ, λίαν δ' αὐστηρὰ καὶ σεμνοπρεπής, ὥστε νὰ δύνηται νὰ ἑλκύῃ σπουδαῖον ἄνδρα ἱερατικοῦ ἀξιώματος, ὡς σύ. Καὶ ἐγὼ μὲν μέλλω νὰ καταλίπω τὴν Τελεσίππην, ἀλλὰ θὰ εὐδαιμόνιζον ἐμαυτόν, ἂν ἐγνώριζον, ὅτι ἐκ τῆς ἐμῆς οἰκίας ἐξερχομένη εἰς τὴν οἰκίαν ἁρμοδιωτέρου ἀνδρὸς μεταβαίνει, καὶ ὅτι ἐκεῖ, ἔνθα πορεύεται, θὰ εὕρῃ, ὅ,τι παρ' ἐμοὶ ἐστερεῖτο.»

Καὶ ὁ μὲν ἄρχων βασιλεὺς ἐξέλαβε τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους τοσοῦτον σπουδαίους, ὅσον σπουδαίως καὶ ὁ Περικλῆς αὐτοὺς ἔλεγεν, εἶχε δὲ ν' ἀντείπῃ τι, ὅπερ ὄκνον αὐτῷ παρεῖχεν, ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἄρχων βασιλεὺς ὤφειλε πάντοτε παρθένον νὰ νυμφεύηται. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς διεσκέδασε τὸν ὄκνον τοῦτον ὑποσχόμενος, ὅτι πᾶσαν τὴν ἐπὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἰσχὺν αὐτοῦ μεταχειριζόμενος θὰ πράξῃ τὸ πᾶν, ἵνα μὴ τιμωρήσηται οὗτος τὸν περιφρονητὴν τοῦ παλαιοῦ ἔθους. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἔδωκεν αὐτῷ πίστιν ὁ ἄρχων τέλος, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προθύμως θὰ εἰσαγάγῃ τὴν τὸν πρότερον σύμβιον καταλείπουσαν Τελεσίππην ὡς γαμετὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ὁ Περικλῆς λοιπὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἀνεκοίνωσε τῇ Τελεσίππῃ καὶ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ν' ἀποπέμψῃ αὐτὴν καὶ τὴν τοῦ ἄρχοντος βασιλέως νὰ παραλάβῃ αὐτήν.

Ἤκουσε δὲ ταῦτα ἡ Τελεσίππη ψυχρὰ καὶ ἄφωνος καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ἀλλ', ὡς ἐκεῖ προσέβλεψε τοὺς δύο υἱούς, οὓς ὤφειλε νῦν νὰ καταλίπῃ, ἐνηγκαλίσατο αὐτοὺς καὶ δάκρυα ἐρρύησαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. Διότι ἐνθυμηθεῖσα, ὅτι καὶ τῷ Ἱππονίκῳ τέκνα ἔτεκεν, ἀλλ', ὅτι ἀπεδίωξεν αὐτὴν ἐκεῖνος καὶ ὅτι ἐδέησε νὰ καταλίπῃ τὰ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῆς γεννηθέντα, εἶτα δ', ὅτι καὶ τῷ Περικλεῖ τέκνα ἔτεκεν, ἀλλ', ὅτι καὶ ταῦτα νῦν ὤφειλε νὰ καταλίπῃ φεύγουσα καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ ἀκολουθοῦσα, ᾐσθετο ἑαυτὴν ἄδικα πάσχουσαν καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ οὖσαν, ἅτε ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν διωκομένη . . .

Ἀλλ' ἡ γνώμη, ὅτι γαμετὴ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως τέλος γίγνεται, βασίλεια! ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἰδίας φιλοδοξίας πληροῦται! ἡ εὐτυχία, ἣν ἀπολεσθεῖσαν ἐνόμιζε καὶ τέλος νῦν εὕρισκεν! . . . Ἀληθῶς μόνη ἡ διωκομένη γυνὴ εὕρισκεν ἐν τούτοις ἀμοιβήν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ μήτηρ. Ἐκ τούτου, καίπερ ὡς ἀνόητος γυνὴ ὑπερηφανευομένη, ᾐσθάνετο ὅμως πάντοτε τοὺς δικαίους παλμοὺς τῆς ἀδιαλλάκτου μητρικῆς ψυχῆς.

Ἀλλ', ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἡ Τελεσίππη μέλλουσα νὰ καταλίπῃ τὴν οἰκίαν τοῦ συμβίου αὐτῆς ἐφίλησε τὸ μέτωπον τῶν τέκνων τελευταῖον ὡς καταλείπουσα αὐτὰ διὰ παντός, κατελήφθη αἴφνης ὁ Περικλῆς ὑπὸ παραδόξου τινὸς αἰσθήματος. Κατενόησε δῆλα δή, ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ διαρρήξῃ δεσμόν, ὃς ποτε συνέδεσεν ἀλλήλαις δύο ἀνθρωπίνας ψυχάς, ἐὰν μὴ χυθῶσι σταγόνες τινὲς τοῦ αἵματος τῆς καρδίας!

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διότι ἡ Τελεσίππη ἦτο ἡ μήτηρ τῶν τέκνων, ἅτινα τοὺς χαρακτῆρας, τὰ ἴχνη τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως ἔφερον. Πῶς δύναται δὲ γυνὴ τεκοῦσα ἀνδρί τινι τέκνα φέροντα τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἰδίου αὐτοῦ προσώπου νὰ μὴ εἶναι αὐτῷ πάντοτε σεβαστή, ἱερά; Ἀπὸ τοῦ μετώπου δὲ τῶν τέκνων τῆς Τελεσίππης ἀπέλαμπεν ἡ σφραγὶς τῆς ἀχράντου μητρικῆς τιμῆς καὶ τὴν κληρονομίαν ταύτην φεύγουσα κατέλειπεν ἐκείνη τοῖς τέκνοις καὶ τῷ ἀνδρί. Ὁ Περικλῆς δὲ καλῶς τοῦτο κατενόησεν, ὅτε ἡ Τελεσίππη τὴν οἰκίαν κατέλειπεν.

Καὶ πρότερον μὲν εἶχεν ἀπαλλαγεὶς αὐτῆς μετὰ ψυχρὰν καὶ σπουδαίαν δεξίωσιν, ἀλλὰ νῦν ἐδράξατο καὶ αὖθις τῆς χειρὸς τῆς γυναικός, ἣ τέκνα αὐτῷ ἔτεκε, καὶ δάκρυον κατέῤῥευσεν ἐπ' αὐτῆς. Καὶ ὅτε δ' ἡ Τελεσίππη πρὸ πολλοῦ ἤδη μακρὰν ἦτο, ὁ Περικλῆς ἵστατο ἔτι σύννους ἐκεῖ προσέχων τὸν νοῦν ζητήματί τινι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἡ σοφία τῶν ἀνθρώπων οὐδέποτε ἔλυσεν . . .

Διότι θαυμασίως καὶ διὰ παντὸς ἀλύτως ἐπαλλάττουσι τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δίκαια τῶν ἀνθρώπων . . .

Ὁ κύβος δ' ὁ περὶ τῶν τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ γάμου αὐτοῦ ἀνεῤῥίφθη.

Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τοῦ οἰκειακοῦ αὐτοῦ βίου διττὴν εἶχε τὴν ὄψιν, ὡς πάντα τὰ τοῖς ἀνθράποις συμβαίνοντα. Μετὰ τὴν τῆς Τελεσίππης δῆλα δὴ λυπηρὰν ἀπέλευσιν ἐπῆλθεν ἡ φαιδρὰ εἰσέλασις τῆς Ἀσπασίας. Ἡ εἴσοδος δ' αὐτῆς διεσκέδασεν ἠρέμα τὴν ἐπὶ τοῦ σύννου μετώπου τοῦ Περικλέους σκιὰν καὶ κατεσκέδασε φῶς καὶ λαμπρότητα καὶ εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς οἰκίας. Διότι μετὰ τῆς Ἀσπασίας εἰσῆλθον πάντες οἱ μειδιῶντες δαίμονες τοῦ ἔαρος καὶ μυρίπνους ἀναψυκτικὴ αὔρα προσπνεύσασα ἐκάθηρε τὸν τέως πνιγηρὸν ἀέρα τῆς οἰκίας.

Οἱ παλαιοὶ δὲ σεμνοὶ ἐφέστιοι θεοὶ ἀπῆλθον μετὰ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τελεσίππης καὶ ἄλλους ἡ Ἀσπασία εἰσεκόμισε. Διότι ἐν τῷ περιστύλῳ ἔστησε τὸν χαρᾶς πρόξενον Διόνυσον καὶ τὴν φιλομειδῆ Ἀφροδίτην καὶ τὸν εὐβόστρυχον, λαμπρὸν πάτριον θεὸν τῶν φαιδρῶν Ἰώνων, τὸν βελεσσιχαρῆ καὶ λυρογηθῆ χορηγὸν τῆς τῶν Μουσῶν χορείας Ἀπόλλωνα. Καὶ αἱ Χάριτες δὲ νῦν παρίσταντο παρὰ τῷ βωμῷ τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ πολὺν χρόνον ἡ προσήκουσα αὐταῖς θυσία ἀπηγορεύετο.

Τὸ ἀπανταχοῦ δὲ τῇ Ἀσπασίᾳ ἀκολουθοῦν πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ εἰσῆλθε μετ' αὐτῆς καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους καὶ ἐντὸς βραχέος χρόνου ἡ οἰκία αὕτη μεταμορφωθεῖσα φαιδρὰν καὶ χαρίεσσαν ὄψιν ἔλαβε. Διότι οὐδὲν ἄμορφον, οὐδὲν ἀνελεύθερον ἠνείχετο περὶ ἑαυτὴν ἡ Ἀσπασία. Ὅ,τι δ' οὐδενὸς ἐλέους ἐτύγχανε παρὰ τῶν τοῦ κάλλους ἐμπείρων αὐτῆς ὀφθαλμῶν, ἔπρεπε νὰ ἐκβληθῇ, καὶ τὸ κάλλος ἐκηρύχθη ὡς ὁ μέγιστος νόμος καὶ ἐν τῇ οἰκιακῇ ἑστίᾳ. Τεχνιτῶν δὲ χεῖρες ἔπρεπε νὰ κοσμήσωσι τοὺς τοίχους τῶν δωματίων διὰ χαριεσσῶν εἰκόνων καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν καλλιτεχνῶν ἔδει νὰ προέρχηται οὐ μόνον πᾶν ὅ,τι κοσμεῖ καὶ καλλύνει τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ταῖς καθ' ἡμέραν ἀνάγκαις χρήσιμον ἠδύνατο νὰ εἶναι.

Καὶ τέως μὲν ἦσαν λιτὰ πάντα τὰ κατὰ τὸν οἶκον τοῦ Περικλέους, ἀλλ' ἡ λιτότης αὕτη ἀπήρεσκε νῦν καὶ αὐτῷ τῷ Περικλεῖ. Διότι οὐδὲν ἀσμενέστερον τῷ ἐρῶντι τῆς, ὡς οἷόν τε, ἐπιχάριτος διακοσμήσεως τῆς διατριβῆς τῆς ἐρωμένης. Καὶ πρὸς ἰδίαν μὲν αὐτοῦ χαρὰν οὐδεὶς κοσμεῖ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ χάριν τῆς φίλης γυναικὸς καὶ ὁ φιλάργυρος ἄσωτος ἀποδεικνύεται. Διὸ ἄσμενος συνήργει ὁ Περικλῆς τῇ φίλῃ Ἀσπασίᾳ, ἵν' ἀποδείξῃ τὴν ἕδραν τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ ναὸν τοῦ κάλλους.

Τὴν δ' ἰδίαν τῇ γυναικὶ λεπτὴν αἴσθησιν παντός, ὅ,τι εὐάρεστον τῇ ὁράσει, ὅ,τι πρέπον, ὅ,τι σύμμετρον, ἦν ἐν τῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περιβολῇ, ἐν τῷ καλλωπισμῷ αἱ γυναῖκες ἐπιδεικνύουσι, κατεῖχεν ἡ Ἀσπασία ἐν τοσούτῳ θαυμαστῷ μέτρῳ, ὥστε ὁ Περικλῆς ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὑπὸ τὸ κράτος μαγίσσης εὑρισκόμενον καὶ ἐδεῖτο τῆς φίλης γυναικὸς νὰ μὴ μεταμορφώσῃ καὶ αὐτόν, ὡς πάντα τὰ περὶ αὐτόν. Ἀλλ' ἀληθῶς ἦτο ἤδη μεταμεμορφωμένος. Καὶ θηλυδρίας μὲν οὐδέποτε ἀπέβη, ἀλλὰ νέα τις αἴσθησις τέως τέλεον καθεύδουσα διηγέρθη ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀπαύστως ἐργαζομένου ἀνδρός. Διότι ἡ φίλη, ἢ μᾶλλον ὁ ἔρως ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν ταῖς αἰσθήσεσιν ἀρεστὴν καὶ οὐχὶ ὅλως καταφρονητέαν ποιητικὴν ἀξίαν πραγμάτων τινῶν, ὧν τέως ἠμέλει. Οὕτω πρότερον μὲν οὐδεμίαν ἀξίαν ἔνεμε τοῖς μαργαρίταις καὶ ταῖς ἄλλαις πολυτίμοις λίθοις, ἀλλὰ νῦν ἐθεᾶτο ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν γλυπτὴν λίθον, ἥτις ἀπὸ χρυσοῦ τινος ψελίου ἐπὶ τῷ λειριόεντι χρωτὶ τοῦ βραχίονος τῆς ἐρωμένης ἀπήστραπτε καὶ ἐβυθίζετο εἰς τὸ ποικίλον σπινθηροπομπὸν φῶς αὐτῆς, ὡς εἰς θαυμαστόν τι φαινόμενον. Ωσαύτως δὲ πρότερον μὲν οὐδεμίαν ἀξίαν ἔνεμε τοῖς εὐόσμοις μύροις καὶ ταῖς ἄλλαις εὐωδίαις, ἀλλὰ νῦν ἠσθάνετο πᾶσαν λεπτὴν εὐώδη αὔραν, ἥς ἀπὸ τῆς φίλης ἀποπνεούσης ὠσφραίνετο, καὶ πρὸς ἑκάστην εὐωδίαν ἠσθάνετο ἐν τῇ ψυχῇ ἀνάλογόν τινα νέαν ἡδεῖαν μέθην διεγειρομένην. Καὶ τῶν χρωμάτων δὲ τὴν χάριν οὐδόλως ἠσθάνετο πρότερον, ἢ ἴσως ἐνίοτε μικρὰν μόνον τέρψιν, ἥς μόλις συνείδησιν ἐλάμβανεν, ἀλλὰ νῦν; Ὁποίαν ζωὴν εἶχεν, ὁπόσον μαγευτικὸν ἐφαίνετο τὸ πυῤῥόν, τὸ φλογοειδὲς ξανθόν, τὸ θελκτικὸν κυανοῦν, τὸ ἐπίχαρι πράσινον, ὁσάκις περιέκλυζον τὸ σῶμα τῆς ἐρωμένης, ἢ ὁσάκις τὴν λευκότητα τοῦ ῥοδίνου καὶ ἀνθηροτάτου αὐτῆς σώματος ἐξῆρον.

Καὶ ἀληθῶς μὲν ὁ δεσμὸς τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης προθυμίας δύναται μακρὸν χρόνον δύο ψυχὰς νὰ συνενώσῃ καὶ λίαν εὐδαίμονας ν' ἀποδείξῃ, ἀλλ' ὁ δεσμός, δι' οὗ ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Υμέναιος αὐτὰς περιβάλλει, παρέχει αὐταῖς νέαν, ἄγνωστον τέως εὐδαιμονίαν. Καὶ ὁ γάμος δ', ὡς ὁ ἔρως, ἔχει ἴδιόν τινα μῆνα τοῦ μέλιτος. Καὶ ἴσως μὲν ὁ καθ' ἡμέραν φόβος τῆς ἀπωλείας καὶ ἡ ἐλπὶς τῆς ἀνευρέσεως παρέχει ἰδίαν τινὰ χάριν τῷ μηνὶ τοῦ μέλιτος τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ ἡ αἴσθησις, ὅτι ἔχει τις τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν πάντοτε παρ' ἑαυτῷ, εἶναι ἐπίφθονος. Ὁ κακίζων ἄρα τὸν γάμον δὲν ἔλαβεν ἀληθῆ αἴσθησιν τοῦ ἔρωτος.

Ἑκάστη δ' ὥρα τῆς ἡμέρας παρεῖχε νῦν τῷ Περικλεῖ ἰδίαν τινὰ ἡδονήν, ἰδίαν τινὰ λαμπρότητα, ἴδιόν τι ἄνθος. Πάντοτε δὲ τὸ πᾶν ἦτο ἡ Ἀσπασία, ἀλλ' ὅμως ἐν ἑκάστῃ ὥρᾳ ἐφαίνετο αὐτῷ αὕτη ἀλλοία, τῆς μὲν πρωΐας, ὡς ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἠώς, τῆς δ' ἑσπέρας, ὡς ἡ Σελήνη, γλυκὺν ὕπνον εἰς τὰ βλέφαρα αὐτῷ ἐνσταλάζουσα, τὴν δ' ἡμέραν, ὡς ἡ Ἥβη ἡ προσφέρουσα αὐτῷ τὴν κύλικα τῆς ζωῆς. Ἦτο δ' ἡ Ἥρα τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἀλλ' ἡ Ἥρα αὕτη οὐδέποτε ἤρχετο εἰς ἀνάγκην νὰ δανεισθῇ τὸν χρυσοῦν κεστὸν παρὰ τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης. Παρὰ ταῦτα δ' ἐνίοτε ἐφαίνετο αὐτῷ σεβαστή, ὡς μήτηρ, καὶ ἄλλοτε ἐκ τοῦ ἐναντίου ἠσθάνετο τὴν στοργήν, ἣν τις πρὸς τὰ τέκνα αἰσθάνεται.

Ἂν δὲ τὰ ἄψυχα κοσμήματα, αἱ πολύτιμοι λίθοι, οἱ μαργαρῖται, τὰ μύρα, τὰ λαμπρὰ χρώματα διὰ τοῦ ἔρωτος νέαν χάριν περιβάλλονται καὶ νέαν αἴσθησιν ἀνέλπιστον ἐν τῷ ἐρῶντι διεγείρουσιν, ὁποίαν νέαν ζωήν, ὁποίαν γοητείαν παρέχει ἡ ποίησις, ἡ μουσικὴ τῇ ψυχῇ τῶν ἐρώντων! Ὁπόσην πληθὺν καὶ ὁποίαν ποικιλίαν χάριτος καὶ ἡδονῆς ἡ μάγισσα Ἀσπασία ἐμπείρως ἤντλει ἐκ τούτων τῶν πηγῶν καὶ προσέφερεν!

Ὁσάκις δ' ἡ Ἀσπασία ἔψαλλε τῷ Περικλεῖ ᾄσμά τι πρὸς τὴν λύραν, ἢ ἀνεγίγνωσκέ τι αὐτῷ, ὡς ἄλλοτε ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τῷ Φιλάμμωνι, ἐκ τινος κυλινδρικοῦ βιβλίου, τότε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἠγνόει ὁ Περικλῆς, ὅ,τι αὐτὸν μᾶλλον κατεκήλει, ὅτε αὕτη φλογοφόρους τὰς παρειὰς ἔχουσα διελύετο εἰς τὸ πῦρ τῆς ἰδίας τέχνης, ἢ τῆς τοῦ ποιητοῦ, ὃν ἀνεγίγνωσκεν, ἢ ὅτε φαιδρὰ καὶ εὐτράπελος διακόπτουσα συνεχῶς τὸ ᾄσμα, ἢ τὴν ἀνάγνωσιν παιδικῶς ἐστώμυλλεν, ἢ περιττὰς ἐρωτικὰς ἐρωτήσεις ἐποιεῖτο, ἢ ἐπιχαρίτως ἔπαιζεν . . .

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἀθηναῖοι ὡς μὴ εὑρίσκοντες ἄνεσιν καὶ διατριβὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ διέτριβον ἔξω. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς εὕρισκεν εὐάρεστον τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ διατριβήν.

Ὅτι δ' ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος, οἱ υἱοὶ τοῦ Περικλέους, οὐχὶ τῆς Ἀσπασίας τέκνα ἦσαν, ἐκ τούτου ὠφελεῖτο ἡ ἐκ τοῦ γάμου εὐδαιμονία τοῦ Περικλέους, ὃς δὲν ἐκινδύνευε νὰ μερίζηται τὸν ἔρωτα τῆς Ἀσπασίας πρὸς αὐτούς.

Ἂν δ' ἐνελείπετό τι τῇ εὐδαιμονίᾳ τῶν δύο, τοῦτο ἦτο ἴσως ἡ παντελὴς συνείδησις αὐτῆς. Διότι οὐχὶ οἱ εὐδαίμονες αὐτοί, ἀλλ' οἱ στερούμενοι κατανοοῦσι τέλεον τὴν εὐδαιμονίαν τῶν εὐδαιμόνων. Διὰ τοῦτο δ' ἐξ εὐμενείας οἱ θεοὶ ἐγχέουσι καὶ σταγόνα τινὰ ἀψινθίου εἰς τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς. Διότι μόνην τὴν ἀναθολουμένην, ἢ τὴν ἐπισφαλῆ εὐδαιμονίαν αἰσθάνεταί τις.

Παρεῖχε δ' ὁ ἐξ ἔρωτος γάμος τοῦ Περικλέους ἀφορμὴν πολλῶν λόγων τοῖς Ἀθηναίοις. Διότι καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ἐν ταῖς παλαίστραις καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς κουρείοις τῶν Ἀθηνῶν λόγος πολὺς ἐγίγνετο περὶ τούτου, ὅτι ὁ Περικλῆς, ὁσάκις ἐξήρχετο τῆς οἰκίας, ἢ εἰσήρχετο, ἠσπάζετο καὶ κατεφίλει τὴν Ἀσπασίαν. Ἀνὴρ ἐρῶν τῆς συμβίου!

Πολλὰ δ' ἐλέγοντο καὶ περὶ τῶν λευκῶν Σικυωνίων ἵππων καὶ τοῦ λαμπροῦ ὀχήματος, ἐφ' οὗ ὀχουμένη ἡ νέα γαμετὴ τοῦ Περικλέους τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐνίοτε διέτρεχε. Πολλὰ δ' ὡσαύτως ἐλέγοντο περὶ τῶν μεταβολῶν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἂς ἡ ἄλλοτε ἀπέριττος οἰκία τοῦ Περικλέους ὑπέστη. Πολλὰ δ' ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν νέων μεγαλοπρεπῶν τοιχογραφιῶν τῶν κοσμουσῶν νῦν τὴν οἰκίαν, καὶ δὴ περὶ τῆς εἰκόνος τῆς παριστάσης τὴν τῶν Ἐρώτων λεηλασίαν τοῦ Ὀλύμπου. Κεκοσμημένοι δῆλα δὴ διὰ τῆς λείας οἱ Ἔρωτες καὶ ὀλολύζοντες χαρᾷ παρίσταντο φεύγοντες καὶ ἀποκομίζοντες ὁ μὲν τὸν κεραυνὸν τοῦ Κρονίδου, ὁ δὲ τὸ τόξον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ τὸ κράνος καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἄρεως, ὁ δὲ τὸ γογγρῶδες ὅπλον τοῦ Ἡρακλέους, τὸν θύρσον τοῦ Βάκχου, τὰς λαμπάδας τῆς Ἀρτέμιδος, τὰ πτερωτὰ ὑποδήματα τοῦ Ἑρμοῦ!

Ὡσαύτως δ' ἔλεγον, ὅτι ἡ Ἀσπασία συνέγραφε τοὺς λόγους, οὓς ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἔλεγεν. Ὁ δὲ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, ὁ ἀείποτε ἐγκωμιαζόμενος ῥήτωρ, ἠνείχετο τοῦτο μειδιῶν καὶ ὡμολόγει, ὅτι τοὺς μᾶλλον ἐπιτυχεῖς λόγους τῇ ἐπιπνοίᾳ τῆς Ἀσπασίας ὤφειλεν. Ἐκέκτητο δ' ὄντως ἡ Ἀσπασία τὴν μαγείαν εὐρύθμου, ῥέοντος καὶ εὐσυντάκτου λόγου, οἵαν τις παρὰ ταῖς γυναιξὶν ἐνίοτε εὑρίσκει, καὶ τὸν ἐπιχαριτώτατον, ὡς ἀπ' ἀργύρου φθόγγον, καὶ ἐκ τούτου αἴσθησιν παρεῖχε μεγάλου ῥήτορος, παρ' οὗ πολλά τις ἠδύνατο νὰ διδαχθῇ.

Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἔλεγον πολλοὶ καὶ δὴ τῶν τοῦ ὄχλου, ὅτι ἡ Ἀσπασία παρῆγε τὸν Περικλέα πείθουσα νὰ ὀρέγηται τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς. Ἔλεγον δ', ὅτι οὐδόλως ἤθελε νὰ ὑπολειφθῇ τῆς πατριώτιδος Θαργηλίας, ἥτις εἶχε κατορθώσασα γαμετὴ βασιλέως νὰ γένηται.

Τῆς δὲ χορείας τῶν λογοποιῶν τούτων ἡγεμὼν ἐν Ἀθήναις ἦτο πάντοτε ἡ σεμνὴ Ἐλπινίκη, ἣν εὐστόχως ἠδύνατό τις ν' ἀποκαλέσῃ τὸ ζῶν καὶ κινούμενον χρονικὸν τῆς οἰκίας τοῦ Περικλέους. Ἐκ τῆς Ἐλπινίκης δ' εἶχε τὴν ἀρχὴν ὁ λόγος, ὅτι ὁ Περικλῆς ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας, ἢ εἰσερχόμενος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἠσπάζετο τὴν γυναῖκα, αὐτὴ ἐγίγνωσκε καλῶς, ὅπως διέκειτο πρὸς τὰ τέκνα τοῦ Περικλέους ἡ Ἀσπασία καὶ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην.

Διηγεῖτο δ', ὅτι ἡ Ἀσπασία οὐδεμίαν στοργὴν ἠσθάνετο πρὸς τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον, ὅτι οὐδαμῶς ἐπεμελεῖτο αὐτῶν, ὅτι αὐτοὺς μὲν ἐπέτρεπε τῇ φροντίδι τοῦ παιδαγωγοῦ, μόνον δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην ὡς μήτηρ ἐθεράπευε καὶ τρυφερῶς μετεχειρίζετο, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου ὑπὸ τὴν θεραπείαν αὐτῆς θηλυδρίας καί τι χεῖρον ἀπεδεικνύετο.

Καὶ τί θαυμαστόν, ἂν ἡ Ἀσπασία τοῦ εὐφυεστάτου τροφίμου τοῦ Περικλέους ὑπερήσπιζε κατὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, οἵτινες τὸν τύπον μὲν τοῦ πατρὸς ἐν τῷ προσώπῳ ἔφερον, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν αὐτεκμάγματα τῆς μητρὸς Τελεσίππης ἦσαν;

Παρὰ τὸν Ἀλκιβιάδην δὲ καὶ Πάραλον καὶ Ξάνθιππον ἐξετρέφετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους καὶ ἕτερόν τι παιδίον, ὅπερ δὲν κατελέγετο μὲν εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Περικλέους, ἀλλ' οὐδ' εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ. Περίεργα δ' ἦσαν τὰ κατὰ τὸ παιδίον τοῦτο, ὅπερ ὁ Περικλῆς ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Σαμίων πολέμου εἰς Ἀθήνας μεθ' ἑαυτοῦ εἶχε κομίσας. Περὶ τοῦ γένους δῆλα δὴ αὐτοῦ οὐδὲν ἕτερον γνωστὸν ἦτο, ἢ ὅτι Θρᾳκικοῦ τινος, ἢ Σκυθικοῦ, ἢ ἄλλου τινὸς βασιλέως λαοῦ τινος τῶν πρὸς Ἄρκτον υἱὸς ἦτο καὶ ὅτι πολέμιοι ἀπαγαγόντες αὐτὸ παιδίον ἔτι ὂν ὡς δοῦλον ἐπώλησαν. Εὗρε δ' αὐτὸ ὁ Περικλῆς ἐν Σάμῳ καὶ συγκινηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης καὶ τοῦ παραδόξου ἤθους ἠγόρασε καὶ ἐκόμισεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέτρεφεν αὐτὸ μετὰ τῶν υἱῶν. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ παιδίον Μανῆς. Καὶ ὁ μὲν τύπος τῆς μορφῆς αὐτοῦ πολὺ ὑπελείπετο τῆς λεπτότητος καὶ εὐγενείας τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, ἢ μᾶλλον ὡμοίαζε μέν πως πρὸς τὸν τύπον τῶν ὁμοφύλων, τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ Σκυθικῶν μισθοφόρων, ἀλλ' ἡ ξανθὴ καλὴ κόμη, οἱ λάμποντες ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ λευκότης τοῦ χρωτὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διάφορον αὐτὸ ἐκείνων ἀπεδείκνυον. Ἦτο δὲ σιγηλὸν καὶ σύννουν παιδίον ὁ Μανῆς καὶ ἐφαίνετο παραδόξως διατιθέμενος ὑπὸ πολλῶν πραγμάτων.

Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐπειρᾶτο μὲν νὰ παραγάγῃ τὸ παιδίον μεταδίδων αὐτῷ τῆς ἐρασμίας αὐτοῦ ἀκολασίας, ἀλλὰ δὲν κατώρθου τοῦτο. Διότι ὁ Μανῆς ἄσμενος μόνος ἔμενε καὶ δὲν προΰδιδε μὲν ἔκτακτόν τινα εὐφυΐαν, ἀλλὰ μετὰ ζήλου ἠσχολεῖτο περὶ πάντα τὰ μαθήματα, ἅτινα κοινῇ μετὰ τῶν τέκνων τοῦ Περικλέους ἐδιδάσκετο. Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς στοργὴν ᾐσθάνετο πρὸς τὸν παῖδα, ἡ δ' Ἀσπασία ἐθεώρει αὐτὸν παράδοξον καὶ ὁ νέος Ἀλκιβιάδης αὐτοῦ ἐστοχάζετο πάντοτε σκώπτων καὶ χλευάζων.

Ὅτι δ' ἡ οἰκία τοῦ Περικλέους προσιτωτέρα νῦν τοῖς φίλοις, ἢ πρότερον ἦτο καὶ ὅτι ἡ Ἀσπασία παρὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀθίδων ἐπίτηδες μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκοινώνει τῶν διαλόγων τῶν ἀνδρῶν, τοῦτο οὐδόλως ἔβλαπτε τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν. Διότι τῇ εὐτυχίᾳ τῶν ἐρωμένων ὡς ἄρτυμά τι τοῦτο φαίνεται, ὅταν χρόνον τινὰ ἐν ὁμιλίᾳ πρὸς ἄλλους χωρίζωνται, εἶτα δ' αὖθις τρισόλβιοι ἐπανευρίσκωσιν ἀλλήλους.

Ἐκ τῶν προτέρων δὲ φίλων τοῦ Περικλέους ὁ μὲν Ἀναξαγόρας ἠμελήθη. Παρηγκωνίσατο δ' αὐτὸν ὁ ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας εὐνοούμενος περιφανὴς Πρωταγόρας, ὃν ἡ νέα, ἐλευθέρα προλήψεων καὶ εὐθαρσῶς προβαίνουσα περὶ τῶν ἀνθρωπίνων θεωρία ἐξαίρετον σύμμαχον τῆς Μιλησίας εἶχεν ἀποδείξασα. Λίαν δὲ σπανίως ἐφαίνετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους ὁ ποιητὴς τῆς Ἀντιγόνης, εἴτε διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῷ λεπτότητα περὶ τοὺς τρόπους, ἵνα μὴ ἀναῤῥιπίζῃ τὴν γνωστὴν αὐτῷ ζηλοτυπίαν τοῦ φίλου, εἴτε, διότι εὕρισκεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἄκαιρόν τι αὐξανόμενον αἴσθημα, ὅπερ ὤφειλε νὰ καταπολεμήσῃ, εἴτε διότι ἑτέρα τις ἐπίχαρις γυνὴ κυριεύσασα ἀπέσπα αὐτὸν τῶν φίλων. Ἀλλ' οὐδόλως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπίθανον φαίνεται, ὅτι πάντες οὗτοι οἱ λόγοι συνήργουν εἰς τοῦτο . . .

Οσῳ δὲ σπανιώτερον ἐφαίνετο ὁ φαιδρὸς Σοφοκλῆς, τοσούτῳ συχνότερον ἐπεζήτει τὴν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ὁμιλίαν ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς τραγικῆς τέχνης, ὁ σκυθρωπὸς Εὐριπίδης. Μετ' αὐτοῦ δ' ἤρχετο καὶ ὁ πιστὸς παραμείνας Σωκράτης. Τὸν δὲ Φειδίαν τὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἠνάγκαζον ἐνίοτε νὰ ἔρχηται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους καὶ ἡ Ἀσπασία ἔβλεπεν ἀσμένως, ὅτι δὲν ἔφευγε τὴν πρὸς αὐτὴν ὁμιλίαν. Δι' ὃ ἐπεδεικνύετο πάντοτε λίαν ἐρασμία πρὸς αὐτὸν στοχαζομένη τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἤθους καὶ πάντοτε ἐπανήρχετο εἰς τὸν περὶ τῆς Λημνίας θεοῦ λόγον. Ὠργίζετο δὲ πολλάκις κατὰ τὸν διάλογον καὶ δὴ καὶ ἐχαλέπαινεν. Ἔλεγε δὲ πάντοτε ἡ Ἀσπασία, ὅτι ὁ Φειδίας ἵστατο ἐπὶ σχιστῆς τινος ὁδοῦ καὶ ἤλπιζεν, ὅτι μεγάλην ροπὴν θὰ εἶχε αὐτὴ πρὸς τὴν ὁδόν, ἐφ' ἣν ἐκεῖνος θὰ ἐτρέπετο. Ἐκ τούτου ἐσκοπεῖτο πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα καταπολεμήσῃ τὸ ἀμετάτρεπτον τῶν περὶ τῆς τέχνης θεωριῶν αὐτοῦ.

Συχνὰ δὲ ἐπαναλαμβάνουσα ἐμέμφετο αὐτῷ, ὅτι ἀπηξίου νὰ ἐπιτρέψῃ ὡς καλλιτέχνης τῇ χάριτι τῆς φυσικῆς θηλύτητος νὰ ἐνεργῇ, ὡς ἔδει, ἐν αὐτῷ.

Καὶ ὄντως ὁ Φειδίας κατεφρόνει τῶν παραδειγμάτων. Διότι φέρων ἐν ἑαυτῷ τὰς τελείας ἰδέας πάντων τῶν καλῶν τύπων, ἔστρεφε τὸ τεχνικὸν αὐτοῦ βλέμμα πάντοτε μάλιστα ἐπὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ψυχὴν καί, ὅσῳ ἡ ἡλικία προὔβαινε, τοσούτῳ μᾶλλον ἐθάρρει τῇ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ. Ἐθεώρει δ' ἀνάξιον ἑαυτοῦ τὴν ἄμεσον ἀλήθειαν ἀτεχνῶς εἰς τὸν λίθον, ἢ τὸν χαλκὸν νὰ μετενέγκῃ. Ἀλλὰ τοῦτο κυρίως ἀπῄτει ἡ Ἀσπασία.

Ὡς δέ ποτε μετὰ νέον σπουδαῖον περὶ τούτου πρὸς τὸν Φειδίαν διάλογον οὗτος ἀπηλλάγη, εἶπε μειδιῶν ὁ Περικλῆς·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Μοὶ φαίνεται, ὅτι διὰ πολλῆς ὀργῆς ἔχεις τὸν Φειδίαν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἀρνεῖται νὰ μάθῃ τι ἐν τῷ σχολείῳ τῆς χαριέσσης καθ' ὑπόστασιν οὐσίας!»

«Ναί,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «διότι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὑποτυποῦται μόνον τὸ ἰδανικὸν ἀσυνειδήτου τινός, ἵνα εἴπω οὕτω, καὶ σπουδαίου κάλλους. Ἀλλὰ καιρὸς νῦν νὰ μὴ καταφρονῇ πλέον τῆς τελείας ἀληθοῦς χάριτος τῶν καθ' ὑπόστασιν ὄντων, ἀλλὰ ν' ἀντλῇ ἐξ αὐτῆς.»

«Ἀλλ' ἐπὶ τίνα γυναῖκα θὰ κελεύσῃς αὐτὸν νὰ τραπῇ;» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἵν' ἀντλήσῃ τὴν ἐντελῆ ταύτην καὶ ἐφ' ἑαυτῇ εὐφραινομένην χάριν ἐξ αὐτῆς, ὡς τῆς εἰλικρινεστάτης πηγῆς; Ἐπειδὴ δὲ τὴν μὲν ὁμηρικὴν Ἑλένην δὲν δύναται νὰ ἀνακομίσῃ δι' ἐπῳδοῦ τινος ὁ Φειδίας ἐκ τοῦ Ἅιδου, κατὰ τὴν ὁμολογίαν δὲ πάντων ἡ καλλίστη πασῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι γυναικῶν τό γε νῦν σὺ αὐτὴ εἶσαι, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ὁποίαν ἀπόκρισιν παρὰ σοῦ θὰ λάβῃ ὁ Φειδίας, ἐάν ποτε ἐρωτήσῃ ἐπὶ τίνα γυναῖκα κατὰ τὴν γνώμην σου πρέπει νὰ τραπῇ;»

«Θὰ προτρέψω αὐτόν,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «νὰ τραπῇ ἐπὶ γυναῖκά τινα κυρίαν ἑαυτῆς.»

«Ἀλλ', ἐὰν ἐπιμένων ἀξιώσῃ νὰ τραπῇ ἐπί τινα μὴ κυρίαν ἑαυτῆς;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Τότε ὀφείλει,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «προσελθὼν νὰ δεηθῇ ἐκείνου, οὗτινος αὕτη εἶναι, τοῦ δεσπότου, ἂν δούλη εἶναι, ἢ τοῦ ἀνδρός, ἂν εἶναι σύμβιος Ἀθηναίου τινός.»

«Καὶ πιστεύεις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι Ἀθηναῖός τίς ποτε προθύμως θὰ ἐδέχετο νὰ καταπροδῷ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα ἐκτιθεὶς αὐτὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἑτέρου;»

«Διὰ τί ἐρωτᾷς ἐμέ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «περὶ ζητήματος, περὶ οὗ σὺ ἁρμοδιώτερος εἶσαι νὰ κρίνῃς;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἄγε δή,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἄκουσον τὴν ἀπόκρισιν. Ἀθηναῖός τις οὐδέποτε θὰ ἐκθῇ τοῖς ὄμμασιν ἑτέρου τινὸς ἀνδρὸς ἀκάλυπτον τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα. Διότι ἡ αἰδὼς τῆς γυναικὸς οὐχὶ κενή τις λέξις πρέπει νὰ εἶναι. Ὡς δ' ἡ παρθένος αἰδήμων ἐκ φύσεως εἶναι, οὕτω καὶ ἡ γαμετὴ ἀνδρός τινος ἔτι μᾶλλον αἰδήμων ὀφείλει νὰ εἶναι ἐξ ἔρωτος, διότι προδίδουσα τὴν αἰδῶ ἀτιμάζει οὐχὶ ἑαυτὴν μόνην.»

«Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι σεβαστή,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ ἀναντιρρήτως δικαία. Ἀλλ' ὁ λόγος, ὃν προβάλλεις, φαίνεται οὐχὶ τελείως εὔλογος. Διότι οὐχὶ σπανίως ὑμεῖς οἱ ἄνδρες παραδίδετε τὴν γυναῖκα τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ταῖς χερσὶ τῶν ἰατρῶν, καίπερ ποιοῦντες τοῦτο ἐπὶ παρουσίᾳ ὑμῶν αὐτῶν. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἡ αἰδὼς οὐχὶ ὁ σπουδαιότατος λόγος, ἢ ὅτι οὐχὶ πάντοτε πᾶσα ἀποκάλυψις τῆς γυναικὸς ἀναιδὴς εἶναι.»

Ἐπὶ τοσοῦτον εἶχον χωρήσαντες ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν τῇ ἐρεύνῃ ταύτην. Αἴφνης δὲ διεκόπησαν ὑπὸ τῆς ἐπισκέψεως δύο ἀνδρῶν, ὧν ἡ ὁμόχρονος εἴσοδος ἐξέπληξεν αὐτούς.

Οἱ δύο δ' οὗτοι ἄνδρες ἦσαν ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης.

«Ἰδέ! πῶς συμβαίνει τοῦτο,» ἠρώτησε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία προσαγορεύσασα πρῶτον τοὺς ἄνδρας, «ὥστε δύο ἔγκριτοι ἄνδρες, περὶ ὧν φόβος κατεῖχέ με πάντοτε ἀπὸ τοῦ συμποσίου ἐκείνου τοῦ Ἱππονίκου, μή τι ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους ἴσως ἔχωσι, σήμερον τοσοῦτον εἰρηνικῶς νὰ ὁμιλῶσι πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ εἰσέρχωνται ἐν τῷ αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην;»

«Θά σοι εἴπω, ὅπως συνέβη τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ἂν πάντως ἀξιοῖς νὰ μάθῃς τοῦτο. Ἐγώ τε καὶ ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρωταγόρας οὗτος συνηντήσαμεν ἀλλήλοις ἐξ ἀντιθέτου φορᾶς πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας ταύτης. Καὶ ἐγὼ μὲν ἱστάμην χρόνον τινὰ πρὸ τῆς θύρας καὶ ὤκνουν νὰ εἰσέλθω, διότι ἀκριβῶς, ὅτε ἔμελλον νὰ εἰσέλθω, ἔννοιά τις ἐνέπεσέ μοι, ἧς ἠδυνάτουν ν' ἀπαλλαγῶ. Ἐν ᾧ δ' ἐγὼ ἱστάμην κάτω βλέπων, ἦρχετο ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ Πρωταγόρας. Ἀλλὰ καὶ οὗτος τὸ κατ' ἀρχὰς δέν με εἶδε. Διότι, ὡς ἐγὼ σύννους κάτω ἔβλεπον, οὕτω μετῆγε καὶ οὗτος τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰς νεφέλας καὶ τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ αἴρων τὴν κεφαλήν. Ἐκ τούτου συνεκρούσθησαν τὰ σώματα ἡμῶν καὶ τότε ἀνεγνωρίσαμεν ἀλλήλους. Ὡς δ' ἑκάτερος ἡμῶν ἐνόησεν, ὅτι ὁ ἕτερος προῃρεῖτο νὰ εἰσέλθῃ ἐνταῦθα, ἤθελεν ἑκάτερος ἡμῶν μεταστραφεὶς ν' ἀπέλθῃ καὶ τὸν ἕτερον ἐλεύθερον νὰ καταλίπῃ, ἵνα εἰσέλθῃ. Καὶ ἑκάτερος μὲν ἡμῶν ἕτοιμον ἑαυτὸν ἀπεδείκνυε ν' ἀπολίπῃ τὸ πεδίον, ἀλλ' οὐδέτερος ἐδέχετο τὴν θυσίαν ταύτην. Δι' ὃ τέλος ἐνενοήσαμεν τύχῃ ἀγαθῇ νὰ εἰσέλθωμεν ἀμφότεροι.»

Ἐμειδίασαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ εἶπον, ὅτι εὐοιώνιστον τὸ σημεῖον τοῦτο εὑρίσκουσι, καὶ δή, διότι ἐν φιλοσοφικῇ ἐρεύνῃ κατέλαβον αὐτοὺς οἱ ἄνδρες. Εἶπον δ', ὅτι ἠρεύνων ζήτημά τι, εἰς οὗ τὴν λύσιν οἱ δύο ἄνδρες, καίπερ τὰ ἐναντία φρονοῦντες, ὅμως ἀναμφιλόγως σοφοὶ ὄντες θὰ ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν.

Ὡς δ' ὅ τε Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης ἠρώτησαν περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, οὐδαμῶς ἐδίστασεν ὁ Περικλῆς νὰ ἐξηγήσηται αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα.

«Ἠρξάμεθα συζητοῦντες περὶ τούτου,» εἶπεν, «πότερον δύναται ἀνὴρ ἐρῶν τῆς γυναικὸς νὰ ἐπιτρέψῃ ἀκάλυπτον τὴν καλλονὴν αὐτῆς τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ καλλιτέχνου εἰς ἀπεικασίαν; Καὶ ἐγὼ μὲν ἀπηρνούμην τοῦτο, ἡ δ' Ἀσπασία κατέδειξέ με, ὅτι πολλάκις ἐπιτρέπομεν τῷ ὄμματι καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταῖς χερσὶ τῶν ἰατρῶν ἀκάλυπτον τὴν γυναῖκα, καίπερ ἐπὶ παρουσίᾳ ἡμῶν αὐτῶν, ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἐνίοτε ἀναγκαζόμεθα ἄλλους λόγους παρὰ τὴν αἰδῶ ἰσχύοντας ν' ἀναγνωρίζωμεν. Ὅτι λοιπὸν ἡ συντυχία ὑμᾶς ἐνταῦθα εἰσήγαγε, θεωρῶ θεῖόν τι σημεῖον πεῖθον ἡμᾶς νὰ ἐπιτρέψωμεν ὑμῖν τοῖς σοφοῖς τὴν κρίσιν περὶ τοῦ πράγματος.»

«Ἀναμφιλόγως,» εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, «ὑπάρχουσι λόγοι ἀνώτεροι τῆς αἰδοῦς καὶ ἀφορμαί, αἵτινες δύνανται νὰ συγχωρήσωσι τὴν κατ' ἐπίφασιν βλάβην αὐτῆς. Καὶ ἕνα μὲν τῶν λόγων τούτων, ἢ ἀφορμῶν παρέσχεν ἡ Ἀσπασία, ἐγὼ δὲ προστίθημι τοῦτο, εἰς τί θὰ περιῐσταντο αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι, ἂν τὸ καλὸν ἠρνεῖτο νὰ ἐπιδείξῃ ἑαυτὸ τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ καλλιτέχνου; Τὸ κάλλος ἔχει καθήκοντα οὐχὶ πρὸς ἑαυτὸ μόνον. Ὅ,τι δ' ἀφειδῶς παρέχει αὐτῷ ἡ φύσις, τούτου ὀφείλει νὰ κοινωνήσῃ καὶ ἡ τέχνη. Διότι τὸ καλὸν εἶναι ἐν λόγῳ τινὶ κτῆμα τοῦ κοινοῦ, ὅπερ δὲν παραχωρεῖ τῶν ἑαυτοῦ δικαίων. Πρὸς τούτοις δ' ἐκ φύσεως εἶναι τὸ καλὸν θνητόν τι καὶ ἐξίτηλον, ὅπερ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνοις τοῖς ὁμοχρόνοις ὑπάρχει, καὶ δὲν δύναται ἄλλως νὰ μεταδοθῇ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ ν' ἀθανατισθῇ, ἢ μόνον ὑμνούμενον ὑπὸ τῶν ποιητῶν, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Μενελάου ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, ἢ ἀποτυπούμενον ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου καὶ οὕτω παραδιδόμενον τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐπὶ τοῦ μαρμάρου καὶ χαλκοῦ.»

«Κατὰ τὴν σὴν ἄρα γνώμην,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καλή τις γυνὴ κοινὸν κτῆμα εἶναι, οὗ τῆς ἀπολύτου κτήσεως οὐδεὶς ν' ἀντιποιῆται μόνος πρέπει;»

«Μόνον τὸ κάλλος — οὐχὶ αὐτὴ αὕτη!» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας. «Ὡς δ' ἐπὶ πάντων τῶν γιγνομένων περὶ τούτου μόνον πρόκειται, ὅπως ἐγένοντο, περὶ τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς ἐγένοντο, οὕτω κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ ἡ ἀποκάλυψις γυναικείας τινὸς καλλονῆς εἰς προαγωγὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μεγάλου τινὸς τεχνικοῦ σκοποῦ δύναται κατὰ τρόπον τινὰ νὰ γένηται καὶ ἐν περιστάσεσιν, αἵτινες τὸ ὕποπτον τοῦ πράγματος τέλειον διαλύουσιν.»

«Καὶ ὁποῖαί τινες δύνανται νὰ εἶναι αἱ περιστάσεις αὗται;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Τοῦτο εἶναί τι,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας, «ὅπερ δυσκόλως δύναταί τις νὰ διορίσῃ. Ἀλλ', ἄν, ὡς ἡ Ἀσπασία, ἐξ ὧν ἀνεκοίνωσας ἡμῖν, ὑπεδήλωσε, τὴν μὲν γυναῖκα, ἥτις ἄνευ μαρτύρων οἰκείως πως τὴν προσέγγισιν τοῦ ἐπικούρου ἰατροῦ ἐπιζητεῖ, ἀναιδῆ καὶ ἀκόλαστον συνήθως ἐκλαμβάνομεν, ἀνύποπτον δὲ πᾶσαν ἀποκάλυψιν θεωροῦμεν, ὅταν ἡ γυνή, παρόντος τοῦ ἀνδρός, ἀποκαλύπτηται, τότε διὰ τούτων τίθεται πάντως ὡς βέβαιον, ὅτι ὑπάρχει τρόπος τις, καθ' ὃν πιστεύει τις, ὅτι δύναται ἄνευ βλάβης τῆς αἰδοῦς ν' ἀποκαλύψῃ ξένῳ τινὶ ὀφθαλμῷ τὰ θέλγητρα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.»

«Ὁμολογουμένως,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἂν περιστάσεις τινές, ἢ ὑψηλός τις σκοπὸς ἐπιβάλλουσι τὴν τοιαύτην ἔκθεσιν τῆς γυναικός, μόνον κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον δύναμαι νὰ φαντασθῶ αὐτὴν ὡς δυνατήν. Ἴσως δὲ θὰ προσθῇς καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ γυνὴ ἐπιτρέπει τῷ καλλιτέχνῃ μόνον, ὅ,τι τοῦ καλλιτέχνου εἶναι, καὶ ὅτι ἡ αἰδώς, ἵνα οὕτως εἴπω, ὑποχωρεῖ μὲν εἰς χωρίον τι, ἀλλ', ὅτι ὑπὲρ τοῦ χωρίου τούτου μέχρι τῆς τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματος ἀμύνεται ἡ γυνή. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἐπελάθου τῆς ἱστορίας τοῦ ἀσιάτου ἐκείνου βασιλέως, ὃς μεμαγευμένος ὑπὸ τῶν θελγήτρων τῆς γυναικὸς ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὴν γυμνὴν εὐνοουμένῳ τινί. Ἂν δὲ καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ἀπώλεσεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος καὶ θρόνον καὶ γυναῖκα καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ εὐνοουμένου ἐπιβουλευθείς, ὃς ἀναφλεγεὶς ὑπὸ τῶν θελγήτρων ἐκείνων οὐδεμίαν ἡσυχίαν ἔσχεν, ἕως οὗ ἐκτήσατο, ὅ,τι αὐτὸν ἀνέφλεξεν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἀλλὰ δι' ἀλλοίων βλέπει ὀφθαλμῶν,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας, «ἕτερόν τι ἐν νῷ ἔχει, ἕτερόν τι αἰσθάνεται ὁ καλλιτέχνης τὴν ἀκάλυπτον εὐμορφίαν θεώμενος, ἢ ὅ,τι ὁ θηλυδρίας εὐνοῦχος ἀσιάτου τινὸς βασιλέως. Διότι ἐκεῖνος θεώμενος τὰ ἀνθηρὰ καὶ εὔμορφα μέρη τοῦ σώματος βλέπει, ὅ,τι τὸν ἔμπειρον τῆς εὐμορφίας, τὸν αἰσθητικὸν τοῦ κάλλους ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἑλκύει, καὶ τοσαῦτα μαθήματα εἰσρέουσιν ἐκ τούτων εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὥστε οὐδεὶς πλέον τόπος ἐν αὐτῇ μένει πρὸς ἀκολάστους ὀρέξεις. Ἢ, ἐὰν μένῃ καὶ μικρός τις τόπος καὶ πρὸς τοῦτο, ἔμπειρος ὅμως εἶναι νὰ κρατῇ τῶν ὀρέξεων. Εἶτα δ' ἡ συνήθεια ἀμβλεῖαν κατέστησε τὴν ἀκόλαστον ὁρμήν, ἣν ἡ γυμνότης συνήθως διεγείρει. Περὶ δὲ τοῦ σεμνοῦ γέροντος Φειδίου — εἶναι καὶ οὗτος ἀνήρ; Οὐδαμῶς. Ὁ Φειδίας εἶναι θεόμοιρος μέν, ἀλλ' οὐδετέρου γένους καλλιτεχνικὴ ψυχή, ἥτις ἔχει σῶμα καὶ χεῖρας, ἵνα δι' αὐτῶν μόνον τὸν γλύφανον κινῇ, — εἶναί τις, ὃς ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις μορφὴν μόνην οὐχὶ δὲ καὶ ὕλην ἑνορᾷ . . .»

«Τὴν μὲν γνώμην τοῦ Πρωταγόρου ἠκούσαμεν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλ' ἀκούσωμεν, ὅ,τι καὶ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διδάσκει. Τί περὶ τούτων φρονεῖς, ὦ Σώκρατες; Ἐπιτρέπεται τῇ γυναικὶ ν' ἀποτιθῆται τὴν αἰδῶ εἰς προαγωγὴν μεγάλου τινὸς καλλιτεχνικοῦ σκοποῦ;»

«Νομίζω,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τούτου, ἂν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ καλὸν κρεῖττον τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι. Ἀλλὰ τοῦτο δὴ εἶναι τὸ ζήτημα, ὡς ἐνθυμοῦμαι, περὶ οὗ τὴν λύσιν τοσοῦτον ἤδη χρόνον ἀσχολούμεθα καὶ οὗ ἡ ἔρευνα καὶ ἐν τῷ συμποσίῳ ἐκείνῳ τοῦ Ἱπποκλείου πάλιν διεκόπη . . .»

«Πρὸς τῶν Ὀλυμπίων θεῶν!» ὑπέλαβεν γελῶσα ἡ Ἀσπασία, «ὑπόχρεως θά σοι γένωμαι, ὦ ἀγαθέ, ἐὰν καὶ σήμερον ἀποστῇς τῆς περαιτέρω ἐρεύνης τοῦ ζητήματος ἐκείνου καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐὰν τό γε νῦν συγχωρήσῃς μοι, ὅτι δὲν καταμανθάνω τὸν λόγον, δι' ὃν ἡ σωφροσύνη δύναται νὰ ὑπερέχῃ τοῦ κάλλους. Ἂν ὑπάρχει νόμος τις, καθ' ὃν πάντα ἐν τῷ κόσμῳ ἀγαθὰ καὶ σώφρονα πρέπει νὰ εἶναι, ὑπάρχει βεβαίως καὶ νόμος λέγων, ὅτι πάντα ἐν τῷ κόσμῳ πρέπει νὰ ὀρέγωνται τοῦ καλοῦ καὶ ἐν τῷ καλῷ νὰ εὑρίσκωσι τὸ ἄνθος τῆς ὑπάρξεως, τὸν σκοπὸν τῆς διαπλάσεως. Ἀλλὰ τέλος ἑκάτερος τῶν δύο τούτων νόμων δύναται νὰ εἶναι ἐσωτερικός τις ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ὁριζόμενος αὐθαίρετος νόμος. Ἐχέτω λοιπὸν τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν οὕτως.»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Πρωταγόρας, «ὡς ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων τοῦτο μόνον καλεῖ ἀλήθειαν, ὅ,τι αὐτῷ τῷ ἰδίῳ ἀληθὲς φαίνεται, οὕτω καλὸν κἀγαθὸν εἶναι ἑκάστῳ τοῦτο μόνον, ὅ,τι αὐτῷ ὡς τοιοῦτον παρίσταται. Σταθερὰ δ' αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν σωφροσύνη οὐδαμῶς ὑπάρχει, ὡς οὐδεμία σταθερὰ ἀλήθεια.»

Τὸ προσηνὲς πρόσωπον τοῦ Σωκράτους προσέλαβε σκωπτικόν τι ἦθος· εἶπε δέ·

«Λέγεις πάντοτε, ὦ Πρωταγόρα, ὅτι οὐδεμία σταθερὰ ἀλήθεια ὑπάρχει, ὅμως δὲ σὺ αὐτὸς περὶ πάντων, ὅσα ἐρωτᾷ τις, εἶσαι ἱκανὸς νὰ διδάσκῃς λαμπρῶς καὶ ἀμεταπτώτως!»

«Εἶναι προτιμότερον ν' ἀποφαίνηταί τις τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διαῤῥήδην,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας, «ἢ ἐν ψευδεῖ μετριοφροσύνῃ νὰ ὑποκρίνηται μέν, ὅτι οὐδὲν οἶδε, ν' ἀξιοῖ δ', ὅτι πάντα πάντων μάλιστα ἀκριβοῖ . . .»

«Ὀρέγομαι τῆς γνώσεως,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἧς στεροῦμαι. Ἀλλὰ σὺ ἔξαρνος τοῦ δυνατοῦ τῆς γνώσεως εἶσαι. Πρέπει ἄρα τὸ διανοεῖσθαι κατ' ἄνθρωπον ὡς μάταιον νὰ θεωρήσωμεν μόλις νῦν τούτου ἀρξάμενοι;»

«Προτιμότερον,» ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, «ἢ νὰ διαταράτ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τωμεν τὸ ἀνθηρὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων διὰ φροντιστικῶν καὶ ἀνιαρῶν θεωριῶν . . .»

«Καταμανθάνω νῦν,» ἀντεῖπεν ὁ Σωκράτης, «ὅτι ὑπάρχουσί τινες, οἵτινες καταφρονοῦντες τῆς τέχνης τοῦ διανοεῖσθαι ἀσκοῦσι λαμπροτέραν τὴν τέχνην τοῦ λόγου. Διότι, ἐπειδὴ αἱ ἔννοιαι, ἃς ἐκφέρουσι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τούτων οὐδεμίαν ἀπόλυτον ἀξίαν ἔχουσιν, αἱ κομψὰι λέξεις ἄρα μόναι δύνανται νὰ ἐμποιήσωσι τοῖς ἀκροαταῖς τὴν τοιαύτην, ἢ τοιαύτην διάθεσιν.»

«Ὑπάρχουσι καὶ τοιοῦτοι,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας, «οἵτινες ἀμελοῦσι τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ὡς νομίζοντες, ὅτι ὑπὸ τὴν πλαστὴν αὐτῶν ἀφέλειαν σύνεσιν ὑποκρυπτομένην οἱ ἄνθρωποι εὑρίσκουσιν, ὑπὸ τὸν ψελλισμὸν σοφίαν μαντείου, καὶ ὑπὸ τὰς μετριόφρονας αὐτῶν ἐρωτήσεις τὸ εὐπροσήγορον ἐξόχου τινὸς διανοίας.»

«Προτιμότερον νομίζω,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «νὰ ἐξαναγκάζῃ τις τοὺς ἄλλους νὰ διανοῶνται δι' ἐρωτήσεων, αἵτινες τὴν ῥᾳθυμίαν αὐτῶν ταράττουσιν, ἢ νὰ προάγῃ αὐτοὺς εἰς ἄνοιαν διὰ προχείρων ἀποκρίσεων, αἵτινες τῷ ἐρωτῶντι ῥᾳστώνην παρέχουσιν.»

«Προτιμητέα ἡ ἄνοια,» ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, «ἢ καταλείπων τις τὸ πεδίον τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὀχούμενος ἐπὶ νεφελῶν καὶ κενῶν λόγων νὰ πλανᾶται ἐν τῷ ἀπείρῳ. Εἶναι δ' ὅμως ἡ τοιαύτη πλάνη ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἀπείρου νεφέλης τῶν ἐννοιῶν πολλάκις καταληπτή. Διότι ὑπάρχουσί τινες, οἵτινες ἀναγκάζονται βίᾳ νὰ ἐξέρχωνται εἰς θήραν τῶν ἐννοιῶν ὡς στερούμενοι τοῦ θείου δώρου ἔμψυχόν τι πλαστικῶς νὰ παραγάγωσιν . . .»

«Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «οἵτινες καλλωπίζονται τοῖς ψευδοληρήμασι, διότι στεροῦνται τοῦ δώρου τῶν καθαρῶν καὶ ἐναργῶν ἐννοιῶν . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἀλλ' ἐκεῖνοι δὴ οἱ σκυθρωποὶ μεριμνοφροντισταί,» ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, «εἶναι οἱ καθιστάντες τὴν ἀρετὴν ἐπαχθῆ, διότι πάντοτε περὶ αὐτῆς λέγουσιν.»

«Ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι ἀληθῶς ἐκεῖνοι,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «οἵτινες ἀμελοῦσιν ὅλως τῆς ἀρετῆς, ἵνα μὴ ἐξέλθωσί ποτε τῆς χαριέσσης καὶ ἐρασμίας ἀκολασίας.»

«Ἡ χαρίεσσα καὶ ἐρασμία ἀκολασία,» ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, «εἶναι προτιμητέα τῆς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλομένης προέσεως ἐκείνων, οἵτινες ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς τὰς ἀκάνθας δεινῶν δισταγμῶν θερίζουσι, διότι αὐτοὶ δὲν ἐκλήθησαν, ἵνα τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς ἀπολαύσωσιν . . .»

«Τοιοῦτος εἶμαι ἐγώ!» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Σωκράτης ἤρεμος. «Ἀλλὰ σύ, ὦ Πρωταγόρα, ὡς μοι φαίνεται, εἶσαι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τὰς καθαρὰς ἰδέας θέλουσι ν' ἀποδεικνύωσι τοιαύτας, οἷοι αὐτοὶ οὗτοι εἶναι, ἤτοι δούλας τῶν αἰσθήσεων!»

«Λυποῦμαι,» ὑπολαβών, μεταξὺ αὐτῶν ἐριζόντων, εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι διὰ τῶν ἐριστικῶν τούτων λόγων τὸ περὶ οὗ προὔκειτο ζήτημα οὐδαμῶς ἐκρίνατε, ἀλλ' ὀργισθέντες, ὡς μοι φαίνεται, εἰς ματαίους λόγους περιεπέσετε.»

Ἀλλ' ὁ Σωκράτης εἶπεν·

«Καλῶς ἐννοῶ, ὅτι ἐνταῦθα πάντοτε ὁ ἡττημένος ἐγὼ θὰ εἶμαι!»

Ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν ἤρεμος καὶ οὐδὲν ἴχνος ὀργῆς ἐκφαίνων.

Μετὰ μικρὸν δ' ἀπῆλθε μὲν καὶ ὁ Πρωταγόρας, ἀλλ' ἐξενεγκὼν πρῶτον λόγους τινὰς τῆς ἀγανακτήσεως, ὑφ' ἧς κατείχετο.

«Οἱ δύο σοφοί,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, «φαίνονταί μοι δύο τέλεον ἰσοπαλεῖς ἀντίπαλοι. Ἐπετέθησαν δ' ἀλλήλοις, ὡς τεχνικοὶ παλαισταί, καὶ δυσχερὲς εἶναι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ν' ἀποφήνηταί τις, ὁπότερος αὐτῶν τῆς τιμῆς τῆς νίκης δύναται νὰ ἀντιποιήσηται.»

Ἡ δ' Ἀσπασία ἐμειδία μόνον· καὶ ἐπὶ πολὺ δὲ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Περικλέους τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο ᾐωρεῖτο ἔτι ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῆς. Διεῖδε δ' ἐκείνη, ὅ,τι τὴν ἔριν τῶν δύο ἀνδρῶν τοσοῦτον ὀξεῖαν κατέστησεν, ἐξ ἧς τινος ἀφορμῆς τοσοῦτον δηκτικοὺς καὶ πικροὺς λόγους ὁ προσηνὴς ἄλλως Σωκράτης τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἀνέμιξε. Διέγνω δὲ τὴν καρδίαν τοῦ μεριμνοφροντιστοῦ ἐξ ἴσου, ὡς καὶ τὴν τοῦ περιδόξου σοφιστοῦ, ὅς, πᾶν ὅ,τι ἔλεγε, βέβαιος ἦτο, ὅτι ἀρεστὸν τῇ ἀκοῇ τῆς καλῆς Μιλησίας ἦτο . . .

Ἀπὸ τῆς ἔριδος δ' ἐκείνης τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Πρωταγόραν διηγέρθη ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἀσπασίας ἀθυμία τις κατ' ἐκείνου καὶ δὴ λεληθότως ἀνεφύετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἡ ἐπιβολὴ νὰ καταισχύνῃ τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρός, ὃς ἐπὶ ταῖς καθαραῖς ἰδέαις ἐκόμπαζε καὶ τῶν δούλων τῶν αἰσθήσεων κατεφρόνει, διὰ γυναικείας πονηρίας καταισχύνουσα, εἰ δυνατόν, αὐτόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XVI.

ΑΙ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ.

Τὸ ἄγαλμα τοῦτο παρίστησιν αὐτὸ τὸ καλόν!» ἀνεφώνησαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτε ὁ Φειδίας περατώσας τὸ νέον χαλκοῦν τῆς Παλλάδος ἄγαλμα, ὅπερ κατ' ἐντολὴν τῶν Λημνίων εἶχε κατασκευάσας, ἀπεκάλυψεν αὐτὸ τὸ πρῶτον τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν πολιτῶν. Φωνὴ δὲ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως διέδραμεν ἅπασαν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀλλά, τί ἐδίωκεν ὁ Φειδίας; Ὡς τὴν θεὸν ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἔργῳ ἀπεικόνισεν, οὐδεὶς Ἕλλην ἐφαντάσθη ποτὲ αὐτήν.

Ἄνευ κράνους καὶ ἀσπίδος παρίστατο ἡ θεός. Ἐλεύθεροι δ' ἐκύμαινον οἱ οὖλοι βόστρυχοι περὶ τὸ ὑψηλὸν μέν, ἀλλ' ἐπιχαριτώτατα ἠνωρθωμένον πρόσωπον· θαυμαστὸς ἦτο ὁ τύπος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ προσώπου· ἀπαραβλήτως λεπτοφυεῖς αἱ παρειαί. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἔβλεπεν αὐτὰς ἐρυθραινομένας. Οἱ δὲ δύο τέλεον γυμνοὶ βραχίονες, ὡς καὶ αἱ χεῖρες, ἦσαν παραδείγματα λεπτοτάτης καὶ εὐγενεστάτης διαπλάσεως. Καὶ ὁ μὲν ἕτερος τῶν βραχιόνων αἰρόμενος παρεῖχεν ἀκάλυπτον τὸ πλεῖστον τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς εἰς θέαν, ἡ δ' ἐσθὴς ἐλαφρὰ προσκολλωμένη τῇ ὀσφύϊ ἐξέφαινε καθαρὰς τὰς γραμμὰς καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ ἄλλου σώματος.

Ὡς δὲ πάντες κοινῇ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνωμολόγουν τὸ ἐξαίσιον κάλλος τοῦ νέου τούτου ἔργου τοῦ Φειδίου, οὕτω καὶ πάντες ἰσχυρίζοντο, ὅτι πάντως ἡ Ἀσπασία παρέστη ὡς παράδειγμα τῷ τεχνίτῃ εἰς κατασκευὴν τῆς Παλλάδος ταύτης.

Καὶ δὲν ἐπλανῶντο τέλεον ταῦτα ἰσχυριζόμενοι.

Διότι ἀληθῶς μὲν καὶ ἡ Θεοδότη αὐτὴ ἔμπειρος ἦτο ὡς τεχνικὴν ὕλην μεταχειριζομένη τὸ σῶμα νὰ παριστῇ θαυμασίως δι' αὐτοῦ τὴν μορφὴν ποικίλων θηλειῶν θεῶν καὶ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι τὴν τεχνικὴν ταύτην ἐμπειρίαν ὡμολόγουν, πάντως δ' ὅμως ἡ Ἀσπασία ἀπεδείκνυεν, ὅτι κατεῖχε τὴν τέχνην ταύτην ἐν ὑπάτῳ καὶ τελειοτάτῳ μέτρῳ. Ἀλλὰ μόνοι μάρτυρες τῆς τέχνης ταύτης ἦσαν ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Φειδίας, ὃς δή, καίπερ τοσοῦτον σπουδαῖος, ὅμως εἰς τοσοῦτον θαυμασμοῦ περιέστη, ὥστε ἐπὶ μικρὸν ὡμολόγησεν, ὅτι ἡ φύσις δύναται ἐνίοτε νὰ πλησιάσῃ τῷ ἰδανικῷ.

Ἀλλ' ἀπεικάζων τὴν Παλλάδα τῇ Ἀσπασίᾳ ὁ Φειδίας οὐ μόνον τὴν φύσιν εἶχεν ὡς παράδειγμα, ἀλλ', ὅ,τι ἐν αὐτῇ αὐτὸς ἔβλεπεν, ἦτο πλάσμα τῆς μιμητικῆς τέχνης, σωματότης ἐκ τῆς διανοίας ἀναγεννηθεῖσα. Διότι, ὡς ἡ Ἀσπασία ἐνετύπου τῇ φυσικῇ ὕλῃ τοῦ ἰδίου αὐτῆς κάλλους ἰδίαν τινὰ σφραγῖδα ἐξ αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ ἰδίας τῷ καλλιτέχνῃ, οὕτω καὶ ὁ Φειδίας ἐξ ἑτέρου ἔγλυφε τὸν μάρμαρον κατ' ἐσωτερικήν τινα ὡρισμένην θεωρίαν καὶ πρόθεσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μεταφέρων δ' ὁ Φειδίας τὴν ζωτικὴν χάριν τῆς καλῆς ἅμα τε καὶ σοφῆς Ἀσπασίας εἰς τὸν μόνιμον χαλκόν, ἀπεδείκνυεν ἔργῳ τὴν παραίνεσιν, ἣν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Περικλέους εἶχεν ἀκούσας, ἤτοι παρίστη τὴν σοφίαν ἐν τῷ μαγευτικῷ ἀνικήτῳ ἐνδύματι τοῦ κάλλους.

Ὡς δὲ καὶ ὁ Ἀλκαμένης καινόν τι καὶ θαυμαστὸν εἶχε παραγαγών, ὅτε ἡ Ἀσπασία ἐπέτρεψεν αὐτῷ ν' ἀντλήσῃ ἐκ τῆς ζώσης κρήνης τοῦ κάλλους, οὕτω καὶ ὁ Φειδίας τὸ αὐτὸ μὲν νῦν ἀπετέλεσεν, ἀλλ' ὡς ὁ μέγιστος, ὡς ὁ ὕπατος καὶ ἀπαράβλητος τεχνίτης.

Ὅ,τι δ' ὁ Φειδίας διὰ τῆς τελευταίας ταύτης Παλλάδος παρέστησεν, ἦτο ἡ Ἀσπασία μὲν αὐτή, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἐν τοσοῦτον ὑπερφυεῖ καὶ λαμπρῷ ὕψει, ὥστε ὡς ἰδανικόν τι ἐν τῷ αὐτῷ ἐφαίνετο, ὡς ἔμψυχόν τι ὄνειρον τῆς ψυχῆς τοῦ εὐγενεστάτου καλλιτέχνου.

Ὡς δ' ὁ Σωκράτης τὸ νέον τοῦτο ἔργον εἶδεν, εἶπε τοὺς σοφοὺς λόγους·

«Ἐκ τοῦ ἀγάλματος τούτου θὰ ἠδύνατο ἡ καλὴ Ἀσπασία τοσαῦτα παρὰ τοῦ διδασκάλου Φειδίου νὰ μάθῃ, ὅσα ὁ καλλιτέχνης Φειδίας παρὰ τῆς καλῆς Ἀσπασίας ἔμαθεν.»

Παράδοξον δ' ἦτο τοῦτο, ὅτι οἱ ἔπαινοι, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι ἀφθόνως τῷ Φειδίᾳ ὑπὲρ τῆς Λημνίας Παλλάδος ἀπένεμον, ἀθυμίαν αὐτῷ παρεῖχον καὶ σκυθρωπὸν καθίστασαν. Δὲν ἔχαιρε δὲ παντάπασιν ἀκούων τι περὶ τοῦ ἔργου τούτου. Ἴσως δὲ τούτου ἕνεκα ἦττον ἔστεργε τὸ ἔργον τοῦτο, διότι δὲν εἶχεν ἀντλήσας αὐτὸ ὅλως ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ἴσως ἐκ τούτου, ὡς φαίνεται, τὸ ἐπιβληθὲν αὐτῷ ὑπ' ἄλλων τοῦτο ἔργον εἶχε κατασκευάσας μετά τινος ὑπολανθανούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἀθυμίας καὶ ἐκτελῶν αὐτὸ ἐπειρᾶτο διὰ τοῦτο ν' ἀπαλλαγῇ ταραχῆς τινος διεγερθείσης ἐν αὐτῷ ὑπὸ ξένης τινὸς γοητείας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκ τούτου δὴ ἐφαίνετο ἤδη πειρώμενος ν' ἀνεύρῃ ἑαυτόν. Σιγηλότερος δὲ καὶ σπουδαιότερος, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε περιεφέρετο καὶ προσῆπτε τὴν ψυχὴν ὑψηλῇ τινι εἰκόνι, ἥτις τὸν μυχὸν αὐτῆς ἔφεγγε. Μετὰ μικρὸν δ' ἀνέλαβεν ὅλως τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. Ἔφευγε δὲ τὴν Ἀσπασίαν καὶ αὐτὸν τὸν Περικλέα καὶ ἡμέρᾳ τινὶ κρυφῇ καὶ ἡσύχως κατέλιπε τὰς Ἀθήνας, ἵνα ἐν κοινῷ καὶ ἱερῷ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τόπῳ συντελέσῃ τὴν μεγίστην ἰδέαν τῆς μεγαλόφρονος αὐτοῦ ψυχῆς.

Ἀκορεστότατος δὲ καὶ ἀκαματώτατος θαυμαστὴς τῆς Λημνίας Παλλάδος παρέμενε πάντοτε ὁ Σωκράτης, ὃς ἐφαίνετο ὡς μεταβιβάσας τὸν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔρωτα ἐπὶ τὴν θεὸν τοῦ Φειδίου. Διότι ἡ ἀληθὴς Ἀσπασία ἐφαίνετο αὐτῷ νῦν οὐχὶ τελεία, ἐξ οὗ τὸ ὕψιστον ἰδανικὸν αὐτῆς ἐνσώματον αὐτῷ ἐν τῷ μαρμάρῳ παρέστη. Καὶ ὅμως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τότε κατέτριβε πάντα αὐτοῦ τὸν χρόνον ὁ Σωκράτης θαυμάζων τὴν Παλλάδα ἐκείνην καὶ τὸ ἔμψυχον αὐτῆς πρότυπον. Καθ' ἑκάστην δ' ἡμέραν ἔβλεπέ τις, ὅτι εὔθυνε τὰ βήματα πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, καίπερ διακινδυνεύων ἑκάστοτε νὰ καταλάβῃ ἐκεῖ τὸν εὔγλωττον Πρωταγόραν.

Παράδοξον ἀληθῶς! Ὁσάκις ὁ Σωκράτης σύννους καί, ὡς ἐνόμιζεν, ἄσκοπος ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν περιεπλανᾶτο, πάντοτε λεληθότως τέλος πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Περικλέους εὑρίσκετο. Ἐφαίνετο δ' αὐτῷ, ὅτι λαβύρινθόν τινα αἰσθημάτων, ὡς λαβύρινθον ὁδῶν, περιέτρεχεν οὐδὲν τέλος ἔχοντα καὶ οὐδεμίαν διέξοδον, καὶ ὅτι περικάμπτων πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὑρίσκετο.

Εἰκῇ ἄρα τοῦτο συνέβαινεν, ὅτι πρὸς τὴν οἰκίαν ἐκείνην πάντοτε ὁ Σωκράτης τὸ βῆμα εὔθυνεν. Ἀλλά, τί ἔπραττεν ἐκεῖ, ὁσάκις ἄκων καὶ εἰκῇ ἤρχετο; Ἐθεράπευε τὴν Ἀσπασίαν;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐξεδήλου τὴν μυστικὴν φλόγα, ἥτις αὐτὸν κατεβίβρωσκεν, ἢ εἴθιζεν ἑαυτὸν ν' ἀντλῇ, ὡς ὁ Πρωταγόρας, τὴν σοφίαν ἐκ ξένων ὀφθαλμῶν; Οὐδαμῶς. Ἀλλ' ἤριζε πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ ἐπέσκωπτεν αὐτήν. Αὐτὸς δέ, καιροῦ προσπεσόντος, εἶπε τὸν λόγον ἐκεῖνον, παρούσης τῆς Ἀσπασίας, τὸν πολλάκις ἔκτοτε ἐπαναληφθέντα, ὃν ὅμως ἡ παράδοσις τῷ Περικλεῖ συνήθως ἀποδίδει, ὅτι μεγάλη δόξα γυναικὸς εἶναι, ἧς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι, ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ᾖ. Καὶ ἄλλους δὲ τραχεῖς λόγους ἔλεγε πρὸς αὐτὴν καὶ θεραπεύων αὐτὴν ἐνίοτε ἐπεδείκνυε τὴν λεπτὴν ἐκείνην εἰρωνείαν, ἥτις τὸ γνώρισμα τῆς φύσεως καὶ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἦτο.

Ἡ δ' Ἀσπασία; Αὕτη τοσούτῳ μᾶλλον προσηνῶς, εὐδιαλλάκτως, ἐρασμίως καὶ θελκτηρίως προσεφέρετο πρὸς αὐτόν, ὅσῳ μᾶλλον ἐκεῖνος τὸν χαλινὸν τῆς παῤῥησίας ἀνεχάλα. Καὶ τἀνάπαλιν, ὅσῳ προσηνεστέρα καὶ θελκτηριωτέρα ἡ Ἀσπασία ἐπεδεικνύετο, τοσούτῳ σκυθρωπότερον καὶ ἀλλοκοτώτερον ὁ σοφὸς Σωκράτης ἐσχημάτιζετο.

Τί δ' ἑκάτερος τῶν δύο τούτων παραδόξων ἐδίωκε; Μή τι διεξῆγον τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον παιγνιώδη ἀγῶνα τῆς σοφίας πρὸς τὸ κάλλος; Ἔπαιζον δὲ τὴν παιδιὰν ταύτην μάλιστα, ἐξ οὗ ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Πρωταγόραν, παρόντων τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας, εἶχεν ἐρίσας.

Καὶ ἡ μὲν Ἀσπασία ὑπεκρίνετο τὴν πιστεύουσαν, ὅτι ὁ Σωκράτης φοιτᾷ εἰς τοῦ Περικλέους χάριν τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Ἀλκιβιάδου. Καὶ τοσοῦτον προέβαινεν ἐν τῇ δηκτικῇ ταύτῃ ὑποκρίσει, ὥστε καὶ ποιήματα ἔγραφεν εἰς αὐτόν, ἐν οἷς αὐτῷ ὡς ἐρῶντι καὶ παραινέσεις ἐποιεῖτο. Ὁ δὲ Σωκράτης ἐδέχετο μειδιῶν πάντα ταῦτα οὐδὲν ἀντιλέγων, οὐδὲ πειρώμενος νὰ ἐξελέγξῃ ὡς ψευδομένην τὴν πονηρὰν φίλην. Ὡσαύτως δ' οὐδέποτε ἐφαίνετο ἐπαχθῶς πρὸς τὸν καλὸν παῖδα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διακείμενος, ὃς μετὰ τρυφερᾶς στοργῆς ἔτι αὐτῷ προσεκολλᾶτο. Πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν παῖδα προσεφέρετο εἰλικρινῶς, εὐθύμως, φιλοφρόνως, οἰκείως, οὐδὲν ἴχνος ἀποδεικνύων τῆς ἰδιοτροπίας καὶ εἰρωνείας ἐκείνης, ἣν ἔχαιρεν ἐπιδεικνύων τῇ χαριέντως ὑποδεχομένῃ αὐτὸν καλλίστῃ τῶν ἐν Ἑλλάδι γυναικῶν.

Ὡσαύτως δ' ὡμίλει συχνάκις καὶ πρὸς τὸν μισογύνην Εὐριπίδην ἡ Ἀσπασία, ὃς ὡς τραγικὸς ποιητὴς μεῖζον ἀξίωμα νῦν εἶχε. Διότι ἡ θεωρητικὴ αὐτοῦ Μοῦσα εὐδοκίμει νῦν καὶ τάχιστα ἐγένετο ὁ προσφιλὴς ποιητὴς τῶν Ἀθηναίων τῶν χρόνων ἐκείνων, οἵτινες ἐξελθόντες ἐκ τῆς ἀμέσου καὶ ἀφελοῦς περὶ τῶν ὄντων θεωρίας κατὰ μικρὸν εἰς συνετὴν καὶ σαφῆ περὶ αὐτῶν ἔρευναν ἐχώρουν. Πολλὰ δ' αὐτὸς παθὼν προέχει ἄφθονα ἐκ τοῦ στόματος τὰ συμπεράσματα ἐξ ἐκείνων, ἃ ἔπαθε. Πρὸς δὲ τούτοις δριμὺς ὢν καὶ οὐδὲν ἀποκρύπτων ἐξέφαινεν εἰλικρινῶς καὶ μετὰ παῤῥησίας πᾶν ὅ,τι διενοεῖτο. Οὐδὲν δ' οὐδενὶ συνεχώρει, οὐδ' αὐτῷ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ὃν πάντες ἐνόμιζον, ὅτι ἔπρεπε νὰ κολακεύωσιν. Ὡς δέ ποτε ὁ δῆμος τρίμετρόν τινα, οὗ ὁ νοῦς ἀπήρεσκεν αὐτῷ, ἐξεσύριξεν, ἀναβὰς ὁ Εὐριπίδης ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἀπελογήθη καί, ὡς ἐκεῖνος αὖθις βοῶν ἠξίου τὴν ἐξάλειψιν τοῦ τριμέτρου, ἀπεκρίνατο ὁ ποιητής, ὅτι ὁ δῆμος πρέπει νὰ διδάσκηται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, οὐχὶ δ' ὁ ποιητὴς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Καὶ τὴν Ἀσπασίαν δ' αὐτὴν οὐδέποτε ἐκολάκευε καὶ οὐδείς ποτε θὰ ἐτόλμα, ὡς αὐτός, πρὸς αὐτὴν περὶ τῶν γυναικῶν νὰ διαλέγηται.

Εἶχε δ' ἀποβαλὼν τὴν πρώτην γυναῖκα καὶ ἄλλην ἀντ' ἐκείνης λαβὼν καὶ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ὡς ἤδη ἐῤῥήθη, πονήρως ἡ Ἀσπασία εἶχεν ἐγκωμιάσασα προβάλλουσα αὐτὴν τῷ Περικλεῖ ὡς παράδειγμα ἀνδρικῆς γνώμης.

Ἡμέρᾳ δέ τινι συνέπεσε καὶ αὖθις λόγος περὶ τοῦ αὐτοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζητήματος, παρόντος τοῦ Περικλέους καὶ Σωκράτους. Ἡ δ' Ἀσπασία ἐπαινέσασα καὶ αὖθις τὸ ταχὺ τῆς γνώμης ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐκλογῆς.

«Εἶναι πᾶν τοὐναντίον τῆς προτέρας αὕτη,» ἀπεκρίνατο σκυθρωπῶς ὁ Εὐριπίδης, «ἀλλὰ τούτου δὴ ἕνεκα οὐχὶ καὶ βελτίων ἐκείνης, ὡς ἔχουσα τὰς ἐναντίας κακίας. Διότι σώφρων μὲν καὶ φιλία ἦτο ἐκείνη καὶ ἠνία με διὰ τοῦ κοινοῦ ἔρωτος, ἀλλ' αὕτη εἶναι ἀρεσκευτικὴ καὶ εἰς ἀπόνοιαν περιΐστησί με ἡ ῥᾳθυμία καὶ τὸ εὐμετάβλητον αὐτῆς. Καπνὸν φεύγων εἰς πῦρ ἐνέπεσον. Εἶμαι δ' ἀθλιώτατος καὶ οἱ θεοὶ πάντα τὰ κακὰ παρέχουσί μοι εἰς γεῦσιν.»

«Ἀλλ' ἤκουσα πολλοὺς λέγοντας,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἡ γυνὴ καλὴ καὶ ἐρασμία εἶναι.»

«Καὶ μάλα πᾶσι τοῖς ἄλλοις,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης, «ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐμοὶ τοιαύτη φαίνεται. Ἴσως δὲ καὶ ἐμοὶ τοιαύτη θὰ ἐφαίνετο, ἂν ἠδυνάμην τὰς κακίας αὐτῆς ὡς ἀρετὰς νὰ ἐκλαμβάνω.»

«Καὶ ποίας κακίας αὐτῇ ἐπικαλεῖς;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ἀμελεῖ μὲν τῶν περὶ τὸν οἶκον,» ἀπεκρίνατο ὁ Εὐριπίδης, «τὸ δ' ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ λίνον κατατίλλουσιν αἱ ὄρνιθες. Ὀρχεῖται δὲ καὶ εὐωχεῖται παρὰ ταῖς φίλαις καὶ ἀπρεπῶς προκύπτει τῆς θυρίδος.»

«Τοῦτο μόνον;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Οὐδαμῶς!» εἶπεν ὁ Εὐριπίδης. «Ἀλλ' εἶναι καὶ εὐμετάβολος, δύσκολος, ἄπιστος, ἀλαζών, ὑποκριτική, κίβδηλος, κακοήθης, πανοῦργος, ἄδικος, ὠμή, μνησίκακος, φθονερά, ἰδιότροπος, εὔπιστος, μωρά, ἐπίτριπτος, λάλος, ζηλότυπος, φιλόκοσμος, ἄρεσκος, ἀσεβής, ἄσπλαγχνος, ἄφρων . . .»

«Παῦσαι!» ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἀλλ' εἶναί σοι εὔκολον πάντα ταῦτα ν' ἀποδείξῃς καθ' ἓν ἕκαστον;»

«Καὶ ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα!» ἀπεκρίνατο ὁ Εὐριπίδης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἴσως οὐχὶ ἱκανὴν φιλίαν ἐνδείκνυσαι αὐτῇ,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ ἐκ τούτου ἀλλοτριοῖς αὐτήν.»

«Ἀληθῶς!» ἀντεῖπεν ὁ Εὐριπίδης σαρδόνιον γελάσας. «Παρὰ τῶν τοιούτων γυναικῶν πάντοτε ἀκούει τις, ὅτι οἱ ἄνδρες ἧκιστα φιλοῦσιν αὐτάς. Εἶσαι ἄσπλαγχνος, φίλε, εἶπεν ἡ ἔχιδνα πρὸς τὸν τράγον. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ ἐμὴ δυστυχία ἐκ τούτου προέρχεται, ὅτι τὴν γυναῖκα ταύτην μεταχειρίζομαι οὐχὶ ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὅτι ἐπιτρέπω αὐτῇ πλέον τοῦ δέοντος νὰ δύνηται παρ' ἐμοί, ὅτι ἐπέτρεψα αὐτῇ νά με ταλαιπωρῇ. Διότι ἥμεραι μέν, ὡς τὰ πρόβατα, εἶναι αἱ γυναῖκες, ὅταν τις αὐστηρῶς πρὸς αὐτὰς προσφέρηται, ὑβρισταὶ δὲ γίνονται, ὅταν τις ἐπιτρέπῃ αὐταῖς νὰ πιστεύωσιν, ὅτι ἀναγκαῖαι εἶναι. Εἷς δὲ μόνος τρόπος ὑπάρχει, δι' οὗ δύναταί τις νὰ κατέχῃ τὴν καρδίαν, τὸν ἔρωτα, τὴν τιμήν, τὴν πίστιν τῆς γυναικὸς καὶ οὗτος ἐν τούτῳ ἔγκειται, ἐν τῇ ὀλιγωρίᾳ. Δυστυχὴς δ' ὁ ἀνὴρ ὁ δοὺς ἀφορμὴν τῇ γυναικὶ νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἀναγκαία αὐτῷ εἶναι! Θὰ καταπατήσῃ αὐτόν. Διότι ὁ πρὸς τὴν γυναῖκα ἔρως τοῦ ἀνδρὸς διεγείρει ἐν αὐτῇ τὸν κακὸν δαίμονα. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δ' ἐκεῖνον, ὅστις μεταχειρίζεται τὰς γυναῖκας φιλοφρόνως μέν, ἀλλὰ ψυχρῶς καὶ ὀλιγώρως, ὅστις ἀποδεικνύει, ὅτι δύναται νὰ στερηθῇ αὐτῶν, περιέπουσιν, ὑποκορίζονται αἱ γυναῖκες, θωπεύουσι καὶ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ στηρίζουσαι ἐρωτῶσι· Τί θέλεις, πατρίδιον, νὰ παραθῶ σοι εἰς δεῖπνον; τιμῶσιν αὐτὸν ὡς ἱερὸν σωτῆρα καὶ δεσπότην τῆς οἰκίας καὶ τῶν οἰκείων καὶ εὐγνώμονες χάριν ἀποδίδουσιν ἀντὶ παντὸς ψιχίου εὐνοίας, ὅπερ ὁ ἀνὴρ ἐπ' αὐτὰς ῥίπτει. Ἀλλ', ἐὰν ὁ αὐτὸς ποθῶν καὶ ἐρῶν φαίνηται, τότε μετ' ὀκτὼ μὲν ἡμέρας ἀνιαρὸν αὐτὸν θεωροῦσι, μετὰ τριάκοντα δὲ βδελυρὸν καὶ μετὰ ἕνα ἐνιαυτὸν καταθρύχουσιν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μειδιῶντες δ' ἠκροῶντο ὅ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τῶν λόγων τούτων, οὓς σκυθρωπῶς ὁ ποιητὴς προὔφερεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπεν αὖθις ἐπίσης σκυθρωπῶς καὶ σπουδαίως·

«Ἡ γυνὴ εἶναι ἡ Μοῖρα ἡ ἐπικλώθουσα τῷ ἀνδρὶ τὴν ἄτρακτον καὶ μέλανα, ἢ χρυσοῦν τὸν βίον αὐτοῦ ἀποδεικνύουσα.»

Καὶ ὁ Περικλῆς μὲν διεταράχθη σχεδὸν ὑπὸ τῶν λόγων τούτων, ἡ δ' Ἀσπασία ἐμειδία.

«Δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι καθ' ὅλου ὁ ἀνὴρ τοσοῦτον ὑποχείριος τῇ γυναικὶ εἶναι!»

«Θὰ γένηται, ἐὰν μὴ εἶναι,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης. «Προαισθάνομαι δ', ὅ,τι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ συμβῇ. Ἡ δύναμις τῆς γυναικὸς αὐξάνεται ἐπικίνδυνος. Δὲν κατανοεῖτε δ', ὅ,τι οἱ ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι οἱ πλάσαντες ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων τὴν μυθικὴν εἰκόνα τῆς Σφιγγὸς τῆς καλλιμάσθου μέν, ἀλλὰ γαμψώνυχος αἰνιγματώδους γυναικὸς ἐβουλήθησαν νὰ παραστήσωσιν; Ἡ Σφὶγξ παρίστησι τὴν γυναῖκα. Τὸ θελκτήριον ὑπερκαλλὲς πρόσωπον καὶ τὰ ἐπαγωγὰ ἁβρὰ στήθη προβάλλει ἡμῖν ἡ γυνή, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν σῶμα εἶναι θηριῶδες ἔχον πόδας τίγρεως καὶ θανατηφόρους ὄνυχας!»

«Δὲν θ' ἀποδείξῃς οὕτω τὸ γυναικεῖον φῦλον ὑπερήφανον,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «διὰ τοιούτων παραβολῶν ἀποδίδων τῷ ἤθει αὐτοῦ ὑψηλόν τι;»

«Μεγάλα κακουργήματα,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης, «ὑπὸ ἀνδρῶν μόνων ἐκτελούμενα ἐμπνέουσι θαυμασμόν, ἀλλὰ γυνὴ κακοῦργος εἶναί τι ἀηδές. Διότι τὰ μὲν κακουργήματα τῶν ἀνδρῶν προέρχονται ἐνίοτε ἐξ ὑπερβολῆς ὁρμῶν τινων, αἵτινες αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἐπαινεταὶ εἶναι, αἱ δὲ κακουργίαι τῶν γυναικῶν πάντοτε ἐκ μικρολόγων ὑπερβολικῶν ἀδυναμιῶν ὁρμῶνται.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καὶ ὅμως βλέπομεν πολλὰς γυναῖκας θριαμβευούσας ἀπὸ τῶν μικρολόγων τούτων ἀδυναμιῶν!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Οὐχὶ διὰ παντός!» ἀντεῖπεν ὁ Εὐριπίδης. «Διότι πάντοτε ἐπέρχεται ἡ τιμωρὸς ἡμέρα, ἥτις διὰ τῆς φλογὸς ὑγιοῦς καὶ δικαίου πάθους κατασβεννύει τοὺς σπινθῆρας νοσηρᾶς καὶ ἀσθενοῦς ὁρμῆς. Μόνον δ' ἐφ' ὅσον ἡμεῖς οἱ ἄνδρες ἀσθενεῖς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποδεικνύομεν, εἶναι ἰσχυραὶ αἱ γυναῖκες. Ἡ γυνὴ εἶναι ὄντως Σφίγξ! Ἀλλ' ἀρκεῖ τοῦτο μόνον, ν' ἀποκόψωμεν τοὺς μεγάλους ὄνυχας αὐτῆς, καὶ ὅλως ἀβλαβὴς τότε γίγνεται. Διότι ἀπεριτμήτους μὲν ἔχουσα τοὺς ὄνυχας εἶναι ἡ γυνὴ τίγρις, ἀλλ' ἡ περιτομὴ αὐτῶν ἀποδεικνύει αὐτὴν γαλῆν. Καλῶς δὲ ποιοῦντες οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐν μικρᾷ μοίρᾳ εἶχον τὰς γυναῖκας. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ νεώτεροι εἴμεθα θηλυδρίαι — λέγω δὲ καὶ κατ' ἐμαυτοῦ — καὶ περιορῶμεν τοὺς ὄνυχας τῆς γυναικὸς αὐξανομένους. Τοῦτο δὲν θ' ἀποβῇ εἰς καλόν . . .»

Τὸ μέτωπον δὲ τῆς Ἀσπασίας συνωφρυοῦτό πως, ἐν ᾧ ὁ σκυθρωπὸς ποιητὴς τοὺς λόγους τούτους θορυβῶν ἐξέφερεν. Ὁ δὲ Σωκράτης ἐννοήσας τοῦτο εἶπεν·

«Ἐνθυμοῦ, φίλε, ὅτι πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ταῦτα λέγεις!»

«Πρὸς τὴν Ἀσπασίαν,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης ταχέως ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, «ἀλλ' οὐχὶ περὶ τῆς Ἀσπασίας. Λέγω περὶ τῶν γυναικῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἡ Ἀσπασία γυνή, ἀλλ' αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι Ἀσπασίαι . . .»

Καὶ πολλάκις μέν, ὡς εἴπομεν, ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος πρὸς τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους τραχεῖς λόγους ἐξέφερεν, ἀλλ' οὐδέποτε εἶχεν ἐξοκείλας εἰς τὸ ὕφος τοῦ Εὐριπίδου. Ἐν τούτοις δὲ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ μὲν Εὐριπίδης διαλεγόμενος περὶ τῶν γυναικῶν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἅπαν μὲν τὸ γυναικεῖον φῦλον ἐκακηγόρει, ἀλλὰ τὴν Ἀσπασίαν αὐτὴν ἐξῄρει κοσμίως πάντοτε προσφερόμενος πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτήν, ὁ δὲ Σωκράτης ἐκ τοῦ ἐναντίου μόνης τῆς Ἀσπασίας ἐστοχάζετο ἐκτοξεύων τὰ βέλη, τοῦ δὲ γυναικείου φύλου καθ' ὅλου ἄσμενος προυμάχετο.

Ἐκ τούτου καὶ τότε ἀπελογήθη ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν μισογύνην Εὐριπίδην καὶ εἶπε ταῦτα·

«Φαίνεταί μοι παράδοξον μέν, ἀλλὰ βεβαιότατον, ὅτι ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν περὶ τῶν γυναικῶν καθ' ὅλου λέγων τὴν ἑαυτοῦ μόνην ἐν νῷ ἔχει. Ἐκ τούτου δὲ νομίζω, ὅτι μόνοις ἐκείνοις τῶν ἀνδρῶν πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἡ περὶ τῶν γυναικῶν καθ' ὅλου κρίσις, ὅσοι ἄγαμοι εἶναι. Ἐκ τούτων δ' εὔχομαι, ὅτι εἶμαι καὶ ἐγώ. Καὶ εἶναι μὲν ὑπέρτερος ἐμοῦ ὁ φίλος Εὐριπίδης ἐν τῇ σοφίᾳ, ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τῶν γυναικῶν ἐγὼ ὡς ἄγαμος προέχω αὐτοῦ τοῦ ἐγγάμου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ. Ὡς δὲ καὶ ὁ Περικλῆς ἔγγαμος εἶναι, ἡ δ' Ἀσπασία γυνή, μόνος ἐγὼ ἐνταῦθα φαίνομαι κληθείς, ἵν' ἀπολογηθῶ ὑπὲρ τοῦ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἀτιμαζομένου φύλου. Ὡς στερούμενος δ' εὐγλωττίας ἄσμενος θὰ ἐπεκαλούμην τὸν Πρωταγόραν συνήγορον, ὃς βεβαίως θὰ ἐνεκωμίαζε τὴν γυναῖκα ὡς δότειραν τῆς ἰδίστης χαρᾶς, ὡς πρόξενον τῆς μεγίστης εὐτυχίας, ὡς φύλακα τοῦ θείου θησαυροῦ τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς, ὡς παραμυθητικὴν τοῦ ἀνδρός, ὡς καταπαυστικὴν τῶν ταλαιπωριῶν καὶ θεραπευτικὴν τῶν ἀλγηδόνων αὐτοῦ. «Ὁποία θαυμαστὴ εἰκών,» θὰ ἔλεγεν, «εἶναι καλή τις γυνή! Ἑκάστη ἄτομος τοῦ σώματος αὐτῆς μαγεύει! Πᾶν τὸ ἐξ αὐτῆς ἀποστάζει ἡδονήν...» Τοιαῦτα θὰ ἔλεγεν ὁ Πρωταγόρας. Ἀλλ' ὁ Εὐριπίδης ἰσχυρίζεται, ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι Σφίγγες ἔχουσαι χαρίεν μὲν τὸ πρόσωπον καὶ ἁβρὰ τὰ στήθη, ἀλλὰ καὶ ὀξεῖς τοὺς ὄνυχας. Δὲν θὰ ἦτο ἄρά γε ἐπιτεταμμένον νὰ εἴπῃ τις ἀντιστρόφως, ὅτι αἱ γυναῖκες ὀξεῖς μὲν ἔχουσι τοὺς ὄνυχας, ἀλλ' ἐπίχαρι τὸ πρόσωπον; Διὰ τί νὰ μὴ ἐκτιμᾷ τις μᾶλλον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ ἐν αὐταῖς ἀγαθόν, ἢ μόνον τὸ κακόν; — «Πρέπει ν' ἀποκόψωμεν τοὺς ὄνυχας αὐτῶν,» λέγει ὁ Εὐριπίδης. Ἀλλὰ τοῦτο καθιστὰν αὐτὰς ἀβλαβεῖς θ' ἀφῄρει ἆρά γε καὶ τὰς ἐχθρικὰς αὐτῶν διαθέσεις; Δὲν θὰ ἦτο λυσιτελέστερον νὰ διώξῃ τις τὴν βελτίωσιν τῶν διαθέσεων δὴ τούτων; Δὲν θὰ καθίσταντο οἱ ὄνυχες τότε ἀφ' ἑαυτῶν ἀβλαβεῖς; Ὁπόσας ἀρετὰς δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ἡ γυνή! Ὁπόσην εὐδαιμονίαν δύναται νὰ ἐκχέῃ οὐ μόνον, δι' ὧν παρέχει, ἢ λέγει, ἢ πράττει, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως αὐτῆς! Διότι κατὰ φύσιν πρόμαχοι τοῦ καλοῦ εἶναι αἱ γυναῖκες, ὡς δὲ πᾶν πρᾶγμα, οὕτινος ἐπιλαμβάνονται, νικηφόρον ἀποδεικνύουσιν, ὁπόσον ὠφέλιμον θὰ ἦτο, ἂν ἠδυνάμεθα πείθοντες ν' ἀποδείξωμεν αὐτὰς προμάχους καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς! Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἂν τὸ φῶς τῆς σοφῆς φρονήσεως μὴ φωτίζῃ τὰς κεφαλὰς τῶν γυναικῶν, θὰ παρασύρωνται αὗται ἀληθῶς ὑπὸ τῶν ὁρμῶν τῆς ἰδίας φύσεως καὶ ὠμαὶ καὶ φίλαυτοι θὰ εἶναι. Ἔργον τῶν ἀνδρῶν δ' ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι τοῦτο θὰ εἶναι, ν' ἀποδείξωσι τὰς γυναῖκας, αἵτινες ὑποχείριοι νῦν ταῖς σκοτειναῖς ὁρμαῖς εἶναι, συνετίζοντες αὐτὰς ἱερείας οὐ μόνον τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδανικοῦ ἀγαθοῦ!» —

«Τοῦτο μόνον ἐλλείπει, νὰ χορηγήσωμεν καὶ πτερὰ τοῖς ὄφεσιν!» εἶπε σκωπτικῶς γελῶν ὁ Εὐριπίδης.

«Ἀλλ' οὐδόλως θαυμαστὴ εἶναι ἡ ἐλπὶς αὕτη περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς γυναικὸς διὰ τῆς γνώσεως,» εἶπεν αὖθις, «ἅτε προερχομένη ἐξ ἀνδρός, ὃς καθ' ὅλου πᾶσαν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς γνώσεως καὶ τῶν καθαρῶν ἐννοιῶν προσδοκᾷ. Ἀλλ' ἐγώ σοι λέγω, ὅτι ἡ ἀξία καὶ ἡ εὐγένεια τῆς γυναικὸς οὐχὶ ἐπὶ τῆς διαπλάσεως τῶν διανοητικῶν αὐτῆς δυνάμεων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς διαπλάσεως τῆς ψυχῆς, τοῦ αἰσθητικοῦ στηρίζεται.»

«Τοῦτο οὕτως ἴσως ἔχει,» ἀντεῖπεν ὁ Σωκράτης· «ἀλλὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρῶτον ζητεῖται τοῦτο, πότερον ἡ ψυχὴ καὶ τὸ αἰσθητικὸν αὐτῆς δύναται νὰ μορφωθῇ ἐξ ἑαυτῆς, ἢ μή τι ἀναγκαῖα εἶναι πρὸς τοῦτο ἡ δύναμις τῆς μέχρι τινὸς καθαρᾶς νοήσεως;» —

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἐπῄνεσε τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἐσίγησε καὶ ἐκ τούτου ὁ διάλογος διεταράχθη. Διότι πολλὰ μέν, ἐξ ὅσων ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἦσαν σύμφωνα πρὸς τὴν γνώμην αὐτῆς, ἀλλ' ὅμως ἐφαίνετο αὐτῇ, ὅτι ὁ μεριμνοφροντιστὴς ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς μετριοφροσύνης ἀπετόλμα καὶ αὖθις νὰ διδάξῃ αὐτήν. Μὴ δὲν ὡμολόγει αὐτὴ αὕτη, ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν διανοητικὴν ἐλευθέρωσιν, εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἤθους τοῦ γυναικείου φύλου; Δὲν προὔθετο αὐτὴ αὕτη ἀπαρακαλύπτως τοῦτο ὡς σκοπόν; Δὲν ὑπέσχετο αὐτὴ αὕτη γενομένη σύμβιος τοῦ Περικλέους ἐνώπιον πάντων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅτι πάσαις ταῖς δυνάμεσιν εἰς τοῦτο θὰ συνεργήσῃ;

Καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐκείνην ἐξεπλήρωσε. Διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ μόνη αὐτῆς τολμηρὰ φροντὶς ἦτο ἡ ῥίζηθεν μεταβολὴ τῶν κατὰ τὸν βίον καὶ τὴν στάσιν τῶν γυναικῶν.

Ἀλλ' εἶχε κατανοήσασα, ὅτι, ἵνα διαπράξηται τοῦτο, ἔπρεπε τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ πειραθῇ νὰ προσαγάγηται τὰς γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων καὶ πειθομένας αὐτὰς νὰ καταστήσῃ, εἶτα δ' ὡς ζύμη αὐτὴ αὕτη χρησιμεύουσα νὰ ζυμώσῃ μὲν τὴν νωθρὰν ἐκείνην ὕλην, νὰ διαλλάξῃ δὲ τὰς ἐχθρικῶς πρὸς αὐτήν, τὴν παρείσακτον, διακειμένας καὶ ν' ἀποδείξῃ αὐτὰς ἀκολούθους, μαθητρίας, φίλας.

Ὁ Περικλῆς δ' ἐβοήθησεν αὐτῇ εἰς ἐπιτέλεσιν τοῦ σκοποῦ· διότι ἐφίλει αὐτήν. Παρέσχε δ' αὐτῇ πᾶσαν εὐχαρίστησιν εἰσαγαγὼν αὐτήν, ἂν ἐπιτρέπεται οὕτω νὰ εἴπωμεν, εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ἀπεκλείοντο μὲν αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων πάσης πρὸς τοὺς ἄνδρας ὁμιλίας, ἀλλὰ πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλήλας συχνὰ ὡμίλουν αὗται καὶ τῶν ὁμιλιῶν τούτων προσποιουμένη, ὅτι οὐδὲν ἐδίωκε, μετεῖχε καὶ ἡ Ἀσπασία.

Τῶν καλῶν δὲ καὶ ἀληθῶς συνετῶν γυναικῶν τῶν δυναμένων νὰ δεσμεύωσι τοὺς ἄνδρας εἶναί τινες, αἵτινες πρὸς τούτοις καὶ τὴν δύναμιν ἔχουσι νὰ προσάγωνται καὶ κατακηλῶσι καὶ πολλὰς τοῦ ἰδίου φύλου, καίπερ διεγείρουσαι φθόνον καὶ μῖσος καὶ ζηλοτυπίαν. Κατορθοῦσι δὲ τοῦτο οὐχὶ δι' ὑπερβολικῆς χάριτος, ἣ ἐπιδεικνυόμεναι λάλον καὶ ὀχληρὰν φιλοφροσύνην, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ μετριοφροσύνης κατασβεννύουσαι ἑκοῦσαι τὸ κινδυνῶδες φῶς τῶν ἀρετῶν αὐτῶν καὶ καταμανθάνουσαι τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀξιώσεις ἐκείνων, ἃς θέλουσι νὰ προσκολλήσωσιν ἑαυταῖς. Καὶ ἡ Ἀσπασία δ' ἐπειρᾶτο νὰ ἐμπνεύσῃ πίστιν. Ὡς διαφέρουσα δὲ πασῶν τῶν ἄλλων ἀσυνέτων τοῦ φύλου καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὅτι καλή τις γυνὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ συνετῶν, προθύμων, ἀξιοπρεπῶν καὶ σεμνῶν τρόπων ἀσφαλέστερον καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας κατακηλεῖ. Πάντων λοιπὸν πρῶτον τούτου ἐστοχάσθη νὰ ἐξαναγκάσῃ τὰς γυναῖκας νὰ τιμῶσιν αὐτήν, εἶτα δ' αὗται ἀναγκαίως φιλοφρόνως θὰ προσεφέροντο.

Ὡς δὲ διὰ τῶν τρόπων τούτων, οἵτινες οὐδὲν τὸ σοφιστικὸν καὶ πλαστὸν εἶχον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας φυσικῆς γυναικείας ὁρμῆς ἐπήγαζον, τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἔμελλε νὰ ἐργασθῇ προπαρεσκεύασε, προέβη εἶτα φανερῶς εἰς ἐπιτέλεσιν τοῦ σκοποῦ, τῆς ἐπιβολῆς αὐτῆς.

Ἐκ τούτου μετά τινα χρόνον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων ἦσαν διῃρημέναι εἰς πολλὰς μερίδας, ὧν αἱ μὲν ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τοῦ Περικλέους, αἱ δὲ κατ' αὐτῆς ἦσαν κεκηρυγμέναι.

Διότι ἦσάν τινες, αἵτινες ἐμίσουν αὐτὴν καὶ ἐπολέμουν πρὸς αὐτὴν ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἢ κρυφῇ πάντα γυναικεῖον τρόπον μεταχειριζόμεναι καὶ πολλαχῶς τὸ μῖσος αὐτῶν ἐπιδεικνυόμεναι. Ἄλλαι δ', αἵτινες εὔνοιαν μέν τινα πρὸς αὐτὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπεδείκνυον, ἀλλὰ τῆς γνώμης ἦσαν, ὅτι αἱ προθέσεις αὐτῆς λίαν τολμηραὶ καὶ ἀκόλαστοι ἦσαν. Καὶ ἄλλαι δ' ἦσαν, αἵτινες πρὸς αὐτὴν μὲν τὴν Ἀσπασίαν ἐπιφθόνως προσεφέροντο, ἀλλ' ὑπὸ μυστηριώδους τινὸς ὁρμῆς κατειλημμέναι ἠκολούθουν τοῖς ἴχνεσι τῶν πράξεων αὐτῆς καὶ ἐπειρῶντο ἐν πολλοῖς νὰ μιμῶνται αὐτήν. Ἦσαν δὲ καί τινες, αἵτινες πεισθεῖσαι κατεκηλήθησαν μὲν ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας, ἀλλὰ δὲν εἶχον πᾶσαι τὸ θάρρος νὰ συνενωθῶσι τῇ διδασκάλῳ, ἵνα φανερῶς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων δικαίων τῆς γυναικὸς ἀναλάβωσιν.

Τῶν ἀδιαλλάκτων δὲ καὶ ἐπικινδύνων πολεμίων τῆς Ἀσπασίας ἦσαν, ὡς εὐχερῶς δύναταί τις νὰ κατανοήσῃ, ἡ ἀποδιωχθεῖσα γυνὴ τοῦ Περικλέους καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. Αὕτη δ' ἀπεγράφετο πάντα τὰ εἰς τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις τῆς Ἀσπασίας ἀφορῶντα καὶ ἀνεζήτει καὶ διέδιδε πᾶν ὅ,τι ἡ Ἀσπασία περὶ τῶν γυναικῶν ἔλεγεν. Οὐχὶ δὲ σπανίως οἱ λόγοι οὗτοι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διαδιδόμενοι μετεμορφοῦντο τοσοῦτον, ὥστε ἱκανοὶ ἐγίγνοντο νὰ διεγείρωσι τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς γυναικὸς τοῦ Περικλέους.

Οὕτως ἡμέρᾳ τινὶ συνέβη νὰ διαλέγηται ἡ Ἀσπασία πρὸς νεόνυμφόν τινα, παρόντος καὶ τοῦ ἀνδρός. Τὸ νέον δὲ τοῦτο ζεῦγος ἠξίου νὰ μάθῃ παρ' αὐτῆς, ὁπόθεν ἐξαρτᾶται ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ γάμου.

Ἡ δ' Ἀσπασία καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ λάβῃ πεῖραν τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους ἠρώτησε τὴν νεόνυμφον·

«Ἂν ἡ γείτων,» εἶπε πρὸς τὴν νέαν γυναῖκα, «κομψοτέραν ἐσθῆτα τῆς σῆς ἔχει, ποτέραν θὰ προτιμήσῃς τὴν σήν, ἢ τὴν ἐκείνης;»

«Τὴν ἐσθῆτα ἐκείνης!» ἀπεκρίνατο ἡ νεόνυμφος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἂν δὲ πολυτελέστερον τοῦ σοῦ κόσμημα ἔχει,» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία, «πότερον θὰ προτιμήσῃς;»

«Ὡς εἰκὸς τὸ ἐκείνης!» ἀπεκρίνατο ἡ νέα γυνή.

«Ἂν δ' ἄνδρα χρηστότερον τοῦ σοῦ ἔχει, πότερον θὰ προκρίνῃς, τὸν σόν, ἢ τὸν ἐκείνης;»

Καὶ ἡ μὲν νεόνυμφος ἠρυθρίασε τὴν ἀπροσδόκητον, τολμηρὰν καὶ παράδοξον ἐρώτησιν ἀκούσασα, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία εἶπε μειδιῶσα·

«Ὡς τὰ πράγματα κατὰ φύσιν ἔχουσι, θὰ προτιμήσῃ ἡ γυνὴ τὸν χρηστότερον ἄνδρα καὶ ὁ ἀνὴρ τὴν χρηστοτέραν γυναῖκα. Φαίνεταί μοι λοιπόν, ὅτι ἡ βεβαίωσις τῆς εὐδαιμονίας ἐν τῷ ἔρωτι καὶ τῷ γάμῳ οὐχὶ ἄλλως κατορθοῦται, ἢ διὰ τούτου, ἂν ὅ τε ἀνὴρ ὡς ὁ χρηστότατος τῶν ἀνδρῶν τῇ γυναικὶ νὰ φαίνηται ὄντως πειρᾶται καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ ὡς ἡ χρηστοτάτη πασῶν τῶν γυναικῶν. Καὶ πολλοὶ μὲν ἀπαιτοῦσι τὸν ἔρωτα, ὡς τι καθῆκον, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀνόητον. Διότι πρέπει νὰ πειρᾶται πᾶς τις ἄξιος τοῦ ἔρωτος νὰ φαίνηται καὶ νὰ σπουδάζῃ νὰ τρέφῃ αὐτόν.»

Ὅ,τι δ' ἡ Ἀσπασία λέγουσα ταῦτα πρὸς τὸ νέον ζεῦγος ἐδίωκεν, ἦτο βεβαίως σοφὸν καὶ δίκαιον. Ἀλλ', ὁποίαν μορφὴν ἔλαβον οἱ λόγοι αὐτῆς ἐκ τοῦ στόματος τῆς Ἐλπινίκης καὶ τῶν ὁμοδόξων διαδιδόμενοι; Ἐπὶ πολλὰς μὲν ἡμέρας ὁ διάλογος οὗτος τῆς Ἀσπασίας πρὸς τὸ νέον ζεῦγος περιήρχετο κύκλῳ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, οὐδεὶς δὲ διηγεῖτο, ὅτι ἡ Ἀσπασία ὡς μόνον ἐχέγγυον τῆς σταθερᾶς ἐν τῷ γάμῳ εὐδαιμονίας τοῦτο ὥρισεν, ὅτι ὅ τε ἀνὴρ τὴν γυναῖκα ὡς τὴν ἐρασμιωτάτην τῶν γυναικῶν καὶ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ὡς τὸν χρηστότατον τῶν ἀνδρῶν νὰ θεωρῇ ὀφείλει, ἀλλὰ πάντες ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἡ Ἀσπασία παρώτρυνε τὴν νέαν Ἱππαρχίαν, παρόντος καὶ τοῦ ἀνδρός, ἄλλον ἄνδρα νὰ προτιμήσῃ, ἂν ἄλλος τις ἤρεσκεν αὐτῇ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκ τούτου ἡ Ἀσπασία διέγνω νὰ μὴ μεταχειρίζηται ἐν τῷ μέλλοντι τὸν Σωκρατικὸν τρόπον ἐν τοῖς διαλόγοις καὶ ἔτι ἐπιμελέστερον προσεῖχε τούτῳ, ὁποῖοί τινες ἦσαν ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς διελέγετο. Ἀλλ' αἱ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὴν διακείμεναι εἰς τοσοῦτον προέβησαν, ὥστε ἐπίτηδες προσήρχοντο παρ' αὐτὴν καὶ προσποιούμεναι εὐμένειαν ἐπειρῶντο νὰ ἐκσπῶνται λόγους ἐπιτηδείους νὰ καταισχύνωσιν αὐτὴν ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων. Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία διέβλεπεν εὐχερῶς τὰς τοιαύτας ἐπιβουλὰς καὶ ἐπιτηδείως ἐνίοτε ἐματαίου τὰς προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν τούτων οὕτως, ὥστε οὐ μόνον τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἐπετύγχανεν, ἀλλὰ καὶ ἡδονῆς τινος ἀπέλαυεν.

Οὕτως ἡμέρᾳ τινὶ ὠστίζετο περὶ αὐτὴν Κλειταγόρα τις ὑποκρινομένη, ὅτι ἐθαύμαζεν αὐτήν. Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἐγίγνωσκεν, ὅτι ἡ Κλειταγόρα ἐκ τῆς μερίδος τῆς Τελεσίππης καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος ἦτο.

Ἡ Κλειταγόρα λοιπὸν αὕτη ἠρώτα τὴν Ἀσπασίαν, διὰ τίνος τέχνης δύναται γυνή τις τὸν σύμβιον αὐτῆς ὡς ἀσφαλέστατα νὰ δεσμεύσῃ.

«Ἡ δραστικωτάτη τῶν τεχνῶν, δι' ἧς πονηρά τις γυνὴ τὸν εὐήθη ἄνδρα νὰ ἐξαρτήσῃ ἐξ ἑαυτῆς καὶ τῆς οἰκιακῆς ἑστίας δύναται,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία μυστηριωδῶς τὸ πρόσωπον στήσασα, «εἶναι ἡ μαγειρική. Γνωρίζω δὲ γυναῖκά τινα, ἥτις ὡς θεὸς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς λατρεύεται· ἐξ αἰτίας τῶν λιχνευμάτων μόνων, ἅτινα καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτῷ παρατίθησι. Τὸ ἐξαιρετώτατον δ' αὐτῆς λίχνευμα εἶναι ἡ λεπτὴ καὶ εὔχυμος σησαμῆ, ἣν ἐκ σησαμαίου ἀλεύρου καὶ μέλιτος καὶ ἐλαίου ἐπὶ τοῦ τηγάνου παρασκευάζει. Λαμβάνει δὲ σήσαμον, τρίβει αὐτὸν ἐν θυείᾳ, εἶτα ἐγχεῖ τὸ ἄλευρον εἰς ἀγγεῖον καὶ ἐπιχέουσα ἔλαιον διακυκᾷ ἀκαταπαύστως τὸν πόλτον τοῦτον, ἐν ᾧ βραδέως ζεῖ, ἐπιβάλλουσα ἐνίοτε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῥωστικὸν ζωμὸν ὀρνιθείου, ἢ ἐριφείου, ἢ ἀρνείου κρέατος, προσέχει, μὴ ὑπερζέσῃ, καὶ οὕτω ζέουσαν καλῶς παρατίθησιν αὐτήν. Καὶ τὴν μίμαρκυν δὲ καὶ τὸ ἐξ ὑπολαΐδων καὶ ἄλλων μικρῶν πτηνῶν ἀρτόκρεας ἐξαιρέτως ἀρτύει. Τίς δὲ τῶν ἀνδρῶν δύναται νὰ διαφύγῃ τὸν ἐκ τούτων πειρασμόν; Ἀλλ' εἶναι καὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐνθουσιάζουσι περὶ τοὺς λεγομένους καππαδοκικοὺς πλακοῦντας. Μάττουσι δὲ τούτους μέλιτι μάλιστα, εἶτα δὲ διαιροῦσι τὸ φύραμα εἰς λεπτὰ λαγάνια, ἅτινα μόλις προσβλέποντα τὸ τήγανον ἐνελίττονται. Οἱ κύλινδροι δ' οὗτοι ἐμβαπτίζονται εἰς τὸν οἶνον, ἀλλὰ πρέπει θερμότατοι νὰ παρατιθῶνται.»

Τοιαῦτα ἔλεγεν ἡ Ἀσπασία τοὺς κανόνας τῆς λίχνου μαγειρικῆς διδάσκουσα. Καὶ ἐθαύμαζον μὲν αἱ πολλαὶ τῶν ἀκροατῶν, ἠγανάκτουν δ' ἐκεῖναι, αἵτινες ἐν τοῖς λόγοις τούτοις οὐδὲν εὕρισκον δυνάμενον νὰ ταπεινώσῃ τὴν Ἀσπασίαν ἐν τῇ γνώμῃ τῶν πολλῶν καὶ νὰ καταστήσῃ ἔμπεδον τὴν περὶ τῆς ἀκολασίας καὶ τῶν ἐπικινδύνων αὐτῆς ἀρχῶν φήμην.

Ἡ ἀνιαρὰ δ' αὕτη ἀντίστασις πρὸς τὰς ἐπιβολὰς αὐτῆς, ἣν ἐν ταῖς γυναιξὶ τῶν Ἀθηναίων εὗρισκε, προθυμοτέραν αὐτὴν ἀπέδειξε νὰ ἐπιλάβηται τῆς προσενεχθείσης εὐκαιρίας, νὰ παραλάβῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς δύο ὀρφανὰς θυγατέρας τῆς ἐν Μιλήτῳ ἀποθανούσης ἀδελφῆς. Ἐν ταύταις ταῖς τρυφεραῖς μέν, ἀλλ' ἐπιχαριτωτάταις παρθένοις ἤλπιζεν ἡ Ἀσπασία, ὅτι θὰ εὕρισκεν εὔπλαστον ὕλην εἰς ἀπεργασίαν τῆς περὶ τῆς παιδείας τῆς ἑλληνίδος γυναικὸς ἐν διανοητικῇ καὶ πραγματικῇ ἐλευθερίᾳ γνώμης. Δροσὶς καὶ Πράξιλλα δ' ἐκαλοῦντο αἱ δύο παρθένοι, ὧν ἡ μὲν μία πεντεκαιδεκαέτης, ἡ δ' ἑτέρα ἑνὶ ἔτει πρεσβυτέρα ἦτο. Ἠδύνατο δέ τις νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι αἱ παρθένοι αὗται θὰ ἐτίμων τὸ σχολεῖον, ἐξ οὗ θὰ ἐξήρχοντο, καὶ θὰ συνετέλουν ν' ἀποδείξωσι νικηφόρον τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔργον τῆς Ἀσπασίας, ὅπερ εἰς ἅπαν τὸ γυναικεῖον φῦλον ἀπέβλεπεν.

Ἐν τούτοις ἡ Ἀσπασία ἐχαλέπαινε. Καὶ ἦτο μὲν ἱκανὴ νὰ συλλαμβάνῃ μακρὰς ἐπιβολάς, αἵτινες κατὰ φύσιν μόνον βραδέως ἠδύναντο νὰ ὡριμάζωσιν, ἀλλὰ δὲν ἀπεστρέφετο καὶ τὰς τολμηρὰς καὶ ταχυκρισίμους ἐπιχειρήσεις.

Τοιαύτας δέ τινας ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπιχειρήσεις ἐπειράθη νῦν, ἵν', εἰ δυνατόν, ἐξαρπάσῃ τὰς ἡνίας τῆς ἡγεμονίας τοῦ φύλου αὐτῆς ἐν Ἀθήναις.

Τῶν πολυαρίθμων δῆλα δὴ ἑορτῶν τῶν Ἀθηναίων ἦτο καί τις τελουμένη ὑπὸ τῶν γυναικῶν μόνων, ἧς οὐδεὶς μὲν ἀνὴρ ἐπετρέπετο νὰ μετέχῃ, τῷ δὲ παραβάτῃ ζημία ἐπετίθετο. Ἡ ἑορτὴ δ' αὕτη ἦτο ἡ τῶν Θεσμοφορίων εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος τελουμένη, τῆς θεοῦ οὐ μόνον τῆς γεωργίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ γάμου διὰ τὴν συγγένειαν τῶν ἐννοιῶν τῆς σπορᾶς καὶ τῆς βλαστήσεως, τῆς συγκομιδῆς καὶ τῆς γεννήσεως.

Τὰς ἁγιστείας δὲ τῆς ἑορτῆς ταύτης ἐτέλουν οὐχὶ ἱέρειαι, ἀλλὰ γυναῖκες ἐξ ἑκάστης τῶν φυλῶν ἑκάστοτε ἐκλεγόμεναι. Ὤφειλον δ' αἱ γυναῖκες χρόνον τινὰ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἐγκρατῶς διάγουσαι νὰ προπαρασκευάζωνται εἰς μετοχὴν αὐτῆς. Διʼ ὃ κατεκλίνοντο ἐπὶ χόρτων, ἅτινα, ὡς ἐνόμιζον, κατευναστικὴν τῶν ὁρμῶν τοῦ σώματος δύναμιν ἔχοντα εὐχερῆ τὴν ἐγκράτειαν καθίστασαν, οἷον ἐπ' ἄγνου καὶ εἴδους τινὸς ἀκαλήφης. Ἡ δ' ἑορτὴ συνέκειτο ἐκ πομπῆς, συλλόγων ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ καὶ πατρίων τινῶν ἐθίμων, οἷς σπουδαῖαι καὶ γελοῖαι παιδιαὶ καὶ σκώμματα ἀνεμιγνύοντο.

Τετραήμερος δ' ἐγίνετο ἡ ἑορτή. Καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐγίγνετο ἡ πομπὴ εἰς τὸ ἐν Ἁλιμοῦντι Θεσμοφόριον, ἐν ᾧ μυστήριά τινα ἐτελοῦντο. Τῇ δὲ δευτέρᾳ ἐπανήρχοντο εἰς Ἀθήνας. Τὴν δὲ τρίτην διέτριβον αἱ γυναῖκες ἀπὸ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὄρθρου μέχρις ἑσπέρας ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ, ἐν ᾧ ἐπεύχοντο τῇ Δήμητρι καὶ τῇ Κόρῃ καὶ ἄλλοις θεοῖς καὶ ὠρχοῦντο εἰς τιμὴν αὐτῶν. Ἐκάθηντο δὲ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τοῦ ἄγνου καὶ ἄλλων χόρτων κατὰ τὰ διαλείμματα καὶ διελέγοντο πρὸς ἀλλήλας καὶ ἔσκωπτον ἀλλήλας μεταχειριζόμεναι σκώμματα, ἅτινα πάτρια αὐταῖς πρὸς τοῦτο ἦσαν. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ταύτην τῆς ἐν τῷ ναῷ διατριβῆς οὐδεμίαν τροφὴν ἐλάμβανον, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ἐγκρατείας ταύτης βλάβην ἐπηνώρθουν τῇ ὑστεραίᾳ φαιδρὸν δεῖπνον μετὰ τὴν θυσίαν ποιούμεναι, ὅπερ τέλος ἐπετίθει τῇ ἑορτῇ.

Φαντάσθητε δ' ἁπάσας τὰς γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες συνήθως καθειργμέναι ἐν τῷ στενῷ χώρῳ τῆς οἰκίας ὑπὸ τοῖς ὄμμασι τῶν συμβίων ἔμενον, ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας μακρὰν τῶν αὐστηρῶς ἀποκλειομένων ἀνδρῶν ἀφέτους ἐν τῷ αὐτῷ οὔσας, πομπὰς πομπευούσας, εἶτα εἰς τὸν ναὸν συνερχομένας, περὶ ὀρχήσεις καὶ ἁγιστείας ἀσχολουμένας, εἰς ἀνάπαυλαν ἐπὶ χόρτου καθημένας καὶ φλυαρούσας ἀκολάστως — φαντάσθητε τὸν ταραχώδη τοῦτον σύλλογον τῶν γυναικῶν καὶ θὰ κατανοήσητε, ὁπόσον ἐπιτήδειος ἦτο οὐ μόνον τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ σὺν τῇ γλώσσῃ καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν τῶν δεσμῶν ἀπαλλάττων νὰ παροξύνῃ εἰς καταφρόνησιν τῶν πατρίων δεσμῶν.

Ἡ ἑορτὴ λοιπὸν αὕτη τῶν Θεσμοφορίων ἦλθε πάλιν.

Καὶ αὖθις δ' ἐκάθηντο αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων ἀναπαυόμεναι ἐκ τῆς ὀρχήσεως καὶ τῶν ὕμνων ἐπὶ τοῦ ἄγνου καὶ ἐλάλουν ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ· καὶ αὖθις ἀκόλαστον τὴν γλῶσσαν ἔλυον ποικίλα στωμύλλουσαι. Περὶ τίνων δ' ἐλάλουν αἱ κατὰ συστήματα ἐπὶ τοῦ χόρτου καθήμεναι γυναῖκες; Αἱ μὲν ἔλεγον περὶ τῶν κακῶν συνηθειῶν τῶν συμβίων, αἱ δὲ περὶ τῶν κακιῶν τῶν δούλων, ἢ περὶ τῆς ἀκολασίας καὶ τοῦ ἀχαλινώτου τῶν παιδίων τῶν χρόνων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκείνων πρὸς τὰ τῶν παλαιῶν χρόνων, αἱ δ' ἤριζον περὶ τῆς ἀρίστης παρασκευῆς τῶν πλακούντων, ἄλλαι δὲ διηγοῦντο πολλὰ περὶ μαγευμάτων χρησίμων ταῖς λεχοῖς, ἡ ἐδίδασκον τὰς νεωτέρας τὴν παρασκευὴν φίλτρων, καὶ ἄλλαι τέλος ἐψιθύριζον πρὸς τὰς γείτονας μυστηριωδῶς, ὅπως ἠδύνατό τις νὰ ὑποκρίνηται ἐγκυμοσύνην καὶ χάριν τοῦ ἀνδρὸς νόθον παιδίον νὰ ὑποβάληται. Καὶ ἄλλαι δὲ διηγοῦντο περὶ φαρμακίδων, ἢ μύθους, ἢ τὰ ἀπόῤῥητα τῶν διαφόρων οἰκείων ταύτης, ἢ ἐκείνης τῆς συνεταίρας. Τινὲς δ' ἔλεγον καὶ περὶ τῆς Ἀσπασίας καὶ τέλος ὁ περὶ ταύτης λόγος ἐγένετο σφοδρότατος ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ.

«Ἡ Ἀσπασία ἔχει δίκαιον,» ἔλεγε νεαρά τις, εὐειδὴς γυνή, ἧς τὸ εὐθαλὲς πρόσωπον ἐκπρεπῶς διέφερε τῶν μεμαρασμένων καὶ ἐψιμυθιωμένων προσώπων τῶν ἄλλων κύκλῳ γυναικῶν.

«Ἡ Ἀσπασία ἔχει δίκαιον. Πρέπει δὲ νὰ ἐξαναγκάσωμεν τοὺς ἄνδρας νὰ μεταχειρίζωνται ἡμᾶς οὕτως, ὡς ὁ Περικλῆς τὴν Ἀσπασίαν.»

«Ἀναμφιλόγως!» ἀνέκραξάν τινες τῶν ἀκολούθων τῆς Ἀσπασίας. «Πρέπει νὰ ἐξαναγκάσωμεν αὐτοὺς νὰ διατάξωσι τὸν οἰκειακὸν καὶ γαμικὸν βίον οὕτως, ὡς ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία.»

«Ἐγὼ ἤδη καὶ ὁ ἀνὴρ ἠρξάμεθα τῆς διαῤῥυθμίσεως ταύτης,» εἶπε μικρά τις θαλερὰ γυνή, Χαρίκλεια τὸ ὄνομα. «Ὁ ἐμὸς Διαγόρας εἰθίσθη ἤδη νά με ἀσπάζηται ἑκάστοτε ἐξερχόμενος, ἢ εἰσερχόμενος, ὡς ὁ Περικλῆς τὴν Ἀσπασίαν.»

«Ἔρχονται καὶ φιλόσοφοι πρὸς ἐπίσκεψίν σου; Προβάλλεις σαυτὴν καὶ ὡς παράδειγμα τοῖς ἀγαλματοποιοῖς;» ἠρώτησε σκωπτικῶς μία τῶν γυναικῶν ἐκείνων, ὧν αἱ παρειαὶ ὡς μάλιστα μεμαρασμέναι, ἢ ἐψιμυθιωμέναι ἦσαν.

«Διὰ τί νὰ μὴ προβάλλωσιν ἑαυτὰς ὡς παραδείγματα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ἡ Χαρίκλεια καὶ ἡ Ἀσπασία, ἐὰν οἱ ἄνδρες αὐτῶν τοῦτο ἐπιτρέπωσιν;» ἀνέκραξεν ἑτέρα. «Καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα τοῦτο καὶ θὰ ἐξαναγκάσωμεν τοὺς ἄνδρας νὰ ἐπιτρέψωσιν ἡμῖν τοῦτο.»

«Ἀλλ' οὐχὶ πάντες οἱ ἄνδρες κερασφόροι ἐγεννήθησαν!» εἶπεν ἐκείνη ἡ πρώτη σεσηρὸς γελῶσα.

«Λέγεις,» ἐξημμένη ὑπ' ὀργῆς ἀνέκραξεν ἡ Χαρίκλεια στᾶσα πρὸ τῆς γυναικὸς ἐκείνης καὶ ἐξαγκωνίσασα, «λέγεις, ὅτι κερατίαν ἀποδεικνύω τὸν ἄνδρα;»

«Δὲν ἰσχυρίζομαι τοῦτο ἔτι περὶ σοῦ,» ἀπεκρίνατο ἐκείνη, «ἀλλ' ἡ διδάσκαλός σου Ἀσπασία ἴσως ταχέως θά σε διδάξῃ καὶ τοῦτο.»

Ὡς δ' οἱ ἀναιδεῖς οὗτοι λόγοι ἐρρήθησαν, προῆλθεν ἐκ τοῦ μέσου ἐκείνων, αἵτινες αὐτήκοοι τῶν λόγων ἐγένοντο, κεκαλυμμένη τις ῥαδινὴ καὶ εὐγενὴς μορφὴ καὶ στᾶσα ἀμέσως πρὸ αὐτῆς τῆς ἀθυροστόμου προηγορούσης καὶ ἀπαγαγοῦσα τὴν καλύπτραν προσέβλεψε τὴν ἐπὶ τῶν χόρτων καθημένην πυρφόρα βλέμματα ῥίψασα.

«Ἡ Ἀσπασία!» ἀνεφώνησάν τινες καὶ ταχέως μετεδόθη τὸ ὄνομα καὶ ταραχὴ ἐγένετο, ἥτις διεδόθη καθ' ἅπαντα τὸν ναόν. Ἀνάστατον δ' ἐγένετο τὸ Θεσμοφόριον.

«Τί συμβαίνει;» ἠρώτησαν αἱ ἀπωτάτω καθήμεναι. «Μή τι ἀνὴρ τις ἐτόλμησε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν ναόν;»

«Ἡ Ἀσπασία!» ἀντήχει ὡς ἀπόκρισις, «ἡ Ἀσπασία εἶναι ἐνταῦθα!»

Ὡς δὲ τὸ ὄνομα ἤκουσαν, ὠστίζοντο πᾶσαι περὶ αὐτήν, ὥστε ἡ Ἀσπασία ταχέως κατελήφθη ἐν μέσῳ τῷ συλλόγῳ.

Ἦτο δ' ἡ Ἀσπασία πρὸ πολλοῦ ἐκεῖ μετὰ τῶν ἀκολούθων καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καθημένη καὶ πρὸς τούτοις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅλως κεκαλυμμένη ἔμενεν ἀφανὴς τέως τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ πλήθους.

Ὑπὸ τῶν ἀκολούθων δὲ τούτων ὡς ὑπὸ δορυφόρων περιεστοιχίζετο καὶ νῦν, ὅτε ὀρθὴ ἱσταμένη ὀργίλα καὶ καταφρονητικὰ βλέμματα ἔστρεφε πρὸς τὴν ἰταμὴν ἐκείνην.

Ἐν ᾧ δ' οὕτως ἡ Ἀσπασία πρὸ τῆς ἀντιπάλου ἐκείνης ἵστατο, προβᾶσά τις τῶν ἀκολούθων ἐξετόξευσε κατὰ τῆς αὐθάδους ἐκείνης τοὺς ὑβριστικοὺς τούτους λόγους·

«Δίκαια λέγεις! Οὐχὶ πάντες οἱ ἄνδρες κερατίαι ἐγεννήθησαν! Σὺ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην γνωρίζεις τοῦτο. Γνωστή μοι εἶσαι. Εἶσαι ἡ Κρίτυλλα, ἣν ἀπέβαλεν ὁ πρῶτος σύμβιος Ξανθίας, ὡς καταλαβὼν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἐραστοῦ παρὰ τὴν θύραν κύβδ' ἐχομένην τῆς δάφνης τῆς σκιαζούσης τὸν βωμὸν τοῦ Ἀγυιέως Ἀπόλλωνος!»

Τὸ πρόσωπον δὲ τῆς Κριτύλλης καταπόρφυρον ἐγένετο. Ἀνεπήδησε δ' ὡς μέλλουσα νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τῆς ἀντιπάλου, ἀλλ' ἀπεώσθη ὑπὸ τῶν ἀκολούθων τῆς Ἀσπασίας, ἥτις τότε ἤρξατο λέγουσα·

«Ἡ γυνὴ αὕτη ὕβρισε τὸν ἐμὸν ἄνδρα διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐξ ἁπάντων τῶν Ἀθηναίων ἐτίμησεν ἐν τῇ γαμετῇ τὴν ἀξίαν τῆς γυναικὸς καὶ δὲν ἐταπείνωσεν αὐτὴν ὡς δούλην. Ὅταν δ' ἄνδρες, οἷος ὁ Περικλῆς, ἕνεκα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τιμῆς, ἣν τῇ γυναικὶ ἀπονέμουσιν, ὀνειδίζωνται καὶ διαβάλλωνται οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ γυναικείου φύλου, πῶς δύνασθε νὰ ἐλπίζητε, ὅτι οἱ ὑμέτεροι ἄνδρες θὰ φανῶσι πρόθυμοι νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ εὐγενεστάτου τῶν ἀνδρῶν;»

«Οὕτως ἔχει ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα!» ἀνεφώνησαν κύκλῳ αἱ γυναῖκες προσβλέπουσαι ἀλλήλας. «Κακῶς ποιοῦσα ἡ Κρίτυλλα ὕβρισε τόν τε Περικλέα καὶ τὸν Διαγόραν. Εἴθε οἱ θεοὶ ν' ἀπεδείκνυον πάντας τοὺς ἄνδρας ὁμοίους πρὸς αὐτούς!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Οἱ ἄνδρες εἶναι ἄξιοι ὑμῶν!» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία. «Ἀλλὰ πειράθητε ἅπαξ νὰ μεταχειρισθῆτε τὴν δύναμιν, τὴν ἄμαχον δύναμιν, ἣν τὸ γυναικεῖον φῦλον παρὰ τῶν θεῶν ἐδέξατο. Ἠμελήσατε τούτου τέως, ν' ἀναπτύξητε τὴν δύναμιν ταύτην, ἢ μᾶλλον ἴσως οὐδ' ἔγνωτέ ποτε αὐτήν, ὡς φαίνεται. Ἡ δουλεία ὑμῶν εἶναι ἑκουσία. Ἐγκαυχᾶσθε ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δέσποιναι τοῦ οἴκου εἶσθε, ἀλλὰ κατέχεσθε αὐστηρότερον τῶν δούλων. Διότι αἱ μὲν δοῦλαι τοὐλάχιστον ἐλεύθεραι περιέρχονται τὴν ἀγοράν, ἢ τὰς ὁδούς, ὑμεῖς δ' εἶσθε δεσμώτιδες! Δὲν ἔχει ἀληθῶς οὕτως;»

«Ἀληθῶς οὕτως ἔχει!» εἶπέ τις τῶν παρισταμένων. «Ὁ ἐμὸς σύμβιος ἀποδημήσας ποτὲ ἡμέρας τινὰς ἐνέκλεισέ με ἐν τῇ γυναικωνίτιδι καὶ τῇ θύρᾳ αὐτῆς τὴν σφραγῖδα ἐπέβαλεν.»

«Ὁ δ' ἐμός,» εἶπεν ἑτέρα τις, «προσεπόρισεν ἑαυτῷ μολοσσόν, ὅστις φυλάττει τὴν θύραν, ὡς μορμολύκειον, ἵνα μὴ μοιχός τις εἰσέλθῃ.»

«Οὐδὲ τὰ τοῦ οἴκου ἐπιτρέπουσιν ὑμῖν παντάπασιν!» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία.

«Ἀληθέστατα!» ὑπέλαβεν αὖθις γυνή τις ἐμφαντικῶς. «Ὁ ἐμὸς ἀνὴρ φορεῖ πάντοτε κλειδίον τοῦ ταμιείου λακωνικόν, κακοηθέστατον!»

«Δὲν τρέχουσιν ὄντως αὐτοὶ εἰς τὴν ἀγοράν, ἵν' ἀγοράσωσι κρέας καὶ λάχανα;» εἶπεν ἑτέρα τις.

«Ναί, καὶ ἐν καιρῷ πολέμου,» εἶπε τρίτη τις, «ὅτε οἱ ἄνδρες ἔνοπλοι περιφέρονται, βλέπει τις θωρακοφόρον τινὰ καὶ τὴν γοργόνωτον ἀσπίδα φέροντα ἐν τῇ ἀγορᾷ δυσωνοῦντα ᾠὰ καὶ λάχανα καὶ λέκιθον, ἢ φέροντα εἰς τὴν οἰκίαν ἐν τῷ χαλκῷ κράνει τάριχος.»

«Ὡς δ' ἐν τοῖς οἰκειακοῖς ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἔχουσιν ὑμᾶς,» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία, «οὕτως οὐδὲν θαυμαστόν, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐδὲ περὶ τῶν κοινῶν ἐπιτρέπουσιν ὑμῖν οἱ ἄνδρες νὰ εἴπητέ τι. Ὅταν ἔρχωνται ἐκ τῆς πυκνός, ἐν ᾗ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης λόγοι γίγνονται, τολμᾶτε καὶ νὰ ἐρωτήσητε μόνον, ὅ,τι ἐκεῖ ἐγένετο;»

«Οὐδαμῶς!» ἀνεβόησαν αἱ γυναῖκες. «Τί σοι μέλει ταῦτα;» ἀποκρίνονται εὐθύς. «Τὴν ἠλακάτην κόμιζε καὶ σίγα!»

«Ἐὰν δὲ μὴ σιγᾶτε;»

«Τότε λέγουσί τι χεῖρον!»

«Ὁ ἐμὸς ἀνήρ,» εἶπεν ἄλλη τις, «μέχρι κόρου ἐπαναλαμβάνει τὸ ἀνόητον παλαιὸν λόγιον· Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει!»

«Τοῦτο τὸ λόγιον μέχρι κόρου καὶ ἡμεῖς ἀκούομεν! Πάντες οἱ ἄνδρες ἐν στόματι αὐτὸ φέρουσιν,» ἀντήχησε κύκλῳ.

«Ἀλλά, πρὸς τί ἔχομεν τὴν γλῶσσαν;» ἠρώτησέ τις καὶ εἶτα προσέθηκεν· «Ἴσως μόνον, ἵνα φιλῶμεν καὶ γλωττίζωμεν καὶ καταγλωττίζωμεν;»

Ἀναιδῶς δ' ἐγέλασαν αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ὡς κατὰ μόνας οὖσαι.

Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία εἶπεν αὖθις.

«Οἱ ἄνδρες εὔχονται νὰ εἶσθε ἀμβλεῖαι καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν, ἵνα δύνωνται νὰ ἄρχωσιν ὑμῶν. Διότι, εὐθὺς ὡς ἂν ὑμεῖς συνεταὶ καὶ νουνεχεῖς γένητε καὶ συνείδησιν λάβητε τῆς δυνάμεως, ἣν τὸ γυναικεῖον φῦλον ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκ φύσεως ἔχει, καταλύεται ἡ τυραννία αὐτῶν. Ὑμεῖς δὲ νομίζετε, ὅτι πάντα τὰ δέοντα ποιεῖτε καθαίρουσαι καὶ καλλύνουσαι τὴν οἰκίαν, λούουσαι καὶ θηλάζουσαι τὰ παιδία καὶ φροντίζουσαι, μή τι ἡ τολύπη ὑπὸ τῶν σητῶν καταβιβρώσκηται, ἢ ἡ κρόκη ὑπὸ τῶν ἀλεκτρυόνων φορῆται. Ἂν δέ τις ὑμῶν καὶ πλέον τι ποιεῖ καὶ θέλει ν' ἀρέσῃ τῷ ἀνδρί, νομίζει, ὅτι ἐνδυομένη τὸ κροκωτὸν ἱμάτιον καὶ τὰς βαυκίδας καὶ τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διαφανῆ χιτῶνα καὶ ψιμυθίου καὶ κινναβάρεως ἀνάπλεως γινομένη ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ. Ἀλλ' ἐν ταῖς χερσὶ μόνων ἐκείνων, αἵτινες εὐφυΐαν τινὰ ἔχουσιν, εἶναι τὸ κάλλος καὶ ὁ κόσμος ὅπλον ἐπικίνδυνον τοῖς ἀνδράσι. Πῶς δ' ἄλλως δύνασθε ἐκείνου, ὅπερ εὐφυΐαν ἐκάλεσα, νὰ ἐπιτύχητε, ἢ ἐλευθέρως ἀναστρεφόμεναι ἐν ἀνθρώποις, ἀφ' ὧν οἱ ἄνδρες ὑμᾶς ὡς διὰ χαλκοῦ τοίχου ἀποκλείουσι; Πρέπει ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐπιτραπῇ ὑμῖν νὰ καθαίρητε καὶ ἀναζωπυρῆτε τὰς εὐρωτιώσας ψυχὰς διὰ τοῦ εἰσορμῶντος πνεύματος τῆς ἐλευθερίας, νὰ δέχησθε ἐν ὑμῖν αὐταῖς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐκτὸς ὑμῶν καὶ οὕτω διατιθέμεναι καὶ κινούμεναι ὑπὸ τῶν ἐκτὸς ὑμῶν γιγνομένων δραστήριαι καὶ ὑμεῖς ν' ἀποδεικνύησθε ἐνεργοῦσαι ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐημερίας διὰ τῆς τὰ πάντα ἐξημερούσης ἐλευθερίας τῆς ἐξαιρέτου γυναικείας διανοίας. Ἡ διάνοια τῶν γυναικῶν πρέπει ἁρμονικῶς πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν συνενουμένη νὰ ἐνεργῇ. Τότε δ' οὐ μόνον ὁ γάμος, ἀλλὰ καὶ ὁ οἰκειακὸς βίος θὰ μεταβληθῇ, τότε ἀκμαῖαι αἱ τέχναι θὰ θάλλωσι καὶ θὰ ἐκλίπῃ καὶ πᾶν ὅ,τι ὠμὸν ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Συμμαχήσωμεν λοιπόν, πράξωμεν εἰρηνικὴν συνωμοσίαν καὶ δῶμεν πιστά, ὅτι πάσῃ τῇ δυνάμει θὰ πολεμήσωμεν ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ ἡμετέρου φύλου, ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν ἀναγκαίων ἡμῖν εἰς ἐπιτέλεσιν ἐκείνου, πρὸς ὃ ἐκλήθημεν!»

Τοὺς λόγους τούτους τῆς Ἀσπασίας θυελλωδῶς ἐπευφημοῦσαι ἀπεδέξαντο αἱ πλεῖσται τῶν τοῦ συλλόγου. Ἀλλ' εἶτα διηγέρθη τοσοῦτον συγκεχυμένος καὶ ὀξὺς θόρυβος, ὥστε οὐδὲν πλέον ἠδύνατό τις ἐναργῶς ν' ἀκούσῃ. Διότι ἅπασαι ἐν ταὐτῷ ἤρξαντο σφοδρῶς συζητοῦσαι περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἅπασαι ἐν ταὐτῷ ἔλεγον. Ἐφαίνετο δ', ὡς εἰ ἀγέλη τερετιζόντων καὶ φθεγγομένων ἐκτοπιστικῶν πτηνῶν καταπτᾶσα ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ Θεσμοφορίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέλος δ' ἐφάνη τις ἰσχνὴ μέν, ἀλλὰ δραστηρία καὶ ἐνεργὸς μορφὴ ὁδοποιοῦσα διὰ τῶν βραχιόνων καὶ πειρωμένη νὰ εἰσδύσῃ διὰ τοῦ πυκνοῦ στίφους εἰς τὸ μέσον τοῦ συλλόγου ἐκεῖ, ἔνθα ἡ Ἀσπασία ἵστατο. Ἐπεκάλυπτε δ' ἡ περὶ τὴν κεφαλὴν λεπτὴ ὀθόνη τὸ πλεῖστον τοῦ προσώπου, ὥστε ἀδύνατον ἦτο ν' ἀναγνωρίσῃ τις αὐτὴν αὐθωρόν. Ἀλλ', ὡς εἰσδῦσα ἔστη καὶ ὀργίλως καὶ σκωπτικῶς τὴν Ἀσπασίαν προσέβλεψεν, ἀνεγνώρισαν ἅπασαι τὸν ὀξὺν ἀνδρόγυνον τύπον τῆς τολμηρᾶς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος.

Ἦτο δ' ἡ Ἐλπινίκη φοβερὰ τοῖς πᾶσιν ἐν Ἀθήναις, καὶ δὴ φοβερὰ ταῖς ὁμοφύλοις. Ἦρχε δὲ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς γλώσσης, διὰ τοῦ ἀνδροβούλου, διὰ τῆς πρὸς πάντας κοινωνίας καὶ ὁμιλίας. Τούτου ἕνεκα ψοφοδεὴς σιγὴ ἐπεκράτησεν, εὐθὺς ὡς ἐκείνη ὁρμήσασα ἐπὶ τὴν Ἀσπασίαν ἤρξατο λέγουσα·

«Πῶς ἐπιτρέπει ἑαυτῇ ἡ ξένη νὰ λαμβάνῃ τὸν λόγον ἐνταῦθα ἐν μέσῳ τῶν ἐγχωρίων Ἀθηίδων;»

Ἡ ἐρώτησις δ' αὕτη τῆς Ἐλπινίκης κατέπληξεν εὐθέως ἁπάσας καὶ πολλαὶ σφοδρῶς νεύουσαι ἐθαύμαζον, ὅτι δὲν ἐπῆλθεν αὐταῖς πρότερον ἡ γνώμη αὕτη.

Ἀλλ' ἐκείνη εἶπεν αὖθις·

«Πῶς τολμᾷ ἡ Μιλησία νὰ διδάσκῃ ἡμᾶς ἐνταῦθα; Μή τι αὐθαδιζομένη τολμᾷ νὰ ἐκλαμβάνῃ ἑαυτὴν ἴσην πρὸς ἡμᾶς; Μή τι καὶ αὐτὴ μεθ' ἡμῶν ἐξετράφη; Μή τι ἐκοινώνησεν ἡμῖν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τῶν ἱερῶν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας; Ἡμεῖς εἴμεθα Ἀθηίδες. Καὶ ἐν ἡλικίᾳ μὲν ἑπτὰ ἐτῶν ἐφορέσαμεν τὸ ἱερὸν τῶν ἀρρηφόρων ἱμάτιον, δεκαετεῖς δὲ γενόμεναι τὰς ὁλὰς κατηλέσαμεν ὡς ἀλετρίδες ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ καὶ ἱεραὶ ἐγενόμεθα τῆς θεοῦ ταύτης ἐν τοῖς Βραυρωνίοις, ὡς ἀνθηραὶ δὲ καὶ καλαὶ παῖδες καὶ ἐκανηφορήσαμεν καὶ ἐπομπεύσαμεν τὴν πομπὴν τῶν Πανα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θηναίων. Αὕτη δέ; Ἐκ τῆς ξένης ἦλθεν, ἄνευ θείας προστασίας, ἄνευ θείας εὐλογίας, ἀλῆτις, μιαρά, ἐπίτριπτος καὶ νῦν ὠστίζεται περὶ ἡμᾶς, διότι κατώρθωσε νὰ ἐξαπατήσῃ Ἀθηναῖόν τινα, ὃς παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ πάτρια ἤθη.»

Ἤρεμος δ', ἀλλὰ καὶ σκωπτικῶς μειδιῶσα ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία·

«Δίκαια λέγεις! Δὲν ἐξετράφην μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ πνιγηρᾷ ἐρημίᾳ ἀττικῆς γυναικωνίτιδος, οὐδὲ παρεγενόμην ἐν τοῖς Βραυρωνίοις κροκωτὸν ἱμάτιον φέρουσα, οὐδ' ἐν τοῖς Παναθηναίοις ὡς κανηφόρος φέρουσα κανοῦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ὁρμαθὸν ξηρῶν ἰσχάδων περὶ τὴν δέρην, οὐδ' ἐκώκυσα μεθ' ὑμῶν ἐπὶ τῆς στέγης ἐν τοῖς Ἀδωνίοις. Ἐνταῦθα δὲ στᾶσα ἔλαβον τὸν λόγον οὐχὶ ὡς Ἀθὶς πρὸς Ἀθίδας, ἀλλ' ὡς γυνὴ πρὸς γυναῖκας!» —

«Ἀνδροφθόρε! Σύμμαχε τῶν ἀθέων!» ἀνέκραξεν ἡ Ἐλπινίκη δεινότερον ἐκμανεῖσα, «τολμᾷς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν ναὸν καὶ νὰ μιάνῃς τὰ ἱερὰ ἡμῶν διὰ τῆς παρουσίας σου;»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι σφοδρῶς ἐξηνέχθησαν καὶ ἐν ταὐτῷ αἱ ἐπὶ τοῦ ἄνω τῆς Ἐλπινίκης χείλους μικραὶ τρίχες ὀρθαὶ ἀνέστησαν. Ἀπειλητικαὶ δὲ συνέστησαν περὶ αὐτὴν αἱ ἀκόλουθοι.

Ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ τὴν Ἀσπασίαν ἠθροίσθησαν περὶ αὐτὴν πρόθυμοι νὰ ὑπερασπίσωσιν αὐτῆς. Οὐχὶ δὲ μικρὸς ἦτο ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, αἵτινες ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ παρὰ τῇ γαμετῇ τοῦ Περικλέους ἵσταντο.

Ἐκ νέου δ' ὁ συγκεχυμένος θόρυβος ὀξύτερος ἐγένετο καὶ ἔρις δεινὴ συνήφθη κινδυνεύουσα νὰ ἐκριπίσῃ ἄγριον τὸν ἀγῶνα τῶν μερίδων.

Ἀλλ' αἴφνης κατώρθωσε καὶ αὖθις ἡ ἀδελφὴ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κίμωνος νὰ τύχῃ ἀκροάσεως, ἵνα τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον ἀναῤῥίψῃ.

«Ἐνθυμήθητε τὴν Τελεσίππην!» εἶπεν, «ἐνθυμήθητε, ὅπως ἡ ξένη αὕτη ἀλῆτις, ἡ Μιλησία αὕτη ἑταίρα, ἐξήλασεν αὐτὴν ἐκ τῆς ἑστίας, ἐκ τῶν ἐκγόνων τῆς ἰδίας αὐτῆς γαστρός, ἐκ τοῦ συμβίου. Τίς ἡμῶν θεωρεῖ ἑαυτὴν ἀσφαλῆ ἀπὸ τῶν ἑταιρικῶν τεχνασμάτων τῆς γυναικὸς ταύτης, ἐάν ποτε ἐμπέσῃ αὐτῇ καὶ ἄλλων γυναικῶν τοὺς ἄνδρας νὰ παραγάγῃ; Πρὶν ἀκούσητε τὸν συριγμὸν τοῦ ὄφεως τούτου, ἐνθυμήθητε, ὅτι ἰὸν ἐν τῷ στόματι κρύπτει!»

«Ἴδετε ἐκείνην ἐκεῖ,» εἶπεν αὖθις ἡ Ἐλπινίκη στρέψασα τὸ βλέμμα ἐπὶ γωνίαν τινὰ τοῦ ναοῦ, «ἴδετε τὴν Τελεσίππην! — Ἴδετε αὐτὴν εἰς λύπην βεβυθισμένην! — Ἴδετε τὸ ὠχρὸν αὐτῆς πρόσωπον! — Ἴδετε τὰ δάκρυα λειβόμενα κατὰ τῶν παρειῶν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν βλαστῶν αὐτῆς!»

Ἁπασῶν δ' αἱ κεφαλαὶ τῷ βλέμματι τῆς Ἐλπινίκης ἀκολουθοῦσαι ἐστράφησαν πρὸς τὴν ἀποβληθεῖσαν γυναῖκα τοῦ Περικλέους, ἥτις μικρὸν ἀπέχουσα ἵστατο καὶ ὠχρὰ ὑπὸ τοῦ μίσους καὶ τῆς κατηφείας τὴν Ἀσπασίαν προσέβλεπεν.

Ἀλλ' ἡ Ἐλπινίκη εἶπεν αὖθις·

«Γνωρίζετε, ὁποίας τινὰς ἐκλαμβάνει ἡμᾶς τὰς Ἀθηίδας; Εἶναι ἐπάναγκες νὰ εἴπω ὑμῖν τοῦτο; Δὲν εἶπεν αὐτὴ αὕτη τοῦτο πρὸ μικροῦ πρὸς ἡμᾶς; Μωρὰς καὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀπείρους θεωρεῖ ἡμᾶς, ἀναξίας τοῦ ἔρωτος τῶν ἀνδρῶν καὶ ἴλεως κατέρχεται ἐκ τοῦ ὕψους, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ἀσφαλῶς πεπεισμένη ἐκ τῆς ὑπεροφανίας, ὅτι οὐδέποτε ἡμεῖς θ' ἀποδειχθῶμεν τοιαῦται, οἵα αὐτή, ἡ ὑπερκαλλής, ἡ σοφή, ἡ ἀπαράβλητος, ἡ τοὺς πάντας κηλοῦσα Μιλησία, πρὸς ἣν οὐδ' ἡ καλλίστη ὑμῶν δύναταί ποτε νὰ παραβληθῇ!»

Οἱ λόγοι οὗτοι τῆς Ἐλπινίκης θαυμαστὸν ὅσον διέθεσαν πάντα τὸν σύλλογον. Μετεβλήθη δ' αἴφνης ἡ διάθεσις τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ψυχῆς καὶ ἐκείνων, αἵτινες τέως τὴν γνώμην πρὸς τὴν Ἀσπασίαν εἶχον.

Ἡ δ' Ἐλπινίκη καὶ αὖθις ἔλαβε τὸν λόγον.

«Ἠκούσατε, ὅ,τι οἱ φίλοι αὐτῆς, οἱ περὶ τὸν Περικλέα, περὶ αὐτῆς λέγουσι, καὶ ὅ,τι πάντες οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐπανειλημμένως ἰσχυρίζονται; Ἡ Ἀσπασία εἶναι ἡ χαριεστάτη τῶν ἐν Ἀθήναις γυναικῶν — ἡ μόνη ἐπίχαρις γυνὴ τῶν Ἀθηνῶν — εἰς Μίλητον δὲ πρέπει νὰ πορευθῇ, λέγουσι, πᾶς ὁ θέλων ὑπερκαλλεῖς καὶ θελκτηρίους γυναῖκας νὰ εὕρῃ . . .»

Ἡ αἰσχύνη δ' ἡ καταλαβοῦσα τὰς γυναῖκας μετὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ ἡ ὑπὸ πανούργου κακοηθείας ἐξαφθεῖσα ἀγανάκτησις ἐξερράγη εἰς φοβερὰς φλόγας. Ἤρξαντο δ' ἅπασαι ἀγρίως κραυγάζουσαι καὶ ὁρμῶσαι ἐπὶ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς χεῖρας εἰς προσβολὴν προτείνουσαι. Ἀλλ' ἐκείνη ἵστατο ἥρεμος καὶ ὀρθὴ καὶ ὠχρὰ ὑπὸ τῆς ὀργῆς. Τέλος δὲ στρέψασα βλέμμα ἀμύθητον καταφρόνησιν ἐκφαῖνον εἶπεν·

«Στῆτε σπερμαγοραιολεκιθολαχανοπώλιδες! Στῆτε ἰσχαδοπώλιδες καὶ τυροπώλιδες καὶ σκοροδοπανδοκευτριαρτοπώλιδες! — Διὰ τί κραυγάζετε; Πρὸς τί ὠστίζεσθε περὶ ἐμέ; Ἴσως προτίθεσθε νά με ἀμύξητε καὶ νὰ δάκητε;» —

Ὁ μικρὸς δ' ἀριθμὸς τῶν εὐτόλμων ἐκείνων ἀκολούθων τῆς Ἀσπασίας, αἵτινες πισταὶ παρέμειναν, παρενέπεσε καὶ ἐκ τούτου ἄγριος θόρυβος διηγέρθη καὶ σχεδὸν ἀκροχειρισμὸς τῶν γυναικῶν ἐγένετο.

Καὶ ἤδη ἔμελλόν τινες τῶν περὶ τὴν Ἐλπινίκην νὰ ὁρμήσωσιν ἐπὶ τὴν Ἀσπασίαν, ἵνα ἐξορύξωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς διὰ τῶν ὀνύχων καὶ δὴ καί τινες καὶ τὰς περόνας ἐκ τῶν ἐνδυμάτων ἐξέσπασαν, ἵν' ἐπιπέσωσιν ἐπ' αὐτήν, ἀλλ' ἐκείνη σπουδῇ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Θεσμοφορίου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προστατευομένη ὑπ' ἐκείνων, αἵτινες γενναίως περὶ αὐτὴν ἵσταντο.

Τοιοῦτον δὴ τέλος ἔλαβε τό γε νῦν ἡ τῆς Ἀσπασίας διάπειρα τῆς διὰ τῆς μορφώσεως τοῦ νοῦ χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν τῶν Ἀθηναίων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XVII.

Η ΑΡΚΑΔΙΚΗ ΠΑΙΔΙΣΚΗ.

Παρῆλθον οὕτως ἔτη τινά, καθ' ἃ ἡ Ἀσπασία ἠγωνίζετο μὲν εὐψύχως, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ καυχᾶται ἐπὶ τῇ νίκῃ. Τὰ δ' ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ γενόμενα ἐγένοντο πανταχοῦ γνωστὰ καὶ ἡ Ἀσπασία ἔφερε τὴν αἰσχύνην, ἥτις ἑκάστοτε τῇ ἥττῃ ἐπακολουθεῖ. Καὶ ἦτο μὲν ἔτι μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν περὶ αὐτήν, ἀλλὰ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ γυναικείου φύλου ὑπὸ μίσους, ἢ ἐξαπάτης, ἢ ὑπὸ τῶν πανούργων φημῶν τῶν διαδιδομένων ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἦτο ἐξημμένον κατ αὐτῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βαρυθυμία δ' ἐνίοτε κατελάμβανε τὸν Περικλέα. Ἀναμιμνησκόμενος δὲ τὴν λύπης ἀμιγῆ εὐδαιμονίαν, ἧς μετὰ τῆς Μιλησίας κατὰ τὴν βραχεῖαν μέν, ἀλλ' ἡδίστην διαμονὴν ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Ἰωνίας εἶχεν ἀπολαύσας, κατελαμβάνετο πολλάκις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀποσπάσῃ ἑαυτὸν τῶν καθ' ἡμέραν φροντίδων καὶ νὰ φύγῃ τὰς θορυβώδεις Ἀθήνας, ἔνθα ἡ ἡδίστη εὐδαιμονία ὑπὸ τοῦ πολυγλώττου καὶ ὡς διὰ βόμβου τῶν μελισσῶν τὴν κεφαλὴν περιβομβοῦντος φθόνου τῶν Ἀθηναίων ἐθολοῦτο.

Ὡς δ' ἠγγέλθη εἰς Ἀθήνας, ὅτι ὁ Φειδίας τὸ ἄριστον καὶ ὕψιστον τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὸ χρυσοῦν καὶ ἐλεφαντόδετον ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Ἤλιδι διεπέρανεν, ἐπαγωγοτάτη ἡ ἀφορμὴ αὕτη ἐφάνη τῷ Περικλεῖ εἰς βραχεῖαν πορείαν εἰς τὴν χώραν τῶν Δωριέων μετὰ τῆς Ἀσπασίας. Ἀλλ' ὡς δυσχερεστάτη ἐφαίνετο τῇ Ἀσπασίᾳ ἡ διὰ τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας πορεία, καί, ὡς τὸ πρῶτον ἡ περὶ τοιαύτης τινὸς πορείας γνώμη εἰς τὸ μέσον ἐρρίφθη, ὡς χαρίεσσαν παιδιὰν αὐτὴν ἐξέλαβεν.

Ἀλλ' εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων εἶχεν εἰσδῦσα ἡ κατὰ τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους δυσμένεια ἐκείνη, πρὸς ἣν πάντοτε σχεδὸν ν' ἀγωνίζωνται πέπρωται αἱ ὑπερκαλλεῖς καὶ δυνατώταται γυναῖκες, ὧν ἡ τύχη πρὸς τὴν τύχην ἰσχυροῦ τινος συνάπτεται. Διετέλει δ' ὁ λαὸς ἀποδίδων τῇ δυνάμει αὐτῆς τὰς πολιτικὰς ἐπιβολὰς καὶ τὰ ἔργα τοῦ Περικλέους καὶ ἰσχυριζόμενος, ὅτι αὕτη παρώρμα τὸν Περικλέα ἐπὶ τοῦτο, τύραννον τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἑαυτὸν νὰ καταστήσῃ. Καὶ οἱ ἀκόλαστοι δὲ κωμικοὶ ποιηταί, προεξάρχοντος τοῦ Κρατίνου, τοῦ φίλου τοῦ Πολυγνώτου, ὃς ἀπὸ τοῦ παρὰ τῷ Ἱππονίκῳ συμποσίου ἐκείνου ἔτι χαλεπῶς πρὸς τὴν Μιλησίαν διέκειτο, ὀξύτερα πάντοτε τὰ κατ' αὐτῆς βέλη ἔβαλλον. Διότι ἡ Ἀττικὴ Μοῦσα ὡμοίαζε πρὸς τὰς μελίσσας,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αἴτινες ἀποσταλάζουσι μὲν μέλι, ἀλλὰ καὶ ὀξὺ τὸ κέντρον ἔχουσιν.

Ἐχαλέπαινε δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Περικλῆς καὶ ἐπειράθη νὰ συστείλῃ τὴν ἀκολασίαν τῶν κωμικῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ διάπειρα αὕτη ἀπεδόθη ὑπὸ πάντων τῇ Ἀσπασίᾳ.

«Μή τι θεωροῦσιν ἐμὲ ὡς λέοντα, ὅστις νωδὸς γενόμενος σιαλοχόος τελευτῶν κατέστη;» ἔλεγεν ὁ Κρατῖνος.

Ἐκ τούτου δ' ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ κωμῳδίᾳ θρασέως ἐτόξευσεν ἐνώπιον πάντων τῶν Ἀθηναίων χυδαῖον ὑβριστικὸν λόγον κατὰ τῆς Ἀσπασίας.

Ὁ ὑβριστικὸς δ' οὗτος λόγος ἦτο ὑπερμέτρως ἀκόλαστος καὶ καιρίως ἔτρωσε καὶ σχεδὸν ὅλως ἠμαύρωσε τὴν αἴγλην τῆς Ἀσπασίας. Ἐκορυφοῦτο δ' εἰς αὐτὸν ἡ κακόνοια τῶν τε ἀφανῶν καὶ τῶν φανερῶν διωκτήρων τῆς Ἀσπασίας καὶ ὁ φιλοσκώμμων ὄχλος ἅσμενος ἐδράξατο αὐτοῦ καὶ συχνάκις ἐπανελάμβανε. Τὸ ἔδαφος ἄρα τῶν Ἀθηνῶν ἤρξατο θερμαινόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Μιλησίας . . .

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης ἡ εἰς Ἦλιν πορεία τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἦτό τι δεδογμένον. Δὲν προῃσθάνοντο δ', ὅτι ἐπιχειροῦντες τῇ πορείᾳ ταύτῃ δὲν ἀνέβαλλον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπετάχυνον πολλὰ πλείστου ἄξια, ἅτινα καὶ ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν προπαρεσκευάζοντο.

Ὡς δ' ἐν Ἀθήναις πολλοὶ ἦσαν οἱ κοινωνοὶ τῶν ἀρετῶν τῆς Ἀσπασίας, πολλοὶ ἐθερμαίνοντο ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς διανοίας καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς, ἤλπιζεν ὁ Περικλῆς, ὅτι ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἡσυχίᾳ τῶν ἀργολικῶν πεδίων, ἐπὶ τῶν θείαν φυσικὴν καλλονὴν περιβεβλημένων ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τύρβῃ τῆς Ὀλυμπίας θὰ ἠδύνατο αὕτη νὰ διάγῃ παραδεδομένη τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ εὐδαιμονίᾳ.

Ἐκ τούτου ταχέως πάντα τὰ τῆς πορείας ἕτοιμα ἐγένοντο. Ἡ δὲ τὰ πάντα ἀκριβῶς μανθάνουσα ἀδελφὴ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κίμωνος διηγεῖτο ἤδη ἐν τῇ πόλει τῶν φιλολόγων Ἀθηναίων, ὅτι ὁ Περικλῆς ἔμελλε νὰ πορευθῇ εἰς Ὀλυμπίαν καὶ ὅτι ὁ θηλυδρίας ἥρως παρελάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν προσφιλῆ Ἀσπασίαν, ἧς οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ στερηθῇ. Προσετίθει δ', ὅτι καλῶς ποιοῦσα ἐκείνη ἔφευγε τὴν αἰσχύνην, ἥτις κατεκάλυψεν αὐτὴν ἐν Ἀθήναις. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ἀθηναίων ἐπέσκωπτον τὸ ἀχώριστον τοῦ ἐρωτικοῦ ζεύγους, ἀλλ' ἦσαν καί τινες, οἵτινες καθ' ἑαυτοὺς ἐφθόνουν αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ . . .

Κοῦφον δ' ἁμάξιον ἔφερε τοὺς δύο ἀχωρίστους εἰς τὸν Ἰσθμόν. Εἶχον δ' ἐκπέμψαντες πρότερον ὀρεικὰ ζεύγη καὶ θεράποντας εἰς Κόρινθον, οἵτινες ἐκεῖθεν ἐν τῇ διὰ τῶν δυσχερῶν ἀτραπῶν τῆς Πελοποννήσου πορείᾳ ἔμελλον νὰ ὑπηρετῶσιν αὐτοῖς.

Ὁπόσον ἐλεύθεροι δ' ἀνέπνεον ἤδη οἱ δύο ἀχώριστοι καταλιπόντες τὸ ἔδαφος τῶν ἄλλως τοσοῦτον προσφιλῶν Ἀθηνῶν! — Ἀσπαστότερον δὲ τοῦ καίοντος ἐδάφους τῶν Ἀθηνῶν ἐφαίνετο νῦν τῇ χαλεπῶς διακειμένῃ Ἀσπασίᾳ τὸ τραχὺ ἔδαφος τῆς μισητῆς Χερσονήσου τοῦ Πέλοπος . . .

Πάντα δ' ἐφαίνοντο νῦν τοῖς ἐκ νέου πανολβίοις ἀξιόλογα καὶ ἀξιοθέατα, ἥ τε χώρα καὶ ἡ θάλασσα, αἵτινες ποικίλην ἑκάστοτε καὶ μεγαλοπρεπῆ ὄψιν παρεῖχον, καὶ τὰ καθ' ὁδὸν μνημεῖα καὶ οἱ Ἑρμαῖ καὶ τὰ ἐν ταῖς τριόδοις Ἑκάταια.

Ἦτο δ' ἡ ἱερὰ ὁδὸς ἡ εἰς Ἐλευσῖνα ἄγουσα μεστὴ ὁδιτῶν, ὧν πολλοὶ εὐσεβεῖς καὶ φιλάνθρωποι κατετίθεσαν καρποὺς καὶ ἄλλα πέμματα πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ τῶν σηκῶν τῶν ἁγυιαίων θεῶν, ἵνα δύνωνται ν' ἀναψύχωνται δι' αὐτῶν οἱ πτωχοὶ καὶ πεινα λέοι ὁδῖται. Καὶ καρποφόρα δὲ δένδρα ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ φυτευτὰ ἵσταντο, ὧν οἱ καρποὶ κοινὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κτῆμα τῶν διψώντων ἦσαν, καὶ πανδοχεῖα ἔβλεπέ τις τῇδε κἀκεῖσε.

«Φιλαπόδημος λαὸς εἴμεθα οἱ Ἕλληνες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. «Μεγάλη φιλοξενία καὶ εὔθυμοι ἑορταὶ προσέλκουσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Καὶ περὶ τῶν ὁδιτῶν δ', ὡς βλέπεις, πρόνοια ἐγένετο.»

Εὐφρόσυνα δὲ ῥυάκια ἀνέβλυζον ἐκ τῶν κρημνωδῶν πετρῶν τῶν ἀποτόμων ὀρέων κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ σκιεραὶ αἴγειροι ἐπεσκίαζον αὐτά, εἰς ὧν τοὺς κολοσσιαίους κορμοὺς πολλοὶ τῶν ὁδιτῶν χάριν ἀποδίδοντες ἀντὶ τῆς εὐφροσύνου ἀναπαύλης λόγιόν τι, ἢ ἔπος εἶχον ἀναγράψαντες, ἢ ἀνάθημα ἀναρτήσαντες.

Ἀκμάζουσαι δὲ πολύναοι καὶ πολύστυλοι πόλεις καὶ πολίχνια παρήλαυνον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Ἡ Ἐλευσὶς τὸ πρῶτον, ἡ πόλις τῶν ἱερῶν μυστηρίων, ἔνθα κατ' εἰσήγησιν τοῦ Περικλέους ἀπὸ μικροῦ νέος μεγαλοπρεπὴς οἶκος εἰς τέλεσιν τῶν μυστηρίων ὑπὸ τοῦ Ἰκτίνου ᾠκοδομεῖτο. Εἶτα τὰ Μέγαρα, ἡ δωρικὴ πόλις, ἧς ἡ ὄψις δυσαρέστους ἀναμνήσεις ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἀσπασίας διήγειρεν. Ἐσκυθρώπασε δὲ τὸ χαρίεν αὐτῆς πρόσωπον καὶ οὐδὲν μὲν εἶπεν, ἀλλ' ἡ ἄληστος λύπη καὶ τὸ ἀναπότριπτον αἶσχος προὐκάλεσαν δάκρυα ἀγανακτήσεως. Ὁ δὲ Περικλῆς ἐννοήσας τοῦτο εἶπεν·

«Θάῤῥει! οἱ ἐχθροί σου εἶναι καὶ ἐμοί. Τὰ Μέγαρα θὰ ὑπόσχωσι ζημίαν τῶν ἀδίκων ἔργων!»

Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν πολυάνθρωπον Κόρινθον κατέλυσεν ὁ Περικλῆς παρὰ τῷ ξένῳ Ἀμυνίᾳ, ὃς αὐτόν τε καὶ τὴν σύμβιον ὑπεδέξατο καὶ πολλὰς τιμὰς αὐτοῖς ἀπένειμεν.

Λίαν ἐπαγωγῶς δὲ ἐχαιρέτιζε τοὺς ἐπήλυδας ὁ ὑψηλός, περίοπτος Ἀκροκόρινθος, ἡ ἀκρόπολις τῆς Κορίνθου, ὁ ἀνθοτρόφος καὶ ποεσιτρόφος πετρώδης λόφος, ὡς μάλιστα ὄρθιος νεύων πρὸς τὴν πόλιν, εἷς τῶν προμάχων τῆς ἑλληνικῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χώρας. Ἐπὶ τῆς ἄκρας δ' αὐτοῦ φαεινὸς ἵστατο ὁ παλαίφατος ναὸς τῆς θεοῦ τοῦ Ἔρωτος. Διότι, ὡς αἱ Ἀθῆναι, ἡ μητρόπολις τῆς σοφίας, τὴν πολύβουλον Παλλάδα προστάτριαν εἶχον, οὕτω καὶ ἡ πλουσία, ἐπαφροδιτοτάτη, ἐμπορία Κόρινθος τὴν χαριδῶτιν Ἀφροδίτην ἐτίμα. Ὡς δ' ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Ἀθήναις, οὕτως ἡ Ἀφροδίτη ἐνταῦθα ἡ δεσπότις τῆς Ἀκροπόλεως ἦτο καὶ ἔνοπλος ἵστατο ἐν τῷ ἱερῷ. Ἀπὸ τῆς ὑψίστης δὲ πετρώδους κορυφῆς ἀπήστραπτον τὰ ἀκρωτήρια τοῦ ναοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης εὐοιώνιστα τοῖς ναυτίλοις ἐπιφαινόμενα. Ἄπειροι δ' ἱερόδουλοι, θεράπαιναι τῆς θεοῦ, χαρίεσσαι καὶ πρόθυμοι θυγατέρες τῆς χαρᾶς, κατῴκουν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἣν τὰ ἐπῳκοδομημένα δρύφακτα, αἱ στοαί, οἱ κῆποι, τὰ ἄλση, τὰ λουτρὰ καὶ οἱ ξενῶνες εἰς παράδεισον μετεποίουν τοσούτῳ μᾶλλον χαρίεντα, ὅσῳ μᾶλλον πολύσκοπος ὁ τόπος ἦτο.

Ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ὁμφαλῷ λοιπὸν τῆς ἑλληνικῆς χώρας καὶ θαλάσσης κορυφῆς ταύτης ἱστάμενοι κατεθεῶντο ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἁπάσας τὰς θαυμαστὰς τὸ σχῆμα καὶ ποικιλόχρους θελκτικὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, ἐπεσκόπουν πρὸς βορρᾶν τὴν νιφόβολον ἄκραν τοῦ Παρνασσοῦ καὶ περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς τὸν Ἑλικῶνα, ἐχαιρέτιζον τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς καὶ μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἔβλεπον καὶ αὐτὸν τὸν χαρίεντα καὶ προσφιλῆ πετρώδη προμαχῶνα, τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, χαιρετίζοντα αὐτοὺς μακρόθεν διὰ τοῦ αἰθρίου αἰθέρος. Πρὸς μεσημβρίαν δὲ μετάγοντες τὴν ὄψιν ἐθεῶντο τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων τῆς βορείου Ἀρκαδίας καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀπείρων ὀρέων καὶ κοιλάδων τοὺς μαρμαίροντας ὅρμους καὶ τὰς ἀκτὰς καὶ χλοώδεις, ἢ πετρώδεις καὶ ἐν καταλεύκῳ μαρμαρυγῇ θαλασσίους νήσους, ἅπαντα ἐμβεβαπτισμένα εἰς τὴν χάριν ἀπαραβλήτου φωτός.

Ἀλλ' ἐν τῇ χαριέσσῃ ταύτῃ θέᾳ διεταράττοντό πως ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἱεροδούλων, αἵτινες ἐπλανῶντο περὶ τὸν ναὸν ἀνὰ τὰς στοὰς καὶ τὰ ἄλση.

«Παρ' ὑμῖν ἐν Ἀθήναις,» εἶπε πρὸς τὸν Περικλέα ὁ Κορίνθιος ξένος μετὰ τοῦ ζεύγους εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀναβὰς προσβλέψας τὰς καλὰς ἱεροδούλους, «δὲν ἐπιχωριάζει ἔτι τοιαύτη τις τῶν θεῶν θεραπεία καὶ ἴσως οὐδ' ἐννοεῖτε, ὅτι αἱ χάριν τοῦ θησαυροῦ τοῦ ναοῦ πωλοῦσαι τὸ κάλλος αὐτῶν ἱέρειαι αὗται ἱερὰ πρόσωπα εἶναι. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ἡ ἱερατικὴ αὕτη τάξις ἐν πολλῇ τιμῇ καὶ ἀξιώματι ἔκπαλαι εἶναι. Αἱ φιλόξενοι δὲ καὶ εὔθυμοι αὗται παιδίσκαι, αἱ τὴν Ἀφροδίτην θεραπεύουσαι καὶ πολλάκι ματέρ' ἐρώτων οὐρανίων πτάμεναι νόημα ποττὰν Ἀφροδίταν, παρευρίσκονται ἐν ταῖς θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις ἁγιστείαις, μετέχουσι τῶν πομπῶν καὶ ψάλλουσιν ἐν ταῖς ἑορταῖς τὸν παιᾶνα τῆς Ἀφροδίτης. Συμπαραλαμβάνουσι δ' αὐτὰς καὶ πρὸς ἱκεσίας καὶ δέονται αὗται τῆς θεοῦ, τῆς προστάτιδος τῆς πόλεως. Μειδιᾶτε; Ἴσως ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι πιστεύετε, ὅτι πλείονας χάριτας ὑμεῖς τῇ Παλλάδι ὀφείλετε. Καὶ παρ' ὑμῖν μὲν τὸ κοινὸν εὐπορεῖ, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν οἱ πολῖται εὐποροῦσι καὶ ἕκαστος ἡμῶν Κροῖσος εἶναι, ἕκαστος βασιλεὺς καθ' ἑαυτὸν καὶ ἀπολαύει τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου, ἅτινα διὰ τῆς ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας ἐκτήσατο. Ἡμεῖς δὲν ἐπιδιώκομεν ἰσχὺν καὶ πλοῦτον ἐν Ἑλλάδι, οὐδὲ δαπανῶμεν τοὺς ἡμετέρους θησαυροὺς εἰς οἰκοδομίαν τειχῶν καὶ στόλων καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ βιοτεύομεν εὐμαρῶς καὶ πιστεύομεν, ὅτι τέλος ἕκαστος ἰδίᾳ ζῇ, καὶ ὅτι τὸ κοινὸν ἔννοιά τις μόνον εἶναι. Ἀλλ' ἐχέτωσαν ταῦτα ὡς θέλουσι καὶ προσβλέπετε ὑμᾶς, ὅσον ἂν θέλητε, περιφρονητικῶς ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι! Ἀλλὰ τὴν ὁδὸν τὴν προσπελάζουσαν ὑμᾶς ἡμῖν ἑτάμετε καὶ ὑμεῖς. Στέργετε δῆλα δὴ καὶ θεραπεύετε τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καλόν, ᾧ ἐπακολουθεῖ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀπολαύσεων τοῦ βίου.»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι τοῦ Κορινθίου δεινῶς διέθεσαν τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους, εἰ καὶ ἥκιστα ἐφαίνετο προσέχων αὐτοῖς. Μεταγαγὼν δὲ τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου εἶπε μετά τινα χρόνον στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ ὑπομειδιῶν·

«Εἶναι ἄξιον λόγου τοῦτο, ὅτι ἐνταῦθα δὴ πρὸ τοῦ ὁδοῦ τῆς σπουδαίας καὶ αὐστηρᾶς Πελοποννήσου συναντᾷ ἡμῖν εἰκών τις ἑλληνικοῦ βίου, οὗ ἡ ἀνθηρότης εἰς τὴν μεγίστην ἐξίκετο ἀκμήν. Τίς ἐρχόμενος ἐκ τῶν φαιδρῶν, φιλοτέχνων, εὐβούλων Ἀθηνῶν, ἢ ἱστάμενος ἐνταῦθα ἐν τ῾ φιληδόνῳ Κορίνθῳ καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐπαγωγῶν ἱεροδούλων ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναῷ τῆς Ἀφροδίτης δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι οὐχὶ μακράν, πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τῶν σκυθρωπῶν ὑψικρήμνων ὀρέων, ὑψοῦ ἐπὶ τῆς Ἀρκαδίας ἀδιάφθορός τις λαὸς ποιμένων ἐν τῇ πρώτῃ ἁπλότητι τοῦ βίου κατοικεῖ, ὅτι ἀντικρὺ τῆς χώρας ταύτης τῆς φιληδόνου καλῆς ἀπραγμοσύνης ἐκεῖ πέραν τῶν ὀρέων οἱ τραχεῖς Σπαρτιᾶται καὶ οἱ σκυθρωποὶ καὶ ἔγκοτοι Μεσσήνιοι, ὅμοιοι πρὸς λασιαύχενας λέοντας καὶ λύκους ἐν φοβεραῖς φάραγξιν, ἢ σκοτεινοῖς σπηλαίοις φοβερὰ καὶ φονικὰ ὅπλα ἀλλήλοις ἐπιφέρουσιν; Ὁποία παλαίστρα ἀγρίας ἡρωϊκῆς ῥώμης εἶναι ἔκπαλαι ἡ πέραν τῶν ἀποτόμων ὀρέων χώρα ἐκείνη! Ἐξ ἀκροπόλεων, ἃς κυλίοντες πέτρας καὶ ἐπ' ἀλλήλαις συναρμόζοντες κατεσκεύασαν, ὥρμησαν οἱ τῶν Ἀργείων ἡγεμόνες ἐπὶ τὸ Ἴλιον. Τὰς ἀτραποὺς τῆς Πελοποννήσου δὲ περιήρχοντο ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Περσεὺς τοὺς ἄθλους αὐτῶν ἐκτελοῦντες, ἀπάγχοντες τοὺς λέοντας καὶ ἀγωνιζόμενοι πρὸς τὰς ὕδρας ἐν ταῖς λίμναις καὶ πρὸς τὰς φθοροποιοὺς ὄρνιθας ἐν τῷ ἀέρι. Καὶ δὲν ἀγωνίζεται καὶ σήμερον ἔτι ἡ ἀνδρικὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῥώμη ἐν τοῖς λειμῶσι τῆς Χερσονήσου τοῦ Πέλοπος, ἐν τῷ Ἰσθμῷ καὶ ἐν Νεμέᾳ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ περὶ τῶν ἀριστείων; Δὲν πορεύονται ἐκεῖσε ἄνδρες ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ὀρεγόμενοι τῆς δάφνης τῆς ἡρωϊκῆς ῥώμης; Σκυθρωπή, ἀπειλητικὴ καὶ τραχεῖα φαίνεται καὶ νῦν ἡ Πελοπόννησος αὕτη, ἧς τὰς σκυθρωπὰς ὀρεινὰς χώρας οὐχὶ μάτην περικλύζουσι τὰ ὕδατα τῆς Στυγός. Ἀλλὰ θὰ καταφρονήσωμεν τῶν φοβήτρων αὐτῆς καὶ θὰ τολμήσωμεν νὰ καταβῶμεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ λέοντος καί, ἂν ἐξεθηλύνθημέν πως, θὰ πειραθῶμεν νὰ ἐπιῤῥώσωμεν τὸ ἡμέτερον σῶμα νέαν δύναμιν ἀντλοῦντες ἐκ τῶν τραχέων ἐκείνων πνευμάτων.»

«Ἀπὸ τίνος χρόνου,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα, «ἐγένετο ὁ Περικλῆς θαυμαστὴς καὶ ζηλωτὴς τῶν τραχέων ἐκείνων καὶ ἁπλοϊκῶν πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ οἰκούντων ἀνθρώπων; Θάῤῥει, φίλε! Ἄφες αὐτοὺς νὰ παλαίωσι καὶ νὰ μάχωνται κατὰ βούλησιν. Τὰς σκυθρωπὰς ἄκρας τῶν ὀρέων αὐτῶν δὲν φωτίζει, ὡς τὰς Ἀθήνας, τὸ νικηφόρον φῶς τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς!» —

Τῇ ὑστεραίᾳ δ' ἀπάραντες κατέλιπον τὴν Κόρινθον πολλοὺς ἀκολούθους ἔχοντες, ἵνα εἰσέλθωσιν εὔθυμοι εἰς τὴν χώραν τῶν Δωριέων διὰ τῶν ἀργολικῶν ὀρέων. Καὶ τοῦ μὲν φορείου, ὅπερ ὁ Περικλῆς μετὰ τρυφερότητος περὶ τῆς φίλης μεριμνῶν εἶχε διατάξας νὰ κατασκευάσωσι καὶ δοῦλοι, ἢ ἡμίονοι ἠδύναντο νὰ φέρωσι διὰ τῶν δυσβάτων τόπων τῶν ὀρέων, ἀπείχετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ Ἀσπασία, προὐτίμα δ' ὀχουμένη ἐφ' ἡμιόνου νὰ μένῃ παρὰ τῷ ἀνδρί. Οὕτως ἐπορεύοντο οἰκείως διαλεγόμενοι διὰ τῶν ψιθυρῶν ὀρεινῶν δασῶν κατὰ τοῦ ῥοῦ τῶν ἐπὶ τὰς χαράδρας φερομένων ῥυακίων, ἐξικνοῦντο διὰ τῶν ἀποτόμων κρημνῶν καὶ ὑλωδῶν κορυφῶν εἰς ψιλὰς πεδιάδας, εἶτα αὖθις εἰς ἀτραποὺς καὶ κοιλάδας, ἐν αἷς οἱ πολύσκιοι κλάδοι τῶν ῥοδοδαφνῶν καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σχίνων καὶ ἀχράδων συμπλεκόμενοι ἀλλήλοις σκοτεινὴν τὴν ὁδὸν καθίστασαν.

Ἐν τοῖς τοιούτοις δὲ σκυθρωποῖς χωρίοις μετῆγε πολλάκις ἡ τολμηρὰ Ἀσπασία τὴν ὄψιν ἐπὶ τοὺς θάμνους ὡς φοβουμένη, μή τι ἀπεχθής τις ὄψις ληστοῦ τινος ἐξορμήσῃ αὐτῶν. Ἐμειδία δὲ τότε ὁ Περικλῆς καὶ ἔλεγε προσβλέπων τοὺς εὐόπλους καὶ ἐμπείρους τῶν ἀτραπῶν ἐκείνων ἐγχωρίους ἄνδρας, οὓς εἶχε μισθωσάμενος ὡς φύλακας κατὰ τὴν διὰ τῶν ὀρέων πορείαν·

«Μὴ φοβοῦ, Ἀσπασία! Πρὸ πολλοῦ χρόνου ἠφανίσθησαν οἱ τὰς ὁδοὺς ταύτας φυλάττοντες ἄγριοι γίγαντες καὶ πάλαι ᾤχετο ὁ πιτυοκάμπτης Σίνις, ὁ κακόνους ἐκεῖνος ὠμὸς ληστής. Μόνα δὲ τὰ ἐν τοῖς ὕψεσι καὶ ταῖς κοιλάσι ταύταις ὀφείδια πρέπει νὰ φυλαττώμεθα. Διότι δὲν διαφεύγει βεβαίως τὴν μνήμην σου, ὅ,τι ἐνταῦθα παρὰ τῷ λειμῶνι τῆς Νεμέας συνέβη, ὅτε ἡ τροφὸς κατέθηκεν ἐπὶ τῆς πόας τὸ παιδίον, ἵνα προσενέγκῃ τοῖς διερχομένοις ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας ἀναψυκτικὸν ὕδωρ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν.»

Μετὰ δύσκολον δὲ πορείαν ἡμέρας ἐξίκοντο οἱ ὁδῖται εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰνάχου καὶ εἶδον ἐν μέσῳ δύο ψιλῶν ἀκιδωτῶν ὀρέων τὴν πολύφημον ἕδραν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν παλαιὰν φύλακα τῶν ὀρεινῶν τούτων ὁδῶν, τὴν ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν, ἥτις ἐλλοχῶσα ἐκεῖ κεῖται μυχῷ Ἄργεος κατὰ τὸ ὁμηρικὸν ἔπος. Καὶ ἐπὶ δεξιὰ μὲν ὑψοῦτο τὸ ψιλὸν κωνοειδὲς ὄρος τὸ φέρον τὴν Λάρισσαν, τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους, ὅπερ κατὰ τοὺς πρόποδας εὐρύχωρον εἰς μακροτόνον πεδιάδα ἐξετείνετο ἀκμάζον ἔτι καὶ πολύανδρον, ὡς αἱ Ἀθῆναι. Πέραν δὲ τῆς παραθαλασσίου μακροτόνου πεδιάδος τοῦ ἱπποβότοιο Ἄργεος ἀπήστραπτον ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ κυανοῦς κόλπος τῆς Ναυπλίας, ἀφ' ἑτέρου δ' ὄρη συνεχῆ ἐμβεβαπτισμένα εἰς τὰ ποικίλα χρώματα τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δύοντος ἡλίου, ἅτινα τῇ μὲν ὑψικέρατα ὑψοῦντο εἰς τὸν οὐρανόν, τῇ δ' εὐκαμπῆ κατέτεινον εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ πέραθεν δὲ τοῦ μαρμαίροντος κόλπου ἀνέδυνον κνεφαῖαι ἀποτόμων ὀρέων κορυφαί.

Θαυμαστὸν δέ τι αἴσθημα κατέλαβε τότε τοὺς ὁδίτας, ὧν τὰ βλέμματα προσεκολλήθησαν πρὸς τὴν φαιὰν πέτραν τῶν Μυκηνῶν ζητοῦντα τὰ ἴχνη τῶν βασιλείων τῶν Πελοπιδῶν καὶ τὰ ἄλλα ἄφθαρτα λείψανα τῶν κυκλωπείων θησαυροφυλακίων καὶ τύμβων καὶ τειχῶν καὶ καμαρωτῶν οἰκημάτων τῶν πάλαι χρόνων.

Ἀλλ', ὅτε ἀφίκοντο εἰς Μυκήνας, ἦτο ἤδη σκότος. Ἵσταντο δ' ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς πέτρας, ἐφ' ἧς τὰ φαιὰ ὑπὸ βρύων καὶ κισσοῦ κατεσκεπασμένα καὶ ἐκ κολοσσιαίων μέν, ἀλλ' εὐξέστων ἀνακυλινδηθεισῶν πετρῶν κατεσκευασμένα τείχη ἐν τῇ κνεφαίᾳ ὥρᾳ δυσοιωνιστὰ σχεδὸν καὶ καταπληκτικὰ ὑψοῦντο. Καὶ ὅμως ἀπηξίουν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὰ οἰκήματα τῶν ὀλίγων Μυκηναίων, οἵτινες ἐν τῇ πρὸ πολλοῦ καταῤῥυείσῃ καὶ ἐρήμῳ βασιλίδι πόλει τῶν Ἀτρειδῶν κατῴκουν ἔτι. Διέγνωσαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία νὰ διανυκτερεύσωσι τὴν θερμὴν ἐκείνην θερινὴν νύκτα ἐν σκηνῇ παρὰ τοῖς σεμνοῖς ἐκείνοις λειψάνοις τῶν παρελθόντων χρόνων. Ἀλλ' αἴφνης ἡ σελήνη ἀνατείλασα κατεσκέδασε τὸ λευκόστολον αὐτῆς σέλας κατὰ τῶν τειχῶν καὶ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν κορυφῶν τῶν πέριξ ἀργολικῶν ὀρέων καὶ τῆς μεταξὺ πεδιάδος καὶ μέχρι τοῦ ἀπωτάτω κόλπου. Καίπερ δὲ κεκμηκότες, δὲν ἠδύναντο ὅμως ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία νὰ ἀντιστῶσι τῇ μαγείᾳ τοῦ γοητευτικοῦ ἐκείνου σέλαος τῆς σελήνης καὶ νέαν ἤντλουν δύναμιν ἐκ τῶν παραδόξως τεταραγμένων ψυχῶν αὐτῶν. Διότι πρὸ ὀλίγων μὲν ἔτι ἡμερῶν περιεστοίχιζεν αὐτοὺς ὁ πολυτάραχος βίος τῶν Ἀθηνῶν, νῦν δ' ἵσταντο ἐπὶ τῶν λειψάνων τῶν Μυκηνῶν σεσαγηνευμένοι ὑπὸ τῆς ἐκ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀστροχίτωνος νυκτὸς ἐν τῇ βαθείᾳ σιγῇ καὶ ἐρημίᾳ τῶν ἀργολικῶν ὀρέων φρίκης. Κατελήφθησαν δ' ὑπὸ ὁμηρικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Διότι ἐν τῷ ψόφῳ τοῦ ἀνέμου, ἐν τῷ ψιθυρισμῷ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων ἐνόμιζον, ὅτι ἤκουον τὸ ἀπήχημα τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἡρωϊκῶν ἐπῶν. Ἡ δὲ τὰς κορυφὰς τῶν πέριξ ὀρέων σελαγοῦσα πανσέληνος ἐκείνη ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τοὺς φρυκτούς, οἵτινες ἄλλοτέ ποτε ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ἄκραν τὸ φῶς μεταδίδοντες ἐκόμιζον τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἰλίου διὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὀρέων εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἔνθα ἡ μαινομένη Κλυταιμήστρα ἔχουσα παρ' αὐτῇ τὸν μοιχὸν Αἴγισθον ἀνέμενε τὸν ἐπανερχόμενον νικηφόρον ἡγεμόνα τῶν Ἑλλήνων ὀξύν, θανατηφόρον σίδηρον ἐν χερσὶ κρατοῦσα. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐρήμων νῦν τούτων πρὸ αὐτῶν εὑρισκομένων λειψάνων τῆς Ἀκροπόλεως ἐσπάσθη ὁ φονικὸς ἐκεῖνος σίδηρος ἐν ἡσύχῳ, σκοτεινῇ νυκτὶ καὶ ὄπισθεν τῶν τειχῶν ἐκείνων ἀντήχησεν ὁ ἐπιθάνατος μοχθισμὸς τοῦ ἐπανελθόντος ἄνακτος ἀνδρῶν . . .

Ἐβάδιζον δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κατὰ μῆκος τοῦ φοβεροῦ τείχους, ὅπερ ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀποτόμου πέτρας πολύγωνον καὶ πολύμυχὸν ᾠκοδομημένον ἦτο. Οὕτω δὲ πορευόμενοι ἀφίκοντο εἰς τὰς παλαιφάτους λεοντοφόρους πύλας, τὴν μεγαλοπρεπῆ εἴσοδον τῶν βασιλείων τῶν Ἀτρειδῶν, ἃς ἐπεκόσμει τὸ παλαιότατον τόρευμα τῆς οἰκουμένης. Διὰ τῆς πύλης δὲ ταύτης εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἔστησαν πρὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ τείχους, οὗ ὄπισθεν ἄλλοτε μὲν ἀπρόσβλητοι οἱ Ἀτρεῖδαι κατῴκουν, νῦν δὲ μόνη ἡ κρηπὶς ἐδήλου τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ δώματα εὑρίσκοντο. Περαιτέρω δὲ χωρήσαντες ἀφίκοντο εἰς τὸ οὐχὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἐπί τινος ἐγκλίσεως μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀκέραιον ἔτι περιφερὲς οἰκοδόμημα, ὅπερ ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θησαυροφυλάκιον ἅμα τε καὶ τάφος τῶν Πελοπιδῶν ἐχρησίμευεν.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐγγὺς τοῦ περιφεροῦς οἰκοδομήματος ἐγένοντο, ἐξέπληξεν αὐτοὺς ἡ μορφὴ γίγαντός τινος, ὃς πρὸ τῶν πυλῶν κείμενος ἀνέστη εὐθύς, ὡς τοὺς ξένους εἶδεν; Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος ἀνεμίμνησκε τοὺς ὁμηρικοὺς γίγαντας, οἵτινες πέτρας ἔβαλλον ἐπ' ἀλλήλους, ἃς οἱ ἐπιγενόμενοι δὲν ἠδύναντο νὰ μετακινήσωσι. Προσηγόρευσε δ' ὁ Περικλῆς αὐτὸν καὶ μετὰ μικρὸν κατενόησεν, ὅτι εἶχε πρὸ ἑαυτοῦ ἐπαίτην ἐκ τῶν ἀνὰ τὰ ὄρη τῆς Ἀργολίδος διαπλανωμένων. Ὀλίγα δὲ ῥάκη ἐκάλυπτον τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὸ μελάγχρουν πρόσωπον ἐφαίνετο ὡς κατάβεβρωμένον ὑπὸ τῶν θυελλῶν καὶ τοῦ χειμῶνος. Ἴσως τοιαύτην εἶχε τὴν ὄψιν ὁ πολύτλας πλανήτης Ὀδυσσεύς, ὅτε μετὰ τὸ ναυάγιον ἐξῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν πολλὰς ἡμέρας κολυμβήσας καὶ παλαίσας πρὸς τὴν θάλασσαν, ἧς ἡ ἅλμη εἶχε κακώσασα τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ὁ γέρων δ' οὗτος παράδοξος καὶ γιγάντειος ἐπαίτης ἰσχυρίζετο, ὅτι ἐφύλαττε τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως καὶ ὅτι, μὴ ἐπιτρέποντος αὐτοῦ, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ προσπελάσῃ τοῖς προθύροις τοῦ θησαυροφυλακίου. Ἤρξατο δ' εἶτα λήρων περὶ ἀμυθήτων χρυσῶν θησαυρῶν κεκρυμμένων ἔτι ἐν ἀδήλοις τόποις ἐν τῷ πετρώδει ἐκείνῳ δώματι, οἵτινες τὸν μέλλοντα νὰ εὕρῃ αὐτοὺς πλουσιώτατον πάντων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα τῆς Ἑλλάδος καὶ κληρονόμον καὶ διάδοχον τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἑλλήνων Ἀγαμέμνονος θ' ἀπεδείκνυον.

Μειδιῶν δ' εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Ἀναμφιλόγως ἦτό ποτε ἡ πόλις τῶν Μυκηνῶν ὀνομαστὴ ὡς ἡ πολυχρυσοτάτη τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι πρὸ πολλοῦ ὁ χρυσὸς τῶν Μυκηνῶν μετηνέχθη εἰς Ἀθήνας καὶ ὅτι περιττὸν νῦν νὰ ζητήσωμεν αὐτόν. Καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅμως ὁ θαυμαστὸς οὗτος πετρώδης τάφος τῶν Ἀτρειδῶν ἀκατασχέτως ἐπάγει με.»

«Ὁδήγησον ἡμᾶς αὐθωρὸν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, ὦ φυλάττεις!» εἶπεν ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν γίγαντα. «Εἴμεθα Ἀθηναῖοι καὶ ἤλθομεν εἰς Ἄργος, ἵν' ἀποδείξωμεν τὴν τιμήν, ἣν πρὸς τὴν τέφραν τῶν θείων Ἀτρειδῶν τρέφομεν!»

Ἐκέλευσε δ' εἶτά τινας τῶν ἀκολούθων ν' ἀνακαύσωσι δᾷδας. Ὁ δ' ἐπαίτης, ὃς ἐφαίνετο πτοηθεὶς πως ὑπὸ τοῦ Περικλέους, ἐφάνη σιγῇ πρόθυμος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγός. Τὴν δὲ γιγάντειον ῥώμην αὐτοῦ ἔργῳ ἀποδεικνύων παρώθησε βαρείᾳ τῇ χειρὶ μέγαν πέτρον, ὅστις πρὸ τῆς εἰσόδου κείμενος τέλεον ἔφραττεν αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δυσχερὲς ἦτο νὰ διέλθῃ τις ὑπεράνω τῶν χωμάτων καὶ ἐρειπίων διὰ τῆς καταῤῥυείσης σχεδὸν θύρας καὶ νὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὸ ἔνδον τοῦ βαθέως εἰς τὴν γῆν κατατείνοντος καμαρωτοῦ οἰκήματος.

Διὰ τῆς ἐκ κολοσσιαίων τετραγώνων δὲ συγκειμένης πύλης εἰσῆλθον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἰς τὸ βαθὺ καὶ σκυθρωπὸν καμαρωτὸν οἴκημα, οὗ οἱ τοῖχοι ἐφαίνοντο κατεσκευασμένοι οὐχὶ ὡς οἱ τῶν συνήθων καμαρωτῶν οἰκημάτων. Διότι ὡς δακτύλιοι ὁ εἷς στενότερος τῶν ἄλλων ἐπεκάθηντο ἀλλήλοις οἱ λίθοι ἀπολήγοντες ἄνω εἰς κωνοειδὲς κύρτωμα. Εὗρον δ' ἐν τοῖς τοίχοις ἴχνη τῶν παλαιῶν χαλκῶν πετάλων, τοῦ προσφιλοῦς κόσμου τῶν τοίχων τῶν χρόνων ἐκείνων, οὓς ὁ Ὅμηρος μνημονεύει. Ὁπόσον θ' ἀπέλαμπον οἱ χαλκοῖ ἐκεῖνοι, λεῖοι καὶ στιλπνοὶ τοῖχοι τῶν ἡγεμονικῶν δωμάτων ἀπὸ τῆς ἀνταυγείας τῶν καιομένων λαμπρῶν δᾴδων! Ἀλλὰ βίᾳ ἀποσπασθέντα ἐφαίνοντο τὰ χαλκᾶ πέταλα καὶ ἀκόσμητοι προσέβλεπον τοὺς θεατὰς οἱ φαιοὶ κολοσσιαῖοι σεσωρευμένοι δακτύλιοι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διελθόντες δὲ τὸ στρογγύλον τοῦτο οἰκοδόμημα ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἰσῆλθον διὰ στενοτέρας τινὸς πύλης εἰς πετρῶδές τι δωμάτιον, ὅπερ λαξευτὸν ὂν ἀληθινὸν τετράγωνον ἀπετέλει.

Σύννοι δ' ἔστησαν ἀμφότεροι. Τὸ δ' ἀμυδρὸν φῶς τῶν καιομένων δᾴδων ἀμυδρῶς καὶ μόλις πως ἐφώτιζε τὸ σκυθρωπὸν λίθινον οἴκημα.

«Τολμηρὰ γνώμη ἐπέρχεταί μοι,» εἶπε τέλος ὁ Περικλῆς, «νὰ παρασκευάσωμεν δῆλα δὴ κατάλυμα ἐν τῷ ὑπὸ φρικώδους αὔρας προσπνεομένῳ λιθίνῳ τούτῳ τάφῳ!»

Ἡ δ' Ἀσπασία ἔφριξε μὲν τὸ πρῶτον πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ ταχέως συνελθοῦσα ἐμειδίασεν, οὐδ' ἠδυνήθη ν' ἀποδιώξῃ τὴν μαγείαν, ἣν αὐτῇ ἐνέπνει ἡ φρικαλέα μέν, ἀλλ' ἐπαγωγὸς ἐκείνη γνώμη, νὰ διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ χιλιετεῖ ἐκείνῳ τάφῳ τῶν Πελοπιδῶν ἐπὶ τῆς κόνεως τοῦ Ἀτρέως καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ὤκνουν καὶ ἐσκοποῦντο περὶ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τέλος προῦβησαν εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς τολμηρᾶς γνώμης. Δι' ὃ τάπητες ἀνεπετάσθησαν ὑπὸ τῶν δούλων ἐπὶ τοῦ λιθίνου ἐδάφους τοῦ μικροῦ πετρώδους δωματίου καὶ ἐπ' αὐτῶν εὐναὶ παρεσκευάσθησαν. Καὶ ὁ μὲν γιγάντειος ἐπαίτης κατεκλίθη ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ, οἱ δὲ δοῦλοι ἐν τῇ εἰσόδῳ παρὰ τῇ πύλῃ.

Οὕτω παρέμειναν μόνοι ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ φρικώδει, ὅλως ἐν τῇ πέτρᾳ λελαξευμένῳ δωματίῳ. Τὸ ἀσταθὲς δὲ φῶς τῶν ἐπὶ τοῦ δαπέδου δᾴδων προσπαῖζον φασματώδεις ἀπεδείκνυε τοὺς φαιούς, ἀθυριδώτους τοίχους τοῦ τάφου. Νεκρικὴ δὲ σιγὴ ἐπεκράτει καὶ ἀληθὴς ἡσυχία τάφου περιέβαλλεν αὐτούς.

«Κατὰ τὴν νύκτα ταύτην,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ παρίσταταί μοι ἡ περὶ φθορᾶς καὶ σήψεως γνώμη σχεδὸν ἐνσώματος καὶ μετὰ τιτανικῆς ὁρμῆς. Ὁπόσον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τρυφερὰ καὶ εὐμετάπτωτα καὶ φθαρτὰ φαίνονται πάντα τὰ ἔμψυχα, καὶ ὁπόσον στερεὰ καὶ μόνιμα, καίπερ πάσχοντα ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ χρόνου πάντα, ὅσα ἄψυχα συνήθως καλοῦμεν! Ὁ μὲν Ἀτρεὺς καὶ Ἀγαμέμνων πρὸ πολλοῦ διεφθάρησαν καὶ ἴσως ἡμεῖς νῦν εἰσπνέοντες τὴν αὔραν ταύτην εἰσπνέομεν ἐν ταὐτῷ καὶ τὰς ἀφανεῖς ἀτόμους τῆς κόνεως αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ νεκρὰ ταῦτα τείχη, ἅτινα οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων τοὺς λίθους ἐπισωρεύσαντες κατεσκεύασαν, περιβάλλουσιν ἡμᾶς καὶ σήμερον ἔτι καὶ ἴσως θὰ περιβάλλωσι καὶ ἐκείνους, οἵτινες θὰ εἰσπνεύσωσι τὰς ἀτόμους τῆς χιλιετοῦς ἡμῶν κόνεως!» —

«Δὲν συνομολογῶ σοι πάντα ταῦτα, ὦ Περίκλεις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «οὐδ' εὑρίσκω, ὡς σύ, ὅτι ἡ φθαρτὴ ἀνθρωπίνη ὕπαρξις ἔχει λόγον φθονερῶς νὰ ἔχῃ πρὸς τὴν ἀδιάφθορον ὕπαρξιν τῶν ἀψύχων! Ἀληθῶς ἡ κατακρημνιζομένη πέτρα καταθάπτει τὰ ἄνθη, ἀλλὰ τὰ ἄνθη βλαστάνουσιν ἑκάστου ἔαρος καὶ περιελίττουσι τὴν πέτραν διὰ τῶν κλημάτων αὐτῶν καὶ τέλος ἡ μὲν πέτρα μετά τινας χιλιετηρίδας διαφθείρεται, τὰ δ' ἄνθη εὐθαλῆ πάντοτε ἀναφαίνονται. Οὕτως ἡ μὲν ζωὴ καὶ κατατεθαμμένη εὑρίσκεται ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἐκείνων ἀναδύεται πάλιν λεληθότως καὶ περιπλέκει τοὺς κομπάζοντας ἐπὶ τῇ μονιμότητι λίθους καὶ οἱ ἀναβλαστάνοντες ἀεὶ κλῶνες αὐτῆς διαφυόμενοι διαῤῥηγνύουσι μάλιστα ἐνίοτε τὰς πέτρας καὶ οὕτω τέλος μόνον τὸ φαινόμενον φθαρτὸν καὶ θνητὸν παραμένει ἀληθῶς αἰώνιον.»

«Δίκαια λέγεις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «τὰ ἔμψυχα ὄντα ταχέως θὰ ᾐσθάνοντο ἑαυτὰ κεκμηκότα καὶ διακορῆ ἑαυτῶν, ἂν ἐπέπρωτο αὐτοῖς ἀμετάβολα, ὡς τὰ ἄψυχα, νὰ μένωσι. Διότι ἡ ἀφθαρσία εἶναι ὁμοία πρὸς τὸν θάνατον, μόνη δ' ἡ μεταβολὴ εἶναι ζωή.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τὸ ἡρωϊκὸν φρόνημα τοῦ Ἀγαμέμνονος,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «δὲν ἀνανεοῦται ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπείρων ἄλλων ἡρώων; Καὶ ὁ ἔρως τοῦ Πάριδος πρὸς τὴν Ἑλένην δὲν ἀναφαίνεται αἰωνίως ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπείρων ἐρωτικῶν ζευγῶν;»

«Ἀληθῶς ἡ ζωὴ ἔρχεται καὶ παρέρχεται,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «τὰ πάντα ῥέουσι καὶ ἐπανέρχονται ἐν μυρίαις μορφαῖς αἰωνίως. Ἀλλ' εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι κατὰ τὰς αἰωνίους ταύτας μεταβολὰς δὲν ἀπόλλυται τέλος τι τῆς ἀρχεγόνου δυνάμεως; Δὲν ὁμοιάζει ἄρα πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐν τῷ κόσμῳ πρὸς τοὺς λιθίνους τούτους δακτυλίους τοὺς ἀποδεικνύοντας τὸν τάφον τοῦτον καμαρωτόν, οἵτινες ἐπαναλαμβάνονται μὲν ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἐπισωρευόμενοι, ἀλλὰ προχωροῦντες πρὸς τὰ ἄνω στενότεροι κατὰ μικρὸν γίγνονται; — Τὸ ἡρωϊκὸν φρόνημα τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐπανῆλθε μέν, ὡς φαίνεται, ὅτε τοὺς Πέρσας κατεπολεμήσαμεν, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι παραβαλλόμενοι ἡμεῖς πρὸς τοὺς ὁμηρικοὺς ἥρωας ρικνοί πως φαινόμεθα.»

«Ἴσως τινὰ ἀσθενέστερα γίγνονται ἐπανερχόμενα,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλὰ δύνασαι ν' ἀρνηθῇς, ὅτι πολλὰ ἀνανεούμενα ἐρρωμενέστερα καὶ λαμπρότερα ἐπιφαίνονται; Ἡ τέχνη ἐπὶ παραδείγματος, ἥτις συναπώλετο τοῖς ἐρειπίοις τούτοις, ἐπανῆλθε καὶ ἐπανελθοῦσα ἔπλασε τὰ πολυδαίδαλα ἀκρωτήρια τοῦ Παρθενῶνος!»

«Ἀλλ', ἐάν ποτε,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τὰ πολυδαίδαλα ἐκεῖνα ἀκρωτήρια εἰς ἐρείπια μεταβληθῶσιν — ἐὰν τὸ λαμπρὸν τέθριππον τῆς Παλλάδος καταπεσὸν ἐκ τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος κατὰ τῆς ἀποκρήμνου πέτρας κατασυντριβῇ βροντωδῶς παταγῆσαν, πιστεύεις ἀσφαλῶς, ὅτι τότε ἡ τέχνη λαμπροτέρα θὰ ἐπανέλθῃ, ἢ θὰ ἐπέλθῃ χρόνος τις, οὗ ἡ δόξα θὰ τρέφηται ἐκ τοῦ ἀπαυγάσματος μόνου τῶν ἀθανάτων λειψάνων;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Περὶ τούτου μελέτω τοῖς ἐπιγιγνομένοις!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

«Εἶπες καὶ περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἐρασμιωτάτου ἐκείνου ζεύγους τῶν παλαιῶν χρόνων,» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς, «ὅτι ἀναφαίνεται ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπείρων ἄλλων ζευγῶν;»

«Ἀμφισβητεῖς περὶ τούτου;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Οὐδαμῶς!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, «καὶ πιστεύω, ὅτι μόνος ὁ ἔρως ἐπανέρχεται μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ὁρμῆς, πάντοτε θαλερὸς καὶ πάντοτε εὐδαιμονικός!»

«Ὁ ἔρως καὶ ἡ χαρά!» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία.

«Πάντως οὕτως ἔχει!» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς. «Καὶ ἀληθῶς μὲν αἰδὼς κατέχει με πατοῦντα τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἴσως ἀνάξιος εἶμαι καὶ μίαν μόνην νύκτα νὰ διανυκτερεύσω ἐπὶ τῆς κόνεως τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων. Ἀλλά, καίπερ μετὰ λύπης καὶ φθονερῶς πως ὀφείλων νὰ ἀποστῶ τῆς τιμῆς τοῦ ἥρωος Ἀχιλλέως, μετέχω ὅμως τῆς δόξης τοῦ Πάριδος ὡς κατέχων τὴν καλλίστην τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν!»

Ἀλλὰ τὸ τοῦ προσώπου σχῆμα τοῦ Περικλέους ταῦτα λέγοντος δὲν ὡμολόγει ταὐτὰ τοῖς λόγοις. Διότι ἐφαίνετο ἀμφισβητῶν πως περὶ τούτου, ὅτι δῆλα δὴ ἁρμόζει τῷ ἀνδρὶ ν' ἀφιστῆται μὲν τῆς εὐδοξίας τοῦ Ἀχιλλέως, ν' ἀρκῆται δὲ τῇ εὐδαιμονίᾳ τοῦ Πάριδος . . .

Ἀλλὰ διὰ τῆς μαγείας τῆς καλλίστης τῶν Ἑλληνίδων γυναικὸς ἡ Ἀσπασία ἐμπείρως κατεβαυκάλισε τοὺς λογισμούς, οἵτινες διηγείροντο ἐν τῇ ἀνδρικῇ ψυχῇ τοῦ Περικλέους. Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτῆς διέχεον μαγικὴν λαμπρότητα εἰς τὸν σκυθρωπόν, πετρώδη τάφον καὶ ἐκ τῶν παρειῶν αὐτῆς ἐφαίνετο ἐκχεόμενον ῥόδινον σέλας εἰς ἅπαντα τὸν χῶρον. Καὶ ἡ δᾷς δ', ἥτις πρότερον τοσούτῳ ἀμυδρὸν φῶς διέδιδε, ὅσῳ ἴσως καὶ ἡ δᾷς ἐκείνη ἡ φωτίσασά ποτε τὸν τάφον κατὰ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ Ἀγαμέμνονος, αἴφνης ἐφάνη λαμπρὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκλάμψασα, ὡς γαμήλιος δᾷς. Διότι ὑπὸ τῶν εἰς τὸ σκοτεινὸν σπήλαιον προσπεσουσῶν ἀκτίνων τοῦ κάλλους ἐφάνη καὶ αὐτὸς ὁ τάφος εἰς νυμφικὴν παστάδα μεταβληθεὶς καὶ ἡ ἀθάνατος εὐθάλεια τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔρωτος ὑπερίσχυσε τῆς φρίκης τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς, τῆς χιλιετοῦς εὐρωτιώσης κόνεως τῶν Ἀτρειδῶν. — —

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κατέλιπον τὸ νυκτερινὸν αὐτῶν καταγώγιον καὶ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ στυγνοῦ πετρώδους δωματίου, ἀντέλαμπεν αὐτοῖς δροσώδης ἡ πρωΐα ἀπὸ τῶν πεδίων καὶ τῶν κρημνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λαμπρῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας οὐχ ἧττον ἐρημία καὶ βαθεῖα σιγὴ ἐπεκράτει ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀτρειδῶν. Διότι γὺψ μόνος ἐφαίνετο διὰ τοῦ ἀέρος ἀκίνητος αἰωρούμενος ὑπεράνω τῶν Μυκηνῶν ἐν τῷ γλαυκῷ αἰθέρι ἀναπεπταμένα τὰ πτερὰ ἔχων.

Ἐν ᾧ δ' οἱ ὁδῖται ἠρίστων λαμβάνοντες ἐκ τῶν τροφῶν, ἃς μεθ' ἑαυτῶν ἐκόμιζον, καὶ ἐκ τοῦ οἴνου, ὃν δοῦλός τις ἐν αἰγέῳ ἀσκῷ ἔφερεν, ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς τὴν Ἀσπασίαν, ἄν τι ὄνειρον εἶδε κατὰ τὸν νυκτερινὸν ὕπνον ἐν τῷ τάφῳ τῶν Ἀτρειδῶν.

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐωθινόν τι ὄνειρον μετήγαγέ με εἰς τὸν θόρυβον τῶν ἡρώων τοῦ Ἰλίου. Εἶδον δὲ τὸν Ἀχιλλέα αὐτὸν ἐνσώματον καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ νῦν ἔτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μοι παρίσταται. Μοὶ ἐπεφάνη δ' ἐν ἀγρίᾳ ἅμα τε καὶ ὑπερκαλλεῖ ἐφήβου μορφῇ, μέγας καὶ ῥαδινὸς τὸ σῶμα, ἔχων πρόσωπον μὲν ᾠοειδὲς τὸ σχῆμα καὶ ὑπὸ μελάνων βοστρύχων περιλαμβανόμενον, μέλανας δ', ὡς ἄνθρακας, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σχεδὸν στρογγύλους. Τὸ σχῆμα δὲ τοῦτο τῶν ὀφθαλμῶν γόργειον καὶ φοβερόν τινα ἀπεδείκνυε τὸν ἄλλως εὐγενῆ τύπον τοῦ προσώπου. Τὸ δὲ στόμα θαυμαστῶς μικρὸν εἶχε καὶ τὰ χείλη ἰσχυρῶς προέχοντα — καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καθ' ὅλου ἐφαίνετο ἔχων τὸν τύπον νεανικοῦ κάλλους καὶ τὸ ἦθος ἀγρίου σχεδὸν ὑπερανθρώπως ρωμαλέου ἥρωος. Τοιοῦτον αὐτὸν εἶδον ἱστάμενον παρὰ τοῖς πλοίοις, σπινθῆρας ἀναβάλλοντα ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ μόνης τῆς ἀλαλαγῆς τρόμον ἐμπνέοντα τοῖς ἐν τοῖς τείχεσι τοῦ Ἰλίου ἐγκεκλεισμένοις!»

«Καὶ ἐμέ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «μετήνεγκε ὄνειρόν τι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ εἰς τὸν ὁμηρικὸν κόσμον, ἀλλὰ παραδόξως οὐχὶ εἰς τὸ μέσον τῶν ἡρώων, ἀλλὰ παρὰ τὴν Πηνελόπην. Τὸ δὲ θαυμαστότατον, ἐπεφάνη μοι αὕτη οὐχὶ τοιαύτη, οἵαν ὁ Ὅμηρος αὐτὴν παρίστησιν, ὡς τὴν πιστὴν τὸν Ὀδυσσέα ἀναμένουσαν γαμετήν, ἀλλ' ὡς παρθενικὴ νύμφη ἐν τῷ φωτὶ μύθου τινός, ὅστις σοφώτερος καὶ χαριέστερός μοι φαίνεται παραβαλλόμενος πρὸς πάντα, ὅσα ὁ Ὅμηρος περὶ αὐτῆς ψάλλει. Γνωστὰ δέ σοι εἶναι βεβαίως, ὅσα περὶ τῆς μνηστείας τοῦ Ὀδυσσέως παραδίδονται, ὅπως δῆλα δὴ ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Ἰκάριος ἐνεγύησε μὲν τῷ μνηστευομένῳ Ὀδυσσεῖ τὴν Πηνελόπην ἐλπίζων, ὅτι θὰ ἔπειθεν αὐτὸν νὰ κατοικήσῃ ἐν Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποτυχὼν τούτου ἐπειρᾶτο ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὴν προσφιλεστάτην θυγατέρα τοῦ μνηστῆρος καὶ δή, ἐν ᾧ ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν νύμφην εἰς Ἰθάκην ἀπῆγεν, ἀκολουθῶν τῇ ἁμάξῃ ἱκέτευεν αὐτὴν πατρικῶς νὰ μείνῃ παρ' ἑαυτῷ· ὅπως δ' ὁ Ὀδυσσεὺς προύκάλεσε τὴν παρθένον νὰ δηλώσῃ, ὁπότερον προῃρεῖτο νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτῷ ἑκοῦσα, ἢ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σπάρτην μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ὅτι τότε ἡ Πηνελόπη οὐδὲν μὲν ἀπεκρίνατο, συνεκάλυψε δ' ἐξ αἰδοῦς τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἰκάριος ἀφῆκεν αὐτὴν ν' ἀπέλθῃ καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ταῦτα συνέβησαν, ἀνέστησεν εἰκόνα τῆς παρθενικῆς αἰδοῦς. Ὁπόσον ἐρασμία εἶναι ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς ἀναύδου καὶ ἐρυθραινομένης, εἶτα δ' ἐκ παρθενικῆς αἰδοῦς συγκαλυπτούσης τὴν κεφαλὴν Πηνελόπης!

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ακριβῶς δ' ἐν τῇ παρθενικῇ ταύτῃ μορφῇ εἶδον αὐτὴν τὴν νύκτα ταύτην κατ' ὄναρ!»

Οὕτω δὴ διηγοῦντο ἀλλήλοις ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὰ ὄνειρα, ἅτινα εἶχον ἰδόντες, ὅτε κατεκλίθησαν ἐπὶ τῆς κόνεως τῶν Ἀτρειδῶν, καὶ ἐσταθμῶντο παίζοντες ἅμα τε καὶ σπουδάζοντες, ἂν οἰωνός τις, σημεῖόν τι, ἐν τοῖς ὀνείροις τούτοις ὑπελάνθανεν.

Ὕστατα δὲ προσβλέψαντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῶν Μυκηνῶν τὸ πεδίον τοῦ Ἰνάχου καὶ τὸ παλαιὸν Ἄργος ἀνέστησαν, ἵνα ὑπάγωσιν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ καταλιπόντες τὰ ἀργολικὰ ὄρη ὁρμήσωσιν ἐπὶ τὰ ἀρκαδικά.

Ἔχαιρον δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία πεζῇ ἐπὶ πολὺ βαδίζοντες καὶ οὕτω περιπατοῦντες ἐν ταῖς ἀτραποῖς τοῦ χλοεροῦ δρυμώδους ὄρους διελέγοντο οἰκείως πρὸς ἀλλήλους.

Καὶ τέως μὲν ἡ Ἀσπασία ἦτο εἰθισμένη ἐπὶ στρωμάτων καὶ ταπήτων ν' ἀναπαύηται, ἀλλὰ νῦν κατέμαθεν, ὅτι ἠδύνατο καὶ ἐπὶ τῆς χλοερᾶς πόας καὶ ἐπὶ βρύων καὶ ἐπὶ χόρτων καὶ ἐπὶ τῶν βελονοειδῶν φύλλων τῶν πιτύων νὰ κατακλίνηται. Ὁσάκις δ' οὕτως ἐπὶ χαρίεντός τινος τόπου κατεκλίνοντο, δοῦλός τις ἀπὸ νεύματος τοῦ Περικλέους ἐνεχείριζεν αὐτῷ κύλινδρον τὰ ὁμηρικὰ ἔπη περιέχοντα καὶ ἡ Ἀσπασία ἀνεγίγνωσκε διάφορα χωρία ἐξ αὐτῶν κατὰ παράκλησιν τοῦ συμβίου διὰ τῆς μελῳδικῆς, λαμπρᾶς αὐτῆς φωνῆς. Διότι ἐπιθυμήσαντες νὰ ἴδωσι τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς τῶν Ἀτρειδῶν χώρας εἶχον συμπαραλαβόντες καὶ τὸν ἀοιδόν, ὃς νῦν ἀληθῶς, ἐξ οὗ τὰ ἐρείπια εἶδον, ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτοῦ ἀξίᾳ αὐτοῖς ἐπεφαίνετο.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀναγιγνώσκοντες περιέπιπτον καὶ ἐπὶ μικρὰς φιλονεικίας, ὁσάκις ὁ μὲν Περικλῆς λίαν ἐνθουσιωδῶς τοὺς πατριαρχικοὺς ἐκείνους ἡρωϊκοὺς χρόνους ἐνε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κωμίαζεν, ἡ δ' Ἀσπασία τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐν τῷ παρόντι, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι ἐζήτει.

«Παρ' Ὁμήρῳ,» εἶπέ ποτε ὁ Περικλῆς, «νομίζω, ὅτι εὑρίσκω θαυμαστήν τινα διδασκαλίαν, ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἄνθρωπος ἦτό ποτε ζῷον καὶ ὅτι κατὰ μικρὸν προβὰς ἄνθρωπος ἐγένετο. Βλέπει δέ τις ἐν αὐτῷ, καὶ δὴ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, τίνι τρόπῳ ἡ μεταβολὴ αὕτη κατὰ μικρὸν ἐγένετο. Διότι πανταχοῦ ἐξαίρει τὴν νίκην τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ πρὸς τὸ ὠμόν, τὸ θηριῶδες ἀγῶνι, πανταχοῦ ὑμνεῖ τὸν πόλεμον τοῦτον τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὰ μὴ τέλεον ἐκλιπόντα λείψανα τοῦ θηριώδους. Οὕτως ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀγρίων Λαιστρυγόνων καὶ Κυκλώπων διηγήμασι δεικνύει ἡμῖν, ὁποῖοί τινες ἄλλοτε εἴμεθα. Σοφῶς δ' εἶτα ζωγραφεῖ τὰ εὐγενῆ ἀνθρώπινα ἤθη κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ τῶν ἀγρίων ἐκείνων ἡμιανθρώπων παραβάλλων τοὺς ἀνθρωποφάγους πρὸς τοὺς φιλοξένους Φαίακας, καί, ἵν' ἀποτρέψῃ τὸ ἀνθρώπινον τῆς ὑποστροφῆς εἰς τὸ θηριῶδες, ἐξαρτᾷ αὐτό, ὅσον τὸ δυνατόν, ἐκ τῆς θεότητος. Διότι ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ, ἡ θεὸς τῆς ἀνθρωπίνης συνέσεως, τῆς διὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἐξημερωθείσης πρακτικῆς δυνάμεως, ἀκολουθεῖ πάντοτε καὶ εὐθύνει τοὺς ἥρωας αὐτοῦ. Τὴν ἡμερότητα ἄρα διδάσκει, τὴν ἡμερότητα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ θηριῶδες. Ἐκφαίνεται δὲ παρ' αὐτῷ ὁ ἀληθὴς ἀνθρωπισμὸς ἐν εἰλικρινεῖ ποιητικῇ ἐκφάνσει καὶ ἐν καθαρῷ αἰθρίῳ αἰθέρι φέρονται παρ' αὐτῷ τὰ πάντα. Εὐγλωττότερον δ' ἡ ὑψηλὴ ἀφέλεια ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου πλὴν αὐτοῦ ἐξεφράσθη.»

Ἀλλὰ τὸ ἐγκώμιον τοῦτο διέκοψεν ἡ Ἀσπασία.

«Συγχώρησον,» εἶπε· «λόγος τις ἔφυγε τὸ ἕρκος τῶν ὀδόντων σου, ὃν ἐγὼ μὲν οὐδόλως δύναμαι νὰ ἐγκρίνω, σὺ δ' ἴσως ἄσμενος ἀῤῥητον αὐτὸν θ' ἀποδείξῃς. Ὁ Ὅμηρος δῆλα δὴ οὔτε ἄτεχνος οὔτε ἀφελὴς εἶναι, ἢ τοσοῦτον ἀφελὴς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὐλάχιστον, ὅσον οἱ πρὸ τοῦ Φειδίου καλλιτέχναι. Διότι, ἵνα παλαιάν τινα παραβολὴν μεταχειρισθῶ, σὺν τῷ Ὁμήρῳ ἐξεπήδησεν ἡ ποίησις ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς τελειοτάτη. Ὁ λόγος δ' αὐτοῦ εἶναι πλατὺς καὶ πλούσιος καὶ ἔμφωνος καὶ αἱ περιγραφαὶ ἐνίοτε τοσούτῳ μεγαλοπρεπεῖς, ὅσῳ καὶ ἐμφαντικαί. Ὑπάρχουσι δὲ χωρία τινὰ ἔν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσείᾳ, ὧν τὴν ῥητορικὴν λαμπρότητα τοῦ λόγου οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων θὰ ὑπερβάλῃ. Περὶ δὲ τῆς ῥητορικῆς αὐτοῦ δεινότητος οἱ λόγοι, δι' ὧν διώκει νὰ πείσῃ τὸν μηνίοντα Ἀχιλλέα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μάχην καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Ἀχιλλέως δὲν εἶναι καλλιτεχνήματα; Καὶ οὐ μόνον ἡ δεινότης ἀποδεικνύει αὐτοὺς τοιούτους, ἀλλὰ καὶ ἡ τάξις καὶ ἡ ἀκαταμάχητος δύναμις τῶν ἀποδείξεων καθίστησιν αὐτοὺς παραδείγματα ἐξαιρέτου ῥητορικῆς τέχνης.»

«Ὅ,τι λέγεις, εἶναι ἀληθέστατον!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα κέκτηται ὁ Ὅμηρος καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐγὼ ὑψηλὴν ἀφέλειαν καλῶ. Ἴσως δὲ τοῦτο εἶναι τὸ μυστήριον τῆς μεγάλης τέχνης, ὅτι ἐν τῷ τελειοτάτῳ, μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι τοῦ λόγου ἐκφαίνει καὶ τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἀφέλειαν συνενοῦσα τῇ τελειότητι τοῦ παρόντος τὴν ἀρχικὴν εὐθάλειαν τῆς φύσεως.»

Μετά τινων δ' ἡμερῶν συνεχῆ πορείαν ἀφίκοντο οἱ ὁδῖται εἰς τὸ τραχύ, ὀρεινὸν μέρος τῆς νομαδικῆς Ἀρκαδίας. Διήρχοντο δὲ τὰ ὄρη ἀκολουθούμενοι ὑπὸ ἐγχωρίων ποιμένων, οἵτινες οὐ μόνον ὡς ὁδηγοί, ἀλλὰ φέροντες καὶ ῥόπαλα καὶ βαρέα παλτὰ καὶ ὡς φύλακες αὐτοῖς ἐχρησίμευον. Ἔβλεπον δ' ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν ὀρέων τοὺς ἀετοὺς ἐν ταῖς νεφέλαις δινουμένους, ἔβλεπον ἄλλους γαμψώνυχας καὶ ἀγκυλοχείλους οἰωνούς, οἵτινες ἐπὶ τῶν χαρακτῶν πετρῶν μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους ὀξέως ἔκρωζον, ἔβλεπον σμήνη γεράνων, ψαρῶν καὶ κολοιῶν διωκόμενα ὑπὸ ἱεράκων, οἵτινες ἐκ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κορυφῶν τῶν ὀρέων ἐπ' αὐτὰ ὥρμων. Τῇδε κἀκεῖσε δ' ἀντήχει ὁ κτύπος τῆς ἀξίνης ἐκ τοῦ βάθους τοῦ δάσους καὶ ὁ πάταγος πολυετῶν κορμῶν ἐκ τοῦ κτύπου τοῦ ξυλοκόπου. Ἀλλὰ τῶν ὠμοφάγων θηρίων, ἅτινα συνήθως τῆς νυκτὸς μόνης ἐκ τῶν φωλεῶν αὐτῶν ἐξέρχονται, οὐδὲν συνήντησεν αὐτοῖς. Ὑπὸ γλαυκομμάτων δὲ μόνων χελωνῶν εὗρον τὸ ἔδαφος τῶν δρυμῶν τῆς Ἀρκαδίας κεκαλυμμένον, αἵτινες βραδεῖαι ἐκυλίοντο ἐν μέσῳ χόρτων καὶ λίθων, ἢ ἐθερμαίνοντο ἐν τῷ ἡλίῳ.

Οὕτως ἐπορεύοντο ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία διὰ τῶν ἐρήμων πεδίων. Καὶ αὐτοὶ μέν, ὅ,τι ξένον καὶ νέον προσέπιπτεν αὐτοῖς, ἤρεμοι ὡς τυχαῖόν τι ἀπεδέχοντο, ἀλλὰ ταῦτα πάντα μοιραίαν καὶ μυστηριώδη ροπὴν πρὸς τὸν βίον αὐτῶν εἶχον καὶ ὡς ὡρισμένα μέρη τῇ ἁρμονίᾳ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν προσηρμόζοντο. Οὕτω δὲ περιπατοῦντες λεληθότως ἐχώρουν πρὸς τὴν νέαν μετατροπὴν καὶ μεταβολὴν καὶ κρίσιν τῆς τε ἐσωτερικῆς αὐτῶν ζωῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς τύχης. —

Πολλάκις δὲ πορευόμενοι οἱ ὁδῖται διὰ τῶν ὀρέων διέβαινον οὐρανοέσσας πεδιάδας, αἵτινες θαυμαστὴν θέαν παρεῖχον διαφόρων τόπων τῆς Ἑλλάδος. Διότι ἔβλεπον τὰς κορυφὰς χιονοσκεπῶν ὀρέων λαμπούσας ἀπὸ τῶν ἀπωτάτω τόπων. Ἡμέρας δέ τινος ἀναστάντες ὄρθρου βαθέος ἐπορεύοντο διὰ τοῦ σκοτεινοῦ ἔτι ὄρους.

«Ῥιγοῖς ὑπὸ τοῦ ἑῳθινοῦ ἀνέμου;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς τὴν φρίσσουσαν Ἀσπασίαν.

«Φρίττω ὑπὸ τῆς σκοτεινῆς, δυσαρέστου ταύτης ἐρημίας τῶν ὀρέων!» ἀπεκρίνατο ἐκείνη. «Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι οὐχὶ ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους περιπατοῦμεν καὶ ὅτι πάντες οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων προὔδοσαν ἡμᾶς!»

Ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Περικλῆς εἶχε προσκολλήσας τοὺς ὀφθαλμοὺς χρυσαυγεῖ τινι νεφέλῃ, ἥτις ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μακρὰν πρὸς βορρᾶν ἐπεφάνη, καὶ ἐξηνάγκασεν οὕτω καὶ τὴν Ἀσπασίαν νὰ τρέψῃ τὴν ὄψιν ἐπ' αὐτήν. Ἡ χρυσαυγὴς δ' ἐκείνη νεφέλη ηὐξάνετο μέν πως, ἀλλὰ παρέμενεν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἔμπεδος καὶ διεκρίνετο θαυμασίως ἀπὸ τῆς λοιπῆς φαιᾶς ὁμοχροίας τοῦ σκοτεινοῦ αἰθέρος. Κατὰ μικρὸν δ' ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς θαυμασίαν ἐνάργειαν καὶ ἀκριβέστερον σχῆμα προσελάμβανεν, ὅπερ νῦν οὐχὶ πρὸς νεφέλην ὅμοιον ἐφαίνετο, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ὄψιν χρυσοῦ ὡς ἀπωτάτω κειμένου λειμῶνος ἐλάμβανεν, ἐν ᾧ εὐδαίμονες θεοὶ περιεπάτουν. Καὶ ἀληθῶς, ὡς ἡ ἡμέρα ὑπέφωσκε καὶ ἡ φάλαγξ μακρὰν κειμένων συνεχῶν ὀρέων διεφαίνετο, ἡ λάμψις ἐκείνη ἐπετείνετο κατὰ βάθος καὶ οἱ ὁδῖται κατεῖδον, ὅτι οὐχὶ λαμπρὰ ἔμπεδος νεφέλη ἦτο, ὅ,τι πρότερον ἔβλεπον, ἀλλ' ἡ χιονόβλητος κορυφὴ ὄρους μακρὰν που πρὸς βορρᾶν κειμένου φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἀοράτου ἔτι ἡλίου.

«Νομίζω, ὅτι εἶναι ἡ κορυφὴ τοῦ πιερικοῦ Ὀλύμπου, τοῦ ἕδους τῶν θεῶν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς εὐθύμως πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. «Βλέπεις, ὅτι οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἐγκατέλιπον ἔτι ἡμᾶς; Μακρόθεν ἐκ τοῦ ἕδους, ἐφ' οὗ ἐν αἰωνίῳ εὐδίᾳ, ὡς ἐπὶ θρόνου, κάθηνται, πέμπουσιν ἡμῖν διὰ τῆς ῥωγμῆς ἐκείνης τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους ἀσπασμὸν εἰς τὴν ἄχαριν ταύτην ἐρημίαν.»

«Λέγουσι δὲ διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τούτου πρὸς ἡμᾶς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα. «Μὴ ἐπιλανθάνεσθε τέλεον ἡμῶν καὶ παντός, ὅ,τι καλὸν ἐν τῇ σκυθρωπῇ χώρᾳ τῶν Δωριέων!» —

Ἀλλὰ ταχέως διελθόντες τὰς ψιλὰς κορυφὰς οἱ ὁδοιπόροι ἀφίκοντο εἰς τὴν πρὸς ἑσπέραν εὔδενδρον καὶ πολυπίδακα Ἀρκαδικὴν χώραν. Ἐνταῦθα ἀναρίθμητα μὲν μικρὰ χαριέστατα τὴν ὄψιν ποτάμια ἐξερεύγοντο ἐκ τῶν δρυμωδῶν κλιτύων ὁτὲ μὲν ῥοθοῦντα, ὁτὲ δ' ἡσύχως ψιθυρί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζοντα, θαλερὰ δὲ καὶ ἄκαυστος καὶ κατ' αὐτὰ τὰ θερινὰ καύματα ἐβλάστανεν ἡ ἁβρὰ χλόη, ὑψιτενεῖς δ' ἔθαλλον αἱ πτελέαι, αἱ φηγοί, αἱ πλάτανοι καὶ αἱ δρύες καὶ λαμπροὺς ἀνταπέδιδον αἱ κοιλάδες τοὺς μυκηθμοὺς τῶν βουκολίων. Πᾶν δ' ὅ,τι ἔβλεπον οἱ ὁδοιπόροι ἐδήλου αὐτοῖς, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ τραχύποδος θεοῦ εὑρίσκοντο, οὗ τοὺς ὤμους ἡ ὑπέρυθρος δορὰ τοῦ λυγκὸς περιέβαλλε καὶ οὗ εἰς τιμὴν πανταχοῦ τῶν κορυφῶν τούτων τὸ τῶν ἱερείων αἷμα πορφυροῦν ἐχεῖτο ἐκ τοῦ λασίου στήθους τῶν κριῶν.

Πανταχοῦ δ' ἔβλεπον ἱστάμενον τὸ ἄκομψον αὐτοῦ πτελέϊνον ξόανον, πανταχοῦ τὰ ἴχνη αὐτοῦ. Διότι ἐνταῦθα μὲν αὐχμηρὰν κάπρου δορὰν εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἔκ τινος πλατάνου κρεμαμένην ἔβλεπον, ἐκεῖ δὲ τὸ ὀδοντωτὸν κέρας ἐλάφου ὡς ἀνάθημα προσηλωμένον φηγῷ τινι. Παρὰ ταῖς πηγαῖς δ' ἔβλεπέ τις ἀγάλματα νυμφῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων καθιδρυμένα καὶ ἐξ αὐτῶν κρεμάμενα διάφορα ἀναθήματα.

Ἐπορεύοντο δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία δι' ὑψηλῶν δρυμῶν, καθ' ὧν τὸ ἀνατέλλον καὶ δυόμενον ἄστρον τῆς ἡμέρας ποταμοὺς χρυσῆς μαρμαρυγῆς κατεσκεδάννυε. Τῇδε κἀκεῖσε δὲ διὰ τῆς ῥαγάδος τῆς κορυφῆς δένδρου τινὸς ἀκτῖνές τινες τοῦ ἡλίου ἔλαμπον, ὡς ἀνθράκιον σπινθηροβόλον, ὅπερ ἐνόμιζέ τις, ὅτι ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ διὰ τῶν χειρῶν. Ἦσαν δὲ πάντα ταῦτα ὅλως νέα, ὅλως θαυμαστὰ αὐτοῖς καὶ οὐδέποτε πρότερον προσέσχον τοῖς τοιούτοις.

Ἡμέρᾳ δέ τινι διερχόμενοι μακροτόνον δάσος ἤκουον θαυμαστῶς ἰσχυρὸν ψόφον τῶν κλάδων.

«Ὡς ἐνθυμοῦμαι, ἤκουσά ποτε περὶ ἀρκαδικοῦ τινος δρυμῶνος,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅστις πέλαγος καλεῖται ἐκ τοῦ ὁμοίου πρὸς τὸν θαλάσσιον ῥόθον ἰσχυροῦ ψόφου τῶν ἀπείρων αὐτοῦ κορυφῶν. Ἴσως τὸ δάσος τοῦτο διερχόμεθα νῦν.»

Ἀλλ' οἱ ἀκολουθοῦντες τοῖς ὁδοιπόροις ἐγχώριοι ὁδηγοὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπεφαίνοντο, ὅτι ὁ ῥόθος οὗτος τοῦ πυκνοῦ δάσους οὐχὶ συνήθης εἶναι καὶ ἐν ταὐτῷ ἐδείκνυον τὸν οὐρανὸν ἄνω, ὅστις πρὸ μικροῦ μὲν αἰθριώτατος ἦτο, νῦν δ' ἀμαυρός, ὡς σίδηρος, ἐγένετο. Εἶπον δὲ τελευτῶντες, ὅτι θύελλα ἐπίκειται. Δι' ὃ ἐπετάχυνον τὸ βῆμα αὐτῶν οἱ ὁδῖται, ἵνα πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς θυέλλης ἀφίκωνται εἰς τὸν τόπον, ἔνθα ἔμελλον νὰ διανυκτερεύσωσιν. Ἀλλὰ πάραυτα ὁ ψόφος ἐκεῖνος εἰς ἄγριον ῥοῖζον μετεβλήθη καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων ἤρξαντο παταγοῦσαι. Μικρὰ δέ τινα μέλανα ὀμβροφόρα νέφη διαπετόμενα διὰ τοῦ ἀτμώδους φαιοῦ αἰθέρος ἔφευγον, ὡς ὑπὸ μάστιγος, ὑπὸ τῶν ἀνέμων διωκόμενα. Ὁ πρὸ μικροῦ δ' ἔτι χρυσολαμπὴς ἥλιος θειώδης ἵστατο ὑπεράνω τῶν ὑψικαρήνων ὀρέων, ὧν αἱ κορυφαὶ ὠχράν τινα ἔτι λάμψιν ἀπέδιδον. Ἀπὸ τῶν κορυφῶν δὲ τῶν δένδρων λαῖλαψ κατερχομένη ἔσαιρε συστρέφουσα καὶ φύλλα καὶ ἄμμον καὶ κλαδίσκους. Καὶ ἤδη ἤρξαντο καταπίπτουσαι ψεκάδες τινὲς τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ μετὰ μικρὸν κατεφέρετο ὄμβρος ῥαγδαῖος καὶ χάλαζα μετὰ πατάγου. Σπουδῇ δὲ κατέφυγον οἱ ὁδοιπόροι ὑπὸ τὴν εὐρεῖαν σκιάδα κολοσσιαίας δρυός. Ἀλλ' αἴφνης δεινὴ βροντὴ διέσεισε τὸ ὄρος καὶ μετ' αὐτὴν ἀστραπὴ διεδέχετο ἀστραπὴν καὶ βροντὴ βροντήν, αἵτινες ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐφαίνοντο, ὅτι ἤρχοντο εἰς συνάντησιν ἐκεῖ. Αἱ ὠχραὶ δ' ἀστραπαὶ διεσταυροῦντο ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν περιφόβων ὁδοιπόρων καὶ αἱ ἄπειροι κοιλάδες καὶ τὰ ἄγκη ἀνταπέδιδον τὴν ἠχὼ τῶν βροντῶν. Ἐν τούτῳ τὰ ὕδατα ἀκαταπαύστως ἐφέροντο, ἡ καταιγὶς ἐῤῥόθει, τὰ ὄρνεα ὀξὺ ἐφθέγγοντο καὶ μακρόθεν ἠκούετο ὁ ὀρυγμὸς τῶν λύκων.

Περιδεεῖς δὲ προσέβλεπον οἱ ὁδοιπόροι ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὰ φύλλα τῆς δρυὸς ἀσύλου τὴν μαινομένην θύελλαν, ὑφ' ἧς πανταχόθεν περιεστοιχίζοντο.

Αἴφνης δὲ κεραυνὸς ἐκ μελαίνης νεφέλης ὑπεράνω τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ράχεως σχιστοῦ πετρώδους ὄρους κρεμαμένης ἐνέσκηψεν εἰς ἓν τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων τοῦ δάσους. Φρικώδης καὶ μεγαλοπρεπὴς δ' ἦτο ἡ ὄψις τοῦ κατακαιομένου κολοσσιαίου κορμοῦ, ὅστις παραυτίκα ἀπὸ τῆς ῥίζης μέχρι τῆς κορυφῆς φλόγας περιβεβλημένος ἐφάνη. Ποταμοὶ δὲ τότε σπινθήρων κατεχέοντο ἐκ τῶν τριζόντων κλάδων καὶ θειώδης δυσοσμία ἐνέπλησε τὸν ἀέρα. Ἀλλ' αἱ φλόγες τῆς καιομένης δρυὸς κατεγλώττιζον τὰς κορυφὰς τῶν ἄλλων δένδρων καὶ ἐπηπείλουν καὶ αὐτῷ τῷ ἀσύλῳ τῶν ὁδοιπόρων. Ἐκ τούτου οἱ Ἀρκάδες ὑπέσχοντο νὰ ὁδηγήσωσι τοὺς φεύγοντας εἰς τὰς πλησίον κατοικίας, ἔνθα ἠδύναντο νὰ διανυκτερεύσωσι καὶ οὕτω σπουδῇ ἔφυγον δι' ἀβάτων χωρίων κάτω βλέποντες καὶ ἀκολουθοῦντες τοῖς ὁδηγοῖς.

Μετά τινα δὲ χρόνον ἡ μὲν ὁρμὴ τῆς βροχῆς ἐκόπασεν, ἀλλ' ἠκούετο ὁ βαρὺς ῥόθος τῶν ἐξογκωθέντων χειμάρρων, ὧν τὰ ὕδατα ἐκ τοῦ ὕψους εἰς τὰς συναγκείας καταπίπτοντα χάλικας καὶ ἄμμον καὶ τεθραυσμένους κλάδους καὶ πέτρους ἔτι ἀποσπῶντα εἰς τὴν ἄβυσσον συγκατεκρήμνιζον.

Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐπεγένετο ἡ ἑσπέρα. Ἀλλ', ἐν ᾧ οἱ ὁδοιπόροι διὰ τῶν ἀβάτων δασῶν σπουδῇ ἔφευγον, ἐκόπασε τέλεον ἡ θύελλα. Ταχέως δ' ὁ ἄνεμος διεσκέδασε τὰς νεφέλας καὶ ἡ σελήνη ἠρέμα ἀνέτειλεν ὑπεράνω τῶν δασῶν προφαινομένη, ἐν οἷς ἡ ἀγρία πάλη τῶν στοιχείων ἐμαίνετο ἔτι.

Καὶ ἤδη ἀφίκοντο οἱ φυγάδες εἰς ψιλόν τι χωρίον τοῦ δάσους, ποεσιτρόφον τινὰ τόπον ἐπὶ ἠρέμα κλινούσης κλιτύος ἐκτεινόμενον. Παράδοξος δέ τις εἰκὼν μεγάλη καὶ κυκλοτερὴς παρέστη ἐνταῦθα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Ἐπὶ πολὺ δῆλα δὴ κύκλῳ ὑψοῦντο αἱ πετρώδεις σκοπιαὶ καὶ αἱ χαρακταὶ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης σελαγούμεναι, ἥτις ὁτὲ μὲν διαυγεστάτη ἐν τῷ αἰθέρι ἐφαίνετο, ὁτὲ δ' ὑπὸ τῶν πλανωμένων νεφελῶν καλυπτομένη ἐσκο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦτο. Ποικίλη δὲ θέα ἀνεῴγετο τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ὁδοιπόρων, οἵτινες κεκμηκότες ἐβάδιζον ὡς καθ' ὕπαρ φαντάσματα βλέποντες. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ῥοθοῦντα κατεφέροντο τὰ ὕδατα τῶν χειμάῤῥων. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ ψιλῷ τούτῳ χωρίῳ ἵσταντο ἔρημα τὸ περίφραγμα καὶ ἡ ἔπαυλις ποιμένος τινός. Ὡς δ' οἱ ὁδοιπόροι ἔμελλον ἤδη νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν, ἀπήντησεν αὐτοῖς αἴφνης ἀνήρ τις, ὃς ἔνοπλος καὶ θηρίου δορὰν ἐνδεδυμένος καὶ παρ' ἑαυτῷ φοβερούς τινας ὑλακτικοὺς κύνας ἔχων ἐφύλαττεν ἀναμφιλόγως τὴν ἔπαυλιν ἀπὸ τῶν νυκτερινῶν ἐπιδρομῶν τῶν θηρίων.

Ταχέως δ' εἰς λόγους πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες οἱ ἐγχώριοι ὁδηγοὶ ἐξῃτήσαντο φιλοξενίαν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων ὁδοιπόρων. Ὁ δὲ φύλαξ βαλὼν λίθον καὶ ἀποσοβήσας δι' αὐτοῦ πρῶτον τοὺς κύνας εἰσήγαγε τοὺς ξένους εἰς τὸ ἔνδον τοῦ τείχους, ὅπερ ὑπὸ λευκακάνθης περιπεφραγμένον καὶ τὴν ἔπαυλιν περικλεῖον εὐρεῖάν τινα αὐλὴν ἀπετέλει, ἐν ᾗ μέσῃ πυρὰ ἐκαίετο. Προσῆλθε δ' ὁ δεσπότης τῆς ἐπαύλεως, ἀφελής τις ποιμήν, καὶ ἐδεξιώσατο μὲν τοὺς ξένους, ἀλλὰ δὲν ἠρώτησεν αὐτοὺς οὔτε περὶ τοῦ γένους, οὔτε περὶ τοῦ ὀνόματος, οὔτε περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς πορείας. Ἐκέλευσε δ' ἐν τῷ ἅμα νὰ σφάξωσιν ἀμνὸν καὶ ὀπτήσαντες αὐτὸν νὰ παραθῶσι τοῖς ξένοις εἰς εὐωχίαν.

Οὕτως εὐωχήσας τοὺς ξένους τοὺς μὲν δούλους ἐκέλευσε νὰ κατακλιθῶσιν ἐν τῷ σιτοβολῶνι, τῷ δὲ Περικλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ καὶ τῆς συμβίου δωμάτιον ἐξεχώρησε καὶ ὑποστρώσας κληματίδας καὶ ἄλλα ξηρὰ χόρτα καὶ ἀναπετάσας ἐπ' αὐτῶν μαλακὰς δορὰς παρεσκεύασεν αὐτοῖς μαλακὴν εὐνήν. Ἔδωκε δ' ὡς κάλυμμα δορὰν αἰγὸς καὶ πρὸς ταύτῃ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χλαῖναν.

Ἀλλ' αἱ παντοῖαι συντυχίαι, οἱ μικροὶ κίνδυνοι καὶ αὐταὶ αἱ ταλαιπωρίαι πορείας τινὸς οὐ μόνον οὐδόλως ἐλαττοῦσιν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλὰ καὶ ἐπαυξάνουσι τὴν ἡδονὴν τῶν συνοδοιπόρων. Διότι ἡ συνεχὴς μεταβολὴ τῶν εἰκόνων καὶ συντυχιῶν τέρπει αὐτοὺς τέλος καὶ ὁ ἀὴρ τοῦ καθαροῦ οὐρανοῦ ἐμποιεῖ αὐτοῖς κεκμηκόσιν οὐ μόνον ἐπίῤῥωσιν καὶ ἀναψυχήν, ἀλλὰ καὶ εὐθυμίαν.

Οὕτω καὶ ὁ Περικλῆς οὐδέποτε ἄλλοτε εὐθυμότερον ἴσθετο ἑαυτόν, ἢ ὅσον νῦν ἐνταῦθα ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ποιμένος παρὰ τῇ εὐτελεστάτῃ ἐκείνῃ κλίνῃ. Καὶ ὁ ἀπ' ἀργύρου δ' ἦχος τοῦ γέλωτος τῆς Ἀσπασίας ἀναμιγνυόμενος τῷ ὡς ἐν εἰδυλλίοις μυκηθμῷ τοῦ ἐν τῇ ἀτμιζούσῃ ἐπαύλει βουκολίου ἐπηύξανε παραδόξως τὴν εὐθυμίαν αὐτοῦ . . .

«Ὁπόσα θαυμαστὰ παρέχουσιν ἡμῖν οἱ θεοί, οἷς ἀποδημήσαντες ἐπετρέψαμεν ἡμᾶς αὐτούς!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Πρό τινων ἡμερῶν ἔσχομεν ὡς κοιτῶνα παμπάλαιόν τινα βασιλικὸν τάφον, ὅστις μετήγαγεν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰλιάδα, καὶ σήμερον φαίνεται, ὅτι τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσέως πέπρωται νὰ ἐπίδωμεν. Τὸ πνεῦμα δὲ τοῦ Ὁμήρου φαίνεται συμπορευόμενον ἡμῖν, ἐξ οὗ τὸν Ἰσθμὸν διήλθομεν, καὶ πιστεύω, ὅτι οὕτως ὁδοιποροῦντες ὅλως θ' ἀλλοιωθῶμεν καὶ ἐπανελθόντες εἰς Ἀθήνας θὰ διαφέρωμεν τέλεον τῶν κομψῶν καὶ τρυφερῶν πως Ἀθηναίων.»

«Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐωθινοὶ ἐξεγερθέντες ὑπὸ τῆς ὑλακῆς τῶν κυνῶν καὶ τῶν παρατεταμένων μυκηθμῶν τοῦ βουκολίου ἀνέστησαν ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν εὐρύχωρον αὐλήν, εἶδον ἀγρίους τὴν ὄψιν βουκολικοὺς δούλους εἰσερχομένους εἰς αὐτήν. Μέγας δὲ λασιόθριξ κύων ἔπαιζεν ἐν αὐτῇ πρὸς φρῦνον, ὃν ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἔτι ὑπὸ τῆς βροχῆς πόας εἶχεν εὑρών, καὶ ὑλακτῶν καὶ πηδῶν ὁτὲ μὲν διὰ τοῦ ποδός, ὁτὲ δὲ διὰ τοῦ ῥύγχους συνελάμβανε καὶ περιέσπα αὐτόν, ἕως οὗ ὕπτιος κατέπεσε νεκρός. Ἕτερος δὲ κύων ἠγωνίζετο, ἢ μᾶλλον ἔπαιζε πρὸς κριόν. Καὶ ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὲν κριὸς ἐκεράτιζεν αὐτόν, ὁ δὲ κύων ἐπέχανε τῷ γενείῳ καὶ ἐπειρᾶτο νὰ δάκῃ αὐτόν. Παρὰ τῷ φρέατι δ' ἐκάθητο γυμνὸν παιδίον καὶ ἔῤῥιπτε λιθάρια κατὰ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ἐμφαινομένου δίσκου τοῦ ἡλίου.

Μετὰ μικρὸν δ' ἐξήρχοντο ἐκ τῆς αὐλῆς οἱ βόες βαρεῖ τῷ ποδὶ βαδίζοντες. Καὶ ἡγεῖτο μὲν ὁ ἐπὶ τῇ ῥώμῃ γαυριῶν ταῦρος, οἱ δὲ μόσχοι ἔτρεχον πηδῶντες περὶ τὰς μητέρας αὐτῶν καὶ δύο βοσκοὶ ἠκολούθουν τῇ ἀγέλῃ κυρτὰς καλαύροπας κρατοῦντες καὶ ὑπὸ δύο κυνῶν ἀκολουθούμενοι. Ἦρχοντο δ' ἔπειτα αἱ μηκώμεναι αἶγες, ὧν ἐπεστάτουν δύο παῖδες. Ἡγεῖτο δὲ τράγος, οὗ τοῦ αὐχμηροῦ γενείου λαβόμενος ὁ παραγενόμενος ποιμὴν ἐθώπευε καὶ εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν·

«Ὁ χρηστὸς οὗτος κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας καταγγέλλει τὸν λάθρα εἰς τὴν αὐλὴν εἰσέρποντα λύκον, ἢ λύγκα, ὅταν καὶ οἱ κύνες αὐτοὶ κοιμῶνται, ἢ ὀκνῶσι νὰ διώξωσιν αὐτούς.»

Τὰ δὲ βληχώμενα ἀρνία συνηθροίζοντο περὶ ξανθήν τινα παιδίσκην, ἧς τὴν μὲν κεφαλὴν ποιμενικὸς πέτασος ἐπεσκίαζεν, αἱ δὲ χεῖρες καλαύροπα ἐκράτουν. Ἡ παιδίσκη δ' αὕτη εἶχέ τι ἐν ἑαυτῇ, ὅπερ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν διήγειρε τὴν προσοχὴν καὶ αἴσθησίν τινα, ἧς τὴν ἀφορμήν· ἀδύνατον ἦτο νὰ εὕρῃ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ σύνεγγυς αὐτὴν θεωρῶν καὶ προσβλέπων τὴν μορφὴν καὶ τὴν εὐτελῆ τὸ σῶμα καλύπτουσαν ἐσθῆτα ἀνεγνώριζε ποιμενικήν τινα κόρην, ἥτις οὐδὲν ἕτερον τὸ ἰδιότροπον εἶχεν, ἢ ξανθοχρύσους πλοκάμους καὶ θαυμασίους ὀφθαλμούς. Οἱ ὀφθαλμοὶ δῆλα δὴ οὗτοι παράδοξον σφοδρότητα τῆς ψυχῆς προὔφαινον καὶ ἡμεροδερκεῖς ἦσαν καὶ ἐφαίνοντο προσβλέποντες μετὰ παιδικοῦ τινος θαυμασμοῦ πάντα καὶ αὐτὰ τὰ λίαν γνωστὰ καὶ οἰκεῖα αὐτοῖς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὰ δ' ἀρνία ὠστίζοντο βληχώμενα περὶ αὐτὴν καὶ ἀνερριχῶντο ἐπ' αὐτήν. Ἕν τι μάλιστα αὐτῶν, τὸ νεώτατον, λευκόμαλλον περιέλειχε θωπευτικῶς τὴν προτεταμένην χεῖρα τῆς παιδίσκης.

Ὡς δ' ἡ ἀγέλη διὰ τῆς θύρας τῆς αὐλῆς ἐξῆλθεν, ἐπιστατούσης τῆς κόρης, ὁ φιλόξενος ποιμὴν προσῆλθε τῷ Περικλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ καὶ παρ' αὐτοῦ ἔμαθον οὗτοι, ὅτι ἡ νέα ποιμενικὴ παιδίσκη θυγάτηρ αὐτοῦ ἦτο, τὸ μόνον αὐτοῦ τέκνον καὶ ὅτι Κόρη ἐκαλεῖτο. Εἶτα δὲ παρέθηκεν οὗτος αὐτοῖς, ὅ,τι ἐν τῷ ἀγροτικῷ αὐτοῦ ταμιείῳ εἶχεν, εἰς ἄριστον, συνεργούσης πρὸς τοῦτο καὶ τῆς γυναικὸς Γλυκαίνης.

Ἠρώτησε δ' εἶτα ὁ Περικλῆς τὸν ποιμένα, ἂν ἤθελε νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ μίαν ἔτι ἡμέραν νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ ἐπαύλει μετὰ τῶν ἀκολούθων εἰς ἀνάπαυλαν, ἧς μεγάλως ἐδέοντο μετὰ τὰς ταλαιπωρίας τῆς τελευταίας πορείας.

Χαίρων δὲ συνεχώρησε τοῦτο ὁ ποιμὴν καὶ δραμὼν ἔξω πρὸς τὴν γυναῖκα εἶπε πρὸς αὐτὴν μυστηριωδῶς πως·

«Γλύκαινα, μοὶ φαίνεται, ὅτι οἱ δύο ἐκεῖνοι εἰς τὴν ἔπαυλιν ἡμῶν καταλύσαντες ξένοι δὲν εἶναι θνητοί τινες. Ἐκ τῆς ὄψεως δὲ καὶ τοῦ κάλλους τῆς μορφῆς αὐτῶν τεκμαιρόμενος εὑρίσκω αὐτοὺς ὁμοίους πρὸς μετημφιεσμένους θεούς. Πολλάκις δ' οἱ θεοὶ κατέλυσαν παρὰ πτωχοῖς ποιμέσι. Καὶ τῶν τροφῶν δ', ἃς αὐτοῖς παρατίθεμεν, ἐλάχιστα γεύονται.»

«Καὶ τοὺς δούλους;» εἶπεν ἡ Γλύκαινα, «θεωρεῖς καὶ αὐτοὺς ὡς θεούς;»

«Οὐδαμῶς,» ἀπεκρίνατο ὁ ποιμήν, «διότι οὗτοι ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν ὡς θνητοί. Ἀλλ' οἱ δύο ἐκεῖνοι — ἀδιάφορον! Ξένισόν μοι αὐτούς, ὡς κάλλιστα!»

Εἶτα δ' ἐπανῆλθεν ὁ ξενοδόχος πρὸς τοὺς ξένους αὐτοῦ καὶ περιαγαγὼν πανταχοῦ ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς αὐλὰς καὶ τοὺς σιτοβολῶνας καὶ τοὺς λείους ἁμολγέας καὶ τὰ μέχρι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ χείλους πεπληρωμένα ὀρροῦ ἀγγεῖα καὶ τοὺς βρύοντας τυροῦ ταλάρους. Ὡδήγησε δ' αὐτοὺς εἶτα καὶ εἰς τὸν συφεὸν καὶ δείξας αὐτοῖς τὰς παραμεινάσας χαυλιόδοντας γρομφάδας καὶ τὰ δελφάκια ἐνεκωμίαζε τὸ τρυφερὸν αὐτῶν κρέας, ἔπειτα δὲ καὶ ἐσίτισεν αὐτὰς πρὸ αὐτῶν παραβαλὼν βαλάνους καὶ ἐρυθρὰ κράνα. Ὁσάκις δ' ἡ Ἀσπασία ἐσχηματίζετο ὡς μέλλουσα νὰ καθεσθῇ που ὡς κεκμηκυῖα, σπεύδων οὗτος ὑπεστρώννυε κατάστικτον δορὰν ὀρεινῆς αἰγὸς καὶ ἐμειδία ἐμφαντικῶς ὡς θέλων ν' ἀποδείξῃ, ὅτι καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὁποίας θεραπείας οἱ μετημφιεσμένοι θεοὶ παρὰ τῶν θνητῶν ἠξίουν νὰ τυγχάνωσιν.

Δοραὶ δὲ καὶ κεφαλαὶ ἀπείρων ἀγρίων νεκρῶν θηρίων ἐκρέμαντο ἀπὸ τοῦ περιφράγματος τῆς αὐλῆς καὶ ἀπὸ τῶν δένδρων τῶν περιστοιχιζόντων αὐτήν. Καὶ ταῦτα δ' ἐπισκεψάμενοι ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐξῆλθον εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ μόνοι μείναντες ἀνέπνεον τὴν ἐκ τῶν βοτανῶν τῆς κοιλάδος μυρόεσσαν αὔραν. Ἐωθινὰ δ' ἀπέλαμπον τὰ νέον θαλερὸν ἔνδυμα περιβεβλημένα καὶ λελουμένα ἐν τοῖς ὕδασιν τοῦ ὑετοῦ ὄρη, καὶ τὸ πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον τῆς ὑπὸ τῆς δρόσου διαβρόχου πόας ἀπήστραπτεν, ὡς ἠκονημένα ξίφη. Σμῆνος δὲ κορωνῶν ἵπτατο ὑπεράνω τοῦ λειμῶνος ὡς εἰς σπουδαῖον ἔργον σπεῦδον, κατέπτη εἶτα ἐπὶ δένδρον τι ἀπομεμονωμένον καὶ αὖθις ἔπειτα ἐξέπτη σπουδῇ καὶ ἀφανὲς ἐγένετο ἐν τῷ αἰθρίῳ οὐρανῷ. Ἐπὶ τῶν κορυφῶν δὲ τῶν μακρὰν κειμένων ὀρέων ἔβλεπέ τις τοὺς βουκόλους καὶ τὰς ἀγέλας αὐτῶν, ἀλλ' αἱ ἐν τῷ μέσῳ νάπαι ἦσαν κεκαλυμμέναι ὑπὸ λευκῆς ὁμίχλης καὶ ἀτμίδων κυμαινουσῶν ὡς θαλάσσια κύματα, εἰς ἃ καταδύνοντα τὰ ἐκ τῶν κορυφῶν κατερχόμενα ποίμνια ἐφαίνοντο ὡς καταποντιζόμενα. Ἀρνία δὲ καὶ βοῦς ἔβλεπέ τις πανταχοῦ βόσκοντας καὶ εὐπετεῖς αἶγας ἀναῤῥιχωμένας ἐπὶ τὰς κλιτύας τοῦ ὄρους. Τῇδε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κἀκεῖσε δ' ἀντήχουν οἱ φθόγγοι συρίγγων καὶ ᾀσμάτων, ἡ τέρψις τῶν ποιμένων ἐν τοῖς ἀγροῖς. Ἀλλ' ἔκ τινος ὡρισμένου τόπου ἤκουσαν οἱ δύο περιπατοῦντες ἤχους γλυκυτάτους καὶ ἐπαγωγοτάτους ποιμενικῆς σύριγγος καὶ ὁρμήσαντες ἐπὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον κατέλαβον πολλοὺς ποιμένας συνηγμένους περὶ τὸν ἄριστον συριστήν. Εἷς δὲ τῶν παρισταμένων προελθὼν εἰς τὸ μέσον ἡτοιμάζετο εἰς ἅμιλλαν πρὸς ἐκεῖνον νὰ ἔλθῃ, ἀλλ', ὡς ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐγγὺς ἐγένοντο, ἐξωλίσθησεν ἡ σῦριγξ ἐκ τοῦ στόματος τῶν δύο ἀμιλλωμένων καὶ μικροῦ δεῖν καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἔκπληκτοι δ' ἔστησαν καὶ οὗτοι καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἐπιφανείας τῶν ξένων. Ἀλλ', ὡς ὁ Περικλῆς προσηνῶς αὐτοὺς προὐκάλεσε ν' ἀναλάβωσι τὸν ἀγῶνα καὶ ἐξηγήσατο αὐτοῖς, ὅτι αὐτός τε καὶ ἡ γυνὴ Ἀθηναῖοι ἦσαν καὶ ὅτι εἰς Ἦλιν πορευόμενοι ὑπὸ θυέλλης ἀποληφθέντες εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀφίκοντο, ἀνέλαβον οἱ δύο ἔντεχνοι ποιμένες μετὰ πλείονος ζήλου, ἢ πρότερον, τὸν ἀγῶνα καὶ ἐδεήθησαν τοῦ Ἀθηναίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὡς ἀγωνοδίκαι νὰ κρίνωσιν.

Κατεκηλήθησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τῶν φιλονείκων φθόγγων τῶν συρίγγων καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι ἐν μέσῳ τοιούτων, ὠμῶν καὶ ἀπαιδεύτων ἀνθρώπων, οἷοι οἱ ὀρεινοὶ οὗτοι Ἀρκάδες ἦσαν, τοιαύτη τις τέχνη, καίπερ λιτή, εἰς τοσοῦτον ὅμως λεπτότητος καὶ ἐντελείας ἐξίκετο.

Ἠρώτησε δ' εἶτα αὐτοὺς ἡ Ἀσπασία, ἂν καὶ τοῦ ἀγῶνος τῆς μιμητικῆς ὀρχήσεως ἔμπειροι ἦσαν. Οἱ δ' ἐνέδειξαν τῷ δακτύλῳ τὸν νεώτατον ἐν αὐτοῖς, ῥαδινόν τινα παῖδα, ὃς κατ' αἴτησιν τοῦ Περικλέους προελθὼν ὠρχήσατο γελοίαν μὲν σχεδόν, ἀλλὰ χαρίεσσαν ἐπιχώριον ὄρχησιν, καθ' ἣν ἐμπείρως παρέστησεν ὡρισμένα τινὰ ἔργα τοῦ ἀγροίκου βίου ἐν μιμητικαῖς ὀρχηστικαῖς κινήσεσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Δὲν δύνασαι καὶ τῆς κατὰ ζεῦγος ὀρχήσεως νὰ πειραθῇς;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ἂν ἡ Κόρη ἐδέχετο!» — ἀπεκρίνατο οὗτος περίλυπος σχεδὸν καὶ ἔστρεψε μελαγχολικὸν τὸ ὄμμα εἰς τὰ πρόσω.

«Ἡ Κόρη;» ἀνεφώνησαν γελῶντες οἱ ἄλλοι ποιμένες. «Μωρὸν παιδίον! Τί λῆρεῖς περὶ τῆς Κόρης; Ἡ Κόρη περιφρονεῖ σε!»

Ὁ δὲ παῖς ἐστέναξε καὶ ἀπῆλθεν.

Πορρωτέρω δὲ προβάντες ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἀφίκοντο εἰς τὴν νομὴν τῶν ἀρνίων, εἰς ἀποκεκρυμμένον τινὰ ὑπὸ δένδρων περιβαλλόμενον λειμῶνα. Ἐνταῦθα δὲ κατέλαβον τὴν Κόρην ἐν μέσῳ τῶν ἀρνίων, ὧν τινα, τὰ νεώτατα, λευκόμαλλα, ἐπιλαθόμενα τῆς νομῆς προὐτίμων περὶ αὐτὴν ἱστάμενα καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς στηρίζοντα ν' ἀναπαύωνται. Ἡ Κόρη δ' αὐτὴ κάτω νεύουσα ἦτο βεβυθισμένη εἰς τὴν θέαν χελώνης, ἥτις ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς καθημένη ἀντέβλεπεν αὐτῇ διὰ τῶν καλῶν καὶ συνετῶν ὀφθαλμῶν.

«Ποῦ εὗρες τὸ ζῷον τοῦτο;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, ὃς μετὰ τῆς Ἀσπασίας ἤδη παρ' αὐτῇ ἵστατο.

Ἀλλ' ἡ παιδίσκη τοσοῦτον βεβυθισμένη ἦτο εἰς τοὺς ὀνειρώδεις αὐτῆς λογισμούς, ὥστε μόνον, ὅτε οἱ ξένοι ἐνώπιον αὐτῆς ἔστησαν, εἶδεν αὐτούς. Τότε δ' ἀναβλέψασα προσέβλεψεν αὐτοὺς διὰ τῶν μεγάλων στρογγύλων ὀφθαλμῶν καὶ εἶπεν·

«Ἐκ τοῦ πλησίον δάσους προσέρπουσι τὰ ζῷα ταῦτα ἀφ' ἑαυτῶν πρός με. Μία δέ τις αὐτῶν μάλιστα ἐπανέρχεται πάντοτε καὶ τοσοῦτον ἀπτόητος φαίνεται, ὥστε οὐ μόνον οὐδόλως ἀποκρύπτει τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον, ὁσάκις αὐτῆς ἅπτομαι, ἀλλὰ καὶ προβάλλεται αὐτά, ὅσον δύναται, καὶ ἀντιβλέπει μοι τρέπουσα ἐπ' ἐμὲ τοὺς λαμπροὺς ὀφθαλμούς. Ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γραῖα δὲ Βαυβὼ διηγεῖται, ὅτι αὐτὸς ὁ Πὰν ἐνίοτε ἐν τῇ μορφῇ χελώνης ἐγκρύπτεται. Πιστεύω δ',» εἶπεν αὖθις τὸ παιδίον μικρᾷ τῇ φωνῇ, «ὅτι καὶ αὕτη ἐγκρύπτει μυστηριῶδές τι ἐν ἑαυτῇ, διότι, ἐξ οὗ πρός με ἐκ τοῦ δάσους ἔρχεται καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν παρ' ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀρνίοις διατρίβει, αὐξάνεται καὶ προκόπτει θαυμαστῶς πως ἡ ἀγέλη.»

Ὡς δ' ἅπαξ ἤρξατο διηγουμένη, ἀσμένως μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐρωτήσεων τῆς Ἀσπασίας παραγομένη διετέλει θαυμασίως καὶ παιδικῶς στωμύλλουσα. Χαρίεσσα δ' ἦτο ἡ διήγησις τῆς ποιμενικῆς σεμνοπροσώπου παιδίσκης περὶ τοῦ τῶν δασῶν καὶ τῶν ποιμένων θεοῦ Πανός, ὅπως ἡ αὐλῳδία αὐτοῦ μακρόθεν θαυμασία ἐκ τῶν ἐρήμων ὀρέων ἀντηχεῖ, καὶ ὅπως οὗτος ὁτὲ μὲν εὐμενής, ὁτὲ δὲ κακόνους προσφέρεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Διηγεῖτο δὲ καὶ περὶ τῶν τραγοπόδων δρυμοχαρῶν Σατύρων, οἵτινες οὐ μόνον τὰς Νύμφας, ἀλλὰ καὶ τὰς ποιμενικὰς παιδίσκας σκώπτοντες καταδιώκουσι, καὶ ὧν τις καὶ αὐτήν ποτε ἐδίωξεν, ἕως οὗ λαβοῦσα ἐκ τῆς πυρᾶς δαλὸν ἔμπυρον ἀπεσόβησεν αὐτόν. Καὶ περὶ τῶν Νυμφῶν δ', αἵτινες χαίρουσι διατρίβουσαι ἐν τοῖς δάσεσιν, ὡς οἱ Σάτυροι, ἔλεγεν ἡ παιδίσκη, ὅτι τῆς νυκτὸς πολλάκις ἐν τῷ σεληνόφωτι προσέρχονται τοῖς ἀνθρώποις καὶ ὅτι τοῦτο μέγα κακὸν εἶναι, διότι ὁ βλέπων Νύμφην τινὰ ἐν τῷ δάσει εἰς μανίαν ἐμπίπτει, ἐξ ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ ἰατρεύσῃ αὐτόν.

Ἦτο δ' ἡ ψυχὴ τῆς παιδίσκης μεστὴ παραδοξοτάτων μύθων καὶ ἱστοριῶν τῆς ἀρκαδικῆς χώρας. Ἐκ τούτου διηγεῖτο περὶ ἀγρίων ἐλῶν καὶ φοβερῶν φαράγγων, περὶ θεομυσῶν ἐν τῷ δάσει εὑρισκομένων λιμνῶν, ἐν ὧν τοῖς ὕδασιν οὐδεὶς ἰχθὺς δύναται νὰ ζήσῃ, περὶ σπηλαίων, ἐν οἷς κακοὶ δαίμονες ἐμφωλεύουσι καὶ περὶ θαυμαστῶν ἱερῶν ἱδρυμένων τῷ Πανὶ ἐπὶ τῶν ἐρήμων σκυθρωπῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Ὅσῳ δὲ φοβερώτερα ἡ διήγησις ἐγίγνετο, τοσούτῳ εὐρυτέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρους ἀνέῳγεν ἡ παιδίσκη τοὺς παιδικοὺς περιφόβους ὀφθαλμούς.

«Ἐν Στυμφάλῳ,» ἔλεγε, «κρέμανται μετέωροι ἐκ τῆς ὀροφῆς τοῦ ναοῦ αἱ νεκραὶ Στυμφαλίδες ὄρνιθες, ἃς ὁ ἥρως Ἡρακλῆς κατετόξευσεν. Ὁ πατήρ μου εἶδεν αὐτὰς αὐτοῖς ὄμμασιν. Ὄπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ ἵστανται μαρμάρινα ἀγάλματα πτηνοπόδων παρθένων. Αἱ Στυμφαλίδες δ' ἐκεῖναι νεκραὶ ὄρνιθες εἶχον τὸ μέγεθος τῶν γεράνων καὶ πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῶν καταπετόμεναι κατὰ τῶν ἀνθρώπων κατασυνέτριβον διὰ τοῦ ῥάμφους τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ εἶτα κατεβίβρωσκον αὐτούς. Τὰ δὲ ῥάμφη αὐτῶν τοσούτῳ ἰσχυρὰ ἦσαν, ὥστε καὶ τὸν χαλκὸν δι' αὐτῶν ἠδύναντο νὰ διατέμνωσιν.»

Εἰποῦσα δέ τινα περὶ τῶν ἐν τῷ δάσει θεοστυγῶν λιμνῶν, ἐν αἷς οὐ μόνον οἱ ἰχθύες ἀδύνατον ἦτο νὰ τρέφωνται, ἀλλὰ καὶ αὐτά τὰ ὑπερπετόμενα πτηνὰ νεκρὰ κατέπιπτον, ὡς ἔλεγεν, ἤρξατο διηγουμένη περὶ τῶν φοβερῶν ὑδάτων τῆς Στυγός, ἅτινα ἀπὸ τῶν ἐρήμων πετρῶν εἰς τὰς φρικώδεις φάραγγας τῆς Ἀρκαδίας καταφέρονται, εἶτα δὲ περὶ τῶν ἀγρίων θηρίων τῶν δρυμῶν καὶ ἔπειτα περὶ τῆς θήρας αὐτῶν, ἣν οἱ Ἀρκάδες ποιοῦνται. Ἀλλ', ἐν ᾧ διηγεῖτο περὶ τούτων, τὸ ὄμμα αὐτῆς ἀπέβαλε τὸ δειλὸν ἐκεῖνο καὶ παιδικὸν καὶ θαῤῥαλέα ψυχὴ ἀπήστραπτεν ἐξ αὐτοῦ. Ἔλεγε δ', ὅπως, ὁσάκις ἁρπακτικόν τι θηρίον διατρίβει ἐγγύς που τῆς αὐλῆς, πολλὰς θυελλώδεις νύκτας οἱ βουκόλοι ἐν ὑπαίθρῳ διέρχονται ἀγρυπνοῦντες, ὅπως λαμπροτάτας πυρὰς καίουσι τῆς νυκτὸς ἐν ταῖς διαφόροις αὐλαῖς, ὅπως πολλάκις μακρόθεν τὸν ἐκ βουλιμίας βρυχηθμὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ἠρεμίᾳ τῆς νυκτὸς ἀκούουσι καὶ ὅπως πάντες ἐξέρχονται, ἵνα τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἀνακαλύψωσιν, ἤ, ὅπως πολλάκις ἐνεδρεύουσιν αὐτὸ καί, ἐν ᾧ ὁρμᾷ, ἵνα ὑπεράνω τοῦ περιφράγματος εἰς τὴν αὐλὴν εἰσπηδήσῃ, ἐξερχόμενοι αἴφνης οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας ὁρμῶσιν ἐπ' αὐτὸ καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βάλλουσι διὰ τῶν ἀκοντίων καὶ πετρῶν καὶ δαλῶν, ἕως ἂν καταπέσῃ χειρούμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐπερχομένων.

Ἐξεπλάγησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἰδόντες τὸ θαῤῥαλέον ἦθος, ὅπερ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν χειρονομιῶν τῆς ποιμενικῆς παιδίσκης κατάδηλον ἐγίγνετο, ἐν ᾧ ταῦτα διηγεῖτο. Τὴν ψυχὴν δ' αὐτῆς ἐφαίνετο, ὅτι οὐδὲν ἕτερον κατεῖχεν, ἢ ἡ ὑπὸ τῶν μύθων τῆς πατρίδος αὐτῆς τραφεῖσα δεισιδαιμονία.

«Φαίνεται, ὅτι καὶ σὺ αὐτὴ ἀσμένως θὰ μετεῖχες τῶν ἀγώνων τούτων!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Ἀσμενέστατα!» ἀπεκρίνατο ἡ παιδίσκη. «Πλὴν τοῦ κακοῦ ἐκείνου ἀκολάστου Σατύρου καὶ λύκον προτιθέμενον νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς ἀγέλης μου δὶς ἀπεσόβησα διὰ δαλῶν!»

«Ἡ παιδίσκη αὕτη,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, «ὡς νῦν ἐνώπιον ἡμῶν ἵσταται, ἀναμιμνήσκει με τὴν πολυύμνητον ἐκείνην θυγατέρα τῆς Ἀρκαδίας, τὴν Ἀταλάντην, ἥτις ἐκτεθεῖσα ὡς βρέφος ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπιθυμοῦντος ἄῤῥεν μόνον, οὐχὶ δὲ θῆλυ τέκνον νὰ ἔχῃ ἐτράφη μὲν ὑπὸ ἄρκτου, ἀνετράφη δ' εἶτα ὑπὸ κυνηγῶν καὶ ἔπειτα ἔζη ἐν τοῖς Ἀρκαδικοῖς ὄρεσι φέρουσα ἀκόντιον καὶ τόξον, τρόμος τῶν ἀγρίων θηρίων, θαῤῥαλέα παρθενικὴ κυνηγέτις ὑπ' οὐδενὸς τρυφεροῦ αἰσθήματος καταλαμβανομένη.»

«Μένεις πάντοτε οὕτω μόνη παρὰ τῇ ἀγέλῃ;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία· «Δὲν ὑπάρχει τι, ὅπερ στέργεις καὶ ἀσμένως περὶ σὲ πάντοτε νὰ ἔχῃς ἐπιθυμεῖς;»

«Ναί!» εἶπεν ἡ Κόρη καὶ προσέβλεπε τὴν ἐρωτῶσαν στρέφουσα ἐπ' αὐτὴν τὸ παιδικὸν ἐκεῖνο καὶ ἔκπληξιν ἐκφαῖνον ὄμμα. «Στέργω τὴν τοὺς συνετοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσαν χελώνην ταύτην, ἥτις πάντοτε ἀτενίζει εἰς ἐμὲ καὶ ἴσως ποτὲ αἴφνης μεταμορφουμένη θὰ πειραθῇ νὰ διαλεχθῇ πρὸς ἐμέ. Διότι πολλάκις βλέπω αὐτὴν καθ' ὕπνον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τότε πάντοτε διαλέγεται πρός με. Στέργω καὶ τὰ ἀρνία καὶ τὰ γνώριμα ταῦτα κύκλῳ ὑψούμενα, ψοφοῦντα δένδρα, ὧν τὸν ψόφον πολλάκις μακρὸν χρόνον ἀκούω. Στέργω καὶ τὴν αὐγὴν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ καὶ τὸν παταγοῦντα ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν δένδρων ὑετὸν καὶ τὰς ἀστραπὰς καὶ βροντάς, αἵτινες τοσοῦτον κηλητικῶς ἐν τοῖς ὄρεσι κυλινδοῦνται. Καὶ τὰ πτηνὰ δὲ στέργω, τά τε μεγάλα, τὸν ἀετὸν καὶ τοὺς γεράνους τοὺς ὑπερπετομένους τὴν κεφαλήν μου, καὶ τὰ μικρὰ τὰ κελαδοῦντα ἐπὶ τῶν κλάδων. Μάλιστα δὲ πάντων στέργω τὰ μακρὰν κείμενα ὄρη καὶ δὴ τῆς ἑσπέρας, ὅτε ῥοδόχροα ἀπαστράπτουσιν, ἢ τῆς νυκτός, ὅτε, ἐν ᾧ πέριξ σιγὴ νεκρικὴ ἐπικρατεῖ, αἱ κορυφαὶ ὡς ἠρεμῶνται λευκοχίτωνες ἵστανται.

Ἐμειδίων δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία.

«Φαίνεται, ὅτι καὶ αὖθις ἡμάρτομεν τῆς γνώμης,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐκλαβόντες τὴν ποιμενικὴν ταύτην, τοσαῦτα πράγματα στέργουσαν παιδίσκην ἀνεπίδεκτον πάσης τρυφερᾶς ὁρμῆς.»

Ἡ δ' Ἀσπασία ἐκκαλέσασα τὸν Περικλέα εἶπε πρὸς αὐτόν·

«Πῶς θὰ διετίθετο ἡ ἁπλῆ αὕτη, ἀρκαδικὴ ποιμενικὴ παιδίσκη, ἥτις καθημένη νῦν ἐκεῖ καὶ τὴν χελώνην ἐν τῷ κόλπῳ ἔχουσα ἀναμένει νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν ὀστράκων τῆς χελώνης ὁ Πάν, ἂν μετέφερέ τις αὐτὴν εἰς Ἀθήνας; Ὁπόσον γελοίως θὰ ἐσχηματίζετο, ἂν παρεῖχον αὐτῇ ὡς συνεταίρας τὰς δύο ἐκείνας ἐπιτετραμμένας ἐμοὶ κόρας, ἃς ἐδεξάμην παρ' ἐμοὶ καὶ ἃς τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας οἱ Ἀθηναῖοι καλοῦσιν!»

«Θὰ ἐφαίνετο, ὡς κόραξ ἐν μέσῳ περιστερῶν,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ νέου ᾐσθάνοντο ἑαυτοὺς ἀμφότεροι ἐφελκομένους ὑπὸ τῆς στωμυλίας τῆς παιδίσκης, ἐν ᾗ παράδοξόν τινα φαντασίαν καὶ οὐχ ἧττον παράξενα αἰσθήματα ἀνεκάλυπτον. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐπειράθη ἡ Ἀσπασία νὰ μεταλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λάξῃ τὸ πρόσωπον καὶ οὕτως ἀντὶ ἀκροωμένης τότε αὐτὴ ἡ λέγουσα ἐγένετο. Ἤρξατο δὲ διηγουμένη τῇ παιδίσκῃ περὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἕως οὗ ἠνάγκασεν αὐτὴν ὁ Περικλῆς νὰ διακόψῃ τὸν λόγον προκαλέσας αὐτὴν νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὴν ὁδόν, ἐφ' ἣν ὥρμησαν. Ταχέως δ' ἀφανεῖς ἐγένοντο περιπατοῦντες ἐν τῷ δάσει. Καὶ ἤδη ἦτο μεσημβρία καὶ ὁ ἥλιος καταῤῥοφήσας τὴν δρόσον τῆς πρωΐας καὶ διαθερμάνας τοὺς θάμνους εἶχεν ἀπολύσας πᾶσαν τὴν εὐωδίαν αὐτῶν. Καὶ ἐπὶ τῶν λειμώνων δὲ καὶ ἐν τοῖς ὑλοτομίοις ἔθαλλεν ὑψιγέννητος, ἀνθηρὰ χλόη, ἧς ἡ εὐωδία συνενουμένη τῷ ἀρώματι τῆς ῥητίνης καὶ ἀναζωπυροῦσα τὴν αὔραν ἐμέθυσκε σχεδὸν αὐτούς. Ἔβριθε δὲ τὸ δάσος τεττίγων τερετιζόντων ὑπὸ τὸν καυστικὸν ἥλιον.

Ὡς δ' οἱ περιπατοῦντες ἐκαθέσθησαν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν δρυμῶν εἰς ἀνάπαυλαν, προσέρπουσαι προσήρχοντο καὶ πρὸς αὐτοὺς αἱ φίλαι τῇ Κόρῃ χελῶναι. Καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς δ' αὐτῶν ἐπέτοντο τὰ μεγάλα πτηνὰ καὶ τὰ μικρὰ ἐκελάδουν ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων. Καὶ ὁ ψόφος δὲ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, ὃν ἐπὶ μακρὸν ἤκουεν ἡ Κόρη, ἔβαλλε τὴν ἀκοὴν αὐτῶν καὶ ἡ φίλη τῇ Κόρῃ αὐγὴ τοῦ ἡλίου προσέπαιζεν αὐτοῖς.

«Ὁ δεινὸς οὗτος ψόφος τῶν ἀρκαδικῶν δρυμῶν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅστις φαίνεται ὡς μακρόθεν ἐρχόμενος καὶ μακράν που αὖθις ἀφανιζόμενος, ἐμποιεῖ μοι ἰδιότροπον φρίκην. Οὐδέποτε δ' ἐν τῷ βίῳ μου ᾐσθόμην τοιοῦτόν τι, οὐδέποτε προσέσχον τοῖς τόνοις τοῦ δάσους καὶ ἀείποτε ψυχρῶς προσέβλεψα πᾶν ὅ,τι ἐφαίνετο θέλον αἴφνης νά μοι προσείπῃ τι. Ἰδὲ τὸ χρυσοῦν ἐκεῖνο καὶ λάμπον ἀπὸ τοῦ ἡλίου λεπτὸν νῆμα, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς καλάμης τοῦ αἰγίλωπος περὶ τὴν στεφάνην τῆς κυανῆς κληματίδος περιτείνεται. Προσέσχες ποτὲ τῷ θαυμασίως λεπτῷ, ἀργυροφεγγεῖ ἱστῷ τῆς ἀράχνης; Ἡ ἀρκαδικὴ αὕτη παιδίσκη διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι δύνατάί τις νὰ θαυμάζῃ καὶ νὰ στέργῃ καὶ πράγματα, ἅτινα συνήθως τις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐδόλως παρατηρεῖ καὶ ἐφ' οἷς ἀσυνειδήτως τις χαίρει, οὕτως ἀγνωμόνως πως, ὡς τις τὴν αὔραν ἀναπνεῖ.»

«Ἡ ψυχή σου, Περίκλεις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «κινεῖται λίαν εὐκόλως, ὡς φαίνεται, ὑπὸ πάσης νέας αἰσθήσεως. Ἰδού, ἡ ἀρκαδικὴ αὕτη ποιμενικὴ παιδίσκη ἐνέπνευσέ σοι νέον τινά, ἀνήκουστον ἔρωτα, ἔρωτα πρὸς τὰ δένδρα καὶ τὰ παρερχόμενα νέφη καὶ τὰ ὑψιπετῆ πτηνά. Καὶ ἡ εὐωδία δὲ τῆς χλόης τῶν ἀρκαδικῶν ὀρέων φαίνεταί σοι ἴσως εὐωδεστέρα τῆς εὐωδίας τῶν ῥοδώνων τῆς Μιλήτου!»

«Ὁμολόγησον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ἡ μὲν μυρίπνους αὕτη αὔρα τοῦ δάσους ἀναζωπυρεῖ τὴν ψυχήν, ἡ δὲ πνιγηρὰ ἐκείνη εὐωδία τῶν ῥόδων ἐκλύει τέλος τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῶς δ' αἰσθάνομαι, ὅτι ἐνταῦθα ἡ αὔρα νέας ζωῆς προσπνεῖ μοι. Ὅτε ποτὲ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Πανὸς ἱστάμεθα καὶ σὺ τὸν Πᾶνα ἐμυκτήριζες, τότε δὲν προησθανόμεθα, ὅτι ὁ θεὸς οὗτος βραδύτερόν ποτε τοσοῦτον φιλοφρόνως θὰ ἐκάλει ἡμᾶς εἰς ξενίαν καὶ τοσοῦτον καλῶς θὰ ἐξένιζεν. Εἰρηνικὴ εὐδαιμονία ὄντως περιβάλλει ἡμᾶς νῦν ἐνταῦθα καί, ὁσάκις νοερῶς ἐκ τοῦ ἀρχαϊκοῦ τούτου ἡσύχου βίου ἐπὶ τὸν θορυβώδη βίον τῶν Ἀθηνῶν μετάγομαι, φαίνεταί μοι ἡ ταραχώδης πολυπραγμοσύνη καὶ σπουδὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων σχεδὸν ματαία παραβαλλομένη πρὸς τὴν θείαν ἡσυχίαν τῶν βουκόλων τούτων ἐν τοῖς ἐρήμοις αὐτῶν ὄρεσιν.»

«Μικρὸν μόνον κοινωνῶ τῆς ἐκ τῶν ἀπολαύσεων, ἃς ἡ φιλοξενία τοῦ Πανὸς ἐνταῦθα ἡμῖν παρέχει, ἡδονῆς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι οὗτοι ἀγροῖκοι καὶ ἁπλοϊκοὶ φαίνονταί μοι, αἱ δὲ μακρόθεν προσβλέπουσαι ἡμᾶς χιονοτρόφοι κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἐμποιοῦσί μοι φρίκην καὶ τὸ ὑπερκείμενον ἐνταῦθα ὄρος φόβον παρέχει μοι, μὴ καταπέσῃ ἐπ' ἐμοῦ αὐτό τε καὶ αἱ κορυφαὶ αὐτοῦ. Ὁ σκυθρωπὸς δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ μονότονος ψόφος τῶν ὑψιτενῶν τούτων πιτυΐνων κορυφῶν δυσαρέστως διατίθησί με καὶ φαίνεταί μοι ἐπιτήδειος μάλιστα σκυθρωπήν τινα, σύννουν καὶ μανικὴν διάθεσιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου νὰ διεγείρῃ. Ἐγὼ δὲ χαίρω μὲν βλέπουσα ὕπαιθρα, προσήλια πεδία, θαλεροὺς λειμῶνας, αἰγιαλοὺς θέαν λαμπρὰν τῆς θαλάσσης παρέχοντας, χαίρω δὲ μάλιστα τοῖς τόποις ἐκείνοις, ἐν οἷς ἡ διάνοια εὐθύμως τὰ πάντα διοικοῦσα εἰς εὐθαλῆ ἀκμὴν ἀναπτύσσεται. Καὶ σὺ μὲν ἐπιθυμεῖς, ὡς φαίνεται, νὰ παραμείνῃς ἐνταῦθα παρὰ τοῖς βουκόλοις, ἐγὼ δ' ἐκ τοὐναντίου ἐπιθυμῶ νὰ συμπαραλάβω πάντας τούτους μετ' ἐμαυτῆς, ἵν' ἀληθινοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἀποδείξω. Ἄγε δὴ μιμήθητι τὸν Ἀπόλλωνα, ὅς ποτε ἡδονὴν ἐν τούτῳ εὗρε καὶ προσωμίλησε τοῖς βουκόλοις καὶ ἐβόσκησε τὰς ἀγέλας αὐτῶν. Παράμεινον ἐνταῦθα! Δύνασαι ἐνταῦθα, ὡς ὁ τέττιξ, σοφῶς καὶ ἁλύπως καὶ ἀπόνως νὰ διαβιοῖς. Ἐὰν δέ ποτε καὶ ἔρως πρὸς ἐργασίαν τινὰ καταλάβῃ σε, πλέκε δίκτυα εἰς ἄγραν τῶν τεττίγων, ἢ ἵστη ἰξευτηρίους καλάμους ἀνὰ μέσον τῶν κλάδων τῶν δένδρων εἰς σύλληψιν πτηνῶν, ἢ ἀποσόβει ἐκσφενδονῶν λίθους τοὺς ψᾶρας καὶ τοὺς γεράνους ἀπὸ τῶν ἀρουρῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρνία τῆς Κόρης, ἣν ἐγὼ μετ' ἐμαυτῆς εἰς Ἀθήνας θὰ παραλάβω, δύνασαι νὰ βόσκῃς.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία.

«Ἀληθῶς λοιπὸν σκοπεῖς,» εἶπε, «ν' ἀπαγάγῃς τὴν Κόρην;»

«Καὶ μάλα,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ἐλπίζω δ', ὅτι θά μοι παράσχῃς καὶ τὴν συναίνεσίν σου πρὸς τοῦτο.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐξεπλάγη.

«Τὴν μὲν συναίνεσίν μου παρέχω ἀσμενος,» εἶπεν, «ἀλλά, τί διώκεις τοῦτο πράττουσα;»

«Παιδιάν τινα!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία. «Ἡ γελοία αὕτη ἀρκαδικὴ παιδίσκη θὰ χρησιμεύσῃ εἰς τέρψιν μου. Διότι ὁσάκις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀντιβλέπω εἰς τοὺς μεγάλους, στρογγυλοειδεῖς, περιδεεῖς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς προάγομαι εἰς γέλωτα.»

Καὶ ἀληθῶς οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὡς ἡ Ἀσπασία ἔλεγεν. Ἤθελε δῆλα δὴ παιδιάν τινα νὰ προσπορίσῃ ἑαυτῇ, τέρψιν τινὰ ἑαυτῇ νὰ παράσχῃ. Ἤθελε νὰ ἴδῃ, ὅπως θὰ προσεφέρετο ἡ δεισιδαίμων αὕτη, ἄπειρος βουκολικὴ παιδίσκη μεταφερομένη αἰφνιδίως εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀστικῶν Ἀθηναίων.

Δούλου δέ τινος νοσήσαντος, ἠναγκάσθη ὁ Περικλῆς καὶ δευτέραν ἡμέραν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν φιλοξενίαν τοῦ ποιμένος.

Καὶ τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην διέτριψε τὸ ἐξ Ἀθηνῶν ζεῦγος ἐν ὁμιλίᾳ πρὸς τὴν ποιμενικὴν παιδίσκην. Καὶ αὖθις δ ἐστωμύλλετο ἡ Κόρη καὶ διηγεῖτο πολλὰ περὶ τῶν ποιμένων καὶ δὴ καὶ ἔψαλλε παράξενά τινα παιδικὰ ᾄσματα, ἅτινα αὐτὴ αὕτη εἶχε ποιήσασα, ὡς τὸ ἑξῆς·

Κατὰ πετρῶν εἰς νάπην
Παταγωδῶς χειμάῤῥους
Τοῦ θέρους καταπίπτει.
Δορκάδας δὲ βοσκούσας
Ἐν πιαρῷ λειμῶνι
Ἤδὺ γελῶν προσβλέπει.

Τῇ δρόσῳ τἄνθη ῥαίνει
Καὶ τὸ τῶν ζῴων πάντων
Κατασβεννύει δίψος.
Δεινοῦ δ' ἐπερχομένου
Χειμῶνος, κρυσταλλώδη
Μορφὴν ἀναλαμβάνει.

Διηγεῖτο δ' ὡσαύτως περὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἐρωτιῶντος Δάφνιδος, ὃν διαφθαρέντα ὑπὸ τῆς δυσθυμίας καὶ τοῦ ἔρωτος πάντα τὰ ζῷα ἐθρήνησαν. Ἀλλ' ἡ μελαγχολικὴ αὕτη διήγησις ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας, ἥ εἰς σκωπτικὸν μειδίαμα τὰ ῥόδινα χείλη συνέστειλε καὶ τὴν ῥῖνα ἀνεσίμωσεν.

Ὁσάκις δὲ περιπατοῦντες παρήρχοντό τινα ὑπὸ εὐχύλων βοτανῶν περιβαλλομένην καὶ μικρὰν κρυσταλλίνην λεκάνην ἀποτελοῦσαν πηγὴν καὶ ἡ Ἀσπασία ἤθελεν ὡς ἐν κατόπτρῳ ἑαυτὴν ἐν αὐτῇ νὰ ἴδῃ, περίφοβος ἡ Κόρη ἀπέσπα αὐτὴν καὶ ἀπέτρεπε λέγουσα, ὅτι ὁ θεώμενος ἑαυτὸν ἐν πηγῇ τινι βλέπει πολλάκις αἴφνης ἄλλην τινὰ εἰκόνα, τὴν εἰκόνα δῆλα δὴ Νύμφης τινὸς ἀντιβλεπούσης αὐτῷ, καὶ τότε ἀπόλλυται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ως δ' ὁ ἥλιος μεσουράνιος ἐγένετο καὶ ἡ ἠχὼ σύριγγος ἐν τῇ ἐπωαστικῇ μεσημβρινῇ ἠρεμίᾳ ἠκούετο, εἶπεν ἡ Κόρη·

«Ὁ Πὰν ἀγανακτεῖ νῦν· διότι δυσαρέστως διατίθεται, ὅταν τις αὐτὸν ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, ὅτε ἀναπαύεται, ἐξεγείρῃ διὰ τῆς σύριγγος, ἢ ἄλλου τινὸς ψόφου.» —

Ἀλλ' ὁ ἦχος ἐκεῖνος προήρχετο ἐκ τῆς σύριγγος τοῦ ποιμενικοῦ ἐκείνου παιδός, ὃς τῇ προτεραίᾳ τὴν ἐπιχώριον ὄρχησιν ὠρχήσατο προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας. Καὶ καλῶς μὲν ἐγίγνωσκε καὶ ὁ παῖς, ὅτι ὁ Πὰν οὐδόλως χαίρει τῇ συρίγξει ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, ἀλλ' ὅμως ἐσύριζε πάντοτε, ὁσάκις τὴν Κόρην ἐγγὺς διατρίβουσαν ᾐσθάνετο, πιστεύων, ὅτι ἀρεστόν τι αὐτῇ ἐποίει. Ἀλλ' ἡ Κόρη ἐπέπληξε τῷ δυστυχεῖ παιδί. Καὶ ὅμως ἐγίγνωσκον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς Κόρης εὐαίσθητος ἦτο· διότι πρὸ μικροῦ αὕτη ἰδοῦσα τέττιγα περιπεπλεγμένον ἐν τῷ ἱστῷ ἀράχνης ἔσωσεν αὐτὸν ἐξ οἴκτου.

Σπουδαίως δ' ἠκροᾶτο τῆς Ἀσπασίας ἡ παιδίσκη, ὡς ἐκείνη περὶ Ἀθηνῶν ἤρξατο αὖθις διηγουμένη αὐτῇ.

Ὡρισμένον δὲ σκοπὸν διώκουσα ἡ Ἀσπασία, ὁσάκις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διελέγετο πρὸς τὴν Κόρην, ἐζωγράφει δι' ἐπαγωγῶν χρωμάτων τὸν ἐν Ἀθήναις βίον. Διὰ τῶν τοιούτων δὲ λόγων διετάραξε τὴν ἠρεμίαν τῆς ψυχῆς τῆς ἁπλοϊκῆς ἐκείνης φύσεως, διήγειρε δυσαρμοστίαν τινὰ ἐν τῇ ἁρμονίᾳ τῆς παιδικῆς ἐκείνης ψυχῆς. Τελευτῶσα δὲ καὶ προὔτρεψε τὴν Κόρην ν' ἀκολουθήσῃ αὐτῇ εἰς Ἀθήνας. Ἡ Κόρη δ' ἐσίγησε μέν, ἐφαίνετο δὲ βεβυθισμένη εἰς σπουδαίους λογισμούς.

Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἐλθοῦσα πρὸς τοὺς σεμνοὺς γονέας τῆς Κόρης ἐδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι ἐπεθύμει νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτῆς τὴν Κόρην εἰς Ἀθήνας, ὅτι τὸ θυγάτριον αὐτῶν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θὰ εὐδαιμονήσῃ ἐκεῖ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Εἴθε!» εἶπεν ὁ χρηστὸς ποιμήν. «Εἴθε!» ἐπανέλαβεν ἡ μήτηρ. Ἀλλὰ δὲν ἐφαίνοντο συγκατενεύοντες... Καὶ πολλάκις μὲν ἡ Ἀσπασία ἠρώτησεν αὐτούς, ἂν συγκατανεύουσιν, ἀλλὰ πάντοτε ἐκεῖνοι τοῦτο μόνον ἀπεκρίνοντο· «Εἴθε!»

Κατενόει δέ τις, ὅτι δυσχερὲς ἐφαίνετο τῇ πατρικῇ καὶ μητρικῇ ψυχῇ νὰ στερηθῶσι τοῦ μόνου τέκνου, καίπερ περὶ τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ προκειμένου.

Ἀλλὰ τῇ ἑσπέρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀφανὴς ἐγένετο αἴφνης ἡ Κόρη, ὡς τὸ ποίμνιον εἰς τὴν αὐλὴν ὡδήγησε. Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ἀνεζήτουν αὐτὴν ματαίως, τέλος δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἱστάμενοι ἐγγὺς που τῆς εἰσόδου τῆς αὐλῆς εἶδον αὐτὴν ἐρχομένην ἐκ τῶν κρημνῶν. Ἀλλ' ἡ ὄψις καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦσαν ἀλλόκοτα· διότι δι' ἀμφοτέρων τῶν ἀνατεταμένων χειρῶν ἔθλιβε στερρῶς τὰ ὦτα. Ἰσταντο δ' ἐκεῖ που ἐγγὺς τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἔξω τῆς αὐλῆς οἱ δοῦλοι αὐτῶν ἐν ὁμίλῳ. Ὡς δ' ἡ παιδίσκη ἐγγύτατα τοῦ ὁμίλου ἐκείνου ἐγένετο, ἀπέσπασεν αἴφνης τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν ὤτων καὶ ἐφάνη ὠτακουστοῦσα τοὺς λόγους τῶν δούλων. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ συνέστειλέ πως τὸ πρόσωπον, ἐπίεσε τὸ στῆθος διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἔστη χρόνον τινὰ ὡς ἐμπεφυκυῖα ἐν τῇ γῇ.

Προσελθόντες δὲ τότε ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἠρώτησαν αὐτὴν περὶ τῆς αἰτίας τῆς ταραχῆς.

«Ἠρώτησα τὸν Πᾶνα, πότερον ἐπιτρέπουσιν οἱ θεοὶ νὰ ἔλθω μεθ' ὑμῶν εἰς Ἀθήνας, ἢ ὄχι;» ἀπεκρίνατο ἐκείνη.

«Πῶς;» ἠρώτησαν ἀμφότεροι.

«Ἐκεῖ ἐν τῇ συναγκείᾳ,» εἶπεν ἡ παιδίσκη, «εὑρίσκεται ἱερόν τι σπήλαιον τοῦ Πανός, ἐν οὗ τῷ μυχῷ ἵσταται τὸ ἐκ δρυὸς ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Ἐκεῖσε δὲ πορεύονται πάντες οἱ ποιμένες, ὁσάκις θέλουσι νὰ ἐρωτήσωσι περὶ ἀπορρήτου τινός. Ποιοῦσι δὲ τὰ ἑξῆς. Πρῶτον μὲν ψιθυρίζουσι πρὸς τὸν θεὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν ἐρώτησιν, εἶτα δὲ βύουσι τὰ ὦτα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἕως ἂν ἔλθωσιν ἐγγὺς ἀνθρώπων διαλεγομένων. Τότε δ' ἀποσπῶσιν αἴφνης τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν ὤτων καὶ ἡ πρώτη λέξις, ἣν ἀκούουσιν, εἶναι ὁ χρησμὸς τοῦ Πανός, ἡ ἀπόκρισις, ἣν ὁ θεὸς ποιεῖται περὶ τῆς ἐρωτήσεως, ἣν πρὸς αὐτὸν ἐλιθύρισαν.»

«Καὶ ποίαν λέξιν ἤκουσας τὸ πρῶτον ἐν μέσῳ τῶν δούλων ἐκείνων;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Τὴν λέξιν Ἀθῆναι,» ἀπεκρίνατο ἡ Κόρη καὶ ἔτρεμεν ὑπὸ τῆς ταραχῆς. «Ὁ Πὰν θέλει ἄρα νὰ ἔλθω εἰς Ἀθήνας,» εἶπεν αὖθις στενάζουσα.

«Σοὶ ἐπιτρέπει δὲ πρὸς τούτοις νὰ παραλάβῃς καὶ τὴν προσφιλῆ σοι χελώνην!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα.

Προσῆλθον δὲ τότε καὶ οἱ γονεῖς τῆς Κόρης.

«Ὁ Πὰν θέλει νὰ ἔλθω εἰς Ἀθήνας!» εἶπεν ἡ παιδίσκη περιλύπως μέν, ἀλλὰ σαφεῖ τῇ φωνῇ. Ἐπανέλαβε δὲ καὶ αὖθις, ὅπως ἀνεκοίνωσε τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας.

Ὁ ποιμὴν δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους προσεῖδον ἀλλήλους ἔκπληκτοι καὶ ἐπανέλαβον καὶ αὐτοὶ περιλύπως, ὡς καὶ ἡ παιδίσκη, τοὺς λόγους·

«Ὁ Πὰν θέλει νὰ ἔλθῃ ἡ Κόρη μετὰ τῶν ξένων εἰς Ἀθήνας!» —

Εἶτα δ' ὥρμησαν ἐπὶ τὴν κλαίουσαν παιδίσκην καὶ ἠσπάζοντο αὐτήν.

«Ἡ Κόρη πολλὰς χάριτας θ' ἀπολάβῃ ἀντὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐπειθείας!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Θὰ πέμπῃ δὲ συχνὰ ἀγγέλους κομίζοντας ἀγγελίας καὶ δῶρα, καί, ὅταν γηράσητε, θὰ καλέσῃ ὑμᾶς νὰ διαγάγητε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου παρ' αὐτῇ.»

«Χθὲς ἔτι οἰωνός τις ἐφάνη ἡμῖν,» εἶπε σύννους ὁ ποιμήν. «Ὅφις δῆλα δὴ εἰσερπύσας εἰς τὴν ὑπὸ τὸν θριγκὸν τῆς στέγης νεοττιὰν τῆς χελιδόνος ἔπεσε διὰ τῆς καπνοδόκης εἰς τὸ μέσον τῆς ἐσχάρας!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ Ἀσπασία δ' εἶπέ τινα ἔτι παραθαῤῥύνουσα καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένη πρὸς τὸ ποιμενικὸν ζεῦγος, ὅπερ σιγῶν τέλος καὶ μετ' ἄλγους ἀπεδέξατο τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ.

Περίλυποι δ' ἀντήχουν μακρόθεν οἱ τόνοι τῆς σύριγγος τοῦ ἐρωτιῶντος ποιμενικοῦ παιδός, ἐν ᾧ βαθύτερον τὸ σκότος κατὰ μικρὸν κατὰ τῶν ἐρήμων ἀτραπῶν τοῦ ἀγροτικοῦ παιδίου κατεχεῖτο.

Εἰσῆλθον δὲ τότε ἅπαντες εἰς τὴν αὐλήν, ἵνα διέλθωσι τὴν νύκτα, ἣν τελευταίαν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τῶν ἀρκαδικῶν ὀρέων ἔμελλον νὰ διατρίψωσι. Διότι προὐτίθεντο ἅμα τῇ πρωΐᾳ ἁπάραντες νὰ ὁρμήσωσιν ἐπὶ τὴν Ἦλιν, ἔνθα σπουδαιότερα πράγματα ἀνέμενον αὐτοὺς ἐκείνων, ὅσα ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς ποιμενικῆς χώρας ἐπεῖδον.

Τέλος τοῦ δευτέρου τόμου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

		Σελ.
X.	Ἡ συμποσίαρχος	1
XI.	Ἡ Σάμος	34
XII.	Μὴν τοῦ μέλιτος ἐν Ἰωνίᾳ	68
XIII.	Ὁ Διοπείθης καὶ ἡ Ἱππαρέτη	94
XIV.	Τὰ Παναθήναια	126
XV.	Γλαῦκες ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως	157
XVI.	Αἱ θεσμοφοριάζουσαι	186
XVII.	Ἡ ἀρκαδικὴ παιδίσκη	217

Τύποις Γ. Δρουγουλίνου ἐν Λειψίᾳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΣΠΑΣΙΑ

ΒΙΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΩΣ
ΕΝ ΤΗι ΠΑΛΑΙ ΕΛΛΑΔΙ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΡΟΒΕΡΤΟΥ ΧΑΜΕΡΛΙΓΓΙΟΥ

Ἐξελληνισθεῖσα ἐκ τῆς τρίτης ἐκδόσεως
ἀδείᾳ τοῦ συγγραφέως

ὑπὸ

Λ. Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ
Δ. Φ.

Μετὰ 50 ξυλογραφημάτων

ὑπὸ

ΕΡΜΑΝΝΟΥ ΔΕΙΤΡΙΧΙΟΥ

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΙΛΜΠΕΡΓ
1888.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΝΙΚΟΛΑΩι

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΩι

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΖΗΛΩΤΗι ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗι

ΑΝΘ ΩΝ ΕΥ ΕΠΑΘΟΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XVIII.

Ο ΝΕΟΣ ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ὁ ΚΕΡΑΥΝΟΣ.

Οὐχὶ εἰς θέαν τῶν πτερωτῶν πρὸς τὸ τέρμα φερομένων σταδιοδρόμων, ἢ τῶν ἐν τῇ ψάμμῳ κυλινδουμένων παλαιστῶν καὶ πυγμομάχων, οὐδ' εἰς ἀκρόασιν τῶν μυριοφώνων εὐφημιῶν τῶν τοὺς νικηφόρους τοῦ δρόμου καὶ τῆς πάλης καὶ τῆς πυγμῆς καὶ τοῦ ἅλματος καὶ τοῦ ἀκοντίου καὶ τοῦ ὁπλίτου δρόμου ἐπευφημούντων Ἑλλήνων ἐπορεύοντο ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἰς Ἦλιν, ἀλλ' εἰς συνάντησιν τοῦ φίλου Φειδίου παρώρμα αὐτοὺς ἡ ψυχή, ὡς ἐν λαμπρᾷ καὶ δροσερᾷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρωΐᾳ εἰς τὸ παλαίφατον ὑπὸ τῶν ῥοθίων κυμάτων τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ διαβρεχόμενον σύνδεδρον πεδίον τῆς Ὀλυμπίας ἀφίκοντο. Οὐ μόνον δ' ἁπάσας τὰς ἀγυιὰς τὰς ἀπὸ τῶν Ἀρκαδικῶν ὀρέων, ἢ ἀπὸ μεσημβρίας τῆς Πελοποννήσου διὰ τῆς Μεσσηνίας, ἢ ἀπὸ βορρᾶ διὰ τῆς Ἀχαΐας εἰς τὴν ἡλιακὴν ἀκτὴν φερούσας καὶ δὴ τὴν κατὰ μῆκος τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκτεινομένην ἱερὰν πομπικὴν καλουμένην ὁδὸν πλήρεις θεωρῶν κατέλαβον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς πλησίον δυτικῆς θαλάσσης πλήρεις στεφανηφόρων πλοίων ἔβλεπον, ἄτινα ἐκ τῆς σικελικῆς καὶ ἰταλικῆς ἀκτῆς κατέπλεον.

Κατελήφθησαν δ' οὕτως ἐν τῷ μέσῳ τῆς τύρβης τῶν εἰς τὸ Πισαῖον ἀγωνιστήριον πορευομένων θεωρῶν, οὓς ἕκαστον τῶν ἑλληνικῶν κοινῶν εἰς τοὺς μεγάλους, εἰρηνικούς, πανελληνίους ἀγῶνας εἰς Ὀλυμπίαν νὰ πέμπῃ προὐθυμεῖτο. Ὅθεν δ' οἱ θεωροὶ οὗτοι διήρχοντο, ἵστατο τὸ ῥεῦμα τῶν ἄλλων πεζῇ, ἢ ἐφ' ἁμαξῶν πορευομένων ὁδιτῶν καὶ πάντες ἐθαύμαζον τούς τε θεωρούς, οἵτινες ἐν μεγαλοπρεπεστάταις στολαῖς, ἐστεφανωμένοι ἐπὶ στεφανηφόρων ἁμαξῶν ἐκάθηντο, καὶ αὐτὰς τὰς ἁμάξας, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γραφικῶς κεκοσμημέναι καὶ ἐπίχρυσοι καὶ διὰ ταπήτων περιπεπετασμέναι ἦσαν, ὡς καὶ τὰ ἔκλαμπρα ἱερεῖα καὶ τὰ πολύτιμα πρὸς τὴν θυσίαν σκεύη καὶ τὰς ἀπείρους πομπείας.

Οὐχὶ δὲ μακρὰν τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἄλλων παραπηγμάτων ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τῆς Ἄλτεως εὑρίσκετο οἴκημά τι, ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου καλούμενον. Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ δὲ τούτῳ εἰργάζετο πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ὁ περιφανὴς Φειδίας καὶ ἐν αὐτῷ διατρίβων μετὰ τοῦ Ἀλκαμένους καὶ ἄλλων μαθητῶν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς ἡλιακῆς κοιλάδος, ἣν ἑκάστου πέμπτου ἔτους μόνου ὁ πανηγυρικὸς θόρυβος τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἐτάραττε, συνετέλεσε τὸ μέγιστον καὶ ὑψηλότατον τῶν ἔργων αὐτοῦ. Διότι καταλιπὼν τὰς φαιδρὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀθήνας καὶ ἀπαλλαγεὶς παντός, ὅ,τι τὸ ὕψος τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ ἰδεῶν δι' ἀνθινῶν ἁλύσεων νὰ κατασπάσῃ ἐπειρᾶτο, ἔπλασεν ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐρημίᾳ ταύτῃ προσπνεόμενος ὑπὸ τῆς αὔρας τῶν ὀρέων καὶ περιηχούμενος ὑπὸ τοῦ ῥόθου τῶν ὑδάτων τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ τὸν ὀλύμπιον αὐτοῦ Δία.

Κατὰ τὴν στιγμὴν δ' ἐκείνην τοῦ χρόνου, ἐν ᾗ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἰς Ὀλυμπίαν ἀφικνοῦντο, ἔβλεπέ τις δύο ἄνδρας ἐξερχομένους ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου καὶ πρὸς τὰ ἄνω παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ πορευομένους.

Ἐν τῷ προσώπῳ δὲ τοῦ ἑνὸς μὲν τούτων ἀναγνωρίζομεν τὸν πυρωπὸν Ἀλκαμένην, ὁ δὲ συνοδίτης εἶναι ὁ ὀνομαστὸς Πολύκλειτος ὁ Ἀργεῖος, ὁ ἁμιλλώμενος μὲν πρὸς τὸν μέγαν Ἀθηναῖον διὰ τῶν χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων αὐτοῦ ἀγαλμάτων, ἀλλὰ πειρώμενος διὰ τοῦ νηφαλίου καὶ πρακτικοῦ νοῦ τῶν Πελοποννησίων τὸ ἀνθρώπινον ὡς ἀνθρώπινον καθαρῶς νὰ συλλάβῃ καὶ μάλιστα πάντων τὸ ἀνδρικόν, ὅπερ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐν τοῖς ἀνδριάσι τῶν ὀλυμπίων ἀθλητῶν ἐνσώματον παρίστη. Ὡς σχολεῖον δ' αὐτῷ ἐχρησίμευεν ἡ Ὀλυμπία, ἔνθα τόν τε ὀφθαλμὸν καὶ τὴν ἀντίληψιν ἐγύμναζε θεώμενος ἐμψύχους τύπους ῥωμαλέας καὶ ἁρμονικῆς σωματικῆς διαπλάσεως.

Ἡ διαφορὰ δὲ τῆς τέχνης τοῦ Φειδίου πρὸς τὴν τοῦ Ἀργείου ἀντιπάλου ἀφορμὴ ὑπολανθανούσης τινὸς ἐχθρικῆς διαθέσεως τῶν δύο ἀνδρῶν ἦτο. Διότι ὁ μὲν Ἀθηναῖος ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ δουλικὴ, νηφαλία τέχνη τοῦ Ἀργείου τεχνίτου ὑπὲρ τὸ δέον ἐτιμᾶτο, οὗτος δ' ᾐσθάνετο κρυφῇ ἑαυτὸν ἠδικημένον, ὅτι παριδόντες αὐτόν, τὸν πελοποννήσιον τεχνίτην, οἱ Ἠλεῖοι μετεπέμψαντο τὸν Ἀθηναῖον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ἵνα ἐπιτελέσωσι τὸ ὕψιστον καὶ μέγιστον ἔργον ἐπὶ τῆς πελοποννησιακῆς χώρας. Ἦτο δὲ τοῦτο εἷς τῶν θριάμβων ἐκείνων τῶν Ἀθηναίων, οὓς ἡ Ἀσπασία εἶχε προειποῦσα, ὅτε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ποτὲ ἐπειρᾶτο ν' ἀποδείξῃ τῷ Περικλεῖ, ὅτι κοινόν τι θεραπεῦον τὸ καλὸν δύναται νὰ ὑπερβάλῃ τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ . . .

Ἐκ τούτου ὁ Πολύκλειτος κατὰ τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ διατριβὴν οὐδαμῶς προσωμίλει τῷ Φειδίᾳ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν, εἰ μὴ μόνον τῷ Ἀλκαμένει, ὃς ἁπλοῦς, εὔθυμος καὶ πρόθυμος τὸ ἦθος κατεφρόνει τῶν μικροφιλοτιμιῶν καὶ νῦν δὴ τυχαίως ἐντυχὼν τῷ Ἀργείῳ ὁμοτέχνῳ ἀφελῶς ἤρξατο διαλεγόμενος πρὸς αὐτόν.

Ὁ Πολύκλειτος δ' οὗτος συνετός τις καὶ φρόνιμος ὢν καὶ τὴν πρὸς τὸν Φειδίαν καὶ τὸ σχολεῖον αὐτοῦ ἔχθραν οὐχὶ ἐμπαθῶς οὐδὲ πικρῶς ἐξεδήλου. Δι' ὃ διεπυνθάνετο τὰ κατὰ τὸν Ἀγοράκριτον καὶ ἠρώτα, οὗτινος ἕνεκα δὲν ἦλθε καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ διδασκάλου, ἵνα καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, συνεργήσῃ αὐτῷ εἰς ἐπιτέλεσιν τῶν θαυμαστῶν ἔργων.

«Δικαίως θαυμάζεις,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, «ὅτι ἐκεῖνος μὲν ὁ κεχαρισμένος τῷ διδασκάλῳ δὲν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἐγὼ δ', ὃς ἀπὸ τῆς νίκης ἐκείνης, ἣν διὰ τὴν Ἀφροδίτην ἠράμην, ἥκιστα δύναμαι νὰ καυχῶμαι ἐπὶ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ διδασκάλου, ὅμως ἦλθον ἐνταῦθα μετ' αὐτοῦ καὶ διατελῶ συνεργῶν αὐτῷ. Ἀλλ', ὅταν τις ὀφείλῃ νὰ συζῇ καὶ νὰ συνεργάζηταί τινι, τότε οὐδόλως διαφέρει τοῦτο, ἂν πλέον, ἢ ἔλαττον αὐτόν τις στέργει, ἀλλὰ τοῦτο μόνον, ἂν τις φιλοφρόνως προσφέρεται. Καὶ ἐγὼ μὲν θὰ ἠνειχόμην πάντως τὴν πρὸς τὸν Ἀγοράκριτον κοινωνίαν, καίπερ βέβαιος ὢν περὶ τῶν ἐχθρικῶν αὐτοῦ διαθέσεων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐκεῖνος, ὅς, ἵνα μὴ βλέπῃ τὸ μισητὸν αὐτῷ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς συντελέσεως τοῦ Παρθενῶνος ἐπ' ἰδίαν ὁδὸν ἐτράπη. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἀνέλαβε νὰ πλάσῃ εἰκόνα τοῦ Διὸς κατ' ἐντολὴν τῶν Κορωνέων. Ἀλλ', ὡς τότε, ὅτε τὴν Ἀφροδίτην

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὰ τυπώσῃ προϋθετο, Νέμεσιν ἔπλασεν, οὕτω καὶ νῦν ὁ Ζεὺς αὐτοῦ, ὅτε τετελειωμένος ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἐξῆλθεν, ὡς θεός τις τοῦ Ἅιδου ἐξελήφθη. Οὕτως ὁσημέραι ὁ μὲν Ἀγοράκριτος σκυθρωπότερος γίγνεται, ὡς δ' ἡ ἐμὴ τέχνη ἀλλοίαν ὁδὸν ἐτράπη, περιέστημεν εἰς τοιαύτην ἀντίθεσιν, ὥστε ἀδύνατον ἤδη νὰ συνεργήσωμεν καὶ νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν τελείωσιν ὁμοίων ἔργων.»

«Ἡ δεινή σου εὐφυΐα, Ἀλκάμενες,» ὑπέλαβεν ὁ Πολύκλειτος, «παρορμᾷ σε ἐπὶ τοιαῦτα ἔργα, εἰς οἷα καθ' ὅλου δυσχερῶς δύνανται νὰ συνεργήσωσί σοι οἱ σοὶ ἑταῖροι.»

«Ἐνταῦθα ἠδυνάμην ἐλευθερώτερον νὰ ἐργάζωμαι, ἢ ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἔργοις,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης. «Διότι ἐκεῖ μὲν ἡ διάνοια τοῦ διδασκάλου συνεῖχε τὴν ἐλευθέραν πτῆσιν τῆς φαντασίας τῶν ἄλλων τεχνιτῶν ἐξαναγκάζουσα αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται ἐν αὐστηρᾷ ἑνότητι πρὸς τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ, ἐνταῦθα δ' ἀνέθηκε τέλεον ἐμοὶ καὶ τῷ Παιωνίῳ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον τοῦ ναοῦ αὐτὸς τέλεον βυθισθεὶς εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ὀλυμπίου πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε.»

Ὡς δ' ὁ Ἀλκαμένης ταῦτα εἶπεν, προσηλώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ αἴφνης τόπῳ τινὶ μακράν, ἐν ᾧ ἀθρόοι οἱ ξένοι παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀλφειοῦ περιεπάτουν. Ἐφαίνετο δ' ὡς ἀναγνωρίσας τινὰ καὶ ἤρξατο ὅλως ἀσυνήθως ταραττόμενος. Στραφεὶς δ' εἶτα πρὸς τὸν Πολύκλειτον εἶπεν·

«Βλέπεις τὸν εὐπρεπῆ τὴν ὄψιν καὶ σεμνὸν ἐκεῖνον, ὃς παρὰ τὴν καλῶς κεκαλυμμένην ῥαδινὴν ἐκείνην γυναῖκα βαδίζων πειρᾶται νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ πλήθους; Εἶναι ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς καὶ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ, ἡ περικαλλὴς Μιλησία Ἀσπασία.»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ Πολύκλειτος, «ἀναγνωρίζω τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περικλέα, ὃν πρὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν ἐν Ἀθήναις εἶδον. Ἀλλ' ἄγνωστος εἶναί μοι ἡ περικαλλὴς ἐκείνη γυνή.»

«Περικαλλὴς ὅσον καὶ ἐπικίνδυνος καὶ πονηρά!» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης. «Ἀδύνατον δ' εἶναι ἐρῶν τις αὐτῆς νὰ μὴ μισήσῃ, ἢ μισῶν νὰ μὴ διατεθῇ ἐρωτικῶς πρὸς αὐτήν.»

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὸν Ἀλκαμένην καὶ παρ' αὐτῷ τὸν Πολύκλειτον εἶδον καὶ ἐγγὺς γενόμενοι φιλοφρόνως τοὺς δύο τεχνίτας προσηγόρευσαν, ἠρώτησεν εὐθὺς ὁ Περικλῆς περὶ τοῦ Φειδίου.

«Ἤλθομεν χθὲς ὀψὲ τῆς ἑσπέρας,» εἶπεν, «εἰς Ὀλυμπίαν οὐχὶ εἰς τὴν τῶν ἀγώνων θέαν, ἥτις ἐμοὶ μὲν πρὸ πολλοῦ οὔτε καινόν τι οὔτε τέρψιν τινὰ παρέχει, τῇ δὲ γαμετῇ μου, ὡς γυναικί, ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ τοῦ Φειδίου χάριν καὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, περὶ οὗ θαυμαστά τινα πάντες ἤδη διηγοῦνται. Καὶ δὴ ὁρμηθέντας νῦν εἰς ζήτησιν αὐτοῦ σύ, Ἀλκάμενες, ἀναμφιλόγως ἄσμενος ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν θὰ ὁδηγήσῃς.»

«Εὑρίσκεται ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, «ἐν τῷ νεοτελεῖ ναῷ τοῦ Διός. Ἐκεῖ μετὰ συνεργῶν καὶ ἐργατῶν ἐκλείσθη καὶ οὐδενὶ ἐπιτρέπει νὰ εἰσέρχηται παρ' αὐτὸν τὸ μέν, ἵνα μὴ ἐνοχλῆται ἐργαζόμενος, τὸ δ', ἵνα μὴ ξένος τις ὀφθαλμὸς προλαβὼν ἴδῃ τὸ ἔργον, πρὶν ἂν τελειωθὲν ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι ἐπὶ τοῦ οἰκείου τόπου σταθῇ ἐν τῷ ναῷ, ὃς μετὰ τὸ πέρας μόνον τῶν ἀγώνων θ' ἀνοιχθῇ. Ἀλλὰ θὰ πειραθῶ νὰ εἰσδύω εἰς τὸν κεκλεισμένον ναὸν πρὸς τὸν ἀναχωρητὴν καὶ σχεδὸν μισάνθρωπον γενόμενον, καίπερ αὐστηρῶς φυλαττόμενον ἀπὸ παντὸς δυναμένου νὰ ταράξῃ αὐτόν, ἵν' εἰσαγγείλω τὴν ἔλευσιν τῶν ξένων, οὓς ἀναμφιλόγως ἄσμενος θὰ σπεύσῃ νὰ ὑποδέξηται.»

«Ἄφες, Ἀλκάμενες!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «καὶ ὑφ' ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ ἐνοχληθῇ ὁ Φειδίας ἐν τῷ ἔργῳ. Καὶ ἡμεῖς δὲ θὰ εὔχηται νὰ ἴδωμεν τὸ ἔργον οὐχὶ ἄλλως, ἢ ἐν ὅλῃ τῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαμπρότητι, ὅταν τελειωθῇ. Καὶ θὰ ὑπομείνωμεν μὲν μικρὸν ἔτι, ἀλλὰ δὲν θ' ἀναμείνωμεν τὴν δημοσίαν ἐγκαίνισιν τοῦ ναοῦ. Διότι ἐγώ τε καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀπολαύσωμεν τῆς θέας ἐκείνης οὐχὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὅπερ θὰ παριστῆται. Ἐλπίζω δ', ὅτι ὁ Φειδίας πρὸ μιᾶς τοὐλάχιστον ἡμέρας θὰ εἰσαγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἐρήμου ἔτι ναοῦ καὶ ὅτι δὲν θὰ φθονήσῃ ἡμῖν, ἐὰν θαυμάσωμεν ἡσυχοι τὸ τετελειωμένον χρυσοῦν ἄγαλμα.»

«Οὕτω ποιῶν, Περίκλεις,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκαμένης, «κεχαρισμένον τι ποιεῖς τῷ διδασκάλῳ. Ἐὰν θέλητε λοιπὸν τό γε νῦν νὰ καταλίπητε τὸν Φειδίαν ἥσυχον ἐν τῷ ναῷ, ἀρκέσθητε ἐμοὶ καὶ τῷ χρηστῷ τούτῳ Πολυκλείτῳ, ὃς οἰκείως ἔχει πρὸς τὸν τόπον τοῦτον, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὗ τὰ ἐκ μαρμάρου καὶ χαλκοῦ ἀγάλματα ἀστράπτουσιν ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῶν φύλλων τῶν πλατάνων καὶ τῶν ἐλαιῶν τοῦ ἱεροῦ ἄλσους.»

Ἀσμενοι δ' ἀπεδέξαντο ὅ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τοὺς δύο ὀνομαστοὺς καλλιτέχνας ὡς παραπομπούς.

Καὶ πρῶτον μὲν περιῆλθον τὸ ἀπειρον πλῆθος τῶν βωμῶν καὶ ἀγαλμάτων, ἅτινα ἦσαν ἱδρυμένα ἐν τῷ μεγάλῳ, ὑπαίθρῳ, ἐν μέσῳ τῆς συνδένδρου ἀκτῆς τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τῆς Ἄλτεως πεδίῳ, ἐν ᾧ ὑψοῦτο ὁ νέος μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν μέσῳ τοῦ δάσους τῶν ἀπείρων χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων.

Παρῆλθον δ' εἶτα τὸν θεηκολεῶνα, τὰ οἰκήματα δῆλα δὴ τῶν ἱερέων, θεηκόλων, καὶ τῶν νεοκόρων, τὰ πανδοκεῖα, ἅτινα οὐδαμῶς ἐξήρκουν τῷ πλήθει τῶν ξένων, τὰς ἀποθήκας τῶν ἁρμάτων καὶ τὴν αὐλήν, ἐν ᾗ οἱ γενναῖοι ἵπποι καὶ οἱ ἡμίονοι ἐχρεμέτιζον. Εἶδον δὲ καὶ τὸ πλεῖστον τῶν προσελθόντων ξένων κατασκηνοῦν ἐν ταῖς ἐν ὑπαίθρῳ σκηναῖς.

Ταύτας παρελθόντες ἀπήντησαν πρῶτον μὲν τῇ μεγα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λοπρεπεῖ σκηνῇ τῶν Σικυωνίων θεωρῶν, εἶτα δὲ τῇ τῶν Κορινθίων, ἔπειτα δὲ τῇ τῶν Ἀργείων καὶ Σαμίων καὶ Ῥοδίων καὶ ἄλλων, περὶ ἃς ὠστίζοντο πολλοὶ καὶ δὴ οἱ πατριῶται ἑκάστου τῶν θεωρῶν. Περαιτέρω δ' εἶδον τὴν μεγαλοπρεπῆ σκηνὴν τοῦ πλουσίου Χίου Περιάνδρου καὶ τοῦ πλουσίου Εὐφορίδου τοῦ Ὀρχομενίου καὶ τοῦ Παύσωνος τοῦ Ἐρετριέως. Ἱσταντο δὲ παρὰ τῇ εἰσόδῳ οἱ σύσκηνοι στωμύλλοντες καὶ σφοδρῶς σχηματιζόμενοι καὶ ἐδεξιοῦντο τοὺς φίλους καὶ ἐκάλουν αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσιν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πορφυρῶν σκηνῶν. Ξένοι δ' ἡλιόκαυστοι νεανίαι προσήρχοντο κρατοῦντες τὸ ἥμισυ μέρος κατακεκλασμένων δακτυλίων, ὧν τὸ ἕτερον ἥμισυ οἱ προσφωνούμενοι ἐν χερσὶν εἶχον, καὶ προσαρμόζοντες τὰ μέρη ἐπειρῶντο ν' ἀποδείξωσι καὶ ἀναγνωρίσωσιν ἀλλήλους ὡς υἱοὺς καὶ οἰκείους πατρώων ξένων.

Καὶ πωλητήρια δὲ παντοῖα εὑρίσκοντο ἐκεῖ τῶν ποικίλων σκηνῶν ἐχόμενα.

Ἐκύμαινε δ' ὁ ὄχλος καὶ ἤκουέ τις τὰς διαφόρους ἑλληνικὰς διαλέκτους φύρδην ἀντηχούσας καὶ κατενόει, ὅτι οὐχὶ πάντες κατεμάνθανον ἀλλήλους. Διότι παρὰ τοὺς τραχεῖς φθόγγους τῆς διαλέκτου τῶν Πελοποννησίων καὶ τοὺς πλατειάζοντας τῆς τῶν Θηβαίων καὶ τοὺς ἀκόμψους τῆς τῶν Μεγαρέων ἀντήχουν καὶ οἱ ἁπαλοὶ τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων. Ἐκπρεπεῖς δ' ἦσαν ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου ἐκείνου οἱ εὔγνωστοι τοῖς πᾶσι φαιδροὶ καὶ χαροποὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σπουδαῖοι καὶ σκυθρωποὶ Σπαρτιᾶται, οὓς ἔβλεπέ τις ἐχθρικόν τι τοὐλάχιστον βλέμμα ἀνταλλάσσοντας.

Καὶ αἱ γιγαντιαῖαι δὲ μορφαὶ τῶν ἀθλητῶν ἐφαίνοντο περιπατοῦσαι ἐκεῖ καὶ πάντες ἐδακτυλοδείκτουν καὶ ὠνόμαζον αὐτοὺς καὶ ἀνέφερον τὰς νίκας αὐτῶν.

Πρὸ τῆς σκηνῆς δὲ τῶν Χίων θεωρῶν εἶδον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία παῖδα κλαίοντα, ὃν μάτην γέρων τις, ὁ πάπ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πος ἴσως, ἐπειρᾶτο νὰ παρηγορήσῃ. Ἐρωτήσας δ' ὁ Περικλῆς περὶ τῆς ἀφορμῆς τῶν καταχεομένων δακρύων ἔμαθεν, ὅτι ἀπεκλείσθη ὁ παῖς τῶν ἀγώνων τῶν παίδων ὡς τρυφηλός, διότι ἐλθὼν εἰς Ὀλυμπίαν μακρὰν ἔφερε κόμην καὶ πορφυροῦν ἱμάτιον. Ἡ δ' Ἀσπασία οὐδόλως διαταραχθεῖσα ὑπὸ τῶν δυναμένων ν' ἀκούσωσιν αὐτῆς ἔψεξε μὲν πρῶτον σαρκαστικῶς πως καὶ πικρῶς τὴν σκυθρωπήν, ἀρχαϊκὴν αὐστηρότητα τῶν ἡλιακῶν Ἑλλανοδικῶν, ἐθώπευσε δ' εἶτα τοὺς μέλανας βοστρύχους τοῦ παιδὸς καὶ παραμυθουμένη εἶπεν· «Μὴ κλαῖε! Ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς θὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ σοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλανοδίκαις!» —

Ἀλλ' ἤδη πυκνότερον ἐγίγνετο τὸ πλῆθος καὶ ἐπληροῦτο ὁ εὐρὺς τόπος ἀνθρώπων, οἵτινες τῇδε κἀκεῖσε ἵσταντο. Ἐχώρουν δ' ἐπὶ τὰ πρόσω ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ βαδίζοντες ἐνετύγχανον τοῖς ἱσταμένοις ὁτὲ μὲν περὶ τεχνίτην τινὰ ἐκτιθέντα ἐνταῦθα εἰς κοινὴν θέαν τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὁτὲ δὲ περὶ ῥαψῳδόν, ἢ λαμπρόφωνόν τινα, ὅστις ἐπὶ βῆμά τι ἀναβαίνων ἀνεγίνωσκε τῷ ἀκροωμένῳ ἑλληνικῷ λαῷ τὴν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφεῖσαν ἱστορίαν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ νήσων, ὁτὲ δὲ περὶ ἐξαίρετόν τινα μουσικόν, ἢ περὶ ἄνδρας θαυμαστούς, πορφυρᾶς στολὰς ἐνδεδυμένους, οἵτινες ὑπερηφάνως σχηματιζόμενοι παρήρχοντο τοὺς θαυμάζοντας αὐτούς, σοφιστάς τινας, οἵτινες ἦλθον εἰς Ὀλυμπίαν, ἵνα ἔτι μᾶλλον περιωνύμους ἑαυτοὺς καταστήσωσι καὶ ἕτοιμοι πάντοτε ἦσαν νὰ εἴπωσι πρὸ τοῦ συνηγμένου πλήθους πανηγυρικόν τινα περὶ οἱουδήποτε ζητήματος, ὁτὲ δὲ περὶ ἀφανές τι ἀνδράριον, ἀφ' οὗτινος τῆς φαλακρᾶς κεφαλῆς ἀπήστραπτεν ὁ ἀπὸ τοῦ καυστικοῦ τῆς Ἠλιδος ἡλίου ἱδρώς, ὡς ψεκάδες ἐωθινῆς δρόσου, καὶ ὅπερ πίνακα ἀστρονομικὸν κρατοῦν, ἔργον πολλῆς ἀγχινοίας καὶ ἀμέτρων ὑπολογισμῶν, εἰς κοινὴν θέαν αὐτὸν ἐξετίθει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γέρων δέ τις προβεβηκώς, λευκόθριξ τις Σπαρτιάτης προσέβλεπε τοὺς κενοδόξους τούτους σκυθρωπάζων καὶ χαλεπαίνων· «Εὐλογημένοι οἱ χρόνοι,» ἔλεγε πρὸς τὸν παρ' αὐτῷ ἱστάμενον ἑταῖρον, «καθ' οὓς ἡ Ὀλυμπία οὐδὲν πλέον ἦτο, ἢ παλαίστρα, ἐν ᾗ ἐπεδεικνύετο ἡ ῥώμη τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' οἱ νῦν καταχρώμενοι ἀπέδειξαν αὐτὴν τόπον εἰς ἐπίδειξιν γυναικείων καὶ μαλθακῶν τεχνῶν. Ὅτε παιδίον ἔτι ἤμην, οὐδὲν πλέον εὕρισκέ τις εἰς ἀγοράν, ἢ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τρόφιμα καὶ που καὶ τὰ ἀμέσως ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἑορτήν, ὡς κοσμήματα, ταινίας, στεφάνους, ἀλλὰ σήμερον βρίθουσι τὰ πωλητήρια ματαίων ῥώπων καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἑορτῆς ἀγορὰ μεγάλη ἐνταῦθα γίγνεται, ἐν ᾗ οἱ κάπηλοι πασῶν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ νήσων πάντα τὰ ἐπαγωγότατα ὤνια ἐκτίθενται. Ὡσαύτως δὲ γέμει ἡ Ὀλυμπία ὁσημέραι μᾶλλον ῥαψῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ θεοπλαστῶν καὶ σοφιστῶν καὶ παντοίων ἄλλων τοιούτων καὶ ταχέως θὰ ἐκλίπῃ τέλεον ὁ μέγας σκοπὸς τῶν παλαιῶν ἱερῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἀφανιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐπιδείξεων καὶ ἐνδείξεων ἀνάνδρου φιλοτιμίας, δι' ἧς οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τῆς ἠπείρου καὶ τῶν νήσων καὶ τῶν ἰωνικῶν ἀκτῶν πειρῶνται νὰ ὑπερβάλωσιν ἀλλήλους. Κενόδοξοι καὶ μωροί! Ἕκαστος αὐτῶν προθυμεῖται νὰ λάμψῃ, ἕκαστος θέλει αἴσθησιν νὰ ἐμποιήσῃ. Βλέπεις ἐκεῖ τοὺς Μεγαρέας ἐκείνους; Ἐγκολάπτουσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷ φλοιῷ τῶν αἰγείρων τοῦ Ἀλφειοῦ, ἵνα πράξωσι καὶ αὐτοί τι εἰς ἀθανασίαν ἑαυτῶν.»

«Ἄλλους δέ τινας βλέπω ἐκεῖ,» ὑπέλαβεν ὁ ἑταῖρος, «ἀσχολουμένους εἰς συλλογὴν καλῶν καὶ ποικίλων ψήφων ἐκ τῆς ψάμμου τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ. Πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ συλλέξω τινάς, ἵνα κομίσας αὐτοὺς πρὸς τὸν παῖδα ἐξαναγκάσω αὐτὸν πρωΐμως νὰ ἐνθυμῆται τῆς Ὀλυμπίας.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταῦτα εἰπὼν ὁ φίλος τοῦ Σπαρτιάτου ἀφανὴς ἐγένετο ὑπὸ τὰς παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀλφειοῦ αἰγείρους.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν τοῦ χρόνου ἀντήχησεν αὖθις ἡ τὰ πάντα ὑπερηχοῦσα φωνὴ τοῦ κήρυκος, ὃς ἐνίοτε παρερχόμενος τὰς σκηνὰς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἐφεῖλκε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἀκοὴν συμπάντων τῶν παρόντων Ἑλλήνων ἐπὶ χρόνον τινὰ πρὸς ἑαυτόν, ὡς ἂν τὸ κοινὸν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων στόμα. Ἐκήρυττε δὲ παντοῖα·

«Οἱ Πανορμῖται καὶ οἱ Λεοντῖνοι ἀγγέλλουσι πανηγυρικῶς τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι διαλύσαντες τὰς ἔριδας σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαντο.» Καὶ αὖθις·

«Οἱ Μάγνητες γνωρίζουσι τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν πρὸς τοὺς Λαρισσαίους καὶ Δημητριέας ἐποιήσαντο.» —

Ἀλλὰ νῦν ἀντήχησε λαμπρόφωνον τὸ κήρυγμα·

«Οἱ Λεχαιᾶται χάριτας δημοσίᾳ τοῖς Φλιασίοις ἀποδίδουσιν, ὅτι ἐβοήθησαν αὐτοῖς πολεμοῦσι πρὸς τοὺς ἐκ Κεγχρεῶν!»

«Τοῦτο πολλοῦ ἄξιον ἦτο!» εἶπε σαρκαστικῶς μειδιῶν εἷς τῶν παρόντων ἐκ Κεγχρεῶν. «Ἴσως νομίζουσιν οἱ Λεχεᾶται, ὅτι ἐφοβήθημεν αὐτοὺς καὶ τοὺς Φλιασίους; Μὰ τὸν Ἡρακλέα, τῇ προσεχεῖ Ὀλυμπιάδι ἀλλοῖα θ' ἀνακηρύξῃ ὁ κῆρυξ.»

«Καλῶς!» ἀντεῖπε σκωπτικῶς εἷς τῶν Λεχεατῶν παριστάμενος. «Ἔχομεν ἔτι ἱκανὰ βέλη, ἵνα κατακαλύψωμεν δι' αὐτῶν ἅπασαν τὴν πόλιν τῶν Κεγχρεῶν!»

«Καὶ ἡμεῖς ἱκανὰ δόρατα,» ὑπέλαβεν ὁ ἐκ Κεγχρεῶν, «περὶ ἃ νὰ περιπείρωμεν τοὺς νεφροὺς ἁπάντων τῶν Λεχεατῶν.»

«Ἔρρε!» ἀνέκραξεν ὁ Λεχεάτης ἐν διαπύρῳ ὀργῇ, «ἢ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲν θ' ἀναγνωρίσῃς τὸ πρόσωπόν σου αὔριον ἐν τῷ κατόπτρῳ;»

Ταῦτα λέγων ἀνέτεινε τὴν πυγμήν.

Ἀλλ' ἄφνης Ἀθηναῖός τις παρεμπεσὼν ἐδράξατο τοῦ βραχίονος αὐτοῦ.

«Τί τοῦτο δηλοῖ; Ἄφες τὸν ἐκ Κεγχρεῶν, ἐὰν μὴ θέλῃς πρὸς ἐμὲ νὰ ἐρίσῃς;»

«Ἴδε,» ἤρξατο λέγων Σάμιός τις πρὸς τοὺς θεατάς, οἵτινες ὠστίζοντο περὶ τοὺς ἐρίζοντας, «οἱ Ἀθηναῖοι θέλουσι καὶ τοὺς ἐκ Κεγχρεῶν νὰ οἰκειώσωνται! Ἀλλὰ καλῶς γνωρίζομεν, ὅ,τι διὰ τῶν θωπευμάτων τούτων καὶ τῆς ἐπιδείξεως διώκουσιν!»

«Καὶ λίαν πάντες τοῦτο γνωρίζουσιν!» ὑπολαβόντες εἶπον Σπαρτιᾶταί τινες καὶ Ἀργεῖοι.

«Ἀπό τινος χρόνου,» εἶπεν εἷς τῶν Ἀργείων, «θαυμαστὴν σπουδὴν ποιοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τοῦτο, φίλους ἐν τῇ Χερσονήσῳ καὶ δὴ ἐν τοῖς κατὰ τὴν εἴσοδον οἰκοῦσι νὰ εὕρωσιν!»

«Ἀλλ' ἔχουσι σχολὴν πρὸς τοῦτο;» ἀνεφώνησεν εἷς τῶν Σπαρτιατῶν σαρκαστικῶς μειδιῶν. «Διεπέρανε λοιπὸν ὁ μέγας Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, τοὺς μεγάλους πολυτελεῖς ναοὺς καὶ τὰ Προπύλαια καὶ τὰ χρυσελεφάντινα ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς; Ἡ δ' Ἥρα τοῦ Ἀθηναίου Ὀλυμπίου ἐπιθυμεῖ καὶ πέραν τῶν πιτυωδῶν χωρίων τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς νὰ ἐκτείνῃ;»

«Τοὺς φίλους καὶ προμάχους αὐτῆς προαπέστειλεν!» εἶπεν ὁ Ἀργεῖος δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου ὑπεράνω τῶν ὤμων τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ παριστάμενοι Ἀθηναῖοι ἐφαίνοντο ἥκιστα διατεθειμένοι ν' ἀποδέξωνται τὸ σκῶμμα. Δι' ὃ ἀγριωτέρα καὶ καθολικωτέρα ἐξήπτετο ἡ τῶν λόγων ἀψιμαχία.

Ἀλλ' ἄφνης ἰσχυρά τις καὶ εὔφωνος ἀνδρικὴ φωνὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀντήχησε τοσοῦτον θαυμαστῶς δεινή, ὥστε παραχρῆμα πάντας ἐξηνάγκασε σιγῇ αὐτῆς ν' ἀκροασθῶσιν.

«Τίνος Ἕλληνος εἶναι ἡ γλῶσσα,» εἶπεν ὁ δεινὸς ἀγορητής, «ἥτις σκώπτει τοὺς νέους ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Ἀθηναίων; Ὅ,τι εὐκλεὲς ἐν Ἀθήναις ἐγένετο, εἰς τιμὴν τοῦ ὀνόματος συμπάντων τῶν Ἑλλήνων ἐγένετο! Ἐνθυμήθητε, ὅτι ἀπ' αἰώνων ἀείποτε εἰρηνικῶς ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους οἱ πρόγονοι ἡμῶν πάσης φυλῆς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν ᾧ τὰ ἱερὰ τοῦ Ἀλφειοῦ ὕδατα ῥοθοῦντα τὸν ῥυθμὸν σημαίνουσι τῆς ὀλυμπιακῆς χορείας συμπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εἰς εἰρηνικοὺς δ' ἀγῶνας συνηρχόμεθα πάντοτε ἐνταῦθα, ἱερὸν ἦτο ἡμῖν τὸ ἔδαφος καὶ εὐσεβὴς ἡσυχία ἐπεκράτει ἐνταῦθα. Ἐνθυμήθητε, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ κοινοῦ θεοῦ Διὸς συνάγει ἡμᾶς πανελλήνιος ἑορτή. Διάγετε λοιπὸν εἰρηνικῶς, ὦ ὁμόφυλοι, ἐν τῇ Πισάτιδι χώρᾳ! Οὐχὶ ὅπλα πρέπει νὰ συγκρούωνται πρὸς ἄλληλα, οὐδ' ὁ κτύπος τοῦ σιδήρου ν' ἀκούηται ἐνταῦθα, ἀλλ' ὁ ψόφος τῶν εἰς διάπειραν προσαρμοζομένων μερῶν τῶν δακτυλίων, ἐξ οὗ οἱ ἐκ τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν δήμων ξένοι φίλα φρονοῦντες ἀναγνωρίζονται!»

«Ὁ Περικλῆς!» ἀνεβόησαν ἅπαντες μετὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ πανταχοῦ ἀντήχει. «Ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς! ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος!» Καὶ οἱ πατέρες αἴροντες τὰ παιδία ἐδείκνυον αὐτοῖς τὸν Περικλέα. Διότι πρότερον μὲν ὀλίγοι μόνον εἶχον ἀναγνωρίσαντες αὐτόν, νῦν δὲ μετὰ τὸν λόγον, ὅτε ἡ ὀλυμπιακὴ αὐτοῦ βροντώδης φωνὴ ἀντήχησεν, ἀνεγνώρισαν αὐτὸν πάντες καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀντήχησαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν εὐαισθήτων καὶ εὐταράκτων Ἑλλήνων. Ἐπευφημίαι δ' ἀντήχουν καὶ πέραν τοῦ Ἀλφειοῦ, οὗ τὰ ῥοθοῦντα ὕδατα συνεπευφημοῦντα ἐφαίνοντο.

Ἐξέστη δ' ὁ Περικλῆς τοῦ πλήθους καὶ εἰσελθὼν μετὰ τῆς Ἀσπασίας καὶ τῶν φίλων εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἄλτεως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀφανὴς ἐκεῖ ἐγένετο ἐν μέσῳ τῶν ναῶν καὶ τῶν παντοίων ἱερῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ κρατήρων καὶ στηλῶν περιψιθυριζόμενος ὑπὸ τῶν φύλλων τῶν ἐλαιῶν καὶ αἰγείρων καὶ πλατάνων καὶ φοινίκων. Ἀπὸ τῆς ἄκρας δὲ τοῦ ἀετώματος τοῦ νέου ναοῦ ἀνταυγὴς ἀντέλαμπεν αὐτοῖς προσερχομένοις ἐπίχρυσος Νίκη ἱσταμένη ἐν μέσῳ δύο ὡσαύτως ἐπιχρύσων λεβήτων. Προσελθόντες δ' ἐθεῶντο τὸ ὄπισθεν ἀέτωμα, ἐν ᾧ ἵσταντο τὰ ἔργα τοῦ Ἀλκαμένους. Εἶχε δὲ παραστήσας ὁ Ἀλκαμένης τὸν ἀγῶνα τῶν Λαπιθῶν πρὸς τοὺς Κενταύρους ἐν τῷ τοῦ Πειρίθου γάμῳ καὶ ἐπιδείξας ἐν αὐτῷ ἐναργέστερον, ἢ ὅσον ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὁπόσον ἀγαπητῶς εἶχε πρὸς τὴν παράστασιν τῆς κινήσεως καὶ τῆς ποικιλίας τῶν στάσεων καὶ τῶν σχημάτων.

Ὁδηγούμενοι δ' ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου καὶ Ἀλκαμένους ἐπεσκέψαντο εἶτα ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὰ ἄλλα ἄπειρα θαυμαστὰ ἔργα τοῦ ἱεροῦ ἄλσους.

Τέλος δ' ἐνέτυχον ἀναβαθμῷ τινι, ὃς ἀπὸ τῆς Ἄλτεως πρὸς ἄρκτον εἰς κρηπῖδα ἔφερεν ἐκτεινομένην κατὰ μῆκος τῆς πρὸς μεσημβρίαν ὑπωρείας τοῦ Κρονίου ὄρους μέχρι τοῦ σταδίου. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς κρηπῖδος ἦσαν οἱ θησαυροί, ἐν οἷς αἱ διάφοροι πόλεις τὰ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν πεμπόμενα ἀναθήματα κατετίθεσαν.

Ἀπὸ τῶν κατὰ νότον δὲ τοῦ Κρονίου θησαυρῶν ἀναβαίνοντες ἐπ' αὐτὸ τὸ Κρόνιον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπεσκέψαντο τὰ κοσμοῦντα αὐτὸ ἱερὰ καὶ εἶτα ἐκ τῆς κορυφῆς ἐθεῶντο ἅπασαν τὴν Ὀλυμπίαν. Διότι κάτω μὲν ἔβλεπον τὸ ἱερὸν ἄλσος, τὴν Ἄλτιν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα, πέραν δὲ τῆς Ἄλτεως τὸν μεγαλοπρεπῆ Ἀλφειὸν διὰ τῆς πεδιάδος ῥέοντα, εἶτα δ' ἐπὶ δεξιὰ μὲν τὸν Κλάδαον ἐκ τῶν πισαίων ὀρέων πηγάζοντα καὶ συμμίσγοντα τὸ ῥεῦμα αὐτοῦ τῷ τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπ' ἀριστερὰ δὲ τὸ στάδιον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὸν ἱππόδρομον, τὰ πέριξ τῆς Ἄλτεως κείμενα πεδία τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἐπὶ δεξιὰ δὲ τοῦ Κρονίου κατὰ τὴν βόρειον πέραν τοῦ γυμνασίου ἔξοδον τῆς Ἄλτεως ἔβλεπον τὸ Πρυτανεῖον, ἐν ᾧ οἱ τῶν τῶν ἀγώνων ἐπιμελούμενοι διέτριβον, καὶ τὸ Βουλευτήριον, ἐν ᾧ οἱ Ἑλλανοδίκαι καὶ οἱ ἀθληταὶ ὤμνυον πρὸς τοῦ ἐν ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν κεραυνὸν φέροντος ἀγάλματος τοῦ Ὁρκίου Διός, οἱ μέν, ὅτι ἐπὶ δικαίῳ καὶ ἄνευ δώρων θὰ ποιήσωνται τὴν κρίσιν, οἱ δ', ὅτι οὐδὲν κακούργημα θὰ διαπράξωσιν εἰς τὸν τῶν Ὀλυμπίων ἀγῶνα. Περαιτέρω δ' οὐδὲν ἕτερον ἠδύναντο ν' ἴδωσιν, εἰ μὴ τὸν ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τῶν προστατούντων τῆς ἱερᾶς χώρας τῆς Ὀλυμπίας σχηματιζόμενον στέφανον.

Ἄσμενοι δὲ προσέβλεπον οἱ ἄνδρες τὴν εἰκόνα ταύτην, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἤρξατο μεμψιμοιροῦσα, ὅτι ὁ πνιγηρὸς καύσων καὶ αἱ ἄπειροι ἐμπίδες ἠνώχλουν αὐτῇ.

«Τίνος ἕνεκεν,» εἶπεν, «οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς ἀθλητικοὺς τούτους ἀγῶνας τὴν θερινὴν ὥραν καὶ τὴν πνιγηρὰν καὶ ἐλώδη ταύτην νάπην τοῦ Ἀλφειοῦ ἐξέλεξαν;»

«Ὁ ἱδρυτὴς τῶν ἀγώνων Ἡρακλῆς δὲν προσέσχε τοῖς κώνωψιν!» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης.

«Ἀλλ' οὐδ' ἡμεῖς οἱ ἄνδρες τέως,» προσέθηκεν ὁ Περικλῆς. «Οὐχὶ καλῶς δὲ ποιοῦσα, Ἀσπασία, ἔτρεψας τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοὺς μικροὺς τούτους ἀναιδεῖς αἱματοπότας!» —

Ἐπανερχόμενοι δὲ διὰ τῆς Ἄλτεως διέτριψαν ἔτι χρόνον τινὰ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία θεώμενοι τὰ ἔργα τοῦ Πολυκλείτου.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ σφοδρότερος ἐγίγνετο ὁ θόρυβος καὶ μείζων ἡ κίνησις μεταξὺ τῆς Ἄλτεως καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, προϊούσης τῆς ἡμέρας. Ἄπειρα δὲ θύματα περὶ τὴν ἑσπέραν προσηνέχθησαν εἰς θυσίαν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Ἄλτει ἀνθεσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐστεφανωμένων βωμῶν καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτῶν οἱ ἀθληταὶ κατεσκόπουν, ἵνα σημεῖόν τι περὶ τῆς μελλούσης ἐπιτυχίας εὕρωσιν. Ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῶν θεατῶν συνηθροίζετο περὶ τὸν παλαίφατον μέγαν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐκ τῆς τέφρας πεποιημένον βωμόν, ἐν ᾧ ἡ μεγάλη θυσία ἔμελλε νὰ προσενεχθῇ.

Διετέλεσαν δὲ γιγνόμενα τὰ ἱερὰ ταῦτα ἔθιμα μέχρι βαθείας νυκτὸς ὑπὸ τοὺς τόνους τῆς μουσικῆς καὶ τὸ σέλας τῆς σελήνης, ἥτις πλήθουσα σχεδὸν ἦτο, καὶ πάντα μεγαλοπρεπῶς ἅμα τε καὶ εὐτάκτως ἐγίγνοντο ἐν σεμνῇ σιγῇ. Μόλις δὲ περὶ μέσας νύκτας ἐσβέσθησαν αἱ δᾷδες ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει καὶ κατέπεσον αἱ τελευταῖαι φλόγες τῶν βωμῶν ἐκτυφεῖσαι. Τότε δ' ὥρμησαν πολλοὶ εἰς τὸ στάδιον, ἵνα καταλαβόντες ἕδρας ἀναμείνωσι τὴν ὑποφώσκουσαν ἠῶ καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἀγώνων.

Τῇ δὲ πρωΐᾳ ἀνέβησαν αὖθις ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τὸ Κρόνιον.

Καὶ ὁ μὲν ὀφθαλμὸς τοῦ Περικλέους προσεκολλᾶτο πρὸς τὸ ἀνθρώπων κατάμεστον καὶ μακρόθεν ὁρατὸν στάδιον μετὰ τοῦ διαφέροντος ἐκείνου, ὅπερ ἡ θέα τῶν ἀγώνων ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς Ἕλληνος διήγειρε. Διότι χάριν τῆς Ἀσπασίας μόνης ἐστερήθη τῆς ἡδονῆς, ἧς ἠδύνατο ν' ἀπολαύσῃ κατερχόμενος καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στάδιον καὶ ἀναμιγνυόμενος τοῖς ἄλλοις θεαταῖς.

Ἀλλ' οὐχὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἡδονῆς ἠτένιζε καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Μιλησίας εἰς τὸ πεδίον, ἐν ᾧ ἡ ἀνδρικὴ ῥώμη ἐν βιαίᾳ καὶ σχεδὸν φονικῇ ἁμίλλῃ ἐπὶ τῆς ψάμμου καὶ ἐν τῷ πνίγει τοῦ ἡλίου ἐπεδεικνύετο.

«Διὰ τί περιφρονητικῶς σχεδὸν προσβλέπεις τὸ φιλοθέαμον ἐκεῖνο πλῆθος;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Δέν σοι φαίνεται,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὡς εἰ ὁ ἑλληνικὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαὸς ὁ τοσοῦτον μέγας ἐν πολλοῖς ὄντως λαμπροῖς καὶ καλοῖς τὸν στέφανον τῆς μεγίστης δόξης τοῖς ἀθληταῖς τῆς Ὀλυμπίας κατέλιπε; Πρέπει ἀληθῶς ἡ ῥώμη τῶν βραχιόνων καὶ ἡ εὐκινησία τῶν ποδῶν ὡς ἡ μεγίστη ἀρετὴ νὰ νομίζηται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἑλλήνων;»

«Ἐννοῶ,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Σὺ μὲν εἶσαι ἡ πρόμαχος τῆς θηλύτητος καὶ παντός, ὅ,τι διακοσμεῖ καὶ βελτιοῖ καὶ καλλύνει τὸν βίον, ἐνταῦθα δ' ἑορτάζει θριάμβους ἡ ὑμὴ ἀνδρία.»

«Γνήσιον δωρικὸν θέαμα,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «εἶναι ὁ τοιοῦτος ἀγὼν τῆς πάλης καὶ τῆς πυγμῆς, ἐν ᾧ οἱ ἀθληταὶ μαινόμενοι ἐπιπίπτουσιν ἐπ' ἀλλήλους, ἕως ἂν τὸ αἷμα ἐξορμήσῃ ἐκ τοῦ στόματος. Δικαίως δὲ λέγεις, ὅτι μισῶ τοὺς ἀγῶνας τούτους· διότι, ὅταν ἡ ἀνδρία ὑπερβαίνῃ τὸ ὀρθὸν μέτρον, φαίνεταί μοι προσπελάζουσα τῇ βαρβαρότητι. Φοβοῦμαι δέ, μὴ ἡ ἐκ τοῦ θεάματος τούτου ὑμὴ αὕτη τέρψις πλανήσασα τὴν φρόνησιν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀγριότητα αὐτοὺς ἐπανενέγκῃ.»

«Ἐπὶ πολὺ προβαίνεις!» εἶπε μειδιῶν ὁ Περικλῆς.

Ἀλλ' ἡ διχογνωμοσύνη αὕτη τοῦ Περικλέους καὶ τῆς φίλης αὐτῷ Ἀσπασίας ἔμελλεν ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ νέαν ἀφορμὴν ἐπιτάσεως νὰ λάβῃ ἔκ τινος θεάματος, οὗ ἐγένοντο μάρτυρες.

Ὡς δῆλα δὴ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία περὶ δείλην ὀψίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου καὶ Ἀλκαμένους περιεπορεύοντο τὸ στάδιον καὶ ἡ Ἀσπασία ἐθεᾶτο τὸν ξένον αὐτῇ ἐκεῖνον τόπον, εἶτα δ' ἐπὶ λιθίνης τινὸς ἕδρας ἐκαθέσθησαν εἰς ἀνάπαυλαν, κατὰ τύχην ἀθληταί τινες τῶν μετασχόντων τῶν ἀγώνων τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνέτυχον ἑτέροις ἀθληταῖς καὶ πάντες τότε ἀθρόοι ἐπὶ τῆς χλόης καθεσθέντες ἤρξαντο σφοδρῶς περὶ τῶν γενομένων συζη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦντες. Κατὰ τὴν συζήτησιν δὲ ταύτην ἐπανελήφθησαν ἐν λόγοις οἱ ἀγῶνες τῆς πρώτης ἡμέρας καὶ ἑκάστη νίκη αὐστηρῶς ἐξητάσθη. Διότι ἕκαστος τῶν ἡττηθέντων ἐξηγεῖτο, ὅπως κατὰ συντυχίαν τινὰ ὁ ἀντίπαλος ὑπερέβαλεν αὐτόν, ἢ ὅπως ἐκ τριχὸς ἡ νίκη ἐκρέματο, ἢ ἐμέμφετο τῷ ἀντιπάλῳ, ὅτι παρέβη τοὺς κανόνας τῶν ἀγώνων. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα μικρὸν αὐτοὺς ὠφέλουν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφορμὴν σκωμμάτων τοῖς συνεταίροις παρεῖχον.

«Ἀδιάφορον, ἀγαθὲ Θεάγενες,» ἔλεγέ τις, «πρέπει νὰ φέρῃς τοὺς κονδύλους, οὓς ἐνέτριψέ σοι ὁ Νικόστρατος. Ἐλεεινὴν τὴν ὄψιν σου καθιστᾶσι τὰ περὶ τὴν συντετριμμένην κεφαλὴν ἐλαιοβρεχῆ ταῦτα ῥάκη καὶ λύχνου ὀσμὴν ἀποπέμπεις.»

«Σκώπτετε!» ἀπεκρίνατο ὁ προσφωνούμενος, νεαρός τις παλαιστὴς καὶ πύκτης, ὃς κακῶς διέκειτο ὑπὸ τῶν πληγῶν καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐλαιοβρεχῆ ῥάκη περὶ τὴν κεφαλὴν ἔφερεν.

«Σκώπτετε!» εἶπεν, «ἀλλ' ἐγὼ νῦν πρῶτον κατενόησα, ὅ,τι δύνανται νὰ ὑπομείνωσιν αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστᾶ. Διότι ἐδεξάμην τοιούτους κονδύλους, οἵτινες, ὡς πιστεύω, θὰ ἠδύναντο καὶ τετράπεδον λίθον νὰ κατασυντρίψωσι. Καὶ πιστεύετε, ὅτι ἐκτὸς μικρᾶς τινος φλεγμονῆς αἰσθάνομαι ἄλγος τι ἐν τῇ κεφαλῇ; Μικρά τινα ἀβλαβῆ οἰδήματα ἀνέδοσαν μόνον. Ἀλλὰ τὴν νωτιαίαν ἄκανθαν ἀλγῶ ὀλίγον — ἴσως δὲ τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς βίας, μεθ' ἧς κατὰ τὴν πάλην ὕπτιος κατέπεσον.»

«Φαίνεται, ὅτι ἄπειρος εἶσαι!» εἶπον οἱ ἄλλοι· «διότι ἀγνοεῖς, ὅτι ἡ μὲν κεφαλὴ τὸ ἀναισθητότατον, ἡ δὲ νωτιαία ἄκανθα τὸ εὐαισθητότατον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι.»

«Ἡ μὲν σὴ ἄκανθα μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἰαθῇ,» εἶπεν ἕτερός τις, «ἀλλ' ἀπόβλεψον εἰς ἐμέ — πόθεν θὰ λάβω ἐγὼ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάλιν τοὺς ὀδόντας μου; Ἂν ἐξέπτυον αὐτούς, ὅτε κόνδυλον κατὰ τοῦ στόματος ὁ Μελέαγρος κατήνεγκέ μοι, τότε θὰ ὡμολόγουν τὴν ἧτταν· τούτου ἕνεκα κατέπιον αὐτούς. Ἀλλὰ δυσάρεστον εἶναι νὰ μὴ ἔχῃ τις τοὺς ὀδόντας ἐν τῷ στόματι, ἀλλὰ νὰ περιφέρῃ αὐτοὺς ἐν τῷ στομάχῳ.»

«Θὰ καταπέψῃς αὐτούς!» εἶπεν ὁ Βοιωτὸς Κνήμων. «Ὁ στόμαχος τῶν ἀθλητῶν καὶ ὀδόντας πρέπει νὰ καταπέττῃ.»

«Ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν θ' ἀπολάβω τοσαύτας σάρκας, ὅσας σὺ ἔχεις!» ὑπέλαβεν ὁ Θεαγένης. — Ἦτο δ' ὁ Κνήμων οὗτος γηραιός τις, ὠμὸς ἑταῖρος, ὃς πολλῶν βοῶν καὶ μόσχων καὶ ἀμνῶν τὸν μυελὸν εἶχε ῥοφήσας. Καὶ τὰ μὲν ὦτα αὐτοῦ κατατεθλασμένα ὑπὸ τῶν κονδύλων ἦσαν, αἱ δὲ σάρκες τοῦ εὐρέος καμαρωτοῦ στήθους καὶ τῶν ὤμων χαλκαῖ ἐφαίνοντο, αὐτὸς δ' ὅμοιος πρὸς σφυρήλατον ἄγαλμα. Τῶν βραχιόνων δ' οἱ μυῶνες ὠγκοῦντο στρογγύλοι καὶ σκληροί, ὡς οἱ ἐν τοῖς ῥείθροις λίθοι, οὓς ἡ πλημμυρὶς ἐπὶ πολὺ κυλίσασα στρογγύλους κατέστησεν.

«Πιστεύετε,» ἀνεφώνησεν, «ὅτι ἥττων τινὸς ὑμῶν εἶμαι, ὡς βαρύς, καὶ ἧττον ὑμῶν ὠκύπους; Ὁμολογῶ, ὅτι ταχυδρόμος δὲν εἶμαι, ἀλλ' εἶμαι τοιοῦτος, οἷον οὐδέποτε δύναταί τις ν' ἀνατρέψῃ, ὡς οὐδὲ χαλκοῦν στῦλον ἀνατρέπει τις. Καὶ ὅταν δ' ἡ γῆ αὐτὴ σείηται — ἐγὼ μένω ἄσειστος.»

Ταῦτα εἰπὼν κατέθηκε τὸν δίσκον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ στὰς ἐπ' αὐτοῦ εἶπεν αὖθις·

«Ἄγετε! Τίς ὑμῶν δύναται νά με ἀνατρέψῃ;»

Μάτην δ' ἐπειρῶντο οἱ ἀθληταὶ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ν' ἀνατρέψωσιν αὐτόν. Τότε δ' ὁ Κνήμων ἀλείψας τὸν δίσκον ἐλαίῳ καὶ ὀλισθηρότατον αὐτὸν καταστήσας ἔστη ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἄσειστος ἔμενεν.

Εἶτα δ' εὐθεῖαν τὴν χεῖρα ἐκτείνας καὶ στερρῶς τοὺς προτεταμένους δακτύλους τῆς χειρὸς σφίγξας·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Πειράθητε,» εἶπε, «ν' ἀποσπάσητε τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀπὸ τῶν ἄλλων!» —

Καὶ πολλοὶ μὲν ἐπειράθησαν, ἀλλ' ὁ δάκτυλος ἐφαίνετο ὡς κεκολλημένος πρὸς τοῖς ἄλλοις διὰ σιδήρου.

«Τοῦτο οὐδενὸς λόγου ἄξιον εἶναι!» εἶπεν ἀλαζονευόμενος ὁ Ἀργεῖος Σθένελος. «Ἐγὼ ἐν ἀνάγκῃ δύναμαι τεθρίππου τὸν δρόμον ν' ἀναχαιτίσω συλλαβὼν διὰ τῆς χειρὸς τὰς κνήμας τοῦ τροχοῦ!»

«Ἐγὼ δ',» ἔλεγεν ὁ Ἠλεῖος Θέρμος, «ἐν Πύλῳ συνέλαβόν ποτε ἄρρενα ἵππον τῆς χηλῆς καί, ὡς ἐκεῖνος ἀπέσπασε τὸν πόδα, ἔμεινεν ἡ χηλὴ ἐν τῇ χειρί μου.»

«Ταῦτα εἶναι ἔργα ῥώμης,» ἔλεγεν ὁ Θεσσαλὸς Εὐαγόρας. «Ἀλλά, τίς δύναται νὰ διαπράξῃ, ὅ,τι ἐγώ ποτε ἐν Λαρίσσῃ ἔπραξα; Ἐν ᾧ δῆλα δὴ ὁ περιώνυμος σταδιοδρόμος Κρησίλας δρόμῳ ἐφέρετο, ἐγὼ ἀφεῖλον τῶν ποδῶν αὐτὰ τὰ σανδάλια αὐτοῦ!»

«Τί δέ!» ἀνέκραξεν ὁ Σπαρτιάτης Ἀνάκτωρ. «Τολμᾷ ὁ ὠκύπους Θεσσαλὸς νὰ κομπάζῃ ἐνώπιον ἀνδρῶν πυγμάχων; Τί ὠφελοῦσί σε οἱ ταχεῖς πόδες, ἐὰν ἐμπήξω νῦν τὴν κεφαλήν σου εἰς τὸ ἔδαφος;»

«Ἡ πυγμή μου εἶναι ἐπίσης εὐκίνητος, ὡς καὶ οἱ πόδες μου!» ἀνεφώνησεν ὁ Θεσσαλός, «καί, ἂν ἐπιψαύσω σοῦ μόνον, θὰ συναγάγῃς τὰ ὀστᾶ σου ἐκ τῆς ψάμμου!»

«Σίγα!» ἀνέκραξεν ὁ Σπαρτιάτης, «ἢ ἐκθλίβω τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὡς ὁ μάγειρος τοὺς τῶν σηπιῶν!»

«Περικόμματα ἐκ σοῦ θὰ κατασκευάσω!» ἀντεῖπεν ὁ Θεσσαλός, «καὶ οἱ μύρμηκες ὡς ψυχία τὰ μέρη σου θ' ἀποκομίσωσιν!»

«Μάχεσθε διὰ λόγων!» ὑπολαβὼν εἶπεν ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βοιωτὸς Κνήμων. «Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἴδιον ἀθλητῶν. Ἄγετε! Λάβετε πεῖραν ἀλλήλων!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τοῦτο καὶ θὰ πράξωμεν!» ἀνεφώνησαν ἀμφότεροι.

«Καλῶς!» εἶπεν ὁ πολύσαρκος Θηβαῖος. «Ἀλλά, πῶς ἀγωνιζόμενοι θὰ λάβητε πεῖραν ἀλλήλων; Δρόμῳ τρέχοντες, ἢ πὺξ μαχόμενοι θὰ καταγωνίσησθε ἀλλήλους; Ἀμφότερα ἄριστα εἶναι. Ἀλλὰ γνωρίζετε, ὁποῖός τις εἶναι ὁ ἄριστος ἔλεγχος τῶν ἀθλητῶν καὶ τίνος πάντες πειρῶνται οἵ τε σταδιοδρόμοι καὶ οἱ πυγμάχοι ὡς τοῦ ἀρίστου καὶ κοινοῦ πάντων τῶν ἀθλητῶν ἐλέγχου;»

«Τίνος;» ἠρώτησαν ὅ τε Θεσσαλὸς καὶ ὁ Σπαρτιάτης.

«Ὁ ἄριστος ἔλεγχος τῶν ἀθλητῶν,» εἶπεν ὁ Βοιωτὸς ἐπιψαύων τῆς γαστρός, «εἶναι ἡ πεπτικὴ δύναμις. Ἐνθυμήθητε τὸν Ἡρακλέα ὃς ἀπέπνιγε μὲν τοὺς λέοντας ἐν τοῖς ὄρεσι κατὰ δώδεκα, ἀλλ' ἅμα ἱκανὸς ἦτο βοῦν ὅλον ἐφ' ἅπαξ νὰ καταβροχθίσῃ. Ἰδοὺ ἡ Ῥόδος, ὦ ἄνδρες, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα! Ὀπτήσατε, δὲν λέγω βοῦν — διότι οὐδεμίαν ἀξίαν θὰ εἶχε τότε ὁ Ἡρακλῆς, ἂν μὴ μόνος αὐτὸς τοῦτο ἠδύνατο — ἀλλὰ μέγαν πίονα κριὸν καὶ εἰς δύο ἴσα μέρη μερίσαντες καταβροχθίσατε αὐτὸν ἐφ' ἅπαξ. Ἐκεῖνος δ', οὗ ἂν ὁ στόμαχος ἀποκάμῃ, θὰ κηρύξῃ ἑαυτὸν ἡττημένον, διότι πάντως θὰ εἶναι ἀσθενέστερος τοῦ ἑτέρου.»

«Καλῶς!» ἀντήχησε κύκλῳ. «Ὁ Ἀνάκτωρ καὶ ὁ Εὐαγόρας πρέπει νὰ ὑποστῶσι τὸν μέγαν τοῦτον ἀθλητικὸν ἔλεγχον ἐνώπιον ἡμῶν! Αὐθωρὸν δὲ θὰ κομίσωμεν τὸν κριὸν καὶ θὰ ὀπτήσωμεν αὐτὸν πείροντες περὶ τὸν ὀβελόν.»

Προθύμους δ' ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο ἀπέδειξαν ὅ τε Ἀνάκτωρ καὶ ὁ Εὐαγόρας καί τινες ἐπορεύθησαν, ἵνα εὑρόντες κομίσωσι τὸν μέγιστον τῶν ὑπαρχόντων κριῶν.

Ἐπὶ τοσοῦτον εἶχον χωρήσαντα τὰ πράγματα ἐνώπιον τοῦ Περικλέους καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων, ὅτε ἡ Ἀσπασία ἐξαναστᾶσα ἐκ τῆς ἕδρας εἶπεν·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ὑπάγωμεν, Περίκλεις, δὲν δύναμαι ἐπὶ πλέον νὰ βλέπω τοὺς ὀλυμπιακοὺς τούτους ἀγῶνας!»

Μειδιῶντες δ' ἀνέστησαν πάντες καὶ ὑπέστρεφον πάλιν.

«Ἡ ἐκ τῆς θέας τῶν ἀθλητῶν τούτων διάθεσις τῆς ψυχῆς τῆς Ἀσπασίας,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, «φαίνεταί μοι τοιαύτη δὴ οὖσα, οἵα ἡ διάθεσις γυναικὸς ὑγιοῦς μὲν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἀλλ' ὑπὸ φυσικῆς τινος καὶ ὑγιοῦς ὁρμῆς παρορμωμένης. Πρὸς τί ἄρα χρησιμεύουσιν οἱ ῥωμαλέοι οὗτοι; Μή τι ἐν πολέμῳ κρείττονες τῶν ἄλλων εἶναι; Μή τι θερίζουσι φάλαγγας ὅλας τῶν πολεμίων, ὡς οἱ ὁμηρικοὶ ἥρωες; Οὐδαμῶς. Ἐκ πείρας τοὐλάχιστον γνωρίζομεν, ὅτι οὐδέποτε τοιοῦτόν τι ἀπεδείχθη. Ἢ μὴ ἐπιτήδειοι εἶναι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; Οὐδαμῶς! Καὶ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύεται ὑπὸ τῆς πείρας. Εἰς οὐδὲν ἄρα χρήσιμοι εἶναι, ἢ εἰς τοῦτο, ὅ,τι ἐν τῷ σταδίῳ πράττουσιν ἐπευφημούμενοι ὑπὸ τῶν θεατῶν!»

«Ἀληθῶς,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «οὐχὶ ἐν τοῖς ἀθληταῖς αὐτοῖς φανερὰ γίγνεται ἡ ὠφέλεια τῆς τέχνης, ἣν ἀσκοῦσιν, ἀλλὰ μέγα καὶ πλείστου ἄξιον εἶναι τὸ κέρδος τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς θέας τῆς ὠμῆς ἐκείνης ῥώμης καὶ ἐκ τῆς ἀμέτρου τιμῆς τῆς ἀπονεμομένης αὐτῇ, καθ' ὅσον ὁ ἑλληνικὸς λαὸς λαμπρῶς διδάσκεται καὶ ὑπομιμνήσκεται, ὅτι δύναταί τις καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος οὐχ ἧττον, ὡς καὶ τὰς τῆς ψυχῆς, ν' αὐξήσῃ καὶ ν' ἀναπτύξῃ. Διότι πολὺ μᾶλλον τῆς τοῦ σώματος, ἢ τῆς τῆς ψυχῆς θεραπείας ἀμελεῖ τις. Διότι πρὸς μὲν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνέργειαν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων αἰσθάνεταί τις ἑαυτὸν παρορμώμενον ὑπὸ ἐσωτερικῆς τινος ὁρμῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, τὴν δ' ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος ἐπιτρέπει συνήθως τῇ φύσει, ἂν μὴ ἐξ ἄλλης ἀνάγκης εἰς τοῦτο προάγηται.»

Ἐν ᾧ δ' ὁ Περικλῆς ταῦτα ἔλεγεν, ἀφίκοντο ἤδη περι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πατοῦντες εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος καὶ ἔστησαν καὶ αὖθις πρὸ τῶν ἀγαλμάτων περιωνύμων τινῶν νικητῶν, ἃ ὁ Πολύκλειτος εἶχε κατασκευάσας.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀτενίζουσα εἰς τὰ ἀγάλματα ταῦτα εἶπεν·

«Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Πολυκλείτου ἐπισκοπουμένη φαίνεταί μοι, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐν τῇ ζητήσει ταύτῃ ταὐτὰ ἐμοὶ φρονεῖ. Διότι οὐχὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ῥώμης, ἢ τὴν ὑπέρμετρον καὶ ὑπεραχθῆ ἀνάπτυξιν τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἔκρινεν ἄξιον νὰ ὑποτυπώσῃ, ἀλλὰ παρέστησεν ἡμῖν εἰκόνας καὶ τύπους τοῦ ὀρθοῦ μέτρου, τῆς ἁρμονικῆς, τελείας καὶ πλήρους μορφῆς. Πάντως δὲ φαίνεταί μοι ὁ χρηστὸς Πολύκλειτος ἄξιος ἐπαίνου ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δὲν καταφρονεῖ, ὡς ὁ Φειδίας, τῆς θνητῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπονέμει αὐτῇ τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ ὅτι, ὡς ὁ Φειδίας, τὸ θεῖον μεγαλοπρεπέστατα παρίστησιν, οὕτως αὐτὸς τὸ ἐπιεικῶς ἀνθρώπινον ὡς ἐναργέστατα ἀπεργάζεται.»

Ὁ ἔπαινος δ' οὗτος ἦττον ἡδέως, ἢ ὅσον ἡ Ἀσπασία ἐφαντάζετο, διέθηκε τὴν ψυχὴν τοῦ Πολυκλείτου.

«Ὁ καλλιτέχνης,» εἶπεν, «ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαθέσεων καὶ ἀναγκῶν ἐκείνων, οἵτινες δέονται τῆς τέχνης αὐτοῦ. Καὶ ὅτι μόνῳ τῷ Φειδίᾳ ἐν Ἑλλάδι ἐδόθη ὑπὸ τῶν θεῶν ἀξίως τοὺς θεοὺς νὰ παριστῇ, τοῦτο φαίνονται μὲν πιστεύοντες καὶ οἱ Ἠλεῖοι, οἵτινες μετεπέμψαντο αὐτὸν εἰς Ὀλυμπίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἱ Ἀργεῖοι, οἵτινες διάπειραν ἐμοῦ τοῦ ἐγχωρίου τεχνίτου νὰ λάβωσι θέλοντες ἐμοὶ ἐπέτρεψαν νὰ κατασκευάσω τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἥρας, ὅπερ ἐν τῷ ἐν Ἄργει μεγάλῳ αὐτῆς ναῷ θὰ στήσωσιν.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Πολύκλειτος. Ἡ δ' Ἀσπασία δὲν κατώρθωσε τὴν φανερὰν λύπην τοῦ τεχνίτου νὰ διασκεδάσῃ. Ἐκ τούτου ἐκεῖνος μετά τινα χρόνον πρόφασίν τινα εὑρὼν ἀπῆλθεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Νῦν παρώρμησας καὶ τὸν Πολύκλειτον, Ἀσπασία,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης μειδιῶν, «νὰ πειραθῇ παντὶ τρόπῳ νὰ πλάσῃ τὴν Ἥραν τῶν Ἀργείων ἀνταξίαν τοῦ Ὀλυμπίου Διός.»

«Δύναται ἀμιλλώμενος πρὸς τὸν Φειδίαν ἐξαίρετόν τι νὰ κατασκευάσῃ,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἀλλ', ὡς ὁ Φειδίας συγκαταβὰς ἅπαξ εἰς τὴν γῆν, ἵνα πλάσῃ τὴν Λημνίαν Παλλάδα, ταχέως πάλιν ἀπέπτη εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ ἔκτοτε μετανοήσας ἱκέτης πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Διὸς κάθηται, οὕτως, ὡς πιστεύω, καὶ ὁ Πολύκλειτος ταχέως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὰ ἑαυτοῦ πάλιν θὰ κατέλθῃ. Καὶ ἀληθῶς μὲν τὰ ἔργα τοῦ νηφαλίου Πελοποννησίου ἐλάχιστα ἐκδηλοῦσι τὴν ταραχὴν καὶ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν τεχνιτῶν τοῦ ἀττικοῦ ἐργαστηρίου δὲν ὑπολείπεταί τι, ὅπερ εὔχεται καὶ ἐλπίζει τις, ὅτι θὰ εὕρῃ; Ἐπιτρέπετέ μοι νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἐνίοτε βλέπω κατ' ὄναρ μορφάς τινας θεῶν, ἃς οὔτε ὁ Φειδίας, οὔτε ὁ Ἀλκαμένης, οὔτε ὁ Πολύκλειτος διὰ τοῦ γλυφάνου ἔργῳ παρέστησαν; Ταύτῃ τῇ νυκτὶ δ' ἔτι ἐπεφάνη μοι ὁ Ἀπόλλων, ὁ προσφιλέστατος ἐμοὶ πάντων τῶν θεῶν, ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς μουσικῆς. Ἐπεφάνη δέ μοι ἐν θαυμαστῇ, ῥαδινῇ, θαῤῥαλέως, ἀλλὰ καὶ ἐπιχαρίτως προβαινούσῃ νικηφόρῳ, θελκτικωτάτῃ μορφῇ νεανίου. Θανατηφόρως δὲ βληθέντες εὐθύς, ὡς ἐπεφάνη ὁ θεὸς κρατῶν τὸ τόξον ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ, συνεκάμφθησαν οἱ δράκοντες τοῦ σκότους. Τίς δὲ δύναται νὰ παραστήσῃ τὸν θεὸν οὕτως, ὡς ἐγὼ αὐτὸν κατ' ὄναρ εἶδον; Οὔτε σύ, Ἀλκάμενες! Ἀλλὰ σοὶ τῷ διαπυρωτάτῳ τῶν τεχνιτῶν καὶ πάντοτε νεανικῶς παθαινομένῳ τὴν ψυχὴν καὶ παραδιδομένῳ ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς θελγήτροις τοῦ βίου, ἴσως ποτὲ θ' ἀποκαλύψῃ καὶ ὁ βίος τὸ μυστήριον αὐτοῦ καὶ ἴσως ἡ ἰσχυρὰ αὐτοῦ πνοὴ θὰ ἐγκολάψῃ τοῖς ἔργοις σου ζωὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐμψυχοῦσαν τὴν ὑπερμέτρως ἤρεμον ἐπιφάνειαν τῶν ἰδανικῶν μορφῶν.»

Ἀπήστραπτον δ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἀλκαμένους ἐνθουσιῶντος ὑπὸ τῶν λόγων τούτων.

«Τῷ φίλῳ σοι θεῷ,» εἶπεν, «ἀπὸ πολλοῦ προτίθενται νὰ ἱδρύσωσι μέγαν ναὸν οἱ Ἀρκάδες. Προσελθόντες δ' ἐδεήθησαν τοῦ Φειδίου νὰ κοσμήσῃ τὴν ζωφόρον δι' εἰκόνων καὶ οὗτος προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ τραπῶσιν ἐπ' ἐμέ. Ἀλλὰ λίαν περιεσκεμμένοι καὶ βραδεῖς εἶναι οἱ Ἀρκάδες καὶ θὰ παρέλθωσιν ἴσως ἐνιαυτοί τινες, ἕως ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς διὰ τῶν θανατηφόρων ἰῶν ὑπομνήσῃ αὐτοὺς τὴν ὑπόσχεσιν. Ἀλλ', ἐάν ποτε ἐνθυμηθῶσι τῆς τε ὑποσχέσεως καὶ ἐμοῦ, τότε θὰ μαρτυρήσωσιν αἱ εἰκόνες τῆς ζωφόρου διὰ παντὸς τοῦ χρόνου περὶ τῆς φλογός, ἣν ἐκκαύσασα σὺ ἐν τῇ ψυχῇ μου, Ἀσπασία, παρορμᾷς ν' ἀφῶ ἐλευθέραν.»

«Ἄφες σαυτὸν τῇ ἰδίᾳ σου ἐμπνεύσει!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ μὴ πείθου τοῖς λόγοις τῶν ψυχρῶν καὶ αὐστηρῶν. Τότε βεβαίως θὰ δημιουργήσῃς τι, ὅπερ καὶ αὐτοὶ οἱ φιλεπιτιμηταὶ ἔκπληκτοι θὰ θαυμάσωσιν.»

Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου ἔσβη καὶ ὁ τελευταῖος σπινθὴρ τοῦ χόλου, ὃν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ Ἀλκαμένης κατὰ τῆς Ἀσπασίας ἔτρεφεν.

Ἐπεζήτει δ' ἤδη πάντοτε τὴν πρὸς αὐτὴν ὁμιλίαν, ἀνεκοίνου αὐτῇ περὶ τῶν ἐπιβολῶν καὶ ἐπινοιῶν αὐτοῦ, ἐνεθουσία, ἐδιδάσκετο ὑπὸ τῶν λόγων αὐτῆς. Ἡ δ' ἀσμένως παρεῖχεν αὐτῷ συμβουλὰς περὶ παντός, ὅ,τι ἐκεῖνος μετὰ ζήλου ἠρώτα.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ συνέβη, ὥστε ὁ Περικλῆς νὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ πορευθῇ που ἄνευ τῆς Ἀσπασίας καὶ νὰ καταλίπῃ αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀλκαμένους, τοῦ Πολυκλείτου καὶ ἄλλων τινῶν φίλων, οὓς ἐν Ὀλυμπίᾳ εἶχε καταλαβών. Καὶ οἱ μὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄλλοι περὶ πολλῶν μεταξὺ εἰπόντες ἀπῆλθον, ἔμεινε δ' ὁ Ἀλκαμένης μόνος παρὰ τῇ Ἀσπασίᾳ καὶ σπουδῇ, ὡς πάντοτε, πρὸς αὐτὴν διελέγετο.

Ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτοῦ κατὰ μικρὸν ἐνθουσιωδέστεροι καὶ τὰ βλέμματα πυραυγέστερα ἐγίνοντο.

Οὐ μόνον δὲ πυριφλεγὴς ἐφαίνετο ὁ Ἀλκαμένης, ἐν ᾧ διελέγετο πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, ὡς μόνοι ἔμειναν, ἀλλὰ καὶ ἀσυνειδήτως, ὡς φαίνεται, καὶ ἄκων προσεφέρετο πρὸς αὐτὴν καί πως οἰκείως. Ἐδικαίου ἆρά γε τὴν οἰκειότητα ταύτην ἡ προθυμία, ἣν ἄλλοτε ἡ ἐνθουσιῶσα ὑπὸ τῆς τέχνης Μιλησία ἐν φιλόφρονι ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν εὐφυέστατον τῶν μαθητῶν τοῦ Φειδίου ἐπεδείκνυεν;

Καὶ ἡ μὲν Ἀσπασία ᾐσθάνετο τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῆς πάσχουσαν ὑπὸ τῆς οἰκειότητος ἐκείνης. Ὁ δὲ πυριφλεγὴς Ἀλκαμένης ἤρξατο παραβάλλων τὴν νῦν ὥριμον ἀνθηρότητα τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῆς πρὸς τὴν προτέραν νεανικὴν καὶ ἔλεγε περὶ τῶν μορφῶν τούτων, ὥς τις περὶ πραγμάτων λίαν οἰκείων καὶ γνωστῶν λέγει.

Καὶ οἱ λόγοι δ' οὗτοι χαλεπῶς διετίθεσαν τὴν ὑπερήφανον Ἀσπασίαν.

Ἀλλ' ὁ Ἀλκαμένης ἐδράξατο τῆς χειρὸς αὐτῆς καὶ ἐξετάζων αὐτήν, ὡς ἔμπειρος τεχνίτης, ἐνεκωμίαζε τὴν χάριν καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ χεὶρ αὕτη ἦτο αὐτῷ ἀνεξάντλητος πηγὴ πολλὰ τῶν τῆς τέχνης διδάσκουσα.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀπέσπασε τὴν χεῖρα καὶ ὑπέμνησεν αὐτόν, ὅτι καὶ ἡ χεὶρ τῆς Θεοδότης οὐχ ἧττον ἀνεξάντλητος πηγὴ μαθημάτων εἶναι.

«Διάκεισαι χαλεπῶς πρὸς ἐμέ, ὅτι ἐνεκωμίασα τὴν Θεοδότην;» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης.

«Ὑπέδειξά σοί ποτε τοιοῦτόν τι;» ὑπέλαβε ψυχρῶς ἡ Ἀσπασία, «μή τι εὕρες, ὅτι κακῶς διάκειμαι πρὸς σέ, ἐξ οὗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἴδομεν ἀλλήλους ἐνταῦθα; Δὲν διατελῶ πάντοτε ἐλπίζουσα τοιαῦτα παρὰ σοῦ, οἷα τιμήν σοι περιποιοῦσι, καὶ παρορμῶσά σε, ὡς τὸν ἱκανώτατον, εἰς δίωξιν τοῦ ὑψίστου σκοποῦ τῆς τέχνης; Ἐγίγνωσκον, ὅτι με ἐμίσεις, ἀλλ' ὁ Ἀλκαμένης καὶ ἡ τέχνη τοῦ Ἀλκαμένους εἶναι ἐμοὶ δύο τινὰ διάφορα πράγματα. Οὔτε τὸν ἔρωτα δ', οὔτε τὸ μῖσος τοῦ Ἀλκαμένους ἀνταπέδωκά ποτε.»

«Συνετοὶ καὶ ψυχροί,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, «ἠχοῦσιν ἴσως οἱ λόγοι σου, ἀλλὰ πάντως φαίνονται ὀξεῖς καὶ πικροὶ ὡς ὁρμώμενοι ἐξ ὑπολανθάνοντος πάθους. Ὁμολόγησον δ', ὅτι δι' ὀργῆς ἔχεις με ἐξ αἰτίας τῆς Θεοδότης! Σύγγνωθί μοι τοὺς ἀσυνέτους τρόπους μου! Διότι, ὅ,τι σὺ νῦν μῖσος καλεῖς, ἦτο ἐκδίκησις τοῦ περιφρονηθέντος ἔρωτος!»

«Πρὶν νὰ γένηταί μοι κατάδηλον τὸ μῖσός σου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «εἶχον ἤδη εἰποῦσά σοι, ὅ,τι καὶ ἄρτι εἶπον, ὅτι δῆλα δὴ ὅριον ἀφορίζει τὴν συμπάθειαν, ἣν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου τῆς συμπαθείας, ἣν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πράγματός τινος λαμβάνει.»

«Καὶ παρὰ ταῖς γυναιξίν;» ἠρώτησεν ὁ Ἀλκαμένης ἰταμῶς γελῶν. «Σοὶ λέγω καὶ αὖθις, ὅτι δι' ὀργῆς ἔχεις ἐμὲ ἐξ αἰτίας τῆς Θεοδότης! Ἴσως δὲ καὶ πρὸς τιμωρίαν ὑπεξέκαυσας καὶ νῦν ἐκ νέου τὴν παλαιὰν φλόγα! — Ἀλλὰ καὶ αὖθις δέομαι, συγχώρησον! Μὴ κατάκρινε νῦν τὸ ἐν ἐμοὶ πῦρ, ὅπερ σὺ αὐτὴ ἄλλως ἐγκωμιάζεις!»

Ταῦτα λέγων καὶ ὑπὸ οἰστρώδους ἐπιθυμίας ἀναφλεγόμενος ὥρμησε νὰ περιβάλῃ διὰ τῶν βραχιόνων τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους.

Ἀλλ ἡ ὑπερήφανος καλὴ ἐξετόξευσε τοιοῦτον βλέμμα κατὰ τοῦ ὑβριστοῦ, οἷον αὐτὸν ἐν τῷ ἅμα τῆς ἀφροσύνης, εἰς ἣν εἶχε περιπεσών, ἀπήλλαξεν.

Τῇ αὐτῇ δὲ στιγμῇ τοῦ χρόνου προσῆλθε καὶ ὁ Περικλῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀνέγνω δ' οὗτος πάραυτα, ὅ,τι συνέβη, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀλκαμένους. Καὶ οὗτος μὲν τεταραγμένος προσαγορεύσας ἀμφοτέρους ἀπῆλθεν, ἀλλοῖα αἰσθήματα ἐν τῇ ψυχῇ ἐκ νέου τρέφων, κατηχυμμένος καὶ μεστὸς χόλου κατὰ τῆς Ἀσπασίας. Ὁ δὲ Περικλῆς ὠχρίασεν.

«Δεῖται ἐξηγήσεως τὸ πρᾶγμα;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀλκαμένους ἀνέγνως . . .»

«Φαίνεται,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ὁ Ἀλκαμένης προσηνέχθη πρὸς σέ, ὡς τις προσφέρεται πρὸς γυναῖκα, ἤν . . .»

«Παῦσαι!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Καλῶς γνωρίζω,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὁποῖον ὅριον τίθης ἐν μέσῳ τῶν χαρίτων σου καὶ σαυτῆς κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Πρωταγόρου. Ἐνθυμοῦμαι δὲ καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐκείνην, καθ' ἣν αἱ καλύπτραι τῆς γυναικὸς πρέπει συνελκόμεναι εἰς φύλλα συκῆς νὰ συστέλλωνται. Ἀλλ', ὡς βλέπεις, ὁ Ἀλκαμένης ἄλλως, ἢ ὡς σύ, φρονεῖ περὶ τοῦ ἀπροσβλήτου τοῦ φύλλου τῆς συκῆς. Καὶ σὺ μὲν λέγεις, ὅτι ἀπατᾶται ὁ Ἀλκαμένης, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τοῦ πράγματος καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν σὴν ρυθμίζει τὸν τρόπον τοῦ προσφέρεσθαι πρὸς σέ. Καλῶς γνωρίζεις τὸ οὐχὶ ἀγενὲς μέν, ἀλλὰ ἴδιον τοῦ ἤθους τοῦ ἀνδρός. Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ θὰ διατελῇ διπλασίως παρωργισμένος κατὰ σοῦ καὶ θ' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν φανερῶν ἐχθρῶν σου.»

«Εὑρίσκει δ', ὡς φαίνεται, ἐν τῇ ἔχθρᾳ ταύτῃ ἀπροσδόκητόν τινα σύμμαχον!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

Καὶ ἄλλοι δὲ τραχεῖς λόγοι ἀντηλλάγησαν, καὶ εἶτα ὁ Περικλῆς κατέλιπε τὸ δωμάτιον τῆς Ἀσπασίας.

Ἄθυμος δ' ἡ Ἀσπασία ἐπάταξε τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ποδός.

«Τὸ ἐπάρατον τοῦτο ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου,» εἶπε, «συμφορῶν αἴτιον γίγνεταί μοι!»

Ἀλλὰ ταχέως ἀνεθάρρησε. Μικρὸν νέφος εἶναι, διελο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γίσατο πρὸς ἑαυτήν, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἀβλαβῆ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τοῦ ἔρωτος παρέρχονται. Λαμπροτέρα δὲ λάμπει ἡ φλὸξ μετὰ τὴν νέαν θέρμανσιν, ἢ ὅσον πρὸ τῆς ἐπελθούσης ψυχρότητος ἔκαιεν.

Καὶ δὲν ἠπατᾶτο ἡ Ἀσπασία. — Ἀλλ' ἆρά γε δὲν ὑπολείπεται ἐν τῇ ψυχῇ κρυπτόμενον ὄπισθεν τῆς λαμπρότερον καιομένης φλογὸς δυσάρεστόν τι λείψανον τῆς προτέρας σποδοῦ; Ἐπιλανθάνεται δ' ὁ ἔρως πάντως, ὅ,τι συγχωρεῖ; —

Ἐξενίζοντο δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν Ὀλυμπίᾳ παρὰ τῷ Φειδίᾳ. Εἶχε δ' οὗτος παραχωρήσας αὐτοῖς ὡς εὐμαρὲς διαιτητήριόν τινα τῶν εὐρυχώρων δωματίων τοῦ ἐργαστηρίου. Ἀλλ' αὐτὸς ἔμενεν ἀθέατος. Διότι ἀκαταπαύστως εἰργάζετο ἐν τῷ ναῷ εἰς συντέλεσιν καὶ ἵδρυσιν τοῦ κολοσσιαίου χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος. Καὶ ἀπέφευγε μὲν αὐτοὺς ἐπιμελῶς, εἶχε δ' ὑποσχόμενος διὰ τοῦ Ἀλκαμένους, ὅτι πρώτοις τῷ Περικλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἔμελλε ν' ἀποκαλύψῃ τὸ μέγιστον ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ.

Ὁ χρόνος δ', ὃν ἐκαραδόκουν, ἐπῆλθεν.

Καυματηρᾷ δέ τινι ἡμέρᾳ ἐπηκολούθησεν ἑσπέρα, ἧς τὸ πνῖγος θύελλα προήγγελλε. Διότι νέφη μέλανα περιϊπτάμενα συνηθροίζοντο ὑπεράνω τῶν ὑψιτενῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Ὡς δὲ τέλεον σκότος ἐγένετο, δοῦλός τις τοῦ Φειδίου παρελθὼν ἀνήγγειλε τῷ Περικλεῖ, ὅτι ὁ Φειδίας ἐνετείλατο αὐτῷ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτόν τε καὶ τὴν Ἀσπασίαν εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ναοῦ τοῦ Διός. Παρέλαβον δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία πορευθέντες καὶ τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην μεθ' ἑαυτῶν. Ἀκολουθοῦντες δὲ τῷ δούλῳ διέβησαν τὸ ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἄλτεως, ὅπερ ὑπὸ τὸν συννεφῆ οὐρανὸν κατάσκοτον ἦτο. Βαθεῖα δ' ἐρημία ἐπεκράτει κύκλῳ καὶ μικρὸς μόνος ψόφος τῶν φρισσουσῶν κορυφῶν τῶν δένδρων ἠκούετο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέλος δ' ἀφίκοντο εἰς τὸν ναόν. Ὁ δὲ δοῦλος ἀνοίξας τὰς θύρας εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἄδυτον. Ἐκεῖ δ' ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐφ' ὑψηλόν τινα τόπον ἐν τῷ μυχῷ, ἐφ' οὗ ἠδύναντο νὰ καθεσθῶσι, καὶ εἶτα ἀπῆλθε κλείσας ἐκ νέου τὰς θύρας καὶ κατέλιπε τοὺς τρεῖς μόνους ἐν τῷ σκότει. Καὶ ἀμυδρὸν μὲν φῶς ἔπιπτεν ἐκ τοῦ ἑσπερινοῦ, συννεφοῦς οὐρανοῦ διὰ τῆς στέγης, ἀλλὰ δὲν εἰσέδυνε καὶ μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ ναοῦ.

Ἄφωνοι δὲ καὶ σχεδὸν περίφοβοι ἀνέμενον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ ἡ ποιμενικὴ παιδίσκη. Ἀλλ' αἴφνης διεσπάσθη τὸ κάλυμμα τοῦ ἐπισκοτοῦντος τοὺς ὀφθαλμοὺς σκότους καὶ ἔκπληκτοι ἐγένοντο ὑπὸ τῆς ἀνταυγείας τῆς αἰφνιδίου καὶ ἀπλέτου λαμπρότητος. Διότι τὸ παραπέτασμα τὸ χωρίζον τὸ ἄδυτον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ναοῦ ἀποσπασθὲν ἀπεκάλυψε τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν τριῶν θεατῶν τὸν χρυσελεφάντινον κολοσσὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν λαμπρῷ φωτί. Ἐν ἀπαστράπτοντι δὲ πολυκοσμήτῳ θρόνῳ καθεζόμενος μὲν παρίστατο ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς στέγης τοῦ ναοῦ ἀνατείνων τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην κεφαλήν, δι' ἧς κατὰ τὸν ποιητὴν νεύσας ὁ Κρονίων ἐλέλιξε μέγαν Ὄλυμπον.

Περιέβαλλε δὲ τὸ ἐλεφάντινον σῶμα τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε χρυσοῦν ἱμάτιον καλύπτον τὸν ἀριστερὸν ὦμον καὶ βραχίονα καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος μόνα. Ἀπήστραπτε δὲ τὸ χρυσοῦν ἱμάτιον κάλλος θαυμαστόν, ὅπερ ἐνεποίουν αὐτῷ τὰ ποικίλα κοσμήματα, τὰ ζῴδια καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ κρίνα, ἅτινα αὐτῷ ἐμπεποιημένα ἦσαν. Ἔφερε δ' ἐπὶ μὲν τῇ εὐβοστρύχῳ κεφαλῇ ὁ Ὀλύμπιος χρυσοῦν στέφανον, ὅστις πρὸς ἐλαίας κλῶνας μεμιμημένος ἦτο, ἐν δὲ ταῖς χερσὶν ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ σκῆπτρον διὰ πάντων τῶν μετάλλων τεχνικῶς διηνθισμένον, λάμπον καὶ ἠρέμα κλίνον πρὸς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζόμενον, ἐν δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ τὴν Νίκην καὶ ταύτην ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ὡς ὁ θεός, ταινίαν τινὰ ἔχουσαν καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ στέφανον. Ἐπὶ τεσσάρων δὲ ποδῶν, ὧν μεταξὺ καὶ τέσσαρες ἴσοι πρὸς τοὺς πόδας κίονες ἵσταντο, ἀνυψοῦτο λαμπρὸς καὶ ποικίλος ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων καὶ ἐβέννου καὶ ἐλέφαντος ὁ θρόνος. Ὅσον δὲ τοῦ ἐδάφους ἦτο ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος, τοῦτο οὐχὶ ἐκ λευκοῦ, ἀλλ' ἐκ μέλανος ἦτο κατεσκευασμένον λίθου, ἵνα ἐξαίρηται ἡ λάμψις τοῦ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος.

Ποικίλος δ' ἄξιος λόγου κόσμος περιέβαλλε πανταχόθεν τὸν θεὸν καὶ τὸν θρόνον. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ σκήπτρου ἐκάθητο ὁ ἀετός, χρυσοῖ δὲ λέοντες ἐκόσμουν τὸ θρανίον, ἐφ' οὗ οἱ πόδες τοῦ θεοῦ ἐστηρίζοντο, καὶ Σφίγγες εἶχον τὸ πρόσκλιντρον, σύμβολα τῶν ἀνεξευρενήτων βουλῶν τοῦ Κρονίωνος. Ἑκατέρωθεν δ' ἦσαν ἐρύματα, ὡς τοῖχοι, ποικίλας γραφὰς τοῦ Παναίνου φέροντα, ἐν αἷς διὰ λαμπρῶν χρωμάτων οἱ ἄθλοι τοῦ εὐκλεοῦς υἱοῦ τοῦ Διὸς Ἡρακλέους ἀπεικονίζοντο. Καὶ ἄλλος δὲ κόσμος συνυπῆρχεν, ὡς καὶ ἀπεικόνισις πάντων τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Ἐπὶ τοῦ βάθρου δὲ τοῦ ἀνέχοντος τὸν θρόνον Ἔρως εὑρίσκετο ὑποδεχόμενος τὴν ἀναδυομένην Ἀφροδίτην, τὴν ἀφρογενῆ καὶ χρυσῆν καὶ ἐρασμιωτάτην τῶν θυγατέρων τοῦ Διός.

Θείαν δὲ πραότητα καὶ ἠρεμίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπερίγραπτον σεμνὴν αὐστηρότητα ἐξέφαινεν ἡ ὄψις τοῦ Ὀλυμπίου καὶ θαυμαστῶς συνηνωμένη ἦτο ἡ πραότης τῇ αὐστηρᾷ δυνάμει καὶ τῇ σεμνῇ σοφίᾳ, ἀλλὰ πάντως ἐπεκράτει ἡ ἐκπλήττουσα ἔκφρασις τοῦ μεγίστου κράτους αὐτοῦ.

Ἡ Ἀσπασία δ' ἐκπλαγεῖσα σχεδὸν ἐνέκρυψε τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Περικλέους. Ἀπαισίως δὲ σχεδὸν ἔθιγε τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἡ λαμπρότης τοῦ θείου ἐκείνου κράτους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διότι οὐδὲν μὲν γυναικεῖον ἐξέφαινεν ὁ θεὸς ἐκεῖνος, ὡς ἡ μορφὴ τῆς παρθένου Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἡ δ' ἀνδρικὴ αὐστηρότης καὶ σεμνότης καὶ ἰσχὺς τοῦ θεοπάτορος ἐξεφαίνετο ἐν τῇ ὑπάτῃ αὐτῆς ἀκμῇ.

Ἥσθετο δ' ἡ Ἀσπασία, ἐν ᾧ ἐθεᾶτο τὸν θεόν, ὀξεῖάν τινα αἰφνιδίαν ἀλγηδόνα εἰσδύνουσαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῆς...

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρκαδικὴ παιδίσκη τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς δεινῶς ἐξεπλάγη, μετὰ μικρὸν δ' ὅμως συνελθοῦσα ἀνέβλεπεν εἰς τὸν θεὸν μετὰ παιδικοῦ θάρρους.

Ἀλλ' ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ὕδωρ πολὺ ἐπεγίγνετο καὶ διὰ τοῦ χάσματος τοῦ ναοῦ ἔβλεπον οἱ ἐν αὐτῷ τὰς ἀστραπὰς ἀσπαιρούσας καὶ ἤκουον τὰς βροντὰς παταγούσας.

Τότε ἐπειράθη ἡ Ἀσπασία συναρπάσασα τὸν Περικλέα ν' ἀπέλθῃ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμενεν ἐνεὸς καὶ θαυμάζων, ὡς ἐῤῥιζωμένος. Καὶ αὐτὸς δ', ὃς εἰθισμένος τέως ἦτο νὰ κηλῆται τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς τέχνης, ἔβλεπεν ἐνταῦθα τὸ ὑψηλὸν ἐν μορφῇ, οἵαν οὐδέποτε ἐφαντάσθη. Διότι ἐνυπῆρχέ τι τῷ ἀγάλματι τούτῳ, ὅπερ ὡς νέα ἀποκάλυψις αὐτῷ παρίστατο.

Ἀλλ' αἱ βρονταὶ ἐπατάγουν κατὰ μικρὸν ἐγγύτερον.

Αἴφνης δὲ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὸν ναὸν διὰ τοῦ χάσματος αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ μικρὸν μὲν ἔξω ἑαυτῶν ἐγένοντο. Ἀλλ', ὡς ἀνέλαβον ἑαυτοὺς καὶ ἡ σκοτοδινία παρῆλθεν, εἶδον, ὅτι πλάξ τις ἐν τῷ ναῷ, ἐφ' ἧς ἔκτυποι οἱ δώδεκα θεοὶ παρίσταντο, τεθραυσμένη ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ καὶ μέλαινα ἦτο . . .

Τὸ δὲ πρόσωπον τοῦ Διὸς φοβερὸν ἀνέλαμψεν ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ κεραυνοῦ ἐπὶ χρόνον τινὰ καὶ ἐφάνη, ὅτι ἡ χεὶρ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ τοῦ θεοῦ τὸν κεραυνὸν ἐτόξευσεν, ὃς κατασυνέτριψε τοὺς ἄλλους Ὀλυμπίους θεούς . . .

Ἀλλ' ἤδη καὶ αὖθις ἔλαμπε τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ τοσοῦτον ἤρεμον καὶ ὑψηλόν, ὥστε ἡ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου κεραυνοῦ ἔκπληξις καταστελλομένη ἐκ τῆς θέας αὐτοῦ διελύετο. Τόσῳ δὲ μέγας παρίστατο ὁ θεός, ὥστε καὶ οἱ κεραυνοὶ αὐτοὶ ὡς παιγνιώδεις, ἀμυδροὶ σπινθῆρες περιέβαλον αὐτόν.

«Ὁ θεὸς οὗτος τοῦ Φειδίου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς βεβυθισμένος εἰς βαθεῖς λογισμούς, «προκύπτει τῶν ναῶν τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐπιζητῶν διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ἄπειρον, τὸ ἀνέφικτον . . .»

Βίᾳ δ' ἀναγκαζόμενος ἠκολούθησε τέλος ὁ Περικλῆς τῇ ἐπειγομένῃ Ἀσπασίᾳ.

Ἀνεζήτουν δὲ τὸν Φειδίαν.

Ἀλλ' ἐκεῖνος τέως μὲν ἀθέατος ἐθεώρει ἀμφοτέρους, ἕως ἐκεῖνοι πρὸ τοῦ θεοῦ θεώμενοι ἵσταντο, εἶτα δ' ἀπῆλθεν ἀποφεύγων τὸν πρὸς αὐτοὺς περὶ τοῦ ἔργου λόγον καὶ ἐγένετο ἀφανής.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία σύννοι ἐπανελθόντες οἴκαδε εἰς τὸ δωμάτιον εἰσῆλθον, ἀπεσείσατο αὕτη ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὴν ἐκ τῆς θέας τοῦ αὐστηροῦ καὶ ὑψηλοῦ ἔργου διάθεσιν, ὡς τὸ πτηνὸν ἀποσείεται τὰς στιλβούσας ὀμβρίους σταγόνας ἀπὸ τῶν ἐλαφρῶν αὐτοῦ πτερυγίων.

Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ Περικλέους ἄλλως διέκειτο, καὶ ἡ Ἀσπασία οὐδεμίαν ἔσχεν ἡσυχίαν, ἕως οὗ διέλυσε τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐστηρότητα τοῦ Ὀλυμπίου.

Τέλος δ' ἐπεσκοτήθη τὸ καταπληκτικὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ αὐστηρὸν τοῦ θεάματος, ὅπερ ἐθεάσαντο, ἐν ᾧ ἐβρόντα καὶ ἤστραπτε, καὶ ἐπεκράτησε καὶ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ θαυμασμὸς μόνος τοῦ ἀπαραβλήτου θεοπλάστου.

Καὶ ἡ μὲν ἀρκαδικὴ παιδίσκη καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μοὺς καὶ ὑπνώττουσα ἔβλεπεν ἔτι τὴν νύκτα ἐκείνην ἑαυτὴν περικλυζομένην ὑπὸ ἁπλέτου φωτὸς θαυμασίου κράματος, τῆς λάμψεως τοῦ χρυσοῦ, τῆς στιλπνότητος τοῦ ἐλέφαντος καὶ τῆς μαρμαρυγῆς τοῦ κεραυνοῦ.

Ὁ δὲ Περικλῆς τεταραγμένος πολλάκις ἀφυπνίσθη τὴν νύκτα ἐκείνην. Διότι εἶδε κατ' ὄναρ τὸν καθήμενον θεὸν τοῦ Φειδίου ἀνιστάμενον ἀπὸ τοῦ θρόνου μέγαν καὶ τὴν κεφαλὴν προσκρούουσαν καὶ καταθραύουσαν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἐπίσης θαυμαστὸν ὄνειρον εἶδεν.

Ἐφάνη δῆλα δὴ αὐτῇ, ὅτι ὁ ἀετὸς τοῦ Διὸς καταπτὰς ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ σκήπτρου ἐπὶ τὸ βάθρον ἐξέκοψε διὰ τοῦ ῥάμφους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν περιστερῶν τῆς χρυσῆς, φιλομειδοῦς καὶ χαριέσσης Ἀφροδίτης . . .

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XIX.

ΤΟ ΠΑΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ.

Θαυμαστῶς ἀντίθετοι πρὸς τὸν μῆνα ἐκεῖνον τοῦ μέλιτος, ὃν ἐν Ἰωνίᾳ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἶχον διατρίψαντες ἦσαν αἱ ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον αὗται πορεῖαι! Διότι ἐκεῖ μὲν ἐν τῇ φαιδρᾷ τῆς Μιλήτου ἀκτῇ ἡ γοητεία τῆς νικηφόρου γυναικείας φύσεως περιβάλλουσα διὰ τῶν ἁβρῶν αὐτῆς βραχιόνων κατεκράτει τοῦ ἀθηναίου ἥρωος, ἐνταῦθα δ' ἐν μέσῳ τῶν φρικαλέων κορυφῶν τῶν ὀρέων προσέπνει τῷ Περικλεῖ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ ἀνδρικὸν δωρικὸν πνεῦμα ἀκολουθούμενον ὑπὸ πολλῶν, ἅτινα ἐπιτήδεια ἦσαν αὐστηρῶς τὴν ψυχὴν νὰ διατιθῶσι. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ φύσις τῆς χώρας ἐνταῦθα ἐνεφύσα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ αὐστηράν τινα φρίκην καὶ παλαιὰ ἡρωϊκοῦ παρελθόντος λείψανα προσηγόρευον αὐτόν, πρὸς ἃ παραβάλλοντες ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς οἱ ἀπόγονοι, ὡς μαλθακόν τι γένος. Ἐνταῦθα ἐν τόποις, ὧν οἱ μῦθοι ἀμέσως τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων εἴχοντο, ἐλατρεύετο καὶ ἡμιλλᾶτο ἡ ἀνδρία, ἧς ἡ λατρεία καὶ ἅμιλλα ἐπιτήδειαι ἦσαν, ὡς ὀρθῶς ἡ Ἀσπασία προησθάνετο, νὰ ἐμποιήσωσι καὶ καλλιεργήσωσι καὶ ἐκθρέψωσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἑλλήνων φρονήματα δυνάμενα ἐν παντὶ πολὺ μᾶλλον νὰ θλάψωσιν, ἢ νὰ προαγάγωσι τὴν ἰσχὺν τοῦ κάλλους καὶ τῆς θηλύτητος. Ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ἐρήμων ὀρεινῶν ἀγρῶν τῶν ποιμένων κατεσκόπει ὁ Περικλῆς ἁπλοϊκὴν καί, ἂν θέλητε, ἀγροτικήν τινα ζωήν, ἥτις ἄθικτος ἔτι τοῦ πνεύματος τῆς νέας παιδείας ἐξέτρεφεν ἰδέας καὶ αἰσθήσεις καὶ ἐλπίδας, αἵτινες ἴσως μόνην τὴν δύσιν τοῦ ἀστέρος τῆς γνησίας ἑλληνικῆς διανοίας ἀνέμενον, ἵν' ἐνελίξωσι τὴν φαιδρὰν ἑλληνικὴν φύσιν εἰς πολιὰν μονότονον ὁμίχλην. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ τέχνη τῶν Ἀθηναίων στήσασα ἐνταῦθα ἐν τῷ ναῷ τοῦ ὀλυμπίου θεοπάτορος τὸ ὕψιστον καὶ τελευταῖον ἔργον, ἐφάνη ὡς ἐπισφραγισαμένη ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων εἰς ἀεὶ τὴν τοῦ αὐστηροῦ καὶ ὑψηλοῦ νίκην κατὰ τοῦ χαρίεντος καὶ καλοῦ.

Πάντα δὲ ταῦτα ἄλλως μὲν διετίθεσαν καὶ ἐκίνουν τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους, ἄλλως δὲ τὴν ψυχὴν τῆς Ἀσπασίας. Διότι οὐχὶ τέλεον ὁμοία ἦτο ἡ φύσις τῆς ψυχῆς καὶ διαφόρως διετίθετο ἑκάτερος αὐτῶν ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν. Ἡ μὲν Ἀσπασία δῆλα δὴ ἦτο ἡ πανταχοῦ δρῶσα, δίδουσα, ἐνεργοῦσα, ὁ δὲ Περικλῆς παρὰ τὴν ἀνδρικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν ὁ πανταχόθεν ἐν τῇ εἰλικρινεῖ, εὐγενεῖ ἑλληνικῇ ψυχῇ δεχόμενος,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπὸ πάντων παθαινόμενος. Ὡς δ' ὁ ἑλληνικὸς λαός, οὕτω καὶ αὐτὸς ἴστατο ἐπιδεκτικὸς ἐν μέσῳ τῶν ἀντιθέσεων καί, ὡς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἡ ἑλληνικὴ διάνοια, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀντιθέσεων διετέλει παθαινόμενος καὶ μεταβαλλόμενος μεταβολήν, ἧς ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέρμα ἀδύνατον ἦτο νὰ καταμετρηθῶσι νῦν. Ἡ δ' Ἀσπασία ἀμετάβλητος καὶ ἀμετάστατος ἔμενεν ἀκράδαντος τὴν ψυχήν, ὡς ἡ χαριτόβρυτος πρόμαχος τῆς φαιδρότητος καὶ τοῦ κάλλους τοῦ ἑλληνικοῦ βίου.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο φόβος, μή τι ἡ μικρὰ αὕτη, τέως ὑπὸ τῶν ῥοδίνων ἁλύσεων τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς εὐδαιμονίας καλυπτομένη ἀντίθεσις θολώσῃ καὶ διαταράξῃ ποτὲ τὴν ζηλωτὴν ἁρμονίαν τοῦ ἐρωτικοῦ βίου, ὃς συνήνου καὶ εὐδαιμονέστατον ἀπεδείκνυε τὸ εὐγενὲς καὶ ἔκλαμπρον τοῦτο ζεῦγος;

Ἴσως ἐπέκειτο ὁ κίνδυνος οὗτος, ἀλλὰ τὰ ῥόδα ἐκεῖνα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἐρωτικοῦ τούτου ζεύγους ἐφαίνοντο ἀμάραντα καὶ ἀποπνέοντα ἀθάνατόν τινα, μαγευτικὴν εὐωδίαν.

Πρὸς τούτοις δὲ διετέλει πάντοτε ὁ μὲν Περικλῆς δεκτικὸς καὶ δεχόμενος, ἡ δ' Ἀσπασία νικηφόρως ἐνεργοῦσα καὶ δωρουμένη.

Καὶ πολλάκις μὲν ἐν τοῖς διαλόγοις ἤριζον πρὸς ἀλλήλους καὶ οὐχὶ σπανίως ὁ Περικλῆς ἐνόμιζεν, ὅτι κατώρθου τέλος νὰ προσχωρήσῃ ἡ προσφιλὴς γυνὴ τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ καὶ διαθέσει, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατενόει, ὅτι αὕτη ἦτο ἡ μεταπείθουσα, ὅτι ἀδύνατον ἦτο αὐτῷ ν' ἀνθιστῆται πρὸς τὴν ἐνεργὸν μαγείαν, ἧς ἡ ἀπαράβλητος αὕτη γυνὴ κάτοχος ἦτο. Δι' ὃ πάντοτε εὐκόλως καὶ ἀσμένως ἐπανεφέρετο ὑπὸ τῆς περικαλλοῦς γυναικὸς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς φαιδρᾶς, ἐλευθέρας περὶ τῶν τοῦ βίου θεωρίας καὶ ἐκ τούτου πάντοτε ἡ εὐαρμοστία τῶν δύο ψυχῶν ἀποκαθίστατο καὶ πάντοτε ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νέου ἀπεδείκνυον ἔργῳ οἱ δύο τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου θαλερὸν καὶ παρεῖχον θέαμα, εἰς ὃ ἄσμενοι οἱ Ὀλύμπιοι ἄνωθεν κατέβλεπον.

Ἦτο δὲ λίαν ἔμπειρος ἡ Ἀσπασία νὰ διασκεδαννύῃ τὴν δυσθυμίαν τοῦ συμβίου. Ἀλλὰ θὰ δύνηται ἆρά γε διὰ παντὸς νὰ καταπνίγῃ τὰ νέα θάλλοντα σπέρματα τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ζωῆς, νὰ κωλύῃ τὴν πρόοδον τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως; Τό γε νῦν ἀδύνατον ἦτο νὰ προϊδῃ τις τοῦτο.

Βέβαιον δ' εἶναι τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐμπείρως πάντοτε παρεμβάλλουσα τὰ ᾄσματα τοῦ Ἀνακρέοντος ἤμβλυνε τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Περικλέους διήγειρον οἱ ἐνθουσιαστικοὶ ὕμνοι τοῦ Πινδάρου, καὶ ὅτι παρὰ τῷ ζεύγει τούτῳ ἐπεκράτει πάντοτε γνήσιον ἑλληνικὸν πνεῦμα.

Τὸ δ' ἐκ τῆς ἀφροσύνης τοῦ Ἀλκαμένους συμβὰν τῇ Ασπασίᾳ εἶχεν ἐπισκιάσαν πως ἐπὶ στιγμὴν χρόνου τὴν γαμικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Περικλέους. Ἐκ τούτου δὴ ἐλευθέρα ἀνέπνευσεν ἡ Ἀσπασία, ὡς μετὰ τοῦ συμβίου ἐπανερχομένη ἐξ Ὀλυμπίας εἰς Ἀθήνας κατέλιπε τὸ ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου. Δὲν προησθάνετο δ', ὅτι ἀμέσως πρὸ τοῦ ἐπιτευχθέντος τέρματος, ἐπ' αὐτοῦ δῆλα δὴ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀττικῆς, ἀνιαρότερόν τι ἐπέκειτο αὐτῇ. —

Ἐν ᾧ ὁ Φειδίας ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν Πανελλήνιον ἐδημιούργει Δία, ὡς πρότερον ἐν Ἀθήναις τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν τοῖς Ἀθηναίοις εἶχε πλάσας, ὁ ἑταῖρος καὶ φίλος Ἰκτῖνος ἀκαταπαύστως εἰργάζετο ἐν τῇ ἀττικῇ τῶν μυστηρίων πόλει Ἐλευσῖνι κληθεὶς ἐκεῖ, ἵνα οἰκοδομήσῃ νέον ναὸν τῆς Δήμητρος πρὸς τὴν ἑορτὴν τῶν μεγάλων μυστηρίων.

Ἦτο δ' ἤδη ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Ἐλευσινίων ἐγγὺς καὶ ὁ Ἱππόνικος, ὃς κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐκ διαδοχῆς καὶ κατὰ γένος τὸ τοῦ δαδούχου ἀξίωμα εἶχε, διέτριβεν ἤδη ἐν Ἐλευσῖνι οἰκῶν ἐν ἀγροτικῇ τινι οἰκίᾳ, ἥν, ὡς πολλοὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν πλουσίων Ἀθηναίων, ἐν τῇ καλῶς κειμένῃ Ἐλευσῖνι εἶχεν οἰκοδομήσας. Διότι ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο οὐχὶ πόρρω τῆς θαλασσίας ἀκτῆς κατ' ἀντικρὺ τοῦ εὐρίπου καὶ αὐτῆς τῆς νήσου Σαλαμῖνος. Ἦσαν δ' ἐκτισμέναι ἐπὶ λόφων αἵ τε οἰκίαι τῶν ἐγχωρίων, ὡς καὶ αἱ μεγάλαι οἰκοδομαὶ τῶν ναῶν μετὰ τῶν εὐμεγέθων ἱερῶν τεμενῶν, ἐν οἷς αὗται ἔκειντο.

Ὁ Περικλῆς δ' ἀφικόμενος εἰς Ἐλευσῖνα κατέλυσε παρὰ τὸν Ἱππόνικον, παρ' ᾧ ἔμενε καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖ παρέμεινεν.

Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν διέτριψαν οἱ ὁδοιπόροι ἐπισκοπούμενοι τὸ νέον, μέγα, ὑπὸ τοῦ Ἰκτίνου οἰκοδομηθὲν ἱερὸν τελεστήριον, ὅπερ, ὡς ὡρισμένον τοῖς Ἐλευσινίοις μυστηρίοις, μυστικὸν σηκὸν καὶ ὑπογείους λαβυρινθώδεις εὐρυχωροτάτας κρύπτας εἶχε, τοὺς τόπους, ἐν οἷς τὰ μυστήρια ἐκεῖνα ἐτελοῦντο, ὧν ἡ θέα μόνοις τοῖς μεμυημένοις ἐπετρέπετο.

Ἦσαν δὲ τὰ ἐλευσίνια μυστήρια νῦν ὁ σκοπός, ἐφ' ὃν ἐν τῷ ἅμα καὶ ὡρισμένως ἡ Ἀσπασία τὰ ὀξύτατα βέλη τῆς εὐφυΐας καὶ εὐτραπελίας ἔβαλλε. Διότι πᾶν ὅ,τι ἔφευγε τὸ φῶς, ὅ,τι ἐδίωκε τὸ σκότος, ὅ,τι περιεβάλλετο τὸ κάλυμμα τοῦ μυστηρίου, ἐφαίνετο αὐτῇ συναφὲς τῇ δεισιδαιμονίᾳ καὶ μανίᾳ. Ἐκ τούτου καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις τούτοις ἐνεῶρα κίνδυνον ἐπαπειλοῦντα τῇ ἐλευθερᾳ καὶ εἰς τὸ φῶς προβιβαζομένῃ ἑλληνικῇ διανοίᾳ.

Ὡς δέ ποτε αὕτη τὸ σέβας καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰ μυστήρια ταῦτα ἔψεγεν, εἶπεν ὁ Περικλῆς·

«Ἴσως ἡ εὐλάβεια αὕτη τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ μυστηριωδῶς ὑποδηλουμένη εὐλάβεια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καθ' ὅλου πρὸς τὰ μυστήρια, ἅτινα ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς μυχῷ ἀνεξέλικτα ἔτι καθεύδουσι. Τίς οἶδεν, ὁπόσας ἀποκαλύψεις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔτι ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου μυχοῦ θ' ἀντλήσῃ!»

«Δὲν θέλω ν' ἀκούω τι περὶ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ μέλλοντος!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία. «Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ παρόντος εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς καλῆς ἀνθρωπότητος καὶ πᾶν ὅ,τι μετὰ ταῦτα θὰ ἐπέλθῃ, θὰ εἶναι μόνον μεταβολή τις ἐπὶ τὰ χείρω. Δι' ὃ δραξώμεθα τοῦ καλοῦ φαιδροῦ παρόντος ψυχῇ τε καὶ σώματι καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει τῆς φύσεως ἡμῶν!»

Δεικνύων δ' ὁ Περικλῆς τῇ Ἀσπασίᾳ τὸν δᾳδοῦχον Ἱππόνικον ἠρώτησεν αὐτήν, ἂν ὁ ἀνὴρ οὗτος, οὗ τὸ μὲν σῶμα ὀσημέραι στρογγυλότερον, τὸ δ' ἐρύθημα τῶν παρειῶν ὀσημέραι ἐκπρεπέστερον ἐγίνετο, ἐπεδείκνυεν ἴχνος τι μανίας. Καὶ ὅμως ἦτο οὗτος οὐ μόνον τῶν μεμυημένων, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν ἀξιώματί τινι ἱερατικῷ ἐν Ἐλευσῖνι, εἷς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐπελαμβάνοντο τῆς μυήσεως τῶν μυστῶν.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐχὶ σπανίως οἱ εἰσάγοντες τοὺς ἄλλους εἰς τὴν χώραν τῆς δεισιδαιμονίας καὶ μανίας ἀπηλλαγμένοι αὐτοὶ εἶναι τῶν προλήψεων καὶ φρονημάτων, ἃ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις νὰ ἐμποιήσωσιν ἐπιβάλλονται. Ἐνίοτε δ', εἶπεν, οἱ προαγωγεῖς καὶ ὑπηρέται ἱερῶν μυστηρίων πρὸς τὰς ἡμιόνους ὁμοιάζουσιν, αἵτινες κατὰ παλαιόν τι ἔθος ὡς φορεῖς μὲν τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων χρησιμεύουσιν, ἀλλ' ὅμως οὐδαμῶς τῆς θείας εὐλογίας μεταλαμβάνουσιν, ἣν τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν φέρουσι καὶ προξενοῦσι. Καὶ ὁ ἀγαθὸς δ' Ἱππόνικος, προσέθηκε, φαίνεταί μοι ἐκ τούτων ὤν.

Ἀληθῶς δ' ὁ Ἱππόνικος μέγα μὲν ἐφρόνει ἐπὶ τῷ ἀξιώματι τοῦ δᾳδούχου, ὡς ὄντι ἐν μεγάλῃ τιμῇ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλ', ὅ,τι τῷ ἀξιώματι τούτῳ συναφὲς ἦτο καὶ ὅ,τι τοῦτο αὐτὸν ἀπῄτει, πρὸς ταῦτα ᾐσθάνετο ἑαυτὸν οὐχὶ ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ψυχικῆς τινος ὁρμῆς, ἢ ἰδίας αὐτοῦ ἀγάπης ὁρμώμενον, ἀλλ' ἐκ τούτου μόνου, ὅτι ἦτο ἐκ τοῦ γένους, ἐξ οὗ συνήθως οἱ δᾳδοῦχοι ἐξελέγοντο, καὶ ὅτι νῦν ὁ κλῆρος ἐπ' αὐτὸν ἔπεσεν.

Ἀπελογεῖτο δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους περὶ τῶν μυστηρίων, ὡς περὶ πράγματος, ὑπὲρ οὗ ὤφειλε μὲν νὰ συνηγορήσῃ, ὡς τεταγμένος ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διαφέροντος αὐτῷ.

Ἀλλοτρίως δὲ διακείμενος πρὸς φιλοσοφικὰς ἐρεύνας ἠρκέσθη τούτῳ μόνῳ, νὰ ὑποδείξῃ τῇ Ἀσπασίᾳ γραφήν τινα, ἥτις τὸ ἑστιατόριον αὐτοῦ ἐκόσμει. Ἦτο δ' ἡ γραφὴ αὕτη ἔργον τοῦ Πολυγνώτου καὶ ἀπεικόνιζε τὴν τοῦ πολυπλάνητος Ὀδυσσέως ἐπίσκεψιν τῆς χώρας τῶν σκιῶν. Παρίστατο δ' ἐν αὐτῇ ὁ Ἅιδης καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ δείματα καὶ ἐν μέσῳ τῶν ὠχρῶν σκιῶν ἀπτόητος κινούμενος ὁ ζῶν ἔτι ἥρως τῆς Ἰθάκης.

Εὐθὺς δ', ὡς ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας τὴν γραφὴν ἐπεσκέψαντο, εἶπεν οὗτος ὡς τῶν μεμυημένων εἷς, ὅτι τὰ μέρη αὐτῆς ὡς μάλιστα συναφῆ τοῖς ἐλευσινίοις μυστηρίοις ἦσαν. Καὶ ὁ Ἱππόνικος δὲ προσμαρτυρήσας αὐτῷ τοῦτο εἶπε πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Τοῦτο μόνον ἐπιτρέπεται νὰ ἐξείπωμεν, ὅτι ἡ εἰς τὸ ἱερὸν φῶς τῆς Ἐλευσῖνος ἄγουσα διὰ τοῦ Ἅιδου φέρει, διὰ τῶν φοβήτρων τοῦ Ἐρέβους. Ἀλλ' ἡ ἐν Ἅιδου τύχη τῶν μὴ μεμυημένων καὶ τῶν ἰσχυρογνωμόνως ἀπαξιούντων νὰ μυηθῶσι καταφανῶς καταδείκνυται ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ τοῖς μεμυημένοις.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἱππόνικος καὶ προέτρεψε τὴν Ἀσπασίαν σπουδαίως εἰς τοῦτο, νὰ μυηθῇ τὰ μυστήρια, ὑπομιμνήσκων αὐτήν, ὅτι κατὰ τὴν γενικὴν τῶν Ἑλλήνων πεποίθησιν οἱ μὲν μεμυημένοι τὰ ἐν Ἐλευσῖνι μυστήρια τῆς Δήμητρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μετὰ τὸν θάνατον εἰς τοὺς τῶν μακάρων λειμῶνας πορεύονται, τοῖς δὲ μὴ μεμυημένοις εἶναι πεπρωμένον χρόνον τινὰ νὰ κατατρύχωνται ἐν φρικαλέῳ σκότει καὶ ἐρημίᾳ.

«Ἤκουσα πολλῶν ἰσχυριζομένων τοῦτο,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ πάντοτε οὕτω δυσαρέστως ἡ γνώμη αὕτη ἔβαλε τὴν ἀκοήν μου, ὡς οἱ δυσάρμοστοι τόνοι, οὓς ἐπίτηδές τις ἐκφέρει ἁπηχῆ τινα κιθάραν κρούων, ἢ ὕαλον δι' ὀξέος σιδήρου ἀμύττων. Εἶναι δὲ θαυμαστόν, ὅτι τοιούτοις μύθοις συνεθίζονται καὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ὦτα καὶ γνωρίζω καλῶς, ὅτι ὑπάρχουσί τινες, οἵτινες αἰσθανόμενοι, ὅτι τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἐγγὺς εἶναι, μυοῦνται ταχέως τὰ μυστήρια, καὶ ἄλλοι, οἵτινες σπουδῇ τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἐν τῇ τρυφερᾷ παιδικῇ ἡλικίᾳ μεταδίδουσι τῆς σωτηρίας ταύτης.»

«Καὶ ἐγὼ αὐτός,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὡς καὶ πάντες σχεδὸν οἱ Ἀθηναῖοι, εἶμαι ἐκ τῶν μεμυημένων καὶ ἄσμενος θὰ ἐκοινώνουν σοι καὶ τῶν μυστηρίων τούτων, ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων.»

«Καλῶς ἐννοῶ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι τοῖς μὲν ἀμαθέσιν ἡ δεισιδαιμονία, τοῖς δ' ἔμφροσιν ἡ περιεργία ἀφορμὴ τῆς μυήσεως γίνεται. Ὡς γυνὴ δ' ἐγὼ διπλασίως δικαιοῦμαι τὴν περιεργίαν ταύτην νὰ ἔχω. Τί δ' ὀφείλω νὰ πράξω, Ἱππόνικε, ἵνα μεταλάβω τῶν μυστηρίων ἐκείνων;»

«Ἁπλοῦν εἶναι τὸ πρᾶγμα,» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος. «Τῷ προσεχεῖ ἔτει θ' ἀγγείλῃς ἐν τοῖς μικροῖς Ἐλευσινίοις, ὅτι θέλεις νὰ μυηθῇς, καί, εἰσηγουμένου τινὸς τῶν ἐποπτῶν, θὰ μυηθῇς τὰ μικρά. Ἔξ δὲ μῆνας διαλιποῦσα θὰ ἔλθῃς ἀκολουθοῦσα τῇ πομπῇ ἐξ Ἀθηνῶν ἐνταῦθα εἰς Ἐλευσῖνα, ἔνθα θὰ εἰσαγάγωσί σε καὶ θὰ μυήσωσι τὰ μεγάλα καὶ οὕτω θὰ ἐποπτεύσῃς τὰ κυρίως μυστήρια.»

«Πῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «τοσοῦτον χρόνον πρέπει νὰ καταστείλω τὴν περιεργίαν; Πρέπει ν' ἀναμείνω τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μικρὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἓξ ἔτι μῆνας νὰ ἴδω παρερχομένους, πρὶν ν' ἀποκαλυφθῶσί μοι τὰ μυστήρια; Δὲν εἶσαι δᾳδοῦχος, Ἱππόνικε; Ὡς τοιοῦτος δὲ δὲν δύνασαι νὰ διαπράξῃς, ὥστε πρὸς χάριν σου νὰ μυηθῶ ἐνταῦθα τά τε μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα;»

«Ἀδύνατον!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἱππόνικος.

«Καὶ τίς κωλύει σε;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὁ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει νὰ γίνηται ἡ μύησις καὶ ἡ ἐποπτεία, εἶναι ὡρισμένος ὑπὸ ἱεροῦ ἔθους,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἱππόνικος.

«Ἀλλὰ σὺ δύνασαι νά με ἀπαλλάξῃς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἔθους, ἂν μόνον θέλῃς!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὁ ἱεροφάντης εἶναι αὐστηρός τις καὶ σπουδαῖος καὶ τοιοῦτος, οἷος ὁ Διοπείθης ἐν Ἀθήναις,» εἶπεν ὁ Ἱππόνικος. «Θέλεις νὰ ἐπισπάσωμαι τὴν ὀργὴν τοῦ ἀρχιερέως τούτου;»

Καὶ ἐπέμεινε μὲν ἡ Ἀσπασία τῇ ἀξιώσει, ἀλλ' ὁ δᾳδοῦχος ἐπανελάμβανεν, ὅτι ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα ἦτο. Διότι ἀηδῶς διέκειτο πρὸς τὰς ἀπειλητικὰς περιπλοκὰς καὶ οὐδόλως ἐπεθύμει νὰ ἐξερεθίσῃ σύμπαν τὸ σύνταγμα τῶν Ἐλευσινίων ἱερέων. Πρὸς τούτοις δ' ἦτο εἰρηνικὸς καὶ ῥᾴθυμος.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἦλθεν ἡ πομπὴ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα. Ἐν μέσῳ δ' ἐκείνων, οἵτινες ὡς θεαταὶ ἐθεῶντο τὴν πολυάριθμον διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἐρχομένην πομπήν, ἦσαν καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ Ἱππόνικος. Ἐν ᾧ δ' ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τὰ κομιζόμενα ἱερὰ καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν μυστῶν, τῶν ἐστεφανωμένων στεφάνοις μυρρίνοις καὶ σελινίνοις καὶ φερόντων στάχυς καὶ γεωργικὰ σκεύη ἐν χερσὶν εἰς τιμὴν τῆς καρποφόρου Δήμητρος, τὴν ὄψιν μετῆγεν, ἀπήντησαν αὐτῇ αἴφνης ἐκ τοῦ μέσου τῶν παντοίων προσώπων οἱ ἀμυδροὶ ὀφθαλμοὶ καὶ αἱ χαλαραὶ παρειαὶ τῆς Τελεσίππης φανεροὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γενόμενοι ἐν τῷ φωτὶ τῶν καιομένων δᾳδῶν· διότι ὀψὲ τῆς ἑσπέρας ἡ πομπὴ ἀφίκετο.

Ἐπορεύετο δ' ὁ σύμβιος τῆς Τελεσίππης, ὁ δυνάμει τοῦ Περικλέους ἐκ νέου ἐκλεγεὶς ἄρχων βασιλεύς, ὁ ἐπιμελητὴς τῶν μυστηρίων, ἐν μέσῳ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τέλει καὶ παρ' αὐτὸν ὡς βασίλεια, ὡς μέτοχος τοῦ ἱερατικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ἱερῶν ἔργων, ὑπερήφανος καὶ ἠνωρθωμένην ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ἡ Τελεσίππη.

Σεμνὴ δ' ἐφαίνετο ἡ γαμετὴ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἐν τῇ εὐπρεπεῖ αὐτῆς εὐσαρκίᾳ. Ὡς δὲ γαυριῶσα καὶ τὴν ὄψιν αὐτῆς ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μετάγουσα τὸν πρότερον σύμβιον καὶ τὴν Μιλησίαν παρ' αὐτῷ εἶδεν, εὐθὺς ἠνώρθωσεν ἔτι μᾶλλον τὴν κεφαλὴν καὶ περιφρονητικόν τι μειδίαμα ἐφαίνετο ἐπικοιταζόμενον ἐπὶ τοῦ παχέος αὐτῆς κάτω χείλους. Τοσοῦτον δὲ σεμνὸν ἐφαίνετο καθ' ὅλου τὸ ἦθος αὐτῆς, ὡς εἰ ἴστατο καὶ αὖθις ἐν τοῖς Ληναίοις, ὡς ἡ μυστικὴ γυνὴ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διονύσου ἡγουμένη τῶν ὑπηρετικῶν αὐτῆς ἱερειῶν, τελοῦσα τὰς μυστηριώδεις ἁγιστείας, ἃς οὐδεὶς ἀνδρικὸς ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ ἐπετρέπετο, καὶ περὶ ὧν, ὅτι θὰ σιγήσωσι, πανηγυρικῶς τὰς κοινωνοὺς ἐξώρκιζεν.

Ἐν τῷ ἅμα δ', ὡς ἡ Ἀσπασία εἶδε τὴν γυναῖκα ταύτην τοσοῦτον γαυριῶσαν ἐπὶ τῇ συνειδήσει τοῦ ἱερατικοῦ αὐτῆς ἀξιώματος καὶ βέλος περιφρονήσεως ἐκ τῶν φθονερῶν αὐτῆς ὀφθαλμῶν ἐκτοξεύουσαν, ἐξηγέρθη τὸ παλαιὸν μῖσος καὶ ἡ ὀξεῖα φιλοσκώμμων ὁρμὴ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἰωνιάδος.

«Ἴδε,» εἶπε μειδιῶσα πρὸς τὸν Περικλέα, «ἴδε, ὅπως βρενθύεται ἡ πολύσαρκος καὶ λιπαρὰ σεμνὴ δέσποινα Τελεσίππη! Γενομένη πρότερον σύμβιος δύο θνητῶν, εἶναι νῦν ἡ μυστικὴ γυνὴ τοῦ θεοῦ Διονύσου! Ἀλλὰ θαυμαστὸν θά μοι ἐφαίνετο, ἂν μὴ ταχέως καὶ ὁ νεαρὸς θεὸς ἀποβάλλων αὐτὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑτέρῳ τινὶ ἐξεχώρει καὶ δὴ τῷ γάστρωνι ἐκείνῳ Σειληνῷ, τῷ ἀκολούθῳ αὐτοῦ. Διότι φαίνεται ὡς πλασθεῖσα χάριν αὐτοῦ.»

Τῶν ὀξέων δὲ τούτων σκωπτικῶν λόγων τινὲς ἔβαλον τὰ ὦτα τῆς Τελεσίππης. Ἀλλ' ἐναργέστερον ἤκουσαν τῶν λόγων τούτων ἡ Ἐλπινίκη καὶ ὁ μάντις Λάμπων, οἵτινες ὄπισθεν τῆς Τελεσίππης βαδίζοντες καὶ κατασκόπια, ὡς ἐκείνη, κύκλῳ βλέμματα στρέφοντες, ἐν ᾧ παρήρχοντο, εἶδον τὸν Περικλέα καὶ τὴν Μιλησίαν. Βλέμματα δ' ἀγανακτήσεως μόλις κατεχομένης ἐξετοξεύθησαν ἐν τῷ ἅμα κατὰ τῆς τολμηρᾶς Μιλησίας καὶ ὁ σιγηλῶς δοθεὶς ὅρκος, τὴν πρὸ πολλοῦ συνυφανθεῖσαν τιμωρίαν νὰ ἐπισπεύσωσιν, ὑπεξέκαιεν ἐν τῷ αὐτῷ τρεῖς ἐξηγριωμένας ψυχάς.

Μανικῶς δ' ὠρχοῦντο τὴν νύκτα ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσῖνος οἱ μύσται, ἡγουμένου τοῦ θεοῦ Ἰάκχου φέροντος δᾷδα. Ἐφέγγετο δ' ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ νυκτερινοῦ φωσφόρου ἀστέρος ὁ ἀνθεμόεις λειμὼν καὶ τὸν θεὸν περιέβαλλεν ὁ χορὸς ἐγκατακρούων διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἀνθηρὸν δάπεδον καὶ τινάσσων τὴν εὐβόστρυχον κεφαλὴν καὶ τὸν βρύοντα μύρτων πολύκαρπον μυρρίνον στέφανον. Παντοίους δ' ἑλιγμοὺς ἐποίουν ὀρχούμενοι καὶ σείοντες τὰς δᾷδας καὶ μύστης μύστῃ τὴν δᾷδα παρέδιδεν ἀμοιβαίως. Ἦτο δὲ τὸ μυστικὸν τοῦτο πῦρ ἱερὸν καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ ἐκθρώσκοντες σπινθῆρες ἐθεωροῦντο ὡς καθαρτικοὶ τῶν ψυχῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐδέχοντο αὐτοὺς καταπίπτοντας.

Ὡς δ' ἡ ἑσπέρα ἦλθεν, ἐν ᾗ τὰ προτέλεια πέρας ἐλάμβανον καὶ μεθ' ἣν τὰ κυρίως μυστήρια ἐν τῷ τελεστηρίῳ ἐγίνοντο, προπαρεσκευάζοντο ἤδη οἱ μύσται πρὸς ταῦτα τελοῦντες καθαρμοὺς καὶ σπονδὰς καὶ θυσίας καὶ ἄλλα ἱερὰ νόμιμα.

Ἐν τούτῳ πολλάκις μὲν ἐκ νέου ἐξεδήλου τῷ Ἱππονίκῳ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἡ Ἀσπασία καὶ παρῴρμα αὐτὸν νὰ εἰσα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γάγῃ αὐτὴν εἰς τὰ μυστήρια. Ἀλλ' ὁ Ἱππόνικος ἀνεμίμνησκεν αὐτήν, ὅτι τῆς ἑορτῆς τῶν Ἐλευσινίων ἐπιμελητὴς ὁ ἄρχων βασιλεὺς ἦτο, ὁ σύμβιος τῆς Τελεσίππης, καὶ ὅτι, ὡς ὁ ἄρχων βασιλεὺς τῶν Ἐλευσινίων ἱερέων προΐστατο, οὕτως ἡ σύμβιος αὐτοῦ ἐν τῇ ἑορτῇ ἐπεστάτει τῶν ἱερειῶν ὡς βασίλεια.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐφαίνοντο ἔτι μᾶλλον κεντοῦντα τὴν ἰδιοτροπίαν της Ἀσπασίας. Καὶ ὅμως δὲν θὰ κατώρθου βεβαίως νὰ καταβάλῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἱππονίκου, ἂν μὴ συνέβαινε καὶ αὐτῷ, ὅ,τι εἶχε παθὼν ὁ Ἀλκαμένης ἐν Ὀλυμπίᾳ. Διότι οὐχὶ μάτην ἔτρεφεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὸν δαλὸν ἐκεῖνον, ὅστις καὶ πρότερόν ποτε εἶχεν ἐπικαύσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Καί ἐν ἄλλῃ μὲν ὥρᾳ ἡ Ἀσπασία ἀναμιμνησκομένη τοῦ παθήματος ἐκείνου τοῦ Ἀλκαμένους θὰ ἐφυλάττετο, ὅπως μὴ ἀναῤῥιπίσῃ ἐκ νέου τὴν φλόγα ἐκείνην, καὶ θὰ ἐφοβεῖτο, μὴ προκαλέσῃ κίνδυνον, ὅστις ὁλέθριος αὐτῇ ἐξ αἰτίας τοῦ Περικλέους ἐφαίνετο ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι τοῦτο μόνον ἐσκοπεῖτο, ὅπως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξερευνήσῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἔμελλε νὰ καταπολεμήσῃ, ἵνα ὡς σκοπιμώτατα αὐτὸ καὶ ἐπιτυχέστατα ἐκπολεμήσῃ. Δι' ὃ ἀσμένως ἔβλεπεν ἀναφλεγομένην τὴν φλόγα τῆς ψυχῆς τοῦ Ἱππονίκου, ὃν ἄλλως περιεφρόνει· διότι ἡ φλὸξ δὴ αὕτη ὑπισχνεῖτο αὐτῇ, ὅτι ἀληθῶς θὰ πληρώσῃ οὗτος τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς.

Καὶ ὄντως οὕτως ἐγένετο. Ὁ δᾳδοῦχος δῆλα δὴ ἐπείσθη νὰ μυήσῃ αὐτὴν τότε εὐθὺς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα μυστήρια, ἅτινα ἡ Ἀσπασία πρὸ ἓξ μηνῶν ἐν Ἀθήναις ἔπρεπε νὰ μυηθῇ. Κατώρθωσε δὲ πρὸς τοῦτο νὰ παραγάγῃ τὸν δὴ λεγόμενον μυσταγωγόν, οὗ κυρίως ἔργον τοῦτο ἦτο, νὰ εἰσάγῃ τοὺς νεήλυδας εἰς τὰ μυστήρια καὶ νὰ μυῇ αὐτοὺς αὐτά ἐν τοῖς μικροῖς ἐν Ἀθήναις Ἐλευσινίοις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ὁ μὲν δᾳδοῦχος τελέσας καθαρτικάς τινας ἁγιστείας ἐκέλευσε τὴν Ἀσπασίαν νὰ ἐπιβῇ τοῦ δέρματος ἀμνοῦ, ὃν τῷ Διῒ ἔθυσεν, ὁ δὲ μυσταγωγὸς ἐμύησε μὲν αὐτὴν νόμιμά τινα καὶ ἀπόῤῥητα, ὧν εἶχεν ἀνάγκην, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι τῶν μεμυημένων ἦτο, ἵνα μὴ ἀπαγορευθῇ αὐτῇ ἡ μετὰ τῶν μυστῶν εἰς τὸν ναὸν εἴσοδος, ἐξώρκισε δ' εἶτα αὐτήν, ὅτι θὰ σιγήσῃ βεβαίως πάντοτε περὶ πάντων τῶν ἐν τῷ τελεστηρίῳ τῶν μεγάλων μυστηρίων τελουμένων.

Ὡς δ' αἱ ἡμέραι τῶν μυστηρίων ἦλθον, εἰσήγοντο οἱ μύσται οὐχὶ σύμπαντες ἐν τῷ ἅμα, ἀλλὰ κατ' ὀλίγους.

Ἐκ τῶν πρώτων δ' εἰσαχθέντων ἦσαν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία.

Μειδίαμα ἐπαγωγὸν δ' ἐμειδία ἡ Ἀσπασία, ὅτε μετὰ τῶν ἄλλων μυστῶν ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ μυσταγωγοῦ εἶδεν εἰσελθοῦσα εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ τὸν ἱεροφάντην καὶ πάντας τοὺς ἀρχιερέας καὶ βοηθούς, τοὺς μεγάλους τὸ σῶμα καὶ σεμνοὺς τὴν ὄψιν γέροντας ἐκείνους, περιβεβλημένους μὲν λαμπρὰ ἐμφαντικὰ ἐνδύματα, φέροντας δ' ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς μέν, ὧν οἱ βόστρυχοι περὶ τοὺς ὤμους περικεχυμένοι ἦσαν, διαδήματα, ἐν χερσὶ δὲ μυστηριώδεις εἰκόνας, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν δᾳδοῦχον κρατοῦντα δᾷδα.

Ἐπαγωγότερον δ' ἐμειδία ἡ ὑπερκαλλὴς Μιλησία, ὅτε ὁ ἱεροκῆρυξ τέλος ἄρας τὴν φωνὴν εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν μυστῶν πρῶτον μὲν ἐκέλευσε ν' ἀπέλθῃ πᾶς ὁ μὴ δεξάμενος τὰ μυστήρια, ὡς καὶ πᾶς ἐναγὴς καὶ πᾶς μὴ δεόντως προπαρεσκευσμένος, ἵνα ἴδῃ τὸ ἱερὸν φῶς ἐν Ἐλευσῖνι, εἶτα δ' ἐξώρκισε πανηγυρικῶς ἐκ νέου πάντας, ὅτι θὰ σιγήσωσι περὶ πάντων, ὅσα ἔμελλον νὰ ἴδωσι καὶ ν' ἀκούσωσι, καὶ τέλος ἐψιθύρισε πρὸς τὸ οὖς ἑνὸς ἑκάστου ἐρώτησίν τινα, πρὸς ἣν οἱ μεμυημένοι μόνοι ἠδύναντο ν' ἀποκρίνωνται καὶ ἣν σιγῇ εἰς τὸ οὖς τοῦ ἐρωτῶντος ἐψιθύριζον ἀποκρινόμενοι,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν ᾧ ἀθέατος ὁ χορὸς ἔμελπε τὸν εἰς τιμὴν τῶν θεῶν τῆς Ἐλευσῖνος σεμνὸν ὕμνον.

Διετέλει δὲ τὸ λεπτὸν μειδίαμα περιπετόμενον τὰ πνευματοκίνητα χείλη τῆς Ἀσπασίας καὶ ὅτε οἱ μύσται εἰς τὸ ἐνδότατον τοῦ τελεστηρίου εἰσήχθησαν, ἐν ᾧ ἱερά τινα πράγματα αὐτοῖς ὁ ἱεροφάντης τὸ μὲν πρῶτον ἔδειξεν, εἶτα δ' ὤρεξεν εἰς ἀσπασμὸν καὶ διὰ μυστικῶν, σεμνῶν λόγων ἐξηγήσατο. Ἦσαν δὲ ταῦτα λείψανά τινα τῶν παλαιοτάτων χρόνων, μυστηριώδη σύμβολα τῆς εὐλογίας καὶ λατρείας τῶν ἐλευσινίων θεῶν.

Μετὰ τοῦ αὐτοῦ δ' αὖθις μειδιάματος ἐθεᾶτο ἡ Ἀσπασία τὰς μιμητικὰς παραστάσεις τῶν ἱερῶν μύθων, αἵτινες ὑπὸ τοὺς τόνους τῆς κιθάρας καὶ τῶν αὐλῶν καὶ τῆς ᾠδῆς ἔμψυχοι καὶ δειναὶ ἐφαίνοντο ἐν τῷ μυστηριώδει ἐκείνῳ λυκόφωτι τοῦ ναοῦ.

Ἀλλ' ἤδη ἤγετο ὁ ὅμιλος τῶν μυστῶν διὰ κλίμακός τινος κάτω εἰς ὑπογείους τινὰς κρύπτας καὶ στοάς, ἐν αἷς ταχέως ὑπὸ τελείου σκότους πάντες κατελήφθησαν. Τότε δ' ἤρξαντο αἱ πλάναι καὶ μακρός, πολύμοχθος, ἀπέραντος περίπατος ἐν τῷ νυκτερινῷ σκότει. Ἐν τῇ σκοτεινῇ δ' ἐκείνῃ λαβυρινθώδει πλάνῃ μόνη ἡ φωνὴ τοῦ ἱεροφάντου σπουδαίοις καὶ σεμνοῖς τοῖς φθόγγοις ἐμφαντικὰ λόγια καὶ παραινέσεις ἀπαγγέλλοντος ἐχρησίμευεν ὡς ὁδηγός.

Αἴφνης δὲ δεινὸς βρόμος ἠκούσθη, ὡς εἰ ἐσείοντο τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, καὶ ὀρυγμοὶ καὶ κωκυτοὶ καὶ ῥόθος ὑδάτων καὶ πάταγος βροντῆς. Τῇ προτέρᾳ δ' ἠρεμαίᾳ θέᾳ ἠκολούθησε νῦν περιδεὴς ἔκπληξις καὶ φρίκη καὶ τρόμος· ἱδρὼς δὲ περιέῤῥει τὰ μέτωπα τῶν μυστῶν.

Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ηὐξάνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν δειμάτων. Διότι ἐν τῷ φωτὶ τῶν δίκην ἀστραπῆς φεγγουσῶν φλογῶν, αἵτινες ἐκ τῆς γῆς διαδοχικῶς ἐξετοξεύοντο ἐρυθραὶ τὸ χρῶμα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κυαναῖ, λευκαί, ἢ πελιτναὶ καὶ φρικώδεις, ἔβλεπέ τις φοβερὰ μορμολύκεια, βδελυρὰ τοῦ Ἅιδου τέρατα ἐλαφρῶς φεγγόμενα, οἷον Γοργόνας φοβερὰς κεφαλὰς ἐχούσας, ἐχίδνας ὀφιόποδας προσερπούσας, τερατώδεις χιμαίρας σῶμα λέοντος καὶ χιμαίρας καὶ ὄφεως συνενούσας, σεσηρυίας τὰς παρειὰς καὶ τερατοπροσώπους Ἁρπυίας, ὠχρολεύκους καὶ αἱματορρόφους Ἐμπούσας, κυνοκεφάλους δεινὸν λασκούσας Σκύλλας καὶ τὴν φρικώδη μορφὴν τῆς Ἑκάτης . . .

Ἀλλὰ δεινότερα ἐκ νέου ἐφαίνοντο φάσματα. Τέλος δ' ἐφάνη ἐν τῷ πελιτνῷ φωτὶ ὁ θάνατος, ὁ θεὸς τοῦ θανάτου, ἐπὶ ὀστῶν νεκρῶν ὡς ἐπὶ θρόνου καθήμενος, νυκτηρεφὲς ἱμάτιον ἐνδεδυμένος, τὸ μέτωπον ἀσφοδέλῳ ἐστεφανωμένος, δᾷδα ἀνεστραμμένην κρατῶν καὶ παρ' αὐτῷ ξανθὸν ἵππον ἔχων, ἐφ' οὗ ὀχούμενος ἀπείρονα γαίαν περιπετόμενος κατανύει.

Κύκλῳ δ' αὐτοῦ ἔκειντο οἱ πιστοὶ θεράποντες, ὁ Εὐρύνομος, ὁ δαίμων τῆς σήψεως, εἷς τῶν ἐν Ἅιδου δαιμόνων ἔργον ἔχων νὰ περιεσθίῃ τὰς σάρκας μέχρι τῶν ὀστῶν. Ἑκάθητο δ' οὗτος ἐπὶ νεκρῶν σαρκῶν, ὡς κόραξ, ἢ γύψ, καὶ κατέκοπτε πεινα λέος διὰ τῶν ὀδόντων τὸ σαπρὸν κρέας.

Μετὰ τοῦτον δ' ἔβλεπέ τις περὶ τὸν θάνατον τὸν Λοιμὸν καὶ τὸν ὠχρὸν καὶ κατεσκληκότα Λιμὸν καὶ τὴν Ἐρινὺν τοῦ πολέμου τὴν πτολίπορθον Ἐνυὼ καὶ τὸν νοσηρὸν καρδιόδηκτον μανικὸν Ἔρωτα καὶ τὴν Ἄτην, τὴν λυσσαλέαν δαίμονα τῆς ἀφροσύνης καὶ ἐξαπάτης καὶ βλάβης.

Καὶ ἐμειδία μὲν ἔτι ἡ Ἀσπασία, ἀλλὰ τὸ μὲν μειδίαμα οὐχὶ χαρίεν, τὸ δὲ πρόσωπον ὠχρόλευκον ἦτο . . .

Ἐν ᾧ δ' ὁ μὲν δᾳδοῦχος, νεύσαντος τοῦ ἱεροφάντου, ἀνῆπτε τὴν δᾷδα ἔκ τινος τῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀναθρωσκουσῶν πελιτνῶν φλογῶν, φρικωδέστεραι δὲ κατὰ μικρὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀντήχουν αἱ μελῳδίαι τῶν αὐλῶν καὶ ἀοράτων χορῶν, εἰσῆλθεν ἡ χορεία τῶν ἐποπτῶν εἰς σκυθρωπὴν πλήρη μυδαλέων ἀτμῶν ὑπόγειον κρύπτην. Βαρὺς δὲ ῥόθος, ὡς χειμάῤῥου, ἀντήχει ἐν αὐτῷ μακρόθεν καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὀξεῖαι ὑλακαί, ὡς ἐκ τοῦ λάρυγγος τρικεφάλου κυνός.

Διελθόντες δ' οἱ ἐπόπται τὴν μακράν, φρικαλέαν ταύτην κρύπτην, εἶδον αἴφνης ἐνώπιον αὐτῶν, ὡς ἐν ὀνείρῳ, εὐρύν τινα, αὐτοειδῆ, σκυθρωπόν, ναρκωτικὰ ὑγρὰ ἀποσταλάζοντα τόπον ὑπὸ στυγνῶν κυμαινομένων ποταμίων περιζωννυόμενον.

Ἐκεῖ ὁ μὲν ἱεροκῆρυξ, ὡς δι' ἐπῳδῆς, ὑψώσας τὸ σκῆπτρον κατέστειλε τὴν ὑλακὴν τοῦ τρικεφάλου καταχθονίου κυνός, οἱ δ' ἐπόπται εἶδον ἐκφαινόμενον τὸ τῶν νεκρῶν ἄλσος τῆς Περσεφόνης, ἐν ᾧ ἐν τῷ πελιτνῷ φωτὶ λαμπροὶ λειμῶνες ἐξετείνοντο καὶ λευκόφαιοι ἀκίνητοι λεῦκαι ὑψοῦντο σκυθρωποὺς ἀνειμένους κλάδους ἔχουσαι.

Εἶδον δ' εἶτα τὸν ἀσφοδελὸν λειμῶνα βρύοντα τῶν λυπηρῶν τούτων ἀνθῶν τοῦ θανάτου, ὧν ἡ ὠχρὰ ἄνθη ἐσείετο ὡς ὀνειρώττουσα περὶ τοὺς μακροὺς μίσχους.

Ὑπεράνω δὲ τοῦ λειμῶνος τούτου ᾐωροῦντο αἱ σκιαί, αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν, ἄνω καὶ κάτω, ὡς ἀμυδρὰ εἴδωλα, ἢ ὡς καπνός, ἄληπτα μὲν καὶ ἄφωνα, πληροῦντα δὲ τὸ εὐρύχωρον Ἔρεβος διὰ μικροῦ αὐτοειδοῦς βόμβου. Ἦσαν δ' αἱ ψυχαὶ σχεδὸν ἀναίσθητοι καὶ ὡς εἰς ἡμίυπνον βεβυθισμέναι, ἐξ οὗ ὑπὸ τοῦ ἀτμίζοντος ἔτι χλοεροῦ τῶν προσφερομένων θυμάτων αἵματος μόνου ἠδύναντο νὰ ἐξεγερθῶσιν.

Καὶ νυκτερινὰ δὲ πτηνὰ ἐπέτοντο τρίζοντα ἐν τῷ ἀέρι καὶ ταῦτα οὐχ ἧττον σκιοειδῆ καὶ φασματώδη. Σκιοειδεῖς δὲ καὶ διαφανεῖς ὠλίσθαινον ἠρέμα καὶ οἱ ἰχθύες νωθροὶ καὶ ἄφωνοι ἐν τοῖς ὕδασι τῶν ὑποχθονίων ποταμῶν. Ἦσαν δ' οἱ περιζωννύοντες τὸ Ἔρεβος ποταμοὶ ὁ Ἀχέρων, ὁ ποταμὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν αἰωνίων ἀλγηδόνων, ὁ δακρυπετὴς Κωκυτός, ὁ πύρινος Πυριφλεγέθων καὶ ὁ κυανόχροα ὕδατα ἔχων Στύγιος.

Ἐν τῷ λυκόφωτι δὲ τῶν αἰωρουμένων καὶ περιφερομένων σκιῶν τῶν νεκρῶν ἐβάδιζον οἱ ἐπόπται ὡς ἐν ὀνείρῳ περιπατοῦντες, ἡγουμένου τοῦ ἱεροκήρυκος, ἕως οὗ αἴφνης δεινή, ὡς βροντή, ψοφήσασα χαλκόδετός τις πύλη ἀνεῴγη ἐνώπιον αὐτῶν.

Τὸν χαλκόδετον δ' ὁδὸν διελθόντες εἰσῆλθον εἰς τὸν Τάρταρον, τὸν τόπον τῆς διατριβῆς τῶν ψυχῶν ἐκείνων, αἷς δὲν ἐπετρέπετο ἄλυποι καὶ ἀνώδυνοι ὑπὲρ τοῦ ἀσφοδελοῦ λειμῶνος νὰ αἰωρῶνται ἡμίυπνοι, ἀλλ' αἵτινες ὑπὸ τῶν τιμωρῶν Ἐρινύων εἰς τὴν μυχαιτάτην καὶ ταλαιπωροτάτην ἄβυσσον τοῦ Ἅιδου κατακεκρημνισμέναι ἦσαν.

Ὁποῖον δ' ἦτο τὸ πεπρωμένον πάντων ἐκείνων, οὓς ἡ χορεία τῶν ἐποπτῶν ἐν τῷ πολυωδύνῳ ἐκείνῳ τόπῳ μετὰ φρίκης ἔβλεπον; Ὁ μὲν ἐκεῖ ἔκειτο ἄφθαρτος καὶ δεδεμένος ἀπὸ τοῦ αἰωνίως στρεφομένου τροχοῦ, ὁ δ' ἔβλεπε τὴν ἀπειλητικῶς σειομένην πέτραν ὑπερκρεμαμένην, ὁ δ' ὤρεγε τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς πάντοτε ὑπεκχωροῦντας καρποὺς αἰωνίως ἄσβεστον πεῖναν αἰσθανόμενος, ὁ δ' ὤθει ἄνω πρὸς τὸν λόφον τὸν αἰωνίως κατακυλινδούμενον πέτρον ματαίως πονῶν καὶ ἱδρῶν, ὁ δ' ἤντλει διὰ τοῦ τετρημένου πίθου τὸ πάλιν ἐκχεόμενον ὑγρὸν ἀπεγνωκότως κάμνων, ὁ δὲ παρεῖχε τὰ αἰωνίως ἀνανεούμενα σπλάγχνα τροφὴν τῷ γυπὶ καὶ τὸ σῶμα τῇ ὀφεώδει μάστιγι τῶν Ἐρινύων, ὁ δὲ παίγνιον ἦτο ἐν ταῖς χερσὶ τῶν στυγερῶν ἐκείνων φασμάτων.

Ἀναρίθμητοι δ' ἦσαν αἱ εἰκόνες ἐκεῖναι τῶν ἐν Ἅιδου ταλαιπωριῶν καὶ δεινῶν καὶ δὴ αἱ εἰκόνες τῆς ματαίας, αἰωνίου, καματηρᾶς πάλης καὶ τῶν ὁρμῶν τῶν ἀνθρώπων. — —

Οὕτω διῆλθον περιδεεῖς τὴν ψυχὴν οἱ μύσται διὰ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δειμάτων τοῦ Ἅιδου, τῶν ταλαιπωριῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ τρόμου τοῦ θανάτου.

Σεμνὴ δ' ἀντήχει διὰ πάντων τούτων τῶν φαντασμάτων καὶ δειμάτων ἡ φωνὴ τοῦ ἱεροφάντου ἐξηγουμένη πάντα καὶ νουθετοῦσα.

Ἐν τούτῳ δὲ καταπληκτικώτερον κατὰ μικρὸν ἐγίγνετο τὸ σκότος καὶ ὀξύτεροι οἱ ὀλοφυρμοὶ καὶ ὁ ψόφος τῶν κολαζομένων. — Καὶ οἱ ὑποχθόνιοι δὲ ποταμοὶ ἤρξαντο ροθοῦντες καὶ σύμπαν τὸ βασίλειον τῆς νυκτὸς ἐφαίνετο στενάζον ἐπιθανάτους στεναγμοὺς κατασπαράσσοντας τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τῶν ὑπὲρ γῆς φύσις ἐφαίνετο συνοδυρομένη καὶ αἱ φωναὶ ἁπάντων τῶν πλασμάτων συνενούμεναι εἰς ἓν ἄπειρον, ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων καὶ μόχθων προκαλούμενον, Ὤμοι! . . .

Ἀλλ' αἴφνης θαυμαστὸν φῶς ἐξώρμησεν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ βαθυτάτου σκότους.

Φαιδραὶ δ' ἐν τῷ αὐτῷ χῶραι ἐπεφάνθησαν αὐτοῖς, λειμῶνες ὑπὸ χρυσῶν ἀνθῶν κατεστρωμένοι, καὶ χαρίεσσαι φωναὶ ἀντήχησαν καὶ εὐδαίμονες χοροὶ ἐχόρευον αἰωρούμενοι ὑπὲρ τῶν χαριέντων πεδίων.

Ἐνταῦθα προσένευον αὐτοῖς τὰ βασίλεια τῆς Περσεφόνης ἀπολάμποντα λαμπροῦ φωτός. Ἵστατο δ' ἐν τῷ τῶν βασιλείων ὁδῷ ἔχων τὴν λύραν ἐπ' ἀγκάλαις ὁ Ὀρφεύς, ὁ ἀρχαιότατος καὶ ἱερώτατος ἀοιδὸς τῶν μυστηρίων, οὗ τὸ ἠχῆεν στόμα μυστηριώδη τινὰ ἐξήγγελλεν.

Ὄπισθεν δ' αὐτοῦ προσένευε τοῖς μύσταις ἐκ τῆς καθαρτηρίου φλογὸς τοῦ πυρός, ἐν ᾧ αὐτὸ ἡ θεία τροφὸς ἔκρυπτεν εἰς ἔκπληξιν τῆς θνητῆς ἀφράδμονος μητρός, σῴον καὶ μειδιῶν τὸ παιδίον Δημοφῶν.

Ἀλλ' ὑπεράνω τῆς χρυσῆς πύλης τοῦ ναοῦ ᾐωρεῖτο λάμπον καὶ ὑπὸ λαμπροτάτων ἀκτίνων φεγγόμενον τὸ σύμβολον τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πτερωτῆς Ψυχῆς οὐχὶ ὡς ἀμυδρὸν εἴδωλον ἐννεοττεῦον ἐν τῷ Ἅιδῃ, ἀλλ' ἄνω φερόμενον ὑπεράνω τοῦ ἀσφοδελοῦ λειμῶνος καὶ τοῦ Ταρτάρου καὶ τοῦ Ἠλυσίου πεδίου εἰς τὸν συγγενῆ θεῖον αἰθέρα . . .

Διὰ τῆς πύλης δὲ ταύτης εἰσήχθησαν οἱ ὑποχθόνιοι ὁδοιπόροι, ἵνα ἤδη ἀληθεῖς θεαταὶ γένωνται. Διότι ἐνταῦθα ἀπεκαλύφθησαν αὐτοῖς τὰ λοιπὰ ἀπόῤῥητα τῶν μυστηρίων, ἐνταῦθα ἐξέλαμψεν αὐτοῖς τὸ τέλειον, ἱερὸν φῶς τῆς Ἐλευσῖνος καταληπτὸν ἑκάστῳ κατὰ λόγον τῆς ὀπτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως. — —

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν βαδίζουσα παρὰ τὸν σύμβιον Περικλέα μετὰ πολλῶν μυστῶν εἰς τὰ ἐλευσίνια μυστήρια εἰσήχθη, διέκειτο ἡ Ἀσπασία τεταραγμένη καὶ ἰδιοτρόπως μεταβεβλημένη. Διότι ταραχή τις πυρετώδης σχεδὸν εἶχε καταλαβοῦσα αὐτήν. Δι' ὃ ἐν σφοδρῷ πρὸς τὸν Περικλέα διαλόγῳ, περὶ ὅσων μετ' αὐτοῦ εἶχεν ἰδοῦσα καὶ ἀκούσασα, ἐπειρᾶτο νὰ ἐπανανέγκῃ τὴν διαταραχθεῖσαν ἁρμονίαν τῆς ψυχῆς. Διότι, ὡς πολλῶν νυκτεροβίων ὀρνίθων καὶ ἄλλων νυκτεροβίων ὄντων ὁ ὀφθαλμὸς τὸ μὲν σκότος στέργει, τὴν δὲ λαμπρὰν αὐγὴν τοῦ φωτὸς οὐδαμῶς ἀνέχεται, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ παιδία τοῦ φωτός, ἅτινα ἐν τῷ χρυσαυγεῖ συγγενεῖ καὶ οἰκείῳ στοιχείῳ μόνῳ εὐπραγοῦσι, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῶν ἀδυνατεῖ ν' ἀντιβλέψῃ εἰς τὰς σκοτεινὰς ἀβύσσους τῆς νυκτός. Ἐκ τούτων ἦτο καὶ ἡ Ἀσπασία. Ἐκ τούτου δὲ παρέστη αὐτῇ ἡ πορεία ἐκείνη ὡς ἐπίσκεψις τοῦ σκότους, ὡς θέα τῆς μελαίνης νυκτός, καὶ τὸ λεγόμενον φῶς τῆς Ἐλευσῖνος οὐχὶ ὡς φῶς ἐπεφάνη αὐτῇ, ἀλλ' ὡς ἀλλοῖόν τι σκότος. Διότι σκὺθρωπὸν ἦτο καὶ εἰς σκυθρωποὺς λογισμοὺς τοὺς θεατὰς μετῆγεν. Αὐτῆς δὲ τῇ διανοίᾳ παρίστατο τὸ φῶς φαιδρὸν καὶ τοῦτο μόνον ἐθεώρει φῶς, ὅ,τι ἐφώτιζεν ἅμα τε καὶ ἐφαίδρυνε τὴν ψυχήν. Τὸ δὲ πελιτνόν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ψυχρὸν καὶ τὸ μὲν πρῶτον φασματωδῶς κνεφαῖον, εἶτα δ' ἐκτυφλοῦν τὴν ὄψιν ὀξὺ φῶς, ὅπερ ὁ ἐλευσίνιος ἱεροφάντης κατέχεεν, ἵνα φωτίσῃ τὰ κρυπτὰ τῆς ζωῆς, ἐφαίνετο αὐτῇ, ὡς χλευαστικὴ ἀντίθεσις τοῦ ἀληθινοῦ, ῥοδίνου φωτός. Δι' ὃ γοητείαν καὶ ἀγυρτικὴν παιδιὰν ἀπεκάλει τὰς φανταστικὰς καὶ μαγικὰς σχεδὸν παραστάσεις τῶν ἐλευσινίων ἱερέων.

Ἐκ τούτου, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, ᾐσθάνετο νῦν ἑαυτὴν τεταραγμένην καὶ ὑπὸ δεινῶν φροντίδων κατεχομένην καὶ εἰς ἀντιλογίας παρορμωμένην.

Ἐν τούτῳ οὐδένα τῶν ξένων καὶ πολυαρίθμων ἐν Ἐλευσῖνι Ἀθηναίων διέλαθε τοῦτο, ὅτι ἡ Ἀσπασία εἰσελθοῦσα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐμυήθη τὰ μυστήρια. Ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν μύησιν αὐτὴν ἔμαθον ταχέως ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τοῦ ὀξέος ὀφθαλμοῦ τοῦ φθόνου κατεσκόπουν τὰς πράξεις τῆς Μιλησίας. Διότι αἱ ἀσπονδότεραι τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς διέτριβον ἐν Ἐλευσῖνι καὶ αὗται ἐκ τούτου νέαν ᾔσθοντο ἀγανάκτησιν καὶ ἐκ νέου εἰς τιμωρίαν παρωρμήθησαν. Ἦτο δὲ καὶ ὁ Λάμπων ἐκεῖ, ὁ πολυπράγμων Λάμπων, ὃς ἐμπείρως κατώρθωσεν ἀξιοπιστότερος καὶ προσφιλέστατος τῇ Τελεσσίπῃ νὰ γένηται, ἐξ οὗ αὕτη γαμετὴ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν ἱερῶν, τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἐγένετο, καὶ ἐξαιρέτως ἐπιτήδειον ὄργανον ἐφαίνετο τῆς μνησικάκου γυναικὸς καὶ τῆς μηχανορράφου αὐτῆς φίλης. Εἶχε δὲ κατορθώσας ὁ Λάμπων νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν ἄκακον μυσταγωγὸν καὶ ν' ἀποσπάσῃ ἐξ αὐτοῦ τὸ μυστικὸν τοῦ τολμηροῦ καὶ τῶν ἱερῶν ἐθίμων καταφρονητικοῦ τρόπου, ᾧ τὴν μύησιν ἡ Ἀσπασία ὤφειλε, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μετεδόθη ἡ ἀγγελία καὶ τοῖς ἄλλοις δυσμενῶς πρὸς αὐτὴν διακειμένοις.

Ἐκ τούτου ταχέως ἀνεκοινώθη ἡ ἀσεβὴς πρᾶξις τῷ ἄρχοντι βασιλεῖ, ὡς τῷ ἐπιμελητῇ τῶν ἱερῶν νόμων, καὶ φοβερὰ καταιγὶς συνηγέρθη ἐπαπειλοῦσα ταῖς κεφαλαῖς τῆς Ἀσπασίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τοῦ συμμάχου Ἱππονίκου, ὃς παρὰ τὰ νόμιμα συνέπραξεν αὐτῇ τὴν μύησιν.

Οὐδὲν τούτων δ' ἐγνώριζεν ἔτι ἡ Ἀσπασία, οὐδὲν περὶ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτῇ. Ἀλλά, πρὶν νὰ μάθῃ τι περὶ τῶν γιγνομένων, ἐπέκειτο αὐτῇ ἕτερόν τι, ἀλλοῖόν τι πάθημα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δαδούχου.

Ἡμέρᾳ δῆλα δή τινι ἠρίστων ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία παρὰ τῷ φιλοξένῳ Ἱππονίκῳ. Καὶ τὰ μὲν ἱερὰ νόμιμα ἐπέταττον ἐν τῷ χρόνῳ τῶν μυστηρίων ἐγκράτειάν τινα φαγητοῦ καὶ ποτοῦ, ἀλλὰ τούτου δὴ ἕνεκα ἀσμένως ἡ Ἀσπασία παρώρμα ἔτι μᾶλλον διὰ φαιδρῶν παροινίων καὶ σκολίων τὸν περιφανῆ γάστρωνα εἰς λατρείαν τοῦ ἔνθου θεοῦ Ἰάκχου μᾶλλον, ἢ τῆς αὐστηρᾶς Περσεφόνης. Οὗτος δ' ἐπεσκόπει ἐπιμελῶς τὸ ποτήριον καὶ κατὰ μικρὸν πυραυγέστεροι ἐγίγνοντο οἱ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἡ χαρίεσσα γυνὴ ἐπεξελθοῦσα ἀπεφαίνετο κατὰ τῆς σκυθρωπῆς αὐστηρότητος τῶν μυστηρίων καὶ καθ' ὅλου κατὰ παντὸς σκυθρωποῦ ἔθους καὶ κατ' αὐτῆς τῆς σκυθρωπῆς ἐννοίας τοῦ καθήκοντος, πρὸς ὃ ἀντιπαρέττατε τὸ φαιδρὸν δίκαιον τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς.

Μετὰ μικρὸν δ' ὁ μὲν Περικλῆς ἐξῆλθεν εἰς ἐπίσκεψιν συνάρχοντός τινος ἐπιδημοῦντος ἐν Ἐλευσῖνι, ἡ δ' Ἀσπασία ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἑαυτῆς δωμάτιον.

Ἀλλ' αἴφνης παρέστη ὁ πάροινος Ἱππόνικος καὶ ἥρξατο μεμφόμενος αὐτήν.

«Γύναι,» εἶπε ψελλίζων, «τὸ ὄνομά σου εἶναι, Ἀχαριστία! Δὲν ἀπήλλαξά σε ἐν Μεγάροις δεινῶν περιπλοκῶν; Τίνα χάριν ἀντὶ τούτου ἀπέλαβον; Καὶ νῦν δὲν ἐνέβαλον ἐμαυτὸν εἰς μέγιστον κίνδυνον παρεισαγαγών σε παρὰ τὰ ἱερὰ νόμιμα εἰς τὰ μεγάλα μυστήρια; Καὶ ἀντὶ τούτου οὐδεμίαν χάριν θ' ἀπολάβω, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην; Ἀλλ', ἂν τοσοῦτον ἐλευθέρα τὸ φρόνημα εἶσαι, διὰ τί τοσοῦτον βαυκὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπιδείκνυσαι πρὸς ἐμέ; Κατέχει σε φόβος τοῦ ἀνδρός; Ἀλλ' οὗτος ἀπὼν τυγχάνει. Κωλύει σε ἡ σκυθρωπὴ ἔννοια τοῦ καθήκοντος; Ἀλλὰ ταύτην πρὸ μικροῦ καταγέλαστον ἀπέδειξας. Ἴσως οὐχὶ ἱκανῶς νέος καὶ εὔμορφος εἶμαι; Ἀλλ' ἰδού, λάβε τὸν δακτύλιον τοῦτον τὸν τὰς πολυτίμους λίθους φέροντα! Δύο ταλάντων τιμὴν ἔχει! — Πιστεύεις, ὅτι πάντοτε θὰ ἐρᾷ σοῦ ὁ Περικλῆς; Δὲν πιστεύεις, ὅτι δύναται ν' ἀποβάλῃ καὶ σέ ποτε, ὡς τὴν Τελεσσίπην; Τὰ πάντα μεταβάλλονται καὶ περιστρέφονται ἐν τῇ γῇ! Μὴ πίστευε μηδενί! Ἀγε δὴ λάβε τὸν δακτύλιον, καλὸν γύναιον! Λάβε τὸν δακτύλιον τὸν τὰς πολυτίμους λίθους φέροντα καὶ δύο ταλάντων τιμώμενον! Τίς οἶδεν, ἐφ' ὁπόσον χρόνον ἔτι θὰ εἶσαι χαρίεσσα! Νῦν ἀληθῶς εἶσαι χαριεστάτη, ἀλλὰ ταχέως θὰ ἔλθῃ ὁ χρόνος, καθ' ὃν γραῖα καὶ δύσμορφος θὰ εἶσαι! — Λάβε τὸν δακτύλιον, καλὴ γύναι, καὶ δὸς ἓν φίλημα ἀντ' αὐτοῦ!»

Ἐπὶ στιγμὴν δέ τινα χρόνον ὑπεχώρησεν ὁ οἰνόφλυξ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ὀργὴν διάπυρον ἐκτοξευόντων ὀφθαλμῶν τῆς Ἀσπασίας. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐξαγριωθεὶς αὖθις ἐψέλλισεν·

«Ἀλλά, τίς εἶσαι σύ; Τίς ἀληθῶς εἶσαι; Ἑταιρίδιον ἐκ Μιλήτου, μὰ τὴν Δήμητρα! Ἑταιρὶς ἐκ Μιλήτου! Ἀπὸ τίνος δὲ χρόνου ἤρξατο ἡ ἑταιρὶς γινομένη Σπαρτιᾶτις, σώφρων δέσποινα; — Ὦ σὺ βαυκή, ἡ παραστᾶσά ποτε τῷ νέῳ Ἀλκαμένει ἄνευ ἀκκισμῶν ὡς παράδειγμα!»

Δεινὸν σπασμὸν δ' ἤσθετο καὶ ὠχρίασεν ὑπὸ τῆς ἀγανακτήσεως ἡ Ἀσπασία, ὡς τοὺς λόγους τοῦ παροίνου, βδελυροῦ ὑβριστοῦ ἤκουσεν. Ἀπέκρουσε δ' αὖθις τὸν παράφορον, ἀνέλαβε ταχέως τὸ ἱμάτιον καὶ ὥρμησεν ἔξω εἰς ἀναζήτησιν τοῦ συμβίου Περικλέους.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ὁ εὐπειθὴς φίλος τοῦ Διοπείθους, ὁ μάντις Λάμπων εἰσῆλθεν εἰς τοῦ Ἱππονίκου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἦρχετο δ' ἐκ τοῦ Διοπείθους, ὃς ἀπὸ τῆς προτεραίας ἐπεδήμει ἐν Ἐλευσῖνι.

Ὡς δῆλα δὴ τὸ πρῶτον ἔμαθον τὴν παράνομον μήνσιν τῆς Ἀσπασίας οἱ ὑπ' ἀγρίου μίσους κατ' αὐτῆς καὶ τοῦ Περικλέους κατεχόμενοι, εὐθὺς διέγνωσαν νὰ εἰσαγάγωσιν ὡς ἀσεβεῖς εἰς τὸ δικαστήριον τῆς ἱερᾶς γερουσίας καὶ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὸν δᾳδοῦχον. Ἔχαιρον δ' οἱ πολλοί, ὅτι ἠδύναντο οὕτως οὐ μόνον τὴν μισητὴν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἐπίφθονον Ἱππόνικον νὰ διαφθείρωσιν.

Ἀλλ' ἄλλα ἐφρόνει ὁ Διοπείθης, ὁ κύριος ἀρχηγὸς τῆς ἐχθρικῆς ταύτης μερίδος. Διότι οὗτος ἐσοφίσατό τι, ὅπερ μεγάλην τιμὴν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ περιεποίει. Καὶ ἄσμενος μὲν καὶ οὗτος θὰ ἐπέτρεπε τὴν κατὰ τοῦ Ἱππονίκου μήνυσιν καὶ θ' ἀπεδέχετο τὴν καταγνωστικὴν κρίσιν, ἀλλά τό γε νῦν διαλογιζόμενος εὗρισκεν, ὅτι μὴ μηνυόμενος καὶ μὴ κολαζόμενος ὁ Ἱππόνικος ὠφελιμώτερος ἠδύνατο ν' ἀποδειχθῇ τῇ μερίδι, ἢ μηνυόμενος καὶ καταδικαζόμενος.

«Ἐὰν νῦν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ αὐτοῦ καταμηνύσωμεν,» εἶπε, «βεβαίως ὁ ἰσχυρὸς Περικλῆς πᾶσαν τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ μεταχειριζόμενος θὰ παραστῇ αὐτῷ καὶ τότε ἢ ὅλως θ' ἀπαλλαγῇ πάσης ζημίας, ἢ εἰς ἐλάσσονα, ἢ ὅσην ἡμεῖς εὐχόμεθα, ζημίαν θὰ ὑποπέσῃ. Διότι ἴσως εἰς χρηματικὴν ζημίαν μετρίαν πρὸς τὸν πλουσιώτατον τῶν Ἀθηναίων θὰ περιπέσῃ καὶ τότε ἐκτίνας αὐτὴν θὰ διατελῇ πάντοτε ὁ αὐτὸς ὤν. Ἀλλ' ἄλλως θὰ ἔχωσι τὰ πράγματα, ἐὰν μὴ νῦν ἐν τῷ ἅμα λόγον περὶ τῆς πράξεως παρ' αὐτοῦ αἰτήσωμεν, ἀλλὰ τὴν μήνυσιν τό γε νῦν ὡς ἀσφαλῆ ἀπειλὴν νὰ αἰωρῆται ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀφῶμεν. Θὰ γνωρίσωμεν δ' αὐτῷ τό γε νῦν, ὅτι καλῶς τὰ γενόμενα γνωρίζομεν, καὶ ὅτι ἐν ἡμῖν εἶναι νὰ διαφθείρωμεν αὐτόν, ὁπόταν θελήσωμεν. Τοῦτο θὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἐν παντὶ πειθήνιον καὶ μόνος ὁ φόβος θὰ ἐπαρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κέσῃ, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν ὄργανον τῶν ἐπιβολῶν ἡμῶν. Διότι τοιοῦτός τις εἶναι, οἷος τὴν ἡδονὴν καὶ ῥᾳθυμίαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο στέργων πᾶσαν δαπάνην καὶ τὴν ὑψίστην θὰ ὑποστῇ, ἵν' ἀπαλλαγῇ πάσης ἀδημονίας καὶ περιπλοκῆς. Ἡ ἰσχὺς δ', ἣν ἐν Ἀθήναις ἔχει καὶ ἡ δύναμις τοῦ πλούτου εἶναι μεγάλη, ἀλλ' ὠφελιμώτερον θ' ἀποβῇ τὸ ῥεῦμα τοῦτο εἰς τὸν ἡμέτερον τροχὸν προχεόμενον, ἢ εἰς τὸν τῶν ἐναντίων.» —

Ταῦτα εἶπεν ὁ πονηρός, μηχανορράφος ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ ἔπεμψε τὸν Λάμπωνα εἰς τοῦ Ἱππονίκου.

Κατέλαβε δ' ὁ μάντις τὸν δᾳδοῦχον ἐν παραδόξῳ τινὶ καταστάσει. Διότι καὶ μεμεθυσμένον εὗρεν αὐτὸν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἐν διαπύρῳ ὀργῇ, εἰς ἣν εἶχε περιστῆσαν αὐτόν, ὅ,τι πρὸ μικροῦ ἐξ αἰτίας τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους συνέβη.

Ἐν τούτοις ὁ Λάμπων ἤρξατο διαλεγόμενος σπουδαίως πρὸς αὐτὸν καὶ οὕτω διακείμενον καὶ ἐξεῖπεν αὐτῷ, ὅτι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ἐγένετο, ὅτι εἰσήγαγε τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους διὰ τρόπου προσκρούοντος τοῖς ἱεροῖς νομίμοις εἰς τὰ μυστήρια.

Ἐκ τούτων τῶν λόγων τοσοῦτον διεταράχθη ὁ πάροινος Ἱππόνικος, ὥστε σχεδὸν νηφάλιος ἐγένετο. Ἀλλ' ὁρμητικωτέρα ἐκ τούτου ἐξερράγη ἡ ὀργὴ αὐτοῦ κατὰ τῆς Μιλησίας καὶ ἤρξατο ὀδυρόμενος καὶ καταρώμενος αὐτῇ ὡς ἀπατηλῇ καὶ λυμεῶνι.

«Δράξασθε αὐτῆς!» ἀνεφώνησε, «τροχίσατε, ἀνασκολοπίσατε, διαπείρατε αὐτήν, μεταχειρίσθητε αὐτήν, ὡς θέλετε, διότι παντὸς ἀξία εἶναι!» —

Ἄσμενος δ' ἔβλεπεν ὁ Λάμπων τὴν ἔκρηξιν ταύτην τῆς κατὰ τῆς Ἀσπασίας ὀργῆς, ἄσμενος ἤκουε τοὺς λόγους τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρωργισμένου Ἱππονίκου καὶ πονήρως εἰς τὸ ἔσχατον ἐπιτείνας τὸν χόλον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν φόβον τῆς ὀλεθρίας μηνύσεως ἤρξατο εἶτα ὑποδεικνύων, ὅτι οἱ προτιθέμενοι νὰ καταμηνύσωσιν αὐτοῦ πρόθυμοι εἶναι νὰ ἔλθωσιν εἰς λόγους συμβιβαστικοὺς πρὸς αὐτόν. Ἠρώτησε δ' ἔπειτα αὐτόν, ἂν ἐδέχετο τὴν πρόσκλησιν, ἣν πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πέμπουσιν εἰς μυστικὴν ἔντευξιν αὐτὸν καλοῦντες. Ὁ δ' Ἱππόνικος ἀνέπνευσεν ἐλεύθερος καὶ ὑπισχνεῖτο ἐκ τῶν προτέρων, πάντα ὅτι θὰ συγχωρήσῃ, ὅσα ἂν ἀπαιτήσωσιν. Ἐκ τούτου ὥρισαν αὐτός τε καὶ ὁ Λάμπων τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως.

Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα ὁ Λάμπων καὶ ὁ Ἱππόνικος πρὸς ἀλλήλους διελέγοντο, διέτρεχεν ἡ Ἀσπασία τὰς ἀγυιὰς τῆς Ἐλευσῖνος. Ἀλλὰ ταχέως τὸ πλῆθος ἐξηνάγκασεν αὐτὴν νὰ ἐπίσχῃ τὸ ταχὺ βῆμα. Ὡς εἰκὸς δέ, πολλοὶ εἶδόν τε καὶ ἀνεγνώρισαν αὐτήν. Ἐκ τούτου ᾔσθετο, ὅτι πάντες ἐθεώρουν αὐτὴν μετὰ προσοχῆς καὶ τοῦτο ἀναγκαίως εἰς ταραχὴν καὶ ἀδημονίαν αὐτὴν περίεστησεν.

Εἶχον δ' ἐξερεθίσαντες καὶ δυσμενῶς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν διαθέντες τὸ ἐν Ἐλευσῖνι συρρεῦσαν πλῆθος διὰ παντοίων τρόπων οἵ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες οἱ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὴν διακείμενοι. Πρὸς τοῦτο δὲ συνετέλεσαν τὰ τῆς παρανόμου μυήσεως, ἅτινα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα τοῖς πᾶσι μετὰ μικρὸν μετεδόθησαν. Ἦσαν δὲ καί τινες, οἵτινες θρασυνόμενοι ἔλεγον φανερῶς, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἑταίρα τις ἦτο πρότερον καὶ ἐν Μιλήτῳ καὶ ἐν Μεγάροις, ὅθεν δὴ κακῶς ἔχουσα καὶ ἐξυβρισθεῖσα ἐξεδιώχθη, καὶ ὅτι τούτου δὴ ἕνεκα ὕβρις ἦτο εἰς τοὺς θεοὺς ἡ μύησις αὐτῆς. Ὡς δὲ συνήθως ἐν τοῖς τοιούτοις συμβαίνει, ὑπερβολικοὶ λόγοι καὶ μῦθοι μωρότατοι διαδιδόμενοι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διήγειραν περιφρόνησιν καὶ δὴ καὶ ἀγανάκτησιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὕτω διέκειτο καὶ τοιαῦτα ἐφρόνει τὸ πλῆθος, εἰς ὃ σπεύδουσά ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους περιδεῶς ὠστίζετο.

Ἦσαν δὲ καί τινες ἰατροί, οἵτινες περίεργοι ἠκολούθουν αὐτῇ καὶ δὴ ὄπισθεν πορευόμενοι ὑβριστικοὺς λόγους ἐξετόξευον, οἵτινες ἀναγκαίως ἔμελλον νὰ πλήξωσι τὴν ἀκοὴν καὶ ἀνίας αὐτῇ πρόξενοι νὰ γένωνται.

«Τί καινὸν λέγεται ἐν Ἀθήναις;»

«Οὐδὲν ἕτερον, ἢ ὅτι γυνή τις ἐκεῖ δόρυ καὶ ἀσπίδα φέρει καὶ ὅτι οἱ ἄνδρες γυναικώδεις ἐγένοντο . . .»

«Ἀληθῶς γυνή τις τὸ κράτος ἐν Ἀθήναις ἔχει . . .»

«Λέγεις περὶ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς;»

«Ὄχι, ἀλλὰ περὶ Μιλησίας τινὸς ἑταίρας. Λέγεται πρὸς τούτοις, ὅτι ταχέως ὁ Περικλῆς θὰ στήσῃ αὐτὴν χρυσῆν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.»

«Ὁ δυστυχὴς Περικλῆς! Οὐδέποτε ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ πρὸς τὰς γυναῖκας. Καὶ τῆς Ἐλπινίκης δ' ἐραστὴς ἐγένετο καὶ πάντες καλῶς γνωρίζουσιν, ὅτι γραῖα ἤδη διὰ τῶν γεγηρακυιῶν αὐτῆς χαρίτων προσείλκυσεν αὐτὸν ἐκείνη . . .»

«Δὲν εἶναι ἡ Μιλησία αὕτη αὐτὴ ἐκείνη, μεθ' ἧς περιήρχετό ποτε τὴν ἐλάσσονα Ἀσίαν;»

«Καὶ μάλα! Καὶ δὴ λέγεται, ὅτι ἐπορεύθη μετ' αὐτῆς εἰς προσκύνησιν τοῦ χιτῶνος τῆς ἡρωοκρατείρας Ὀμφάλης, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ ἐν Ἐφέσῳ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος κρέμαται . . .»

«Ἀλλά, πῶς ἐνέπεσεν αὐτῷ ν' ἀγάγῃ νῦν τὴν αὐτὴν γυναῖκα μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν τραχεῖαν Πελοπόννησον, ἣν ἀδύνατον ν' ἀγαπήσῃ αὕτη, ὡς οἰκείαν χώραν; Αἰγαλαῖ, λέγει παροιμία τις, μαλακῶς καθεύδουσιν . . .»

«Ἀληθῶς λέγεται, ὅτι ἤδη αἱ ἐμπίδες τῆς Ἤλιδος λίαν ὀχληραὶ αὐτῇ ἐγένοντο. Πιστεύω δ', ὅτι καὶ οἱ οἶστροι τῆς Ἐλευσῖνος ἧττον ἀρεστοὶ αὐτῇ θὰ φανῶσιν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἀληθῶς ὁ βόμβος αὐτῶν φαίνεται ἥκιστα αὐτῇ ἀρέσκων!»

«Ἀλλά, τί ζητοῦσιν ἐν τῇ ἀγωνιστικῇ Ὀλυμπίᾳ, ἢ ἐν τῇ σεμνῇ Ἐλευσῖνι αἱ ἐκ τῆς νεοττιᾶς τῆς Παφίας τρυφεραὶ αὗται, ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐπὶ πορφυρῶν κροκύδων εἰθισμέναι νὰ κατακλίνωνται ὄρνιθες, αἱ τακερὸν βλέπουσαι, καλλιπήχεις, ἀνόστεοι, μαλθακαὶ καὶ γοήτιδες αὗται Ἰωνιάδες;»

Τοιοῦτοι ὑβριστικοὶ λόγοι ἐκ κακόνου διαθέσεως προερχόμενοι ἔβαλλον τὴν ἀκοὴν τῆς διὰ τοῦ κατὰ μικρὸν αὐξανομένου πλήθους πορευομένης Ἀσπασίας!

Ὡς δὲ τοῦτο ἐπὶ μακρὸν ἐγίνετο, ἔστη αἴφνης ἐκ σταθερᾶς καὶ ταχείας διαγνώμης ἡ Ἀσπασία, ἀπεκαλύψατο τὴν κεφαλὴν οὕτως, ὥστε ἐλεύθερον τὸ πρόσωπον τελείως ὁρατὸν νὰ γένηται καὶ στρέψασα ἤρεμος τοὺς πυριλαμπεῖς αὐτῆς ὀφθαλμοὺς προσέβλεψε τοὺς περὶ αὐτήν.

Εἶτα δ' ἀνοίξασα τὸ ῥόδινον στόμα εἶπε τὰ ἑξῆς πρὸς τοὺς περιστοιχίζοντας καὶ κεχηνότως ἀτενίζοντας εἰς αὐτήν·

«Πολλοὶ ἐνιαυτοὶ παρῆλθον, ἐξ οὗ ποτε ἐν ἀμηχανίᾳ ἱστάμην ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Μεγαρέων περιστοιχιζομένη ὑπὸ τοῦ ὄχλου καὶ ἀναιτίως ὑβριζομένη, ἀναιτίως διὰ λόγων καὶ βλεμμάτων καταδιωκομένη. Ὡς σκοπὸς δέ, καθ' οὗ βλέμματα διαπύρου μίσους καὶ λόγοι ὑβριστικοὶ ἐξετοξεύοντο, ἐθεωρούμην· διότι Δωριεῖς ἦσαν οἱ περιστοιχίζοντές με ἐχθροί. Ὑβριστικοὺς δὲ λόγους ἐκπέμποντες ἔσκωπτόν με ἀδίκως καὶ ἀναιδεῖς χεῖρας ἐπέβαλλόν μοι· διότι οἱ διωκτῆρές μου ἦσαν ὠμός, ἄγριος δωρικὸς ὄχλος. Καὶ σήμερον δὲ περιστοιχίζομαι ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Ἐλευσῖνος, ἀλλ' ἤρεμος καὶ θαῤῥαλέα ἐπαίρω τὴν κεφαλήν· διότι Ἀθηναῖοι εἶναι, ὡς μοι φαίνεται, οἱ πλεῖστοι τῶν περιστοιχιζόντων με, οὐχὶ Δωριεῖς, ἀλλ' Ἴωνες, ὧν ὀξύτατον βέλος κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ θρασὺ βλέμμα εἶναι καὶ ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄφρων λόγος, ὃς ἕτοιμος πάντοτε ἐκ τῆς ὀξείας αὐτῶν γλώσσης ἐκπέμπεται. Ἀλλά, πρὸς τί περιστοιχίζετέ με; Διὰ τί ἐμβλέπετε εἰς ἐμέ; Παρανόμως εἰσέδυν εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος, λέγετε; Ἀλλὰ μὴ εἶσθε μικρολόγοι, μεγαλόφρονες Ἀθηναῖοι! Μὴ πείθεσθε εὐκόλως τοῖς νεύμασι καὶ τοῖς λόγοις ἐκείνων, οἵτινες τὸ μὲν φῶς μισοῦσι, στέργουσι δὲ τὸ σκότος καὶ οἵτινες πωλοῦσιν ὑμῖν ἀντὶ φωτὸς τὸ σκότος! Ω ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ τιμᾶτε τοσοῦτον τὸ σκυθρωπὸν ζεῦγος τῶν θεῶν τῆς Ἐλευσῖνος καὶ μὴ ἀμνημονεῖτε τῆς πατρίου Παλλάδος Ἀθηνᾶς, τῆς φαεινῆς θεοῦ, τῆς ἀληθινῆς καὶ σεμνῆς Πολιάδος τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀττικῆς, ἧς τὸ ἄγαλμα ἐν ἱλαρᾷ λαμπρότητι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὑψοῦται ἀποσοβοῦν τὰ τοῦ σκότους λοχεύματα!»

Ταῦτα εἶπεν ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους θαῤῥαλέον καὶ ἄφοβον ἐγείρουσα τὸ λάμπον πρόσωπον πρὸς τὸ περὶ αὐτὴν συνηθροισμένον καὶ ὠστιζόμενον πλῆθος, οἱ δ' ἄνδρες ἀντέβλεπον ἀλλήλοις καὶ ἔλεγον·

«Πρὸς τῶν θεῶν! ὑπερκαλλὴς εἶναι ἡ Μιλησία αὕτη Ἀσπασία καὶ πολλὰ πρέπει νὰ συγχωρήσῃ τις αὐτῇ!»

Τοιαῦτα ἔλεγον καὶ παραχωρήσαντες μικρὸν τῆς ὁδοῦ ἀφῆκαν αὐτὴν νὰ προχωρήσῃ ἀνενόχλητος. —

Ἀλλ' οἱ ἑταῖροι τοῦ Διοπείθους, ὧν πολλοὶ ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου ἐκείνου ἦσαν, χαλεπώτερον νῦν διετέθησαν καὶ σπουδῇ πορευθέντες πρὸς τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὅτι ἡ Ἀσπασία θρασὺ τὸ μέτωπον ἄρασα ἐνώπιον τοῦ συνηγμένου πλήθους περιφρονητικῶς ἠγόρευσε περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν σεμνῶν θεῶν τῆς Ἐλευσῖνος.

Ἦτο δ' ἤδη ὥρα τῆς ἐντεύξεως, εἰς ἣν εἶχον καλέσαντες τὸν Ἱππόνικον.

Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν σκυθρωπῶν, κεκηρυγμένων πολεμίων τοῦ Περικλέους ἦσαν συνηθροισμένοι παρὰ τῷ ἱερεῖ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ δὲ τρέμων δᾳδοῦχος πρὸς πάντα μεγίστην προθυμίαν ἐπεδείκνυεν. Ἐπερειδόμενος δ' ἐπὶ τοὺς λόγους καὶ τὴν ἔκρηξιν ἐκείνην τῆς κατὰ τῆς Ἀσπασίας ὀργῆς, περὶ ὧν ὁ μάντις Λάμπων ἐμαρτύρει, κατέλεγεν ἤδη αὐτὸν ὁ Διοπείθης εἰς τοὺς συμμάχους καὶ συμβοηθούς.

Χάριν αὐτοῦ, οὕτως ἔλεγεν, ἔμελλον ν' ἀναβάλωσι καὶ τὴν κατὰ τῆς Ἀσπασίας ἐκείνην λίαν βαρεῖαν κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων μήνυσιν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον ἂν αὐτὸς ἄξιος τῆς συγγνώμης φαίνηται. Ἵνα δὲ διαφθείρωσι τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους, ἔλεγον οἱ συνωμόται, ἐξήρκουν οἱ αὐθάδεις ἐκεῖνοι καὶ ἀσεβεῖς λόγοι, οὓς ἐνώπιον τοῦ συνηγμένου πλήθους περὶ τῶν ἐλευσινίων θεῶν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ. Ὁπόταν θέλωσιν, ἔλεγον, ἠδύναντο ἐκ τούτου μόνου νὰ εἰσαγάγωσιν αὐτὴν εἰς τὸ δικαστήριον ἀσεβείας καὶ καταφρονήσεως τῶν ἱερῶν.

Ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐν αὐτοῖς, οἵτινες ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἔπρεπε περαιτέρω νὰ χωρήσωσι, νὰ μὴ ἀρκεσθῶσι τούτῳ μόνῳ, τῇ κατὰ τῆς Μιλησίας μηνύσει, ἣ πάντως γυνὴ εἶναι, ἀλλὰ νὰ ἐπιχειρήσωσιν αὐτῷ τῷ Περικλεῖ. Ὑπῃνίττοντο δὲ καὶ τὴν ὀλεθρίαν μεταβολὴν τῆς πολιτείας, ἧς αὐτὸς αἴτιος ἦτο, τὴν ἄμετρον ὀχλοκρατίαν, ἥτις διὰ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ ἐπεκράτει καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου ἐχαλινοῦτο, ἢ ὑπὸ τῆς ἰδίας τοῦ δημοτικοῦ στρατηγοῦ ἰσχύος. Τῇ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ἑνὸς ἀνδρὸς ἄρα, ἔλεγον, ἐπιτρέπονται τὰ τῶν Ἀθηναίων. — Τινὲς δ' αὐτῶν ἔλεγον, ὅτι ἄνδρες, οἷοι ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Σωκράτης καὶ οἱ σοφισταί, εἶναι ἡ κυρία ῥίζα τοῦ ἐν τῇ πόλει κακοῦ. Διότι οὗτοι δὴ διδάσκουσι τοὺς Ἀθηναίους νὰ παῤῥησιάζωνται καὶ αὐθαδῶς νὰ λέγωσι περὶ θεῶν καὶ τῶν θείων, ὥστε τούτοις μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθῶσιν. Ἦσαν δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐχθροὶ καὶ ζηλωταὶ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ ἐν τοῖς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνεταίροις τοῦ Διοπείθους, οἵτινες εὔχοντο νὰ ἴδωσι καὶ τοῦτον καταδιωκόμενον.

Ἀπήστραπτον δ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Διοπείθους, ἐν ᾧ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀπηγγέλλοντο· διότι πάντες οὗτοι οἱ ἄνδρες ἦσαν ἐξ ἴσου μισητοὶ αὐτῷ.

«Θὰ κατορθώσωμεν πάντας τούτους νὰ διαφθείρωμεν,» εἶπε, «τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ἢ πάντας ὁμοῦ ἐφ' ἅπαξ, ἀλλὰ φυλάξωμεν πονήρως τὸν καιρόν, ἀναμείνωμεν, ἕως οὗ εὔνους πρὸς τὰς ἐπιβουλὰς ἡμῶν τοὺς Ἀθηναίους καταλάβωμεν. Τό γε νῦν δ' ὅμως προπαρασκευάσωμεν πάντα κρυφῇ πρὸς διαφθορὰν πάντων τούτων τῶν ἀσεβῶν πάντα ἀκριβῶς ἐπινοοῦντες.»

Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως. Περὶ πολλῶν δ' εἶτα ἐσκέψαντο, πολλὰ ἐχάλκευσαν οἱ εἰς τοῦ Διοπείθους συνελθόντες ἄνδρες.

Ἡ δ' Ἀσπασία τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τοῦ Ἱππονίκου. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ μικρὸν πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος ἦλθεν ὁ Περικλῆς μόνος πρὸς τὸν δᾳδοῦχον.

Ἠξίου δ' ὁ Περικλῆς λόγον νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ περὶ τῶν δεινῶν εἰς τὴν Ἀσπασίαν ὕβρεων, ἀλλ' ὁ Ἱππόνικος προὐφασίζετο τὴν μέθην, ἧς ἐν μέρει αἰτία ἡ Ἀσπασία αὐτὴ ἦτο, ὡς παροξύνασα αὐτὸν διὰ τῶν σκολίων τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ δι' ἐπιχαρίτων λόγων κατὰ τὸ εὔθυμον ἄριστον καὶ παρορμήσασα εἰς διονυσιακὴν ἐλευθερίαν. Εἶτα δ' ὠδύρετο πικρῶς ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ καὶ τῷ κινδύνῳ, εἰς ὃν εἶχε περιπεσὼν ὡς παρανόμως εἰσαγαγὼν τὴν Ἀσπασίαν εἰς τὰ μυστήρια καὶ ᾐτιᾶτο καὶ αὐτὸν τὸν Περικλέα περὶ τούτου.

Ἠλέησε δ' ὁ Περικλῆς αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀμηχανίᾳ ταύτῃ καὶ ὑπέσχετο, ὅτι θὰ προστατεύσῃ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ Ἱππόνικος οὐδαμῶς κατεπραΰνετο.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς σείσας τοὺς ὤμους ἀπηλλάττετο, ἠκο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λούθησεν αὐτῷ ὁ δᾳδοῦχος μέχρι τῆς θύρας. Ἐκεῖ δὲ πολλάκις μεταστραφεὶς ἐψιθύρισε τέλος πρὸς τὸ οὖς τοῦ παλαιοῦ φίλου τὰ ἑξῆς·

«Φυλάττου, Περίκλεις! Παρὰ τῷ Διοπείθει χθὲς ἐν κνεφαίᾳ ὥρᾳ φοβερά τινα ἐχαλκεύθησαν. Καὶ ἐγὼ δ' ἤμην παρ' αὐτῷ — ἐξ ἀνάγκης — διότι ἐκινδύνευον περὶ τοῦ βίου. — Φυλάττου τὸν Διοπείθην καὶ κατάστησον αὐτὸν ἀβλαβῆ, ἐὰν δύνησαι. Θέλουσι νὰ διαφθείρωσι τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὸν Φειδίαν καὶ σὲ αὐτόν. Ἐμοῦ δ' εἶναι κύριοι οἱ ὠμοὶ ἐκεῖνοι — ὤφειλον νὰ κατανεύω οὕτω καὶ ν' ἀποδέχωμαι πάντα, ὅσα προὐτείνοντο — ἀλλ' εἴθε οἱ κύνες καὶ οἱ κόρακες νὰ κατασπαράξωσι τὸν ἱερέα ἐκεῖνον τοῦ Ἐρεχθέως καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτόν.» —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XX.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΣΠΑΣΙΑΣ.

Πολλὰ ἔτη παρῆλθον, ἐξ οὗ ὁ παῖς Ἀλκιβιάδης βαλὼν τὸν δίσκον εἶχε τρώσας τὸν συνήλικα ἐν τῷ Λυκείῳ.

Ἀνθηρὸς νεανίας δ' ἦτο νῦν ὁ παῖς καὶ ἐνήλικος· διότι ὀκτωκαιδεκέτης ἦτο νῦν. Ὡς δ' ἐν Ἀθήναις ἔθος ἦτο, συνεστάθη τότε μετὰ τῶν ἄλλων νεανιῶν, οἵτινες ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐνήλικοι ἐγένοντο, τοῖς δημόταις καὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν εἰσήχθη εἰς τὸ παρὰ τῇ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπωρείᾳ τῆς Ἀγραύλου ἱερόν, ἐν ᾧ πανηγυρικῶς τὸν ὅρκον ὤμοσεν, ὃν ἕκαστος Ἀθηναῖος πολίτης γιγνόμενος ὀμνύων καθιέρου ἑαυτὸν τῇ πατρίδι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὤμοσε δὲ τὸν ἐξῆς ὅρκον· Δὲν θὰ καταισχύνω τὰ ἱερὰ ὅπλα, οὐδὲ θὰ ἐγκαταλίπω τὸν παραστάτην ἐν κινδύνῳ, θὰ ὑπερασπίσω δὲ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ τὴν πατρίδα οὐχὶ ἐλάττονα, ἀλλὰ μείζονα τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν τοῖς ἐπιγιγνομένοις θὰ παραδῶ· θὰ πείθωμαι δὲ τοῖς νόμοις, οὓς τὸ πλῆθος ἱδρύσατο καὶ οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψω τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν οὐδὲ τὴν ἀπείθειαν πρὸς αὐτούς.

Ἀλλ' ἡ πατρίς, ἣν τὸν ὅρκον τοῦτον τῆς πίστεως ὁ Ἀλκιβιάδης ὤμοσε, μικρά τινα τό γε νῦν παρ' αὐτοῦ ἠξίου καὶ μετρίαν πεῖραν τοῦ ζήλου καὶ τῆς σπουδῆς αὐτοῦ ἐλάμβανε· διότι ὡς περίπολοι τό γε νῦν μόνον οἱ ἐνήλικοι ἀποδειχθέντες νεανίαι ὤφειλον νὰ ὑπηρετῶσι τῇ πατρίδι. Ἀλλ' ἡ περιπολία αὕτη συνέκειτο ἐκ μικρῶν πορειῶν πρὸς φυλακὴν τῆς χώρας τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰς τοιαύτας ὡς τέρψιν μᾶλλον, ἢ ὡς βάρος τι ἐθεώρουν οἱ ἔφηβοι.

Ἡ πόλις ἄρα παρεῖχε τῷ νεαρῷ υἱῷ τοῦ Κλεινίου πολλὴν σχολὴν καὶ ἠδύνατο οὗτος ν' ἀπολαύῃ τῆς χρυσῆς αὐτοῦ νεότητος. Συνέφηβοι δ' αὐτοῦ ἦσαν ὁ νέος Καλλίας, ὃς τὸν πατέρα Ἱππόνικον γνίφωνα ἀπεκάλει, καὶ ὁ νέος Δῆμος, ὁ ὀνομαστὸς ἐπὶ κάλλει υἱὸς τοῦ Πυριλάμπους, ὃς ὡσαύτως τῆς γνώμης ἦτο, ὅτι ὁ πατὴρ Πυριλάμπης οὐδεμίαν ἐμπειρίαν εἶχεν ὀρθῶς τὸν πλοῦτον νὰ μεταχειρίζηται. Ἦσαν δ' ἀχώριστοι ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Καλλίας καὶ ὁ Δῆμος. Καὶ τὸν Ξάνθιππον δὲ καὶ Πάραλον, οἷς ἥκιστα συνεχώρει τὸ τῶν ἐναρέτων ὄνομα, παράγων ἐνίοτε ὁ εὐτράπελος Ἀλκιβιάδης καθίστη μὲν κοινωνοὺς τῶν παρατόλμων αὐτοῦ ἐπιβολῶν, ἀλλ' οὗτοι ὤφειλον πάντοτε ν' ἀρκῶνται τῷ τοῦ δευτεραγωνιστοῦ προσώπῳ τὸ μέν, διότι ἐστεροῦντο οἱ γόνοι τῆς Τελεσίππης εὐφυΐας καὶ εὐτραπελίας, τὸ δέ, διότι ὁ θύλακος αὐτῶν πενιχρὸς ἦτο πρὸς τὸν χρυσόβρυτον θύλακον τῶν υἱῶν ἐκείνων τῶν πλουσιωτάτων ἀνδρῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ πρὸς τὸν τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλκιβιάδου, ὃς ἐνήλικος γενόμενος ἐλεύθερος τὴν πατρικὴν κληρονομίαν διεχείριζεν.

Παραδόξως δὲ διέκειτο ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τὸν νέον Μανῆν, τὸν ξένον ἐκεῖνον παῖδα, ὃν ὁ Περικλῆς ἐκ Σάμου μετὰ τὸν πόλεμον εἶχε συμπαραλαβὼν καὶ ὃν μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ υἱῶν καὶ τοῦ τοῦ Κλεινίου κοινῇ ἀνέτρεφεν. Ἀλλ' ἡ σπουδὴ τούτου νὰ ἐπισπάσηται καὶ οἰκείως διαθῇ πρὸς τοὺς εὐθύμους συμπαίστορας τὸν ὀνειροπόλον, σιγηλὸν καί πως δύσκολον νεανίαν ἀπετύγχανεν ἑκάστοτε.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ παράδοξός τις νόσος καταλαβοῦσα τὸν νεανίαν τοῦτον ἀφορμὴ ἐγένετο νὰ προσέχωσι πάντες αὐτῷ καί πως ἀνοικείως νὰ διατεθῶσι. Διότι ἀνεφάνη ἐν αὐτῷ τὸ αἰνιγματῶδες ἐκεῖνο πάθος τῶν περιπορευομένων τῆς νυκτός, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀσυνειδήτου ὑπνοβασίας. Ἐν βαθείᾳ νυκτὶ δῆλα δή, ἐν ᾧ πάντες ἐκάθευδον, ἀνιστάμενος οὗτος ἐκ τῆς κλίνης πρῶτον μὲν περιεπορεύετο τὸ σελαυγὲς περίστυλον κεκλεισμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, εἶτα δ' ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπίπεδον στέγην τῆς οἰκίας, περιεπορεύετο καὶ ἐκεῖ χρόνον τινὰ μετὰ κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν καὶ ἔπειτα ἐπανήρχετο τέλος εἰς τὴν κλίνην ὡσαύτως ἀσυνειδήτως, ὡς καὶ ὅτε ἀνίστατο. Ἔμαθον δὲ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πάθος τοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους νυκτιπόλου νεανίου καὶ ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἤρξαντο ἤδη πάντες θεωροῦντες αὐτὸν μετά τινος φόβου, ὥς τινα ὑπὸ δαιμονίων κατεχόμενον.

Ὡς δ' ὁ Ἀλκιβιάδης παῖς ὢν εἶχεν ἐπισπασάμενος τὴν προσοχὴν πάντων τῶν Ἀθηναίων, οὕτω νῦν, ὡς εἰκός, ὁ τὸ γένειον τραχὺ ἐκ τοῦ τρυφεροῦ τῆς ἥβης οὔλου ἄνθους ἔχων ἀφορμὴ πολλῶν λόγων ἐγίγνετο. Ἐκ τούτου ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν λόγος πολὺς ἐγίγνετο περὶ τῶν ἀκολάστων αὐτοῦ ἐπινοιῶν καὶ αὐτὸς πρωΐμως μαθών, ὁπόσην χάριν καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μαγείαν τὸ ὄνομα τοῦ χαρίεντος ὀλέθρου αὐτῷ περιεποίει, οὐ μόνον οὐδόλως συνεστέλλετο, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀκόλαστόν τινα πρᾶξιν, ἐφ' ᾗ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν κεφαλὴν ἔσειον, ἑτέραν ἀκολαστοτέραν διέπραττεν ἐξαναγκάζουσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐπιλανθάνωνται τῆς προτέρας. Διότι καλῶς ἐγνώριζεν, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ φιλεπιτιμηταὶ κρυφῇ ἐθαύμαζον αὐτόν. Πολλάκις δ' ἐφαίνετο ὡς μέλλων νὰ πειραθῇ νὰ πράξῃ τι, ἂν θὰ ἠδύνατο, ἐφ' ᾧ σπουδαίως οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ὀργισθῶσιν. Ἀλλὰ μάτην! Διότι ἡ μὲν πρᾶξις ἠδύνατο ἀκολαστοτάτη νὰ φανῇ, αὐτὸς δ' ἔμενε πάντοτε ἐράσμιος.

Καὶ ὁ μὲν Ἱππόνικος διετέλει φρονῶν, ὅτι ἡ καλλίστη τῶν ἐν Ἑλλάδι παρθένων, τὸ θυγάτριον Ἱππαρέτη, πρὸς τὸν κάλλιστον τῶν ἐν Ἑλλάδι νεανιῶν μόνον ἔπρεπε νὰ συναφθῇ εἰς γάμον. Δι' ὃ προσφιλῶς, ὅσον ἠδύνατο, προσεφέρετο πρὸς αὐτὸν καὶ εἱστία πολλάκις καὶ μετεχειρίζετο αὐτὸν μετὰ πατρικῆς τρυφερότητος. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης κατεγέλα καὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων, καὶ ἐπέσκωπτε καὶ ἐχλεύαζεν αὐτόν.

Οὕτως ἡμέρᾳ τινὶ ὁ Ἱππόνικος ἔπεμψεν αὐτῷ ἐπὶ χρυσοῦ τρυβλίου ἰχθῦς ἥδιστα καὶ πολυτελέστατα ἠρτυμένους. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης κατασχὼν καὶ τὸ τρυβλίον εὐχαρίστησεν αὐτῷ ἐπειπών· «Φιλοφρονέστατος εἶσαι, ὅτι πρὸς τῷ τρυβλίῳ καὶ ἐξαιρέτους ἰχθῦς ἐπ' αὐτοῦ προσέπεμψάς μοι.» — Ὁ δὲ γάστρων Ἱππόνικος ἐγέλασε τοσοῦτον, ὥστε ἐσείσθη ἡ κοιλία αὐτοῦ καὶ ἐνεκωμίαζεν ἐνώπιον πάντων τὸ εὐτράπελον τοῦ μέλλοντος γαμβροῦ.

Καὶ αὐτὴ δ' ἡ χαρίεσσα Ἱππαρέτη πολλάκις παρὰ τοῦ πατρὸς ἀκούουσα, ὅτι ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης ἦτο ὁ μέλλων σύμβιος, ἀνεφλέγη κρυφῇ ὑπ' ἔρωτος πρὸς τὸν χαρίεντα νεανίαν, ὃν ἐν ταῖς δημοσίαις ἑορταῖς πολλάκις εἶχεν ἰδοῦσα. Ἀλλ' οὗτος κατεγέλα τῆς σώφρονος παρθένου καὶ προσεκολ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λᾶτο τό γε νῦν ταῖς καλαῖς καὶ ἀστείαις ἑταίραις, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐν Ἀθήναις ὀσημέραι ηὐξάνετο.

Ἐμύει δ' ἰδίᾳ τὸν νεανίαν τὰ μυστήρια τῆς φαιδροτάτης ἐρωτικῆς ἀπολαύσεως ἡ Θεοδότη. Ἦτο δ' αὕτη νῦν οὐχὶ μὲν ἡ ἀνθηροτάτη, διότι δεκάδα ὅλων ἐνιαυτῶν εἶχε διανύσασα ἐν Ἀθήναις, ἐξ οὗ αὐτὴν ὑπερκαλλὴ ὁ Ἀλκαμένης ὡς ὡμολογημένον μισθὸν παρὰ τοῦ πλουσίου Κορινθίου ἀντὶ τοῦ ἐξόχου τορνεύματος ἐδέξατο, πάντως δ' ὅμως ἡ ἐξοχωτάτη τῶν ἑταιρῶν.

Ἦτο δ' ἡ Θεοδότη ἡ ἑστία μέν, περὶ ἣν ἠθροίζετο ἡ ἀκόλαστος καὶ σφριγῶσα, δαψιλῶς τῆς νεότητος καὶ τοῦ βίου ἀπολαύουσα νεολαία, ἀλλ' ἡ ἑστία μόνον, διότι ὁ περὶ αὐτὴν κύκλος ὀσημέραι μείζων ἐγίγνετο.

Ἔχαιρε δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ ἔτριβε τὰς χεῖρας ὁ Διοπείθης, ὃς ἔλεγε· «Τὸν πολυήρατον τρόφιμον τοῦ Περικλέους τέλεον, ὡς εὐχόμεθα, διαφθείρει ἡ Θεοδότη!»

Ἀλλ' ἀληθινὴ ὑγίεια, ἀληθινὴ ῥώμη, ἀληθινὸν κάλλος εἶναι, ὡς φαίνεται, πολλάκις ἀδιάφθορα. Ἐκ τούτου καὶ ὁ ἀκόλαστος Ἀλκιβιάδης ἔθαλλεν, ὡς ῥόδον ἐν τῇ ἑωθινῇ δρόσῳ. Διότι εἶχε τὰς ἀνθηρὰς ἐκείνας παρειάς, ἃς οἱ ἠθολόγοι εὐμενῶς κρίνοντες τῶν σωφρόνων μόνων ἰδίας νομίζουσιν. Ἀλλ' οἱ σώφρονες δὴ οὐχὶ σπανίως πελιτνὰς τὰς παρειὰς ἔχουσι καὶ ἀμαυροὺς τοὺς ὀφθαλμούς, οἵους οἱ ἠθολόγοι τοῖς ἀκολάστοις συνήθως ἀποδίδουσιν, ὁσάκις διὰ καυστικῶν λόγων τὴν φοβερὰν αὐτῶν εἰκόνα ζωγραφοῦσιν.

Καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Θεοδότη ἐπετέλει τὸ πρὸς τὸν διψῶντα τῶν ἡδονῶν νεανίαν ἔργον φαιδρὰ καὶ πρόθυμος, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἤρξατο διεγειρομένη ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἡ ὁρμὴ βιαίου πάθους. Ἡ δυστυχής! Διότι ἀξιοζηλωτοτάτη καὶ εὐδαιμονεστάτη μὲν ἦτο ἡ ἐρωμένη ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, δυστυχεστάτη δὲ καὶ ἀξία οἴκτου ἡ ἐρῶσα αὐτοῦ! —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκηρύχθη δ' ἐνήλικος ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης μικρὸν μετὰ τὴν ἐκ τῆς εἰς Ἴλιν πορείας ἐπάνοδον τοῦ Περικλέους καὶ τῆς γαμετῆς αὐτοῦ. Καὶ ἐπαύσατο μὲν ἐκ τούτου τοῦ χρόνου ὢν σύνοικος τοῦ Περικλέους ὁ κύριος τῆς πατρικῆς οὐσίας νῦν γενόμενος νεανίας, ἀλλ' ἡ συνήθεια καὶ ἡ στοργὴ καὶ τὸ ἀμήχανον κάλλος τῆς Ἀσπασίας, ὑφ' οὗ ἀναγκαίως καὶ αὐτὸς κατεκηλεῖτο, ἐξηνάγκαζον αὐτὸν νὰ ἐπανέρχηται συχνάκις εἰς τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ ἀνετράφη.

Εἶναι δ' ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν Χαρίτων φιλούμενος παράβολος νεανίας ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποτολμᾷ νὰ προσφέρηται καὶ πρὸς τὸ νικηφόρον ἔτι κάλλος τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους οὕτω θεραπευτικῶς, ὡς εἶχε μαθὼν ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Θεοδότης; Ἀλλ' ἡ καλὴ Μιλησία ἦτο νεωτέρα ἔτι, ἢ ὥστε νὰ ἐπάγηται ὑπὸ τῆς ἀνεξελίκτου ἔτι ἀνδρικῆς ἀνθηρότητος, καὶ σωφρονεστέρα, ἢ ὥστε καθ' ὅλου νὰ ἐπιθυμῇ αὐτῆς, καὶ μεγαλοφρονεστέρα, ἢ ὥστε νὰ ὑποζεύξῃ ἑαυτὴν εἰς τὸ θριαμβικὸν ἅρμα τοῦ μόλις γενειῶντος γυναικομανοῦς ἥρωος, καὶ εἰ πλείονος προσοχῆς ἀξίαν τὴν θαυμαστὴν καλλονὴν τοῦ νεανίου εὕρισκεν. Εἶχε δὲ κατανοήσασα αὕτη, ὅτι οὐδεμία γυνή, οὐδ' αὐτὴ αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ καταδαμάσῃ καὶ νὰ δεσμεύσῃ καὶ ὑποχείριον νὰ ποιήσηται τὸν πτερωτὸν ἐκεῖνον γόητα. Καὶ ἡ μὲν ἀμφίβολος ἡδονή, ἣν θὰ ᾐσθάνετο αὐξάνουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν γυναικείων καρδιῶν, ἃς ἐκεῖνος κατεκτᾶτο, οὐδόλως ἐπαγωγὸς αὐτῇ ἐφαίνετο, μᾶλλον δ' ἐκέντει αὐτὴν ἡ γνώμη νὰ λάβῃ τιμωρίαν παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ φύλου· καὶ νὰ κολάσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀσταθείᾳ, ἧς πεῖραν νὰ λάβῃ ἐν αὐτῇ οὐδεμίαν εὐκαιρίαν ἔδωκεν αὐτῷ. Ἐκ τούτου οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ γνώμη νὰ προσφέρηται πρὸς τὸν νεανίαν μετὰ τοῦ μητρικοῦ καὶ τρυφεροῦ ἐκείνου ὑπὸ τῆς ἡλικίας δῆθεν ὑπαγορευομένου τρόπου, ὑφ' ὃν πολλάκις αἱ ἐρῶσαι παρηβάσκου-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σαι γυναῖκες τὸν ἔρωτα αὐτῶν κρύπτουσιν, ἢ νὰ ὑποδύηται τὸ πρόσωπον τῆς πιστῆς φίλης. Ἀλλ' ἀδιαφορίαν μὲν ἐπεδείκνυε πρὸς τοὺς φιλόφρονας τρόπους τοῦ νεανίου, προσεφέρετο δὲ πρὸς αὐτὸν οὐχὶ μετὰ μητρικῆς τρυφερότητος, ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ μητρικῆς αὐστηρότητος. Τοῦτο δ' ἐξέπληττε καὶ διετάραττε τὸν βέβαιον περὶ τῆς νίκης διατεθρυμμένον ἐρωτοπλάνον καὶ ἠγανάκτει μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, τὸ δὲ σέβας, ὅπερ πρὸς τὴν Μιλησίαν ἔνεμεν, οὐδαμῶς ἐμειοῦτο ἐκ τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον ηὐξάνετο ἀνεπαισθήτως. Ἐκ τούτου ᾐσθάνετο ἑαυτὸν πάντοτε ἐφελκόμενον ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας καὶ βίᾳ ἐξηνάγκαζεν αὐτὴν ν' ἀποδέξηται τὸ πρόσωπον τῆς πιστῆς φίλης, ὅπερ ἐκείνη οὐδαμῶς ἐπεζήτει.

Ἡμέρᾳ δέ τινι διεθρυλεῖτο ἐν Ἀθήναις νέον τι ἐπιβούλευμα τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅπερ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, ἐπιτήδειον ἦτο νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ ὀξύνῃ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Ἐλέγετο δῆλα δή, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἐν ἐκδρομῇ τινι εἰς Μέγαρα μετὰ τῶν ἐκκριτωτάτων συνεταίρων περιῆλθεν εἰς ἔριδας καὶ ἁρπάσας ἀπήγαγε τέλος νεάνιδά τινα, ἣν παρ' ἑαυτῷ ἐν Ἀθήναις νῦν ὡς αἰχμάλωτον ἐφύλαττε. Προσετίθεσαν δ' οἱ ταῦτα λέγοντες, ὅτι μεγάλη εἶναι ἐκ τούτου ἡ ἀγανάκτησις τῶν καὶ ἄλλως ἐχθρικῶς πάντοτε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένων Μεγαρέων.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἤδη ἔλεγον περὶ πολέμου τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς γείτονος δωρικῆς πόλεως, ὅστις βεβαίως ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπιβουλεύματος τούτου τῶν ἀθηναίων νεανιῶν.

Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης διερωτώμενος οὐδόλως ἠρνεῖτο τοῦτο καὶ τέλος διηγήσατο διεξοδικῶς καὶ μετά τινος ἡδονῆς τὰ γενόμενα τῇ μητρικῇ φίλῃ Ἀσπασίᾳ.

«Διετελοῦμεν κεκμηκότες,» ἔλεγεν, «ὑπὸ τῆς ἀνιαρᾶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνὰ τοὺς δήμους τῆς Ἀττικῆς περιπολίας, εἰ καὶ οὐχὶ σπανίως εἰς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας συνεπίνομεν τοῖς λησταῖς καὶ ἁλήταις, οὓς νὰ συλλάβωμεν ὠφείλομεν, καὶ ἐθηρεύομεν ἀσμενέστερον ἀντὶ τούτων θρᾳκικήν τινα παιδίσκην ἐν τοῖς θάμνοις τῶν τοῦ Φελλέως καλουμένων πεδίων, ἢ ῥωμαλέαν τινὰ γυναῖκα ἐξ Ἀχαρνῶν.

Ἐκ τούτου διέγνων νὰ ποιήσω ἐκδρομήν τινα κατὰ θάλασσαν ἐπὶ ἡμέρας τινὰς μετὰ τῶν φίλων μου Καλλίου καὶ Δήμου. Εἴχομεν δὲ κατασκευάσαντες πρὸ πολλοῦ κοινῇ δαπάνῃ εὔκοσμόν τι, εὐρύχωρον πλοιάριον, ὅπερ καὶ εἰς ἁλιείαν ἐνίοτε μετεχειριζόμεθα. Τοῦ πλοιαρίου τούτου λοιπὸν ἐπέβημεν συμπαραλαβόντες καὶ τρεῖς νεαρὰς Ἰωνιάδας, αἵτινες οὐ μόνον περικαλλεῖς, ἀλλὰ καὶ ἔμπειροι καὶ τῆς ᾠδικῆς καὶ τῆς κρουστικῆς μουσικῆς ἦσαν, ὡς καὶ κυνηγετικοὺς κύνας καὶ θήρατρα καὶ ἀκόντια ὡς μέλλοντες παράκτιοι νὰ πλέωμεν καὶ νὰ ἀποβαίνωμεν ἐνίοτε πρὸς θήραν. Διεπλέομεν δὲ τὸν εὔριπον τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἡ Βακχίς — οὕτω δ' ἐκαλεῖτο τὸ πλοιάριον — φαιδρῶς ὀρχουμένη διεπέρα τὰ κύματα, ἐν ᾧ ἡ ποικιλόχρους, τὸν ἐπίχρυσον πάνθηρα φέρουσα πρῷρα, ἐφ' οὗ Βάκχη τις ὠχεῖτο, ἀπήστραπτεν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Καὶ τὸν ἱστὸν δὲ τοῦ πλοίου εἴχομεν ἐπικοσμήσαντες, ὡς θύρσον, διὰ κισσοῦ καὶ ἀνθῶν, ὡς καὶ τὸν βυθὸν αὐτοῦ καταστρώσαντες τάπητας καὶ μαλακὰ προσκεφάλαια. Οὕτως ἡμεῖς μὲν ἐστωμυλλόμεθα καὶ ἐχαριεντιζόμεθα καὶ ἐψάλλομεν, τῶν δ' ὑπερκαλλῶν φίλων ἡ μὲν ηὔλει, ἡ δ' ἐκιθάριζεν, ἡ δ' ἔκρουε τὸ κύμβαλον, ὥστε συνήχει ἡ θάλασσα ἀνταναklῶσα τοὺς τόνους τῶν ᾀσμάτων καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τὴν φαιδρὰν εὐθυμίαν καὶ ἡμιλλῶντο τρέχοντες περὶ τὸ πλοιάριον οἱ δελφῖνες οὓς πατάσσοντες τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν κωπῶν ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ ἐκδιώκωμεν, ἵνα μὴ συντρίψωσι καὶ ἀνατρέψωσι τὸ πλοιάριον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παράκτιοι δὲ πλέοντες παρεπορευόμεθα πολλοὺς ἀγροτικοὺς οἴκους. Πρό τινος δ' αὐτῶν ἐπισχόντες ἐκωμάζομεν ἐπὶ καλήν τινα, ἥτις ἐν αὐτῷ κατῴκει. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐψάλλομεν καὶ ἐκρούομεν τὰ ὄργανα, ἡ δὲ καλὴ ἀκούουσα τῶν ἐκ τῆς θαλάσσης προερχομένων μουσικῶν τόνων ἔχαιρε καὶ κατέβλεπεν εἰς τοὺς εὐστεφάνους νεανικοὺς κωμαστάς. Καὶ μειδιῶσα μὲν ἵστατο ἐκείνη ἐν τῷ ὑπερῴῳ καὶ ἐθεᾶτο ἡμᾶς, ἡμεῖς δ' ἐστέλλομεν πρὸς αὐτὴν καὶ στεφάνους καὶ ἐπιστολιμαῖα φιλήματα. Μετὰ ταῦτα ἐχωρήσαμεν ἐπὶ τὰ πρόσω. Ἔκαιε δ' ἡμᾶς ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐμπείρως τὰς καυστικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας ἀπεφεύγομεν. Διότι περιτείναντες τὰ ἡμέτερα ἱμάτια καὶ τὰ τῶν φίλων ὑπὲρ τῶν κεφαλῶν ἐφυλαττόμεθα αὐτάς. Οὕτως ἱστιοπεποιημένον καὶ κεκοσμημένον τὸ πλοιάριον ἦτο ὑπερκαλλὲς τὴν ὄψιν καὶ πορφυροβαφῆ καθίστη τὰ κύματα ἡ πορφύρα ἀντανακλωμένη τῇ θαλάσσῃ. Ἐνόμιζέ δέ τις, ὅτι θὰ ἤκουεν αἴφνης τὸν λαμπρὸν κωδωνόκροτον γέλωτα σειρῆνός τινος. Ἦσαν δ' αἱ ἁλκυονίδες εὐδιειναὶ ἡμέραι, ἐν αἷς αἱ ἀλκυόνες ἐκβάλλουσι τοὺς νεοττούς. Ἀλλ' ἤδη παραπλεύσαντες εἴχομεν τὸν μὲν σαλαμίνιον εὔριπον ὄπισθεν, τὴν δὲ μεγαρικὴν ἀκτὴν ἐνώπιον ἡμῶν ἐπὶ δεξιά. Ἔρημος δὲ καὶ αὐτοειδὴς ἐφαίνετο ἡ ἀκτὴ αὕτη καὶ μόνοι ἐνίοτε οἱ φθόγγοι ποιμενικῆς τινος σύριγγος ἀπὸ τῶν ὀρέων ἀντηχοῦντες ἐτάραττον τὴν ἡσυχίαν, ἢ ὁ τῶν κωδώνων ἦχος τῶν βοῶν καὶ ἀρνῶν καὶ αἰγῶν, οὓς νεμομένους ἐβλέπομεν. Ἐκ τούτου προσορμιζόμενοι ἐνίοτε παντοιοτρόπως διετρίβομεν τὸν χρόνον ἐν εὐφροσύνῃ, ὁτὲ μὲν ἀγρεύοντες ἰχθῦς δι' ἀγκίστρων, ἄτινα ἀπὸ τῶν πετρῶν τῆς ἀκτῆς διὰ μακρῶν μηρίνθων κατεβυθίζομεν, ὁτὲ δὲ θηρεύοντες ἀγρίους χῆνας καὶ νήσσας καὶ ὠτίδας.

Ὡς δ' ἐπιβάντες τοῦ πλοίου ἐμέλλομεν νὰ πλεύσωμεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς τὰ Μέγαρα, συνήντησεν ἡμῖν αἴφνης ἕτερον πλοιάριον οὐχ ἧττον τοῦ ἡμετέρου κομψὸν καὶ ἀβροδιαίτως κεκοσμημένον. Ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ δὲ τούτῳ ἀκατίῳ ἐκάθητο ἀνήρ τις προβεβηκυίας ἡλικίας ἔχων παρ' ἑαυτῷ χαριεστάτην καὶ ὑπερκαλλῆ νεάνιδα, ἧς ἡ θέα ἐξέφλεξε τὴν ψυχήν μου. Ἀλλ' ἡ συνάντησις ἦτο ἀκαριαία· διότι ταχέως παρῆλθον ἄλληλα τὰ δύο ὀχήματα καὶ ὁ μεγαρικὸς ἀβροδίαιτος πλωτὴρ παρακάμψας ἐν τῷ ἅμα πετρῶδές τι ἀκρωτήριον ἀφανὴς ἐγένετο.

Καὶ αὖθις δὲ προσωρμίσθημεν μετ' ὀλίγον πρὸς τόπον τινά, ὃς ἐπαγωγότατος ἡμῖν ἐφάνη. Ἦτο δ' ἐκεῖ μικρός τις δρυμός, ὃν οἱ κύνες εὐθὺς ἰχνηλατήσαντες διίχνευσαν λαγωόν τινα. Ἀναλαβόντες δ' ἡμεῖς τὰ θήρατρα καὶ τὰ ἀκόντια ἐδιώκομεν ἐλπίζοντες, ὅτι θὰ συλλάβωμεν αὐτόν, καὶ κατελίπομεν τὰς φίλας παρὰ τῷ πλοιαρίῳ. Καὶ ὁ μὲν λαγωὸς διωκόμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν ἔτρεχεν ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς νομάς, ἀλλ' αἱ ὀξεῖαι ὑλακαὶ τῶν διωκόντων κυνῶν ἐνέβαλον εἰς ταραχὴν καὶ τοὺς ποιμένας καὶ τὰς ἀγέλας. Κατὰ συντυχίαν δ' οἱ κύνες εἰσορμήσαντες κατὰ τὸν διωγμὸν εἰς ἀγέλην τινὰ διεσκέδασαν τὰς αἶγας, αἵτινες διαταραχθεῖσαι μέχρι τῆς θαλάσσης φεύγουσαι διεσπάρησαν. Ὀργισθεὶς δ' ἐκ τῆς ταραχῆς ταύτης τῆς ἀγέλης ὁ αἰγιβότης ἥρπασεν ὁ ὄλεθρος ὀξύν τινα λίθον, ὃν πρόχειρον εὗρεν, καὶ ἐκσφενδονήσας αὐτὸν κατά τινος τῶν κυνῶν ἔτρωσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θανασίμως. Ἦτο δ' ὁ τρωθεὶς ὁ πιστὸς Φύλαξ, ὃς πάσας τὰς ἀρετὰς ἐξαιρέτου κυνηγετικοῦ κυνὸς κατεῖχεν.

Ταῦτα ἰδόντες ἡμεῖς μακρόθεν κατελίπομεν τὸν λαγωὸν καὶ ὡρμήσαμεν σπουδῇ διάπυροι ὑπ' ὀργῆς ἐπὶ τὸν αἰγιβότην Ἀλλ' οὗτος ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεκαλέσατο βοηθοὺς καὶ ἄλλους ποιμένας, ὥστε ἀφικόμενοι ἡμεῖς εὕρομεν ἀντιμέτωπον ἀπει-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λητικὸν ὅμιλον ἐχθρῶν. Ἐν τούτοις προσεποιούμεθα, ὅτι ἐμέλλομεν νὰ ἐπιπέσωμεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου δοῦλός τις ἐκ τοῦ πλησίον ἀγροτικοῦ οἴκου ἐλθὼν δρομαῖος διεπυνθάνετο κατ' ἐντολὴν τοῦ δεσπότου, ὅ,τι ἡ ταραχὴ αὕτη ἐσήμαινεν. Ὡς δ' ἡμεῖς ἐμάθομεν, ὅτι ὁ αἰγιβότης δοῦλος τοῦ δεσπότου τοῦ οἴκου ἐκείνου ἦτο, εὐθὺς ἐδηλώσαμεν, ὅτι ἠξιοῦμεν ἐλθόντες παρὰ τὸν δεσπότην νὰ λάβωμεν παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν ὑπὲρ τοῦ τρωθέντος ζῴου. Ἠκολουθήσαμεν δὲ τῷ δούλῳ καί, ὡς ἐγγὺς ἐγενόμεθα τῆς οἰκίας, ἧς ἡ κομψότης ἐδήλου, ὅτι πλουσίου τινὸς κτῆμα ἦτο, εὐθὺς ἔκπληκτοι ἔστημεν· διότι ἔν τινι παρὰ τῷ οἰκίσκῳ κήπῳ εἴδομεν περιπατοῦντας τὸν γέροντα ἐκεῖνον καὶ τὴν περικαλλῆ ἐκείνην νεάνιδα, οἷς ὀλίγῳ πρότερον ἐν τῇ θαλάσσῃ συνηντήσαμεν. Ἐξηγησάμεθα δὲ τῷ γέροντι τὰ συμβάντα καὶ ἠξιοῦμεν νὰ λάβωμεν δίκην παρὰ τοῦ ποιμένος. Ἀλλ' ὁ γέρων, ὡς Μεγαρεὺς καὶ ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀπεκρίνατο ἀπροσηγόρως. Ἐν τούτῳ καὶ οἱ ποιμένες, ὧν πολλοὶ ἠκολούθησαν ἡμῖν, προσελθόντες ἠτιῶντο ἡμᾶς ὀξέως βοῶντες καὶ κραυγάζοντες τὴν δῄωσιν τῶν ἀγρῶν καὶ τὴν διασπορὰν τῶν ποιμνίων. Οὕτως ἐνωθέντες ὁ δεσπότης καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ νεύματος αὐτοῦ παραθαῤῥυνθέντες δοῦλοι ὥρμησαν ἐφ' ἡμᾶς ὑβρίζοντες τοὺς ὑπερφιάλους Ἀθηναίους, καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ πλήθους βίᾳ ἀναγκασθέντες ὑπεχωρήσαμεν καὶ ἀπήλθομεν οὐδεμίαν δίκην λαβόντες.

Καίπερ δὲ λίαν ἐξημμένος ὑπὸ τῶν συμβαινόντων οὐδόλως ἠμέλησα ὅμως νὰ προσβλέψω τὴν νεανικὴν περικαλλῆ μορφήν, ἥτις ἀπὸ τοῦ κήπου οὐχὶ ἄνευ περιεργίας τινὸς καὶ φόβου ἐθεᾶτο τὰ συμβαίνοντα. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ τῶν ἑταίρων ἀνεκοίνωσα αὐτοῖς εὐθύς, ὅπως διέγνων νὰ τιμωρήσωμαι τὸν φαῦλον Μεγαρέα. Ἐκλαβὼν δῆλα δὴ τὴν καλὴν νεάνιδα ὡς ἀργυρώνητον δούλην ἐπεβούλευσα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κρυβείς που πλησίον μετὰ τῶν ἑταίρων νὰ προσκαρτερήσω τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ἀγροτικὸς οἶκος ἀφρούρητος, ἡ δὲ νεᾶνις μόνη ἐν τῷ κήπῳ θὰ περιεπάτει, καὶ ὁρμήσας ν' ἀπαγάγω αὐτήν.

Θᾶττον δ', ἢ ὅσον ἠλπίζομεν, ἐπῆλθεν ὁ ποθούμενος καιρός. Διότι τῇ ὑστεραίᾳ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου κατασκοπεύσαντες συνελάβομεν τὴν κόρην καὶ βύσαντες τὸ στόμα αὐτῆς διὰ ταινίας, ἵνα μὴ βοῶσα καὶ κραυγάζουσα διεγείρῃ τὴν προσοχήν τινος, σπεύδοντες πτερωτοὶ κατηγάγομεν αὐτὴν εἰς τὸ ὑπὸ πέτραν τινὰ κεκρυμμένον πλοιάριον.

Ἅμα δὲ τῇ ἑσπέρᾳ ἐν σκέπῃ ὄντες ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος σκότους κατελίπομεν μετὰ τοῦ χαρίεντος λαφύρου τὴν μεγαρικὴν ἀκτὴν σπουδῇ κωπηλατοῦντες.»

«Καὶ ἡ νεᾶνις;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Στέργει τὰ γενόμενα,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκιβιάδης. «Δὲν εἶναι δὲ δούλη ἀργυρώνητος, ὡς ὑπεθέμεθα, ἀλλ' ἐλευθέρα, ἀδελφιδῆ τοῦ ἐπαράτου Μεγαρέως. Καλεῖται δὲ Σιμαίθα καὶ θεωρῶ αὐτὴν ὡς τὴν χαριεστάτην τῶν ἑλληνίδων — δὲν λέγω τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν, ἀλλὰ βεβαίως τῶν ἑλληνίδων παρθένων!»

Μέγαρα! Ἡ λέξις αὕτη παραδόξως ἦχει, ὁσάκις ἔβαλλε τὸ οὖς τῆς Ἀσπασίας. Δι' ὃ μετὰ φανεροῦ διαφέροντος ἠκροᾶτο αὕτη τῆς διηγήσεως τοῦ παραβόλου νεανίου.

Εἶτα δὲ διεπυνθάνετο τὰ κατὰ τὴν νεάνιδα καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐζωγράφησεν αὐτὴν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ κατ' αὐτὴν ἐξαίρων.

Ἐκ τούτου ἡ μὲν Ἀσπασία ἠξίου νὰ ἴδῃ τὴν Σιμαίθαν, ὁ δ' ἅρπαξ πρόθυμος τὴν ἀξίωσιν ταύτην ἀπεδέξατο καὶ ὡδήγησε πρὸς αὐτὴν τὴν νεάνιδα. Ἦτο δ' ἡ Σιμαίθα τοσοῦτον ἐξόχως καλή, ὥστε καὶ ἡ Ἀσπασία αὐτὴ ἐξεπλάγη. Ἀλλ' ἡ καλλονὴ αὕτη ὡμοίαζε πρὸς ἄθηκτον πολύτιμον λίθον. Κατὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φύσιν δ' ἦτο τοῦτο, διότι ἐν Μεγάροις ἀνετράφη. Ἐν καιρῷ δ' ἀπήχθη, διότι ἄλλως ἡ μαργαρῖτις αὕτη θὰ ἠμαυροῦτο καὶ θὰ διεφθείρετο ἐν τῷ κρυπτῷ.

Εἶχε δὲ παραλαβὼν αὐτὴν τρυφερὸν ἔτι παιδίον ὁ πλούσιος Μεγαρεὺς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Καὶ ἀνέτρεφε μὲν αὐτὴν κάλλιον, ἢ κατὰ δούλην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς θυγατέρα.

Διότι ἀποβλέπων εἰς τὴν ἔξοχον αὐτῆς καλλονὴν ἐφαίνετο θέλων νὰ παιδεύσῃ αὐτὴν οὕτως, ὥστε αὐτόματον ὄργανον πρὸς ἡδονὴν αὐτὴν νὰ καταστήσῃ. Οὐδόλως δ' ὡμοίαζεν ὁ γέρων Μεγαρεὺς πρὸς τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον ἐκ Μιλήτου γέροντα, τὸν Φιλάμμονα ἐκεῖνον, ὃν μετὰ τοσούτου ἐνθουσιασμοῦ εἶχεν ἐγκωμιάσασα ἡ Ἀσπασία, ὅτε τὰ τῆς νεότητος αὐτῆς τῷ Περικλεῖ διηγεῖτο. Δι' ὃ ἐμίσει αὐτὸν ἡ Σιμαίθα καὶ διαῤῥήδην νῦν ἐδήλωσεν, ὅτι προῃρεῖτο ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον, ἢ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μισητοῦ τροφέως.

Διεῖδε δ' ὁ ὀξὺς ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσπασίας τὰ σπέρματα γυναικείων ἐξόχων προτερημάτων ἐν τῇ φύσει τῆς νεάνιδος, ἣ μόλις εἶχεν ὑπερβᾶσα τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας. Διότι ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς ἐξήστραπτε τοσαύτη εὐφυΐα, ὅσον κάλλος τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐξέφαινον. Ἐφλέγετο δ' ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ καλλιεργήσῃ τὰ σπέρματα ταῦτα. Δι' ὃ ταχέως διαγνοῦσα, ὅ,τι ὤφειλε νὰ πράξῃ, εἶπε πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην·

«Ἡ νεᾶνις εἶναι σή, οὐ μόνον, διότι ἀπήγαγες αὐτήν, ἀλλά, διότι αὐτὴ αὕτη ἐλευθέρα διέγνω νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μεγαρέως. Ἀλλὰ δὲν εἶσαι ἔτι ἄξιος αὐτῆς. Σοὶ καὶ τοῖς ὁμοίοις σου εἶναι τοιαῦται ἀνθηραὶ παρθένοι, ὡς καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἁβρὸν θυγάτριον τοῦ Ἱππονίκου, λίαν ἄωροι. Ὑπάρχουσι δὲ γυναῖκες τοῦ εἴδους τῆς Θεοδότης ἁρμόζουσαι σοί τε καὶ τοῖς σοῖς ἑταίροις καὶ παρ' ἐκείναις δύνασθε νὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπιδείξητε τὴν ὑπέρμετρον ἀκολασίαν. Παρὰ τοῦτο δὲν θὰ ἔχαιρες πολὺ ἐπὶ τῇ κατοχῇ τῆς Σιμαίθας, ὡς νῦν αὕτη ἔχει, καὶ ταχέως διάκορος αὐτῆς θὰ ἐγένου, διότι ἀνέλικτοι ἔτι ὑπνώττουσιν ἐν αὐτῇ αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναι, αἵτινες ἀναγκαῖαι εἶναι, ἵνα μὴ ὁ κόρος κυριεύσῃ τέλος τοῦ ἔρωτος. Δι' ὃ ἄφες παρ' ἐμοὶ τὴν παῖδα χρόνον τινά. Κατάθου παρ' ἐμοὶ τὸν θησαυρόν, ὃν λείαν συνήγαγες, δάνεισον αὐτὸν ἐμοὶ ἐπὶ τόκῳ καὶ ἐν καιρῷ θ' ἀναλάβῃς αὐτὸν δεκαπλάσιον τὴν ἀξίαν ἐκ τῶν ἐμῶν χειρῶν.»

Ἦτο δ', ὁ Ἀλκιβιάδης λίαν νέος καὶ λίαν ἄστατος, ἢ ὥστε βαρέως νὰ φέρῃ τοῦτο, τὴν ἐπί τινα χρόνον δῆλα δὴ κατάθεσιν τῆς λείας παρὰ τῇ Ἀσπασίᾳ.

«Πρόθυμος εἶμαι,» εἶπε, «νὰ καταθῶ ἐπί τινα χρόνον ἐπὶ τόκῳ παρὰ σοὶ τὸν πολύτιμόν μου θησαυρόν. Καλῶς δὲ γνωρίζω, ὅτι οἱ τόκοι οὗτοι ἱκανῶς θ' ἀμείψωσι τὴν βραχεῖαν στέρησιν, ἥτις βεβαίως δὲν θὰ εἶναι καὶ τελεία. Διότι ἐλπίζω, ὅτι θά μοι ἐπιτρέπῃς νὰ βλέπω αὐτὴν ἐνίοτε παρὰ σοί.»

«Βεβαίως!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «δύνασαι νὰ μένῃς πάντοτε ἀσφαλὴς μάρτυς τῆς προόδου.»

Οὕτω μετῳκίσθη ἡ Σιμαίθα εἰς τῆς Ἀσπασίας. Ὁ δὲ Περικλῆς τὸ μὲν πρῶτον ἠρνεῖτο, οὐδ' ἤθελε νὰ ἐπιτρέψῃ τοῦτο, ἀλλ' ἡ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐμφῦσα θαυμαστὴ πραότης καὶ αἱ λιπαραὶ δεήσεις τῆς Ἀσπασίας ἐξηνάγκασαν αὐτὸν τέλος νὰ ἐπιτρέψῃ μὲν τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον χρόνον νὰ διατρίψῃ ἡ νεᾶνις ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἕως ἂν ὡρισμένως διαγνῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς παραδόσεως, ἢ μὴ παραδόσεως αὐτῆς. Ἂν δὲ μὴ τοσοῦτον μισητοὶ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ Μεγαρεῖς ἦσαν, πολλὰ θὰ ἐλογοποιοῦντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἢ ὅσον ἀληθῶς ἐλογοποιήσαντο κατὰ τοῦ Περικλέους, ὃς ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καταφυγὴν παρέσχε ἐν τῇ ἑαυτοῦ οἰκίᾳ τῇ ἁρπαγείσῃ νεάνιδι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπὸ πολλοῦ δ' ἤδη πολὺς λόγος ἐγίγνετο ἐν Ἀθήναις περὶ σχολείου τινὸς τῆς Ἀσπασίας, ἀλλ', εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, νῦν μάλιστα δίκαιον τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο.

Ἦσαν δ' ἀληθῶς νῦν τέσσαρες αἱ ἐν τῇ πρώτῃ τῆς ἥβης ἄνθῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιμέλειαν αὐτῆς τῆς Μιλησίας ζῶσαι παρθένοι. Διότι ταῖς δύο ἀπὸ πολλοῦ ἤδη παρ' αὐτῇ διατριβούσαις Μιλησίαις ἀδελφιδαῖς καὶ τῇ ἐκ τῆς εἰς Ἦλιν πορείας κομισθείσῃ ἀρκαδικῇ Κόρῃ προσετέθη νῦν καὶ ἡ ἐκ Μεγάρων νεᾶνις.

Ἥρμοζε δὲ τὸ ὄνομα τοῦ σχολείου πρὸς τὴν ἀληθῆ πρόθεσιν τῆς Ἀσπασίας. Διότι ἡ μὲν περὶ τὴν μεταβολὴν τῶν κατὰ τὸ γυναικεῖον φῦλον διὰ τῆς παιδείας καὶ ἐλευθερώσεως σπουδὴ αὐτῆς λίαν ἀμφίβολον ἦτο, ἂν κατώρθωσέ τι, ὡς δ' ἡ σφοδρὰ τῆς ψυχῆς ὁρμὴ οὐδεμίαν ἡσυχίαν αὐτῇ παρεῖχε, πεισθεῖσα ἤδη, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ διάπειρα τῆς ἀναπλάσεως τῆς ἀκμαίας καὶ τελείας γυναικὸς μάταιόν τι ἦτο, διέγνω νὰ ἐπιλάβηται τῆς διαπλάσεως τῆς ἐν τῷ κάλυκι ἔτι διατελούσης ἡλικίας.

Οὐχὶ δ' ἑταίρας ἐβούλετο νὰ διαπλάσῃ, ἀλλὰ προμάχους καὶ βοηθοὺς ἐπιτηδείους νὰ ἐνεργήσωσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ κάλλους πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καί, ὡς αὐτή, μέγα νὰ δύνωνται. Ἐν τῷ σχολείῳ δ', ὅπερ ἵδρυσεν, ἔμελλον αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς ζωπυρούμεναι νὰ παραμένωσι πάντοτε καὶ ἐκεῖθεν νὰ διαδίδωνται ἀπανταχοῦ. Οὕτω δὲ συνεργουσῶν πολλῶν δυνάμεων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἔμελλον νὰ σαλευθῶσιν αἱ ἐσφαλμέναι δόξαι καὶ ν' ἀσφαλισθῇ τέλεον ἡ νίκη τῆς διανοίας, τοῦ κάλλους καὶ τῆς θηλύτητος.

Καὶ οὐχὶ μὲν κυρία, ἀλλ' οὐδὲ ξένη τοῖς λογισμοῖς τῆς μεγαλεπιβόλου καὶ ἀταράκτως ὑπολογιζομένης Μιλησίας ἦτο ἡ γνώμη, ὅτι καὶ ἀλλοῖα πλεονεκτήματα ἠδύναντο νὰ προ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐλθωσιν ἐκ τούτου τοῦ σχολείου. Διότι αἱ μαθήτριαι συναπτόμεναι εἰς γάμον πρὸς ἰσχυροὺς καὶ προκρίτους ἄνδρας ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν εἰς ἀσφάλισιν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ Περικλέους καὶ οὕτω διὰ τῆς ἰσχύος αὐτῶν νὰ καταπολεμήσωσι τοὺς ἐναντίους.

Συναθροίζουσα δὲ περὶ ἑαυτὴν τοσαύτας νεανικὰς χαριέσσας παρθένους δὲν ἐφοβεῖτο ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους περὶ τοῦ ἀνδρός, ὃς διηνεκῶς ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀνεστρέφετο; Ἀλλὰ μεγαλοφρονεστέρα ἦτο ἡ ὑπερήφανος, παράτολμος καὶ μεγαλεπίβολος αὕτη ψυχή, ἢ ὥστε ν' ἀποβλέπῃ εἰς ἀγενῆ καὶ μικροπρεπῆ αἰσθήματα καὶ νὰ κωλύηται ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς ὑπ' αὐτῶν. Διότι οὐδαμῶς ἠρκεῖτο, ὡς κοινή τις γυνή, τοῖς ἰδίοις αὐτῆς θριάμβοις, ἀλλ' ἔζη καὶ ἐνήργει εἰς συντέλεσιν μεγάλων ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν. Πρὸς τούτοις καλῶς ἐγνώριζεν, ὅτι κατεῖχεν ἔτι τὸν κεστὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὅτι οὗτος ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς οὐδὲν τῶν θελγήτρων εἶχεν ἀποβαλών. Ἔτι δ' ἐγνώριζε καλῶς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἔτι θὰ ἔμενεν αὐτὴ διδάσκαλος τῶν μαθητριῶν καὶ ὅτι αὗται ἔπρεπε πρῶτον νὰ διαπλασθῶσιν, ἵνα γένωνται, ὅ,τι αὐτὴ ἤδη ἦτο. Περὶ δὲ τοῦ Περικλέους ἰδίᾳ ἐπίστευεν, ὅτι οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἠδύνατο νὰ θραύσῃ, ἢ νὰ μειώσῃ τὴν δύναμιν τῆς γοητείας, ἣ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἶχε περιβαλοῦσα καὶ ἥτις ἐκ τῆς συνηθείας ὁσημέραι μείζων ἐγίνετο.

Καὶ ἰδιοτροπία μέν τις τῆς τύχης εἶχε στερήσασα τὴν Ἀσπασίαν τῆς μητρικῆς χαρᾶς καὶ ἔφερεν αὕτη μετὰ καρτερίας τὴν στέρησιν. Ἀλλ', ἂν μὴ ἦτο δεδομένον αὐτῇ νὰ διαπλάσῃ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἑαυτῆς θήλεις γόνους τῆς ἰδίας αὐτῆς γαστρός, ἀπέστειλε δ' ὅμως αὐτῇ ἡ εἱμαρμένη τὰς εὐέλπιδας, ἀνθηρὰς ἐκείνας παρθένους, ὡς παραμύθιον, ἐν αἷς ἠδύνατο κατὰ βούλησιν νὰ λάβῃ πεῖραν τῆς μαγικῆς δυνάμεως τῆς ἐξόχου πλαστικῆς αὐτῆς τέχνης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι αἱ Μοῦσαι καὶ αἱ Χάριτες κατελθοῦσαι ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἶχον μισθώσασαι ἑαυτὰς ὡς διδασκάλους ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Ἀσπασίας. Ἐδιδάσκετο δ' ἐν αὐτῷ τὸ ὑψηλὸν μάθημα, ὅπως ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς φύσις ἀποκαθαιρομένη παντός, ὅ,τι ἄμορφον, ὡς εὐγενὴς τέχνη ἡ δὲ τέχνη ὡς ὁμοιοτάτη τῇ φύσει ν' ἀποδειχθῇ πρέπει. Ὡσαύτως δ' αὐτόθι ἡρμηνεύετο καὶ ἔργῳ ἀπεδεικνύετο ἡ ἑνότης τοῦ καλοῦ καὶ ἡ μὲν μουσικὴ ὡς ὄρχησις τῆς ψυχῆς παρίστατο, ἡ δ' ὄρχησις ὡς μουσικὴ τῶν μερῶν τοῦ σώματος, τὸ κάλλος ὡς ποίησις καὶ ἡ ποίησις ὡς χαρίεν κάλλος.

Κύριον δὲ μέλημα τῆς Ἀσπασίας ἦτο νὰ διαπλάσῃ μὲν ἀφυπνίζουσα τὸν νοῦν τῶν μαθητριῶν διὰ τοῦ καλοῦ καὶ χάριν τοῦ καλοῦ, τὸν δ' ἀφυπνισθέντα ἐλεύθερον ν' ἀποδείξῃ.

Ὡς μορφωτικὸν τοῦ νοῦ δ' ἐχρησίμευεν αὐτῇ οὐ μόνον πᾶσα καλὴ τέχνη, ἀλλὰ καὶ πολλὰ σοφὰ μαθήματα διαπλάττοντα τὸ νοητικόν, πολλοὶ καρποὶ τῆς γνώσεως, οἵτινες ὡς καρποφόρα σπέρματα ἐπὶ τῶν πτερῶν τῶν Ἐρώτων εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας ἐφέροντο. Μόνον δὲ τὸ αὐστηρόν, σπουδαῖον καὶ σκυθρωπὸν ἀπεκλείετο· διότι ἡ φαιδρότης ἐκηρύττετο ὡς ὁ ὕπατος νόμος τοῦ κάλλους καὶ τῆς ζωῆς.

Ὅ,τι δ' ἡ Ἀσπασία πρῶτον πάντων τὰς μαθητρίας ἐδίδασκεν, ἦτο τοῦτο, ὁπόσον δῆλα δὴ μωρὸν θὰ ἦτο ν' ἀναμένωσι πᾶσαν ἐπιτυχίαν ἐκ τῶν σωματικῶν θελγήτρων. Δι' ὃ ἀπεδείκνυεν αὐταῖς, ὅτι ταῦτα μόνα οὐχὶ τὸ ἀξιεραστότατον εἶναι. Ἔλεγε δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ κάλλος ἀρετή τις εἶναι, ἣν πρέπει ν' ἀσκῶσι καὶ τελείαν νὰ πειρῶνται ν' ἀποδεικνύωσιν, ὡς πᾶσαν ἄλλην ἀρετήν, καὶ ἐπειρᾶτο νὰ καταστήσῃ αὐταῖς φανερόν, ὅτι ὁ νοῦς μόνος εἶναι τὸ μόνον ἐπιτήδειον ἄρτυμα, ὅπερ μιγνυόμενον τῷ κάλλει διαφυλάττει αὐτὸ ἀνθηρόν. «Κάλλος ἀμβλὺ ταχέως γηράσκει,» ἔλεγε, «καὶ ταχέως μαραίνεται καὶ ἡ χάρις, ἣν ἡ ἀπειροκαλία ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θολερὸν τέλμα περιβάλλει. Οὐδὲν διαφθείρει θᾶττον τὸ ἄνθος τοῦ κάλλους, ἢ ὅσον ἀπαθὴς καὶ ἀναίσθητος διαγωγὴ τοῦ βίου ἐν ἀμούσῳ κοινῇ καὶ συνήθει κοινωνίᾳ. Τὸ νὰ εἶναί τις καλός,» ἔλεγεν, «δὲν εἶναι κατάστασίς τις, ἀλλὰ δρᾶσις καὶ ἐνέργεια. Τὸ κάλλος ἄρα εἶναι ἡ μεγίστη ἐνέργεια, ἧς ἡ δρᾶσις ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ἁρμονίᾳ ἁπασῶν τῶν εὐγενεστάτων ἐνεργειῶν — ἐν τῇ χαριέσσῃ καὶ ἁρμονικῇ ἐνεργείᾳ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Τὸ κάλλος εἶναι οὐχὶ νεκρόν τι ἐπίδειγμα, οὐχὶ ἀργόν τι φῶς, ἀλλ', ὡς ὁ τροχὸς τοῦ ἡλίου, ἔμψυχος παιδιὰ φαεινῶν ἀκτίνων, σπινθηροπομπὸς δύναμις.»

«Δὲν δύναταί τις ν' ἀποφαίνῃ ἑαυτὸν πάντοτε καλόν,» ἔλεγεν ὡσαύτως συνήθως, «ἀλλὰ πάντως δύναται νὰ καταπνίγῃ πάντοτε καὶ ν' ἀμβλύνῃ καὶ νὰ μειοῖ πᾶν, ὅ,τι αἰσχρόν. Ἐκ τούτου συχνότερον, ἢ ὅσον δύνασθε, πρέπει νὰ ἐνοπτρίζησθε, οὐχὶ ἵνα θαυμάζητε τὸ ὑμέτερον κάλλος, ἀλλ' ἵνα καταφωράται ἐν ὑμῖν αὐταῖς τὸ αἰσχρόν. Τότε δὲ θὰ κατανοήσητε, ὅτι οὔτε πάντοτε καλός, οὔτε πάντοτε αἰσχρὸς εἶναί τις, — ὅτι τὸ ἄνθος πάσης καλλονῆς ἀπειράκις τῆς ἡμέρας μεταλλάσσει μορφὴν καὶ χρῶμα — ὅτι κάλλος ἄφετον εἶναι ἀσταθὲς καὶ ἀβέβαιον, ὅτι κάλλος, ὅπερ πεποιθὸς ἑαυτῷ ἀργὸν μένει, ὄνειρον τῶν μωρῶν εἶναι καὶ ὅτι τὸ νὰ εἶναί τις καλὴ εἶναι τέχνη τις χαλεπωτάτη καὶ αὐταῖς ταῖς περικαλλεστάταις. Μὴ ἐπιτρέπετε δὲ νὰ πλησιάσῃ ὑμῖν τὸ αἰσχρὸν ἐν οἱαδήποτε μορφῇ! Διότι παντοδαπὸν καὶ πολύμορφον εἶναι τὸ αἰσχρὸν καὶ δαίμων τις, πρὸς ὃν διὰ παντὸς τοῦ βίου πρέπει ν' ἀγωνιζώμεθα, ἵνα μὴ λεληθότως χειρώσηται ἡμᾶς. Στρέφει δ' οὗτος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ θανατηφόρα αὐτοῦ βέλη κατὰ τοῦ ἀνθηροῦ σώματος ἐκ τῆς ψυχῆς κρυπτόμενος ὡς ἐν ἐνέδρᾳ ἐν αὐτῇ.»

Οὐ μόνον δὲ διὰ νουθετικῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐβοήθει ἡ Ἀσπασία ταῖς μαθητρίαις ἐν τῷ κατὰ τοῦ πονηροῦ ἐκείνου καὶ φοβεροῦ δαίμονος ἀγῶνι καταδιώκουσα τὰ σπέρματα καὶ τὰ ἴχνη τῆς δυσμορφίας, ὡς ὁ δήμιος τὸν κλέπτην. Ὡς δ' ὁ διδάσκαλος τὴν μάστιγα, ἢ τὴν βακτηρίαν, ἔφερε καὶ αὕτη ἐν χερσὶ μικρόν τι ἀργυροῦν κάτοπτρον, ὅπερ προὔβαλλε πάντοτε τοῖς ὀφθαλμοῖς πάσης ἀδικούσης, ἀφ' ἧς τοῦ προσώπου σπινθήρ τις σωματικῆς, ἢ ψυχικῆς δυσμορφίας ἀπήστραπτεν. Οὕτως ἐδίδασκε τὰς ἀνθηρὰς ἐκείνας παρθένους τὴν ἐγκράτειαν, τὴν καταχείρωσιν παντὸς πάθους καὶ πάσης δυσμορφίας λυμαινομένης τὸ κάλλος, τὴν ἠρεμίαν τῆς ψυχῆς, τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν εὐγενῆ εὐρυθμίαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς.

Ἐκ τῶν δύο δ' ἀδελφιδῶν τῆς Ἀσπασίας ἡ μὲν Δροσὶς ἐξέφαινε θαυμαστὴν εὐφυΐαν πρὸς τὴν μιμητικὴν ὄρχησιν, ἡ δὲ Πράξιλλα ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπρώτευε τῶν ἄλλων εἰς τὴν περὶ τὴν ᾠδικὴν καὶ κιθαριστικὴν δεξιότητα. Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία οὐδαμῶς οὐδεμιᾷ ἐπέτρεπε νὰ ἐπιμελῆται μόνης τῆς διαπλάσεως ἰδίας τινὸς δεξιότητος. Ἠξίου δὲ νὰ ἐπιζητῇ ἑκάστη ν' ἀρέσκῃ οὐχὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως ὡρισμένης τινὸς τέχνης, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦ ἁρμονικῶς πεπαιδευμένου ὅλου ἤθους. «Μονομερής τις ἄσκησις τέχνης τινός,» ἔλεγε, «γίνεται πρόξενος τῆς ὀλιγωρίας τοῦ ὅλου ἤθους καὶ τῆς ἁρμονικῆς αὐτοῦ διαπλάσεως.»

Ἦτο δ' ἡ μὲν Δροσὶς ἐκ φύσεως θελκτηριωτάτη καὶ χαριεστάτη. Διότι ῥαδινὴν καὶ κομψὴν τὴν μορφὴν ἔχουσα ἦτο τοσοῦτον αἰθερία καὶ μετέωρος, ὥστε ἐφαίνετο, ὡς νύμφη τις, ἥτις ἀδύνατος ἦτο νὰ κατακλάσῃ κάλαμόν τινα, ἢ ἄνθος τρέχουσα διὰ τῶν ἀγρῶν. Τὰ μέλη δ' αὐτῆς εἶχον τὸ ῥαδινὸν ἐκεῖνο, τὴν νεανικὴν ἐκείνην λεπτότητα καὶ χαρίεσσαν τρυφερότητα, ἥτις πολὺ μᾶλλον τῆς ἀκόμψου ἁβρότητος ταράσσει τὰς αἰσθήσεις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ δὲ Πράξιλλα ἦτο μὲν ὁμοία αὐτῇ τὸ κάλλος, ἀλλ' ἐπλεονέκτει κατὰ τοὺς ὡς ἀπ' ἀργύρου φθόγγους τῆς φωνῆς, δι' ἧς ψάλλουσα τὰ ᾄσματα τῆς Σαπφοῦς ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας κατεκήλει τὴν ἀκοὴν πάντων. Ὑπάρχει δὲ καθ' ὅλου ἴδιόν τι τοῦ φθόγγου τῆς φωνῆς ἑκκαιδεκέτιδος παρθένου; Ἡ δὲ φωνὴ τῆς Πραξίλλης εἰς τὴν χάριν, τὸ τακερὸν καὶ τὸ ἡδὺ φλογηφόρον πῦρ ὑπερέβαλλε καὶ τὴν φωνὴν τῶν ἀηδόνων.

Ἀλλ' ἥ τε χαρίεσσα Δροσὶς καὶ ἡ πυρωπὴ Πράξιλλα ἐπεσκιάσθησαν ὑπὸ τῆς κατὰ μικρὸν ἀναπτυσσομένης ἐξόχου ἄνθης τῆς Σιμαίθας. Διότι ἐν τῷ σώματι τῆς Σιμαίθας, ἐν τῷ τύπῳ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἐξεδηλώθη ἐνσώματος ἡ εὐγενεστάτη καὶ μαγευτικωτάτη χάρις τῆς καθαρῶς ἑλληνικῆς μορφῆς. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ ἄριστοι τῶν τεχνιτῶν οὐδέποτε εἶχον ὀνειροπολήσαντες τύπον μορφῆς τοσοῦτον θαυμαστῶς καθαρὰς γραμμὰς ἔχοντα. Κατεῖχε δ' ἡ Σιμαίθα τὴν ἀνέκφραστον ἐκείνην διαύγειαν, τὸ λαμπρότατον μέν, ἀλλ' ὑπὸ ὀνειροπόλου πως πνοῆς προσπνεόμενον θαλερὸν ἐκεῖνο ὄμμα, ὅπερ ἐνίοτε ἐν παρθένοις ἐν τῇ τρυφερωτάτῃ νεανικῇ εὐθαλείᾳ ἐπαγωγότατον καὶ κηλητικώτατον ἐκφαίνεται. Οὐ μόνον δὲ τὴν εὐμορφίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ἐφαίνετο ἡ Σιμαίθα ὡς ὁμοιωτάτη τῇ διδασκάλῳ Ἀσπασίᾳ. Διότι, ὅσῳ μᾶλλον ἀνεπτύσσετο, τοσούτῳ ὁμοιότατα αὐτῇ ἐφαίνετο καὶ διανοουμένη καὶ αἰσθανομένη. Δι' ὃ οὐχ ἧττον τῆς Μιλησίας παρεῖχεν ἐλπίδας, ὅτι θ' ἀπεδεικνύετο ὡς ἡ ἐμψύχωσις τῆς ἀληθοῦς, εὐαισθήτου καὶ καλλικάρπου ἑλληνικῆς διανοίας. Μετὰ διαπύρου δ' ἐνθουσιασμοῦ συνελάμβανε τὰς ἰδέας τῆς Ἀσπασίας καὶ πολὺ ὑπερεῖχε τῇ συνέσει τῶν συμμαθητριῶν. Ἔστεργε δὲ πάσας μὲν τὰς καλὰς τέχνας, ἀλλὰ μάλιστα ἐφαίνετο ἔχουσα τὸν ἀπαραβλήτως εὐαίσθητον καὶ ἔμπειρον περὶ τὰ ἔργα τῆς πλαστικῆς ὀφθαλμὸν τῆς Ἀσπασίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ἐν τούτῳ δ' ὡμοίαζε πρὸς τὴν διδάσκαλον, ὅτι οὐχὶ τὴν μονομερῆ διάπλασιν δεξιότητός τινος περὶ μίαν τινὰ τέχνην ἐπεδίωκεν, ἀλλ' ἁπασῶν τῶν δυνάμεων τὴν ἁρμονικὴν μόρφωσιν. Ἐκ τούτου ἦτο ἡ μαργαρῖτις τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας, ἣ μετὰ μητρικῆς στοργῆς αὐτὴν ἐφίλει καὶ εἰς αὐτὴν ὡς εἰς τὴν μάλιστα εὐέλπιδα ἀπέβλεπεν.

Ἡ δὲ Κόρη, ἡ ἀρκαδικὴ παιδίσκη; Δυσχερὲς ἦτο νὰ εἴπῃ τις, ἂν καὶ αὕτη ἔπρεπε νὰ καταλέγηται εἰς τὰς μαθητρίας τῆς Ἀσπασίας. Καὶ ὄντως μὲν ἡ ἀκαμψία τῆς φύσεως τῆς ἀρκαδικῆς ταύτης παρθένου εἶχε παρορμήσασα τὴν Ἀσπασίαν ν' ἀπαγάγῃ αὐτήν, ἵνα λάβῃ διάπειραν τῆς πλαστικῆς καὶ παιδευτικῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἡ ἀκαμψία δὴ αὕτη ἀπεδείχθη ταχέως μείζων τῆς παιδευτικῆς καὶ πλαστικῆς ἐμπειρίας τῆς Ἀσπασίας. Καὶ αἱ μὲν συμπαίκτριαι ἔσκωπτον τὴν Κόρην καὶ ταπεινοῦσαι μετεχειρίζοντο αὐτὴν ὅλως ὡς δούλην, ἀλλ' ἡ ἀρκαδικὴ αὕτη παιδίσκη εἶχέ τι ἐν τῷ ἤθει, ὅπερ οὐδόλως ἐταπείνου, οὐδ' ἀπεδείκνυεν αὐτὴν δούλην. Καὶ δὲν ἦτο μὲν χαρίεσσα, οὐδ' εὔμορφος, οὐδὲ φαιδρόνους, ἀλλὰ σπουδαία καὶ σύννους καὶ ὅ,τι ἰδιόρρυθμον ἐν ἑαυτῇ εἶχεν, ὅτε εἰς Ἀθήνας ἦλθε, παρέμενεν ἀμετάβλητον. Ἀλλὰ πολλάκις ἐξέπληττε τοὺς περὶ αὐτὴν ἐκπέμπουσα ἔκ τε τῆς διανοίας καὶ τῆς ψυχῆς ἀστραπὰς καὶ σπινθῆρας, οἵτινες ἔχοντές τι τὸ πρωτότυπον καὶ ἀσύνηθες διήγειρον ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων παράδοξόν τινα συμπάθειαν ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐφαίνετο δὲ καθ' ὅλου ὡς ξένον τι ὂν ἐξ ἀγνώστου τινὸς τέως χώρας.

Ἔκρινε δ' ἡ Ἀσπασία ὠφέλιμον νὰ ὁμιλῶσιν αἱ τρόφιμοι παρὰ τὴν νεανικὴν αὐτῶν ἡλικίαν καὶ τὰ ἤθη τῶν Ἀθηναίων πρὸς πάντας ἐλευθέρως, ἵνα παιδεύωνται ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἄνδρας κοινωνίας. Ἐκ τούτου καὶ νῦν, ὡς πρότερον, ἐφοίτων παρ' αὐτὴν ἄνδρες ἐξοχώτατοι τὴν διάνοιαν. Ἐκ τῆς μετὰ τοιούτων δὲ διατριβῆς πρωΐμως αἱ ψυχαὶ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρθένων ἀπέβαλον τοὺς ἀκόμψους καὶ ἀγοραίους τρόπους. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας ὁμιλία οὐδαμῶς ἀπεκλείετο. Δι' ὅ, ἄν τις τῶν ἐξόχων ἐκείνων ἀνδρῶν προηρεῖτο νὰ εἰσαγάγῃ καλήν τινα φίλην εἰς τῆς Ἀσπασίας, ἀσμένως αὕτη ἐπέτρεπε τοῦτο. Ἐξ ἐκείνων δ', οἵτινες χρῆσιν τῆς ἀδείας ταύτης ἐποιήσαντο, ἦτο ὁ νέος ἀγαλματοποιὸς καὶ ἀρχιτέκτων Καλλίμαχος, ὃς ὀρφανήν τινα ἐκπρεποῦς καλλονῆς νεάνιδα, Φιλάνδραν καλουμένην, παραλαβὼν ἐκ Κορίνθου ἤγαγεν εἰς Ἀθήνας. Ἐφίλει δὲ τρυφερῶς τὴν ὀρφανὴν ὁ Καλλίμαχος καὶ ἐφαίνετο μέλλων νὰ λάβῃ αὐτὴν γυναῖκα. Ἀλλ' ἡ Φιλάνδρα ἐκ πτωχῶν γονέων τὸ γένος καὶ ἐν τῇ τρυφερᾷ ἡλικίᾳ ἔτι οὖσα ἐστερεῖτο παιδείας ἀξίας τοῦ φίλου αὐτῆς. Πῶς δ' ἠδύνατο αὕτη κάλλιον ν' ἀπολαύσῃ, ὅ,τι ἐστερεῖτο, ἢ ὁμιλοῦσα πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ τοὺς περὶ αὐτήν; Δὲν ἀπηξίου δ' ἡ Ἀσπασία νὰ εὐρύνῃ τὸ σχολεῖον αὐτῆς καὶ πέραν τῆς οἰκίας τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς αὐτοῦ ἐκπέμπουσα.

Ἦτο δ' ἡ Φιλάνδρα ἁβρὰ μέν, ἀλλ' εὔμορφος καὶ προϋφαινε θερμὸν καὶ σφοδρὸν ἦθος. Τὸ εὐσταλὲς δὲ σῶμα ἀπεδείκνυεν αὐτὴν ὡραιοτέραν τοῦ ἀληθοῦς.

Οὕτω λοιπὸν συνέστη γυναικεῖός τις Ὄλυμπος, ἵν' οὕτως εἴπωμεν, ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας, ὅστις κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον ἀνεμίμνησκε τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν, καθ' ὅσον ὁ Ἀλκιβιάδης ἑκάστην τῶν παρθένων τῷ ὀνόματι μιᾶς τῶν θεῶν ὠνόμαζε, πρὸς ἣν ἑκάστη ὡς ὁμοιοτάτη ἦτο. Καὶ ἐνεθουσίων μὲν οἱ καλλιτέχναι ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τούτῳ καὶ κάλλιστα ἔργα ἐδημιούργουν, ἐνεθουσίων δ' οἱ ποιηταὶ καὶ ἐπιχαριτώτατα ποιήματα ἐποίουν. Ἀλλ' ἡ ἀκολασία καὶ πᾶν τὸ ἀγενὲς ἀπεκλείετο ὅλως ἐκ τῆς κοινωνίας ἐκείνης. Διότι ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσπασίας ἐμπείρως ἐχαλίνου καὶ αὐτὸν τὸν παράτολμον καὶ ὑπερφίαλον Ἀλκιβιάδην καὶ ἡ ἱέρεια αὕτη τοῦ κάλλους ἐκράτει πάντοτε καὶ τὰς ἡνίας τῆς εὐαρμοστίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν ταῖς χερσὶ καὶ οὐδόλως ἐπελανθάνετο, ὅ,τι τῇ τιμῇ τῆς οἰκίας, τῷ ἀξιώματι τοῦ συμβίου ὤφειλεν. Ὡσαύτως δ' ἐμπείρως ἐφυλάττετο, μή τι οἱ περὶ τοῦ σχολείου ἐνδοιασμοὶ τοῦ Περικλέους ἀποξένωσιν, ἢ καὶ ταραχήν τινα προκαλέσωσιν.

Ἡμέρᾳ δέ τινι ἐκάλεσεν ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς μαθητρίας εἰς θαλασσίαν τινὰ ἐκδρομὴν ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου. Ἀπεδέξατο δ' ἡ Ἀσπασία τὴν πρόσκλησιν τοῦ νεανίου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ μηδένα τῶν ὑπερφιάλων ἡλικιωτῶν ὡς συμπλωτῆρα νὰ συμπαραλάβῃ . . .

Οὕτως ἐν θερινῇ τινι δροσερᾷ καὶ λαμπρᾷ πρωΐᾳ ἐπέβη ἡ Ἀσπασία συμπαραλαβοῦσα τὴν Δροσίδα καὶ Πράξιλλαν καὶ Σιμαίθαν καὶ Κόρην τοῦ πλοιαρίου τοῦ νεαροῦ Ἀλκιβιάδου. Ἠκολούθησε δ' αὐταῖς καὶ ὁ Καλλίμαχος μετὰ τῆς Φιλάνδρας, ἥτις εἶχε συμπαραλαβοῦσα καὶ φίλην τινά, Πασιφάην τὸ ὄνομα, ἥτις πρότερον εἰσαχθεῖσα, ὡς ἡ Φιλάνδρα, εἰς τῆς Ἀσπασίας ἀξία ὑπ' αὐτῆς ἐκρίθη νὰ καταλεγῇ εἰς τὰς συμπαικτρίας τῶν μαθητριῶν. Παρὰ τούτους δὲ καὶ τοὺς κωπηλάτας οὐδεὶς ἄλλος ἦτο ἐν τῷ πλοιαρίῳ.

Ἔπλεον δὲ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν αὐτὸν καὶ ταχέως ἀφίκοντο εἰς τὸν εὔκολπον εὔριπον τῆς Σαλαμῖνος. Ἐνταῦθα πλέοντες εἶχον ἐπ' ἀριστερὰ μὲν τὴν εὐθαλῆ καὶ ἐκ τῆς πρωϊνῆς δρόσου ἀπαστράπτουσαν νῆσον, ἐπὶ δεξιὰ δὲ τὴν ἀττικὴν ἀκτήν, εἰς ἣν τὸ Αἰγάλεων ὄρος κατέτεινεν.

Οὐδὲν ἕτερον δὲ δύναται νὰ διαθῇ τὴν ψυχὴν ἥδιον καὶ ἁρμονικώτερον θαλασσίας πορείας ἐν εὐηλίῳ, κυανῇ θαλάσσῃ. Ὑπάρχει δέ που λαμπροτέρα τις κυανῆ θάλασσα τῆς ἐν τῷ εὐρίπῳ τῆς Σαλαμῖνος; Ἐκ τούτου καὶ οἱ ἐν τῷ πλοιαρίῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου ᾐσθάνοντο ἑαυτοὺς κηληθικώτατα αἰωρουμένους ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης καὶ τῆς χαρᾶς. Ἔχοντες δ' ὑπεράνω μὲν τῶν κεφαλῶν τὸν γλαυκὸν αἰθέρα, ὑπὸ τοὺς πόδας δὲ τὴν αἰθερίαν γλαυκὴν θάλασσαν ἐκολύμβων ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μέσῳ δύο οὐρανῶν αἰωρούμενοι ἐν εὐδαιμονικῇ γλαυκότητι. Ὁπότερον δὲ θελκτηριώτερον ἦτο ὁ γλαυκὸς αἰθήρ, ἢ ἡ γλαυκὴ θάλασσα, οὔτε ἠδύναντο νὰ εἴπωσιν, ἀλλ' οὐδ' ἠρώτων. Ἔβλεπον δὲ μόνον, ὅπως ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἐνίοτε τὰ πτηνὰ ἐκ τοῦ γλαυκοῦ αἰθέρος εἰς τὴν γλαυκὴν θάλασσαν κατεδύοντο, ὡς ἵν' ἀπογεύσωνται τῆς χάριτος αὐτῆς, καὶ ὅπως ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ ἰχθύες ἐκ τῆς γλαυκῆς θαλάσσης φαιδροὶ ἐξεπήδων ἐπὶ στιγμὴν χρόνου εἰς τὸν γλαυκὸν αἰθέρα, ὡς ἵνα καταῤῥοφήσωσιν ἡδονήν τινα ἀκαριαίαν.

Καὶ οἱ ἐν τῷ πλοιαρίῳ δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου ὡμοίαζον πρὸς τοὺς φαιδροὺς τούτους ὑπὸ τῆς θελκτικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ θελκτικοῦ αἰθέρος ψυχαγωγουμένους ἰχθῦς καὶ τὰ πτηνά· διότι καὶ αὐτοί, ὡς οἱ ἰχθύες καὶ τὰ πτηνά, ἐξεμύζων μὲν πᾶν τὸ ἡδονικόν, οὐδὲν δὲ διελογίζοντο. Προσέβλεπον δ' αἱ νεανικαὶ χαρίεσσαι συμπαίκτριαι τῆς Ἀσπασίας ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ πλοιαρίου τὰ περικαλλῆ γλαυκὰ κύματα, ἀλλ' ἔπραττον τοῦτο, ἵνα ἴδωσιν ἐν αὐτοῖς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τὰ χαρίεντα αὐτῶν πρόσωπα. Μόνη δ' ἡ Κόρη καταβλέπουσα εἰς τὴν θάλασσαν οὐχὶ τὸ ἑαυτῆς πρόσωπον, ἀλλὰ τὴν θάλασσαν αὐτὴν ἐπεσκόπει. Διότι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς μόνης ἐνεψυχοῦτο καὶ ἐλάμβανε συνείδησιν ἑαυτῆς ἡ χάρις τῆς θαλάσσης.

Οὕτως αἱ μὲν ἄλλαι παρθένοι κατωπτρίζοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἡ δὲ θάλασσα ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Κόρης κατωπτρίζετο.

Κατεπλάγη δὲ σχεδὸν τὴν ψυχὴν αὕτη. Διότι τέλος ἤρξατο περιδεῶς πως προσέχουσα τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης καὶ ἐπακροωμένη. Ὅτε δ' ἠρώτησαν μειδιῶσαι αὐτήν, ἂν ἤκουε τῆς φωνῆς ἐπαγωγῶν Σειρήνων ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης, κατένευσεν, ἐφ' ᾧ λαμπρὸς γέλως τῶν συμπαικτριῶν καταγελουσῶν αὐτῆς ἀντήχησε καὶ πέραν τῆς θαλάσσης.

Ὑπὸ τῶν μελῳδικῶν δὲ τούτων ἐπαγωγῶν γελώτων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἴσως κατακληθεὶς δελφίς τις ἠκολούθει τῷ πλοιαρίῳ ὅλως ἐπὶ τῆς ἐξωτάτω ἐπιφανείας τῶν κυμάτων πλέων καὶ μικρόν τι πτηνὸν παραπλαγχθὲν τῆς ξηρᾶς ἐκαθέσθη ὡς εἰς ἀνάπαυλαν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτοῦ ἀνυπόπτου.

Ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ὁ λαμπρὸς γέλως ἐκ τοῦ πλοιαρίου τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀντήχει, παρέπλει τοῦτο μέγα τι φορτηγὸν πλοῖον. Ὡς δ' ἡ φορτὶς ἐγγυτάτω τοῦ πλοίου παρέπλει ἠδυνήθησαν οἱ ἐν αὐτῷ ναυτίλοι καὶ οἱ ἐν τῷ τοῦ Ἀλκιβιάδου πλοιαρίῳ νὰ κατοπτεύσωσιν ἀλλήλους. Εἶχον δ' οἱ ἐν τῇ φορτίδι ὠμὴν καὶ ἀγρίαν τὴν ὄψιν, δασείας τὰς ὀφρῦς καὶ προσέβλεπον σκυθρωποί, σχεδόν τι ἀπειλητικοί, ὡς ἱέρακες, τὰς ἐν τῷ πλοιαρίῳ περιστεράς. Ἀλλ', ὡς οἱ ἐν τῇ φορτίδι ἰσχυρότερον ἐκωπηλάτουν, ταχέως κατέλιπον μακρὰν τὸ πλοιάριον καὶ οἱ φαιδροὶ συμπλωτῆρες οὐδεμιᾶς πλέον προσοχῆς αὐτοὺς ἠξίωσαν. Ἦτο δὲ τὸ φορτηγὸν πλοῖον μεγαρικόν, ὡς ὁ Καλλίμαχος ἰσχυρίζετο.

Προσωρμίσθη δὲ τὸ πλοιάριον τοῦ Ἀλκιβιάδου εἰς μικρόν τινα ὅρμον καὶ οἱ ἐν αὐτῷ διέγνωσαν ν' ἀποβῶσιν εἰς τὴν γῆν, ἵνα διατρίψωσι χρόνον τινὰ ἐν εὐφροσύνῃ ἐπὶ τῆς χαριέσσης, ἐπαγωγοῦ ἀκτῆς. Ἦτο δ' ἀκριβῶς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐπὶ κλιτύος τινὸς τοῦ Αἰγάλεω ἐναντίον τῆς Σαλαμῖνος τὸν πέτρινον θρόνον τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ξέρξου ἐδείκνυον, τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον ὄχθον ἄγχι πελαγίης ἁλός, ὃν ὁ μέγας βασιλεύς, ὅτε τὸν μέγαν αὐτοῦ στόλον εἰς μάχην παρέταξεν ὡς εὐαγῆ ἕδραν λαβὼν καὶ καθεσθεὶς ἐπώπτευε τήν τε παράταξιν καὶ τὴν μάχην, τὸ μὲν πρῶτον μετὰ βεβαιότητος περὶ τῆς νίκης, εἶτα δὲ μετὰ φρίκης κατὰ μικρὸν αὐξανομένης.

Εἰς τὴν πέτρινον λοιπὸν ταύτην ἕδραν ὡδήγησαν ὁ Καλλίμαχος καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς νεάνιδας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἠξίωσε νὰ καθεσθῇ ἐπ' αὐτῆς ἡ Ἀσπα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σία, ὡς δικαιότατον. Ὑπήκουσε δ' ἡ Ἀσπασία. Καὶ παρ' αὐτῇ μὲν ἐκαθέσθη ὁ Καλλίμαχος, αἱ δὲ νεάνιδες καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης κατεκλίθησαν περὶ αὐτὴν ἐν ἐπιχαριτωτάτῳ συμπλέγματι.

Φάκελοι δὲ φυκῶν καὶ θάμνοι μύρρινοι κατάμεστοι κυανῶν καὶ γλαυκῶν ῥαγῶν ἔθαλλον ἐν μέσῳ τῶν πετρῶν.

Θαυμαστὴ δὲ γαλήνη καὶ ἠρεμία ἐπεκράτει ἔν τε τῇ εὐηλίῳ ξηρᾷ καὶ ἀνὰ τὴν μαρμαίρουσαν θάλασσαν καὶ ἐρασμιωτάτη ἐφαίνετο ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου τόπου ἡ ἀντικρὺ κειμένη Σαλαμὶς καὶ διὰ μέσου τῆς ἠπείρου καὶ τῆς νήσου ἡ ἀτάρακτος γλαυκὴ θάλασσα, ἧς τὴν γλαυκότητα ἐνίοτε ἀργυροφεγγεῖς, μαρμαίρουσαι ζῶναι, ὡς μαρμαίρουσαι γέφυραι, ηὐλάκιζον. Οὐδεμία δὲ φωνὴ ἠκούετο καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, εἰ μὴ μόνον ὁ ἐλαφρὸς ῥόθος καὶ ψόφος τῶν εὐρέων ἐν ῥυθμῷ ἡσύχως κυλινδουμένων καὶ αὖθις ὑποχωρούντων κάτω παρὰ τὴν ἀκτὴν κυμάτων καὶ ἐνιότε ἡ κραυγὴ λάρου τινὸς ἀμφιπεριτρίζοντος.

«Πρὸς τῶν Νηρηΐδων!» ἔλεγεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «τοιαύτη γαλήνη, τοιαύτη ἀγροτικὴ ἠρεμία ἐπικρατεῖ καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῇ σικελικῇ ἀκτῇ. Νομίζει δέ τις, ὅτι ἐνταῦθά που πλησίον κάθηται ὁ ἐρωτομανὴς Κύκλωψ Πολύφημος ἀτενῶς προσβλέπων τὴν θάλασσαν, ἐν ᾗ τοῖς ὕδασιν ἡ εἰκὼν τῆς Γαλατείας διαπορευομένης ἐνοπτρίζεται. Καὶ ὁ μὲν κύων τοῦ ἀγροίκου ποιμένος τρέχει ὑλακτῶν πρὸς τὴν ἀκτὴν εἰς ὑπάντησιν αὐτῆς, ἡ δὲ Νύμφη ῥαίνει μειδιῶσα τὸν ἐρωτικὸν ἄγγελον, καὶ κυλίει ἀφρόεν κῦμα κατ' αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ κνυζώμενος ἐπανέρχεται . . .»

Ἀληθῶς δ' ἐπεκράτει ἡδονικὴ ἠρεμία, περὶ ἧς οὔτε ὅτι διεκόπη ποτέ, οὔτε ὅτι ἠδύνατό ποτε νὰ διακοπῇ ἐφαντάζετό τις.

Ἐκ τῆς πετρίνης δ' ἕδρας στρέψασα τὸ βλέμμα ἐπὶ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου ἡ Ἀσπασία εἶπεν·

«Ἂν ποτε εἶναι δυνατὸν ν' ἀποσείσω ἀπὸ τῆς ψυχῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μου πᾶν, ὅ,τι σκυθρωπὸν καὶ ἀνιαρὸν πέραν τῶν ὀρέων ἐκείνων εἶδον· καὶ ἔπαθον, βεβαίως ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ μόνῃ τοῦ χρόνου εἶναι τοῦτο δυνατόν. Διότι ἥ τε θάλασσα ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ καὶ ὁ αἰθὴρ ὑπεράνω εἶναι τοσοῦτον φαεινός, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐπικρατήσῃ τῆς ψυχῆς μου τὸ σκυθρωπὸν ἐκεῖνο, ὡς ἐκεῖ πέραν τῶν ὀρέων. Δι' ὃ θαῤῥαλέα προκαλῶ σε εἰς ἀγῶνα, ὦμὴ Πελοπόννησος!»

«Καὶ ἐγὼ μετὰ σοῦ!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ συναγαγὼν τὴν πυγμὴν ἔσεισεν αὐτὴν ἀπειλητικῶς προσβλέπων τὰ ὄρη τῆς Ἀργολίδος.

«Καὶ ἡμεῖς πᾶσαι!» ἀνέκραξαν γελῶσαι αἱ νεάνιδες.

Ἐν τῇ στιγμῇ δὲ ταύτῃ τοῦ χρόνου ἡ Ἀσπασία μετάγουσα πέριξ τὴν ὄψιν προσέβλεψε τὴν μεγαρικὴν φορτίδα, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως μικρὰ ἐφαίνετο. Ἐφάνη δ' αὐτῇ, ὅτι ἵστατο τὸ πλοῖον. Ἀλλὰ τὸ ὑπερήφανον καὶ περιφρονητικὸν σχεδὸν βλέμμα ἐστράφη ταχέως ἀλλαχοῦ. Ἀπέλαμπε δ' ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῆς νῦν τὴν ὑπερηφανίαν ἐκείνην, ἧς πλήρης ἡ ψυχὴ τοῦ Ξέρξου ἦτο, ὅτε ἐπὶ τοῦ πετρίνου ἐκείνου θρόνου ἐκάθητο.

Νεύσαντος δὲ τότε τοῦ Ἀλκιβιάδου, δοῦλός τις ἐκόμισεν ἀσκὸν ἐξαίρετα ἀναψυκτικὰ περιέχοντα, καὶ μετ' ὀλίγον ἀντήχει ὁ κρότος τῶν κυλίκων καὶ τὰ μεγαλοφώνως ψαλλόμενα σκόλια. Χαριέστατα δ' ἤχουν τὰ εὔθυμα ᾄσματα ἐν τῇ μαγευτικῇ ἠρεμίᾳ τῆς θαλάσσης καὶ μακρὰν ἀντήχει ὁ γαλήνιος ὅρμος.

Ὑπὸ τῆς διονυσιακῆς δὲ δρόσου παρορμηθεῖσαι διεσκορπίσθησαν αἱ νεάνιδες αἱ μὲν ἐπὶ τὸν ὀστρεώδη αἰγιαλόν, αἱ δ' ἀνὰ τὰς κλιτύας, ἔνθα εὐώδης πόα ἐν μέσαις ταῖς πέτραις ἔθαλλεν. Ὡμοίαζον δὲ πρὸς γοητευτικὰς χρυσαλλίδας, ἃς ἐτώθαζε καὶ ἐπειρᾶτο νὰ συλλάβῃ ὁ Ἀλκιβιάδης.

Καὶ ὁτὲ μὲν ἔτρεχον κραυγάζουσαι, ἵνα ἴδωσιν νεκρὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τι θαλάσσιον ζῷον, πολύπουν τινά, ἢ καὶ δελφῖνα, ὅστις πρότερον μὲν διώκων τὰ ἁλμυρὰ νάματα ἐφόβει μὲν τὰ θαλάσσια θρέμματα, ἔφερε δ' ἐπὶ τῶν νώτων τὰς θυγατέρας τοῦ Νηρέως, νῦν δ' ὑπ' ἀφρόεντός τινος κύματος ἐν ὥρᾳ χειμῶνος προσαραχθεὶς πρὸς τὴν πετρώδη ἀκτὴν καὶ ἐκβρασθεὶς ἔκειτο ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Ὁτὲ δ' ἐκάθηντο, ἵν' ἀκούσωσι τῶν τερατωδῶν κυνηγετικῶν διηγημάτων τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅτι δῆλα δή ποτε πολύπουν καὶ λαγωὸν διὰ μιᾶς εἶχε συλλαβὼν πρῶτον μὲν ἀγκιστρεύσας τὸν πολύπουν, εἶτα δ' ἐκσφενδονήσας αὐτὸν ἐπί τινα λαγωόν, ὅστις ἐν τοῖς φυκίοις καθεύδων κεκρυμμένος ἔκειτο καὶ οὕτως εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ ἑκατόμποδος ζῴου ἐνέπεσεν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Καλλίμαχος διελέγετο πρὸς τὴν Ἀσπασίαν.

Ἀλλοκότως δὲ διέκειτο ὁ Καλλίμαχος πρὸς τὴν καλὴν σύμβιον τοῦ Περικλέους. Συνήθης δῆλα δὴ καὶ φίλτατος τοῦ Ἀλκαμένους ὢν εἶχε μαθὼν παρ' αὐτοῦ, ὅ,τι ποτὲ τῷ ἀντιτέχνῳ τοῦ Ἀγορακρίτου καὶ τῇ καλῇ Μιλησίᾳ συνέβη, καὶ ἐκ τούτου ἐκ Κορίνθου ἔτι, ὅθεν ἦλθεν, οὐ μόνον δυσμενῶς πρὸς αὐτὴν διέκειτο, ἀλλὰ καὶ χόλον τινὰ ἐν τῇ ψυχῇ ἔτρεφε. Διότι μετὰ τὰ γενόμενα ἐν Ὀλυμπίᾳ, μετὰ τὸν σφοδρὸν ἐκεῖνον διάλογον καὶ τὸν ὑβριστικὸν τοῦ Ἀλκαμένους τρόπον πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, ἃ πάντα ἀκριβῶς ὁ Καλλίμαχος εἶχε μαθών, εἶχε συνομόσας τῷ φίλῳ δίκην τινὰ παρὰ τῆς Μιλησίας νὰ λάβῃ. Ἀλλ' ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας καὶ προσομιλήσας τῇ Μιλησίᾳ ἐπὶ τοσοῦτον κατεκηλήθη ὑπὸ τῆς χάριτος αὐτῆς, ὥστε ἐπελάθετο ἐπὶ μικρόν, ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν μόνον, τοῦ περὶ τιμωρίας ὅρκου.

Περὶ τοῦ Ἀλκαμένους δ' αὐτοῦ ἐποιεῖτο σήμερον λόγον αὐτὴ ἡ Ἀσπασία καὶ ἐπῄνει τὴν ὑψίδρομον αὐτοῦ φαντασικὴν δύναμιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καλῶς ποιῶν,» εἶπε, «διάκεισαι εὐνοϊκῶς πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον. Ὡς δέ μοι φαίνεται καὶ ὁμοιότης τις τῆς ψυχῆς συνδεῖ ὑμᾶς. Διότι, ὡς αὐτόν, οὕτω καὶ σὲ δύναμίς τις φαίνεται παρορμῶσα νέαν τινὰ ὁδὸν νὰ τάμῃς ἐν τῇ τέχνῃ.»

Ταῦτα λέγουσα ἡ Ἀσπασία ὑπηνίττετο τοῦτο, ὅτι οὐδόλως ἐπήρκει νῦν τῷ Καλλιμάχῳ ὁ γλύφανος· διότι ἀληθῶς νῦν οὗτος μᾶλλον διὰ τοῦ κολαπτῆρος εἰργάζετο, ἢ διὰ τοῦ γλυφάνου καὶ μετὰ τοσοῦτον θαυμαστῆς δεξιότητος ἐξειργάζετο τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὅσην ἐν οὐδενὸς τῶν προτέρων τεχνιτῶν τοῖς ἔργοις εὕρισκέ τις.

«Ὡς ὁμολογεῖται,» εἶπεν ὁ Καλλίμαχος, «ὅτι ἐπιμελῶς μεταχειριζόμενος τὸν κολαπτῆρα προὐβίβασα τὴν πλαστικήν, οὕτως ἐπεθύμουν καὶ τῇ ἀδελφῇ τέχνῃ, τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὠφελείας πρόξενος νὰ γένωμαι. Ἀπὸ πολλοῦ δ' ἀσχολοῦμαι περί τι, ὅπερ φαίνεται μὲν εὐχερὲς καὶ ἁπλοῦν, πράγματι δέ — ἀλλὰ μὴ μειδιάσῃς ἀκούσασα περὶ τούτου — δὲν δύναμαι ἔτι νὰ κατορθώσω. Ἡ ὀσημέραι προκόπτουσα τέχνη δῆλα δὴ φαίνεταί μοι ἀξιοῦσα νὰ ἴδῃ τοὺς κίονας πολυτελέστερόν τινα κόσμον περιβαλλομένους. Καὶ ἡ μὲν ἰωνικὴ ἔλιξ εἶναι ὁ μέγιστος κόσμος, οὗ ἐπετύχομεν, καὶ αἰῶνας ὅλους ἤδη ἀρκούμεθα τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καιρὸς διά τολμηροῦ τινος ἅλματος νὰ ἐπιτύχωμεν καλλίονός τινος;»

«Ἐν ταῖς ἀσιατικαῖς χώραις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «εἶδον, ὅτι μεταχειρίζονται φύλλα καὶ ἄνθη εἰς κόσμον τῶν κιονοκράνων ἐπιδεξίως καὶ μετὰ λεπτῆς τέχνης αὐτὰ συναρμόζοντες. Ἀλλ' ἡμεῖς, ὡς ὀρθῶς λέγεις, εὐλαβῶς πρὸς τὰ ἀρχαιότροπα προσφερόμεθα. Διὰ τί δὲ δὲν ἐπιχειρεῖς νὰ δημιουργήσῃς, ὅ,τι πάντως ἀναγκαῖον ἐκλαμβάνεις;»

«Πιστεύεις,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλίμαχος, «ὅτι πολλοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐνιαυτοὺς ἤδη ἡ ψυχή μου κατατρύχεται τούτου δὴ ἕνεκα; Μυρίας δὲ μορφὰς ἐξεῦρον, ἀλλ' οὐδεμία ἐπήρκεσέ μοι τέλεον!»

«Ἀλλά, διὰ τί θέλεις νὰ ἐξεύρῃς καὶ σοφιζόμενος νὰ παραγάγῃς καὶ ἐκ τῆς ψυχῆς σου ν' ἀντλήσῃς, ὅ,τι ζητεῖς;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία. «Δὲν εἶναι ἡ φύσις ἡ μεγίστη τῶν διδασκάλων; Ἐξ αὐτῆς πρέπει ὁ πλάστης ν' ἀρύηται, ὅ,τι καλόν. Ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ θὰ προσπέσῃ αὐτοῖς, ὅ,τι ζητεῖς. Τότε δὲ σύλλαβε καλῶς καὶ πειράθητι ἐπιδεξίως νὰ παραστήσῃς αὐτὸ τέλειον.»

Ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου παρηνωχλήθησαν ὁ Καλλίμαχος καὶ ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τῶν νεανίδων, αἵτινες προσδραμοῦσαι διηγοῦντο, ὅτι ἔν τινι ἀποκρύφῳ χαριεστάτῳ τόπῳ τῆς ἀκτῆς ἀνεῦρον μικρόν τι μνῆμα τάφου καὶ ὅτι ἤθελον νὰ ἐπιδείξωσιν αὐτὸ τῇ Ἀσπασίᾳ.

Ὑπήκουσαν δ' ὅ τε Καλλίμαχος καὶ ἡ Ἀσπασία καί, ἡγουμένων τῶν νεανίδων, ἦλθον εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ μικρὸν μνῆμα εὑρίσκετο. Ἔκειτο δὲ τοῦτο ἐν ταῖς παρακτίαις πέτραις κεκρυμμένον καὶ ἦτο σχεδὸν κεκαλυμμένον ὑπὸ τῶν ἐπικειμένων πέτρων. Συνίστατο δ' ἐξ ἁπλῆς στενῆς πλακός, ἐφ' ἧς μικρόν τι ἐπίγραμμα ἐγκεκολλαμένον ἦτο καὶ κομψόν τι κάνιστρον κατάμεστον μεμαρασμένων ἀνθῶν καὶ στεφάνων ἵστατο. Καὶ ἐπειράθη μὲν ἡ Ἀσπασία ν' ἀναγνῷ τὴν ἐπιγραφὴν καὶ ὄντως κατώρθωσε νὰ διασαφηνίσῃ ὄνομά τι γυναικεῖον, ἀλλὰ δυσχερὴς ἀπέβη αὐτῇ ἡ ἀνάγνωσις· διότι ἡ ἄφθονος φυλλομανὴς ἄκανθος εἶχε κατακαλύψασα σχεδὸν τέλεον διὰ τῶν μεγάλων εὐμόρφων φύλλων οὐ μόνον τὸ μνῆμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κάνιστρον περιελίξασα αὐτὸ διὰ τῶν κλημάτων. Ἐμφανῶς δὲ διέφερε τὸ χλοερὸν ἐναργὲς αὐτῆς χρῶμα τῶν μεμαρασμένων πενθίμων ἀνθῶν, ἅτινα ἐν τῷ κανίστρῳ ἦσαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐξεπλάγησαν δ' ἥ τε Ἀσπασία καὶ αἱ νεάνιδες, ὅτι μνῆμα τάφου ἐνταῦθα εὑρίσκετο, ἀλλ' ὁ Καλλίμαχος εἶπεν·

«Γνωστόν μοι ἦτο, ὅτι ὑπῆρχε τὸ μνῆμα τοῦτο ἐνταῦθα.»

Ὡς δὲ περίεργοι αἱ νεάνιδες μετὰ ταῦτα διεπυνθάνοντο τὰ τοῦ μνήματος, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Καλλίμαχος·

«Ὁ κατασκευάσας τὸ μνῆμα τοῦτο καὶ στήσας τὸ κάνιστρον ἦτο φίλος μου καὶ ἐγὼ εἶμαι ἐκ τῶν ὀλίγων, οἷς τὴν ἱστορίαν τοῦ μνήματος ἐπίστευσεν.»

«Ὁ φίλος, περὶ οὗ λέγω,» εἶπε λαβὼν αὖθις τὸν λόγον, «ἦτο χρηστός τις νεανίας ἐξ Ἀθηνῶν, ὃς τὰ τοῦ βίου ἐπορίζετο ὑπογράφων ἀγγεῖα καὶ ὑδρίας μετὰ πολλῆς δεξιότητος. Ἐπιδημῶν δέ ποτε οὗτος ἐν Κορίνθῳ συναντᾷ τῇ ἐπιχαριτωτάτῃ τῶν αὐτόθι ἀνθοπωλίδων καὶ ἐμπίπτει εἰς ἐμμανῆ πρὸς αὐτὴν ἔρωτα. Ἀλλὰ καὶ νέος τις Σπαρτιάτης ἐπιδημῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μετά τινων τῶν φίλων ἐν Κορίνθῳ ἐρᾷ τῆς ἀνθοπώλιδος καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἐπιθυμῶν νὰ τύχῃ τῆς εὐνοίας αὐτῆς κατορθοῖ δι' ἀπειλῶν καὶ διὰ τῆς βίας νὰ ἐμβάλῃ αὐτῇ φόβον. Ἔμελλε δ' ἤδη ν' ἀπαγάγῃ αὐτήν, ἀλλ' ὁ Ἀθηναῖος ὑπὸ διαπύρου ὀργῆς καταληφθεὶς ἀντεπεξέρχεται καὶ μονομαχήσας φονεύει τὸν ἀντεραστήν. Μετὰ τοῦτο φεύγων τὴν τιμωρίαν τῶν φίλων τοῦ φονευθέντος παραλαμβάνει τὴν ἑκουσίως ἀκολουθοῦσαν αὐτῷ καὶ ἀντερῶσαν αὐτοῦ παρθένου, ἐπιβαίνει ἀμελλητὶ λέμβου καὶ διαδιδράσκων φεύγει εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Φαιδρὸν δὲ παραπλεῖ τὸ ἐρωτικὸν ζεῦγος τὸν αἰγιαλόν· πλήρης εὐδαιμονίας εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ νεανίου καὶ ἡ παρθένος ἀκτινοβολεῖ ἐν τῷ ἄνθει τῆς νυμφικῆς νεότητος καὶ καλλονῆς. Ἓν δὲ μόνον κτῆμα ἔχει ἡ νεᾶνις ὡς προῖκα πλὴν τῆς καλλονῆς, τὸ ἀνθοδόκον κάνιστρον κατάμεστον χλοερῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνθῶν, ὡς αὐτὸ ἐν χερσὶν ἔφερεν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Κορίνθου, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ ἐρώμενος ἀπήγαγεν αὐτήν. Καὶ οἱ μὲν θαλάσσιοι μαργαρῖται διασπειρόμενοι περὶ τὸν λέμβον ῥαίνουσι τὰ ἐν τῷ κανίστρῳ ῥόδα, ἀλλ', ἐν ᾧ ὁ νεανίας φλογερὸν φίλημα τοῖς χείλεσι τῆς νεάνιδος ἐνστίζει, ὀλισθῆσαν τὸ κάνιστρον πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν. Σπουδῇ δὲ κύπτει ἡ νεᾶνις, ἵνα συναρπάσῃ αὐτό, ἀλλ', ὡς μακρὰν τὴν χεῖρα ἐκτείνει, σαλεύει αἴφνης ὁ λέμβος καὶ ἡ ἀνύποπτος νεᾶνις καταφέρεται ἐκ τοῦ ἡμισαλεύτου λέμβου εἰς τὴν θάλασσαν κατόπισθεν τοῦ κανίστρου. Κραυγὴν δ' ἀπογνώσεως ἐκπέμψας ὁ νεανίας ῥίπτεται εἰς τὰ κύματα, συλλαμβάνει παλαίσας χρόνον τινὰ πρὸς αὐτὰ τὴν νεάνιδα καὶ σπεύδει κολυμβῶν πρὸς τὴν ἐγγὺς ἀκτήν. Ἐκεῖ δ' ἀναῤῥιχᾶται ἐπιπόνως πρὸς τὰς πέτρας στερῥῶς κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ σῶμα τῆς φίλης καὶ κατακλίνει αὐτὴν εἶτα ἐπὶ ἐπιπέδου τινὸς χωρίου τῆς ἀκτῆς. Ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς εἶναι κεκλεισμένοι, τὸ πρόσωπον ὠχρὸν καὶ μάτην ψιθυρίζει πρὸς τὸ οὖς μυρίους ἐρωτικοὺς λόγους. Εἶχεν ἄρα σώσας νεκρὸν μόνον σῶμα.

Ἀκίνητος τότε προσβλέπει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὴν ἄψυχον καὶ τέλος ἑτοιμάζεται νὰ θάψῃ αὐτήν. Ἐκεῖ δ', ὅπου εἶχεν ἐκβιβάσας αὐτήν, κοιλαίνει τὸν τάφον. Ἀλλά, τί βλέπει αἴφνης ἐν μέσῳ τῶν πετρῶν; Τὸ κάνιστρον τῆς κόρης πλέον ἐπὶ τῶν κυμάτων ἦτο ἐκβεβρασμένον ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐν τῇ ἀκτῇ καὶ ἔκειτο κρατούμενον ὑπὸ τῶν πετρῶν. Καταβαίνει δὲ καὶ στενάζων πένθιμα λαμβάνει τὸ κομψὸν κατάμεστον ἔτι τῶν χλοερῶν ἀνθῶν κάνιστρον καὶ κατατίθησιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ τάφου δροσίσας πρῶτον διὰ τῶν δακρύων. Ἔρχεται δ' εἶτα εἰς Ἀθήνας καὶ πορίσας ἑαυτῷ τὴν εὐτελῆ ταύτην πλάκα ἐπανέρχεται εἰς τὸν κρυπτὸν καὶ ὑπὸ τῆς θαλάσσης προσκλυζόμενον τάφον. Ἐκεῖ ἱδρύει αὐτὴν καὶ ἐπ' αὐτῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατατίθησιν αὖθις τὸ μεστὸν μεμαρασμένων ἀνθῶν κάνιστρον. Τὸ ἀφανὲς δὲ τοῦ τόπου φυλάττει αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν χειρῶν καὶ ἡ ἄκανθος, ὡς βλέπετε, ἀνεδέξατο νὰ διασώζῃ καλύπτουσα διὰ τῶν κλημάτων τοῦ λαμπροῦ αὐτῆς φυλλώματος καὶ τὴν πλάκα καὶ τὸ κάνιστρον.»

Μετὰ προσοχῆς δ' ἠκροῶντο αἱ νεάνιδες τῆς διηγήσεως τοῦ Καλλιμάχου καὶ φανερῶς κατῴκτειρον τὴν ἀθλίαν τύχην τοῦ νεανικοῦ ζεύγους.

Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία μετὰ μικρὸν εἶπεν·

«Ἰσχυρῶς μὲν προάγει εἰς οἶκτον τὴν ψυχήν μου ἡ διήγησίς σου, Καλλίμαχε, ἀλλὰ δὲν δύναμαι ν' ἀποκλείσω αὐτῆς τὴν αἴσθησιν, ἣν ἐμποιεῖ ἐμοί τε καὶ βεβαίως πᾶσι τοῖς προσβλέπουσιν αὐτὸ ἡ εὐτελὴς αὕτη ἐπίπεδος πλάξ, τὸ μνῆμα τοῦτο, ὅπερ ἡ φύσις πολὺ πλέον ἐκόσμησε τῆς τέχνης. Ὁπόσον χαριέντως περιελίσσεται τὸ ἐκ τῆς γῆς ἀναφυόμενον κλῆμα τῆς ἀκάνθου περὶ τὸ χαρίεν κατάμεστον μεμαρασμένων ἀνθῶν κάνιστρον καὶ τὴν λευκὴν μαρμαρίνην πλάκα! Δὲν εἶναι τοῦτο ἐκ τῶν μορφῶν ἐκείνων, ἃς ἡ μὲν φύσις παίζουσα εἰς φῶς φέρει, οὐδεὶς δέ ποτε τεχνίτης τοσοῦτον χαριέσσας νὰ ἐξεύρῃ θὰ ἠδύνατο;»

Ἀλλ' ὁ Καλλίμαχος οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἔλεγε. Κατείχετο δ' ὑπὸ λογισμοῦ τινος, ὅστις ὡς ἀστραπὴ εἶχε διασείσας τὸν νοῦν αὐτοῦ.

Καὶ χρόνον μέν τινα ἠτένιζεν εἰς τὸ φυλλόσκεπον κάνιστρον, εἶτα δ' εἶπε στραφεὶς πρὸς τὴν Μιλησίαν·

«Ἀληθῶς, Ἀσπασία, τὸ ἐπίχαρι τοῦτο φυλλόστρωτον κάνιστρον εἶναι ἐκ τῶν πλασμάτων ἐκείνων, ὧν χάριν, ὡς πρότερον ἔλεγες, ὁ καλλιτέχνης τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς νὰ ἔχῃ πάντοτε ὀφείλει, διότι πολλὰ πρὸς αὐτῶν δύναται νὰ διδάσκηται . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καὶ διότι ἴσως δύναται νὰ εὕρῃ ἐν αὐτοῖς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα, «ὅ,τι ἐπὶ πολὺ ματαίως πονῶν ἐζήτει.»

Ἐνθουσιῶν δ' ἐξηγεῖτο ὁ Καλλίμαχος μετὰ τοῦτο, ὅ,τι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κατεῖχεν.

Ἀλλ', ἐν ᾧ ὁ Καλλίμαχος συνεζήτει τῇ Ἀσπασίᾳ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διεγερθείσης ἰδέας τοῦ νέου κόσμου τῶν κιονοκράνων, ὃς ἀληθῶς προωρισμένος ἦτο νικηφόρος νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν χώραν τοῦ καλοῦ καὶ οὗ ἡ δόξα εἰς ἀεὶ συναφὴς τῷ ὀνόματι τοῦ Καλλιμάχου μένει, αἱ νεάνιδες ἀφανεῖς γενόμεναι συνέλεγον ἄνθη, ἵνα κοσμήσωσι δι' αὐτῶν τὸν τάφον τῆς νέας Κορινθίας.

Ἐκ τούτου καὶ αὖθις διεπλανῶντο ἀνὰ τὴν ἀκτὴν φαιδραὶ καὶ ὅμοιαι πρὸς τὰς Νύμφας τῆς θαλάσσης, ἃς καὶ αὖθις ὁ Τρίτων Ἀλκιβιάδης ἐτώθαζε καὶ ἐδίωκεν.

Ἐν τούτῳ κατὰ μικρὸν ἡ ἀκαμψία καὶ ἡ αἰσχυντηλία τῆς ἐν ἐρήμῳ τινὶ τόπῳ τῆς ἀκτῆς ἀπολειφθείσης Κόρης ἤρξαντο τέρπουσαι τὸν ἀκόλαστον νεανίαν πλέον τῆς φαιδρότητος τῶν συμπαικτριῶν.

Ὅτι δ' ὁ Ἀλκιβιάδης ἐχαριεντίζετο, ὅτι ἐπεζήτει τὴν ὁμιλίαν αὐτῆς καὶ εὐφραίνετο παίζων πρὸς αὐτὴν καίπερ ἄκουσαν, ἔβλεπε μὲν ἡ χαρίεσσα Σιμαίθα, ἀλλ' οὐδεμίαν ζηλοτυπίαν ἐν τῇ ψυχῇ ᾐσθάνετο. Διότι καὶ ἐν τούτῳ ἦτο ἡ εἰκὼν τῆς διδασκάλου, ὅτι πρὸς τοιαῦτα πάθη οὐδένα τόπον ἐν τῇ ὑπερηφάνῳ αὐτῆς ψυχῇ εἶχε. Καὶ αὕτη δ', ὡς ἡ διδάσκαλος, ἐφαίνετο αἰσθανομένη ἐκεῖνον μόνον τὸν ἔρωτα, ὃς οὐδόλως διαταράττει τὴν φαιδρὰν ἠρεμίαν τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ὁπόσον περιφρονητέα ἀντίζηλος ἦτο ἡ ποιμενικὴ νεᾶνις παραβαλλομένη πρὸς τὴν λαμπρὰν μαργαρῖτιν τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας! —

Μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἀνθρώπων λοιπὸν ἀπέλαυον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάντες οἱ περὶ τὴν Ἀσπασίαν τῆς ἡδονικῆς εἰρήνης τοῦ ὅρμου ἐκείνου, ἥτις, ὡς ἐφαίνετο, ὑπ' οὐδενὸς ἠδύνατο νὰ ἐνοχληθῇ.

Καὶ ὅμως δυσμενῆ, κατασκόπια βλέμματα ἐστρέφοντο μακρόθεν ἐπὶ τοὺς ἐλευθέρως παίζοντας φαιδροὺς συμπαίκτας.

Ὅτε δῆλα δὴ ἡ μεγαρικὴ φορτὶς παρέπλει τὸν λέμβον τοῦ Ἀλκιβιάδου, οἱ ἐν αὐτῷ ἄνδρες κατασκόπιον εἶχον μεταγαγόντες τὴν ὄψιν πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ.

Ὡς δὲ μικρὸν προὔβησαν, εἶπέ τις εὐθὺς τῶν ἐν τῇ φορτίδι τεταραγμένος καὶ ὀργίλος πρὸς τοὺς συνεταίρους·

«Εἴδετε τὸν Ἀθηναῖον νεανίαν τὸν πλανώμενον ἀνὰ τὴν θάλασσαν μετὰ τῶν νεαρῶν ἐκείνων παρθένων; Οὗτος δὴ εἶναι ὁ αὐθάδης ἐκεῖνος ὄλεθρος, ὁ ἅρπαξ Ἀλκιβιάδης! Ἀναγνωρίζω αὐτόν. Πολλάκις εἶδον αὐτὸν ἐν Ἀθήναις. Μετὰ τῶν νεανίδων δ' ἐκείνων ἦτο καὶ ἡ Σιμαίθα — ἡ ἁρπαγεῖσα Σιμαίθα!»

«Πῶς!» ἀνεφώνησαν οἱ Μεγαρεῖς διάπυροι ὑπ' ὀργῆς. «Πῶς! οὗτος εἶναι ὁ παράτολμος ἐκεῖνος ὁ ἀπαγαγὼν τὴν νεάνιδα ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ οἴκου τοῦ Ψαύμιος, ὃς ἀποινεὶ ἀπολαύει ἔτι τῆς καλῆς λείας;»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ πρῶτος, «ἀποινεὶ ἔτι ἀπολαύει τῆς λείας, διότι ἰσχυρός τις προστατεῖ αὐτοῦ. Ματαία ἀπέβη, ὡς καλῶς γνωρίζετε, πᾶσα σπουδὴ τοῦ Ψαύμιος καὶ τῶν δημοτῶν, οἵτινες ἠξίουν ν' ἀποδῶσιν οἱ ὑβρισταὶ Ἀθηναῖοι τὴν νεάνιδα. Δὲν νομίζουσιν ἔκπαλαι οἱ κυναλώπεκες οὗτοι Ἀθηναῖοι, ὅτι δύνανται νὰ καταγελῶσι τοῦ κοινοῦ τῶν Μεγαρέων; Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ ποτὲ καιρὸς ν' ἀποδείξωμεν αὐτοῖς, ὅτι οὐχὶ καλῶς ποιοῦντες καταφρονοῦσι τῆς μεθορίας δωρικῆς πόλεως. Τό γε νῦν, ὦ φίλοι, ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν τὴν ὑπὲρ τῆς Σιμαίθας δίκην, ἣν ὁ καιρὸς ἡμῖν παρέχει. Διότι ἐν τῷ πλοι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αρίῳ ἐκείνῳ παρὰ τὸν ἀγένειον ἔτι ἅρπαγα καὶ ἕτερόν τινα ὅπλον καὶ τοὺς ὀλίγους κωπηλάτας γυναῖκες μόναι εὑρίσκονται, ἡμεῖς δ' ἱκανοὶ εἴμεθα σύμπαν τὸ πλοῖον νὰ συλλάβωμεν προσβάλλοντες, ἢ τοὐλάχιστον ν' ἁρπάσωμεν τὴν Σιμαίθαν καὶ ν' ἀπαγάγωμεν αὐτὴν εἰς Μέγαρα.»

Ἀπεδέξαντο δ' οἱ Μεγαρεῖς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην. Ἀλλ', ἐν ᾧ οὗτοι συνεβουλεύοντο, ὅπως θὰ προσβάλλωσι τῷ πλοίῳ, ἐξέβησαν οἱ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὴν γῆν. Δὲν ἔλαθε δὲ τοῦτο τοὺς Μεγαρέας.

«Κάλλιον οὕτως!» εἶπεν ὁ ναύκληρος. «Θὰ κατακρύψωμεν ἐνταῦθά που ἐν τῇ ἀκτῇ τὸ πλοῖον καὶ θὰ θηρεύσωμεν τὴν λείαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Δι' ὃ τινες ἡμῶν ἀποβάντες εἰς τὴν γῆν πρέπει νὰ προέλθωσι λάθρα ὡς ἐγγύτατα εἶτα δὲ σύνδυο νὰ κρυβῶσιν ἐν τῇ πολυσκοπέλῳ ἀκτῇ εἰς ἐνέδραν ἐκεῖ, ἔνθα οὗτοι διεσπαρμένοι περιπατοῦσιν. Οὐχὶ δυσχερὲς δὲ θ' ἀποβῇ ἡμῖν νὰ συλλάβωμεν ἐπιπεσόντες ἐν καιρῷ τὴν παρθένον, εἰς ἣν ἀποβλέπομεν, πρὶν ἂν δυνηθῶσιν οἱ δύο νεανίαι καὶ οἱ ἑρέται νὰ κωλύσωσιν ἡμᾶς καὶ ἴσως πρὶν ἂν ἴδωσιν ἡμᾶς. Διότι ἐπιτηροῦντες τὸν καιρόν, ὅτε ἡ μὲν Σιμαίθα μόνη μακρὰν τῶν συμπαικτριῶν, ἡ δὲ προσοχὴ τῶν ἀνδρῶν ἐφ' ἕτερόν τι ἐστραμμένη θὰ εἶναι, ἴσως θὰ δυνηθῶμεν ὅλως ἀπαρατήρητοι ν' ἀπαγάγωμεν τὴν νεάνιδα καὶ τότε ἐν ἀσφαλεῖ εἴμεθα παντὸς διωγμοῦ. Διότι ἐκεῖνοι μὲν θ' ἀγνοῶσιν, ὅπου ἡ κόρη εὑρίσκεται, ἡμεῖς δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐν ἀσφαλεῖ τὴν λείαν κατατίθεμεν. Ἂν δὲ θελήσωμεν βίαν νὰ μεταχειρισθῶμεν, τότε ὑπάρχει φόβος, μή τι οἱ νεανίαι βοηθούμενοι ὑπό τινος τυχαίως ἴσως παραπλέοντος ἀττικοῦ πλοίου ἐξαρπάσωσιν ἡμῖν τὴν λείαν, πρὶν νὰ ἐπιβῶμεν τῆς φορτίδος, ἢ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς φορτίδος. Δι' ὃ ἄγετε πεφυλαγμένως ἐπιχειρήσωμεν τῷ ἔργῳ καὶ ἐπιτηρήσωμεν τὸν καιρόν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταῦτα εἶπεν ὁ ναύκληρος τοῦ μεγαρικοῦ πλοίου καὶ οἱ ἄνδρες ἔπραξαν, ὡς αὐτὸς ἐπέταξεν. Ἐκρύβησαν δ' ἕκαστος μόνος, ἢ σύνδυο ἐν τῇ ἀκτῇ καὶ ταῖς πέτραις καὶ ὀξέως ἐπιτηροῦντες ἐνήδρευον τοὺς ἀνυπόπτως πλανωμένους.

Καὶ ἐπὶ μακρὸν μὲν ὁ ποθούμενος καιρὸς ὑστέρει, ἀλλὰ τέλος κατὰ συντυχίαν ἡ Σιμαίθα, ἡ Δροσὶς καὶ ἡ Πράξιλλα δρέπουσαι ἄνθη ἦλθον ἐγγύτατα λοχμώδους τινὸς πέτρας, ἧς ὄπισθέν τινες τῶν Μεγαρέων κεκρυμμένοι ἦσαν, ἐν ᾧ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης μακράν που περὶ τὴν Κόρην ἠσχολεῖτο, ὁ δὲ Καλλίμαχος ἔμενεν ἔτι μετὰ τῆς Ἀσπασίας παρὰ τῷ μνήματι τῆς κορινθίας ἀνθοπώλιδος.

Καὶ οἱ μὲν Μεγαρεῖς ἐξορμήσαντες ἔμελλον νὰ ἐπιπέσωσι τῇ Σιμαίθᾳ, ἀλλ' αὕτη ἰδοῦσα τοὺς αἴφνης ἐπ' αὐτὴν ὁρμῶντας ἀγρίους τὴν ὄψιν ἄνδρας ἔφυγε σπουδῇ δεινῶς ὀλολύζουσα. Ἠκολούθησαν δ' ἡ Δροσὶς καὶ ἡ Πράξιλλα οὐχ ἧττον αὐτῆς πληροῦσαι τὸν ἀέρα κραυγῶν.

Ἀλλ' ἡ Σιμαίθα προηγεῖτο πολὺ τῶν συμπαικτριῶν φεύγουσα καὶ ἤδη ἐξίκετο εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ Ἀλκιβιάδης παρέμενεν. Οὗτος δ', ὡς καὶ ὁ Καλλίμαχος καὶ οἱ κωπηλάται ἐκ τοῦ πλοιαρίου ἀκούσαντες τὰς κραυγὰς καὶ τοὺς ὀλολυγμοὺς τῶν παρθένων ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν. Καὶ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης ἐσπάσατο τὸ ἐγχειρίδιον, ὅπερ πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερεν, οἱ δὲ κωπηλάται ἔλαβον τὰς κώπας καὶ οὕτως ὡπλισμένοι ὥρμησαν πάντες ἐπὶ τοὺς λῃστάς.

Ἀλλ' οὗτοι κατανοήσαντες μέν, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ συλλάβωσι τὴν Σιμαίθαν, θέλοντες δὲ νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν ἄνευ λείας τινὸς ὥρμησαν καὶ συνέλαβον τὰς συμπαικτρίας αὐτῆς, τὴν Δροσίδα καὶ Πράξιλλαν, αἵτινες ὑπὸ δέους καταληφθεῖσαι, ὡς ἐπτοημέναι περιστεραί, δὲν ἠδυνήθησαν ἀσφαλῶς τὴν ὁδὸν τῆς καταφυγῆς νὰ εὕρωσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κατανοοῦντες δ', ὅτι ἡ βραδύτης συνεπήγετο κίνδυνον καί, δι' ὅσα πρότερον εἴπομεν, ἀποφεύγοντες ἐν τῷ φανερῷ νὰ ἐρίσωσι πρὸς τοὺς ἐπερχομένους συνήρπασαν οἱ Μεγαρεῖς τὴν Δροσίδα καὶ Πράξιλλαν καὶ ὁρμήσαντες ἐπὶ τὴν ἀκτὴν ἐπέβησαν σπουδῇ τοῦ πλοίου φέροντες καὶ τὰς δύο νεάνιδας καὶ δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὸν μεγαρικὸν κόλπον, πρὶν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιβῇ τοῦ λέμβου ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τῶν ἑαυτοῦ εἰς καταδίωξιν αὐτῶν.

Οὐδὲν ἧττον ὥρμησεν ἀφρόνως ὁ διάπυρος ὑπ' ὀργῆς Ἀλκιβιάδης νὰ ἐπιβῇ τοῦ πλοιαρίου, ἵνα καταδιώξῃ τοὺς λῃστάς. Ἀλλ', ὡς ἤδη ἔμελλε νὰ ἐπιβῇ, ἐκρήξασαι δεινὴν κραυγὴν αἱ ἄλλαι νεάνιδες ὠδύροντο, ὅτι μόναι κατελείποντο ἐν τῇ ἀκτῇ καὶ ἄλλοις ἴσως ἐνεδρεύουσιν ἐκεῖ ἐχθροῖς ἀφίεντο. Καὶ αὐτὸς μὲν διέγνω ἐν τῷ ἅμα συμπαραλαβὼν πάσας νὰ ἐπιπέσῃ τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλ' αὗται περιδεεῖς ἀντέστησαν λέγουσαι, ὅτι λεία τοῖς λῃσταῖς οὕτω προσεφέροντο. Καὶ ὁ Καλλίμαχος δὲ καὶ οἱ κωπηλάται καὶ μάλιστα πάντων ἡ Ἀσπασία κατέδειξαν αὐτῷ, ὅτι ὁ μὲν διωγμὸς ἀδύνατος ἦτο, παντοῖοι δ' ἄλλοι τρόποι θὰ ἐξευρίσκοντο εἰς τιμωρίαν τῶν αὐθάδων Μεγαρέων.

Ἡ δ' Ἀσπασία τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ὠχρίασεν, εὐθὺς ὡς εἶδε τὴν αἰσχρὰν πρᾶξιν τῶν Μεγαρέων καὶ μετὰ μικρὸν ὀργῆς ἐρύθημα ἠκολούθησε τῇ ὠχρότητι, ἀλλὰ νῦν πρώτη αὐτὴ συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν καὶ ἤρεμος καὶ μειδιῶσα σχεδὸν ἐκέλευσε τὸν Ἀλκιβιάδην νὰ ἐπανέλθωσιν ὡς τάχιστα οἴκαδε. Σπουδῇ δὲ πάντες ἐπέβησαν τοῦ πλοιαρίου καὶ ὥρμησαν εἰς Ἀθήνας.

«Ἐκδίκησις!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἐν τῷ ἅμα ὀρθὸς ἐκ τοῦ πλοιαρίου ἐλάσας αὐτὸ ἐξετόξευσε κύλικα κατὰ τῆς ὀξείας πετρώδους ἄκρας λέγων·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

«Ὡς ἡ κύλιξ αὕτη ἐπὶ τῆς πέτρας, οὕτω καὶ ἡ νηπιώδης ὑπεροψία τῶν Μεγαρέων καὶ τὸ θράσος συμπάντων τῶν ὁμοφύλων αὐτοῖς θὰ συντριβῶσιν αἰσχρῶς προσκόπτοντα τῷ πετρίνῳ μετώπῳ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν!» - -

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXI.

Η ΗΜΙΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΟΥΣ.

Ὑχερὲς ἐγένετο τῷ Περικλεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν τῆς συμβίου καὶ ν' ἀπαιτήσῃ τοὺς Μεγαρέας τὰς δύο ἁρπαγείσας νεάνιδας. Διότι πολλῶν ἕνεκα λόγων τὸ σύνθημα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν Ἀθήναις ἦτο ἡ τιμωρία τῶν Μεγαρέων.

Ἀλλ' οἱ Μεγαρεῖς ἀπεκρίναντο, ὅτι πρόθυμοι μὲν ἦσαν νὰ παραδῶσι τὴν Δροσίδα καὶ τὴν Πράξιλλαν, αἵτινες τῇ φυλακῇ ἐπιφανοῦς τινος τῶν πολιτῶν ἐπιτετραμμέναι ἦσαν, ἠξίουν δ' ὅμως ν' ἀποδῶσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ὑπὸ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀθηναίων νεανιῶν ἁρπαγεῖσαν Σιμαίθαν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀνθίστατο ἱκετεύουσα λιπαρῶς αὐτὴ ἡ Σιμαίθα ἔχουσα καὶ ἰσχυρὰν προστάτιν τὴν Ἀσπασίαν, ἧς φιλτάτη ἡ μεγαρικὴ παρθένος ἦτο.

Ἦσαν δ' οἱ Μεγαρεῖς τοσοῦτον μισητοὶ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Μεγαρεῦσι. Δι' ὃ ἐκ πολλῶν ἀφορμῶν ὁ Περικλῆς διεπράξατο τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα, ὅπερ ἀπέκλειεν αὐτοὺς τῶν λιμένων τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ἕως ἂν μὴ μόνον τὰς ἁρπαγείσας ἀποδῶσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἄλλων πολλῶν τὴν προσήκουσαν δίκην τοῖς Ἀθηναίοις δῶσιν.

Καιρίως δ' ἔπληξε τοὺς Μεγαρέας ἡ ἀπόκλεισις αὕτη τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων καὶ πάντες ἐκ τούτου ἐπίστευον, ὅτι οὐχὶ ἐπὶ μακρὸν οὗτοι θ' ἀντιστῶσιν.

Ἀλλ', ὡς φόβος ἦτο, μή τι οἱ Μεγαρεῖς κρυφῇ δεηθῶσι τῶν Σπαρτιατῶν νὰ βοηθήσωσιν αὐτοῖς, καὶ ὡς πρὸς τοῦτῳ ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς Κορινθίους σπουδαίων διαφορῶν καὶ τῆς ἀποστασίας τῆς Ποτιδαίας ταραχή τις τοὺς Ἀθηναίους κατεῖχεν, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἐκκαρπούμενοι ταῦτα παρώξυνον ἐπ' αὐτοὺς τὸν δῆμον. Ἔλεγον δ', ὅτι ἡ ἀφροσύνη τῆς ξένης γυναικὸς καὶ ἡ ἀκολασία τῶν φίλων αὐτῆς καὶ αὐτῇ τῇ εἰρήνῃ ἐπαπειλοῦσι καὶ ὅτι χάριν δύο ἁρπαγεισῶν λαικαστριῶν ὁ Περικλῆς ἀνακυκᾷ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκτοξεύει τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα, ὡς δαλόν, κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ εἶναι μὲν ἴδιον τῶν μεγάλων καὶ εὐδοκιμούντων πολιτικῶν νὰ μὴ ἀνθιστῶνται πάντοτε τοῖς δημοτικοῖς ψηφίσμασι καὶ θελήσεσιν ἐκ πεποιθήσεως, ὅτι ὁ δῆμος τέλος ἐκ τυφλῆς πίστεως θὰ ὑποταγῇ αὐτοῖς καὶ ὅτι αὐτοὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἰσχύος θ' ἀποτρέπωσι τοὺς ἐκ τῶν ψηφισμάτων ἐκείνων καὶ θελήσεων κινδύνους ἐπὶ τοσοῦτον τοὐλάχιστον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐφ' ὅσον ἂν αὐτοὶ τὰ τῆς πόλεως ἰθύνωσιν. Ἀλλ' οἱ περιδεεῖς τῶν πολιτικῶν διερωτῶνται, ὅ,τι θὰ συμβῇ, ὅταν ποτὲ οἱ ἔξοχοι ἐκεῖνοι μετακαλούμενοι ὑπὸ τοῦ θανάτου παύσωνται κρατοῦντες ἐν ταῖς ἰσχυραῖς αὐτῶν χερσὶ τὰς ἡνίας τοῦ κοινοῦ. Ἐξ ἑτέρου δ' οἱ δημοτικοί, οἱ σπουδάζοντες, ὅπως φυλάξωσι τὴν ἀρχὴν τοῦ δήμου, ἐν ταύτῃ δὴ τῇ δουλικῇ ὑποταγῇ τῆς τοῦ κοινοῦ θελήσεως τῇ θελήσει καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς τοῦ ἑνὸς ἐξόχου ἀνδρὸς ἐνορῶσι τὸν μέγιστον κίνδυνον τῆς ἐλευθερίας. Ἐκ τούτου ἄρα ὁ παντοδύναμος Περικλῆς ἔβλεπεν ἀντιπράττοντας αὐτῷ κρυφῇ οὐ μόνον τοὺς ὀλιγαρχικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπερμάχους τῆς ἀπολύτου ἀρχῆς τοῦ δήμου.

Οὕτως ὁ βυρσοδέψης Κλέων καὶ ὁ προβατοπώλης Λυσικλῆς καὶ ὁ ἀλλαντοπώλης Πάμφιλος ἦσαν τῆς γνώμης, ὅτι ἡ σοφία ἑνὸς μόνου ἀνδρὸς μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῇ πόλει εἶναι τῆς ἀφροσύνης τοῦ ὄχλου καὶ ἐκ τούτου, ὁσάκις ἠδύναντο, παρῄνουν τοῖς δημόταις νὰ φυλάττωνται τὸν νέον Πεισίστρατον.

Οἱ ὅμοιοι δὲ πρὸς τὸν βυρσοδέψην ἐκεῖνον Κλέωνα καὶ τὸν προβατοπώλην Λυσικλέα καὶ τὸν ἀλλαντοπώλην Πάμφιλον ἀπετόλμων ἐνίοτε καὶ ν' ἀντεπεξέρχωνται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τῷ ἀξιώματι τοῦ Περικλέους ἀσχημονοῦντες καὶ κραυγάζοντες.

Οὐχὶ δ' ὀλιγώρως ἀπέβλεπεν ὁ Περικλῆς εἰς τὰς ἀπορίας, εἰς ἃς αὐτόν τινες τῶν πράξεων τῆς Ἀσπασίας καὶ μάλιστα πάντων ἡ ἀκολασία τοῦ Ἀλκιβιάδου καθίστασαν. Ἀλλ' ἡ μὲν Ἀσπασία ἦτο ἀπρόσβλητος τὴν φύσιν· διότι ἡ θύελλα δύναται μὲν νὰ ἐκπρεμνίζῃ τὰς δρῦς, δὲν ἐπικλᾷ δὲ τὰ ἄνθη. Τῷ δ' Ἀλκιβιάδῃ σπουδαίως ὠνείδιζεν ὁ Περικλῆς τὴν ἀκολασίαν, ἥτις ἐν μέρει ἀφορμὴ τῶν δυσαρέστων ἐκείνων μεγαρικῶν περιπλοκῶν ἐγένετο. Παρῄνει δ' αὐτῷ νὰ μιμῆται τοὺς προγόνους παρέχων ἑαυτὸν χρήσιμον τῇ πόλει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ν' ἀμιλλᾶται περὶ τῆς τιμῆς, ἣν ἔνδοξοι πράξεις περιποιοῦσιν.

«Τοῦτο καὶ θέλω,» ὑπέλαβεν ὁ νεανικὸς Ἀλκιβιάδης καὶ παίζων καὶ σπουδάζων. «Ἀλλά, τίς ἄλλος πλὴν σοῦ τὴν αἰτίαν ὑπέχει, Περίκλεις, ὅτι οὐδεμία ἀφορμὴ δίδεταί μοι ν' ἀριστεύσω ἐν ἄθλοις; Πόσον χρόνον ἔτι θὰ διάγωμεν ἐν ἀπράγμονι εἰρήνῃ; Δός μοι τὸν στόλον καὶ ἐν μικρῷ θὰ γένωμαι κύριος τῆς τε Καρχηδόνος καὶ τῆς Σικελίας! Ἀλλὰ καὶ τὰς ὀλίγας φαύλας τριήρεις, τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀθλίων Μεγαρέων ἀπελευθέρωσιν τῶν δύο χαροπῶν νεανίδων, τῆς Δροσίδος καὶ Πραξίλλης, ἀπηρνήθης μοι. Οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεταί μοι ἄρα, ἐὰν θέλω νὰ παράσχω ἐμαυτὸν ὠφέλιμον τῇ πατρίδι, ἢ πορευθεὶς εἰς Σπάρτην νὰ διαφθείρω τὴν γυναῖκα ἑνὸς τῶν βασιλέων τῶν Σπαρτιατῶν, ἵνα νοθεύσω τὸ δωρικὸν αἷμα μιγνύων αὐτὸ τῷ ἰωνικῷ πρὸς χάριν τῶν Ἀθηναίων! Ἀληθῶς, Περίκλεις, δὲν στεροῦμαι φιλοπραγμοσύνης . . .»

«Μεγάλη φιλοπραγμοσύνη ἐλλείπουσα σπουδαίου καὶ μεγάλου φρονήματος,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «οὐδέποτε ὠφέλιμος γίγνεται, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιβλαβὴς ἀποδεικνύεται. Αἱ ἀρεταί σου, φίλε Ἀλκιβιάδη, οὐχὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας παρέχουσιν, ἀλλὰ κινδύνων πρόξενοι τῇ πατρίδι θὰ γίγνωνται, ἕως ἂν συνηνωμέναι κακίαις, οἷαι αἱ σαί, μένωσιν.»

«Εἶναι κακόν,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ἡ ἀπόλαυσις τοῦ ἔρωτος; Καὶ δὲν εἶναι ἡ νεότης ὁ ἄριστος χρόνος πρὸς ἀπόλαυσιν;»

«Πλάνη!» ὑπέλαβεν σπουδαίως ὁ Περικλῆς. «Ἡ νεότης δὲν εἶναι χρόνος ἀπολαύσεως, ἀλλὰ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει νὰ προπαρασκευάζῃ τις καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν εἰς τὴν ἀληθῆ ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς. Εἶναι ὁ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει νὰ διαπλάσῃ τις τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀπολαύειν καὶ οὐχὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ν' ἀμβλύνῃ αὐτήν. Ὑποτίθης μέν, ὅτι ἀπολαύεις, νεανικὲ υἱὲ τοῦ Κλεινίου, ἀλλὰ προγευόμενος τῆς κύλικος πάσης χαρᾶς ἀκολασταίνεις παιδικῶς καὶ παίζεις ἀφρόνως!»

«Οἱ θεοὶ μίαν μόνην ζωὴν εἰς ἀπόλαυσιν παρέχουσιν,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

«Ἀλλὰ τούτου δὴ ἕνεκα,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «πρέπει νὰ μὴ διασπαθῶμεν αὐτήν, ἀλλὰ μάλιστα νὰ σκοπώμεθα, ὅπως θὰ φυλάξωμεν!» —

Τοιαῦτα διελέγετο ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν νεανίαν νουθετῶν αὐτόν.

Ἀλλ' οὗτος ἀπαλλαγεὶς τοῦ Περικλέους ἦλθεν εἰς τῆς φίλης Θεοδότης καὶ διηγούμενος αὐτῇ μετὰ μειδιάματος, ὅσα ὁ Περικλῆς εἶπε, προσέθηκεν·

«Νῦν κατανοῶ, ὅτι ὁ γέρων φίλος μου, ὁ προσφιλὴς Σωκράτης, ὄντως σοφώτερος τοῦ Περικλέους καὶ πάντων τῶν ἐν Ἀθήναις σοφῶν εἶναι. Διότι ὁ Σωκράτης οὗτος μόνος ἐκ πάντων πρὸ πολλοῦ τέλεον κατενόησεν, ὅτι αἱ τοιαῦται νουθεσίαι μάταιόν τι καὶ κενὸν εἶναι καὶ οὐδὲν δύνανται παρὰ τῷ υἱῷ τοῦ Κλεινίου! . . .»

Πολὺς μὲν χρόνος μεταξὺ ἐγένετο, ἐξ οὗ ὁ μὲν Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Ἥλιν πορείας πάλιν εἰς Ἀθήνας εἶχον ἐλθόντες, ὁ δ' ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθης εἶχε συνομόσας κρυφῇ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ εὐγενοῦς ζεύγους. Ἀλλ' οὐχὶ ἀνωφέλητος παρῆλθεν ὁ χρόνος οὗτος τῷ Διοπείθει.

Πολὺ δὲ πρότερον ἤδη εἶχε χαλκεύσας τὸ ὅπλον τῆς πρώτης προσβολῆς ὁ Διοπείθης. Οὗτος δῆλα δὴ ἐκκαρπούμενος τὴν ἐν Σάμῳ ἀποδημίαν τοῦ Περικλέους παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἔγραψε νόμον κατὰ τῶν μὴ νομιζόντων τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως καὶ κατὰ τῶν φιλοσόφων, ὧν ἡ διδασκαλία ἐναντία ἦτο τῇ περὶ θεῶν δόξῃ, ἣν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρὰ τῶν πατέρων οἱ Ἀθηναῖοι διεδέξαντο. Ἔχων δὲ τὴν ὄψιν ἀνδρὸς ἔνθου προῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τοσοῦτον μανικῶς καὶ διαπύρως ἠγόρευσεν ἐνυφαίνων τῷ λόγῳ ἀπειλὰς καὶ δυσοιωνιστοὺς χρησμούς, ὥστε ὄντως κατώρθωσε νὰ διαθῇ εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τοῦ νόμου τὴν πλειονοψηφίαν τῆς ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους ἐπεκρέματο τῇ κεφαλῇ τοῦ γέροντος Ἀναξαγόρου. Καὶ αὐτοῦ μὲν ἐστοχάζετο τὸ πρῶτον βέλος τοῦ Διοπείθους, ἀλλ' ἐπεβούλευεν οὗτος καὶ ἄλλοις. Διότι κρυφῇ συνέλεγε συμμάχους καὶ βοηθοὺς καὶ ἐπειρᾶτο νὰ συνενώσῃ τοὺς παντοίους ἐχθροὺς τοῦ Περικλέους.

Τὸ δ' ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ μῖσος ἑκάστης ἡμέρας νέαν τροφὴν ἐλάμβανε. Διότι ἐνώπιον αὐτοῦ περιεφέρετο ἔτι ἐν μέσῳ τῶν ἀπείρων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐργατῶν ὁ μισητὸς ἐκεῖνος Καλλικράτης μετὰ τῆς αὐτῆς σπουδῆς προβιβάζων κατὰ τὴν ἐξαίρετον ὑφήγησιν τοῦ Μνησικλέους τὰ μεγαλοπρεπῆ Προπύλαια, μεθ' ἃς πρότερον τὸν πομπικὸν οἶκον τῆς Παλλάδος. Μυσαρὸς δ' ἦτο τῷ ἱερεῖ ὁ Καλλικράτης, μυσαροὶ καὶ οἱ συνεργάται, οἵτινες τῆς μὲν ἡμέρας τὸ μισητὸν αὐτῶν ἔργον ἐπετέλουν, τῆς δὲ νυκτὸς ἀγεληδὸν ἐπὶ τῶν λίθων, ἢ τῶν σωρῶν τῆς ψάμμου κατεκλίνοντο εἰς ὕπνον, μυσαρὸν καὶ τὸ ζῷον ἐκεῖνο, ἡ προβεηκυῖα ἐκείνη ἡμίονος ἡ ἀδυνατοῦσα μέν, ὡς ἤδη ἐρρήθη, ν' ἀνέχηται τὴν ἐκ τῆς ἡλικίας ἐπιβαλλομένην αὐτῇ σχολήν, κατὰ τὴν παλαιὰν δὲ συνήθειαν περιερχομένη τὴν Ἀκρόπολιν, ἣ ἡ χάρις ἐδόθη νὰ λιχνεύῃ καὶ νὰ βόσκῃ πανταχοῦ ἐλευθέρα, τὴν δὲ βλάβην, ἣν ἐκ τούτου ξένῳ τινὶ κτήματι προὔξένει, ν' ἀποτίνῃ τὸ κοινόν.

«Ἀλλ' ἐκ μικρῶν ἀφορμῶν μεγάλα κακὰ γίγνονται,» λέγει παροιμία τις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὑβριστικὴ γενομένη δῆλα δὴ ὑπὸ τῆς φανερᾶς εὐνοίας, ἣν αὐτῇ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐπεδείκνυεν, ἡ ἡμίονος τοῦ Καλλικράτους διετέλει περιφερομένη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐμμένουσα τοῖς ἀχαλινώτοις αὐτῆς τρόποις, οἵτινες πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον περιστήσαντες εἰς τὴν ἐσχάτην ἀγανάκτησιν τὸν Διοπείθην. Ἐτόλμα δ' ἀσεβῶς νὰ πλησιάζῃ τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ἐφαίνετο οὐδὲν εὐχυλότερον εὑρίσκουσα τῶν βοτανῶν, αἵτινες ἐβλάστανον ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἐρεχθείου. Οὔτε τὰ ἰοβόλα δὲ βλέμματα, ἅτινα ὁ Διοπείθης κατ' αὐτῆς ἐξετόξευεν, ἐφοβεῖτο, οὔτε τοὺς ἐχθρικοὺς κονδύλους, δι' ὧν οἱ ὑπηρέται τοῦ ναοῦ αὐτὴν νὰ ἐκδιώξωσιν ἐπειρῶντο. Ἀλλ' ὡσφραίνετο καὶ νῦν, ὡς καὶ πρότερον, ἐνίοτε τῶν πεμμάτων, ἅτινα ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ Ἐρεχθείου ὑπαίθρου βωμοῦ τοῦ Διὸς οἱ εὐσεβεῖς ὡς θυσίαν κατετίθεσαν. Ὁσάκις δ' ὁ Διοπείθης ὠδύρετο πρὸς τὸν Καλλικράτην περὶ τῆς ἀσεβείας τῆς ἡμιόνου, οὗτος κινῶν τοὺς ὤμους ἀνεφέρετο εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου δοθείσας τῷ ζῴῳ προνομίας καὶ εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ ταμίου τῶν δημοσίων χρημάτων νὰ ἐπανορθοῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ζῴου προσγιγνομένην ζημίαν. Οὕτως οὐδὲν κατορθῶν διὰ τῶν ὀδυρμῶν πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχεν· ὁμόσας ὁ ἱερεὺς νὰ τιμωρήσηται τὸ ζῷον.

Τοῦτο δὲ δρόμῳ ἐπὶ τὸν ὄλεθρον φερόμενον καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀσεβείας ἀφρόνως συμπληροῦν ἀπετόλμησεν ἡμέρᾳ τινὶ νὰ ὑπεισδύῃ διὰ τῆς ἀνοικτῆς καὶ ἀφυλάκτου κατὰ συντυχίαν πύλης εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς, ἔνθα αὐτὸ οἱ ἐκπεπληγμένοι νεωκόροι κατέλαβον γευόμενον διὰ τοῦ παρατόλμου ῥύγχους χλοεροῦ τινος στεφάνου, δι' οὗ τῇ πρωΐᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὸ παλαιὸν ξόανον τῆς θεοῦ εἶχον κοσμήσαντες.

Ἐκ τούτου τῇ ὑστεραίᾳ κρυφῇ προσαγαγόμενος ὁ Διο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πείθης τὴν ἡμίονον τοῦ Καλλικράτους παρέβαλεν αὐτῇ πλακοῦντά τινα.

Τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ περὶ τὴν δείλην εὗρον τὸ ζῷον νεκρὸν κατακείμενον ἐπὶ τοῦ ἀναβαθμοῦ τοῦ Παρθενῶνος.

Ἀλλ' εἷς τῶν ἐργατῶν τοῦ Καλλικράτους εἶχεν ἰδὼν μακρόθεν, ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως εἶχε παραβαλών τι τῷ ζῴῳ, καὶ ἐκ τούτου πάντες ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι τὸ ἀτυχὲς ζῷον θῦμα τῆς ὀργῆς τοῦ Διοπείθους ἐγένετο.

Ὤμοσαν δὲ τότε πολλοί, ὅτι θὰ τιμωρήσωνται τὸν ἱερέα ἀντὶ τούτου καὶ ἐλθόντες ἔστησαν πρὸ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ ὕβριζον αὐτὸν ἐκ τοῦ φανεροῦ. Κακῶς δὲ θ' ἀπήλλαττεν ὁ Διοπείθης περιπεσὼν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐργατῶν τοῦ Καλλικράτους, ἂν μὴ ἐπήρχετο ἐπίκουρος ὁ Μνησικλῆς ἐν καιρῷ ἐπιφανείς.

Ἀλλ' ἤδη ὑπερεπληρώθη τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς, ἣν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως ἐν τῇ ψυχῇ ἔτρεφεν. Ἔπρεπε δ' ἤδη νὰ ἐκφήνῃ αὐτήν, οὐδ' ἠδύνατο ἐπὶ πλείονα χρόνον ν' ἀμελήσῃ τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς ἀπὸ πολλοῦ μελετωμένης τιμωρίας.

Ἐν χειμερινῇ λοιπὸν νυκτί, ἐν νυκτί τινι, καθ' ἣν ὁ οὐρανὸς σκοτόεις ἦτο καὶ ζοφερὰ νέφη τὴν σελήνην περιεπέτοντο, συνῆλθον ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐρήμῳ σπηλαίῳ τῶν Εὐμενίδων τρεῖς ἄνδρες εἰς κρυφίαν ἔντευξιν.

Καὶ ὁ μὲν εἷς τῶν ἀνδρῶν τούτων ἦτο ὁ Διοπείθης, ὃς αὐτὸς εἶχε καλέσας καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συνέλθωσιν ἐκεῖ. Διότι ἐκτεθειμένος ὢν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῷ κατασκοπίῳ ὀφθαλμῷ τοῦ Καλλικράτους δὲν ἤθελεν ἐκεῖ νὰ συνέλθῃ εἰς λόγους πρὸς τοὺς κρυφίους συνωμότας.

Ὁ δ' ἕτερος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν συνελθόντων εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου σπήλαιον τῶν Εὐμενίδων ἦτο ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπὸ τοῦ Περικλέους καθαιρεθεὶς ὀλιγαρχικὸς Θουκυδίδης. Ἦλθε δ' οὗτος πρῶτος εἰς τὸ σπήλαιον καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Διοπείθης. Ἀλλ' ἤδη προσήρχετο καὶ ὁ τρίτος ἐγκεκαλυμμένος καὶ ὅμοιος πρὸς νυκτερινὸν τυμβωρύχον καὶ καττύματα περιδεδεμένος.

Μετὰ περιεργίας δέ τινος ἠτένιζεν ὁ ὀλιγαρχικὸς εἰς τὸν προσερχόμενον· διότι ὁ Διοπείθης δὲν εἶχεν ὀνομάσας αὐτόν. Ἀλλ', ὡς ὁ ἔπηλυς προσελθὼν ἔστη ἀντικρὺ τῶν δύο ἄλλων ἐν τῷ κρυπτῷ σπηλαίῳ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φανερὸν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ προσπεσόντος φωτὸς τῆς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου κατὰ τύχην ἀποκαλυφθείσης σελήνης, αἴφνης συνεταράχθη καὶ δεινῶς ἐμόρφασεν ὁ ὀλιγαρχικός. Ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ μειδίαμα ἀγανακτήσεως καὶ περιφρονήσεως περιεπέτετο τὰ χείλη αὐτοῦ. Διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐπήλυδος εἶχεν ἀναγνωρίσας τὸν ἄγροικον τύπον τῆς μορφῆς τοῦ βυρσοδέψου Κλέωνος, τοῦ αὐτῷ τε καὶ σύμπασι τοῖς ὀλιγαρχικοῖς πολυμισοῦς δημαγωγοῦ, ὃς βάναυσος καὶ σφοδρὸς διὰ τῶν θορυβωδῶν ἐπὶ τῆς πυκνὸς λόγων ἐπειρᾶτο ἀχαλίνωτον νὰ καταστήσῃ τὴν δημοκρατίαν, ἣν αὐτὸς μὲν ὁ Περικλῆς εἶχεν ἐμπεδώσας, ἀλλὰ διὰ τῆς συνέσεως ἐχαλίνου πάντοτε καὶ εὔθυνεν.

Ἔκπληκτος δὲ καὶ κατηφὴς στραφεὶς πρὸς τὸν Διοπείθην ὁ ὀλιγαρχικός·

«Πρὸς τίνα ἄνδρα,» εἶπε, «συνάγεις ἐμὲ εἰς ταὐτὸ ἐνταῦθα;»

Ἀλλὰ καὶ ὁ Κλέων ἔκπληξιν ἐκφαίνων καὶ σαρκαστικῶς μειδιῶν ἐστράφη πρὸς τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως καὶ εἶπεν·

«Θαυμάσιον σύμμαχον παρέχεις, Διόπειθες, τῷ δημοτικῷ Κλέωνι!»

«Δὲν προσεκάλεσα ὑμᾶς ἐνταῦθα,» εἶπεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως, «ἵνα κρίνητε ἀγωνιζόμενοι τὸν ἀγῶνα τῆς ὀλι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γαρχίας καὶ τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ παρεκάλεσα ὑμᾶς εἰς κοινὸν ἀγῶνα κατὰ κοινῶν ἐχθρῶν.»

«Πρέπει νὰ καταπολεμήσω ἐχθρούς,» εἶπεν ὁ ὀλιγαρχικός, «εἰς ὠφέλειαν ἀνδρὸς πονηροτέρου ἐκείνων;»

«Πρέπει νὰ διαφθείρω τοὺς ἐναντίους,» εἶπεν ὁ Κλέων, «ἔχων ἐπίκουρον ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἐναντίων τούτων, ὃς μισητότατός μοι εἶναι.»

Τοιαῦτα ἀνεβόων οἱ δύο ἄνδρες, ὡς τὸ πρῶτον ἀλλήλοις συνήντησαν.

Ἀλλὰ μετά τινα μυστηριώδη διάλογον, καθ' ὃν ὁ πονηρὸς καὶ κακόνους ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως μάλιστα τὸν λόγον εἶχε, θὰ ἔβλεπε κατασκόπιός τις ὀφθαλμός, ἂν τοιοῦτος ἐγρηγορὼς ἦτο κατὰ τὴν ἔρημον ἐκείνην νύκτα ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοὺς δύο ἐκείνους ἄνδρας ἐξερχομένους ὁμοῦ ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ βίᾳ μὲν καὶ ἄνευ φιλοφροσύνης, πάντως δ' ὅμως ὀρέγοντας ἀλλήλοις τὰς χεῖρας.

Ἐφαίνετο δ' ὁ Διοπείθης ὅλως ἀπεχόμενος τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκ τούτου εὐνοϊκῶς διέκειτο καὶ πρὸς τὸν ἀκόλαστον δημαγωγὸν Κλέωνα καὶ πρὸς τὸν ὀλιγαρχικὸν Θουκυδίδην. Ἐπειδὴ δ', ὡς ἔλεγεν, ὑπὲρ τοῦ ἀξιώματος μόνου τῶν θεῶν τῆς χώρας καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἠγωνίζετο, οὔτε ὁ δημαγωγὸς Κλέων, οὔτε ὁ ὀλιγαρχικὸς Θουκυδίδης ἐνεδοίαζον νὰ βοηθήσωσιν αὐτῷ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ πιστεύοντες ἑκάτερος, ὅτι οὕτως ἐβεβαιοῦντο σύμμαχον οὐχὶ ἀξιοκαταφρόνητον εἰς ἐπιδίωξιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπιβουλῶν. Ἀλλ' ἀληθῶς ἀμφότεροι ἦσαν ὄργανα ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ πολὺ πονηροτέρου ἱερέως, οὗ ὁ μόνος σκοπὸς ἦτο τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἐχθροὺς νὰ διαφθείρῃ καὶ δὴ τὸν Ἀναξαγόραν πρῶτον πάντων καὶ τὸν Φειδίαν καὶ τὴν Ἀσπασίαν.

Ἀλλ', ἵνα διαφθείρῃ πάντας τούτους, ἔπρεπε νὰ περιστήσῃ αὐτοὺς εἰς κινδυνώδεις δίκας. Καὶ εἶχε μὲν κατορ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θώσας πρότερον ν' ἀποδέξηται ὁ δῆμος τὸν νόμον ἐκεῖνον, ὃν αὐτὸς ἐξ ἐπιβουλῆς, ἵνα δύνηται νῦν νὰ εἰσαγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον, εἶχε γράψας, ἀλλ', ἵνα καταγνωσθῇ αὐτῶν θάνατος, ἔπρεπε νὰ εἶναι βέβαιος περὶ τῆς ψήφου τοῦ δήμου.

Ἔπρεπεν ἄρα νὰ πειραθῇ νὰ βεβαιώσηται τὰς ψήφους τοῦ πλήθους καὶ πρὸς τοῦτο ἐδεῖτο βοηθῶν καὶ συμμάχων.

Ἐντεῦθεν αἱ οἰκειώσεις, αἱ μυστικαὶ ἐκεῖναι ὁμιλίαι πρὸς ἀνθρώπους ὅλως ἀνομοιωτάτους. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐπιβουλή, ἣν ἤδη προπαρεσκευασμένην εἶχεν, ἔτεινεν εἰς τὸν Ἀναξαγόραν, εἶτα δ' εἶχεν ἐν νῷ καιρίως νὰ πλήξῃ τὴν Ἀσπασίαν καὶ νὰ συμπλήξῃ οὕτω καὶ τὸν Περικλέα, ἔπειτα δὲ νὰ πειραθῇ καὶ τοῦ δυσχερεστάτου, τοῦ ἀδυνάτου φαινομένου, καὶ συνενῶν ἅπασας τὰς δυνάμεις νὰ καταῤῥίψῃ τὸν τοῖς πολλοῖς τῶν Ἀθηναίων κεχαρισμένον Περικλέα.

Ἐκ τούτου ῥινηλατῶν ἐξεύρισκε πάντας τοὺς ἐν Ἀθήναις ἐχθροὺς τῆς Ἀσπασίας καὶ ἤθροιζεν αὐτοὺς περὶ ἑαυτόν. Ἦγε δὲ καὶ ἔφερεν αὐτοὺς καὶ εὔθυνεν, ὡς εὐσύντακτον στρατόν, μεταχειριζόμενος ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἐν τοῖς οἰκείοις, ὡς πρόμαχον καὶ ἄγγελον.

Διὰ τῆς πειθηνίου δ' ἱερείας τῆς Πολιάδος ἦτο ἐν ἀμέσῳ κοινωνίᾳ πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον τῶν Ἀθηνῶν, τὴν Τελεσίππην μάλιστα καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κίμωνος. Ὡσαύτως δὲ συνεταιρίσατο καὶ τὸν σκυθρωπὸν Ἀγοράκριτον καὶ ἐγένετο σύμμαχος καὶ τοῦ Κρατίνου, τοῦ Ἑρμίππου καὶ τῶν ἄλλων κωμῳδοδιδασκάλων, οἵτινες χαλεπώτατα πρὸς τὴν Ἀσπασίαν διέκειντο, ἐξ οὗ τέλος ὑπὸ τῶν αἰτιάσεων αὐτῆς παρορμηθεὶς ὁ Περικλῆς διέγνω νὰ συστείλῃ τὸ ἀκόλαστον τῆς κωμῳδίας. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν μανικὸν Μένωνα προσεταιρίσατο, τὸν δοῦλον, τὸν τοῖς πᾶσι γνωστὸν καὶ τῷ ὄχλῳ προσφιλῆ ἀλλόκοτον ἄνδρα, ὃς πρόθυμον πρὸς πάντα δόλον ἑαυτὸν ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δεικνύων ἄσμενος ἀπεδέξατο νὰ παροξύνῃ διὰ κακόνων καὶ σαρκαστικῶν ἐπινοιῶν καὶ διὰ βαναύσων σκωμμάτων καὶ ὠμῶν σοφισμάτων τὸν ὄχλον τῶν ἀγυιῶν ἐπί τε τοὺς φιλοσόφους καὶ τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους.

Μόλις δὲ τριάκοντα ἡμέραι παρῆλθον ἀπὸ τῆς ἐν τῷ παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ σπηλαίῳ μυστικῆς ἐντεύξεως τῶν τριῶν ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ ἤδη τὸ πλεῖστον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων κατείχετο ὑπὸ ἐχθρικῆς τινος κατὰ τῆς Ἀσπασίας καὶ τῶν χρηστοτάτων φίλων τοῦ Περικλέους ταραχῆς.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἀναξαγόρου πάντες ἤδη ὡμολόγουν, ὅτι ἄθεός τις ἦτο, οὐδ' ἦτό τις, ὅστις δὲν ἀνεμιμνήσκετο τολμηρόν τινα λόγον, ὃν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, ἢ ἄλλοθί που τῶν δημοσίων τόπων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ φιλοσόφου εἶχεν ἀκούσας. Ἐκεῖνα δ', οἷς πρότερον μόλις προσεῖχον, ἢ μᾶλλον, ἅτινα ἐπικροτοῦντες ἀπεδέχοντο, εὗρισκε νῦν αἴφνης ὁ ἀγχίστροφα βουλευόμενος ὄχλος ὕποπτα, ἐξ οὗ δυσμενῶς διετέθη καὶ τὸν κατὰ τοῦ φιλοσόφου τοῦ μίσους σπόρον, ὃν ὁ μυστικὸς σύμμαχος τοῦ Διοπείθους Κλέων ἔσπειρεν, ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐδέξατο.

Βαθείας δέ τινος ἑσπέρας, ὅτε αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν κεναὶ ἀνθρώπων ἦσαν, ἐπορεύετό τις σπουδῇ καὶ λάθρα συχνὰ μεταστρεφόμενος ἐκ φόβου, μή τις αὐτὸν ἴδῃ, καὶ φανερῶς ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ἐκ τοῦ νεφελώδους οὐρανοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν σκότους ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν Τριπόδων πρὸς τὸν Ἰλισσόν.

Ἐπορεύετο δ' ἄνευ τῆς συνοδίας τοῦ συνήθως τοῖς ἐξερχομένοις τῆς νυκτὸς ἀκολουθοῦντος λαμπτηροφόρου δούλου. Ἀφικόμενος δ' εἰς τὸν Ἰλισσὸν διέβη αὐτὸν καὶ ἐχώρησε πορρωτέρω μέχρι τῶν Ἰτωνίων πυλῶν, ἔνθα ὀλίγαι τινὲς ταπειναὶ οἰκίαι εὑρίσκοντο.

Ἔκρουσε δὲ τὴν θύραν μιᾶς τῶν ἀφανῶν τούτων οἰκιῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ὁ μὲν δοῦλος ὑπήκουσεν, οὗτος δ' εἶπε μικρᾷ τῇ φωνῇ λόγους τινὰς πρὸς αὐτόν.

Μετὰ ταῦτα ὡδήγησεν ὁ δοῦλος αὐτὸν εἰς τὸν κοιτῶνα γέροντός τινος. Πενιχρὸν δ' ἦτο τὸ δωμάτιον καὶ ἐπὶ πενιχρᾶς κλίνης ἔκειτο ὁ γέρων.

Ἦτο δ' ὁ μὲν γέρων ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ δὲ τῆς νυκτὸς εἰς ἐπίσκεψιν ἐλθὼν ὁ Περικλῆς.

Ἐκπληκτος δέ πως προσέβλεπεν ὁ γέρων τὸν φίλον· διότι πολὺς χρόνος ἦτο, ἐξ οὗ οὐδαμῶς εἶχεν ἰδὼν αὐτὸν καὶ ἐκ τούτου ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀμελούμενον.

«Οὐχὶ εὐφρόσυνος ἀγγελία,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «παρώρμησέ με νὰ διαταράξω τὸν νυκτερινὸν ὕπνον σου, ἀλλ', ὅτι ἐγὼ αὐτὸς ὁ κομιστὴς τῆς ἀγγελίας εἶμαι, τοῦτο ἔστω σοι παρήγορος οἰωνός. Οὐ μόνον δ' ὡς ἄγγελος, ἀλλὰ καὶ ὡς σύμβουλος καὶ βοηθὸς παρίσταμαι ἐνταῦθα.»

«Ἂν μόναι αἱ κακαὶ ἀγγελίαι νῦν,» ὑπέλαβεν ὁ γέρων, «ἄγουσι τὸν Περικλέα εἰς τὸν ἀρχαῖον φίλον Ἀναξαγόραν, εὐπρόσδεκτοι καὶ αὗται εἶναι. Ἀλλ' εἰπὲ ἀτεχνῶς καὶ ἀπροκαλύπτως, ὅ,τι νὰ εἴπῃς ἔχεις!»

«Ὁ φιλόδοξος καί, ὡς καλῶς γνωρίζω, παρὰ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως κρυφῇ δωροδοκήσας Κλέων,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἀπήνεγκε γραφὴν ἀσεβείας κατὰ σοῦ σήμερον πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα.»

«Τίμημα δὲ τῆς ἀσεβείας,» εἶπεν ἤρεμος ὁ Ἀναξαγόρας, «εἶναι, ὡς ἐνθυμοῦμαι, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Διοπείθους ὁ θάνατος. Ἀληθῶς ἐπιεικὴς ζημία πρὸς γέροντα!»

«Ἡ σεβασμία κεφαλὴ γέροντος ἀπειλουμένη,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «διεγείρει ἐν ταῖς ψυχαῖς πλείονα οἶκτον, ἢ ὅσον ἡ κεφαλὴ νεανίου. Ἐν τούτοις θὰ ἠγυώμην τὴν κεφαλήν σου, θὰ παρηρχόμην ἐγὼ ὡς συνήγορός σου καὶ θὰ παρεβαλλόμην τὴν κεφαλήν μου ἐν ἀνάγκῃ. Ἀλλ', ὅ,τι ἀδύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νατον εἶναι νὰ κωλύσω, εἶναι τοῦτο, ὅτι μέχρι τῆς δίκης εἰς τὸ δεσμωτήριον θὰ ἐγκλείσωσί σε καὶ μακρὸν χρόνον δυνατὸν νὰ μένῃς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀνοικτίρμονι εἱρκτῇ.»

«Ἄφες αὐτοὺς νά με καθείρξωσιν,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας. «Τί ὠφελεῖ με ἐλεύθερον νὰ περιφέρω τὸν πόδα, ἂν μὴ ἐλεύθερος εἶναι ὁ λόγος;»

«Τοῦτο θὰ παρέλθῃ!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Καὶ τῷ λόγῳ σου δὲ θ' ἀποδοθῇ αὖθις ἡ ἐλευθερία καὶ λεία τῶν τρωκτικῶν μυῶν θὰ γένηται ὁ νόμος, ὃν πανούργως ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως διεπράξατο παρὰ τοῦ καταπεπληγμένου δήμου, ὅτε μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν διέτριβον καὶ δὲν ἠδυνάμην κύριον τὸν λόγον εἰς τὴν πλάστιγγα νὰ θῶ. Ἀλλὰ τό γε νῦν ὑποχώρησον τῇ ἀνάγκῃ. Ἀνάστα καὶ ὑποδὺς τὰς ἐμβάδας κατάλιπε ἀμελλητὶ καὶ κρυφῇ τὰς Ἀθήνας χρόνον τινά! Εἶναι δὲ πάντα παρεσκευασμένα πρὸς τὴν φυγήν σου. Ἐκεῖ ἐν τῷ ἐρήμῳ φαληρικῷ ὅρμῳ ἵσταται πλοῖον ἕτοιμον νὰ διαπεραιώσῃ σε, ὅπου ἂν σὺ θέλῃς. Μετὰ τοῦ φίλου δὲ Κεφάλου συνεσκεψάμεθα περὶ πάντων καὶ πάντα προελογισάμεθα. Αὐτὸς δὲ θὰ παραστῇ σοι σύνοδος ἐν τῇ φυγῇ, ἕως ἂν ἔλθῃς εἰς τὸ ἄσυλον, ὅπερ θὰ ἐκλέξῃς. Δυσχερὲς δ' ἦτό μοι τοῦτο προσελθὼν εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς γέροντος νὰ εἴπω αὐτῷ· «Ἀνάστα καὶ ἄπελθε!» Ἀλλ' ὤφειλον τοῦτο. Ἐν τῷ ἐχεμύθῳ δὲ σκότει τῆς νυκτὸς ταύτης θὰ ὁδηγήσω ἐγὼ αὐτός σε εἰς τὸν φαληρικὸν ὅρμον, ἔνθα ἀναμένει σε ὁ Κέφαλος.»

«Οὐδὲν ἐξαναγκάζει με ν' ἀπέλθω,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, «ἀλλ' οὐδὲν ἧττον οὐδὲ νὰ μείνω λόγον ἔχω, διότι γέρων εἶμαι καὶ πᾶσα ὁδὸς φέρει με εἰς τὴν ἐν Ἅιδου ἐσχάτην ἡσυχίαν. Ἂν δ' ἐν Φαλήρῳ ἀναμένει με ὁ ναύκληρος καὶ τὸ πλοῖον, διὰ τί ν' ἀναμένωσι μάτην; Διαπεραιώσατέ με εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Μυσίας, εἰς Λάμψακον! Ἐκεῖ οἰκοῦσι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φίλοι τινὲς ἄνδρες, ἐλπίζω, ὅτι οἵτινες θά με κηδεύσωσιν ἐκεῖ καὶ θὰ ἐπιγράψωσιν εἰς τὸν τάφον τὴν λέξιν, Ἀλήθεια. Οἱ δ' ἀπόγονοι τῶν Ἀθηναίων θ' ἀναγινώσκωσι τοῦτο ἐρχόμενοι εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Λαμψάκου καὶ θὰ βλέπωσιν, ὅτι ἐν τῷ αἰγιαλῷ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐγγὺς τῆς χώρας τῶν βαρβάρων ἐδωρήθη τῇ ἀληθείᾳ καὶ θνήσκοντί τινι γέροντι, ὃς αὐτὴν ἐκήρυττε, τόπος εἰς αἰώνιον ἀνάπαυσιν. Κάλεσον, Περίκλεις, τὸν γέροντα δοῦλόν μου, ἵνα ὑποδύσῃ με καὶ συσκευάσῃ τὸν ἕτερον τῶν χιτώνων μου καὶ τοὺς ὀλίγους κυλίνδρους καὶ συμπορευθῇ εἰς τὸν λιμένα καὶ περαιτέρω, ἂν θέλῃ.»

Βοηθούμενος δ' ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἀνέστη ὁ γέρων ἐκ τῆς κλίνης, ὑπεδύθη τὰς ἐμβάδας, ἐνεδύθη τὸν χιτῶνα καὶ μετὰ μικρὸν ἕτοιμος εἰς ἀποδημίαν ἦτο.

Ἐπορεύθησαν δ' εἶτα οἱ δύο ἄνδρες ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ δούλου σιγῇ ἐν τῇ βαθείᾳ, σκοτεινῇ νυκτὶ διὰ τῶν Ἰωνίων πυλῶν τὴν ἔρημον ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν φαληρικὴν ἀκτὴν παραπλεύρως τῶν μακρῶν τειχῶν.

Καὶ ἤδη ἀφίκοντο εἰς τὸν ὅρμον καὶ κατέλαβον τὸν Κέφαλον ἀναμένοντα ἐν περιπέτρῳ τόπῳ, ὃν ἡ θάλασσα ἡσύχως, ὡς ἐν ὀνείρῳ, περιέκλυζε. Σιγῇ δ' ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους οἱ ἄνδρες.

Ἔμελλε δ' ἤδη ὁ Ἀναξαγόρας ἀπαλλαττόμενος τοῦ Περικλέους, νὰ ἐπιβῇ τοῦ πλοίου.

Ὅτε δ' ἐδεξιοῦντο ἀλλήλους, προσέβλεψεν ἐλεεινὸς ὁ Περικλῆς τὸν γέροντα, ὃς ἐν νυκτερινῇ ὥρᾳ ἐξεβάλλετο ἐκ τῆς χώρας καὶ ἐξωθεῖτο εἰς τὴν ξένην καὶ εἰς τὴν κυμαίνουσαν θάλασσαν.

«Διὰ τί κατοικτείρεις ἐμέ;» εἶπεν ὁ γέρων. «Οὐδὲν καταλαμβάνει με ἀπαράσκευον. Διότι ἐν τῷ μακρῷ μου βίῳ κατέπνιξα κατὰ μικρὸν πᾶν, ὅ,τι ἐν ἡμῖν δύναται νὰ πάσχῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

Ὡς πυρίφλεκτος νεανίας πολὺ ἔπασχον καθορῶν, ὁπόσον ἐπαγωγὸς ὁ βίος, ἀλλὰ καὶ ὁπόσον μάταιος καὶ βραχύς. Ἐκ τούτου κατὰ μικρὸν ἀπετιθέμην πάντα καὶ ἐβυθιζόμην βαθμηθὸν βαθύτερον εἰς τὸν ἥσυχον βυθὸν τῆς οὐδὲν ποθούσης θεωρίας. Οὕτω τὸ μὲν σῶμα ἐγήρασε καὶ σαθρὸν ἐγένετο, ἀλλ' ὁ βέβαιος στῦλος ὁ βαστάζων τὴν ἄφθαρτον εἰρήνην ἵσταται ἀμετακίνητος καὶ ἀσφαλὴς ἐν τῇ ψυχῇ μου. Ἐκ τούτου ὑμεῖς μὲν οἱ Ἀθηναῖοι νομίζετε, ὅτι ἐμὲ μὲν ἐξωθεῖτε εἰς τὴν σαλεύουσαν θάλασσαν, ὑμεῖς δὲ μένετε ἐπὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἠπείρου, ἀλλ' ἐγὼ ἀληθῶς βλέπω ἀπὸ τῆς ἀσφαλοῦς ἀκτῆς ὑμᾶς σαλευομένους ἐν τοῖς ἀγρίοις σαλευτοῖς κύμασι τῆς ζωῆς! — Ἡ σὴ δὲ τύχη, ὦ φίλε, ἀλλοία ἦτο. Σὺ ἐθήρευσας τὸ καλόν, τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν εὐζωΐαν, τὴν ἡδονήν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν εὐδοξίαν. Προσεκολλήθης δ' ὑπερκαλλεῖ τινι γυναικί, ἥ κατέδησε τὰς αἰσθήσεις σου, γυναικί, ἥ ἱκανῶς καλὴ εἶναι, ὥστε εὐδαίμονα νά σε ἀποδείξῃ. Ἐκ τούτου εὐδαίμονα μὲν ἀποκαλῶ σε, ἀλλὰ δύναμαι καὶ εὐτυχῆ νά σε ἀποκαλέσω; Εὐδαίμων εἶναι ὁ ἀπολαύων, ἀλλ' εὐτυχὴς μόνος ὁ οὐδὲν ἔχων ν' ἀπολέσῃ καί, οὗ τὰς ἐλπίδας ἡ ζωὴ ἀδυνατεῖ νὰ διαψεύσῃ ὡς οὐδὲν ἐλπίζοντος καὶ οὐδὲν παρ' αὐτῆς ἀξιοῦντος νὰ λάβῃ.»

«Πεπρωμένον ἑκάστοις τῶν θνητῶν εἶναι διαφόρους ὁδοὺς νὰ πορεύωνται,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Ἐγὼ δὲ πολλὰ μὲν ἐπεδίωξα, τινῶν δ' ἐπέτυχον, ἀλλὰ μόνον τὸ τέλος συντελεῖ τοὺς λογισμοὺς καὶ μόνος ὁ θάνατος ἐπισφραγίζεται τὸ σύνολον τῆς ζωῆς. Ἐξαρτῶμαι δ' ἐκ γυναικός, ὡς λέγεις, καὶ ἀληθῶς νέον τινὰ γάμον ἐπὶ νέων ἀρχῶν συνῆψα πρὸς αὐτήν, ἵν' ἀξιοπρεπῶς, ἐλευθέρως καὶ εὐγενῶς τοῦ βίου ἀπολαύσω. Ἀληθῶς δὲ συνεδέθημεν, ἵνα πειραθῶμεν νέου τινός, ἀλλ', ὅπως θ' ἀποβῇ ἡ διάπειρα αὕτη, ἄδηλον μένει τῇ διανοίᾳ μου. Ἐνίοτε ἐπισυμβαίνουσι τἀρακτικά

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τινα, πικρά τις σταγὼν ἐμπίπτει εἰς τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς καὶ ταραχή τις οὐχὶ σπανίως εἰσδύνει εἰς τὴν ψυχήν μου. Ἐπίστευσα ἴσως πλέον τοῦ δέοντος τῷ κάλλει καὶ τῇ ζωῇ καὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ καὶ ταῖς λαμπραῖς αὐτῶν ἐπαγγελίαις; Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἀναμένῃ με, ὁ κύβος ἐρρίφθη καὶ τὴν τύχην ἀνδρικῶς πρέπει τις νὰ φέρῃ.» —

Τοιαῦτα λέγοντες πρὸς ἀλλήλους ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἐν τῇ ἡσύχῳ νυκτὶ παρὰ τῇ κυμαινούσῃ θαλάσσῃ, ὡς ἀλλήλων ἀπηλλάσσοντο, ἐξέφαινον, ὅ,τι τὰ μυχαίτατα τῆς ψυχῆς ἑκατέρου ἐκίνει.

Ἐνεθυμήθησαν δ' εἶτα τῆς εἰκοσιτετραετοῦς ἀληθινῆς φιλίας καὶ ἐνηγκαλίσαντο καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους.

Ὁ δ' Ἀναξαγόρας μεταγαγὼν καὶ αὖθις τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν ὑποφαίνουσαν πόλιν εἶπεν·

«Χαῖρε, πόλι τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς! Χαῖρε, ἀττικὴ χώρα, ἡ ἐπὶ μακρὸν φιλοξενήσασά με! Παρέσχες ἀγρὸν εὔφορον τῷ σπόρῳ, ὃν ἔσπειρα. Καὶ ὅ,τι μὲν αἱ χεῖρες τῶν θνητῶν σπείρουσι, παράγει καὶ ἀγαθὰ καὶ κακά, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν μόνον μένει ἀθάνατον. Ἥρεμος καὶ εὐλογίας πέμπων ἐπιβαίνω ἀπερχόμενος τοῦ σαλεύοντος πλοίου καὶ θαῤῥῶ, ὡς γέρων, τῷ αὐτῷ κύματι, ὅπερ διεπεραίωσέ με ἀκμαῖον ἄνδρα εἰς τὴν σὴν ἀκτήν!»

Ταῦτα εἰπὼν ἐπέβη τοῦ πλοίου ὁ ἐκ Κλαζομενῶν σοφός.

Καὶ αὖθις δὲ προσένευσε τῷ Περικλεῖ κατασείων τὴν χεῖρα καὶ εἶτα ἀντήχησεν ὁ κτύπος τῶν κωπῶν καὶ μικρὸν κάχλασμα τῶν κυμάτων· ἥσυχον δὲ καὶ ταχὺ ὥρμησε τὸ πλοῖον ὑπεράνω τοῦ φοβεροῦ κατόπτρου τῶν κυμάτων εἰς τὸ περίσκιον ἀνοικτὸν πέλαγος.

Ὑπὸ τοῦ καχλάσματος δὲ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ κτύπου τῶν κωπῶν ἐξεγερθέντα θαλάσσιά τινα πτηνὰ ἐννεοττεύοντα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν ταῖς σηραγγώδεσι πέτραις τῆς ἀκτῆς ἔφριξαν μικρὸν τὰς πτέρυγας καὶ κατεκοιμήθησαν αὖθις.

Ἔμεινε δ' ὁ Περικλῆς μακρὸν ἔτι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀκτῇ καὶ ἐθεώρει τὸ πετόμενον πλοῖον.

Εἶτα δ' εἰς βαθεῖς λογισμοὺς βεβυθισμένος ὥρμησεν ἐπὶ τὴν πόλιν προσπνεόμενος ὑπὸ τῆς δροσερᾶς φρικώδους αὔρας τῆς ὑποφωσκούσης πρωΐας.

Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν ἀγορὰν εἶδεν αἴφνης, ὅτι πολὺς ἤδη ὄχλος ὠστίζετο εἰς τὴν βασίλειον καλουμένην στοάν, εἰ καὶ ὄρθρος ἔτι βαθὺς ἦτο.

Ὁ ὄχλος δ' ἐκεῖνος ἵστατο πρὸ λευκώματός τινος, ἐφ' οὗ ἦτό τι ἀναγεγραμμένον, ὅπερ ὁ ἄρχων βασιλεὺς εἰς τὸ κοινὸν παρέδιδεν. Ἦτο δὲ τοῦτο ἀντίγραφον γραφῆς.

Ὡς δὲ τὸ μὲν συνωστιζόμενον πλῆθος πολὺ ἦτο, οἱ δ' ὄπισθεν ἱστάμενοι ἐχαλέπαινον ὡς ἀδυνατοῦντες ν' ἀναγνῶσι τὰ γεγραμμένα, μεγαλοσώματός τις στεντορόφωνος ἀνὴρ ἀνεγίγνωσκε τὴν γραφήν, ἥτις ἀπὸ τῆς πρὸ τῆς ἕδρας τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ σανίδος ἐκρέματο.

Ἀνεγίγνωσκε δὲ τὰ ἑξῆς·

«Τάδε ἐγράψατο καὶ ἀντωμόσατο Ἕρμιππος ὁ Λύσιδος Ἀσπασίᾳ Ἀξιόχου τῇ Μιλησίᾳ. Ἀδικεῖ μὲν ἡ Ἀσπασία, ὅτι, οὓς ἡ πόλις νομίζει θεούς, οὐδόλως νομίζει, ὅτι ἀσεβῶς περὶ τῶν ἱερῶν ἐθίμων τῶν Ἀθηναίων ἠγόρευσε καὶ ὅτι ἀποδέχεται τὰς ἐρεύνας καὶ γνώμας ἀθέων φιλοσόφων. Ἀδικεῖ δὲ καὶ ὅτι διὰ κινδυνωδῶν λόγων παράγει καὶ διαφθείρει τὴν νεολαίαν καὶ ἀποδεχομένη τῷ Περικλεῖ οὐ μόνον νεάνιδας, ἃς παρ' ἑαυτῇ τρέφει, ἀλλὰ καὶ ἐλευθέρας γυναῖκας παράγει αὐτὰς εἰς ἀκολασίαν καὶ διαφθοράν. Τίμημα θάνατος.»

Σαφῶς δ' ἀντήχουν αἱ λέξεις αὗται ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅτε ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περικλῆς ἀθέατος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν βασίλειον στοὰν ἐστραμμένου πλήθους παρήρχετο. Ὠχρίασε δ' ὁ Περικλῆς . . .

«Ἰού!» ἀνεφώνησέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου, «ὡς κεραυνὸς εἰς περιστερεῶνα ἐμπίπτει ἡ γραφὴ αὕτη εἰς τὴν γαμικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Περικλέους.»

«Καὶ ὁ Ἕρμιππος εἶναι ὁ διώκων!» ἀνεφώνησεν ἕτερός τις, «ὁ Ἕρμιππος, ὁ κωμῳδοδιδάσκαλος!»

«Ὡς εἰκός!» ὑπέλαβε τρίτος τις. «Ἐγὼ αὐτὸς ἤκουσα περὶ τούτου παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἑρμίππου, ἀφ' οὗ ὁ Περικλῆς ὁρμηθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας περιέκοψε τὰ πτερὰ τῆς κωμῳδίας. Ἄγετε! ἔλεγε, κλείουσι μὲν τὸ στόμα ἡμῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ θ' ἀνοίξωμεν αὐτὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ!» —

Οὐδέποτε σχεδὸν γραφή τις εἶχε διαταράξασα τοσοῦτον τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων! Οὐδέποτε τέως ἀνεφλέγη ἡ ἔρις τῶν ἀντιφρονούντων τοσοῦτον, ὅσον ὑπὸ τῆς κατὰ τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους γραφῆς. Μετὰ μεγίστης δ' ἀδημονίας ἀνέμενον πάντες τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγῶνος ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐνώπιον τῶν ἡλιαστῶν.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν Ἀθήναις ἐγίγνοντο, ἦλθε καὶ ὁ Φειδίας πάλιν ἐξ Ὀλυμπίας καὶ ὁ Διοπείθης οὐχ ἧττον ἐχαλέπαινεν αὖθις βλέπων τὸν ἔχθιστον αὐτῷ περιφερόμενον μὲν ἄνω καὶ κάτω ἐν τῇ Ἀκροπόλει, διαλεγόμενον δὲ πρὸς τὸν Μνησικλέα καὶ Καλλικράτην, προάγοντα δὲ διὰ συμβουλῶν τὸ ἔργον τῶν Προπυλαίων.

Ἡμέρᾳ δέ τινι ὁ Διοπείθης ἱστάμενος ὄπισθεν τῶν κιόνων τοῦ Ἐρεχθείου εἶδε τὸν Φειδίαν καὶ τὸν κεχαρισμένον αὐτῷ ποτε Ἀγοράκριτον. Οἱ δύο δ' ἄνδρες χρόνον μέν τινα περιεπάτουν διαλεγόμενοι ἐν τῷ ἐν μέσῳ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου χώρῳ, εἶτα δ' ἐγγὺς μαρμάρου τινὸς γενόμενοι, ὅστις πλησιαίτατα τοῦ κεκρυμμένου Διοπείθους ἔκειτο, ἐκαθέσθησαν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ ἀναπαυόμενοι διε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέλουν καὶ αὖθις διαλεγόμενοι. Εὐχερὲς δ' ἦτο τῷ Διοπείθει νὰ ἐπακροᾶται τῶν λόγων τῶν δύο ἀνδρῶν.

«Θαυμαστὴν ὁδόν,» ἔλεγεν ὁ Ἀγοράκριτος, «ἄρχεται τέμνουσα ἡ πλαστικὴ τέχνη τῶν Ἀθηναίων. Ἔργα δ' ἰδιότροπα εὑρίσκω ἐπανελθὼν μετά τινας πλάνας εἰς Ἀθήνας ἐκτεθειμένα ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν νεωτέρων ἀντιτέχνων. Τί δ' ἐγένετο τὸ παλαιὸν ὕψος καὶ ἡ σεμνότης; Εἶδες τὸν σπλαγχνόπτην τοῦ Στύππακος; Ἡμεῖς μὲν κατεβάλλομεν πᾶσαν τέχνην εἰς παράστασιν θεῶν καὶ ἡρώων, νῦν δ' ἱδρύεται ἐκεῖ πάσῃ τέχνῃ φαῦλός τις δοῦλος, ὃς ὀπτῶν σπλάγχνα ἐκριπίζει τὸ πῦρ φυσῶν τὰς γνάθους. Ὁ δὲ νέος Στρογγυλίων πειρᾶται τῆς διὰ τῆς τέχνης παραστάσεως ἀθλίου τινὸς ἔργου χωνεύων χαλκοῦν τὸν ἵππον τοῦ Ἰλίου. Εἶδον δὲ καὶ ἔργον τι τοῦ Δημητρίου, προγάστορά τινα γέροντα, φαλακρόν, σφριγῶσας τὰς φλέβας ἔχοντα καὶ πώγωνα, ἐξ οὗ τρίχες τινὲς ὡς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειόμεναι ἐξέχουσι τῶν ἄλλων.»

«Οἱ τεχνῖται δὲν θὰ ἐδημιούργουν τοιαῦτα ἔργα,» ἔλεγεν ὁ Φειδίας, «ἂν μὴ ἠρέσκοντο οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς τοιούτοις. Ἀλλά, τίνα λανθάνει, ὅτι ἡ διαφθορὰ ὑπεισέρχεται τὴν ψυχὴν καὶ τὸ αἷμα τῶν Ἀθηναίων; Ὡς δ' ἐν τῇ τέχνῃ τὸ αἰσχρὸν ἄρχεται παριστάμενον τῷ καλῷ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πυκνὸς πρὸς τῷ ὀλυμπιακῷ βροντώδει λόγῳ τοῦ εὐγενοῦς Περικλέους ὀσημέραι ὀξύτεραι ἀκούονται καὶ αἱ ἀκόλαστοι κραυγαὶ ἀνδρῶν, οἷος ὁ Κλέων. Καὶ πρότερον μὲν εἴχομεν ἕνα μόνον Ἱππόνικον καὶ ἕνα Πυριλάμπην, νῦν δ' ἔχομεν πολλοὺς τοιούτους.»

«Ἡ τρυφὴ καὶ ἡ ἡδυπάθεια ἐπιπολάζει,» ἔλεγεν ὁ Ἀγοράκριτος. «Τίς δ' ἐκήρυξε τὸ πρῶτον τὸ εὐαγγέλιον τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἡδυπαθείας; Ἐξ οὗ ἡ φίλη τοῦ Περικλέους ἐξήρπασέ ποτε τοῦ ἔργου μου, καὶ ἴσως δύναμαι νὰ εἴπω τοῦ ἔργου σου, τὸ ἀριστεῖον καὶ ἀπένειμεν αὐτὸ τῷ αὐθάδει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλκαμένει, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου δὲν ἔσβη ἔτι ἡ ἐν τῇ ψυχῇ μου κατὰ τῆς γοητευτικῆς ἐκείνης γυναικὸς ὀργή. Ὅτε δὲ χλευαστικῶς τὴν ἐμὴν Ἀφροδίτην Νέμεσιν ἀπεκάλεσε, τότε ἐνέπεσέ μοι ἡ γνώμη· Νέμεσις θ' ἀποβῇ σοὶ ἡ ἐμὴ Ἀφροδίτη! Θὰ καταλάβῃ σε ἡ δύναμις τῆς τιμωροῦ θεοῦ! Καὶ ὄντως βραδεῖ μέν, ἀλλ' ἀσφαλεῖ καὶ ἀπαρατρέπτῳ τῷ ποδὶ προσέρχεται ἡ τιμωρὸς θεός.»

«Ὀρθῶς καὶ δικαίως θὰ κρίνωσιν οἱ θεοί!» ὑπέλαβε σπουδαίως ὁ Φειδίας. «Καί, ὡς κατασβεννύουσι τὴν μειδιῶσαν μεγαλαυχίαν τῆς Μιλησίας, οὕτω θὰ τιμωρήσωνται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ τὴν κρυφίαν πανουργίαν τοῦ Διοπείθους ἐκείνου, οὗ σύμμαχον ὁ ἀλάστωρ δαίμων ἀπέδειξέ σε. Καὶ ἔχομεν μὲν πολλὰ ἴσως νὰ μεμφώμεθα τῇ γαμετῇ τοῦ Περικλέους καὶ ὑπὲρ πολλῶν πρέπει νὰ λάβωμεν δίκην παρ' αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ ἐπιλανθάνου, ὅτι αὐτῆς μὲν ἦτο ὁ τολμηρὸς καὶ ψυχοτρόφος λόγος ὁ κατορθώσας νὰ ὑψῶνται ἐνταῦθα συντετελεσμένα τὰ ἀκρωτήρια τοῦ Παρθενῶνος, οὐδένα δὲ χαλεπώτερον πολέμιον τοῦ ἔργου τούτου. ἔσχομεν τοῦ πονηροῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως!»

«Ἐγένου λοιπὸν φίλος καὶ προστάτης τῆς Μιλησίας;» εἶπεν ὁ Ἀγοράκριτος.

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας. «Στέργω τὴν Ἀσπασίαν τοσοῦτον, ὅσον καὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως καὶ φεύγων ἀμφοτέρους ἐπανέρχομαι ὡς τάχιστα εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, ἥτις ἀληθῶς προσφιλής μοι ἐγένετο· διότι εὑρίσκω τοὺς Ἠλείους εὐγνωμονεστέρους τῶν Ἀθηναίων. Ἱκανὰ δὲ νομίζω ὅτι ἔπραξα ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν καὶ θέλω νὰ ἀφιερώσω τὸ λοιπὸν τοῦ βίου μου τῷ μεγαλείῳ τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Παραδίδω δὲ τὰς Ἀθήνας ταῖς Ἀσπασίαις, τοῖς δημαγωγοῖς, τοῖς ἁβροδιαίτοις καὶ τῷ μηχανορράφῳ, μνησικάκῳ, φαυλοτάτῳ ἱερεῖ τοῦ Ἐρεχθέως!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Δικαίως,» εἶπεν ὁ Ἀγοράκριτος, «ἐπιστρέφεις τὰ νῶτα τοῖς Ἀθηναίοις, διότι ἴσως καὶ τὴν σὴν τέχνην θὰ ἐξεθήλυνον καὶ διέφθειρον, καὶ ἴσως, ἵν' ἀρέσκῃς αὐτοῖς, θὰ ὤφειλες Πριάπους νὰ γλύφῃς καὶ οὐχὶ ὀλυμπίους θεούς . . .»

«Ἢ ἴσως τοῦ ἐπαίτου τούτου τὴν ἀηδῆ δυσμορφίαν, ὃς ἐπὶ τῆς εἰλικρινοῦς ταύτης ἄκρας, ὡς ἀσκάλαβος ἐξολισθήσας τοῦ ἕλους, ἡλιάζεται!» εἶπεν ὁ Φειδίας δεικνύων τὸν γνωστὸν ἀνάπηρον, ὃς ἀκριβῶς τότε κατέκειτο ἐν τῷ ἡλίῳ ἐν μέσῳ τῶν κιόνων.

Ὁ δ' ἐπαίτης ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ Φειδίου ἐμειδίασε σεσηρός, συνήγαγε τὴν πυγμὴν καὶ ἐξετόξευσεν ὄπισθεν ἀρὰν κατ' αὐτοῦ.

Ἀνέστησαν δ' ὁ Φειδίας καὶ ὁ Ἀγοράκριτος καὶ χωρήσαντες μικρόν τι πρὸς τὸ Ἐρέχθειον εἶδον τὸν Διοπείθην ἱστάμενον ἔτι ὄπισθεν τῶν κιόνων.

«Ἴδε, ὁπόσον γρηγοροῦσιν αἱ γλαῦκες τοῦ Ἐρεχθείου!» εἶπεν ὁ Φειδίας.

Σκυθρωπὸν δὲ καὶ μεστὸν μίσους βλέμμα στρέψας ὁ κατηισχυμμένος ὠτακουστὴς ἐπὶ τὸν καλλιτέχνην·

«Ἀλλ' ὀξέα τὰ ῥάμφη καὶ ὀξεῖς τοὺς ὄνυχας ἔχουσιν αἱ γλαῦκες τοῦ Ἐρεχθείου,» ἀνεφώνησε. «Πρόσεχε, μή τι παρακαίρως τοῖς ὀφθαλμοῖς σου συναντήσωσιν!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Διοπείθης. Ἀλλ' ὁ ἀγαλματοποιὸς ἐπανέλαβε καὶ νῦν αὖθις τοὺς ὁμηρικοὺς ἐκείνους λόγους·

«Τρεῖν μ' οὐκ ἐᾷ Παλλὰς Ἀθήνη!»

«Ἄγε δή!» ἐψιθύριζε μόνος ὁ Διοπείθης, ὅτε ἐκεῖνοι ἤδη μακρὰν ἦσαν. «Θάῤῥει σὺ τῇ σκέπῃ τῆς σῆς Παλλάδος, ἐγὼ δὲ πιστεύω τῇ ἰσχύϊ τῆς ἐμῆς! Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη μελετᾶται ὁ κρίσιμος ἀγὼν τοῦ χρυσελεφαντίνου ψευδοῦς ἔργου πρὸς τὸ γνήσιον παλαιὸν ἐκεῖνο ἐν τῷ ἱερῷ τόπῳ τοῦ Ἐρεχθείου ξόανον.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἔμελλε δ' ἤδη ν' ἀπέλθῃ, ὅτε ὁ παράφορος Μένων ὑβρίζων ἔτι καθ' ἑαυτὸν εἰς τὸν Φειδίαν ἐπάταξε διὰ τῆς βακτηρίας λεῖον, μαρμαίροντά τινα κίονα τοσοῦτον ἐμβριθῶς, ὥστε μικρὸς σχίδαξ ἀπεκόπη.

Τοῦτο ἰδὼν ὁ Διοπείθης προσῆλθεν ἐγγυτέρω τοῦ Μένωνος. Ἀντέβλεψαν δ' ἀλλήλοις ὁ μανικὸς ἐπαίτης καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως. Γνώριμοι δ' ἦσαν.

Ὡς δ' εἴπομεν ἤδη, ὁ Μένων ἐβασανίσθη ποτὲ μετὰ τῶν ἄλλων δούλων τοῦ εἰς δίκην εἰσαχθέντος δεσπότου· διότι βασανιζόμενοι ἀνεκρίνοντο οἱ δοῦλοι τῶν Ἑλλήνων. Βασανιζόμενος ἄρα ὡμολόγησεν ὁ Μένων, ὅ,τι γνωστὸν αὐτῷ ἦτο, καὶ ἡ ὁμολογία αὕτη ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἀπολύσεως τοῦ Ἀθηναίου. Ἀλλ' ἐκ τοῦ χρόνου τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἐν βασάνοις ἀνακρίσεως παρέμεινεν αὐτῷ διαστροφή τις τῶν μερῶν τοῦ σώματος καὶ οὕτως ἐγένετο ἀνάπηρος. Ἐλεήσας δ' ὁ δεσπότης ἀφῆκεν αὐτὸν ἐλεύθερον καὶ μετὰ τὸν θάνατον κατέλιπεν αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα. Ἀλλ' ὁ ἡμιμανὴς Μένων τὰ μὲν χρήματα, ὧν ἐκληρονόμησεν, ἔῤῥιψεν εἰς τὸ ὄρυγμα, τὸ Βάραθρον, προὐτίμησε δὲ νὰ περιφέρηται ὡς ἀργὸς ἐπαίτης ἐν Ἀθήναις. Καὶ ἐτρέφετο μὲν ἐκ τῶν βρωμάτων, ἅτινα τοῖς νεκροῖς ἐπὶ τῶν τάφων κατετίθεσαν, ἐθέρμαινε δὲ τὰ ἀρθριτικὰ αὐτοῦ μέρη, ὁσάκις τοῦ χειμῶνος ἐῤῥίγου, καθήμενος πλησίον τῶν θερμαστρῶν τῶν χαλκέων, ἢ τῶν λουτρῶν, διέτριβε δ' ἀσμενέστατα ἐν ἀποτροπαίῳ μέν, κεχαρισμένῳ δ' αὐτῷ χωρίῳ ἐν τῷ δήμῳ τῆς Μελίτης, ἔνθα τὰ πτώματα τῶν κακούργων καὶ τοὺς βρόχους καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν αὐτοχείρων ἔῤῥιπτον, συνέλεγε δὲ τοὺς βρόχους ἑκάστης ἡμέρας καὶ ἠρίθμει αὐτούς. Κύων δέ τις ψωραλέος γενόμενος καὶ ἐκδιωχθεὶς ἐκ τούτου ὑπὸ τοῦ δεσπότου κατέφυγε παρ' αὐτὸν καὶ ἀχώριστος ἔκτοτε ἑταῖρος ἐγένετο. Ἦτο δ' ὁ Μένων κακόνους καὶ πονηρὸς τὴν φύσιν· καὶ ἐφαίνετο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροια

τούτῳ μάλιστα χαίρων, ἂν εἰς ἔριδας, ἢ ἄλλο τι κακὸν ἠδύνατο νὰ ἐμβάλλῃ τοὺς ἄλλους. Ἐφαίνετο δ', εἴπερ τις καὶ ἄλλος, κατεχόμενος ὑπὸ κρυφίας τινὸς μνησικακίας καί, πᾶν ὅ,τι ἔπραττεν, εἰς τοῦτο ἐφαίνετο ἀποβλέπων, τιμωρίαν νὰ λαμβάνῃ ὑπὲρ τῶν δούλων παρὰ τῶν ἐλευθέρων τυράννων, τῶν δεσποτῶν. Ἑκουσίως δὲ προσεποιεῖτο, ὅτι ἦτ ομανικώτερος τοῦ ἀληθοῦς ὁ ὑπὸ τῶν βασάνων ἀνάπηρος γενόμενος δοῦλος, ἵνα δύνηται νὰ ἐκτοξεύῃ ἀδεῶς ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων τὰς πικροτάτας ἀληθείας καὶ νὰ τολμᾷ πᾶν, ὅ,τι τις τῷ ὑγιῶς ἔχοντι οὐδέποτε θὰ συνεχώρει. Διέτριβε δὲ πάντοτε ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις δημοσίοις τόποις καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ, ἐν μέσῳ τῶν ἐργατῶν περιεφέρετο. Διότι ἔχαιρεν εὑρισκόμενος ἐν τόποις μεστοῖς ἀνθρώπων, ἔνθα ἠδύνατο νὰ ὑποκρίνηται τὸ πονηρὸν πρόσωπον.

Ἔχαιρε δὲ μάλιστα διατρίβων ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐξ οὗ κατενόησεν, ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθης καὶ ὁ ἀρχιτέκτων Καλλικράτης δεινῶς πρὸς ἀλλήλους ἤριζον. Διότι ἐφαίνετο ὡς καθῆκον ἑαυτοῦ ἐκλαμβάνων νὰ ἐξερεθίζῃ τοὺς νεωκόρους τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τοὺς ἐργάτας τοῦ Καλλικράτους ἐπ' ἀλλήλους. Ἄσμενος δὲ παρεῖχεν ἑαυτὸν καὶ ὡς μηνυτὴν καὶ κατάσκοπον καὶ ἑκατέρᾳ μὲν τῶν μερίδων ὑπηρέτει, ἐξ ἴσου δ' ἀμφοτέρας ἐμίσει, ὡς καὶ πάντας καθ' ὅλου τοὺς ἐλευθέρους Ἀθηναίους.

Ὁ Διοπείθης δ' ἐνίοτε διελέγετο πρὸς αὐτὸν καὶ εἶχε ταχέως κατανοήσας, ὅτι χρήσιμον ὄργανον ἦτο, τὸ μέν, διότι ἀνεστρέφετο πάντοτε ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου καὶ κατεσκόπει καὶ ἀνίχνευε τὰ πάντα, τὸ δέ, διότι οὐδεὶς ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποκρύπτῃ τι τὸν ἠλίθιον, τὸ δέ, διότι τὸ δηκτικὸν τῆς ὀξείας αὐτοῦ γλώσσης σκῶμμα ἀπεδείκνυεν αὐτὸν τοῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ταῖς ἀγυιαῖς διατρίβουσι καὶ ἀγαπητὸν καὶ φοβερόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Μένων λοιπὸν καὶ ὁ Διοπείθης καὶ γνώριμοι ἀλλήλοις ἦσαν καὶ ὁμόφρονες. Ὁ δὲ κρύφιος χόλος, ὃν ἑκάτερος κατὰ φύσιν ἔτρεφε, καὶ ἡ μνησικακία ἀπεδείκνυον τὸν ἀνάπηρον ἐπαίτην καὶ τὸν ἱερέα πιστοὺς συμμάχους.

«Δι' ὀργῆς ἔχεις τὸν Φειδίαν;» ἤρξατο λέγων ὁ Διοπείθης.

«Εἴθε νὰ κατασπαράξῃ αὐτὸν ὁ Κέρβερος διὰ τῶν ἑκατὸν ἐν ταὐτῷ αὐτοῦ ρυγχῶν! — Ὁ μεγάλαυχος ὄλεθρος! Ὁσάκις ἔβλεπεν, ὅτι ἐθερμαινόμην καθήμενος παρὰ τῇ καμίνῳ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἐξέβαλλέ με καὶ ἐτερθρεύετο περὶ τῆς ἀσχημίας μου. — Εἶσαι τέρας, Μένων, ἔλεγε, βδέλυγμα! — Ἤθελε μόνους τοὺς ὀλυμπίους θεοὺς περὶ αὐτὸν νὰ βλέπῃ, ἄ, ἄ, ἄ. — Εἴθε ὁ κεραυνὸς νὰ κεραυνώσῃ αὐτόν — καὶ αὐτὸν καὶ σύμπαντας τοὺς Ἀθηναίους!»

«Ἐφοίτας λοιπὸν πολλάκις εἰς τὸ ἐργαστήριον;» ἠρώτησεν ὁ Διοπείθης.

«Αὐτὸς μὲν δέν με ἔβλεπε πάντοτε — ἀλλ' ἐγὼ ἔβλεπον αὐτόν — ὁ Μένων εἶναι ἔμπειρος νὰ ὑποπτήσσῃ ἐν γωνίᾳ τινί — ἔβλεπον αὐτὸν ἀσκοῦντα τὸ μάταιον ὑποκριτικὸν ἔργον — Ἔβλεπον αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐργάτας διαχειρίζοντας τὸν λευκὸν μάρμαρον καὶ τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν στιλπνὸν χρυσόν . . .»

«Εἶδες αὐτὸν διαχειρίζοντα τὸν χρυσόν;» ἠρώτησεν ὁ Διοπείθης, ἐν ταὐτῷ δὲ παράξενον φῶς ἤρξατο παῖζον πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ χείλη τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως.

«Εἶδες αὐτὸν διαχειρίζοντα τὸν χρυσόν, Μένων;» ἐπανέλαβε δυσοιωνιστῶς σκαρδαμύττων, «τὸν στιλπνὸν χρυσόν, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι παρέδωκαν αὐτῷ, ἵν' ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐλέφαντος τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν τῆς Ἀκροπόλεως κατασκευάσῃ;»

«Καὶ μάλα, καὶ μάλα — τὸν στιλπνὸν χρυσὸν τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀθηναίων — ἔβλεπον αὐτὸν ἀνασκαλεύοντα θησαυροὺς ὅλους χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος. — Ὁπόσον ἐμάρμαιρεν, ὁπόσον ἐσπινθήριζεν ὁ θησαυρός! . . .»

«Ἐχεῖτο ἆρά γε ὁ στιλπνὸς χρυσὸς τῶν Ἀθηναίων πάντοτε ὅλος εἰς τὴν κάμινον, Μένων; Μή τι ἐνίοτε προσεκολλᾶτό τι ἐξ αὐτοῦ τοῖς δακτύλοις τῶν διαχειριζόντων αὐτόν;»

Τὴν πονηρὰν δὲ ταύτην ἐρώτησιν ἀκούσας ὁ ἐπαίτης προσέβλεψε σεσηρὸς μειδιῶν τὸν ἱερέα. Αἴφνης δὲ δαιμονίως συνεσπάσθη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

«Ἄ, ἄ, ἄ!» ἐγέλα — «Ὁ Μένων εἶναι ἔμπειρος νὰ ὑποπτήσσῃ, νὰ κατασκοπῇ — ἔβλεπον αὐτὸν διαχειρίζοντα τὸν χρυσόν, καὶ ὁσάκις ἐκεῖνος μόνον ἑαυτὸν ἐνόμιζεν — ἔβλεπον αὐτὸν ἀνοίγοντα λάθρα κιβώτια, ἐν οἷς τὰ κεκρυμμένα ἥστραπτον — ἄ, ἄ, ἄ, — ὁ λαμπρὸς χρυσός — ὁ χρυσὸς τῶν Ἀθηναίων — ἀνέῳγε τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς θησαυροφύλαξ γρύψ — συνήρπαζεν αὐτόν, ὡς δι' ὀνύχων — οὕτως — ἀφροῦ ἐπληρώθησαν τὰ χείλη αὐτοῦ, ὡς ἐμὲ εἶδεν — ἐξέβαλέ με — δὲν ἐπέτρεψε νὰ θερμαίνωμαι — περίμενε, ὄλεθρε — ἄστραπτε τοῖς ὀφθαλμοῖς — γηραιέ, φαιὲ γρύψ! . . .»

Καὶ αὖθις δ' ἦρε τὴν βακτηρίαν ἀπειλητικῶς ὁ ἐπαίτης κατὰ τοῦ Παρθενῶνος ὡς θέλων εἰς τιμωρίαν τοῦ τεχνίτου αὐτὸν νὰ κατασκάψῃ.

Μικρὸν δ' ἐπισχὼν ὁ ἱερεὺς προσῆλθεν ἐγγυτέρω καὶ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ·

«Ἄκουσον, Μένων! Ὅ,τι νῦν εἶπες, δύνασαι νὰ εἴπῃς ἐν τῇ ἀγορᾷ — εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν Ἀθηναίων;»

«Εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν Ἀθηναίων — εἰς ἐπήκοον ἁπάντων τῶν δισμυρίων πονηρῶν ἀνθρώπων, τῶν Ἀθηναίων! Εἴθε ὁ λοιμὸς νὰ συναρπάσῃ αὐτούς!»

Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου μετὰ τὸν διάλογον τοῦτον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐθρυλεῖτο ἐν Ἀθήναις, ὅτι σκληρούς, ὑβριστικούς, δηκτικοὺς λόγους κατὰ τῶν ὁμοτέχνων καὶ σύμπαντος τοῦ δήμου ἐξήνεγκεν ὁ Φειδίας. Ἐθρυλεῖτο δ' ἔτι, ὅτι ἐκακολόγει τὴν δημοκρατίαν καὶ καταφρονῶν τῆς πόλεως ἐνεκωμίαζε τοὺς Ἠλείους, ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ νῶτα τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι τέλος ὤμοσεν, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι μόνοις τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι τὴν τέχνην αὐτοῦ θ' ἀφιερώσῃ. Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἐψιθυρίζετό τι καὶ περὶ τοῦ χρυσοῦ, ὃν ἡ πόλις εἶχε χορηγήσασα αὐτῷ, ὅτι δῆλα δὴ οὐχὶ καθαρός, οὐδ' ὅλος ἐτάκη ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ ἐργαστηρίου. . .

Ὡς κακὸς δὲ σπόρος διασπαρέντες εἰς τὸν λαὸν οἱ λόγοι οὗτοι ἀνέφυσαν δηλητηριώδεις καρποὺς ἀγανακτήσεως καὶ δυσμενείας καὶ κατὰ τοῦ εὐγενοῦς, ἀθορύβως ἐργαζομένου δημιουργοῦ τοῦ Παρθενῶνος. —

Ἦλθε δ' ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ γένηται ὁ ἀγὼν τῆς κατὰ τῆς Ἀσπασίας δίκης ἐνώπιον τῶν ἡλιαστῶν, ἐπιστατοῦντος τοῦ ἄρχοντος βασιλέως, ἔν τινι τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ δικαστηρίων.

Ἀπὸ πρωΐας δ' ἤδη περιέκλυζεν ὁ ὄχλος τὸ δικαστήριον.

Ἤρεμος δὲ καὶ θαῤῥαλέα ἦτο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μόνη ἐκ πάντων τῶν Ἀθηναίων ἡ Ἀσπασία. Ἵστατο δ' ἐν τῷ ὑπερῴῳ τῆς οἰκίας καὶ ἔκ τινος θυρίδος πρὸς τὴν ὁδὸν βλεπούσης κατέβλεπεν ἄνωθεν εἰς τὸν ὠστιζόμενον εἰς τὴν ἀγορὰν ὄχλον.

Καὶ ἦτο μὲν ὠχρά πως τὴν ὄψιν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ φόβου· διότι περιφρονητικὸν μειδίαμα περιεπέτετο τὰ χείλη αὐτῆς.

Ἐλθὼν δ' ὁ Περικλῆς ἔστη παρ' αὐτῇ.

Ἦτο δ' οὗτος ὠχρότερος τῆς Ἀσπασίας καὶ λίαν αὐστηρὰν καὶ σπουδαίαν εἶχε τὴν ὄψιν. Σιγῶν δ' ἔστρεψε τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸν νεφελώδη οὐρανόν. Σκυθρωπὴ δὲ καὶ συννεφὴς ἦτο ἡ ἡμέρα καὶ σμήνη γεράνων κατήρχοντο ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ πρὸς ἄρκτον Στρυμόνος πρὸς τὴν Ἀττικήν, ὧν οἱ κρωγμοὶ ἐφαίνοντο προκαλοῦντες τὸν ὑετόν.

Καὶ ἤδη διέβαινε διὰ τῆς ὁδοῦ μακρὸς στοῖχος προβεβηκότων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνδρῶν. Ἦτο δὲ τὸ δικαστήριον τῶν ἡλιαστῶν, ὅπερ ὡρίσθη νὰ κρίνῃ τὴν κατὰ τῆς Ἀσπασίας δίκην. Ἦσαν οἱ δικασταί, ὧν ἐνώπιον ὤφειλε νὰ στῇ ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους, οἵτινες ἔμελλον νὰ κρίνωσι περὶ αὐτῆς.

«Ἴδε τοὺς μειρακιευομένους γέροντας!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα καὶ δεικνύουσα τοὺς ἡλιαστάς. «Οἱ ἡμίσεις αὐτῶν φέρουσι ῥυπαροὺς τρίβωνας, ἔχουσι πεναλέαν τὴν ὄψιν καὶ στηρίζονται βαδίζοντες ἐπὶ τῆς μακρᾶς, ἀηδοῦς ἀττικῆς βακτηρίας, ἧς οὐδ' ὁ Φειδίας αὐτὸς ἀπήλλαξε τὸν ὀφθαλμὸν τῶν φίλων τοῦ καλοῦ παραστήσας αὐτὴν ἐν τῇ ζωφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος. Εἶναι δέ τινες ἐν αὐτοῖς, οἵτινες μασῶνται σκόροδα καὶ φέρουσι τοὺς ῥυπαροὺς ὀβολούς, οὓς ἄρτι ὡς δικαστικὸν μισθὸν ἔλαβον, ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους . . .»

«Εἶναι δημόται,» εἶπεν ὁ Περικλῆς κινῶν τοὺς ὤμους, «ἄνδρες τοῦ δήμου ἐκείνου τῶν Ἀθηναίων, ὃς ἄλλοτε κεχαρισμένος σοι ἦτο, οὗ ἐξ ἔρωτος, ὡς ποτε διηγήσω μοι, κατέλιπες τὴν περσικὴν αὐλὴν καὶ τὴν εὔκτιστον Μίλητον καὶ ὑφ' οὗ τοῦ πόθου παρορμωμένη διεπεραιώθης ἐνταῦθα, ἵνα ἴδῃς αὐτὸν καὶ διέλθῃς τὸν βίον ἐν μέσῳ αὐτοῦ . . .»

Ἡ δ' Ἀσπασία οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνετο.

«Οἱ τὸ σκόροδον μασώμενοι, τὴν μακρὰν βακτηρίαν φέροντες καὶ τοὺς ὀβολοὺς ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους ἔχοντες δημόται,» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς, «εἶναι οἱ Ἀθηναῖοι ἐκεῖνοι, ὧν ἡ εὐμορφία τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀνυπόκριτος εὐπρέπεια ἀξιοθαύμαστά σοι ἐφαίνοντο, οὗ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρως κατέκλα τὴν ψυχήν σου, οὗ ἡ φιλότεχνος ψυχὴ οὐ μόνον ἐν τοῖς ἔργοις τῶν δημιουργούντων τεχνιτῶν καὶ ποιητῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπαράβλητος ἐφαίνετο, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ καὶ τῇ εὐαισθησίᾳ τῶν θεωμένων καὶ ἀκροωμένων καὶ ἀπολαυόντων . . .»

«Ἀλλ' ἤδη κατέμαθον,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ὁ πολυύμνητος, εὐαίσθητος λαὸς τῆς Ἀττικῆς ἐνέχει ἔτι λείψανόν τι ὠμότητος, ἢ μᾶλλον βαρβαρότητος . . .»

«Οὐδὲν τέλειον ὑπάρχει ὑπὸ τὸν ἥλιον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τῷ φωτεινοτάτῳ φωτὶ συμπαρακολουθοῦσι μείζονες σκιαί! Ἀναμιμνήσκομαι δὲ νῦν, ὅτι οὐχὶ πρὸ πολλοῦ εἶδον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καλλιτέχνου τινὸς παράξενόν τι τόρνευμα, ἄγαλμά τι φέρον πτερὰ ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἔχον πόδας τράγου. Πρὸς τὴν σύμμικτον δὲ ταύτην μορφὴν φαίνεταί μοι ὅμοιος ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων. Διότι φέρει μὲν τὰ μέγιστα πτερὰ καὶ ἵπταται ὑψηλά, ἀλλὰ καὶ περιπατεῖ ἐπὶ ποδῶν τράγου. Τὰ δ' ἄλλα ἐνθυμοῦ, ὅτι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τὰς μὲν ἀρετὰς ἰδίας ἔχει, τὰς δὲ κακίας κοινὰς πρὸς ἄλλους. Ὡς δὲ καὶ ἡ καλλίστη γυνὴ πάντοτε γυνή, οὕτω καὶ ὁ εὐφυέστατος τῶν δήμων πάντοτε δῆμος μένει ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰς κακίας καὶ ὁρμὰς ἐκείνου, ὅπερ ὄχλος, πλῆθος, ἢ συρφετὸς καλεῖται.»

«Ἀλλ', εἴπερ τις καὶ ἄλλος,» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία ὁρμητικῶς, «εἶναι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἀγνώμων, ἀγχίστροφος, ὑπὸ παντὸς πνεύματος σαλευτός, κοῦφος . . .»

«Ἀλλ' ἐράσμιος!» εἶπεν ὁ Περικλῆς εἰρωνικῶς πως, «καὶ φιλήδονος καὶ φαιδρὸς καὶ ἔνθους φίλος καὶ θεράπων τοῦ καλοῦ . . . Τί πλέον ἀπαιτεῖς, Ἀσπασία; — Δὲν κατεγέλας καὶ δὲν ἔσκωπτες σὺ αὐτὴ πολλάκις τὸν δυστυχῆ μεριμνοφροντιστὴν Σωκράτην, ὅτι ἐφαίνετο καὶ ἄλλας ἀρετὰς ἀξιῶν νὰ ἔχῃ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, οὐχὶ δὲ μόνας ταύτας, ἃς πρὸ μικροῦ ἀνόμασα;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὑπερηφάνως δ' ἡ Ἀσπασία ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ὡς ἀχθεσθεῖσα.

«Καιρός,» εἶπε μικρὸν ἐπισχὼν ὁ Περικλῆς, «νὰ ὑπάγωμεν καὶ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ δικαστήριον, ἔνθα οἱ ἡλιασταὶ ἀναμένουσί σε. Δὲν κατέχει σε φόβος, Ἀσπασία; Τὸ τοῦ προσώπου ἦθος οὐδόλως προδίδει τοῦτο. Θέλεις ἐγὼ μόνος νὰ φέρω τὴν ἀδημονίαν καὶ τὸν φόβον;»

«Φοβοῦμαι πολὺ μᾶλλον τὴν ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ δυσοσμίαν τοῦ σκορόδου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἢ τὴν κρίσιν, ἥτις ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων δύναται νὰ ἐκτοξευθῇ κατ' ἐμοῦ. Αἰσθάνομαι δ' ἔτι ἐμαυτὴν κατεχομένην ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου θάρρους, ὅπερ ἐξέφλεγε τὴν ψυχήν μου, ὅτε ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν Μεγαρέων καὶ ἐν τῷ συρφετῷ τῶν ἀγυιῶν τῆς Ἐλευσῖνος κατελήφθην.»

Ἐν ᾧ δ' οὗτοι τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους διελέγοντο, ἦλθον ἤδη οἱ ἡλιασταὶ εἰς τὸ παρὰ τῇ ἀγορᾷ δικαστήριον. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ παρεγένετο καὶ ὁ ἄρχων βασιλεὺς μετά τινων τῶν ὑποτεταγμένων τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν δημοσίων γραμματέων καὶ τῶν κληθέντων μαρτύρων τοῦ τε διώκοντος καὶ τῆς φευγούσης.

Πρὸ τοῦ δικαστηρίου δὲ συνωστίζετο τὸ τεταραγμένον πλῆθος. Περιεβόμβουν δ' ἀντιστρατευόμενοι παντοῖοι λόγοι, γνῶμαι, εὐχαί, μαντεύματα καὶ ἠδύνατό τις ν' ἀκούῃ καὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν φίλων τῆς κατηγορουμένης καὶ τῶν ὀρθὴν καὶ δικαίαν τὴν κρίσιν ποιουμένων.

«Θέλετε νὰ μάθητε, τίνος ἕνεκα τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὴν Ἀσπασίαν εἰσήγαγον εἰς τὸ δικαστήριον;» ἀνεφώνει τις. «Διότι θέλουσι δεινῶς νὰ λυπήσωσι τὸν Περικλέα καὶ δὲν τολμῶσι νὰ κατηγορήσωσιν αὐτοῦ τούτου. Οὐδεὶς ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ προσβάλῃ δημοσίᾳ τὴν χεῖρα αὐτῷ τῷ Περικλεῖ . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο δυνατόν;» ἀντεῖπεν ἐπίτριπτόν τι ἀνθρώπιον παρερχόμενον καὶ κατασκόπιον βλέμμα στρέφον. «Δὲν εἶναι τοῦτο δυνατόν; Δὲν δύναταί τις ν' ἀπαιτήσῃ τὸν Περικλέα μετὰ τὴν πολυχρόνιον διοίκησιν τῶν κοινῶν ἀκριβέστερον καὶ πληρέστερον λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἢ ὅσον τέως ἔδωκε; Δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἀπολογισμοῖς αὐτοῦ χρέη οὕτω μόνον αἰτιολογούμενα· ἐς δέον; Τί τοῦτο δηλοῖ, εἴπετέ μοι, τὸ ἐς δέον! Δύναταί τις αὐθαδέστερον νὰ φενακίσῃ τὸν δῆμον; Ἀκούετε, ἐς δέον . . .»

Ταῦτα ἐκραύγαζε τὸ ἀνθρώπιον καὶ περιῄρχετο τὸ πλῆθος καὶ ἠρώτα πάντας, ὅ,τι τοῦτο ἐδήλου, τὸ ἐς δέον!»

«Ταῦτα εἶναι τὰ δέκα τάλαντα,» ἔλεγέ τις αὐτῷ μυστηριωδῶς, «ἅτινα ὁ Περικλῆς ἐδαπάνησεν εἰς διαφθορὰν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἰσχυρῶν, ἵνα σιγῶσι καὶ μηδὲν κακὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων μηχανῶνται . . .»

«Ἵνα μὴ κωλύσωσιν αὐτὸν νὰ γένηται τύραννος τῶν Ἀθηνῶν!» ὑπολαβὼν εἶπε σεσηρὸς μειδιῶν ὁ πονηρός, ἐπίτριπτος, τοὺς κατασκοπίους ἔχων ὀφθαλμοὺς ἀνθρωπίσκος. «Διότι, ἂν φαντάζεσθε, ὅτι ὁ σοφὸς Περικλῆς, ὁσάκις κάθηται μετὰ τῶν φίλων ψιθυρίζων, τὰ τῶν ψυλλῶν πηδήματα διαμετρεῖ, ἢ τὸ ὀρροπύγιον τῶν ἐμπίδων, πλανᾶσθε! Διότι πρὸ πολλοῦ ἤδη τερθρεύεται περὶ τῆς ἑνότητος συμπάντων τῶν Ἑλλήνων — θέλει, ἵνα διαῤῥήδην τοῦτο εἴπω, ν' ἀποδειχθῇ τύραννος ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ γαμετή, ἡ Μιλησία, εἶναι ἡ ἐμφυσήσασα εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ τὴν τερηδόνα ταύτην, ἥτις κατασείσασα τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ εἰς μανίαν αὐτὸν νῦν περιῶστησιν. Οὐχὶ μικροῦ τινος, ἀλλὰ βασιλικοῦ διαδήματος ἀντιποιεῖται ἡ ἑταίρα αὕτη, εὔχεται βασίλεια νὰ κληθῇ — βασίλεια τῆς Ἑλλάδος — τὰ τρόπαια τῆς πατριώτιδος οὐδεμίαν ἡσυχίαν παρέχουσιν αὐτῇ.»

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ ὀξεῖαν τὴν γλῶσσαν ἔχων καὶ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τυραννίδος ὀσφραινόμενος. Ἀλλ' ἐν τῷ παρὰ τῇ ἀγορᾷ δικαστηρίῳ ἐκάθηντο ἤδη οἱ ἡλιασταὶ ἐπὶ τῶν ξυλίνων ὑπὸ ψιαθίων κεκαλυμμένων ἑδρῶν ἀναμένοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος. Ἐπεστάτει δ' ὁ ἄρχων βασιλεὺς περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν γραμματέων καὶ ὑπηρετῶν.

Περιεβάλλετο δὲ τὸ δικαστήριον ὑπὸ δρυφάκτου καὶ ὑπηρέται προσεῖχον μέν, ὅπως μηδεὶς ἀνεπόπτευτος προσέλθῃ, μόνοις δὲ τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως καλουμένοις ἐπέτρεπον τὴν διὰ τῶν κιγκλίδων εἴσοδον.

Ἔξωθεν δὲ τῶν κιγκλίδων ὠστίζετο τὸ πλῆθος, ὅσον ὁ χῶρος περιελάμβανεν, ἵνα ἀκροάσωνται τῆς δίκης.

Ἀντικρὺ δὲ τῶν ἑδρῶν τῶν ἡλιαστῶν ὑψοῦντο δύο βήματα, τὸ τοῦ διώκοντος καὶ τοῦ φεύγοντος, ἐφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου, ὅθεν καὶ ἡ μορφὴ πανταχόθεν ὁρατὴ καὶ ἡ φωνὴ αὐτῶν καὶ μακρὰν ἀκουστὴ ἐγίνετο.

Ἐφ' ἑνὸς δὲ τῶν ὑψηλῶν τούτων τόπων ἐκάθητο ὁ Ἑρμιππος, ἀποτρόπαιός τις ἀνήρ, οὗ ὁ ὀξὺς ὀφθαλμὸς μετέωρος μετήγετο κύκλῳ.

Ἐπὶ τοῦ ἑτέρου δὲ βήματος ἐκάθητο ἡ Ἀσπασία παρὰ τῷ Περικλεῖ. Διότι, ὡς γυνή, καὶ ἔτι μᾶλλον ὡς ἀλλοδαπή, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὡς συνήγορον ἐγχώριόν τινα πολίτην.

Ἦτο δὲ τὸ θέαμα τοιοῦτον, οἷον νὰ κατακλᾷ τὴν ψυχὴν πολλῶν. Ἡ καλλίστη καὶ πολυύμνητος γυνὴ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἡ γαμετὴ τοῦ μεγάλου Περικλέους, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ βήματος τῶν φευγόντων.

Ὅτι δ' ὁ Περικλῆς παρ' αὐτῇ ἐκάθητο ἐν ταὐτῷ ὡς συγκατηγορούμενος, τοῦτο ἐπηύξανε τὴν σπουδαιότητα καὶ τὸ συγκινητικὸν τῆς στιγμῆς τοῦ χρόνου ἐκείνου.

Ἐβρενθύοντο δ' οἱ δικασταὶ καὶ τὸ πολὺ τοῦ ὄχλου καὶ ὑπτιάζοντο ὡς ἐνορῶντες, ὅτι καὶ οἱ ἰσχυρότατοι ὤφειλον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸ τῆς δικαστικῆς αὐτῶν ἕδρας νὰ προσέλθωσι, νὰ ὑποκύψωσι τοῖς παντοδυνάμοις νόμοις τοῦ δήμου.

Κακόνουν δὲ μετῆγε τὴν ὄψιν ὁ Ἕρμιππος ἐπὶ τὴν περικαλλῆ γυναῖκα, ἐφ' ἧς τοῦ προσώπου ἐπεκάθητο μικρὰ ὠχρότης, ἥτις ἀσθενεστέρα ἐν τούτοις ἦτο, ἢ ὥστε νὰ μειώσῃ τὸ ἄκαμπτον ἦθος, ὅπερ ἐξ αὐτοῦ ἀπέλαμπεν.

Ἀλλ' ἤδη εἰσῆγεν ὁ ἄρχων βασιλεὺς τὴν δίκην. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκέλευσε τὸν κατήγορον νὰ προομόσῃ, ὅτι χάριν τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης τὴν γραφὴν ἔγραψε. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ δικασταὶ εἶχον ὀμόσαντες, εὐθὺς ὡς ἐκληρώθησαν, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους καὶ γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ νὰ δικάσωσιν ἔμελλον.

Εἶτα δ' ἐκέλευσε τὸν δημόσιον γραμματέα ν' ἀναγνῷ πρῶτον μὲν τὴν γραφήν, εἶτα δὲ τὴν ἀντιγραφήν.

Ἔπειτα δ' ἐκέλευσε τὸν κατήγορον νὰ ἑρμηνεύσῃ ἐκ στόματος καὶ ν' ἀποδείξῃ τὰ ἐν τῇ γραφῇ περιλαμβανόμενα.

Ἀνέστη δ' ὁ Ἕρμιππος. Ἦτο δ' ὁ λόγος αὐτοῦ τοσοῦτον σαρκαστικός, ὥστε ἐνόμιζέ τις, ὅτι ἐν τῷ θεάτρῳ κατὰ τὴν διδασκαλίαν κωμῳδίας τινὸς εὑρίσκετο. Ἐξήλεγξε δὲ δριμεῖς καὶ σαρκαστικοὺς λόγους μεταχειριζόμενος τὰ ἔργα, ἐφ' ὧν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἡ κατὰ τῆς Ἀσπασίας γραφὴ ἐστηρίζετο, ὅπως δῆλα δὴ ἐν Ἐλευσῖνι εἰς ἐπήκοον ἀσεβεῖς λόγους περὶ τῶν ἐλευσινίων θεῶν καὶ τῶν ἱερῶν ἐθίμων τῆς χώρας αὕτη ἐξήνεγκεν· ὅπως ὡμίλει πρὸς σοφιστάς, πρὸς τὸν Ἀναξαγόραν, πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ δὴ πρὸς τὸν εὔγλωττον ἐκεῖνον ἔνθουν Πρωταγόραν, ὃς χρόνον μέν τινα ἐν Ἀθήναις παρέμεινε, νῦν δ' ἐπλανᾶτο ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις διδάσκων δόξας ψευδεῖς καὶ διαφθείρων τοὺς νέους· ὅπως πάσῃ δυνάμει ἐπειρᾶτο νὰ παροξύνῃ τὰς Ἀθίδας εἰς περιφρόνησιν τῶν ἠθῶν τῆς χώρας καὶ δή, ὅτι ποτὲ ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις παρελθοῦσα ἐνώπιον ἁπασῶν τῶν Ἀθίδων συνωμοσίαν ἐπει-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρᾶτο νὰ ποιήσηται εἰς ἀνατροπὴν τῶν σεμνῶν ἐκείνων νόμων, οἵτινες καθιεροῦσι τὸν γάμον καὶ τὸν οἰκειακὸν βίον τῶν Ἀθηναίων· ὅπως γυναῖκας ἐλευθέρας προσαγομένη ἐπειρᾶτο ν' ἀποδείξῃ αὐτὰς μοιχαλίδας καὶ ἑταίρας καὶ ὅπως τέλος εἰς τοῦτο περιέστη, ὥστε νὰ τρέφῃ παρ' ἑαυτῇ παρθένους προφανῶς πρὸς οὐδένα ἄλλον σκοπόν, ἢ, ἵνα παιδεύσῃ αὐτὰς ὡς ἑταίρας καὶ μαστροπεύσῃ πρὸς ἐπιφανεῖς Ἀθηναίους.

Ὡς μάρτυρας δὲ παρείχετο ὁ Ἕρμιππος πολλοὺς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐν Ἐλευσῖνι τοὺς δημοσίᾳ ἐξενεχθέντας λόγους ἤκουσαν, ὧν τινων τὴν ἔγγραφον μαρτυρίαν κατ' αἴτησιν αὐτοῦ ὁ γραμματεὺς ἀνέγνω. Ἵνα δ' ἀποδείξῃ, ὅτι παρώξυνεν αὕτη τὰς γυναῖκας εἰς ἀνατροπὴν τῶν νόμων, ἐπεκαλέσατο ὡς μάρτυρας πολλὰς τῶν μετασχουσῶν τῶν Θεσμοφορίων γυναικῶν. Τὴν δὲ παραγωγὴν τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν εἰς ἀκολασίαν ἐπιστώσατο τῇ ὑπὸ τοῦ γραμματέως ἀναγνωσθείσῃ ἐγγράφῳ μαρτυρίᾳ τῆς γυναικὸς Ξενοφῶντός τινος, ἣν εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην βίᾳ ἡ Τελεσίππη καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος εἶχον ἐξαναγκάσασαι. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας τρεφομένων νέων παρθένων ἀνεφέρετο, εἰς ὅ,τι πάντες οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τούτου ἐγίγνωσκον, οὐδὲ παρέλιπε καὶ τοῦτο νὰ ἐξάρῃ, ὅτι τούτων δὴ τῶν παρθένων ἕνεκα ἡ πόλις τὸ τελευταῖον εἰς πράγματα περιέστη πρός τε τὰ Μέγαρα καὶ τοὺς συμμάχους τῆς δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένης δωρικῆς ταύτης γείτονος πόλεως.

Τελευτῶν δ' ἀπέδειξεν, ὅτι τριττῶς ἡ Ἀσπασία ἠδίκησε τὴν πόλιν, ὡς ἐξαμαρτήσασα εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὴν λατρείαν τῆς χώρας, τὴν πολιτείαν καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη. Ἐκέλευσε δὲ τὸν γραμματέα ν' ἀναγνῷ νόμους τινὰς καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων πάντα ταῦτα ἔνοχον αὐτὴν ἀπεδείκνυον, καὶ ὅτι τοῖς πλείστοις τῶν ἀδικημάτων τούτων ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θάνατος ὡς τίμημα ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρίζετο· ὅτι ἄρα ἡ Ἀσπασία ἐξελεγχθεῖσα ὡς τοιαῦτα ἀδικήσασα ἔνοχος τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίοις ἐγένετο. Καταλύων δὲ τὸν λόγον ἐδεήθη σφοδρῶς καὶ παθητικῶς τῶν Ἀθηναίων προνοοῦντες ἐκείνων, ὅσα ἱερώτατα ἑκάστῳ κοινῷ εἶναι, νὰ κολάσωσι τὴν τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἠθῶν, ὅσα παρὰ τῶν πατέρων ἐδέξαντο, στοχαζομένην ξένην, καὶ νὰ μὴ παρίδωσι τὴν θεοφιλῆ καὶ θεοφύλακτον τέως πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων καταλυομένην ἐν τῷ σχολείῳ τῆς ἀκολασίας, τῆς καταφρονήσεως τῶν νόμων καὶ τῆς ἀθεΐας.

Ὁ σφοδρὸς δ' οὗτος λόγος τοῦ Ἑρμίππου δεινῶς διέθηκε τὰς ψυχὰς τῶν δικαστῶν καὶ ἐνέδυ αὐταῖς, διότι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν προβεβηκότες καὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ἦσαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος, ὅπερ ἐντεῦθεν τοῦ δρυφάκτου ἄφωνον τοῦ λόγου ἠκροάσατο, ἤρξατο θορυβοῦν καὶ ψιθυρίζον·

«Ὁ Ἕρμιππος λαμπρῶς ἠγόρευσεν — αἱ ἀποδείξεις ἦσαν ἀκριβεῖς καὶ πειστικαὶ — ἔχει τοὺς νόμους παραστάτας — ἡ Μιλησία εἶναι ἔνοχος θανάτῳ.»

Ὡς δ' ὁ Ἕρμιππος καταβὰς ἐκαθέσθη, ἀνέστη ὁ Περικλῆς.

Σιγὴ δὲ βαθεῖα ἐπεκράτησε παραυτίκα καὶ πάντες ἐνέτεινον τὰς ἀκοάς, ἵνα ἐπακροάσωνται τῶν πρώτων ἐκ τοῦ στόματος τοῦ συμβίου τῆς Ἀσπασίας φθόγγων.

Ἐφαίνετο δ' ὁ Περικλῆς μεταβεβλημένος τὸ ἦθος. Διότι οὐχὶ τοιοῦτος ἐπεφάνη, οἷος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῆς πυκνός, ὁσάκις ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ βῆμα ἤρεμος καὶ πιστεύων τῇ ἐπιτυχίᾳ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐξέφαινε. Τὸ πρῶτον δὲ νῦν ἐφαίνετο ἡ ἠρεμία, ἣν ἐπεδείκνυε, προσποιητὴ καὶ ἡ φωνὴ κατάδηλος ἦτο, ὅτι ἔτρεμεν, ὡς τὸ πρῶτον ἤρξατο λέγων.

Ἀπηρνεῖτο δὲ τὰ ἐγκλήματα καὶ ἐπειρᾶτο ἕκαστον αὐτῶν ἰδίᾳ ἀναιρῶν νὰ καταδείξῃ, ὅτι μόνη ἡ μυσαρὰ ὑπερβολὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν ἐναντίων κατώρθωσε παρεξηγουμένη τοὺς τρόπους καὶ τὴν διάθεσιν τῆς Ἀσπασίας ἔγκλημα ἄξιον θανάτου αὐτὰ ν' ἀποδείξῃ. Ἐν οἷς δ' ἀδύνατον αὐτῷ ἦτο ν' ἀρνηθῇ, ὅτι αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ νόμου κατεμαρτύρει τῆς Ἀσπασίας, ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνεφέρετο εἰς τὸν εὐγενῆ σκοπόν, ὃν ἐκείνη ἐδίωκε, καὶ ἐπειρᾶτο νὰ καταδείξῃ, ὅτι εὐγενής τις σκοπὸς οὐδέποτε δύναται καὶ παράνομος νὰ εἶναι.

Ἀλλ' αἱ ἀποδείξεις τοῦ περιφανοῦς ῥήτορος, ὃς Ὀλύμπιος ἀπεκαλεῖτο, εἶχον νῦν τι τὸ ἐπισφαλές. Ἐκ τούτου πάντες κατενόουν, ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀσθενεῖς τοῖς ἀκροαταῖς ἐφαίνοντο. Ἦτο ἴσως ἡ μεγάλη ταραχὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἡ παραλύσασα καὶ τὸν νοῦν; —

Τελευτῶν δὲ κατέφυγε καὶ ὁ Περικλῆς εἰς ἐκεῖνο, εἰς ὃ καὶ ὁ Ἑρμιππος εἶχε καταφυγών. Καταλύων δῆλα δὴ τὸν λόγον ἐστράφη πρὸς τοὺς δικαστὰς καὶ εἶπε τοὺς ἑξῆς λόγους, οἵτινες ἐκ τῆς ψυχῆς προερχόμενοι τῇ ψυχῇ ἐνεδύοντο.

«Ἡ γυνὴ αὕτη,» εἶπεν, «εἶναι ἡ ἐμὴ γαμετή. Ἂν δ' ὄντως αὕτη ὑπαίτιος εἶναι τῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα ὑπ' ἐκείνου κατηγορεῖται, τότε συναίτιος εἶμαι καὶ ἐγώ. Κατηγορεῖ δ' ἡμῶν ὁ Ἑρμιππος τοῦτο, ὅτι ὑβρίζομεν τοὺς θεούς, λυμαινόμεθα τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως καὶ βλάπτομεν τὴν σωφροσύνην καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη. Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι! Ἂν δύναμαι νὰ καυχῶμαι ἐπὶ τούτῳ, ὅτι μετέχω καὶ ἐγὼ τῆς δόξης, ἣν ὑμῖν αὐτοῖς περιεποιήσασθε, δι' ὅσων τῇ ἐμῇ ἐπιμελεῖ συνεργίᾳ διεπράξατε, οὐδόλως ἐμείωσα τὸ ἀξίωμα τῶν θεῶν τῆς χώρας, ἀλλὰ περίβλεπτον αὐτὸ ἐποίησα, ὅσον οὐδεὶς πρότερον, ἀνεγείρας μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς καὶ ἔξοχα καλλιτεχνήματα ἐπί τε τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐν Ἐλευσῖνι. Τὴν δὲ πόλιν οὐδαμῶς ἐλυμηνάμην, ἀλλ' ἐπολέμησα μὲν ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ τῶν πολεμίων, κατεπολέμησα δὲ τοὺς ὀλιγαρχικούς, ἀπέδωκα δὲ τῷ δήμῳ τὴν ἐλευθερίαν. Τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ τὰ ἤθη οὐ μόνον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐδόλως ἔβλαψα, ἀλλὰ καὶ προήγαγον πειραθεὶς ν' ἀποδείξω ὑμᾶς θεράποντας τοῦ ὑψηλοῦ καὶ καλοῦ, τῶν πολεμίων τούτων παντός, ὅ,τι ὑμὸν καὶ κοινόν. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δὲ σπουδῇ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἡ γυνὴ αὕτη, ἡ ἐκ Μιλήτου Ἀσπασία, οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐκώλυέ με, ἀλλὰ δὴ συνήργει ἐμοὶ καὶ παρώρμα. Μάλιστα δ' ἔργον αὐτῆς εἶναι, ὅ,τι τὸν δῆμον καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων διὰ παντὸς ἴσως ἐλάμπρυνεν! Οὐχὶ δὲ τῇ παρακμῇ τοῦ κοινοῦ τούτου, ἀλλὰ τῇ εὐθαλεστάτῃ ἀκμῇ καὶ ἰσχύϊ καὶ λαμπρότητι θὰ συνάπτηται ἡ μνήμη τοῦ ὀνόματος αὐτῆς! — Ταῦτα τὰ ἀληθῆ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἡμεῖς μὲν νομίζομεν ἀμφότεροι, ὅτι ἀγαθῶν πρόξενοι ἐγενόμεθα καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων, ὁ δ' Ἑρμιππος ἐκεῖνος παρερχόμενος καὶ παρακελευόμενος ὑμᾶς λέγει· Ἀποσπάσατε τὴν ἔκκριτον γυναῖκα, τὴν γαμετὴν ἀπὸ τῶν κόλπων τοῦ Περικλέους καὶ ἀπαγάγετε αὐτὴν ἐνώπιον αὐτοῦ εἰς θάνατον!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Περικλῆς, δάκρυον δ' ἀνέβλυσεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ.

Δάκρυον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἠρέμου, σεμνοῦ Περικλέους! Δάκρυον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Ὀλυμπίου! Ἐφάνη δ' ὥς τι ἀδύνατον κατὰ τοὺς συνήθεις φυσικοὺς νόμους καὶ κατέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, ὡς θαῦμά τι, ὡς οὐράνιόν τι φῶς, ὡς θεῖόν τι σημεῖον πεμφθὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ . . .

Οἱ δ' ἰδόντες αὐτοῖς ὄμμασιν, ὅπως τὸ δάκρυον χρόνον μέν τινα ἀπέλαμπεν ἐκ τοῦ ἀνδρικοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Περικλέους, εἶτα δὲ ταχέως συνθλιβὲν ἠφανίσθη, προσέβλεψαν ἀλλήλους σπουδαῖοι τὸ ἦθος.

Ἐψιθύριζον δ' εἰς τὸ οὖς ἀλλήλων·

Ὁ Περικλῆς ἐδάκρυσεν!

Ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου δὲ διεδόθησαν εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ λόγοι·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ Περικλῆς ἐδάκρυσεν!

Ἀπὸ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἐν βραχεῖ ἐθρυλεῖτο ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν.

Ὁ Περικλῆς ἐδύκρυσεν!

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἄγγελος ἐλθὼν ἀνήγγειλε τὴν ἐν Συβότοις ναυμαχίαν, ἐν ᾗ ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων βοηθήσας τοῖς Κερκυραίοις κατὰ τῶν Κορινθίων ἐνίκησεν. Ἀλλ' οὐδεὶς προσεῖχε τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ — πάντες δ' ἔλεγον περὶ τοῦ δακρύου τοῦ Περικλέους.

Καὶ τῷ μὲν λόγῳ τοῦ Ἑρμίππου πέρας ἔθηκεν ἡ κλεψύδρα, τῷ δὲ λόγῳ τοῦ Περικλέους τὸ ἀναβλύσαν δάκρυον.

Νεύσαντος δὲ τότε τοῦ βασιλέως, δοῦλός τις παρελθὼν διένειμε τοῖς δικασταῖς τὰς ψήφους δοὺς ἑκάστῳ αὐτῶν ἐν τῷ φανερῷ λευκὴν καὶ μέλαιναν ψῆφον, τὴν σώζουσαν καὶ τὴν καθαιροῦσαν.

Ἀνίσταντο δ' εἶτα οἱ ἡλιασταὶ καὶ προσερχόμενοι ἕκαστος ἔῤῥιπτον εἰς μὲν τὸν χαλκοῦν καδίσκον τὴν ἑτέραν τῶν ψήφων, τὴν λευκήν, ἢ τὴν μέλαιναν, τὴν δ' ἑτέραν εἰς ἕτερον ξύλινον κάδον.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη διαψήφισις τῶν ἡλιαστῶν ἐγίνετο περὶ τῆς σωτηρίας, ἢ καθαιρέσεως τοῦ κατηγορουμένου, ἡ δὲ δευτέρα περὶ τοῦ τιμήματος, ἂν ἡ καθαιροῦσα κυρία ἦτο.

Παρέδοσαν δ' ἤδη τὰς ψήφους πάντες οἱ ἡλιασταὶ καί, ἐποπτεύοντος τοῦ ἄρχοντος, ἠριθμοῦντο αἵ τε λευκαὶ καὶ αἱ μέλαιναι.

Μετέωροι δὲ τὴν ψυχὴν προσέβλεπον πάντες τὰς ἐκ τῶν καδίσκων προκυλινδουμένας λευκὰς καὶ μελαίνας ψήφους.

Ἀλλ' ἴδε! Οἱ λευκοί, σωτήριοι κλῆροι πολλαπλάσιοι ἐξέρχονται καὶ νικηφόροι διὰ τῆς λαμπρότητος αὐτῶν ὑπερσκοτοῦσι τοὺς μέλανας.

Ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους ἄρα ἀπελύθη τῆς αἰτίας. Διότι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς Θέμιδος βαρύσταθμον ἔπεσε τὸ δάκρυον τοῦ ἥρωος.

Ἀπὸ τοῦ στόματος δὲ τοῦ ἄρχοντος ἀντήχησεν ἡ κρίσις καὶ πτερωτή, ἀκαριαία μετεδόθη εἰς τὴν ἀγοράν.

Ἀνέστη δ' ἡ Ἀσπασία, ἧς τὸ πρόσωπον μικρὸν ἐρύθημα ἐπεκάλυψε. Καὶ πρῶτον μὲν μετήγαγε λαμπρὰν ἐπὶ μικρὸν τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰς σεμνὰς κεφαλὰς τῶν ἡλιαστῶν, εἶτα δ' ὤρεξε σιγῶσα τὴν χεῖρα τῷ Περικλεῖ, ὃς ἀπήγαγεν αὐτήν. Ἐν ᾧ δὲ παρήρχετο τὸ πλῆθος καλύπτρα ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπον αὐτῆς.

Ὡς δ' ἐπεφάνη ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ, μυριόφωνοι ἐπιφωνήσεις ὑπεδέξαντο καὶ συνώδευον αὐτῷ.

Ἐν ταῖς ἀγυιαῖς δέ, δι' ὧν ὁ εἰς τὴν οἰκίαν πορευόμενος Περικλῆς μετὰ τῆς κεκαλυμμένης συμβίου διήρχετο, ἵστατο τὸ πλῆθος καὶ προσβλέπον τὴν Ἀσπασίαν πολλὰ καὶ παντοῖα ἀνεβόα, ἢ ἐψιθύριζεν, ὡς ἕκαστος εἶχε γνώμης. Ἀλλ' ἕν τι ἐπιφώνημα πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐπανελαμβάνετο. Τὸ δ' ἐπιφώνημα τοῦτο ἦτο·

«Ὁπόσον χαρίεσσα εἶναι ἔτι ἡ Ἀσπασία!»

Καὶ τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο ἐπεκράτησε τέλος πάντων τῶν ἄλλων· μόνος δ' ὁ μανικὸς Μένων ἐξετόξευσεν αὐθάδη τινὰ ὕβριν, ὡς ἡ Ἀσπασία παρήρχετο.

Αἴφνης δ' ἔστη πρὸ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ὁ Σωκράτης προκύψας ἐκ τοῦ πλήθους.

«Συγχαίρω σοι, Ἀσπασία!» εἶπε προσομιλήσας αὐτοῖς, «αἱ τελευταῖαι αὗται ὧραι ἦσαν ὧραι ἀγωνίας τοῖς φίλοις σου!»

«Καὶ ποῦ ἦσο;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτε ἡ κρίσις ἐγίνετο;»

«Ὡς πάντοτε, ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους;» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης.

«Καὶ τί ἤκουσας ἐκεῖ ἐν τῷ πλήθει κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον χρόνον;» ἠρώτησεν αὖθις ἡ Ἀσπασία.

«Πολλὰ καὶ παντοῖα,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «ἀλλὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέλος δύο μόνοι λόγοι ὑπελείφθησαν καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μετεδίδοντο.»

«Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι ἦσαν;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὁ Περικλῆς ἐδάκρυσεν!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «καὶ ὁπόσον περικαλλὴς εἶναι ἔτι ἡ Ἀσπασία!»

«Παράδοξος συντυχία!» εἶπεν αὖθις ὁ Σωκράτης φροντιστικῶς καὶ ἀλλοκότως, ὡς πάντοτε. «Ἡ περικαλλεστάτη γυνὴ εἶναι ἡ Ἀσπασία καὶ τῆς περικαλλεστάτης γυναικὸς ὁ εὐδαίμων σύμβιος ἐδάκρυσεν! — Πρόσεχε, Ἀσπασία. Τὸ δάκρυον τοῦτο τοῦ Περικλέους ἔστω τὸ τελευταῖον! Διότι μόνον τὸ πρῶτον δάκρυον τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὑψηλόν, τὸ δὲ δεύτερον θ' ἀπεδεικνύετο γελοῖον. Τὸ πρῶτον δὲ μόνον κατακλᾷ καὶ ἐκπλήττει τὴν ψυχήν — τὸ δὲ δεύτερον θὰ ἀπεδεικνύετο μάταιον. Ὁ Περικλῆς νὰ μὴ δακρύσῃ δεύτερον! Ἀκούεις, Ἀσπασία, νὰ μὴ δακρύσῃ ποτὲ ὁ Περικλῆς!»

«Μή τι ἐγὼ προκαλῶ τὰ δάκρυα τοῦ Περικλέους;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία δηχθεῖσα τὴν ψυχήν.

«Οὐδὲν λέγω, ἢ τοῦτο μόνον, ὅτι ὁ Περικλῆς οὐδέποτε πρέπει νὰ δακρύσῃ τὸ δεύτερον!» εἶπεν ὁ Σωκράτης καὶ ἐγένετο ἀφανής.

Ἐταράχθη δὲ τὴν ψυχὴν ἡ Ἀσπασία. Παράδοξον! Ὁ ἐχθρικῶς διακείμενος δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἀπέλυσεν αὐτὴν σήμερον τῆς αἰτίας καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν διαλλαγέντων ἐχθρῶν προὔκυψεν εἷς τῶν φίλων, ἵνα κατηγορήσῃ αὐτῆς διὰ μικροπρεπῶν, δυσοιωνιστῶν λόγων!

«Καλῶς γνωρίζεις, ὁπόσον παράδοξος ὁ ἀνήρ!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἔσο ἐπιεικής! Φίλα φρονεῖ ἡμῖν, ὡς γνωρίζεις!»

Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἐχαλέπαινεν. Ἐκ τούτου λογισμός τις, ὃν ἀπὸ πολλοῦ ἔτρεφε, νὰ τιμωρήσηται δῆλα δὴ τὴν παράξενον καὶ πάντοτε τολμηρὰν παῤῥησίαν τοῦ ἀλλοκότου ἀνδρός ἐξηγέρθη αὖθις ἰσχυρότερος ἐν τῇ ψυχῇ τῆς μεγαλό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φρονος γυναικός, ἐν ᾧ ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ νίκῃ παρὰ τὸν σύμβιον ἐβάδιζεν. —

Δύο δ' ἄνδρες ἠκολούθουν διὰ πολλοῦ καὶ κατασκόπια ἔστρεφον βλέμματα ἐπ' αὐτούς. Ἐν ᾧ δ' ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους, χλευαστικὸν μειδίαμα περιεπέτετο τὰ χείλη αὐτῶν.

Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Διοπείθης καὶ ὁ Θουκυδίδης.

«Ἡ γυνὴ διέφυγεν ἡμᾶς!» ἔλεγε σκυθρωπῶς ἐμβλέπων ὁ ὀλιγαρχικός.

«Τοῦτο ὀλεθριώτερον αὐτοῖς θ' ἀποβῇ!» ὑπέλαβεν ὁ ἱερεύς. «Γνωρίζεις καλῶς τὸν ὄχλον. Ἂν μὲν κατεδίκαζον αὐτῆς οἱ ἡλιασταὶ θάνατον, θὰ ᾤκτειρε μὲν αὐτήν, θὰ συνήχθετο δὲ τῷ Περικλεῖ, νῦν δέ; σωθείσης αὐτῆς, ταχέως θὰ εἴπῃ, ὅτι ἐπιεικῶς ἔκριναν καὶ ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ Περικλέους ἐπικινδυνοτέρα ὁσημέραι γίγνεται, ἐπειδὴ πρὸς χάριν αὐτοῦ ἀπολύονται καὶ οἱ ἀδικοῦντες!»

«Θριάμβευε σήμερον ἔτι!» εἶπεν αὖθις ὁ Διοπείθης συνάγων μακρόθεν τὴν πυγμὴν καὶ ἐπιδεικνύων αὐτὴν τῷ συμβίῳ τῆς Ἀσπασίας. «Τὰ βέλη, ἅτινα ἀπέστρεψας τῆς κεφαλῆς τῆς γαμετῆς σου, ἀσφαλέστερον θὰ τύχωσι τῆς σῆς!»

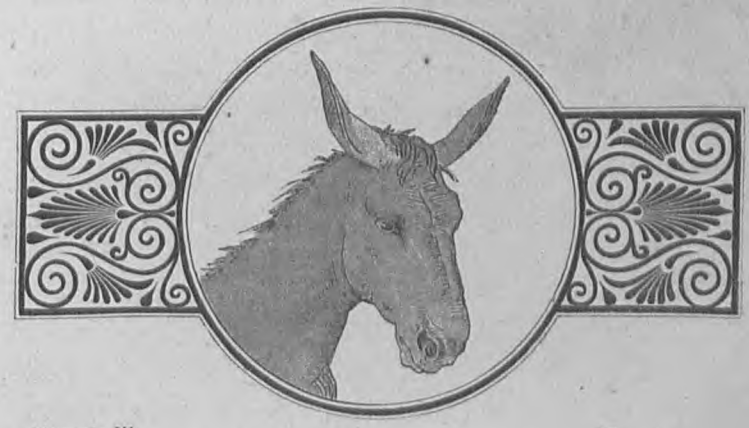

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXII.

ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΝΙΚΑΙ.

Ἑωθινὸς τῇ ὑστεραίᾳ ἤρχετο ὁ Περικλῆς μετὰ τοῦ φίλου Σοφοκλέους εἰς τὴν ἀγοράν, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ ὁ σκυθρωπὸς Εὐριπίδης ἐν συνοδίᾳ τοῦ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐβάδιζον. Ἐκπλαγέντες δέ πως ἐκ τῆς θέας τῶν σκευοφόρων δούλων, οἵτινες αὐτῷ ἠκολούθουν, ἐπέσχον ἐκεῖνοι καὶ ἠρώτων τὸν ὡς εἰς ἀποδημίαν παρεσκευασμένον, ὅ,τι τοῦτο ἐσήμαινε καὶ ὅπου ἔμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ.

«Διαπλέω εἰς Σαλαμῖνα,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης. «Ἐλπίζω δ', ὅτι τέλος θὰ εὕρω ἐν τῇ ἡσύχῳ νήσῳ τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν εἰρήνην, ὧν δέομαι. Ἐκεῖ ἐν τῷ παρακτίῳ σπηλαίῳ, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ κόσμου εἶδον, ὡς ἐν κεχαρισμένῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀναπαυστηρίῳ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ κατοικήσω καὶ ἀνενόχλητος θὰ διατελῶ μεριμνῶν.»

«Ἀλλὰ δὲν παρέχει σοι ὁ ἀγροτικὸς οἶκος ἱκανὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Παύσασθε λέγοντες περὶ τοῦ ἀγροτικοῦ οἴκου!» ὑπέλαβεν ἔγκοτος ὁ ποιητής. «Ὅλως ἀηδῆ κατέστησάν μοι τὴν ἐκεῖ δίαιταν ἡ πλησμονὴ τοῦ γόνου τῶν βατράχων, οἵτινες τῆς νυκτὸς ἐν τοῖς ἐγγὺς τέλμασι κραυγάζουσι, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ σμήνη τῶν τεττίγων, οἵτινες διὰ τῶν ἀπαύστων τερετισμῶν νυκτός τε καὶ ἡμέρας ταράττουσί με καὶ λογιζόμενον καὶ ποιοῦντα. Καὶ ὁ μὲν γέρων λάλος Ἀνακρέων ἐξύμνησεν αὐτοὺς τοὺς θέρεος γλυκεῖς προφήτας, ἀλλ' ἐγὼ ἐπαρῶμαι αὐτοῖς ἐξώλειαν! Ἐλκώδης ἐγένετο ἡ κεφαλή μου καὶ σχεδὸν ἔκφρων ἐγενόμην ὑπὸ τῶν ὀξυήχων κραυγῶν τῶν ἀλαστόρων τούτων, τῶν τερετιζόντων τούτων κακῶν δαιμόνων! Μάτην δὲ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἡμέρας ὅλας ἐθήρευον ἐν ταῖς ὀπαῖς καὶ ἐξηφάνιζον αὐτούς... Μειδιᾷς, ἐπιεικὲς Σοφόκλεις. Ἀληθῶς εἶσαι ἐπιτήδειος παραχρῆμα ἔνθους νὰ ἐγκωμιάσῃς τοὺς βατράχους καὶ τέττιγας!»

«Καὶ μάλα!» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς μειδιῶν. «Διότι πᾶσα ἡ φύσις φθέγγεται καὶ ψάλλει. Ψάλλουσι τὰ κύματα· ψάλλουσιν οἱ ἄνεμοι καὶ αὐταὶ αἱ πίτυες· ψάλλει καὶ ὁ λίθος, ὁσάκις παρωθεῖται ὑπὸ τοῦ ποδὸς τοῦ ὁδοιπόρου. Τοσοῦτόν δ' ἄσμενος ἀκούει καὶ ὁ ἦχος ἑαυτόν, ὥστε καὶ αὐτός, ὡς ὁ Νάρκισσος, ἐρωτικῶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα βλέπει ἐν τῷ κατόπτρῳ τῆς ἠχοῦς. Δι' ὅ, χρηστὲ Εὐριπίδη, ἄφες ἐγκωμιάσωμεν τούς . . .»

«Εὑρήκαμεν!» ὑφαρπάσας εἶπεν ὁ Εὐριπίδης. «Ὦ τῶν καλλιῤῥημόνων, τῶν εὐδαιμόνων, τῶν καλοβίων, καὶ ὡς ἄλλως θέλουσι νὰ ὀνομάζωνται, οἵτινες πάντα καὶ αὐτὰ τὰ ἐπαρατώτατα ἐμπείρως ἐν καλοῖς ῥηματίοις περιπέττουσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπαξιοῦντες σπουδαίως ν' ἀντιβλέψωσιν εἰς τὰς χαλεπότητας τοῦ βίου! Ἀλλ' οἱ τέττιγες, λέγω, πάντοτε ἀηδὴς συρφετὸς θὰ εἶναι μεθ' ὅλας τὰς ποιητικὰς φληναφίας τοῦ γέροντος Ἀνακρέοντος καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν εὐσεβοῦς Σοφοκλέους. Ἀλλ' οὐ μόνον οἱ τέττιγες καὶ οἱ βάτραχοι, ὡς καλῶς γνωρίζετε, ἀηδῆ καθιστᾶσί μοι τὴν ἐν τῇ ἀττικῇ ἠπείρῳ διατριβήν. Ἀποστέργω καὶ τὰς Ἀθήνας. Διότι δὲν δύναταί τις χάριν δραπέτιδός τινος γυναικὸς ν' ἀνέχηται τὰ σκώμματα τῶν παίδων τῶν τριόδων, καὶ εἰ διὰ πλείονος ἀττικοῦ ἅλατος εἶναι ἠρτυμένα. Ὁ ἀκόλαστος οὗτος βίος οὐδόλως ἀρέσκει μοι. Παρὰ τοῦτο δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀπειλητικὰ ἐπικρέμανται. Πρὸς τί δ' ἐγενόμεθα καὶ λεγόμεθα μᾶλλον πεπαιδευμένοι, ἐὰν τὰ ἤθη χαλαρῶνται; — Χαίρετε! Ὑπάγω τό γε νῦν εἰς Σαλαμῖνα . . .»

«Ἀλλά, πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου;» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς. «Ὀφείλει νὰ παραμένῃ τις ἐν τῇ τάξει. Τοῦ Ἕλληνος δὲ τὸ ἐγκαύχημα, ὡς νομίζω, πρέπει νὰ εἶναι τοῦτο, ἐν τοῖς παρεμπίπτουσι δεινοῖς καὶ ταῖς ἐναντιότησιν αὐτὸς ἀμετάβλητος νὰ μένῃ καὶ νὰ διάγῃ τὸν βίον ἐν ἀλύπῳ εὐθυμίᾳ ἀπολαύων τοῦ καλοῦ, ὥς τις, ὃς τὸ ὕψιστον καὶ κάλλιστον τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως ἔργῳ ἀποδεικνύει ἐν τῇ ἁρμονικῇ διαθέσει τῆς ἰδίας ψυχῆς καὶ ὑπ' οὐδενὸς ταράττεται ἐν τῇ εὐγενεῖ ἀπολαύσει τῆς ὑπάρξεως.» —

«Τί δέ; ὅταν τὸ γῆρας προσέλθῃ σοι καὶ αὐτὸς γονύκροτος ὑπ' αὐτοῦ κατασταθῇς,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης, «καὶ κατασβῶσιν αἱ πηγαὶ τῆς ἡδονῆς;»

«Τότε θ' ἀποστῶ τῆς ἡδονῆς, ἧς ἡ πηγὴ κατέσβη,» ἀντεῖπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀλλὰ μόνον, ἵν' ἀνταλλάξω τὴν τοῦ ἀνδρὸς εὔθυμον, ὑπὸ ταραχῆς τινος πάντοτε ἀκολουθουμένην ἀπόλαυσιν τοῦ βίου ἀντὶ τῆς ἀπαραβλήτως καλλίονος, ἀληθῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θείας ἠρεμίας καὶ φαιδρότητος, τῆς ἀλκυονίου, ὑπὸ τοῦ κάλλους τέλεον φαιδρυνθείσης εἰρήνης τοῦ γέροντος.»

«Οἱ λόγοι οὗτοι ἀποδεικνύουσί σε γνήσιον τέκνον τῶν ἐνδόξων παλαιῶν χρόνων,» εἶπεν ὁ Εὐριπίδης, «ἀλλὰ καὶ ἐπιλήσμονα τούτου, ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ἐγενόμεθα φροντιστικώτεροι, ἢ ὥστε νὰ δυνώμεθα νὰ διάγωμεν τὸν βίον ἐν ἀγροτικῇ καλῇ εὐθυμίᾳ.»

«Τὸ ἐπ' ἐμοί,» ἤρξατο τότε σπουδαίως λέγων ὁ Σωκράτης, «εὑρίσκω, ὅτι θαυμαστὸν εἶναι τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους, ὅτι πρέπει νὰ διαφυλάττωμεν τὴν καλὴν ἁρμονίαν τῆς ἰδίας ἡμῶν ψυχῆς. Ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ μάθω καὶ βίᾳ ἀναγκάζομαι νὰ ἐρωτήσω διαῤῥήδην τὸν ἡμέτερον Σοφοκλέα, πότερον περὶ τῆς καλῆς ἁρμονίας λέγων τὴν σωφροσύνην ἐν νῷ ἔχει, ἢ οὕτως τὴν ἁρμονίαν καλὴν ἐννοεῖ, ὡς τις ἐπὶ παραδείγματος προκειμένου περὶ γυναικός τινος, ἢ περὶ τορευμάτων καλὰ καὶ ἡδέα καὶ εὐάρεστα τῇ ὄψει αὐτὰ καλεῖ; Ἦ, ἵνα ἄλλως εἴπω, πότερον τὸ ἀγαθὸν κύριον καὶ μέγιστον θεωρεῖ, ἢ τὸ συνήθως καλὸν λεγόμενον; Οὕτω δὲ περιερχόμεθα καὶ αὖθις εἰς τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο ζήτημα, ὅπερ πολλάκις μὲν εἰς μέσον προηνέγκομεν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐλύσαμεν, ἂν δῆλα δὴ τὸ καλὸν προτιμητέον εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τοὐναντίον τοῦτο προέχει ἐκείνου.»

Μετέωρος δὲ τὴν ψυχὴν προσέβλεπεν ὁ ζητητὴς τῆς ἀληθείας τὸν ποιητὴν μετὰ τοὺς λόγους τούτους καραδοκῶν τὴν ἀπόκρισιν.

Ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ θόρυβος καὶ ταραχὴ ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν ἀγορὰν συνελθόντος πλήθους. Διότι, τοῦ τῆς ἐκκλησίας σημείου φανέντος, ἅπαντες ὥρμησαν ἐπὶ τὴν πύκνα.

Μειδιῶν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἑτοιμαζόμενος καὶ αὐτὸς νὰ ὁρμήσῃ ἐκεῖσε εἶπεν·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Καὶ σήμερον, ἐριτιμότατε υἱὲ τοῦ Σωφρονίσκου, δὲν θὰ λύσωμεν τὸ προσφιλές σοι ζήτημα. Διότι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων συνέρχεται ἤδη εἰς τὴν πύκνα καὶ σπουδαιότερα προτείνονται ἡμῖν εἰς λύσιν ἐκεῖ . . .»

Σιγηλὸς δὲ καὶ ἔκπληκτος ἔμενεν ἐκεῖ ὁ Σωκράτης, ὡς τις, οὗ τὸν λόγον ἐκ νέου ὅλως ἀκαίρως καί, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, μόλις ἐξερχόμενον τοῦ στόματος ἀπέκοψαν.

«Μυρμηκίδη,» ἔλεγεν ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου Ἀθηναῖός τις πρὸς τὸν γείτονα ὁρμώμενος καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἀγορᾶς μετὰ τοῦ λοιποῦ τεταραγμένου πλήθους ἐπὶ τὴν πύκνα, «ὅτι δήποτε ἂν διαγνῶμεν σήμερον ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πυκνός, προαισθάνομαι κακά, κακὰ ἐνσκήπτοντα εἰς τὴν Ἑλλάδα. — Χρησμοί — χρησμοὶ κακὰ προμηνύοντες θρυλοῦνται καὶ δὴ καὶ τοῦ Βάκιδος χρησμοὶ φέρονται, οἵτινες νῦν αἰφνιδίως καταληπτοὶ εἶναι. Τὸ δὲ φοβερώτατον πάντων, καλῶς γνωρίζεις, ὅτι ἡ Δῆλος, ἡ ἱερὰ Δῆλος, ἡ νῆσος τοῦ ἀρχηγέτου τῆς ἰωνικῆς φυλῆς θεοῦ Ἀπόλλωνος οὐδέποτε πρότερον ἐκινήθη ὑπὸ σεισμοῦ . . .»

«Οὐδέποτε!» ὑπέλαβεν ὁ Μυρμηκίδης. «Καὶ οἱ παῖδες ἐκ πρώτης ἡλικίας μανθάνουσιν, ὅτι ἡ ἱερὰ Δῆλος, ὡς διὰ σιδηρῶν ἁλύσεων πεπηγμένη πρὸς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, ἔμπεδος ἵσταται, οὐδὲ δύναται νὰ σεισθῇ ὑπὸ τῶν ὑποχθονίων δυνάμεων, ὡς αἱ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους.»

«Οὕτως ἐνόμιζον πάντες τέως,» εἶπεν αὖθις ὁ Κυνογένης, «ἀλλὰ χθὲς ἠγγέλθη, ὅτι ἰσχυρότατον σεισμὸν οἱ ἐν τῇ νήσῳ ᾔσθοντο καὶ ὅτι βαρεῖαι καὶ ἀπειλητικαὶ αἱ ὑποχθόνιοι θύελλαι ἐκίνησαν αὐτήν.»

«Ἡ Δῆλος ἐσείσθη!» ἀνεφώνησεν ὁ Μυρμηκίδης. «Τότε οὐδὲν ἔμπεδον μένει ἐν Ἑλλάδι!»

Καὶ ἄλλοι δὲ προσελθόντες διελέγοντο πρὸς τὸν Μυρμηκίδην καὶ Κυνογένην. Ἀλλὰ ταχέως ἠνωχλήθησαν καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐξηναγκάσθησαν νὰ μεταστραφῶσιν ὑπὸ ἰσχυροῦ θορύβου, ὃς ὄπισθεν αὐτῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορᾷ διηγέρθη.

«Κυνόφρων Μεγαρεύς!» διεθρυλεῖτο πανταχόθεν, «κυνόφρων Μεγαρεύς! — Ἀποκτείνατε, λιθοβολήσατε αὐτόν!»

Μέγα δὲ πλῆθος κραυγάζον συνηθροίσθη ταχέως περί τινα, ὃς ὑπό τινων διαπύρων ὑπ' ὀργῆς Ἀθηναίων κυκλωθεὶς συνελήφθη.

Οὐχὶ δὲ νῦν τὸ πρῶτον Μεγαρεύς τις περιῆστατο εἰς πράγματα ἐν Ἀθήναις. Διότι καὶ πρότερον, ἐν ᾧ ἔτι δὲν ἦτο ἀποκεκλεισμένη ἡ γείτων δωρικὴ πόλις τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων τῶν Ἀθηνῶν, πολλοὶ αὐτῶν φέροντες σιτευτοὺς δέλφακας, ἢ ἄλλο τι εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν εἰς πώλησιν ἐπονειδίστως ἐπεσκώπτοντο καὶ ἐξυβρίζοντο καὶ κατετίλλοντο.

Ἀλλ' ἡ κατὰ τῶν Μεγαρέων ἔχθρα τῶν Ἀθηναίων ἐπετάθη εἰς λύσσαν, ἐξ οὗ ἐκεῖνοι μετὰ βαρβαρικῆς ὠμότητος ἐτόλμησαν νὰ φονεύσωσι τὸν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Μέγαρα πεμφθέντα κήρυκα. Διότι ἐκ τοῦ χρόνου δὴ τούτου εἶχον ὀμόσαντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι θὰ λιθοβολῶσι παραχρῆμα πάντα Μεγαρέα, ὃν ἐν Ἀθήναις θὰ κατελάμβανον.

Ἱκετεύων δ' ὁ συλληφθεὶς νῦν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ὤμνυε πάντας τοὺς ἐπουρανίους, ὅτι δὲν ἦτο Μεγαρεύς, ἀλλ' ὅτι ἐξ Ἐλευσῖνος ἦρχετο.

«Μὴ πιστεύετε!» ἐκραύγαζεν ὁ πρῶτος συλλαβών, ὃς ὡς διὰ σιδηρᾶς χειρὸς αὐτὸν ἔτι ἐκράτει. «Μὴ πιστεύετε, γνώριμος εἶναί μοι! Κυνόφρων Μεγαρεὺς εἶναι — κυνόφρων Μεγαρεύς.»

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τινες τῶν ἀρχόντων παρερχόμενοι διεπυνθάνοντο τὰ συμβαίνοντα καὶ διεκώλυσαν μὲν τοὺς ἄνδρας τοῦ φόνου, καλέσαντες δέ τινας τῶν Σκυθοτοξοτῶν ἐκέλευσαν ν' ἀπαγάγωσι τὸν ξένον εἰς τὸ δεσμωτήριον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἐν τῇ πυκνὶ ὀλίγον τι μακρὰν τῆς ἐκκλησίας τρεῖς ἄνδρες διελέγοντο μικρᾷ μὲν τῇ φωνῇ, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ βυρσοδέψης Κλέων, ὁ προβατοπώλης Λυσικλῆς καὶ ὁ ἀλλαντοπώλης Πάμφιλος· καὶ ἐφαίνοντο οὐχὶ ὁμογνωμοῦντες.

Ἀλλ' ἤδη ἀνέβαινον τὴν εἰς τὴν πύκνα ἄγουσαν οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, ἵνα προσέλθωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Ἦλθον δ' οὗτοι ἀξιοῦντες νὰ λάβωσι δίκην ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων καὶ συμμάχων Μεγαρέων. Ἐκ τούτου ἐχθρικῶς ἀντέβλεψαν ἀλλήλοις οἱ Σπαρτιᾶται οὗτοι καὶ οἱ πολλοὶ τῶν περὶ αὐτοὺς Ἀθηναίων.

Ἀλλά τις τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς ἑτέρου τινός·

«Πρέπει νὰ εὐχηθῶμεν τὴν εἰρήνην, ἢ τὸν πόλεμον;»

«Ἴσως λυσιτελέστερον θὰ ἦτο,» ὑπέλαβεν ὁ ἕτερος, «ἂν ἤρχοντο οἱ Πελοποννήσιοι, ἵνα εὐθετίσωσί πως τὰ ἐν τῇ χώρᾳ . . .»

Μᾶλλον δὲ τεταραγμένος, ἢ ὅσον κατὰ τὴν εἰς τὴν πύκνα ἄνοδον ἦτο, κατέβαινεν ἐκεῖθεν ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μετά τινας ὥρας καὶ πολλοὶ ὅμιλοι συνήγοντο νῦν εἰς τὴν ἀγοράν.

«Νομίζω, ὅτι οὐδέποτε δεινότερον ἠγόρευσεν ὁ Περικλῆς!» ἀνεφώνει ὁ Μυρμηκίδης. «Ὢ τῆς λεοντοπροσώπου ἀλώπεκος! Ὁπόσον μετρίως προσεφέρετο, ὁπόσον ἤρεμος ἐπεδεικνύετο, ὁπόσον πρᾶος ἐφαίνετο! Ἐνόμιζέ τις, ὅτι πᾶν τὸ δυνατὸν ἔμελλε νὰ συγχωρήσῃ! Ὅμως δὲ τοιαῦτα ἀντηξίου, οἷα, ὅτι οὐδέποτε θὰ συνεχώρουν οἱ πρέσβεις, ἀσφαλῶς ἐγνώριζεν! Ὁπόσον θαυμαστὸν δ' ἦτο τὸ τέχνασμα, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἄσμενοι θ' ἀποδῶσι τὴν ἐλευθερίαν τοῖς συμμάχοις, ἐὰν πρότερον τὸ αὐτὸ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι πράξωσιν!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ὀσφραίνομαι πίσσης, ἀκούω τὸν ψόφον τῶν κωπῶν καὶ τὰς κραυγὰς τῶν τριηράρχων, βλέπω τὰς ἐπιχρυσώσεις τῶν εἰκόνων τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Πειραιεῖ» — ἔλεγεν ὁ κουρεὺς Σποργίλος. —

«Καὶ διὰ τί ὄχι, λαγωέ;» ἀνεφώνησαν οἱ ἄλλοι. «Δὲν ποθεῖς εὔθυμόν τινα θαλασσίαν στρατείαν;»

«Ἀλλ' ἡ θάλασσα εἶναί τι πάντοτε ἁλμυρὸν καὶ πικρόν!» ἀντεῖπεν ὁ Σποργίλος.

«Φάγε σκόροδον!» ἀντήχησε πανταχόθεν, «φάγε σκόροδον, δειλέ, ὡς οἱ εἰς ἀγῶνας τρεφόμενοι ἀλεκτρυόνες, ἵνα θερμότερος ἀποδειχθῇς καὶ φρόνημα λάβῃς!» —

Ἀλλ' ἤδη ἠκούετο ἡ φωνὴ τοῦ Κλέωνος, ἡ φωνὴ τοῦ διαβοήτου βυρσοδέψου Κλέωνος ἔκ τινος ἄλλου πυκνοῦ ὁμίλου.

«Προαιροῦμαι πόλεμον, ἀλλ' ἄνευ τοῦ Περικλέους!» ἐκραύγαζεν. «Δὲν πρέπει ὁ πόλεμος ν' αὐξήσῃ μείζονα τὴν ἰσχὺν τοῦ Περικλέους. Πῶς θ' ἀπαιτήσωμεν αὐτὸν εὐθύνας, πῶς θὰ ἐπιτεθῶμεν αὐτῷ, ἐὰν ἡγῆται στρατοῦ, ἢ στόλου; Ἐρρέτω λοιπὸν ὁ Περικλῆς! Τὴν ἀξίωσιν τῶν Σπαρτιατῶν νὰ ἐξορίσωμεν τὸν Περικλέα, ὡς Ἀλκμεωνίδην, ταύτην τοὐλάχιστον μόνην ἔπρεπε ν' ἀποδεξώμεθα! Ἐξορισθήτω ὁ Περικλῆς! Ἐξορισθήτω ὁ Περικλῆς!»

Ταῦτα ἐκραύγαζεν ὁ Κλέων σφοδρῶς καὶ βαναύσως σχηματιζόμενος καὶ τὸ σῶμα ῥιπτάζων καὶ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἐν τῷ αὐτῷ παραμένων.

«Πόλεμον ἄνευ τοῦ Περικλέους!» ἐπανελάμβανεν ἀκαταπαύστως.

Τῆς αὐτῆς δὲ γνώμης ἦτο καὶ ὁ Πάμφιλος, ὃς ὅμως προσετίθει κραυγάζων ἐν ἀμίλλῃ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξορίσωσι τὸν Περικλέα, ἀλλὰ ν' ἀπαιτήσωσιν αὐτὸν εὐθύνας τῆς πολιτείας καὶ νὰ καθείρξωσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εν τούτῳ τῷ μεταξὺ προσῆλθε καὶ ὁ γέρων Κρατῖνος μετὰ τοῦ Ἑρμίππου καὶ τρίτου τινός, νεανίου τινός, ὃς ἐν μείζονι βαθμῷ τὸ ἀττικὸν βλέμμα κατεῖχεν, ἢ οἱ ἄλλοι δύο, καὶ περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἐν τοῖς Ληναίοις κωμῳδίαν ἔμελλε νὰ διδάξῃ.

«Φέρεις τὴν ψῆφον ὑπὲρ τοῦ πολέμου, ἢ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης σύ, γηραιὲ Σάτυρε;» εἶπέ τις τοῦ πλήθους πρὸς τὸν γηραιὸν κυπελλοχάρωνα!

«Ἐγώ,» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, «τίθεμαι τὴν ψῆφον ὑπὲρ τῶν ὀπτῶν λαγωῶν, ὑπὲρ τοῦ ἐν τοῖς ἀμφορεῦσιν οἴνου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τοῖς κιβωτίοις ἀργυρίου, ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς ταμείοις σύκων, ὑπὲρ τῶν ἐστεφανωμένων τράγων, ὑπὲρ τῶν βληχομένων ἀμνῶν, ὑπὲρ τῶν Διονυσίων, ὑπὲρ τοῦ νέου γλεύκους, ὑπὲρ τῶν ἀνατετραμμένων χοῶν, ὑπὲρ τῶν εὐστρόφων ὑψιζώνων ὀρχηστρίδων . . .»

«Ἄρα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης!» εἶπέ τις.

«Καὶ μάλα,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «καὶ κατὰ τοῦ ψηφίσματος τοῦ ἀποκλείοντος τοὺς Μεγαρέας τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν. Σωφρονίσθητε, ὦ ἰοστέφανοι Ἀθηναῖοι! Παύσασθε ὑπολαμβάνοντες ἑκάστην ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπιφαινομένην γραῖαν ὡς ἄνδρα καὶ μετημφιεσμένον Μεγαρέα! Διότι, ἐξ οὗ ἀπεκλείσατε τοὺς Μεγαρέας τῆς ἀγορᾶς, δὲν δύναταί τις νὰ πορίσῃ ἑαυτῷ ὀπτὸν σιτευτὸν δέλφακα, οἷον οἱ Μαραθωνομάχοι ἀξιοῦσι νὰ φάγωσι, καὶ ταχέως εἰς τοῦτο θὰ περιστῶμεν, νὰ καταβροχθίζωμεν ὀπτοὺς τέττιγας. Πρὸς τί δ' ἐρίζετε ὑμεῖς περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης; Μή τι οἱ Σπαρτιᾶται ἀπῆλθον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ἀλλοίαν ἀπόκρισιν φέροντες, ἢ ἐκείνην, ἣν ὁ Περικλῆς εἰσήνεγκεν; Ἄφετε νὰ διοικῇ τὸ κοινὸν ὁ Περικλῆς καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ, οἱ δημοτικοί, οἱ βυρσοδέψαι καὶ προβατοπῶλαι καὶ ἀλλαντοπῶλαι, οἱ καταψῶντες τὸν πώγωνα ὑμῶν, οἱ σαίνοντες τὴν κέρκον, οἱ ἀποσοβοῦντες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς μυίας τῶν κεφαλῶν ὑμῶν, οἱ ἀπομάττοντες τῶν ὑποδημάτων τὸν κονιορτὸν καὶ ἀποτίλλοντες τὰς κροκύδας τῶν ἱματίων . . .»

Τὰ σκώμματα δὲ ταῦτα περιήγαγον τὸ αἷμα τοῦ Κλέωνος εἰς ἀναβρασμόν.

«Ἐν τούτῳ,» ἀνεφώνησε, «δίκαια ὁ Περικλῆς ἔπραξε πειραθεὶς νὰ κημώσῃ τοὺς δηκτηρίους, ἀκολάστους τούτους κωμῳδοποιούς — τοὺς μολοσσοὺς τούτους τοὺς δάκνοντας τὰς κνήμας πάντων . . .»

«Ἴδε, ὁ Κλέων!» ἀνεφώνησεν ὁ Κρατῖνος, «ὁ Κλέων, ὁ φοβερός! Δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ἔλθω ἐνταῦθα, ἂν ἐγνώριζον, ὅτι ὁ ἀγκυλοχείλης, ὁ ὠμός, ὁ περιφερεῖς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνταῦθα εὑρίσκεται. Ἀλλ' ἡ τῆς βύρσης καὶ πόρρωθεν ὀσφραντὴ ὀσμὴ ἔπρεπε νά μοι ὑποδείξῃ τοῦτο.»

Καὶ ὁ μὲν Κλέων ἐξαγριωθεὶς ἔμελλε νὰ ὁρμήσῃ ἐπὶ τὸν κωμικόν, ἀλλ' ὁ Μυρμηκίδης κατέσχεν αὐτόν. Ὁ δὲ Κρατῖνος εἶπεν αὖθις·

«Ἀκολάστους ἀποκαλεῖς ἡμᾶς, ὅτι τὸ ξίφος πάλλομεν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν οὐδόλως στοχαζόμενοι, τίνος θὰ τύχῃ; Ἀλλά, καὶ ἐὰν μὴ βάλλωμεν τὸν ἄνδρα, οὗ στοχαζόμεθα, ἴσως τυγχάνομεν τοῦ δικαίου πράγματος. Ἐρωτᾷ ὁ Ὀλύμπιος Ζεύς, τίνα βάλλει, ὅταν ἀφιῇ τοὺς κεραυνούς; Ἀρκεῖ αὐτῷ μόνον, ὅτι καθαίρει τὸν ἀέρα.»

«Γηραιὲ σιαλοπάλλαγε!» ἀνεφώνησεν ὁ Κλέων. «Δὲν εἶσαι σὺ ὁ περὶ οὗ λέγεται, ὅτι τὸν ποιητικὸν οἶστρον ἐκ τοῦ πίθου ἀντλεῖς;»

«Καὶ σύ;» ὑπέλαβεν ὁ Κρατῖνος, «δὲν εἶσαι ὁ φαρμακός, περὶ οὗ λέγεται, ὅτι ὅφις ἔδακέ σε καὶ — διερράγη. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν δηλοῖ. Δὲν φοβούμεθα ἡμεῖς, ἀλλὰ θαῤῥαλέοι διαμαχόμεθα πρὸς τὴν δυσοσμίαν τοῦ σκύτους τῆς φώκης, πρὸς τοὺς ὀργίλους, περιφερεῖς, γλαμυροὺς ὀφθαλμούς, πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς ἑκατὸν ἐρυθρόχρους κεφαλὰς τοῦ Κερβέρου! Ὅταν δέ ποτε ἀπαλλαγῶμεν τοῦ θηλυμανοῦς Περικλέους, τότε πιστεύω ἐγώ τε καὶ σύμπαντες οἱ ἰοστέφανοι Ἀθηναῖοι, ὅτι τῶν κοβάλων τούτων, τῶν ἀλλαντοπωλῶν καὶ προβατοπωλῶν καὶ βυρσοδεψῶν εὐχερέστατα ἡμίυπνοι θ' ἀπαλλαγῶμεν!»

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ὁ Κρατῖνος ἔλεγεν, αἴφνης ὀξὺς κατάγελως ἠκούσθη προερχόμενος ἐκ τῶν ὄπισθεν κίονός τινος. Πάντες δὲ μετεστράφησαν καὶ εἶδον τὸν μανικὸν Μένωνα ὑποπτήσσοντα ὄπισθεν τοῦ κίονος.

«Ἴδε, ὁ Μένων!» ἀνεφώνησεν ὁ νεώτατος τῶν τριῶν κωμῳδοποιῶν. «Ἔχει δὲ τοσοῦτον ἐσπαραγμένην καὶ ῥυπαρὰν τὴν ὄψιν ὁ κακοδαίμων, ὥστε ἀναμφιλόγως ταχέως ὁ Εὐριπίδης θ' ἀποδείξῃ αὐτὸν ἥρωα τραγικοῦ τινος ἔργου.»

Ἐγέλων δ' οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀλλ' ὁ Μένων σαίρων τοὺς ὀδόντας ἐκραύγαζεν·

«Πονηρὰ ἀνθρώπια, ἰοστέφανοι ὄλεθροι!»

Καὶ οἱ μὲν παριστάμενοι ἤθελον νὰ δείρωσιν αὐτόν, αὐτὸς δὲ παρώρμα τὸν κύνα ἐπ' αὐτούς.

Καὶ ἤδη πολλοὶ δραξάμενοι λίθων ἡτοιμάζοντο νὰ ῥίψωσιν αὐτοὺς κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ παράφρονος, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ τοῦ χρόνου παρερχόμενος ὁ Σωκράτης ᾤκτειρε καὶ ἀπήγαγε τὸν ἄνδρα.

Τότε τὸ πλῆθος διεσκορπίσθη, ὁ δὲ Πάμφιλος διάπυρος ἔτι ὑπ' ὀργῆς εἶδε τὸν Περικλέα ἀπερχόμενον καὶ παρακολουθήσας κατεδίωκεν αὐτὸν ὅλην τὴν ἡμέραν λοιδορῶν, ὁσάκις κατελάμβανεν αὐτόν.

Οὕτω καὶ αὖθις τῆς ἑσπέρας ἠκολούθει αὐτῷ·

«Εἶσαι τύραννος, ὡς ὁ Πεισίστρατος!» ἔλεγεν. «Λόγῳ μὲν σώζεις τὴν δημοκρατίαν, ἔργῳ δὲ σὺ μόνος ἔχεις τὰς ἡνίας τῆς πόλεως ἐν χερσίν!»

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς ὑπέμεινε σιωπῇ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἐμβάλλεις τοὺς Ἀθηναίους εἰς πόλεμον,» ἔλεγεν αὖθις ὁ Πάμφιλος, «ἵνα κύριος μένῃς τῆς πόλεως καὶ ἵνα μὴ δῷς εὐθύνας!»

Ὁ δὲ Περικλῆς ἐσιώπα.

«Δὲν ἐπιτρέπεις ν' ἀποδειχθῇ ἡ ἀξία ἀνδρῶν οὐχ ἧττον σοῦ δεινῶν ῥητόρων καὶ φύσει ἀρχικῶν τοῦ δήμου!» ἔλεγε σπουδῇ ὁ Πάμφιλος.

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς ὑπέμεινε σιωπῶν.

«Ὁμιλῶν τοῖς σοφισταῖς καὶ ταῖς ἑταίραις ἔμαθες τὴν ἀρχικὴν τέχνην! — Κατέπνιξας τὴν ῥώμην τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἀποδείξας αὐτὸν ἄβρὸν καὶ τρυφηλόν!»

Ἐν τῷ μεταξὺ ἦλθεν ὁ Περικλῆς εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦτο δὲ σκότος βαθὺ καὶ ἐκ τούτου ἠκολούθει αὐτῷ κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων δοῦλος φέρων ἀνημμένην δᾷδα.

Καὶ ὁ μὲν δοῦλος ἔκοψε τὴν θύραν, ὁ δὲ θυρωρὸς ὑπήκουσεν, ἀλλ' ὁ Πάμφιλος παρέμενεν ἔτι.

«Παράπεμψον τὸν ἄνδρα τοῦτον φῶς· διότι σκότος εἶναι βαθύ!» προσέταξεν ὁ Περικλῆς τῷ δούλῳ καὶ εἰσῆλθεν ἔρημος εἰς τὴν οἰκίαν. —

Ὁ δὲ Σωκράτης προσεφοίτα ἔτι πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, ὁτὲ μὲν μετὰ τοῦ φίλου Εὐριπίδου, ὁτὲ δὲ μόνος. Ἤρχετο δ' ἔτι εἰς τῆς Ἀσπασίας καὶ ἔχαιρε διαλεγόμενος πρὸς αὐτήν. Ἀλλ' οἱ λόγοι ὁσημέραι ἀσαφέστεροι καὶ αἰνιγματωδέστεροι καὶ ὡς χρησμοὶ ἦχουν.

Ἡμέρᾳ δέ τινι μετὰ τὴν σπουδαίαν ἐκείνην ἐπὶ τῆς πυκνὸς σύνοδον ἦλθεν αὖθις ὁ Σωκράτης εἰς τῆς Ἀσπασίας καὶ παραυτίκα ἤρξατο σπουδῇ πρὸς αὐτὴν διαλεγόμενος. Εὔθυμος δ' ἡ Ἀσπασία ἔλεγε περὶ τοῦ ἐπικειμένου κατὰ τῶν Δωριέων πολέμου, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ μετ' ἀγανακτήσεως καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ στάσεων, τῶν ἐχθρικῶν ἐπιβολῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως, τῶν ταραχῶν τῶν φιλολακώνων καὶ τῆς ὠμότητος τῶν δημαγωγῶν.

«Ἐξ αἰτίας τῶν ὠμῶν τούτων!» ἔλεγεν, «ἴσως ἐπίκειται ἡ παρακμὴ τῆς Ἑλλάδος!»

«Ἡ παρακμὴ τῆς Ἑλλάδος!» ἀνεφώνησεν ὁ Σωκράτης. «Εἶναι τοῦτο δυνατόν; Δὲν εἶναι τοῦτο βεβαίως πλάνη; Διότι οὐχὶ πολὺς χρόνος παρῆλθεν, ἐξ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἡ Ἑλλὰς πλησιάζει τῇ τελείᾳ ἀκμῇ. Ἐκ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου, ὅτε εὐθυμοι ἐκ τῆς ἑορτῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸ τοῦ τελειωθέντος Παρθενῶνος ἱστάμεθα, καὶ ἐγὼ μὲν ἐνόμιζον, ὅτι ὁ χρόνος τῆς λαμπροτάτης ἀκμῆς ἦλθεν ἤδη, σὺ δ' ἔλεγες, ὅτι σχεδὸν μέν τι θεία ἡ τέχνη ἡμῶν ἐγένετο, ἀλλ' ὅτι ἐνέλειπεν ἔτι τι τὸ δυνάμενον καὶ τὸν βίον ἡμῶν ὅλως καὶ ἐν παντὶ καλὸν ν' ἀποδείξῃ, ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου, λέγω, μετέωρος τὴν ψυχὴν ἀνέμενον τὴν μέλλουσαν ἔτι στιγμὴν τοῦ χρόνου τῆς τελείας ἀκμῆς καὶ ἐκαραδόκουν αὐτήν. Ἐπειδὴ δ' εἶχον ἀκούσας, ὅτι τινὰ τῶν ἀνατολικῶν ἀνθῶν ἐν μιᾷ μόνῃ νυκτὶ καταλαμπόμενα λάθρα ὑπὸ τῆς αὐγῆς τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Διὸς τὴν θαυμασίαν αὐτῶν κάλυκα ἀναπτύσσουσι, σκοπούμενος, ὅτι καὶ ἡ ἀκμὴ τῶν θνητῶν ὁμοία τῇ ἀκμῇ τῶν ἀνθῶν ἐκείνων ἴσως εἶναι, οὐδεμίαν ἡσυχίαν εἶχον καὶ νυκτὸς φοβούμενος, μή τι κοιμώμενον καταλάβῃ με τὸ καλὸν τοῦτο. Ἰδίᾳ δὲ προσεῖχον τὸν νοῦν τῷ ὅλως νέῳ ἐκείνῳ, θαυμαστῷ ἐρωτικῷ καὶ γαμικῷ δεσμῷ, ὃν ὁ Περικλῆς καὶ σὺ πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῶν Χαρίτων ἐκείνων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως συνήψατε. Διότι ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ αὐτοῦ δὴ τούτου ἐφαίνετό μοι ἡ καλλίστη ἀκμὴ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου ἐπισφραγιζομένη. Ὡς δ' ἡμᾶς τοὺς παρεστῶτας τότε διαῤῥήδην ὡς μάρτυρας ἐπεκαλεῖσθε, πιστῶς ἐγὼ τὸ τοῦ μάρτυρος ἔργον διετέλουν ἐπιτελῶν. Διότι καὶ τοὺς λόγους ἐκείνους σπουδαίους ἐξελάμβανον καὶ ἐμαυτὸν ὡς κληθέντα οὐ μόνον ἐπὶ στιγμήν τινα χρόνου, ἀλλὰ διὰ παντὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προσεκτικὸς μάρτυς τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου δεσμοῦ νὰ γένωμαι. Ὡς δ' ἐν κήπῳ τινὶ ὅλως σπάνιον τι καὶ καρποφόρον δενδρύφιον ἑκάστης ἡμέρας τις ἐπισκοπεῖται φοβούμενος, μή τί ποτε αὐτὸ κατακεκλασμένον ὑπ' ἀμῆς τινος χειρός, ἢ ἀποκεκαυμένον ὑπὸ τοῦ παγετοῦ, ἢ ἀπομεμαρασμένον καταλάβῃ, ἑκάστοτε δ' ἐκ νέου χαίρει βλέπων αὐτὸ ἀβλαβὲς καὶ ἀκμαῖον, οὕτω προσφοιτῶ καὶ ἐγὼ πρὸς σέ, οὐχὶ ἵν' ἀκούσω, ὡς ἄλλοτέ ποτε, ἀλλ' ἵνα ἴδω, ὅ,τι ὁ ἔρως εἶναι, καὶ ὅπως ἀναπτύσσεται καὶ ἐκ τίνος προέρχεται καὶ εἰς ποῖον τέλος ἄγει. Καὶ σπουδαῖον μέν τι εἶναι ἀληθῶς ὁ κρίσιμος ἀγών, πρὸς ὃν οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Δωριεῖς προπαρασκευάζονται, ἀλλὰ σπουδαιότερα εἶναί μοι τὰ τοῦ ἐρωτικοῦ ὑμῶν δεσμοῦ καὶ ἡ τελεία κρίσις τοῦ ἀγῶνος, ὃν ὑμεῖς ἐν ὑμῖν αὐτοῖς καὶ ἐκτὸς ὑμῶν αὐτῶν ἀγωνίζεσθε. Διότι οἱ μὲν λαοὶ εἶναι ἀθάνατοι, ἢ τοὐλάχιστον μακρόβιοι καὶ αἱ τύχαι αὐτῶν δύνανται αὖθις νὰ μεταβληθῶσι καὶ ἀνορθωθῶσιν, ἡ δὲ τύχη τοῦ ἀνθρώπου περιστρέφεται ἐν στενοτάτῳ, καί, ὡς ἅπαξ ἀποβαίνει, οὕτω καὶ μένει ἐπεσφραγισμένη· διότι εἰς ἀνακαίνισιν καὶ ἐπανόρθωσιν οὐδένα χρόνον παρέχει αὐτῇ ἡ Μοῖρα. Δι' ὃ ἀκολουθῶ προσεκτικῶς τῷ ἐν ὑμῖν αὐτοῖς καὶ ἐκτὸς ὑμῶν αὐτῶν εἰς τὸ πρόσω χωροῦντι ἐξελιγμῷ τοῦ θαυμαστοῦ, ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας στηριζομένου ἔρωτος ὑμῶν. Καὶ βραδεῖ μὲν βήματι προβαίνει, ἀλλ' αἰσθάνομαι αὐτόν, διότι αἱ αἰσθήσεις μου οὐχὶ λίαν ἀμβλεῖαι εἶναι.»

«Ἐξ ἐρῶντος ἄρα,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐγένου θεατὴς καὶ μάρτυς τοῦ ἔρωτος ἄλλων;»

«Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐν τῷ Λυκείῳ σπουδῇ φεύγουσά με παρῆνεσας νὰ θύσω ταῖς Χάρισιν,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «θύω ταῖς Χάρισιν, ἀλλ', ὡς φαίνεται, μάτην. Διότι οὔτε τὰ χείλη μου λεπτότερα, οὔτε ὁ τύπος τῆς μορφῆς χαριέστερος ἐγένετο. Ἐκ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου κατέμαθον, ὅτι σπανίως,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἢ μᾶλλον οὐδέποτε ἐδόθη ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ θνητῷ ἥ τε διὰ τῆς διανοίας κατάληψις τοῦ κάλλους καὶ ἐν ταὐτῷ ἡ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀπόλαυσις αὐτοῦ.»

Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἠμφισβήτει, ὅτι ἀπέσβη τέλεον ἡ φλὸξ ἐκείνη, ἥτις τότε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ νέου μεριμνοφροντιστοῦ ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἄμετρος εἶχεν ἀναλάμψασα. Δι' ὃ ἐφάνη αὐτῇ, ὅτι νῦν καιρὸς ἦτο νὰ λάβῃ τὴν τιμωρίαν, ἣν ἀπὸ πολλοῦ ηὔχετο ταπεινοῦσα καὶ καταισχύνουσα ἐκ νέου τὸν φιλόσοφον.

Ἐκ τούτου ἤρξατο πονήρως λέγουσα·

«Τὰ ἐν τῷ Λυκείῳ τότε συμβάντα, ὧν μετὰ μακρὸν χρόνον νῦν ἀνεμνήσθης, οὐδέποτε ὑπεξέρρευσαν καὶ ἐκ τῆς ἐμῆς μνήμης. Ὁμολογῶ δέ σοι εἰλικρινῶς, ὅτι βαρέως τοῦτο ἐνίοτε φέρω ἐν ἐμαυτῇ, ὅτι εἰκῇ τότε καὶ ἐκ ψευδοῦς ὑποθέσεως ὁρμηθεῖσα ἐλύπησά σε φυγοῦσα οὕτω καὶ κελεύσασα νὰ θύσῃς ταῖς Χάρισιν, ὅπερ σὺ οὕτως ἡρμήνευσας, ὡς εἰ διὰ τῶν λόγων ἐκείνων ἤθελον νὰ εἴπω, ὅτι, ἵνα τύχῃς τοῦ ἔρωτος γυναικός τινος, ὤφειλες πρῶτον νὰ πειραθῇς νὰ περιποιήσῃς σαυτῷ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, αἵτινες τὸν ἄνδρα ἀξιέραστον ἀποδεικνύουσιν. Ἀλλ' ἔπρεπε τότε νὰ ἐνθυμηθῶ, ὅτι σοφός τις εἶσαι, ᾧ ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐμπέσῃ ποτὲ σπουδαίως ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔρωτός μου. Ἐκ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου, ὦ Σώκρατες, διανοοῦμαι ἀδιαλείπτως, ὅτι ἴσως ὤφειλόν σοι ἐπανόρθωσίν τινα τοῦ κακοῦ ἐκείνου.»

«Σὺ ἐμοί;» εἶπεν ὁ Σωκράτης πικρῶς μειδιῶν. «Οὐχί, οὐδεμίαν ἐπανόρθωσιν ἠξίουν νὰ λάβω παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἐνόμιζον ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου, ὅτι ἐγὼ αὐτὸς ὤφειλον ἐμαυτῷ τὴν ἐπανόρθωσιν ταύτην . . .»

«Ἤμην μωρὰ τότε!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἀλλὰ σήμερον ἀνύποπτος θὰ ἔκλινον τὴν κεφαλήν μου πρὸς τὸ στῆθός σου, διότι νῦν καλῶς γνωρίζω σε . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκάθητο δ' ἡ Ἀσπασία μετὰ τοῦ Σωκράτους ἔν τινι δωματίῳ λίαν ἡδυπαθῶς καὶ κομψῶς κεκοσμημένῳ καὶ ἀποπνέοντι λεπτὰς μεθυστικὰς εὐωδίας, αἵτινες ἐκ τῆς Ἀσπασίας αὐτῆς ἀπορρέουσαι ἐφαίνοντο. Διότι, ὡς οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἦτο καὶ αὕτη περίῤῥυτος ὑπό τινος θείας εὐωδίας. Ἀπήστραπτε δ' ἀμάραντα, θαλερὰ θέλγητρα, μαγευτικὴ φαιδρότης περιεπέτετο τὴν μορφὴν αὐτῆς καὶ ἐφαίνετο ἐν ἐξαιρέτῳ διαθέσει τῆς ψυχῆς διακειμένη, ἂν τοιοῦτόν τι, οἷον ἡ διάθεσις, ὑφίστατο καθ' ὅλου, προκειμένου περὶ τῆς Ἀσπασίας.

Περιστερὰ δέ τις ἐπέτετο ἄνω καὶ κάτω ἐν τῷ δωματίῳ. Ἦτο δ' αὕτη ὁ πτερωτὸς φίλος τῆς Ἀσπασίας, χαριέστατον πτηνὸν λευκαυγὲς πτέρωμα ἔχον καὶ θελκτικώτατον καὶ κυαναυγῆ δακτύλιον περὶ τὴν δέρην.

Οὐχὶ σπανίως δ' ἐπεκάθητο ἡ περιστερὰ αὕτη ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς Ἀσπασίας καὶ ἐζήτει ἐν μέσοις τοῖς χείλεσι τῆς καλῆς τὸ σύνηθες λίχνευμα. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωκράτους κατεπέτετο ἐνίοτε καὶ τοσοῦτον ἐπιμόνως ἐκάθητο ἐπ' αὐτῆς, ὥστε ἡ Ἀσπασία πολλάκις ἐξηναγκάζετο ν' ἀπαλλάσσῃ αὐτὴ τὸν ξένον τοῦ φορτικοῦ πτηνοῦ καὶ τότε ἀναγκαίως ὡς ἐγγύτατα αὐτοῦ ἀμέσως ἤρχετο.

Ὁσάκις δ' ἐπιπόνως κατώρθου ν' ἀποσοβήσῃ τὸ ζῷον ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωκράτους, ἐξεπέτετο τοῦτο καὶ ἐκαθέζετο ἄλλοθί που γογγύζον πρότερον ἐπανειλημμένως.

«Ἂν μὴ πάντες κοινῇ ὁμολόγουν, ὅτι ὁ γογγυσμὸς τῶν περιστερῶν λεπτὸς καὶ ἡδὺς εἶναι,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἐγὼ ἐν τῇ ἀμουσίᾳ μου θὰ ἐξελάμβανον αὐτὸν ὡς ἀηδῆ, θὰ ἀπεκάλουν αὐτὸν ἀμβλὺν χρεμετισμόν.»

«Πῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «ὑβρίζεις τὸ πτηνὸν τῆς Ἀφροδίτης; Πρόσεχε, μή τι τὸ πτηνόν, ἢ ἡ θεὸς αὐτὴ τιμωρίαν λάβῃ παρὰ σοῦ!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἔτυχον ἤδη τῆς τιμωρίας!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης.

«Ἀκατανόητοι εἶναι οἱ θεοί,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «διότι ὁτὲ μὲν φθονεροὶ φαίνονται καὶ γλίσχροι, ὁτὲ δ' εὐνοϊκῶς διακείμενοι παρέχουσιν ἄφθονα τὰ ἀγαθά, ὧν πρότερον ἐστέρουν τινά. Ἰδιοτροπωτάτη δὲ πασῶν τῶν θεῶν εἶναι ἡ Ἀφροδίτη, ἥτις παντάπασιν ἀξιοῖ ν' ἀναμένῃ πᾶς ὁ ἐπιθυμῶν νὰ τύχῃ εὐνοίας τινὸς τὸν εὔθετον καιρὸν καὶ τὴν εὔκαιρον διάθεσιν καὶ πολλάκις νὰ ἐπανέρχηται. Μωρὸς δ' εἶναι ὁ ἅπαξ μόνον πειρώμενος νὰ εὐδοκιμήσῃ παρ' αὐτῇ. Ἀγνοεῖς τοῦτο, Σώκρατες; Καὶ δὲν προσφέρονται καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἴσως ὁμοίως, ὡς αἱ θεοί;»

«Ἀγνοῶ τοῦτο,» εἶπεν ὁ Σωκράτης· «διότι οὐδέποτε ἔλαβον πεῖραν αὐτοῦ.»

«Ἐν τούτῳ ἄδικα πράττεις!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Σὺ αὐτὸς λοιπὸν τὴν αἰτίαν ὑπέχεις, ὅτι ἀγνοεῖς, ὁπότερον εὔνοι, ἢ κακόνοι εἶναί σοι ἡ Ἀφροδίτη καὶ αἱ γυναῖκες.»

Τοιούτους καὶ ἄλλους ὁμοίους παραδόξους καὶ σκωπτικοὺς λόγους ἔλεγεν ἡ Ἀσπασία. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐθώπευε καὶ ἐφίλει τὴν περιστεράν, ἥτις ἀντεφίλει αὐτήν. Οὐδέποτε δ', ὅσον ἐνεθυμεῖτο, εἶδεν αὐτὴν ὁ Σωκράτης τοσοῦτον μέχρις ἀκολασίας σχεδὸν εὔθυμον. Ἀλλ', ὅσῳ εὐθυμοτέρα ἐκείνη ἐγίγνετο, τοσούτῳ σιγηλότερος, συννούστερος καὶ σπουδαιότερος ἐπεδεικνύετο οὗτος.

Καὶ αὖθις δ' ἔπτη ἡ περιστερὰ γογγύσασα νῦν γογγυσμὸν ὅμοιον πρὸς κιχλισμὸν καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωκράτους. Ἀλλὰ νῦν ἐνεπλάκη ὁ μικρὸς ὄνυξ τοῦ ποδὸς αὐτῆς τοσοῦτον στερρῶς εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τοῦ σοφοῦ, ὥστε ἀδύνατον ἦτο αὐτῇ ν' ἀπαλλαγῇ. Δι' ὃ ἔσπευσεν ἡ Ἀσπασία εἰς βοήθειαν αὐτῆς, ἵν' ἀπαλλάξῃ τὸν ὄνυχα τῆς κόμης. Ἐν τούτῳ ἠσθάνετο ὁ Σωκράτης τὸν δάκτυλον αὐτῆς ψαύοντα τῶν τριχῶν. Ἐκ τῆς ἀμέσου δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταύτης προσεγγίσεως τοῦ εὐώδους, θερμοῦ, χαρίεντος γυναικείου σώματος διέρρει ὁ σοφός. Ἐκύμαινε δ' ὁ κόλπος τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικὸς ὡς ἐγγύτατα τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ὡς ἐγγύτατα τῶν χειλέων αὐτοῦ — καὶ μικρὰν κίνησιν ἂν ἐποίει, τὰ χείλη θὰ ἔψαυον τοῦ χαριέντως κυμαίνοντος κύματος. Οὐδὲν κῦμα δὲ κυμαίνει τοσοῦτον πανοῦργον, παρέχει τοσοῦτον κίνδυνον βεβαίας καταδύσεως, ὅσον ὁ κόλπος γυναικός.

Τοσοῦτον δ' ἐγγὺς ἦσαν τὰ χείλη τοῦ Σωκράτους τοῦ χαρίεντος τούτου κύματος, ὅσον ἄλλοτε ἐγγὺς τῶν χειλέων τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικὸς ἐγένοντο, ὅτε ὁ μεριμνοφροντιστὴς οἰκείως διαλεγόμενος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἐν τῇ ἐρημοτάτῃ στοᾷ τοῦ Λυκείου ἐκάθητο.

Ἐλαχίστην δὲ κίνησιν ἂν ἐποίει ὁ ἐκ νέου ἀναφλεγεὶς Σωκράτης, θ' ἀπεκόμιζεν αὖθις νέαν καταισχύνην, πικροτέραν ἐκείνης τῆς ἐν τῷ Λυκείῳ, θὰ συνεπλήρου διὰ νέας ἀλογιστίας τῆς ψυχῆς καὶ τῶν αἰσθήσεων τὸν θρίαμβον τῆς πανούργου καλῆς, τῆς κρυφίας ἐχθρᾶς.

Τί δ' ἐγίγνετο ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Σωκράτους ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου; . . .

Ἀλλ' ἤρεμος καὶ σπουδαῖος ἀνέστη καὶ εἶπεν·

«Ἄφες τὴν περιστεράν, Ἀσπασία! Νομίζω δ', ὅτι οὐχὶ πολλοῦ ἐξαγοράζω τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ἐκδικητικοῦ πτηνοῦ καταλείπων ὡς μόνην τιμὴν βόστρυχον τῆς κόμης μου τοῖς ὄνυξιν αὐτοῦ . . .»

«Ἐννοῶ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία ἀλλοῖόν τι, ὑπερήφανον, σκωπτικόν πως ἦθος ἀναλαβοῦσα. «Ἐννοῶ, ὅτι οὐδένα φόβον ἔχεις τῆς φαλακρότητος. Εἶναι δ' ἡ φαλακρότης συναφὴς τῇ σοφίᾳ καὶ ἤδη ἐγένου τέλειος σοφός! Τοσοῦτον δ' ἄμεμπτος καὶ σοφὸς ἐγένου, ὥστε ἄξιος εἶσαι νὰ κατατιλθῇς μέχρι τῆς ἐσχάτης τριχὸς ὑπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ ἀφροδισίου πτηνοῦ, ὥστε ὅλως φαλακρὸς ν' ἀποδειχθῇς.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

« Η φαλακρότης ἴσως ἁρμόζει τῷ σοφῷ,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἀλλὰ μάθε, ὅτι ἀπέστην παντὸς καὶ αὐτῆς τῆς εὐδοξίας τοῦ σοφοῦ, καὶ ὅτι τό γε νῦν τοῦτο μόνον σκοποῦμαι, ὅπως θὰ ἐκπληρώσω τὸ τοῦ πολίτου καθῆκον. Αὔριον δ' ἀπέρχομαι μετ' ἄλλων πολιτῶν, οἵτινες ἔλαχον στρατιῶται, εἰς τὸ πρὸ τῆς Ποτιδαίας στρατόπεδον. Καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης δὲ συναπέρχεται.»

«Τούτου ὅμως, ὡς φαίνεται, οὐδόλως ἀπέστης!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «καίπερ λέγων, ὅτι παντὸς ἀπέστης.»

«Ὑπακούομεν ἐν τῷ αὐτῷ τῇ φωνῇ τῆς πατρίδος!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης. «Ἀποδοκιμάζεις ἴσως τοῦτο; Δὲν πρόκειται νὰ πολεμήσωμεν πρὸς τοὺς Δωριέας;»

«Μέλλεις νὰ πολεμήσῃς πρὸς τοὺς Δωριέας;» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλὰ σὺ αὐτὸς ἐγένου Δωριεύς.»

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ πιστεύω, ὅτι εἶμαι γνήσιον τέκνον τῆς σύννου Παλλάδος Ἀθηνᾶς.»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα, «ἀποστρέψας τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ Ἔρωτος καὶ τῶν Χαρίτων ἐτράπης ὅλος πρὸς τὴν ψυχρὰν ἀνδρόγυνον Ἀθηνᾶν. Τί δ' ἐγένετο τὸ πῦρ τὸ διακαῖον τὴν ψυχήν σου, ὅτε ἐν τῷ Λυκείῳ τὸ ὕστατον περὶ τῆς φύσεως τοῦ Ἔρωτος ἠρώτας;»

«Τῷ ἔρωτί μου, Ἀσπασία,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «συνέβη τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ τῇ καλλονῇ σου, ἐξ οὗ ὁ Φειδίας τὴν εἰκόνα σου ἀπεθέωσε Λημνίαν Ἀφροδίτην αὐτὴν ἀποδείξας. Ὡς δῆλα δὴ ἡ σὴ χάρις ἐν τῷ ἔργῳ ἐκείνῳ ἐξεθειάσθη ὑπεράνω τοῦ γῆϊνου καὶ θνητοῦ ἀρθεῖσα, οὕτω καὶ ὁ ἐμὸς ἔρως ὡραῖος γενόμενος ἀπεθεώθη καὶ σχεδὸν δύναμαι νὰ εἴπω ἀπελιθώθη. Ὁ ἔμπυρος ἄνθραξ ἐγένετο ἀστήρ . . .»

Ἐν τῇ στιγμῇ δὲ ταύτῃ τοῦ χρόνου ἡ περιϋπταμένη περιστερὰ ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς Ἀσπασίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλά, τίς δαίμων, τίς ἀκόλαστος Ἔρως ἐλάνθανε κρυπτόμενος ἐν τῇ μορφῇ τῆς περιστερᾶς;

Διότι ὁ ὄνυξ νῦν ἐνεπλάκη εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἔνθα πόρπη τις συνεῖχε τὰς δύο στενὰς ἄκρας τοῦ χιτῶνος.

Ἀσχημόνως δὲ νῦν ἐκίνει τὸ πτηνὸν τὸν πόδα, ἵν' ἀπαλλάξῃ αὐτόν, ἕως οὗ ἡ μὲν πόρπη ἀπεσπάσθη, τὸ δ' ἄκρον τοῦ ἱματίου καταπεσὸν ἀπεκάλυψε τὸν λάμποντα ὦμον.

«Θῦσον τὸ πτῆνὸν τοῦτο ταῖς Χάρισιν!» εἶπεν ὁ Σωκράτης, ἐκάλυψε τὸν γυμνωθέντα ὦμον τῆς περικαλλοῦς γυναικὸς διὰ τοῦ ἰδίου ἱματίου καὶ ἐξῆλθεν.

Ὠχρίασε δ' ἡ ὑπερήφανος Μιλησία καὶ τεταραγμένη ἐδράξατο διὰ τῆς τρεμούσης χειρὸς ἀργυροῦ κατόπτρου. Ἐξεπλάγη δ' ἰδοῦσα μικρὰν δυσμορφίαν, ἥτις νῦν τὸ πρῶτον τὸ πρόσωπον αὐτῆς παρεμόρφου.

Δὲν ἦτο ἄρα τὸ κάλλος ἀνίκητον; Ὑπῆρχε δέ τι, δυνάμενον ν' ἀνθιστῆται αὐτῷ;

Μικρὰ φρίκη διέδραμεν ἐκ τούτου τὸ σῶμα αὐτῆς. — —

Ὁ νεαρὸς δ' Ἀλκιβιάδης ὑπερέχαιρεν, ὅτι ἡ ἐπιθυμία ἐκείνη, ἣν φανεράν ποτε τῷ Περικλεῖ εἶχε ποιήσας, νὰ ὁρμήσῃ δῆλα δὴ εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐν τῷ πολέμῳ τιμῆς, ἐξεπληροῦτο τέλος. Διότι καὶ αὐτόν, ὡς καὶ τὸν Σωκράτην, εἶχε τάξας ὁ κλῆρος ἐν ἐκείνοις τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἐκπεμφθῶσιν εἰς πολιορκίαν τῆς ἀποστάσης ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων συμμάχου Ποτιδαίας.

Μέχρις ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου διῃτᾶτο ὁ Ἀλκιβιάδης μανικῶς, ὡς συνήθως, παρέχων πάντοτε τοῖς Ἀθηναίοις ἀφορμὴν εἰς ἀδολεσχίαν.

Οὕτως εἶχε καταστήσας τὴν ἑταιρείαν τῶν Ἰθυφάλλων, εἰς ἣν οἱ ὑβριστικώτατοι καὶ ἀκολαστότατοι νεανίαι συνήρχοντο, ἵνα παραδίδωνται κοινῇ τῇ ἀκολαστοτάτῃ εὐθυμίᾳ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἵαν ἀνέμενέ τις παρ' ἑταιρείας καλουμένης ἀπὸ τοῦ ῥυπαροῦ δαίμονος Ἰθυφάλλου. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ τελετὴ τῆς μυήσεως τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν ἑταιρείαν ἦτο ὡς μάλιστα εὔθυμος καὶ γελοία τῷ θεωμένῳ. Ἐκεῖνοι δὲ μόνοι εἰσήγοντο εἰς τὴν ἑταιρείαν, ὅσοι ἐνόμιζον, ὅτι ἠδύναντο ὡς μάλιστα νὰ κομπάζωσιν ἐπὶ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ δαίμονος ἐκείνου.

Ἵνα δὲ καταγελάσῃ τοῦ ἔθους, ὅπερ ἀπηγόρευε τοῖς Ἀθηναίοις τὸν πότον ἐν πρωϊνῇ ὥρᾳ, συνῆγεν ἑωθινοὺς τοὺς συμπότας ὁ Ἀλκιβιάδης. Τὴν δ' ἀκολασίαν αὐτοῦ ἐκφαίνων ἐξηνάγκασεν ἐξαίρετόν τινα ζωγράφον νὰ ζωγραφήσῃ αὐτὸν καθήμενον ἐν ταῖς ἀγκάλαις νεαρᾶς ἑταίρας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συνέτρεχον, ἵνα ἴδωσι τὴν εἰκόνα. Ἔχων δὲ κύνα, ὃν ὑπερβαλλόντως ἐφίλει, ἀπεκάλεσεν αὐτὸν Δαιμόνιον καὶ ἦτο λίαν γελοῖον ν' ἀκούῃ τις αὐτοῦ λέγοντος περὶ τοῦ Δαιμονίου, ὡς ὁ Σωκράτης.

Ἡ ὑπέρμετρος δὲ θρασύτης τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεινίου ἐφαίνετο μὲν στοχαζομένη καὶ αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τοῦτο οὐδόλως ἐκώλυεν αὐτὸν νὰ τιμᾷ τὸν ἄνδρα ὑπὲρ πάντας καὶ ἐνώπιον πάντων ὡς τὸν προσφιλέστατον καὶ ἄριστον τῶν φίλων. Καὶ διέκειτο μὲν εὐνοϊκῶς πάντοτε πρὸς τὸν μεριμνοφροντιστὴν καὶ ζητητὴν τῆς ἀληθείας καὶ προσεφέρετο πρὸς αὐτὸν μετ' αἰνιγματώδους τινὸς στοργῆς, ἀλλ' ὄντως, ὡς ἐφαίνετο, οὐδόλως ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ ἔχῃ ῥοπήν τινα εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ πράξεις.

Καὶ κατὰ τὴν εἰς Ποτίδαιαν δὲ στρατείαν συνέβησάν τινα πάρεργα, ἅτινα ἀφορμὴν λόγων παρέσχον. Διότι καὶ τὰ ἄλλα ὅπλα ἐξαίρετα καὶ ἀσπίδα χρυσελεφάντινον κατεσκεύασεν, ἐφ' ἧς ὡς σύμβολον τὸν Ἔρωτα φέροντα τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς ἔφερεν.

Ἔρως κεραυνοφόρος! Ἐξαίρετον ὄντως ἐξεύρημα, ἄξιον τῆς ἑλληνικῆς διανοίας. Καὶ ἀληθῶς ἐν τοῖς χρόνοις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκείνοις ἐφαίνετο, ὅτι ὁ κεραυνὸς τοῦ Διὸς ἔμελλε νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πτερωτοῦ παιδός . . .

Καὶ τῶν ἑταίρων δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου τινὲς μέλλοντες νὰ συστρατεύσωσιν αὐτῷ ἐπειράθησαν, ὡς θέλοντες ἴσοι πρὸς αὐτὸν νὰ φανῶσι, πολυτίμους καὶ ἰδιοτρόπους πανοπλίας νὰ κατασκευάσωσιν. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματος ὁ νεαρὸς Καλλίας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἱππονίκου, ἐστράτευσεν, ὡς ἐλέγετο, φέρων θώρακα ἐκ δορᾶς λέοντος.

Ἐν τούτοις ἦτο γυνή τις ἐν Ἀθήναις, ἥτις λίαν δυσθύμως διέκειτο, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν πόλιν νὰ καταλίπῃ ἔμελλε, γυνή τις, ἥτις ἐπὶ πολὺ καὶ τὴν λύπην καὶ τὸν ἔρωτα, ὅ,τι ἦσαν, ἠγνόει, ἥτις οὐ μόνον τοῦ δεσμοῦ τοῦ Ὑμεναίου κατεφρόνει, ἀλλὰ καὶ τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ τοῦ Ἔρωτος, γυνή, ἥτις περὶ ἑαυτῆς τοὺς λόγους εἶχεν εἰποῦσα· Εἶμαι ἱέρεια οὐχὶ τοῦ Ἔρωτος, ἀλλὰ τῆς χαρᾶς.

Ἡ δὲ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ Θεοδότη. Αὕτη ἦτο ἐκείνη, ἣν, ὡς εἴπομεν, ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης ὡς διδάσκαλον ἐθεώρει, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐρρίφθη εἰς τὸν στρόβιλον τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς νεανικῆς ἀκολασίας. Ἡ ματαιότης δ' ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ θέλῃ αὐτὸς μόνος νὰ κατέχῃ ὡς ἰδίαν τὴν καλλίστην καὶ ὀνομαστοτάτην τῶν ἐν Ἀθήναις ἑταιρῶν, τὴν Θεοδότην ἐκείνην, ἣ τότε οὐχὶ μὲν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ κάλλους, πάντως δ' ὅμως ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δόξης ἵστατο. Ἀλλὰ καὶ ἡ Θεοδότη ἐκόμπαζεν ἐπὶ τῇ κτήσει τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἡ κατοχὴ αὕτη οὐχ ἧττον ἐπηύξανε τὴν λαμπρότητα τῆς φήμης αὐτῆς.

Καὶ χρόνον μέν τινα ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην γυναῖκα ἀσμενέστερον ὡμίλει, ἢ πρὸς τὴν μελανόφθαλμον Κορινθίαν. Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Θεοδότης δὲ μάλιστα συνῆγεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς ἑταίρους εἰς εὔθυμα, ἀκόλαστα συμπόσια καὶ ἡ εὐθυμία ταύτης, ὡς καὶ τὰ θέλγητρα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἦσαν τὸ ἄρτυμα ἐν ταῖς κύλιξι τῆς ὑπεραφριζούσης νεανικῆς χαρᾶς τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἡ Θεοδότη δὲν διετέλει οὖσα τοσοῦτον εὔθυμος, ὅσον κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην ὁμιλίας. Διότι ὁ νεανίας ἦτο τοσοῦτον ὑπερκαλλής, ὥστε ἀδύνατον ἦτο γυναικεία τις ψυχή, καὶ ἡ οὐδέποτε φιλήσασά τινα καὶ ἡ ἐξομόσασα τὸν Ἔρωτα, νὰ μὴ ἐξαγοράσῃ ἐπὶ τέλους τὴν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας ἡδονὴν ἀντὶ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς οὐδόλως ἐλυπεῖτο αὕτη, ὁσάκις καὶ ἄλλαις ἑταίραις καὶ γυναιξὶ παρ' αὐτὴν ὁ νεαρὸς φίλος προσεμειδία, καὶ δὴ αὐτὴ αὕτη συνῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν νεαρὰς καὶ χαριέσσας φίλας, ὁσάκις ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τοῦ Καλλίου καὶ Δήμου εἰς συμπόσιον παρ' αὐτῇ συνήρχοντο.

Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν μετὰ λύπης κατενόησεν ὁ νεαρὸς ἡγεμὼν τῶν Ἰθυφάλλων, ὅτι ἡ Κορινθία ὁσημέραι μετεβάλλετο. Διότι σύννους καὶ σπουδαία ἐφαίνετο καὶ πολλάκις ἐστέναζε καὶ ἡ εὔθυμος αὐτῆς τρυφερότης ἐφαίνετο μεταβαλλομένη ἐν ταὐτῷ εἰς νοσηρόν τι πάθος, εἰς οἰστρώδη τινὰ μανίαν, ἐξ ἧς καταλαμβανομένη τοσοῦτον σπασμωδῶς ἐνηγκαλίζετο τὸν κεχαρισμένον αὐτῇ, ὡς εἰ ἤθελε νὰ δεσμεύσῃ αὐτὸν διὰ παντός. Καὶ δάκρυα δ' ἐνίοτε κυλινδούμενα συνεμιγνύοντο τοῖς φιλήμασι καί, ἂν ποτε νῦν ὁ Ἀλκιβιάδης προσεμειδία ἄλλῃ τινὶ ἐνώπιον αὐτῆς, ἢ ἐθώπευεν, ὠχρία αὕτη καὶ τὰ χείλη σπασμωδῶς συνεσπῶντο ὑπὸ ζηλοτυπίας.

Ἡ μεταβολὴ δ' αὕτη τῆς Θεοδότης ἀπήρεσκε τῷ ἀκολάστῳ νεανίᾳ, ὃς πανταχοῦ πλήρη τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς ἐνέχει, ἐξέπινε καὶ ἀπήρχετο.

Ἐκ τούτου ἐμαράνθησαν τὰ θέλγητρα τῆς Θεοδότης, ἠφανίσθη ἡ μαγεία καὶ ταλαίπωροι ἐφαίνοντο οἱ τρόποι αὐτῆς τῷ νεανίᾳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁσάκις δ' αὐτὴ κατελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ζηλοτυπίας, διήγειρε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἀσμενέστερον συνεχώρει αὐτῇ τὴν ἔκρηξιν ταύτην τῆς ζηλοτυπίας, ἢ τὴν ὑπέρμετρον ἐκείνην, ὀνειροπόλον, διὰ δακρύων ἀρτυνομένην τρυφερότητα, δι' ἣν ὀχληρὰ αὐτῷ ἐγίγνετο.

Καὶ ἡ μὲν Θεοδότη ᾄμνυεν, ὅτι αὐτοῦ μόνου θὰ ἐρᾳ, αὐτοῦ μόνου θὰ εἶναι, ἀλλὰ περὶ τούτου οὕτος οὐδόλως ἐφρόντιζε. Διότι ἡ τελεία κτῆσις μιᾶς μόνης γυναικός, ὅπερ ἡ ψυχὴ τελείου τινὸς ἀνδρὸς ποθεῖ, εἶναί τι οὐδενὸς ἄξιον καὶ ὀχληρὸν νεανικῷ τινι γυναικομανεῖ.

Ἔλεγε δ' ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τὴν Θεοδότην·

«Ἐξ οὗ κατατρύχεις με διὰ τῶν δακρυγόνων τούτων ἐρωτικῶν ὀδυρμῶν, φορτικὴν καὶ ἐπαχθῆ εὑρίσκω σε! Ἀγνοεῖς ἴσως, ὁπόσον ἀσχήμων γυνή τις γίνεται, ἥτις παύεται μὲν καταθέλγουσα διὰ τῆς ἀκτινοβόλου εὐθυμίας καὶ τῆς μειδιώσης χάριτος, ὀλιγωρεῖ δὲ τοῦ προσώπου αὐτῆς, ὅπερ ἡ ζηλοτυπία δύσμορφον ποιεῖ, κατακλύζει δὲ διὰ θερμῶν καὶ ἁλμυρῶν δακρύων τὰς ἰδίας αὐτῆς παρειάς, ἢ ἐνίοτε καὶ τὰς τοῦ ἐρωμένου καί, ὡς Μαινάς, παραδίδεται μανικοῖς ὀδυρμοῖς. Ἐπαύσω ψυχαγωγοῦσά με, Θεοδότη! Ἀνιᾷς με νῦν! Πλανᾷ σε δ' ἡ γνώμη, ὅτι δι' ἀνιαρῶν ὀδυρμῶν καὶ οἰστρώδους μανίας θὰ δυνηθῇς νά με δεσμεύσῃς. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ διὰ τῶν τοιούτων ἐπαυξάνεις καὶ χεῖρον ποιεῖς, ὅ,τι ἀπαρέσκει μοι! Θέλεις νὰ εἶμαι, οἷος ἤμην, ἔσο καὶ σύ, οἵα ἄλλοτε ἦσο!» —

Καὶ ἐπειρᾶτο μὲν ἡ ταλαίπωρος νὰ φαίνηται εὔθυμος, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπετύγχανε τούτου. Ὁσάκις δ' ἐκ τούτου ὁ Ἀλκιβιάδης ὀργιζόμενος κατέλειπεν αὐτήν, τότε ἐταπεινοῦτο, ἔπεμπεν ἀπείρους ἀγγέλους καὶ ἐπιστολάς, ἔτρεχε πρὸς αὐτόν, ἱκέτευεν, ἐπέτρεπε τῷ ὑβριστῇ νὰ αἰκίζηται αὐτήν . . .

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡμέρᾳ δέ τινι ἐρχόμενος ὁ Σωκράτης εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ νεαροῦ φίλου εἶδε τὴν ταλαίπωρον κειμένην πρὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ ἀκάμπτου νεανίου καὶ ἐκρέουσαν ἐκ τῶν δακρύων.

Προσέβλεψε δ' αὐτὸν ἡ Θεοδότη καὶ ἀνεγνώρισε τὸν ἄνδρα, ὅς ποτε διὰ τοσούτῳ παραδόξων λόγων τὴν ἑκουσίως θυσιάζουσαν ἑαυτὴν ἐνεκωμίασεν. Ἀλλὰ νῦν δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ θυσιάσῃ οὕτως ἑαυτήν. Νῦν ἐπεθύμει ἐκείνου, ὅπερ τότε ἀσμένως περιεφρόνει. Νῦν ἄρα καὶ ἤθελε ν' ἀντεραται. Δι' ὃ ὀλοφυρομένη καὶ στενάζουσα διηγεῖτο τῷ Σωκράτει τὸ κακόν, ὅπερ ἔπασχεν. Οἰκτείρας δ' οὗτος παρηγόρησε καὶ ἀπήγαγεν αὐτήν.

Ἤθελε δ' εἶτα νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἵνα δεηθῇ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐβυθίσθη εἰς λογισμούς, ὥστε ἐλθὼν εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας αὐτοῦ δὲν εἰσῆλθεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἐκεῖ σύννους καὶ φροντιστικὸς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐξελθὼν αἴφνης εὗρεν αὐτὸν ἱστάμενον πρὸ τοῦ ὁδοῦ.

«Τί μελετᾷς;» ἠρώτησεν οὗτος.

«Ἄρτι νῦν,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «ἐνόμιζον αὖθις, ὅτι ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ καὶ εὗρον, ὅ,τι ἔρως εἶναι. Ἐνόμισα δῆλα δὴ ἐπί τινα στιγμὴν χρόνου, ὅτι εὗρον, ὅτι ἔρως τοῦτο εἶναι, νὰ ἐκχέῃ τις δάκρυα, ἢ νὰ καταναγκάζῃ ἄλλον νὰ ἐκχέῃ δάκρυα — νὰ αἰκίζηταί τινα, ἢ νὰ ὑβρίζηται ὑπό τινος — νὰ καταπατῇ τινα, ἢ νὰ καταπατῆται ὑπό τινος — ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀμφισβητήσιμον αὖθις τὸ πρᾶγμα ἐφάνη μοι . . .»

Ὡς δ' ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς τὸ ἐν Ποτιδαίᾳ στρατόπεδον ἀπῆλθεν, ὡμολόγει χάριτας τοῖς θεοῖς, ὅτι ἐσώθη ἐκ τοῦ ἔρωτος τῆς γυναικός, ἢ ἐξ αἰτίας τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ ὀδυρομένη κατέτιλλε τὴν κόμην.

Χρόνον δέ τινα διαλιπὼν ἔγραψεν ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκ τοῦ πρὸ τῆς Ποτιδαίας στρατοπέδου τὰ ἑξῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Θέλεις νὰ μάθῃς παρ' ἐμοῦ, ὁποῖός τις φαίνεται ὁ Σωκράτης τὰ τοῦ στρατιώτου ἐπιτηδεύων; Μάθε λοιπόν, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἐν Ποτιδαίᾳ στρατοπέδῳ εἶναι τοιοῦτος, οἷος πρὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου. Ὁτὲ μὲν δῆλα δὴ πολλῇ τῇ σπουδῇ τὸ καθῆκον ἐπιτελεῖ, ὁτὲ δὲ κεκυφὼς βυθίζεται εἰς φροντιστικοὺς λογισμούς. Κατὰ τὰς φαεινὰς δ' ἀστροχίτωνας νύκτας, ἐν ᾧ πάντες κοιμῶνται, περιφέρεται ὁ Σωκράτης ἄνω καὶ κάτω καὶ γρηγορεῖ καὶ διαλογίζεται καὶ ἐρωτᾷ — καὶ ἐρευνᾷ, ἀλλὰ πάντοτε μάτην. Καὶ θέλει μὲν ν' ἀποστῇ τῶν γνώσεων, ἀλλὰ καὶ αὖθις παρορμᾶται εἰς νέους λογισμοὺς καὶ ἐρεύνας καὶ ἐρωτήσεις.

Ἄλλοτε δέ ποτε, ὅτε ἐγὼ μὲν παῖς ἔτι ἤμην, σὺ δ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν νεανίας Σπαρτιάτης καὶ ὡς τοιοῦτος εἰς τοῦ Περικλέους ἦλθες, ἔλεγές μοι περὶ τῆς φιλίας τῶν νέων Σπαρτιατῶν, περὶ φιλίας, ἥτις συνάπτει τοὺς νεωτέρους πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἀποδεικνύουσα αὐτοὺς ἀχωρίστους συμμάχους. Τοιαύτη τις ἀδιάλυτος φιλία συνάπτει με πρὸς τὸν Σωκράτην. Καὶ ἀληθῶς ὁ χρηστὸς ἀνὴρ πολλὰ πράγματα ἔχει, ἵν' ἀποδείξῃ ἑαυτὸν ὡς φίλον μου. Διότι συχνὰ ἐρίζω πρὸς τοὺς παρασκηνοῦντας, οἵτινες οὐδόλως ἀνέχονταί με πίνοντα καὶ ᾄδοντα μετὰ τῶν συσκήνων ἐν τῇ σκηνῇ μου τῆς νυκτός, ὡς διαταράττοντα αὐτούς, ὡς λέγουσι, κοιμωμένους. Καὶ τῆς ἡμέρας δ' ἀγανακτοῦσιν οἱ μικροπολῖται οὗτοι, ὅτι εὔθυμοι εἴμεθα καὶ κατεξανίστανται καὶ μυκτηρίζουσιν, ὁσάκις μετὰ τὸ ἄριστον πίνομεν καὶ θορυβοῦμεν. Κατηγοροῦσι δ' ἡμῶν ἐκ τούτου πρὸς τοὺς στρατηγοὺς καὶ ταξιάρχους, ὅτι δῆθεν μεθύοντες ἀκολασταίνομεν καὶ ἐφυβρίζομεν εἰς τοὺς δούλους καὶ εἰς αὐτοὺς τούτους. Ἐκ τούτου πολλάκις ἐρίζομεν καὶ ἐνίοτε καὶ εἰς χεῖρας συνερχόμεθα. Ἐν τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι ἀδυνατοῦσι νὰ πράξωσί τι καὶ μόναι αἱ δεήσεις τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σωκράτους σώζουσι πολλοὺς ἐκ τοῦ κινδύνου νὰ ἐκταθῶσιν ἐπὶ τῆς ψάμμου, ἢ νὰ ἐκδαρῶσι κατὰ πάντας τοὺς κανόνας τοῦ γυμνασίου.

Ἀρέσκει δέ μοι ὁ Σωκράτης οὗτος, ὅτι δὲν εἶναι ἰταμὸς τὸ ἦθος, ἐξ οὗ ἥκιστα ἀνεκτοὶ εἶναί μοι οἱ ἄλλοι σοφισταὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ ἠθολόγοι. Κατέχει δ' εὐγένειάν τινα τῆς ψυχῆς καὶ γαλήνιόν τινα χρηστότητα, ἧς οὐδεὶς ἕτερος ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι τοσοῦτον ἀπέχει, ὅσον ἐγὼ αὐτός. Ἀλλὰ συνήθως θαυμάζει τις, ὅ,τι αὐτὸς στερεῖται, καὶ δὴ ἡ ἐναντιότης αὕτη, ὡς φαίνεται, ἕλκει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους. Ἐνίοτε δ' ἀπορρεῖ τι ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἄλλως ἀφανοῦς, ὡς κεραυνὸς ἔκ τινος θείου ὄντος, καὶ τοῦτο, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἰσχυρότερον πάντοτε ἐν αὐτῷ γίγνεται. Πολλάκις δ' εἶδόν τινας τῶν πληγέντων ὑπὸ τῶν κεραυνῶν τούτων, ὅτι ἐν ταὐτῷ διέλαμψαν καὶ διεθερμάνθησαν, ὅτι ἠρυθρίασαν, ὅτι τὸ αἷμα αὐτῶν ἀνέζεσεν ὁμοίως, ὡς εἰ ἵσταντο ἐνώπιον χαριέσσης τινὸς γυναικός.

Νεωστὶ δὲ συνεφωνήσαμεν μετὰ τοῦ νεαροῦ Καλλίου νεανικόν τι ἐπιβούλευμα νὰ ἐκτελέσωμεν. Ἐμπεσοῦσα δῆλα δὴ ἡμῖν ἡ λαμπρὰ ἐκείνη ὁμηρικὴ ῥαψῳδία τῆς νυκτερινῆς ἐξόδου τοῦ Διομήδους καὶ Ὀδυσσέως εἰς ἁρπαγὴν τῶν ἵππων τοῦ Ῥήσου παρώρμησεν ἡμᾶς ἰδίᾳ γνώμῃ νὰ πραξικοπήσωμεν τοὺς πολεμίους. Καὶ ὅτι μὲν ἀδύνατον ἦτο νὰ εὕρωμεν παρὰ τοῖς Ποτιδαιάταις ἵππους ὁμοίους τοῖς τοῦ Ῥήσου εἰς ἁρπαγήν, περὶ τούτου πεπεισμένοι ἤμεθα, ὅμως δὲ μαθόντες, ὅτι νυκτεριναὶ φυλακαὶ τῶν Ποτιδαιατῶν νύκτωρ περιεφέροντο εἰς φυλακὴν τοῦ τείχους, ἐπεβαλόμεθα νὰ ἐπιτεθῶμεν ἐξ ἀπροσδοκήτου καὶ νὰ κατασφάξωμεν τοὺς φύλακας καὶ νὰ λάβωμεν ὡς λάφυρα τὴν πανοπλίαν αὐτῶν. Κρυφῇ λοιπὸν καταλιπόντες περὶ μέσας νύκτας τὸ στρατόπεδον ἤλθομεν ἐγγὺς τοῦ τείχους τῆς Ποτιδαίας καὶ ἐκεῖ ἀληθῶς ἐνε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τύχομεν ὁπλίταις τισίν, οἵτινες περιεφέροντο φυλάττοντες τὸ τεῖχος. Ὁρμήσαντες δ' ἐπ' αὐτοὺς ἀπεσφάξαμέν τινας αὐτῶν, ἀλλ' οἱ ἄλλοι φοβηθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν κραυγάζοντες καὶ εἰς βοήθειαν ἄλλους ἐπικαλούμενοι. Ὡς δὲ πολλοὶ τῶν ἄλλων εἰς βοήθειαν ἔσπευσαν, στραφέντες ὥρμησαν καὶ αὖθις ἐφ' ἡμᾶς ἰσχυροὶ ἤδη γενόμενοι. Καὶ γενναίως μὲν ἀντέστημεν, ἀλλ' ἀγνοῶ, ὅπως θ' ἁπηλλάττομεν ἀπὸ τοσούτων πολεμίων, ἂν μή τις αἴφνης ὡς ἀναδὺς τῆς γῆς ἐπήρχετο εἰς βοήθειαν ἡμῶν. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος τοσοῦτον γενναίως καὶ τοσοῦτον ὁρμητικῶς ἔπαιε διὰ τοῦ ξίφους, ὥστε φονεύσας τοὺς ἀρίστους αὐτῶν ἐξηνάγκασε τοὺς ἄλλους νὰ κατανοήσωσιν, ὅτι λυσιτελέστερον αὐτοῖς ἦτο ν' ἀποστρέψωσι καὶ αὖθις τὸ πρόσωπον ἀφ' ἡμῶν καὶ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ τεῖχος. Ὁ δ' ἀπροσδόκητος ἐκεῖνος ἐπίκουρος οὐδεὶς ἕτερος ἦτο, ἢ ὁ Σωκράτης αὐτός, ὃν τυχαίως ἡ ἀστροχίτων νὺξ εἶχεν ἐξαναγκάσασα νὰ ἐξέλθῃ αὖθις οὐχὶ εἰς κινδύνευμά τι, ἀλλὰ πάντως εἰς θήραν ἐννοιῶν, καὶ ὃς ἔξω τοῦ στρατοπέδου περιπλανώμενος καὶ ἀκούσας τὸν κρότον τῶν ὅπλων ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν καὶ ἐν καιρῷ ἐπίκουρος ἡμῖν ἐγένετο. Ἐν τούτῳ δὲ κατέμαθον αὖθις, ὅ,τι ὁ ἀνὴρ οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ, ἂν τὴν ἀρχὴν πολεμικὸς ἦτο καὶ οὐχὶ ἐν ταὐτῷ καὶ σοφός. Διότι ἔπαιε τοὺς Ποτιδαιάτας οὕτως, ὡς ἄλλοτε διὰ τοῦ γλυφάνου τοὺς μαρμάρους τοῦ Φειδίου, καί, ὡς ἄλλοτε, ὅτε λιθοξόος ἔτι ἦτο, οἱ μάρμαροι τιμωρίαν ὑπεῖχον, ὁσάκις ἡ ἔρευνα τοῦ ζητήματος, περὶ ὃ ἠσχολεῖτο, πράγματα αὐτῷ παρεῖχεν, οὕτω νῦν ἐν τῇ ἀστροχίτωνι ἐκείνῃ νυκτὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν Ποτιδαιατῶν ἔπρεπε νὰ πάθωσι κακά, ὅτι μάτην ὁ Σωκράτης ἐσπούδαζε πρὸς λύσιν τῶν αἰνιγμάτων τοῦ σύμπαντος. Εἶναι δ' ἱκανὸς ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς μάχης ἐπιλανθανόμενος πάντων νὰ ἐπακροᾶται τῆς ᾠδῆς πτηνῶν πετομένων ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἤ, ὅταν ποτὲ εἰς φυλακὴν τάττηται, νὰ προσέχῃ οὐχὶ ταῖς κινήσεσι τῶν Ποτιδαιατῶν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἄστρων. Καὶ νῦν δὲ διατελεῖ σκοπούμενος καὶ θεωρῶν φροντιστικῶς τὰ καθ' ἡμέραν συμβαίνοντα καὶ ἐρωτώμενος, οὔτινος ἕνεκα τοῦτο πράττει, ἀποκρίνεται, ὅτι τὰ ὄντα φαίνονται αὐτῷ ὡς εἴδωλα, διότι ἀκατάληπτα αὐτῷ εἶναι καὶ δὲν θέλουσι ν' ἀποκαλύψωσιν αὐτῷ τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν.

Τό γε νῦν δὲ φροντίζει τοῦτο, ὅπως θὰ ἠδύναντο ν' ἀπαλλαγῶσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ πολέμου καί, ὁσάκις αὐτὸς δὲν μάχεται κατ' ἀνάγκην πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐξηγεῖται ἡμῖν, ὁπόσον βδελυρὰ εἶναι ἡ ἀλληλοκτονία αὕτη καὶ ὅτι ποτὲ οἱ ἐπιγιγνόμενοι οὐχὶ ἄλλως περὶ ἡμῶν τῶν ἀλληλοκτονούντων ἐν τοῖς πολέμοις θ' ἀποφαίνωνται, ἤ, ὡς ἡμεῖς νῦν περὶ τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ ὅτι θὰ ἔλθῃ ποτὲ καιρός, ὅτε ἀκατάληπτον τοῦτο θὰ φαίνηται, ὅτι ὑπῆρξέ ποτε γένος τι ἀνθρώπων τοσοῦτον ἄγριον καὶ τοσοῦτον ὠμόν. Λέγει δ', ὅτι πρέπει νὰ ἑνωθῶσι πάντες οἱ λαοὶ καὶ ν' ἀποδείξωσιν ἓν κοινὸν δικαστήριον, ὑφ' οὗ νὰ διαλύωνται πᾶσαι αἱ διαφοραὶ καὶ ἔριδες. Νομίζει δ', ὅτι δυνατὸν τοῦτο θὰ ἦτο, ἂν μία τις πόλις, ἡ πολλαὶ ἤθελον δημοσίᾳ ν' ἀνακηρύξωσιν, ὅτι τοὐντεῦθεν ἐν παντὶ πολέμῳ θὰ παριστῶνται τῷ προσβαλλομένῳ, ἢ ἀδικουμένῳ. Ὀνειροπολίαι ἄξιαι ἀλλοκότου ἀνδρός! Διότι δὲν πρέπει ν' ἀποκλείσῃ τις διὰ δεσμοῦ τὰ πτερὰ τῆς φιλοπραγμοσύνης τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ βίος ἄνευ μίσους καὶ ἐρίδων καὶ πολέμων θὰ ἦτο τοσοῦτον ἀνιαρός, ὅσον καὶ ἄνευ ἔρωτος.

Περὶ δ' ἐμοῦ, φαίνεται, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὕτη ἀσχολία ὠφελεῖ με. Ἐγενόμην δ', ὡς πιστεύω, ἐν πολλοῖς χρηστότερος. Διότι τοσοῦτον μετρίως ἐν πᾶσι νῦν διάγω, ὥστε πολὺν χρόνον ἤδη κοινὴν μετὰ τοῦ φίλου Ἀξιόχου τὴν ἐρωμένην ἔχω.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλὰ ταῦτα ἀνιῶσί σε βεβαίως. Δι' ὃ χαῖρε, Ἀσπασία, καὶ ἄγγελόν καὶ σὺ ἐμοί, ὅπως τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως ἄνευ τοῦ Ἀλκιβιάδου διάγει.» — —

Μικρόν τι κοινὸν οὐδέποτε μὲν δύναται νὰ ἔχῃ πολὺν κατὰ ξηρὰν στρατόν, εὐχερέστερον δὲ πορίζεται μέγαν στόλον. Οὕτω καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστεροῦντο μεγάλου στρατοῦ, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμος ἡγούμενος ἓξ μυριάδων Πελοποννησίων εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικήν· διότι καὶ αἱ σύμμαχοι πόλεις κατὰ θάλασσαν μόνον ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσιν αὐτοῖς.

Ἐν ᾧ δ' ὁ στόλος ἡτοιμάζετο, οἱ ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις, οὓς κατέκλυσεν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀρχιδάμου, οἰκοῦντες δημόται κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν παρὰ τοῖς φίλοις κατέφυγον, ἢ εἰς τὰ πανδοκεῖα κατέλυσαν, οἱ δὲ πολλοὶ κατεσκήνωσαν ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ δὴ ἐν μέσῳ τῶν μακρῶν τειχῶν, ὡς κάλλιστα ἠδύναντο. Ἔβριθον δὲ τὰ μακρὰ τείχη ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ Πειραιῶς τῶν ξένων τούτων καὶ κατὰ μικρὸν νέα πόλις ἐκεῖ ἐγένετο, ἐν ᾗ ὑπὸ τῇ σκέπῃ τῶν τειχῶν σκηνὰς στήσαντες οἱ πολλοὶ κατῴκουν. Καὶ ἐν πίθοις δὲ κολοσσιαίοις, οἷοι ἐν Ἀθήναις ἐν χρήσει ἦσαν, εὗρον πολλοὶ τῶν πενήτων καταφύγιον. Καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν μὲν τῆς πόλεως ἠδύνατό τις νὰ βλέπῃ τὰ πυρὰ τῶν Πελοποννησίων, οἵτινες ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ταῖς ἀμπέλοις ἐστρατοπεδευμένοι ἦσαν, ἀλλ' ἡ πόλις, ἣν ἡ μέριμνα τοῦ Περικλέους πρὸ πολλοῦ εἶχε καλῶς ὀχυρώσασα, ἐν ἀσφαλεῖ πάσης ἐπιδρομῆς ἦτο. Πιστὸς δὲ τῇ πρώτῃ ἐπιβολῇ, ἀφ' ἧς οὐδ' ἡ σφοδροτάτη χαλεπότης τῶν Ἀθηναίων κατώρθωσε ν' ἀποτρέψῃ αὐτόν, ἔπεμψεν ἤρεμος ὁ Περικλῆς τοὺς ἱππέας μόνους ἔξω τῆς πόλεως, ἵνα περιτρέχοντες τὴν χώραν φυλάττωσιν αὐτήν.

Ὡς δ' ὁ Ἀρχίδαμος ἐκ τῶν ὑψηλῶν χωρίων τῆς Ἀττικῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν ὑπερήφανον ἐξ ἑκατὸν τριήρων συγκείμενον στόλον ἐκ Πειραιῶς ἀπαίροντα καὶ πρὸς τὴν Πελοπόννησον πλέοντα εἶδε, συνέβη, ὅ,τι ὁ Περικλῆς εἶχε προϊδών, ἐπιβουλεύσας. Διότι οἱ Πελοποννήσιοι βλέποντες μὲν ἑαυτοὺς ἀπρακτοῦντας πρὸ τῆς ἀλήπτου πόλεως, κατανοοῦντες δ' ἐν ταὐτῷ, ὅτι λεία τοῦ ἰσχυροῦ στόλου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐξαιρέτου στρατοῦ ἔμελλον νὰ γένωνται αἱ ἀφρούρητοι, ἀτείχιστοι πόλεις τῆς πατρίδος χώρας, ἀπάραντες ἀπῆλθον τῆς Ἀττικῆς καὶ διέβησαν τὸν Ἰσθμόν, ἵνα ἔλθωσιν εἰς ἄμυναν τῆς χώρας.

Καὶ τῆς μὲν ἡγεμονίας τοῦ ἐκπεμφθέντος στόλου ἦτο ἐξηναγκασμένος ὁ Περικλῆς ν' ἀποστῇ· διότι ἀναγκαιότατος ἦτο ἐν Ἀθήναις, ἕως οἱ Πελοποννήσιοι ἐν τῇ Ἀττικῇ παρέμενον.

Ἀλλ', ὡς οὗτοι ἀπῆλθον, πρώτη αὐτοῦ ἐπιχείρησις ἦτο νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ τοὺς Μεγαρέας λαβὼν μικρὸν μέν, ἀλλ' ἄριστα παρεσκευασμένον στρατόν. Διότι ἐπιτακτικῶς ἀπήτει ὁ διάπυρος δῆμος τὴν τιμωρίαν τῆς μισητῆς πόλεως.

Ἀλλ' ἡ ἐξ Ἀθηνῶν ἀποδημία τοῦ Περικλέους ἦτο πολλοῖς λίαν ποθεινή.

Ἐκ τούτου εὐθὺς αἱ ἐν τοῖς καταφυγίοις αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως γλαῦκες ἐξηγέρθησαν καὶ ἐπτερύγισαν.

Τὸν Μένωνα δὲ μετεχειρίσθη ὁ Διοπείθης εἰς διαφθορὰν τοῦ Φειδίου καὶ διψαλέος ὥρμησεν εἰς ἐπιτέλεσιν τῆς πρὸ πολλοῦ χαλκευθείσης κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβουλῆς.

Παρῆλθε δ' ὡς κατήγορος κατ' εἰσήγησιν τοῦ Διοπείθους Στεφανίσκος τις, διαβόητός τις συκοφάντης, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι συνάψας γάμον πρὸς ἑταίραν τινὰ αὐτῇ μὲν ἐπέτρεπε καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ ἐμμένῃ τῷ ἐπαγγέλματι, αὐτὸς δ' ὡς συκοφάντης τὰ τοῦ βίου ἐπορίζετο. Ὁ Στεφανίσκος δ' οὗτος ἐν τῇ κατὰ τοῦ Φειδίου γραφῇ ἰσχυρίζετο αὐθαδῶς, ὅτι ὁ Φειδίας ὑπεξέκλεψε μέρος τοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως εἰς κατα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σκευὴν τοῦ χρυσοῦ ἀγάλματος τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς χορηγηθέντος χρυσοῦ, ὅπερ καὶ ἰδιοποιήσατο. Πρὸς τούτοις δ' ἀνείδιζεν αὐτῷ, ὅτι ἐπιδειξάμενος ματαιότητα ἀπάδουσαν τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ ἱερὰ εὐσεβείᾳ, ὅτε τὴν πρὸς Ἀμαζόνας μάχην ἐν τῇ ἀσπίδι ἐποίησεν, ἐνετύπωσε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα καὶ ἐνέθηκε καὶ εἰκόνα παγκάλην τοῦ Περικλέους. Προσήγετο δ' ὡς μάρτυρα τῆς κλοπῆς τοῦ χρυσοῦ τὸν Μένωνα· διότι οὗτος χρόνον τινὰ προσερχόμενος εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου ἐπετέλει ἐκεῖ ἀντὶ μικρῶν δώρων, οἷα τοῖς ἐπαίταις δίδονται, μικρά τινα ἔργα. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ, ὡς ἔλεγεν, ὁ Μένων κεκρυμμένος ἐν κρύπτῃ τινὶ καὶ κατασκοπῶν εἶδεν, ὅτι ὁ Φειδίας πιστεύων, ὅτι μόνος ἦτο, ὑπεξέκλεψε μέρος τι τοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Παρθένου χορηγηθέντος χρυσοῦ φανερῶς, ἵνα ἰδιοποιήσηται αὐτόν.

Ἐπειδὴ δὲ θαλερὸς εἶχε βλαστήσας ὁ ὑπὸ τῶν ἀκολούθων τοῦ Διοπείθους πρὸ πολλοῦ σπαρεὶς σπόρος τῆς διαβολῆς, εὗρεν ὁ κατήγορος Στεφανίσκος ἐν τῷ δήμῳ τὸ ἔδαφος κάλλιστα προπαρεσκευασμένον.

Ἐπιδημῶν δὲ τότε ἐν Ἀθήναις ὁ σεπτὸς ἀγαλματοποιὸς ἀπήχθη εἰς τὸ δεσμωτήριον ἕνεκα τῆς γραφῆς ἐκείνης.

Οὕτως ὁ ἱδρυτὴς τοῦ καλλίστου ἐκείνου μνημείου, ὅπερ, ὡς ὁ Περικλῆς εἶπεν, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἔστησεν ἑαυτῷ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, αἰσχρῶς διαβληθεὶς ἐρρίπτετο εἰς τὸ δεσμωτήριον.

Ὡς δ' ὁ Διοπείθης ἐξεκαρποῦτο τὴν ἀποδημίαν τοῦ Περικλέους, οὕτως ἐπειρῶντο καὶ οἱ φαῦλοι, κενόδοξοι νεωτερισταί, ἐν ᾧ ἐκεῖνος, ὃς μόνος ἠδύνατο νὰ χαλιναγωγῇ αὐτούς, μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν ἦτο, πλείονα ἰσχὺν ἐν τῷ δήμῳ νὰ περιποιήσωσιν ἑαυτοῖς.

Οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν δ' εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὴν πρώτην

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰσβολὴν τῶν Πελοποννησίων μετοικήσαντες εἶχον ἐπαυξήσαντες πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν δημοτῶν ἐν Ἀθήναις. Τὸ πλῆθος δὲ τοῦτο εἰθίσθη νῦν πρὸς τούτοις εἰς τὸν ἀπράγμονα βίον καὶ πολλοὶ ἔμειναν καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἀρχιδάμου ἐν τῷ ἄστει, ὡς δηωθέντων τῶν ἀγρῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων. Δι' ὃ ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν ὅ,τι ὄχλος καλεῖται διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπόρων πολιτῶν. Ἀλλ' οἱ πειναλέοι δὴ οὗτοι συνέρρεον ἐπιμελῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὡς λαμβάνοντες ἐκεῖ τοὺς δύο ὀβολοὺς ὡς μισθὸν προχείρως. Ἐκ τούτου πολυπληθέσταται καὶ θορυβωδέσταται, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, νῦν αἱ ἐκκλησίαι ἐν τῇ πυκνὶ ἦσαν καὶ ὁ μὲν Κλέων, Πάμφιλος καὶ Λυσικλῆς ἀπελόλμων νῦν ἀδεέστερον ν' ἀναβαίνωσιν ἐπὶ τὸ βῆμα, ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων εἰθίζετο κατὰ μικρὸν νὰ βλέπῃ τοιούτους ἄνδρας ἀναβαίνοντας ἐπ' αὐτό.

Ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων ὁ Πάμφιλος ὑπὲρ πάντας ἦτο τῆς γνώμης, ὅτι ἔπρεπε νὰ πειραθῶσι ν' ἀνατρέψωσι τὸν Περικλέα. Δι' ὃ ἡμέρᾳ τινὶ ἱστάμενος ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ πολλῶν δημοτῶν ἐξηγεῖτο αὐτοῖς, ὅπως ἠδύναντο νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ δικαστήριον τὸν Περικλέα. Ἀπεκάλει δ' αὐτὸν δειλὸν ὡς ἐπιτρέψαντα μὲν τοῖς πολεμίοις νὰ δηώσωσι τὴν χώραν, ἐπιτάξαντα δὲ τυραννικῶς τοῖς πολίταις τὸν τρόπον τῆς ἀμύνης, ἀρνηθέντα δὲ νὰ συναγάγῃ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν πύκνα καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον, καθ' ὃν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπὶ τῆς ἀττικῆς χώρας παρέμενον, ἵνα δύνηται νὰ διοικῇ αὐτὸς αὐθαιρέτως τὰ κοινά.

Πολλοὶ δ' ἐν τῷ ὄχλῳ ἦσαν οἱ τὴν γνώμην τοῦ Παμφίλου ἐπιδοκιμάζοντες καὶ δὴ προελθὼν εἷς αὐτῶν, Χρεμύλος τις, ἐπειρᾶτο μὲν νὰ ὑπερβάλῃ τὸν ἀλλαντοπώλην κραυγάζων ἀκολαστότερον κατὰ τοῦ Περικλέους, ἀπεδείκνυε δ', ὁπόσον ἐπάναγκες ἦτο νὰ καταστήσωσιν εἰς δίκην τὸν στρατηγόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ' αἴφνης ἔρχεται δρομαῖος ὁ κουρεὺς Σποργίλος·

«Ἀγαθαὶ ἀγγελίαι!» ἀνεφώνει μακρόθεν. «Δότε ὁρμαθὸν ἰσχάδων τῷ κομιστῇ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελιῶν! — Ὁ Περικλῆς ἐπανέρχεται ἐκ Μεγάρων! Εἶναι ἤδη ἐν Ἐλευσῖνι μετὰ τοῦ στρατοῦ! Ἐκόλασε κατ' ἀξίαν τοὺς Μεγαρέας καὶ σήμερον ἀφικνεῖται εἰς Ἀθήνας!»

Πελιτνὸς δ' ἐγένετο ὁ Πάμφιλος ἐξ ὀργῆς·

«Ὁρμαθὸν ἰσχάδων ἀπαιτεῖς;» ὑπέλαβεν ὑποκώφως. «Τὴν γλῶσσάν σου πρέπει ν' ἀποκόψωμεν διὰ τὴν τοιαύτην ἀγγελίαν, κυνοκέφαλε!»

Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συνωμότας κατέπληξεν ἡ ἀγγελία. Καὶ ὁ μὲν Πάμφιλος ἐπειρᾶτο νὰ ἐξερεθίσῃ αὐτοὺς καὶ αὖθις, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ λάθρα ἀπήρχοντο διαλογιζόμενοι, ὅτι δυσχερέστατον ἦτο νῦν νὰ διαπράξωσί τι εἰσάγοντες τὸν νικηφόρον Περικλέα εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅτι ἔπρεπε εἰς ἄλλον καιρὸν ν' ἀναβάλωσι τοῦτο.

Ὡς δὲ καὶ ὁ Χρεμύλος σείων τοὺς ὤμους ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ, ὁ Πάμφιλος λαβόμενος αὐτὸν τῆς χειρός·

«Δειλέ!» ἀνεφώνησεν. «Ρίψασπι! ὁποῖον αἶσχος! Ἀκούων τὸ ὁ Περικλῆς ἦλθε μόνον φεύγει αἰσχρῶς ὁ συκομάμμας! — Ἀλλὰ πρόσβλεψον ἐμέ. Οὐδόλως ὀκνῶ ν' ἀντιπαρατάξω ἐμαυτὸν τῷ Περικλεῖ! Ἔχω θάρρος! Ἐγεννήθην τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης!»

«Ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐγώ!» ὑπέλαβεν ὁ Χρεμύλος. «Διότι ἐγὼ ἤμην ἐξ ἐκείνων τῶν παιδίων, ἅτινα ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις θεάτρῳ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ τρόμου ὑπὸ τῶν ὠδίνων καταληφθεισῶν μητέρων πρῴϊα ἐγεννήθησαν, ὅτε αἱ Εὐμενίδες τοῦ Αἰσχύλου ἐδιδάσκοντο!»

Τοιαύτην πρόφασιν κατασκευάσας ὁ Χρεμύλος ἀπέσπασε τὸ ἱμάτιον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Παμφίλου καὶ ἔφυγε δρομαῖος.

«Ἀπῆλθον!» ἀνεφώνησε σαίρων τοὺς ὀδόντας ὁ δημα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γωγός. «Ἀπῆλθον οἱ μιαροὶ ὄλεθροι — διεσκεδάσθησαν, ὡς εἰ ἐξήντλησέ τις κατὰ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν πλυνὸν ὅλον πλήρη πλύματος!» —

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ προσελθὼν ὁ μανικὸς Μένων ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς ἀγανακτήσεως.

Ὁ δ' ὠδύρετο πρὸς αὐτόν.

«Μωρέ,» εἶπεν ὁ Μένων σεσηρὸς μειδιῶν. «Θέλων νὰ κατασκάψῃς τεῖχος ἐρείδεις τοὺς ὤμους πρὸς αὐτό; Κατακλίθητι παρ' αὐτῷ καὶ κοιμήθητι, ἐν καιρῷ δὲ θὰ καταῤῥεύσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου!» —

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXIII.

ΤΑ ΔΙΟΝΥΣΙΑ.

Μετὰ διπλασίας λαμπρότητος, μετὰ διπλασίας σπουδῆς ἤγοντο μετὰ τὴν ἐκ τῆς βαρείας τοῦ πολέμου ἀνάγκης ἀνακούφισιν αἱ χειμεριναὶ ἑορταὶ ἐν Ἀθήναις.

Ἀλλὰ τέλεον ἀπηλλάγη νῦν τῶν δεσμῶν ἡ φαιδρὰ χαρά, ἐξ οὗ μαλακωτέρα ἡ αὔρα τῆς θαλάσσης προσπνεῖ καὶ ἡ μεγίστη τῶν τοῦ Βάκχου ἑορτῶν, ὁ χρόνος τῶν μεγάλων, ἢ ἀστικῶν Διονυσίων ἤρξατο ὑποφώσκων. Διότι ἐν μὲν τοῖς δρυμοῖς ἐπιφαίνονται οἱ γῦπες, εὔθυμοι δὲ τερετίζουσιν ἐν τῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παραλίᾳ αἱ ἀλκυόνες καὶ φαιδραὶ λαλοῦσιν ἐπὶ τῶν στεγῶν αἱ χελιδόνες, ἐαρίζουσι δ' οἱ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ Πεντελικοῦ καὶ Λυκαβηττοῦ θάμνοι, ἐαρίζονται δ' οἱ λειμῶνες ἴοις καὶ ἀνεμώναις καὶ ἡρανθέμοις καὶ κρόκοις, καὶ ἡ τῆς ἑσπέρας ἐν τῷ λειμῶνι καταλειπομένη καλαῦροψ καλύπτεται μέχρι τῆς πρωΐας ὑπὸ τῶν βλαστανουσῶν βοτανῶν καὶ τῆς πόας.

Καὶ οἱ ἐν τῷ λιμένι δὲ ναυτίλοι ἀνασπῶνται μὲν τὰς ἀγκύρας, λύουσι δὲ τὰ ἀπόγεια, ἐπαίρουσι δὲ τοὺς ἱστούς, παραδίδουσι δὲ τὰ ἱστία τοῖς ἀνέμοις. Ὡσαύτως δ' ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου νέα κίνησις φαίνεται· διότι οἱ θεωροὶ τῶν συμμάχων πόλεων καὶ νήσων ἔρχονται εἰς Ἀθήνας ἐν καιρῷ τῆς ἑορτῆς ταύτης κομίζοντες τοὺς φόρους.

Ἐκ τούτου βρίθουσι μὲν τὰ πανδοκεῖα, βρίθουσι δ' αἱ οἰκίαι τῶν Ἀθηναίων τῶν μακρόθεν ἐρχομένων ξένων. Στεφάνοις δ' ἐστεφανωμένοι καὶ ἑορτασίμως ἐνδεδυμένοι περιφέρονται ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπὸ πρωΐας πλῆθος ἐγχωρίων καὶ ξένων, διὰ στεφάνων κοσμοῦνται καὶ οἱ ὑπαίθριοι βωμοὶ καὶ οἱ Ἑρμαῖ, καὶ παμμεγέθεις κρατῆρες ἵστανται παρ' αὐτοῖς μεστοὶ τοῦ δώρου τοῦ Βάκχου, ὑπὸ τῶν πλουσίων παρεχόμενοι καὶ προσφερόμενοι εἰς ἐλευθέραν χρῆσιν τοῖς ἀπόροις. Αὖθις δὲ προσφέρει ὁ Ἱππόνικος ἐν τῷ Κεραμεικῷ ξένοις τε καὶ ἐγχωρίοις ποτὰ καλῶν παρ' ἑαυτὸν πάντας τοὺς βουλομένους καὶ εὐωχῶν αὐτοὺς ἐν ὑπαίθρῳ ἐπὶ τῶν κισσοέντων στρωμάτων.

Λήθη δ' ἔλαβε πάντας τῶν ταλαιπωριῶν τοῦ πολέμου καὶ αἱ ἔριδες τῶν μερίδων ἀνακωχὴν ἄγουσιν, ὡς καὶ αἱ ἄλλως ἀκαταπαύστως προκόπτουσαι ἐπιβουλαὶ τοῦ Διοπείθους ἡσυχίαν χρόνον τινὰ ἔχουσι. Χαρὰ δὲ καὶ εἰρήνη πανταχοῦ ἐπικρατεῖ. Καὶ ἀντηχοῦσι μὲν πανταχοῦ φαιδραὶ παιδιαὶ καὶ εὔθυμος γέλως καὶ ὀξύτερον ἐκσφενδονίζεται τὸ σκῶμμα καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὐτραπελωτέρα φαίνεται ἡ γλῶσσα τῶν Ἀθηναίων, κακῶς δ' ὅμως ἔπασχεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ὁ βίαιόν τι ἐργαζόμενος, ὁ ἐπιβουλεύων κακόν τι πολίτῃ τινὶ Ἀθηναίῳ. Διότι ὁ τοιοῦτος οὐδὲ τὴν μέθην προφασιζόμενος ἠδύνατο νὰ σωθῇ καὶ πάντως ἐκινδύνευε περὶ τῆς ψυχῆς.

Ἀλλά, διὰ τί βλέπει τις τοσαύτας χαριέσσας γυναῖκας περιφερομένας ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν; Τίνες εἶναι αἱ χαροπαί, πολύκοσμοι, ἐπαγωγοὶ καὶ περικαλλεῖς γυναῖκες; Εἶναι ἱερόδουλοι ἐκ τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἱέρειαι τῆς χαρᾶς, αἵτινες ἐλθοῦσαι ἐκ πασῶν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἵνα συνεορτάσωσι τὴν φαιδροτάτην καὶ ἀκολαστοτάτην τῶν ἑορτῶν τῶν Ἀθηναίων, ἐπηύξησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐγχωρίων ἑταιρῶν.

Ἀλλ' ἴδε! Ὁποῖον κρᾶμα ξένων, πλανήτων προσείλκυσεν ἡ φαιδρά, πολυάνθρωπος διονυσιακὴ ἑορτή! Ἴδετε τοὺς πολυπλάγκτους γόητας καὶ θαυματοποιούς, τοὺς ἡλιοκαεῖς ἐκείνους καὶ μελάγχρωτας τὴν ὄψιν! Ἴδετε, ὅπως ἐπ' ὀφθαλμῶν ἁπάντων τὰ ξίφη καταπίνουσιν, ἢ φλόγας πυρίνους ἐκ τοῦ στόματος ἐξερεύγονται! Ἴδετε τὰς Θεσσαλίδας ἐκείνας τὸν ξιφισμὸν ὀρχουμένας ἐν μέσῳ τοῦ χάσκοντος ὄχλου! Οὐδὲν τῶν θαυμάτων ἐλλείπει, οὐδ' αὐτὰ τὰ κινούμενα νευρόσπαστα, ἡ ἔκπαλαι χαρὰ τῶν παίδων, οὐδ' ὁ ποικιλόστολος πυρρίχιστὴς πίθηκος.

Καὶ κάπηλοι δ' ἐκ τῶν ἐγγὺς καὶ μακρόθεν ἐλθόντες ἔπηξαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐν μέσῃ τῇ πληθούσῃ ἀγορᾷ καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ παρὰ τῷ Ἰλισσῷ.

Καὶ ἀγροτῶν δὲ θίασοι συμμιγνυόμενοι τοῖς ἀστοῖς κοινωνοῦσιν αὐτοῖς τῆς ἐκ τῆς ἑορτῆς χαρᾶς, συναθροίζονται περὶ τοὺς κεχαρισμένους αὐτοῖς θηβαίους αὐλητάς, οἵτινες συνήθως αὐλοῦντες περιέρχονται τοὺς δήμους, ἢ μεταφέρουσι καὶ εἰς τὴν πόλιν τὴν κεχαρισμένην αὐτοῖς κατὰ τὰ κατ' ἀγροὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διονύσια παιδιάν, τὰ ἀσκώλια, ἐν οἷς ἤλλοντο γυμνόποδες ἐφ' ἑνὸς σκέλους ἐπάνω ἀσκῶν ἀληλιμμένων καὶ πεφυσημένων καὶ ἐπειρῶντο μὲν νὰ μὴ καταπέσωσι, καταῤῥέοντες δὲ πολὺν γέλωτα ἐκίνουν.

Ἔτι μᾶλλον δ' ἀνειμένη χαρὰ ἐπικρατεῖ ἐν ταῖς ἀγυιαῖς ἅμα τῇ νυκτὶ ἐπερχομένῃ. Διότι τότε κωμάζουσιν οἱ κωμασταὶ φέροντες μὲν κρόταλα καὶ δᾷδας ἐν χερσίν, ἐστεφανωμένοι δὲ στεφάνοις, αἵ τε γυναῖκες ἀνδρικῶς ἐνδεδυμέναι καὶ οἱ ἄνδρες γυναικεῖα ἐνδύματα φέροντες, κροτοῦντες δὲ τὰς χεῖρας, κροτοῦντες δὲ τὰ κρόταλα καὶ διὰ τούτων σημαίνοντες τὸν ῥυθμὸν ὡς καὶ διὰ τῶν βαρυτάρβων τυμπάνων, καὶ ψάλλοντες.

Πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ μετημφιεσμένοι, ὧν τινες μὲν εἶχον ἀλείψαντες μόνῃ τῇ τρυγὶ τὸ πρόσωπον, ἢ μίλτῳ, ἢ ἄλλως ἐνσκευάσαντες ἑαυτοῖς φύλλα, ἢ φλοιοὺς δένδρων, τινὲς δὲ ποικίλα προσωπεῖα ἔφερον εἴτε σεμνά, εἴτε γελοῖα. Ἐνταῦθα μὲν περιφέρεται ὁ κερασφόρος Ἀκταίων, ἐκεῖ δ' ὁ πολυόφθαλμος Ἄργος, περαιτέρω δ' ἡ εἰς ἵππον ὑπαλλαττομένη Εὐίππη. Γίγαντες δὲ καὶ Τιτᾶνες καὶ Κένταυροι πατάσσουσι τὸ ἔδαφος, ἡ Μέθη παραφόρως βαδίζει, ἡ Πειθὼ σαίνει τοὺς διαβάτας, ἡ Ἀπάτη παράγει αὐτούς, ἡ Ὕβρις μαίνεται καὶ ἄλλα μορμολύκεια ἀναμιγνύονται τῷ θιάσῳ.

Πυκνότατοι δ', ἢ μᾶλλον ἄπειροι περιφέρονται ἀνὰ τὰς ἀγυιὰς οἱ τραγόποδες Σάτυροι καὶ οἱ ἀναφαλαντίαι Σειληνοί, οἱ πολιοὶ οὗτοι, ἀλλ' ἀείποτε εὔθυμοι πάπποι Σάτυροι φέροντες ἀειθαλεῖς κισσίνους στεφάνους. Καὶ Βακχευταὶ δὲ βακχεύουσι φέροντες, ὡς θύρσον, ὄσχον κισσόδετον.

Ἀκόλαστος δ' εὐθυμία καὶ δὴ μέθη πανήμερος καὶ πάννυχος θεωρεῖται ὡς εὐσεβὲς πρὸς τὸν θεὸν καθῆκον ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις.

Ὁ δὲ θεὸς αὐτὸς ἀποδεικνύει ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δικαίως φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἐλευθερέως· διότι καὶ οἱ δεσμῶται αὐτοὶ ἀπολύονται τῶν εἱρκτῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ τοῖς νεκροῖς αὐτοῖς χοὰς ἐπάγουσιν, ἵνα καταπραΰνωσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, αἵτινες οὐχὶ ἀφθόνως τὴν χαρὰν τῶν ζώντων προσβλέπουσι. Διότι, ὡς οἱ εὐλαβεῖς αὐτῶν νομίζουσιν, ἀνέρχονται αἱ ψυχαὶ τῶν τελευτησάντων ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις καὶ ἀναμιγνύονται κρυφῇ τῇ χορείᾳ τῶν θιασωτῶν καὶ ἐκ τούτου πολλὰ προσωπεῖα ἐγκρύπτουσιν ἀσάρκους νεκρῶν κεφαλάς . . .

Ἡ δὲ δέσποινα Τελεσίππη μασᾶται ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις φύλλα παλιούρου καὶ περιχρίει τὰς θύρας πίσσῃ, ἵνα οὕτως ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, ὅπερ ἐπαπειλοῦσι τοῖς ζῶσιν ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις αἱ φθονεραὶ σκιαὶ τῶν νεκρῶν.

Ἀληθῶς δ' ἀποτρόπαιος σχεδὸν ἦτο ἡ θέα τῶν τῇδε κἀκεῖσε τῆς νυκτὸς ἐν ταῖς σκοτειναῖς ἀγυιαῖς ἐπιφαινομένων λαμπρῶν δᾳδων καὶ τῶν φανταστικῶν θιάσων, οἵτινες τῇδε κἀκεῖσε ἐπιφαινόμενοι καὶ μανικῶς θορυβοῦντες παρήλαυνον.

Ἀλλ' ἤδη μέγας θίασος παρελαύνει τὰς ὁδούς, αἵτινες ἀπὸ τοῦ Ληναίου εἰς τὸ θέατρον ἄγουσι. Προπέμπουσι δ' οἱ θιασῶται τὴν εἰκόνα τοῦ Διονύσου ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ληναίῳ ἱεροῦ εἰς τὸ θέατρον, ἵνα στήσωσιν αὐτὴν ἐν μέσῳ τοῦ ἑορτάζοντος πλήθους παρὰ τὴν θυμέλην. Εἶναι δ' ἡ εἰκὼν αὕτη, ἣν νῦν φέρουσι, νέον τι ἔργον, ἔργον τῶν χειρῶν τοῦ πυρωποῦ Ἀλκαμένους. Ὡς δ' ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὁ Φειδίας τὸ νέον αὐτοῦ λαμπρὸν ἔργον παρὰ τῷ παλαιῷ ξοάνῳ τῆς Ἀθηνᾶς ἔστησεν, οὕτω νῦν ἵσταται καὶ ἐν Ληναίῳ παρὰ τῷ παλαιῷ, σεμνῷ καὶ ἀπερίττῳ ἀγάλματι τοῦ Διονύσου τὸ νέον λαμπρὸν ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους. Τοῦτο δὲ φέρουσι νῦν ἐν πομπῇ μετὰ φωτὸς εἰς τὸ μέγα θέατρον τοῦ Διονύσου. Περιστοιχίζουσι δ' αὐτὸ θίασοι Βακχευτῶν, ἡγουμένου μανικοῦ τινὸς θιάσου, ὃς φαλλὸν φέρει καὶ ᾄσματα εἰς τιμὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ Πριάπου ᾄδει, τοῦ θιάσου τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν Ἰθυφάλλων.

Ἵσταται δ' ἡ πομπὴ ἐν ταῖς σχισταῖς ὁδοῖς καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἵνα σπονδὰς ποιήσηται, ἢ θυσίας προσενέγκῃ.

Βρίθουσι δ' αἱ ὡς ξυστοὶ κατεσκευασμέναι στέγαι τῶν οἰκιῶν θεατῶν, ὧν πολλοὶ δᾷδας καὶ λύχνους ἐν χερσὶν ἔχουσι. Καὶ γυναῖκες δὲ παρίστανται ὡς θεαταί. Αἱ δὲ παιδιαὶ καὶ τὰ σκώμματα τῶν ἐπὶ τῶν ξυστῶν ἀναμιγνύονται τῇ ἀκολασίᾳ τοῦ ἐν ταῖς ἀγυιαῖς ὄχλου.

Ὁ δὲ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης φαίνεται ἐλθὼν ἐπ' ἄκρον τῆς μανικῆς ἀκολασίας καὶ ἡγούμενος τοῦ θιάσου αὐτὸς ἑαυτοῦ ἀκολαστότατος ἐγένετο.

«Ἐνθυμεῖσθε,» ἔλεγε μεγάλῃ τῇ φωνῇ πρὸς τοὺς Ἰθυφάλλους, «ὅτι ἡμεῖς οἱ ἀείποτε βακχεύοντες καὶ μαινόμενοι σήμερον ἐν τοῖς Διονυσίοις καθῆκον ἔχομεν διπλασίως νὰ βακχεύωμεν καὶ νὰ μαινώμεθα, ἐὰν μὴ θέλωμεν νὰ ὑστερήσωμεν καὶ ἥττονες νὰ φανῶμεν τῶν νηφαλιωτάτων τούτων μικροπολιτῶν Ἀθηναίων!»

Τοιαῦτα δὲ λέγων ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ παρορμῶν τοὺς ἑταίρους παρήλαυνε τοὺς ἄλλους θιάσους πάντας τοὺς Ἀθηναίους γνωρίζων καὶ τοῖς πᾶσι γνώριμος.

Ὡς δ' ἡ νὺξ ἐπῆλθε, κελεύσας νὰ προπορευθῶσιν οἱ λαμπτηροφόροι, ὡδήγησε τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν θορυβώδει πομπῇ, ἡγουμένης τῆς μουσικῆς, πρὸ τῶν οἰκιῶν καλῶν παρθένων καὶ παίδων, ἵνα κωμάσῃ ἐπ' αὐτούς. Οἱ δὲ μουσικοὶ ἦσαν αὐλητρίδες καὶ κιθαρίστριαι ἐνδεδυμέναι, ὡς Μαινάδες. Ὡς δὲ καὶ οἱ συναντώμενοι ἠκολούθουν τῇ πομπῇ, ἐλάμβανεν αὔτη κατὰ μικρὸν τὴν ὄψιν θιάσου Βακχευτῶν συνηθροισμένων περὶ τὸν Διόνυσον.

Τέλος δ' ὁ ἀκόλαστος, πάροινος Ἀλκιβιάδης συλλαμβάνει νεανικήν τινα ἑταίραν, Βακχίδα καλουμένην, ἣ διαπλανώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μενος συνήντησε, καὶ ἐξαναγκάζει αὐτὴν ν' ἀκολουθήσῃ τῇ πομπῇ ἀποκαλῶν αὐτὴν μὲν Ἀριάδνην, ἑαυτὸν δὲ Βάκχον.

Ἐλθὼν δὲ πρὸ τῆς οἰκίας τῆς Θεοδότης πρῶτον μὲν ἐκώμασεν καὶ ἐπ' αὐτήν, εἶτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ πάντων τῶν θιασωτῶν.

Ἡ δὲ Θεοδότη ἀπὸ πολλοῦ μὲν ἤδη οὐδόλως εἶχεν ἰδοῦσα τὸν Ἀλκιβιάδην παρ' ἑαυτῇ καὶ ἐκ τούτου σφοδρότερος ὁ ἔρως αὐτῆς ἐγένετο· νῦν δ' ἔβλεπε μὲν τὸν ἐρώμενον νεανίαν αὖθις ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ', ὁπόσον ἀλγεινή, ὁπόσον δυσάρεστος ἦτο τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἡ ἐπίσκεψις αὕτη! Διότι μεμεθυσμένος ἤρχετο ἡγούμενος μανικοῦ θιάσου. Καὶ τοῦτο μὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συγχωρήσῃ αὐτῷ, ἀλλὰ παρὰ τοῦτο ἦγε καὶ νεανικὴν ἀνθηρὰν ἑταιρίδα μεθ' ἑαυτοῦ, ἣν εὐθὺς ἅμα εἰσελθὼν ὡς τὴν ἑαυτοῦ Ἀριάδνην αὐτῇ συνέστησε καὶ ἧς τὰ θέλγητρα δαψιλέστατα ἤρξατο ἐγκωμιάζων.

Μετὰ τοῦτο παρεσκευάζετο συμπόσιον ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς χαλεπαινούσης Θεοδότης, ἥτις φανερῶς μὲν οὐδόλως ἀντέτεινε πρὸς τοῦτο, κρυφῇ δ' ἠσθάνετο τὴν καρδίαν διαῤῥηγνυομένην ὑπὸ τοῦ ἄλγους. Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης προτρέπων αὐτὴν εἰς εὐθυμίαν καὶ ἀκολασίαν ἤρξατο διηγούμενος ἐν τῇ μέθῃ περὶ μανικῶν τινων πράξεων, ἃς αὐτῇ ταύτῃ τῇ νυκτὶ εἶχε διαπράξας, ἐκαυχᾶτο, ὅτι σώφρονά τινα παρθένον ἐν μέσῳ τῷ Ληναίῳ ἐν τῇ τύρβῃ τῶν ἑορταζόντων εἶχε φιλήσας, καὶ ἐνεκωμίαζε τὸ ἔθος τὸ ἀπαλλάττον τῶν δεσμῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις τοὐλάχιστον τὰς Ἀθίδας. Διηγεῖτο δὲ καὶ περὶ τῆς Ἱπαρέτης, τῆς χαριεστάτης θυγατρὸς τοῦ Ἱππονίκου, ὅτι φλέγεται ὑπ' ἔρωτος πρὸς αὐτὸν καὶ ὅπως ἐρυθριᾷ, ὁσάκις αὐτὸν προσβλέπει, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ κατεγέλα τῶν θρυπτικῶν ἅμα τε καὶ αἰδημόνων καὶ παρθενικῶν αὐτῆς τρόπων. Ἔλεγε δὲ καὶ περὶ τῆς Κόρης, τῆς ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Ἀθήνας μετοικισθείσης ποιμενικῆς παιδίσκης, τοῦ καταγελαστοτάτου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ βαυκοτάτου πλάσματος τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον, οὗπερ ἀντὶ πάσης τιμῆς ἔπρεπε νὰ γένηται κύριος, καὶ προσετίθει, ὅτι ἄσμενος μὲν θὰ προὔδιδε τὴν λαμπρὰν Σιμαίθαν, τὸν νέον τοῦτον θαυμαστὸν ἀστέρα τοῦ κάλλους, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ ἀφίστατο τῆς δυσπειθοῦς ἀρκαδικῆς παιδίσκης.

Μετὰ ταῦτα ἐμέμφετο τῇ Θεοδότῃ ὁ πάροινος νεανίας τὸ σιγηλὸν καὶ ταλαίπωρον ἦθος.

«Θεοδότη,» ἀνεφώνησεν, «αἰσχροπρόσωπος ἐγένου! Ἡ κλαυθμώδης αὕτη ὄψις δύσμορφον ἀποδεικνύει τὸ πρόσωπόν σου. Οὕτως ὑποδέχονται ἀρχαῖον φίλον, ὡς ἐμέ; Τί κατηγορεῖς ἐμοῦ; Ἀκολασίαν; Ἀλλὰ δὲν ἐδίδαξάς με σὺ αὐτὴ τὴν ἀκολασίαν ταύτην; Ἐπελάθου τῶν εὐθύμων ἐκείνων ἡμερῶν καὶ νυκτῶν, ἐν αἷς ἐδίδασκές με πάντα τὰ τῆς φαιδρᾶς, ἀκολάστου ἀπολαύσεως; Καὶ σήμερον; Τί δηλοῖ τὸ σκυθρωπὸν τοῦτο ἦθος; Διὰ τί νῦν ἀλλοῖος νὰ φαίνωμαι, ἢ οἷος τότε ἤμην, ὅτε ὡς μάλιστα ἀλλήλους ἐστέργομεν καὶ εὐθυμοτάτας μετ' ἀλλήλων ὥρας διήγομεν; Ἔσο συνετή, Θεοδότη! Ἐνθυμοῦ τοὺς ἐρωτομανεῖς, ὧν ἡ ἀνιαρὰ μανία τοσοῦτον ὀχληρὰ ἄλλοτέ σοι ἦτο καὶ ὧν ἀνηλεῶς καταγελῶσα ἄλλοτε ἐξεδίωκες τῆς οἰκίας σου. Πῶς; Σὺ αὐτὴ νῦν ἐρωτομανὴς ἐγένου; Δύναταί τις τοσοῦτον αἰσχρῶς νὰ καταπροδῷ τὰ ἄριστα τῶν αὐτοῦ ἀξιωμάτων, τὸ ἐρασμιώτατον ἑαυτοῦ ἦθος; Ἔσο αὖθις φαιδρὰ καὶ ἀνειμένη, Θεοδότη! Χάρισαι ἡμῖν μίαν τῶν ἀρίστων μιμητικῶν ὀρχήσεων! Ἄγε! Ἐγώ τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀπαιτοῦμεν τοῦτο. Ἄφες θαυμάσωμέν σε αὖθις ἐν ὅλῃ σου τῇ λαμπρότητι!»

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Ἀλκιβιάδης. Ἀλλ' ἡ Θεοδότη ἠδυνάτει νὰ κατάσχῃ ἔτι τὰ δάκρυα. Δι' ὃ ἀποκρινομένη σφοδρῶς ἔψεγεν αὐτὸν καὶ ἐλοιδόρει, ὑβριστὴν καὶ ἄπιστον καὶ μιαρὸν καὶ ἀνοικτίρμονα ἀποκαλοῦσα.

«Τί ἐγκαλεῖς ἐμοί,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὅτι σὺ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτὴ ἠλλοιώθης, ὅτι πρεσβυτέρα ἐγένου καὶ ὅτι ἀπώλεσας τὴν φαιδρότητα τῆς νεότητος; Μέμφου κάλλιον τῷ χρόνῳ, ὃς πάντας ἡμᾶς μεταβάλλει. Καὶ ἐγὼ εὐκόλως ὑπομένω τοῦτο, ὅτι ἐκ νέου Σατύρου ἐν τῷ μεταξὺ γηραιός, φαλακρὸς Σειληνὸς ἐγενόμην. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν καὶ ὡς φάλανθος Σειληνὸς εἶμαι πάντοτε φαιδρός, σὺ δὲ χαλεπῶς τοῦτο φέρεις καὶ λυσσῶσα ὑβρίζεις καὶ ψέγεις ἐμέ τε καὶ τὸ πεπρωμένον, ὅτι δὲν εἶσαι ἔτι χαρίεσσα, ἀνθηρά, φαιδρὰ νεᾶνις, ὡς ἡ Ἱπαρέτη, ἢ ἡ Σιμαίθα, ἢ ἡ Βακχὶς αὕτη. Ἐὰν θέλῃς πάντως εἰς νεαρὰν παρθένον νὰ μεταβληθῇς, ὕπαγε εἰς Ἄργος. Διότι ἐκεῖ, ὡς λέγεται, ὑπάρχει ἱερόν τι καὶ ἐν αὐτῷ πηγή τις, ἐν ᾗ λουσαμένη αὖθις ὡς παρθένος θὰ ἐξέλθῃς. Καὶ ἡ Ἥρα δ' αὐτή, ὡς οἱ ποιηταὶ διηγοῦνται, λούεται ἐνίοτε ἐν τῇ πηγῇ ταύτῃ, ἵν' ἀρεστὴ αὖθις φαίνηται τῷ πατρὶ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Ἐὰν δ' αὐτὸς ὁ γηραιὸς θεοπάτωρ χαίρῃ ἔτι τοῖς τοιούτοις, διὰ τί νὰ μὴ χαίρω καὶ ἐγὼ τοῖς τοιούτοις, ὁ θαλερὸς νεανίας, ὁ Ἰθύφαλλος;»

Οὕτω διετέλει χαριεντιζόμενος ὁ πάροινος Ἀλκιβιάδης. Ἀλλ' ἡ Θεοδότη ἐξηγριωμένη ἐκ τῶν χαριεντισμῶν τούτων ὠδύρετο καὶ ἐθρήνει καὶ δὴ καὶ εἰς μανιώδεις ἐξερράγη ὕβρεις κατὰ τῆς νεαρᾶς Βακχίδος, ὥστε ὁμοία πρὸς μαινομένην ἐφαίνετο.

«Ἴδε τὸν χρηστὸν ἑταῖρον Καλλίαν,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὃς ταύτην ἀρχὴν ἔχει, ἅπαξ μόνον, οὐδέποτε δὶς εἰς ἐπίσκεψιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γυναικὸς νὰ ἔρχηται. Ἀλλ' ἐγώ — δὲν ἐπανηρχόμην ἱκανὸν χρόνον εἰς τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας σου; Πρὸς τοῦ χαρίεντος Ἔρωτος, δὲν ἦλθον πολλάκις τῆς ἑσπέρας εἴτε μόνος εἴτε μετὰ πολλῶν φίλων χρυσόμηλα μὲν τοῦ Διονύσου ἐν τῷ κόλπῳ φέρων, τὸν λεύκινον δὲ στέφανον τοῦ Ἡρακλέους πορφυραῖς ταινίαις διαπεποικιλμένον ἐπὶ τῆς κόμης; Ἀλλὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐν τῷ μέλλοντι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θὰ ἐπαναλάβω. Διότι οὐδέποτε θὰ ἐπανέλθω ἐνταῦθα οὔτε μόνος, οὔτε μετ' ἄλλων! Ὑπάγωμεν φίλοι! Ἀνιαρὰ εἶναί μοι ἡ ἐνταῦθα διατριβή! Χαῖρε, Θεοδότη!»

Ταραχθεῖσα δ' ὑπὸ τῆς ἀπειλῆς ταύτης ἡ Θεοδότη ἐκώλυσε τὸν χαλεπαίνοντα νὰ μὴ ἀπέλθῃ καὶ ὑπισχνεῖτο κατέχουσα τὰ δάκρυα, ὅτι θὰ προσενεχθῇ, ὅπως αὐτὸς ἤθελεν.

«Ἄγε δή!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «τέλεσον, ὅ,τι πρότερον ἀπήτησα! Ἐπίδειξον τὴν ἐγκωμιαζομένην τέχνην σου ἅπαξ ἔτι!»

«Τί θέλεις νὰ παραστήσω ὀρχουμένη;» ἠρώτησεν ἡ Θεοδότη.

«Πρὸ μικροῦ ἔτι παρορμωμένη ὑπὸ τοῦ κέντρου τοῦ μανικοῦ πάθους,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὡς ὁμοιοτάτη ἦσο πρὸς τὴν Ἰώ, ἥτις ὑπό τινος ὑπὸ τῆς Ἥρας πεμφθέντος οἴστρου οἰστρουμένη ἀπονενοημένη διέτρεχε πάσας τὰς χώρας. Ἐπίδειξον ἡμῖν λοιπόν, ἐὰν θέλῃς, τεχνικῶς καὶ καλῶς, ὅ,τι πρότερον ἐν ἀπαρέστῳ, ἀγρίᾳ ἀληθείᾳ παρέστησας!»

Σιγῶσα δ' ἤρξατο ἡ Θεοδότη μιμητικῶς ὀρχουμένη τὴν Ἰώ.

Ὠρχεῖτο δὲ πρὸς τὸν αὐλὸν τὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰνάχου, ὅπως δῆλα δὴ ἐρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διὸς κατεδιώκετο ὑπὸ τῆς Ἥρας, ὅπως τῇ διαταγῇ ταύτης δεδεσμευμένη ἐφυλάττετο ὑπὸ τοῦ πολυοφθάλμου Ἄργου καὶ ὅπως τέλος, φονευθέντος τοῦ φύλακος, οἰστρήλατος, ὑπὸ τῆς ἀδιαλλάκτου Ἥρας καταδιωκομένη πάσας τὰς χώρας περιήρχετο.

Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς μόλις κρατοῦσα ἑαυτῆς ἡ Θεοδότη ἐδέξατο τὴν πρόκλησιν χαλεπαίνουσα. Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐφαίνετο, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῆς διεκαίετο καὶ ὅλη διεχεῖτο, εἰς ὅ,τι παρίστη. Ἐκ τούτου τοσοῦτον θαυμαστῶς τεχνικὴ καὶ τοσοῦτον διάπυρος ἐφάνη κατὰ τὴν μιμητικὴν ταύτην ὄρχησιν, ὥστε πάντες οἱ θεαταὶ κατεκηλήθησαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ', ὡς ἤδη ἤρξατο μιμουμένη τὰς ταλαιπώρους πλάνας τῆς Ἰοῦς καὶ ἐκφαίνουσα τὸν ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς Ἥρας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῆς πεμφθέντος οἰστροφόρου ζῴου φόβον καὶ ἐν ταὐτῷ ἀγρίως καὶ μανικῶς σχηματιζομένη, ὡς τῷ φόβῳ τῆς φευγούσης καὶ ἡ λύπη ἐπὶ τῇ ἀπολεσθείσῃ ἐρωτικῇ εὐδαιμονίᾳ ἐφαίνετο μιγνυομένη, τότε κατὰ μικρὸν ἡ ὄψις καὶ τὸ ὅλον ἦθος τῆς Θεοδότης φοβερὸν καὶ καταπληκτικὸν σχεδὸν ἐγένετο. Διότι ὑπεκρίνετο τὴν μαινομένην, οἰστρηλατουμένην, ἀπονενοημένην ὡς φυσικώτατα.

Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν δὲν ὑπεκρίνετο μόνον· διότι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς βλοσυροὶ γενόμενοι περιεδινοῦντο φρικωδῶς ἐν τοῖς κοιλώμασι, τὸ στῆθος ἐκύμαινε καὶ τὰ σεσηρότα χείλη ἐκάλυπτεν ἀφρός.

Τοσοῦτον δ' ἄγριαι καὶ σφοδραὶ ἐγένοντο τέλος αἱ κινήσεις αὐτῆς, ὥστε ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ ἑταῖροι ἐκπλαγέντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτήν, ἵνα κατάσχωσι καὶ περιστείλωσι τὴν ἀχαλίνωτον μανίαν.

Καὶ ἤδη ἤρξατο καταπραϋνομένη πως ἡ τὴν Ἰὼ ὑποκρινομένη Θεοδότη. Περιέβλεπε δ' ἀμβλυωπῶς πάντας κύκλῳ, ἐμειδία, ὡς παράφρων, προσεφώνει πάντας κύκλῳ ἀλλοκότοις ὀνόμασιν. Οὕτω τὸν μὲν Ἀλκιβιάδην αὐτὸν ὡς Δία ἐξελάμβανε, τὸν δ' ὡς Σεληνὸν ἐσκευασμένον Καλλίαν ὡς τὸν πατέρα Ἴναχον, τὸν δὲ νέον Δῆμον ὡς τὸν πολυόφθαλμον Ἄργον. Ἀλλ' αἴφνης ἀτενίσασα εἰς τὴν Βακχίδα ἐξεφλέγη καὶ αὖθις καὶ ἐξεμάνη. Ἐπαρωμένη δὲ τῇ πονηρᾷ Ἥρᾳ ἤθελε νὰ ὁρμήσῃ ἐπ' αὐτήν . . .

Ἀλλ' ἤδη ἦτο παράφρων . . .

Ἀπειρηκυῖα δὲ κατέπεσε τότε κλαυθμηρίζουσα καὶ πεφυρμένως καὶ ἀνοήτως λαλοῦσα.

Καὶ ἔφριξαν μέν πως ὅ τε Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ ἑταῖροι, ἀλλὰ μεμεθυσμένοι ὄντες τὴν μὲν Θεοδότην κατέλιπον τῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεραπείᾳ τῶν δούλων, αὐτοὶ δ' ὥρμησαν παραφόρως ἔξω, ἔνθα ὁ ἴλιγγος τῆς θορυβώδους βακχικῆς χαρᾶς παρέσυρεν αὐτούς.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ νέα διονυσιακὴ πομπὴ ἤγετο. Προῦπεμπον δ' οἱ πομπεῖς νῦν τὸ παλαιότατον ἐξ Ἐλευθερῶν εἰς Ἀθήνας κομισθὲν ξόανον τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου ἐκ τοῦ Ληναίου εἰς μικρόν τι ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τῇ Ἀκαδημείᾳ κείμενον ἱερόν, ἐν ᾧ ἐν παλαιοτάτοις χρόνοις ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ θεοῦ ἱδρυμένη ἦτο. Ἔφερον δ' ἑκάστου ἔτους ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὴν εἰκόνα ἐπὶ μικρὸν χρόνον εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἕδραν.

Ἐπέμπετο δὲ νῦν ἡ πομπὴ δὴ αὕτη.

Ἦσαν δ' οἱ προπέμποντες νῦν τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ πολυάριθμοι καὶ μεγαλοπρεπεστάτη, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, ἡ πομπὴ παρὰ τὸν τέως ἐν συνηθείᾳ ἁπλοῦν τρόπον τῶν πατέρων. Ἑβριθον δ' αἱ ὁδοί, δι' ὧν ἡ πομπὴ διήρχετο, καὶ πάντες οἱ ξυστοί, ἀφ' ὧν τοὺς παρερχομένους νὰ ἴδωσιν ἠδύναντο, θεατῶν, οἵτινες καὶ αὐτοὶ κεκοσμημένοι δι' ἰοδέτων στεφάνων ἑορταστικὴν τὴν ὄψιν παρεῖχον.

Ἡγοῦντο δὲ τῆς πομπῆς θίασοι Σατύρων καὶ Σειληνῶν ἐρυθρὰ ἱμάτια ἐνδεδυμένων καὶ κισσίνους στεφάνους περιβεβλημένων.

Εἶτα δ' ἐφέρετο ἐστεφανωμένος βωμὸς περιστοιχιζόμενος ὑπὸ πορφυροσχημόνων παίδων, οἵτινες ἐν χρυσοῖς τρυβλίοις λιβανωτὸν καὶ σμύρναν καὶ κρόκον ἔφερον.

Ἠκολούθουν δ' ἔπειτα πολλοὶ συμβολικὰ προσωπεῖα φέροντες, πρῶτον μὲν γέρων τις διπρόσωπον προσωπεῖον φέρων τὸν χρόνον παριστάν, εἶτα δ' αἱ νεαραί, εὐθαλεῖς Ὧραι καρποὺς φέρουσα ἑκάστη τῆς ἑαυτῆς ὥρας, ἔπειτα δὲ μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένη γυνή, τὰ σύμβολα τῆς διονυσιακῆς ἑορτῆς περιβεβλημένη, καὶ τέλος περικαλλὴς νεανίας, οὗ τὸ προσωπεῖον τὸν εὔθυμον Διθύραμβον παρίστη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τούτοις δ' ἠκολούθει ὅμιλος τριάκοντα κιθαριστῶν χρυσοῦς στεφάνους ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φερόντων καὶ χρυσᾶς λύρας κρουόντων.

Ἀλλ' ἤδη ἠρχετο μεγαλοπρεπὴς τετράκυκλος ἅμαξα, ἐφ' ἧς ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἐφέρετο. Αὐτὸς δ' ὁ θεὸς κροκωτὸν χιτῶνα περιβεβλημένος καὶ ἐπ' αὐτῷ χρυσόστικτον πορφυροβαφὲς ἱμάτιον ἐκράτει ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ κύλικα πλήρη μαρμαρυγώδους οἴνου. Καὶ παρ' αὐτῷ μὲν ἵστατο κολοσσιαῖος χρυσοῦς κρατήρ, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ ἦτο ἐκπεπταμένον σκιάδειον, ὡς στέγη, ἐξ οὗ τὰ φύλλα τοῦ κισσοῦ καὶ τῆς ἀμπέλου ἐκ πολλῶν χλοερῶν κλημάτων ἐκρέμαντο. Ἡ δ' ἅμαξα αὐτὴ περιεβάλλετο ὑπὸ στεφάνων καὶ πέριξ ἐκοσμεῖτο διὰ τραγικῶν καὶ κωμικῶν προσωπείων, ὧν τὰ μὲν σεμνὰ καὶ σπουδαῖα, τὰ δὲ γελοῖα καὶ σεσηρότα τοὺς πέριξ προσέβλεπον.

Ἦσαν δὲ περὶ τὸν θεὸν Βακχευταὶ καὶ Βάκχαι λελυμένην τὴν κόμην ἔχουσαι, ἐστεφανωμένοι κληματίσιν ἀμπέλου, ἢ κισσοῦ, ἢ κυκλαμίνου.

Τῇ δ' ἁμάξῃ ταύτῃ εἵπετο ἄλλη, ἐφ' ἧς ἐπίχρυσος ληνὸς ἦτο. Καὶ ἡ μὲν ληνὸς μεστὴ ἐντέχνως κατεσκευασμένων σταφυλῶν ἦτο, τριάκοντα δὲ Σάτυροι ἱστάμενοι περὶ αὐτὴν ἐν τῇ ἁμάξῃ προσεποιοῦντο, ὅτι ἐπάτουν ἐν τῇ ληνῷ τὰς σταφυλὰς καὶ ἦδον φαιδρὸν ἐπιλήνιον ᾆσμα πρὸς αὐλόν. Ἔρρει δὲ τὸ εὐῶδες ὑγρὸν καθ' ἅπασαν τὴν ὁδὸν εἰς ἀσκὸν ἐκ δορᾶς πάνθηρος κατεσκευασμένον καὶ τὸν ἀσκὸν τοῦτον περιέκλυζον Σάτυροι καὶ Σειληνοί, οἵτινες πίνοντες καὶ θορυβοῦντες ἐδέχοντο τὸν οἶνον εἰς τὰς ὑποβαλλομένας κύλικας.

Τρίτη δ' ἅμαξα εἵπετο, ἐφ' ἧς μαρμαῖρον, κισσοστεφὲς ἐκ λαμπροῦ λίθου κατεσκευασμένον σπήλαιον εὑρίσκετο, ἐξ οὗ πάντων τῶν ἑλληνικῶν οἴνων πηγαὶ ἀνέβλυζον. Καὶ ἐστεφανωμέναι μὲν Νύμφαι ἐκάθηντο μειδιῶσαι περὶ τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πηγὰς ταύτας, περιστεραὶ δὲ περιεπέτοντο τὸ σπήλαιον καὶ ἐξεπέτοντο καὶ εἰσεπέτοντο καὶ ἐφίλουν ἀλλήλας καθήμεναι ἐπὶ τῶν θαλερῶν κλάδων τοῦ κισσοῦ. Σάτυροι δὲ καὶ Σειληνοὶ ἐπειρῶντο νὰ συλλάβωσιν αὐτὰς καταφευγούσας εἰς τὸν κόλπον τῶν Νυμφῶν.

Ἠκολούθουν δὲ χοροὶ παίδων ᾀδόντων καὶ τούτοις οἱ εὐγενεῖς Ἀθηναῖοι ὀχούμενοι ἐπὶ γαύρων ἵππων καὶ ὄπισθεν αὐτῶν νεανίαι φέροντες χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πομπικὰ σκεύη τῇ λατρείᾳ τοῦ Διονύσου ἀφιερωμένα.

Μαινόμενοι δὲ θίασοι εἵποντο τούτοις, Βακχευταὶ καὶ ἄλλοι προσωπεῖα φέροντες, οἵτινες ἐν ἀκολάστῳ διαθέσει τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς πομπῆς γελοίως ἐμιμοῦντο.

Ἔστη δ' ἡ πομπὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ παρὰ τῷ βωμῷ τῶν δώδεκα ὀλυμπίων θεῶν, καὶ ἐκεῖ χοροὶ ἀνδρῶν καὶ παίδων ἤρξαντο ψάλλοντες τὸν διθύραμβον καὶ χορεύοντες ἐν ῥυθμικαῖς ὀρχηστικαῖς κινήσεσι περὶ τὸν βωμόν.

Ὅτε δὲ τὰ μὲν ἄσματα ἐκόπασαν, ἡ δὲ διονυσιακὴ χορεία κατέλιπε τὴν ἀγοράν, παράξενόν τι καὶ λίαν θαυμαστὸν θέαμα ἐπεσπάσατο τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων.

Ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις δῆλα δὴ ἤρξαντο ἐπιπολάζοντες καὶ πραγματευόμενοι ἐν Ἀθήναις πλανῆταί τινες ἱερεῖς τῆς Κυβέλης, οὓς συνήθως Μητραγύρτας ἐκάλουν, καὶ ἱερεῖς σαβάζιοι, ἀπόστολοι τοῦ ἀρχικῶς μὲν ὁμοίου τὴν φύσιν τῷ Διονύσῳ, ἀλλὰ πολὺ τὸ μυστηριῶδες ἔχοντος θεοῦ Σαβαζίου, ὡς καὶ ἄλλοι ἐνθουσιασταί, οἵτινες ἐπειρῶντο ν' ἀνορθώσωσι καὶ ἀνακαινίσωσι τὴν μυστικὴν σοφίαν τοῦ Ὀρφέως.

Οἱ Σαβάζιοι δ' οὗτοι ἐκήρυττον καὶ ἐσέμνυνον ἰσχυρόν τινα σωτῆρα τοῦ κόσμου, ὃς ἔμελλε νὰ λύσῃ τοὺς ἀνθρώπους πάντων τῶν κακῶν, καὶ δι' οὗ οἱ θνητοὶ πάσης ποθεινῆς σωτηρίας ἔμελλον νὰ κοινωνήσωσιν, αὐτὸν δὴ τὸν Σαβάζιον. Περιέτρεχον δὲ τὰς ὁδοὺς αὐτοί τε καὶ οἱ Μητραγύρται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φέροντες τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ, ἢ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν καὶ ὀρχούμενοι πρὸς τὰ κύμβαλα καὶ τὰ ἀσιατικὰ τύμπανα μανίαν, ὡς οἱ Κορύβαντες, προσποιούμενοι. Ἐμαστιγοῦντο δὲ καὶ ἠκρωτηριάζοντο, ὡς οἱ ἐπὶ τοῦ Τμώλου ἱερεῖς τῆς Κυβέλης, καὶ ταῦτα καὶ τοῖς μυουμένοις συνίστασαν. Οὕτω περιεπορεύοντο τὰς χώρας ἐπαιτοῦντες καὶ φέροντες τὰ ἱερὰ ἐπὶ ὄνων ἐπώλουν μυστικὰ καθαρτήρια καὶ ἐπηγγέλλοντο, ὅτι καὶ τὴν μῆνιν τῶν θεῶν ἠδύναντο ἀντὶ χρημάτων νὰ λύσωσι καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς τετελευτηκότας νὰ ἁγνίσωσιν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ν' ἀπαλλάξωσι τῶν ταλαιπωριῶν τοῦ Ταρτάρου. Ἐν ἑνὶ δὲ λόγῳ ἀπεδείκνυον ἑαυτοὺς πωλητὰς καὶ μεσίτας τῆς θείας ἀντιλήψεως.

Διέκειντο δὲ νῦν οἱ Ἕλληνες οὐχὶ λίαν χαλεπῶς πρὸς τοιαύτας μυστηριώδεις λατρείας καὶ ἐκ τούτου ἤρξατο αὕτη τῇδε κἀκεῖσε ῥιζοβολοῦσα ἐν ταῖς ψυχαῖς τινων.

Πρὸς τὴν τοιαύτην δὲ διάπειραν τῆς μεταφυτεύσεως τῆς σκυθρωπῆς καὶ μυστηριώδους ταύτης λατρείας ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν φαιδρὰν Ἑλλάδα, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, μάλιστα ἡ Ἀσπασία χαλεπῶς διέκειτο καὶ διὰ παντὸς δυνατοῦ τρόπου κατεπολέμει αὐτὴν ἔχουσα τολμηρὸν σύμμαχον κατὰ τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων ἀγυρτῶν καὶ γοήτων τὸν εὔθυμον, νεαρὸν Ἀλκιβιάδην, ὃς οὐ μόνον ἀκατάληπτα τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ μυσαρὰ ἐθεώρει.

Ἐν τῇ ἑορτῇ λοιπὸν τῶν Διονυσίων οἱ πλανῆται οὗτοι Μητραγύρται καὶ Σαβάζιοι πιστεύοντες, ὅτι καιρὸς παρείχετο νέους μύστας καὶ λάτρεις τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος Σαβαζίου καὶ τῆς μανικῆς καὶ τρομερᾶς αὐτοῦ λατρείας νὰ προσελκύσωσι, περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς ἐστεφανωμένοι, ὡς συνήθως, φύλλοις αἰγείρου καὶ μαράθρου καὶ κρατοῦντες ὄφεις ἐν χερσίν, οὓς ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἐτίνασσον, ὠρχοῦντο πρὸς τὸν κορυβαντιῶντα πάταγον τῶν κυμβάλων καὶ τυμπάνων τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μανικὴν ὄρχησιν, τὴν σίκιννιν, μαστιγούμενοι καὶ καθαιματούμενοι ἐνώπιον τοῦ περιστοιχίζοντος αὐτοὺς ὄχλου.

Εἷς δὲ τῶν Μητραγυρτῶν τούτων συναθροίσας ἐν τούτῳ ὄχλον πολὺν περὶ ἑαυτὸν ἐδίδασκε δεινῶς σχηματιζόμενος καὶ κραυγάζων τὸν λόγον τοῦ θείου σωτῆρος Σαβαζίου. Ἔλεγε δὲ περὶ μυστηριωδῶν τελετῶν καὶ δὴ περὶ τῆς ὑψίστης καὶ τῷ θεῷ ὡς μάλιστα κεχαρισμένης συνηθείας τῆς λατρείας τοῦ Σαβαζίου, περὶ τοῦ ἑκουσίου ἀκρωτηριασμοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ τὸ πλῆθος ἐπεκροᾶτο τῆς διδασκαλίας καί τινες συγκεκινημένοι πως περὶ τὸν Μητραγύρτην ὠστίζοντο, ἄφνης προσέρχεται ὁ θίασος τῶν μανικῶν, παροίνων Ἰθυφάλλων καὶ οἱ θιασῶται ἤκουσαν τοῦ ξένου ἀγύρτου περὶ τῆς λατρείας τοῦ Σαβαζίου καὶ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ λέγοντος.

«Πῶς;» ἀνέκραξεν ὁ ἀκόλαστος ἡγεμὼν τῶν Ἰθυφάλλων, «περὶ ἀκρωτηριασμοῦ τολμῶσι νὰ λέγωσιν ἐνταῦθα ἐν μέσῳ τῆς ἀμέτρου βακχικῆς χαρᾶς! Οὐδέποτε! Τοιοῦτοι λόγοι δὲν πρέπει νὰ θρυλῶνται ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἐφ' ὅσον ἂν Ἰθύφαλλοι ὑπάρχωσιν.»

Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ θίασος τῶν παροίνων καὶ ἀκολάστων νεανιῶν ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Μητραγύρτην καὶ παρέσυρε καὶ ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὸ οὐχὶ μακρὰν κείμενον ὄρυγμα, τὸ βάραθρον, ἐνθυμούμενος τὴν τιμωρίαν, ἣν πρὸ πολλοῦ εἶχεν ὁμόσας ὅτι θὰ λάβῃ παρὰ τῶν τοιούτων. — —

Ἐν ταῖς περικωμαζούσαις δὲ Βάκχαις εὑρίσκοντο καὶ αἱ μαθήτριαι τῆς Ἀσπασίας.

Διότι πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἀπολαύσωσι τῆς ἐλευθερίας αἱ ἐλευθέρως παιδευθεῖσαι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐν αἷς καὶ αὐταὶ αἱ μὴ ἐλευθέρως παιδευθεῖσαι πάντα δεσμὸν ἐρρήγνυον καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἐπήδων;

Καὶ ἡ ἀρκαδικὴ δὲ ποιμενικὴ παιδίσκη, καίπερ ἄκουσα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐνεσκευασμένη προσωπεῖον Βάκχης, παρεσύρθη ὑπὸ τῆς ἀχαλινώτου χορείας.

Πρὸς τοῦτο δ' εἶχε συνεργήσας πολύ, ὡς φαίνεται, ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης, ἵνα ἔλθῃ μετὰ τῶν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Ἀσπασίας Βακχῶν καὶ ἡ Κόρη.

Καὶ ἐμειονέκτει μὲν ἡ Κόρη τῶν συμπαικτριῶν ἐν τῷ κάλλει, ἀλλ' ἄκαμπτος καὶ θαυμαστῶς σπουδαία οὖσα ἐπέθηγε τὴν ἀκολασίαν τοῦ νεανίου καὶ ἐξέφλεγεν αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε προπετὴς νὰ φαίνηται.

Χάριν τῆς Κόρης λοιπὸν ἠκολούθει μετὰ τῶν ἑταίρων ταῖς μαθητρίαις τῆς Ἀσπασίας δυσγνώριστος γενόμενος ὑπὸ τοῦ προσωπείου τοῦ Σατύρου, ὅπερ ἔφερεν. Εἶχε δ' ἐν νῷ οὐχὶ μικρόν τι, ἀλλ' ἢ ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἄκαμπτον Ἀρκάδα ἀπὸ τῶν συμπαικτριῶν, ἤ, ἂν ἠστόχει τούτου, βίᾳ ν' ἁναρπάσῃ αὐτὴν καὶ ν' ἀπαγάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν.

Παίζοντες λοιπὸν καὶ σκώπτοντες οἱ μὲν ἄλλοι Σάτυροι ἠκολούθουν ταῖς ἄλλαις Βάκχαις, ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐβάδιζε παρὰ τὴν Κόρην· ἀλλ' αὕτη ἀνυπότακτος, ὡς πάντοτε, ἦτο.

Ἀλλ' αἴφνης ἐν ἐρήμῳ τινί, ἐπιτηδείᾳ εἰς ἐπιτέλεσιν τῆς ἐπιβολῆς ὁδῷ, νεύσαντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, οἵ τε ἑταῖροι καὶ αὐτὸς ὁρμῶσιν ἐπὶ τὴν παιδίσκην, ἵν' ἀπαγάγωσιν αὐτήν, ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες νῦν ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος σκότους.

Ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἀρκάδος ἐξηγέρθη τὸ αὐτὸ θάρρος, δι' οὗ ἄλλοτέ ποτε εἶχε τρέψασα εἰς φυγὴν τὸν προσβαλόντα Σάτυρον. Ὡς δὲ τότε δαλὸν ἐκ τῆς ἐν τῷ δάσει πυρᾶς ἀπέσπασε καὶ δι' αὐτοῦ τὸν αὐθάδη εἰς φυγὴν ἔτρεψεν, οὕτω καὶ νῦν ἁρπάσασα τὴν καιομένην λαμπάδα ἐκ τῆς χειρὸς μιᾶς τῶν φίλων ἐπάταξε δι' αὐτῆς τὸ πρόσωπον τοῦ συγκεκαλυμμένου ἐχθροῦ Ἀλκιβιάδου οὕτως, ὥστε τὸ μὲν προσωπεῖον αὐτοῦ ἀναφθὲν αὐθωρὸν λαμπρὰν φλόγα ἀνέπεμψεν, αὐτὸς δὲ τεταραγμένος ὑπεχώρησε. Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκκαρπουμένη ἡ Κόρη ἔφυγε σπουδῇ μετὰ τῆς εὐκινησίας τῆς φευγούσης δορκάδος καὶ ἐν βραχεῖ ἀφανὴς ἐγένετο οὐδὲν ἴχνος τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν διωκτήρων καταλιποῦσα.

Ἀπνευστὶ δὲ καὶ μετὰ παλλομένης καρδίας διέδραμε τὰς ὁδούς, ἕως οὗ ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας.

Ὅ,τι δ' ἡ Κόρη τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ταῖς Βάκχαις ἦτο, τοῦτο ἦτο καὶ ὁ νέος Μανῆς, ὁ τρόφιμος τοῦ Περικλέους, ἐν τοῖς Σατύροις.

Καὶ οὗτος δὲ βίᾳ μὲν ἠναγκάσθη νὰ φορέσῃ τὸ προσωπεῖον, ἄκων δ' ἠκολούθησε τῷ Ξανθίππῳ καὶ Παράλῳ, ἵνα μετάσχῃ τῆς μανικῆς παιδιᾶς. Ἀλλ' ἀηδὴς καὶ δὴ φοβερὰ ἐφαίνετο αὐτῷ ἡ περὶ αὐτὸν τύρβη καὶ ἡ εὐθυμία τῶν ἑορταζόντων, ἥτις νῦν ὅλως ἀκόλαστος ἀπέβη. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ μανικὸς Μένων προσεφέρετο νῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοσοῦτον ἀναιδῶς, ὅσον καὶ ὁ κύων αὐτοῦ. Τέλος δὲ κατεῖδεν ὁ Μανῆς, ὅτι πάντων τὰ σκώμματα αὐτοῦ ἐστοχάζοντο, ἀλλ' ἄπορος ὢν δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκρίνηται πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τοὺς παιγνιώδεις λόγους, οὓς κατ' αὐτοῦ ἐξετόξευον.

«Προσέχετε!» ἔλεγόν τινες κύκλῳ, «ὁ σκυθρωπὸς οὗτος Σάτυρος εἶναι ὕποπτος! Πολλάκις ἐν τοῖς Διονυσίοις αἱ φθονεραὶ σκιαὶ τοῦ Ἅιδου, ἢ καὶ ὁ Θάνατος αὐτός, ἢ ὁ Λοιμὸς εἰσέρπυσαν εἰς τοὺς ζῶντας προσωπεῖα λαβόντες. — Ἀποσπάσατε τὸ προσωπεῖον αὐτοῦ! Τίς οἶδεν, ὁποῖον φρικαλέον πρόσωπον θὰ ἴδωμεν!»

Ταῦτα ἀκούσας ὁ νεανίας ἐταράχθη καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦσαν ᾐσθάνετο. Δι' ὃ παρωθήσας διὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ βραχιόνων τὸ πλῆθος ἐτράπη ἐπὶ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν φέρουσαν.

Ἐλθὼν δ' εἰς τὴν οἰκίαν εἰσέρπυσε κρυφῇ εἰς τὸν ξυστόν, ὃς ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ὅλως ἔρημος ἦτο. Ἐκεῖ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ καθεσθεὶς ἐπὶ λιθίνης τινὸς ἕδρας ἀπέσπασε τὸ προσωπεῖον, ἔθηκεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ καὶ ἐβυθίσθη εἰς λογισμούς.

Μεγάλην δὲ δυσθυμίαν προὔφαινε τὸ τοῦ προσώπου ἦθος καὶ κρύφιον ἄλγος ἐφαίνετο κατέχον τὸ στῆθος αὐτοῦ. Διότι ἀφιστάμενος τῆς θορυβώδους χαρᾶς τῆς διονυσιακῆς ἑορτῆς ἔπραττε τοῦτο ἴσως οὐ μόνον ἐξ ἀπεχθείας καθ' ὅλου πρὸς τὰς τοιαύτας ἀπολαύσεις, ἀλλὰ καὶ ἐκ ταραχῆς τινος, ἥτις ἔκ τινος βαθείας καὶ ἰσχυρᾶς λύπης ἐκράτει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον.

Ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον ἐκάθητο ὁ Μανῆς ἐκεῖ σύννους καὶ περιαλγὴς βλέπων τὰ πρὸ τῶν ποδῶν καὶ ἔχων τὸ προσωπεῖον παρ' ἑαυτῷ, ὅτε αἴφνης παρέστη ἡ Ἀσπασία.

Ἔκπληκτος δ' ἀνέβλεψε. Σιγηλὴ δ' ἡ δέσποινα τοῦ οἴκου προσέβλεψε χρόνον τινὰ τὴν δύσθυμον καὶ σκυθρωπὴν ὄψιν τοῦ νεανίου καὶ εἶτα ἤρξατο λέγουσα φιλοφρόνως·

«Διὰ τί, Μανῆ, περιφρονεῖς τοσοῦτον τὰς ἡδονὰς τῶν ὁμηλίκων σου; Δὲν καταλαμβάνει σε ἡ αἴσθησις ἐκείνη, ἥτις τοὺς ἄλλους εἰς ἀπόλαυσιν τῆς ἀνθηρᾶς, βραχείας, οὐδέποτε ἐπανερχομένης νεότητος παρορμᾷ;»

Ἀλλ' ὁ Μανῆς ἔκπληκτος ἠτένιζεν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνετο.

«Καρατρύχει τὴν ψυχήν σου ἴσως ἄλγος τι;» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία. «Ἴσως δυσαρέστως μένεις ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ καὶ προτιμᾷς παρ' ἄλλοις νὰ διάγῃς τὸν βίον; Ἴσως κρυφῇ δι' ὀργῆς ἔχεις τὸν Περικλέα, ὅτι ἀπήγαγέ σε ἐκ Σάμου καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ὡς ἴδιον υἱὸν παιδεύει;»

Τοὺς λόγους τούτους τῆς Ἀσπασίας ἀκούσας ὁ νεανίας ἀνέστη αὐτομάτως ἐκ τῆς ἕδρας καὶ σφοδρῶς μορφάσας ἀπέκρουσε πᾶσαν τοιαύτην ὑπόνοιαν διὰ τῶν ἀποτρεπτικῶν μορφασμῶν ἅμα τε καὶ τοῦ δακρύου, ὅπερ ἐν τῷ αὐτῷ ἐκβλύσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνέπλησεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ἡ μὲν Ἀσπασία ἐξηρεύνα αὖθις τὴν ἀφορμὴν τῆς δυσθυμίας ἐκείνης, ὁ δὲ Μανῆς, ὁτὲ μὲν ἐξέπεμπε στεναγμόν, ὃς τοῦ στήθους αὐτοῦ ἄκοντος ἐξέφευγεν, ὁτὲ δ' ἠρυθρία. Ἔτρεμε δ' ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐν ταὐτῷ καὶ δὲν ἐτόλμα μὲν ν' ἀναβλέψῃ, ἀλλ', ἂν ποτε τοῦτο ἐποίει, οἱ μέλανες αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἐξέφαινον ἄλγος τι ἐπικλῶν τὴν ψυχήν.

Καὶ ἦτο μὲν καθ' ὅλου τὸ ἦθος τοῦ νεανίου λίαν ἄκομψον καὶ ἄκαμπτον, ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου εἶχέ τι τὸ μαλθακὸν καὶ ἴσως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ τὸ παρθενικόν.

Προσέβλεπε δ' αὐτὸν ἡ Ἀσπασία μετά τινος περιέργου συμπαθείας, ἣν διεγείρει τὸ ἀσύνηθες, τὸ ἀλλόκοτον, τὸ αἰνιγματῶδες.

Ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον αὐτὸν ἐθεώρει, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνεπεδοῦτο ἐν αὐτῇ ἡ γνώμη, ὅτι κρύφιόν τι ἄλγος κατέτρυχε τὴν ψυχὴν τοῦ νεανίου.

Ἦτο ἴσως ἔρως ὁ τὸ ἄλγος προξενῶν; Ἀλλ' εἰς τίνα ἠδύνατο νὰ τείνῃ ὁ μυστηριώδης οὗτος ἔρως; Ἴσως εἷς τινα τῶν νεανικῶν συμπαικτριῶν; Ἀλλὰ τούτων ἀπείχετο ὁ πάντοτε αἰδήμων καὶ αἰσχυντηλὸς Μανῆς. Δὲν ἐπειράθησαν σπουδῇ πολλάκις αἱ νεάνιδες νὰ ἑλκύσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν εὔθυμον κύκλον καὶ δὲν ἀπέβη πάντοτε ματαία ἡ διάπειρα;

Αἴφνης δὲ γνώμη τις ἐνέπεσε τῇ Ἀσπασίᾳ. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἐνεῖχέ τι τὸ γελοῖον καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς παρεῖχεν αὐτῇ εὐθυμίαν . . .

Ἀλλ', ὁσάκις ὁ νεανίας ἦρε τὸ ἔμψυχον αὐτοῦ βλέμμα ἐπ' αὐτήν, ἧττον γελοία ἡ γνώμη ἐκείνη ἐφαίνετο καὶ ἡ Ἀσπασία ἠσθάνετο ἑαυτὴν κατεχομένην ὑπὸ σφοδροῦ τινος οἴκτου, ὃς ξένος σχεδὸν τῇ φύσει αὐτῆς ἦτο.

Δι' ὃ οὐδόλως ἐπαύετο ψέγουσα διὰ προσηνῶν λόγων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν ἄνανδρον δυσθυμίαν τοῦ σιγηλοῦ νεανίου καὶ παρορμῶσα αὐτὸν εἰς τὴν τῇ νεότητι ἁρμόζουσαν φαιδρότητα.

Ἐν ᾧ δ' ἡ Ἀσπασία οὕτω περὶ τὸν νεανίαν ἠσχολεῖτο, ἐκάθητο ἡ Κόρη μόνη ἐν τῷ ἐρήμῳ περιστύλῳ τῆς οἰκίας. Ἐπανελθοῦσα δῆλα δὴ ἐκ τῆς ἀγρίας δίνης τῆς διονυσιακῆς χαρᾶς ἐκαθέσθη ἥσυχος ἐκεῖ καὶ ἀποσπάσασα τὸ προσωπεῖον τῆς Βάκχης κατέθηκεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῇ. Οὕτως ἐκάθητο ἔτι ἐκεῖ σύννους καὶ φροντιστική, ὅτε ὁ Περικλῆς τυχαίως ἐπανερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν διήρχετο τὸ περίστυλον.

Ἐξεπλάγη δ' ὁ Περικλῆς ἰδὼν τὴν Κόρην οὕτω μόνην καὶ σύννουν παρὰ τῷ κατακειμένῳ προσωπείῳ καθημένην.

Ἦλθε δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ ἠρώτησε περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς ἐσπευσμένης ἐπανόδου καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν συμπαικτριῶν, μεθ' ὧν πρότερον ἐξῆλθεν.

Ἀλλ' ἡ Κόρη ἐσίγα. Ἔχουσα δ' ἔτι τὸν στέφανον ἐν τῷ κόλπῳ, ὃν ὡς Βάκχη ἐφόρει, ἔπαιζεν ἀσυνειδήτως τοῖς ἄνθεσιν αὐτοῦ, ὧν τὰ πέταλα οἱ δάκτυλοι ἀπέσπων. Ἐκ τούτου τὸ ἔδαφος περὶ αὐτὴν κεκαλυμμένον ἦτο ὑπὸ τῶν ἐκδρεπομένων πετάλων τῶν ἀνθῶν.

Ἀλλόκοτον δ' ὄψιν παρεῖχεν ἡ παρθένος ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου. Διότι ἡ στάσις τοῦ σώματος, ὡς ἐκεῖ ἐκάθητο καὶ ὡς ἔπαιζε τῷ στεφάνῳ, τὸ αὐστηρὸν τοῦ ὠχροῦ προσώπου, ἡ σκευὴ καὶ τὰ σύμβολα τῆς Βάκχης, ἅτινα ἐφ' ἑαυτῆς καὶ παρ' ἑαυτῇ εἶχεν, ἀπετέλουν ἐναντίωσίν τινα προκαλοῦσαν σχεδὸν τὸ μειδίαμα.

Εἶπε δ' αὖθις ὁ Περικλῆς προσβλέπων αὐτήν·

«Οὐδέποτε, ὅσον ἐνθυμοῦμαι, εἶδον Βάκχην τοσοῦτον σκυθρωπὸν βλέπουσαν. Μοὶ φαίνεται δ', ὦ Κόρη, ὅτι ἀσμένως θὰ μετήλλαττες τὸν θύρσον ἀντὶ τῆς καλαύροπος. — Δὲν ἔχει οὕτω; — Δὲν χαίρεις διαιτωμένη ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ποθεῖς ἴσως τὰ οἰκεῖα ὀρεινὰ δάση, τοὺς ἀμνοὺς καὶ τὰς χελώνας;»

Ἡ δὲ Κόρη ἀνέβλεψε χρόνον τινὰ εἰς τὸν Περικλέα στρέψασα ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμούς, οἵτινες πρὸς τὰς τῆς δορκάδος ἠδύναντο νὰ παραβληθῶσι, καὶ εἶτα προσέβλεψεν αὐτὸν λυπηρότερον μέν, ἢ ὅσον πρότερον, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ διὰ βλέμματος ἀκάκου καὶ παιδικοῦ, ἐν ᾧ ἐξεφαίνετο ἡ ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς ἐξερχομένη συγκατάθεσις.

«Θέλεις νά σε ἐκπέμψωμεν εἰς τὴν πατρίδα;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς οἰκείως καὶ προσηνῶς. «Εἰπὲ φανερῶς, παιδίον, καὶ θὰ πράξω πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα ἐπαναγάγω σε εἰς τὴν φίλην πατρίδα, ἔνθα ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία σου εἶναι. Θέλεις νὰ καταλίπῃς τὴν οἰκίαν ταύτην, Κόρη; Εἰπέ!»

Θαυμαστῶς δ' ἐνήργησαν οἱ λόγοι οὗτοι ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀρκαδικῆς παιδίσκης. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἀκτίς τις, ὡς ἀκτὶς χαρᾶς, ἐξέλαμψεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτῆς, ἀλλ' αἴφνης ὡς ὑπὸ νέας τινὸς γνώμης καταληφθεῖσα ἠτένισεν αὖθις σύννους τὰ πρὸ τῶν ποδῶν, ὠχρίασε καὶ ἐν ταὐτῷ τὸ μὲν στῆθος ἤρξατο κυμαῖνον, δάκρυον δ' ἐκβλύσαν περιέκλυσε ὑποτρέμον τὰς βλεφαρίδας.

«Εἰπὲ φανερῶς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅ,τι ἐπιθυμεῖς, καὶ ὅ,τι ἐλλείπει σε, ἵνα εὔθυμος διάγῃς ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ. Ὑπάρχει τι ἀληθῶς, ὅπερ ἐλλείπει σε!»

Εἶπε δὲ ταῦτα ὁ Περικλῆς ἐντόνως πως καὶ ἐν ταὐτῷ προσέβλεπε τὴν παιδίσκην προσδοκῶν τὴν ἀπόκρισιν.

«Θέλεις ν' ἀπέλθῃς ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης;» εἶπεν αὖθις.

Ἡ δὲ Κόρη ἔσεισεν ἄναυδος καὶ περίλυπος τὴν κεφαλήν.

«Ἡ δυσθυμία σου λοιπὸν φαίνεται οὐδένα λόγον ἔχουσα,» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς, «ὡς μελαγχολία τις, ἥτις, ὡς νόσος, καταλαμβάνει τὴν ψυχήν. Καταπόλεμησον αὐτήν, τέκνον μου! Μὴ παράδιδε σαυτὴν τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς, ἀλλ' ἀπόκρουε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτήν! Ἴδε, καὶ ἐμοῦ ἐνίοτε θέλει νὰ κρατήσῃ ὁ δαίμων τῆς δυσθυμίας, ἀλλὰ παλαίω πρὸς αὐτόν. Ὁ βίος εὔθυμος πρέπει νὰ εἶναι ἡμῖν καὶ χαρᾶς πρόξενος. Διότι ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ ζηλῶμεν τοὺς νεκρούς. Δὲν βλέπεις δ', ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι θέλουσι νὰ εἶναι εὔθυμοι καὶ εὐτυχεῖς καὶ φαιδροί, ν' ἀπολαύωσι μετ' ἀλλήλων τῆς ζωῆς; Διὰ τί σὺ ἐπιζητεῖς τὴν ἐρημίαν; Δὲν θέλεις καὶ σὺ εὔθυμος καὶ εὐτυχὴς νὰ εἶσαι;»

Καὶ αὖθις δ' ἀνέβλεψεν ἡ Κόρη ἀκάκως εἰς τὸν Περικλέα καὶ εἶπε μικρὸν ἐπισχοῦσα·

«Εἶμαι εὐτυχής, ὁσάκις εἶμαι μόνη!»

«Παράδοξον παιδίον!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς.

Προσέβλεψε δὲ καὶ αὖθις τὴν Κόρην σιγηλὸς καὶ σύννους. Καὶ δὲν ἦτο μὲν ἡ Κόρη καλή, καὶ ἡ παρθενικὴ αὐτῆς χάρις οὐδόλως ἠδύνατο νὰ κατακηλήσῃ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ παρθενικῇ δὴ ἐκείνῃ χάριτι, ἐν τῇ παιδικῇ ἐκείνῃ ἀφελείᾳ, ἐν τῷ παραδόξῳ ἐκείνῳ τρόπῳ τοῦ αἰσθάνεσθαι ὑπῆρχέ τι, ὅπερ ἰδίαν τινὰ συμπάθειαν ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ ἐν εὐγενεῖ τινι ψυχῇ.

Καὶ εἶχε μὲν εὑρὼν ὁ Περικλῆς ἐν τῇ Ἀσπασίᾳ ἐνσώματον πᾶν ὅ,τι περὶ γυναικείας χάριτος καὶ ἀρετῆς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ, ἀλλὰ νῦν παρέστη αὐτῷ αἴφνης ἀλλοία τις θηλύτης ἐν ὅλως νέᾳ, ἀνελπίστῳ μορφῇ. Διότι, ὅ,τι ἐνσώματον νῦν ἐν τῇ Κόρῃ εὕρισκεν, ἦτο διάφορον παντός, ὅ,τι τέως εἶχεν ἰδών, θαυμάσας, στέρξας.

Οὐχὶ ἐρασμία δ', οὐδὲ χαρίεσσα ἐπεφάνη νῦν αὐτῷ ἡ θηλύτης αὕτη, οὐδὲν ἧττον δ' ὅμως ταραχή τις κατέλαβεν αὐτόν οὐχ ἧττον νέα καὶ παράδοξος, ὅσον καὶ τὸ προκαλέσαν αὐτὴν ἦτο. Δι' ὃ ἐπιθεὶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀρκάδος τὴν χεῖρα συνέστησε τὴν νοσοῦσαν αὐτῆς ψυχὴν τῇ κρατερᾷ προστασίᾳ τῶν ἐπουρανίων καὶ εἶτα εἶπεν·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Δὲν θέλεις νὰ ἔλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν τῆς Ἀσπασίας;»

Ὡς δ' ἔμαθε παρά τινος τῶν δούλων, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ ξυστῷ εὑρίσκετο, ἐλάβετο φιλοφρόνως τῆς χειρὸς τὴν παιδίσκην, ἵνα προσαγάγῃ αὐτὴν τῇ οἰκοδεσποίνῃ.

Παράδοξος συντυχία! Ἐν ᾧ δῆλα δὴ χρόνῳ ὁ Περικλῆς ἐν τῷ περιστύλῳ τῆς οἰκίας ὑπὸ σπουδαίας τινὸς ταραχῆς κατειλημμένος τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς δυσθύμου ποιμενικῆς παιδίσκης ἐπετίθει, ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπέκειτο ἡ χεὶρ τῆς Ἀσπασίας, ὡς ὁ πρὸς τὸν Μανῆν διάλογος ἔληξεν, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ περιαλγοῦς ἐκ βορρᾶ νεανίου!

Καὶ ἐφαίνετο μέν, ὡς εἰ ἡ χεὶρ αὐτῆς αὕτη μετὰ μητρικῆς σχεδὸν τρυφερότητος τῶν μελάνων αὐτοῦ βοστρύχων ἐπέψαυεν, ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῆς θαλπνὸς προσηλοῦτο τῷ προσώπῳ τοῦ ἀλλοκότου νεανίου, οὐδὲν ἧττον ὅμως φαιδρότης καὶ ἀταραξία ἐπεκοιτάζετο ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου, ὑπερηφάνου μετώπου καὶ ἤρεμος καὶ μειδιῶσα προσηγόρευσε τὸν Περικλέα, ὅτε οὗτος προσάγων τὴν Κόρην προσῆλθεν.

«Προσάγω σοι τὴν δύσθυμον Κόρην,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν· «διότι οὐχ ἧττον τοῦ Μανῆ φαίνεταί μοι καὶ αὕτη δεομένη φιλόφρονος παρηγορίας.»

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς προσερχόμενος εἶχε συλλαβὼν τὸ θαλπνὸν βλέμμα, ὅπερ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τοῦ νεανίου ἔστρεφε. Δι' ὃ προκαλέσας διὰ μικροῦ νεύματος ὡδήγησεν αὐτὴν εἰς τόπον τινὰ μακράν που ἐπὶ τοῦ ξυστοῦ κείμενον, ἐν ᾧ ἀναπαυστήριόν τι εὑρίσκετο ὑπὸ τὰς ἀνθηρὰς κληματίδας.

Ἐνταῦθα διηγήσατο μὲν ἡ Ἀσπασία τῷ Περικλεῖ τὸν πρὸς τὸν Μανῆν διάλογον, διηγήσατο δ' ὁ Περικλῆς, ὅ,τι πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην διελέχθη.

Τέλος δ' εἶπεν ὁ Περικλῆς ἤρεμος καὶ σπουδαῖος·

«Μετὰ θερμῶν βλεμμάτων καὶ δὴ καὶ θωπευτικοῦ ἤθους

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐφαίνου πειρωμένη ν' ἀπαιθριάσῃς τὴν ἐπισκοτισθεῖσαν ψυχὴν τοῦ νεανίου!»

«Καὶ τοῦτο ἄγει σε εἰς τὴν δόξαν, ὅτι ἴσως προσφιλής μοι εἶναι;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Οὐδαμῶς» εἶπεν αὖθις, ἐπειδὴ ὁ Περικλῆς ἐσίγα, «οὐδαμῶς στέργω αὐτόν, διότι δυσειδὴς σχεδὸν εἶναι καὶ ἡ ἄκομψος αὐτοῦ γνάθος προσκρούει τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. Ἀλλ' ἀκαριαία τις ταραχὴ παράδοξος ὅλως κατέλαβέ με. Ἴσως ἦτο οἶκτος.»

«Γνωρίζεις ἀκριβῶς ὅλως ὅ,τι ἔρως εἶναι καὶ ὅ,τι δὲν εἶναι ἔρως;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Τί εἶναι ἔρως;» ἀνεφώνησε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία. «Ἴσως καὶ σὺ ἐν νῷ ἔχεις νά με κατατρύχῃς διὰ τῆς ἀνοήτου ταύτης ἐρωτήσεως; — Ἔρως εἶναί τι, ὅπερ ἀδύνατον ν' ἀποτρέψῃ τις ἐρχόμενον, ἀλλὰ καὶ νὰ κρατήσῃ ἀπερχόμενον . . .»

«Καὶ οὐδὲν πλέον ἔχεις περὶ αὐτοῦ νὰ εἴπῃς;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Οὐδέν, ἢ ὅ,τι πολλάκις ἤδη εἶπον,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι δῆλα δὴ αἴσθησίς τις εἶναι, ἥτις ἐξισταμένη τῆς φύσεως τύραννος καθίσταται, ὅταν πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ τὸν ἐρώμενον αὐτόματον ὄργανον. Ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν μεταλλαγὴν ταύτην ὁρμὴν πρέπει ἐμπείρως νὰ καταπνίγῃ ὁ ἔρως καὶ ν' ἀποδεικνύηται πάντοτε φιλικὸς δεσμὸς ἐλευθέρως κινῶν τὰς ψυχὰς καὶ ἐλευθέρως πάντοτε διατηρούμενος.»

«Ὁσάκις τοῦτο ἐπανελάμβανες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐφαίνετό μοι πάντοτε ἀναμφισβήτητον. Ἡ δὲ ψυχή μου ἦρεμος σκοπουμένη εἶναι τοσοῦτον πεπεισμένη καὶ νῦν ἔτι περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τούτων, ὅσον καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ τὸν φιλικὸν τοῦτον δεσμὸν τῶν ψυχῶν ἐλευθέρως συνεθέμεθα. Ὁ ἔρως ὄντως πρέπει νὰ καταπνίξῃ τὴν τυραννικὴν ὁρμὴν τὴν παρορμῶσαν αὐτὸν εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐρωμένου, ἀλλ' ἄλυτος περιπέτεται τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ψυχήν μου ἡ ἐρώτησις· Δύναται τοῦτο ὁ ἔρως; Εἶναι ἱκανὸς ὁ ἔρως νὰ κατανικήσῃ τὴν ὁρμὴν ταύτην;»

«Δύναται» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «διότι πρέπει νὰ δύνηται!»

«Δὲν δύναταί τις νὰ κρατήσῃ τὸν ἔρωτα ἀπερχόμενον ἔλεγες!» εἶπεν αὖθις σύννους ὁ Περικλῆς μικρὸν ἐπισχών. «Τί δὲ θὰ πάθωμεν, Ἀσπασία, ἐάν ποτε τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ πῦρ κατασβῇ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν;»

«Τότε θὰ εἴπωμεν,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἀπελαύσαμεν τὸ ὕψιστον τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν! Οὐχὶ ματαίως παρῆλθεν ὁ βίος ἡμῶν! Διότι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν ἐκενώσαμεν τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς ἀπολαύσαντες τῆς εὐγενεστάτης ζωῆς καὶ τοῦ ὑψίστου ἔρωτος!»

«Ἐκενώσαμεν — Ἐκενώσαμεν» — ἐπανελάμβανεν ὁ Περικλῆς βαρείᾳ τῇ φωνῇ τὴν λέξιν ἐκφέρων. «Μοὶ λέγεις λέξιν τινά, ἥτις φρίκην ἐμποιεῖ μοι.» —

«Τοῦτο εἶναι τὸ πεπρωμένον τῶν κυλίκων νὰ κενῶνται,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὡς καὶ τὸ πεπρωμένον τῶν ἀνθῶν νὰ μαραίνωνται καὶ τὸ πεπρωμένον πάσης ζωῆς νὰ φαίνηται μέν, ὅτι ἀποφθίνει, ἔργῳ δὲ ν' ἀνανεῶται αἰωνίως μεταβαλλομένη. Ἀλλ' ἔργον τῶν θνητῶν εἶναι ἐν τῇ μεταβολῇ καὶ μεταλλαγῇ ταύτῃ ν' ἀποβλέπωσιν εἰς αὐτὴν μετὰ τῆς φαιδρᾶς ἠρεμίας τῆς ἀληθοῦς σοφίας. Μωρὸν δὲ θὰ ἦτο νὰ διώκῃ τις κατὰ πόδας τὸ φεῦγον. Διότι πάντως θὰ ἔλθῃ ὁ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει τις θαρραλέος νὰ ἐκσφενδονήσῃ εἰς τὴν ἄβυσσον τὴν κύλικα, ἐξ ἧς τὸ εὐδαιμονικὸν κῦμα ἐξήφριζε. Πάντα δ' εἰς τὴν ἀκμὴν τείνουσιν, ἵνα κατακυλισθῶσιν εἶτα κατὰ τῆς κλίμακος τῆς ζωῆς εἰς τὴν φθοράν. Τὰ πάντα ῥεῖ.» — —

Μετὰ τοὺς ἀμοιβαίους δὲ τούτους λόγους ἀνέστησαν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ἵνα καταβῶσιν ἐκ τοῦ ξυστοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ', ὡς ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ τόπου, ἔνθα πρότερον τὴν Κόρην καὶ τὸν Μανῆν εἶχον καταλιπόντες, εἶδον αὐτοὺς διαλεγομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ ὅλως περὶ τὸν διάλογον ὄντας.

Ἦτο δ' ὁ ἐπὶ τῆς στέγης ξυστὸς μεταβεβλημένος ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας εἰς κῆπον. Διότι καὶ φυλλάδες σκέπην παρέχουσαι τοῦ ἡλίου καὶ μεγάλοι θάλλοντες θάμνοι ἐν ἀγγείοις πεπληρωμένοις χώματος ἐμπεφυκότες εὑρίσκοντο ἐκεῖ.

Εἷς τῶν θάμνων τούτων δ' ἀποκρύπτων τὸν Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν, ὡς ἐγγὺς ἐγένοντο, ἀφανεῖς αὐτοὺς ἐποίει τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ νεανίου καὶ τῆς παρθένου, οἵτινες παρὰ τοῦτο τοσοῦτον παραδεδομένοι τῷ διαλόγῳ ἦσαν, ὥστε ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι καὶ ἄλλοι ἐκεῖ παρίσταντο.

Ἔστησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία χρόνον τινὰ ἀκουσίως, ὡς ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς θέας. Οὐδέποτε τοὐλάχιστον πρότερον εἶχον ἰδόντες αὐτοὺς οὔτε διαλεγομένους πρὸς ἀλλήλους, οὔτε ἐπιζητοῦντας τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίαν. Διότι σιγηλῶς καὶ δυσεντεύκτως διέκειντο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς ἀλλήλους.

Ἦτο δ' αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ θέα τοῦ περιαλγοῦς Σατύρου καὶ τῆς δυσθύμου Βάκχης διαλεγομένων πρὸς ἀλλήλους θαυμαστὴ καὶ ἱκανὴ νὰ ἐπισπάσηται τὴν προσοχὴν παντὸς ἀνθρώπου.

Διηγεῖτο δ' ἡ Κόρη τῷ νεανίᾳ περὶ τῆς πατρίδος Ἀρκαδίας, περὶ τῶν περικαλλῶν ὀρεινῶν δασῶν, περὶ τῶν χελωνῶν, περὶ τοῦ θεοῦ Πανός, τῶν στυμφαλίδων ὀρνίθων καὶ τῆς θήρας τῶν θηρίων.

Μετέωρος δὲ τὴν ψυχὴν ἠκροᾶτο ὁ Μανῆς καὶ εἶτα εἶπεν·

«Εὐδαίμων σύ, ὦ Κόρη, ἡ διασώζουσα τοσοῦτον ἐναργῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάντα ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ δυναμένη ἑκάστοτε ν' ἀνακαλῇς αὐτὰ εἰς τὴν μνήμην σου. Ἀλλ' ἐγὼ ἐγρηγορὼς μὲν οὐδεμίαν μνήμην ἔχω τῶν τῆς πατρίδος καὶ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὀνειρώττων δ' ἐνίοτε μεταφέρομαι εἰς πυκνοὺς δρυμούς, ἢ βλέπω ὠμοὺς ἄνδρας ἐνδεδυμένους λασιότριχας δοράς, ὀχουμένους ἐπὶ γαύρων ἵππων καὶ τρέχοντας διὰ τῶν πεδίων. Ὁσάκις δὲ τοιαῦτα ἐν ὀνείρῳ βλέπω, περίλυπος διατελῶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νοσῶ ποθῶν τὴν πατρίδα, καίπερ στερούμενος τοιαύτης καὶ ἀγνοῶν, ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ τραπῶ, ἂν ποτε ἤθελον ν' ἀναζητήσω τὴν πατρίδα μου. Τοῦτο μόνον παρίσταταί μοι ταῦτα σκοπουμένῳ, ὅτι πρὸς βορρᾶν πρέπει νὰ τραπῶ, πάντοτε πρὸς βορρᾶν καὶ συχνὰ ἐν ὀνείρῳ βλέπω, ὅτι πρὸς βορρᾶν πορεύομαι, πάντοτε πρὸς βορρᾶν εἴς τινα ἀπωτάτω κειμένην χώραν. Σὺ δὲ διπλασίως ἀλγεῖς, Κόρη, ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δὲν δύνασαι νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα· διότι καὶ αὐτὴν καλῶς γνωρίζεις καὶ τοὺς γονέας σου καὶ εὐχερῶς θὰ ἠδύνασο ν' ἀνεύρῃς αὖθις αὐτούς. Ἀλλ', εἰπέ μοι, Κόρη, ἂν θέλεις νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, καὶ ἐγὼ εὐθὺς θά σε ὁδηγήσω κρυφῇ ἐκεῖσε καὶ θὰ παραμείνω καὶ ἐγὼ ἐκεῖ. Διότι νέος ὢν καὶ ἰσχυρὸς διὰ τί δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ζήσω μετὰ τῶν Ἀρκάδων καὶ νὰ θηρεύω μετ' αὐτῶν τὰ θηρία;»

«Ὄχι, Μανῆ,» ἔλεγεν ἡ νεᾶνις, «δὲν πρέπει νὰ ἔλθῃς εἰς Ἀρκαδίαν, διότι ποθεῖς τὸν βορρᾶν. Οὐχί, δὲν θέλω νὰ ἔλθῃς εἰς Ἀρκαδίαν, διότι θὰ ποθῇς πάντοτε τὴν πατρίδα σου. Πρέπει νὰ πορευθῇς πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ εἶτα πρὸς βορρᾶν πάντοτε καὶ ἴσως τότε θὰ εὕρῃς τὴν πατρίδα σου καὶ μίαν βασιλείαν . . .»

«Ἄσμενος θὰ ἐπορευόμην πρὸς βορρᾶν,» εἶπεν ὁ Μανῆς, «ἀλλὰ θὰ ἐλυπούμην ἐκεῖ ἐνθυμούμενος, ὅτι ἐνταῦθα εἶσαι καὶ μάτην ποθεῖς τὴν πατρίδα Ἀρκαδίαν!»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ δὲ Κόρη ἐπὶ μικρὸν μὲν ἠτένιζε σύννους κάτω, εἶτα δ' εἶπεν·

«Ἀγνοῶ, Μανῆ, ὅπως τοῦτο συμβαίνει, ἀλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι οὐχ ἧττον ἀσμένως καὶ πρὸς βορρᾶν θὰ ἐπορευόμην, ὅσον καὶ εἰς τὴν πατρίδα, ἂν ὁμοῦ ἐπορευόμεθα. Διότι νομίζω, ὅτι ἀπανταχοῦ, ὅπου ἂν ὁμοῦ πορευθῶμεν, τὴν Ἀρκαδίαν θὰ εὕρωμεν . . .»

Τοὺς λόγους δὲ τούτους ἀκούσας ὁ Μανῆς ἠρυθρίασε καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἔτρεμεν, ὡς πάντοτε, ὁσάκις ἠσθάνετο ἑαυτὸν καταλαμβανόμενον ὑπὸ μεγάλης καὶ ἐν ταὐτῷ εὐλαβοῦς τῆς ψυχῆς ταραχῆς. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἀπεκρίνετο, εἶτα δὲ μετὰ μικρὸν εἶπεν·

«Ἀλλὰ βεβαίως πολὺ ἀσμενέστερον θὰ ἐπανέλθῃς εἰς Ἀρκαδίαν, Κόρη, πρὸς τοὺς οἰκείους σου! Ἐγὼ δ' ἄσμενος θ' ἀκολουθήσω σοι καὶ θὰ γένωμαι ποιμήν. Καὶ ἐμοὶ δὲ φαίνεται, ὅτι πανταχοῦ, ὅπου ἂν σὺ ὑπάγῃς, θὰ εὑρίσκω τὴν πατρίδα μου καὶ δὴ καὶ βασιλείαν . . .»

Ταῦτα εἰπὼν ἐπέσχε καὶ ἠρυθρίασεν αὖθις. Ἀλλ' αἴφνης ταραχώδης θόρυβος παρερχομένου θιάσου Βακχευτῶν ἀντήχησε. Καὶ ἐν μὲν τῇ ὁδῷ κάτω λαμπάδες ἀνέλαμπον, ᾄσματα χαρᾶς λαμπρῶς ἀντήχουν, ἀπολελυμένη παντὸς δεσμοῦ ἀλόλυζεν ἡ χαρά — ἐνταῦθα δ' ἄνω ἵσταντο ἀντιμέτωποι ὁ νεανίας καὶ ἡ παρθένος ἀχροὶ καὶ ἄφωνοι καὶ αἰδήμονες, οὐδ' ἐτόλμα ὁ ἕτερος τῆς χειρὸς τὸν ἕτερον νὰ λάβηται καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς δ' εὐλαβούμενοι ἀλλήλους ἐπήρειδον τῷ ἐδάφει — ὁ Σάτυρος καὶ ἡ Βάκχη! —

«Ἐρῶσιν ἀλλήλων!» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. «Ἐρῶσιν ἀλλήλων οἱ δύο οὗτοι, ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἀλλόκοτον ἔρωτα αἰσθάνονται. Νομίζει τις, ὅτι αἱ ψυχαὶ μόναι ἐρῶσιν ἀλλήλων. — Λέγουσι δὲ περὶ χαρισμάτων, ἅτινα ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ νὰ χαρίσηται ἐπεθύμει . . .»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Ἀληθῶς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἐρῶσιν ἀλλήλων οἱ δύο οὗτοι, ἀλλ' αἰσθάνονται ἔρωτά τινα, οἷον ὁ Μανῆς καὶ ἡ Κόρη μόνοι νὰ ἐξεύρωσιν ἠδύναντο. Ἐρῶντες δῆλα δὴ ἀλλήλων ἀπέβαλον τὴν εὐθυμίαν, ἐγένοντο ὠχροὶ καὶ νοσηροὶ καὶ περίλυποι καί, καίπερ καλῶς γνωρίζοντες, ὅτι ἀντερῶνται, ὅμως οὐδόλως ἀπολαύουσι τοῦ ἀμοιβαίου ἔρωτος· διότι οὔτε τὰς χεῖρας τολμῶσι νὰ ὀρέξωσιν ἀλλήλοις, πολὺ δ' ἧττον νὰ φιλήσωσιν ἀλλήλους.»

«Εἶναι αἰσχυντηλός τις ἔρως,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἁγνός, ἀλγεινός, ἀφίλαυτος, ἀφεκτικός, χαριστικός. Ἴσως δ' ὁ ἔρως οὗτος διὰ τῆς σταθερότητος καὶ τῆς εὐρυθμίας ἀναπληροῖ τὴν ἡδύνουσαν θείαν ἀπόλαυσιν. Ἴσως δ' ἥκιστα ἁρμόζει αὐτῷ, ὅ,τι πρότερον περὶ τοῦ ἔρωτος εἶπες, ὅτι δῆλα δὴ ὑπόκειται τῇ τυφλῇ φυσικῇ ῥοῇ . . .»

«Νόσος τις εἶναι ὁ ἀνιαρὸς οὗτος ἔρως!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία τεταραγμένη. «Ἐπάρατος δ' ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ ἔρως οὗτος ἐξευρέθη! Οὐχὶ ἐκ τῆς ἠριγενοῦς θαλάσσης, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρκαδικῶν στυγίων ναμάτων ἀνέδυ ἡ νέα αὕτη, λευκοστεφής, λευκοπάρειος Ἀφροδίτη! Ὁ ὀδυνηρὸς οὗτος, μανικὸς ἔρως εἶναι τοσοῦτον ὀλέθριος τοῖς ἀνθρώποις, ὅσον καὶ ὁ πόλεμος, ὁ λοιμὸς καὶ ὁ λιμός. Εἶδον δὲ τὸν Ἔρωτα τοῦτον ἐν Ἐλευσῖνι ἐν τοῖς μετὰ τοῦ Θανάτου καὶ τοῦτο μόνον, ἐξ ὅσων ἐν ταῖς μυστηριακαῖς κρύπταις τῶν Ἐλευσινίων εἶδον, ἤρεσέ μοι! . . .»

Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον ἐκ τῆς κρύπτης ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, καὶ αὕτη παραλαβοῦσα τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην κατέβη εἰς τὴν οἰκίαν.

Τῇ ἑσπέρᾳ δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας συμπόσιον παρείχετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους, ὡς καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις πάντων τῶν Ἀθηναίων. Διότι ἔθος ἦτο τοῦτο ἐν τοῖς Διονυσίοις. Ἦλθον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δέ τινες ξένοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Καλλίμαχος μετὰ τῆς Φιλάνδρας καὶ τῆς Πασιφάης.

Συνῆλθον δ' οἱ ξένοι σήμερον οὐχὶ εἰς τὸ σύνηθες ἑστιατόριον, ἀλλ' ἐν τῷ ψυχεινῷ καὶ εὐρυχώρῳ περιστύλῳ, ὅπερ ἐπιπνεόμενον ὑπὸ τῆς αὔρας τῆς ὑποθέρμου ἐαρινῆς νυκτὸς τερπνοτέραν τὴν διατριβὴν παρεῖχεν.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς, ὡς συνήθως, πρωΐμως ἀνεχώρησεν.

Ἀλλ' ἀΐφνης ἦλθεν ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης μετά τινων τῶν ἑταίρων, ὃς ἐν ἀνειμένῃ διαθέσει μικροῦ δεῖν ἀνέτρεψε τὴν θύραν τῆς οἰκίας εἰσελθὼν ὁρμητικῶς καὶ ἐκαθέσθη πάραυτα μετὰ τῶν συνεταίρων ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων ἐκεῖ παρακαθημένων.

Ἀλλ' εὐθύς, ὡς οὗτος εἰσῆλθεν, ἡ μὲν Κόρη ὑπεκφυγοῦσα ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γυναικωνῖτιν, ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐννοήσας τοῦτο καὶ ἐπανορθούμενος τὴν βλάβην ἠθέλησε νὰ καθεσθῇ παρὰ τῇ Σιμαίθᾳ. Ἀλλ' αὕτη ἀπεδίωξεν αὐτὸν ὑπερηφάνως· διότι κατεφρόνει αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἀνάξια ἑαυτοῦ ἔπραξε πειραθεὶς βίᾳ νὰ ἐξαρπάσῃ τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην ἐν μανικῇ ἐρωτικῇ διαθέσει. Καὶ αἱ ἄλλαι δὲ παρθένοι καταφρονητικῶς πρὸς αὐτὸν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον προσεφέροντο. Καὶ ἐπὶ μακρὸν μὲν οὗτος ἐπειρᾶτο νὰ μεταπείσῃ τὰς ὑπ' ἀγανακτήσεως κατειλημμένας, ἀλλὰ μάτην. Τέλος δέ·

«Πῶς;» ἀνεφώνησεν, «ἡ Κόρη δραπετεύει παρ' ἐμοῦ τραχεῖα, ὡς ἄκανθα, ἣν τὸ καυματηρὸν θέρος κατάξηρον ἀποδεικνύει — ἡ Σιμαίθα ἐπιστρέφει μοι τὰ νῶτα — σύμπασαι αἱ μαθήτριαι τῆς Ἀσπασίας σπουδαῖον ὑποβλέπουσι καὶ συσπῶσι τὰς ὀφρῦς, ὡς ὁ γέρων Ἀναξαγόρας — Ἄγετε δή, ἂν πᾶσαι ὑμεῖς ἀπωθεῖτέ με, τότε θὰ τραπῶ ἐπὶ τὴν χαρίεσσαν Ἱππαρέτην, τὸ σῶφρον, αἰδῆμον, θελκτήριον, θαλερὸν θυγάτριον τοῦ Ἱππονίκου!»

«Οὐδεὶς φθόνος!» εἶπεν ἡ Σιμαίθα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Θὰ πράξω τοῦτο!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Οὐχὶ μάτην προὐκάλεσάς με, Σιμαίθα! Ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν ἀνέχεται τὰ σκώμματα! Αὔριον ὄρθρου βαθέος πορεύομαι εἰς τοῦ Ἱππονίκου καὶ αἰτοῦμαι τὴν Ἱππαρέτην. Οὕτω λαμβάνω γυναῖκα, γίγνομαι σώφρων, παραιτοῦμαι τὰς μανικὰς ἡδονὰς καὶ διατρίβω τὸν χρόνον γιγνόμενος κύριος τῆς Σικελίας καὶ ἐξαναγκάζων τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὑπακούωσιν ἐμοί!»

«Ὁ Ἱππόνικος δὲν δίδει σοὶ τὴν θυγατέρα εἰς γάμον!» ἀνεφώνησεν ὁ νέος Καλλίας. «Διότι ὑπολαμβάνει σε μέγαν ὄλεθρον!»

Γελῶντες δ' ὡμολόγησαν τοῦτο πάντες καὶ ἐπανέλαβον·

«Ὁ Ἱππόνικος δὲν δίδει σοὶ τὸ θυγάτριον εἰς γάμον· διότι ἐπικίνδυνος ὄλεθρος εἶσαι!»

«Ὁ Ἱππόνικος ἄσμενος θά μοι ἐκδῷ τὸ θυγάτριον,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης ἐντόνως, «καὶ ἂν πρότερον κόνδυλον αὐτῷ ἐντρίψω. Συντιθέμεθα τοῦτο; Ἀναδέχομαι, ὅτι πρότερον θὰ ἐντρίψω κόνδυλον τῷ Ἱππονίκῳ καὶ εἶτα θὰ αἰτήσωμαι τὸ θυγάτριον εἰς γάμον. Καὶ θὰ λάβω αὐτὴν γυναῖκα!»

«Εἶσαι κομπαστής!» ἀνεφώνησαν οἱ συμπόται.

«Ἀποδέχεσθε τὴν ῥήτραν;» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Χιλίας δραχμὰς ἐγγυῶμαι, ἐὰν θέλητε!»

«Δεχόμεθα,» ἀνεφώνησαν ὅ τε Καλλίας καὶ ὁ Δῆμος.

Ἔδωκε δὲ καὶ ἔλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν δεξιὰν καὶ ἐγένετο ἡ ῥήτρα ἐπὶ χιλίαις δραχμαῖς.

«Διὰ τί νὰ μὴ γένωμαι ἔννους καὶ σώφρων,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὅτε τοσαῦτα ἀνιαρὰ καὶ θαυμαστὰ περὶ ἐμὲ συμβαίνουσι; Δὲν ἐπήρκει δέ μοι τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν Κόρη ἐκφεύγει με, ἡ δὲ Σιμαίθα ἀποκηρύττει με, ἡ δὲ Θεοδότη ἔκφρων ἐγένετο, ἀλλ' ἐπέπρωτό μοι ν' ἀπολέσω καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν πρεσβύτατον καὶ ἄριστον τῶν φίλων! Διότι καὶ οὗτος ἠθέτησε τὴν πίστιν καὶ ἔλαβε γυναῖκα.»

«Περὶ τίνος λέγεις;» ἠρώτησάν τινες.

«Περὶ οὐδενὸς ἄλλου, ἢ τοῦ Σωκράτους αὐτοῦ!» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

«Πῶς, ὁ Σωκράτης ἔλαβε γυναῖκα;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Οὕτως ἔχει!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκιβιάδης. «Σιγῇ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἔλαβε γυναῖκα ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Ἀπόστητε νῦν αὐτοῦ. — Οὐδέποτε θὰ ἴδητε αὐτόν!»

«Ἀλλά, πῶς τοῦτο συνέβη;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία. «Οὐδὲν περὶ τούτου ἔμαθον.»

«Δέκα καὶ πέντε ἴσως παρῆλθον ἡμέραι,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ἐξ οὗ ἡμέρᾳ τινὶ ἱστάμενος ἔν τινι τῶν ἐρημοτάτων ὁδῶν ἐκεῖ πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ διελεγόμην πρός τινα τῶν φίλων, ᾧ ἐκεῖ ἐνέτυχον. Αἴφνης δ' ἀνοίγεται ἡ ἀνθοκόμος θύρα οἰκίας τινὸς καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξέρχονται αὐληταὶ καὶ ἀοιδοὶ λαμπαδηφοροῦντες καὶ ἐστεφανωμένοι, οἷς εἵπετο κεκαλυμμένη τις νύμφη βαδίζουσα παρὰ τὸν νυμφίον καὶ τὸν νυμφαγωγόν. Οἱ τρεῖς δ' οὗτοι ἐπέβησαν ἁπήνης κατὰ τὴν συνωρίδα ἡμιόνους ἀνθ' ἵππων ἐχούσης καὶ ἐκαθέσθησαν ἐν αὐτῇ. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἐξέρχεται καὶ ἡ μήτηρ τῆς νύμφης φέρουσα τὴν ἐκ τῆς ἑστίας τῆς νυμφικῆς οἰκίας ἀνημμένην λαμπάδα καὶ μετ' αὐτὴν καὶ οἱ ἄλλοι ἀκόλουθοι λευκόστολοι καὶ λαμπαδηφοροῦντες καὶ ἐστεφανωμένοι καὶ οὕτω πάντες κινηθέντες κατέρχονται τὴν ὁδὸν καὶ ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου ᾄδοντες πρὸς αὐλὸν καὶ ὀλολύζοντες χαρᾷ καὶ πηδῶντες. Καὶ ὁ μὲν νυμφίος ἦτο οὐδεὶς ἄλλος, ἢ ὁ Σωκράτης, ὁ φίλος τῆς Ἀσπασίας, ὁ δὲ νυμφαγωγὸς ὁ μισογύνης Εὐριπίδης.»

«Ἡ δὲ νύμφη;» ἠρώτησαν πολλοί.

«Ἁπλοϊκοῦ τινος ἀνδρὸς ἁπλοϊκὸν τέκνον,» ὑπέλαβεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὅπερ ὅμως παραχρῆμα ἔλαβε τὰς ἡνίας τῶν τοῦ οἴκου ἐν ταῖς σιδηραῖς χερσὶ καὶ ἐμπειρότατον τῆς οἰκονομικῆς τέχνης ἀπεδείχθη ὡς διοικοῦν τὰ τοῦ οἴκου διὰ τῶν ὀλίγων, ὅσα ὁ Σωκράτης ἐκ τῆς πατρικῆς κληρονομίας κατέχει ἔτι. Ὁ Σωκράτης ἔγγαμος! Ὁ δυστυχὴς ζητητὴς τῆς ἀληθείας! Τὴν ἀλήθειαν ἐζήτει, καὶ εὗρε ... γυναῖκα! Καὶ αὖθις λέγω ὑμῖν, ὅτι διοσημίαι καὶ θαύματα γίγνονται καὶ ὁ παλαιὸς κόσμος ἐξῆλθε τῆς τροχιᾶς. Ὁ Σωκράτης ἔγγαμος! — Ἡ εὔθυμος Θεοδότη παράφρων! — Πρόσθετε τούτοις, ὅτι ἐν Αἰγίνῃ καὶ Ἐλευσῖνι, ὡς λέγουσι, καὶ λοιμοῦ σημεῖα ἐπιφαίνονται, ὃς πρὸ πολλοῦ ἤδη τὴν αἰγυπτιακὴν ἀκτὴν λυμαίνεται καὶ ὅτι σήμερον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὕποπτόν τι σατυρικὸν προσωπεῖον εὑρέθη, ὑφ' ὅ, ὡς λέγεται, ὁ Θάνατος, ἢ ὁ Λοιμός, ἢ τοιοῦτόν τι φρικῶδες ἐκρύπτετο — σκέψασθε πάντα ταῦτα καὶ θὰ ὁμολογήσητε, ὅτι ἀνιαρὸς ὁ βίος ἐν Ἀθήναις κινδυνεύει νὰ καταστῇ. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἱππονίκου εἰς γάμον ἀγάγω, τότε φαιοχίτων, ὡς σποδός, θ' ἀποδειχθῇ ὁ ἑλληνικὸς οὐρανός. Ἀλλὰ σήμερον ἔστε εὔθυμοι, πρὸς τοῦ κεραυνοφόρου Ἔρωτος! Μὴ ἀγανακτεῖτε πλέον, ὦ νεάνιδες! Ἄγετε ἀρξώμεθα ἡδυμανοῦς πολέμου κατὰ τῶν ἐπαπειλούντων ἡμῖν ταλαιπώρων δαιμόνων! Ἄγετε σκιμαλίσωμεν πάσας τὰς διοσημίας καὶ τὰ θαύματα! Διότι, καὶ ἂν ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ἐξηφανίζετο ἡ εὔθυμος χαρά, ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ πρέπει νὰ εὑρίσκηται. Δὲν λέγω δίκαια, Ἀσπασία;»

«Δίκαια λέγεις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἐν τῷ κατὰ παντὸς τοῦ σκυθρωποῦ ἀγῶνι εἴμεθα σύμμαχοι.»

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀσπασία καὶ ἐκέλευσε νέας κύλικας νὰ προσενέγκωσιν. Ἐξήφριζον δ' αὖθις τὰ πολύτιμα νάματα ἐν τῷ κρατῆρι καὶ ἐκενοῦντο καὶ αὖθις ἐκενοῦντο αἱ στιλπναὶ κύλικες. Γέλωτες δὲ καὶ παιδιαὶ καὶ ᾄσματα χαρᾶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπλήρουν λαμπρῶν ἤχων τὸ περίστυλον καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης διέσπειρε σπινθῆρας διονυσιακῆς ἀγχινοίας.

Οὕτω μέσαι νύκτες ἐγένοντο. Αἴφνης δ' ἀνοίγεται θύρα τις ἐν τῷ μυχῷ εἰς τὸ περίστυλον ἐμβάλλουσα. Ἐκ τῆς θύρας δ' ἐκείνης προβαίνει βραδύς, ὡς φάσμα, ὁ Μανῆς κεκλεισμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς — ὁ Μανῆς, ὁ νυκτιπόλος! — Διότι οὗτος ἀποστὰς τοῦ συμποσίου πρὸ πολλοῦ μὲν ἐκάθευδεν ἐν τῇ ἡσύχῳ κλίνῃ, ἀλλὰ νῦν καταληφθεὶς ὑπὸ τῆς δυσοιωνιστῆς νόσου ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ στράματος, ἐφ' οὗ ἥσυχος κατέκειτο.

Ἐν τῇ θέᾳ δὲ τοῦ μετὰ κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν περιπλανωμένου τὸ περίστυλον νυκτιπόλου ἄφωνοι ἐγένοντο οἱ εὐθυμοῦντες καὶ πάντες ὑπὸ φρίκης καταληφθέντες προσέβλεπον ἀναυδοι τὸν φασματώδη νυκτιδρόμον. —

Οὗτος δὲ διελθὼν τὸ περίστυλον ἐτράπη ἐπὶ τὴν κλίμακα, ἥτις εἰς τὴν εὐρεῖαν στέγην τῆς οἰκίας ἔφερεν. Ἀναβὰς δὲ στερρῷ τῷ ποδὶ τὴν κλίμακα ταχέως ἄφαντος ἐγένετο τοῖς συμποσιάζουσιν. Ἐκ τούτου οἱ πλεῖστοι τῶν συμποτῶν κρατήσαντες τῆς τὸ πρῶτον καταλαβούσης αὐτοὺς φρίκης διέγνωσαν ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ.

«Οὕτω τιμωρεῖται ὁ Διόνυσος ἐκείνους,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «οἵτινες ἀντιτάττονται πρὸς τὴν εὔθυμον αὐτοῦ λατρείαν. Ἀλλὰ πειραθῶμεν νὰ μεταπείσωμεν τὸν περιφρονητὴν τοῦ θεοῦ! Ἔλθετε! Ἐξεγείρωμεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ εἶτα ἀναγκάσωμεν αὐτὸν βίᾳ νὰ συμμετάσχῃ τοῦ συμποσίου!» —

Μετὰ ταῦτα ἐκινήθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν συμποτῶν καὶ ὥρμησαν ἐπὶ τὸν ξυστόν.

Ἀλλ', ὡς ἀνέβησαν ἐκεῖ, παρέστη αὐτοῖς θέαμά τι, ὅπερ καὶ αὖθις φρίκην αὐτοῖς ἐνεποίησεν.

Ὁ Μανῆς δῆλα δὴ ἐβάδιζεν ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ἀποτόμου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προβλήματος τῆς στέγης καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ ὀξυτάτου ὀλισθηροῦ χείλους αὐτοῦ τοῦ προβλήματος ἐπὶ τόπου, ἔνθα μόνον νυκτιπόλος τις ἠδύνατο νὰ περιπατῇ κεκλεισμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, πᾶς δ' ἐγρηγορὼς ὀλιγγιῶν θὰ κατέπιπτεν ἐκεῖθεν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ καὶ οἱ ἄλλοι σύνοικοι ἀκούσαντες, ὅτι ὁ Μανῆς περιπορεύεται, ἔσπευσαν νὰ ἴδωσιν αὐτόν.

Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Περικλῆς.

Ἔφριξε δὲ καὶ αὐτὸς ἰδὼν τὸν νεανίαν καὶ εἶπεν·

«Ἐὰν ἐξεγερθῇ ἐκ τοῦ ὕπνου νῦν θὰ καταπέσῃ ἀνήκεστος. Ἀλλὰ νὰ πλησιάσῃ τις, ἵνα βοηθήσῃ αὐτῷ ἐκεῖ, εἶναι ἀδύνατον!»

Ἐν ᾧ δ' ὁ Περικλῆς ταῦτα ἔλεγεν, ἦλθε καὶ ἡ Κόρη.

Ἔκπληκτος, πελιτνή, διανοίγουσα τοὺς μεγάλους στρογγύλους ὀφθαλμούς, τὸ πρόσωπον περίῤῥυτον ἔχουσα ὑπὸ τῶν λελυμένων βοστρύχων τῆς κεφαλῆς ἠτένιζε ταυρηδὸν ἡ Κόρη εἰς τὸν νυκτιπόλον. Ὡς δ' ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους, τὸ μὲν πρῶτον χρόνον τινὰ φρικιῶσα ἥσπαιρεν, εἶτα δ' ὥρμησε πτερωτὴ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ὁ Μανῆς περιεπάτει, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν πρόβλημα, ἐχώρησε στερρῷ τῷ βήματι πρὸς τὰ κάτω διὰ τῆς ἀποτόμου κινδυνώδους ὁδοῦ καὶ ἀτάρακτος ἐλάβετο τῆς χειρὸς τὸν νεανίαν καὶ ἀπέσπασεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου χείλους ἑλκύσασα αὐτὸν μέχρι τοῦ τόπου, ἔνθα ἀσφαλὲς τὸ ἔδαφος ὑπὸ τὸν πόδα ἠσθάνετο.

Ὡς δ' ὁ Μανῆς σῶος κατῆλθε, τότε τὸ πρῶτον κατέλαβεν αὐτὴν ἴλιγγος καὶ κατέπεσε λιποθυμήσασα.

Ἀλλ' ἤδη ὁ Μανῆς ἐξεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς περιέβαλε περιδεὴς τὴν παιδίσκην διὰ τῶν βραχιόνων καὶ ἔφερεν αὐτὴν ἐπ' ἀγκάλαις, ἕως οὗ συνῆλθεν εἰς ἑαυτήν, καὶ εἶτα ἔκπληκτος καὶ κατηχυμμένος ἔφυγε ταχέως ἐρυθριάσας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκθαμβοι δ' ἔβλεπον τὰ γιγνόμενα οἱ συμπόται. Ἀλλ' εἶτα κύκλῳ περιβαλόντες τὸν Μανῆν κατεβίβασαν αὐτὸν ἐκθύμως ἐπιφωνοῦντες καὶ παραθαῤῥύνοντες εἰς τὸ περίστυλον.

Μόνοι δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία παρέμειναν χρόνον τινὰ ἔτι ἐπὶ τοῦ ξυστοῦ.

«Ὁπόσον λυποῦμαι,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, «ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐγένετο μάρτυς τῶν συμβάντων!»

«Καὶ διὰ τί λυπεῖ σε τοῦτο;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Διότι θὰ ἐπίστευε τέλος,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι εὗρεν, ὅ,τι εἶναι ἔρως . . .»

Ἡ δ' Ἀσπασία βραχὺν μέν τινα χρόνον σιγῶσα ἐθεώρει τὸν Περικλέα ὡς πειρωμένη νὰ ἐξευρενήσῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, εἶτα δ' εἶπεν·

«Καὶ σύ;»

Ὁ δὲ Περικλῆς ὑπέλαβεν·

«Ἐμὲ καταισχύνει πως καὶ εἰς ταραχὴν ἐμβάλλει τὸ ἐρωτικὸν τοῦτο ζεῦγος. Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι θέλει νὰ εἴπῃ· Ἐκχωρήσατε ἐκ τῆς σκηνῆς ὑμεῖς καὶ παραχωρήσατε αὐτὴν ἡμῖν!» —

Καὶ αὖθις δὲ χρόνον μέν τινα ἠτένιζεν ἡ Ἀσπασία εἰς τὸ σύννουν καὶ σπουδαῖον πρόσωπον τοῦ ἀνδρός, εἶτα δ' εἶπεν·

«Ἐπαύσω ὢν Ἕλλην!»

Καὶ ὀλίγοι μὲν ἦσαν οἱ ἀμειφθέντες ἐκεῖ λόγοι, ἀλλ' ἦσαν πολυσήμαντοι καὶ βαρύσταθμοι ἔπεσον εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς εἱμαρμένης.

Διότι εὐθύς, ἅμα ῥηθέντων τῶν λόγων τούτων, ἐγένετό τι ὡς κρύφιον ῥῆγμα κινδυνεῦον νὰ χωρίσῃ δύο εὐγενεῖς, τοσοῦτον ἐναρμονίως καὶ οἰκείως συνδεδεμένας ψυχάς.

Ἡ δὲ πρὸ πολλοῦ προπαρασκευαζομένη εἴσοδος νέων, σκοτεινῶν, σκυθρωπῶν δυνάμεων, τῆς ἀπιστίας, τῆς διαστάσεως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους συνετελέσθη ἤδη . . .

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων λόγων συνετελέσθη ἡσύχως καὶ ἀθορύβως ἡ σύρραξις μεγάλου, ὑψηλοῦ καὶ λαμπροῦ τινος ἔργου . . .

Τοὺς λόγους· ἐπαύσω ὢν Ἕλλην, εἰποῦσα ἡ Ἀσπασία ἀπεστράφη τοῦ Περικλέους προσβλέψασα αὐτὸν τελευταῖον μετ' ὀργῆς τε καὶ οἴκτου.

Κατέβησαν δ' ἀμφότεροι· καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἀπεχώρησεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἡ δ' Ἀσπασία ἦλθε πάλιν πρὸς τοὺς ξένους.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ μάτην ἐπειράθησαν οἱ συμπόται νὰ κρατήσωσι τὸν Μανῆν ἐν τῷ συμποσίῳ καὶ νὰ μεταλλάξωσι τὴν γνώμην αὐτοῦ πείθοντες νὰ θεραπεύσῃ προσηκόντως τὸν θεὸν τῆς χαρᾶς. Διότι οὗτος ἀπαλλαγεὶς αὐτῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μυχαίτατα δωμάτια τῆς οἰκίας.

Μετὰ τοῦτο χρόνον μέν τινα μακρὸν κατέτειναν τὸν λόγον περὶ τῆς Κόρης θαυμάζοντες τὸ θάρρος αὐτῆς, ἢ μᾶλλον τὴν θαυμαστὴν δύναμιν τῆς αἰσθήσεως, τῆς διαθέσεως, τοῦ πάθους, ὑφ' ὧν ὁρμηθεῖσα ἐνήργησεν, ὑφ' ὧν τυφλῶς καὶ αὐτομάτως κατελήφθη, ἅτινα τὸν τύπον ἀλύτου αἰνίγματος εἶχον.

Εἶτα δ' ἤρξατο καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκφαίνων τὴν λύπην, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν παρέστη μάρτυς τοῦ θεάματος ἐκείνου.

«Ὁποία εὐωχία θὰ παρείχετο τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ μεριμνοφροντιστοῦ καὶ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας, ὃς περὶ πάντων μὲν τῶν καθ' ἡμέραν συμβαινόντων εἰς βαθείας θεωρίας βυθίζεται, νῦν δὲ μάλιστα οὐδεμίαν ἡσυχίαν θὰ εἶχε καὶ σπουδαίως θὰ ἐξηρεύνα, ὅ,τι τὸ περίεργον τοῦτο συμβὰν σημαίνει. Εἶναι δὲ καὶ αὐτὸς νυκτιπόλος τις, σεληνιακός τις φιλόσοφος, ὃς κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα κάλλιον σκοπῆται, καὶ ἐν τούτῳ περιπλανᾶται ἐν τῷ ὕψει, ἐν ᾧ σκοτοδινία τινὰ καταλαμβάνει. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπιφαίνεται καὶ αὐτῷ Κόρη τις δυναμένη ν' ἀποσπάσῃ αὐτὸν μαλακῇ τῇ χειρὶ ἐκ τῆς ἀβύσσου τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐννοιῶν, εἰς ἣν καταφέρεται. Ἀλλὰ πορευθὺς εἰς αὐτὸν θ' ἀγγείλω πάντα τὰ γενόμενα, εἰ καὶ κινδυνῶδες σχεδὸν εἶναι ν' ἀναζητῇ τις τὸν Σωκράτην ἐν τῇ οἰκίᾳ. Διότι ἡ νεαρὰ δέσποινα Ξανθίππη φοβεῖται, μή τι παραγάγω τὸν σύμβιον καὶ καθ' ὅλου ἐπιφθόνως προσβλέπει με. Ὅτε δὲ πρό τινος ἐπεσκεψάμην τοὺς νεονύμφους μετά τινων τῶν ἑταίρων, εἰς δεινὴν ἀπορίαν περιεστήσαμεν τὸ γύναιον, ὅπερ ἤρξατο κραυγάζον καὶ ὀδυρόμενον, ὅτι τοσοῦτον εὐγενεῖς ξένους, οἷοι ἡμεῖς, οὐχὶ κατ' ἀξίαν ἠδύνατο νὰ εὐωχήσῃ. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ὑπολαβὼν εἶπε τότε· «Μὴ χαλέπαινε· διότι, ἂν μὲν ἡμέτεροι εἶναι οἱ εἰς ἐπίσκεψιν ἐλθόντες καὶ οὕτως ἀγαπητῶς ἔχουσιν, ἂν δ' ἀλλότριοι, οὐδὲν ἡμῖν μέλει περὶ αὐτῶν!» — Ἀλλὰ διὰ τῶν τοιούτων λόγων ἐξοργίζει αὐτὴν ἔτι μᾶλλον. Κατανοήσας δ' ἐν τῷ αὐτῷ, ὅτι αὐτὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἄρχει, παίζων ἠρξάμην ὡς μάλιστα ἐλευθέρως νὰ διαλέγωμαι πρὸς τὸν σύμβιον καὶ νὰ κατακλύζω αὐτὸν διὰ φιλοφρόνων ὑποκορισμῶν. Ἐκ τοῦ χρόνου δὲ τούτου μαίνεται κατ' ἐμοῦ καί, ὅτε πρὸ μικροῦ ἔπεμψα τῷ Σωκράτει ἥδιστον πλακοῦντα εἰς τὴν οἰκίαν, εἰς τοσοῦτον προέβη, ὥστε ἁρπάσασα ἐκ τοῦ καλάθου ἔρριψεν αὐτὸν κατὰ γῆς καὶ κατεπάτησεν. Ὁ δὲ Σωκράτης; Οὗτος ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τοῦτο μόνον· «Τί ἐκ τούτου ἐκέρδανας; Ἂν μὴ κατεπάτεις, θὰ ἠδύνασο νὰ φάγῃς νῦν αὐτόν!» Οἴμοι! Φαίνεται, ὅτι καὶ οἱ σοφώτατοι τῶν ἀνθρώπων νῦν ἐν Ἀθήναις ἀγνοοῦσιν, ὅπως πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται τὰς γυναῖκας.»

«Πρὸς τοῦ δαιμονίου μου!» εἶπεν αὖθις ὁ Ἀλκιβιάδης κενώσας τὴν κύλικα. «Ἐπαναλαμβάνω τοῦτο, ὅτι ὁ κόσμος ἐξῆλθεν ἐκ τῆς τροχιᾶς! Ἡ Δῆλος ἐσείσθη, ἡ Θεοδότη ἐγένετο ἔκφρων, οἱ φιλόσοφοι κατατίλλονται ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἐγὼ αὐτὸς μνηστεύομαι τὸ θυγάτριον τοῦ Ἱππονίκου, Σαβάζιοι περιτρέχουσι τὰς ὁδούς, νυκτιπόλοι ἐπὶ τῶν στεγῶν, ἡ Πελο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πόννησος ἔνοπλος, ἐν Λήμνῳ καὶ ἐν τῇ γείτονι Αἰγίνῃ ὁ λοιμός . . .»

«Μὴ ἐπιλανθάνου καὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Δῆμος, «καὶ τοῦτο δ' ἐνθυμοῦ, ὅτι, ὡς λέγεται, φάσμα περιφέρεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἱππονίκου . . .»

«Εἶναι τοῦτο ἀληθές;» ἠρώτησαν πολλοὶ τὸν παριστάμενον Καλλίαν, τὸν υἱὸν τοῦ Ἱππονίκου.

«Ἀληθῶς οὕτως ἔχει,» ὑπέλαβεν οὗτος καὶ διηγεῖτο, ὅτι ὄντως φάσμα ἐπιφαινόμενον περιφέρεται ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅτι ἐκ τούτου ὁ πατὴρ Ἱππόνικος σύννους καὶ ὠχρὸς καὶ ἰσχνὸς τὸ σῶμα ἐγένετο, ὅτι καὶ τῷ ἡδίστῳ τῶν πεμμάτων ἥκιστα χαίρει καὶ ὅτι τῆς νυκτὸς ὁ ἐφιάλτης ἐπικάθηται αὐτῷ.

«Τοῦτο ἐκεῖνο,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης — «καὶ ἐκλείψεις ἡλίου λοιπὸν καὶ φάσματα ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν παλαιῶν φαιδρῶν ἀβροδιαίτων. Εἰς κόρακας λοιπὸν ἐῤῥέτωσαν πάντα, ἂν οὕτω σκοτοῦνται. Καὶ αὖθις, ὦ φίλοι, ἄγετε πολεμήσωμεν πρὸς τοὺς σκυθρωποὺς χρόνους, οἵτινες ἐπαπειλοῦσιν ἡμῖν ὑποφώσκοντες!»

«Καὶ δεόμεθα προτροπῆς;» ἀνεφώνησεν ὁ νέος Καλλίας. «Πρὸς τοῦ Ἡρακλέους! Δὲν ἐπράξαμεν κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην πλέον τοῦ καθήκοντος, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε; Δὲν κατεῤῥίψαμεν τὸν Μητραγύρτην εἰς τὸ βάραθρον; Δὲν προσηνέχθημεν οὕτως, ὡς πάντες παρὰ τῶν εὐθύμων Ἰθυφάλλων ἠδύναντο νὰ προσδοκῶσι; Δὲν ἠκολούθει ἡμῖν σύμπασα ἡ νεολαία τῶν Ἀθηνῶν; Ἐωρτάσθησάν ποτε ἀκολαστότερον τὰ Διονύσια ἐν Ἀθήναις, ἢ ὅσον νῦν; Εἴδετέ ποτε πρότερον τὸν δῆμον τοσοῦτον εὔθυμον, τοσοῦτον μανικόν; Ἐῤῥεύσέ ποτε δαψιλέστερον ὁ οἶνος; Παρήχθησάν ποτε πρότερον πλείονες παρθένοι ἐν τῷ ὠθισμῷ; Ἔβριθόν ποτε αἱ Ἀθῆναι τοσοῦτον προθύμων ἱερειῶν τῆς χαρᾶς; Καὶ ἐπεζητοῦντό ποτε αὗται, ὡς νῦν; Τί ληρεῖς περὶ δυστυχῶν χρόνων,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλκιβιάδη; Εὔθυμοι χρόνοι εἶναι, λέγω. Πάντες δ' οἱ ἄνθρωποι χωροῦσιν ἐν εὐθυμίᾳ ἐπὶ τὰ πρόσω, οὐχὶ ἐπὶ τὰ ὀπίσω, ὡς σὺ νομίζεις, καί, ὅ,τι ἂν συμβῇ, εὐθυμότεροι πάντοτε θὰ γίγνωνται. Οὕτω δὲ καὶ πρέπει. Χαιρέτω μέγα ἡ ἡδονή!»

«Χαιρέτω μέγα ἡ ἡδονή!» ἀντήχει πανταχόθεν καὶ αἱ κύλικες συνεφθέγγοντο.

«Καλλία, χρηστὲ νεανία, ἐλθέ, περιπτυξώμεθα ἀλλήλους!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ κατησπάζετο τὸν φίλον. «Τοιαῦτα θέλω ν' ἀκούω παρὰ σοῦ καὶ παρ' ὑμῶν πάντων! Χαιρέτω μέγα ἡ ἡδονή! Ἵνα δὲ διατελῇ χαίρουσα καὶ αὐξανομένη καὶ προκόπτουσα ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, πρέπει οἱ Ἰθύφαλλοι ἐν ὁμονοίᾳ νὰ διάγωσι καὶ νὰ φρονῶσι τὰ τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας. Διότι ἐπὶ τῶν Ἰθυφάλλων καὶ τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας στηρίζεται ἡ ὀχυρὰ Ἀκρόπολις τῆς εὐθυμίας καὶ πάσης χαριέσσης χαρᾶς καὶ πάσης εὐθύμου παιδιᾶς. Τούτου ἕνεκα μὴ ἀγανάκτει, Σιμαίθα, μὴ καταφρόνει ἡμῶν, Πράξιλλα, μὴ διαμύλλαινε, Δροσί! Μειδία αὖθις, Σιμαίθα! Οὐδέποτε ἐφάνης τοσοῦτον χαρίεσσα, ὅσον σήμερον! Πρὸς τοῦ Διός, ἀντὶ τοῦ ὅλου, τελείου, χαρίεντος μειδιάματος τοῦ στόματός σου, ἄσμενος στεροῦμαι τῶν χιλίων δραχμῶν, ἐφ' αἷς τὴν ῥήτραν συνεθέμην, καὶ ἀπέχομαι χρόνον τινὰ ἔτι τοῦ θυγατρίου τοῦ Ἱππονίκου.»

Τότε πάντες στραφέντες πρὸς τὴν Σιμαίθαν προὔτρεπον αὐτὴν νὰ διαλλαγῇ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην.

Καὶ ἡ Ἀσπασία δ' αὐτὴ μεταλαβομένη τοῦ πράγματος εἶπεν·

«Παῦσαι χαλεπαίνουσα τῷ Ἀλκιβιάδῃ! Λέγων δ' οὗτος, ὅτι τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας οἰκείως πρέπει νὰ ἔχῃ πρὸς τὴν ἑταιρείαν τῶν Ἰθυφάλλων, ἴσως δίκαια λέγει, ἂν βεβαίως τοῦτο μόνον ἐννοεῖ, ὅτι ἡ ἀκολασία τῶν Ἰθυφάλλων πρέπει νὰ χαλινῶται καὶ νὰ τιθασεύηται ὑπὸ τῶν χαριεσσῶν χειρῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν γυναικῶν. Πρέπει νὰ λάβωμεν πρόνοιαν τῶν Ἰθυφάλλων τούτων, ἵνα ἐμβάλωμεν αὐτοῖς τὸν χαλινὸν τοῦ ὀρθοῦ καὶ καλοῦ μέτρου, ὅπως μὴ διαφθαρῇ ἡ εὔθυμος βασιλεία τῆς χαρᾶς μεταπίπτουσα εἰς ἀκρασίαν καὶ ὠμότητα.»

«Ὑποταττόμεθα ὑμῖν!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Ἐκ τούτου ἐκλέγομεν τὴν Σιμαίθαν βασίλειαν αὐτοκράτορα τῆς βασιλείας τῆς χαρᾶς . . .»

«Ἄσμενοι!» ἀντήχει πανταχόθεν. «Διὰ τί νὰ μὴ χαλινωθῶσιν οἱ Ἰθύφαλλοι ὑπὸ τοσοῦτον χαριεσσῶν χειρῶν;»

Ἐν καταδήλῳ δ' εὐθυμίᾳ ἐκηρύχθη ἡ μειδιῶσα, χαριτόβρυτος Σιμαίθα βασίλεια τοῦ συμποσίου καὶ νικηφόρος δεσπότις τῆς βασιλείας τῆς χαρᾶς.

Αὐθωρὸν δὲ κατεσκεύασαν λαμπρὸν δι' ἀνθῶν πλουσίως κεκοσμημένον βασίλειον θρόνον, περιέβαλον αὐτὴν πορφύραν, ἐπέθεσαν χρυσοῦν διάδημα ἐπὶ τῶν βοστρύχων καὶ κατεκάλυψαν τὸ σῶμα αὐτῆς διὰ ῥοδοδέτων καὶ ἰοδέτων στεφάνων.

Τελεία δ', ἀπαράβλητος χάρις τῆς νεότητος καὶ τοῦ κάλλους ἀπελάμπετο — ἦτο ἀληθὴς βασίλεια. Καὶ αὐτῆς δὲ τῆς Ἀσπασίας οἱ ὀφθαλμοὶ προσεκολλήθησαν αὐτῇ πλήρεις θαυμασμοῦ.

«Ἡ Ἀσπασία ἦρχε τοῦ παρόντος,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «σὸν δ' εἶναι τὸ μέλλον, Σιμαίθα!»

Ἐπληρώθησαν δ' εἶτα αἱ κύλικες μεθυστικοῦ ποτοῦ καὶ ἐκενώθησαν εἰς τιμὴν τῆς χαριτοβρύτου βασιλείας τῆς χαρᾶς.

«Ὑπὸ τοιαύτης βασιλείας διοικουμένη,» ἀνεφώνησαν οἱ νεανίαι, «ἡ βασιλεία τῆς χαρᾶς καὶ πέραν τῆς γῆς θὰ ἐπικρατήσῃ.»

«Καλλία καὶ Δῆμε, δέξασθε τὰς χιλίας δραχμάς!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Ὁμολογῶ τὴν ἧτταν. Δὲν θὰ ἔλθω αὔριον εἰς τοῦ Ἱππονίκου. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἰθυφάλλων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνάπτει νέον δεσμὸν σήμερον πρὸς τὴν βασίλειαν τοῦ κάλλους καὶ τῆς χαρᾶς! — Ὁμολογήσωμεν χάριτας τοῖς θεοῖς! Μειδιᾷ αὖθις καὶ ἐν ταὐτῷ οἱ ὀδόντες ἀστράπτουσιν, ὡς ὁ στοῖχος τῶν μαρμαρίνων κιόνων τοῦ Παρθενῶνος!»

Ταῦτα εἰπὼν ἐπλησίασεν ὁ ἐστεφανωμένος καὶ ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ τῆς ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας μεμεθυσμένος, παράφορος νεανίας τῇ βασιλικῶς κεκοσμημένῃ χαριτοστέπτῳ παρθένῳ, περιέβαλεν αὐτῇ τὴν χεῖρα, ὀλολυζόντων τῶν ἑταίρων, καὶ ἤθελε νὰ ἐπισφραγίσηται τὸν συναφθέντα δεσμὸν διὰ φιλήματος.

Ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου παράδοξον ἐφάνη πᾶσι τοῖς προσβλέπουσι τὴν Σιμαίθαν σφοδρόν τι ἐρύθημα κατακλύσαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς.

Αὕτη δ' ἀπέτρεψε μὲν τὸν πλησιάζοντα ἐκτείνασα τὴν χεῖρα, ἔλεγε δ', ὅτι θέρμη κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν κεφαλήν.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τὰ ὑπὸ τῆς φλογώσεως ξηρανθέντα χείλη ἐδίψων ἀναψυκτικοῦ ὕδατος.

Προσήνεγκον δ' αὐτῇ παραυτίκα κύλικα πλήρη οἴνου, ἀλλ' ἐκείνη ἀπέκρουσε τὸν οἶνον καὶ ᾔτει ἀναψυκτικὸν ὕδωρ. — Κατερρόφει δὲ κύλικας πλήρεις τοῦ ἀναψυκτικοῦ νάματος, ἀλλ' ἐνόμιζέ τις, ὅτι μικραὶ ῥανίδες ὕδατος ἐπὶ καιομένου χαλκοῦ ἔπιπτον.

Αἴφνης δ' εἶδον οἱ παριστάμενοι, ὅτι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ ἐγένοντο ἐκ τοῦ κατακλύσαντος αὐτοὺς αἵματος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα βαρεῖα καὶ ἡ φωνὴ τραχεῖα καὶ βραγχώδης ἐγένετο καὶ ὠδύρετο, ὅτι καὶ ἡ φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα αἱματώδεις ἐγένοντο.

Ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ ἀθυμία τις κατέλαβεν αὐτὴν καὶ δὴξ ἰσχυρὸς καὶ λυγξ κενὴ ἐνδίδουσα σπασμὸν καὶ παράλυσις τῶν ἄκρων. Ἔτρεμε δὲ τὸ σῶμα ὅλον καὶ ψυχρὸς ἱδρὼς περιέῤῥει αὐτό.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ οἱ μὲν παριστάμενοι ἤθελον νὰ μετενέγκωσιν αὐτὴν εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς τὴν κλίνην, ἀλλ' αὕτη, ὡς συνεχομένη ὑπὸ τῆς ἀπαύστου δίψης, ἤθελε νὰ ῥίψῃ ἑαυτὴν εἰς φρέαρ τι, εἰς βαθύ τι ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ ἐξώρμα νὰ φύγῃ, ὡς Μαινάς, — καὶ διὰ τῆς βίας μόνον κατώρθουν νὰ κρατήσωσιν αὐτήν.

Αὐθωρὸν δὲ προσεκάλεσαν τὸν Περικλέα.

Ἦλθε δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἰδὼν τὴν παρθένον ὠχρίασεν.

«Ἀπόστητε!» εἶπε πρὸς τοὺς συμπότας.

Ἀλλ' οὗτοι ἐπεσκοτισμένοι ἔτι ὑπὸ τῆς βακχικῆς μέθης ἀνεφώνησαν·

«Διὰ τί φοβεῖ σε τοσοῦτον ἡ κατάστασις τῆς νεάνιδος; Ἐὰν ἀναγνωρίζῃς, ὅτι δεινόν τι κατέλαβεν αὐτήν, εἰπέ!»

«Ἀπόστητε!» ἐπανέλαβεν ὁ Περικλῆς.

«Τί σημαίνει; Τί ἐπῆλθεν;» ἀνέκραξεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

«Ὁ λοιμός!» εἶπεν ὁ Περικλῆς βαρείᾳ καὶ μικρᾷ τῇ φωνῇ.

Καὶ ἡσύχως μὲν ἐρρήθη ἡ λέξις, ἀλλ', ὡς κεραυνός, ἐνέσκηψεν εἰς τὸ συμπόσιον.

Πάντες δ' ἄναυδοι ἔμειναν, ὠχρίασαν, ἐσκορπίσθησαν.

Καὶ αἱ μὲν νεάνιδες ἤρξαντο ὀλοφυρόμεναι — ἡ δ' Ἀσπασία ὠχρά, ὡς νεκρά, ἐγένετο καὶ ἐσπούδαζε τρέμουσα ν' ἀνακουφίσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν προσφιλῆ φίλην.

Καὶ τὴν μὲν νοσοῦσαν μετεκόμισαν εἰς τὸ δωμάτιον, οἱ δὲ συμπόται καταπεπληγμένοι καὶ ἄναυδοι ἀνεχώρησαν.

Μόνος δ' ὁ Ἀλκιβιάδης ἀνέλαβεν ἑαυτὸν αὖθις, αὐτός, ὁ παροινότατος πάντων.

«Οὕτως ὀφείλομεν νὰ κηρύξωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς νικηθέντας ὑπὸ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων;» ἀνεφώνησε δραττόμενος νέας κύλικος. «Μάταιος ἦτο λοιπὸν ὁ ἀγών, ὃν ἀνελάβομεν; — Διὰ τί σκορπίζεσθε, ὦ φίλοι; Δειλοί! Ἀλλά, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἂν πάντες ἀπογιγνώσκετε καὶ αἰσχρῶς παραδίδεσθε ὡς ἡττημένοι, ἐγὼ δὲν παραδίδομαι. Θαῤῥαλέως ἀντιβλέπω καὶ εἰς τὸν λοιμὸν καὶ εἰς πάντα τὰ δείματα τοῦ Ἅιδου.»

Τοιαῦτα διετέλει ἔτι λέγων, ἕως οὗ κατενόησεν, ὅτι μόνος αὐτὸς ἔμεινεν ἐν τῷ ἐρήμῳ περιστύλῳ ἐν μέσῳ τῶν ἐσκορπισμένων στεφάνων καὶ τῶν ἡμικένων, ἢ ἀνατετραμμένων κυλίκων.

Μετήγαγε δὲ καὶ αὖθις κύκλῳ τοὺς ἀλαμπεῖς ὀφθαλμούς.

«Ὦ οὗτοι! ποῦ εἶσθε,» ἀνεφώνησεν, «εὔθυμοι Ἰθύφαλλοι;»

«Μόνος,» εἶπεν αὖθις — «κατὰ μόνας! Πάντες προὔδοσάν με! — Πάντες! Ἡ βασιλεία τῆς χαρᾶς ἠρημώθη — αἱ σκυθρωπαὶ δυνάμεις νικῶσιν.» —

«Ἔστω!» εἶπε τέλος ἐκσφενδονίζων τὴν κύλικα. «Χαῖρε, ποθεινὴ χαρὰ τῆς νεότητος! Πορεύομαι εἰς τοῦ Ἱππονίκου.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXIV.

Ο ΣΑΤΥΡΟΣ ΚΑΙ Η ΒΑΚΧΗ.

Εν τῇ πολυκύμονι ἐκείνῃ νυκτί, ἐν ᾗ ἡ μὲν Σιμαίθα βασίλεια τῆς χαρᾶς ἀπεδείχθη ἐν τῷ εὐθύμῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους συναχθέντι συμποσίῳ, ἐφέγγοντο δ' ἅπασαι αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῶν λαμπάδων τῶν μαινομένων Βακχευτῶν, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ νυκτὶ ἐκάθητο ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἡσύχῳ Ἀκροπόλει ἐπὶ τοῦ συσκίου θριγκοῦ τοῦ Παρθενῶνος κακός τις οἰωνός, σκυθρωπή τις γλαὺξ καὶ ἐπανειλημμένως ἐξέπεμπε τὸν νυκτερινόν, φρικαλέον καὶ κακὰ προμηνύοντα γοώδη αὐτῆς ἦχον.

Πνικτὸς δ' ἐφέρετο ἐκ τῶν ἀγυιῶν τῆς πόλεως ὁ θόρυβος τῆς χαρᾶς ἐκεῖσε καὶ ἀλλοκότως συνανεμιγνύετο τούτῳ τὸ νυκτερινὸν ᾆσμα τῆς ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ τοῦ Παρθενῶνος γλαυκός.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀντήχει δ' ἀπὸ τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Παρθενῶνος μακρὰν μέχρι τῆς σκοτεινῆς πεδιάδος τὸ νυκτερινὸν θρηνῶδες ᾄσμα, ὡς ἀγγελία θανάτου.

Καὶ ὄντως ἀγγελία θανάτου ἦτο.

Διότι, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ ἑταῖροι ἐν ὑπερβαλλούσῃ εὐθυμίᾳ αἴροντες τὰς κύλικας φιλοτησίαν προὔπινον τῇ χαριτοβρύτῳ βασιλείᾳ τῆς χαρᾶς ἐν τῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους συμποσίῳ, — ἀπέθνησκεν ὁ Φειδίας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ — ὁ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τηκεδόνος κατειλημμένος ἀθάνατος δημιουργὸς τοῦ Παρθενῶνος ἐξέπνει μόνος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ψυχήν.

Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἐκείνῳ χρόνῳ, ἐν ᾧ ἡ μὲν ὑψηλοτάτη ἑλληνικὴ ψυχή, ἡ ἑστία τῶν ἐνδοξοτάτων τῶν Ἀθηναίων δημιουργημάτων ἐν τῷ σκοτεινῷ δεσμωτηρίῳ ἀπεσβεννύετο, ἡ δ' Ἀσπασία πρὸς τὸν Περικλέα τοὺς λόγους ἐκείνους· «Ἐπαύσω ὢν Ἕλλην!» ἔλεγεν — ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἐνόμιζέ τις, ὅτι ῥῆγμά τι ἐγίγνετο οὐ μόνον ἐν τῷ ἐρωτικῷ δεσμῷ τῷ συνενοῦντι τὸν Περικλέα τῇ Ἀσπασίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σύμπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅτι ἠμαυροῦτο ὁ ἀστὴρ αὐτοῦ καὶ ὅτι σὺν τῇ νικηφόρῳ κραυγῇ τῆς ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος γλαυκὸς καὶ χαιρέκακόν τι κίχλισμα πονηρῶν δαιμόνων ἐν τῷ αἰθέρι ὑπεράνω τῆς Ἀκροπόλεως ἀντήχει.

Ἐξηγέρθη δὲ τοῦ ὕπνου ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως ὑπὸ τῆς κραυγῆς ἐκείνης τῆς γλαυκὸς καὶ ἐνόμισεν, ὅτι ἡ γλαὺξ ἐκείνη ἔλεγε πρὸς αὐτόν· Ἐγέρθητι ἐπέστη ὁ χρόνος!

Καὶ οἱ δαίμονες δ' ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους· «Νῦν ἐδόθη ἡμῖν ἡ ἄδεια νὰ ἐξαναστῶμεν. — Ἄγετε κατασκήψωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν Ἑλλάδα.»

Ἡγοῦντο δὲ τῆς χορείας τῶν φθοροποιῶν ἐκείνων δαιμόνων ἡ Ἔρις καὶ ὁ Λοιμός.

Οὗτος μάλιστα πάντων ἀναπτύξας τὰ μέλανα αὐτοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πτερὰ προὐπορεύετο τῶν ἄλλων ἐπιπετόμενος ἐπὶ τὴν ἐπίσκιον μὲν νῦν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ βακχικοῦ θορύβου διηχουμένην πόλιν τῶν Ἀθηναίων.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατώπτευεν, ὅπου ἡ χαρὰ λαμπροτάτη ἐφαίνετο, εἶτα δ' εὑρὼν τὸν τόπον ἐκεῖνον ὥρμησεν, ὡς γύψ, ἐπὶ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους χαριτόβρυτον νεαρὰν βασίλειαν τῆς χαρᾶς . . .

Τὸ πρῶτον ἄρα λάφυρον τοῦ φθοροποιοῦ δαίμονος ἦτο ἡ ὡς κάλλιστα ἐξανθοῦσα ἐν Ἑλλάδι νεαρὰ γυνή, ἣ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔμελλε ν' ἄρχῃ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὑπάρχουσι δὲ καιροί τινες, ἐν οἷς τῇ διαφθορᾷ τῶν ψυχῶν, τῇ μεταβολῇ τῶν χρηστῶν ἠθῶν, τῇ συγχύσει καὶ ἐξαλλαγῇ τῶν τρόπων καὶ φυσικὰ κακὰ ἀκολουθοῦσιν, ἐν οἷς ἡ ἁρμονία καὶ τάξις τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ζωῆς ἐν τῷ αὐτῷ διαταράττεται.

Τοιοῦτος καιρὸς ἐνέσκηψε νῦν εἰς Ἀθήνας, εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Διότι τῇ ὑπούλως τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν εἰσερχομένῃ διαφθορᾷ, ἣν βραδέως καὶ κατὰ μικρὸν προπαρεσκεύασεν ἡ ὁσημέραι αὐξανομένη τρυφὴ καὶ φιληδονία, ἡ ἐπικράτησις τῶν ἀγρίων δημαγωγῶν καὶ μάλιστα πάντων ἡ φύσις αὐτὴ τῶν ἀνθρωπίνων, ἅτινα ἀναγκαίως ἀκμάσαντα ἅπαξ εἰς παρακμὴν καὶ διαφθορὰν τείνουσι — τῇ ἠθικῇ ταύτῃ διαφθορᾷ ἐπηκολούθησαν οἱ αἱματηροὶ τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν φύλων ἀγῶνες, ἐξ ὧν τέλος οὐδεὶς μὲν νικητὴς ἐξῆλθεν, ἡ δ' εὐπραγία καὶ ἐλευθερία πάντων κοινῇ ἀπώλετο, ὡς καὶ τὰ δεινὰ τοῦ λοιμοῦ, τῆς ἀνθρωποκτόνου νόσου.

Ἐκ τούτου ἐσαλεύθη ἡ ἑλληνικὴ καλοκἀγαθία — καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο νὰ καυχῶνται ἔτι ἐπὶ τῇ σοφῇ ἀρχῇ· «Νοῦς ὑγιὴς ἐν σώματι ὑγιεῖ.»

Ἡ ἀγγελία δὲ τοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους ἐν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σκήψαντος λοιμοῦ ταχέως διέδραμε σύμπασαν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐν τῷ ἅμα τὴν ἀκόλαστον βακχικὴν χαρὰν διεδέξατο ὁ ὠχρὸς φόβος, ἡ ναρκωτικὴ ἀγωνία.

Καὶ ἄλλα δὲ θανατηφόρα βέλη τοῦ φονικοῦ δαίμονος ἐπηκολούθησαν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν βραχεῖ ἤκμαζεν ἡ φθοροποιὸς νόσος συνεπαγομένη πάντα τὰ δεινά.

Ὡς δ' ἐν τῇ Σιμαίθᾳ, οὕτω συνήθως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐξεδηλοῦτο ἡ νόσος, μετὰ θέρμης δῆλα δὴ ἰσχυρᾶς τῆς κεφαλῆς καὶ ἐν ταὐτῷ μετὰ φλογώσεως τῆς φάρυγγος, αἷς ἐπηκολούθουν αἱμάτωσις τῆς τε φάρυγγος καὶ τοῦ οὐρανίσκου καὶ αὐτῆς τῆς γλώσσης. Εἶτα δὲ κατέβαινεν εἰς τὰ στήθη ὁ πόνος μετὰ βηχὸς ἰσχυροῦ, ὃς πρόξενος πνεύματος ἀτόπου καὶ δυσώδους καὶ λεπτοῦ σιάλου ἐγίγνετο. Ἐβόμβουν δ' ἐν ταὐτῷ τὰ ὦτα καὶ σπασμὸς τῶν χειρῶν ἐπεγίγνετο καὶ τρόμος σύμπαντος τοῦ σώματος καὶ ἀθυμία καὶ ἀγωνία καὶ ἀγρυπνία εἰς παραφροσύνην ἄγουσα. Καὶ ἄπαυστος δὲ δίψα ἐπηκολούθει καὶ πολλῶν τοσοῦτον τὰ ἐντὸς ἐκαίοντο, ὥστε μήτε τῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολάς, μήδ' ἄλλο τι ν' ἀνέχωνται καὶ ἥδιστα θὰ ἔῤῥιπτον ἑαυτοὺς εἰς τὰ ὕδατα. Ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὸν στόμαχον ὁ πόνος κατέβαινε καὶ ἀνέστρεφεν αὐτὸν καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς προὐκάλει. Καὶ τῷ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ τοῦ σώματος οὔτε θερμὸν ἐφαίνετο, οὔτε χλωρόν, ἀλλ' ὑπέρυθρον καὶ ἐνίοτε πελιτνόν, φλύκταιναι δὲ μικραὶ καὶ ἕλκη ἐξήνθουν εἰς αὐτό. Ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ τῷ λοιμῷ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, περὶ ὧν ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος παραδίδεται, φαίνεται, ὅτι ἐνέλειπον τὰ οἰδήματα ἐκεῖνα, ἅτινα τὸ κύριον γνώρισμα τοῦ ἀσιατικοῦ λοιμοῦ εἶναι, τῆς μάστιγος ταύτης τῶν ἐθνῶν ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις.

Μέχρι τῆς ὀγδόης δ' ἡμέρας παρετείνετο ἡ νόσος, ἑναταῖοι δ', ἢ καὶ ἑβδομαῖοι ἀπέθνησκον οἱ πλεῖστοι καὶ τότε κοῖλοι μὲν ἐγίνοντο οἱ ὀφθαλμοί, ὀξεῖα δ' ἡ ῥὶς καὶ ψυχρὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τραχὺ τὸ σῶμα τῷ ἁπτομένῳ. Οὐχὶ μικρὰ δ' ἔπασχον καὶ οἱ διαφεύγοντες τὴν νόσον. Διότι διὰ παντὸς τοῦ σώματος διεξήρχετο ἀρξάμενον ἄνωθεν τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἱδρυθὲν κακὸν καὶ διέφθειρε καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ τὰ ἄλλα ἄκρα καταλαμβάνον αὐτά. Οὐ μόνον τούτων δ' ἐστεροῦντο πολλοὶ τῶν σωζομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ λήθη κατελάμβανεν αὐτοὺς ἀναστάντας τῶν πάντων καὶ ἠγνόουν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους.

Οὔτε οἱ ἰατροὶ δ' ἐπήρκουν, οἵτινες τὸ πρῶτον ἀγνοίᾳ θεραπεύοντες αὐτοὶ πρῶτον ἔθνησκον, οὔτε φάρμακα ὠφέλουν, οὔτ' ἄλλη ἀνθρωπεία τέχνη. Κατὰ συμβουλὴν δὲ τοῦ Ἱπποκράτους ἀνῆπτον μεγάλας πυράς· διότι ἐφαίνετο, ὅτι οἱ παρὰ τῷ πυρὶ πάντοτε ἐργαζόμενοι χαλκεῖς σπανίως ἐνόσουν.

Ἀλλὰ τὸ κακὸν ὁσημέραι ηὔξάνετο. Ὡς δ' ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἀδύνατος ἀπεδείχθη, κατέφευγον πάντες εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν. Δι' ὃ οὐδέποτε ἄλλοτε ἐγένετο μείζων χρῆσις τῶν παντοίων τρόπων τῶν καθαρμῶν καὶ ἱλασμῶν καὶ ἐπῳδῶν καὶ πάντων τῶν ἄλλων, ὅσα ἡ εὐσέβεια αὐτοῖς παρεῖχεν.

Καὶ τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας ἀντήχουν πανταχοῦ τῆς πόλεως θρῆνοι καὶ ὀλοφυρμοὶ καὶ ἔβλεπέ τις πανταχοῦ ἐκφορὰς τῶν ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ διαφθειρομένων εἰς ταφὴν ἐν τοῖς τάφοις, ἢ εἰς καῦσιν ἐπὶ τῶν πυρῶν. Ἀλλ', ὡς ὁ θάνατος ἐπεπόλασε καὶ ὁ πλησιασμὸς τῶν νοσούντων, ἢ τῶν νεκρῶν φόβον καὶ τρόμον ἐνέπνει ὡς μεταδίδων τὴν νόσον, πολλοὶ δ' ἐγκαταλελειμμένοι καὶ μόνοι ἐν ἐρήμαις οἰκίαις, ἢ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπέθνησκον, τότε πάντες οἱ περὶ τὰς ταφὰς νόμοι συνεταράχθησαν. Διότι οὔτε τὸν ὀβολόν, τὸν τοῦ ὑποχθονίου πορθμέως μισθόν, εἰς τὸ στόμα τῶν οἰκείων κατετίθεσαν, οὔτε ἡ μελιττοῦτα εἰς πράϋνσιν τοῦ καταχθονίου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κερβέρου ἐδίδετο αὐτοῖς, οὔτ' ἔλουον ἐπιμελῶς, οὔτ' ἔχριον αὐτοὺς εὐόσμοις μύροις, οὔτ' ἐνέδυνον λαμπρῶς, οὔτ ἐστεφάνουν ὡραίοις ἄνθεσιν, ἢ σελίνῳ, οὔτε προὐτίθεσαν αὐτοὺς ἐν τῷ περιστύλῳ τῆς οἰκίας τετραμμένους ἀνὰ τὰ πρόθυρα, οὔτε θρηνῳδοὶ παρέπεμπον αὐτούς, οὔτε τιμὴν ἐπιδεικνύμενοι παρέπεμπον αὐτοὺς πρὸς ταφήν, οὔτε δι' ἐναγισμάτων, οὔτε διὰ χοῶν, οὔτε διὰ περιδείπνων, οὔτε διὰ πενθίμων ἐνδυμάτων ἐτίμων αὐτοὺς οἱ ζῶντες. Σπουδῇ δὲ καὶ σιγῇ καὶ σχεδὸν ἄνευ παραπομπῆς ἐξέφερον τοὺς ἀπείρους νεκροὺς καὶ κατώρυσσον αὐτοὺς εἰς τοὺς τάφους, ἢ ἔκαιον ἐπὶ τῶν πυρῶν. Τελευτῶντες δὲ καὶ τοῦ καθήκοντος τούτου καὶ τῆς τιμῆς, ἣν ὡς ἱερωτάτην ἔκπαλαι οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν, ἐστέρουν τοὺς νεκρούς. Διότι καὶ ἐν ταῖς ἐρημωθείσαις οἰκίαις ἄταφοι ἔμενον οἱ τελευταῖοι νεκροὶ καὶ ἐσήποντο, καὶ τὰ ἱερά, εἰς ἃ πολλοὶ ἔρποντες κατέφευγον, ἵνα τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν ἐπικαλέσωνται, πλήρη νεκρῶν ἦσαν καὶ περὶ τὰς κρήνας ἁπάσας, ἔνθα ἐκυλινδοῦντο ὡς κατατρυχόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος, ἵν' ἀναψύξωσι τὰ κεκαυμένα χείλη, πολλοὺς εὕρισκον καὶ τὸ φρικωδέστατον, καὶ ἐν τοῖς φρέασιν αὐτοῖς, εἰς ἃ οἱ λυσσῶντες ἐκ τῆς δίψης καὶ τοῦ καύματος κατέῤῥιπτον ἑαυτούς. Ἐκ τούτου ταχέως μεθ' ὑποψίας καὶ φρίκης ἐθεώρουν τὸ ἀναψυκτικὸν νᾶμα τῶν φρεάτων ὡς φοβούμενοι, μή τι μεμολυσμένον ὑπὸ τῶν σαπρῶν νεκρῶν ἦτο . . .

Ἔβριθον δὲ καὶ αἱ ὁδοὶ νεκρῶν εἴτ' ἐκ τῶν ἀποθνησκόντων αὐτόθι, εἴτ' ἐξ ἐκείνων, οὓς ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐκφέροντες κρυφῇ καὶ σπουδῇ ἐκεῖ κατέλειπον, ἢ ἐκ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν ἐξετόξευον, ἵνα ταχέως αὐτῶν ἀπαλλαγῶσιν.

Ἂν δέ ποτε συνήθροιζον τοὺς νεκροὺς τούτους, ἵνα καύσωσιν αὐτούς, τότε ὁ ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν νεκρῶν φόβος τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ὑποψία τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου τοσοῦτον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐτάραττε τὰς ψυχάς, ὥστε σπουδῇ καὶ τυφλῶς ἐρρίπτοντο οἱ θνήσκοντες μετὰ τῶν νεκρῶν, οἱ λιπόθυμοι μετὰ τῶν σεσηπότων.

Ὁσάκις δὲ πυρά τις εἰς καῦσιν τῶν συγγενῶν ἀνήπτετο ὑπό τινος, σπουδῇ ἄλλοι συνήρχοντο καὶ ἐπειρῶντο νὰ ἐπιθῶσι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς εἰς αὐτὴν καὶ ἐκ τῆς πληθύος τῶν ῥιπτομένων νεκρῶν ἐσβεννύετο τὸ πῦρ, ἐξ οὗ καὶ ἄγριαι ἔριδες πολλάκις περὶ τὰς πυρὰς ἐγίγνοντο.

Ὁπόσον δὲ φοβερὸν τὸ εἶδος τῆς νόσου ἦτο καὶ τοῦτο ἐδήλου, ὅτι τὰ ὄρνεα καὶ τὰ τετράποδα, ὅσα ἅπτονται τῶν ἀτάφων νεκρῶν, νῦν ἀπείχοντο τῶν ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ φθειρομένων, ἤ, ἂν ἐγεύοντο αὐτῶν, διεφθείροντο καὶ αὐτὰ ταχέως ὑπὸ τῆς νόσου. Τοῦτο δ' ἔπασχον συνήθως καὶ οἱ κύνες.

Ἀπηλλοτρίωσε δ' ὁ φόβος τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου τοὺς ἀνθρώπους ἀλλήλων. Ἔρημος δ' ἦτο ἡ ἀγορά, ἔρημα τὰ γυμνάσια καὶ αἱ παλαῖστραι καὶ ὁ δῆμος οὐδόλως ἑτοῖμα νὰ συνέλθῃ εἰς ἐκκλησίαν εἰς τὴν πύκνα. Καὶ αἱ θύραι δὲ τῶν οἰκιῶν ἢ στερρῶς κεκλεισμέναι ἦσαν, διότι οἱ ἐν αὐταῖς πᾶσαν κοινωνίαν ἔφευγον, ἢ ἵσταντο ὅλως ἀνοικταί, διότι ἠρημωμέναι παντάπασιν ἦσαν ὑπὸ τοῦ θανάτου. Καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς συγγενικοὺς δεσμοὺς διέστησεν ὁ φόβος καὶ ὑπὸ τῆς ἀσπλαγχνίας τῶν δούλων πολλοὶ ἔπασχον πολλά· διότι οὗτοι τιμωρούμενοι νῦν τοὺς δεσπότας, ἀνθ' ὧν πρότερον κακῶς ἔπασχον, ἀπειθῶς καὶ αὐθαδῶς προσεφέροντο, ἠρνοῦντο τὴν αἰτουμένην βοήθειαν, ἔκλεπτον, διήρπαζον τὴν οὐσίαν αὐτῶν.

Ἐκ τούτου ἀγανάκτησις, ἢ ἀναισθησία κατελάμβανε πάντας. Ἦσαν δὲ καὶ πολλοί, οἵτινες παρωρμῶντο ἐπὶ τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἀχαλινώτων ἡδονῶν ὡς ζητοῦντες θάρρος, ἢ λήθην ἐν τῇ ἐκ τῶν ἡδονῶν μέθῃ.

Ἀτάρακτος δὲ περιφρονητὴς τοῦ κινδύνου καὶ κατάγελως αὐτοῦ παρέστη ὁ παράφρων Μένων μόνος. Διότι οὗτος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πανταχοῦ ἐφαίνετο, ὅπου φρικαλέος ὁ λοιμὸς ἐβέριζε καὶ ἀσμενέστατα διέτριβεν ἐν μέσῳ νεκρῶν. Ἔβλεπον δ' αὐτὸν ἐνίοτε καθήμενον ἐπὶ λόφου νεκρῶν καὶ χαίροντα ἐπὶ τῷ κακῷ καὶ καταγελῶντα τοῦ δειλοῦ ὄχλου, ὅστις ἔφευγε τοὺς τε νεκροὺς καὶ αὐτὸν ὡς ὑπὸ λοιμοῦ κατειλημμένον. Ὡς δὲ πολλοὶ ἔβλεπον, ὅτι αὐτὸς δὴ ὁ μετ' αὐθαδείας προκαλῶν τὸν κίνδυνον κραιπαλῶν οὐδὲν κακὸν ἔπασχεν, ἐμιμοῦντο αὐτὸν καὶ οὕτως ηὐξάνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν περιφρονητῶν τοῦ κινδύνου. Ἐκ τούτου ταχέως ἔβριθον αἱ ὁδοὶ καὶ οἱ δημόσιοι τόποι παροίνων ἀλητῶν, οἵτινες προὔπινον φιλοτησίας τῷ βασιλεῖ Λοιμῷ καὶ γελῶντες κατεφρόνουν τῶν δειμάτων αὐτοῦ. Οὗτοι δ' ἦσαν οἱ ἀντὶ χρυσίου ἀναλαμβάνοντες νὰ ἐκφέρωσι τοὺς νεκρούς, ἢ νὰ συναθροίζωσιν αὐτοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν, ἵνα θάψωσιν, ἢ καύσωσι, καὶ ἐπετέλουν τὸ μυσαρὸν ἔργον μετ' ὠμῆς θρασύτητος, ὡς ἄνθρωποι, οἵτινες οὐχὶ μάτην ἤθελον νὰ διακινδυνεύωσι τὰς ἑαυτῶν ψυχάς. Ἀπῄτουν δὲ καὶ ἐλάμβανον, ὅ,τι ἤθελον καὶ παρὰ τοῦτο ἐδήουν καὶ πᾶν βίαιον διέπραττον ἐν ταῖς οἰκίαις, εἰς ἃς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοὺς εἰσῆγεν. Ἐξέλιπε δὲ παντάπασιν ὁ φόβος τῶν νόμων· διότι τὰ μὲν δικαστήρια πρὸ πολλοῦ ἤργουν, ἕκαστος δὲ τῶν κακούργων τούτων διελογίζετο, ὅτι ὁ λοιμὸς ταχέως ἢ τὸν δυνάμενον νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον θὰ συνήρπαζεν, ἢ αὐτὸν τοῦτον θ' ἀπήλλαττε τῆς ἀνάγκης τῆς εὐθύνης.

Οὐ μόνον δ' οἱ πένητες καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄχλου παρεδίδοντο τῇ ἀκολασίᾳ, ἀλλὰ καὶ οἱ πλούσιοι καὶ δὴ οἱ νέοι, οἵτινες τοιούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπειρῶντο νὰ καταπολεμῶσι τὸν φόβον τῆς περιστοιχιζούσης αὐτοὺς φρίκης. Διότι, ὡς πολλοὶ αὐτῶν ἔβλεπον ἑαυτοὺς ἀΐφνης πλουσιωτάτους γενομένους ὡς κληρονομήσαντας τῆς οὐσίας τῶν γονέων, τῶν ἀδελφῶν, τῶν συγγενῶν, φοβούμενοι, μή τι ταχέως ταὐτὰ ἐκείνοις, ἂν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκληρονόμησαν, πάθωσιν, ἐπειρῶντο ν' ἀπολαύσωσιν ὡς μάλιστα τῶν προσγενομένων αὐτοῖς ἀγαθῶν καὶ διεσπάθων αὐτὰ εἰς ἀγρίας, μεθυστικὰς ἀπολαύσεις. Τούτους δὲ τοὺς αἰφνιδίως πλουσίους γενομένους βλέποντες οἱ ἄλλοι ἠσθάνοντο ῥιζοβολοῦσαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τύχωσι τῶν αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης προήγοντο εἰς ἀσεβεῖς ἐλπίδας καὶ εὐχάς.

Οὕτω πάντες οἱ ἠθικοὶ δεσμοὶ συνεταράχθησαν κατὰ μικρὸν καὶ οἱ σωζόμενοι ἔχαιρον ἀπολαύοντες τῶν ἐκ τοῦ θανάτου τῶν ἄλλων προσγενομένων αὐτοῖς πλεονεκτημάτων.

Ἀλλ', ὡς ὁ λοιμὸς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ κακὰ ἐν πολλοῖς τὴν πρὸς τὰς ἡδονὰς ὁρμὴν πυρετωδῶς τρέφοντες ἐφαίνοντο, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις, ἀπεδείχθη κύριος ὁ νόμος, ὅτι αἱ ἐναντιότητες παρ' ἀλλήλας βαίνουσιν, ἢ ἡ ἑτέρα μεταπίπτει εἰς τὴν ἑτέραν. Διότι σὺν τῇ ἀκολασίᾳ καὶ τῇ διαφθορᾷ πάντων τῶν δεσμῶν ἐπετείνετο καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς δεισιδαιμονίας. Ἐκ τούτου ἐκεῖνοι, οἵτινες νῦν τέως εἰς τὴν ἀγρίαν μέθην καὶ ἀκολασίαν κατέφευγον, μετὰ μικρὸν νέαν σκέπην καὶ νέαν παραμυθίαν ἐζήτουν ἐν τῇ ὑπερβολικῇ ἐπιμελείᾳ τῶν θείων, ἐν τῇ δεισιδαίμονι θεραπείᾳ τῶν θεῶν.

Ἐν τούτῳ δὲ παρῆλθον καί τινες, ὡς ὁ Διοπείθης, οἵτινες παρίστασαν τὴν μαστίζουσαν τὰς Ἀθήνας νόσον ὡς τιμωρίαν πεμφθεῖσαν ὑπὸ τῶν θεῶν διὰ τὴν προτέραν καταφρόνησιν αὐτῶν. Ἐκ τούτου ὁ ὄχλος ἠγανάκτει καὶ ὁ χόλος αὐτοῦ ἐτρέπετο ἐπ' ἐκείνους, οὓς ὁ Διοπείθης καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ὡς τοὺς κυρίους αἰτίους τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν κατεδείκνυον.

Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἀνεμνήσθησαν αὖθις καὶ τῆς μυστικῆς ἐκείνης λατρείας τοῦ Σαβαζίου καὶ λόγος ἐγίγνετο πολὺς περὶ τοῦ Μητραγύρτου ἐκείνου, ὃν οἱ ὑπερφίαλοι, πάροινοι Ἰθύφαλλοι εἰς τὸ ὄρυγμα, τὸ βάραθρον, εἶχον κατακρημνίσαντες. Ἦσαν δὲ πολλοὶ νῦν οἱ νομίζοντες, ὅτι κακῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ποιήσαντες κατεφρόνησαν τοῦ θεοῦ ἐκείνου Σαβαζίου, τοῦ σωτῆρος πάντων τῶν κακῶν, καὶ ἰσχυριζόμενοι, ὅτι ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη πρᾶξις, ἣν εἰς τὸν ἀθῷον Μητραγύρτην ἥμαρτον, ἡ κυρία αἰτία τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν ἦτο καὶ τῆς τιμωρίας, ἣν ὁ ὑβρισθεὶς Σαβάζιος ἐλάμβανεν. Ἔλεγον δ', ὅτι πρῶτον καθῆκον αὐτῶν νῦν ἦτο νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν θεὸν καὶ ὅτι ἡ ἐξιλέωσις αὕτη τὸ μόνον φάρμακον τῆς ἀνθρωποφθόρου νόσου ἦτο. Ὡς δὲ καὶ ξένη τις ἐν Ἀθήναις, Νίνος τὸ ὄνομα, γυνή τις ἔμπειρος πάσης μαγείας καὶ πάντων τῶν μυστηρίων, προελθοῦσα ὡς ἱέρειαν καὶ ἀπόστολον τοῦ Σαβαζίου ἑαυτὴν ἀνεκήρυττε, ταχέως ὡς τὸ μόνον φάρμακον καὶ ἡ μόνη σωτηρία ἐξελαμβάνετο ὑπὸ πάντων ἡ μύησις τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ τούτου. Μετ' ἀλλοκότου καὶ δεισιδαίμονος τελετῆς δ' ἐγίνετο ἡ μύησις· διότι δορκάδειον δορὰν ἐπετίθεσαν τοῖς μυουμένοις, ἱερόν τι ποτὸν ἔδιδον αὐτοῖς εἰς πόσιν, ἤλειφον εἶτα αὐτοὺς πηλῷ καὶ πιτύροις καὶ ὄφιν περιείλιττον περὶ τὰ στήθη αὐτῶν. Ἐν ᾧ δὲ πάντα ταῦτα ἐγίγνοντο, ἐκάθηντο οὗτοι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἶτα ἀναβοῶντες· Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον, ἀνεγείροντο καὶ ἡ μύησις πέρας ἐλάμβανε. Ταύτῃ δ' ἐπηκολούθει νυκτερινή τις ἑορτή, ἐν ᾗ σκυθρωπά τινα νόμιμα καὶ ὄργια ἐγίγνοντο. Οὕτως ἡ ἀκολασία καὶ ἡ δεισιδαιμονία, εἰς ἃς παρώρμα τὰς ψυχὰς τῶν πεπλανημένων ὁ τῆς φθοροποιοῦ μάστιγος τῆς χώρας φόβος, συνηνοῦντο ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Σαβαζίου. Ἔβλεπε δέ τις πολλὰς πομπὰς τελουμένας εἰς τιμὴν τῆς Κυβέλης καὶ τοῦ Σαβαζίου καὶ τῶν πομπέων πολλοὶ μιμούμενοι τοὺς Μητραγύρτας ὠρχοῦντο τὴν σίκιννιν καὶ ἐν ταὐτῷ ἐμαστιγοῦντο καὶ ἐτιτρώσκοντο. Παρὰ τοῦτο δ' ἐπηγγέλλοντο οἱ λάτραι τῶν φρυγίων θεῶν, ὅτι καὶ τὸν λοιμὸν ἐθεράπευον. Καθίζοντες δὲ πρὸς τοῦτο τὸν νοσοῦντα ἐπὶ ἕδρας ὠρχοῦντο περὶ αὐτὸν μετ' ἀγρίων κραυγῶν. Μετεῖχον δὲ πολλοὶ τῆς χορείας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταύτης, ὡς νομίζοντες, ὅτι ἡ μετοχὴ αὕτη ἄριστον ἀλεξιφάρμακον τῆς νόσου ἦτο.

Εἰς τοῦτο περιέστη ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων.

Ὅ,τι δ' ἡ Ἀσπασία ἐφοβεῖτο καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι θὰ δυνηθῇ ν' ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, τοῦτο καὶ συνέβη. Ξένον τι καὶ σκυθρωπὸν δῆλα δὴ εἰσέβαλεν εἰς τὸν εὔθυμον καὶ καλὸν ἑλληνικὸν βίον, ὅπερ, καίπερ οὔπω νικηφόρον ἀποδειχθὲν ἐν τῷ ἅμα, ὅμως προπαρεσκεύασε καὶ προὐσήμανεν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἡ Ἑλλάς, ὡς λαμπρὸς ἀστὴρ ἐν τῇ θαλερᾷ νεφέλῃ, νὰ κατασβῇ ἔμελλεν.

Ἐν ᾧ δ' ἐν Ἀθήναις ὁ φοβερὸς λοιμὸς φοβερᾶς μὲν ἀπογνώσεως καὶ δοξῶν ταρακτικῶν τῶν ψυχῶν πρόξενος ἐγίγνετο, τὰς δὲ θύρας ἀνέῳγε ξένῃ τινὶ δεισιδαιμονίᾳ, ἥτις οὐχὶ ἄκακος ἦτο, ὡς ἡ ἐπιχώριος καὶ ἐγγενής, ἀλλὰ τὰς ῥίζας ὑγιοῦς βίου περιέτρωγεν, ἀλλοῖα δεινὰ ἐπέκειντο τῇ χώρᾳ τῆς Ἀττικῆς.

Διότι καὶ αὖθις ἐξερράγη ὁ πόλεμος καὶ αὖθις ὁ πελοποννησιακὸς ὄχλος εἰσέβαλεν εἰς τοὺς δήμους τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐξηνάγκαζε τοὺς δημότας νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὸ ἄστυ, καὶ αὖθις ἐξέπλευσε νέος στόλος, ἡγουμένου αὐτοῦ τοῦ Περικλέους, καὶ αὖθις αἱ νῖκαι, ἃς ἐν ταῖς παραθαλασσίαις πόλεσιν ἦρεν ὁ στόλος, ἐξηνάγκασαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης σπουδῇ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ἡ Ποτίδαια ἀνθίστατο ἔτι, ἡ Κόρινθος ἔδει νὰ πολιορκηθῇ καὶ τῇδε κἀκεῖσε ἐν ταῖς ἀποικίαις καὶ ταῖς συμμάχοις πόλεσιν ἡ φλὸξ τῆς στάσεως σφοδρὰ ἀνέλαμπεν.

Ἵνα δὲ συναρπάσῃ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τοὺς δύο υἱούς, τὸν Πάραλον καὶ Ξάνθιππον, ἐκ τῆς χώρας τοῦ μεγίστου κινδύνου ὁ Περικλῆς ἀπέδειξεν αὐτοῖς ὡς τόπον διαμονῆς κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ τὸν ἀγροτικὸν οἶκον. Καὶ ἐκεῖσε μὲν ἀπῆλθεν ἡ Ἀσπασία μετὰ πάντων τῶν οἰκείων, ἀλλὰ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κακὸν ἠκολούθησεν αὐτοῖς καὶ ἐκ τοῦ φυτωρίου τῆς πνευματοκινήτου χάριτος ἀφηρπάγη οὐ μόνον ἡ Σιμαίθα, ἀλλὰ καὶ ἡ Δροσὶς καὶ ἡ Πράξιλλα, αἵτινες ἠλευθερώθησαν ἐκ τῆς ἐν Μεγάροις αἰχμαλωσίας ὑπὸ τοῦ νικηφόρου Περικλέους, ἵνα διαφθαρῶσιν ἐν τῇ νεανικῇ ἀνθηρότητι ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ φθοροποιοῦ δαίμονος τοῦ λοιμοῦ.

Καὶ πάντες δ' οἱ δυνάμενοι ἔφευγον, ὡς ἡ Ἀσπασία, τὴν λοιμώττουσαν πόλιν καὶ κατέφευγον εἰς τοὺς δήμους, ἢ τὰς πλησίον νήσους, ἔνθα ὁ κίνδυνος ἐλάσσων ἐφαίνετο.

Διεσπάσθησαν δ' ἤδη καὶ οἱ περιστοιχίζοντες τὴν Ἀσπασίαν φίλοι. Καὶ ὁ μὲν Εὐριπίδης πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας. Διότι μισάνθρωπος γενόμενος ἔζη ὅλως ἐν ἀφανείᾳ καὶ ἐρημίᾳ ἐν Σαλαμῖνι διατρίβων ὡς μάλιστα ἐν τῷ παρὰ τῇ ἀκτῇ σπηλαίῳ, ὅπου ποτὲ ἐν ὥρᾳ τῆς ἀγρίας πολεμικῆς θυέλλης τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸ πρῶτον εἶχεν ἰδών. Ἐνταῦθα ἐκάθητο μόνος καὶ παρεδίδετο ταῖς ἰδίαις θεωρίαις καὶ λογισμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν θάλασσαν τετραμμένους ἔχων καὶ οὐδὲν ἕτερον ποθῶν ν' ἀκούσῃ περὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἢ ὅ,τι αὐτῷ ἴσως τὰ κύματα ἐψιθύριζον, ἅτινα ἐκεῖθεν ἐρχόμενα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐξηφροῦντο.

Ὁ δὲ Σοφοκλῆς καὶ νῦν, ὡς πρότερον, ἔζη μεμονωμένος παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κεχαρισμένου τοῖς θεοῖς ἔμεινεν ἄθικτος ὑπὸ τῆς μάστιγος, ἣν ἡ εἱμαρμένη ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν Ἀθηναίων ἔσεισε. Παρέμεινε δ' αὐτῷ πιστὴ ἡ φαιδρὰ σοφία, ἥτις ἐδίδαξεν αὐτὸν νὰ φυλάττηται μὲν τὴν τύχην τοῦ Περικλέους, νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ δὲ νὰ γίγνηται αὐτῷ τι τῶν ἀνθρωπίνων λίαν προσφιλές, μηδὲ νὰ δύνωνται πολὺ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ αἱ χαλεπότητες τοῦ βίου.

Καὶ τῆς κεφαλῆς δὲ τοῦ Σωκράτους, καίπερ οὐδέποτε καταλείποντος τὴν ἑστίαν τοῦ μαινομένου λοιμοῦ καὶ ἀφόβως τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν περιερχομένου καὶ τοῖς πᾶσι πλησιά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζοντος καὶ πανταχοῦ, ὅπου ἠδύνατο, ὡς ἀρωγοῦ προσερχομένου, ἐφείσατο· ἡ μάστιξ.

Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ εἶχε λαβὼν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἱππονίκου, τὴν ῥοδίνην Ἱππαρέτην, ὡς γυναῖκα.

Καὶ αὐτὸς δὲ μεγαλόψυχος, ὡς πάντοτε, κατεφρόνει τοῦ λοιμοῦ, καίπερ καθορῶν, ὅτι ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν ἥκιστα ἐφείδετο καὶ τῶν Ἰθυφάλλων· διότι ὁ λοιμὸς εἶχεν ἁφαρπάσας τὸν προσφιλέστατον τῶν ἑταίρων, τὸν νεαρὸν Δῆμον, τὸν υἱὸν τοῦ Πυριλάμπους. Ὡς δὲ κατὰ τὴν νέαν τοῦ Περικλέους εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν ἠκολούθησεν αὐτῷ ὁ Ἀλκιβιάδης, οἱ Σαβάζιοι ἐλεύθεροι ἠδύναντο νὰ πραγματεύωνται καὶ οὐδόλως ἐφοβοῦντο νῦν τὸν μανικὸν Ἰθύφαλλον καὶ τὸ βάραθρον.

Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὁ λοιμὸς παρήκμασέ πως, τοσοῦτον τοὐλάχιστον, ὥστε νὰ δύνωνται οἱ πολῖται νὰ σκοπῶνται περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἀπηλλαγμένοι πως τῶν κακῶν, ὑφ' ὧν ἐγγύθεν ἐταλαιπωροῦντο, νὰ τρέψωσι τὴν προσοχὴν ἐπ' ἐκεῖνα, ἅτινα μακρόθεν αὐτοῖς ἐπηπείλουν. Ἀλλὰ τὰ ἀνανεούμενα δεινὰ τοῦ πολέμου κατέλαβον τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων ἀθύμους καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευσίμων ἠλαττώθη ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ, ὃς καὶ ἐν τῷ στόλῳ καὶ ἐν τῷ πρὸ τῆς Ποτιδαίας στρατοπέδῳ ἐπεκράτει. Καὶ νικηφόρος μὲν ὁ Περικλῆς μετὰ τοῦ στόλου ἐδῄου καὶ νῦν τὰ ἐπιθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου, ἀλλά, τί ὠφέλουν αἱ νῖκαι αὗται, ἐξ οὗ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς στασιάσασα εἰς σύγχυσιν περιέπεσε καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐσβεννύετο ἡ ἔρις, ἀλλαχοῦ δ' ἐκ νέου ἀγριωτέρα ἐξερρήγνυετο, πανταχοῦ δ' οὐ μόνον οἱ δύο ἀντίπαλοι συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν, οἵτινες καὶ συνεχῶς ἐταλαντεύοντο καὶ μετήλλασσον; Καὶ τὴν ἡγεμονίαν δ' ἦτο ἀδύνατον νῦν εἷς καὶ μόνος νὰ ἔχῃ καί, ὅ,τι ἐνταῦθα ἐκερδαίνετο, κατεστρέφετο ἀλλαχοῦ που μακρὰν καὶ ὁ πολέμιος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐδαμοῦ ἀντιπαρετάττετο εἰς κρίσιμον μάχην, ἐν ἀπείροις δ' ἀψιμαχίαις κατεσχίζετο ὁ μέγας τῶν Ἑλλήνων πόλεμος.

Ὡς δ' ἠγγέλθη τῷ Περικλεῖ, ὅτι ὁ ἄθυμος δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἔπεμψε πρέσβεις εἰς Σπάρτην περὶ εἰρήνης, ἐπέσπευσε τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον, ἵνα παραθαῤῥύνῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἀδεεστέρους καταστήσῃ τοὺς καταπεπληγμένους. Ἀλλ' οὗτοι κατάπονοι καὶ καταπεπληγμένοι ὑπὸ τῶν ἀπροσδοκήτων μοιραίων κακῶν, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, εὐνοϊκώτερον νῦν διέκειντο πρὸς τὰς μυστικὰς ἐπιβολὰς τῶν δημαγωγῶν καὶ τοῦ Διοπείθους.

Ὁ δ' ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς νόσου καὶ σωθεὶς μανικωτέραν καὶ ἀγριωτέραν προθυμίαν νῦν ἐπεδείκνυεν, ὡς θεῖόν τι σημεῖον τὴν ἐκ τοῦ φανεροῦ θανάτου σωτηρίαν κηρύττων.

Ἡμέρᾳ δέ τινι πολῖταί τινες συνελθόντες εἰς τὴν ἀγορὰν περί τινα ἄνδρα ἵσταντο καὶ ἐπηκροῶντο τῶν λόγων αὐτοῦ. Διότι κατὰ μικρὸν νῦν ἀπετόλμων οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἔτι ἔφευγον ἀλλήλους, ὡς τὸν λοιμόν, νὰ ὁμιλῶσιν αὖθις πρὸς ἀλλήλους.

Ὁ δ' ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὃς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει τῶν ἀκροατῶν ἵστατο, ἦτό τις τῶν ἐλευθέρων καὶ μεγαλοψύχων, ὧν ἤδη ἐνίοτε ἡ γλῶσσα ἐλευθέρα αὖθις ἐκινεῖτο. Ἀπετόλμησε δ' οὗτος οὐ μόνον ἐκ τοῦ φανεροῦ δεινῶς τοῖς δημαγωγοῖς νὰ προσβάλῃ καὶ πολλὰ ὑπὲρ τοῦ Περικλέους νὰ εἴπῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ καταδικάσῃ τῶν Ἀθηναίων δεισιδαιμονίαν, ἧς βορὰ ἐγένοντο. Ἀλλ', ὡς ἐν τοῖς παρισταμένοις ἀκροαταῖς πολλοὶ τῶν ἑταίρων τοῦ Διοπείθους καὶ τοῦ Κλέωνος ἦσαν, δεινὴ ἔρις ἐξήφθη καὶ τελευτῶν ὁ μεγαλόφρων ἐκεῖνος συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἐκακοῦτο.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ προσῆλθε καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως μετά τινων τῶν ἑταίρων καὶ ἐπιτηδείων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὡς δ' ἔμαθεν, ὅτι ὁ πολίτης ἐκεῖνος ὑπερήσπισε μὲν τοῦ Περικλέους, τὴν δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν τῶν Ἀθηναίων ὡς μικρόψυχον δεισιδαιμονίαν ἔψεξεν, ἡ μορφὴ αὐτοῦ αἴφνης ἀπαίσιον, σκυθρωπὴν ταραχὴν ἐξέφηνεν.

Ἐκ τούτου χρόνον μέν τινα ἠτένιζεν εἰς τὰ ἄνω ὡς ὁμιλῶν ἀμέσως διανοητικῶς πρὸς τοὺς ἐπουρανίους, εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τοὺς παρεστῶτας ἤρξατο λέγων·

«Ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Ταύτῃ τῇ νυκτὶ ὄνειρον ἔπεμψάν μοι οἱ θεοί, οἵτινες ἐν καιρῷ καὶ νῦν ἤγαγόν με ἐνταῦθα. Πολλὰ ἐξήμαρτεν ἡ πόλις πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτούς. Διότι καὶ σοφισταὶ καὶ ἄθεοι παρήγαγον ὑμᾶς καὶ ἑταῖραι ἐδέσποσαν ὑμῶν καὶ ναοὶ καὶ ἀγάλματα ἱδρύθησαν οὐχὶ εἰς τιμὴν τῶν θεῶν, ἀλλ' εἰς κενὸν κόσμον καὶ εἰς διαφθορὰν τῶν ἁπλοϊκῶν τρόπων καὶ εὐσεβῶν ἠθῶν, ἅτινα παρὰ τῶν πατέρων διεδέξασθε. Ὅ,τι λοιπὸν νῦν πάσχετε, οἱ θεοὶ ὑμῖν πέμπουσι τιμωρούμενοι διὰ τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν τρυφήν. Οὐχὶ δὲ νῦν τὸ πρῶτον ἐπέδειξαν τοῖς Ἕλλησιν οἱ θεοὶ τὴν ὀργὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ καλῶς γνωρίζετε, ὅπως συνήθως τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν ἐν τοῖς παλαιοτάτοις χρόνοις οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξιλάσκοντο, καὶ ἐμάθετε, ὅτι οἱ θεοὶ ἐνίοτε διὰ μόνης τῆς μεγίστης θυσίας, δι' ἀνθρωποθυσίας, καταπραΰνονται. Ἄγετε δὴ συλλάβετε τὸν ἄθεον τοῦτον, ὃς ἀσεβῶς τοὺς θεοὺς ἐξαρνούμενος κατὰ τὸν νόμον ἄξιος θανάτου ἐγένετο, ὡς κακοῦργος ἔνοχος θανάτῳ ἐγένετο. Οὐχὶ δ' ἡ χεὶρ τοῦ δημίου πρέπει νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ τὴν ποινήν, ἀλλὰ κατὰ τὰ παλαιότατα, ἡμελημένα νόμιμα ἐξιλαστήριος θυσία πρέπει νὰ προσενεχθῇ τοῖς θεοῖς καὶ ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνοις ὁδηγούμενος διὰ τῆς πόλεως νὰ κατακαῇ καὶ εἰς τέφραν μεταβληθεὶς νὰ διασκεδασθῇ εἰς τοὺς ἀνέμους!»

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ὁ ἱερεὺς ἔλεγε συνηθροίζετο κατὰ μικρὸν πολὺς ὄχλος. Ἐν τούτῳ δ' ἦτο καὶ ὁ Πάμφιλος, ὃς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀκούσας, ὅτι προὐτίθεντο νὰ θύσωσι τὸν φίλον καὶ συνήγορον τοῦ Περικλέους πρόθυμος τὴν διαγνώμην ἀπεδέξατο.

«Πέραν τῆς ὄχθης τοῦ Ἰλισσοῦ,» εἶπε, «καίονται νυκτός τε καὶ ἡμέρας πυραί, ἐν αἷς οἱ ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ διαφθειρόμενοι κατακαίονται. Ἐπί τινος τῶν φαιδρῶς σπινθηροβολουσῶν ἐκείνων πυρῶν θὰ εὕρωμεν τόπον εἰς καῦσιν καὶ τούτου!»

Ταῦτα εἰπὼν αὐτὸς πρῶτος ἐδράξατο τοῦ ἀδικήσαντος καὶ μετ' αὐτὸν πολλοὶ τῶν ἐξηγριωμένων αὐτοῦ ἑταίρων ἡτοιμάζοντο συλλαβόντες ν' ἀπαγάγωσι τὸν δυστυχῆ.

Ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ὁ Περικλῆς πορευόμενος εἰς τὸ βουλευτήριον ἦλθεν εἰς τὴν ἀγοράν. Οὗτος ἰδὼν τὸν τεταραγμένον ὄχλον διεπυνθάνετο τὴν αἰτίαν τῆς ταραχῆς.

Ὀξεῖαι δ' ἀντήχουν αἱ κραυγαὶ τοῦ ἐξηγριωμένου ὄχλου, ὅτι οἱ θεοὶ μειλίχια ἀπῄτουν καὶ ὅτι ἔμελλον ἤδη ὡς μειλίχια νὰ θύσωσι τὸν ἀσεβῆ καὶ ἄθεον ἐκεῖνον Μέγιλλον.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ὠστίζετο εἰς τὸ μέσον ἀποτρέπων τοὺς πολίτας, ἀλλ' ὁ Διοπείθης αἴφνης ἀντιπαρέταξεν αὐτῷ ἑαυτόν.

Καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἤδη ἵσταντο ἀντιμέτωποι ὡς ἐπὶ μονομαχίαν οἱ δύο ἄνδρες, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ ἀρχὴ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, ὃν πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτοὺς ἐν Ἀθήναις ἠγωνίζοντο, καὶ οὗ ἡ κρίσις μετὰ μικρὸν ἐπέκειτο.

«Ἔρρε, Ἀλκμεωνίδη!» ἀνεφώνησεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως. «Θέλεις καὶ νῦν αὖθις ν' ἀποστερήσῃς τοὺς θεοὺς ἐκείνου, ὅπερ αὐτοῖς προσήκει καὶ αὐτοὶ ἐπιτακτικῶς ἀπαιτοῦσι; Θέλεις νὰ κωλύσῃς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων νὰ ζητήσῃ τὴν μειλίχιον θυσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τέλος ἐκ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν οὐδεὶς ἕτερος, ἢ σὺ αὐτὸς αὐτὸν ἐκρήμνισας; Δὲν κατενόησας ἔτι, ὅπου ἡ σὴ ἐξαπάτη τὸν τέως ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς λαὸν τοῦτον ἤγαγε; Διότι σὺ τὴν αἰτίαν ὑπέχεις, ὅτι ἀπηλλοτριώθησαν μὲν τῶν παλαιῶν εὐσεβῶν τρόπων, ὀρέγονται δὲ τοῦ πλούτου, τῆς ἡδυπαθείας καὶ τοῦ κενοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κόμπου, ἀκολουθοῦσι δὲ ψευδεῖ τινι φωτί, προσέχουσι δὲ τοῖς λόγοις τῶν ἀθέων οἱ Ἀθηναῖοι!»

«Σὺ δέ, Διόπειθες,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς σπουδαίως μὲν καὶ ἡρέμα, ἀλλ' ἐμφαντικῶς, «ποῦ προτίθεσαι νὰ ὁδηγήσῃς σὺ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων; Εἰς τὴν μανικὴν ἀλληλοφονίαν — εἰς ἀνανέωσιν τῆς ὠμῆς, ἀπανθρώπου μυσαρίας, ἀφ' ἧς ἡ ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων ἐν εὐγενεστέροις ἤθεσι τραφεῖσα πρὸ πολλῶν αἰώνων μετὰ φρίκης ἀπέστρεψεν ἑαυτήν;»

«Ὁμολόγησον χάριτας τοῖς θεοῖς, Περίκλεις,» ἀνεφώνησεν ὁ Διοπείθης, «ὅτι τοῦτον παρέδοσαν ἡμῖν — ἀπόδος αὐτοῖς χάριτας, ὅτι τό γε νῦν ἀρκοῦνται τῷ αἵματι τούτου τοῦ ἀνδρός. Διότι, ἂν οἱ θεοὶ ἀπῄτουν ἡμᾶς τὸν κύριον ὑπαίτιον, τὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον Ἀθηναῖον αἴτιον, ἐννοεῖς, τίνα ἔπρεπε νὰ συλλάβωμεν καὶ νὰ παραδῶμεν τῷ πυρί; Ὡς ἄλλοτέ ποτε ὁ μάντις Τειρεσίας πρὸς τὸν ὑπερμέτρως μεγαλαυχοῦντα Οἰδίποδα, οὕτως ἔπρεπε καὶ ἡμεῖς ν' ἀναφωνήσωμεν· Ἀλκμεωνίδη, σὺ εἶσαι ὁ ὑπαίτιος, σὺ ὁ αἴτιος τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν· ἐπάρατον εἶναι τὸ γένος σου! Ἐξ αἰτίας σοῦ καὶ τῶν σῶν φίλων καὶ ἐπιτηδείων ἐγένοντο ἄθεοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐξ αἰτίας σοῦ ἐπεγένοντο τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου καὶ ἡ φοβερὰ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν θεῶν μάστιξ, ὁ λοιμός, ἔπρεπε ν' ἀποσοβηθῇ ἐξιλασκόμενος τέλεον διὰ τοῦ αἵματος οὐχὶ ἑτέρου τινός, ἀλλὰ τοῦ σοῦ! . . .»

«Ἂν οὕτως ἔχει, ὡς λέγεις,» ἀπεκρίνατο ἤρεμος ὁ Περικλῆς, «τότε ἄφετε τοῦτον τὸν ἄνδρα καὶ θύσατε ἐκεῖνον, ὃς ὑμῖν ὡς ὁ αἰτιώτατος πάντων φαίνεται.»

Ταῦτα εἰπὼν ἀπήλλαξε τὸν εἰς θάνατον ἀπαγόμενον τῶν χειρῶν τοῦ Παμφίλου. Οὗτος δὲ σεσηρότως γελῶν ἐκ χαρᾶς ἀφῆκε μὲν τὸ πρότερον θῦμα, ἀλλ' εὐθὺς χαίρων ἐπὶ τῇ μεταλλαγῇ ἐπέβαλε χεῖρα τῷ μισητῷ, ἑκουσίως προσφερομένῳ στρατηγῷ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

«Τί μέλλετε;» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τοὺς ἐκπεπληγμένους, ἀναύδους καὶ ἀκινήτους Ἀθηναίους. «Νομίζετε ἴσως, ὅτι προσήνεγκον ἐμαυτὸν πιστεύων, ὅτι φείδεσθε ἐμοῦ; Πιστεύσατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐδὲν μέλει μοι, ἐάν τε ἀπαλλάξητέ με τοῦ θανάτου, ἐάν τε ἀπαγάγητέ με εἰς θάνατον! Διότι ἐνόμιζον μὲν τέως, ὅτι ἦγον τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εἰς λαμπρότητα εὔκλειαν αὐταῖς παρέχουσαν, εἰς τὸ τέλειον φῶς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ νῦν κατανοῶ, ὅτι μοιραία τις μεταβολή — ἢ εἶναι ἴσως κατάρα τις, ἥτις ἐξ ἀρχῆς τῇ φυσικῇ πορείᾳ τῶν ὄντων ἀκολουθεῖ; — καταλαμβάνει ἡμᾶς αὖθις καὶ ἐπανάγει εἰς τὸ σκότος καὶ τὸ χάος, ὅτι οὐ μόνον ἔξωθεν κακὰ ἐνσκήπτουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐπικρατοῦσιν αἱ σκοτειναὶ δυνάμεις τῶν φωτεινῶν! Χάριτας δ' ὁμολογῶ τοῖς θεοῖς, ὅτι δὲν θὰ ἐπιζήσω τῇ λαμπρότητι καὶ τῇ ἀκμῇ τῆς πατρίδος. — Φονεύσατέ με.»

Ἄναυδοι δὲ καὶ ἀκίνητοι ἵσταντο ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκ τούτου ἐχαλέπαινεν ὁ Πάμφιλος.

Ἀλλ' ἤδη προῆλθεν εἰς τὸ πρόσθεν ἀνήρ τις τοῦ πλήθους, ὃς προσποιούμενος, ὅτι ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ, εἶπεν·

«Ἐὰν θέλητε νὰ φονεύσητε τὸν Περικλέα, πράξατε τοῦτο ἄνευ ἐμοῦ. Δὲν θέλω νὰ ἴδω τοῦτο. Διότι ἐμέ ποτε ἐν Θρᾴκῃ βαρέως τρωθέντα διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν ἀπεκόμισεν, ἐν ᾧ πάντες οἱ ἄλλοι ἔφευγον τοὺς πολυπληθεῖς πολεμίους καὶ κατέλειπον ἐμὲ αὐτοῖς θῦμα!»

«Καὶ ἐγὼ ἀπέρχομαι!» ἀνεφώνησε δεύτερός τις. «Διότι ἐν τῷ κατὰ τῶν Σαμίων πολέμῳ συγγνώμης ἔτυχον παρ' αὐτοῦ, ὅτε οἱ ἄλλοι ἐχθρικῶς πρός με διακείμενοι στρατηγοὶ διὰ μικρὰν ἀδικίαν θάνατον νά μου καταδικάσωσιν ἤθελον.»

«Καὶ ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μετάσχω τοῦ πράγματος,» εἶπε τρίτος τις. «Διότι καὶ ἐμοὶ ἀγαθῶν πρόξενος ἐγένετο ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περικλῆς, ὅτε συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν δικαίων μου, ὧν πάντες οἱ ἄρχοντες ἐστέρουν με!»

«Καὶ ἐμοί! Καὶ ἐμοί!» ἀντήχει πανταχόθεν καὶ κατὰ μικρὸν μείζων ἐγίνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν χωριζομένων τοῦ πλήθους.

«Οὐδεὶς τῶν Ἀθηναίων περιεβάλετο μέλαν ἱμάτιον διὰ τὸν Περικλέα!» ἀντήχει πανταχόθεν. Ἀλλ' ὁ Πάμφιλος σπασμωδῶς ἔτι ἐκράτει τὸ θῦμα, ὅπερ ἐκινδύνευε νὰ ἐκφύγῃ αὐτόν.

«Ἄφες τὸν Περικλέα, Πάμφιλε!» ἀνεφώνησάν τινες. Εἶτα δὲ πλείονες ἐπανέλαβον τὸ αὐτὸ καὶ τέλος ἀντήχει μεγαλοφώνως πανταχόθεν·

«Ἄφες τὸν Περικλέα, Πάμφιλε!»

Πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον οὐδ' ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῶν χαλεπότητι ἠδύναντο νὰ προσενεχθῶσι βιαίως οἱ Ἀθηναῖοι.

«Καὶ αὖθις ἐνίκησας!» ἀνεφώνησε σαρκαστικῶς ὁ Διοπείθης πρὸς τὸν ἀπαλλαγέντα. «Ἀλλ' ἴσως ὁ θρίαμβος οὗτος εἶναι ὁ ὕστατος. Ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου τρέπω τὴν αἰτίαν, ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἐξιλεώθησαν καὶ ἡ μάστιξ τῆς ὀργῆς αὐτῶν ἐκμαίνεται εἰς ἡμᾶς.» —

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ γενόμενα οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Περικλέους, ὁ Πάραλος καὶ ὁ Ξάνθιππος, καταληφθέντες ὑπὸ τῆς νόσου ἀπέθανον.

Περιχαρὴς δ' ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως ἐκήρυττεν, ὅτι φανερὰ ἐγένετο ἡ κατάρα τῶν θεῶν, ἥτις τέλος ἐξηφάνιζε τὸ γένος τῶν Ἀλκμεωνιδῶν.

Ἐκ νέου δ' ἤρξατο ἀκμάζουσα ἡ νόσος καὶ ὁ Διοπείθης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀκαταπαύστως ἀνεμίμνησκον τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἀμεληθέντα διὰ τὸν Περικλέα μειλίχια. Ἐπείθοντο δ' οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ περὶ τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν μετὰ τὴν δυστυχίαν, ἣν οἱ ἐπουράνιοι ἐφαίνοντο ἐπιπέμψαντες αὐτῷ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐκ τούτου, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, νῦν ἐταράχθησαν αἱ ψυχαὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸ πεδίον ἔμεινεν ἐλεύθερον τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Περικλέους.

Διότι μετὰ τοσαύτας συμφορὰς καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τῶν γόνων αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς ἀπωλείας τῶν οἰκείων διασεισθεὶς ὁ Περικλῆς μετὰ μεγάλης ἀδιαφορίας προσέβλεπε τὰ γιγνόμενα καὶ οὐδόλως ἐπειρᾶτο νὰ κωλύσῃ αὐτά. Ἐκ τούτου ἐπῆλθεν ἡ στιγμὴ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἔμελλον νὰ ἐπιτελέσωσιν οἱ ἐναντίοι, ὅσα ἀπὸ πολλοῦ ἐμηχανῶντο.

Ἐν ἐκκλησίᾳ δ', ἐν ᾗ ὀλίγοι παρῆσαν, μετὰ ὀδελυρᾶς μοχθηρίας ἐγράφη ἡ κατάλυσις τῆς στρατηγίας καὶ πάντων τῶν ἀξιωμάτων τοῦ Περικλέους καὶ ἐν βλακικῇ συγχύσει ἐγένετο ἡ πρότασις ἀποδεκτή.

Ἔμελλεν ἄρα ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, μετ' εὐκλεᾶ διοίκησιν τῶν κοινῶν ἐπὶ δεκαετίας τινὰς ἁπλοῦς πολίτης νὰ γένηται; Ἔμελλεν ὁ Διοπείθης τέλεον νὰ νικήσῃ; —

Ἄγετε δή, ὦ ἄνδρες, ὑμεῖς οἱ δυνάμενοι νῦν ἐν τῷ δήμῳ, Κλέων καὶ Λυσίκλεις καὶ Πάμφιλε, εὔγλωττοι ῥήτορες καὶ σύμβουλοι τοῦ δήμου ἐν τῇ πυκνί — ἀποδείχθητε ἡγεμόνες τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ! Ἀναλάβετε τὰς ἡνίας, ἃς βίᾳ ἐξεῖλον τῶν χειρῶν τοῦ Περικλέους! —

Ἀληθῶς δ' ἐν τῇ ἀγορᾷ ὁ ἀκάματος Πάμφιλος συναγαγὼν περὶ ἑαυτόν τινας τοῦ ὄχλου πειρᾶται αὖθις νὰ καταδείξῃ αὐτοῖς σαφῶς τὸ ἀρχικὸν τοῦ Κλέωνος καὶ ἐγκωμιάζει τὸ θάρρος, τὸ φρόνημα καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ πολλὰ ἐμφαντικῶς πρὸς ἀλλήλους οἱ παρεστῶτες διελέγοντο, αἴφνης προσέρχεται εὐτελής τις, ἀλλόκοτος καὶ ἀγριωπὸς σχεδὸν ἀνήρ, ὃς ἄρχεται σπουδῇ λέγων πρὸ τοῦ πλήθους·

«Δημόται, κατελύσαμεν τὸν Περικλέα, ἡμεῖς, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων. Καλῶς ποιήσαντες. Διότι ὁ Περικλῆς δύνα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται νὰ κατανοήσῃ ἐκ τούτου, ὅτι ἡμεῖς, ὁ δῆμος, ἔτι τὴν ἀρχὴν ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις ἔχομεν. Ἐπὶ τοσοῦτον μόνον, λέγω, καλῶς ποιήσαντες κατελύσαμεν αὐτόν, τὰ δ' ἄλλα πάντως ἀπευκτόν τι καὶ ἀλλόκοτον εἶναι ν' ἀποπρίῃ τις τὴν ἑτέραν κνήμην, ἐν ᾧ χρόνῳ μέλλει εἰς ἀγῶνα νὰ κατέλθῃ ἐν Ὀλυμπίᾳ — καὶ ἀφ' οὗ καπνὸν φεύγοντες εἰς πῦρ ἐνεπέσομεν καὶ ἀφ' ἵππων εἰς ὄνους . . .»

«Οἵτινες λὰξ θά σε πατήσωσιν, ὄλεθρε!» ὑπολαβὼν ἀνεφώνησέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου ἐξηγριωμένος. «Δὲν θὰ σιγήσῃς;»

«Οὐδέποτε!» ὑπέλαβεν ὁ ἀγριωπὸς ἐκεῖνος. «Εἶμαι πολίτης, ὡς καὶ ὑμεῖς, καὶ οὐδένα φοβοῦμαι. Εἶμαι Ἁλιμούσιος. Ταινιοπώλης ἤμην καὶ διῆλθον εὐτυχῆ βίον ἄλλοτε, ἀλλ', ἐξ οὗ ἡ γυνὴ καὶ τὸ παιδίον ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἀπέθανον καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ νεκρῶν κείμενος μόλις πως ἐσώθην καὶ ἀνέστην ἐκ τῆς κλίνης, κατέλιπον πάντα, ὡς εἶχον, καὶ ἐμίσθωσα ἐμαυτὸν ὡς νεκροφόρον, ἢ μᾶλλον συνεκφέρω καὶ συγκατακαίω τοὺς ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἀποθνήσκοντας.»

Ὡς δὲ τοῦτο ἤκουσαν, ὑπεχώρησαν πάντες περιδεεῖς καὶ ἵσταντο ὡς μάλιστα μακρὰν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ ἄλλοτε Ἁλιμούσιος ταινιοπώλης οὐδαμῶς ἐταράχθη ἐκ τούτου καὶ εἶπεν αὖθις·

«Ἐγκαυχῶμαι ἐγώ, ὃν βλέπετε, ὅτι πεῖραν ἔχω τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Εἶμαι δ' ἐξ ἐκείνων, οἵτινες — δέκα καὶ πέντε δὲ παρῆλθον ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐνιαυτοί — ἐν τῇ πυκνὶ ἐψηφίσαντο τὴν ἵδρυσιν τοῦ Παρθενῶνος καὶ συνεχώρησαν τὸν δικαστικὸν μισθὸν καὶ τὰ θεωρικά. Πάντοτε δ' ἐξεπλήρωσα τὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος μόνου φροντίζων καὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι οὔτε βόες, οὔτε πρόβατα εἶναι, ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσι τῷ βυρσοδέψῃ Κλέωνι νὰ δείρῃ οὕτω τὴν δορὰν αὐτῶν. Ἐπὶ τούτῳ δ', ὅτι οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Περικλέους ἀπέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θανον ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ, ἔπρεπεν ἀκριβεῖ τῷ λόγῳ νὰ κατοικτείρωσι τὸν δυστυχῆ, τὸν ἄπαιδα γενόμενον πατέρα, οὐχὶ δὲ τούτου δὴ ἕνεκα καὶ νὰ ὑβρίσωσιν αὐτὸν ὡς κατάρατον καὶ θεομισῆ καὶ νὰ καταδιώξωσιν!» —

«Παῦσαι λέγων περὶ τοῦ Περικλέους,» ἀνεφώνησεν αὖθις ὁ κεκράκτης Πάμφιλος ἐπιταμὼν τὸν ταινιοπώλην λέγοντα. «Δὲν θέλομεν ν' ἀκούσωμέν τι πλέον περὶ τοῦ Περικλέους. Πρὸς οὐδὲν εἶναι νῦν ἐπιτήδειος! Ὑπονοσεῖ δ', ὡς λέγουσιν. Εἰς τί δὲ θὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν ἐπίνοσός τις;»

«Πρόσεχε, Πάμφιλε!» ἀνεφώνησεν ὁ ἕτερος, «ἡ κάμηλος καὶ ψωριῶσα, ὡς ἡ παροιμία λέγει, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία.»

«Θέλεις νά με λοιδορήσῃς;» ἀνεφώνησεν ὁ ἀλλαντοπώλης καὶ τὸν πόδα ἀνατείνας ἔμελλε λὰξ νὰ πατήσῃ αὐτόν.

«Πρόσελθε!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἁλιμούσιος, «βυρσοδεψήσας τὸ δέρμα σου πορφυρίδα αὐτὸ θ' ἀποδείξω! — Θὰ ἐκτάμω σου τὸν πρηγορῶνα καὶ θὰ καταβροχθίσω τὴν χόλικά σου!»

Περίφοβος δ' ὁ Πάμφιλος ἀνεχώρησεν, ἵνα μὴ ἐφάψηται αὐτοῦ ὁ νεκροφόρος.

«Ἔρρ' εἰς κόρακας!» ἀνεφώνησεν. «Ἄπελθε! Μὴ τολμήσῃς νὰ ἐπιβάλῃς τὴν λοιμικὴν χεῖρά σου Ἀθηναίῳ τινί! Ἄπελθε, ὄλεθρε, ἄθλιε, πάντων ἀθλιώτατε τῶν θνητῶν!» —

«Διὰ τί;» ἀνεφώνησε σεσηρὸς μειδιῶν ὁ νεκροφόρος. «Ἀλλὰ θὰ ἐξαναγκασθῇς ἴσως νὰ ὑπομείνῃς τὴν προσέγγισίν μου. Ἐλπίζω δ', ὅτι τοιούτους ὀλέθρους, οἷος σύ, πολλοὺς ἔτι θὰ παραλάβω ἐν τῇ νεκροφόρῳ ἁμάξῃ μου! Τὰ δ' ἄλλα, ἐπαναλαμβάνω σοι, ὅτι καλῶς μὲν ποιήσαντες κατελύσαμεν τὸν Περικλέα, ἵνα κατίδῃ, ὅτι δυνάμεθα ν' ἀπολύωμεν αὐτόν, ὅταν θέλωμεν, ἀλλ', ὡς ἤδη κατέμαθε τοῦτο, καλὸν ν' ἀποδείξωμεν αὐτὸν καὶ αὖθις στρατηγὸν καὶ νὰ πιστεύσωμεν αὐτῷ ἐκ νέου τὸν στόλον· διότι δὲν δυνάμεθα νὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στερηθῶμεν αὐτοῦ, λέγω — οὐδένα ἕτερον ὅμοιον πρὸς αὐτὸν ἔχομεν καὶ οὐχὶ πᾶς ῥοπαλοφόρος Ἡρακλῆς εἶναι...»

Ἀληθῶς δ' οἱ προαιρούμενοι τὴν ἀνανέωσιν τοῦ πολέμου ἐν Ἀθήναις ἀναγκαίως προηροῦντο καὶ τὸν Περικλέα. Ὡς δ' ἡ Ποτίδαια τέλος παρεδόθη, ἐκ νέου ἀνεπτερώθησαν πρὸς τὴν ἐλπίδα, καίπερ ἀσθενῆ πτερὰ ἔχοντες, καὶ ταχέως μετεβλήθη ἡ διάθεσις τῶν εὐταράκτων Ἀθηναίων!

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὠστίζοντο καὶ αὖθις οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πύκνα καὶ ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Περικλῆς, ᾧ ἑαυτοὺς καὶ αὖθις ἐπίστευσαν, ὁ αὐτὸς ἦτο. Ἀλλ' ἐπλανῶντο...

Ὁ Σοφοκλῆς δὲ πρῶτος ἀνήγγειλε τῷ φίλῳ τὸ νέον ψήφισμα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων.

«Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδοσάν σοι αὖθις τὰ πάντα!» ἔλεγε συγχαίρων αὐτῷ ὁ τραγικός.

«Τὰ πάντα,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς πικρὸν μειδιῶν, «ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν πίστιν. Διότι οὔτε αὐτοῖς θαῤῥῶ, οὔτε τῇ τύχῃ τῶν Ἀθηνῶν, οὔτ' ἐμοὶ αὐτῷ!...»

«Οὐδὲν ἧττον ὁ Διοπείθης θριαμβεύει!» εἶπεν αὖθις. «Διότι φαίνεται μέν, ὅτι αὐτὸς τελευτῶν ἡττήθη, ἀλλ' ἀληθῶς ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἡττημένοι ἐν Ἀθήναις. Καὶ δὲν ἐπέτυχε μὲν τοῦ κυρίου σκοποῦ ὁ Διοπείθης, ἀλλ', ὅ,τι αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν διέπραξαν καὶ προπαρεσκεύασαν, τοῦτο οὐδόλως ἀπώλετο ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων.»

«Ἔκβαλε τὰ σκυθρωπὰ ταῦτα οἰωνίσματα ἐκ τῆς ψυχῆς σου!» ἔλεγε παραθαῤῥύνων αὐτὸν ὁ Σοφοκλῆς. «Αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀκμαῖαι ἵστανται ἔτι καὶ πολλὰ ἔκλαμπρα θὰ παραγάγωσιν ἐν καιρῷ καὶ πολλὰς εὐκλεεῖς δάφνας θὰ δρέψωσιν ἔτι. Οὐδόλως δ' ἁρμόζει νὰ ὀδυρώμεθα ἡμεῖς, οἷς ἐδόθη νὰ ἴδωμεν ἀναπτυσσόμενον τὸ εὐγενέστατον ἄνθος...»

«Ἀλλὰ καὶ τὸν σκώληκα τὸν ἐμπεφυκότα τῷ εὐγενεστάτῳ τούτῳ ἄνθει!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Δὲν ἐπῆλθε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὲν ἔτι ὁ προμηνυόμενος χρόνος, ἀλλὰ σκοτεινόν τι μέλλον προλαβὸν προβάλλει τὴν σκιάν. Ὠρεγόμεθα τῆς ἄκρας τῆς εὐθύμου ἐλευθερίας, τοῦ κάλλους καὶ τῆς γνώσεως, ἀλλ' ἐκ πάντων τούτων τῶν ὀνείρων μόνον τὸ ὄνειρον τοῦ κάλλους ἀπεδείχθη ἀληθές — τὰ δ' ἄλλα διαλύονται ἐν τῷ σκότει, ἐν τῷ χάει. Βραχὺ δ', ὡς φαίνεται, εἶναι τὸ ἔαρ τοῦ βίου τῶν ἐθνῶν καὶ τὰ ἄνθη αὐτῶν μαραίνονται, πρὶν ν' ἀνθήσωσι τέλεον!»

Ταῦτα ἔλεγε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν εὐγενέστατον τῶν φίλων. —

Καὶ αὖθις δ' ἤρξατο ἀκμάζουσα ἡ φθοροποιὸς νόσος.

Παρερχομένων δὲ τῶν ἡμερῶν, ἐπῆλθε σκοτεινή τις νύξ, θυελλώδης τις νύξ. Ψυχρὸς δὲ προσέπνει ὁ ἄνεμος τῇ ἀττικῇ χώρᾳ ἐκ τῶν φαράγγων καὶ τῶν χαρακτῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου· φοβερὰ προσέκλυζον πρὸς τὴν πειραϊκὴν προκυμίαν τὰ κύματα· ἰσχυρῶς ἐσάλευον τὰ πλοῖα· δεινῶς ἐπατάγουν αἱ δοκοί, ἐψόφουν οἱ κοντοί. Ἐν ταῖς ἐρήμοις δ' ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν περιεφέροντο οἱ ἄνεμοι, ὡς φαντάσματα, προσπαίζοντες ταῖς ἀνοικταῖς θύραις ἐρήμων οἰκιῶν, περιβομβοῦντες τὰ ἔρημα περίστυλα. Ἠγνόει δέ τις ἐνίοτε, ὁπότερον ὁ πάταγος καὶ τὸ μινύρισμα τῶν ἀνέμων ἔβαλλε τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἢ οἱ ὀδυρμοὶ καὶ ὀλοφυρμοὶ τῶν θρηνουσῶν μητέρων. Μέλανα δὲ νέφη περιεπέτοντο τὰ ἀκρωτήρια, τὰ ἀετώματα καὶ τὰ μαρμάρινα ἀγάλματα τοῦ Παρθενῶνος· παταγωδῶς ἔπληττον τὰ ἐπιστύλια αἱ ἐξ αὐτῶν ὡς ἀναθήματα κρεμάμεναι ἀσπίδες· νυκτερινὰ πτηνὰ ἔκρωζον καὶ τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς δόρυ καὶ κράνος φερούσης Προμάχου ἐσείετο ἐπὶ τοῦ πετρίνου βάθρου.

Ἐν τῇ σκοτεινῇ δὲ ταύτῃ, ἀνεμοθρόῳ νυκτί, ἐν ᾗ πάντες εἰς τὸν μυχὸν τῶν οἰκιῶν κατέφευγον καὶ αἱ ὁδοὶ νεοκάθαρτοι ἐφαίνοντο, ἀνήρ τις ἐπλανᾶτο ὑπὸ παραδόξου τινὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταραχῆς οἰστρηλατούμενος. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος ἦτο ὁ Σωκράτης, ὃς καὶ νῦν πολλάκις τῆς νυκτὸς κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν ἐξήρχετο εἰς μανικὴν τῶν ἰδεῶν θήραν, αὐτὸς μᾶλλον θήραμα τῶν ἰδεῶν ὤν, ἢ θηρεύων αὐτάς. Οὕτω καὶ τῇ νυκτὶ ταύτῃ περιέτρεχεν ἀσκόπως ὡς ἐπὶ ἄγνωστόν τι τέρμα ὁρμώμενος.

Ἀφίκετο δ' εἰς τὴν ἔρημον ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ, ἔνθα κατακεκαυμέναι πυραὶ εὑρίσκοντο, ἐφ' ὧν τῆς τέφρας καὶ τῶν τυφουμένων ἀνθράκων ὁ παράφρων Μένων ἐκάθητο. Ἐμειδία δὲ σεσηρὸς ὁ παράφρων καὶ ἀναῤῥιπίζων διὰ τῆς ἰδίας πνοῆς τὸ πῦρ ἐθερμαίνετο ἐπιῤῥοφῶν ἐνίοτε τοῦ εὐγενοῦς οἴνοπος χίου, ὃν εἶχεν ἐκκλέψας ἔκ τινος ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἐρημωθείσης οἰκίας, ἧς τὰ ὑπάρχοντα λεία τῶν ἀλητῶν ἐγένοντο.

Τῇδε κἀκεῖσε δὲ προσέκρουεν ἐν τῷ σκότει τὸν πόδα ὁ σπουδῇ πορευόμενος ἡμικαύτῳ τινί, ἀπηνθρακωμένῳ ἄκρῳ νεκροῦ τινος.

Καὶ αὖθις δ' ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω ἀσκόπως πλανώμενος. Ἀλλ' αἴφνης ᾔσθετο ἑαυτὸν ἐπισπώμενον ὑπὸ εὐωδίας ἴων. Προσελθὼν δὲ προσέκρουσε κρήνῃ τινὶ ἐστεφανωμένῃ ἴοις κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων. Παραδόξως δ' εὐωδίαζον τὰ ἄνθη. Ἵνα δ' ἀναψύξῃ τὸ καυματηρὸν μέτωπον κατακύπτει ὁ Σωκράτης καὶ τὰ αὐχμηρὰ αὐτοῦ χείλη ἐπιζητοῦσι τὸ ἀναψυκτικὸν ὑγρόν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα σεσηρότως προσμειδιᾷ αὐτῷ ὁ θάνατος καὶ ταχέως κατανοεῖ, ὁπόθεν προέρχεται τὸ παράδοξον ἐκεῖνο κρᾶμα τῆς εὐωδίας τῶν ἴων. Νεκρὸν δῆλα δὴ ἐνέκρυπτεν ἡ μιαρὰ πηγή, ἕνα τῶν δυστυχῶν ἐκείνων, οὓς ἡ φοβερὰ δίψα τοῦ ἀναψυκτικοῦ ὑγροῦ ἐν ὥρᾳ ἀγωνίας εἰς τὴν πηγὴν ἔφερε. Φρίττων δ' ἐξέστη ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ ταχέως ἐν ἑαυτῷ γενόμενος ἔδρεψεν ἓν τῶν ἴων καὶ ἐπὶ μακρὸν θεωρήσας αὐτὸ σύννους εἶπε τέλος·

«Ὦ ἴα τῆς Ἀττικῆς, τίς ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐγκωμιάσῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑμᾶς καὶ τοὺς ἰοστεφάνους Ἀθηναίους, ἂν ἡ πολυύμνητος εὐωδία ὑμῶν τοσοῦτον μεμιγμένη τῷ εὐρῶτι εἶναι;» —

Ὥρμησε δὲ καὶ αὖθις ἐπὶ τὰ ὀπίσω, ἐπὶ τὰς ἐρήμους ὁδούς, ἔνθα αἱ θύραι τῶν ἐρήμων οἰκιῶν ἐπατάγουν. Στρέψας δὲ τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν Ἀκρόπολιν εἶδε τὸ μέλαν, καθειμένον, διεσπασμένον νέφος, ὅπερ μετὰ τῶν κλαζόντων νυκτεροβίων πτηνῶν ὅμοιον πρὸς τοὺς φθοροποιοὺς δαίμονας περιεπέτετο τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς . . .

Ὡς εἰ ἠσθάνετο δ', ὅτι οἱ φθοροποιοὶ ἐκεῖνοι δαίμονες, οὓς ἐνόμιζεν, ὅτι ἔβλεπεν ἐκεῖ περιπετομένους, καταπτάντες ἐπ' αὐτοῦ ἐκαθέσθησαν καὶ ὡς καταδιωκόμενος καὶ κεντούμενος ὑπ' αὐτῶν περιεπλανᾶτο ὁ Σωκράτης. Ἀλλ' αἴφνης ἀφικόμενος πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Περικλέους ἔστη. Ὁποσάκις διῆλθε τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας ταύτης! Ὁπόσος χρόνος παρῆλθεν, ἐξ οὗ οὐδόλως ἐπάτησε τὸν ὁδὸν ἐκεῖνον! Ἀκουσίως καὶ αὐτομάτως δ' ἐπλησίασε τῇ θύρᾳ καὶ κατεῖδεν, ὅτι ἀνεῳγμένη ἦτο, ὡς ἠμελημένη, ἐγκαταλελειμμένη, ἄνευ θυρωροῦ. Εἰσελθὼν δ' εὗρε τὸ προστῷον ἔρημον καὶ οὐδεμία φωνὴ ἐκ τῶν ἔνδον τῆς οἰκίας ἔβαλλε τὰ ὦτα αὐτοῦ. Φρικαλέα δ' ἦτο ἡ περιβάλλουσα αὐτὸν ἠρεμία. Αἴφνης δ' ἐκ τοῦ περιστύλου ἀντέλαμψεν αὐτῷ τὸ φῶς ἀμυδρῶς σπινθηριζουσῶν λαμπάδων καὶ φρίκη ἀκατανόητος ἐπέδραμε τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν ταὐτῷ ἄγνωστός τις δύναμις παρώθει αὐτὸν ἐπὶ τὰ πρόσω.

Τότε εἶδεν ἐν μέσῳ τοῦ περιστύλου κλίνην μετὰ πορφυρῶν στρωμάτων καὶ ἐπ' αὐτῆς νεκρόν, οὗ τὸ μὲν σῶμα περιέβαλλε λαμπρὸν λευκὸν ἱμάτιον, τὸ δὲ μέτωπον ἐστεφανωμένον ἦτο χλοεραῖς σελινίναις κληματίσι. Παρὰ τῇ προκειμένῃ δὲ νεκρικῇ κλίνῃ ἐκάθητο γυνή τις κάτω νεύουσα, ὠχρὰ καὶ ἄναυδος, ὡς μαρμάρινον ἄγαλμα.

Ἔστη δ' ὁ Σωκράτης ἐν τῷ μυχῷ τοῦ περιστύλου καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔστη, ὡς καταδεδεμένος, ἀτενῶς ἐρείδων τὴν ὡς ἔκφρονος ὄψιν τῷ νεκρῷ καὶ τῇ παρ' αὐτῷ καθημένῃ γυναικί.

Ἡ ὠχρὰ δ', ὡς μάρμαρος, ἀκίνητος ἐκείνη γυνὴ ἦτο ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ σελίνῳ ἐστεφανωμένος ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης νεκρὸς ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος.

Νεκρὸς ἔκειτο ὁ Ἀλκμεωνίδης, ὁ κορυφαῖος τῆς ἀθανάτου ἐκείνης χορείας τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, οἵτινες εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐλάμπρυναν τὴν Ἑλλάδα — ὁ ἥρως τοῦ χρυσοῦ ἐκείνου αἰῶνος τῆς ἀνθρωπότητος, ὃς καὶ νῦν ἔτι τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀνομάζεται, εἰς ὃν αὐτὸς ἀνεβίβασε τὴν Ἑλλάδα καὶ μεθ' οὗ τῆς παρακμῆς καὶ αὐτὸς ἐτελεύτησεν.

Μεῖζον δὲ καὶ ἐκπρεπέστερον ἐφαίνετο νῦν τὸ σῶμα τοῦ ὑπὸ τοῦ βέλους τοῦ φθοροποιοῦ δαίμονος πληγέντος ἥρωος. Ἀλλ' ἡ πραότης ἐπεκοιτάζετο ἐπὶ τοῦ ἀῤῥενωποῦ αὐτοῦ προσώπου, ὡς καὶ ὅτε ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι ἦτο. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ λοιμὸς οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ παραμορφώσῃ τὸν εὐγενῆ ἐκεῖνον τύπον τῆς μορφῆς. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ὁ θάνατος οὐ μόνον οὐδόλως κατέβαλε καὶ διέφθειρε τὸν Ὀλύμπιον, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἠνώρθωσε καὶ εἰς τελείαν ἀκμὴν προήγαγε τὸν κατακεκλασμένον τὴν ψυχήν. Διότι ὡς ἀνανεωθεῖσα ἐξέλαμπεν αὖθις ἐκ τοῦ τύπου τῆς μορφῆς τοῦ νεκροῦ ἡ φαιδρὰ ἐκείνη ἱερμία, ἣν τέλος ζῶν ἔτι εἶχεν ἀπολέσας, καὶ διαλλαγεῖσα ἐφαίνετο ἡ διάστασις ἐκείνη, ἥτις εἰσέδυ τέλος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συμβίου τῆς Ἀσπασίας . . .

Τί δὲ διελογίζετο ἡ ὠχρὰ Ἀσπασία καθημένη παρὰ τῇ νεκρικῇ κλίνῃ τοῦ Περικλέους;

Τὴν ψυχὴν αὐτῆς παρήλαυνε λαμπρά τις χορεία καλῶν, μεγάλων, χαριεστάτων ἀναμνήσεων.

Ἐνεθυμεῖτο τὴν στιγμὴν τοῦ χρόνου, ὅτε ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου ὁ πυρώδης ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἀντέβλεψε τὸ πρῶτον εἰς τὸν ἴδιον αὐτῆς ὀφθαλμόν, ὅτε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μετ' ἀνδρικὴν σπουδαίαν πάλην ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἰσχύος τῶν Ἀθηνῶν τὸ κάλλος περιέβαλλεν αὐτὸν δεσμοῖς.

Εἶτα δὲ παρίστατο αὐτῇ ὁτὲ μέν, ὅπως ἐν τῇ πυκνὶ ἱστάμενος ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν δῆμον συνήρπαζεν, ὁτὲ δ', ὅπως πλήρης φρονήματος καὶ ἐνθουσιασμοῦ περιπατῶν μετ' αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἔχαιρεν ἐπὶ τοῖς λαμπροῖς ἔργοις, ἅτινα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐδημιουργοῦντο, ὁτὲ δ', ὅπως ὑπὸ φιλοπραγμοσύνης καταλαμβανόμενος νέας δάφνας πρὸ τῆς Σάμου ἐν ταῖς μάχαις ἔδρεπεν, ὁτὲ δ', ὅπως ἔνθους τὸν κάλλιστον προορισμὸν τῶν ἀνθρώπων ἐκπληρῶν ἐν τῇ ἀνθηρᾷ ἀκμῇ τοῦ βίου τὴν μεθυστικὴν κύλικα τῆς χαρᾶς ἐν Μιλήτῳ μετ' αὐτῆς ἐκένου, ὁτὲ δ', ὅπως ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐνώπιον τῶν ἄρτι τετελειωμένων, ἀθανάτων δημιουργημάτων τὸν νέον δεσμὸν πρὸς αὐτὴν συνῆπτε πλήρης ὑψηλῶν ἰδεῶν καὶ ἐλπίδων..

Ἐν τῷ εὐγενεῖ δ' αὐτοῦ μεγαλείῳ παρίστατο αὐτῇ, ἐν τῇ ἀνικήτῳ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἰσχύϊ, ἐν τῇ εὐαισθησίᾳ καὶ τῷ ἐνθουσιασμῷ, ἐν τῇ σεμνῇ αὐτοῦ ἀνδρίᾳ, πρᾶος καὶ σώφρων, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ ἥρως — ὡς τὸ πρότυπον τοῦ γνησίου Ἕλληνος, μεγαλοφρονέστερος καὶ εὐαισθητότερος, ἢ ὥστε νὰ περιπίπτῃ τῇ ἡρωϊκῇ ὠμότητι, καὶ τοὐναντίον μεγαλοφρονέστερος καὶ δραστηριώτερος, ἢ ὥστε νὰ ἐξαρκῇ αὐτῷ ἡ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τῆς γυναικὸς ἡδονή, ἡ μαγεία τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ἔρωτος.

Εἶτα δὲ παρίστατο αὐτῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ὅπως παρ' αὐτὴν βαδίζων περιήρχετο τοὺς λειμῶνας τῆς Πελοποννήσου, ὅπως κατὰ μικρὸν ἡ σπουδαιότης περιεπέτετο τὸ μέτωπον αὐτοῦ ἐπικαλύπτουσα διὰ μικρᾶς σκιᾶς αὐτό, ὅπως κατανοήσας τὴν μυστικὴν πορείαν τοῦ βίου τῆς προοδευούσης ἐποχῆς καὶ προαισθόμενος τὸ προσπνέον πνεῦμα νέου, σπουδαιοτέρου, σκυθρωποῦ μέλλοντος, σιγηλῶς ἐνέκρυπτε τὴν βαθεῖαν αἴσθησιν, ἣν αὐτῷ ταῦτα ἐνεποίουν, ἕως οὗ ἐπαύσατο ὢν Ἕλλην

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοιοῦτος, οἷον τὸν Ἕλληνα ἡ διάνοια καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικὸς ἐφαντάζετο, μεθ' ἧς εἶχε συνάψας τὸν φαιδρόν, χαροποιὸν δεσμὸν τοῦ ἔρωτος, καὶ ἕως οὗ ἐπιδὼν τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτοῦ ψυχῇ καὶ καταληφθεὶς ὑπ' ἀνηκέστων, θολερῶν προαισθήσεων κατεθραύσθη μετὰ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος.

Ὡς δ' ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσπασίας ἀτενῶς προσέβλεπε τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ Περικλέους, οὕτως ἠρείδετο ἀκίνητος ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Σωκράτους τῷ ὠχρῷ προσώπῳ τῆς γυναικός.

Παρίστατο δ' αὐτῷ ἡ Ἀσπασία ὡς ἡ ἐνσώματος Ἑλλάς, ἣ πενθοῦσα ἐκάθητο παρὰ τῷ φερέτρῳ τοῦ εὐγενεστάτου τῶν ἑαυτῆς τέκνων.

Ὁπόσην δ' ὠχρότητα καὶ σπουδαιότητα ἐξέφαινεν ὁ τύπος τῆς μορφῆς τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικός, τῆς τοσοῦτον φαιδρᾶς τέως Ἑλλάδος ταύτης!

Ἀλλ' αἴφνης ἀνέτεινε τὰ ὄμματα ἡ Ἀσπασία καὶ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἀντέβλεψεν εἰς τὸ τοῦ Σωκράτους. Ἐπὶ μακρόν, μακρὸν δ' ἀντέβλεψαν ἀλλήλοις ὁ Σωκράτης καὶ ἡ Ἀσπασία.

Ἐπὶ μακρὸν καὶ σπουδαίως ἀντέβλεψαν ἀλλήλοις καὶ οὐδεὶς λόγος δύναται πάντα νὰ ἐξηγήσηται, ὅσα τὸ μακρὸν ἐκεῖνα βλέμμα ὑπηνίττετο.

Καὶ οὐδὲν μὲν εἶπον, μόνον δὲ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο μετήλλαξαν οἱ δύο.

Εἶτα δ' ἀφανὴς ἐγένετο ὁ Σωκράτης. Ὡς δ' ὡς φασματώδης σκιὰ ἀνέδυ πρὸ τῆς γυναικός, — οὕτως ἄναυδος ἀπῆλθε. Μόνη δ' ἐκάθητο αὖθις παρὰ τῷ φερέτρῳ τοῦ μεγάλου Ἕλληνος ἀκίνητος καὶ ὠχρά, ὡς μάρμαρος, ἡ Ἀσπασία. — —

Καὶ αὖθις δ' ὥρμησεν ἐπὶ τὴν νυκτερινὴν πορείαν ὁ Σωκράτης. Εἰκῇ δὲ καὶ ἀσκόπως ἐπορεύετο σπουδῇ διὰ τῶν ὁδῶν πολὺν χρόνον ὅλως τεταραγμένος τὴν ψυχήν.

Ἐκόπασε δ' ἡ ὁρμὴ τῆς μινυριζούσης καὶ ψοφούσης λαί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαπος καὶ μείζων ἡσυχία καὶ ἐρημία περιέβαλλε τὸν νυκτερινὸν ὁδοιπόρον νῦν, ἢ πρότερον. Πρὸ πολλοῦ δὲ παρῆλθον αἱ μέσαι νύκτες καὶ ἡ ἠὼς μακρόθεν ἐξ ἀνατολῶν ὑπεφαίνετο περιβεβλημένη ἀφανῆ τινα, σχεδὸν φαιὰν ζώνην. Ἀλλ' ἔτι σκότος, βαθὺ σκότος ἐπεκάλυπτε τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ τῶν ῥηγμάτων τῶν νεφελῶν ἐφαίνετο μόνη ἡ μαρμαρυγὴ τῶν δυομένων ἀστέρων.

Αἴφνης δὲ προὔκυψεν ἀνήρ τις παρεσκευασμένος ὡς εἰς πορείαν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ δούλου. Ἦτο δ' ὁ ἀνὴρ οὗτος αὐστηρὸς τὴν ὄψιν, σπουδαῖος, σχεδὸν σκυθρωπός. Ὡς δ' εἶδε τὸν Σωκράτην, ἐθεώρει αὐτόν.

Ἀναβλέψας δὲ καὶ ὁ Σωκράτης, ὡς ἐκεῖνος ἐμποδὼν ἔστη αὐτῷ, ἀνεγνώρισε τὸν Ἀγοράκριτον.

«Ποῦ δὴ ἐν τῇ σκοτεινῇ νυκτί;» ἠρώτησε τὸν μεριμνοφροντιστὴν ὁ ἄλλοτε ἀντίτεχνος αὐτοῦ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου.

Ὡς δ' ὁ Σωκράτης ἐσίγα ἔτι, εἶπεν αὖθις ὁ Ἀγοράκριτος·

«Σπουδαῖόν τι ἔργον ἐκάλεσέ με εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ σπεύδω ν' ἀπέλθω ἐκ τῆς λοιμωττούσης πόλεως. Πορεύομαι δ' εἰς Ῥαμνοῦντα, ἵνα τέλος ἐκτελέσω, ὅτι πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτοὺς ἐμὲ ἀπαιτοῦσιν, ἵνα προσθῶ τῷ ἱδρυμένῳ ἐκεῖ ἔργῳ μου τὰ ἐξωτερικὰ ἐκεῖνα σύμβολα, ἅτινα ἐμφανῶς τὴν Ἀφροδίτην ἐκείνην Νέμεσιν θ' ἀποδείξωσι. Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ὤκνησα — ἀλλὰ νῦν ἡ ψυχὴ παρορμᾷ με νὰ ὑπακούσω. Διότι οὐδαμῶς πρέπει ν' ἀμφισβητῶσιν ἔτι οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ οἰκοῦντες, ὅτι ὄντως ἡ Νέμεσις ἀντὶ τῆς φιλομειδοῦς Ἀφροδίτης ἐν αὐτοῖς διατρίβει. Παρὰ ταῦτα δὲ καὶ χάριτας ὀφείλω τῇ βραδεῖ μέν, ἀλλὰ σταθερῷ τῷ ποδὶ χωρούσῃ θεῷ ἐκείνῃ. Δὲν ἔλαβε τιμωρίαν παρὰ τῆς γυναικός, ἣν τοσοῦτον μισῷ; Δὲν κατέλυσεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἡ τιμωρὸς θεός; Καὶ νῦν ἔμαθον τέλος, ὅτι ὁ λοιμὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ αὐτῷ τῷ Περικλεῖ πρό τινων ἡμερῶν προσέβαλεν, ὃς νῦν νοσῶν κεῖται.»

Ἀνέβλεψε δ' ὁ Σωκράτης καὶ προσβλέψας αὐτὸν χρόνον τινὰ εἶπεν·

«Ὁ Περικλῆς ἀπέθανεν!»

Ἐσίγησε δ' ὁ Ἀγοράκριτος, ὡς καταπεπληγμένος.

Ἐβάδισαν δ' εἶτα βραχύ τι παρ' ἀλλήλους σιγῶντες.

«Ἀπέθανεν;» ἠρώτησεν εἶτα ὁ Ἀγοράκριτος.

«Ἐγὼ αὐτὸς εἶδον αὐτὸν νεκρόν!» ἀπεκρίνατο ὑποκώφως ὁ Σωκράτης.

Καὶ αὖθις δὲ χρόνον τινὰ ἐσίγων.

Εἶτα δ' ἤρξατο λέγων ὁ Ἀγοράκριτος.

«Σὺ μὲν εἶδες νεκρὸν τὸν Περικλέα, ἐγὼ δ' ἔλαχον νὰ ἴδω τὸν Φειδίαν θνήσκοντα ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ αὐτοῖς ὄμμασιν. Ἤμην δὲ παρ' αὐτῷ ἐν τῇ τελευταίᾳ ὥρᾳ. Διότι, ὡς ἔμαθον, ὅτι βαρέως ἐνόσει, ἦλθον σπουδῇ παρ' αὐτόν. Ἔλεγον δέ μοι οἱ φύλακες, ὅτι πᾶν φάρμακον καὶ πᾶσαν βοήθειαν περιφρονεῖ. Καὶ ἀληθῶς, ὅτε ὁ Περικλῆς ἔπεμψε παρ' αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην, ἤρξατο διαλεγόμενος πρὸς τὸν φυσιολόγον περὶ τῆς συμμετρίας τῆς μορφῆς καὶ τῶν γραμμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Διότι καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ κλίνῃ, ἐν ᾗ νοσῶν ἔκειτο, προσεῖχε τὸν νοῦν ἐκείνοις, περὶ ὧν καὶ πρότερον ἐφρντιζεν.

Ὡς δ' ἦλθον, διηγοῦντό μοι οἱ περὶ αὐτὸν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντες, ὅτι πολλάκις πυρέσσων παρέλεγε καὶ ὅτι σπανίως ἀνεγνώριζέ τινα. Εἰσελθὼν δὲ κατέλαβον αὐτὸν θνήσκοντα. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἀνεγνώρισέ μέ πως, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν συνεχέοντο αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἐν τῷ πυρετῷ. Ἔλεγε δ' ἔτι περὶ μεγάλων ναῶν καὶ νέων εἰκόνων, περὶ χρυσελεφαντίνων ἀγαλμάτων καὶ μαρμαρίνων ζῳφόρων — ἐνουθέτει τοὺς μαθητάς, ὡς εἰ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἦτο, παρώρμα αὐτοὺς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὰ ἔργα, ἔψεγε τοὺς ὀκνηροὺς καὶ ἀκριβῶς διώριζεν, ὅπως τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο νὰ διαπεράνωσιν ἔπρεπε, καὶ ἐθυμοῦτο αὐτοῖς, ἂν τι μή, ὡς αὐτὸς ἐβούλετο, ἐξειργάζοντο. Ἐνίοτε δ' ὠνόμαζε διαῤῥήδην ἐμέ, ἢ τὸν Ἀλκαμένην. Ἀλλὰ τελευτῶν ἐφαίνετο ὅλως κατὰ μόνας ὢν μετὰ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ἔργων καὶ ἐπεφάνησαν αὐτῷ οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεοί, οὓς ἐδημιούργησεν, ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ὀλύμπιος Ζεύς. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι οἱ Ὀλύμπιοι καταβάντες ἔστησαν παρὰ τῇ κλίνῃ αὐτοῦ αὐτῷ μόνῳ ὁρατοί, ἐν ᾧ ἐξέπνει τὴν ψυχήν· διότι φαιδρὸς τὸ πρόσωπον περιέβλεπε κύκλῳ καὶ προσηγόρευεν αὐτοὺς καὶ ὠνόμαζεν ἕκαστον αὐτῶν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι. Τέλος δ' ἐφαίνετο, ὡς εἰ ἡ Παλλὰς μόνη ἔμεινε παρ' αὐτῷ καὶ ἔνευεν αὐτῷ, διότι αἴφνης εἶπεν· Ποῖ με ἄγεις; Ἔρχομαι! Εἶτα δ' ἠνωρθώθη μικρὸν ὡς μέλλων ν' ἀναστῇ, ἵνα συναπέλθῃ τῇ νευούσῃ αὐτῷ, ἀλλ' ἀνέπεσε καὶ ἡ ψυχὴ ἀπέπτη.

Ἀπέθανε δ' ἐν μέσῳ φανταστικῶν ὀνείρων. Ἀπέθανε καλῶς, ὡς οὐδεὶς Ἕλλην, ἐν ᾧ ἅπαξ ἔτι ὑπὸ τοῦ λαμπροτάτου φωτὸς τῆς Ἑλλάδος περιελάμπετο καὶ οἱ θεοὶ αὐτὸν ἐν ταὐτῷ ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸν Ὄλυμπον παρ' ἑαυτοὺς ἀνήρπαζον, ἐν τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ χρόνῳ, ὅτε τῆς νυκτὸς τὸ κακὸν εἰς Ἀθήνας ἐνέσκηψεν, ὥστε οὐδὲν μὲν περὶ τούτου ἔμαθε, φαιδρᾷ δὲ τῇ ψυχῇ ἀπῆλθεν.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέγα ἐπὶ τούτῳ ἐλυπήθην, ὡς εἶδον, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔκειτο ἐπιθάνατος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐπὶ τῆς κλίνης· διότι στήσας τὴν Πρόμαχον Ἀθηνᾶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ αὐτὸν τὸν Παρθενῶνα καὶ τὴν Παρθένον Ἀθηνᾶν καὶ τὸν Ὀλύμπιον Δία δημιουργήσας καὶ τοσαῦτα ἄλλα ὑψίστης τέχνης ἔργα, ἅτινα οὐδεὶς ὑπερέβαλεν, οὐδὲ θὰ ὑπερβάλῃ ποτὲ καὶ ἅτινα ἐλάμπρυναν τὴν Ἑλλάδα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, τοιοῦτον μισθὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπέλαβεν, ἄτιμος δῆλα δὴ καὶ ἔρημος ἐν τῷ σκοτεινῷ δεσμωτηρίῳ ἀπέθανεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀλλ', ὡς εἶδον αὐτὸν θνήσκοντα, ἠσθόμην ταραχήν τινα ἐν τῇ ψυχῇ, ἥτις παραμυθητικὴ ἦτο, καὶ συναρμόσας πρῶτον τὰ βλέφαρα τοῦ διδασκάλου καὶ φιλήσας τὸ μέτωπον ἀπῆλθον ἡσύχως κατοικτείρων νῦν τὴν Ἑλλάδα καὶ πάντας ἡμᾶς τοὺς καταλειπομένους ἔτι μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀρίστων καὶ μεγίστων.» —

Μετὰ τὴν διήγησιν δὲ ταύτην τοῦ Ἀγορακρίτου ἐβάδισαν βραχύ τι παρ' ἀλλήλους ἔτι οἱ δύο ἄνδρες καὶ εἶτα ἀπηλλάγησαν.

Καὶ ὁ μὲν ἐπορεύθη πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τὸν Ῥαμνοῦντα, ὁ δὲ Σωκράτης ὑπὸ τῆς αὐτῆς ταραχῆς παρορμώμενος ἐπλανᾶτο ἔτι καί, ὡς βραχύ τι ἐπορεύθη, προσέκρουσε ἀνημμένῃ τινὶ πυρᾷ. Ἐπὶ τῆς πυρᾶς δὲ ταύτης πολλοὺς νεκροὺς εἶδε σεσωρευμένους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ τὸν Μένωνα.

Διότι οἱ νεκροφόροι καταλαβόντες αὐτὸν βαθέως κοιμώμενον ἐν μέσῳ νεκρῶν ὡς μεμεθυσμένον μέχρις ἀναισθησίας ἔῤῥιψαν ὡς νεκρὸν εἰς τὴν πυράν, ἧς αἱ φλόγες ταχέως αὐτὸν περιέβαλον.

Κύων δέ τις ὠρυόμενος περιεφέρετο κύκλῳ περὶ τὴν πυράν.

Ἀλλ' ἤδη τὸ πῦρ ἥψατο τοῦ παράφρονος καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ ὁ κύων εἰσώρμησεν εἰς τὴν πυρὰν καὶ ἐκάη μετὰ τοῦ δεσπότου.

Παράδοξος δ' αἴσθησις κατέλαβε τὸν Σωκράτην.

«Νῦν εἶσαι ἐλεύθερος, Μένων!» εἶπεν.

«Νῦν εἶσαι ἐλεύθερος!» ἐπανέλαβε πολλάκις, ἐν ᾧ περαιτέρω ἐχώρει ἔμπυρον ἔχων τὸ μέτωπον. «Θὰ ἔλθῃ ἀρά γε ἡ ὥρα, καθ' ἣν πάντες οἱ δοῦλοι ἐλεύθεροι θὰ γένωνται;» διελογίζετο περαιτέρω βαίνων — «ἢ πάντες οἱ ἐλεύθεροι δοῦλοι;» προσέθηκε μετὰ μικρὸν πρὸς ἑαυτὸν σκοπούμενος. —

Ἐπορεύετο δὲ νῦν δι' ἐρήμων ὁδῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς τὴν περιοικίδα, ἔνθα τῇ μὲν οἱ ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι καὶ οἱ κῆποι, τῇ δ' οἱ ἀγροὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπεφαίνοντο.

Χελιδὼν δέ τις τὰ πτερὰ ὡς κώπας μεταχειριζομένη περιεπέτετο προαγγέλλουσα τὴν ὑποφαινομένην ἡμέραν.

Αἴφνης δ' ὁ ὡς ὑπὸ τοῦ δαιμονίου αὐτοῦ ἀγόμενος Σωκράτης ἀφίκετο εἴς τινα οἰκίαν, ἐν ᾗ κίνησίς τις ἐπεκράτει· διότι πολλοὶ εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο.

Ἦτο δ' ἡ οἰκία τοῦ Ἀρίστωνος, πλουσίου τινὸς Ἀθηναίου καὶ ὁ Σωκράτης ἐπιστὰς ἔμαθε παρὰ τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων, ὅτι τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ υἱὸς τῷ Ἀρίστωνι ἐγεννήθη. Μετὰ τοσαύτας εἰκόνας νεκρῶν καὶ εἷς τοκετὸς καὶ νέα ζωή . . .

Καὶ αὖθις δ' αἰνιγματώδης τις ὁρμὴ ἐτάραττε τὸ στῆθος τοῦ Σωκράτους καὶ ἐκ τούτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου ἀνδρός.

Ἔκειτο δὲ τὸ νεογενὲς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ἐν τῷ περιστύλῳ καθημένης τιτθῆς καί γέρων τις, ὅμοιος πρὸς μάντιν, ἢ ἱερέα κλίνας τὴν χιονόχρουν κεφαλὴν ἐθεώρει αὐτὸ μετὰ προσοχῆς. Καὶ ὁ Σωκράτης δ' ἐθεώρει τὸ παιδίον, ὅπερ εὐρὺ καὶ καλὸν τὸ μέτωπον εἶχε, μέτωπον σοφοῦ, καὶ οὗ τὸ πρόσωπον ἐφαίνετο ἤδη περικλυζόμενον ὑπὸ πραείας, ὑψηλῆς, μείζονος, ἢ κατὰ παιδίον σπουδαιότητος.

Αἴφνης δὲ μέλισσα προσπέτεται — μέλισσα ἐκ τοῦ γείτονος Ὑμηττοῦ — μέλισσα ἐκ τῶν πολυυμνήτων ἀττικῶν μελισσῶν — προσπέτεται καὶ περιβομβεῖ τὸ παιδίον καὶ θωπεύει ἐπὶ στιγμὴν χρόνου τὰ χείλη αὐτοῦ ἐλαφρῶς καὶ ἀδόλως καὶ φιλεῖ αὐτὰ καὶ εἶτα ἀποπέτεται.

Ταῦτα ἰδὼν ὁ γέρων μάντις λέγει·

«Θεῖος οἰωνὸς εἶναι τὸ φίλημα τῆς μελίσσης τοῦ Ὑμηττοῦ. Ἐκ τῶν χειλέων τοῦ παιδίου τούτου ἐπαγωγότατος, ὡς τὸ μέλι, θὰ ῥέῃ ποτὲ ὁ λόγος.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παραδόξως δὲ διέθηκε τὸν Σωκράτην ἡ θέα τοῦ παιδίου. Καὶ δὲν δύναται μὲν νῦν νὰ ἐξηγήσηται τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὸν αἴσθησιν, ἀλλὰ τὸ μέλλον θὰ ἑρμηνεύσῃ, ὅ,τι ἡ αἴσθησις αὕτη προὐσήμαινεν.

Διότι τὸ παιδίον, ὅπερ κεῖται ἐνώπιον τοῦ ἀνηρεμήτου, τοῦ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας νέον εὐαγγέλιον θὰ κηρύξῃ νεανίας γενόμενον. —

Τὰ χείλη δ' αὐτοῦ ὑμήττιον μὲν μέλι θὰ σταλάζωσιν, ἀλλὰ μετὰ τῆς γλυκυτάτης αὐδῆς θὰ κηρύξῃ τὴν πικροτάτην τῶν διδασκαλιῶν!

Διότι θὰ διδάξῃ μέν, ὅτι τὸ σῶμα εἱρκτὴ τῆς ψυχῆς εἶναι καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ χωριζομένη αὐτοῦ ἄνω νὰ μετεωρίζηται πρέπει, ἔνθα τὸ τῶν θεῶν γένος οἰκεῖ, θὰ διδάξῃ δ', ὅτι ὁ ἔρως πρέπει νὰ καταφρονῇ τῶν ἐπιγείων καὶ νὰ τείνῃ εἰς τὸ εὔδιον βασίλειον τῶν αἰωνίων, ἐν ἀμεταβλήτῳ κάλλει λαμπουσῶν ἰδεῶν . . .

Καὶ ἡ διδασκαλία αὕτη θὰ εὕρῃ ἠχὼ ἐν ταῖς πλησίον καὶ μακρὰν χώραις καὶ θ' ἀποδειχθῇ τὸ σύνθημα νέας ἐποχῆς καὶ ἐξερχομένη ὡς ἀντήχησις ἀπὸ τοῦ στόματος Γαλιλαίου τινὸς θὰ κυριεύσῃ συμπάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ἀλλὰ σὺν αὐτῷ θὰ θριαμβεύσῃ ὑπὸ διάφορον ὑπόνοιαν καὶ ὁ λόγος τῶν Σαβαζίων καὶ Μητραγυρτῶν, ὁ σκυθρωπὸς λόγος τῆς κολάσεως καὶ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ . . .

Ἀπῆλθε δὲ σύννους ὁ Σωκράτης ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρίστωνος καὶ ἀφίκετο εἰς ὑψηλόν τινα τόπον, ὅθεν τὴν ἀττικὴν χώραν καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τῷ ἑωθινῷ λυκόφωτι ἔβλεπεν.

Εἶδε δ' ἐπὶ τῆς θαλάσσης περὶ τὸ Σούνιον μικρόν τι πλοιάριον σαλευόμενον καὶ βεβυθισμένος εἰς λογισμοὺς αὐτομάτως προσέβλεπεν αὐτὸ ἀτενῶς.

Τὸ πλοιάριον δ' ἐκεῖνο ἔφερε τὸν Σάτυρον καὶ τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βάκχην, τὸν Μανῆν καὶ τὴν Κόρην πρὸς βορρᾶν εἰς νέαν τινὰ πατρίδα.

Ἀπήρχοντο δὲ φέροντες ἐν τῷ στήθει τὰ σπέρματα νέου μέλλοντος, ὅπερ προωρισμένον ἦτο νὰ πειραθῇ νὰ ἱδρύσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ ἀγαθοῦ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ καλοῦ.

Ἀπήρχοντο μακάριοι ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῶν ἔρωτος.

Ἐκ τοῦ μυχοῦ δὲ τοῦ κόλπου μετάγοντες ὀπίσω τὴν ὄψιν ἐθεώρουν ἀπαλλασσόμενοι διὰ παντὸς τὸ ὕστατον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων.

Μικρὸν δὲ λευκὸν νέφος μετεωρίζετο οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἀκροπόλεως ἀναβαῖνον ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸν καθαρόν, εὔδιον ἑωθινὸν ἀέρα. Προήρχετο δ' ἐκ τῆς πυρᾶς, ἥτις ἐν ἱερᾷ φλογὶ κατέκαυσε τὸν νεκρὸν Περικλέα.

Τὸ νέφος δὲ τοῦτο εἰς ὕψος αἰρόμενον ἐπῃωρεῖτο ὑπὲρ τῆς Ἀκροπόλεως.

Συμπαρέπεμπον δ' αὐτῷ τὴν ὄψιν ὁ Μανῆς καὶ ἡ Κόρη καὶ εἶδον, ὅπως περιέβαλε τὸ λευκὸν μαρμάρινον μέτωπον τῆς ἱερᾶς Ἀκροπόλεως τῆς Παλλάδος.

Ἀλλὰ τὸ νέφος διελύθη καὶ λαμπρὰ καὶ θαυμαστὰ ἔλαμπον ἐν τῷ εὐδίῳ φωτὶ τὰ ἀκρωτήρια καὶ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν νεωστὶ τελειωθέντων Προπυλαίων.

Ὑψηλὸς δ' ἀνέτεινεν ὑπεράνω τοῦ βορβόρου καὶ τῆς τύρβης τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ὀϊζυρῶν βροτῶν ὁ ἀθάνατος στέφανος τοῦ ὄρους.

Ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ φθαρτοῦ ἦρετο μέγα ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἑλλήνων ἀθάνατόν τι νικηφόρον ἐν αἰωνίᾳ εὐδίᾳ.

Καὶ τὸ ἀθάνατον τοῦτο ἐφαίνετο λέγον· «Καθυπέρτερον εἶμαι τῆς μεταβλητῆς τύχης τῶν θνητῶν καὶ τῆς μικρολόγου αὐτῶν δυστυχίας. Λάμπω δ' αἰωνίως καὶ ἵσταμαι πάντοτε ἐνταῦθα ὡς τὸ μαγικὸν φῶς τὸ φωτίζον τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἀιώνιος μαρμαρυγὴ τῶν ὑδάτων τῶν κόλπων αὐτῆς...»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ ὀρέγονται οἱ λαοί. Καὶ ἀνθρώπινον μὲν καὶ εὐγενὲς εἶναι τὸ ἀγαθὸν — ἀλλὰ θεῖον καὶ ἀθάνατον τὸ καλόν. —

Τέλος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

		Σελ.
XVIII.	Ὁ νέος θεὸς καὶ ὁ κεραυνός	1
XIX.	Τὸ παιδίον τοῦ φωτὸς καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ σκότους	35
XX.	Τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας	66
XXI.	Ἡ ἡμίονος τοῦ Καλλικράτους	105
XXII.	Ἀγῶνες καὶ νῖκαι	146
XXIII.	Τὰ Διονύσια	181
XXIV.	Ὁ Σάτυρος καὶ ἡ Βάκχη	226

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τύποις· Γ. Δρουγουλίνου ἐν Λειψίᾳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

112
117

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας